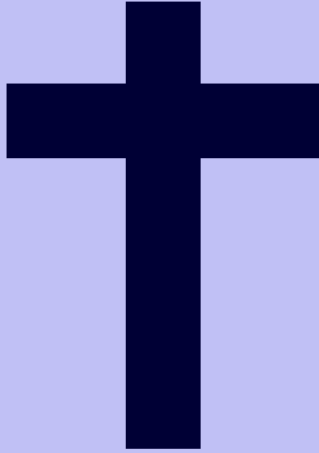

Nəkukuə Ikinan

The New Testament in the Nafe (Kwamera) language of
Southeast Tanna, TAFEA Province, Vanuatu

Nəkukuə Ikinan
The New Testament in the Nafe (Kwamera) language of Southeast
Tanna, TAFEA Province, Vanuatu
Niutestamen long lanwis Nafe blong Vanuatu.
Le Nouveau Testament dans la langue Nafe de Vanuatu.

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nafe (Nafe)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-06-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 30 Nov 2021
26b0f540-c192-5878-be67-18ede9ab1416

Contents

Matiu	1
Mak	71
Luk	112
Jon	184
Wok Me	237
Rom	304
Fas Korin	337
Seken Korin	368
Kalesia	389
Efesas	400
Filipae	411
Kolosi	419
Fas Tesalonaeka	427
Seken Tesalonaeka	434
Fas Timoti	438
Seken Timoti	447
Taetas	454
Filimon	459
Hipru	461
Jemes	485
Fas Pita	494
Seken Pita	504
Fas Jon	510
Seken Jon	518
Nampa Tri Jon	520
Jut	522
Revelesen	525

Matiu Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Nəkukuə i Matiu rımərai raməgkiari ia nægkiariien amasan səvəi Kumwesən mamini mə iəmə i kani mə Mesaea sə profet kupwən me həməni mə truvehe ruvəuvehe raka. Mesaea nəha in nəha Iesu sə ruvehe mə truehimiru nəkur Isrel mine nərmama rıpkə mhə irəha nəkur Isrel. Matiu in riti ia twelef nərmama me səvəi Iesu in rımərai nəkukuə i, Matiu rımərai raka nəkukuə i kurirə nəkur Rom housi testesi nimwə səvəi Kumwesən fwe Jerusalem ia nuk 70. Mak mine Luk irau mwi kımərai nəkukuə sə raməgkiari ia nimiruien səvəi Iesu. Mətə nəkukuə səvəi Matiu raməgkiari ia narimnari me nepwin səməme hopə ia nəkukuə səvənrau. Matiu raməgkiari pik ia Iesu mə in Mesaea sə nəkukuə səvəi Oltestamen rinaməgkiari irə. Nægkiariien sə Matiu raməgkiari pik irə in i: “Nıtətə sə Kumwesən ramərimənu irə” uə “Nıtətə ia neiai.” İkəvsini nægkiariien nəha fwe ia Oltestamen. Ro iamınhi irə mine nərmama həpik rerinraha rırhi mə Matiu rımərai nəkukuə i raməvən ti nəkur Isrel. Matiu rımərai ia nəkukuə səvənhi mə Iesu Kristo in iahatən asori. Iesu rahatən kitaha ia loa səvəi Kumwesən mine nıtətə sə Kumwesən ramərimənu irə.

Kaha kupwən me səvəi Iesu Kristo

¹* Kwopi nægkiariien i rani nəghi kaha kupwən me səvəi Iesu Kristo. In kwənəkwwus səvəi Kig Tevit mine kwənəkwwus səvəi Epraham.

² Epraham in tata səvəi Aesak,
Aesak in tata səvəi Jekop,
Jekop in tata səvəi Juta mine piəvni me,^a

³* Juta in tata səvəi Peres mine Sara. Mama səvənrau nə Tamar.
Peres in tata səvəi Hesron,
Hesron in tata səvəi Ram,

⁴ Ram^b in tata səvəi Aminatap,
Aminatap in tata səvəi Nason,
Nason in tata səvəi Salmon,

⁵* Salmon in tata səvəi Poas. Mama səvəi Poas nə Rehap.
Poas in tata səvəi Opet. Mama səvəi Opet nə Rut.^c
Opet in tata səvəi Jese,

⁶* Jese in tata səvəi Kig Tevit.

Kig Tevit in tata səvəi Solomon. Mama səvəi Solomon nə Patsepa pran səvəi Uria kupwən.

⁷ Solomon in tata səvəi Rehopoam,
Rehopoam in tata səvəi Apia,
Apia in tata səvəi Asa.^d

⁸ Asa in tata səvəi Jehosafat,
Jehosafat in tata səvəi Joram,
Joram in tata səvəi Usia,

⁹ Usia in tata səvəi Jotam,

* **1:1:** Jen 22:18, 1Kron 17:11, Luk 3:23-38 **a 1:2:** Juta mine piəvni me irəha pam twelef. Irəha nəha kaha kupwən me səvəi nəkur Isrel. * **1:3:** Jen 38:29-30, Rut 4:18-22 **b 1:4:** Nəghin riti

mwi Aram (1Kron 2:9) * **1:5:** Rut 4:13-17 **c 1:5:** Əvsini nəkukuə nəha Rut ia Oltestamen

* **1:6:** 2Saml 12:24 **d 1:7:** Nəghin riti mwi mə Asaf

Jotam in tata sǝvǝi Ahas,
 Ahas in tata sǝvǝi Hesehia,
 10 Hesehia in tata sǝvǝi Manase,
 Manase in tata sǝvǝi Amon,
 Amon in tata sǝvǝi Josaea,

11 *Josaea in tata sǝvǝi Jekonaea mine piǝvni me. Ia nǝpin nǝha kinǝrhi irapw nǝkur Isrel hǝier mhǝuvǝn ia tǝnǝ Papilon.

12 *Ia nǝpin nǝha nǝkur Isrel hǝmǝier irǝ mhǝuvǝn ia tǝnǝ Papilon, Jekonaea in tata sǝvǝi Sealtiel,
 Sealtiel in tata sǝvǝi Serupapel,

13 Serupapel in tata sǝvǝi Apiut,
 Apiut in tata sǝvǝi Eliakim,

Eliakim in tata sǝvǝi Asop,

14 Asop in tata sǝvǝi Jatok,

Jatok in tata sǝvǝi Akim,

Akim in tata sǝvǝi Eliut,

15 Eliut in tata sǝvǝi Eleasar,

Eleasar in tata sǝvǝi Matan,

Matan in tata sǝvǝi Jekop,

16 Jekop in tata sǝvǝi Josef.

Josef nǝ in iǝrman sǝvǝi Meri. Meri nǝ in pran nǝ mama sǝvǝi Iesu. Iesu nǝ kani nǝghin nǝ Kristo.

17 Ro iaminihǝ irǝ fwe Epraham meste pehe Kig Tevit tata me irǝha pam fotin. Fwe Kig Tevit meste pehe kinǝrhi irapw nǝkur Isrel hǝier mhǝuvǝn ia tǝnǝ Papilon tata me irǝha pam fotin. Fwe ia nǝpin nǝha nǝkur Isrel hǝmǝier irǝ mhǝuvǝn ia tǝnǝ Papilon meste pehe Kristo rǝtui tata me irǝha pam fotin.

Iesu Kristo rǝtui

18 *In i nǝgkiariien sǝ rani Iesu Kristo mǝ rinǝfo mǝtui. Mama sǝvǝnhi nǝghin nǝ Meri. Fwe kupwǝn kǝsisǝg in mǝ tresi pen iǝrman riti nǝghin nǝ Josef. Nǝpin irau krouǝpwǝh narǝ pǝriien ihi, Meri rǝtoni mǝ rino tipwin ia nǝgse Nǝnimwin Ikinan. 19 Josef in iǝrmanis riti sǝ noien sǝvǝnhi ratukwatukw, rǝpwǝh nokeikeiien mǝ Meri trauris ia nǝmri nǝrmama. Ro pen nǝtǝrigien sǝvǝnhi mǝ trǝpwǝh afafa a in.

20 Mǝtǝ nǝpin Josef ramǝtǝrig mǝ tro iaminihǝ, agelo riti sǝvǝi Iǝrimǝnu rier pen tukwe ia nǝmǝkrǝhaien, mini mǝ, “Josef, kwǝnǝkwus sǝvǝi Kig Tevit. Tikuvehi Meri mǝ pran sǝim, mǝpwǝh nehekiriien. Iǝkunouihǝ nǝha ia tipwin ruvehe ia nǝgse Nǝnimwin Ikinan. 21 *Meri trǝrǝhi tini iǝrman, tikamǝkeikei misegi pen nǝghin nǝ mǝ Iesu,^e ti nǝri nǝ mǝ in truvehimiru nǝrmama me sǝvǝnhi, muvehi raka nǝrǝhaien me sǝvǝnraha.”

22 Narimnari me pam i hǝier pehe iaminihǝ mǝ nǝgkiariien i truvehe mukuǝ sǝ Iǝrimǝnu rimǝni irapw ia tǝrhui profet riti sǝvǝnhi fwe kupwǝn.

23 *In rimǝni mǝ, “Hǝregi ro. Prǝn i rǝireirei ihi iǝrman tro tipwin, mǝrǝhi tini iǝrman. Nǝnǝ irǝha tuhǝsegi pen nǝghin nǝ mǝ Emanuel.” (Nipwrai nǝhag nǝha in i mǝ Kumwesǝn ramarǝ tukutaha.)

24 Nǝpin Josef rǝtui ia napriien sǝvǝnhi, ro nǝfe agelo nǝha sǝvǝi Iǝrimǝnu rimǝni pen tukwe in, muvehi Meri mǝ pran sǝvǝnhi, 25 *mǝtǝ

* 1:11: 2King 24:14-15, 2Kron 36:10, Jer 27:20 * 1:12: Esra 3:2 * 1:18: Luk 1:27,35

* 1:21: Luk 1:31, 2:21 ^e 1:21: Nipwrai nǝhag nǝha mǝ “Iǝrimǝnu rauvehimiru nǝrmama.”

* 1:23: Aes 7:14 * 1:25: Luk 2:7, 21

ripkapri pəri mhə irau min meste rərəhi tɪni iərman. Nənə Josef risegi pen nəghin nə mə Iesu.

2

Nəmə həukurən amasan noien səvəi kəməhau me

¹ Nəpin Iesu rinətui raka ia rukwənu Petlehem ia tənə Jutia, ia nəpin nəha Kig Herot ramərimənu, nərmama me nepwɪn səməme həukurən amasan noien səvəi kəməhau me həuku pen fwe meri rautə ikɪn, mhəuvehe ia Jerusalem, ² mamhəres mə, “Iəkunouihi nəha ripkətui a i, in kig səvəi nəkur Isrel, in pəku? Kimaha iahənətoni kəməhau səvənhi fwe ia kwopun meri rautə ikɪn, nənə iahaməuvehe mə taheiwaiu ia nənimen, mhəuvei pen nisaiien səkɪmaha min.”

³ Nəpin Kig Herot rirəgi nəgkiariien nəha, in mine nəkur Jerusalem me pam həkərinari mhehekir. ⁴ Nənə Kig Herot rəkwein pris asori me mine nahatən me səməme kamhahatən nəkur Isrel ia Loa səvəi Moses, nənə mərəs pen irəha i mə, “Iəmə nə kani mə Kristo trətui pəku?”

⁵ Miregi irəha hani pen tukwe in mə, “Ia rukwənu Petlehem ia tənə Jutia. Kimaha iahəukurən mə tro iamɪnhi irə ti nəri nə mə profet riti fwe kupwən rɪmərəi nəgkiariien i mə:

⁶ *Mətə ik Petlehem ia tənə Jutia

ripko mhə ik rukwənu auər a ia rukwənu asori me ia tənə Jutia. Iərman riti truku pen ia niram, mərimənu ia nərmama.

In trətui amasan ti sipsip me səiou nəkur Isrel.’ ”

⁷ Ia nəpin nəha Kig Herot rəkwein afafa nəmə me nəha həukurən amasan noien səvəi kəməhau me həuvehe. Rəres pen irəha i nəfe nəpin atukwatukw hənətoni kəməhau nəha rutə vi a irə. ⁸ Nəpin hani pam, in rərhi pen irəha, mɪni mə, “Kɪmɪaha tihəuvən fwe Petlehem, mhətui amasan ro iəkunouihi nəha mə in pəku. Nəpin hiətoni, tihəuvehe mhəni sas pehe tukw iou i, pwəh iou mwɪ iakevən meiwaiu ia nənimen, muvei pen nisaiien səiou min.”

⁹ Nəmə me nəha hətərig pam nəgkiariien səvəi Kig Herot, nənə mhəier. Ia suatuk hətɔni kəməhau nəha hənətoni nəpin rautə vi a fwe ia kwopun meri rautə ikɪn rakupwən ia nɪrəha, mamevən meste rərər atukwatukw məhiəpwɪn kwopun nəha iəkunouihi ramarə ikɪn. ¹⁰ Nəpin irəha hətɔni kəməhau nəha, rərɪnrəha ragien, hagien pɪk. ¹¹ *Nənə həuvnimwə ia nəkwai nimwə nəha, mhətɔni iəkunouihi nəha irau mama səvənhi Meri, mhənɪmwɪ nukurhunraha, mhəuvei pen nisaiien səvənrəha min. Ia nəpin nəha həsevər ia tənəripw me səvənrəha, mhəuvei pen nari amasan me min. Həuvei pen kol mine nise nei mi nə kani mə fragkinsens mine mɪr. ¹² Nənə ia nəpin irə, Kumwesən rinise irəha ia nəməkərəhaien mə tuhəpwəh nɪrərigien mhəuvən ti Kig Herot. Ro pen irəha həier, mamhesi pen suatuk əpə, mamhəuvən fwe imwənrəha.

Josef mine Meri krouvehi Iesu, rouap, rouevən fwe Ijip

¹³ Nənə nəpin nəmə me nəha həukurən amasan noien səvəi kəməhau me həuvəier raka, agelo riti səvəi lərimənu rier pen ti Josef ia nəməkərəhaien, mɪni mə, “Əskəmter, mərəhi iəkunouihi i irau mama səvənhi, mharap, mharevən fwe ia tənə Ijip, mamharərə fwe ikɪn meste iou takini mə tihərrərig. Ripko mhə tui Kig Herot trətui iəkunouihi i

* 2:6: Maeka 5:2, Jon 7:42 * 2:11: Sam 72:10-15, Aes 60:6

mə trousi əpune.” ¹⁴ Ro iam̄nhi irə Josef riskəmter ia nəp̄in, mərəhi iəkunouih̄i i irau mama səvəi iəkunouih̄i, mharevən fwe ia Ijip. ¹⁵* Nənə irəhar hararə fwe ikin meste Kig Herot remhə. Nəri nəha rier pehe iam̄nhi mə nəgkiariien i truvehe mukuə sə Iərimənu r̄iməni irapw ia tərhuī profet riti səvənhi fwe kupwən. In r̄iməni mə, “Iakəkwein nərik rier ia tənə Ijip muvehe.”

Naruagən me səvəi Kig Herot housi əpune nəkwərhakwərha me

¹⁶ Nəp̄in Kig Herot rətoni mə nəmə me nəha həukurən amasan noien səvəi kəməhau me həneikuə irə, niemaha rəpi pik in. In rərhi pen naruagən me səvənhi həuvən mhousi əpune n̄ipwnəti nərman me pam fwe ia Petlehem mine ia kwopun me ipaka səməme nuk səvənraha kəru meiwaiu. In ramesi pen a nəp̄in atukwatukw kəməhau nəha rutə vi a irə rəmwhen nəmə me nəha həukurən amasan noien səvəi kəməhau me həməni pen tukwe in. ¹⁷ Narimnari me nəha ro nəgkiariien i Profet Jeremaea r̄iməni ruvəuvehe muvəukuə:

¹⁸* “Kamregi pran riti fwe ia Rama
ramasək maməkwein əpwəmwis.
Rejel nə ramasək ti n̄ipwnətin me,
nənə m̄ipkokeikei mhə mə iərmama riti trəgkiari vivi min,
ti nəri nə mə n̄ipwnətin me həuvəiwən.”

Josef mine Meri mine Iesu harevən fwe ia Nasaret

¹⁹ Nəp̄in Kig Herot remhə, Josef in fwe Ijip, nənə agelo riti səvəi Iərimənu rier pen tukwe in ia nəməkrahaien, ²⁰* m̄ini mə, “Əskəmter, mərəhi iəkunouih̄i i mine mama səvənhi mharevən fwe ia tənə Isrel. Nərmama me nəha kənamhətui iəkunouih̄i i mə tuhousi əpune həuvamhə.”

²¹ Ro iam̄nhi irə Josef riskəmter irau mama səvəi iəkunouih̄i, mharevən fwe ia tənə Isrel. ²² Mətə nəp̄in Josef r̄iregi mə Akeleas ruvehi təmwiki tata səvənhi Herot, mamərimənu ia tənə Jutia, in rehekir nevənien fwe ikin. Nənə ti nəri nə mə Kumwesən rinise mwi in ia nəməkrahaien mə trəpwəh nevənien fwe ikin, in rier mevən fwe ia tənə Kalili. ²³* Ia kwopun nəha revən mamarə ia taon riti kani mə Nasaret. Nəri nəha rier pehe iam̄nhi mo nəgkiariien i profet me həməni fwe kupwən ruvəuvehe muvəukuə. Irəha həgkiari ia Kristo, mhəni mə, “Tukəkwein in mə iəmə Nasaret.”

3

Jon Paptaes raməvisau fwe ia kwopun akwesakwes ikin

¹ Nuk me n̄epwin ruvehe mukurau, nənə Jon Paptaes ruvehe ia kwopun akwesakwes ikin fwe ia tənə Jutia, maməvisau m nərmana mə, ²* “Kimiaha tihaməkeikei mhərər̄ig ia noien ərəha me səkimiaha ti nəri nə mə n̄itətə ia neia^a ruvəuvehe ipaka.” ³* Jon nəha in iəmə Profet Aesea rəgkiari irə fwe kupwən nəp̄in r̄ini mə, “Reri iərmama riti raməkwein əpwəmwis ia kwopun akwesakwes ikin, mam̄ini mə,
‘Kimiaha tihaməkeikei mhəpər̄hi suatuk səvəi Iərimənu sək̄itaha, mhəmri atukwatukw suatuk ouih̄i me səvənhi.’”

* **2:15:** Hos 11:1 * **2:18:** Jer 31:15, Jen 35:19 * **2:20:** Eks 4:19 * **2:23:** Luk 2:39, Aes 11:1, 53:2, Jon 1:46 * **3:2:** Mat 4:17, Mak 1:15 **a 3:2:** Nəp̄in r̄ipik Matiu rani nəgkiariien i mə “N̄itətə ia neia.” N̄ipwrai nəgkiariien i in i “N̄itətə sə Kumwesən ramərimənu irə.” * **3:3:** Aes 40:3

⁴ *Jon ramarkahu ia tinari kino ia nimwheri kamel, mamətoti ia teki nərimituru, maməni kinhə mine kwənipwət ia sukapak. ⁵ Nərmama me həpik həier ia Jerusalem mine kwopun me ia tənə Jutia mine kwopun me ipaka ti nui aris Jotan, mamhəuvən ti Jon, ⁶ mamhəni irapw noien ərəha me səvənraha, nənə in ramo paptaes ia nirəha ia nui aris Jotan.

⁷ *Mətə nəpin Jon rətoni Farisi me mine Satusi me həpik kamhəuvehe mə in tro paptaes ia nirəha, in rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha hiəmwhen ia snek me kamhahi əpune nərmama. Kumwesən niemaha rəpi. Ripko mhə tui in trərpwin noien ərəha me səkimiaha. Sin rini pehe tukumiaha i mə tihap raka irə? ⁸ Kimiaha tihaməkeikei mho noien amasan me trahatən pen mə hiənəpwəh pərhiən noien ərəha me səkimiaha. ⁹ *Rərəha tihəni pen tukumiaha me i mə Epraham in kaha səkimiaha. Iakani pehe tukumiaha i mə Kumwesən rukurən nuvehien kəruətərei me i, mo nipwnəti Epraham me ia nirəha. ¹⁰ *In rinərpwi pen raka paha səvənhi ia nuai nei me na trərai. Nei me pam səməme həpkukuə mhə nukwai nei amasan in trərai əmwesi, mousə pen irəha ia napw.

¹¹ *Iou iakamo paptaes ia kimiaha ia nui ti nəri nə mə hiənəpwəh noien ərəha me səkimiaha. Mətə iərmama nəha rauvehe kurirə ia nirak niskaiien səvənhi rasori məpi raka iou. Iou iapkəmwhen mhə mə takuvehi raka put səvənhi. In tro paptaes ia kimiaha ia Nənimwin Ikinan mine ia napw. ¹² *Fok səvənhi, in rarukwi utə nuni nari me irə, rinəmak raka ia rəgin. Na trirukwi utə nuni nari me səvənhi irə ti nuaiien nunin mine tekin. Nuni nari me sə ramanan in tripeki pen irəha ia nimwə səvənhi sə ramoeite nəveginien ikin, mətə tekin sə rərəha in trihiai pen napw irə, napw sə tripkifwə mhə.”

Jon ro paptaes ia Iesu

¹³ Ia nəpin nəha Iesu ruku pen ia tənə Kalili, muvehe ia nui aris Jotan mə Jon tro paptaes irə. ¹⁴ Mətə Jon raməmwur maminise in, mamini minuə, “Kwa ik i tiko paptaes ia nirak. Rəfo ikuvehe tukw iou mə tako paptaes ia niram?”

¹⁵ Mətə Iesu rini pen tukwe in mə, “Rəkəm. Tikaməkeikei mo paptaes ia nirak təkwtəkwni. Ratukwatukw ti nəri nə mə ia noien nəha krau trauo narimnari me pam sə Kumwesən rokeikei həuvehe mhəukuə.” Ro pen Jon rəsəni, mo paptaes irə.

¹⁶ *Nəpin Jon rino raka paptaes ia Iesu, Iesu rutə pehe ia nui, təkwtəkwni a kəpuapən rəkwaɡ tukwe, in rətoni Nənimwin səvəi Kumwesən rameiwaiu pehe rosi mak inhəripw, muvehe məkure irə. ¹⁷ *Nənə reri Kumwesən ruku pen ia neiai, mini mə, “In i nərək keikei. Rerik ragien tukwe.”

4

Setan raməmwur mə tro Iesu rimwei ia nərəhaien

¹ *Nənə Nənimwin Ikinan riri pen Iesu revən ia kwopun akwesakwes ikin. Ia kwopun nəha Setan raməmwur mə tro Iesu rimwei ia nərəhaien.

² *Iesu ripkəni mhə nari meste pen nəpin foti ia nəpin mine ia ran. Kurirə

* **3:4:** 2King 1:8 * **3:7:** Mat 12:34, 23:33 * **3:9:** Jon 8:33,39, Rom 2:28-29, 4:12 * **3:10:** Mat 7:19, Luk 13:6-9 * **3:11:** Jon 1:26-27,33, Wok Me 1:5 * **3:12:** Mat 13:30 * **3:16:** Jon 1:32 * **3:17:** Sam 2:7, Aes 42:1, Mat 12:18, 17:5, Luk 9:35 * **4:1:** Hip 2:18, 4:15 * **4:2:** Eks 34:28, Jen 3:1-7

ikin nukumhə rɪnəhi pɪk in. ³ Nənə Setan sə raməmwur mə tro nərmama həmwei ia nərəhaien, ruvehe, mɪni pen ti Iesu i mə, “Trini mɪnuə ik Tini Kumwesən pərhiən, ni pen ti kəruətərei me i mə tuhəuvehe mho nəveginien^a ia nərəha.”

⁴ *Mətə Iesu rini mə, “Kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan mə, ‘Tərmama tripkimiru mhə ia nəveginien əpa, mətə trimiru ia nəgkiariien pam sə raku pen ia tərhui Kumwesən.’ ”

⁵ Nənə Setan ruvehi Iesu, mevən fwe ia taon ikinan nəha Jerusalem, mukurei pen in ia kwopun riti irənhə anan ia təkure nimwə səvəi Kumwesən, ⁶ nənə mɪni pen tukwe in mə, “Trini mɪnuə ik Tini Kumwesən pərhiən, ivə irapw. Kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan mə, ‘Kumwesən trini pen ti nagelo me səvənhi mə irəha tuhaməkeikei mhətui amasan tukw ik,

mhəuvehi utə ik ia rəginraha,

kamə ikouini nisum ia kəruətərei riti.’ ”

⁷ *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Mətə kimərai pen mwi ia Nəkukuə Ikinan mə, ‘Tikəpwəh neipweipwiien Iərimənu Kumwesən səim.’ ”

⁸ Nənə Setan ruvehi mwi in muvehi mevən fwe ia təkur riti sə rəpwəmwis anan, mahatən irapw nitətə me pam kig me ia tiprənə i kamhərimənu ia nərəha, mahatən irapw mwi nautə amasan me pam ia nitətə me nəha, ⁹ mɪni pen ti Iesu i mə, “Narimnari me pam nəha takuvei pehe mik trini mɪnuə ikisai iou, mɪnimwi nukurhum mi ia nənimek.”

¹⁰ *Mətə Iesu rini pen tukwe in mə, “Evən isipwɪn, Setan! Kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan mə, ‘Tikinimwi nukurhum mi ia nəmri Iərimənu Kumwesən səim, misiai in. In əpa nə tiko nəkwan.’ ”

¹¹ *Ia nəpɪn nəha Setan rəpwəh Iesu mamevən. Nənə Iesu rətoni nagelo me həuvehe, mamho tukwini nari min.

Iesu rɪnaməvisau ia tənə Kalili

¹² *Ia nəpɪn nəha kəkwtəmhiru Jon Paptaes kuvehi puvnimwə in ia kalapus. Nəpɪn Iesu rirəgi, in rəpwəh kwopun nəha, mirərig mevən ia tənə Kalili, ¹³ *nənə mier ia taon nəha Nasaret, mevən mamarə ia Kapaneam. Kapaneam in taon riti ipaka ti nui asori Kalili fwe ia tiprənə səvəi Sepulun mine Naftali. ¹⁴ Nəri nəha rier pehe iamɪnhi mə nəgkiariien səvəi Profet Aesea truvehe mukuə. In riməni mə,

¹⁵ “Tənə səvəi Sepulun mine tənə səvəi Naftali,

ipaka ti nui asori Kalili fwe ia nɪkare nui aris Jotan pen,

in i tənə Kalili kwopun nərmama rɪpko mhə irəha nəkur Isrel kamharə ikin.

¹⁶ Nərmama səməme kamharə ia nəpitəvien

tuhətoni nukuraanien asori riti.

Nərmama səməme kamharə ia təmwkəmwi nemhəien nukuraanien riti trutə məhiəpwɪn irəha.”

¹⁷ *Ia nəpɪn nəha Iesu rɪnaməvisau, mɪnamini mə, “Kimiaha tihaməkeikei mhərərig ia noien ərəha me səkimiaha ti nəri nə mə nitətə ia neiai ruvəuvehe ipaka.”^b

Iesu rəkwein nərmama nepwɪn mə tuhəkurirə in

^a **4:3:** Uə bred * **4:4:** Dut 8:3 * **4:7:** Dut 6:16 * **4:10:** Dut 6:13 * **4:11:** Hip 1:6,14 * **4:12:** Mak 6:17, Luk 3:19-20 * **4:13:** Jon 2:12 * **4:17:** Mat 3:2 ^b **4:17:** Nəpɪn rɪpɪk Matiu rani nəgkiariien i mə “Nitətə ia neiai.” Nɪpwrai nəgkiariien i in i “Nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə.”

18 Nəpɪn Iesu ramavən ia nɪkare nui asori Kalili, in rətoni iərmama kəru, Saemon (iəmə kani mwi nəghɪn mə Pita) mɪne piəvni nəghɪn nə Antru. Krauerukw net ia nui ti nəri nə mə irau iərmama mi kravi nəmu. 19 *Iesu rini pen ti nirau i mə, “Rouvehe roukurirə iou. Pwəh iou tako kimirau iərmama mi sə kravi nərmama.” 20 *Təkwtəkwuni a krouəpwəh net me səvənrau roukurirə in.

21 Kurirə ikin Iesu ravən ouihi a mwi, mətoni iərmama kəru mwi, Jemes mɪne piəvni nəghɪn nə Jon. Irau tini Sepeti mi. Krauəkure ia nəkwai nitətə ouihi riti irəhar tata səvənrau kamharitiri net me səvənrahar. Iesu rəkwein irau, 22 nənə təkwtəkwuni a krouəpwəh nitətə ouihi mɪne tata səvənrau, rouevən roukurirə in.

Iesu ro nərmama me həpik həuvehe mhəsanin

23 *Iesu revən ia kwopun me pam ia tənə Kalili, mamahatən nərmama ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel, maməvisau irapw nəgkiariien amasan ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə, mamomasan nərmama me pam səməme kamhəhə ia nemhəien me səpəmsəpə mɪne səməme nemhəien rouraha nɪpəri nɪpwrənraha. 24 *Ro pen nərmama kamhəni pik nəghi Iesu. Nəgkiariien səvənraha rauviris mamevən ia kwopun me pam ia tənə Siria. Nənə irəha həuvehi nərmama me pam səməme kamhəhə, mhəuvehi mhəuvehe tukwe. Irəha kamhəhə ia nemhəien me səpəmsəpə. Nepwɪn nɪpwrənraha raməmisə. Nepwɪn nəremhə me kamharə ia nirəha. Nepwɪn nemhəien nəha nɪkəvan ramo irəha. Nepwɪn nɪpəri nɪpwrənraha remhə. Nənə Iesu ro irəha həuvehe mhəsanin. 25 *Nənə nərmama həpik kamhəkurirə ia Iesu. Nepwɪn həuku pen ia tənə Kalili, nepwɪn həuku pen fwe Tekapolis, kwopun taon ten ikin, nepwɪn həuku pen ia Jerusalem mɪne tənə Jutia. Nənə nepwɪn həuku pen ia nɪkare nui aris Jotan pen mwi.

5

Iesu ramahatən nərmama me ia təkuaɾ

1 Nəpɪn Iesu rətoni nərmama me həuvəpik, rutə ia təkuaɾ riti məkure. Nərmama me səvənhi həuvehe tukwe, 2 nənə in rɪnamahatən irəha, mɪnamɪni mə,

3 * “Nərmama səməme hətə sas ia rerɪnraha mə irəha həmwən ia nərmama nautə səvənraha riwən, rerɪnraha tragien,

ti nəri nə mə nitətə ia nei*a* səvənraha.

4 * Nərmama səməme kamhəregi rərəha mamhasək, rerɪnraha tragien, ti nəri nə mə Kumwesən truvehi utə nətərigien səvənraha.

5 * Nərmama səməme həpkəfiutə mhə ia nirəha, rerɪnraha tragien, ti nəri nə mə Kumwesən truvei pen tiprənə i mɪnraha.

6 * Nərmama səməme hokeikei pik mə tuhətoni noien atukwatukw, mamhəregi nokeikeiien nəha rəmwən ia iərmama nukumhə ramahi, maməkwaqwa, rerɪnraha tragien, ti nəri nə mə Kumwesən tro irəha həregi həkuvətə.

7 * Nərmama səməme kamhapi ti nərmama, rerɪnraha tragien,

* 4:19: Luk 5:1-11, Mat 13:47 * 4:20: Mat 19:27 * 4:23: Mak 1:39, Mat 9:3, Wok Me 10:38

* 4:24: Mak 6:55 * 4:25: Mak 3:7-8 * 5:3: Aes 57:15 a 5:3: Nəpɪn rɪpik Matiu rani nəgkiariien i mə “Nitətə ia nei*a*.” Nɪpwrɪn nəgkiariien i in i “Nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə.”

* 5:4: Aes 61:2-3, Rev 7:17 * 5:5: Sam 37:11 * 5:6: Aes 55:1-2 * 5:7: Jem 2:13

ti nəri nə mə Kumwesən trapi mwi ti nirəha.

8 *Nərmama səməme nətərigien səvənraha rəmher, rerinraha tragien, ti nəri nə mə irəha tuhətə Kumwesən.

9 *Nərmama səməme kamhəmri nəmərinuien, rerinraha tragien, ti nəri nə mə tukini irəha mə nipwnəti Kumwesən me.

10 *Nərmama səməme kamometə irəha ti nəri nə mə kamho noien atukwatukw, rerinraha tragien, ti nəri nə mə nitətə ia neiai səvənraha.

11 *Kimiaha i rerimiaha tragien nəpin nərmama tuharis əkenhin ia kimiaha, mhometə kimiaha, mhəni nəgkiariien ərəha me səpəmsəpə mine neikuəien me, mhousi kimiaha irə ti nəri nə mə kimiaha nərmama me səiou. 12 *Kimiaha tihaməkeikei mhəregi ramasan, mhəgien pik, ti nəri nə mə nərəkuien səkimiaha rasori fwe ia neiai. Kimiaha hiəukurən mə nərmama me hənometə profet kupwən me ia noien a mwi nəha.”

Iesu rəgkiari ia sol mine nukuraanien

13 “Kimiaha nə hiəmwhən ia sol ia tiprənə i. Mətə trini minuə sol nəsiendien səvənhi ruvəiwən, tukəfo mwi rəsien mwi? Sol nə ripkəmwhən mhə mə toko nari amasan riti mwi irə. Ramasan mə tukərarki a i, nənə nərmama tuhavən irə.

14 *Kimiaha nə hiəmwhən ia nukuraanien ia tiprənə i. Taon riti fwe ia təkure təkuər ko ripkərkwafə mhə. 15 *Nərmama me həpkihia i pen mhə napw ia laet mhəuiui ia nari riti, mətə irəha tuhaməkeikei mhəkurei utə i ia nəri kakurei utə laet irə mə nərmama ia nəkwai nimwə tuhətoni raməhiapw. 16 *Rəmwhən a mwi ia kimiaha tihaməkeikei mho laet səkimiaha ruək asori ia nəmri nərmama pwəh hətoni noien amasan me səkimiaha nənə mhəgnəgini Tata səkimiaha fwe ia neiai.”

Iesu rəgkiari ia Loa səvəi Moses

17 *“Rerimiaha trəpwəh nırhiien mə iakuvehe mə takərarki Loa səvəi Moses mine nəgkiariien səvəi profet kupwən me. Iapkuvehe mhə mə takərarki nəgkiariien me səvənraha, mətə iakuvehe mə tako nəgkiariien me səvənraha həuvehe mhəkuə. 18 *Iakani nipərhiendien tukumi-aha i mə loa nəha tripkwən mhə meste tiprənə mine neiai trouiwən. Nəgkiariien kwakwa uə nipəri nəgkiariien kwakwa kimərai pen ia loa nəha tripkwən mhə meste narimnari me pam tuhəier irapw. 19 *Ro pen iərmama sə trərui loa riti rouihi ia loa me i, mamahatən nərmama me mə tuho mwi iamınhi, tukəkwein in mə iəmə auər a ia nitətə ia neiai. Mətə iərmama sə tresi pen loa me i, mamahatən nərmama me irə, tukəkwein in mə iəmə asori ia nitətə ia neiai. 20 Iou iakani pehe tukumiaha i mə noien səkimiaha traməkeikei matukwatukw məpi raka noien səvəi nahatən me səvəi Loa mine noien səvəi Farisi me. Mə rekəm, kimiaha tihəpwəh nuvnimwəien ia nitətə ia neiai ia nəpin riti.”

Iesu rəgkiari ia noien səvəi niemaha

21 *“Kimiaha hiəuvəregi raka kiməni pen ti kaha kupwən me səkitaha mə, Tikəpwəh nousi əpuneien iərmama. Trini minuə iərmama riti rousi

* 5:8: Sam 24:3-4, 51:10, 73:1 * 5:9: 1Jon 3:2-3 * 5:10: Hip 12:4, 1Pit 3:14 * 5:11: 1Tes 4:14, Jem 1:2 * 5:12: 2Kron 36:16, Wok Me 7:52, Hip 11:32-38, Jem 5:10 * 5:14: Jon 8:12, 9:5 * 5:15: Mak 4:21, Luk 8:16, 11:33 * 5:16: Efes 5:8-9, 1Tes 2:12 * 5:17: Mat 3:15, Rom 3:31, 10:4 * 5:18: Luk 16:17, 21:33 * 5:19: Jem 2:10 * 5:21: Eks 20:13, 21:12, Lev 24:17, Dut 5:17

əpune iərmama riti ratukwatukw mə tuko nərpwinien min.’²² *Mətə iou iakani pehe tukumiaha i iərmama sə ramo niemaha m piəvni, ratukwatukw mə tuko nərpwinien min. Iərmama sə trini pen ti piəvni mə, ‘Ikamarməri,’ ratukwatukw mə tukuvi irapw in ia nəmri nəmə asori me. Iərmama sə traskiari ərəha anan ia piəvni, ratukwatukw mə trevən ia kwopun napw asori rauək ikin.

²³ *Ro pen trini minuə ikamərer pen ia nifatə səvəi Kumwesən mə tikuvei pen nari riti min, nənə ia kwopun nəha rerim rirhi mə piam niemaha raməpi in ti nari riti ikino min,²⁴ tikəpwəh nəri nəha ikue tikuvei pen m Kumwesən pwəh raməmak ia nikare nifatə, nənə mevən. Tikaməkeikei mukupwən mevən ti piam rouamasan kimirau min, nənə kurirə ikrərig, muvei pen narimnari me səim ia təkure nifatə ramevən ti Kumwesən.

²⁵ *Trini minuə iko noien ərəha riti ia iərmama, nənə in rokeikei mə kimirau min tirouərer ia nəmri nəmə asori me pwəh həkiri noien səim, ramasan mə tikevən akwauakw, rouəmri atukwatukw nəri nəha nəpin kimirau irausi pen ihi suatuk rauevən ia kwopun kaməkiri nəgkiariien ikin. Rərəha mə iərmama nəha ikino noien ərəha irə trəmri pen ik ia rəgi iəmə asori sə raməkiri nəgkiariien, nənə iəmə asori sə raməkiri nəgkiariien trəmri pen ik ia rəgi polis, nənə tukuvehi puvnimwə ik ia kalapus.²⁶ Iakani nīpərhienien tukw ik i mə tikəpwəh nierien ia kalapus meste ikərəku pen pam faen me səim.”

Iesu rini mə iərman rerin trəpwəh nakresien pran

²⁷ *‘Kimiaha hiəuvəregi raka kiməni mə, ‘Tikəpwəh nakresien pran səvəi iərməpə.’²⁸ *Mətə iou iakani pehe tukumiaha i trini minuə iərman riti rətoni pran riti, nənə rerin rakres i, iəmə nəha rinəruvi raka nəgkiariien nəha ia rerin.²⁹ *Trini minuə nənimem mwatuk ramo ik ikamwei ia nərəhaien, tikukumwiri raka, mərarki. Nənimem nīpəri nīpwram a. Trini minuə ikouraha nīpəri nīpwram ramasan pik məpi raka mə tukərarki pen nīpwram me pam ia kwopun napw asori rauək ikin.³⁰ *Nənə trini minuə rəgim mwatuk ramo ik ikamwei ia nərəhaien, tikərari raka, mərarki. Rəgim nīpəri nīpwram a. Trini minuə ikouraha nīpəri nīpwram ramasan pik məpi raka mə tukərarki pen nīpwram me pam ia kwopun napw asori rauək ikin.”

Iesu rini mə iərman trəpwəh nəpwəhien pran səvənhi

³¹ *‘Nəgkiariien riti mwi kiməni fwe kupwən in i mə, ‘Iərman sə rokeikei mə trəpwəh pran səvənhi pwəh ruvei pen nimwai nəkukue riti m pran səvənhi rani mə in rinəpwəh in.’³² Mətə iou iakani pehe tukumiaha i trini minuə iərman riti rəpwəh pran səvənhi, pran sə ripko əpnəpen mhə nari irau iərməpə, ramouraha səvənhi pran, mamō in revən mamətui iərməpə riti mə triri in. Trini minuə prən nəha resi pen iərməpə riti iamnhi, in ramo noien ərəha. Iərman nəha in ramesi pen ripko mhə iərman atukwatukw səvənhi. Nənə iərman sə ramiri pran sə iərman səvənhi rinəpwəh in ramo noien ərəha. Prən nəha in ramiri səvəi iərməpə.”

* 5:22: 1Jon 3:15 * 5:23: Mak 11:25 * 5:25: Mat 6:14-15, Mat 18:34-35 * 5:27: Eks 20:14, Dut 5:18 * 5:28: 2Tes 2:14 * 5:29: Mat 18:9, Mak 9:47, Kol 3:5 * 5:30: Mat 18:8, Mak 9:43 * 5:31: Dut 24:1-4, Mak 10:4, 1Kor 7:10-11

Iesu rini mā tikāpwāh nahatān penien nari, muvehi kwāsuahi

33 **“Nægkiariien riti mwi kīmiaha hiāuvāregi raka kīmāni pen ti kaha kupwān me in i mā, ‘Tikāpwāh nuvehiiēn kwāsuahi ia nāmri Iārimānu meikua irā, mātā tikamākeikei mo nāfe ikīmāuvehi kwāsuahi mīni mā tiko.’* 34-35 **Mātā iou iakani pehe tukumiaha i mā tihāpwāh nuvehiiēn kwāsuahi iamīnhi. Tikāpwāh nahatān penien neiai uā tiprānā uā Jerusalem muvehi kwāsuahi ia nīrāhar, ti nāri nā mā neiai in nā kwopun Kumwesān ramākure ikīn mamārimānu, tiprānā in nā nāri Kumwesān ramārpwi utā tipage nisun mi irā, nānā Jerusalem in nā taon sāvānhi, in Iārimānu Asori.* 36 *Tikāpwāh nahatān penien kāmkapwā, muvehi kwāsuahi irā, ti nāri nā mā ko ipko mhā nīmwai nukwānem riti ruvehe māpsan uā ruvehe mīpitāv.* 37 **Mātā nægkiariien sām pwāh ro iamīnhi. Tikini a ‘Ouah’ uā ‘Rekām.’ Nægkiariien sā rāpi raka nægkiariien mi nāha ruku pen ti Setan.”*

Iesu rini mā tikāpwāh nārpwīnien noien ārāha sāvāi nārmama

38 **“Kīmiaha hiāuvāregi raka kīmāni mā, ‘Trini mīnuā iārmama rouraha nānimek riti tukamākeikei kouraha mwi nānimen riti. Trini mīnuā iārmama rouraha revik riti tukamākeikei kouraha mwi revin riti.’* 39 **Mātā iou iakani pehe tukumiaha i mā tihāpwāh nāvīsāien kīmiaha iārmama rārāha, mhāpwāh nārpwīnien tai noien ārāha sāvānhi iamīnhi. Trini mīnuā iārmama riti rāpwi nīkare nīkapwīm mwatuk, ikuvei pen mwi nīkaren mour min.* 40 **Trini mīnuā iārmama riti ruvi irāpw ik ia nægkiariien asori mā truvei raka sām karkahu, ikuvei pen mwi sām kot min.* 41 *Trini mīnuā iārmama riti ramākeikei mik mā tikāvranī nārīmāni me sāvānhi māvān kilometa kuatia, ikāvān kilometa kārū kīmīrau min.* 42 *Trini mīnuā iārmama riti rāres ik nari riti, ikuvei pen min. Tikāpwāh nīnīsāien iārmama sā rokeikei mā truvehi ouīhi a sām nārīmāni me.”*

Iesu rini mā tikokeikei nārmama sāmāme hamāmwāki ik

43 **“Kīmiaha hiāuvāregi raka kīmāni mā, ‘Tikamākeikei mokeikei piam nānā māmwāki iārmama sā ramāmwāki ik.’* 44 **Mātā iou iakani pehe tukumiaha i mā kīmiaha tihāmākeikei mhokeikei nārmama sāmāme hamāmwāki kīmiaha, nānā mhāfwāki ti nārmama sāmāme kāmhomētā kīmiaha.* 45 **Noien nāha trahatān pen mā Tata sākīmiaha fwe ia neiai nīpwnātin me nā kīmiaha, ti nāri nā mā in ramo meri sāvānhi rautā nukwāsikar ramāhīpwin nārmama ārāha me mīne nārmama amasan me. In ramārhi irāpw mwi nesān ramāfwī nārmama atukwatukw mīne nārmama hāpkatukwatukw mhā.* 46 *Kīmiaha hiamāfētārig irā? Trini mīnuā kīmiaha hiokeikei a nārmama sāmāme hokeikei kīmiaha, Kumwesān trāgnāgīni kīmiaha ti nāfe? Nārmama kāmārāku pen takis mīnraha irāha mwi kāmho noien nāha!* 47 *Nānā trini mīnuā kīmiaha hiamāgkiari pen m pīāvmiaha me a, nāfe noien amasan hiamō mhāpi raka nārmama me nēpwīn? Nārmama me sāmāme hāreirei Kumwesān irāha mwi kāmho noien nāha!* 48 **Ro pen kīmiaha tihāmākeikei mhatukwatukw rāmwhēn ia Tata sākīmiaha fwe ia neiai in ratukwatukw.”*

* 5:33: Eks 20:7, Lev 19:12, Nam 30:2, Dut 23:21 * 5:34-35: Aes 66:1, Jem 5:12, Mat 23:22, Wok Me 7:49, Sam 48:2, Aes 66:1 * 5:37: Jem 5:12 * 5:38: Eks 21:24, Lev 24:20, Dut 19:21 * 5:39: Lev 19:18, Jon 18:22-23 * 5:40: 1Kor 6:7 * 5:43: Lev 19:18 * 5:44: Eks 23:4-5, Luk 23:34, Wok Me 7:60, Rom 12:14,20 * 5:45: Efes 5:1 * 5:48: Lev 19:2, Dut 18:13

6

Iesu rægkiari ia nariari penien nari m narmama nautə səvənraha riwən

1 **“Kimiaha tihaməsiari nəpən hiamo noien atukwatukw me səkimiaha, mhəpwəh noien ia nəmri narmama me mə irəha tuhətoni. Trini minuə hiamo iaminihi irə, nərəkuien səkimiaha sə truku pen ti Tata səkimiaha fwe ia neiai triwən.*

2 *Nəpən ikuə tikuvei pen nari riti mə trasitu ia narmama nautə səvənraha riwən, ikəpwəh nukupwəniən məse kisipw rəmwhen kəuətkəsua me kamho ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel mine ia suatuk me mə narmama tuhətoni mhəgnəgini irəha. Iakani nīpərhienien tukumiaha i narmama me nəha həuvəuvehi raka nərəkuien səvənraha. 3 *Mətə nəpən tikuvei pen nari riti mə trasitu ia narmama nautə səvənraha riwən, ikəpwəh nəseniien rəgim mour rukurən nəfe rəgim mwatuk ramo. 4 Ro iaminihi irə tiko afafa nariariien səim, nənə səim Tata sə ramətə narimnari me kamo afafa truvei pehe nərəkuien mik.”*

Iesu rægkiari ia nəfwakiien

5 **“Nənə nəpən kimiaha tihəfwaki, hiəpwəh noien rəmwhen ia kəuətkəsua me kamho. Irəha kamhərer ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel mine ia kwopun me suatuk me həuvehe mamhəvsiek ikin, mamhəfwaki mə narmama tuhətoni irəha. Irəha hokeikei pik noien nəha, mətə iakani nīpərhienien tukumiaha i mə narmama me nəha həuvəuvehi raka nərəkuien səvənraha. 6 *Mətə nəpən tikəfwaki, ikevən ia nəkwai rum səim mərəpinhə, məfwaki m Tata səim sə narmama həpkətoni mhə. Nənə Tata səim sə ramətə narimnari me kamo afafa truvei pehe nərəkuien mik. 7 *Nənə nəpən kimiaha tihəfwaki, hiəpwəh niniien nəgkiariien me rīpik rəmwhen ia narmama səməme hərəirei Kumwesən kamho. Irəha rerinraha rirhi mə kumwesən me səvənraha tuhəregi irəha ti nəri nə mə kamhəni nəgkiariien me rīpik. 8 *Kimiaha tihəpwəh noien rəmwhen ia nirəha ti nəri nə mə nəpən kimiaha hiəpkəres mhə ihi Tata səkimiaha, in ruvəukurən raka narimnari me sə həiwən təni kimiaha. 9 *Ro pen kimiaha tihaməkeikei mhəfwaki iaminihi irə:*

‘Tata səkimaha ia neiai,

Pwəh narmama həsiai nəghim ro ikinan i.

10 **Pwəh nitətə sə ikamərimənu irə ruvehe.*

Pwəh ko nəkwam ia tiprənə rəmwhen kamo nəkwam ia neiai.

11 *Tikuvei pehe nəveginien sənəməha rəmwhen səvəi nəpən ipwet.*

12 **Tikenouenou noien ərəha me səkimaha*

rəmwhen kimaha iahamenouenou noien ərəha me səməme narmama hamo ia kimaha.

13 **Tikəpwəh niri penien kimaha ia kwopun tahəmwei ia nərəhəien ikin, mətə tikinise Setan mə trəpwəh nourahəien kimaha.’*

14 **Trini minuə kimiaha hienouenou noien ərəha me səvəi narmama, Tata səkimiaha fwe ia neiai in mwī trenouenou noien ərəha me səkimiaha. 15 Mətə trini minuə kimiaha hiəpwəh nenouenouien noien*

* **6:1:** Mat 23:5 * **6:3:** Mat 25:37-40 * **6:5:** Mat 23:5, Luk 18:10-14 * **6:6:** 2King 4:33

* **6:7:** Aes 1:15, 1King 18:26-29 * **6:8:** Mat 6:32 * **6:9:** Jon 17:6 * **6:10:** Mat 7:21, 26:39,

Luk 22:42 * **6:12:** Mat 6:14-15, Mat 18:21-35 * **6:13:** Luk 22:40, Jem 1:13, Jon 17:15, 2Tes

3:3, 2Tim 4:18, 1Kron 29:11-13 * **6:14:** Mak 11:25-26

ərəha me səvəi nərmmama, Tata səkimiaha trəpwəh mwi nenouenouien noien ərəha me səkimiaha.”

Iesu rəgkiari ia nəpwəhien nəveginien ti nəfwakien

16 * “Nənə nəpən tihəpwəh nanien nari mə tihəfwaki, hiəpwəh noien nənimemiaha rəpou rəmwhen ia kəuətkəsua me kamho. Irəha kamho nənimenraha ruvehe mōpəiti mə nərmmama me tuhətoni mhəukurən mə kamhəpwəh nanien nari. Iakani nīpərhienien tukumiaha i nərmmama me nəha həuvəuvehi raka nərəkuien səvənraha. 17 Mətə nəpən ikuə tikəpwəh nənien nari mə tikəfwaki, ikaikuas ia nənimem, mahakwi oel ia nukwənem. 18 Nənə nərmmama tuhəpwəh nətonien mə ikəpwəh nənien nari, mətə Tata səim sə nərmmama həkətoni mhə trətoni. Nənə Tata nəha səim sə ramətə narimnari me kamo afafa truvei pehe nərəkuien mik.”

Iesu rəgkiari ia noeiteien nautə ia neiai

19 * “Kimiaha tihəpwəh noeiteien nautə səkimiaha ia tīprənə i. Ia kwopun i uvne me mīne nopweien kraouraha nari. Ia kwopun i rakres me kamheitehi nimwə, mamhəuvnimwə, mamhakres. 20 * Mətə kimiaha tihaməkeikei mhoeite nautə səkimiaha ia neiai. Ia kwopun nəha uvne me mīne nopweien kroupkouraha mhə nari. Rakres me həkəitehi mhə nimwə mə tuhəuvnimwə mhakres. 21 Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə kwopun nautə səim raməmāk ikin, nətərigien səim traməmāk mwi ikin.”

Iesu rəgkiari ia nəmri iərmama

22 “Nəmri iərmama in nə rauvei pen nukuraanien m nīpwrān. Ro iamīnhi irə trini mīnuə nənimem ramasan, nīpwrām pam trukuar ia nukuraanien. 23 Mətə mə nənimem rərəha, nīpwrām pam trukuar ia nəpitəvien. Trini mīnuə nukuraanien ia rerim ro nəpitəvien irə, ikamarə ia nəpitəvien pərhien.”

Iesu rəgkiari ia iəmā asori kəru

24 “Iərmama riti riwən ramo tukwini nari ko ro nəkwai iəmā asori kəru. Trini mīnuə ro iamīnhi irə, trokeikei riti, məmwəki riti, uə trisiai riti mīpkisiai mhə riti. Kimiaha ko hiəpkuvehi pəri mhə Kumwesən mīne mane mhə iəmā asori mi irə səkimiaha mə tiho pəri nəkwānrau.”

Iesu rəgkiari ia nətərig pikien ia narimnari me səvəi tīprənə i

25 * “Ro pen iakani pehe tukumiaha i mə tihəpwəh nətərig pikien ti nīmīruien səkimiaha, mamhəres nəfe tihani uə nəfe tihənīmwi. Tihəpwəh nətərig pikien ia nīpwrāmiaha, mamhəres nəfe tiharkahu i. Nīmīruien rīpko mhə səvəi nəveginien əpa. Nīpwrāi iərmama rīpko mhə səvəi tīnari əpa. 26 * Hətə ro menu me i ia nīmagouagou. Irəha həpwəh nəpweien nari, mhəpwəh nesien nukwān, mhəpwəh noeiteien nəveginien ia nīmīwə sə kamoeite nəveginien ikin. Mətə Tata səkimiaha ia neiai raməkwməni irəha. Nənə ia nənimem kimiaha hiamasan pik mhəpi raka irəha. 27 Sin ia kimiaha ko ro nīmīruien səvənhi rəpwəmwis mwi səvəi nəpən ouihī a trini mīnuə ramətərig pik tukwe? Kimiaha riti ko rīpko mhə nəri nəha.

28 Ro iamīnhi irə rəfo hiamətərig pik ti tīnari? Hətoni ro tihinari me ia kwopun me mə kamhəfəutə irə. Irəha həpwəh noien wok, mhəpwəh

* 6:16: Aes 58:5-9 * 6:19: Jem 5:1-3 * 6:20: Mat 19:21, Luk 18:22, Kol 3:1-2 * 6:25: Fil 4:6, 1Tim 6:6-8, Hip 13:5, 1Tes 5:7 * 6:26: Mat 10:29-31, Luk 12:6-7

nītiriiēn tīnari. ²⁹ *Mətə iakani pehe tukumiaha i Kig Solomon fwe kupwən nautə səvənhi rasori pīk, mamarkahu tīnari amasan me, mətə tīnari səvənhi rīpkamasan mhə rəmwhen ia tihinari me i. ³⁰ Kimiaha nahatətəien səkimiaha rīpkiskai mhə. Kumwesən rauvei pen tīnari amasan me m tihinari me, nari auər a tihinari me kamhəmīru ipwet mətə trakwakwi haukei, mhəsas, kuvani ia napw. Mə Kumwesən ramo iamīnha irə, in truvei pehe mwi tīnari m kimiaha məpi raka. ³¹ Ro pen tihəpwəh nətərig pīkien, mamhəres mə, ‘Tsani nəfe?’ uə ‘Tsənīmwi nəfe?’ uə ‘Tsarkahu ia nəfe?’ ³² *Nərmama səməme hərəirei Kumwesən kamhətui əmisə nəveginien mīne tīnari. Nənə Tata səkimiaha ia neiai ruvəukurən raka narimnari me i mə tihaməkeikei mhəuvehi. ³³ *Mətə kimiaha tihəkupwən mhətui əmisə nītətə sə in ramərimənu irə mīne noien atukwatukw me səvənhi, nənə in truvei pehe mwi narimnari me pam i m kimiaha. ³⁴ *Ro pen kimiaha tihəpwəh nətərig pīkien ti nəfe trakwakwi. Narimnari me səvəi trakwakwi səvəi trakwakwi. Nəsəsauien me səvəi nəpīn kuatia nəmwhen raka.”

7

Iesu rəgkiari ia nəkiriien nərmama ti noien ərəha me səvənraha

¹ *Kimiaha tihəpwəh nəkiriien nərmama ti noien ərəha me səvənraha kamo Kumwesən rəkiri mwi kimiaha ti noien ərəha me səkimiaha. ² *Nəkiriien səkimiaha sə hiaməkiri nərmama irə, tukəkiri mwi kimiaha irə. Nərpwīnien səkimiaha sə hiamo m nərmama tukərpwīn pehe mwi m kimiaha.

³ Rəfo ikamətə nīmwəkmwəki nei sə raməmāk ia nəmri piam, mətə ipkətə mhə nīpəri nei asori sə raməmāk ia nənīmēm? ⁴ Trini mīnuə nīpəri nei asori raməmāk ia nənīmēm, rəfo iakamīni pen ti piam mə, ‘Əseni iou, pwəh iakiskəri raka nīmwəkmwəki nei sə raməmāk ia nənīmēm?’ ⁵ Ik iərmama sə ikamo kəuətəkəsua tikaməkeikei mukupwən muvehi raka nīpəri nei asori sə raməmāk ia nənīmēm, kurirə irə ikətə amasan nari mə tikiskəri raka nīmwəkmwəki nei sə raməmāk ia nəmri piam.

⁶ *Kimiaha tihəpwəh nuvei penien nari sə ro ikinan m kuri me. Rərəha mə kuri me nəha hərəri mhahi testesi nīpwramiaha. Tihəpwəh nərarki penien nəri amasan nənīmēm rutə pīk revən ti pīkə me. Rərəha mə pīkə me nəha havən irə ia nīsunraha.”

Iesu rini mə tikəres nari, mətui nari, mīkunkun ia təpīnhə

⁷ *Trini mīnuə hiokēikei nari riti, ramasan mə tihəres, nənə tukuvei pehe m kimiaha. Tihətui əmisə i, nənə tihətoni. Tihəkunkun ia təpīnhə, nənə tukəsevər tukumiaha. ⁸ *Iərmama sə raməres nari, truvehi nari. Iərmama sə ramətui əmisə nari, trətoni. Iərmama sə rakunkun ia təpīnhə, tukəsevər tukwe.

⁹ Sin ia kimiaha nəpīn iəkunouihī səvənhi rəres bred, truvei pen kəruətərei mīn, ¹⁰ uə rəres nəmu truvei pen snek? Rekəm! ¹¹ *Kimiaha tihaməkeikei mhəuvei pen narimnari amasan me m nəkwərhakwərha me səkimiaha. Mə kimiaha i nəkur ərəha hiəukurən noien iamīnhi, hiaməfətərig ia Tata səkimiaha ia neiai? In truvei pen narimnari amasan

* 6:29: 1King 10, 2Kron 9 * 6:32: Mat 6:8 * 6:33: 1King 3:13-14, Sam 37:4,25, Rom 14:17

* 6:34: Eks 16:4,19, Mat 6:11 * 7:1: Rom 2:1, 1Kor 4:5, Jem 4:11-12 * 7:2: Mak 4:24

* 7:6: Mat 10:11 * 7:7: Mak 11:24, Jon 14:13, 15:7, Jon 16:23-24 * 7:8: Jem 1:5, 1Jon 3:22,

1Jon 5:14-15 * 7:11: Jem 1:17

me rasori mwi m narmama samame kamhæres in tukwe. ¹² *Ro pen nafe noien kimiaha hiokeikei mæ narmama tuho ia kimiaha, kimiaha mwi tiho ia niraha, ti nari næ mæ in i nipwrai nægkiariien me ia Loa sævai Moses mine nækukuæ me sævai profet kupwæn me.”

Iesu rægkiari ia suatuk kæru

¹³ * “Kimiaha tihamækeikei mhækukurau ia ket ouihi. Iakani iamînhi iræ ti nari næ mæ ket asori mine suatuk sæ rimæru ramevæn ti nemhæien. Narmama hæpik kamhækukurau ia ket naha. ¹⁴ *Mætæ ket ouihi mine suatuk æknekin ramevæn ti nimiruien. Narmama houihi a kamhætæ suatuk naha.”

Iesu rægkiari ia noien sævai profet eikuæ me

¹⁵ * “Kimiaha tihamæsiari ti profet eikuæ me. Iræha tuhæuvehe tukumi-aha mhævi sipsip me ia niraha, mætæ rerinraha ræmwhen ia kuri æprmin me. ¹⁶ *Kimiaha tihætæ iræha, mhækukuræn mæ iræha profet eikuæ me, ti nari næ mæ noien sævænraha trahatæn pen. Ræfo, ko kesi nukwai krep ia ræhi, uæ nukwai niemis ia nækwus sæ ro rirævin me? Rækam! ¹⁷ Nei amasan raukuæ kwænkwai nei amasan, mætæ nei æræha raukuæ kwænkwai nei æræha. ¹⁸ Nei amasan ko ræpwæh nukuæien kwænkwai nei æræha. Nei æræha ko ræpwæh nukuæien kwænkwai nei amasan. ¹⁹ *Nei me pam samame hæpkukuæ mhæ kwænkwanraha sæ ramasan kamærai æmwesi iræha, kamærarki pen ia napw. ²⁰ *Ro pen kimiaha tihætæ iræha mhækukuræn mæ iræha profet eikuæ me ti nari næ mæ noien sævænraha trahatæn pen.

²¹ *Narmama hæpik kamhækwein iou mæ, ‘Iærimænu, Iærimænu,’ mætæ ripko mhæ iræha pam tuhæuvnimwæ mhæ ia nitætæ ia neiiai.^a Iærmama sæ ramo nækwai Tata sæiou sæ ramaræ ia neiiai in truvinmwæ. ²² Ia næpin næha narmama hæpik tuhæni pehe tukw iou i mæ, ‘Iærimænu, Iærimænu, ia næghim kimaha iahænævisau m narmama. Ia næghim kimaha iahænækoui irapw næremhæ me ia narmama. Ia næghim kimaha iahæno nimtætien asori me ripik. Ræfo ia kimaha?’ ²³ *Mætæ iou takini pen atukwatukw ti niræha i mæ, ‘Iou iapkukuræn raka mhæ kimiaha ia næpin riti. Kimiaha narmama me hiamo noien æræha, hæuvæn isipwîn tukw iou.’ ”

Iesu rægkiari ia iærmama mi sæ krauvrhækin nimwæ

²⁴ “Iærmama sæ riregi nægkiariien me i sæiou, mammo nafe iakimæni, in tramwhen ia iærmama riti rukuræn nari muvrhækin nimwæ sævænhi ia tækure kæruterei. ²⁵ Næpin nesæn rauæ, iapiwæn raiu, nimætagi ræsua ia nimwæ naha, mætæ nimwæ naha ræpwæh nimweiiien ti nari næ mæ kimæuvrhækin pen ramærer æknekin ia tækure kæruterei. ²⁶ Mætæ iærmama sæ riregi nægkiariien me i sæiou, mæpwæh noien nafe iakimæni, in tramwhen ia iærmama riti rireirei nari muvrhækin nimwæ sævænhi ia nipækir. ²⁷ Næpin nesæn rauæ, iapiwæn raiu, nimætagi ruvehe mæsua ia nimwæ naha, nænæ nimwæ naha rimwei. Næpin rimwei iræ ruvehe mææha pam.”

²⁸ Næpin Iesu rini pam nægkiariien me i, narmama me hærkæri asori nari ia nahatænien sævænhi, ²⁹ *ti nari næ mæ in rahatæn iræha ræmwhen

* 7:12: Mat 22:39-40, Luk 6:31, Rom 13:8-10

* 7:13: Jon 10:7,9

* 7:14: Wok Me 14:22

* 7:15: Mat 24:4,24, Wok Me 20:29, 2Tes 2:1

* 7:16: Kal 5:19-22, Jem 3:12

* 7:19: Mat

3:10, Luk 3:9, Jon 15:6 * 7:20: Mat 12:33

* 7:21: Luk 6:46, Mat 21:31, Rom 2:13, Jem

1:22,25 a 7:21: Næpin ripik Matiu rani nægkiariien i mæ “Nitætæ ia neiiai.” Nipwrai nægkiariien

* 7:23: Sam 6:8, Mat 10:33, 25:41, Mat 13:41-42,

i in i “Nitætæ sæ Kumwesæn ramærimænu iræ.”

* 7:29: Mak 1:22, Luk 4:32, Jon 7:46

2Tim 2:19

iærmama sə rauvehi nasorriien ruku pen ti Kumwesən. In ropə ia nahatən me səvənraha səməme kamhahatən Loa.

8

Iesu ro iærmama riti nemhəien skai ro tekin ruvehe məsanin

¹ Nəpɪn Iesu reiwaiu ia təkueɾ nəha, nərmama həpɪk kamhəkuriɾə i. ² Nənə iærmama riti nemhəien skai riti ro tekin ruvehe tukwe in, minimwi nukurhun mi ia nənimen, mini mə, “Iærimənu. Mə rerim ragien, ko iko iou iakəmher?”

³ Nənə Iesu rosə pen rəgin, mirapi in, mini mə, “Rerik ragien. Tikuvehe məmher.” Təkwtəkwiuni a nemhəien səvəi iærmama nəha raraka irə. Nipwran ruvehe məmher mwi. ⁴ *Nənə Iesu rini pen tukwe in mə, “Tikətui amasan tukwe, məpwəh niniiien nəfe iakino mik ti iærmama riti. Mətə tikevən atukwatukw ti pris^a pwəh rətoni nipwram mə rəmher. Tikuvei pen nəfe m Kumwesən sə Moses riməni. Nərmama me tuhətəni həukurən mə nemhəien i ruvəiwən ia nipwram.”

Iaruagən riti səvəi nəkur Rom ramahatətə ia Iesu

⁵ *Iesu revən mapirapw ia taon nəha Kapaneam. Iaruagən riti səvəi nəkur Rom nəha ikɪn in rasori ia naruagən me irəha pam hantret. Ruvehe ti Iesu, mərəs mə, ⁶ “Iærimənu. Ko ikasitu ia nirak? Iærmama sə ramo tukwini nari miou raməmək fwe ia nəkwai nimwə səiou, mamregi rərəha anan, ko ripkavən mhə.”

⁷ Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Iou takuvehe mo in ruvehe məsanin.”

⁸ Mətə iəmə asori səvəi naruagən me rini mə, “Iærimənu. Ripko mhə iou iəmə amasan riti. Iapkəmwhen mhə mə tikuvehe muvnimwə ia nimwə səiou. Mətə tikini a nəkwam, nənə pwəh iærmama sə ramo tukwini nari miou ruvehe məsanin. ⁹ Iou mwi iærmama riti sə iakamarə tegin nəmə asori me. Naruagən me nepwin mwi kamharə tegin iou. Nəpɪn iakini pen ti riti mə ‘Evən,’ in trevən. Nəpɪn iakini pen ti riti mwi mə ‘Uvehe,’ in truvehe. Nəpɪn iakini pen ti iærmama sə ramo tukwini nari miou mə ‘O nəri,’ in tro.”

¹⁰ *Nəpɪn Iesu riregi nəgkiariien nəha, rərkərinari, mini pen ti nərmama səməme kamhəkuriɾə in mə, “Iakani nipərhiennien tukumiaha i mə iou iapkətə raka mhə iəmə Isrel riti nahatətəien səvənhi riskai rəmwhen ia nahatətəien səvəi iəmə Rom i. ¹¹ *Iakani pehe tukumiaha i mə nərmama həpɪk ripko mhə irəha nəkur Isrel tuhəuku pen ia nəkaren parei mine nəkaren peraha mhəuvehe mhani pəri nari irəha Epraham mine Aesak mine Jekop ia Nitətə ia Neiai.^b ¹² *Mətə nəkur Isrel, irəha nipwnəti nitətə nəha, tukərarki irapw irəha həpɪk fwe iruə ia kwopun ripitəv ikɪn. Ia kwopun nəha tuhasək, mhahi tərini revɪnraha.”

¹³ Nənə Iesu rini pen ti iəmə asori səvəi naruagən me mə, “Evən. Iærmama sə ramo tukwini nari mik trəsanin rəmwhen ikini nipərhiennien mə təkə mik.” Təkwtəkwiuni a irə iærmama sə ramo tukwini nari m iəmə asori səvəi naruagən me ruvehe məsanin.

* **8:4:** Lev 14:1-32, Mat 9:30, Mak 7:36, Luk 17:14 ^a **8:4:** Pris me nəha Iesu raməgkiari ia nirəha, irəha nimwipwi Eron me. Fwe kupwən irəha kamho wok ia nimwə səvəi Kumwesən fwe Jerusalem. * **8:5:** Jon 4:47 * **8:10:** Mat 15:28 * **8:11:** Sam 107:3, Luk 13:29

^b **8:11:** Nəpɪn ripik Matiu rani nəgkiariien i mə “Nitətə ia neiai.” Nipwrai nəgkiariien i in i “Nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə.” * **8:12:** Mat 22:13, 25:30, Luk 13:28

Iesu ro mama sɔvɔi Pita ruvehe mɔsanin

¹⁴*Kurirɔ ikin Iesu revɔn muvniwɔ ia nimwɔ sɔvɔi Pita, mɔtoni kaka pran sɔvɔi Pita ramɔmak mamɔkwiei fifa. ¹⁵ Iesu rirapi rɔgin, nɔnɔ nemhɔien raraka irɔ. Prɔn nɔha riskɔmter, minamɔpnɔpenɔ nɔveginien sɔnɔni.

¹⁶ Ia nɔpin nɔha ia nɔruarɔv meri ruvɔivɔ irɔha hɔuvehi nɔrmama hɔpik nɔremhɔ me kamharɔ ia nirɔha hɔuvehi irɔha mhɔuvehe ti Iesu. In rini a nɔgkiariien sɔvɔnhi, mɔkoui irapw nɔnimwin ɔrɔha me irɔ, mo mwi sɔmɔme kamhemhɔ irɔha pam hɔuvehe mhɔsanin. ¹⁷ Narimnari me i hɔier pehe iamɔnhi mɔ nɔgkiariien sɔvɔi Profet Aesea truvehe mukɔ. In rimɔni mɔ, “In ruvehi nemhɔien me sɔkitaha mine nɔmisɔien me sɔkitaha.”

Iɔrmama kɔru krouokeikei mɔ troukurirɔ Iesu

¹⁸ Nɔpin Iesu rɔtoni mɔ nɔrmama me hɔpik hɔerer kurau kurau irɔ, rini pen ti nɔrmama me sɔvɔnhi mɔ, “Pwɔh sɔuvɔn mhɔpi simwin pen fwe ia nikare nui asori.” ¹⁹ Ia nɔpin nɔha iahatɔn riti sɔvɔi Loa ruvehe mini pen tukwe in mɔ, “Iahatɔn, takukurirɔ ik kwopun pɔku tikevɔn ikin.”

²⁰*Miregi Iesu rini pen tukwe in mɔ, “Kuri ɔprmin me sɔvɔnraha nipɔg rarɔ. Menu me ia nimagouagou tɔpwagenraha rarɔ. Mɔtɔ iou, Iɔmɔti Iɔrmama, kwopun sɔiou riwɔn mɔ takapri ikin.”

²¹*Nɔnɔ iɔrmama riti mwi sɔ ramɔrer ia kwopun nɔha irɔha nɔrmama me sɔvɔi Iesu rini pen tukwe in mɔ, “Iɔrimɔnu. Takukurirɔ ik, mɔtɔ pwɔh iakukupwɔn mevɔn minimwi raka sɔiou tata.” ²² Miregi Iesu rini pen tukwe in mɔ, “Nɔrmama sɔmɔme hɔpkukurirɔ mhɔ iou rɔmwhen mɔ hɔuvamhɔ raka. Tikukurirɔ iou, mɔpwɔh irɔha. Pwɔh irɔha hɔnimwi nɔrmama me sɔvɔnraha sɔmɔme hɔuvamhɔ.”

Iesu rinise nimɔtagi asori

²³ Ia nɔpin nɔha Iesu rɔputɔ ia nitɔtɔ ouihi riti. Nɔrmama me sɔvɔnhi hɔkurirɔ in. ²⁴*Irɔha hɔier mɔnamhɔuvɔn. Ripko mhɔ tui nimɔtagi asori riti riskɔmter ia tɔkure nui mo peiau peiau me rasori minakuɔr ia nitɔtɔ ouihi sɔvɔnraha. Mɔtɔ Iesu ramapri. ²⁵ Ro pen irɔha hɔuvɔn, mhɔsɔpwiri in, mamhɔni mɔ, “Iɔrimɔnu! Tikuvehimiru kitaha! Na tsɔmwhenimw!”

²⁶*Miregi Iesu rini pen ti nirɔha i mɔ, “Rɔfo kimiaha hiamhekir? Kwa nahatɔtɔien sɔkimiaha ripkiskai mhɔ.” Nɔnɔ in riskɔmter minise nimɔtagi mine nui asori mini minuɔ troueiwau. Tɔkwtɔkwuni a mwi narimnari me pam hɔuvehe mhɔmɔrinu.

²⁷ Nɔrmama me sɔvɔnhi nɔnimenraha rier. Irɔha hɔni mɔ, “Nɔfe i iɔrmama nimɔtagi mine nui krauo nɔkwɔn?”

Iesu rɔkoui irapw nɔremhɔ me nepwin ia iɔrmama Katara kɔru

²⁸ Nɔpin Iesu rier pen ia nikare nui asori ia tɔnɔ sɔvɔi nɔmɔ Katara, iɔrmama kɔru krouier ia kwopun kanimwi nɔrmama ikin, rouvehe tukwe in ia suatuk. Nɔremhɔ me kamharɔ ia nirau, mamho irau kraouosi nɔrmama. Iɔrmama riti riwɔn ko rukurau ia suatuk ia kwopun nɔha. ²⁹*Nɔpin irau krouɔtɔ Iesu, krouɔkwein ɔpwɔmwis, rouni mɔ, “Tini Kumwesɔn, ikuvehe mɔ tiko nɔfe ia kimaha? Rosi tiko nɔmisɔien m kimaha, mɔtɔ ripko mhɔ ihi nɔpin atukwatukw sɔvɔnhi uɔ?”

* **8:14:** 1Kor 9:5 * **8:20:** 2Kor 8:9 * **8:21:** 1King 19:20, Jon 5:25 * **8:24:** Sam 4:8

* **8:26:** Mat 14:31, 16:8, Sam 89:9 * **8:29:** Mak 1:24, Luk 4:34,41

³⁰ Mætə toue pikə me həpik kamhərku ia kwopun nəha isipwɪn kwopti ti nɪrəha. ³¹ Nəremhə me nəha hase Iesu, mhəni mə, “Trini mɪnuə ikəkouɪ irapw kimaha, pwəh ikərhi pen kimaha iahəuvən ia reri pikə me nəha.”

³² Miregi Iesu rini pen ti nɪrəha i mə, “Həuvən!” Ro pen irəha həier ia iərmama mi nəha, mhəuvən ia reri pikə me. Təkwtəkwni a mwi pikə me pam haiu, mheiwaiu ia nəpatu, mhəsas pen ia təmwei nui asori, mhəmwhenimw. ³³ Nərmama səməme kamhətui ti pikə me hap, mhəuvən ia taon səvənraha, mhəni irapw narimnari me pam nəha irəha hənətoni. Irəha həgkiari pik ia nəfe Iesu rino ia iəmə mi nəha nəremhə me hənərə ia nɪrau. ³⁴ Nərmama me pam ia taon nəha həier mə tuhətə Iesu ia suatuk. Nəpɪn hətoni, hase in mə trəpwəh tənə səvənraha mamevən.

9

Iesu ro iərmama riti nisun mi krouemhə ruvehe məsanɪn

¹ *Nənə Iesu rəputə ia nɪtətə ouɪhi, məpi sɪmwɪn mwi ia nui asori, muvehe ia taon səvənhi.^a ² Ia kwopun nəha nərmama nepwɪn həuvehi iərmama riti mhəuvehi mhəuvehe tukwe. Iərmama nəha ramapri ia nɪməhan səvənhi nisun mi krouemhə. Nəpɪn Iesu rətoni nahatətəien səvənraha, rini pen ti iərmama sə nisun mi krouemhə mə, “Nərik. Tikəpwəh nehekirien. Iakɪnenouenou raka noien ərəha me səim.”

³ Nəpɪn Iesu rini nəgkiariien nəha nahatən me nepwɪn səvəi Loa həgkiari mɪnraha me, mhəni mə, “Iəmə i rani ərəha Kumwesən.”

⁴ *Mætə Iesu ruvəkurən raka nətərigien səvənraha, mɪni mə, “Rəfo rerimɪaha ramrhi ərəha iou iamɪnhi irə? ⁵ Nəgkiariien mi sə pəku nəha rɪmərɪ tukw iou ti nɪniien: nəgkiariien i mə, ‘Iakɪnenouenou raka noien ərəha me səim,’ uə nəgkiariien i mə, ‘Ərer mavən?’ ⁶ *Mætə iakokeikei mə kimiaha tihəkurən mə iou, Iəməti Iərmama, iakəuvehi nasoriien ia tɪprənə i. Iakukurən nenouenouien noien ərəha me.” Nənə Iesu rini pen ti iərmama sə nisun mi krouemhə mə, “Ərer, muvehi nɪməhan səim, mavən mamevən fwe imwam.” ⁷ Iəmə nəha rərər, mavən, mavən fwe imwəni. ⁸ Nəpɪn nərmama hətoni nəri nəha, həhekir, nənə həuvehi utə nəghi Kumwesən ti nəri nə mə in ruvei pen nasoriien m nərmama mə tuho iamɪnhi irə.

Iesu rəkwein Matiu mə trukurirə in

⁹ Nəpɪn Iesu rəpwəh kwopun nəha mamevən, rətoni iərmama riti nəghɪn nə Matiu raməkure ia nɪmwə kamərəkɪ pen takis ikɪn. Iesu rini pen tukwe in mə, “Kurirə iou.” Nənə Matiu rɪskəmter mukurirə in.

¹⁰ Kurirə irə Iesu revən məməni nari ia nəkwai nɪmwə səvəi Matiu. Nərmama kamərəkɪ pen takis mɪnraha mɪne nərmama ərəha me nepwɪn mwi həpik həuvehe mamhani pəri nari irəha mɪn mɪne nərmama me səvənhi. ¹¹ *Nəpɪn Farisi me hətoni, həni pen ti nərmama me səvənhi mə, “Rəfo iahatən səkimiaha raməni pəri nari irəha nərmama kamərəkɪ pen takis mɪnraha mɪne nərmama ərəha me nepwɪn mwi?”

¹² Mætə nəpɪn Iesu rɪregi, rini mə, “Nərmama həsanɪn tuhətui tokta ti nəfe? Mætə nərmama kamhemhə kamhətui tokta. ¹³ *Ramasan mə kimiaha tihəuvən kahatən kimiaha ia nɪpwrai nəgkiariien i Kumwesən

* 9:1: Mat 4:13 a 9:1: Taon nəha Iesu revən ikɪn nəghɪn nə Kapaneam. * 9:4: Mat 12:25, Luk 9:47, Jon 2:25 * 9:6: Jon 17:2, 5:8 * 9:11: Luk 15:2, 19:7 * 9:13: Mat 12:7, Hos 6:6

rimāni ia Nəkukuə Ikinan mā, ‘Takəpwəh nokeikeiien mā nərmama tuhousi əpune nərimiru me mhəuvehi pehe miou, mətə iakokeikei mā irəha tuhapi ti nirəha me.’ ” Nənə Iesu rarə mīni mwi mā, “Takani iamīnhi irə ti nəri nə mā iapkuvehe mhə mā takəkwein nərmama atukwatukw me, mətə iakuvehe mā takəkwein nərmama ərəha me.”

Noien vi ko ripkuvehe mhə mo kuatia irau noien ivis

¹⁴ * Ia nəpīn nəha nərmama me səvəi Jon Paptaes həuvehe ti Iesu, mamhəni mā, “Rəfo kimaha mīne Farisi me iahaməpwəh naniiēn nari ti nəfwakiēn, mətə nərmama me səim həpwəh noien iamīnhi irə?”

¹⁵ * Miregi Iesu rīni pen ti nirəha i mā, “Nərmama ia nəveginien i kamo ti narə viēn səvəi iərman mīne pran tuhaməkeikei mhani nari, mamhagien, ti nəri nə mā iərman sə ripkarə vi a irau pran səvənhi ramarə irəha mīnraha. Ripkatukwatukw mhə mā rerīnraha trəpou ia nəpīn nəha. Mətə tripkuvehe ia nəpīn sə tukuvehi raka iərman sə ripkarə vi a irau səvənhi pran tripkarə mhə mwi irəha mīnraha. Ia nəpīn nəha irəha tuhəpwəh naniiēn nari ti nəfwakiēn.

¹⁶ * Iərmama riti riwən ko ruvehi nīpəri tīnari vi mītiri tukuahag ia ruei tīnari ivis. Trīni mīnuə ro iamīnhi irə, tīnari vi truvi tarini nənə meitehi asori mwi. ¹⁷ Iərmama riti riwən ko rətəgi pen waen vi ia tiki waen tui me sə kīno ia teki nənī. Trīni mīnuə ro iamīnhi irə, tiki waen tui me tuhəsisī mhəpəruə ti nəri nə mā həuvəskai raka. Waen traris pam, nənə tiki waen me tuhərəha. Mətə waen vi tukətəgi pen ia tiki waen vi me sə hamərməru ihi mā waen vi mīne tiki waen vi me irau pəri trouəmak amasan.”^b

Iesu romasan pran riti marə momasan mwi pran ouihi riti

¹⁸ Nəpīn Iesu rani narimnari me nəha ti nirəha i, təkwtəkwni a mwi iəmə asori riti səvəi nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel ruvehe tukwe in, mīnimwi nukurhun mi ia nənimen, mīni mā, “Prənouihi səiou ripkəmhə a i, mətə tiko muvehe, məmrutə rəgim irə, nənə in trīmīru mwi.” ¹⁹ Ro pen Iesu riskəmtər irəha nərmama me səvənhi, mhəkuriə iəmə nəha.

²⁰ Pran riti fwe ikin raməmhə ia nemhəien səvəi nīpran. Nemhəien nəha rīnarə rerīn irə muvehi nuk twelef. Təkwtəkwni nəha rukuriə Iesu, muvehe, mīrapi nusvenhi tīnari səvənhi. ²¹ * In ro iamīnhi irə mīne ti nəri nə mā rerīn ramrhi mā, “Rosi ko iakrapi tīnari səvənhi, ko iakuvehe məsanin.”

²² Nəpīn rīrapi tīnari səvəi Iesu, Iesu ruvsini, mətōni prən nəha, mīni mā, “Prən i. Tikəpwəh nehəkiriēn. Nahatətəien səim rino raka ik ikuvehe məsanin.” Təkwtəkwni a prən nəha ruvehe məsanin.

²³ Kurirə irə Iesu revən mapirapw ia nimwə səvəi Jaeras, mətōni nərmama səməmə kamhāni nīpu səvəi nemhəien mīne nərmama həpik kamho nurigrigien asori. ²⁴ * In rīni mā, “Həier. Prənouihi nəha ripkəmhə mhə, mətə ramapri a.” Irəha həregi haris ia Iesu. ²⁵ Mətə nəpīn həməier irapw irə, in ruvnimwə, muvehi rəgi prən ouihi nəha, nənə in rīmīru mərər. ²⁶ Nənə nəvisaiēn səvəi nəri i revən ia kwopun me pam ia tənə nəha.

Iesu romasan iərmama kəru nənimenrau rīfwə

* 9:14: Luk 18:12 * 9:15: Jon 3:29 * 9:16: Jon 1:17 ^b 9:17: Iesu rusipekin ia nīpəri tīnari vi mīne tīnari ivis, marə mīni mwi tiki waen tui me mīne tiki waen vi me. Nusipekinien mi nəha nīpwrānrau mā nahatənien vi səvəi Iesu tripkəsi pen mhə nahatənien tui sə nəkur Isrel kamharə irə. * 9:21: Mat 14:36 * 9:24: Jon 11:11

27 *Nəpɪn Iesu rəpwəh kwopun nəha mamevən, iərmama kəru nənimenrau rɪfwə kroukurirə in, rouəkwein əpwəmwɪs, rouni mə, “Kwənəkwas səvəi Kig Tevit! Api tukumrau!”

28 Nəpɪn Iesu ruvniwə ia nəkwai nimwə, iərmama mi nəha nəmɪnrau rɪfwə krouvehe tukwe in. Nənə Iesu rini pen ti nirau i mə, “Kimirau irouni nɪpərhienien mə iakukurən noien nəri i uə rekəm?”

Miregi irau krouni mə, “Ouəh, Iərimənu.”

29 *Ro pen in rirapi nəmɪnrau, mɪni mə, “Itə. Pwəh iakomasan nənimemirau rukurirə pen a nahatətəien səkimirau.” 30 *Nənə nənimenrau rətui, irau krouətə nari. Nənə Iesu rɪnise pen əknekin ti nirau i mə, “Kimirau tirouətui amasan tukwe, rouəpwəh nɪniien nəfe iakino m kimirau ti iərmama riti.” 31 Mətə irau krouəpwəh in, rouevən rouəvisau nəfe Iesu rino mɪnrau nəgkiariien səvənrau ruviris mevən ia kwopun me pam ia tənə nəha.

Iesu romasan iərmama riti sə iəremhə rarə irə

32 Nəpɪn iərmama mi nəha krouərari rauevən, təkwtəkwuni nəha nərmama nepwɪn həiri iərmama riti, mhəiri mhəuvehe ti Iesu. Iərmama nəha ko rɪpkəgkiari mhə ti nəri nə mə iəremhə rarə irə. 33 *Nəpɪn Iesu rəkoui irapw raka iəremhə nəha, iərmama nəha rɪnaməgkiari. Nənə nərmama me hətoni həkərinari irə, mamhəni mə, “Kitaha səpkətə raka mhə nari riti iamɪnhi ia tənə Isrel.”

34 *Mətə Farisi me həni mə, “In rauvehi nɪskaiien səvəi iəremhə sə in rasori ia nəremhə me, maməkoui irapw nəremhə me irə.”

Iesu rerɪn rərkwəpɪr ti nərmama

35 *Ia nəpɪn nəha Iesu revən ia taon me mɪne rukwənu me pam, mama-hatən nərmama ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel, maməvisau nəgkiariien amasan ia nɪtətə sə Kumwesən ramərimənu irə, mamomasan nərmama me pam səməme kamhəmhə ia nemhəien me səpəmsəpə mɪne səməme nemhəien rouraha nɪpəri nɪpwrənraha. 36 *Nəpɪn in rətoni nərmama həpɪk anan, rerɪn rərkwəpɪr ti nɪrəha, ti nəri nə mə haməmwur pɪk, mhənəpou. Irəha həmwən ia sipsip me nepwɪn iərmama riwən trətə amasan irəha. 37 *Ro iamɪnhi irə Iesu rini pen ti nərmama me səvənhi mə, “Nəveginien sə ruvəmruə raka fwe ia nəmhien rasori pɪk, mətə nərmama səməme kamhəpeki pehe houhi a. 38 Ro iamɪnhi irə kimiaha ti-haməkeikei mhəfwaki m Kumwesən sə ramərimənu ia nəmhien, mhəres in mə trərhi pen nərmama nepwɪn mwi həuvən fwe ia nəmhien səvənhi mhəpeki nəveginien sə ruvəmruə, mhəpeki mhəuvehe.”^C

10

Iesu rərhi pen nərmama səvənhi twelef həuvən mhəvisau

1 *Iesu rəkwein pen nərmama səvənhi twelef həuvehe tukwe. Nənə in ruvei pen nasoriien mɪnraha. Ia nasoriien nəha irəha həukurən nəkoui

* 9:27: Mat 20:29-34 * 9:29: Mat 8:13 * 9:30: Mat 8:4 * 9:33: Mak 2:12 * 9:34: Mat 12:24, Mak 3:22, Luk 11:15 * 9:35: Mat 4:23, Mak 1:39 * 9:36: Mat 14:14, Nam 27:17, 1King 22:17, Esik 34:5 * 9:37: Sek 10:2, Mak 6:34, Luk 10:2 C 9:38: Iesu rusipekin ia nəveginien sə ruvəmruə ia nəmhien. Nusipekinien nəha nɪpwrən mə nərmama həpɪk hənoraka rere mə tuhəuvehe ti Iesu, mətə nərmama səməme tuhasitu ia nɪrəha, mhəiri irəha mhəuvehe houhi a. * 10:1: Mak 6:7, Luk 9:1

irapwien nənimwɪn ərəha me ia nərmmama, mhəukurən mwi nomasanien nərmmama me pam səməme kamhəmhə ia nemhəien me səpəmsəpə.

² Aposol me nəha irəha pam twelef nəghɪnrəha me i: Sə rukupwən Saemon (iəmə sə kani mə Pita), mine Antru piəvi Saemon, mine Jemes tini Sepeti, mine Jon piəvi Jemes, ³ mine Filip, mine Patolomiu, mine Tomas, mine Matiu (iəmə sə kupwən kamərəku pen takis min), mine Jemes tini Alfeas, mine Tateas, ⁴ mine Saemon (iəmə sə kupwən rakurirə ia nəmə me nəha kamhəmwur mə tuhəkoui irapw nəkur Rom), mine Jutas Iskariot (iəmə sə ruvei pen Iesu ia rəgi nərmmama səməme haməmwəki in).

⁵ *Nəmə me nəha twelef Iesu rərhi pen irəha, maməvəhag mɪnrəha, mani mə, “Kimiāha tihəpwəh nəvənien ti nərmmama rɪpko mhə irəha nəkur Isrel, mhəpwəh mwi nuvnmwəien ia taon riti səvəi nəkur Same-ria. ⁶ *Mətə kimiāha tihaməkeikei mhəuvən əpa ti nəkur Isrel. Irəha həmwhen ia sipsip me hənəruei. ⁷ *Nəpɪn kimiāha hiamesi pen suatuk səkimiaha mamhəuvən, tihəni irapw iamɪnhi irə mə, ‘Nitətə ia neiai ruvəuvehe ipaka.’^a ⁸ *Kimiāha tihaməkeikei mho nərmmama səməme kamhəmhə həuvehe mhəsənɪn. Səməme həuvəmhə, kimiāha tiho irəha hətui mwi. Səməme nemhəien skai ro tekɪnrəha, kimiāha tiho irəha həuvehe mhəmher. Səməme nəremhə me kamharə ia nɪrəha, kimiāha tihəkoui irapw nəremhə me nəha ia nɪrəha. Nasoriien i iakauvei pehe m kimiāha hiəpkuvehi mhə nənimen. Ro pen kimiāha tihəsitu ia nərmmama me irə, mhəpwəh nəresien nərəkuien tukwe. ⁹ *Kimiāha tihəpwəh nuvehien kol uə silva uə kapa uə mane riti mwi mhəvai pen ia pəkət me səkimiaha. ¹⁰ *Kimiāha tiharkahu karkahu kuatia a, mhəuvei pen put, mhəuvehi tənəripw mine kaskɪn səvəi nəvənien səkimiaha, mətə tihəpwəh nuvehien sə rəkɪwaku. Iakani iamɪnhi irə ti nəri nə mə kimiāha hiəmwhen ia nərmmama kamhowok. Ratukwatukw mə nəkur me nəha tuhəkwməni kimiāha, mhəuvei pehe nəfe riwən tənɪ kimiāha.

¹¹ Nəpɪn kimiāha tihəuvən ia taon riti uə rukwənu riti, tihətui iərmama riti sə in rerɪn ragien mə truvehi puvnimwə kimiāha ia nimwə səvənhi, nənə tihamarə ikin meste nəpɪn tihəier irə. ¹² *Nəpɪn tihəuvnimwə ia nimwə nəha tihəkwein amasan ia nɪrəha mhəni mə, ‘Nəmərɪnuien ramarə tukumiaha.’ ¹³ Nənə trɪni mɪnuə nərmmama ia nəkwai nimwə nəha rerɪnrəha ragien mə tuhəuvehi puvnimwə pehe kimiāha, nəmərɪnuien nəha səkimiaha tramarə ti nɪrəha, mətə mə rerɪnrəha rɪpkagien mhə tukumiaha, nəmərɪnuien nəha səkimiaha trɪrərig mwi tukumiaha. ¹⁴ *Nənə trɪni mɪnuə nərmmama nəpɪn həpwəh nəsevərien ia rerɪnrəha tukumi-aha uə həpwəh nətəriɡien ia nəɡkiariien me səkimiaha, nəpɪn kimiāha tihəier ia nimwə səvənraha uə taon səvənraha, tihaməkeikei mhounouini raka nɪməkwrur ia nisumiaha, mhahatən pen mə irəha hənə noien ərəha. ¹⁵ *Iakani nɪpərhiennien tukumiaha i ia nəpɪn nəha Kumwesən trərpwɪn noien ərəha me irə nərpwɪnien səvəi nərmmama ia taon nəha triskai nəpi raka nərpwɪnien səvəi tənə Sotom mine Komora fwe kupwən.”

Iesu rini mə tukometə nərmmama me səvənhi

* **10:5:** Wok Me 13:46 * **10:6:** Jer 50:6, Mat 15:24 * **10:7:** Mat 3:2, 4:17, Luk 10:9,11
 a **10:7:** Nəpɪn rɪpik Matiu rani nəɡkiariien i mə “Nitətə ia neiai.” Nɪpwrai nəɡkiariien i in i “Nitətə sə Kumwesən ramərɪmənə irə.” * **10:8:** Wok Me 20:33 * **10:9:** Luk 10:4 * **10:10:** Nam 18:31, Luk 10:7, 1Kor 9:14, 1Tim 5:18 * **10:12:** Luk 10:5-6 * **10:14:** Luk 10:10-12, Wok Me 13:51, 18:6 * **10:15:** Mat 11:24, Jut 7

16 **“Hæregi ro. Iakamærhi pen kímiaha mæ tihæuvæn mhæmwhen ia kwæti sipsip me sæ kamhærer ia kurkwai kuri æprmin me. Ro pen kímiaha tihamækeikei mho ræmwhen ia nærimiru sæ rukuræn nari mine nærimiru sæ noien sævænhî ræmher. 17 *Kímiaha tihamæsiari nærmama me. Iræha tuhæuvei pen kímiaha ia rægi næmæ asori me mæ iræha tuhækiri nægkiariien sækímiaha. Iræha tuhærisi mwi kímiaha ia nækwai nimwæfwaki me sævai nækur Isrel. 18 *Ti næri næ mæ kímiaha nærmama me sæiou, iræha tuhæuvehi kímiaha, mhærpwi irapw kímiaha ia næmri kig me mine ia næmri nærmama sëmæme kamhærimænu. Mætæ mæ iræha ho iamínha iræ kímiaha tihæuvehi næpin riti sækímiaha tihæni irapw nægkiariien sæiou iræ ia næmrinraha mine ia næmri nærmama ripko mhæ iræha nækur Isrel. 19 Næpin nærmama tuhæuvei pen kímiaha ia rægi næmæ asori me mæ iræha tuhækiri nægkiariien sækímiaha, tihæpwæh nætærig pikien mæ kímiaha tihæfni iræ uæ næfe nægkiariien tihæni. Kímiaha tihæpwæh nætærig pikien iamínhi ti næri næ mæ ia næpin atukwatukw næha tihægkiari iræ tukuvei pehe m kímiaha næfe nægkiariien tihæni. 20 *Ripko mhæ nægkiariien atukw sækímiaha tihæni, mætæ Nænimwîn sævai Tata sækímiaha trægkiari ia tærhumiha.*

21 **Iærmama truvei pen piævni anan ia rægi nærmæpæ mæ tukousi æpune. Tata me tuho mwi iamínhi ia tininraha me. Nækwærhakwæraha me tuhæskæmter mhæni æræha sævænraha me tata me mine mama me, mhæuvei pen iræha mæ tukousi æpune iræha. 22 *Nærmama me pam tuhæmwæki kímiaha ti næri næ mæ kímiaha nærmama me sæiou. Mætæ iærmama sæ trærer æknekin ia nahatætæien sævænhî meste næræhaien me i hæuvehe mhæukurau pam, Kumwesæn truvehimiru in. 23 *Næpin iræha tuhometæ kímiaha ia taon riti, kímiaha tihamækeikei mhæp mhæuvæn ia taon æpæ riti. Iakani nîpærhienien tukumiha i kímiaha tihæpkæuvæn pam mhæ ia taon me ia tænæ Isrel kuriræ iou, Iæmæti Iærmama, iakuvehe.*

24 **Iærmama sæ kamahatæn in ripkasori mhæ ia iaahatæn sævænhî. Iærmama sæ ramo tukwini nari ripkasori mhæ ia iæmæ asori sævænhî. 25 *Trini minuæ iærmama sæ kamahatæn in ruvehe minæmwhen ia ia-hatæn sævænhî, uæ iærmama sæ ramo tukwini nari ruvehe minæmwhen ia iæmæ asori sævænhî, rerinrau tragien. Iou iæmæ asori sækímiaha, mætæ iræha hæmæni æræha iou mæ iou iæremhæ asori Pielsepul. Ro iamínhi iræ hiæukuræn mæ iræha tuhæni æræha anan mwi kímiaha nærmama me sæiou.*

26 **Ro pen kímiaha tihæpwæh nehekiriien iræha. Narimnari me pam sëmæme hamærkwafæ tuhamækeikei mhæier irapw. Narimnari me pam sëmæme hamæmak afafa tukamækeikei kættoni kuvehi irapw ia nukuraanien. 27 Næfe nægkiariien iakani pehe tukumiha ia næpitævien, kímiaha tihamækeikei mhæni irapw ia nukuraanien. Næfe nægkiariien hiamregi kamæsiwæn iræ, kímiaha tihamækeikei mhæni irapw ia tækure nimwæ me. 28 *Kímiaha tihæpwæh nehekiriien nærmama sëmæme hæukuræn nousi æpuneien nîpwramiaha, mætæ ko hæpwæh nousi æpuneien nænimwímiaha. Mætæ kímiaha tihamækeikei mhæhekir Kumwesæn ti næri næ mæ in rukuræn nouraha pæriien nîpwramiaha mine nænimwímiaha ia kwopun napw asori rauæk ikin. 29 Rerímiaha rirhi ro kwæti menu*

* **10:16:** Luk 10:3, Jon 10:12, Wok Me 20:29, Rom 16:19 * **10:17:** Mak 13:9-11, Luk 12:11-12, Luk 21:12-15 * **10:18:** Wok Me 25:23, 27:24 * **10:20:** Jon 14:26, 1Kor 2:4 * **10:21:** Maeka 7:6, Mat 10:35, Mak 13:12, Luk 21:16 * **10:22:** Mat 24:9,13, Mak 13:13, Luk 21:17, Jon 5:18-21 * **10:23:** Mat 16:28 * **10:24:** Luk 6:40, Jon 13:16, 15:20 * **10:25:** Mat 9:34, 12:24, Mak 3:22, Luk 11:15 * **10:26:** Mak 4:22, Luk 8:17 * **10:28:** Jem 4:12

me. Nənimenraha reiwaiu. Kauvehi kəru ia silin sə rouihi anan kuatia. Mətə mə Tata səkimiaha ripkəsəni mhə menu me nəha ko riti rəpwəh nimweiien ia tɪprənə memhə. ³⁰ Hətə ro nimwai nukwənemiaha, mətə Kumwesən rɪnəvsini pam raka irəha. ³¹ *Ro iamɪnhi irə kimiaha tihəpwəh nehekiriən. Ia nənimen kimiaha hiamasan mwi mhəpi raka kwəti menu me nəha həpik.

³² Iərmama sə trɪni irapw ia nəmri nərmama mə in iərmama riti səiou, iou mwi takɪni irapw ia nəmri Tata səiou ia neiai mə in iərmama riti səiou.

³³ *Mətə iərmama sə trɪni irapw ia nəmri nərmama mə in rɪreirei iou, iou mwi takɪni irapw ia nəmri Tata səiou ia neiai mə iakreirei in.”

Iesu rəgkiari ia nəmərɪnuien mɪne nəvisəien

³⁴ “Rərəha mə rerimiahə ramrhi iou mə iakuvehe mə tako nərmama ia tɪprənə i harə ia nəmərɪnuien. Iapkuvehe mhə mə tako nərmama harə ia nəmərɪnuien, mətə iakuvehe mə tako nərmama həuai irəha me, mhəvisə.

³⁵ Iakuvehe mə tako

‘iərmama rəvisə irau tata səvənhi,

pran rəvisə irau mama səvənhi,

prɪsini pran rəvisə irau kaka pran səvənhi.

³⁶ Iərmama riti trətəni

mə nərmama səməme kamharə ia nəkwai nimwə səvənhi tuhaməmwwəki in.’

³⁷ *Iərmama sə rokeikei pɪk tata səvənhi uə mama səvənhi məpi raka in rokeikei iou, rəpwəh nəmwheniən mə truvehe mo in iərmama riti səiou. Nənə iərmama sə rokeikei pɪk tɪni iərman uə tɪni pran məpi raka in rokeikei iou rəpwəh nəmwheniən mə truvehe mo in iərmama riti səiou.

³⁸ *Iərmama sə ripkuvehi utə mhə nei kamarkuau i səvənhi, məvrani mukurirə iou, rəpwəh nəmwheniən mə truvehe mo in iərmama riti səiou. ³⁹ Iərmama sə rokeikei mə trəkwtəmhirɪ nɪmɪruien səvənhi trarfai irə. Mətə iərmama sə traraka ia nɪmɪruien səvənhi tukw iou truvehi nɪmɪruien rerin.”

Iesu rəgkiari ia nərəkuien səvəi nəkur atukwatukw me

⁴⁰ *‘Iərmama sə raməsevər ia rerin tukumiahə rəmwhen mə raməsevər mwi ia rerin tukw iou. Nənə iərmama sə raməsevər ia rerin tukw iou rəmwhen mə raməsevər mwi ia rerin tɪ Kumwesən sə rɪnərhi pehe iou iakuvehe. ⁴¹ Iərmama sə raməsevər ia rerin tɪ iərmama riti tɪ nəri nə mə in rukurən mə iərmama nəha in profet, in truvehi nərəkuien səvənhi rəmwhen ia nərəkuien səvəi profet. Nənə iərmama sə raməsevər ia rerin tɪ iərmama riti tɪ nəri nə mə in rukurən mə iərmama nəha in iərmama atukwatukw, in truvehi nərəkuien səvənhi rəmwhen ia nərəkuien səvəi iərmama atukwatukw. ⁴² *Nənə iərmama sə truvei pen nui əkwie i a m

iərmama riti tɪ nəri nə mə in rukurən mə iərmama nəha in iərmama riti səiou, nəri auər a mə in reiwaiu ia nərmama nepwɪn səiou, mətə iakani nɪpərhieniən tukumiahə i mə iərmama nəha traməkeikei muvehi nərəkuien səvənhi.”

11

Nərmama me səvəi Jon Paptəes həuvən mhətə Iesu

* **10:31:** Mat 6:26, 12:12 * **10:33:** Mak 8:38, Luk 9:26, 2Tim 2:12 * **10:37:** Dut 33:9

* **10:38:** Mat 16:24-25, Mak 8:34-35, Luk 9:23-24, Luk 17:33, Jon 12:25 * **10:40:** Mak 9:37,

Luk 10:16, Jon 13:20 * **10:42:** Mat 25:40

¹ Nəpɪn Iesu rəvəhag pam m nərmama səvənhi twelef, in rier ia kwopun nəha, mevən ia taon me səvəi nəkur Kalili mə trahatən irəha məvisau mɪnraha.

² *Ia nəpɪn nəha Jon Paptaes raməmak ia kalapus. Nəpɪn rieregi narimnari me Iesu Kristo ramo, in rərhi pen nərmama nepwɪn səvənhi ³ *həuvən mə tuhəres pen Iesu i mə, “Ik i in i profet kupwən me kamhəni ik mə tikuvehe uə rekəm? Mə rɪpko mhə ik i rosi kɪmaha tahətui səpə iti uə?”

⁴ Miregi Iesu rɪni pen ti nɪrəha i mə, “Kimiaha tihəuvən mhəni pen ti Jon nəfe hiəregi mhətoni. ⁵ *Nərmama me nəmrɪnraha rɪfwə hətui mhətə nari, nənə səməme nisunraha rərfe həvi atukw i mhəvən. Nərmama səməme nemhəien skai ro tekɪnraha həuvehe mhəmher, nənə səməme nəkwəregɪnraha ruvisimw rəkwag həregi nari. Nərmama me nepwɪn səməme kupwən həuvamhə, təkwətəkwuni nəha həuvəmɪru mwi, nənə nərmama me nautə səvənraha rɪwən kaməvisau nəgkiariien amasan mɪnraha. ⁶ *Iərmama sə ramətə iou, trɪni mɪnuə in rɪpkɪmwei mhə ia nahatətəien səvənhi ti nari riti iakamo, rerɪn tragien.”

Iesu rəgkiari ia Jon Paptaes

⁷ *Nəpɪn nərmama me səvəi Jon hənərari mənəmhəuvən, Iesu rɪnaməgkiari ia Jon, mɪnamɪni pen ti nərmama me i mə, “Fwe kupwən, kɪmiaha hiəier ia taon me mɪne rukwənu me mhəuvən ia kwopun akwesakwes ikɪn mə tihətə nəfe? Iərmama riti sə rəmwhen ia kwəkwəi nig rɪpkərər atukwatukw mhə nəpɪn mətəgi rauini? Rekəm. ⁸ Kimiaha hiəier mhəuvən mə tihətə nəfe? Iərmama riti sə rauvei pen tɪnari amasan me? Rekəm. Nərmama səməme kamhəuvei pen tɪnari amasan me kamharə ia nimwə me səvəi kɪg me. ⁹ *Kimiaha hiəier mhəuvən mə tihətə nəfe? Profet riti? Ouəh, nɪpərhiəien. Kimiaha hiəier mhəuvən mə tihətə profet riti. Mətə iakani pehe tukumiaha i mə iəmə i in rasori məpi raka profet. ¹⁰ *In iərmama sə Nəkukuə Ikinan raməgkiari irə, nəpɪn rɪni mə, ‘Ətə ro, takərhi pen iərmama sə trəgkiari tukwini səiou,

in trukupwən ia niram mevən, məpərhi səim suatuk.’

¹¹ Iakani nɪpərhiəien tukumiaha i mə nərmama me səməme nɪpran me hərəhi irəha ia tɪprənə i riti rɪwən rasori məpi raka Jon Paptaes. Mətə nərmama me pam ia nɪtətə ia neiaia sə in reiwaiu anan ia nɪrəha in rasori məpi raka Jon. ¹² *Ia nəpɪn nəha Jon Paptaes rɪnaməvisau irə ruvehe meste pehe ipwet mɪne, nɪtətə ia neiai rəuvirɪs mamevən ia nɪskaiien, nənə nərmama skai me kamhəkwtəmhirib ¹³ Fwe kupwən meste pehe nəpɪn səvəi Jon, profet me pam mɪne Loa səvəi Moses kamhəni irəpw narimnari me sə tuhəuvehe. ¹⁴ *Nənə trɪni mɪnuə rerɪmiaha ragien ti nɪregiien nəgkiariien i səiou, iakani pehe tukumiaha i mə Jon in nə Elaeja sə profet me həməni mə truvehe mwi. ¹⁵ Iərmama sə nəkwəregɪn rarə ti nɪregiien nari traməkeikei mətərig amasan.

* **11:2:** Mat 14:3 * **11:3:** Mal 3:1 * **11:5:** Aes 35:5-6, Aes 61:1 * **11:6:** Mat 13:57, 26:31

* **11:7:** Mat 3:5 * **11:9:** Luk 1:76 * **11:10:** Mak 1:2, Jon 3:28 ^a **11:11:** Nəpɪn rɪpɪk Matiu rani nəgkiariien i mə “Nɪtətə ia neiai.” Nɪpwrai nəgkiariien i in i “Nɪtətə sə Kumwesən ramərimənu irə.” * **11:12:** Luk 16:16 ^b **11:12:** Suatuk riti mwi ti nɪniien vas 12 in i mə: “Ia nəpɪn nəha Jon Paptaes rɪnamostat maməvisau muvehe meste ipwet mɪne nəmə skai me kamhousari mə tuhouraha nɪtətə ia neiai. Nənə nərmama səməme kamhousari əknekɪn həuvnimwə pen irə.”

* **11:14:** Mal 4:5, Mat 17:10-13, Mak 9:11-13

16 Takini nāfe nāgkiariien musipekin ia noien sāvai nārmama ipwet mine? Irāha hāmwhen ia nākwrhākwrāha me kāmhākure ia kwopun kamaṗir ikin, mamhākwein pen ia irāha me nepwin mā,

17 *Kīmahā iahani nīpu sāvai nāgienien tukumiaha,
mātā kīmahā hiāpko mhā tanis.

Iahani nīpu sāvai nemhāien,
mātā kīmahā hiāpkasāk mhā.’

18 *Iakani iamīnhi irā ti nāri nā mā Jon rīmāuvehe, mīpkāni mhā nari, māpwāh nānimwiien waen, nānā irāha hāni mā, ‘Iāremhā rarā irā.’ 19 *Iou Iāmāti Iārmama iakīmāuvehe, māmani nari, māmanīmwi rāmwhen a ia nīrāha, nānā irāha hāni mā, ‘Hātā ro iāmā nāha, in ramāni pīk nari, māmanīmwi māmakonā i, māmavān pāri irāha nārmama sāmāme kāmāraku pen takis mīnraha mine nārmama arāha me nepwin mwi!’ Mātā noien amasan me sāvai nārmama sāmāme kāmhesi pen nukurānien sāvai Kumwesān kāmhatātān pen mā nukurānien nāha ro nīpārhiēnien.”

Iesu ramāgkiari skai m nārmama nepwin

20 Ia nāpin nāha Iesu rīnamāgkiari skai m nārmama me ia taon me sā in rīno nīmātāien asori me sāvānhi rīpīk ikin, ti nāri nā mā irāha hāpkāpwāh mhā noien arāha me sāvānraha. 21 *In rīni mā, “Trārāha anan tukumiaha nākur Korasin! Trārāha anan tukumiaha nākur Petsaeta! Iakīno raka nīmātāien asori me ia taon mī sākīmīahā, mātā kīmahā hiāpkāpwāh mhā noien arāha me sākīmīahā. Rīpīni mīnuā iakīno nīmātāien me nāha ia taon mī nāha Taea mīne Saeton, tui raka ko nārmama me ikin hānarkahu raka tīnari ivīs, mhākure ia nīmwrakw, mhāpwāh noien arāha me sāvānraha. 22 *Mātā iou iakani pehe tukumiaha i ia nāpin nāha Kumwesān trārpwīn noien arāha me irā nārpwīnien sākīmīahā trīskai māpi raka nārpwīnien sāvai nākur Taea mīne Saeton. 23 *Nānā kīmahā nākur Kapaneam. Tukāfo ia kīmahā? Ko kuvēhi utā kīmahā hiāuvān ia neiāi? Rekām! Tukuvehi irapw kīmahā hiāuvān inhārīpw ia Imwei Nākur Hāuvāmhā. Iakīno raka nīmātāien asori me ia taon sākīmīahā, mātā kīmahā hiāpkāpwāh mhā noien arāha me sākīmīahā. Rīpīni mīnuā iakīno nīmātāien me nāha ia taon nāha Sotom fwe kupwān ko ramarā ihi meste ipwet mine. 24 *Mātā iou iakani pehe tukumiaha i ia nāpin nāha Kumwesān trārpwīn noien arāha me irā, nārpwīnien sākīmīahā trīskai māpi raka nārpwīnien sāvai tēnā Sotom fwe kupwān.”

Iesu rāgnāgīni Tata sāvānhi

25 *Ia nāpin nāha Iesu rīni irapw mā, “Tata sāiou Iārimānu ia neiāi mīne tīprānā, iakani tanak tukw ik, ti nāri nā mā ikinārkwafā narīmīnari me i. Nārmama sāmāme hākurān nari mīne sāmāme kīnhatātān amasan irāha hāpkātōni mhā. Mātā iko pui pen m nārmama sāmāme hāmwhen ia nīpwnāti nākwrhākwrāha me hātōni. 26 Ouāh, Tata, nāri nāha ikinō ramesi pen a nātārīgīen amasan sām.”

Iesu rākwein nārmama mā tuhāuvehe tukwe

27 *Iesu rarā mīni pen mwi ti nārmama me i mā, “Tata sāiou rīnāmri pehe raka narīmīnari me pam ia rāgīk, iou Tīni. Nānā iārmama riti rīwān

* 11:18: Mat 3:4 * 11:19: Mat 9:14 * 11:21: Jon 3:6 * 11:22: Aes 23, Esik 26–28, Joel 3:4-8, Amos 1:9-10, Sek 9:2-4 * 11:23: Aes 14:13-15, Jen 19:24-28 * 11:24: Mat 10:15, Luk 10:12 * 11:25: 1Kor 1:26-29 * 11:27: Mat 28:18, Jon 3:35, 17:2, Fil 2:9, Jon 1:18, 10:15

rukurən iou, mətə Tata səiou əpa. Nənə iərmama riti riwən rukurən səiou Tata, Iou əpa mine nərmama me nəha səməme rerik ragien mə tako pui pen in minraha.

²⁸ *Həuvehe tukw iou kيمياha i səməme hiamo pik wok mamhəvrani nari pəmpəm me nənə pwəh iakuvei pehe napwisien m kيمياha. ²⁹ *Kيمياha tihəuvehi nəgkiariien me səiou səməme iakamahatən kيمياha irə, mhatipə pen ia nuramiaha rəmwhen ia nəri katipə pen ia nurai kau mə trərar. Pwəh iakahatən kيمياha ia noien me səiou. Iou iəmə afafa. Rerik reiwaiu. Nənə kيمياha tihətoni napwisien ia nimiruien səkيمياha. ³⁰ *Kيمياha tiho iaminih i irə ti nəri nə mə nəgkiariien sə iakamahatən kيمياha irə riməru, nənə narimnari me sə takuvei pehe m kيمياha mə tihəuvehi həpwəh nipamien.”

12

Iesu in ramərimənu ia Sapat

¹ *Ia nəpin nəha, ia Sapat riti, Iesu ramavən maməpi simwin ia nime i wit me nepwin. Nərmama me səvənhi nukumhə rinamahi irəha, nənə hənəmesi kwənkwai wit mənəmhani. ² *Mətə nəpin Farisi me hətoni, həni pen tukwe in mə, “Ətə ro. Nərmama me səim kamho noien riti ripkatukwatukw mhə ia Loa səkitaha mə tuko ia Sapat.”

³ *Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Rosi kيمياha hiəpkəvsini raka mhə ia Nəkukuə Ikinan nəfe Kig Tevit rino fwe kupwən uə? Ia nəpin nəha in mine nərmama me səvənhi nukumhə ramahi irəha, ⁴ *Kig Tevit ruvnimwə ia nimwə səvəi Kumwesən, məni bred ikinan sə raməmak ia nifatə. Ripkatukwatukw mhə ia Loa səkitaha mə in mine nərmama me səvənhi tuhani bred nəha, mətə pris me əpa həukurən naniien. ⁵ *Uə rosi kيمياha hiəpkəvsini raka mhə ia Loa səkitaha mə ia Sapat me pris me fwe ia nimwə səvəi Kumwesən kamhəru i loa səvəi Sapat mətə Kumwesən rətə mə irəha həpwəh noien nari riti rərəha? ⁶ *Iakani pehe tukumiaha i nari riti rasori məpi raka nimwə səvəi Kumwesən in i ia kwopun i. ⁷ *Kumwesən riməni mə, ‘Iakəpwəh nokeikeien mə nərmama tuhousi əpune nərimiru me mhəuvehi pehe miou, mətə iakokeikei mə irəha tuhapi ti nirəha me.’ Ripinuə kيمياha hiəukurən nipwrai nəgkiariien i ko hiəpwəh nini ərhəien nərmama me səiou. Irəha həpwəh noien nari riti rərəha. ⁸ *Iakani iaminih i irə ti nəri nə mə iou, Iəməti Iərmama, iakamərimənu ia Sapat.”

Iesu romasan rəgi iərmama riti

⁹ Iesu rəpwəh kwopun nəha, mevən, muvnmwə ia nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel. ¹⁰ *Iərmama riti ia nəkwai nimwəfwaki nəha rəgin rəfe. Ko ripkuvi atukw mhə i. Farisi me həres pen Iesu i mə, “Ratukwatukw ia Loa səkitaha mə ia Sapat tukomasan iərmama sə raməmhə uə rekəm?” Kamhətərig ia Iesu mə trəfni irə. Trini minuə rəsəni, tuhəni ərəha in tukwe.

* **11:28:** Jer 31:25 * **11:29:** Jer 6:16 * **11:30:** 1Jon 5:3 * **12:1:** Dut 23:25 * **12:2:** Eks 20:10 * **12:3:** 1Saml 21:1-6 * **12:4:** Lev 24:5-9 * **12:5:** Nam 28:9-10 * **12:6:** Mat 12:41-42, Luk 11:31-32 * **12:7:** Hos 6:6, Mat 9:13 * **12:8:** Mat 8:20 * **12:10:** Luk 14:3

11 *Iesu rini pen ti niraha i ma, “Sin ia kimiaha, trini minua sipsip riti savanhi rivae pen ia ruei tanae ia Sapat trapwae ramamak? In tramakeikei makwtamhiri, muvehi uta. 12 Mateta iarmama in ramasan mapi raka sipsip! Ro iamihni irae ratukwatukw ia Loa sakitaha ma tuko noien amasan ia Sapat.”

13 Nanae Iesu rægkiari m iarmama sa rægim ræfe, mini ma, “Tiko muvi atukw rægim.” Iarmama nae ruvi atukw rægim. Rægim ruvehe mamasan mwi masanin ramwhen ia nikare rægim. 14 *Mateta Farisi me haier irapw, mhousasimwin iraha me, manamhæni æraha Iesu, manamhætui suatuk ma tuhousi apune in.

Iesu in iama sa Kumwesæn ruværfi raka in

15 *Iesu ruvækuræn raka natærigien savænraha, ro pen rier ia kwopun nae. Nærmama hæpik hækuriræ in. Sæmæme kamhemhæ in ro iraha pam hæuvehe mhæsanin, 16 *nanae minise pen ti niraha i ma tuhæpwæh ninien næghin kamo nærmama hæregi hæukuræn in. 17 Narimnari me i haier pehe iamihni ma nægkiariien savæi Profet Aesea truvehe mukuæ. In rimæni ma, 18 *Hæta ro iarmama sa ramo tukwini nari miou. Iakimærfi raka in.

Iakoikei pik in, rerik rægim tukwe.

Takæmri pen Nænimwin sæiou ramaræ iræ,

nanae in trini irapw noien atukwatukw ti nærmama ripko mhæ iraha nækur Isrel.

19 In tripkævisæ mhæ ua trapwæh nætæpaharien.

Nærmama tuhæpwæh næregien rerin ia suatuk me.

20 In truvehi mæru nærmama sæmæme hæpkiskai mhæ

ramwhen kauvehi mæru kwækwai nig sa rærkwæpæ;

nanae sæmæme nægsenraha rinamiwæn in truvehi mæru iraha

ramwhen kauvehi mæru nukumheæv ia napw sa na trifwæ.

Tro iamihni iræ mamevæn meste in tro narimnari me pam hæuvehe mhætukwatukw.

21 Nanae nærmama me ripko mhæ iraha nækur Isrel tuhæmri pen æknekin natærigien savænraha iræ.”

Nærmama kamhæni æraha Iesu ma iæremhæ raræ iræ

22 *Næpin riti nærmama næpwin hæiri iarmama riti mhæiri mhæuvehe ti Iesu. Iarmama nae nænimen rifwæ ko ripkægkiari mhæ ti næri na ma iæremhæ raræ iræ. Nanae Iesu ro in ruvehe masanin. Iarmama nae rægkiari, mateta mwi nari. 23 Nanae nærmama me pam nænimenraha rier. Hæni ma, “Nærmama. Rosi iama i in i kwæækwus savæi Kig Tevit kitaha sameitenhi ua?”

24 *Mateta næpin Farisi me hæregi, hæni ma, “Rekæm! Iama nae rauvehi niskaiien savæi iæremhæ asori nae Pielsepul, mamækoui irapw næremhæ me iræ.”

25 Mateta Iesu rukuræn natærigien savænraha, mini pen ti niraha i ma, “Trini minua ieni riti ruai naræien savanhi ro kæru iræ, nærmama me savanhi kamhousi iræha me, nitæta sa ieni nae ramærimænu iræ truvehe mæraha. Trini minua nærmama ia rukwænu riti ua ia nækwai nimwæ riti hæuai iræha me ia kusen kæru, kamhousi iræha me, iræha ko hæpkaræ amasan mhæ. 26 Nanae ma nipærhienien i Setan ramækoui irapw næremhæ me savanhi ia nærmama, noien nae ramahatæn pen ma naræien savanhi

* 12:11: Luk 14:5 * 12:14: Jon 5:16 * 12:15: Mak 3:7-10 * 12:16: Mat 8:4, Mak 3:12

* 12:18: Mat 3:17 * 12:22: Mat 9:32-33 * 12:24: Mat 9:34, 10:25

ro kəru. In ramousi atukw a in. Mə ro iam̄nhi irə nitətə sə in ramərimənu irə trəferer əpwəmwis? ²⁷ Kimiaha hiaməni iou mə iakaməkoui irapw nəremhə me ia niskaiien səvəi Pielsepul. Trini minua nəgkariien nəha səkimiaha ro n̄pərhiēnien, rəfo ia nərmama me səkimiaha? Irəha kamhəkoui irapw nəremhə me ia niskaiien səvəi sin? Səvəi Setan? Rekəm! Ro pen ramasan mə irəha tuhəkiri nəgkariien i səkimiaha. ²⁸ *Mətə iou iakaməkoui irapw nəremhə me ia niskaiien səvəi Nənimw̄in səvəi Kumwesən. Noien nəha ramahatən pen mə nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə ruvəuvehe raka tukumiaha.

²⁹ *Uə iərmama riti trəfo muvniwə, makres narimnari me ia nəkwai nimwə səvəi iamə skai riti? In traməkeikei mukupwən məkwətəmhiri iamə skai nəha, mərihi rəgin mi mine nisun mi. Kurirə irə in rukurən nevəniēn makres narimnari me fwe ia nəkwai nimwə səvənhi.

³⁰ *Iərmama sə ripkukurirə mhə iou in raman əpə ia nirak. Nənə iərmama sə ripkasitu mhə ia nirak, mamiri pehe nərmama həuvehe tukw iou, in raməkoui kirkiri irəha. ³¹ *Ro pen iakani pehe tukumi-aha i. Kumwesən rukurən nenouenouien nərəhaien me pam səməme nərmama tuho uə tuhəni irə, məpwəh nərpwinien. Mətə iərmama sə trini ərəha Nənimw̄in Ikinan, Kumwesən triphenouenou mhə nərəhaien səvənhi ia nəpin riti. ³² Iərmama sə trini nəgkariien ərəha riti, muəsi Iou Iəməti Iərmama irə, Kumwesən rukurən nenouenouien nərəhaien səvənhi, məpwəh nərpwinien. Mətə iərmama sə trini nəgkariien ərəha riti muəsi Nənimw̄in Ikinan i, Kumwesən triphenouenou mhə nərəhaien səvənhi ia nəpin riti. Nərpwinien səvənhi trarə ia nitətə ipwet mine mine ia nitətə sə tripkuvehe.”

Iesu rəgkiari ia kwənkwai nei me

³³ *³³“Nei amasan rukuə nukwai nei amasan, mətə nei ərəha rukuə nukwai nei ərəha. Nei amasan uə nei ərəha tihətə sas a ia kwənkwanrau. ³⁴ *Kimiaha hiamw̄hen ia kuse snek me səməme kamhahi əpune iəramə! Kimiaha nəkur ərəha tihəfo mhəni nəgkariien amasan? Ko hiəpko mhə, ti nəri nə mə iərmama raməgkiari, ramini irapw a nəfe nətərigien rerin rukuər irə. ³⁵ Iərmama amasan rani irapw nəgkariien amasan ti nəri nə mə rerin rukuər ia nətərigien amasan. Iərmama ərəha rani irapw nəgkariien ərəha ti nəri nə mə rerin rukuər ia nətərigien ərəha. ³⁶ Iakani pehe tukumiaha i ia nəpin nəha Kumwesən trəkiri nərmama me irə ti noien me səvənraha, in trəres nəgkariien ərəha me pam sə nərmama me həməni əpnəpən, nənə irəha tuhaməkeikei mhəni pen tukwe in mə hənəfo irə mhəni. ³⁷ Nəgkariien me səim sə ikamini, Kumwesən trəkiri nəgkariien me nəha mətə sas ia niram mə ik iərmama atukwatukw uə ik iərmama ərəha.”

Farisi me mine nahatən me səvəi Loa kamhəres nimtətien riti

³⁸ *Nənə nahatən me nəpw̄in səvəi Loa mine Farisi me həni pen ti Iesu i mə, “Iahatən. Kimaha iahokeikei mə tiko nimtətien riti pwəh iahətoni ro.”

³⁹ *Mətə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha nərmama ipwet mine hiamətui a nimtətien ti nəri nə mə noien səkimiaha rikou. Kimiaha hiənpwəh Kumwesən rəmwhen pran sə rəpwəh iərman səvənhi mamesi

* 12:28: Wok Me 10:38, 1Jon 3:8 * 12:29: Aes 49:24, 1Jon 4:4 * 12:30: Mak 9:40, Luk 9:50
 * 12:31: 1Tim 1:13, Hip 6:4-6, 10:26 * 12:33: Mat 7:16-20 * 12:34: Mat 3:7, 15:18, Mat 23:33, Luk 3:7 * 12:38: Mat 16:1, Luk 11:16, Jon 6:30, 1Kor 1:22 * 12:39: Mat 16:4

pen iærmæpæ. Kumwesæn træpwæh nuvei peheien nîmtætien riti mwi m kîmiaha, mætæ nîmtætien æpa sævæi Profet Jona. ⁴⁰ *Fwe kupwæn Profet Jona ramæmak ia tîpwî næmu asori næþîn ia ran kahar mîne næþîn ia næþîn kahar. Ræmwhen a mwi iou, Iæmæti Iærmama, takaræ ia reri tîprænæ næþîn ia ran kahar mîne næþîn ia næþîn kahar. ⁴¹ *Ia næþîn næha Kumwesæn trækiri nærmama me iræ ti noien me sævænraha, næmæ Nineve tuhærer iræha nærmama ipwet mîne, nænæ mhæni mæ iræha nækur æræha me. Iakani iamînhi iræ ti næri næ mæ næþîn næmæ Nineve hæregi Profet Jona ramævisau, iræha hærerig ia noien æræha me sævænraha. Mætæ hætæ ro! Iærmama riti in rasori ia Profet Jona in i ia kwopun i. ⁴² *Ia næþîn næha Kumwesæn trækiri nærmama me iræ ti noien me sævænraha, præn asori sæ rînamærimænu ia tænæ Sipa fwe kupwæn trærer iræha nærmama ipwet mîne, nænæ mîni mæ iræha nækur æræha me. Iakani iamînhi iræ ti næri næ mæ præn næha ruku pen ia nîkare tænæ fwe isipwîn anan muvehe mæ trîregi nukurænien sævæi Solomon. Mætæ hætæ ro! Iærmama riti in rasori ia Solomon in i ia kwopun i.

⁴³ Næþîn kînækoui irapw nænimwîn æræha riti ia iærmama, nænimwîn æræha næha træfo iræ? Trævæn mavæn ia kwopun me sæ nui riwæn ikîn, mamætui kwopun trapwis ikîn. Mætæ mæ ripkætoni mhæ, ⁴⁴ trægkiari iamînhi iræ mæ, "Tækrærig mwi mevæn ti nimwæ fwe sæiou sæ iakimæier iræ." Nænæ næþîn rîrærig muvehe, trætoni mæ nimwæ næha ro tekîn, kînaies amasan iræ, narimnari me pam kâmhamrimær a ia tæmwhekînraha. ⁴⁵ Nænæ in trævæn miri mwi nænimwîn æræha me sefen sæmæme hæreha mhæpi raka in, miri iræha mhæuvehe, mhæuvnimwæ mwi, nænæ mhæræ ia reri iærmama næha. Nænæ nîmiruien sævæi iærmama næha truvehe mæreha anan mæpi raka sæ kupwæn. Næri næha iakani truvehe meste nærmama æræha me i ipwet mîne."

Mama me sævæi Iesu mîne piævni me mîni kîtirimæni me

⁴⁶ *Næþîn Iesu ramægkiari m nærmama, nærmama næpwîn hætoni piævni me mîne mama sævænhi kâmhærer fwe iruæ mamhæres in mæ tuhægkiari ro mîn. ⁴⁷ Nænæ iærmama riti rîni pen ti Iesu i mæ, "Ætæ ro! Sæim mama mîne piam me kâmhærer fwe iruæ, mamhætui ik. Iræha hokeikei mæ tuhægkiari mîk."

⁴⁸ Mætæ Iesu rîni mæ, "Sin næha sæiou mama? Nîsîmæ næha piak me?" ⁴⁹ In ruini rægîn ia nærmama me sævænhi, mîni mæ, "Kîmiaha i mama me sæiou. Kîmiaha i piak me. ⁵⁰ *Iærmama sæ ramo nækwai Tata sæiou fwe ia neiai, in næ piak mîne kîtirimak mîne mama sæiou."

13

Iesu rusipekin ia iærmama sæ rauini nuni nari

¹ Ia næþîn næha Iesu rier ia nimwæ mevæn mækure ia nîkare nui asori. ² *Nærmama me hæpik hæuvehe mhousæsimwîn pen iræha me tukwe. Ro pen Iesu ræputæ ia nîtætæ oulhi riti fwe peraha mækure iræ. Nærmama me pam kâmhærer parei ia nîpækir. ³ Nænæ in rani narimnari me ripik ti nîræha i, mausipekin, mamîni mæ, "Hæregi ro. Næþîn riti, iærmama riti revæn mæ truini nuni nari me ia næmhien sævænhi. ⁴ Næþîn rauini nuni nari me, nuni nari me næpwîn hæsas pen ia suatuk, nænæ menu

* 12:40: Jon 1:17 * 12:41: Jon 3:5 * 12:42: Mat 12:6, 1King 10:1-10 * 12:46: Mat 13:55

* 12:50: Jon 15:14, Rom 8:29 * 13:2: Luk 5:1-3

me hâuvehe mhani pam. ⁵ Nepwîn hêsas pen ia tåkure kápwier típrênâ rouihi ikîn. Hâuverâ akwauakw a ti nêri nê mê nuanraha rîpkeiwaiu amasan mhê ia típrênâ. ⁶ Mêtê nêpin meri rækwiri, mênhi, haukei pam ti nêri nê mê nuanraha rouihi. ⁷ Nuni nari me nepwîn hêsas pen ia típrênâ sê nêkwus êrêha rauviris ikîn. Nêkwus êrêha me hâuviris mhâuvehe mhousêman pam irêha. ⁸ Nênê nuni nari me nepwîn hêsas pen ia típrênâ amasan, nênê mhêukuê. Nepwîn kwênkwân hantret, nepwîn kwênkwân sikisti, nepwîn kwênkwân toti. ⁹ Iêrmama sê nêkwêregîn rarê ti nêregiien nari tramêkeikei mêtêrig amasan.”

¹⁰ Kurirê irê nêrmama me sêvai Iesu hâuvehe, mhêni pen tukwe in mê, “Rêfo ikamêgkiari m nêrmama ia nusipekinien me?”

¹¹ Mîregi Iesu rîni pen ti nirêha i mê, “Kîmiaha nêrmama me sêiou kînêsevêr ia suatuk tukumiaha hiêukurênan narimnari me i ia nitêtê ia neiai^a hênamêrkwafê fwe kupwênan. Mêtê nêrmêpê me, kîpkêsevêr mhê ia suatuk ti nirêha mê tuhêukurênan narimnari me nêha iamînhi. ¹² *Ro iamînhi irê ti nêri nê mê iêrmama sê kuvei pen nari riti min, ro wok irê, tukuvei pen sê rækwaku min, nênê in truvehi rêmwhên mêpi raka. Mêtê iêrmama sê kuvei pen nari riti min, ro nêri auêr a irê, tukuvehi raka pam tukwe. ¹³ *Iou iakamêgkiari mînraha ia nusipekinien me ti nêri nê mê kamhêtui, mêtê hêpkêtê mhê nari. Kamhêregi, mêtê hêpkregi mhê nari mhêukurênan. ¹⁴ *Noien sêvênrêha ro nêgkiariien i sêvai Profet Aesêa ruvêuvehe muvêukuê. Rîni mê, ‘Kîmiaha tihêregi, mhêregi, mhêregi, mêtê ti nêpin riti tihêpkregi mhê mhêukurênan.

Tihêtoni, mhêtoni, mhêtoni, mêtê ti nêpin riti tihêpkêtoni mhê mhêukurênan.

¹⁵ Tro iamînha irê, ti nêri nê mê reri nêrmama me i ruvêskai raka.

Hênisêg raka ia nêkwêregînraha mîne nênimenraha.

Mêtê trîni minuê hêpwêh noien iamînha irê,
nêfe nêghîn tuhêukurênan nêtoniien ia nênimenraha
nênê mhêregi ia nêkwêregînraha,
uê tuhêukurênan ia rerînraha,

nênê mhêrari mhâuvehe tukw iou, nênê tako irêha hâuvehe mhêsanin.’

¹⁶ *Mêtê kîmiaha nêmrîmiaha ramêtê nari, nêkwêregîmiaha ramregi nari. Ro iamînhi irê rerîmiaha tramêkeikei magien. ¹⁷ Iakamîni nîpêrhienien tukumiaha i mê fwe kupwênan profet me hêpik mîne nêkur atukwatukw me hêpik hokeikei mê tuhêtonê narimnari me i hiamêtê, mêtê hêpkêtê mhê. Hokeikei mê tuhêregi nêgkiariien me i hiamregi, mêtê hêpkregi mhê.

¹⁸ Hêtêrig iou pwêh iakîni irapw nîpwrai nusipekinien sêvai iêrmama sê rauini nuni nari me. ¹⁹ Nuni nari sê rêsas pen ia suatuk rêmwhên ia iêrmama sê ramregi nêvisaiien ia nitêtê sê Kumwesênan ramêrimênu irê, mêtê in rîreirei nîpwrân. Ro pen Setan ruvehe akwauakw, muvehi raka nêgkiariien nêha ia nêtêrigien sêvênhî. ²⁰ Nuni nari sê rêsas pen ia tåkure kápwier rêmwhên ia iêrmama sê ramregi nêgkiariien amasan, nênê têkwêkwuni a ruvehi, magien tukwe. ²¹ Mêtê nêgkiariien nêha rîpkeiwaiu amasan mhê ia rerîn rêmwhên ia nuai nei me. In truvehi

^a **13:11:** Nêpin rîpik Matiu rani nêgkiariien i mê “Nitêtê ia neiai.” Nîpwrai nêgkiariien i in i “Nitêtê sê Kumwesênan ramêrimênu irê.” * **13:12:** Mat 25:29, Mak 4:25, Luk 8:18, 19:26 * **13:13:**

Dut 29:4 * **13:14:** Jon 12:40, Wok Me 28:26-27 * **13:16:** Luk 10:23-24

nægkiariien naha sɔvɔi nɔpɪn ouihɪ a. Nɔpɪn nɔrmama tuho nɔmisɔien min, uɔ tuhometɔ in tɪ nɔgkiariien amasan, traraka akwauakw a irɔ.
 22 *Nuni nari sɔ rɔsas pen ia tɪprɔnɔ nɔkwus ɔrɔha rauvirɪs ikɪn rɔmwhen ia iɔrmama sɔ rɪregɪ nɔgkiariien amasan, mɔtɔ ramɔtɔrɪg pɪk ia narɪmnari me sɔvɔi tɪprɔnɔ i. Mane rameikuɔ irɔ, mavi raka nɔtɔrɪgɪen sɔvɔnhi. Nɔtɔrɪgɪen me naha housɔman nɔgkiariien amasan. Rɔpɔwɔh nukwɔien.
 23 Mɔtɔ nuni nari sɔ rɔsas pen ia tɪprɔnɔ amasan rɔmwhen ia iɔrmama sɔ rɪregɪ nɔgkiariien amasan, mukurɔn nɪpɔwran, mukuɔ. Riti nukwan toti, riti nukwan sikisti, riti nukwan hantret.”

Iesu rusipekin ia nurhi ɔrɔha

24 Nɔnɔ Iesu rɪni nusipekinien riti mwi tɪ nirɔha i mɔ, “Nɪtɔtɔ ia neiai rɔmwhen ia iɔrmama sɔ ruini nuni nari amasan me ia nɔmɔhɪen sɔvɔnhi,
 25 mɔtɔ nɔpɪn nɔrmama me sɔvɔnhi kamɔapri, iɔrmama sɔ ramɔmwɔki in ruvehe, muini pen mwi nuni nurhi ɔrɔha ia nɔkwai nɔmɔhɪen naha, nɔnɔ mier mamevɔn. 26 Nɔpɪn nuni nari amasan me hɔutɔ pehe, mɔtɔ nurhi ɔrɔha mwi rutɔ ia rerɪnraha.

27 Iɔmɔ asori naha sɔvɔnhi nɔrmama nepɔwɪn kamho tukwini nari min. Irɔha hɔuvehe, mɔhɔni pen tukwe in mɔ, ‘Iɔmɔ asori. Ikinɔpɔwei nuni nari amasan me ia nɔmɔhɪen sɔim. Mɔtɔ rɔfo nurhi ɔrɔha mwi fwe ikɪn?’

28 Mɪregɪ in rɪni pen tɪ nirɔha i mɔ, ‘Kwa iɔrmama sɔ ramɔmwɔki iou rino.’

Mɪregɪ nɔrmama sɔmɔme kamho tukwini nari min hɔni pen tukwe in mɔ, ‘Ro iamɪnhi irɔ ikokeikei mɔ kimaha tahɔvɔn mheivi raka nurhi ɔrɔha?’

29 Mɔtɔ in rɪni mɔ, ‘Rekam. Rɔrɔha mɔ kimiaha hiameivi utɔ nurhi ɔrɔha, nɔnɔ mheivi utɔ pekɪn sɔ ramasan me. 30 *Pɔwɔh irɔha hɔutɔ pɔri meste nɔpɪn naha tuhɔmrɔɔ irɔ. Ia nɔpɪn naha takɪni pen tɪ nɔrmama me sɔiɔu sɔmɔme tuhɔsi kwɔnkɔwai nari amasan me naha mɔ, Kimiaha tihɔkupɔwɔn mhousɔsimɔwɪn nurhi ɔrɔha, mhɔrihi tɔrɪni ia kusen me mɔ tukararki pen ia nɔpɔw. Mɔtɔ kwɔnkɔwai nari amasan me kimiaha tihɔpeki, mhɔuvehe, mhɔmri ia nimɔwɔ sɔiɔu sɔ iakamoeite nɔveginien ikɪn.’”

Iesu rusipekin ia nuni nei sɔ rouihɪ anan

31 Iesu rɪni irapɔw nusipekinien riti mwi tɪ nirɔha i, mɔni mɔ, “Nɪtɔtɔ ia neiai rɔmwhen ia kwɔnuni nei naha mastat. Iɔrmama riti ruvehi, mɔpɔwei ia nɔmɔhɪen sɔvɔnhi. 32 Nuni mastat in rouihɪ anan ia nuni nei me, mɔtɔ nɔpɪn rutɔ, rasori mɔpi raka nɔpɪgɪn me pam, muvehe mo nei irɔ, menu me ia nimagouagou hɔuvehe mho pen kwɔtɔpɔg me sɔvɔnraha ia rɔgɪn me.”

Iesu rusipekin ia yis

33 Nɔnɔ Iesu rɪni pen nusipekinien riti mwi tɪ nirɔha i, mɔni mɔ, “Nɪtɔtɔ ia neiai rɔmwhen ia yis sɔ pran riti ruvehi, mɔrapɪ irau flaoa rɪpɪk, nɔnɔ mɔpɔwɔh meste yis rɔse floa me pam rɔsisi.”

34 Iesu rɔgkiari in nɔrmama me ia nusipekinien me a. Nɔgkiariien riti mwi riwɔn rɪni mahatɔn irɔha irɔ. 35 Iesu ro iamɪnhi irɔ mɔ nɔgkiariien i profet riti sɔvɔi Kumwesɔn rɪmɔni fwe kupɔwɔn truvehe mukuɔ. Rɪni mɔ, “Takɔgkiari ia nusipekinien me, mɔni irapɔw narɪmnari me sɔ iakinɔrkɔwafɔ i nɔpɪn naha iakɪno tɪprɔnɔ i meste pehe ipwet mine.”

* 13:22: Mat 6:19-34, Luk 12:16-21, 1Tim 6:9-10,17 * 13:30: Mat 3:12

Nipwrai nusipekinien sǝvǝi nurhi ǝrǝha

³⁶ Iesu rǝgkiari pam, mǝpwǝh nǝrmama me, muvnmimwǝ ia nǝkwai nimwǝ. Nǝnǝ nǝrmama me sǝvǝnhi hǝuvehe tukwe, mhǝni mǝ, “Tikǝusiǝre pui pehe ro nipwrai nusipekinien nǝha ikimǝni ia nurhi ǝrǝha sǝ rutǝ ia nǝmhien.”

³⁷ Miregi Iesu rini mǝ, “Iǝrmama sǝ rauini nuni nari amasan me in nǝ iou, Iǝmǝti Iǝrmama. ³⁸ *Nǝmhien in nǝ tiprǝnǝ i. Nuni nari amasan me irǝha nǝ nipwnǝti nitǝtǝ sǝ Kumwesǝn ramǝrimǝnu irǝ. Nurhi ǝrǝha me irǝha nǝ nipwnǝti Setǝn, iǝremhǝ ǝrǝha. ³⁹ Iǝrmama sǝ rǝmwǝki iǝmǝ asori sǝvǝi nǝmhien, muini pen nurhi ǝrǝha in nǝ Setǝn. Nǝpǝn nuni nari amasan me hǝmrǝuǝ irǝ in nǝ nǝpǝn sampam. Nǝnǝ nǝrmama me nǝha hǝuvǝn mhǝsi kwǝnkwan irǝha nǝ nagelo me.

⁴⁰ *Rǝmwhen mǝ nǝrmama housǝsimwǝin nurhi ǝrǝha, nǝnǝ mhǝuvani ia napw, ia nǝpǝn sampam tro mwi iamǝnhi irǝ. ⁴¹ *Iou, Iǝmǝti Iǝrmama, takǝrhi pen nagelo me sǝiou, hǝuvǝn ia kwopun me sǝiou sǝ iakamǝrimǝnu ikǝn. Nǝnǝ irǝha tuhǝpeki raka narimnari me pam sǝmǝme kamho nǝrmama kamhǝmwei ia nǝrǝhaien mine nǝkur ǝrǝha me pam, ⁴² *nǝnǝ mhǝrarki pen irǝha ia napw asori. Ia kwopun nǝha nǝrmama tuhasǝk, mhahi tǝrini revǝnrǝha. ⁴³ *Nǝnǝ nǝkur atukwatukw tuhǝuvnimwǝ ia nitǝtǝ sǝ Tata sǝvǝnrǝha ramǝrimǝnu irǝ, nǝnǝ mhǝhiapw rosi meri. Iǝrmama sǝ nǝkwǝregǝn rarǝ tramǝkeikei mǝtǝrig amasan.”

Iesu rusipekin ia mane asori sǝ kinimwi ia tiprǝnǝ

⁴⁴ *Nǝnitǝtǝ ia neiai rǝmwhen ia mane asori kinimwi ia tiprǝnǝ riti. Iǝrmama riti raman mǝtoni mane nǝha, rarǝ kinimwi mwi. Ti nǝri nǝ mǝ rerǝn ragǝn pik, in rǝmri pen nǝmri nari ia narimnari me pam sǝvǝnhi, muvehi mane irǝ, nǝnǝ mevǝn muvehi nǝmri tiprǝnǝ nǝha.”

Iesu rusipekin ia karuǝterei amasan riti kani mǝ pel

⁴⁵ “Nǝnǝ riti mwi. Nitǝtǝ ia neiai rǝmwhen ia iǝrmama riti sǝ ramǝtui karuǝterei amasan me nǝha kani mǝ pel mǝ trǝmri pen nǝmri nari ia nirǝha, nǝnǝ muvehi mane. ⁴⁶ Nǝpǝn rǝtoni pel riti nǝnimen rutǝ pik, revǝn mǝmri pen nǝmri nari ia narimnari me pam sǝvǝnhi, muvehi mane irǝ, nǝnǝ mevǝn muvehi nǝmri pel nǝha.”

Iesu rusipekin ia net

⁴⁷ “Nǝnǝ riti mwi. Nitǝtǝ ia neiai rǝmwhen ia net sǝ kararki pen ia nǝkwai tǝsi, ruvehi nǝmu me sǝpǝmsǝpǝ. ⁴⁸ *Nǝpǝn net ruvǝukuǝr, nǝrmama hǝvi parei, mhǝkure, mǝnamhǝuai nǝmu me. Sǝ ramasan me kamhǝvai pen ia tǝnǝripw me, mǝtǝ sǝ rǝrǝha me kamhǝrarki. ⁴⁹ Tro mwi iamǝnhi irǝ ia nǝpǝn sampam. Nagelo me tuhǝuvǝn, mhǝpeki raka nǝkur ǝrǝha ia reri nǝkur amasan, ⁵⁰ *nǝnǝ mhǝrarki pen irǝha ia kwopun napw asori rauǝk ikǝn. Ia kwopun nǝha nǝrmama tuhasǝk, mhahi tǝrini revǝnrǝha.”

⁵¹ Iesu rǝgkiari pam, nǝnǝ mǝres pen nǝrmama me i sǝvǝnhi mǝ, “Narimnari me i iakini pehe tukumiaha i hiǝregi mhǝukurǝn nipwranrǝha uǝ rekǝm?”

Miregi irǝha hǝni mǝ “Ouǝh. Kimaha iahǝukurǝn.”

* **13:38:** 1Kor 3:9 * **13:40:** Mat 7:16, Jon 15:6 * **13:41:** Mat 24:31, Mat 25:31-46, Mak 13:27

* **13:42:** Mat 8:12 * **13:43:** Dan 12:3 * **13:44:** Mat 19:29, Luk 14:33, Fil 3:7 * **13:48:**

Mat 22:9-10 * **13:50:** Mat 13:42, Luk 13:28

⁵² Miregi Iesu rini pen ti niraha i ma, “Ro iamihni ira iarmama sa kupwan in iahatan savai Loa, mata kurira ira kahatan amasan in ia nitata ia neiai, in ramwhen ia ima asori riti nauta me ripik fwe ia nakwai nimwa savanhi. In rukuran nuvni mwaien mipeki raka nauta me sa vi irau nauta me sa tui.”^b

Nakur imwei Iesu hapwah nisaiien in

⁵³ *Nepin Iesu rini irapw pam nusipekinien me i, in rapwah kwopun naha, ⁵⁴ *nevæn ia Nasaret, imwani atukwatukw, minamahatan narmama ia nakwai nimwafwaki savai nakur Isrel. Iraha nanimenraha rier. Hani ma, “Iama i ruvehi nukurani naha paku? Ramafu mama nimtätien me i? ⁵⁵ *Kwa tini Josef i ima sa rimauvrhakin nimwa! Savanhi mama na neghin na Meri. Pivni me na Jemes, Josef, Jutas, mine Saemon. ⁵⁶ Kitirimani me pam hamarä ia rukwanu i kitaha minraha. Ro iamihni ira ima i ruvehi narimnari me naha paku?” ⁵⁷ *Nana rerinraha ripkagien mha ti Iesu. Hapwah nisaiien in.

Mata Iesu rini pen ti niraha i ma, “Narmama ia kwopun me kamhsiai profet riti, mata nakur imwani me mine narmama samame kamharä ia nakwai nimwa savanhi ko hapwah nisaiien in.”

⁵⁸ Nana Iesu ripko mha nimtätien me ripik ia kwopun naha, ti nari na ma nakur imwani me hapwah niniien niparhienien ira.

14

Jon Paptaes remha

¹ Ia nepin naha narmama kamhani pik neghi Iesu. Nepin Kig Herot riregi negkiariien savanraha, ² rini pen ti narmama samame kamho tukwini nari min ma, “In naha Jon Paptaes. Rinatui mwi ia nemhien savanhi ro pen rauvehi niskaiien mamu nimtätien me.”

³ *Kig Herot rini iamihni ira ti nari na ma fwe kupwan in rakwtamhiri Jon, marihi in, muvehi puvnimwa ia kalapus ti Herotias, pran savai pivni neghin na Filip. ⁴ *Niemaha ramapi pran naha ti nari na ma Jon rini pen ti Kig Herot i ma, “Ikakres pran savai piam noien naha ripkatukwatukw mha ia Loa.” ⁵ *Kig Herot rokeikei ma trousi apune Jon, mata rehekir narmama ti nari na ma iraha hani ma Jon in profet riti.

⁶ Mata nepin ko naveginien asori riti sa rahatan pen nepin Kig Herot rinatui ira, pran ouhi savai Herotias ruvehe motanis ia nanimenraha, mo Kig Herot rerin ragien. ⁷ Ro pen Kig Herot rini nakwan muvehi kwesuahi tukwe ma truvei pen nefe neghin pran ouhi i treres i. ⁸ Ia nepin naha mama savai pran ouhi ragkiari min, mini pen naterigien savanhi tukwe. Nana pran ouhi naha revan mini pen ti Kig Herot i ma, “Tikevan muvehi kankapwa Jon Paptaes ia tikiplet muvehi muvehe ia kwopun i muvei pehe miou.” ⁹ Nepin Kig Herot riregi neresien naha, rerin rapou. Mata ti nari na ma rimauvehi kwesuahi ia namri namä asori me samame kamhani pari nari iraha min in rini nakwan ma tukuvei pen. ¹⁰ *In rari pen iarugan riti savanhi revan ia kalapus, marai raka

b **13:52:** Iesu rusipekin ia nauta me sa vi mine nauta me sa tui. Nauta me sa vi ramwhen ia negkiariien sa ramak ia Niutestamen. Nauta me sa tui ramwhen ia negkiariien sa ramak ia Oltestamen. * **13:53:** Mat 7:28 * **13:54:** Jon 7:15 * **13:55:** Jon 6:42 * **13:57:** Jon 4:44 * **14:3:** Mat 11:2 * **14:4:** Lev 18:16, Lev 20:21 * **14:5:** Mat 21:26 * **14:10:** Mat 17:12

kənkəpwə Jon, ¹¹ məmri pen ia tikiplet, muvehi muvehe, muvei pen m prən ouihi. Prənouihi nəha ruvehi mevən, muvei pen m mama səvənhi. ¹² Nənə nərmama me səvai Jon həuvehe, mhəuvehi nīpwrən, mhəuvən, mhənīmwi. Kurirə irə həuvən mhəni pen ti Iesu.

Iesu rəkwməni nərmama me irəha pam faef-taosən

¹³ Nənə nəpən Iesu riregi nəgkiariien i, rəputə ia nitətə ouihi, məpwəh kwopun nəha, mevən in əpa ia kwopun riti nərmama həiwən ikin. Mətə nərmama me həregi, həier ia taon me, mhavən a, mhəkuriə in. ¹⁴ *Nəpən in ruvarei, rətoni nərmama həpik, nənə rerin rəkwəpər ti nīrəha. Nənə in ro nərmama me səvənraha səməme kamhemhə həuvehe mhəsənin.

¹⁵ Nəpən rinaməruarəv meri na trivə, nərmama me səvai Iesu həuvehe mhətə in, mhəni mə, “Rinaməpitəv. Kwopun i nəveginien riwən ikin. Ramasan mə tikərhi pen nərmama me i həuvən ia rukwənu me pwəh həuvehi nəmri nəveginien sənənraha.”

¹⁶ Mətə Iesu rini pen ti nīrəha i mə, “Irəha tuhəuvən ti nəfe? Kimiaha nə tihəuvei pen nəveginien mīnraha.”

¹⁷ Miregi irəha hənī pen tukwe in mə, “Nəveginien sənətaha rəpwəh nəmwhenien. Bred krirum mīne nəmu kəru a i.”

¹⁸ Miregi Iesu rini mə, “Həuvehi irəha mhəuvehe tukw iou.” ¹⁹ *In rini nəkwən mə nərmama tuhəkure ia nurhi. Ruvehi bred krirum mīne nəmu kəru, məkwətə ia nīmagouagou, məfwaki mīni vivi Kumwesən tukwe, məkwsen bred me, muvei pen m nərmama me səvənhi, nənə irəha həpeki pen m nərmama. ²⁰ *Nərmama pam hani nari tīpwīnraha rəsisi. Nənə nərmama me səvai Iesu həvai pen nīpərpəri nəveginien me nəha sə hənani mhəpwəh rukuər ia tənəipw me irəha pam twelef. ²¹ Nərmama me nəha həpik hani nari nərman nīpran mīne nəkwərhakwərha. Kəvsini nərman me əpa ipaka faef-taosən.

Iesu ravən ia təkure nui asori Kalili

²² Kurirə irə Iesu rini pen ti nərmama me səvənhi mə tuhəputə ia nitətə ouihi, mhəkupwən mhəpi simwīn ia nui asori. In tramo mərhi pen nərmama həuvən fwe imwənraha me. ²³ *Iesu rəsəkir raka mīnraha, mutə ia təkue riti mə trəfwaki in əpa. Nəpən rinəpitəv in əpa ia kwopun nəha, ²⁴ mətə nitətə ouihi nərmama me səvənhi kamhəsua i ruvan raka isipwīn ti tənə nəha. Peiau peiau me kamhəpwi ti nəri nə mə irəha kamhəiu mamhəuvən ia nəmri mətəgi mwatuk.

²⁵ Ia nəpən nəha rinamran Iesu ruvehe ti nīrəha, mamavən ia təkure nui. ²⁶ *Mətə nəpən nərmama me səvənhi həti pen mhətəni mə in ravən ia təkure nui, həhekir, mhəni mə, “Kwa iəremhə nəha.” Nənə irəha həkwein əpwəmwis ti nəri nə mə həhekir asori.

²⁷ Mətə təkwtəkwuni a Iesu rəgkiari mīnraha mīni mə, “Kimiaha tihəpwəh niregiien rərəha. Kwa iou i. Tihəpwəh nehekərien.”

²⁸ Miregi Pita rini pen tukwe in mə, “Iərimənu. Trini mīnuə ik nə tikini nəkwəm tukw iou i mə takavən ia təkure nui muvehe tukw ik.”

²⁹ *Miregi Iesu rini mə, “Uvehe.” Ro pen Pita reivə irapw ia nəkwai nitətə ouihi, mavən ia təkure nui mevən ti Iesu. ³⁰ Mətə nəpən rətoni nīmətəgi, rehekir, mīnaməmwhənīm, mīnaməkwein əpwəmwis mə, “Iərimənu! Uvehimīru iou!”

* **14:14:** Mat 9:36 * **14:19:** Mat 15:35-39, Mak 8:6-10 * **14:20:** 2King 4:44 * **14:23:** Luk 6:12, 9:28 * **14:26:** Luk 24:37 * **14:29:** Jon 21:7

31 *Təkwətəkwuni a Iesu rosə pen rəgɪn muvehi Pita, mɪni pen tukwe in mə, “Ik iərmama nahatətəien səim rɪpkiskai mhə. Rəfo nətəriɡien səim ro kəru iamɪnhi irə?”

32 Nəpɪn irau krouəputə ia nɪtətə ouihɪ, nɪmətagɪ reiwaiu miwən.

33 *Nənə nərmama me səvəi Iesu ia nəkwai nɪtətə ouihɪ hənɪmwi nukurhunraha, mhəuvei pen nɪsɪaiien səvənraha min, mhəni mə, “Nɪpərhiennien ik Tɪni Kumwesən.”

Iesu ro nəkur Kenesaret səməme kamhemhə həuvehe mhəsənɪn

34 Irəha həpi sɪmwɪn ia nui asori, mhəuvən mhəuvareɪ ia tənə Kene-saret. 35 Nəpɪn nərmama ia kwopun nəha hətoni mhəukurən mə Iesu nəha, hərhi pen nəɡkiariien revən ia rukwənu me pam ia kwopun nəha. Nənə irəha həuvehi nərmama me pam səməme kamhemhə mhəuvehi mhəuvehe tɪ Iesu, 36 *mamhəres in mə ko irəha hərapɪ a nusvenhi tɪnari səvənhi. Nənə irəha pam səməme hərapɪ həuvehe mhəsənɪn.

15

Nərmama me i kamhəsɪai Kumwesən ia tərhunraha əpa

1 Ia nəpɪn nəha Farisi me mɪne nahatən me səvəi Loa həier ia Jerusalem, mhəuvehe tɪ Iesu, mhəni mə, 2 * “Rəfo nərmama me səim kamhərui nɪtətə səvəi kaha kupwən me? Nəpɪn hani nari, həpkukupwən mhə mhəkwerɪg.”

3 Mɪregɪ Iesu rɪni pen tɪ nɪrəha i mə, “Rəfo kɪmɪaha hɪamətəfi nəɡkiariien səvəi Kumwesən mə tihesi pen narəien səkɪmɪaha? 4 *Kumwesən rɪməni nəkwən mə, ‘Tikɪsɪai tata mɪne mama səim.’ In rɪməni mwɪ mə, ‘Tɪni mɪnuə iərmama riti rani ərəha tata mɪne mama səvənhi, tukaməkeikei kousi əpune in.’ 5 Mətə kɪmɪaha hɪaməni mə, ‘Tɪni mɪnuə iərmama riti rɪni pen tɪ səvənhi tata mɪne mama mə, Səiου narɪmnari me sə trasitu ia kɪmirau ro ikinan i səvəi Kumwesən, 6 ramasan mə in trəpwəh nuvei penien nari riti m səvənhi tata mɪsɪai in irə.’ Ia noien nəha kɪmɪaha hɪamousi raka nəɡkiariien səvəi Kumwesən ia narəien səkɪmɪaha. 7 Kɪmɪaha kəuətəkəsua me. Fwe kupwən, Profet Aesea rɪməni atukwatukw kɪmɪaha, mɪni mə,

8 ‘Nərmama me i kamhəsɪai iou ia tərhunraha, mətə rerɪnraha rəmək isɪpwɪn tukw iou.

9 Kamhəfwaki auər a miou.

Nəpɪn kamhahatən nərmama,

həni mə kamhahatən nəɡkiariien səiου, mətə rekəm.

Kamhahatən nəɡkiariien sə ruku pen a tɪ nərmama.’ ”

Nəfe nari tro iərmama ruvehe məmkemik ia nəmri Kumwesən

10 Nənə Iesu rəkweɪn nərmama me həuvehe tukwe. Rɪni pen tɪ nɪrəha i mə, “Kɪmɪaha tihətəriɡ amasan ia nɪrak, mhəukurən nəfe takɪni. 11 *Rɪpko mhə nəri sə ruvnɪmwə ia nəkwai iərmama ramo in rəmkekɪk ia nəmri Kumwesən, mətə nəri sə ruku pen ia nəkwən mamɪer in nə ramo in rəmkekɪk ia nəmri Kumwesən.”

12 Nənə nərmama me səvənhi həuvehe, mhəni pen tukwe in mə, “Ikukurən mə nəpɪn Farisi me həregɪ nəɡkiariien nəha niemaha rəpi irəha.”

* 14:31: Mat 8:26 * 14:33: Mak 4:39 * 14:36: Mat 9:20-21, Mak 5:27-28, Luk 8:44 * 15:2: Luk 11:38 * 15:4: Eks 20:12, Eks 21:17, Dut 5:16 * 15:11: Mat 12:34

13 Miregi Iesu rini mē, “Nei me pam sēmame Tata sēiou fwe ia neiai rīpkəpwei mhə ti nəpīn riti keivi utə irəha. 14 *Kimiaha tihəpwəh irəha. Irəha nərmama kamhəiri pen nərmama ia suatuk sə tuhesi, mətə nəmri:nraha rīfwə. Trini minuə iərmama riti nənimen rīfwə mamiri pen iərmama riti mwi nənimen rīfwə ia suatuk sə trouesi, irau pəri trouivə irapw ia ruei tənə.”

15 Mətə Pita rini pen tukwe in mē, “Ni pehe ro tukumaha i nīpwrai nusipekinien nəha ikiməni.”

16 Miregi Iesu rini mē, “Kimiaha mwi hiamreirei ihi? 17 Hiəpkukurən mhə mē nəfe nari revən ia nəkwai iərmama, ramevən ia tīpwīn, mamier. 18 Mətə nəri sə ramier ia nəkwai iərmama raku pen ia rerin fwe imwə nənə in nə ramo in rəmkemik ia nəmri Kumwesən. 19 *Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mē nətərigien ərəha ruku pen ia reri iərmama fwe imwə, mamier: nousi əpuneien iərmama, nakresien pran səvəi iərməpə, noien sə nərman mine nīpran kamhəiri ənəpen irəha me, nakresien, neikuəien, nini ərəhaien iərmama. 20 Noien me i ramo iərmama rəmkemik ia nəmri Kumwesən. Mətə trini minuə iərmama rīpkərkwerīg mhə, maməni nari, noien nəha ko rīpko mhə in ruvehe məmkmekik ia nəmri Kumwesən.”

Pran Kenan riti rini nīpərhienien ia Iesu

21 Nənə Iesu rier, məpwəh kwopun nəha, mevən ipaka ti taon mi nəha Taea mine Saeton. 22 Nənə təkwtəkwuni a pran Kenan riti sə ramarə ia kwopun nəha ruvehe, mamasək, mamini mē, “Iərimənu, kwənəkwus səvəi Kīg Tevit, tikapi tukw iou! Iərenhə ramarə ia prən ouihi sēiou, mamo in raməmisə pik!”

23 Mətə Iesu rəpwəh niniien nəgkiariien riti ti prən nəha. Nənə nərmama me səvənhi həuvehe mamhəgkiari min, mhəni mhənəuə, “Ərhi pen prən i ramevən, ti nəri nə mē rakurirə kitaha, mamasək.”

24 *Miregi Iesu rini mē, “Kumwesən rərhi pehe iou mē takuvehe əpa ti nəkur Isrel. Irəha həmwəhen ia sipsip me hənəruai.”

25 Mətə prən nəha ruvehe minimwi nukurhun mi ia nənimen, mini mē, “Iərimənu. Tikasitu ia nirak.”

26 Miregi Iesu rini mē, “Rəpwəh namasanien mē takuvehi nəveginien sənəi nəkwərhakwərha mərarki pen i m kuri me.”

27 Miregi prən i rini mē, “Nīpərhienien, Iərimənu. Mətə kuri me mwi kamhani nīmwəkmwəki nəveginien sə raməsas irapw ia ruei tepol səvəi iəmə asori səvənraha.”

28 *Miregi Iesu rini pen tukwe in mē, “Prən i ikamahatətə pərhien. Pwəh iako mik rəmwəhen sə ikokeikei.” Təkwtəkwuni a mwi prən ouihi səvənhi ruvehe məsənīn.

Iesu ro nərmama həpik həuvehe mhəsənīn

29 *Iesu rier ia kwopun nəha, mavən ia nīkarkare nui asori Kalili, mevən mutə ia təkūər riti məkure fwe ikīn. 30 Nənə nərmama həpik həuvehe tukwe, mamhəuvehi nərmama me sēmame kamhemhə. Nepwīn nisunraha rərfe. Nepwīn nənimenraha rīfwə. Nepwīn nemhəien rouraha nīpəri nīpwrənraha. Nepwīn ho iəpou ko həpwəh nəgkiariien. Həuvehi mwi nərmama həpik mwi, mhəmri pen irəha ia nisui Iesu, nənə in ro irəha həuvehe mhəsənīn. 31 *Ia nəpīn nəha nəpou me haməgkiari.

* 15:14: Mat 23:16,24, Luk 6:39, Rom 2:19 * 15:19: Jen 8:21, Mat 12:34 * 15:24: Mat 10:6
* 15:28: Mat 8:10,13 * 15:29: Mak 7:31 * 15:31: Mak 7:37

Nərmama nemhəien rouraha nīpəri nīpwranraha həuvehe mhəsanin. Nərmama səməmə nisunraha rərfe, həvi atukw a nisunraha mamhəvən. Nənə nərmama nənimenraha rīfwə hətui mamhətə nari. Nəpin nərmama me hətoni, nənimenraha rier. Nənə həgnəgini Kumwesən səvəi nəkur Isrel.

Iesu rəkwməni nərmama irəha pam fo-taosən

³² *Ia nəpin nəha Iesu rəkwein nərmama me səvənhi həuvehe. Rini pen ti nīrəha i mə, “Rerik rəkwpər ti nərmama me i. Hənarə raka nəpin kahar kitaha mīnraha, nənə sənənraha nəveginien ruvəiwən. Iakəpwəh no keikeien mə takərhi pen irəha fwe imwənraha nəpin nukumhə ramahi irəha. Rərəha mə kamhəuvən nəmrīnraha rīpitəv həmwēi ia saatuk.”

³³ Miregi nərmama me səvənhi həni pen tukwe in mə, “Tsəuvehi bred pəku rəmwhen tsəkwmənu nərmama me i? Kwa həpik anan. Kitaha samarə ia kwopun nəveginien riwən ikin.”

³⁴ Miregi Iesu rini pen ti nīrəha i mə, “Sənəmiaha bred kevə?”

Miregi həni mə, “Sefen mīne kwopnəti nəmu me nepwin mwi fwe ikin.”

³⁵ Iesu rini nəkwən mə nərmama me nəha sənənraha nəveginien riwən tuhəkure ia tiprənə. ³⁶ Nənə ruvehi bred nəha sefen mīne kwopnəti nəmu me, məfwaki mīni vivi Kumwesən tukwe. Nəpin rəfwaki pam, maməkwsen bred me, mauvei pen m nərmama me səvənhi, həpeki pen m nərmama me. ³⁷ Nərmama me pam hani nari tipwinraha rəsisi. Nəpin hənani raka nari, həvai pen nīpərpəri bred mīne nəmu me hənani mhəpwəh rukuər ia tənəripw sefen. ³⁸ Nərmama me nəha hani nari həpik anan nərman nīpran mīne nəkwərhakwərha. Kəvsini nərman me əpa irəha pam fo-taosən. ³⁹ Nənə Iesu rərhi pen irəha kamhəuvən imwənraha me. Kurirə irə rəputə ia nitətə ouihi riti, mamevən fwe kwopun riti nəghin nə Makatan.

16

Farisi me kamhəres nīmtətien riti

¹ *Ia nəpin nəha Farisi me mīne Satusi me həuvehe, mhəres pen Iesu i mə, “Ko iko ro nīmtətien riti sə ruku pen ia neiai pwəh iahətoni mhəukurən mə ik pərhiēn Kumwesən rərhi pehe ik?”

² Miregi Iesu rini mə, “Nəpin meri na trivə, kimiaha hiəni mə, ‘Rosi trakwakwi rukwəsikər ti nəri nə mə nīmagouagou rəruev.’

³ Nənə ia nəpnəpin kimiaha hiəni mə, ‘Rosi nesən trauər ipwet ti nəri nə mə nīmagouagou rəruev, məpuə.’ Kimiaha hiəukurən nətəien nīmagouagou, nənə mhəukurən nəfe nari nīmagouagou ramahatən pen. Mətə rəfo hiəreirei nīpwrai nīmtətien me i kamo ipwet mīne? ⁴ *Kimiaha nərmama ipwet mīne hiəmətui a nīmtətien ti nəri nə mə noien səkimiaha rikou. Kimiaha hiənəpwəh Kumwesən rəmwhen pran sə rəpwəh iərman səvənhi mamesi pen iərməpə. Kumwesən trəpwəh nuvei peheien nīmtətien riti mwi m kimiaha, mətə nīmtətien əpa səvəi Profet Jona.” Iesu rini nəgkiariien nəha, məpwəh irəha, mamevən.

Nahatəniēn səvəi Farisi me mīne Satusi me

⁵ Ia nəpin nəha Iesu revən irəha nərmama me səvənhi, mhəuvən mhəpi simwin ia nui asori. Nərmama me səvənhi hənenouenou mə tuhəuvehi

* 15:32: Mat 14:14 * 16:1: Mat 12:38, Luk 11:16 * 16:4: Mat 12:39, Luk 11:29

bred. Nəpɪn irəha həuvarei ia nɪkaren pen, ⁶* Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Kɪmiaha tihətui amasan, mhəsiari ti yis səvəi Farisi me mine Satusi me.”

⁷ Miregi irəha hənəmægkiari mɪnraha me i mə, “Rosi ramægkiari iamɪnhi irə ti nari nə mə kitaha sənənouenou bred uə?”

⁸ Nənə nəpɪn Iesu riregi, rini mə, “Kɪmiaha nahatətəien səkimiaha rɪpkiskai mhə. Rəfo hiamægkiari m kɪmiaha me mə sənəmiaha bred riwən? ⁹* Kɪmiaha hiəreirei ihi? Rerimiahā rɪpkrhi mhə bred krirum sə iakinəkwməni nərmama faef-taosen irə mine tənəripw kevə hiaməuvehi kurirə? ¹⁰* Rerimiahā rɪpkrhi mhə bred sefen sə iakinəkwməni nərmama fo-taosen irə mine tənəripw kevə hiaməuvehi kurirə? ¹¹ Rəfo həreirei nɪpwrai nəgkiariien səiou? Iapægkiari mhə ia bred, mətə iakamini mə kɪmiaha tihəməsiari ti yis səvəi Farisi me mine Satusi me.” ¹² Ia nəpɪn nəha nərmama me səvəi Iesu həuvehe mhəukurən mə Iesu rɪpkini mhə mə tuhəsiari ti yis səvəi bred, mətə tuhəsiari ti nahatənien səvəi Farisi me mine Satusi me.

Pita rini irapw mə Iesu in Kristo

¹³ Nəpɪn Iesu ruvehe ipaka ti taon nəha Sisaria Filipae, rəres pen nərmama me səvənhi mə, “Nərmama kamhəni iou, Iəməti Iərmama, mə iou sin?”

¹⁴* Miregi həni mə, “Nərmama nepwɪn kamhəni ik mə Jon Paptaes. Nepwɪn kamhəni ik mə Profet Elaeja. Nepwɪn mwi kamhəni ik mə Jeremaea uə profet riti mwi fwe kupwən.”

¹⁵ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Mətə kɪmiaha hiaməni mə iou sin?”

¹⁶* Miregi Saemon Pita rini mə, “Ik Kristo. Kumwesən sə ramiru, tini nə ik.”

¹⁷* Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Saemon, tini Jon, rerim tragien! Rɪpko mhə iərmama riti rahatən ik irə mə tikukurən nəri i, mətə Tata səiou fwe ia neiai rahatən ik irə ikukurən. ¹⁸* Nənə iakani pehe tukw ik i mə ik nə Pita. Nɪpwrai nəhag nəha mə kəpwier. Ia təkure kəpwier i takuvrhəkin nakalasia me səiou rəmwhen sə kauvrhəkin pen nimwə irə, nɪskaiien səvəi nemhəien ko rɪpkouraha mhə irəha. ¹⁹* Takuvei pehe ki me səvəi nɪtətə ia neiai^a mik. Nəfe nari ikərihi tərini ia tɪprənə i, tukərihi tərini fwe ia neiai. Nəfe nari ikifi raka ia tɪprənə i, tukifi raka fwe ia neiai.” ²⁰* Nənə Iesu rinise pen əknekɪn ti nərmama me səvənhi mə, “Kɪmiaha tihəpwəh nɪniien ti iərmama riti mə iou Kristo.”

Iesu rukupwən mɪni irapw mə in tremhə nənə mətui mwi

²¹ Ia nəpɪn nəha mamevən, Iesu rinamahatən nərmama me səvənhi mə, “Takaməkeikei mevən fwe Jerusalem. Nəmə asori me mine pris asori me mine nahatən me səvəi Loa tuho nəmisəien me rɪpik ia nɪrak, mhousi əpune iou. Mətə ia nəpɪn səro kahar irə takətui mwi.”

²² Ia nəpɪn nəha Pita riri raka Iesu ia nɪkarenraha, mɪnanise pen tukwe in mə, “Iərimənu, pwəh Kumwesən trapi tukw ik, məpwəh nəseniien nərmama tuho noien nəha ia niram ia nəpɪn riti.”

* **16:6:** Luk 12:1 * **16:9:** Mat 14:17-21 * **16:10:** Mat 15:34-38 * **16:14:** Mat 14:1-2, Mak 6:14-15, Luk 9:7-8 * **16:16:** Jon 6:69 * **16:17:** Mat 17:5, Kal 1:15-16 * **16:18:** Jon 1:42, Efes 2:20 * **16:19:** Mat 18:18, Jon 20:23 ^a **16:19:** Nəpɪn rɪpik Matiu rani nəgkiariien i mə “Nɪtətə ia neiai.” Nɪpwrai nəgkiariien i in i “Nɪtətə sə Kumwesən ramərimənu irə.” * **16:20:** Mat 17:9, Mak 9:9

²³ Mətə Iesu ruvsini, mīni pen ti Pita i mə, “Setan, evən ia təkutak! Ikaməmwur mə tiko iakapəti mīmwei iamīnhi irə ti nəri nə mə nətərigien səim ripkesi pen mhə nətərigien səvəi Kumwesən, mətə ikamesi pen a nətərigien səvəi nərmama.”

Iərmama traməkeikei məvrani nei kamarkuau

²⁴* Nənə Iesu rini pen ti nərmama me səvənhi mə, “Iərmama sə rokeikei mə truvehe mo iərmama riti səiou traməkeikei məpwəh nətərigien səvənhi, muvehi utə nei kamarkuau səvənhi, məvrani mukurirə iou. ²⁵* Iərmama sə rokeikei mə trəkwətəmhiri nīmīruien səvənhi trarfai irə, mətə iərmama sə traraka ia nīmīruien səvənhi tukw iou truvehi nīmīruien rerin. ²⁶* Trini minuə iərmama riti ripeki pam narimmari me ia tīprənə i mo səvənhi i, nənə kurirə ikin remhə, mətə ripkuvehi mhə nīmīruien rerin, noien nəha trəfasitu irə? Uə iərmama truvei pen nəfe mərpwīn tai nīmīruien səvənhi? ²⁷* Iou Iəməti Iərmama takuvehe ia niskaiien səvəi Tata səiou kimaha nagelo me səiou. Ia nəpin nəha takərpwīn noien səvəi nərmama me kuatia kuatia. Nərpwīnien sə takuvei pen mīnraha tresi pen a nəfe nari irəha həno. ²⁸ Iakani nīpərhienien tukumiaha i nərmama nepwīn kamhərer ia kwopun i tuhəpkemhə mhə meste tuhətoni iou, Iəməti Iərmama, iakauvehe rəmwhen ia kig mə takərimənu ia nitətə səiou.”

17

Nīpwrai Iesu ruvehe mopə

¹ Nəpin sikis rukurau, nənə Iesu riri əpa Pita mīne Jemes mīne piəvni Jon, həutə parei ia təkueə əpwəmwis riti. ²* Ia kwopun nəha irəhar harətoni ia nənimenrahar nīpwrai Iesu ruvehe mopə. Nənimen rəhiarpw rəmwhen ia meri. Tinari səvənhi ruvehe məpsan rəmwhen ia nukuraanien. ³ Təkwətəkwuni a irəhar harətoni Profet Elaeja mīne Moses krouier pehe, rouəgkiari irəhar Iesu.

⁴ Nənə Pita rini pen ti Iesu i mə, “Iərimənu. Ramasan mə kimrahar iaharuvehe i. Mə ikokeikei tako tənīmwə kahar, riti səim, riti səvəi Moses, riti səvəi Profet Elaeja.”

⁵* Pita raməgkiari ihi, təkwətəkwuni a mwi nəpuə əpsan riti ruvehe muvegi irəha. Reri Kumwesən ruku pen ikin, mīni mə, “In nəha nərik keikei. Rerik ragien tukwe. Tihətərig in.”

⁶ Nəpin Pita mīne Jon mīne Jemes harregi nəgkiariien nəha, harhekir, mharmwei, mharnīmwi irapw nənimenrahar ia tīprənə. ⁷ Mətə Iesu ruvehe mīrapī irəhar, mīni mə, “Harərer, mharəpwəh nehekiriien.” ⁸ Nənə irəhar harəkwtə, harəpwəh nətonien Moses mīne Profet Elaeja, mətə Iesu əpa irəha min.

⁹* Nəpin irəha kamheiwaiu pehe ia təkueə, Iesu rini pen ti nīrəhar i mə, “Kīmīrəhar tiharəpwəh nīniiēn ti iərmama riti nīmətətien nəha hiarnətoni, meste iou, Iəməti Iərmama, iakətui mwi ia nemhəien səiou.”

* **16:24:** Mat 10:38, Luk 14:27 * **16:25:** Mat 10:39, Luk 17:33, Jon 12:25 * **16:26:** Mat 4:8-9

* **16:27:** Mat 25:31, Sam 62:12, Prov 24:12, Rom 2:6, Rev 22:12 * **17:2:** 2Pit 1:16-18 * **17:5:**

Sam 2:7, Aes 42:1, Mat 3:17, Mak 1:11, Luk 3:22, Dut 18:15 * **17:9:** Mat 16:20

10 *Nənə Pita mine Jemes mine Jon harəres pen in i mə, “Rəfo nahatən me səvəi Loa kəmhəni mə Profet Elaeja traməkeikei mukupwən muvehe?”^a

11 Miregi Iesu rini mə, “Nipərhienien. Profet Elaeja truvehe məmri amasan pam narimnari me rəmwəhen ia sə fwe kupwən. 12 *Mətə iou iakani pehe tukumirəhar i mə Profet Elaeja ruvəuvehe raka nənə nərmama me həpkətə sas mhə in, mətə hesi pen nətərigien səvənraha, mho rərəha irə. Iou mwi, Iəməti Iərmama, takaməkeikei mevən ia rəginraha, nənə irəha tuho nəmisəien miou.” 13 *Ia nəpən nəha Pita mine Jemes mine Jon haruvehe, mharukurən mə Iesu raməgkiari ia Jon Paptəes.

Iesu rəkoui irapw iərəmhə ia iəkunouih

14 Nəpən irəha hərərig pehe mwi ti nərmama me, iərmama riti ruvehe ti Iesu, minimwi nukurhun mi ia nənimen, 15 mini mə, “Iərimənu. Tikapi tukw iou, masitu ia nərik. Nemhəien i nəkəvan ro in. In raməmisə pik. Nəpən ripik ramwei pen ia napw, mamwei pen ia nui. 16 Iakuvehi in muvehe ti nərmama me səim, mətə irəha ko həpkə mhə in ruvehe məsanin.”

17 *Miregi Iesu rini mə, “Kimiəha nəkur ipwet mine nahatətəien səkimiaha riwən. Noien səkimiaha rikou. Tsarə kitaha miou mesite nəfe nəpən? Tinesən mine iakapwis kimiəha? Kimiəha tihəuvən mhəuvehi iəkunouih nəha mhəuvehi mhəuvehe.” 18 Nəpən həuvehi mhəuvehe, Iesu rinise pen ti iərəmhə i mə, “Tikier ia iəkunouih i.” Nənə təkwtəkwni a rier, iəkunouih nəha ruvehe məsanin.

19 *Kurirə irə nərmama me səvəi Iesu həuvehe ti Iesu, mhəres pen in əpa mə, “Rəfo kimaha iahəreirei nəkoui irapwien nənimwin ərəha nəha?”

20 *Miregi Iesu rini pen ti nərəha i mə, “Ti nəri nə mə nahatətəien səkimiaha ripkiskai mhə. Iakani nipərhienien tukumiaha i trini minuə kimiəha hiahətətə pərhien ia Kumwesən, nəri auər a mə nahatətəien nəha səkimiaha rouih anan rəmwəhen ia kwənuni nei nəha mastat, mətə hiəkurən niniien ti təkuaer i mə, ‘Təkuaer i tikaraka ia kwopun i mevən məkure pen fwe,’ nənə trier mevən. Narimnari me pam triməru tukumiaha.” 21 b

22 *Nəpən nərmama me səvəi Iesu housəsimwin irəha me ia tənə Kalili, in rini pen ti nərəha i mə, “Tripkə mhə tui kuvei pen iou, Iəməti Iərmama, ia rəgi nərmama. 23 Irəha tuhousi əpune iou, nənə Kumwesən tro iakətui mwi ia nemhəien səiou ia nəpən səro kahar irə.” Nənə nərmama me səvənhi həregi rərəha anan.

Iesu ruvehi silin ia nəkwai nəmu mərəku pen nəmri takis irə

24 *Nəpən Iesu mine nərmama səvənhi me həuvehe ia Kapaneam, nərmama səməme kəmhəuvehi takis səvəi nimwə səvəi Kumwesən həuvehe ti Pita, mhəni mə, “Rosi iahatən səkimiaha ripkərəku mhə takis səvəi nimwə səvəi Kumwesən uə?”

25 Miregi Pita rini mə, “Ouəh. In ramərəku.”

* 17:10: Mal 4:5 a 17:10: Mal 4.5 Profet Malakə riməni mə Profet Elaeja trukupwən muvehe kurirə irə Kristo ruvehe. * 17:12: Mat 11:14, 14:10 * 17:13: Luk 1:17 * 17:17: Dut 32:5,20, Jon 14:9 * 17:19: Mat 10:1 * 17:20: Mat 21:21, Mak 11:23, Luk 17:6, 1Kor 13:2 b 17:21: Nəkukua me ripik kimərai pen Niutestamen irə ia nəgkiariien səvəi nəkur Kris kupwən kwopi nəgkiariien ia vas 21 riwən. * 17:22: Mat 16:21 * 17:24: Eks 30:13, Eks 38:26

Nəp̄in Pita revən muvniwə, Iesu rukupwən mægkiari min, m̄ini mə, “Saemon, ikaməfətərig irə? Kig me ia tiprənə i kamhəkeikei m nəfe nərmama me mə tuhəraku pen nəmri takis minraha, tininraha me uə nərməpə?”

²⁶ Miregi Pita rini mə, “Nərməpə.”

Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Ikani n̄ipərhiēnien. N̄ipwnəti kig me həpkəraku mhə nəmri takis, ²⁷ mətə pwəh səraku pen rərəha kitaha tso niemaha rəpi nərmama me i səməme kamhəuvehi takis. Tikevən fwe ia nui asori, mosəperaha. Nəmu sə rukupwən məgher ia kwərvinari, tikivi utə, məti pen ia nəkwən, nənə tikətoni silin riti. Tikuvehi muvei pen məraku pen takis səkrau minraha.”

18

Iərmama əfo nə in rasori ia nərmama nepw̄in

¹ * Ia nəp̄in nəha nərmama me səvəi Iesu həuvehe tukwe in, mhəni mə, “Ia n̄itətə ia neiai^a sin rasori məpi raka nərmama me nepw̄in?”

² Nənə Iesu rəkwein iəkunouihi riti ruvehe, rərpwi irapw in ia kurkwanraha, ³ nənə m̄ini mə, “Ikani n̄ipərhiēnien tukumiaha i mə kimiaha tihaməkeikei mhərari mhəuvehe mhəmwhen ia nəkwərhakwərha me. Mə h̄əpwəh tihəpkuvniwə mhə ia n̄itətə ia neiai ia nəp̄in riti. ⁴ Iərmama sə treiwaiu rəmwhen ia iəkunouihi, m̄ipkəfiutə mhə in, in rasori məpi raka nərmama me nepw̄in ia n̄itətə ia neiai.

⁵ * Iərmama sə trəsevər ia rerin ti iəkunouihi riti sə ro iam̄inhi ia nəghik rəmwhen mə raməsevər mwi ia rerin tukwe iou.”

Iesu rægkiari ia narimnari me səməme tuhəuvehe mho nərmama həmwei

⁶ * “Nəkwərhakwərha me i səməme kamhahətətə ia nirak, tr̄ini minuə iərmama riti ro riti rimwei ia nərəhaien, Kumwesən trərpw̄in noien ərəha səvənhi. Iərmama nəha tr̄iregi rərəha anan məpi raka kərihi pen kəruətərei asori ia n̄ipətəkinuan kosə irapw i ia təmwei təsi. ⁷ Trərəha anan ti nərmama ia tiprənə i ti nəri nə mə narimnari me kamhəuvehe tuho irəha həmwei ia nərəhaien. Narimnari me i tuhaməkeikei mhəuvehe, mətə trərəha anan ti iərmama sə truvehi narimnari me i muvehe. ⁸ * Mə rəgim uə nisum ramo ikamwei ia nərəhaien, tikərari raka, mərarki. Mə rəgim r̄ip̄ip uə nisim r̄ip̄ip mətə ikuvehi n̄im̄iruien, ramasan p̄ik tukw ik. Rərəha mə rəgim kəru uə nisum kəru mətə tukərarki pen ik ia kwopun napw asori rauək rerin ikin. ⁹ Mə nən̄imem ramo ikamwei ia nərəhaien, tikukumwiri raka, mərarki. Mə nən̄imem kuatia mətə ikuvehi n̄im̄iruien, ramasan p̄ik tukw ik. Rərəha mə nən̄imem kəru mətə tukərarki pen ik ia kwopun napw asori rauək ikin.”

Iesu rusipekin ia sipsip sə rəruei

¹⁰ * Nənə Iesu rini mə, “Kimiaha tihətui amasan tukumiaha me mhəpwəh noien nəri auər a ia nəkwərhakwərha me i riti. Iakani pehe tukumiaha i mə fwe ia neiai nagelo me səvənraha kamhətə rerin nəmri

* **18:1:** Luk 22:24 **a 18:1:** Nəp̄in r̄ip̄ik Matiu rani nəgkiariien i mə “N̄itətə ia neiai.” N̄ipwrai nəgkiariien i in i “N̄itətə sə Kumwesən ramər̄imənu irə.” * **18:5:** Mat 10:40, Luk 10:16, Jon 13:20

* **18:6:** Luk 17:1-2 * **18:8:** Mat 5:29-30 * **18:10:** Hip 1:14

Tata səiou sə ramarə fwe ia neiai. ¹¹ *Iou, Iəməti Iərmama, iakuvehe mə takuvehimiru nərmama səməme kamhəruei.^b

¹² Kimiaha hiaməfətərig irə? Trini minuə iərmama riti sipsip me səvənhi irəha pam hantret, nənə riti ia nirəha rəruei, trəfo pen irə? In trəpwəh naenti-naen kamhani nurhi ia təkua, mevən mamətui sə nəha rinəruei. ¹³ Nənə trini minuə rətoni, iakamini nīpərhiēnien tukumiaha i mə rerin ragien pik ti sipsip nəha məpi raka naenti-naen səməme həkəruei mhə. ¹⁴ Ia noien nəha rəmwhen a mwi Tata səkimiaha ia neiai rəpwəh nokeikeien mə nəkwərhakwərha me i riti trəruei.”

Iesu rəgkiari mə tiko nəfe ia piam nəpin ro rərəha ia niram

¹⁵ * “Trini minuə piam ro rərəha ia niram, evən mətoni kimirau əpa. Nənə ikini pen nəfe rino rərəha. Trini minuə rətərig ik, nəgkiariēn səim tro piam rirərig pehe səkimirau min tramasan. ¹⁶ *Mətə trini minuə rəpwəh nətərigien ik, iri iərmama kuation uə kəru mhərevən mwi pwəh irau krouregi rouətoni nəgkiariēn me pam nəha ikini pen ti piam ro nīpərhiēnien. ¹⁷ *Trini minuə rerin rəpwəh nətərigien irəha, ni irapw ti nakalasia me səvəi nəfwakiiēn. Nənə trini minuə rəpwəh mwi nətərigien irəha, tiko irə rəmwhen iərmama sə rīreirei Kumwesən uə iərmama sə kaməraku pen takis min.

¹⁸ *Iakani nīpərhiēnien tukumiaha i nəfe nari tihərihi tərini ia tīprənə i tukərihi tərini fwe ia neiai, nənə nəfe nari tihəfi raka ia tīprənə i tukifi raka fwe ia neiai.

¹⁹ *Iakani pehe mwi nīpərhiēnien tukumiaha i trini minuə kəru ia kimiaha ia tīprənə i krouni simwin nari riti, rouəres i, Tata səiou ia neiai in tro nəkwərau, ²⁰ *ti nəri nə mə pəku ikin iərmama kəru uə kahar harousəsəimwin ia nəghik, iakamarə ti nirəha ia kwopun nəha.”

Iesu rini mə tikaməkeikei menouenou nərhəhien səvəi piam

²¹ Nənə Pita rutə pehe mini pen ti Iesu i mə, “Iərimənu. Trini minuə piak ramo noien ərəha miou, nəpin kevə takenouenou i? Rosi sefen uə?”

²² *Miregi Iesu rini mə, “Iou iapkini pehe mhə tukw ik i mə tikenouenou nərhəhien me səvəi piam m sefen, mətə tikenouenou nərhəhien me səvənhi nəpin me pam.

²³ Iakamini iamini irə ti nəri nə mə nitətə ia neiai rəmwhen ia iəmə asori riti sə rokeikei mə nərmama me i kamho tukwini nari min tuhəraku pam kaon me səvənraha sə in riməuvei minraha. ²⁴ Nəpin rəkwein irəha mə tuhəuvehe, həuvehi riti ia nirəha mhəuvehe. Kaon səvənhi rasori pik anan. ²⁵ Ko rīpkəraku mhə. Ro pen iəmə asori səvənhi rini mə tukəmri pen nəmri nari m iəmə i mine pran səvənhi mine nīpwnətin me mine narimnari me pam səvənhi. In truvehi mane ia nirəha, məraku kaon səvəi iəmə nəha.

²⁶ Ia nəpin nəha iəmə nəha sə ramo tukwini nari m iəmə asori rinimwi nukurhun mi, mamasək, mini pen ti iəmə asori səvənhi mə, ‘Tikapi tukw iou, muvei pehe nəpin miou, nənə takəraku pehe pam mik.’ ²⁷ Nənə iəmə asori rerin rərkwəpir ti iəmə i ramo tukwini nari min. Ro pen in

* **18:11:** Luk 19:10 **b** **18:11:** Nəkukua me rīpik kimərai pen Niutestamen irə ia nəgkiariēn səvəi nəkur Kris kupwən kwopi nəgkiariēn ia vas 11 riwən. * **18:15:** Lev 19:17, Luk 17:3, Kal 6:1 * **18:16:** Dut 19:15, Jon 8:17 * **18:17:** 1Kor 5:13 * **18:18:** Mat 16:19, Jon 20:23 * **18:19:** Mak 11:24, Jon 15:7 * **18:20:** Mat 28:20, Jon 14:23 * **18:22:** Luk 17:4

renouenou kaon sāvənhi, mīni mē trəpwəh nərəkuien, māsēni in rier māmēvən.

²⁸ Mətə nəpīn iəmā nəha rier irapw, rətoni iərmama riti sə ramo tukwini nari irau min. Kaon riti sāvənhi ramarə tukwe in. Rouihi pik anan. Nənə in ruvehi iərmama nəha, məkwtəmhiri nīpətəkinuan, mīni mē, ‘Ərəku pehe pam səim kaon.’

²⁹ Nənə iərmama nəha ramo tukwini nari irau min rīmwei irapw, mamasək, mīni pen tukwe in mē, ‘Tikapi tukw iou, muvei pehe nəpīn miou, nənə takərəku pehe pam mik.’

³⁰ Mətə iəmā nəha iəmā asori rīnenouenou kaon sāvənhi rəpwəh nokeikeien. In revən muvehi iərmama nəha muvehi puvnimwə ia kalapus mē trarə meste trərəku pam kaon sāvənhi. ³¹ Nəpīn nərmama nerpwin səməme kamho tukwini nari m iəmā asori hətōni noien nəha, həregi rərəha anan. Həuvən mhəni pen ti iəmā asori sāvənraha narimnari me pam iəmā nəha rino.

³² Ro iamīnhi irə iəmā asori rəkwein iərmama nəha ramo tukwini nari min ruvehe. Rini pen tukwe in mē, ‘Ik iəmā ərəha. Iakamo tukwini ərəha nari miou. Iakinouenou kaon me pam səim, ti nəri nə mē ikinasək tegin iou. ³³ Mətə rəfo ikəpwəh napien ti iərmama nəha sə ramo tukwini nari miou kimirau min rəmwhen iou iakinapi tukw ik?’ ³⁴ *Ro pen iəmā asori niemaha rəpi. In ruvehi puvnimwə iəmā nəha ia kalapus mē tuko nəmisiēn min meste trərəku pam kaon sāvənhi.

³⁵ *Ia noien nəha rəmwhen a mwi Tata səiou ia neiai tro ia kimiaha kuatia kuatia trīni minuə hiəpwəh nenouenouien nərəhāien sāvəi piəvmiaha me ia rerimīaha.”

19

Iesu rini mē iərman mine pran trouəpwəh nəpwəhien irau me

¹ Iesu rini pam nəgkiariien me nəha, nənə nəpwəh tənə Kalili, mier mevən ia tənə Jutia fwe ia nikare nui aris Jotan pen. ² Nərmama həpik həkurirə i. Nənə in ro səməme kamhemhə həuvehe mhəsān in ia kwopun nəha.

³ *Nənə Farisi me həuvehe tukwe in mhəres pen nari riti min mē tuhəregi ro Iesu mē trəfni irə. Irəha həni mē, “Ratukwatukw ia Loa səkitaha mē ko iərman riti rəpwəh sāvənhi pran uə rekəm?”

⁴ *Miregi Iesu rini mē, “Rosi kimiaha hiəpkəvsini raka mhə nəgkiariien i ia Nəkukuə Ikinan rini mē fwe ia nukune narəien ‘Kumwesən rino iərmama kəru riti iərman riti pran,’ ⁵ *rarə mīni mwi mē, ‘Ro iamīnhi irə iərman traraka ia tata mine mama sāvənhi, mevən rouarə pəri irau pran sāvənhi, nənə irau trouvehe rouəmwhen ia nīpwrai iərmama kuatia.’ ⁶ Nəgkiariien nəha rini mē iərman mine pran sāvənhi krouəpwəh ihi noien iərmama kəru i, mətə krouvəuvehe rouəmwhen ia nīpwrai iərmama kuatia. Ti nəri nə mē Kumwesən riripin iərman mine pran sāvənhi iamīnhi irə, ro pen rīpkatukwatukw mhə mē iərman trəpwəh sāvənhi pran, mətəfi narəien sāvənrau.”

⁷ *Miregi Farisi me həni pen ti Iesu i mē, “Mə ro iamīnhi irə rəfo Moses rīməni mē iərman sə rokeikei mē trəpwəh pran sāvənhi trirai nīmwai

* **18:34:** Mat 5:25-26 * **18:35:** Mat 6:15, Mak 11:25, Efes 4:32, Kol 3:13 * **19:3:** Mat 16:1

* **19:4:** Jen 1:27, 5:2 * **19:5:** Jen 2:24, Efes 5:31 * **19:7:** Dut 24:1-4, Mat 5:31

nækukuə m pran səvənhi rani mə in rīnəpwəh in, nənə mərhi pen i ramevən?”

⁸ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Moses rīnəsēni kimiaha mə tihəpwəh nīpran me səkimiaha ti nəri nə mə kəmkapwəmiaha rīskai, mətə fwe ia nukune narəien rīpko mhə iamīnhi irə. ⁹* Iou iakani pehe tukumiaha i iərman sə rəpwəh pran səvənhi miri pran əpə riti mwi ramo noien ərəha. Prən nəha in ramiri rīpko mhə pran atukwatukw səvənhi. Mətə mə pran ramo əpnāpen nari irau iərmapə, iərman səvəi prən nəha rukurən nəpwəhien in.”

¹⁰* Nənə nərmmama me səvəi Iesu hāni pen tukwe in mə, “Trīni mīnuə ro iamīnhi irə nəpīn iərman rəpwəh pran səvənhi, ramasan mə iərman rəpwəh a niriien pran.”

¹¹ Mətə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Rīpko mhə nərmmama me pam həkurən nuvehien nəgkariien i səiou mharə irə, mətə səməme əpa Kumwesən rəsəvər ia suatuk tukunraha irəha nəha tuhəuvehi mharə irə. ¹² Nərman nepwīn tuhəpwəh niriien pran ti nəri nə mə hənətui pehe mwatukw səvənraha rəpou. Ro pen rerīnraha riwən ia pran. Nərman nepwīn tuhəpwəh niriien pran ti nəri nə mə kərai irəha rəmwhen kamo ia kau kərman. Ro pen rerīnraha riwən ia pran. Nənə nərman me nepwīn mwi tuhəpwəh niriien pran ti nəri nə mə irəha hokeikei nətərigien səvənraha trəmāk əpa ia nītətə ia neiai.^a Iərmmama sə rukurən nuvehien nəgkariien i səiou traməkeikei muvehi marə irə.”

Pwəh nəkwərhakwərha me həuvehe ti Iesu

¹³ Nəpīn riti nərmmama nepwīn kamhəuvehi nəkwərhakwərha me səvənraha mamhəuvehe ti Iesu mə trəmri utə rəgīn mi ia nirəha məfwaki. Nərmmama me səvənhi hənise irəha.

¹⁴* Mətə Iesu rini mə, “Pwəh nīpwnətī nəkwərhakwərha me həuvehe tukw iou. Tihəpwəh nīniseien irəha ti nəri nə mə nītətə ia neiai səvəi nərmmama səməme həmwhen ia nəkwərhakwərha me i.” ¹⁵ Nənə Iesu rəmri utə rəgīn mi ia nirəha, məfwaki ti nirəha, nənə məpwəh irəha namevən.

Iərmmama riti nautə səvənhi rasori

¹⁶ Ia nəpīn nəha iərmmama riti ruvehe ti Iesu, mīni mə, “Iahatən, nəfe noien amasan takaməkeikei mo mə takuvehi nīmīruien rerīn?”

¹⁷* Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Rəfo ikaməres iou nari riti ia nīkaren səvəi noien amasan? Kumwesən əpa ramasan. Trīni mīnuə ikuə tikuvehi nīmīruien, ikesi pen loa me səvənhi.”

¹⁸* Miregi iərmmama nəha rini pen tukwe in mə, “Nəfe loa me takesi pen?”

Miregi Iesu rini mə, “Tikəpwəh nousi əpuneien iərmmama, məpwəh nakresien pran səvəi iərmapə, məpwəh nakresien, məpwəh neikuəien. ¹⁹* Tikaməkeikei misiai səim tata mine mama, nənə mokeikei piam rəmwhen ikokeikei atukw a ik.”

²⁰ Miregi iərmmama nəha rini pen ti Iesu i mə, “Loa me pam i iakamesi pen. Nəfe mwi nəha ikīn takaməkeikei mo?”

* **19:9:** Mat 5:32, 1Kor 7:10-11 * **19:10:** 1Kor 7:1-2,7-9 ^a **19:12:** Nəpīn rīpik Matiu rani nəgkariien i mə “Nītətə ia neiai.” Nīpwrai nəgkariien i in i “Nītətə sə Kumwesən ramərīmānu irə.” * **19:14:** Mat 18:2-3 * **19:17:** Lev 18:5, Luk 10:28 * **19:18:** Eks 20:12-16, Dut 5:16-20 * **19:19:** Lev 19:18

21 *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Trini minuə ikuə tikuvehe matukwatukw pam, evən, məmri pen nəmri nari ia səim narimnari me. Nəpin kuvehi nənimen, tikuvehi mane, muvei pen m nərmama nautə səvənraha riwən. Nənə səim nautə tripiək fwe ia neiai. Nəpin ikino pam, ikuvehe mukurirə iou.”

22 Nəpin iərmama nəha riiregi nəgkiariien nəha, in rəpwəh Iesu, mamevən. Rerin rəpou ti nəri nə mə nautə səvənhi rasori.

23 Ro iamınhi irə Iesu rini pen ti səvənhi nərmama me i mə, “Takamini nipərhiendien tukumiaha i riskai ti iərmama nautə səvənhi rasori mə truvnimwə ia nitətə ia neiai. 24 Takini mwi tukumiaha i. Iərmama nautə səvənhi rasori rəknekin tukwe in mə truvnimwə ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə. Rəknekin məpi raka nərimiru nəha kamel rasu pen ia ruei nitel mier.”

25 Nəpin nərmama me səvənhi həregi nəgkiariien nəha nənimenraha rier. Həni mə, “Mə rəknekin iamınhi, nisimə nəha ko həuvehi nimiruien?”

26 *Mətə Iesu rətə irəha mini mə, “Nəri nəha rəknekin iərmama ko ripko mhə, mətə Kumwesən rukurən noien. Narimnari me pam riməru ti Kumwesən.”

27 Miregi Pita rini pen tukwe in mə, “Ətə ro. Kimaha iahənəpwəh pam narimnari me səkimaha mamhəkurirə ik. Ro iamınhi irə kimaha tahəuvehi nəfe?”

28 *Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Takamini nipərhiendien tukumi-aha i ia nitətə vi sə truvehe narimnari me pam tuhəuvehe mhərməvi. Ia nəpin nəha iou, ləməti Iərmama, takakure ia jea asori səiou mərimənu. Kimiaha i səməme hiaməkurirə iou ipwet mine tihakure mwi ia jea me twelef mhərimənu ia kwənəkwus me twelef səvəi nəkur Isrel. 29 *Nənə nərmama me pam səməme hənəpwəh narimnari me səvənraha ti nəri nə mə irəha nərmama me səiou tuhəuvehi tain. Trini minuə iərmama riti rəpwəh nimwə me, uə piəvni me, uə kitiriməni me, uə tata mine mama səvənhi, uə nəkwərəkəwərha me səvənhi, uə tiprənə səvənhi, in truvehi tain rasori mwi rəmwhen hantret, nənə muvei mwi nimiruien rerin. 30 *Mətə nərmama həpiək kamhəkupwən tuhəuvehe mhəkurirə. Nənə səməme kamhəkurirə tuhəuvehe mhəkupwən.”

20

Iesu rusipekin ia nərmama səməme kamhowok ia nəmhien

1 *Takamini iamınhi irə ti nəri nə mə suatuk sə Kumwesən ia neiai ramərimənu ia nitətə səvənhi rəmwhen iəmə asori riti nəmhien səvənhi rasori. Nəpin riti rier ia nəpnəpin anan mə tripeki nərmama nepwin tuhəmhə səvənhi. 2 Rini mə irəha kuatia kuatia tuhəmhə nəpin pekin nənə mhəuvehi silin kuatia kino ia silva.^a Nənə nəpin irəha həseni raka, in rərhi pen irəha həuvən fwe səvənhi nəmhien.

3 Nənə ia naen klok ia nəpnəpin, iəmə asori rier mwi, mətoni nərmama nepwin kamhərer ia kwopun kamo maket ikin, mhəpko mhə nari riti.

4 In rini pen ti nirəha i mə, ‘Kimiaha mwi hiəuvən mhəmhə fwe nəmhien səiou, nənə nəfe nərəkuien atukwatukw səkimiaha takuvei pehe m kimiaha.’ 5 Ro pen irəha həuvən. Ia twelef klok, nənə ia tri klok ia

* 19:21: Mat 6:20, Luk 12:33, Wok Me 2:45, Wok Me 4:34-37 * 19:26: Jen 18:14, Job 42:2

* 19:28: Mat 25:31, Luk 22:30, Rev 3:21 * 19:29: Hip 10:34 * 19:30: Mat 20:16, Luk 13:30

* 20:1: Mat 21:33 a 20:2: Nəghi silin nəha tenarius. Fwe tui tenarius kuatia nərəkuien atukwatukw sə kuvei pen m iərmama sə rowok nəpin pekin ia nəpnəpin meste ia nəruarəv.

nəruarəv, iəmə asori nəha rirərig mo mwi nəghi nari riti a. ⁶ Nənə ia faef klok ia nəruarəv in rier mwi, mətoni nərmama nəpwin kəmhərer ihi ia kwopun nəha. Nənə rini pen ti nirəha i mə, ‘Rəfo kimiaha hiamərer ia kwopun i nəpin pekin hiəpko mhə nari riti?’

⁷ Miregi həni pen tukwe in mə, ‘Iərmama riwən rəkwein kimaha ipwet mə tahowok səvənhi.’

Miregi iəmə asori rini pen ti nirəha i mə, ‘Kimiaha mwi hiəuvən mhəmhu fwe ia nəmhien səiou.’

⁸ *Nənə ia nəruarəv iəmə asori səvəi nəmhien rini pen ti iərmama səvənhi sə trərəku nərmama mə, ‘Əkwein nərmama me nəha kəmhəmhu səiou həuvehe nənə ikuvei pen nərəkuien səvənraha. Tikukupwən ia səməme haməkuriə mhəuvehe men mo sampam ia səməme haməkupwən mhəuvehe.’

⁹ Nənə nəpin nərmama səməme iəmə asori rərhi pen irəha ia faef klok ia nəruarəv həuvehe, irəha kuation kuation həuvehi silin riti kino ia silva.

¹⁰ Nəpin nərmama səməme iəmə asori rərhi pen irəha ia nəpnəpin anan həuvehe, rerinraha rirhi mə tuhəuvehi rasori mwi, mətə irəha kuation kuation həuvehi mwi silin riti kino ia silva. ¹¹ Irəha həuvehi, rerinraha ripkagien mhə. Həni pen ti iəmə asori i ¹² mə, ‘Səməme i həuvehe kurirə həmhə aoa kuation a, mətə kimaha iahəmhu nəpin pekin ia nukwəsikər asori. Rəfo ikərəku kimaha rəmnəmwhen a?’

¹³ Mətə iəmə asori rini pen ti nirəha riti mə, ‘Iapko mhə nari riti rərəha ia niram. Ikinəsəni raka mə tikəmhu nəpin pekin nənə muvehi silin kuation kino ia silva. ¹⁴ Tikuvehi nərəkuien səim muvehi mamevən. Iərmama i ruvehe kurirə rerik ragien ti nuvei penien nərəkuien səvənhi rəmwhen a mwi iakuvei pehe mik. ¹⁵ Ikukurən mə ko iako nəfe iakokeikei mə tako ia manə səiou? Rəfo rerim ramrhi ərəha iou ti namasanien nəha iako minraha?’”

¹⁶ *Nənə Iesu rini mə, “Ro iamihhi irə nərmama səməme həuvehe kupwən tuhəuvehe mhəkuriə, nənə səməme həuvehe kurirə tuhəuvehe mhəkupwən.”

Iesu rini irapw mwi mə tremhə

¹⁷ Nəpin Iesu rautə mamevən fwe ia Jerusalem, riri raka əpa nərmama səvənhi twelef. Ia suatuk rini pen ti nirəha i mə, ¹⁸ * “Həregi ro. Kitaha saməutə mamhəuvən fwe ia Jerusalem. Ia kwopun nəha tukuvei pen iou, Iəməti Iərmama, ia rəgi pris asori me mine nahatən me səvəi Loa. Irəha tuhəni mə takaməkeikei memhə. ¹⁹ Tuhəuvei pen iou ia rəgi nərmama ripko mhə irəha nəkur Isrel. Nənə irəha tuharis əkenhin ia nirak, mhərisi iou, mhərui tərini pen iou ia nei kamarkuau. Takemhə, nənə Kumwesən tro iakətui mwi ia nəpin səro kahar irə.”

Jemes mine Jon krouəres pen nari riti m Iesu

²⁰ Ia nəpin nəha pran səvəi Sepeti riri tini mi kəru, muvehe ti Iesu, minimwi nukurhun mi ia nənimen, maməres pen nari riti min.

²¹ *Nənə Iesu rini pen ti prən i mə, “Ikokeikei nəfe?”

Miregi rini pen tukwe in mə, “Ni mə iəkunouihhi mi kəru səiou trouəkure riti ia nikarem mwatuk riti ia nikarem mour nəpin tikərimənu ia nitətə səim.”

* **20:8:** Lev 19:13, Dut 24:15 * **20:16:** Mat 19:30, Mak 10:31, Luk 13:30 * **20:18:** Mat 16:21, Mat 17:22-23 * **20:21:** Mat 19:28, Luk 22:30

22 *Miregi Iesu rini mæ, “Kimirau iroureirei næfe nari irouæres i. Ko kimirau irouænimwi kap i iou takænimwi?”

Miregi irau krouni mæ, “Kimirau iarouæmwhen.”

23 Miregi Iesu rini pen ti nirau i mæ, “Nipærhienien kimirau tirouænimwi kap i sæiou, mætæ iou ko iakæpwæh næsenien kimirau irouækure riti ia nikarek mwatuk riti ia nikarek mour. Mætæ kwopun næha sævæi iærmama mi næha sæiou Tata rimærfi raka irau mæ trækure fwe ikin.”

24 Næpin ten mwi nærmama me sævæi Iesu hæregi næresien næha sævæi Jemes mine Jon, niemaha ræpi iræha. 25 *Mætæ Iesu rækwein iræha hæuvehe tukwe. Rini mæ, “Kimiha hiæuvækuræn raka noien sævæi nærmama ripko mhæ iræha nækur Isrel. Næmæ asori me sævænraha sæ kamhærimænu ia niræha, kamhæfiætæ ia iræha, mamho nærmama kamho nækwænraha. 26 *Mætæ kimiha tihæpwæh noien iamînhi iræ ia kimiha me. Trini minuæ kimiha riti rokeikei mæ truvehe masori ia kimiha, in tramækeikei muvehe mo iærmama sæ ramo tukwini nari m kimiha. 27 Trini minuæ kimiha riti rokeikei mæ trasori makupwæn ia kimiha, in tramækeikei muvehe mo iærmama sæ ramo auær a wok sækimiha pam. 28 *Kimiha tiho ræmwhen a ia nirak. Iou, Iæmæti Iærmama, iapkuvehe mhæ mæ nærmama tuho tukwini nari miou, mætæ iakuvehe mæ tako tukwini nari minraha, muvei pen nimiruien sæiou træræku suatuk ti nifi rakaien nari ia nærmama hæpik.”

Iesu romasan næmri iærmama kæru

29 Næpin Iesu mine nærmama me sævænhi hæier ia Jeriko, mamhæuvæn, nærmama hæpik kamhækuriræ ia Iesu. 30 *Ia kwopun næha iærmama kæru krouækure ia nikare suatuk. Nænimenrau rifwæ. Næpin krouregi mæ Iesu rauvehe mæ trukurau, krouækwein æpwæmwis, rouni mæ, “Iærimænu, kwænækwus sævæi Kig Tevit! Api tukumrau!”

31 Miregi nærmama hægkiari skai minrau mæ, “Rouafafa.” Mætæ irau krouripin rouækwein æpwæmwis mwi, rouni mæ, “Iærimænu, kwænækwus sævæi Kig Tevit! Api tukumrau!”

32 Nænæ Iesu rærer, mækwein irau krouvehe, rini mæ, “Irouokeikei mæ tako næfe m kimirau?”

33 Miregi krouni pen tukwe in mæ, “Iærimænu. Iarouokeikei mæ næmrimrau trouætui pwæh iarouætæ nari.” 34 Iesu rerin rærkwæpir ti nirau. Rirapi nænimenrau. Nænæ tækwækwuni næha nænimenrau ramasan. Krouætæ nari. Nænæ Iesu ramesi suatuk mamevæn, irau krouækuriræ i.

21

Nækur Jerusalem kamhægnægini Iesu

1 Iræha hæuvæn ipaka ti Jerusalem, mhæier pen ia Tækuær Olif ia kwopun næha ipaka ti rukwænu Petfas, nænæ Iesu rærho pen iærmama kæru sævænhi, 2 mini pen ti nirau i mæ, “Kimirau tirouevæn fwe ia rukwænu næha samaræti pen i. Næpin tirouapirapw fwe ikin, tirouætæ togki riti kinækwi tæriini irau tini. Tiroufi raka nari ia nirau, rouæsigi irau, rouvehe tukw iou. 3 *Trini minuæ iærmama riti ræres kimirau mæ iroufi raka nari iræ ti næfe, tirouni mæ ‘Iærimænu sækitaha ramæres togki mi i, mætæ tripkæpwæmwis mhæ trærhi pehe mwi irau.’”

* 20:22: Mat 26:39, Jon 18:11 * 20:25: Luk 22:25-26 * 20:26: Mat 23:11, Mak 9:35, Luk 9:48 * 20:28: Luk 22:27, Fil 2:7, 1Tim 2:6 * 20:30: Mat 9:27, 15:22 * 21:3: Mat 26:18

4 Nəri naha rier pehe iam̄nhi irə mə nəgkiariien səvəi Profet Aesea truvehe mukuə. In riməni mə,

5 **“Kimiaha tihəni pen ti nəkur Saeon mə,
‘Hətə ro kig səkimiaha rauvehe tukumiaha,
mipkəfiəutə mhə in, raməkure ia togki,
togki i in kwəti togki a.’”*

6 Iərmama mi naha səvəi Iesu krouevən, rauo nəfe in riməni pen ti nirau i. 7 Krouəsigi togki naha irau tini, rouəsigi rouvehe, rouəpənə pen karkahu əpwəmwis mi səvənrau ia təkutai togki mi naha, nənə Iesu rəkure irə.

8 **Nərmama həpik həpənə pen karkahu əpwəmwis me səvənraha ia suatuk. Nərmama nepwin mwi hərai nimwai nei me, mhəpənə pen ia suatuk. 9 Nərmama səməme kamhəkupwən mine səməme kamhəkurirə ia Iesu kamhəkwein əpwəmwis, mamhəni mə,
“Səgnəgini iəmə i ruku pen ia kwənəkwas səvəi Kig Tevit!*

Səkwein amasan irə rauvehe ia nəghi Iərimənu səkitaha!

Kəgnəgini Kumwesən fwe irənhə anan!”

10 Nəpin Iesu ruvnimwə ia Jerusalem, nərmama pam ia taon naha kamhəni nəgkiariien me ripik, mamhəres mə, “Nəfe naha iərmama?”

11 **Miregi nərmama səməme kamhəkurirə in həni mə, “In i profet naha nəghin nə Iesu. Ruku pen fwe Nasaret ia tənə Kalili.”*

Iesu rəkoui irapw nərmama ia nimwə səvəi Kumwesən

12 Nənə Iesu revən ia nimwə səvəi Kumwesən, minaməkoui irapw nərmama səməme kamhəmri pen nəmri nari ia narimnari me mine səməme kamhəvehi nəmri narimnari me. Rəvsini tepol me səvəi nərmama kamhəvriwei mane me. Rəvsini jea me səvəi nərmama səməme kauvehi nəmri menu me ti nirəha. 13 **In rini pen ti nirəha i mə, “Kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan mə, ‘Tukani nimwə səiou mə nimwəfwaki,’ mətə kimiaha hiəno ruvəvehe kwopun sə rakres me kamhərkwafə ikin.”*

14 Ia nəpin naha nərmama səməme nənimənraha rifwə mine səməme nisunraha rəfe həuvehe ti Iesu ia nimwə səvəi Kumwesən, nənə in ro irəha həuvehe mhəsanin. 15 Mətə pris asori me mine nahatən me səvəi Loa rerinraha ripkagien mhə ia narimnari amasan me sə in ramo. Irəha həregi mwi mə nəkwərhakwərha me ia nimwə səvəi Kumwesən kamhəkwein əpwəmwis mə, “Səgnəgini iəmə i ruku pen ia kwənəkwas səvəi Kig Tevit!” Irəha hətoni niemaha rəpi irəha.

16 Nənə həni pen ti Iesu i mə, “Ikregi nəgkiariien naha kamhəni?”

Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Ouah, iakamregi. Rosi hiəpkəvsini raka mhə nəgkiariien i ia Nəkukuə Ikinan rini mə, ‘Ikinəpnəpənə raka ia tərhui nəkwərhakwərha me mine tərhui nəkwərhakwərha əmtəmetə me mə tuhəgnəgini ik?’ ” 17 Nənə Iesu rəpwəh irəha, mier ia Jerusalem, mevən fwe Petani, mapri ikin.

Iesu rəkwein ərəha ia niemis riti

18 Kini rakwakwi irə, ia nəpnəpin Iesu rirərig mamevən mwi fwe Jerusalem miregi nukumhə rinahi. 19 **Nənə in rəti pen mətəni niemis riti ramərer ia nıkare suatuk. Revən ipaka tukwe mətə nimwan me a.*

* 21:5: Sek 9:9 * 21:8: 2King 9:13 * 21:11: Mat 21:46 * 21:13: Aes 56:7, Jer 7:11

* 21:19: Luk 13:6

Nukwan riwæn. Ro pen in rægkiari ia nei nà mîni mæ, “Tikæpwæh mwi nukuæien ia næpîn riti.” Nænæ tækwækwuni a niemîs næ ruvehe maukei.

²⁰ Næpîn nærmama me sævænhi hætônî, hærkærinari, mhæni mæ, “Niemi s næha ræfîmhiæ akwauakw iamînhi iræ?”

²¹ *Miregi Iesu rîni pen ti niræha i mæ, “Iakani nîpærhienien tukumi-aha i trîni mînuæ kîmiaha hiahætætæ pærhien ia Kumwesæn, mhæpwæh næmkîæmkîien, hiækuræn noien ræmwhen iakîno ia niemîs i. Mætæ rîpko mhæ in æpa i. Trîni mînuæ kîmiaha hiæni pen ti tækuær i mæ, ‘Tækuær i, tiko mier mivæ pen fwe ia tæsi,’ nænæ tækuær næha tro nækwamîaha. ²² *Trîni mînuæ kîmiaha hiahætætæ pærhien ia Kumwesæn, næfe næghîn tihæfwaki mhæres i, tihæuvehi.”

Iesu ramo narimnari me næha ia nækwai sin

²³ *Iesu revæn ia nimwæ sævæi Kumwesæn, mamahætæn nærmama me. Nænæ pris asori me mîne næmæ asori me sævæi nækur Isrel hæuvehe tukwe, mhæni mæ, “Ikamo narimnari me i ia nækwai sin, uæ sin ræseni ik mæ tiko narimnari me i?”

²⁴ Miregi Iesu rîni pen ti niræha i mæ, “Iou mwi takæres kîmiaha næresien riti. Trîni mînuæ hiæni atukwatukw tukw iou i, takîni pehe tukumi-aha i mæ iakamo narimnari me i ia nækwai sin. ²⁵ Fwe kupwæn, sin rærhi pehe Jon mæ tro paptæes ia nærmama, Kumwesæn uæ iærmama riti?”

Nænæ iræha hægkiari pæri, mamhæni mæ, “Tsæfni iræ i? Tuko sæni mæ Kumwesæn rærhi pehe Jon mæ tro paptæes ia nærmama, Iesu trîni pehe tukutaha i mæ, ‘Ro iamînhi iræ ræfo hiæpwæh nîniien nîpærhienien ia nægkiariien sævæi Jon?’ ²⁶ *Mætæ ko sæni mæ iærmama riti rærhi pehe Jon uæ?’ Mætæ iræha hæhekær nîniien iamînhi, ti næri næ mæ nærmama me hæni nîpærhienien ia Jon mæ in profet pærhien riti.

²⁷ Ro pen hæni pen ti Iesu i mæ, “Kîmaha iahæreirei.”

Miregi Iesu rîni pen ti niræha i mæ, “Iou mwi ko iakæpwæh nîniien tukumi-aha i mæ iakamo narimnari me i ia nækwai sin.”

Iesu rusipekin ia iærmama riti tîni kæru

²⁸ *Nænæ Iesu rîni pen ti niræha i mæ, “Kîmiaha hiamæfætærîg iræ? Iærmama riti tîni kæru. Næpîn riti revæn mîni pen ti næmritaik sævænhi mæ, ‘Nærîk. Ipwet tikevæn mæmhu ia næmhien sækrau.’

²⁹ Miregi rîni mæ, ‘Iakæpwæh.’ Mætæ kuriræ iræ rærari ia nætærîgien sævænhi, mevæn.

³⁰ Nænæ tata sævænhi revæn ti piævni mîni pen nægkiariien kuatia.

Miregi rîni mæ, ‘Ramasan tata, pwæh iakevæn.’ Mætæ in ræpwæh nevænien.

³¹ Sæ pæku ia nirau ro nækwai tata sævænhi?”

Miregi iræha hæni mæ, “Næmritaik.”

Miregi Iesu rîni pen ti niræha i mæ, “Iakamîni nîpærhienien tukumi-aha i nærmama sæmæme kamæræku pen takis mînraha mîne nîpran me sævæi su-atuk kamhækupwæn ia kîmiaha, mamhæuvnimwæ ia nitætæ sæ Kumwesæn ramærîmænu iræ. ³² *Iakîni iamînhi iræ ti næri næ mæ Jon Paptæes rîmæuvehe tukumi-aha mahætæn suatuk atukwatukw sæ tihesi pen, nænæ kîmiaha hiæpwæh nîniien nîpærhienien iræ. Mætæ nærmama sæmæme kamæræku pen takis mînraha mîne nîpran me sævæi suatuk hæmæni nîpærhienien

* 21:21: Mat 17:20, Luk 17:6, 1Kor 13:2, Jon 14:12 * 21:22: Mat 7:7-11, Mat 18:19, Jon 14:13-14

* 21:23: Jon 2:18 * 21:26: Mat 14:5, 21:46 * 21:28: Luk 15:11 * 21:32: Luk 3:12, Luk 7:29-30

irə. Kurirə irə hiətoni, mətə hiəpwəh nīrərigien ia noien ərəha səkimiaha, mamhəni ihi neikuəien irə.”

Iesu rusipekin ia nime i krep səvai iəmə asori

33 * “Kīmiaha tihətərig iou pwəh iakini irapw nusipekinien riti mwi. Iəmə asori riti rəpwei nəkwus nəha krep ia nəmhiən səvənhi, mukurei pen nəpai rukurau kurau irə, muəsi kəpwier mo nəkwān sə tukeivə testesi tīpwei krep ikin ti nuvehien nisen, mo mwi nəpai rəpwəmwis mutə tukətui ti krep ikin. Nəpin ro sampam irə, rəsəni nərmama nepwīn həuvehe mhətui ti nime i krep səvənhi. Irəha tuhəmhu ikin, mhesi kwənkwai krep, mhəuai, mhəuvei pen nīpərin m iəmə asori. Iəmə asori rəmri pen nime i krep səvənhi ia rəginraha, mier, mevən ia tənə əpə iti. 34 Nəpin kwənkwai krep rīmrūə, iəmə asori rərhi pen nərmama me nepwīn səməme kamho tukwini nari min həuvən mhətə nəmə hamətui ti nime i krep səvənhi. In rokeikei mə tuhəuvei pen kwənkwai krep me nepwīn mīnraha.

35 * Mətə nəmə kamhətui ti krep həkwtəmhiri iotukwininari me səvənhi, mhəuasi riti, mhousi əpune riti, nənə mhəkwi riti ia kəruətərei. 36 Iəmə asori rərari, mərhi pen mwi nərmama nepwīn mwi kamho tukwini nari min həuvən. Nənə nəmə kamhətui ti krep ho mwi nari kuatia ia nīrəha. 37 Sampam iəmə asori rərhi pen tini, mīni mə, ‘Irəha tuhəsiai nərīk.’

38 * Mətə nəpin nəmə kamhətui ti krep hətəni tini iəmə asori, hənī pen ti nīrəha me i mə, ‘Kwa tini iəmə asori nəha. Nəpin tata səvənhi tremhə, nime i krep i ruvehe mo səvənhi. Həuvehe, pwəh sousi əpune nənə nime i krep səvənhi truvehe mo səkitaha i.’ 39 * Nənə irəha həkwtəmhiri, mhousi əpune, mhərarki irapw ia tanirūə. 40 Ro iamīnhi irə nəpin iəmə asori səvai nime i krep truvehe, tro nəfə ia nəmə hamətui ti nime i krep səvənhi?”

41 Miregi nəmə asori me hənī pen ti Iesu i mə, “In trousi əpune nəmə ərəha me nəha ia noien riti rərəha anan, məseni nərməpə me həuvehe mhətui ti nime i krep səvənhi. Irəha tuhesi kwənkwai krep ia nəpin atukwatukw səvənhi, mhəuai, mhəuvei pen nīpərin min.”

42 * Miregi Iesu rīni pen ti nīrəha i mə, “Rosi kīmiaha hiəpkəvsini raka mhə nəgkiariien i ia Nəkukuə Ikinan rīni mə, ‘Kəruətərei nəha nəmə kamhəuvrəkīn nīmwə hənūə rərəha, mhəpwəh, təkwtəkwiunī nəha ruvəuvehe mīno kəruətərei sə rəpi raka pam kəruətərei me, məkwtəmhiri əknekīn pam nīmwə.

Iərimənu səkitaha rīno nəri i, sətəni nəmritaha rier tukwe?”

43 Ro pen iakani pehe tukumiaha i mə nītətə sə Kumwesən ramərimənu irə raməmak ia rəgimīaha, tukamevən kuvehi raka tukumiaha kuvei pen m nərmama nepwīn səməme tuhəukuə kwənkwan me. 44 * Iərmama sə trīmwei pen ia kəruətərei nəha, nīkəkrin me trəkwəpīrəkwəpīr. Trīni mīnūə kəruətərei nəha rīmwei pen ia iərmama riti, iərmama nəha trīpwarīspwarī.”

45 Nəpin pris asori me mīne Fārisi me hərəgi nusipekinien me nəha Iesu rani, həkūrən mə raməgkiari ia nīrəha. 46 * Hokeikei mə tuhəkwtəmhiri

* 21:33: Aes 5:1-2, Mat 25:14 * 21:35: Mat 22:6 * 21:38: Mat 27:18 * 21:39: Hip 13:12

* 21:42: Wok Me 4:11, Rom 9:33, 1Tes 2:6-8 * 21:44: Dan 2:44-45 * 21:46: Mat 21:26

in, mətə hənhekir nərmama me ti nəri nə mə irəha kamhəni mə in profet pərhiēn riti.

22

Iesu rusipekin ia nəveginien asori

¹ Nənə Iesu rəgkiari mwi minraha, musipekin mini mə, ² “Suatuk sə Kumwesən ia neiai ramərimənu ia nitətə səvənhi rəmwhen ia kig riti sə ro nəveginien asori səvəi tini ti nəri nə mə tini rīpkiri a pran səvənhi.” ³ Rərhi pen nərmama səməme kamho tukwini nari min həuvən mhəkwein nərmama səməme in ruvəni pen raka ti nirəha i mə tuhəuvehe, mətə irəha həpwəh nokeikeiēn mə tuhəuvehe.

⁴ *Ro pen kig rərari mərhi pen nərmama nepwin mwi səməme kamho tukwini nari min, rini pen ti nirəha i mə, ‘Kimiāha tihəuvən mhəni pen ti nərmama səməme iakuvəni raka ti nirəha i mə tuhəuvehe mə hətə ro iakinəpnəpenə raka səiōu nəveginien. Iakinousi əpune raka kau me səiōu mine kwəti kau me səiōu hāsisi amasan. Narimnari me pam i iakameitenhi a kimiāha. Tihəuvehe ti nəveginien asori səiōu sə iakamo səvəi nərīk ti nəri nə mə rīpkiri a pran səvənhi.’

⁵ Mətə irəha ho nəri auər a ia nəgkiariēn səvəi kig, mamhəuvən. Riti revən ti səvənhi nəmhiēn. Riti revən ti səvənhi stoa. ⁶ *Nərmama me nəha nepwin həkwtəmhiri nərmama səməme kamho tukwini nari m kig, mho naurisien minraha, mhousi əpune irəha. ⁷ Ia nəpīn nəha kig niemaha rəpi. Ro pen rərhi pen naruağən me səvənhi, həuvən mhousi əpune nərmama me nəha səməme hənousi əpune səvənhi me nərmama, nənə mhəuvani taon səvənraha.

⁸ Kurirə irə kig rini pen ti nərmama səməme kamho tukwini nari min nə, ‘Nəveginien asori səiōu sə iakamo ti nərīk sə rīpkiri a pran i iakinəpnəpenə pam tukwe, mətə səməme iakuvəni raka ti nirəha i mə tuhəuvehe həpwəh nəmwhenien. ⁹ Ro iamīnhi irə, kimiāha tihəuvən fwe suatuk me, mhəni pen ti nərmama me pam səməme hiətōni irəha mə tuhəuvehe ia nəveginien səiōu.’ ¹⁰ Nənə nərmama me nəha kamho tukwini nari m kig hāier, mhəuvən ia suatuk me, mhəkwein nərmama me pam səməme hətōni irəha, nəkur ərəha mine nəkur amasan, həuvehi irəha mhəuvən ti nəveginien asori səvəi kig. Nənə nimwə sə kaməni nari ikīn rukuər ia nərmama.

¹¹ Mətə nəpīn kig ruvniwə pehe mə trətōni nərmama me nəha səməme həuvehe, rətə iərmama riti raməni nari mīpkarkahu mhə tinari atukwatkw sə kamarkahu i ia nəveginien sə ro iamīnhi. ¹² Nənə kig rini pen tukwe in mə, ‘Iou riti! Ikəfuvniwə pehe irə məpwəh narkahuiēn tinari atukwatkw sə kamarkahu i ia nəveginien iamīnhi?’ Nənə iərmama nəha rīreirei mə trīni nəfe.

¹³ *Nənə kig rini pen ti nərmama me nəha kamho tukwini nari min mə, ‘Hərihi rəgin mi mine nisun mi, mhərarki irapw iruə ia nəpitəvien. Kwopun nəha nərmama tuhasək ikīn, mhahi tərini revīnraha.’ ”

¹⁴ Nənə Iesu rarə mini mwi mə, “Kaməkwein nərmama həpīk mə tuhəuvehe, mətə houīhi a Kumwesən ruvərfi raka irəha mə səvənhi me.”

Ratukwatkw mə tukəraku pen takis m Kig Sisa uə rekəm?

^a **22:2:** Suatuk riti mwi ti ninien nəgkiariēn i ro iamīnhi irə: “Nitətə ia neiai rəmwhen ia kig riti sə ro nəveginien asori səvəi tini ti nəri nə mə tini rīpkiri a pran səvənhi. * **22:4:** Mat 21:36

* **22:6:** Mat 21:35 * **22:13:** Mat 8:12, 25:30, Luk 13:28

15 *Ia nāpīn nāha Farisi me hāuvān, mhāgkiari pāri, mamhāres mā tuhāfo mho Iesu rāfwākour ia nāgkiariien sāvānhi. 16 Nāpīn hāgkiari pam, hārhi pen nārmama nepwīn sāvānraha ti Iesu hāuvān irāha nārmama nepwīn sāvāi Kig Herot, nānā mhāni mā, “Iahatān. Kimaha iahāukurān mā ik iāmā sē ikani nīpārhiēnien. Ikamahatān atukwatukw suatuk sē Kumwesān rokeikei mā nārmama tuhesi pen. Ikāpwāh nehekīrien nārmama, mātē nāmā asori uē nāmā auēr a ikahatān rāmnāmwhēn a ti nīrāha. 17 Ro iamīnhi irā tiko mīni pehe ro tukumaha i nātārigiēn sām. Ratukwatukw ia Loa sākītaha mā tsāraku pen nāmri takis m Kig Sisa uē rekām?”

18 Mātē Iesu ruvāukurān raka nātārigiēn ārāha sāvānraha, rīni mā, “Kīmīaha kāuātksuā me. Rāfo hiameipweipwi iou iamīnhi irā? 19 Hāuvehi silin riti mhāuvehi mhāuvehe, pwāh iakātē ro.” Nānā irāha hāuvei pen silin riti mīn. 20 Nānā Iesu rīni pen ti nīrāha i mā, “Nānīmwi iārmama sin i ia silin? Nānā nāghi sin i?”

21 *Miregi hāni mā, “Nānīmwi Kig Sisa mīne nāghi Kig Sisa.”

Miregi Iesu rīni pen ti nīrāha i mā, “Ro iamīnhi irā narimnari me sāvāi Kig Sisa hāuvei pen m Kig Sisa. Narimnari me sāvāi Kumwesān hāuvei pen m Kumwesān.”

22 Nāpīn irāha hāregi nāgkiariēn sāvānhi, nānimenraha rier. Nānā hāpwāh Iesu mamhāuvān.

Iārīmānu in Kumwesān sāvāi nārmama sāmāme kamhāmīru

23 *Ia nāpīn nāha mwi Satusi me nepwīn hāuvehe ti Iesu. (Satusi me irāha kamhāni mā iārmama sē ruvamhā ko rīpkātui mhā mwi.) Irāha hāuvehe mhāres Iesu nāresien riti, 24 mhāni mā, “Iahatān, Moses rīmāni mā, ‘Trīni mīnuā iārmān riti remhā, māpwāh sāvānhi pran, mātē tinīnrau rīwān, piāvi iārmān nāha tramākeikei miri pran nāha rouārāhi nākwārhakwārha me, rouāsīhāgīn piāvi iāmā nāha.’ 25 Mātē nārmān me nepwīn sākītaha, irāha pam sefen. Irāha piāvnrāha me. Sē rasori riri pran riti, rouāpwāh nārāhiēn iākunouīhi riti, remhā, māpwāh sāvānhi pran. Nānā piāvi iārmān nāha riri. 26 Piāvni sē resi pen in mwi ro iamīnhi irā. Nānā piāvni sē ro kahar in mwi ro iamīnhi irā mamevān meste sampam. 27 Nārmān me nāha sefen hemhā pam. Nānā prān nāha remhā mwi. 28 Ni pehe ro tukumaha i. Ia nāpīn nāha Kumwesān trō nārmāma hātui mwi ia nemhāien, prān nāha sāvāi sin ia nārmān me nāha sefen, ti nāri nā mā irāha pam hāmāiri in?”

29 Mātē Iesu rīni pen ti nīrāha i mā, “Kīmīaha hiāreirei nīpwrai nāgkiariēn me ia Nākuuā Ikinan, mhāreirei mwi nīskāiēn sāvāi Kumwesān. Ro iamīnhi irā mīne nahatāniēn sākīmīaha rīpkatukwatukw mhā. 30 Nāpīn nārmāma tuhātui mwi ia nemhāien, nārmān tuhāpwāh nīriēn nīpran, nīpran tuhāpwāh nesi peniēn nārmān. Mātē irāha tuhāmwhēn ia nagelo me ia neiai. 31 Nānā nāgkiariēn sāvāi nāgkiariēn i hāmāni mā iārmāma ko rīpkātui mhā mwi ia nemhāien. Rosi kīmīaha hiāpkāvsini raka mhā nāgkiariēn i Kumwesān rīmāni pehe tukumīaha i uē? Rīmāni mā, 32 *‘Iou Kumwesān sāvāi Epraham mīne Kumwesān sāvāi Aesak mīne Kumwesān sāvāi Jekop.’ In rīpkō mhā Kumwesān sāvāi nārmāma me sāmāme hāuvāmhā, mātē in Kumwesān sāvāi nārmāma me sāmāme kamhāmīru.”

* 22:15: Mak 3:6 * 22:21: Rom 13:7 * 22:23: Wok Me 23:8 * 22:32: Eks 3:6, Mat 8:11

33 Nəp̄in nərmama me həregi nəgkiariien nəha Iesu ramahatən nərmama me irə, nənimenraha rier.

Nəfe loa in rasori ia loa me nepwin?

34 Mətə nəp̄in Farisi me həregi mə Iesu rəsisəg tərhui Satusi me ia nəgkiariien səvənhi, irəha housəsımw̄in irəha me. 35 Irəha riti in iahatən səvəi Loa rəres pen nari riti min mə tr̄iregi ro Iesu mə trəfni irə. In rini mə, 36 “Iahatən. Nəfe loa ia Loa səvəi Moses in rasori?”

37 *M̄iregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Tikaməkeikei mokeikei Iərimənu Kumwesən səim ia rerim me pam, mokeikei in ia n̄im̄iruien me pam səim, mokeikei in ia nətərigien me pam səim.” 38 Loa nəha in rasori makupwən ia loa me. 39 *Nənə loa səro kəru irə rakurirə pen loa nəha rəmwhen irə. Rini mə, “Tikaməkeikei mokeikei piam rəmwhen ikokeikei atukw a ik.” 40 *Nəgkiariien me pam kimərai pen ia Loa səvəi Moses mine nəkukuə me səvəi profet kupwən me həgher pen ia loa mi nəha.”

Kristo in t̄ini sin?

41 Farisi me housəsımw̄in irəha me, nənə Iesu rəres pen irəha i 42 *mə, “Kimiaha hiaməfətərig irə mə Kristo in t̄ini sin?”

M̄iregi irəha həni pen tukwe in mə, “In t̄ini Kig Tevit ti nəri nə mə truku pen ia kwənək̄wus səvənhi.”

43 *M̄iregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Mətə rəfo nəha Kig Tevit rinək̄wein Kristo mə Iərimənu səvənhi? Ia nəp̄in nəha Nən̄imw̄in Ikinan rinarə irə Kig Tevit riməni mə,

44 *Kumwesən rini pen ti Iərimənu səiou mə,

Əkure ia n̄ikarek̄ mwatuk

mesite tako nərmama səməme haməm̄wəki ik həuvehe,

tikərp̄wi utə tipage nisum mi ia nirəha.’

45 Mə Kig Tevit rinək̄wein Kristo mə Iərimənu səvənhi rəfo kimiaha hiaməni mə in t̄ini Kig Tevit?”^b 46 Nəp̄in Iesu rəres nəresien nəha, iərmama riti riwən ko rir̄ipwen pen min. Ia nəp̄in nəha mamevən, nərmama pam həhek̄ir nəresien nəresien me min.

23

Iesu rəgkiari skai m̄ Farisi me mine nahatən me səvəi Loa

1 Iesu rəgkiari m̄ nərmama me mine nərmama me səvənhi, m̄ini mə, 2 “Nahatən me səvəi Loa mine Farisi me kamhəkure ia tamw̄ki Moses. 3 *Ro iam̄inhi irə kimiaha tihaməkeikei mhəsiai irəha, mhə nəfe nəgh̄in irəha həni pehe tukumiaha i. Mətə tihəpwəh noien rəmwhen ia nirəha. Irəha kamhəvisau, mətə həp̄ko mhə nəfe kamhəni. 4 Kamhəkeikei m̄ nərmama me mə tuhəsi pen loa skai me səməme həmwhen ia katipə sə ripam, mətə irəha həp̄kuvei pen mhə nəkwai rəginraha riti mhasitu ia nirəha ti natipəien.

* 22:37: Dut 6:5 * 22:39: Lev 19:18 * 22:40: Mat 7:12, Rom 13:10, Kal 5:14 * 22:42: Jon 7:42 * 22:43: Mat 26:64 ^b 22:45: Nəkur Isrel me fwe kupwən həuvək̄urən raka mə profet me səvəi Kumwesən həməni mə iərmama riti truku pen ia kwənək̄wus səvəi Kig Tevit m̄arim̄anu ia nirəha. Iamə nəha kani nəgh̄in mə ‘Kristo’ uə ‘Mesaea’ uə ‘Tini Tevit.’ Ia kwət̄i nəgkiariien i, Iesu rokeikei mə nəmə asori me tuhətə sas Kristo mə in ripko mhə t̄ini Kig Tevit əpa, mətə in Tini Kumwesən. Sətoni mhək̄urən mə in Tini Kumwesən ti nəri nə mə Kig Tevit rək̄wein in mə Iərimənu səvənhi. * 23:3: Mal 2:7-8

⁵ *Kamho noien amasan me pam sǝvǝnraha mǝ nǝrmama tuhǝtoni hǝgnǝgini irǝha. Kwǝti tǝnǝripw me i kimǝvai pen nǝgkiariien sǝvai Kumwesǝn irǝ, nǝrmama kamhǝrihi tǝrini pen ia nipwǝnanraha mine rǝginraha, nahatǝn me sǝvai Loa kamhǝkwusi sǝvǝnraha sǝ pwinari, mho mwi nusvenhi karkahu me sǝvǝnraha hǝpwǝmwis. ⁶ *Ia nǝveginien asori me irǝha hokeikei mǝ tuhǝkure ia kwopun kamsiai nǝrmama me ikin. Ia nǝkwai nimwǝfwaki me sǝvai nǝkur Isrel hokeikei mǝ tuhǝkure ia kwopun amasan me. ⁷ Ia kwopun kamo maket me ikin hokeikei mǝ nǝrmama tuhǝkwein irǝha ia nisaiien, mhokeikei nǝpin nǝrmama hǝkwein irǝha mǝ, 'Iahatǝn.'

⁸ Mǝtǝ kimiaha tihǝpwǝh nǝseniien nǝrmama hǝkwein kimiaha mǝ 'Iahatǝn,' ti nǝri nǝ mǝ iahatǝn sǝkimiaha kuatia a, nǝnǝ kimiaha piǝvmiaha me. ⁹ Nǝnǝ tihǝpwǝh nǝkweiniien iǝrmama riti ia tǝprǝnǝ i mǝ 'Tata,' ti nǝri nǝ mǝ Tata sǝkimiaha kuatia a. In ramarǝ fwe ia neiai. ¹⁰ Nǝnǝ tihǝpwǝh nǝseniien nǝrmama hǝkwein kimiaha mǝ 'Iǝrimǝnu,' ti nǝri nǝ mǝ sǝkimiaha Iǝrimǝnu kuatia a. In i iou, Kristo. ¹¹ *Iǝrmama sǝ rokeikei mǝ trasori ia kimiaha in tramǝkeikei muvehe mo iǝrmama sǝ ramo tukwini nari m kimiaha. ¹² *Mǝtǝ iǝrmama sǝ rauvehi utǝ in, Kumwesǝn truvehi irapw in. Iǝrmama sǝ rauvehi irapw in Kumwesǝn truvehi utǝ in.

¹³ Trǝrǝha anan tukumiaha nahatǝn me sǝvai Loa mine Farisi me. Kimiaha kauǝtkǝsuǝ me. Hiamǝsisǝg ia tǝpinhǝ ia nitǝtǝ ia neiaia ia nǝmri nǝrmama. Kimiaha hiǝpwǝh nuvniwǝaien ia nitǝtǝ nǝha, nǝnǝ hiamǝsisǝg mwi nǝrmama sǝmǝme hokeikei mǝ tuhǝvniwǝ irǝ. ¹⁴ b

¹⁵ Trǝrǝha anan tukumiaha nahatǝn me sǝvai Loa mine Farisi me. Kimiaha kauǝtkǝsuǝ me. Hiǝsuǝ ia nitǝtǝ me mhǝpi simwin ia tǝsi mine tǝnǝ mhǝuvǝn isipwin mǝ tihǝvi iǝrmama kuatia ruvehe mukurirǝ ia kimiaha. Nǝnǝ nǝpin in ruvehe mukurirǝ ia kimiaha, hio ruvehe mǝrǝha anan mǝpi raka kimiaha. Nipwnǝti kwopun nǝpw asori rauǝk ikin irǝha nǝ kimiaha.

¹⁶ *Trǝrǝha anan tukumiaha. Kimiaha nǝrmama hiamǝiri pen nǝrmama ia suatuk sǝ tuhesi, mǝtǝ nǝnimemiaha rifwǝ. Hiamǝni mǝ 'Trini minuǝ iǝrmama riti rahatǝn nimwǝ sǝvai Kumwesǝn, muvehi kwǝsuahi irǝ, nǝgkiariien nǝha ro nǝri auǝr a. Mǝtǝ trini minuǝ rahatǝn kol ia nǝkwai nimwǝ nǝha, muvehi kwǝsuahi irǝ, in tramǝkeikei mo nǝfe in ramini.' ¹⁷ Kimiaha hiǝreirei nari. Nǝnimemiaha rifwǝ. Sǝ pǝku nǝha ro ikinan mǝpi raka, kol nǝha uǝ nimwǝfwaki sǝ ro kol ruvehe mo ikinan i? ¹⁸ Nǝnǝ kimiaha hiamǝni mǝ, 'Trini minuǝ iǝrmama riti rahatǝn nifatǝ sǝvai Kumwesǝn, muvehi kwǝsuahi irǝ, nǝgkiariien nǝha ro nǝri auǝr a. Mǝtǝ trini minuǝ rahatǝn nari riti sǝ kinǝmri utǝ ia tǝkure nifatǝ nǝha, in tramǝkeikei mo nǝfe in ramini.' ¹⁹ Kimiaha nǝnimemiaha rifwǝ. Sǝ pǝku nǝha ro ikinan mǝpi raka, nǝri sǝ ramǝmak utǝ ia tǝkure nifatǝ uǝ nifatǝ

* **23:5:** Mat 6:1, Eks 13:9, Dut 6:8, Nam 15:38-39 * **23:6:** Mat 6:5, Luk 14:7 * **23:11:**

Mat 20:26, Mak 9:35, Luk 22:26 * **23:12:** Job 22:29, Prov 29:23, Esik 21:26, Luk 14:11,

18:14 a **23:13:** Nǝpin ripik Matiu rani nǝgkiariien i mǝ "Nitǝtǝ ia neiai." Nipwrai nǝgkiariien

i in i "Nitǝtǝ sǝ Kumwesǝn ramǝrimǝnu irǝ." b **23:14:** Ia Niutestamen me nepwin kimǝrai

tui anan ia nǝgkiariien sǝvai nǝkur Kris nǝgkiariien sǝvai vas 14 riwǝn. Mǝtǝ ia Niutestamen

me nepwin sǝ kimǝrai kurirǝ nǝgkiariien ia vas 14 ramǝmak ia nirǝha. Kamhǝni mǝ, "Trǝrǝha

anan tukumiaha nahatǝn me sǝvai Loa mine Farisi me. Kimiaha kauǝtkǝsuǝ me. Hiameikuǝ ia

nipran me sǝmǝme nǝrman me sǝvǝnraha hǝvumhǝ, mamhakres narimnari me sǝvǝnraha, nǝnǝ

mamho mwi nǝfwakiien ǝpwǝmwis me mǝ nǝrmama tuhǝtoni hǝsiai kimiaha tukwe. Kumwesǝn

trǝrpwin noien ǝrǝha me sǝkimiaha mǝpi raka nǝrmama nepwin." * **23:16:** Mat 15:14

səvəi Kumwesən sə ro nəri nəha ruvehe mo ikinan i? ²⁰ Ro iam̄nhi irə iərmama sə ramahatən nifatə səvəi Kumwesən, mauvehi kwəsuaahi irə, in ramahatən nifatə nəha mine narimnari me pam səməme kamhəmak ia təkuren kauvei pen m Kumwesən, mauvehi kwəsuaahi ia nirəha. ²¹ Nənə iərmama sə ramahatən nimwə səvəi Kumwesən, mauvehi kwəsuaahi irə, in ramahatən nimwə nəha mine Kumwesən sə ramarə fwe ia nəkwən, mauvehi kwəsuaahi ia nirau. ²² *Nənə iərmama sə ramahatən neiai, mauvehi kwəsuaahi irə, ramahatən Kumwesən mine jea sə Kumwesən raməkure irə mamərimənu, mauvehi kwəsuaahi ia nirau.

²³ *Trərəha anan tukumiaha nahatən me səvəi Loa mine Farisi me. Kimiaha kəuətksuə me. Hiaməuai narimnari me səkimiaha ia kusen ten, mamhəuvei pen riti m Kumwesən. Hiamo iam̄nhi irə ia nəri oulhi rəmwhen ia nimwai nei me səməme kavi rərəgi pen ia nəveginien. Mətə hiənənouenou nəgkiariien me həpam mwi. Kimərai pen ia Loa səvəi Kumwesən mə iərmama traməkeikei mo noien atukwatukw, mamapi ti iərmama, nənə mamahatətə ia Kumwesən. Ramasan mə kimiaha hiamo nəgkiariien asori me nəha, mhəpwəh nənənouenouien mwi nəgkiariien oulhi me. ²⁴ Kimiaha nərmama hiaməiri pen nərmama ia suatuk sə tuhesi, mətə nənimemiaha rifwə. Nəp̄in hiən̄imwi nui, hiəpeki raka manman irə, mətə hiəp̄kətə mhə nərim̄iru nəha kamel raməmak irə, nənə hiət̄igai.

²⁵ *Trərəha anan tukumiaha nahatən me səvəi Loa mine Farisi me. Kimiaha kəuətksuə me. Noien səkimiaha rəmwhen ia kap mine tikinari kaikuas irə iruə rəmher mətə nəkwən rəmkemik. Fwe imwə rerim̄iaha rukuər ia nərhəien mine nakresien. Hiamətərig əpa tukumiaha me. ²⁶ Ik Farisi, nənimem rifwə pər̄hien. Kupwən maikuas ia nəkwai kap mine plet kurirə ikəpər̄hi tek̄in iruə rəmher.

²⁷ *Trərəha anan tukumiaha nahatən me səvəi Loa mine Farisi me. Kimiaha kəuətksuə me. Kimiaha hiəmwhen ia nip̄agi kəruətərei sə kərkwafə pen iərmama sə remhə ik̄in kəfəri iruə rəpsan. Nəp̄in nərmama hətəni iruə, rerinraha rir̄hi mə ramasan, mətə fwe imwə rukuər ia nikəkri iərmama mine nip̄wran sə rimərir məmkemik. ²⁸ *Ia noien nəha rəmwhen a mwi nəp̄in nərmama hətə nip̄wramiaha iruə, rerinraha rir̄hi mə kimiaha hiatukwatukw, mətə fwe imwə rerim̄iaha rukuər ia neikuəien mine noien ərəha me.

²⁹ Trərəha anan tukumiaha nahatən me səvəi Loa mine Farisi me. Kimiaha kəuətksuə me. Hiəvr̄həkin kref me səvəi profet me mine nəmə atukwatukw me, mamhərukwi utə tihinari me ia nirəha. ³⁰ Kimiaha hiaməni mə, 'Rip̄kini minuə samarə ia nəp̄in kupwən səvəi kaha me, ko səpwəh noien rəmwhen irəha hənə, mhousi əpune profet me.' ³¹ *Ia nəgkiariien nəha kimiaha hiaməni pui atukw a kimiaha mə nip̄ər̄hienien i nimwipwi nərmama me nəha səməme hənousi əpune profet kupwən me irəha nə kimiaha. ³² Ramasan mə kimiaha tihərip̄in noien ərəha me nəha kaha kupwən me səkimiaha hənə stat mhə, mhə sampam irə.

³³ *Kimiaha snek me, hiəmwhen ia nip̄wnəti snek me kamhahi əpune iərmama! Tihəfo mhəp mə Kumwesən trəpwəh nərpw̄inien noien ərəha me səkimiaha ia kwopun nəpw asori rauək ik̄in? ³⁴ *Ti nəri nə mə kimiaha hiamo noien me nəha, iou takər̄hi pehe profet me, mine nərmama

* 23:22: Aes 66:1, Mat 5:34 * 23:23: Lev 27:30, Maeka 6:8 * 23:25: Mak 7:4 * 23:27:

Wok Me 23:3 * 23:28: Luk 16:15 * 23:31: Wok Me 7:52 * 23:33: Mat 3:7, 12:34, Luk 3:7

* 23:34: 1Tes 2:15, Mat 10:23

səməme həkurən nari, mine nahatən me həuvehe tukumiaha. Kimiaha tihousi əpune nepwin, mhərui tərini pen nepwin ia nei kamarkuau, mhousi nepwin ia nəkwai nimwəfwaki me səkimiaha, mhərīpwi irəha ia taon me. ³⁵ *Takərhi pehe irəha tukumiaha iamīnhi irə mə kimiaha nərmama ipwet mine tihəuvehi nərpwinien ti nite nəkur atukwatukw me pam sə rinaiu ia tiprənə i rostat ia nite Epel, iəmə sə ripko mhə nərəhaien riti, muvehe meste nite Sekarəea tini Perekia sə kimiaha hiənousi əpune ia nimwə səvəi Kumwesən ia nimwrhenhi nifatə mine kwopun sə ro ikinan. ³⁶ Iakani nīpərhiēnien tukumiaha i narimnari me pam i treste kimiaha nərmama ipwet mine.”

Iesu rasək ti nəkur Jerusalem

³⁷ * “Jerusalem, Jerusalem! Ik taon i ikamousi əpune profet me, maməkwi əpune nərmama səməme Kumwesən ramərhi pehe irəha tukw ik. Nəpīn rīpik iakokeikei mə takousəsīmwin nīpwnətīm me rəmwhen ia rīnhi menu ramo ia tini me mauiui irəha ia tərəgīn mi. Mətə kimiaha hiəpwəh nokeikeien. ³⁸ *Hətə ro. Təkwtəkwuni nəha Kumwesən trəpwəh nimwə səkimiaha^C ro tekīn a. ³⁹ *Iakamīni pehe tukumiaha i mə kimiaha tihəpwəh mwi nətonien iou meste tihəni mə, ‘Səgnəgīni iərmama i rauvehe ia nəghi Iərimənu səkitaha.’ ”

24

Iesu rini irapw mə tukousi testesi pam nimwə səvəi Kumwesən

¹ Iesu rier ia nimwə səvəi Kumwesən mamevən. Ia nəpīn nəha nərmama me səvənhi həuvehe mhahatən pen nimwə nəha mine nimwə me nəha kiməvrhəkīn pen mwi irə mə in trətōni. ² *Nənə Iesu rini pen ti nīrəha i mə, “Kimiaha hiamətə nimwə me i? Iakani nīpərhiēnien tukumiaha i mə tukamevən tukousi testesi pam, kərūətērei riti ko rəpwəh nərər əknekīnien ia riti.”

Nuveheien səvəi Iərimənu mine nəpīn sampam

³ Kurirə irə Iesu raməkure ia Təkuər Olif, nənə nərmama me səvənhi həuvehe tukwe. Nəpīn irəha min əpa hərəs pen in i mə, “Tiko mīni ro tukumaha i mə narimnari me i tuhəuvehe tinesən? Nəfe nīmətētien truvehe mahatən pen mə nuveheien səim mine nəpīn sampam krouvəuvehe ipaka?”

⁴ Miregi Iesu rini pen ti nīrəha i mə, “Kimiaha tihaməsiari kamo iərmama riti reikuə ia kimiaha. ⁵ *Nərmama həpik tuhəuvehe ia nəghik, mhəni mə irəha Kristo. Tuheikuə ia nərmama həpik. ⁶ Kimiaha tihəregi nərmama tuhəvisau ia naruagənien me mə ‘naruagənien riti fwe’ uə ‘naruagənien trutə.’ Tihətui amasan rərəha hiəhekīr, ti nəri nə mə nəri nəha traməkeikei muvehe, mətə ripko mhə ihi nəpīn sampam. ⁷ *Iakamīni iamīnhi irə ti nəri nə mə nərmama ia kwənəkwus riti tuhəskəmter mharuagən irəha nərmama ia kwənəkwus əpə. Nərmama səvəi kīg riti tuhəskəmter mharuagən irəha nərmama səvəi kīg əpə. Nukumhə trahi nərmama. Kwopun me nepwin nimwnimwien trīkiu.

* **23:35:** Jen 4:8, Hip 11:4, 2Kron 24:20-21 * **23:37:** Wok Me 7:59, 1Tes 2:15 * **23:38:** 1King 9:7-8, Jer 12:7, 22:5 ^C **23:38:** Rosi nəgkiariien i mə ‘Nimwə səkimiaha’ raməgkiari ia nimwə səvəi Kumwesən. Fwe tui anan nimwəfwaki nəha ramərər fwe Jerusalem. * **23:39:** Sam 118:26, Mat 21:9 * **24:2:** Luk 19:44 * **24:5:** Mat 24:23-24, Wok Me 5:36-37, 1Jon 2:18 * **24:7:** 2Kron 15:6, Aes 19:2

8 Mətə narimnari me pam i rəmwhen a ia pran sə rɪnamregi təkutan rɪnaməmɪsə ti nərəhien iəkunouihɪ.

9 *Ia nəpɪn nəha tukuvei pen kɪmiaha ia rəgi nərɪmama mə irəha tuho nəmɪsəien m kɪmiaha, mhousi əpune kɪmiaha. Nərɪmama ia tənəmtənə me pam tuhəmɪwəki kɪmiaha ti nəri nə mə kɪmiaha nərɪmama me səiou.

10 Nərɪmama həpɪk nahatətəien səvənraha trɪmwei. Irəha tuhəsəni pen irəha me ia rəgi nəmə ərəha me, mhəmɪwəki irəha me. 11 *Profet eikuə me həpɪk tuhəskəmter, mheikuə ia nərɪmama me həpɪk. 12 Nənə ti nəri nə mə noien ərəha truvehe masori, nərɪmama həpɪk nokeikeien səvənraha truvehe məkwiei. 13 *Mətə iərɪmama sə trərər əknekɪn ia nahatətəien səvənhi meste nərəhaien me i həuvehe mhəukurau pam, Kumwesən truvehimɪru in. 14 *Tukini irapw nəgkiariien amasan i raməgkiari ia nɪtətə sə Kumwesən ramərɪmənə irə. Nərɪmama ia tənəmtənə me pam tuhaməkeikei mhəregi kurirə irə nəpɪn sampam truvehe.”

Iesu raməgkiari ia nərəhaien sə treste nəkur Jerusalem

15 *‘Kɪmiaha tihətəni nəri nəha Profet Taniel rɪmənɪ kani mə ‘Nəri sə rərəha anan mamouraha narimnari ikinan.’ Tramərər ia kwopun ikinan fwe ia nəkwai nɪmwə səvəi Kumwesən. Nəpɪn kɪmiaha tihətəni, iərɪmama sə raməvsini nəkukuə i traməkeikei mukurən nɪpwrən. 16 Nərɪmama ia tənə Jutia tuhaməkeikei mhap mhərkwafə ia təkuaer me. 17 *Trɪni mɪnuə iərɪmama riti ramapwis ia təkure nɪmwə səvənhi, traməkeikei meiwaiu map akwauakw, məpwəh nuvɪnɪmwəien mə truvehi nari riti sə rəmāk ia nəkwai nɪmwə səvənhi. 18 Nənə trɪni mɪnuə iərɪmama riti raməmhu ia nəmhien səvənhi, traməkeikei map akwauakw, məpwəh nɪrəgɪen mevən imwəni mə truvehi səvənhi tinari. 19 Trərəha anan ti nɪpran me səməme tuhəpəmpəm mine səməme tuhaməuvei pen kənunu m nəkwərɪhakwərɪha əmtəmetə me ia nəpɪn nəha. 20 Tihəfwaki mə nəpɪn nəha tihap irə trəpwəh nuveheien ia nəpɪn səvəi nəkwieien uə ia Sapat riti, 21 *ti nəri nə mə nəpɪn nəha nəpɪn səvəi nərəhaien. Nərəhaien nəha trasori məpi raka nərəhaien me pam səməme həuvəuvehe raka fwe nukune narəien mesite pehe ipwet mine. Nənə nərəhaien riti mwi riwən truvehe məpi raka. 22 Kə nərəhaien nəha ravən əpwəmwis, nərɪmama me hemhə pam. Mətə Iərɪmənə tro nəpɪn sə nərəhaien nəha travən irə rukwakwa. In tro iamɪnhi irə mə truvehimɪru nərɪmama me səvənhi səməme in ruvərɪ raka irəha. 23 *Ia nəpɪn nəha, trɪni mɪnuə iərɪmama riti rini pehe tukumiaha i mə, ‘Hətə ro, Kristo i’ uə ‘Hətə ro, Kristo nəha,’ kɪmiaha tihəpwəh nɪniien nɪpərɪhienien irə. 24 *Nərɪmama tuhəskəmter. Nəpwɪn tuhəni mə irəha Kristo, mətə neikuəien. Nəpwɪn tuhəni mə irəha profet, mətə neikuəien. Tuho nɪmtətien asori me mine narimnari me nərɪmama tuhətəni mhərəkəri asori nari irə. Irəha tuhəmɪwur mə tuheikuə ia nərɪmama səməme Kumwesən ruvərɪ raka irəha, trɪni mɪnuə irəha həukurən noien. 25 Hətə ro. Narimnari me pam iakukupwən muvəni raka tukumiaha i.

26 *Ro iamɪnhi irə trɪni mɪnuə nərɪmama me nəpwɪn həni pehe tukumiaha i mə, ‘Hətə ro. Kristo in fwe ia kwopun akwesakwes ikin,’ tihəpwəh nəvənien fwe ikin. Trɪni mɪnuə həni mə, ‘Hətə ro. In i ia nəkwai nɪmwə,’

* 24:9: Mat 10:22, Jon 15:18 * 24:11: Mat 24:5,24, 1Jon 4:1 * 24:13: Mat 10:22 * 24:14:

Mat 10:18, 28:19 * 24:15: Dan 9:27, 11:31, Dan 12:11 * 24:17: Luk 17:31 * 24:21: Dan

12:1, Joel 2:2, Rev 7:14 * 24:23: Mat 24:5,11 * 24:24: Dut 13:1-3, 2Tes 2:8-9, Rev 13:13-14

* 24:26: Luk 17:23-24

tihəpwəh niniien nīpərhienien irə. ²⁷ *Nəpīn rouapīr irə nərmama hətoni nəhiapwien səvənhi fwe pesu meste nari fwe prehi. Iou, Iəməti Iərmama, nuveheien səiou tro mwi iamīnhi irə. ²⁸ *Ia kwopun pəku nīpwrai nəri remhə ikīn menu me nəha kamhani nīpwrai nəri sə remhə tuhəuvehe mhousəsīmwin irəha me, mhani.”

Iəməti Iərmama truvehe mwi

²⁹ * “Nəpīn nərəhaien nəha trukurau pam, təkwtəkwuni a mwi meri truvehe nīpītəv, məkwə trəpwəh nəhiapwien, kəməhau me ia nīmagouagou tuhəsasəsas, narimnari me ia nīmagouagou həskai pīk, Kumwesən trīkiukiū ia nīrəha. ³⁰ *Ia nəpīn nəha nīmətətien səiou Iəməti Iərmama trier irapw ia nīmagouagou. Nənə nərmama ia kwənəkwas me pam ia təkure tīprənə i tuhəregi rərəha mhasək tukwe. Irəha tuhətoni iou, Iəməti Iərmama, ia nəpuə fwe ia nīmagouagou iakauvehe ia nīskaiien mīne nukuraanien asori. ³¹ *Ia nəpīn nəha kisipw riti trasək asori, nənə takərhi raka nagelo me səiou, həuvrehi, mhəuvesu, mhəuveraha, mhəuvarei, mhəuvən ia kwopun me pam ia tīprənə i, mhəpeki nərmama me səməme iakimərfi irəha mə səiou, mhəpeki irəha mhəuvehe.”

Iesu rusipekin ia nei niemis

³² “Həregi ro nusipekinien səvəi nei nəha niemis. Nəpīn rīnarkwi pen tukun sə rīmərməru mīnaməpīrīr, kīmīaha hiəukurən mə nəpīn səvəi nəpnəpanien ruvəuvehe ipaka. ³³ Rəmwhen a mwi, nəpīn kīmīaha tihətoni narimnari me i, tihəukurən mə iou, Iəməti Iərmama, iakuvəuvehe ipaka, rəmwhen a iakamərer ia kwəruə ia nīmwə mə takuvnīmwə pehe. ³⁴ *Iakani nīpərhienien tukumīaha i mə nərmama səməme kamhəmīru təkwtəkwuni mīne tuhəpwəh nemhə pamien meste narimnari me pam i həier pehe. ³⁵ *Neiai mīne tīprənə trouiwən, mətə nəgkiariien me səiou tuhəpkiwən mhə.”

Iərmama riti riwən rukurən nəfe nəpīn Iərimənu truvehe irə

³⁶ * “Mətə nəpīn səvəi nəri nəha uə aoa səvənhi iərmama riti riwən rukurən. Nagelo me ia neiai mīne iou mwi, Tīni Kumwesən, iahəreirei. Mətə Tata səiou əpa rukurən. ³⁷ *Nəpīn nəha iou, Iəməti Iərmama, takuvehe irə trəmwhen ia nəpīn səvəi Noa. ³⁸ Nəpīn nesən asori rəpwəh ihi nauərien, nərmama me kamhəvegin, mamhənīmwi. Nərman me kamhəiri nīpran. Nīpran me kamhesi pen nərman. Irəha kamho noien me nəha mamhəuvən meste Noa ruvnīmwə ia nītətə asori səvənhi. ³⁹ *Irəha həreirei mə tuhemhə meste nesən asori rauər, nənə iapiwən raiu mīpeki raka irəha həmwhenīmw. Iou, Iəməti Iərmama, nuveheien səiou tro mwi iamīnha irə. ⁴⁰ Ia nəpīn nəha iərman kəru trouəmhu ia nəmhien, tukuvehi raka riti, kəpwəh riti. ⁴¹ Pran kəru trouvənari ia kwopun kuatia, tukuvehi raka riti, kəpwəh riti.

⁴² *Ro iamīnhi irə kīmīaha tihamətui a mhəpwəh napriien tī nəri nə mə hiəreirei nəfe nəpīn Iərimənu səkīmīaha truvehe irə. ⁴³ *Mətə kīmīaha tihaməkeikei mhəukurən nəri. Trīni mīnuə iərmama riti rukurən mə ipwet ia nəpīn iərmama riti truvehe muvnīmwə ia nəkwai nīmwə səvənhi

* 24:27: Mat 24:37-39 * 24:28: Luk 17:37 * 24:29: Esik 32:7, Joel 2:10,31, 2Tes 3:10

* 24:30: Rev 6:12-13, Sek 12:10, Rev 1:7, Dan 7:13 * 24:31: Aes 27:13, 1Kor 15:52, 1Tes 4:16

* 24:34: Mat 16:28 * 24:35: Mat 5:18 * 24:36: Wok Me 1:7, 1Tes 5:1-2 * 24:37: Jen

6:5-8 * 24:39: Jen 7:21-23, 2Tes 3:6 * 24:42: Mat 25:13 * 24:43: Luk 12:39-40, Rev 16:15

makres, in tramətui a mæpwəh napriien. Ko in ræpwəh næseniien iærmama riti reitehi nimwə səvənhi muvnimwə makres. ⁴⁴ Rəmwhen a mwī kimiaha mwī tihaməkeikei mhəpnəpenə ti nəri nə mə iou, Iəmēti Iærmama, takuvehe ia nəpīn riti tihakiraka iou.

⁴⁵ Iotukwininari sə rukurən nari, mamō nəkwai iəmā asori səvənhi ia nəpīn me pam, iəmā asori səvənhi truvehi utə in ruvehe masori ia nimwə səvənhi mə trəkwməni nærmama me səvənhi ia nəpīn atukwatukw kamhani nari irə. ⁴⁶ Trīni minuə iəmā asori səvəi iotukwininari nəha ruvehe mətoni mə ramo wok me iamīnha irə, iotukwininari nəha rerīn tragien. ⁴⁷ *Iakani nīpərhienien tukumiaha i iəmā asori nəha truvehi utə iotukwininari nəha ruvehe masori ia narimnari me pam səvənhi. ⁴⁸ Mətə mə iotukwininari nəha rerīn rināmrihi mə iəmā asori səvənhi ramo tanpen, mæpwəh nuvehe akwauakwien, ⁴⁹ nənə rinamousi nærman mīne nīpran səməme kamho tukwini pəri nari irəha min, maməvegīn, mamənimwi, mamakonə irəha nærmama kamhənimwi pik, ⁵⁰ iəmā asori səvənhi truvehe ia nəpīn riti in trakiraka in, uə ia aoa riti sə in rīreirei. ⁵¹ *Nənə iəmā asori səvənhi trərpwīn noien ərəha me səvənhi, məmri pen in ramarə irəha kəuətksuə me. Ia kwopun nəha irəha tuhasək, mhahi tərini revīnraha.”

25

Iesu rusipekin ia nīprən ouihi me irəha pam ten

¹ * “Nəpīn nəha nītətə ia neiai^a truvehe irə trəmwhen ia nīprən ouihi me irəha pam ten. Həuvehi laet me səvənraha mhəuvən mə tuhətōni iærman sə triri vi a pran səvənhi. Iærman nəha triri prən nəha krouevən fwe imwəni rouarə pəri. ² Prən ouihi me nəha krirum hərəirei nari. Krirum həukurən nari. ³ Nəpīn səməme hərəirei nari həuvehi laet me səvənraha, həpwəh nuvehien oel laet rauək irə irəha minraha. ⁴ Mətə səməme həukurən nari həuvehi laet me səvənraha, mhəuvehi mwī tīkinari me nepwīn həukuər ia oel laet rauək irə. ⁵ Nənə ti nəri nə mə iærman sə rīpkiri a pran səvənhi ramo tīpwə irəha həregi napriien ruvehi irəha hapri.

⁶ Mətə ia kurkwai nəpīn iærmama riti rəkwein, mīni mə, ‘Iærman sə rīpkiri a pran səvənhi rauvehe! Həuvehe mhətōni!’

⁷ Ia nəpīn nəha nīprən ouihi me nəha ten hətui, mhəpərhi laet me səvənraha. ⁸ Nənə səməme hərəirei nari həni pen ti səməme həukurən nari mə, ‘Həuvei pehe səkimiaha riti oel laet rauək irə. Laet me səkimaha hənəməfwə.’

⁹ Mətə səməme həukurən nari həni mə, ‘Rekəm. Oel i laet rauək irə trīpkəmwhen mhə tukutaha pam. Həuvən fwe ia stoa me mhəuvehi nəmri səkimiaha me nepwīn.’

¹⁰ Nəpīn irəha kamhəuvən mə tuhəuvehi nəmri oel laet rauək irə, iærman sə rīpkiri a pran səvənhi rapirapw. Nīprən ouihi me nəha krirum səməme hənəpnəpenə, həuvnimwə irəha min ia nəkwai nimwə sə tukəni nəvegīnien asori ikīn. Nənə nærmama həsīsəg ia təpīnhə.

¹¹ * Kurirə irə nīprən ouihi me nəha səməme həpkəpnəpenə mhə hərəig mwī, mhəuvehe, mamhəkwein mə, ‘Iərimənu, Iərimənu, əsevər ia təpīnhə tukumaha.’

¹² * Mətə iærman sə rīpkiri a pran səvənhi rini mə, ‘Iakamīni

* **24:47:** Mat 25:21, 23 * **24:51:** Mat 8:12 * **25:1:** Rev 19:7, Luk 12:35 ^a **25:1:** Nəpīn rīpk Matiu rani nəgkiariien i mə “Nītətə ia neiai.” Nīpwrai nəgkiariien i in i “Nītətə sə Kumwesən ramərimənu irə.” * **25:11:** Luk 13:25-27 * **25:12:** Mat 7:23

nipərhienien tukumiaha i iakreirei kímiaha.’ ”

13 *Nənə Iesu rini mə, “Ro iamınhi irə kímiaha tihaməkeikei mhətui amasan, mhəpwəh napriien, ti nəri nə mə hiəreirei nəfe nəpın uə aoa İərimənu səkímiaha truvehə irə.”

Iesu rusipekin ia nərmama kamhatui ti mane səvəi iəmə asori

14 *Nuvəheien səvənhi trəmwhen iərmama riti sə rauvehi navənien əpwəmwis səvənhi. Kurirə rier imwəni rəkwein nərmama səməmə kamho tukwini nari min həuvehe. Nənə rəmri pen mane səvənhi ia rəginraha mə tuhətui amasan tukwe. 15 *İa riti ruvei pen tənəripw me krirum mane rukuər irə, nənə tənəripw kəru m riti, nənə tənəripw kuation m riti. Ruvei pen kuation kuation mınraha rəmwhen in rukurən mə trətui amasan tukwe. Kurirə irə in rier məmewən. 16 İərmama sə ruvehi tənəripw krirum revən atukwatukw mowok irə, nənə muvehi mane asori rukuər ia tənəripw krirum mwi. 17 Nənə iərmama sə ruvehi tənəripw kəru ro mwi iamınhi, nənə muvehi mane asori rukuər ia tənəripw kəru mwi. 18 Mətə iərmama sə ruvehi tənəripw kuation revən meri tıprənə, mınimwi mane səvəi iəmə asori səvənhi.

19 Nəpın əpwəmwis rukurau, iəmə asori səvəi nərmama me nəha rirərig muvehe, nənə mokeikei mə trəskun mane me nəha rıməuvei pen mınraha. 20 Nənə iərmama sə rıməuvehi tənəripw krirum ruvehe mərer ia nəmri iəmə asori səvənhi, mını mə, ‘İəmə asori, fwe kupwən ikiməuvei pehe tənəripw krirum miou mane rukuər ia nırəha. Ətə ro, iakinowok irə rəkwəhi mwi masori iakuvai pen ia tənəripw krirum mwi.’

21 *Nənə iəmə asori səvənhi rini pen tukwe in mə, ‘İk iəmə amasan. İkamo tukwini amasan nari miou ia nəpın me. İkinətui amasan ti nəri ouihi i iakinəmri pehe ia rəgin, mo pen tako ik ikuvehe masori mətui ti narimnari me rıpık. Uvnimwə pehe ia nəkwai nimwə səvəi iəmə asori səim. Pwəh krau krauagien pəri.’

22 Nənə iərmama sə rıməuvehi tənəripw kəru in mwi ruvehe mərer ia nəmri iəmə asori səvənhi, mını mə, ‘İəmə asori, fwe kupwən ikiməuvei pehe tənəripw kəru miou mane rukuər ia nırəu. Ətə ro, iakinowok irə rəkwəhi mwi masori iakuvai pen ia tənəripw kəru mwi.’

23 Nənə iəmə asori səvənhi rini pen tukwe in mə, ‘İk iəmə amasan. İkamo tukwini amasan nari miou ia nəpın me. İkinətui amasan ti nəri ouihi i iakinəmri pehe ia rəgin, mo pen tako ik ikuvehe masori mətui ti narimnari me rıpık. Uvnimwə pehe ia nəkwai nimwə səvəi iəmə asori səim. Pwəh krau krauagien pəri.’

24 Nənə iərmama sə ruvehi tənəripw kuation in mwi ruvehe mərer ia nəmri iəmə asori səvənhi, mını mə, ‘İəmə asori. İakukurən mə ik iərmama riti noien səim riskai. İk ikapeki nəveginien ia nəmhiən sə ipkəmhu mhə irə, nənə məmesi mwi nukwai nei me ia kwopun ipkəpwei mhə nuni nari ikin. 25 Ro iamınhi irə, iakihekir, məvən, mınimwi tənəripw səim sə mane rukuər irə ia tıprənə. Ətə ro in i mane səim.’

26 Mətə iəmə asori səvənhi rini pen tukwe in mə, ‘İk iəmə ərəha. İkamo tukwini ərəha nari miou, mamarpaha. İkuvəukurən raka mə ikapeki nəveginien ia nəmhiən sə iapkəmhu mhə irə, nənə məmesi mwi nukwai nei me ia kwopun iapkəpwei mhə nuni nari ikin. 27 Mətə rəfo ikəpwəh

* 25:13: Mat 24:42 * 25:14: Mak 13:34 * 25:15: Rom 12:6 * 25:21: Mat 24:45-47, Luk 16:10

nəmri penien mane səiou fwe ia pag? Kamo ipkəmri pen ko iapkuvehe mīpkuvehi ihi mane səiou mine sə rəkʷaku pag rəkʷəhi.’

²⁸ Nənə iəmə asori rini pen ti nərmama səməme kamho tukwini nari min mə, ‘Həuvei raka tənəripw tukwe, mhəuvei pen m iərmama sə riməuvehi tənəripw ten. ²⁹ *Iərmama sə kuvei pen nari riti min, ro wok irə, tukuvei pen mwi rasori mwi min, nənə in truvehi rəmwhen məpi raka. Mətə iərmama sə kuvei pen nari riti min, ro nari auər a irə, tukuvehi raka pam tukwe. ³⁰ *Mətə iərmama i sə ramo tukwini ərəha nari miou hərəarki irapw i iruə ia nəpitəvien. Ia kwopun nəha nərmama tuhasək, mhahi tərini revinraha.’ ”

Iesu rəgkiari ia sipsip me mine nəni me

³¹ * “Nəpin nəha iou, Iəməti Iərmama, takuvehe irə ia nukuraanien asori kimaha nagelo me, takəkure ia jea səiou mərimənu. ³² *Nərmama ia tənəmtənə me pam tuhəuvehe mhousəsimwin pehe irəha me ia nənimek, nənə iou takuai irəha rəmwhen iərmama sə ramətui ti sipsip me muai sipsip me mine nəni me. ³³ Takuai pen sipsip me ia nəkarek mwatuk, mətə nəni me ia nəkarek mour.

³⁴ Nənə iou kig səvənraha takini pen ti nərmama me nəha ia nəkarek mwatuk mə, ‘Həuvehe kimiaha i səməme Tata səiou raməkwein amasan ia kimiaha. Nəpin tīprənə namiwən ihi, in rinəpnəpenə raka kwopun səkimiaha ia nitətə sə in ramərimənu irə. Həuvehe mharə irə. ³⁵ *Nəpin nukumhə rahi iou hiəuvei pehe nəveginien miou. Nənə nəpin iakakwakwa hiəuvei pehe nui miou. Nəpin iakamavən rəmwhen ia iərmama pwispwis, hiəuvehi puvnimwə iou ia nəkwai nimwə me səkimiaha me. ³⁶ Nəpin tinari səiou riwən, hiarkahu pehe miou. Nəpin iakamemhə, hiəuvehe mhəti pehe iou. Nəpin iakamarə ia kalapus, hiəuvehe tukw iou.’

³⁷ Miregi nəkur atukwatukw me nəha tuhəni pehe tukw iou i mə, ‘Iərimənu. Mətə nəfe nəpin nəha kimaha iahətoni nukumhə rahi ik, nənə iahəuvei pehe nəveginien mik, uə ikakwakwa nənə iahəuvei pehe nui mik? ³⁸ Nəfe nəpin kimaha iahətoni ikamavən rəmwhen ia iərmama pwispwis riti, nənə iahəuvehi puvnimwə ik ia nimwə me səkimaha me, uə səim tinari riwən, nənə iaharkahu pehe mik? ³⁹ Nəfe nəpin kimaha iahətoni ikamemhə, uə ikamarə ia kalapus, nənə iahəuvehe mhəti pehe ik?’

⁴⁰ *Miregi iou kig səvənraha takini pen ti nirəha i mə, ‘Iakamini nīpərhiendien tukumiaha i nəpin kimiaha hənə noien nəha ia piak riti sə in iəmə auər a ia piak me, hiənə noien nəha ia nirak.’

⁴¹ *Kurirə irə iou takini pen ti nərmama me nəha ia nəkarek mour mə, ‘Kimiaha i Kumwesən raməkwein ərəha ia kimiaha haraka ia nənimek mhəuvən ia napw sə rauək rerin. Kinəse napw nəha ti Setan mine nagelo me səvənhi. ⁴² Nəpin nukumhə rahi iou kimiaha hiəpwəh nuvei peheien nəveginien miou. Nəpin iakakwakwa hiəpwəh nuvei peheien nui miou. ⁴³ Nəpin iakamavən rəmwhen ia iərmama pwispwis riti, hiəpwəh nuvehi puvnimwəien iou ia nəkwai nimwə me səkimiaha me. Nəpin tinari səiou riwən, hiəpwəh narkahu peheien miou. Nəpin iakamemhə uə iakamarə ia kalapus, hiəpwəh nəti peheien iou.’

* 25:29: Mat 13:12, Mak 4:25, Luk 8:18 * 25:30: Mat 8:12 * 25:31: Mat 16:27, 19:28, Rev 20:11-13 * 25:32: Rom 14:10, Esik 34:17 * 25:35: Aes 58:7 * 25:40: Prov 19:17, Mat 10:42, 18:5, Mak 9:41 * 25:41: Mat 7:23, Rev 20:10

⁴⁴ Miregi irəha mwi tuhəni pehe tukw iou i mə, ‘Iərimənu, mətə nəfe nəpən nəha kimaha iahənətoni nukumhə rahi ik, uə ikakwakwa uə ikamavən rəmwhen ia iərmama pwispwis, uə tinari səim riwən, uə ikamemhə, uə ikamarə ia kalapus, nənə kimaha iahəpwəh nasituien ia niram?’

⁴⁵ Miregi iou takini pen ti nirəha i mə, ‘Takani nīpərhienien tukumiaha i nəpən kimiaha hiəpwəh noien nəha ia piak riti sə in iəmə auər ia piak me, hiənpwəh noien nəha ia nirak.’

⁴⁶ *Nənə nərmama me nəha tuhəvən ia kwopun Kumwesən trərpwin rerin noien ərəha me səvənraha ikin. Mətə nərmama atukwatukw tuhəvən mhəuvehi nīmīruien rerin.”

26

Nəmə asori me hərai sun mə tuhəvən afafa mhəkwtəmhiri Iesu

¹ Nəpən Iesu rini pam nəgkiariien me nəha, in rəgkiari m nərmama me səvənhi, mīni mə, ² * “Kimiaha hiəukurən mə nəpən kəru mwi tuko Pasova. Ia nəpən nəha tukuvei pen iou, Iəməti Iərmama, ia rəgi nərmama me mə irəha tuhərui tərini pen iou ia nei kamarkuau.”

³ Ia nəpən nəha pris asori me mīne nəmə asori me səvəi nəkur Isrel housəsimwin irəha me ia nəkwai nimwə səvəi pris asori anan. Nəghin nə Kaeafas. ⁴ Nənə hərai sun mə tuhəvən afafa, mhəkwtəmhiri Iesu, mhousi əpune. ⁵ Mətə həni mə, “Pwəh kitaha səpwəh nəkwtəmhirien Iesu ia nəpən səvəi nəveginien asori. Rərəha mə nərmama niemaha trəpi irəha kamho nurigrigien asori tukwe.”

Pran riti rətəgi pen senta ia nukwəne Iesu

⁶ Nəpən Iesu ramarə ia rukwənu nəha Petani, ruvnimwə pen ia nəkwai nimwə səvəi Saemon (Saemon nəha kupwən nemhəien skai ro tekīn.)

⁷ *Nənə pran riti ruvehe ti Iesu mauvehi potel riti kīno ia kəruətərei riti kani mə alapasta.^a Fwe ia nəkwai potel nəha senta riti nənimen rutə pik. Prən nəha rətəgi pen senta nəha ia nukwəne Iesu nəpən raməkure ia kwopun kaməni nari ikin.

⁸ Nənə nəpən nərmama me səvəi Iesu hətoni, niemaha rəpi irəha. Həni mə, “Rəfo ramouraha senta iamīnhi? ⁹ Ripkəmri pen a nəmri nari irə, ko ruvehi mane asori irə, muvei pen m nərmama nautə səvənraha riwən.”

¹⁰ Mətə nəpən Iesu riregi nəgkiariien nəha, rini pen ti nirəha i mə, “Rəfo kimiaha hiamo iamīnhi irə ia prən i? In ramo noien amasan riti miou. ¹¹ *Nərmama nautə səvənraha riwən tuhamarə kimiaha mīnraha ia nəpən me, mətə iou tapkarə mhə kitaha m kimiaha nəpən me. ¹² Rəfo prən i rətəgi pehe senta i ia nīpwrak? In ro mə trəpnəpenə ia nīpwrak mə tukinimwi. ¹³ Iakamini nīpərhienien tukumiaha i kwopun pəku ia tənəmtənə me tukini irapw nəgkiariien amasan səiou ikin tukini irapw nəfe prən i rino miou mə nərmama rerinraha tramrhi.”

Jutas tro noien ərəha

¹⁴ *Nərmama me səvəi Iesu irəha pam twelef, riti ia nirəha nəghin nə Jutas Iskariot. Revən ti pris asori me, ¹⁵ *mīni mə, “Trini mīnuə iakuvei pehe Iesu ia rəgimīaha, kimiaha tihəuvei pehe nəfe miou?” Irəha hərəku

* 25:46: Dan 12:2, Jon 5:29 * 26:2: Eks 12:1-27, Mat 20:18 * 26:7: Luk 7:37-38 ^a 26:7: Alapasta kəruətərei riti nənimen rutə pik. Fwe kupwən nərmama həuvehi mhəvi pen senta irə.

* 26:11: Dut 15:11 * 26:14: Jon 11:57 * 26:15: Sek 11:12

in silin me kɪno ia silva irəha pam toti. ¹⁶ Ia nəpɪn atukwatukw nəha Jutas rinamətui suatuk mə truvei pen Iesu ia rəgɪnraha.

Iesu mine nərɪmama me səvənhi hani pəri nəveginien səvəi Pasova

¹⁷ *Neste atukwatukw nəpɪn nəha tuhani bred sə yis riwən irə. Nərɪmama me səvəi Iesu həuvehe tukwe in, mhəni mə, “Kwopun pəku nəha ikokeikei mə kimaha tahəpnəpenə nəveginien səvəi Pasova ikin, nənə ik tikəni?”

¹⁸ *Miregi Iesu rini mə, “Həuvən fwe Jerusalem, mhətoni iərɪmama riti fwe ikin, mhəni pen tukwe in mə, ‘Iahatən səkɪtaha rini mə nəpɪn səiou ruvəuvehe ipaka. Tahani pəri nəveginien səvəi Pasova kimaha nərɪmama me səiou ia nəkwai nimwə səim.’ ” ¹⁹ Nərɪmama me səvəi Iesu həuvən mho nəfe riməni pen ti nirəha i, mhəpnəpenə ti nəveginien səvəi Pasova.

²⁰ Ia nəruarəv Iesu mine twelef nərɪmama me səvənhi kamhəkure ²¹ mamhani pəri nari. Nənə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Iakamini nɪpərhiendien tukumiaha i mə kimiaha riti truvei pen iou ia rəgi nərɪmama səməme kamhəmwəki iou.”

²² Nəpɪn irəha hərəgi nəgkiariien nəha, rerɪnraha rəpou. Həuvehe kuatia kuatia mamhəres Iesu i mə, “Iərɪmənu, sin nəha ikani? Iou?”

²³ *Miregi Iesu rini mə, “Iakani iərɪmama sə rameitesi bred ia tikiplet kuatia kimrau min. In truvei pen iou ia rəgi nərɪmama səməme kamhəmwəki iou. ²⁴ Iou, Iəməti Iərɪmama, takaməkeikei memhə rəmwhen kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan, mətə trərəha anan ti iərɪmama sə truvei pen iou ia rəgi nərɪmama səməme kamhəmwəki iou. Ramasan pik mə rɪpkəpwəh a nətuiien.”

²⁵ Nənə Jutas, iərɪmama sə truvei pen Iesu ia rəgi nərɪmama kamhəmwəki in, rini mə, “Iahatən, sin nəha ikani? Iou?”

Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Ik nə ikani.”

²⁶ *Nəpɪn nəha kamhani nari irə, Iesu ruvehi bred, məfwaki mɪni vivi Kumwesən tukwe, nənə məkwsen, muvei pen m nərɪmama me səvənhi, mɪni mə, “Tihəuvehi, mhəni. In i nɪpwrak.”

²⁷ Kurirə irə in ruvehi kap waen, məfwaki mɪni vivi Kumwesən tukwe. Məfwaki pam, nənə muvei pen mɪnraha, mɪni mə, “Kimiaha pam tihənɪmwi. ²⁸ *In i nɪtek sə trərihi tərini əknekɪn nəgkiariien vi səvəi Kumwesən. Traiu ti nərɪmama həpɪk mə Kumwesən trəpwəh nərpwinien noien ərəha me səvənraha. ²⁹ Iakani pehe tukumiaha i tapkənɪmwi mhə mwi waen i meste nəpɪn nəha takənɪmwi waen vi kitaha m kimiaha ia nɪtətə sə Tata səiou ramərɪmənu irə.”

³⁰ *Nənə irəha hani nɪpu riti, mho sampam irə, mhəier mhəuvən ia Təkuər Olif.

Pita trini m kahar mə in rɪrɪrɪrɪ Iesu

³¹ *Ia kwopun nəha Iesu rini pen ti səvənhi nərɪmama me i mə, “Ipwet ia nəpɪn kimiaha pam tihap raka ia nirak. Iakani iamɪnhi irə ti nəri nə mə kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan mə Kumwesən rini mə, ‘Iou takousi iərɪmama sə ramətui ti sipsip, nənə sipsip me səvənhi tuhəiu kɪrkɪri.’

* 26:17: Eks 12:14-20 * 26:18: Mat 21:3 * 26:23: Sam 41:9 * 26:26: Mat 14:19

* 26:28: Eks 24:8, Jer 31:31-34, Sek 9:11, 1Kor 10:16 * 26:30: Luk 22:39, Jon 18:1 * 26:31: Sek 13:7

32 *Mətə in tro iakətui mwi ia nemhəien səiou. Takətui raka, mevən fwe ia tənə Kalili. Iou takukupwən kímiaha tihəkuriṛə.” 33 Mətə Pita rini pen ti Iesu i mə, “Irəha pam tuhap raka ia niram, mətə ripko mhə iou.”

34 *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Takani nipərhiénien tukw ik i ipwet ia nəpin, kurirə rələ rakaka, ik tikini m kahar mə ikreirei iou.”

35 *Mətə Pita rini pen tukwe in mə, “Trini minuə həni mə takaməkeikei memhə krau mik, mətə ko iakəpwəh ninién mə iakreirei ik.” Nənə nərmama me pam səvənhi həni nəgkiarién kuation.

Iesu raməfwaki ia Ketsemane

36 Iesu mine nərmama me səvənhi həuvən ia kwopun riti nəghin nə Ketsemane. Nənə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Kímiaha tihaməkure ia kwopun i. Pwəh iou iakevən kwərha məfwaki.” 37 Nənə in riri Pita mine tini Sepeti kəru irəhar hərəvən irəha min. Ia nəpin nəha in rinamregi rərəha, rerin rəpou pik. 38 *Nənə rini pen ti nirəhar i mə, “Rerik rəpou pik ipaka iakemhə tukwe. Tiamharo i, pwəh kitaha m kimirəhar tsəpwəh naprién.”

39 *Nənə Iesu revən ouihi a mwi mimwei ia tiprənə məfwaki, mini mə, “Tata səiou. Tikuvehi raka kap i pwəh iakəpwəh nənimwiién. Mətə tikəpwəh noien rəmwhen sə iakokeikei, mətə tiko rəmwhen sə ikokeikei.”

40 Nənə Iesu rəfwaki pam, mirərig pehe mətoni Pita mine Jemes mine Jon kamharapri. Nənə in rini pen ti Pita i mə, “Rəfo, ko hiəpkətui mhə nəpin ouihi a uə? 41 *Kimirəhar tiharətui mharəfwaki mə tiharəpwəh nimweiién ia nərhəien. Nipərhiénien rerimiaha ragien mə tihəfwaki, mətə nipwramiaha rəpou.”^b

42 Nənə Iesu revən səro kəru irə, məfwaki, mini mə, “Tata səiou. Trini minuə kap i ko ripkiwən mhə meste iakənimwi, tako rəmwhen sə ikokeikei.”

43 Nənə Iesu rirərig pehe mwi mətə irəhar harnapri mwi, ti nəri nə mə naprién ruvəuvehi irəhar. 44 *Ro iamnhi irə in rəpwəh mwi irəhar, mevən səro kahar irə, məfwaki, mini a mwi nəgkiarién kuation.

45 Kurirə irə ruvehe mwi ti nərmama me səvənhi, mini pen ti nirəhar i mə, “Rəfo, hiamarapri, mamharuvehi ihi napwvei sékimiāhar? Həregi ro. Nəpin nəha ruvəuvehe. Iərmama riti truvei pen iou, Iəməti Iərmama, ia rəgi nəmə ərəha me. 46 *Tiharo mharərer. Pwəh saməuvən. Hətə ro, iərmama nəha trini pui iou ruvəuvehe ipaka.”

Nərmama səməme kamhəmwəki Iesu həuvehe mhəkwtəmhiri in

47 Nəpin Iesu raməgkiari ihi, Jutas, in riti ia twelef nərmama me səvai Iesu, ruvehe irəha nərmama həpik. Nəpwin kamhəuvehi nau. Nəpwin kamhəuvehi nipəri nei. Pris asori me mine nəmə asori me səvai nəkur Isrel hənərhi pen irəha. 48 Jutas rinəgkiari raka minraha mə, “Iərmama sə takakei min, iəmə nə in nə. Kímiaha tihəkwtəmhiri.” 49 Nənə Jutas ruvehe, mevən atukwatukw ti Iesu, mini mə, “Ramasan tukw ik, iahatən.” Nənə rakei min.

50 Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Iou riti. Tiko mo nəfe ikiməuvehe tukwe.” Nənə nərmama me həuvehe mhəmri pen rəginraha ia Iesu,

* 26:32: Mat 28:7,16 * 26:34: Mat 26:69-75 * 26:35: Mat 26:56 * 26:38: Jon 12:27

* 26:39: Hip 5:7-8, Mat 6:10 * 26:41: Mat 6:13, Hip 2:14, 4:15 ^b 26:41: Suatuk riti mwi ti ninién nəgkiarién i in i mə, “Nipərhiénien Nənimwin rerin ragien mə tihəfwaki, mətə nipwramiaha rəpou.” * 26:44: 2Kor 12:8 * 26:46: Jon 14:31

mhəkwtəmhiri. ⁵¹ *Mətə iərmama riti sə ramərer ipaka ti Iesu reivi raka nau səvənhi, mərəi iərmama riti sə ramo tukwini nari m pris asori anan, mərəi raka nikare nifregin.

⁵² *Nənə Iesu rini pen tukwe in mə, “Uvehi nau səim mivai pen ia təmwhekin, ti nəri nə mə nərmama me səməme kamhəuvehi nau mə tuhəruagən irə tukərai əpune irəha ia nau. ⁵³ Kimiaha hiaməfətərig irə mə ko iapəkəwein mhə Tata səiou nənə təkwtəkwi a irə in trərhi pehe nagelo me taosen m taosen həuvehe mhasitu ia nirak? ⁵⁴ Mətə trini minuə iako iamīnhi irə nəgkiariien i sə Nəkukuə Ikinan rani mə kimiaha tihəkwtəmhiri iou iamīnhi irə trəfuvehe mukuə irə?”

⁵⁵ *Ia nəpīn nəha Iesu rini pen ti nərmama me i mə, “Rəfo hiaməuvehi nau me mine nipərpəri nei me mamhəuvehe mə tihəkwtəmhiri iou iamīnhi irə? Nətərigien səkimiaha rinuə iou rakres riti uə? Ia nərineiv m neis mine iakamarə fwe ia nimwə səvəi Kumwesən, mamahatən nərmama. Rəfo hiəpwəh nəkwtəmhiriiien iou ia nəpīn nəha? ⁵⁶ *Mətə narimnari me i hiamo haməier pehe iamīnhi irə mə nəgkiariien me nəha profet kupwən me həmərəi pen ia Nəkukuə Ikinan tuhəuvehe mhəukuə.” Nəpīn nərmama me i həkwtəmhiri Iesu, nərmama me səvənhi həpwəh in mhəp.

Iesu rərəer ia nəmri pris asori anan mine nəmə asori me

⁵⁷ Nərmama me nəha səməme həkwtəmhiri Iesu həiri in mhəuvən ti Kaeafas. Kaeafas in pris asori anan. Nahatən me səvəi Loa mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel hənousəsīmwin raka irəha me ia nimwə səvənhi. ⁵⁸ Pita rakurirə ia Iesu, mamavən isipwin tukwe meste nari fwe nikare nimwə səvəi pris asori anan. Nənə muvnmwə, məkure irəha iotukwininari me, mə trətoni mə tukəfo irə ia Iesu. ⁵⁹ Nənə pris asori me mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel kamhətui nərmama nepwin mə tuheikuə, mhəni irəpw nəri ərəha riti sə Iesu rino uə riməni. Nəmə asori me hokeikei mə tuhəregi pwəh housi əpune in tukwe. ⁶⁰ Nəri auə a mə nərmama həpik həkəmter mamheikuə ia nəfe hənətoni Iesu rino uə həməregi in riməni, mətə nəmə asori me həpkətə mhə nari riti. Mətə irəha kamhəmwur mamhəuvən meste iərmama kəru krouvehe, ⁶¹ *rouni mə, “Iəmə i riməni iamīnhi irə mə, ‘Iou iakukurən nourahaien nimwə səvəi Kumwesən, marə muvrhəkin mwi ia nəpīn kahar.’”

⁶² Nənə pris asori anan rərəer, mini pen ti Iesu i mə, “Nəgkiariien riti riwən tikini? Rəfo ia nəgkiariien nəha irau krouni rauuəsi ik irə?”

⁶³ *Mətə Iesu rəpnəpen. Nənə pris asori anan rini pen tukwe in mə, “Iakəres pehe ik i ia nəghi Kumwesən sə ramiru. Ni pehe ro tukumaha i. Ik Kristo, Tini Kumwesən, uə rekəm?”

⁶⁴ *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Ik ikini, mətə iakani pehe tukumi-aha i mə nəha təkwtəkwi mine mamevən tihətōni iou, Iəmətī Iərmama, takaməkure ia nikare Kumwesən mwatuk sə in niskaiien səvənhi rasori. Tihətōni mwi iou takauvehe ia nəpuə me ia nimagouagou.”

⁶⁵ *Nənə nəpīn pris asori anan riregi, reitehi tinari səvənhi, mini mə, “Kitaha tsətui iərmama riti mwi tro puī iəmə i ti nəfe? Kimiaha hiəuvəregi

* 26:51: Jon 18:26 * 26:52: Jen 9:6, Rev 13:10 * 26:55: Luk 19:47, 21:37 * 26:56: Mat 26:31 * 26:61: Jon 2:19-21 * 26:63: Aes 53:7, Mat 27:12 * 26:64: Sam 110:1, Dan 7:13, Mat 24:30 * 26:65: Wok Me 14:14, Mat 9:3, Jon 10:33

raka mə in rini ərəha Kumwesən. ⁶⁶ *Nətərigien səkimiaha mə tsəfo irə?" Miregi irəha həni mə, "In traməkeikei memhə."

⁶⁷ *Nənə hərgəvəsi pen nənimen, mamhəvəsi in. Nepwın həpwi in, ⁶⁸ mamhəni mə, "Mə ik Kristo pərhien, ni pehe ro tukumaha i nəgkiariien sə ruku pen ti Nənimwın mə sın ruəsi ik!"

Pita rini mə in rireirei Iesu

⁶⁹ Ia nəpın nəha Pita fwe inhəripw ia nıkare nimwə səvəi pris asori anan. Nənə pran riti sə ramo tukwini nari m pris asori anan ruvehe ipaka tukwe, mını mə, "Ik mwi ikınamavən pəri kimirau Iesu iəmə Kalili."

⁷⁰ Mətə ia nəmrınraha pam Pita rini mə, "Rekəm. Iou iakreirei nəfe i ikamini."

⁷¹ Pita rəpwəh nıkare nimwə nəha mier mevən ipaka ti təpınhə asori riti sə nərmama kamhəvnmwə pehe irə. Nənə pran riti mwi sə ramo tukwini nari rətə in, mını pen ti nərmama səməme kamhərer ia kwopun nəha mə, "Iəmə i rınamavən pəri irau Iesu iəmə Nasaret."

⁷² Miregi Pita rini mwi mə, "Rekəm. Iakani pehe tukw ik i kwəsuaahi anan mə iou iakreirei iəmə nəha ikani."

⁷³ Nəpın ouihi a rukurau, nənə nərmama səməme kamhərer ia kwopun nəha həuvehe, mhəni pen ti Pita i mə, "Nıpərhienien. Ik riti ia nirəha ti nəri nə mə ik iəmə Kalili."

⁷⁴ Miregi Pita rini mə, "Mə iakameikuə pwəh Kumwesən rərpwın noien ərəha səiou. Iakani pehe tukumiaha i kwəsuaahi anan mə iou iakreirei iəmə nəha kimiaha hiaməni."

Pita rini iamınhi irə, nənə təkwtəkwuni a rəiə rakaka. ⁷⁵ *Nənə Pita rerin rirhi nəgkiariien səvəi Iesu. Rıməni mə, "Kurirə rəiə rakaka, ik tikini m kahar mə ikreirei iou." Pita rerin rirhi. Nənə rier mevən mırapi nasəkien.

27

Jutas remhə

¹ Ia nəpnəpın pris asori me mınıe nəmə asori me səvəi nəkur Isrel irəha pam hərai sun mə tuhousi əpune Iesu. ² Irəha həiri in, mhəvən, mhəmri pen in ia rəgi Paelat. Paelat nəha in iəmə Rom sə ramərimənu ia kwopun nəha.

³ *Nəpın Jutas iəmə i sə rıməuvei pen Iesu ia rəgi nərmama səməme kamhəmwəki, in rətoni mə irəha həni mə Iesu traməkeikei memhə, in rərari ia nətərigien səvənhi, muvehi silin me nəha kınə ia silva irəha pam toti, muvehi muvehe, muvei pen m pris asori me mınıe nəmə asori me səvəi nəkur Isrel, ⁴ mını mə, "Iakino noien ərəha i, muvei pehe iərmama sə in ratukwatukw a ia rəgimiaha mə tihousi əpune in."

Miregi irəha həni mə, "Rəfo ikuvehe masək tegin kimaha? Səim atukw a nə noien."

⁵ Nənə Jutas rərarki irəpw silin me kınə ia silva fwe ia nəkwai nimwə səvəi Kumwesən, nənə mier mevən, mırukwi utə atukw a in ia kwənəkwus.

⁶ Mətə pris asori me həuvehi silin me nəha kınə ia silva, mhəni mə, "Rıpkatukwatukw mhə ia Loa səkitaha mə kitaha tsousəsımwın mane i irəha mane səvəi nimwəfwaki ti nəri nə mə mane i kuvei pen mə tukuvehi nəmri iərmama i mə tukousi əpune." ⁷ Ro iamınhi irə irəha hərai sun

* **26:66:** Lev 24:16, Jon 19:7 * **26:67:** Aes 50:6, 53:5 * **26:75:** Mat 26:34 * **27:3:** Mat 26:14-15

mhəuvehi mane nəha, mhəuvehi nəmri tiprənə riti. Fwe kupwən kani tiprənə nəha mə Tiprənə sə kamo tekinari me irə. Irəha həuvehi nəmri tiprənə nəha mə tukinimwi nərmama pwispwis me ikin. ⁸ Ro pen ipwet mine kamsegi pen ihi nəghi tiprənə nəha mə Tiprənə sə netə rinaiu ikin. ⁹ *Ia nəpin nəha nəgkiariien səvəi Profet Jereməa ruvəuvehe muvəukuə.

In riməni mə,

“Irəha həuvehi silin me kino ia silva irəha pam toti.

In nə mane sə nəkur Isrel me nepwin həni mə tuhəuvei pen ti nuvehiiien nəmri iərmama nəha.

¹⁰ Irəha həuvei pen mane nəha mhəuvehi nəmri tiprənə sə kamo tekinari me irə rəmwhen ia Iərimənu rini pehe tukw iou i mə tako.”

Iesu rərer ia nəmri Paelat

¹¹ Nəpin Iesu ramərer ia nəmri Paelat, Paelat rəres pen in mə, “Ik kig səvəi nəkur Isrel?”

Miregi Iesu rini mə, “Ik ikani.”

¹² *Ia nəpin nəha pris asori me mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel həskəmter, mamhəni ərəha Iesu, mətə Iesu rəpwəh niniien nəgkiariien riti ti nirəha i. ¹³ Ro pen Paelat rini pen tukwe in mə, “Rəfo ikaməpnəpen? Ipkregi mhə nəgkiariien me ripik nəha kamhəni ərəha ik irə?” ¹⁴ *Mətə Iesu ripkini mhə nəgkiariien riti tukwe in, mipkərpwin mhə nəgkiariien riti sə irəha kamhəni. Nənə Paelat rətoni məkəri asori nari irə.

Paelat rəsəni pen Iesu ia rəgi naruaqən me mə tuhousi əpune

¹⁵ Ia nuk me pam nəpin kamo nəveginien asori nəha Pasova irə, iəmə Rom sə ramərimənu ia kwopun nəha rukurən nuvehi rakaien iərmama riti ia kalapus sə nəkur Isrel həməres i, nənə məsəni in rier mamevən. ¹⁶ Ia nəpin nəha iərmama riti fwe ia nəkwai kalapus nərmama pam həukurən in nəghin nə Parapas. ¹⁷ Ro iaminihi irə nəpin nərmama housəsimwin irəha me, Paelat rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha hiokeikei mə takəsəni sin rier ia kalapus mamevən, Parapas uə Iesu sə kani mə Kristo?” ¹⁸ *Paelat rəres pen irəha iaminihi irə ti nəri nə mə in rukurən mə nəmə asori me səvəi nəkur Isrel həməuvei pen Iesu ia rəgin ti nəmwəkiien səvənraha.

¹⁹ Nari riti mwi, nəpin in raməkure ia kwopun sə raməkiri nəgkiariien ikin, pran səvənhi rərhi pen nəgkiariien riti revən tukwe mīni mə, “Tikəpwəh noien nari riti ia iəmə atukwatukw nəha. Ia nəpin riran pehe ipwet iakəməkərəha irə. Nənə təkwtəkwi iakregi rərəha tukwe.”

²⁰ Mətə pris asori me mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel kamhəkeikei m nərmama mə tuhəres Paelat i mə trəsəni Parapas rier ia kalapus mamevən, mətə troui əpune Iesu.

²¹ Nənə Paelat rəres pen mwi irəha i mə, “Iəmənmi i sə pəku kimiaha hiokeikei mə takəsəni rier ia kalapus mamevən?”

Miregi irəha həni mə, “Parapas.”

²² Miregi Paelat rini pen ti nirəha i mə, “Ro iaminihi irə takəfo ia Iesu sə kani mə Kristo?”

Miregi irəha pam həni mə, “Pwəh həru i tərini pen in ia nei ka-markuau.”

²³ Miregi Paelat rini mə, “Ti nəfe? Nəfe nəha nərəhəien in rino?”

* 27:9: Sek 11:12-13 * 27:12: Aes 53:7, Mat 26:63 * 27:14: Jon 19:9 * 27:18: Jon 11:47-48, Jon 12:19

Mətə irəha həni asori mwi mə, “Pwəh hərui tərini pen in ia nei kamarkuau.”

24 *Nəpin Paelat rətoni mə ko ripko mhə rerinraha rəpwuən, mətə hənamo nurigrigien asori, in ruvehi nui, maikuas ia rəgin mi ia nəmrinraha pam, mini mə, “Iou iakiwan ia nemhəien səvəi iəmə i. Niten riwən ia nirak. Ramarə a ia kimiaha.”

25 *Miregi nərmama me pam həni mə, “Pwəh niten rəmak pehe a ia kimiaha mine nəkwərəkəwərha me səkimaha.”

26 Nənə Paelat ro nəkwanraha, məseni Parapas rier ia kalapus mamevən, mətə rini nəkwan mə tukərisi Iesu. Nəpin naruagən me səvənhi hərishi pam in, Paelat ruvei pen in ia rəginraha mə tuhərui tərini pen ia nei kamarkuau.

Naruagən me haris əkenhin ia Iesu

27 Naruagən me səvəi Paelat həiri Iesu mhəuvnimwə ia nimwə asori səvəi Paelat nəghin nə Praetorium. Irəha həkwein irəha me nepwin ia kusen səvənraha həuvehe mhousəsimwin irəha me ipaka ti Iesu, 28 *mhəuvehi raka karkahu səvənhi, mharkahu pen karkahu əruerəv min rəmwhen ia karkahu səvəi kig. 29 Həuvehi rəhi, mhəuvnhi kəfəfau səvəi kig irə, mhəfəfau pen ia kənkəpwə, mhəuvei pen mwi rigi nei riti ia rəgin mwatuk rəmwhen ia nəri sə kig rauvehi rahatən pen nasorijen səvəi kig. Hənimwi nukurhunraha ia nənimen, mamharis əkenhin irə, mamhəni mə, “Ik kig səvəi nəkur Isrel kimaha iahəsiəi ik!” 30 *Irəha hərgəvəsi in, mhəuvehi raka rigi nei nəha ia rəgin, mhousi kənkəpwə irə. 31 Nəpin hənaris əkenhin raka irə, həuvehi raka karkahu əruerəv nə mharkahu pen tinari ihi səvənhi, mhəiri in mhəuvən mə tuhərui tərini pen ia nei kamarkuau.

Naruagən me hərui tərini pen Iesu ia nei kamarkuau

32 Nəpin naruagən me nəha hənəməier, hətoni iəmə Saerin riti nəghin nə Saemon. Irəha həkəikei min mə trəvrani nei kamarkuau səvəi Iesu. 33 Irəha həuvən ia kwopun riti nəghin nə Kolkota (nəpwrai nahag nəha kwopun səvəi kerhə ia iərmama). Ia kwopun nəha irəha 34 *həuvei pen waen m Iesu mə trənimwi. Kəvti pen nimwai nari riti rəfiə trasitu muəsi nəmisəien. Mətə nəpin Iesu rəpwasi əghan, rəpwəh nokeikeien mə trənimwi. 35 *Nəpin irəha hərui tərini pen raka in ia nei kamarkuau, həuai kirkiri tinari me səvənhi, mhəuini nari riti sə trahətən pen mə sin truvehi nəfe tinari səvənhi. 36 Nənə həkure ia kwopun nəha, mamhətui tukwe. 37 Ia kənkəpwə irənhə irə irəha hərui pen nəkukuə riti kimərai mə Iesu tremhə ti nəfe. Rini mə: *Iesu I Kig Səvəi Nəkur Isrel*

38 *Ia nəpin nəha həuvehi rakres mi kəru, mhərui tərini pen mwi irau ia nei kamarkuau, riti ia nikare Iesu mwatuk, riti ia nikaren mour. 39 *Nənə nərmama səməme kamhəukurau ia suatuk kamhounouini kənkəpwənraha me, mamhəni ərəha Iesu, 40 *mamhəni mə, “Ik nə iəmə ikiməni mə tikouraha nimwə səvəi Kumwesən marə muvrhəkin mwi ia nəpin kahar. Itə, uvehimiri ik! Trini minuə ik Tini Kumwesən pərhien, araka ia nei kamarkuau meiwaiu pehe.”

* 27:24: Dut 21:6-9, Mat 27:4 * 27:25: Mat 23:35, Wok Me 5:28 * 27:28: Luk 23:11
 * 27:30: Aes 50:6 * 27:34: Sam 69:21 * 27:35: Sam 22:18 * 27:38: Aes 53:12
 * 27:39: Sam 22:7, Sam 109:25 * 27:40: Mat 26:61, Jon 2:19

41 Ia noien a mwi naha pris asori me mine nahatən me səvəi Loa mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel haris əkenhin irə, mamhəni mə, 42 **“In riməuvehimiru raka nərmama həpik, mətə ko rəpkuehimiru atukw mhə in. Mə in kig səvəi nəkur Isrel pərhiən, ramanan mə raraka ia nei kamarkuau meiwaiu pehe, pwəh kitaha sətoni mhəni nīpərhiənien irə. 43 *Iəmə i rahatətə ia Kumwesən mini mə in Tini Kumwesən. Pwəh sətoni ro mə Kumwesən rerin ragien tukwe truvehimiru in təkwtəkwuni.”* 44 Iərmama mi naha sə krauakres kinərui tərini pen irau ia nei kamarkuau irəhar Iesu, irau mwi krauni ərəha in rəmwhen nepwīn həməni.

Iesu remhə

45 Ia kurkwai nəpīn ia ran nəpitəvien ruvehe mousəman kwopun me pam ia tənə naha meste aoa kahar rukurau. 46 **Nənə raripwi tri klok ia nəruarəv Iesu rəkwein əpwəmwis, mini minuə, “Eloi, Eloi, lama sapaktani?” Nīpwrai nəgkiariien naha in i mə “Kumwesən səiou, Kumwesən səiou, rəfo ikap raka ia nirak iaminihi?”*

47 Nərmama me nepwīn səməme kamhərer mamhəspau ia Iesu həregi nəgkiariien naha, mhəni mə, *“Iəmə i raməkwein Profet Elaeja.”*

48 **Nənə təkwtəkwuni a riti ia nirəha raiu muvehi nīpəri koton, meitesi ia waen sə rəfiə, mīpiri pen ia nusvenhi rəgi nei riti, muvehi pen mə Iesu trənimwi. 49 Mətə in me nepwīn həni mə, “Pəpim ro pwəh sətoni mə Profet Elaeja truvehe muvehimiru iəmə i uə rekəm.”*

50 Nənə Iesu rəkwein əpwəmwis mwi, məseni pen nimiruien səvənhi, memhə.

51 **Təkwtəkwuni a mwi tinari sə rəgher tukuahag kwopun ikinan anan fwe ia nəkwai nimwə səvəi Kumwesən reitehi nīpərīn kəru fwe irənhə meste nari fwe inhəripw. Nənə tīprənə rikiu, meitehi kəruətərei me. 52 Nīpəgi kəruətərei me nepwīn sə kinərkwafə nīpwrai nərmama ikin həuvehe mhəkweg, nənə Kumwesən ro nərmama me səvənhi həpik hətui mwi ia nemhəien səvənraha. 53 Kurirə irə nəpīn Iesu rətui mwi ia nemhəien səvənhi irəha həier irapw ia nīpəgi kəruətərei me səvənraha, mhəvən ia taon ikinan nə Jerusalem, nərmama həpik hətoni irəha.*

54 Iaruagən riti naha in rasori ia naruagən me irəha pam hantret. In mine naruagən me nepwīn səvənhi kamhətui ti Iesu. Nəpīn irəha hətoni nīmwnimwien naha mine narimnari me naha sə həməier pehe, həhekir asori, mhəni mə, *“Nīpərhiənien iəmə i in Tini Kumwesən.”*

55 **Nənə nīpran me həpik ia kwopun naha kamhərer isipwīn kwopti ti Iesu mamhəspau irə. Nīpran me naha həməier ia tənə Kalili, mamhəkurirə ia Iesu, mamhasitu irə. 56 *Meri Maktala, mine Meri mama səvəi Jemes mine Josef, mine mama səvəi tini Sepeti mi kamharərer irəha minraha.*

Josef rərkwafə nīpwrai Iesu

57 Iəmə Aramatia riti naha ikin nəghin nə Josef. Nautə səvənhi rasori. In mwi iərmama riti səvəi Iesu. Ia nəruarəv 58 **revən ti Paelat, məres pen mə ko Paelat rəsəni in ruvehi nīpwrai Iesu. Ro pen Paelat rini nəkwan mə tukuehi pen min. 59 Josef revən muvehi nīpwrai Iesu, muvegi ia*

* 27:42: Jon 11:50 * 27:43: Sam 22:8 * 27:46: Sam 22:1 * 27:48: Sam 69:21 * 27:51: Eks 26:31-33, Hip 10:19-20 * 27:55: Luk 8:2-3 * 27:56: Mat 20:20 * 27:58: Dut 21:22-23

tinari əmher riti kino ia linen, ⁶⁰ *nənə məmri pen ia nıpəgi kəruətərei riti səvənhi sə in rınərai ərori raka. Nəpın rınəmri raka, rəsəkwaəsəkwu kəruətərei asori riti mərəpınhə pen kwəruə irə, nənə mamevən. ⁶¹ Meri Maktala, mine Meri mama səvəi Jemes mine Josef krauəkure fwe ikin, rouəti pen nıpəgi kəruətərei nəha kinərkwafə nıpwrari İesu ikin.

Naruagən me nepwın həsisəg əknekın nıpəgi kəruətərei

⁶² Kini rakwakwi irə, nəpın kaməpnəpenə irə ti Sapat, pris asori me mine Farisi me həuvən mhousəsımwın irəha me ia nəmri Paelat, ⁶³ *həni pen tukwe in mə, “Təmə asori. Rerimaha ramrhi nəgkiariien riti səvəi iəmə nəha rameikuə. Nəpın ramıru ihi, rıməni mə nəpın kahar trukurau nənə in trətui mwi ia nemhəien səvənhi. ⁶⁴ Ro iamınhi irə tikərhi pen nərmama me nepwın saim pwəh həuvən mhəsisəg əknekın ia nıpəg sə kinərkwafə nıpwrarı ikin meste nəpın kahar haruvehe mharukurau. Rərəha nərmama me səvənhi həuvən, mhakres nıpwrarı, mhəni pen ti nərmama mə in rınətui mwi ia nemhəien səvənhi. Tuko ro iamınhi irə neikuəien nəha səvənraha trərəha məpi raka sə fwe kupwən.”

⁶⁵ Miregi Paelat rini pen ti nirəha i mə, “İakəsəni naruagən me nepwın səioui. Tiho mhəiri irəha mhəuvən mhəsisəg əknekın ia nıpəgi kəruətərei nəha.” ⁶⁶ *Ro pen irəha həuvən mhəmri pen nari riti ia kəruətərei sə ramərər tukuahag ia nıpəg nəha mə iərmama riti rikiu irə irəha tuhətoni mhəukurən. Nənə naruagən me nepwın kamhərər tukuahag tukwe.

28

İesu rətui mwi ia nəmhien səvənhi

¹ Nəpın Sapat ruvəukurau, ipaka rınamran ia Sante, Meri Maktala mine Meri mama səvəi Jemes krouevən mə trouətə nıpəgi kəruətərei kinəmri pen nıpwrari İesu irə.

² Nənə təkwətəkwuni a irə, nımwnımwien asori rikiu, ti nəri nə mə agelo riti səvəi İərimənu rier ia neiai meiwaiu pehe, məsəkwu raka kəruətərei nəha kinəsisəg pen ia nıpəg, nənə məkure utə irə. ³ *Nıpwrarı ramser rəmwhen ia nouapiriien. Tinari səvənhi rəpsan anan. ⁴ Nəpın naruagən me nəha səməme kamhərər tukuahag ti nıpəg hətoni agelo nəha, həhekır mhətəmmımwın, həuvehe mhəmwhen ia nərmama həuvamhə.

⁵ Mətə agelo nəha rini pen ti prən mi nəha mə, “Rouəpwəh nehekiriien. İakukurən mə irouətui İesu sə kinərui tərini pen ia nei kamarkuauı.

⁶ *In riwən i. In rınətui mwi ia nemhəien səvənhi rəmwhen mə in rıməni. Roueve, rouətə kwopun nıpwrarı rınamapri ikin, ⁷ *nənə rouevən akwauəkw rouni pen ti nərmama me səvənhi mə in rınətui mwi ia nemhəien səvənhi, nənə təkwətəkwuni in rakupwən ia kimiaha mamevən ia tənə Kalili. Kimiaha tihətoni in fwe ikin. İrouregi iakuvəni raka narimnari me i tukumirau i.”

⁸ Nənə irau krouəpwəh akwauəkw nıpəg, rouhekır, mətə rerınrau ragien pik mwi. Krouaiu, rouevən mə trouni nəri nəha ti nərmama me səvəi İesu. ⁹ Nənə təkwətəkwuni a İesu rier irapw ti nirau, mini mə, “Ramasan tukumirau!” Nənə irau krouevehe tukwe, rounımwi nukurhunrau ia nənimen, rouəkwtəmhirı nisun mi, rousiai in. ¹⁰ *Nənə İesu rini pen ti nirau i mə, “Rouəpwəh nehekiriien, rouevən, rouni pen ti

* 27:60: Aes 53:9 * 27:63: Mat 12:40, 16:21, Jon 2:19-21 * 27:66: Dan 6:17 * 28:3: Mat 17:2, Wok Me 1:10 * 28:6: Mat 12:40, 16:21 * 28:7: Mat 26:32 * 28:10: Hip 2:11

piak me mæ iræha tuhæuvæn fwe tæna Kalili. Ia kwopun næha iræha tuhætæ iou.”

Nægkiariien sævæi naruağən me

¹¹ Næpın irau krouerærig, tækwækwuni a mwi, naruağən me nepwın sæmæme hænæmærer tukuahag nıpæg hæuvæn fwe taon, nænæ mhæni pen narimnari me næha ti pris asori me. ¹² Nænæ pris asori me hoeite næmæ asori me sævæi nækur Isrel mamharai sun iræha minraha. Nænæ næpın hæuværai sun raka, hæuvei pen mane asori m naruağən me næha, ¹³ *mhæni mæ, “Kımiaha tihæni irapw ti nærmama me mæ næpın kımiaha hiamapri ia næpın nærmama me sævæi Iesu hæuvehe mhakres nıpwræn. ¹⁴ Nænæ trıni minuæ Paelat rıregi nægkiariien næha, kımaha tahægkiari min mæ in træpwæh nourahaien kımiaha.” ¹⁵ Ro iamınhi iræ naruağən me hæuvehi mane, mhæuvæn, mho næfe pris asori me hænæni pen ti niræha i. Nænæ nægkiariien næha ruviris ia tæna Isrel. Kamıni ihi ipwet mine.

Nægkiariien sampam Iesu ruvei pen m nærmama me sævænhi

¹⁶ *Ia næpın næha nærmama me sævæi Iesu iræha pam eleven hæuvæn fwe tæna Kalili ia tækuær riti sæ Iesu rımæni pen ti niræha i kupwæn. ¹⁷ Næpın iræha hætoni in, hænımwi nukurhunraha ia nænimen, mhæsiai in. Mætæ nepwın hæreirei amasan ia rerınraha mæ Iesu pærhien i. ¹⁸ *Nænæ Iesu ruvehe, mını pen ti niræha i mæ, “Kumwesæn ruvei pehe nasoriien miou iakamærimænu ia narimnari me pam ia neiai mine tıprænæ. ¹⁹ *Ro pen kımiaha tihamækeikei mhæuvæn mhævi nærmama ia tænæmtænæ me pam pwæh iræha hæuvehe mho nærmama me sæiou ia niræha. Kımiaha tihamækeikei mho paptæes ia niræha ia næghi Tata mine Tini mine Nænımwın İkinan, ²⁰ *mamhahætæn iræha mæ iræha tuhamækeikei mho nægkiariien me pam sæ iakinahætæn kımiaha iræ. Nænæ hæregi ro næri i. Iou takamaræ rerın tukumiaha meste næpın sampam.”

* **28:13:** Mat 27:64 * **28:16:** Mat 26:32, Mat 28:7,10 * **28:18:** Dan 7:14, Jon 13:3, Efes 1:20-22 * **28:19:** Mak 16:15-16, Wok Me 1:8, 8:16, 19:5, Rom 6:3, 1Kor 1:13, 10:2, Kal 3:27

* **28:20:** Wok Me 18:20, Jon 14:23

Mak Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Mak in rıməkupwən mırar narimnari me ia nımıruien səvəi İesu. Nətərigien səvəi nərmama mə Mak in iərmama riti sə rinakurirə ia Pol mine Panapas nəpin krouəvisau irapw nəgkiariien amasan ia kwopun me. Mak in raməgkiari pik ia narəien səvəi İesu Kristo. Matiu, Mak, Luk, Jon, irəha pam haməgkiari ia narəien səvəi İesu Kristo, mətə nəkukuə səvəi Mak rukwakwa mamrai kwərhakwərha nəgkiariien iərmama rəvsini mukurən. Mak raməgkiari ia wok səvəi İesu Kristo maməgkiari mwi ia nımtətien me səməme in rino. Mak ramahatən mə İesu rəmwhen ia iərmama sə ramo wok mauvehi nasoriien. İkəvsini nəkukuə səvəi Mak nıpərin kahar, nıpərin kuatia raməgkiari ia nəfe kınə ia Kristo ia nəfwakiien sampam ia nımıruien səvənhi ia təkure tıprənə i, maməgkiari irə mamə sampam ia nemhəien səvənhi mine nəpin rinətui mwi ia nemhəien.

Nukune nəgkiariien amasan

¹ Nukune nəgkiariien amasan sə raməvisau İesu Kristo, Tini Kumwesən.

² *Kimərai pen nəgkiariien riti ia nəkukuə səvəi Profet Aesea fwe kupwən. Nægkiariien nəha rani iamınhi irə mə, “Ətə ro, takərhi pen iərmama sə trəgkiari tukwini səiou, in trukupwən ia nıram mevən, məpərhi səim suatuk.”

³ “Reri iərmama riti raməkwein əpwəmwiə ia kwopun akwesakwes ikin mamini mə,

‘Kımiaha tihaməkeikei mhəpərhi suatuk səvəi İərimənu səkitaha, mhəmri atukwatukw suatuk ouihi me səvənhi.’”

⁴ *Ro iamınhi irə Jon rier irapw ia kwopun akwesakwes ikin, maməvisau irapw ti nərmama mə, “Kımiaha tihaməkeikei mhəəriğ ia noien ərəha me səkimiaha, mho paptəes, nənə Kumwesən trəpwəh nərpwınien noien ərəha me səkimiaha.” ⁵ Nərmama pam ia tənə Jutia mine Jerusalem həuvən ti Jon, mamhəni irapw noien ərəha me səvənraha, nənə in ramo paptəes ia nırəha ia nui aris Jotan. ⁶ *Jon ramarkahu ia tınari kınə ia nımwheri kamel, mamətəti ia teki nərimıru, maməni kınə mine kwənıpwət ia sukapak. ⁷ *Ramini irapw mə, “Kurirə ia nırak, iərmama riti fwe rauvehe. Niskaiien səvənhi rasori məpi raka iou. İapkəmwhen mhə mə takərpəsuk mifi raka nəkwus ia səvənhi put. ⁸ İou iakamo paptəes ia kımiaha ia nui, mətə in truvehe mo paptəes ia kımiaha ia Nənimwin İkinan.”

Jon ro paptəes ia İesu

⁹ İa nəpin nəha İesu ruku pen fwe ia taon nəha Nasaret ia tənə Kalili, muvehe, nənə Jon ro paptəes irə ia nui aris Jotan. ¹⁰ Nəpin atukwatukw İesu rutə pehe ia nui, rətoni kəpuapən rəkwag, Nənimwin İkinan rosi mak inhəripw reiwaiu pehe məkure irə. ¹¹ *Nənə reri Kumwesən ruku pen ia neiaı mını mə, “İk nəriğ keikei. Reriğ rəgien tukw ik.”

* **1:2:** Mat 11:10 * **1:4:** Wok Me 13:24, 19:4 * **1:6:** 2King 1:8, Mat 11:8 * **1:7:** Wok Me 13:25 * **1:11:** Sam 2:7, Aes 42:1, Mat 12:18, Mak 9:7

Setan raməmwur mə tro Iesu rimwei ia nərahaien

¹² Jon rino raka paptas ia Iesu. Nənə Nənimwin İkinan rərhi pen Iesu revən ia kwopun akwesakwes ikin. ¹³ *Rarə ikin meste nəpin foti. Ia nəpin nəha Setan raməmwur mə tro Iesu rimwei ia nərahaien. Iesu ramarə irəha nəri əprmin me. Nagelo me hamo tukwini nari min.

Iesu rinaməvisau irapw nəgkiariien amasan səvəi Kumwesən

¹⁴ *Kəkwtəmhiri Jon, kuvehi puvnimwə ia kalapus. Kurirə ikin Iesu ruvehe ia tənə Kalili, maməvisau irapw nəgkiariien amasan səvəi Kumwesən, mamini mə, ¹⁵ **“Təkwtəkhwuni rino nəpin atukwatukw. Nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə ruvəuvehe ipaka. Tihərərig ia noien ərəha me səkimiaha, mhəni niphəhienien ia nəgkiariien amasan səiou.”*

¹⁶ Nəpin Iesu ramavən ia nikare nui asori Kalili, rətoni Saemon irau piəvni nəghin nə Antru krauerukw net ia nui. Irau krauerukw net ia nui ti nəri nə mə irau iərmama mi kravi nəmu. ¹⁷ *Iesu rini pen ti nirau i mə, *“Rouvehe roukurirə iou, pwəh tako kimirau tirouvehe iərmama mi sə kravi nərmama.”* ¹⁸ Nənə təkwtəkhwuni a krouəpwəh net səvənrau roukurirə in.

¹⁹ Kurirə ikin Iesu ravən ouihi a mwi, mətoni tini Sepeti Jemes mine piəvni nəghin nə Jon. Krauəkure ia nəkwai nitətə ouihi riti rautiri net me. ²⁰ Iesu rətoni irau, məkwein irau. Nənə krouəpwəh səvənrau tata Sepeti raməkure ia nəkwai nitətə ouihi irəha nərmama səməme ramərəku irəha ti noien wok səvənhi, rouevən roukurirə Iesu.

Iesu rəkoui irapw nənimwin ərəha ia iərmama riti

²¹ *Iesu mine nərmama me səvənhi həvən ia taon riti nəghin nə Kapaneam. Ia Sapat Iesu ruvnimwə ia nəkwai nimwəfwaki səvəi nəkur İsel mamahatən nərmama me. ²² *İrəha həkəri asori nari ia nahatənien səvənhi, ti nəri nə mə in ramahatən irəha rəmwhen iərmama sə rauvehi nasoriien ruku pen ti Kumwesən. In ropə ia nahatən me səvəi Loa. ²³ Nənə təkwtəkhwuni a iərmama riti sə nənimwin ərəha ramarə irə ruvnimwə pehe ia nəkwai nimwəfwaki səvənraha, ²⁴ *məkwein əpwəmwis, mini mə, *“Iesu, ik iəmə Nasaret! Ikuvehe mə tiko nəfe ia kimaha? Ikuvehe mə tikouraha kimaha uə? Iakukurən ik. Ik iəmə ikinan səvəi Kumwesən.”*

²⁵ Mətə Iesu rinise nənimwin ərəha, mini mə, *“Əpwəh nəgkiariien, mier ia iərmama i.”* ²⁶ *Nənə nənimwin ərəha rəkwein əpwəmwis, mikiukiu ia nipwran, mier.

²⁷ Kurirə irə nərmama me nənimwin ərəha rier. Haməres irəha me i mə, *“Nəfe nəha? Nahatənien vi riti uə? İəmə i rauvehi nasoriien, mamini nəkwai ti nənimwin ərəha me, nənə irəha ho.”* ²⁸ *Təkwtəkhwuni a mwi nəgkiariien kamini ia Iesu rier mevən ia kwopun me pam ia tənə Kalili.

Iesu ro nərmama həpik nemhəien rarə ia nirəha həvəhe mhəsanin

²⁹ Iesu rier irapw ia nimwəfwaki səvəi nəkur İsel irəha Jemes mine Jon mine Saemon mine Antru. İrəha həvən atukwatukw mhəvnmwə ia nəkwai nimwə səvəi Saemon mine Antru. ³⁰ Nəpin hapirapw fwe ikin, nərmama həvisau pen m Iesu mə kaka pran səvəi Saemon ramapri, maməkweie fifa. ³¹ Ro iamnhi irə Iesu revən mətoni, muvehi rəgi pran

* **1:13:** Sam 91:11-13 * **1:14:** Mak 6:17 * **1:15:** Mat 3:2, Kal 4:4 * **1:17:** Mat 13:47, Luk 5:1-11 * **1:21:** Mat 4:13 * **1:22:** Mat 7:28-29 * **1:24:** Mak 5:7 * **1:26:** Mak 9:26
* **1:28:** Mat 4:24

nəha, mivi utə. Təkwətəkwuni a mwi nemhəien raraka ia prən nəha. Rəsanin mevən misui raka nəveginien muvei pen mīnraha.

³² Raməruarəv meri ruvəivə. Nənə nərmama me həuvehi pam nərmama səməme nemhəien rarə ia nirəha mine səməme nəremhə me kamharə ia nirəha həuvehi irəha mhəuvehe ti Iesu. ³³ Nərmama pam ia rukwənu səvəi Saemon housəsīmwin pen irəha ia kwəruə ia nimwə səvənhi. ³⁴ *Nənə Iesu ro nərmama həpik nemhəien səpəmsəpə rarə ia nirəha həuvehe mhəsanin. In rəkoui irapw nəremhə me həpik ia nərmama, mətə rinise nəremhə me nəha mə tuhəpwəh nəgkiariien ti nəri nə mə irəha həukurən mə in sin.

³⁵ *Ia nəpnəpin anan, rapitəv ihi, Iesu rətui mevən fwe ia kwopun riti sə nərmama həiwən ikin, maməfwaki fwe ikin. ³⁶ Nənə Saemon mine in me nepwin kamhətui in. ³⁷ Nəpin hətoni Iesu, həni pen tukwe in mə, “Iesu, nərmama pam fwe kamhətui ik.”

³⁸ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Pwəh səuvən mwi ia rukwənu me nəha ipaka tukutaha. Takəvisau mwi mīnraha, ti nəri nə mə səiou atukwatukw nəha wok iakiməuvehe tukwe.” ³⁹ *Nənə Iesu revən mukurau ia tənə Kalili, maməvisau ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel, maməkoui irapw nəremhə me ia nərmama.

Iesu romasan iərmama riti sə nemhəien skai raməmak ia tekīn

⁴⁰ Iərmama riti nemhəien skai riti raməmak ia tekīn. In ruvehe ti Iesu, mīnimwi nukurhun mi ia nənimen, mīni pen tukwe in mə, “Mə rerim ragien ko iko iakəmher?”

⁴¹ Nənə Iesu rerin rəkwəpir tukwe. In rosə pen rəgin, mirapi in, mīni mə, “Rerik ragien. Tikuvehe məmher.”

⁴² Nənə təkwətəkwuni a nemhəien raraka irə. Iesu ro nīpwran ruvehe məmher mwi, ⁴³⁻⁴⁴ *mərhi pen i, mīnise pen tukwe in mə, “Tikətui amasan tukwe, məpwəh nīnien nəfe iakino mik ti iərmama riti, mətə tikevən atukwatukw ti pris pwəh rətoni nīpwram mə rinəmher. Tikuvei pen nəfe m Kumwesən sə Moses riməni. Nərmama tuhətoni həukurən mə nemhəien i ruvəiwən ia nīpwram.” ⁴⁵ Mətə nəpin iərmama nəha rəpwəh Iesu mier, rinani irapw nəfe Iesu rino mīn ti nərmama me. Nəgkiariien səvənhi ruviris ro pen rīskai ti Iesu mə travən mevən mwi ia rukwənu riti mwi. Mətə ramavən a ia kwopun me nərmama həiwən ikin. Nərmama pam ia kwopun me kamhəuvehe tukwe.

2

Iesu romasan iərmama riti nisun mi krouemhə

¹ Nəpin me nepwin rukurau, nənə Iesu rirərig pehe mwi ia Kapaneam. Nərmama me həregi kaməvisau mə in fwe ia nəkwai nimwə. ² Ro iamīnhi irə irəha həuvən mhousəsīmwin pen irəha me tukwe. Nəkwai nimwə rukuə ia nərmama. Kwopun səvəi nəkureien riwən fwe imwə mine ia kwəruə. Iesu raməvisau irapw nəgkiariien amasan mīnraha. ³ Ia nəpin nəha nərmama kefə həuvehi iərmama riti mhəuvehe ti Iesu. Iərmama nəha nisun mi krouemhə. Ko rīpkavən mhə. ⁴ Həuvehi pehe, mətə ko həpkəuvən mhə ipaka ti Iesu ti nəri nə mə nərmama həpik anan. Ro iamīnhi irə irəha həputə ia təkure nimwə, mho ruei nimwə riti ratukwatukw ia kwopun nəha Iesu raməkure ikin. Ho pam ruə, həuvehi

* 1:34: Mak 3:11-12 * 1:35: Mat 14:23, Mak 6:46 * 1:39: Mat 4:23, 9:35 * 1:43-44: Mak 3:12, 7:36, Lev 14:1-32

irapw niməhan sə iərmama nisun mi krouemhə ramapri irə reiwaiu.

⁵ *Nəpin Iesu rətoni nahatətəien səvənraha, rini pen ti iərmama sə nisun mi krouemhə mə, “Nərik, iakinenouenou raka noien ərəha me səim.”

⁶ Nahatən me nepwin səvəi Loa kamhəkure fwe ikin, rerinraha ramrhi mə, ⁷ * “Rəfo iəmə nəha raməgkiari iaminha irə mine? Nəgkiariien nəha rərəha. Kumwesən əpa rukurən nenouenouien noien ərəha me. Sin mwi rukurən noien?”

⁸ Təkwtəkwwuni a Iesu rukurən nətərigien səvənraha, mini pen ti nirəha i mə, “Rəfo rerimiahə ramrhi iamihhi? ⁹ Nəgkiariien mi sə pəku nəha riməru tukw iou ti ninien ti iərmama i nisun mi krouemhə: nəgkiariien i mə, ‘Iakinenouenou raka noien ərəha me səim,’ uə nəgkiariien i mə, ‘Ərer, muvehi niməhan səim, mavən mamevən?’ ¹⁰ Mətə iakokeikei mə kimiahə tihəukurən mə iou, Iəməti Iərmama, iakauvehi nasoriien ia tiprənə i. Iakukurən nenouenouien noien ərəha me.” ¹¹ Nənə Iesu rini pen ti iərmama sə nisun mi krouemhə mə, “Iakani pehe tukw ik i mə ərer, muvehi niməhan səim, mavən mamevən fwe imwam.” ¹² *Təkwtəkwwuni a rərer, muvehi niməhan səvənhi ia nəmri nərmama, mavən mamevən. Nənə irəha nənimenraha rier. Həgnəgini Kumwesən mə, “Səpkətə raka mhə nari riti iamihhi irə ia nəpin riti!”

Iesu rəkwein Livae mə trukurirə in

¹³ Iesu revən mwi mamavən ia nikare nui asori Kalili. Nərmama həpik həuvehe tukwe, nənə in ramahatən irəha. ¹⁴ *Ia nəpin nəha ramavən mətətoni Livae tini Alfeas raməkure ia nimwə kamərəku pen takis ikin. Iesu rini pen tukwe in mə, “Kurirə iou.” Nənə Levi riskəmter mukurirə in.

¹⁵ Kurirə irə Iesu revən maməni nari ia nəkwai nimwə səvəi Livae. Nərmama kamərəku pen takis minraha mine nərmama ərəha me nepwin mwi həpik kamhani pəri nari irəha min mine nərmama me səvənhi. (Ro iamihhi irə mine ti nəri nə mə nərmama kamərəku pen takis minraha mine nərmama ərəha me nepwin mwi həpik kamhəkurirə ia Iesu.)

¹⁶ *Nənə nahatən me səvəi Loa, irəha mwi Farisi me, həuvehe mhətətoni Iesu raməni nari irəha nərmama kamərəku pen takis minraha mine nərmama ərəha me nepwin mwi. Irəha həres nərmama me səvənhi mə, “Rəfo in raməni nari irəha nərmama kamərəku pen takis minraha mine nərmama ərəha me nepwin mwi?”

¹⁷ Nəpin Iesu riregi nəgkiariien səvənraha, rini pen ti nirəha i mə, “Nərmama həsanin tuhətui tokta ti nəfe? Mətə nərmama kamhəm hə kamhətui tokta. Iou iapkuvehe mhə mə takəkwein nərmama atukwatukw me, mətə iakuvehe mə takəkwein nərmama ərəha me.”

Noien vi ko rəpkuvehe mhə mo kuation irau noien ivis

¹⁸ Nəpin riti nərmama me səvəi Jon Paptəes irəha Farisi me kamhəpwəh nanien nari ti nəfwakiien. Nərmama nepwin həuvehe mhəres Iesu i mə, “Rəfo nərmama me səvəi Jon mine Farisi me kamhəpwəh nanien nari ti nəfwakiien, mətə səim nərmama me həpko mhə?”

¹⁹ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Nərmama ia nəveginien i kamo ti narə viien səvəi iərman mine pran tuhaməkeikei mhani nari, mamhagien, ti nəri nə mə iərman sə rəpkarə vi a irau pran səvənhi ramarə irəha minraha. Rəpkatukwatukw mhə mə irəha tuhəpwəh nanien nari ti

* 2:5: Luk 7:48 * 2:7: Aes 43:25, 1Jon 1:9 * 2:12: Mat 9:33 * 2:14: Jon 1:43 * 2:16: Mat 11:19, Luk 15:1-2

nəfwakiien ia nəp̄in nəha. ²⁰ Mətə t̄ipkuvehe ia nəp̄in sə t̄ipkuvehi raka iərman sə r̄ipkarə vi a irau pran səvənhi t̄ipkarə mhə mwi irəha minraha. Ia nəp̄in nəha irəha tuhəpwəh naniien nari ti nəfwakiien.

²¹ Iərmama riti riwən ko ruvehi n̄ipəri t̄inari vi mitiri tukuahag ia ruei t̄inari ivis. Tr̄ini minuə ro iam̄inhi irə, n̄ipəri t̄inari vi truvehe mik̄imkim, meitehi t̄inari ivis mo ruen rasori. ²² Iərmama riti riwən ko rətəgi pen waen vi ia tiki waen tui sə k̄ino ia teki n̄ani. Tr̄ini minuə ro iam̄inhi irə, waen vi trəse tiki waen tui rəsisi m̄əp̄əruə. Nənə tiki waen tui mine waen vi irau p̄əri krouərəha. Mətə waen vi tukətəgi pen ia tiki waen vi me.”

Iesu in Iərimənu səvəi Sapat

²³ Nəp̄in riti ia Sapat Iesu ramavən maməpi simw̄in ia n̄ime i wit me nepw̄in. Nərmama me səvənhi kamhək̄urirə in, mamhesi kwənkwai wit, mamhani. ²⁴ *Ro iam̄inhi irə Farisi me h̄ani pen ti Iesu i m̄ə, “Ətə ro. Nərmama me səim kamho noien riti r̄ipkatukwatukw mhə ia Loa səkitaha m̄ə tuko ia sapat. Rəfo kamho iam̄inhi irə?”

²⁵⁻²⁶ *M̄iregi Iesu rini pen ti nirəha i m̄ə, “Rosi k̄imiaha hiəpk̄əvsini raka mhə ia Nəkukuə Ikinan nəfe Kig Tevit rino fwe kupwən uə? Ia nəp̄in nəha Apiatar rauvehi wok irə səvəi pris asori anan, Kig Tevit mine nərmama me səvənhi nəveḡinien riwən ti nirəha, nukumhə r̄inah i irəha. Nənə Kig Tevit ruv̄nimwə ia nimwə səvəi Kumwesən, muvehi bred ikinan sə raməm̄ak ia nifətə. R̄ipkatukwatukw mhə ia Loa səkitaha m̄ə in tr̄oni bred nəha, pris me əpa hək̄urən naniien. Mətə Kig Tevit r̄ani, muvei pen mwi m̄ nərmama me səvənhi hani.”

²⁷ *Nənə Iesu rini pen ti nirəha i m̄ə, “K̄ino Sapat ti iərmama. Kipko mhə iərmama ti Sapat. ²⁸ Ro pen iou, Iəm̄əti Iərmama, iakam̄ərimənu ia Sapat.”

3

Iesu romasan r̄əgi iərmama riti

¹ Iesu revən muv̄nimwə mwi ia nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel. Iərmama riti ia nəkwai nimwəfwaki nəha r̄əgin r̄ərfe ko r̄ipkuv̄i atukw mhə i. ² Nəm̄ə asori me kamhətə Iesu m̄ə trəfo irə mine. Tr̄ini minuə romasan iərmama nəha ia Sapat, tuhəni ərəha in tukwe. ³ Iesu rini pen ti iərmama sə r̄əgin r̄ərfe m̄ə, “Ərer ia kurkwai nərmama.”

⁴ *Nənə Iesu r̄eres pen irəha i m̄ə, “Ratukwatukw ia Loa səkitaha m̄ə ia Sapat tuko noien amasan uə tuko noien ərəha? Ratukwatukw mwi m̄ə tukuvehim̄iru iərmama uə tukousi əpune?” Iesu r̄eres pen irəha i, mətə h̄əpwəh nəḡkiariien.

⁵ *In r̄əti ərari mamətə irəha. Niemaha r̄əpi. Rer̄in r̄əpou ti n̄əri nə m̄ə k̄ənkəpwənraha riskai. Nənə in rini pen ti iərmama sə r̄əgin r̄ərfe m̄ə, “Tiko muvi atukw r̄əgin.” Iərmama nəha ruvi atukw r̄əgin. R̄əgin ruvehe mamasan mwi. ⁶ *Nənə Farisi me h̄əier irapw, mhəuvən akwauakw ti nərmama me səvəi Kig Herot. Irəha hous̄əsimw̄in irəha me mhəni ərəha Iesu, mamhətui suatuk m̄ə tuhousi əpune in.

Nərmama h̄əp̄ik kamhək̄urirə ia Iesu

⁷ Iesu rier irəha nərmama me səvənhi, mevən fwe ia nui asori Kalili. Nəkur Kalili h̄əp̄ik hək̄urirə i. ⁸ *Nərmama h̄əp̄ik mwi nəha ikin nəp̄in

* 2:24: Dut 23:25 * 2:25-26: 1Saml 21:1-6, Lev 24:5-9 * 2:27: Dut 5:14 * 3:4: Luk 14:3

* 3:5: Jon 11:33 * 3:6: Mat 22:15-16 * 3:8: Mat 4:25

häregi narimnari me naha Iesu ramo häuvehe mhätöni in. Nepwⁱⁿ häuku pen ia tənä Jutia mine Jerusalem, nepwⁱⁿ häuku pen ia tənä Itumia, nepwⁱⁿ häuku pen ia nui aris Joten pen, nepwⁱⁿ mwi häuku pen ia kwopun me naha ipaka ti taon mi naha Taea mine Saeton. ⁹ *Ti näri nä mä narmama me naha häpik anan, Iesu rini pen ti narmama me sävänhi minuä tuhäpnäpenä ia nitätä ouhi riti pwäh in räkure irä kamo narmama häsigäsigi in. ¹⁰ *In rini iamⁱⁿhi irä mine ti näri nä mä in rinomasan raka narmama häpik mo pen sämäme kamhemhä kamhäuvehe ipaka tukwe mä tuhärapⁱ in. ¹¹ *Nänä ia näpⁱⁿ me, näpⁱⁿ nänimwⁱⁿ äräha me sämäme kamharä ia narmama kamhätöni in, kamhänimwi nukurhundraha ia nänimen, mamhäkwein asori, mamhäni mä, “Ik Tini Kumwesän.” ¹² *Mätä Iesu ranise pen äknekⁱⁿ ti niräha i mä tuhäpwäh näkwein äpwämwisien naghⁱⁿ iamⁱⁿhi kamo narmama häregi häukurän in.

Aposol me sävai Iesu Kristo

¹³ Iesu rutä ia täkuär riti, näkwein narmama me sävänhi sämäme in rokeikei mä iräha tuhäuvehe tukwe, nänä iräha häuvehe. ¹⁴ In rärpwi rägin ia niräha pam twelef, misegi pen naghⁱⁿraha mä aposol me.^a Iräha tuhamarä päri iräha Iesu. In trärhi pen iräha häuvän mhävisau irapw nägkiariien amasan. ¹⁵ In truvei pen nasoriiien minraha. Ia nasoriiien naha iräha tuhäkoui irapw näremhä me ia narmama. ¹⁶ *Näghi aposol me naha ro iamⁱⁿhi irä: Saemon (iamä Iesu risegi pen naghⁱⁿ sä vi mä Pita). ¹⁷ *Nänä Jemes mine piävni naghⁱⁿ nä Jon (irau tini Sepeti mi. Iesu risegi pen naghⁱⁿrau sä vi mä Poanejes. Nipwrai nägkiariien naha in nä mä tini karuärüä mi). ¹⁸ Nänä Antru, mine Filip, mine Patolomiu, mine Matiu, mine Tomas, mine Jemes tini Alfeas, mine Tateas, mine Saemon (iamä sä kupwän rakurirä nämä me naha kamhämwur mä tuhäkoui irapw näkur Rom).^b ¹⁹ Nänä Jutas Iskariot (iamä sä ruvehi pen Iesu ia rägi narmama sämäme kamhämwäki in).

Nahatän me sävai Loa häni äräha Iesu

²⁰ Kurirä irä Iesu revän muvnimwä ia nimwä riti. Narmama me häuvehe mwi tukwe. Iräha häpik. Ro pen Iesu mine narmama me sävänhi näpⁱⁿ sävänraha riwän ti näniien nari. ²¹ *Näpⁱⁿ näkur imwäni me häregi näfe Iesu ramo, häuvän mä tuhäuvehi raka in, mhäni mä, “In ramarmäri.”

²² *Ia näpⁱⁿ naha nahatän me nepwⁱⁿ sävai Loa häuku pen fwe ia Jerusalem, mhäni äräha Iesu, mhäni mä, “Pielsepul ramarä ia iamä naha. Iamä naha ramäkoui irapw näremhä me ia niskaiien sävai iäremhä sä in rasori ia näremhä me.”

²³ Iräha häni äräha Iesu iamⁱⁿhi irä ro pen Iesu räkwein pen iräha häuvehe. Rägkiari minraha, minni nusipekinien riti ti niräha i mä, “Räfo irä? Ko Setan räkoui irapw näremhä me sävänhi ia narmama uä rekäm?^c ²⁴ Trini minuä ieni riti ruai naräien sävänhi ro käu irä, narmama me sävänhi kamhousi iräha me, nitätä sä ieni naha ramärimänu irä ko ripkärer äpwämwis mhä. ²⁵ Trini minuä narmama sämäme kamharä

* **3:9:** Mak 4:1, Luk 5:1-3 * **3:10:** Mat 14:36 * **3:11:** Luk 4:41 * **3:12:** Mak 1:34

a 3:14: “Aposol” Nipwrai nägkiariien naha in i mä, “Iarmama sä kamärhi.” * **3:16:** Jon 1:42

* **3:17:** Luk 9:54 **b 3:18:** Nämä me naha sämäme kamhämwur mä tuhäkoui irapw näkur Rom rerinraha ripkagien mhä mä näkur Rom kamhärimänu ia näkur Isrel. Ro pen kamharuagän, mamhousi näkur Rom tukwe. * **3:21:** Jon 10:20 * **3:22:** Mat 9:34, 10:25 **c 3:23:** Nägkiariien sävai näkur Kris kupwän rini mä, “Räfo, ko Setan räkoui irapw Setan?”

ia nəkawai nimwə riti həuai narəien səvənraha ro kəru irə, kamhousi irəha me, irəha ko həpkarə amasan mhə. ²⁶ Nənə trini minuə Setan ruai narəien səvənhi ro kəru irə, raməkoui irapw nəremhə me səvənhi ia nərmama, noien səvəi Setan ko ripkərer əpwəmwis mhə. Trəsas miwən. ²⁷ Iərmama riti riwən ko revən ia nəkawai nimwə səvəi iəmə skai riti, makres narimnari me səvənhi. In traməkeikei mukupwən məkwətəmhiri iəmə skai nəha, mərihi rəgin mi mine nisun mi. Kurirə irə in rukurən nevənien makres narimnari me fwe ia nəkawai nimwə səvənhi.

²⁸ Iakani nipərhiendien tukumiaha i. Kumwesən rukurən nenouenouien nərəhaien me pam səməme nipwnəti nərmama me tuho uə tuhəni irə, məpwəh nərpwinien. ²⁹ Mətə iərmama sə trini ərəha Nənimwwin Ikinan, Kumwesən tripenouenou mhə nərəhaien səvənhi ia nəpin riti. Nərpwinien səvənhi trarə rerin.”

³⁰ Iesu rini ərgiariien nəha ti nəri nə mə nahatən me səvəi Loa haməni mə, “Nənimwwin ərəha ramarə irə.”

³¹ * Ia nəpin nəha piəvi Iesu me mine mama səvənhi həuvehe mamhərer fwe iruə, mhərhi pen nəgkiariien ti Iesu mə truvehe. ³² Nərmama həpik kamhəkure kurkurau ia Iesu. Irəha həni pen tukwe in mə, “Ətə ro! Səim fwe mama mine piam me kamhərer fwe iruə mamhəres ik.”

³³ Miregi Iesu rini mə, “Sin nəha səiou mama? Nisimə nəha piak me?”

³⁴ In rati ərari mamətə səməme kamhəkure kurkurau i, mini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha i səiou mama me. Kimiaha i piak me. ³⁵ Nərmama səməme kamho nəkawai Kumwesən, irəha həmwhen ia mama me mine piak me səiou.”

4

Iesu rusipekin ia iərmama sə rauini nuni nari ia nəmhien

¹ * Iesu rinamahatən mwi nərmama ia nikare nui asori. Nərmama me həpik həuvehe mhousəsəmwwin pen irəha me tukwe. Ro pen Iesu rəputə ia nitətə ouihi riti fwe peraha, məkure irə. Nərmama me pam kamhərer parei ia nikare nui asori. ² * Iesu ramahatən irəha narimnari me ripik ia nusipekinien me. Nəpin ramahatən irəha, rani mə, ³ “Tihəregi ro! Iərmama riti revən mə truini nuni nari ia nəmhien səvənhi. ⁴ Nəpin rauini pen nuni nari me, nuni nari me nepwin həsas pen ia suatuk. Menu me həuvehe mhani pam. ⁵ Nuni nari me nepwin həsas pen ia təkure kəpwier sə tiprənə rouihi ikin. Həutə akwauakw ti nəri nə mə nuanraha ripkeiwaiu amasan mhə ia tiprənə. ⁶ Nuanraha rouihi. Ro pen nəpin meri rəkwiiri, mənhi, haukei pam. ⁷ Nuni nari me nepwin həsas pen ia tiprənə sə nəkwus ərəha rautə irə. Nəkwus ərəha me nəha həuviris mhəuvehe mhousəman pam. Ro pen nuni nari me həpkukuə mhə. ⁸ Nuni nari me nepwin həsas pen ia tiprənə amasan, mhəutə amasan, mhəukuə. Nepwin kwənkwan toti, nepwin kwənkwan sikisti, nepwin kwənkwan hantret.”

⁹ Iesu rini mə, “Iərmama sə nəkwəregin rarə ti niregiiien nari traməkeikei mətərig amasan.”

Nərmama me səvəi Iesu həres nipwrai nusipekinien me

¹⁰ Nəpin Iesu əpa, nərmama səvənhi twelef həuvehe irəha nərmama me nepwin mwi səməme kamharə ipaka ti Iesu, mhəres pen mə rəfo in ramahatən nərmama ia nusipekinien me. ¹¹ Iesu rini pen ti nirəha i mə,

* 3:31: Mak 6:3, Jon 2:12, Wok Me 1:14
4:33-34

* 4:1: Mak 3:7-9, Luk 5:1-3

* 4:2: Mat 13:34, Mak

“Kimiāha nārmama me sēiou kināsevār ia suatuk tukumiaha hiāukurān nitātā sē Kumwesān ramārimānu irā mā in rāfo irā. Mātā nārmama iruā me, iakamahatān irāha ia nusipekinien me a, ¹² *mā irāha tuhātā, mātā tuhāpwāh nātāien mhāukurān. Irāha tuhāregi, mātā tuhāpwāh niregiiēn mhāukurān. Ro iamīnhi irā ko irāha hāpwāh nīrārigiēn mhāuvehe ti Kumwesān minuā in trenouenou noien ērāha me sāvānraha.”

Iesu rini irapw nipwrai nusipekinien

¹³ Iesu rāes pen nārmama me sāvānhi mā, “Rāfo? Kimiāha hiāreirei nipwrai nusipekinien sāvāi iārmama sē rauini nuni nari? Ro iamīnhi irā tihāfo mhāukurān mwi nusipekinien me nepwīn mwi? ¹⁴ Iārmama sē rauini nuni nari rāmwhēn ia iārmama sē ramāvisau irapw nāgkiariēn amasan. ¹⁵ Nārmama nepwīn hāmwhēn ia nuni nari sē hāsas pen ia suatuk. Nāpīn hamātārig iārmama ramāvisau irapw nāgkiariēn amasan, tākwākwni a mwi Setan ruvehe muvehi raka nāgkiariēn nāha hamregi. ¹⁶ Nārmama nepwīn hāmwhēn ia nuni nari sē hāsas pen ia tākure kōpwier. Nāpīn hamregi nāgkiariēn amasan, hāuvehi, mhāgien tukwe. ¹⁷ *Mātā nāgkiariēn nāha rīpkeiwaiu amasan mhā ia rerīnraha rāmwhēn ia nuai nei me. Irāha tuhāuvehi nāgkiariēn nāha sāvāi nāpīn ouihī a. Nāpīn nārmama tuho nāmīsāien mīnraha, uā tuhometā irāha ti nāgkiariēn amasan, tuharaka akwauakw a irā. ¹⁸ Nārmama nepwīn hāmwhēn ia nuni nari sē hāsas pen ia tīprānā nākwus ērāha rautā irā. Hāregi nāgkiariēn amasan, ¹⁹ *mātā hamātārig pik ia narimnari me sāvāi tīprānā i. Mane rameikuā ia nīrāha, māvi raka nātārigiēn sāvānraha. Hokeikei mā tuhāuvehi nautā me nepwīn mwi. Nātārigiēn me nāha hāuvnīm wā ia rerīnraha mhousāman nāgkiariēn amasan rāpwāh nukuāien. ²⁰ Mātā nārmama nepwīn mwi hāmwhēn ia nuni nari sē hāsas pen ia tīprānā amasan. Irāha hāregi nāgkiariēn amasan, mhāuvehi, mhāukuā. Riti nukwan toti, riti nukwan sikisti, riti nukwan hantret.”

Laet sē kousāman

²¹ *Iesu rini pen ti nīrāha i mā, “Trīni minuā iārmama riti ruvehi laet, muvni m wā pehe, ko rāuiui ia nari riti uā rukurei pen ia kwopun afafa ikīn? Rekām! Tramākeikei mukurei pen ia nāri kakurei pen laet irā. ²² *Narimnari me pam sāmāme hamārkwafā tuhamākeikei mhāier irapw. Narimnari me pam sāmāme hamāmak afafa tuhamākeikei mhāuvehe ia nukuraanien. ²³ Kimiāha nārmama nākwāregimīāha rarā ti nīregiēn nari, tihātārig amasan.”

²⁴ *Iesu rarā mīni pen mwi ti nīrāha i mā, “Tihātārig amasan ia nāfe hiamregi. Nāfe nari hiāuvehi pen tukuvehi pehe rāmwhēn rīrārig mwi tukumiaha nānā kuvehi pehe sē rākwaku. ²⁵ *Ro iamīnhi irā ti nāri nā mā iārmama sē kuvei pen nari riti min, ro wok irā, tukuvei pen sē rākwaku min. Mātā iārmama sē kuvei pen nari riti min, ro nāri auār a irā, tukuvehi raka pam tukwe.”

Iesu rusipekin ia nuni nari sē rutā

²⁶ Iesu rini mā, “Nītātā sē Kumwesān ramārimānu irā rāmwhēn ia iārmama riti sē ruini nuni nari rāsas pen ia tīprānā. ²⁷ *Ruini pam nuni nari, mevān mapri. Mapri ia nāpīn meste rīran. Revān mamāvān. Nānā

* 4:12: Jon 12:40, Wok Me 28:26-27 * 4:17: Mat 26:31 * 4:19: Mat 19:23-24 * 4:21: Mat 5:15 * 4:22: Mat 10:26, Luk 12:2 * 4:24: Mat 7:2 * 4:25: Mat 13:12 * 4:27: Jem 5:7

nuni nari riruəruə mutə. Mətə iərmama nəha rireirei mə rəfo mo iamīnhi irə. ²⁸ Tīprənə a ro nuni nari rutə, merip tukun, mifi tihin, mo kwənkwan. ²⁹ *Mətə nəpīn kwənkwan rīmrūə, iərmama nəha revən mesi, ti nəri nə mə nəpīn atukwatukw nəha səvənhi.”

Iesu rusipekin ia nuni nari sə rouihi

³⁰ Iesu rini mə, “Tsəfni ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə? Rəfo irə? Nəfe nəha nəgkiariien tsəni mhəsipekin irə? ³¹ Nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə rəmwhen ia kwənuni nei nəha mastat. Nəpīn kinimwi pen ia tīprənə, nuni mastat rouihi anan ia nuni nei me. ³² Mətə nəpīn kinimwi pen pam, rutə masori məpi raka nəpīgīn me pam. Rəgrəgīn rasori. Menu me ia nīmagouagou ho pen kwətəpag me səvənraha irə, mhəkure afafa irə.”

³³ Iesu rini irapw nusipekinien me rīpik mwi hāmwhen ia səməme i, mamahatən nərmama me ia nəgkiariien amasan, mīni pen atukwatukw rəmwhen mə irəha tuhəregi mhəukurən. ³⁴ Iesu rəpwəh nīnīien nəgkiariien əpə iti mwi ti nīrəha, nusipekinien me a. Mətə kurirə ikin, nəpīn Iesu mīne nərmama me səvənhi irəha əpa, rini irapw pam nīpwrai nəgkiariien.

Iesu rinise nīmətagi asori ia nui asori Kalili

³⁵ Ia nəpīn nəha rinaməruarəv, Iesu rini pen ti nərmama me səvənhi mə, “Pwəh səpi simwīn pen fwe ia nīkare nui.” ³⁶ Nənə irəha həpwəh nərmama me, mhəputə ia nəkwai nitətə ouihi sə Iesu raməkure irə, mamhəuvən. Nitətə ouihi me nepwīn mwi kamhəkurirə irəha. ³⁷ Ia nəpīn nəha nīmətagi asori riti riskənter. Peiau peiau raməpwī nitətə ouihi mamati pen mīnakuə. ³⁸ Iesu raməsauə mamapri fwe ia kurirə ia nitətə ouihi. Nərmama me səvənhi həsəwpwiri in mhəni pen tukwe in mə, “Iahatən, ətə ro! Na tsəmwhenimw! Iko nəri auər a ia kitaha mik uə?”

³⁹ Iesu rərer mīnise nīmətagi, məgkiari m nui mə, “Tikeiwaiu, məmərīnu.” Nīmətagi reiwaiu. Nui rəmərīnu. Narimnari me pam həuvehe mhəmərīnu. ⁴⁰ Nənə Iesu rini pen ti nərmama me səvənhi mə, “Rəfo hiamhekīr iamīnhi irə? Kīmīaha hīəpkahatətə mhə ihi ia nīrak uə?”

⁴¹ Mətə irəha həhekīr pik, mhəres pen irəha me i mə, “Nəfe nəha iərmama? Nīmətagi mīne nui krauo nəkwān!”

5

Iesu rəkoui irapw nənimwīn ərəha ia iəmə Karasa riti

¹ Irəha həier pen ia nīkare nui asori ia tənə səvəi nəmə Karasa. ² *Nəpīn nitətə ouihi ruvehe mərər, Iesu ruvarei, nənə iərmama riti ruku pen ia kwopun kanimwi nərmama ikin mier pehe tukwe. Nənimwīn ərəha ramarə irə. ³ Iərmama nəha ramarə ia kwopun kanimwi nərmama ikin. Iərmama riti mwi rīwən nīskaiien səvənhi rəmwhen mə trəkwtəmhirī iərmama nəha mərihi mwi in. Jen rəpwəh nəmwhenien. ⁴ Nəpīn rīpik hənərihi raka rəgīn mi mīne nisun mi ia jen, mətə rəvi əmwsəmwesi jen sə rəkwtəmhirī rəgīn, mousi testesi jen sə rəkwtəmhirī nisun. ⁵ Ia nəpīn mīne ia ran ramavən ia kwopun kanimwi nərmama ikin mīne ia təkure təkūər me, maməkwein əpwəmwis, maməkwi testesi atukw a in ia kəruətərei.

* 4:29: Joel 3:13, Rev 14:15 * 5:2: Mak 1:23

⁶ Nəpɪn iərmama nəha rəti pen mətoni Iesu isipwɪn kwopɪtɪ ramavən mauvehe, raiu muvehe minɪmwɪ nukurhun mi ia nənimen, ⁷ *maməgkiari asori, mamɪni mə, “Iesu. Kumwesən sə rasori anan tini nə ik. Ikuvehe mə tikəfo iou irə? Ia nəghi Kumwesən iakase ik tikəpwəh noien nəmisəien miou.” ⁸ In raməgkiari iamɪnhi irə ti nəri nə mə Iesu ruvəni pen raka tukwe in mə, “Ik, nənimwɪn ərəha, tikier ia iərmama i.” ⁹ Iesu rəres pen in i mə, “Nəghim sin?”

Miregi rini mə, “Iou nəghik Nəkuər ti nəri nə mə kimaha iahəpik.” ¹⁰ In ramase Iesu, maməgkiari asori mə trəpwəh nərhien irəha həuvən isipwɪn.

¹¹ Mətə toue pikə me həpik anan kamhərku ia kwopun nəha. ¹² Nənimwɪn ərəha me nəha hamase Iesu i mə, “Tikərhi pen kimaha iahəvən ia pikə me. Pwəh iahəvnmwə ia rerinraha.” ¹³ Iesu rəsəni irəha. Ro pen nənimwɪn ərəha me həier ia iərmama nəha mhəvnmwə ia reri pikə me. Pikə me, ipaka irəha pam 2000, haiu, mheiwaiu ia nəpatu, mhəsas pen ia təmwei nui asori, məmwhenimw.

¹⁴ Nərmama səməmə kamhətui ti pikə me hap, mhəvən ia taon səvənraha mine ia rukwənu me, mhəni irapw nəfe hənətoni. Nəpɪn nərmama me həregi, həuvən mə tuhəspau i mə rəfo irə. ¹⁵ Irəha həuvehe ti Iesu, mhəti pen mhətoni iərmama sə nənimwɪn ərəha me həpik hənərə irə. Rarkahu, maməkure, nətəriqien səvənhi rinəmak amasan. Irəha hətoni həhekir. ¹⁶ Nənə səməmə hənətoni həni irapw ti nirəha i nəfe kɪno ia iərmama nəha mine pikə me. ¹⁷ Nənə irəha hənəmase Iesu mə trəpwəh tənə səvənraha mamevən.

¹⁸ Nəpɪn Iesu rinaməputə ia nitətə ouihi, iərmama sə nəremhə me hənərə irə raməres in mə trəsəni in pwəh revən irau min. ¹⁹ Mətə Iesu rini pen tukwe in mə, “Rekəm. Tikevən fwe imwam, mətoni ik me nepwɪn, məvisau minraha narimnari me Iərimənu rino mik, mini mə rerin rərkwəpir tukw ik.” ²⁰ *Nənə iərmama nəha revən fwe ia Tekapolis, kwopun taon ten ikɪn, məməvisau narimnari me nəha Iesu rino min. Nərmama pam həregi, hamərkərinari irə.

Prənouihi riti sə remhə mine pran riti sə nemhəien rinəmak tui irə

²¹ Iesu rəputə ia nitətə ouihi, məpi sɪmwɪn mwɪ ia nui asori Kalili, muvarei ia nikaren pen. Nəpɪn rauvarei ihi, nərmama həpik həuvehe mhousəsɪmwɪn pen irəha me tukwe. ²² Nənə iəmə asori riti səvəi nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel ruvehe. Nəghin nə Jaeras. Nəpɪn rətə Iesu, ruvehe minɪmwɪ nukurhun mi ia nənimen, ²³ *mamase in mə, “Prənouihi səiou na tremhə. Tikuvehe məmrutə ro rəgin ia nipwran pwəh ruvehe məsanin, mimiru.” ²⁴ Nənə Iesu rukurirə in rouevən.

Nərmama həpik həukuraukurau irə, mamhəkurirə i. ²⁵ Pran riti fwe ikɪn ramemhə ia nemhəien səvəi nipran. Nemhəien nəha rinərə rerin irə muvehi nuk twelef. ²⁶ Ruvəvən raka ti tokta me həpik, miregi nəmisəien me səpəmsəpə ia rəginraha, mouraha pam mane səvənhi ia nemhəien, mətə nemhəien səvənhi rəpwəh neiwaiuien. Ruvehe mamasori. ²⁷ In ruvəregi raka nərmama kamhəvisau Iesu. Ro pen ruvehe ia reri nəkuər səməmə kamhəkurirə ia Iesu, mirapi tinari səvənhi. ²⁸ *Rerin ramrhi mə, “Rosi ko iakrapi tinari səvənhi, nemhəien səiou triwən.” ²⁹ Nəpɪn rirapi

* 5:7: Mak 1:24 * 5:20: Mat 4:25, Mak 7:31 * 5:23: Mat 8:3, Mak 7:32 * 5:28: Mat 14:36

tinari sǝvǝi Iesu, tǝkwǝkwuni a mwi nimwapw rama. Prǝn nǝha rǝregi mǝ nipwran rinǝsanin.

30 * Ia nǝpin nǝha Iesu rǝregi mǝ nǝgsen rier irǝ mevǝn mo nari riti. Rǝti kurirǝ ia reri nǝrmama, mamǝres mǝ, “Sin rirapi tinari sǝiǝu?”

31 Mǝregi nǝrmama me sǝvǝnhi hǝni pen tukwe in mǝ, “Ikǝtǝ nǝrmama me i hǝpik kamhousǝsimwin pehe ipaka tukw ik. Rǝfo ikamǝres mǝ sin rirapi ik?”

32 Mǝtǝ Iesu rǝti ǝrari mamǝtui mǝ sin rirapi in. 33 Prǝn sǝ rirapi Iesu rukurǝn nǝfe Iesu rino min. Ro iamǝnhi irǝ ruvehe minimwi nukurhǝn mi ia nǝmri Iesu, mehekir mǝtǝmmimwin, mini irapw pam nipǝrhienien sǝvǝnhi. 34 * Iesu rǝregi, mini pen ti prǝn i mǝ, “Nǝrik, nahatǝtǝien sǝim rino raka ik ikuvehe mǝsanin. Nǝmǝrinuuien ramarǝ tukw ik. Evǝn! Nǝmhǝien sǝim ruvǝiwǝn.”

35 Nǝpin Iesu ramǝgkiari ihi, nǝrmama nepwin hǝuku pen ia nimwǝ sǝvǝi iǝmǝ asori nǝha Jaeras, mhǝuvehe, mhǝni mǝ, “Sǝim prǝn ouihi ruvamhǝ raka. Ramasan mǝ ikini pen ti iahatǝn i mǝ in trǝpwǝh pehe.”

36 Mǝtǝ Iesu ro nǝri auǝr a ia nǝfe irǝha hamǝni, mini pen ti Jaeras i mǝ, “Tikǝpwǝh nehekieren, mini a nipǝrhienien ia nirak.”

37 Ia nǝpin nǝha Iesu rinise pen ti nǝrmama mǝ tuhǝpwǝh nukurirǝien in. Mǝtǝ rǝseni a Pita, Jemes, mine Jon piǝvi Jemes. 38 Nǝpin irǝha hǝuvǝn mhǝpirapw ia nimwǝ sǝvǝi Jaeras, Iesu rǝti pen mǝtǝ kamho nurigrigien asori. Nǝrmama kamhapi mamhasǝk ǝpwǝmwis. 39 Mǝtǝ Iesu ruvnimwǝ ia nǝkwai nimwǝ mǝres pen irǝha i mǝ, “Rǝfo hiamǝurigrig mamhasǝk? Prǝnouihi nǝha ripkemhǝ mhǝ, mǝtǝ ramapri a.”

40 * Irǝha hǝregi, haris ia Iesu. Mǝtǝ in rǝrhi irapw irǝha hǝuvǝn fwe iruǝ, miri tata mine mama sǝvǝi prǝn ouihi irǝhar nǝrmama kahar sǝvǝnhi hǝuvǝn fwe ia kwopun prǝn ouihi ramǝmak ikin. 41 * Nǝnǝ in ruvehi rǝgi prǝn ouihi nǝha, mini pen tukwe in mǝ, “Talita kum.” Nipwrai nǝgkiariien nǝha rini iamǝnhi irǝ mǝ, “Prǝnouihi, iakini pehe tukw ik i mǝ ǝrer.” 42 Tǝkwǝkwuni a prǝn ouihi riskǝmter mavǝn. (Prǝnouihi nǝha nuk sǝvǝnhi twelef.) Nǝpin nǝrmama hǝtoni nǝfe Iesu rino, nǝnimenraha rier pik. 43 * Mǝtǝ Iesu rinise pen ti nirǝha i mǝ, “Tihǝpwǝh nǝvisauien noien i m nǝrmama. Hǝuvei pen nǝveginien riti min pwǝh rǝni.”

6

Nǝmǝ Nasaret hǝpwǝh nisǝiien Iesu

1 Iesu rǝpwǝh kwopun nǝha mevǝn fwe imwǝni. Nǝrmama me sǝvǝnhi irǝha mwi hǝkurirǝ in mhǝuvǝn fwe ikin. 2 * Nǝpin Sapat ruvehe, Iesu rinamahatǝn nǝrmama ia nǝkwai nimwǝfwaki sǝvǝi nǝkur Isrel. Nǝrmama hǝpik sǝmǝme kamhǝtǝrig Iesu hǝrkǝrinari irǝ, mamhǝres mǝ,

“Iǝmǝ i ruvehi narimnari me nǝha pǝku? Muvehi nukurǝnien nǝha pǝku? Ramǝfo irǝ mamǝ nimtǝtien asori me? 3 * Kwa kapenta i tini Meri! Piǝvni me nǝ Jemes, Josef, Jutas mine Saemon. Kitirimǝni me hamarǝ ia rukwǝnu i kitaha minraha.” Irǝha rerinraha ripkagien mhǝ ti Iesu. Hǝpwǝh nisǝiien in.

4 * Ro iamǝnhi irǝ Iesu rini pen ti nirǝha i mǝ, “Nǝrmama ia kwopun me kamhǝsǝia profet riti, mǝtǝ ia imwǝni atukwatukw, nǝkur imwǝni me

* 5:30: Luk 6:19 * 5:34: Mak 10:52, Luk 7:50, 17:19 * 5:40: Jon 11:11 * 5:41: Luk 7:14

* 5:43: Mak 1:44, 7:36 * 6:2: Jon 7:15 * 6:3: Jon 6:42 * 6:4: Jon 4:44

mīne nǝrmama sǝmǝme kamharǝ ia nǝkwai nimwǝ sǝvǝnhi ko hǝpwǝh nisaiien in.”⁵ Nǝnǝ Iesu rǝpko mhǝ nǝmtǝtien rǝpik fwe imwǝni. Ro kǝru uǝ kahar a, mǝmrutǝ rǝgǝn mi ia nǝrmama sǝmǝme nemhǝien rarǝ ia nirǝha, mo irǝha hǝuvehe mhǝsanin.⁶ In ramǝkǝrinari ia nǝkur imwǝni me ti nǝri nǝ mǝ irǝha hǝpkini mhǝ nǝpǝrhienien ira.

Iesu rǝrhi pen nǝrmama sǝvǝnhi twelef hǝuvǝn mhǝvisau irapw nǝgkiariien amasan

Iesu ramevǝn ia rukwǝnu me mamahatǝn nǝrmama me.⁷ *Ia nǝpǝn nǝha in rǝkwein nǝrmama sǝvǝnhi twelef hǝuvehe. Nǝnǝ in rinamǝrhi pen irǝha kǝru kǝru ia kwopun me, muvei pen nasoriien minraha. Ia nasoriien nǝha irǝha tuhǝkoui irapw nǝnimwǝn ǝrǝha me ia nǝrmama.

⁸⁻⁹ *Iesu rǝni pen ti nirǝha i mǝ, “Tihǝpwǝh nuvehiiien narimnari me sǝvǝi suatuk, nǝveginien uǝ tǝnǝrǝpw uǝ mane. Tiharkahu ia karkahu kuatia a, mhǝuvehi pen put, mhǝuvehi kaskin a, mhǝuvehi mamhǝuvǝn.¹⁰ Nǝpǝn hiǝuvǝn ia kwopun riti, mhǝuvnimwǝ ia nǝkwai nimwǝ, tiharǝ ia nimwǝ nǝha meste tihǝier.¹¹ *Trini minuǝ fwe ia kwopun riti nǝrmama hǝpkǝseni mhǝ kimiaha, hǝpkokeikei mhǝ mǝ tuhǝregi nǝgkiariien sǝkimiaha, nǝpǝn kimiaha hiǝpwǝh imwǝnraha, tihounouini raka nimǝkwurur ia nisumiaha. Noien nǝha hio ro nǝmtǝtien minraha, mamahatǝn pen mǝ hǝno noien ǝrǝha.”

¹² Iesu rǝni pen pam nǝnǝ irǝha hǝuvǝn mamhǝvisau irapw mǝ nǝrmama tuhamǝkeikei mhǝrǝrig ia noien ǝrǝha me sǝvǝnraha.¹³ *Irǝha kamhǝkoui irapw nǝremhǝ me hǝpik ia nǝrmama, mamhǝtǝgi pen oel ia kǝnkapwǝ nǝrmama sǝmǝme nemhǝien rarǝ ia nirǝha, mhǝ irǝha hǝuvehe mhǝsanin.

Kinǝfo Jon Paptǝes remhǝ

¹⁴ *Kig Herot rǝregi narimnari me sǝmǝme Iesu ramo ti nǝri nǝ mǝ nǝrmama kamhǝni pik nǝghi Iesu. Nepwǝn kamhǝni mǝ, “In Jon Paptǝes. Rinǝtui mwi ia nemhǝien sǝvǝnhi ro pen rauvehi niskaiien mamǝ nǝmtǝtien me.”

¹⁵ Nepwǝn kamhǝni mǝ, “In Profet Elǝja.” Nepwǝn mwi kamhǝni mǝ, “In profet riti rǝmwhen ia profet kupwǝn me.”

¹⁶ Mǝtǝ nǝpǝn Kig Herot rǝregi, rǝni mǝ, “Jon sǝ iakinǝrai raka kǝnkapwǝ rinǝtui mwi ia nemhǝien sǝvǝnhi.”

¹⁷⁻¹⁸ *Kig Herot rǝni nǝgkiariien nǝha ti nǝri nǝ mǝ fwe kupwǝn in rakres Herotias pran sǝvǝi piǝvni nǝghin nǝ Filip. Mǝtǝ Jon rǝni pen tukwe in mǝ, “Ikakres pran sǝvǝi piǝm noien nǝha rǝpkatukwatukw mhǝ ia Loa.” Nǝnǝ ti pran nǝha Kig Herot rǝni nǝkwan kǝrihi tǝrini Jon kuvahi puvnimwǝ ia kalapus.¹⁹ Nǝpǝn Jon ramǝmak fwe ia kalapus, Herotias ramǝwǝki afafa a in, mamǝkeikei mǝ trǝusi ǝpune Jon, mǝtǝ rǝknekǝn tukwe ti noien.²⁰ Kig Herot rehekir Jon, mukurǝn mǝ in iǝmǝ ikinan riti sǝ noien sǝvǝnhi ratukwatukw. In ramǝtui amasan ti Jon mǝ iǝrmama riti trǝpwǝh nourahaiien. Nǝpǝrhienien nǝpǝn Kig Herot rǝregi Jon ramǝgkiari, nǝtǝrigien sǝvǝnhi rǝvsausini pik, mǝtǝ rerǝn ragien mǝ trǝregi.

²¹ Herotias rokeikei mǝ trǝusi ǝpune Jon, mǝtǝ rǝknekǝn. Mǝtǝ in rǝtoni suatuk tukwe ia nǝpǝn Kig Herot rinǝtui irǝ. Ia nǝpǝn nǝha Kig Herot ro

* 6:7: Luk 10:1 * 6:8-9: Luk 10:4-11 * 6:11: Wok Me 13:51 * 6:13: Jem 5:14 * 6:14:

Mat 16:14, Mak 8:28 * 6:17-18: Lev 18:16

nəveginien asori riti sənai nəmə asori me səməme kamharə ipaka tukwe in mine nəmə asori me səvəi naruagən me mine nəmə asori me ia tənə Kalili. ²² Nəpən irəha kamhani pəri nari, prən ouihi səvəi Herotias ruvehe mamotanis ia nəmrinraha. Kig Herot mine nəmə asori me səməme kamhani pəri nari irəha min hətoni rerinraha ragien tukwe. Ro iamihni irə Kig Herot rini pen ti prən ouihi nəha mə, “Ikokeikei nəfe ikəres i. Iou takuvei pehe mik.” ²³ *Kig Herot rini nəkwən muvehi kwəsuahe tukwe, mini mə, “Nəfe ikəres, takuvei pehe. Nitətə səiou iakamərimənu irə ikuə takərpifi ia nīpərin kəru, muvei pehe riti mik, takaməkeikei mo.”

²⁴ Kūrirə irə prən ouihi nəha revən mini pen ti səvənhi mama mə, “Mama, takəres nəfe?”

Miregi rini mə, “Evən mərəs kənkəpwə Jon Paptas.”

²⁵ Ro iamihni irə prən ouihi nəha raiu akwauakw mevən ti Kig Herot, mini pen tukwe in mə, “Ikokeikei mə təkwtəkwuni tikuvei pehe kənkəpwə Jon Paptas ia tikiplet.”

²⁶ Kig Herot rerin rəpou pik tukwe. Mətə ti nəri nə mə riməuvehi kwəsuahe ia nəmri nəmə asori me səməme kamhani pəri nari irəha min, rəpwəh nokeikeien mə trətəfi nəgkariien səvənhi sə riməni pen ti prən ouihi i. ²⁷ Təkwtəkwuni a in rərhi pen iaruağən riti mini pen tukwe mə trevən muvehi kənkəpwə Jon muvehi muvehe. Iaruagən nəha revən fwe ia kalapus, mərari raka kənkəpwə Jon, ²⁸ məmri pen ia tikiplet, muvehi muvehe, muvei pen m prən ouihi. Prənouihi nəha ruvehi mevən, muvei pen m səvənhi mama. ²⁹ Nəpən nərmama me səvəi Jon həregi, həuvehe mhəuvehi nīpwrai Jon, mhəuvən mhəmri pen ia nīpəg sə kanimwi iərmama ikin.

Iesu rəkwəni nərmama me həpik ikəvsini nərman me əpa irəha pam faef-taosen

³⁰ *Aposol me hərərig pehe mwi ti Iesu, mhəni pen tukwe in narimnari me həno mine nəgkariien me səməme hənahatən nərmama me irə.

³¹ *Nənə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Həuvehe kimiaha əpa. Pwəh səuvən ia kwopun riti nərmama həiwən ikin, mhapwis ouihi a.” In rini iamihni irə ti nəri nə mə nərmama həpik kamhəuvehe tukwe mamhəuvən. Ro pen nəpən səvənraha riwən ti nəniien nari.

³² Irəha həputə ia nitətə ouihi riti, irəha əpa, mamhəuvən fwe ia kwopun riti nərmama həiwən ikin. ³³ Nərmama həpik hənətə Iesu mine nərmama me səvənhi həputə ia nitətə ouihi, mamhəuvən. Həuvəukurən raka kwopun kamhəuvən ikin. Ro pen irəha haraka ia rukwənu me səvənraha, mhaiu akwauakw mhəkuruu parei mhəkupwən mhəuvən fwe ikin. ³⁴ *Nəpən Iesu ruvarei, mətoni nərmama həpik, nənə rerin rərkwəpir ti nirəha, ti nəri nə mə irəha həmwhen ia sipsip me nepwin iərmama riwən trətə amasan irəha. Nənə Iesu rinamahatən irəha ia narimnari me rīpik.

³⁵ *Nəpən meri rakakini, nərmama me səvənhi həuvehe mhətə in, mhəni mə, “Kwopun i nəveginien riwən ikin. Rinaməruarəv. ³⁶ Ramasan mə tikərhi pen nərmama me i həuvən ia nəmhien me mine rukwənu me kwərha ipaka pwəh həuvehi nəmri nəveginien sənənraha.”

³⁷ Mətə Iesu rini mə, “Kimiaha nə tihəuvei pen nəveginien minraha.”

* 6:23: Esta 5:3,6, 7:2 * 6:30: Luk 10:17 * 6:31: Mak 3:20 * 6:34: Mat 9:36 * 6:35: Mak 8:1-9

Miregi hani pen tukwe in mə, “Rəfo? Ikokeikei mə tahəuvən mhəuvehi nəmri bred ia silin kino ia silfa irəha pam tu-hantret, mhəkwməni irəha i?”

³⁸ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Sənəmiaha bred kevə? Həuvən mhətoni ro.”

Nənə irəha həuvən mhətoni mhəni mə, “Sənəməha bred krirum mine nəmu kəru.”

³⁹⁻⁴⁰ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Tihəuvən mhəni pen ti nərmama me i mə tuhəuai irəha me, nəpwin fifti, nəpwin hantret, pwəh həkure ia nurhi əmrəmerə.” Nənə nərmama həuai irəha me mhəkure. ⁴¹ *Nənə Iesu ruvehi bred krirum mine kwəti nəmu kəru, məkwətə ia nimagouagou, məfwaki mini vivi Kumwesən tukwe, məkwsen bred me, muvei pen m nərmama me səvənhi mə tuhəpeki pen m nərmama me, marə məkwsen mwi kwəti nəmu mi nəha kəru həpeki pen m nərmama me pam. ⁴² Nərmama pam hani nari tipwinraha rəsisi. ⁴³ Nənə nərmama me səvəi Iesu həvai pen nīpərpəri bred mine nəmu me hənəpwəh ramrīmər rukuər ia tənəripw twelef. ⁴⁴ Nərmama me nəha hənani nari həpik, ikəvsini nərman me əpa irəha pam faef-taosen.

Iesu ravən ia təkure nui asori Kalili

⁴⁵ Təkwtəkwuni a mwi Iesu rini pen ti nərmama me səvənhi mə tuhəputə ia nitətə ouihi, mhəkupwən, mhəpi simwin ia nui asori Kalili, mhəuvarei mhəuvən fwe ia rukwənu nəha Petsaeta. In tramo mərhi pen nərmama me həuvən fwe imwənraha me. ⁴⁶ *Nəpin Iesu rəsəkir raka minraha, mutə ia təkuer riti mə trəfwaki.

⁴⁷ Raməfwaki meste rinapitəv. Nəpin nəha rinapitəv irə, nərmama me fwe ia nəkwai nitətə ouihi kamhaiu ihi ia kurkwai nui asori. Iesu in əpa fwe parei. ⁴⁸ In rəti peraha, mətoni irəha kamharkut ti nəsuəien ti nəri nə mə kamhaiu mamhəuvən ia nəmri mətaqi mwatuk. Ia nəpin nəha rinamran, Iesu ruvehe ti nirəha, mamavən ia təkure nui, mokeikei mə trevən mukurau ia nikarenraha. ⁴⁹ *Nəpin nərmama me səvənhi həti pen mhətoni Iesu ravən ia təkure nui asori, rerinraha ramrhi mə in iəremhə riti. Hamasək əpwəmwis. ⁵⁰ Irəha pam hətoni, həhekir asori.

Mətə təkwtəkwuni a Iesu rəgkiari minraha, mini mə, “Kimiha tihəpwəh niregiien rərəha. Kwa iou i. Tihəpwəh nehekieren.” ⁵¹ *Iesu revən ti nirəha, məputə ia nitətə ouihi. Ia nəpin nəha nīmətaqi reiwaiu miwən. Nənə nərmama me səvənhi nənimenraha rier pik, ⁵² *ti nəri nə mə hərəirei nīpwrai nīmətien Iesu sə rino ia bred krirum, mətə nətərigien səvənraha riskai pik.

Iesu ro nəkur Kenesaret həuvehe mhəsanin

⁵³ Irəha həpi simwin ia nui asori, mhəuvən mhəuvarei ia tənə Kenesaret. ⁵⁴ Nəpin hənəkwi tərini raka nitətə ouihi səvənraha mhəier, nərmama hətoni, mhəukurən amtia mə Iesu nəha. ⁵⁵ Ro pen irəha haiu mhəuvən ia kwopun me pam, mhəuvehi nərmama me səməme nēmhəien rarə ia nirəha, mhəuvehi ia nīməhan me səvənraha, mhəuvehi mhəuvehe ti kwopun pəku həregi mə Iesu ramarə ikin. ⁵⁶ *Ia kwopun pam Iesu revən ikin, ia taon me, uə ia rukwənu asori me, uə ia rukwənu ouihi me, nərmama me həmri nərmama me səməme nēmhəien rarə ia nirəha ia kwopun asori me səvənraha me, mamhəres Iesu mə ko

* 6:41: Mak 7:34

* 6:46: Luk 5:16, 6:12, Luk 9:28

* 6:49: Luk 24:37

* 6:51: Mak 4:39

* 6:52: Mak 8:17

* 6:56: Mat 14:36

iraha hərəpi a nusvenhi tinari səvənhi. Nənə iraha pam səməme hərəpi nusvenhi tinari səvənhi həuvehe mhəsanin.

7

Nahatən me səvəi Loa mine Farisi me kamhəni ərəha Iesu

¹ Farisi me nepwın mine nahatən me nepwın səvəi Loa səməme həuku pen fwe ia Jerusalem housəsımwın pen iraha me ti Iesu, ² *mhətoni səvənhi nərmama me nepwın kamhərui nitətə səvəi kaha kupwən me səvənraha, mamhani nəveginien ia rəginraha, mətə həpkukupwən mhə mhərkwerig. ³ (Farisi me mine nəkur Isrel me pam kamhesi pen nitətə səvəi kaha kupwən me səvənraha. Trini minuə həpwəh narkwerigien ia rəginraha, ko həpwəh nanien nari. ⁴ *Nəpin iraha həuku pen fwe maket, mhəuvehe ia rukwənu, tuhaməkeikei mhəkupwən mhərkwerig. Mə həpwəh, ko həpwəh nanien nari. Natuakəmien me nepwın mwi həpik kamhesi pen. Kamhəuvehi tikikap me mine tikinari ouihi me mine tikinari asori me səməme kino ia pras, mhakiatənimw iraha ia nui mə tuho həmher ia nəmri Kumwesən.)

⁵ Farisi me mine nahatən me səvəi Loa həres pen Iesu i mə, “Rəfo səim nərmama me həpwəh nesi penien nitətə səvəi kaha kupwən me? Hamani nari, mətə həpkukupwən mhə mhərkwerig.”

⁶ *Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Fwe kupwən, Profet Aesea riməni atukwatukw kimiaha kəuətksuə me. Rəmwən kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan mə,

‘Nərmama me i kamhəgnəgini iou ia tərhunraha,

mətə nətərigien səvənraha rəmak isipwın tukw iou.

⁷ Irəha kamhəfwaki auər a miou.

Nəpin kamhahatən nərmama, həni mə kamhahatən nəgkiariien səiou, mətə rekəm.

Kamhahatən a nəgkiariien sə ruku pen ti nərmama.’

⁸ Kimiaha hiənəpwəh raka nəgkiariien me səvəi Kumwesən, nənə təkwtəkwuni mine hiamesi pen a natuakəmien me səvəi nərmama.”

⁹ Iesu rarə mını pen mwi ti nirəha i mə, “Kimiaha hiəukurən amasan noien səvəi nərarkiien Loa səvəi Kumwesən mə tihesi pen narəien səkimiaha. ¹⁰ *Tihətərig ro ti Moses. Riməni mə, ‘Tikisiai səim tata mine səim mama.’ Rini mwi mə, ‘Trini minuə iərmama riti rani ərəha səvənhi tata mine mama, tukaməkeikei kousi əpune in.’ ¹¹ Mətə kimiaha hiaməni mə, ‘Trini minuə iərmama riti rini pen ti səvənhi tata mine mama mə, Səiou narimnari me sə trasitu ia kimirau ro korpan’ (uə səvəi Kumwesən), ¹² ko ripkasitu mhə mwi ia səvənhi tata mine mama, muvei pen nari riti minrau. Hiaməsisəg iərmama nəha. ¹³ Nənə ia noien nəha hiamousi raka nəgkiariien səvəi Kumwesən ia narəien səkimiaha kinahatən kimiaha irə. Narimnari me ripik hiamo iaməhi.”

Nəfe nari tro iərmama ruvehe məmkemik ia nəmri Kumwesən

¹⁴ Iesu rəkwein mwi nərmama me həuvehe. Rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha pam tihətərig amasan ia nirak, mhəukurən nəfe takini. ¹⁵ *Nari riti riwən iərmama rəni ko ro in ruvehe məmkemik ia nəmri Kumwesən. Mətə narimnari me səməme həuku pen ia rerin fwe imwə mamhəier

* **7:2:** Luk 11:38 * **7:4:** Mat 23:25 * **7:6:** Aes 29:13 * **7:10:** Eks 20:12, Eks 21:17, Dut 5:16 * **7:15:** Wok Me 10:14-15

irəha nə kamho in rəmkemik ia nəmri Kumwesən. ¹⁶ Kimiaha nərmama nəkwəregimiahā rarə ti niregijen nari, tihətərig amasan.”

¹⁷ Nəpin nəha Iesu riskəmter məpwəh nərmama me nəha, muvniwə fwe ia nəkwai nimwə. Nənə nərmama me səvənhi kamhəres pen in mə trini nipwrai nusipekinien sə riməni. ¹⁸ Nənə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha mwi hiamreirei ihi? Hiəpkukurən mhə mə nəfe nəghin ruku pen fwe iruə muvniwə ia iərmama ko ripko mhə in rəmkemik ia nəmri Kumwesən ¹⁹ ti nəri nə mə ripkuvniwə mhə ia rerin, mətə ramevən ia tipwin mamier.” (Ia nəgkiariien nəha, Iesu rini irapw mə nəveginien me pam ramasan ti nəniien.)

²⁰ Iesu rarə mini mwi mə, “Nari sə ruku pen ia reri iərmama fwe imwə mamier in nə ramo in rəmkemik ia nəmri Kumwesən. ²¹ Iakani iaminih i rə ti nəri nə mə nətərigien ərəha ruku pen fwe imwə ia reri iərmama, mamier. Nərman mine nipran kamhəiri əpnəpen irəha me, nakresien, nousi əpuneien iərmama, nakresien pran səvəi iərməpə, ²² iərmama raməpwətig ti nautə səvənhi, nəmtihaien nari, neikuəien, noien sə ro naurisien, nəmwəkiien, nini ərəhaien iərmama, nəfiəutəien, narməriien. ²³ Noien ərəha me i kamhəuku pen fwe imwə ia reri iərmama, mamhəier, mamho iərmama rəmkemik ia nəmri Kumwesən.”

Iesu rəkoui irapw nənimwin ərəha ia prən ouihi səvəi pran Fonisia

²⁴ Iesu rier məpwəh kwopun nəha, mevən ipaka ti taon nəha Taea. Revən mamarə ia nimwə riti, məpwəh nokeikeiien mə nərmama tuhəukurən in mə ramarə ia kwopun nəha. Mətə ko ripkərkwafə mhə ti nirəha. ²⁵⁻²⁶ Nənə pran riti fwe ikin, səvənhi prən ouihi nənimwin ərəha ramarə irə. Prən nəha ripko mhə prən Isrel,^a mətə rinətui fwe ia Fonisia ia tənə Siria. Nəpin riregi mə Iesu in ia kwopun nəha, ruvehe tukwe, minimwi nukurhun mi ia nənimen, mamasək tegin in mə, “Tikasitu ia nirak, məkoui irapw iəremhə ia səiou prən ouihi.”

²⁷ Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Pwəh nəkwərhakwərha həkupwən mhani nari tipwinraha rəsis. Rəpwəh namasanien mə takuvehi nəveginien sənəi nəkwərhakwərha, mərarki pen i m kuri me.”

²⁸ Miregi prən nəha rini pen tukwe in mə, “Iərimənu, nipərhiienien, mətə kuri me fwe ia ruei tepol, irəha mwi kamhani nimwəkmwəki nəveginien sənəi nəkwərhakwərha.”

²⁹ Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Ti nəri nə mə ikini iaminih i rə, ik tikrərig mamevən. Iəremhə ruvəier raka ia prən ouihi səim.”

³⁰ Nənə prən nəha rirərig pen fwe imwəni mətə səvənhi prən ouihi ramapri amasan ia niməhan səvənhi. Iəremhə naraka irə.

Iesu romasan iəpou riti

³¹ *Iesu rəpwəh kwopun səvəi Taea mevən ia taon riti nəghin nə Saeton, məpwəh muvehe ia Tekapolis, kwopun taon ten ikin, məpi simwin pehe ia nui asori Kalili. ³² Ia kwopun nəha nərmama nepwin həuvehi iəpou riti sə ripkəgkiari mhə nəkwəregin ruvisimw, mhəuvehi mhəuvehe ti Iesu, mhəres pen mə trəmruətə rəgin irə.

³³ *Nənə Iesu riri raka əpa iəpou nəha, rouevən isipwin ti nərmama, muvei pen nukwai rəgin ia ruei nəkwəregi iəpou, mərgavis pen ia rəgin, mirapi nərāmi iəpou irə. ³⁴ *Nənə məkwətə ia neiāi, meiahag əfi, mini pen

^a **7:25-26:** Pran nəha rəgkiari ia nəgkiariien səvəi nəkur Kris, mamesi pen kastom səvənraha.

* **7:31:** Mat 15:29-31 * **7:33:** Mak 5:23, Luk 4:40, 13:13 * **7:34:** Mak 6:41, Jon 11:41

ti iəpou i mə, “Efata!” Nipwrai nəgkiariien nəha “Efata,” in i mə “Əkwag!”
 35 Iesu rini iamınhi irə mine nəkwəregi iəpou nəha rəkwag. Rerın ruvehe raməgkiari amasan.

36 *Nənə Iesu rinise pen əknekın ti nirəha i mə tuhəpwəh nəvisauien nəfe in rino ia iəpou nəha. Mətə nəpın rinise əknekın irəha, həməha mhəni mwi. 37 *Nənimenraha rier pik ti Iesu. Həni mə, “Eh! Narimnari me i iəmə i ramo rirai raka pam! Nərmama səməme nəkwəreginraha ruvisimw, mine nərmama səməme həpkəgkiari mhə, in ramomasan irəha.”

8

Iesu rəkwməni nərmama irəha pam fo-taosən

1 Ia nəpın nəha nərmama həpik həuvehe mwi ti Iesu. Sənənraha nəveginien ruvəiwən. Iesu rəkwein nərmama me səvənhi həuvehe. Rini pen ti nirəha i mə, 2 * “Rerik rərkwəpır ti nərmama me i. Hənərə raka nəpın kahar kitaha mınraha nənə sənənraha nəveginien ruvəiwən. 3 Irəha nepwın həuku pen fwe isipwın. Trini minuə həpkani mhə nari, iakərhi pen irəha fwe imwənraha, nəmrınraha trıpıtəv həmwei ia suatuk.”

4 Miregi nərmama me səvənhi həres pen mə, “Kitaha tsəfo irə mhəuvehi sənənraha bred? Samarə ia kwopun nəveginien riwən ikin.”

5 Miregi Iesu rəres pen irəha i mə, “Sənəmiahaha bred kevə?”

Miregi həni mə, “Sefen.”

6 Iesu rini nəkwən mə nərmama me nəha sənənraha nəveginien riwən tihəkure ia tıprənə. Irəha həkure, nənə in ruvehi bred me nəha sefen, məfwaki mını vivi Kumwesən tukwe. Nəpın rəfwaki pam, maməkwsen bred me, mauvei pen m nərmama me səvənhi mə tuhəpeki pen m nərmama me. Nənə həpeki pen mınraha. 7 Nərmama me səvənhi sənənraha kwopnəti nəmu me nepwın mwi fwe ikin. Iesu rəfwaki mını vivi Kumwesən tukwe. Məfwaki pam, mını pen ti nirəha i mə, “Nəmu me i mwi tihəpeki pen mınraha.” 8 Nənə nərmama me pam hani nari tıpwınraha rəsisi. Həvai pen nipərpəri bred mine nəmu me hənəpwəh ramrımər rukuər ia tənəripw sefen. 9-10 Nərmama me nəha Iesu rəkwməni irəha ipaka fo-taosən. Nəpın Iesu rəkwməni pam irəha, rərhi pen irəha kamhəuvən imwənraha me. Kurirə irə rəputə ia nitətə ouihi irəha nərmama me səvənhi mamhəuvən fwe ia kwopun riti nəghın nə Talmanuta.

Farisi me hokeikei mə tuhətoni nımtətien riti

11 *Farisi me həuvehe mamhəres Iesu mə, “Ko iko ro nımtətien riti sə ruku pen ia neiai pwəh iahətoni mhəkurən mə ik pərhiən Kumwesən rərhi pehe ik?”

12 *Iesu riregi, miregi rərəha fwe imwə ia rerin, mını mə, “Nımtətien əfo nəha nərmama ipwet mine kamhətui? Iakani nipərhiendien tukumiahaha i mə nərmama ipwet mine ro iamınhi Kumwesən trəpwəh nuvei penien nımtətien riti mınraha.” 13 Ia nəpın nəha Iesu rəpwəh irəha, məputə ia nitətə ouihi irəha nərmama me səvənhi, mhəier, mamhəuvən ia nikare nui.

14 Nərmama me səvai Iesu hənenouenou mə tuhəuvehi bred. Sənənraha bred kuatia a ia nəkwai nitətə ouihi. 15 *Nənə Iesu rəvəhag

* 7:36: Mak 1:43-45 * 7:37: Aes 35:5 * 8:2: Mak 6:34-44 * 8:11: Mat 12:38 * 8:12:

mînraha, mîni mæ, “Tihætui amasan, mamhæsiari ti yis sævæi Farisi me mîne yis sævæi Kig Herot.”

¹⁶ Miregi nærmama me sævænhi hænamægkiari mînraha me i mæ, “Sænataha bred riwæn.”

¹⁷ *Næpin Iesu riregi, rîni pen ti niræha i mæ, “Ræfo hiamægkiari m kîmiaha me mæ sænæmiaha bred riwæn? Rosi hiæpkætæ raka mhæ ihi mhæreirei? Rosi kæmkapwæmiaha riskai? ¹⁸ *Nænimemiaha næ, mætæ ræfo hiæpkætæ mhæ nari? Nækwæregimæiaha næ, mætæ ræfo hiæpkregi mhæ nari? Rosi rerimæiaha ripkrhi mhæ ¹⁹ *næpin iakinækwsen bred krirum mækwmæni nærman faef-taosen iræ? Ia næpin næha kîmiaha hiæuvehi tænaripw kevæ rukuær ia nipærpæri næveginien hænæpwæh ramrimær?”

Miregi hæni pen tukwe in mæ, “Twelef.”

²⁰ *Nænæ Iesu ræres pen mæ, “Næpin iakinækwmæni nærmama fo-taosen ia bred sefen, kîmiaha hiæuvehi tænaripw kevæ rukuær ia nipærpæri næveginien hænæpwæh ramrimær?”

Miregi hæni pen tukwe in mæ, “Sefen.”

²¹ Nænæ Iesu ræres pen iræha i mæ, “Hiamreirei ihi?”

Iesu romasan iærmama riti nænimen rifwæ

²² Iræha hæuvehe ia taon næha Petsæta. Nærmama nepwîn fwe ikin hæiri iærman riti nænimen rifwæ mhæuvehe ti Iesu, mhæres Iesu mæ Iesu træmrutæ rægin iræ. ²³ Nænæ Iesu ruvehi rægin, miri in rouaraka ia rukwænu. Nænæ Iesu rærgævæsi nænimen mæmrutæ rægin iræ, mæres in i mæ, “Ikamætæ nari?”

²⁴ Miregi iærmama næha nænimen rifwæ ræti ærari mîni mæ, “Takamætæ nærmama me, mætæ iapketæ amasan mhæ iræha. Iakamætæ iræha hæmwhen a ia nei me kamhavæn.”

²⁵ Ro iamînhi iræ Iesu raræ mæmri pen mwi rægin ia nænimen. Iærmama næha ræmæha mætui. Nænæ nænimen ruvehe mamasan mætæ amasan narimnari. ²⁶ *Nænæ Iesu rærhi pen in, mîni mæ, “Tikevæn atukwatukw fwe imwam, mæpwæh nevænien fwe ia rukwænu næha krimæuku pen ikin.”

Pita rîni irapw mæ Iesu in Kristo

²⁷ Iesu mîne sævænhi nærmama me hæuvæn ia rukwænu me ia tæna riti næghin næ Sisaria Filipæe.^a Næpin kamhæuvæn ia suatuk, Iesu ræres pen sævænhi nærmama me i mæ, “Nærmama kamhæni iou mæ iou sin?”

²⁸ *Miregi hæni pen tukwe in mæ, “Nærmama nepwîn kamhæni ik mæ Jon Paptaes. Nepwîn kamhæni ik mæ Profet Elæja. Nepwîn mwi kamhæni ik mæ profet kupwæn riti sævæi Kumwesæn.”

²⁹ *Nænæ Iesu ræres pen iræha mæ, “Mætæ kîmiaha hiamæni mæ iou sin?”

Miregi Pita rîni mæ, “Ik Kristo.”

³⁰ Nænæ Iesu rînise pen ti niræha i mæ tuhæpwæh nîniiien ti iærmama riti mæ in Kristo.

³¹ Ia næpin næha rînamahatæn iræha mæ, “Iou, Iæmæti Iærmama, takamækeikei miregi ræræha ia narimnari me ripik. Næmæ asori me mîne pris asori me mîne nahatæn me sævæi Loa, iræha tuhæpwæh iou, mhousi æpune iou. Takemhæ, nænæ, næpin særo kahar iræ iakætui mwi.”

* **8:17:** Mak 6:52 * **8:18:** Jer 5:21, Mak 4:12, Wok Me 28:26 * **8:19:** Mak 6:41-44 * **8:20:** Mak 8:6-9 * **8:26:** Mak 7:36 ^a **8:27:** Kani kwopun næha mæ “Sisaria Filipæe,” ti næri næ mæ Sisaria in taon asori riti ia tæna Kig Filip ramærimænu ikin. * **8:28:** Mak 6:15 * **8:29:** Jon 6:68-69, Mak 9:9

³² Iesu rini irapw nægkiariien naha, ro nukurənien i. Mətə Pita riri raka Iesu ia nikarenraha, minanise pen tukwe in mə, “Tikəpwəh niniien nægkiariien naha ikani.”

³³ Mətə Iesu ruvsini, mətoni nərmama me səvənhi kamhərer. Nənə rinise pen ti Pita i, mini mə, “Setan, evən ia təkutak! Nətərigien səim rīpkesi pen mhə nətərigien səvəi Kumwesən, mətə ikamesi pen a nətərigien səvəi nərmama.”

Iərmama sə rakurirə Iesu traməkeikei məvrani nei kamarkuau

³⁴ *Iesu rəkwein nərmama me pam həuvehe irəha nərmama me səvənhi. In rini pen ti nirəha i mə, “Iərmama sə rokeikei mə truvehe mo iərmama riti səiou, traməkeikei məpwəh nətərigien səvənhi, muvehi utə nei kamarkuau səvənhi, məvrani mukurirə iou. ³⁵ Iərmama sə rokeikei mə trəkwtəmhiru nimiruien səvənhi trarfai irə. Mətə iərmama sə traraka ia nimiruien səvənhi tukw iou mine nægkiariien amasan səiou truvehi nimiruien rerin. ³⁶ Trini minuə iərmama riti rīpeki pam narimnari me ia tīprənə i, mo səvənhi i, nənə kurirə ikin remhə marfai ia nimiruien rerin, noien naha trəfasitu irə? ³⁷ Iərmama truvei pen nəve mərpwin tai nimiruien səvənhi? ³⁸ *Nərmama ipwet mine noien səvənraha rərəha. Irəha hənəpwəh Kumwesən rəmwhen ia pran riti sə rinəpwəh iərman səvənhi, mamesi pen iərman əpə mwi. Trini minuə iərmama riti rauris ia nəmrinraha ti niniien mə in iərmama riti səiou, rauris mwi ti nəvisauien nægkiariien səiou minraha, iou mwi Iəməti Iərmama, ia nəpin naha takuvehe ia niskaiien səvəi tata səiou kimaha nagelo ikinan me, takauris ti niniien mə iərmama naha in iərmama riti səiou.”

9

Nipwrai Iesu ruvehe mopə

¹ *Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Iakani nipərhiendien tukumiaha i mə nərmama nəpwin kamhərer ia kwopun i tuhəpkemhə mhə meste tuhətoni niskaiien səvəi Kumwesən rier pehe irau nitətə sə in ramərimənu irə.”

² Nəpin sikis rukurau, nənə Iesu riri əpa Pita mine Jemes mine Jon, həutə parei ia təkue əpwəmwis riti. Ia kwopun naha irəhar harətoni ia nənimenrahar nipwrai Iesu ruvehe mopə. ³ Səvənhi tinari ruvehe məpsan mamser pik. Iərmama sə ramaikuas tinari ia tīprənə i ko rīpkaikuas mhə rəpsan rəmwhen ia tinari səvənhi. ⁴ Nənə irəhar harətoni Profet Elaeja mine Moses krouier pehe, rouəgkiari irəhar Iesu.

⁵ Nənə Pita rini pen ti Iesu i mə, “Iahatan, ramasan mə kimrahar iaharuvehe i. Pwəh kimrahar iaharo tənimwə kahar, riti səim, riti səvəi Moses, riti səvəi Profet Elaeja.” ⁶ (Pita rini iamnhi irə ti nəri nə mə irəhar harhekir pik. Rireirei mə trəfni irə.)

⁷ *Nənə nəpuə riti ruvehe muvegi irəha. Nənə reri Kumwesən ruku pen ia nəpuə mini mə, “In naha nərik keikei. Tihətərig in.”

⁸ Təkwtəkwuni a mwi, Pita, Jemes, mine Jon harəti ərari mharəpwəh nətoniien Moses mine Profet Elaeja, mətə Iesu əpa irəha min.

⁹ *Nəpin kamheiwaiu pehe ia təkue, Iesu rinise pen ti nirəhar i mə, “Nəfe hiarinətoni kimirəhar tiharəpwəh niniien ti iərmama riti meste iou, Iəməti Iərmama, iakətui mwi ia nemhəien səiou.” ¹⁰ Ro iamnhi irə mine

* 8:34: Mat 10:38-39 * 8:38: Mat 10:33 * 9:1: Mak 13:30 * 9:7: Mat 3:17, 2Pit 1:17-18,

Dut 18:15, Wok Me 3:22 * 9:9: Mat 12:16, Mak 8:30

harəpwəh nini irapwien nəfe harinətōni, mətə kamharəres irəhar me i mə, “Nəfe nīpwrai nəgkiariien nəha Iesu rīməni pehe tukutahar i mə in trətui mwi ia nemhəien səvənhi?”

¹¹ Nənə irəhar harəres Iesu mə, “Rəfo nahatən me səvəi Loa kamhəni mə Profet Elaeja traməkeikei mukupwən muvehe?”

¹² *Miregi Iesu rini pen ti nirəhar i mə, “Nīpərhienien, Profet Elaeja trukupwən muvehe məmri amasan pam narimnari me rəmwhen ia sə fwe kupwən. Mətə rəfo kīmərāi pen ia Nəkukuə Ikinan iamīnhi irə mə iou, Iəməti Iərmama, takaməkeikei miregi rərəha ia narimnari me rīpik? Tuho ia nirak rəmwhen ia iou iəmə rərəha riti. ¹³ *Mətə iou iakani pehe tukumiaha i mə Profet Elaeja ruvəuvehe raka.^a Nənə nərmama me hesi pen nətərigien səvənraha mho rərəha irə rəmwhen ia Nəkukuə Ikinan rani.”

Iesu rəkoui irapw nənīmwin ərəha ia iəkunouihi riti

¹⁴ Iesu irəha Pita, Jemes, mine Jon hərərig pehe mwi ti nərmama me səvəi Iesu, mhətōni nərmama həpik kamhərer kurkurau ia nərmama me səvəi Iesu. Nahatən me səvəi Loa mine nərmama me kamhəvisə mīnraha me. ¹⁵ Nəpīn nərmama me hətə Iesu, həkərīnari, mhaiu mhəuvən mhəgkiari pen min.

¹⁶ Nənə Iesu rəres pen irəha i mə, “Kīmīaha nahatən me səvəi Loa hiaməgkiari ia nəfe?”

¹⁷ Mətə riti ia nərmama me nəha rini pen tukwe in mə, “Iahatən, iou iakuvehi səiou iəkunouihi muvehe tukw ik. Nənīmwin ərəha riti ramarə irə, mamo rerin riwən ko rīpkəgkiari mhə. ¹⁸ Kwopun paku səiou iəkunouihi revən ikīn, nəpīn nənīmwin ərəha ruvehi in, ruvehi mouini ia tīprənə. Nisəkwan ramaiū ia tərhun. Ramahi revin. Nīpwrān rakīkīn. Iakinəres raka nərmama me sīm mə tuhəkoui irapw nənīmwin ərəha nəha, mətə hənī mə ko həpko mhə.”

¹⁹ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Kīmīaha nəkur ipwet mine səkīmīaha nahatətəien riwən. Tsarə kitaha miou mesite nəfe nəpīn? Tinesən mine iakapwis kīmīaha? Kīmīaha tihəuvən mhəuvehi iəkunouihi nəha mhəuvehi mhəuvehe.”

²⁰ Nənə irəha həuvən mhəuvehi in mhəuvehe ti Iesu. Nəpīn nənīmwin ərəha rətə Iesu, təkwtəkwni a ro iəkunouihi rīmwei ia tīprənə, məkəkəkīr, məsəkwsəkwi. Nisəkwan ramaiū ia tərhun.

²¹ Nənə Iesu rəres pen səvənhi tata i mə, “Iəkunouihi i ruvehi nemhəien i nuk kevə?”

Miregi səvənhi tata rini mə, “Nemhəien i rīməuvehi ia nouihien səvənhi. ²² Nəpīn rīpik nənīmwin ərəha i ro iəkunouihi rīmwei pen ia napw uə ia nui mə tremhə. Mətə mə ikukurən noien nari riti, tikapi tukumrau, masitu ia kīnrau.”

²³ *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Rəfo ikīni nəgkiariien nəha mətə mə ikukurən noien? Trīni mīnuə iərmama riti rahatətə pərhien ia nirak, iakukurən noien narimnari me pam min.”

²⁴ *Nənə təkwtəkwni a mwi tata səvəi iəkunouihi nəha rasək əpwəmwis, mīni mə, “Iakahatətə ia niram, mətə nahatətəien səiou rīpkiskai mhə. Tikasitu ia nirak!”

²⁵ Ia nəpīn nəha nərmama həpik kamhaiu mamhəuvehe. Nəpīn Iesu rətōni irəha, rīnise pen ti nənīmwin ərəha, mīni mə, “Ik nənīmwin ərəha sə

* 9:12: Mal 4:5, Sam 22:1-18, Aes 53:3 * 9:13: Mat 11:14 a 9:13: Iesu rani Jon Paptaes.

* 9:23: Mat 21:21, Mak 11:23 * 9:24: Luk 17:5

ikamo iærmama tærhun ruvisimw mine nækwæregin ruvisimw, iou iakani pehe tukw ik i mæ tikier ia iækunouihi i mæpwæh nuvniwæ peheien mwi iræ.”

26 *Nænæ nænimwin æræha rikiukiu pik ia iækunouihi, mækwein æpwæmwis, mier. Mætæ nipwrai iækunouihi næha ruvehe mæpouæpou pam. Ro pen nærmama hæpik hæni mæ, “Eh, ruvamhæ!” 27 Mætæ Iesu ruvehi rægin, mævi utæ, rærer.

28 Kuriræ iræ Iesu revæn muvniwæ ia nækwai nimwæ. Næpin nærmama me sævæhi me iræha min æpa, hæres pen in mæ, “Ræfo kimaha iahæreirei nækoui irapwien nænimwin æræha næha?”

29 Miregi Iesu rini pen ti niræha i mæ, “Nænimwin æræha sæ ro me iaminiha iræ, nari riti riwæn ko rækoui irapw iræha, mætæ næfwakiien æpa.”

Iesu rini irapw mwi mæ in tremhæ

30 *Iræha hæpwæh kwopun næha mhæuvæn mhæpi simwin ia tæne Kalili. Iesu ripkokeikei mhæ mæ nærmama tuhæukuræn kwopun me næha ramaræ ikin, 31 *ti næri næ mæ ramahatæn nærmama me sævæhi, mamini pen ti niræha i mæ, “Triipko mhæ tui kuvei pen iou, Iæmæti Iærmama, ia rægi nærmama. Iræha tuhousi æpune iou. Takemhæ, nænæ, næpin særo kahar iræ iakætui mwi ia nemhæien sæiou.” 32 *Mætæ nærmama me sævæhi hæreirei nipwrai nægkiariien i in rani. Hæhekir ti næresien in.

Iærmama rasori mæpi raka

33 Iræha hæuvehe ia Kapaneam. Næpin hæuvniwæ ia nækwai nimwæ riti, Iesu ræres pen nærmama me sævæhi mæ, “Samæuvehe kimiaha hiamægkiari ia næfe?” 34 Mætæ iræha hæpwæh nægkiariien, ti næri næ mæ kamhæuvehe mamhægkiari mæ sin ia niræha in rasori.

35 *Nænæ Iesu rækure, mækwein nærmama sævæhi twelef hæuvehe. Rini pen ti niræha i mæ, “Iærmama sæ rokeikei mæ trakupwæn ia nærmama me pam, tramækeikei muvehe mukuriræ, mamæ in iærmama sæ ramo tukwini nari m nærmama me pam.”

36 Nænæ Iesu ruvehi iækunouihi riti mærpwi ia kurkwan ia niræha, mææhi utæ, maræ mæni pen mwi ti niræha i mæ, 37 *Iærmama sæ træsevæ ia rerin ti iækunouihi riti sæ ro iaminihi ia næghik ræmwhen mæ ramæsevæ mwi ia rerin tukwe iou. Iærmama sæ ramæsevæ ia rerin tukw iou ræmwhen mæ ramæsevæ mwi ia rerin ti Kumwesæn sæ rinæhi pehe iou iakuvehe.”

38 *Jon rini pen ti Iesu i mæ, “Iahatæn, kimaha iahætoni iærmama riti ramækoui irapw næremhæ me ia næghim. Iahamæmwur mæ tahænise in ti næri næ mæ ripko mhæ in kimaha riti.”

39 *Mætæ Iesu rini mæ, “Kimiaha tihæpwæh niniseien in. Iærmama sæ ramo niimtætien ia næghik, ko ræpwæh nini æræha akwauakwien iou. 40 *Iærmama sæ ræpwæh nini æræhaien kitaha in kitaha riti. 41 *Iakani nipærhienien tukumiaha i. Kimiaha næ nærmama me sæiou, iou Kristo. Trini minuæ iærmama riti ruvei pehe nui m kimiaha ia næghik mæ tihænimwi, in tramækeikei muvehi nærækuien sævæhi.”

Tikætui amasan ti nahatætæien sæim

* 9:26: Mak 1:26 * 9:30: Jon 7:1 * 9:31: Mak 8:31, Mak 10:32-34 * 9:32: Luk 9:45, 18:34 * 9:35: Luk 22:24, Mat 20:25-27, Mak 10:43-44 * 9:37: Mat 10:40 * 9:38: Nam 11:27-29 * 9:39: 1Kor 12:3 * 9:40: Mat 12:30, Luk 11:23 * 9:41: Mat 10:42

42 “Nəkwərhakwərha me i səməme kamhahatətə ia nirak, trini minuə iərmama riti ro riti rimwei ia nərhəhien, Kumwesən trərpwin noien ərəha səvənhi. Iərmama nəha triregi rərəha məpi raka kərihi pen kəruətərei asori ia nipətəkinuan kosə irapw i ia təmwei təsi. 43 *Mə rəgim ramo ikamwei ia nərhəhien, tikərai raka. Mə rəgim rīpīp mətə ikuvehi nimiruien, ramasan pik tukw ik. Rərəha mə rəgim kəru mətə tikevən fwe ia kwopun napw asori rauək rerin ikin. 44-45 Mə nisum ramo ikamwei ia nərhəhien, tikərai raka. Mə nisum rīpīp mətə ikuvehi nimiruien, ramasan pik tukw ik. Rərəha mə nisum mi kəru mətə tukərarki pen ik ia kwopun napw asori rauək rerin ikin. 46-47 *Mə nənimmem ramo ikamwei ia nərhəhien, tikukumwiri raka. Mə nənimmem kuatia a mətə ikuvnimwə pen ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə, ramasan pik tukw ik. Rərəha mə nənimmem kəru, mətə tukərarki pen ik ia kwopun napw asori rauək ikin. 48 Ia kwopun nəha ‘irər səməme hamani irəha həpwəh nemhəien.

Napw rəpwəh nifwəien.’

49 Napw trətəgətəg pen ia nərmama me pam rəmwhen ia sol sə kamətəgi pen ia nəveginien.

50 *Sol in nari amasan. Mətə trini minuə sol nəsiegien səvənhi ruvəiwən, tihəfo mho rəsien mwi? Pwəh sol raməmak pen ia rerimiaha. Nənə hiamarə ia nəmərinuien.”

10

Iesu rahatən mə iərman mine pran trouəpwəh nəpwəhien irau me

1 Iesu rəpwəh kwopun nəha mevən ia tənə Jutia fwe ia nīkare nui aris Jotan pen. Nərmama həpik həuvehe mwi mhousəsīmwin pen irəha me tukwe. In rahatən irəha rosi sə ramo ia nəpīn me.

2 Nənə Farisi me nepwin həuvehe mhəres pen nari riti min mə tuhəregi ro Iesu mə trəfni irə. Irəha həni mə, “Ratukwatukw ia Loa səkitaha mə ko iərman riti rəpwəh səvənhi pran uə rekəm?”

3 Miregi Iesu rəres pen irəha i mə, “Nəfe nəgkiariien Moses riməni pehe tukumiaha i fwe kupwən?”

4 *Miregi həni mə “Moses rinəsəni mə iərman riti rukurən nīriien nīmwai nəkukuə m pran səvənhi rani mə in rinəpwəh in, nənə mərhi pen i ramevən.”

5 *Mətə Iesu rini pen ti nīrəha i mə, “Moses rimərai nəgkiariien nəha m kīmiaha ti nəri nə mə kəmkapwəmiaha riskai. 6 Mətə Nəkukuə Ikinan rini mə fwe ia nukune narəien, ‘Kumwesən rino iərmama kəru riti iərman riti pran.’ 7 *‘Ro iamīnhi irə iərman traraka ia tata mine mama səvənhi mevən rouarə pəri irau pran səvənhi, nənə 8 irau trouvehe rouəmwhen ia nīpwrai iərmama kuatia.’ Nəgkiariien nəha rini mə iərman mine pran səvənhi krouəpwəh ihi noien iərmama kəru i, mətə krouəuvehe rouəmwhen ia nīpwrai iərmama kuatia. 9 Ti nəri nə mə Kumwesən rīrīpīn iərman mine pran səvənhi iamīnhi irə, ro pen rīpkatukwatukw mhə mə iərman trəpwəh səvənhi pran, mətəfi narəien səvənrau.” 10 Nəpīn Iesu mine nərmama me səvənhi həuvnimwə mwi ia nəkwai nīmwə, irəha həres mwi nəgkiariien i min. 11 *Nənə Iesu rini pen ti nīrəha i mə, “Iərman

* 9:43: Mat 5:30 * 9:46-47: Mat 5:29 * 9:50: Mat 5:13, Luk 14:34, Kol 4:6 * 10:4: Dnt 24:1-4, Mat 5:31 * 10:5: Jen 1:27, 5:2 * 10:7: Jen 2:24, Efes 5:31 * 10:11: Mat 5:32

sə rəpwəh pran səvənhi miri prən əpə riti mwi ramo noien ərəha ia səvənhi pran. Prən nəha in ramiri ripko mhə pran atukwatukw səvənhi. ¹² Rəmwhen a mwi pran sə rəpwəh səvənhi iərman mesi pen iərman əpə riti mwi ramo noien ərəha ia səvənhi iərman. Iərman nəha in ramesi pen ripko mhə iərman atukwatukw səvənhi.”

Iesu rəkwein amasan ia nəkwərhakwərha

¹³ Nəp̄in riti nərmana me kamhəuwehi nəkwərhakwərha me səvənraha, mamhəuwehe ti Iesu mə trapi irəha. Nənə nərmana me səvəi Iesu hənise irəha. ¹⁴ Mətə nəp̄in Iesu rətoni, niemaha rəpi. In rini pen ti nirəha i mə, “Pwəh nəkwərhakwərha me həuwehe tukw iou. Tihəpwəh nəniseien irəha. Nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə səvəi nərmana səməme həmwhen ia nəkwərhakwərha me i. ¹⁵ *Iakəni n̄ipərhiēnien tukumiaha i mə iərmana traməkēkei mo rəmwhen ia iakunouihī, muvehi nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə. Mə ripko mhə tripkuvnimwə mhə ia nitətə nəha ia nəp̄in riti.” ¹⁶ Nənə Iesu rərəhi pehe nəkwərhakwərha me, məmrutə rəgin mi ia nirəha, məkweīn amasan ia nirəha.

Iərmana riti səvənhi nautə rasori rokeikei mə truvehi n̄imiruiēn rerin

¹⁷ Iesu rinamesi pen mwi suatuk səvənhi mamevən. Nənə iərmana riti raiu muvehe minimwi nukurhun mi ia nənimen, məres pen in i mə, “Iahatən, ik iəmə amasan. Nəfe noien takaməkēkei mo mə takuvehi n̄imiruiēn rerin?”

¹⁸ Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Rəfo ikini mə iou iəmə amasan? Iərmana amasan riti riwən. Kumwesən əpa in ramasan. ¹⁹ *Ik ikuvəukurən raka loa me səvəi Kumwesən. In rini mə, “Tikəpwəh nousi əpuneien iərmana, məpwəh nakresien pran, məpwəh nakresien, məpwəh neikuəien, məpwəh neikuəien mə tikakres. Tikaməkēkei misiai səim tata m̄ine mama.’”

²⁰ Miregi iərmana nəha rini pen ti Iesu i mə, “Iahatən, loa me pam i iakesi pen fwe ia nouihien səiou meste pehe ipwet m̄ine.”

²¹ *Iesu rətə iərmana nəha, rerin rokeikei in. Ro iam̄inhi irə rini pen tukwe in mə, “Nari kuatia rarə ikəpwəh ihi noien. Evən, məmri pen nəmri nari ia səim narimnari me. Nəp̄in kuvehi nənimen, tikuvehi mane, muvei pen m nərmana nautə səvənraha riwən. Nənə səim nautə tripiək fwe ia neiai. Nəp̄in ikino pam, ikuvehe mukurirə iou.”

²² Nəp̄in iərmana nəha riregi nəgkiariēn nəha, nənimen risiu. Rəpwəh Iesu mamevən. Rerin rəpou ti nəri nə mə nautə səvənhi rasori.

²³ *Ia nəp̄in nəha Iesu rəti ərari mətoni nərmana me səvənhi, mini pen ti nirəha i mə, “Rəknekin ti nərmana nautə səvənraha rasori mə tuhəuvnimwə ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə.”

²⁴ Nərmana me səvəi Iesu həkəri asori nari ia nəgkiariēn səvənhi. Mətə Iesu rini pen mwi ti nirəha i mə, “Nəkwərhakwərha səiou me, rəknekin ti nuvnimwəien ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə. ²⁵ Iərmana nautə səvənhi rasori rəknekin tukwe in mə truvnimwə ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə. Rəknekin məpi raka nərimiru nəha kamel rasu pen ia ruei nitel mier.”

²⁶ Nəp̄in nərmana me səvəi Iesu hərəgi nəgkiariēn səvənhi, nənimenraha rier. Kamhəres irəha me i mə, “Mə rəknekin iam̄inhi, n̄isimə nəha ko həuwehi n̄imiruiēn?”

* 10:15: Mat 18:3 * 10:19: Eks 20:12-17, Dut 5:16-20, Dut 24:14, Jem 5:4 * 10:21: Mat 10:38, Mak 8:34 * 10:23: Mak 4:19, 1Tim 6:17

²⁷ Iesu rətə irəha mīni mə, “Nəri nəha rəknekīn iərmama ko rīpko mhə, mətə Kumwesən rukurən noien. Narimnari me pam rīməru ti Kumwesən.”

²⁸ Ia nəpīn nəha Pita riskəmter mīni pen ti Iesu i mə, “Ətə ro. Kīmaha iahənəpwəh pam narimnari me səkimaha mamhəkuriṛə ik.”

²⁹ Miregi Iesu rīni mə, “Takani nīpərhiēnien tukumiaha i mə nərmama me səməme hənəpwəh narimnari me səvənraha tukwe iou mə tuhəuvən mhəvisau irapw nəgkiariēn amasan səiou, irəha pam tuhəuvehi tain. Trini mīnuə iərmama riti rəpwəh nimwə me, uə piəvni me, uə kitiriməni me, uə mama mīne tata səvənhi, uə nəkwərəkəwərha me səvənhi, uə tiprənə səvənhi, ³⁰ ia nitətə ipwet mīne truvehi mwi tain hantret, nīmwə me, mīne piəvni me, mīne kitiriməni me, mīne mama me, mīne nəkwərəkəwərha me, mīne tiprənə. Tukəmwəki mwi in, ko nəmisəien mīn ti nəgkiariēn amasan səiou. Nənə ia nitətə fwe truvehe in truvehi nīmīruēn rerin. ³¹ *Mətə nərmama həpik səməme kamhəkupwən tuhəkuriṛə. Nənə səməme kamhəkuriṛə tuhəkupwən.”

Iesu rīni irapw mwi mə tremhə

³² *Irəha kamhesi pen suatuk mamhəutə pen fwe ia Jerusalem. Iesu rakupwən irəha kamhəkuriṛə. Səvənhi nərmama me həkərīnari. Nərmama səməme kamhəkuriṛə ia nīrəha kamhəhekīr. Iesu riri raka əpa nərmama səvənhi twelef mīnani pen ti nīrəha i nəfe tuho irə, ³³ mīni mə, “Hətə ro, kitaha saməutə mamhəuvən fwe ia Jerusalem. Ia kwopun nəha tukuvei pen iou, Iəməti Iərmama, ia rəgi pris asori me mīne nahatən me səvəi Loa. Irəha tuhəni mə takaməkeikei memhə. Tuhəuvei pen iou ia rəgi nərməpə rīpko mhə irəha nəkur Isrel. ³⁴ Irəha tuharis əkenhīn ia nīrak, mhərgəvəsi iou, mhərisi iou, mhəusi əpune iou. Ia nəpīn sə ro kahar irə takətui mwi ia nemhəien səiou.”

Jemes mīne Jon krouəres pen nari riti m Iesu

³⁵ Jemes mīne Jon, tini Sepeti mi, irau krouvehe ti Iesu rouni pen tukwe in mə, “Iahatən, kīmrau tarouəres ik ia nari riti. Iarouokeikei mə tikəsəni kīmrau.”

³⁶ Miregi Iesu rīni mə, “Nəfe irouokeikei mə tako m kīmirau?”

³⁷ Miregi krouni mə, “Əseni kīmrau pwəh riti rəkure ia nīkarem mwatuk riti ia nīkarem mour nəpīn tikuvehi nasoriēn səim, mamərimənu ia nərmama.”

³⁸ *Mətə Iesu rīni pen ti nīrau i mə, “Kīmirau irouereirei nəfe nari irouəres i. Ko kīmirau irouənīmwi kap i iou takənīmwi? Uə ko kakiətənīmw mwi kīmirau ia paptəes i sə tukakiətənīmw iou irə?”

³⁹ *Miregi krouni mə, “Kīmrau iarouəmwhen.”

Miregi Iesu rīni pen ti nīrau i mə, “Kap i iou takənīmwi, kīmirau mwi tirouənīmwi. Tukakiətənīmw kīmirau mwi ia paptəes i tukakiətənīmw iou irə. ⁴⁰ Mətə iou ko iakəpwəh nəseniēn kīmirau irouəkure riti ia nīkarek mwatuk riti ia nīkarek mour. Mətə kwopun nəha səvəi iərmama mī nəha kīmərfi raka irau mə trouəkure fwe ikīn.”

⁴¹ Nəpīn ten mwi nərmama me səvəi Iesu hərəgi nəresien nəha səvəi Jemes mīne Jon, niemaha rəpi irəha. ⁴² *Ro iamīnhi irə Iesu rəkwein irəha həuvehe. Rini pen ti nīrəha i mə, “Kīmīaha hiəuvəkuriṛən raka noien

* **10:31:** Mat 20:16, Luk 13:30 * **10:32:** Mak 8:31, 9:31 * **10:38:** Mak 14:36, Luk 12:50

* **10:39:** Wok Me 12:2, Rev 1:9 * **10:42:** Luk 22:25-26

səvəi nərmama riṗko mhə irəha nəkur Isrel. Nəmə asori me səvənraha sə kəmhəriṁənu ia nirəha, kəmhəfiəutə irəha, māmho nərmama kāmho nəkwānraha. ⁴³ *Mətə kīmiaha tihəpwəh noien iamīnha irə ia kīmiaha me. Trīni mīnuə kīmiaha riti rokeikei mə truvehe masori ia kīmiaha, in traməkeikei muvehe mo iərmama sə ramo tukwini nari m kīmiaha. ⁴⁴ Trīni mīnuə kīmiaha riti rokeikei mə trasori makupwən ia kīmiaha, in traməkeikei muvehe mo iərmama sə ramo auər a wok səkīmiaha pam. ⁴⁵ *Kīmiaha tiho rəmwhen a ia nirak. Iou, Iəməti Iərmama, iəpkuvehe mhə mə nərmama tuho tukwini nari mīou, mətə iakuvehe mə tako tukwini nari mīnraha, muvei pen nīmīruien səiou trərəku suatuk ti nifi rakaien nari ia nərmama həpik.”

Iesu romasan nəmri iərmama riti nəghin nə Partimeas

⁴⁶ Iesu mīne nərmama me səvənhi həuvehe mhəpirapw ia taon nəha Jeriko. Nəṗin həier, nərmama həpik kəmhəkuriə in. Partimeas, tīni Timeas, raməkure ia nīkare suatuk mamase mane m nərmama. Partimeas nənimen rīfwə. ⁴⁷ *Nəṗin rīregi mə Iesu iəmə Nasaret rīnauvehe, rīnaməkwein əpwəmwis, mīnamīni mə, “Iesu, kwənəkwas səvəi Kig Tevit! Api tukw iou!”

⁴⁸ Nərmama həpik hənise pen tukwe in, mhəni mə, “Afafa, məpwəh nəgkiariien!”

Mətə Partimeas rarīṗin maməkwein əpwəmwis mwi, māmīni mə, “Iesu, kwənəkwas səvəi Kig Tevit! Api tukw iou!”

⁴⁹ Ia nəṗin nəha Iesu rərər, mīni pen ti nirəha i mə, “Həkwein iərmama nəha ruvehe.”

Irəha həkwein iərmama sə nənimen rīfwə, mhəni pen tukwe in mə, “Agien, mīskəmter! Iesu raməkwein ik mə tikevən tukwe.” ⁵⁰ Nənə iərmama nəha nənimen rīfwə ruvehi raka səvənhi karkahu əpwəmwis məpwəh, mīskəmter akwauakw, mevən ti Iesu.

⁵¹ Nənə Iesu rīni pen tukwe in mə, “Ikokeikei mə tako nəfe mīk?”

Mīregi iərmama nəha nənimen rīfwə rīni pen tukwe in mə, “Iahatən, iakokeikei mə nənimek trətui pwəh iakətə nari.”

⁵² *Mīregi Iesu rīni pen tukwe in mə, “Ramasan. Ikukurən nevənien. Nahatətəien səim rīnomasan raka nənimem.” Nənə təkwtəkwi nənə nənimen rīnamasan mīnətə nari. Nənə Iesu ramesi suatuk mamevən, iərmama nəha rukuriə i.

11

Iesu rapirapw fwe Jerusalem nərmama haməgnəgini in

¹ Irəha həuvən ipaka ti Jerusalem, mhəier pen ia Təkuər Olif^a ia kwopun nəha ipaka ti rukwənu mi nəha Petfas mīne Petani. Ia nəṗin nəha Iesu rərhi pen iərmama kəru səvənhi, ² mīni pen ti nirau i mə, “Kīmirau tirouevən fwe ia rukwənu nəha samarəti pen i. Nəṗin tirouapirapw fwe ikin, tirouətə kwəti togki riti kīnəkwi tərini, iərmama riṗkəkure raka mhə irə. Tiroufi raka nari irə, rouəsigi rouvehe. ³ Trīni mīnuə iərmama riti rəres kīmirau i mə, ‘Rəfo iroufi raka nari ia kwəti togki?’ tirouni pen mə, ‘Iəriṁənu səkitaha raməres kwəti togki i, mətə triṗkəpwəmwis mhə trərhi pehe mwi i.’” ⁴ Ia nəṗin nəha krauevən rouətoni kwəti togki nəha kīnəkwi tərini pen ipaka ti kwəruə ia nīmwe

* 10:43: Mat 23:11, Mak 9:35 * 10:45: 1Tim 2:5-6 * 10:47: Mat 9:27, 15:22 * 10:52: Mak 5:34 a 11:1: Olif, in nei riti. Rutə pik ia təkuər nəha.

riti ramærer ia suatuk. Næpin kroufi raka nari iræ, ⁵ nærmama nepwîn sëmame kambaherer ipaka ti nirau ia kwopun naha hani mæ, “Ræfo iroufi raka nari ia kwæti togki?” ⁶ Mætæ krouni pen næfe Iesu rimæni pen ti nirau i. Næpin nærmama me naha hæregi, hæseni irau krouevæn. ⁷ Irau krouæsigi kwæti togki naha rouvehe ti Iesu, rouæpænæ pen karkahu æpwæmwis mi sævænrau ia tækuren. Nænæ Iesu rækure iræ. ⁸ Nærmama hæpik hæpænæ karkahu æpwæmwis me sævænraha ia suatuk. Nærmama nepwîn mwi hæpænæ pen nimwai nei me sæ hænærai ia nimeï nari. ⁹ Nærmama sëmame kambahakupwæn mine sëmame kambahakuriræ ia Iesu, kambahkwein æpwæmwis, mamhæni mæ,
 “Sægnægini Kumwesæn!

Sækwein amasan ia iærmama i rauvehe ia næghi Iærimænu sækitaha!

¹⁰ Sækwein amasan ia kig i rauvehe mæ truvehi tæmwheki kaha sækitaha
 Kig Tevit mærimænu ia kitaha!

Kægnægini Kumwesæn ia neiai irænhæ anan!”

¹¹ Nænæ Iesu ruvnimwæ ia Jerusalem, mevæn ia nimwæ sævæi Kumwesæn, mamæspau narimnari me fwe ikin. Mætæ ramæruaræv ro pen Iesu ræpwæh nîrærig mevæn fwe ia Petani iræha twelef nærmama me sævænhi.

Iesu rini pen ti nei riti mæ tripkukua mhæ mwi

¹² Rakwakwi iræ iræha hæier ia Petani. Iesu rîregi nukumhæ rinahi.

¹³ *Ræti pen mætoni niemis^b riti ramærer. Nimwan ripik. Iesu revæn mæ trætæ mæ nukwan fwe ikin uæ riwæn. Revæn ipaka tukwe, mætæ nimwan me a. Nukwan riwæn ti næri næ mæ ripko mhæ næpin atukwatukw sæ nei naha trukua iræ. ¹⁴ *Ro iamînhi iræ Iesu rini pen ti nei naha mæ, “Iærmama riti træpwæh mwi næniien nukwam ia næpin riti.” Næpin Iesu rini nægkiariien naha, nærmama me sævænhi hæregi.

Iesu rækoui irapw nærmama me ia nimwæ sævæi Kumwesæn

¹⁵ Iesu mine nærmama me sævænhi hæier pehe ia Jerusalem. Nænæ Iesu revæn ia nimwæ sævæi Kumwesæn, minamækoui irapw nærmama me sëmame kambahæmri pen næmri nari ia narimnari me mine sëmame kambahævehi næmri narimnari me.^c Rævsini tepol me sævæi nærmama me kambahævriwei mane me. Rævsini jea me sævæi nærmama sëmame kauvehi næmri menu me ti niræha, ¹⁶ minise pen ti nærmama mæ tuhæpwæh nuvehiiien narimnari me mhæpi simwîn ia kwopun naha nimwæ sævæi Kumwesæn ramærer ikin. ¹⁷ Nænæ Iesu rinamahatæn iræha mæ, “Kimærai pen ia Nækukua Ikinan mæ,

‘Tukani nimwæ sæiou

mæ nimwæfwaki sævæi nærmama me ia tænamtænæ me.’

Mætæ kimiaha hiæno ruvæuvehe kwopun sæ rakres me kambahærkwafæ ikin.”

¹⁸ *Næpin pris asori me mine nahatæn me sævæi Loa hæregi nægkiariien sævæi Iesu, kænamhætui suatuk mæ tuhousi æpune. Iræha kambahæker Iesu ti næri næ mæ nærmama me pam nænimenraha rier ti nahatæniien sævænhi.

¹⁹ Nænæ næruaræv iræ Iesu mine nærmama me sævænhi haraka ia Jerusalem, mamhæuvæn.

²⁰ *Rakwakwi iræ ia næpnæpin iræha hæukurau ia kwopun niemis ramærer ikin, mhætæ mæ nei naha ruvæmhæ fwe irænhæ meste nuan me inhæripw. ²¹ Nænæ Pita rerin rirhi nægkiariien sævæi Iesu. Rini pen tukwe

* 11:13: Luk 13:6 b 11:13: Fiktri * 11:14: Mak 11:20 c 11:15: Nærmama ia maket naha kambahæmri pen næmri nari ia narimnari me sævæi næfwakiien. * 11:18: Mak 14:1 * 11:20: Mak 11:14

in mæ, “Iahatæn, ætæ ro nei næha ikinækwein æræha iræ, ruvehe muvïmhïæ pam.”

²² Miregi Iesu rini pen ti niræha i mæ, “Tihahatætæ ia Kumwesæn. ²³ *Iakani nïpærhienien tukumiaha i trini minuæ iærmama riti rini pen ti tækuær i mæ, ‘Tækuær i, tiko mier mivæ pen fwe ia tæsi,’ mæ nætærigien sævai iærmama næha ræpwæh næmkiæmkiien, mætæ rahatætæ æknekïn ia næfe rimæni mæ tro, Kumwesæn tro nækwæn. ²⁴ *Ro iamïnhi iræ iakani nïpærhienien tukumiaha i mæ næpin tihæfwaki, næfe næghïn tihæres i, tihahatætæ mæ hiæuvæuvehi raka, nænæ Kumwesæn truvei pehe m kïmiaha. ²⁵⁻²⁶ *Nænæ næpin tihærer mhæfwaki, trini minuæ iærmama riti rino noien æræha ia kïmiaha, tihenouenou i. Tiho iamïnhi iræ mæ Tata sækïmiaha ia neiai in mwi trenouenou noien æræha me sækïmiaha.”

Næmæ asori me sævai nækur Isrel kamhæres mæ sin ræseni wok sæ Iesu ramo
²⁷ Iræha hæuvehe mwi ia Jerusalem. Næpin Iesu ramavæn ia kwopun ninwæ sævai Kumwesæn ramærer ikin, pris asori me mine nahatæn me sævai Loa mine næmæ asori me sævai nækur Isrel hæuvehe tukwe, ²⁸ mhæres pen in mæ, “Ikamo narimnari me i ia nækwai sin, uæ sin ræseni ik mæ tiko narimnari me i?”

²⁹ Miregi Iesu rini pen ti niræha i mæ, “Iou mwi takæres kïmiaha næresien riti. Trini minuæ hiæni atukwatukw tukw iou i, takïni pehe tukumiaha i mæ iakamo narimnari me i ia nækwai sin. ³⁰ Tiho mhæni ro tukw iou i mæ fwe kupwæn, sin rærhi pehe Jon mæ tro paptæes ia nærmama, Kumwesæn uæ iærmama riti?”

³¹ Nænæ iræha hægiari pæri, mamhæni mæ, “Tsæfni iræ i? Tuko sæni mæ Kumwesæn rærhi pehe Jon mæ tro paptæes ia nærmama, Iesu trini pehe mæ, ‘Ro iamïnhi iræ ræfo hiæpwæh nïniien nïpærhienien ia nægkiariien sævai Jon?’ ³² Mætæ ko sæni mæ iærmama riti rærhi pehe Jon uæ?” Mætæ iræha hæhekïr ti nïniien iamïnha iræ ti næri næ mæ nærmama me hahatætæ ia Jon mæ in profet pærhien riti.

³³ Ro pen hæni pen ti Iesu i mæ, “Kïmaha iahæreirei.”

Miregi Iesu rini pen ti niræha i mæ, “Iou mwi ko iakæpwæh nïniien tukumiaha i mæ iakamo narimnari me i ia nækwai sin.”

12

Iesu rusipekin ia næmæ æræha me nepwïn sæmæme kamhætui ti nimeï krep riti

¹ *Ia næpin næha Iesu rinamægkiari minraha minani nusipekinien me, minani mæ, “Iæmæ asori riti ræpwei nækwus næha krep ia næmhien sævænhi, mukurei pen næpai rukurau kurau iræ, muæsi kæpwier mo nækwæn sæ tukeivæ testesi tïpwei krep ikin ti nuvehïien nisen, mo mwi næpai ræpwæmwis mutæ tukætui ti krep ikin. Næpin ro sampam iræ, ræseni nærmama nepwïn hæuvehe mhætui ti nimeï krep sævænhi. Iræha tuhæmhu ikin, mhési kwækwai krep, mhæuai, mhæuvei pen nïpærin m iæmæ asori. Iæmæ asori ræmri pen nimeï krep sævænhi ia ræginraha, mier mevæn ia tæne æpæ iti. ² Næpin kwækwai krep rimruæ, iæmæ asori rærhi pen iærmama riti sæ ramo tukwini nari min revæn mætæ næmæ kamhætui ti nimeï krep sævænhi. In rokeikei mæ tuhæuvei pen kwækwai krep nepwïn sæpwænï min. ³ Mætæ iræha hækwætæmhiri iæmæ næha, mhousi, mhærhi pen i ramevæn, mhæpwæh nuvei penien nari riti min. ⁴ Iæmæ asori rærari, mærhi pen

* **11:23:** Mat 17:20 * **11:24:** Mat 7:7 * **11:25-26:** Mat 5:23, Mat 6:14-15 * **12:1:** Aes 5:1-2

iarmama riti mwi sə ramo tukwini nari min revən. Nənə irəha housi kənkəpwə, mho naurisien min. ⁵ Iəmə asori rərari mərhi pen riti mwi revən. Nənə irəha housi əpune. Irəha ho noien nəha ia nepwın mwi həpik. Həuəsi nepwın, mhousi əpune nepwın.

⁶ *Nənə nərmama me nəha kamho tukwini nari m iəmə asori həuvəiwən pam, mətə tini anan kuatia sə rokeikei pik. Iəmə asori rərhi pen i ti nəmə kamhətui ti krep, mini mə, 'Irəha tuhəšiai nərık.'

⁷ Mətə nəpın nəmə kamhətui ti krep hətoni tini iəmə asori, həni pen ti nirəha me i mə, 'Kwa tini iəmə asori nəha. Nəpın tata səvənhi tremhə, nımei krep i ruvehe mo səvənhi. Pwəh sousi əpune nənə nımei krep səvənhi truvehe mo səkitaha i.' ⁸ *Nənə irəha həkwətəmhiri, mhousi əpune, mhərarki irapw ia tanirua.

⁹ Iəmə asori səvəi nımei krep, trəfo nəha? Truvehe mousi əpune nəmə me nəha məsəni pen nımei krep səvənhi ia rəgi nərməpə. ¹⁰ Rosi kimiaha hiəpkəvsini raka mhə nəgkiariien i ia Nəkukuə Ikinan uə?

'Kəruətərei nəha nəmə kamhəuvrhəkin nimwə hənuə rərəha, mhəpwəh, təkwtəkwuni nəha ruvəuvehe mino kəruətərei sə rəpi raka pam kəruətərei me, məkwtəmhiri əknekin pam nimwə.

¹¹ Iərimənu səkitaha rino nəri i, sətoni nəmritaha rier tukwe.' "

¹² Nənə nəmə asori me hənuə tuhəkwtəmhiri Iesu, ti nəri nə mə həregi mə in rini nusipekinien nəha muəsi irəha i, mətə hənhekır nərmama, mhəpwəh Iesu, mamhəuvən.

Ratukwatukw mə iarmama trərəku takis revən ti Kig Sisa uə rekəm?

¹³ *Nəmə asori me səvəi nəkur Isrel hokeikei mə tuhəkwtəmhiri Iesu. Ro pen hərhi pen Farisi me nepwın mine nərmama nepwın səvəi Kig Herot mə tuhəuvən mhəres Iesu narimnari me nepwın, mho in rəfwəkour ia nəgkiariien səvənhi. ¹⁴⁻¹⁵ Nənə irəha həuvehe mhəni pen ti Iesu i mə, 'Iahatən, iahəukurən mə ik iəmə sə ikani nipərhiəni. Ikəpwəh nehəkriən nərmama. Nəmə asori uə nəmə auə a ikahatən rəmnəmwhen a ti nirəha, mahatən atukwatukw suatuk sə Kumwesən rokeikei mə nərmama tuhesi pen. Tiko mini ro tukumaha i mə ratukwatukw ia Loa səkitaha mə tahəuvehi pen nəmri takis m Kig Sisa uə rekəm?'

Mətə Iesu ruvəukurən raka rərınraha mə hokeikei mə in trəfwəkour ia nəgkiariien səvənhi. Nənə rini pen ti nirəha i mə, "Rəfo hiameipweipwi iou iamınhi irə? Həuvehi silin riti mhəuvehi mhəuvehe pwəh iakətə ro."

¹⁶ Nənə irəha həuvei pen silin riti min. Nənə Iesu rəres pen mə, "Nənımwi iarmama sin i ia silin? Nənə nəghi sin i?"

Miregi həni mə, "Nənımwi Kig Sisa mine nəghi Kig Sisa."

¹⁷ *Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, "Narimnari me səvəi Kig Sisa hiəuvei pen m Kig Sisa. Narimnari me səvəi Kumwesən hiəuvei pen m Kumwesən."

Irəha həregi nəgkiariien səvənhi, nənimenraha rier.

Satusi me həres Iesu nəresien riti

¹⁸ *Satusi me nepwın həuvehe ti Iesu. (Satusi me irəha kamhəni mə iarmama sə ruvəmhə ko rıpkətui mhə mwi.) Irəha həuvehe mhəres Iesu nəresien riti, mhəni mə, ¹⁹ *"Iahatən, Moses rımərai pen ia Loa səkitaha mə trini minuə iərman riti remhə, məpwəh səvənhi pran, mətə

* 12:6: Mat 3:17 * 12:8: Hip 13:12 * 12:13: Mak 3:6 * 12:17: Rom 13:7 * 12:18:

tininrau riwən, piəvi iərman nəha traməkeikei miri pran nəha rouərəhi nəkwerhəkwerha me, rouəsihagin piəvi iəmə nəha. ²⁰ Mətə nərman sefen, irəha piəvnraha me. Sə rasori riri pran riti, krouəpwəh nərəhiien iəkunouihi riti, nənə iərman nəha remhə, məpwəh səvənhi pran. ²¹ Nənə piəvni səro kəru irə riri prən nəha, memhə mwi, məpwəh pran nəha, mətə tininrau riwən. Nənə piəvni səro kahar irə ro mwi iamini irə ²² meste irəha pam sefen həiri prən nəha, mhemhə pam, nənə prən nəha rəpwəh nərəhiien iəkunouihi riti, memhə mwi. ²³ Ni pehe ro tukumaha i. Ia nəpin nəha Kumwesən tro nərmana hətui mwi ia nemhəien, pran nəha səvəi sin, ti nəri nə mə nərman me nəha sefen irəha pam həməiri in?”

²⁴ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha hiəreirei nipwrai nəgkiariien me ia Nəkukuə Ikinan, mhəreirei mwi niskaiien səvəi Kumwesən. Ro iamini irə mine nahatəniien səkimiaha ripkatukwatukw mhə. ²⁵ Nəpin nərmana tuhətui mwi ia nemhəien, nərman tuhəpwəh niriiien nipran, nipran tuhəpwəh nesi penien nərman. Mətə irəha tuhəmwhen nagelo me ia neiai. ²⁶ *Nənə nəgkiariien səvəi nəgkiariien i hiaməni mə iərmama ko ripkətui mhə mwi ia nemhəien. Rosi kimiaha hiəpkəvsini raka mhə nəgkiariien nəha ia Nəkukuə Ikinan Moses rīmərāi rani nei nəha napw rauək irə mətə ripkahi əmwesi mhə? Ia kwopwi nəgkiariien nəha, Kumwesən rīməni pen ti Moses i mə, ‘Iou Kumwesən səvəi Epraham mine Kumwesən səvəi Aesak mine Kumwesən səvəi Jekop.’ ²⁷ In ripko mhə Kumwesən səvəi nərmana me səməme həuvamhə, mətə in Kumwesən səvəi nərmana me səməme kamhəmīru. Kimiaha nahatəniien səkimiaha ripkatukwatukw anan mhə.”

Nəfe nəha loa rasori ia loa me?

²⁸ *Iahatən riti səvəi Loa ruvehe miregi irəha kamhəres irəha me i. Nəpin riregi mə Iesu rini pen atukwatukw ti nirəha i, in rəres pen Iesu i mə, “Nəfe nəha loa rasori ia loa me?”

²⁹ *Miregi Iesu rini mə, “Loa sə rasori in nəha Moses rīməni mə, ‘Kimiaha nəkur Isrel! Tihətərig amasan! Iərimənu Kumwesən səkitaha in əpa kuatia. ³⁰ Nənə tikaməkeikei mokeikei Iərimənu Kumwesən səim ia rerim me pam, mokeikei in ia nimiruien me pam səim, mokeikei in ia nətərigien me pam səim, mokeikei in ia niskaiien me pam səim.’ ³¹ *Nənə loa səro kəru irə in i mə, ‘Tikaməkeikei mokeikei piam rəmwhen ikokeikei atukw a ik.’ Loa riti mwi riwən rasori mwi məpi raka loa mi nəha.”

³² Miregi iahatən səvəi Loa rini pen ti Iesu i mə, “Iahatən. Nəgkiariien səim ratukwatukw. Ikani nipərhiienien mə Iərimənu in kuatia. Kumwesən riti mwi riwən, mətə in əpa. ³³ *Iərmama traməkeikei mokeikei in ia rerin me pam, mokeikei in ia nətərigien me pam səvənhi, mokeikei in ia niskaiien me pam səvənhi. In traməkeikei mokeikei piəvni rəmwhen rokeikei atukw a in. Noien nəha ramasan məpi raka iərmama rousi əpune nərīmiru me, muvani nipwranraha ia nifatə, muvei pen m Kumwesən.”

³⁴ Nəpin Iesu rətə mə iahatən səvəi Loa ramini pen nəgkiariien sə ratukwatukw min, rini pen tukwe in mə, “Ik ipaka ti nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə.” Kurirə irə nərmana pam həhekir Iesu. Riti mwi riwən rəres pen nəresien min.

* 12:26: Eks 3:2,6 * 12:28: Luk 10:25-28 * 12:29: Dut 6:4-5 * 12:31: Lev 19:18

* 12:33: Dut 4:35, Aes 45:21, 1Saml 15:22, Hos 6:6

Kristo in tini sin?

³⁵ Nəpɪn Iesu ramahatən nərmama ia nimwə səvəi Kumwesən, rərəs pen irəha i mə, “Rəfo nahatən me səvəi Loa haməni mə Kristo in tini Kig Tevit? ³⁶ Kig Tevit atukwatukw, nəpɪn Nənimwin Ikinan rinarə irə, riməni irapw mə,

‘Kumwesən^a rini pen ti Iərimənu səiou mə,

Əkurei ia nɪkarek mwatuk

mesite tako nərmama səməme haməmwəki ik həuvehe,

tikərpwi utə tɪpage nisum mi ia nirəha.’

³⁷ Ia nəgkiariien nəha Kig Tevit atukwatukw rinəkwein Kristo mə Iərimənu səvənhi. Mə ro iamɪnhi irə rəfo irəha kamhəni mə in tini Kig Tevit?”

Nəkuər nəha rerinraha ragien mə tuhətərig ia Iesu.

³⁸ Nəpɪn Iesu ramahatən irəha i, manɪ mə, “Kimiaha tihaməkeikei mhəsiari ti nahatən me səvəi Loa. Irəha hokeikei mə tuharkahu ia karkahu əpwəmwis me mamhan. Ia kwopun kamo maket me ikin hokeikei mə nərmama tuhəkwein irəha ia nisiaiien. ³⁹ Ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel hokeikei mə tuhəkure ia kwopun amasan me. Ia nəveginien asori me hokeikei mə tuhəkure ia kwopun kamsiai nəmə asori me ikin. ⁴⁰ Irəha kamhəpeki raka nautə səvəi nɪpran me səməme nərman me səvənraha hemhə mhəpwəh irəha. Kamhəfwaki ia nəfwakiien əpwəmwis me mə nərmama tuhəsiiai irəha. Kumwesən trərpwin noien ərəha me səvənraha rasori mwi.”

Pran riti sə ruvei pen mane səvənhi sampam m Kumwesən

⁴¹ *Iesu raməkure ipaka ti kwopun kamerukw pen mane m Kumwesən ikin, maməspau nərmama me kamherukw pen mane me səvənraha. Nərmama me səməme nautə səvənraha rasori həpik herukw pen mane asori. ⁴² Mətə pran riti fwe ikin. Səvənhi iərman remhə məpwəh in. Nautə səvənhi riwən. Ruvehe merukw pen silin ouihi mi kəru.

⁴³ *Nəpɪn Iesu rətoni, rəkwein nərmama me səvənhi həuvehe. Rini pen ti nirəha i mə, “Iakani nɪpərhiendien tukumiaha i mə prən nəha iərman səvənhi remhə məpwəh in, nautə səvənhi riwən, in rerukw pen mane rasori məpi raka nərmama me pam nəha səməme kamherukw pen mane m Kumwesən. ⁴⁴ Iakani iamɪnhi irə ti nəri nə mə nərmama me nəha nautə səvənraha rasori. Həuvehi raka nɪpərin a mhəuvei pen m Kumwesən. Mətə prən nəha nautə səvənhi riwən ruvei pen mane me pam səvənhi sə truvehi nəveginien irə.”

13*Iesu rini irapw mə tukamevən tukousi testesi pam nimwə səvəi Kumwesən*

¹ Nəpɪn Iesu rinamier ia kwopun nimwə səvəi Kumwesən ramərer ikin, iərman riti səvənhi rini pen tukwe in mə, “Iahatən. Ətə ro nimwə səvəi Kumwesən. Kino ia kəruətərei asori me. Nimwə me i hamasan pik.”

² *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Ikətə nimwə asori me i? Tukamevən tukousi testesi pam, kəruətərei riti ko rəpwəh nərər əknekienien ia riti.”

^a 12:36: Nəgkiariien səvəi nəkur Kris riməni iamɪnhi irə mə, “Iərimənu rini pen ti Iərimənu səiou.” * 12:41: 2King 12:9 * 12:43: 2Kor 8:12 * 13:2: Luk 19:44

³ Nəpɪn Iesu raməkure ia Təkuər Olif, maməti əpwəmwis pen ia nimwə səvəi Kumwesən, Pita mine Jemes mine Jon mine Antru hərəs afafa in mə, ⁴ “Tiko mini ro tukumaha i mə narimnari me nəha truvehe tinesən? Nəfe nımtətien truvehe mahatən pen mə nəpɪn səvəi narimnari me nəha ruvəuvehe ipaka?”

⁵ Miregi Iesu rini pen ti nırəha i mə, “Kımiaha tihaməsiari kamo iərmama riti reikuə ia kımiaha. ⁶ Nərmama həpik tuhəuvehe ia nəghik, mhəni mə irəha Kristo. Tuheikuə ia nərmama həpik. ⁷ Nəpɪn tihəregi nərmama tuhəvisau ia naruagəniən mə ‘naruagəniən riti fwe’ uə ‘naruagəniən trutə,’ tihəpwəh nehekiriən. Nəri nəha traməkeikei muvehe, mətə ripko mhə ihi nəpɪn sampam. ⁸ *Nərmama ia kwənəkwus riti tuhəskəmter mharuagən irəha nərmama ia kwənəkwus əpə. Nərmama səvəi kig riti tuhəskəmter mharuagən irəha nərmama səvəi kig əpə. Kwopun me nəpwɪn nımwɪmwien trikiu. Nukumhə trahi nərmama. Mətə narimnari me i rəmwhen a ia pran sə rınamregi təkutan rınaməmisə ti nərəhiien iəkunouhi.

⁹ *Kımiaha tihamətə amasan ia kımiaha me. Nərmama tuhəuvei pen kımiaha ia rəgi nəmə asori me mə irəha tuhəkiri nəgkiariien səkımiaha. Fwe ia nəkwai nımwəfwaki me səvəi nəkur Isrel tuhərisi kımiaha. Tihərer ia nəmri kig me mine ia nəmri nərmama səməme kamhərimənu ti nəri nə mə kımiaha nərmama me səiου. Tihərer ia nəmrınraha mhəvisau irəpw nəgkiariien amasan səiου mınraha. ¹⁰ Nəgkiariien amasan səiου traməkeikei mukupwən mevən ti nərmama pam ia tənəmtənə me kurirə irə nəpɪn sampam truvehe. ¹¹ *Nəpɪn nərmama tuhəuvei pen kımiaha ia rəgi nəmə asori me mə irəha tuhəkiri nəgkiariien səkımiaha, kurirə hiəgkiari, tihəpwəh nətərig pikien ia nəfe tihəni. Mətə ia nəpɪn səkımiaha tihəgkiari irə, tihəskəmter, mhəgkiari, ti nəri nə mə ripko mhə kımiaha atukwatukw tihəgkiari, mətə Nənımwɪn İkinan truvei pehe nəgkiariien m kımiaha hiəgkiari.

¹² *İa nəpɪn nəha iərmama truvei pen piəvni anan ia rəgi nərməpə mə tukousi əpune. Tata me tuho mwı iamınhi ia tınıraha me. Nəkwərhakwərha me tuhəskəmter mhəni ərəha səvənraha me tata mine mama, mhəuvei pen irəha mə tukousi əpune irəha. ¹³ *Nərmama me pam tuhəmwəki kımiaha ti nəri nə mə kımiaha nərmama me səiου. Mətə iərmama sə trərer əknəkin ia nahatətəien səvənhi məstə nərəhaien me i həuvehe mhəkurau pam, Kumwesən truvehimıru in.”

Nərəhaien asori ia Jerusalem

¹⁴ * “Kımiaha tihətəni nəri Profət Taniel rıməni kanı mə ‘Nəri sə rərəha anan mamouraha narimnari ikinan.’ Tramərer ia kwopun sə ripkatukwatukw mhə mə trərer ikin.^a İa nəpɪn nəha tihətəni, (iərmama sə raməvsini nəkukuə i traməkeikei mukurən nıpwran), nərmama ia tənə Jutia tuhaməkeikei mhəp mhərkwafə ia təkuər me. ¹⁵ *Trini mınuə iərmama riti raməpwis ia təkure nımwə səvənhi, traməkeikei meiwaiu map akwauakw, məpwəh nuvnımwəien mə truvehi nari riti. ¹⁶ Trini mınuə iərmama riti raməmhı ia nəmhien səvənhi, traməkeikei map akwauakw, məpwəh nırərigien mevən imwəni mə truvehi səvənhi tınari.

* **13:8:** Aes 19:2, 2Kron 15:6 * **13:9:** Mat 10:17-20 * **13:11:** Luk 12:11-12 * **13:12:** Mat 10:21 * **13:13:** Mat 10:22, Jon 15:21 * **13:14:** Dan 9:27, 11:31, Dan 12:11 ^a **13:14:** Trərer ia kwopun ikinan anan ia nımwə səvəi Kumwesən. * **13:15:** Luk 17:31

17 *Trərəha anan ti nīpran me səməme tuhəpəmpəm mine səməme tuhaməuvei kənuunu m nəkwerhəkwerha əmtəmetə me ia nəpin nəha
 18 Tihəfwaki mə nəpin nəha trəpwəh nuveheien ia nəpin səvəi nəkwiēien,
 19 *ti nəri nə mə nəpin nəha nəpin səvəi nərhəhien. Nərhəhien nəha trasori məpi raka nərhəhien me pam səməme həuvəuvehe raka fwe nukune narəien^b mesite pehe ipwet mine. Nənə nərhəhien riti mwi riwən truvehe məpi raka. 20 Ko nərhəhien nəha ravən əpwəmwis, nərmama me hemhə pam. Mətə Iərimənu tro nəpin sə nərhəhien nəha travən irə rukwakwa. In tro iamīnhi irə mə truvehimīru nərmama me səvənhi səməme ruvərfi raka irəha. 21 Ia nəpin nəha, trīni mīnuə iərmama riti rīni pehe tukumiaha i mə, ‘Hətə ro Kristo i’ uə ‘Hətə ro Kristo nəha,’ kimiaha tihəpwəh nīnien nīpərhiēien irə. 22 *Nərmama tuhəskəmter. Nəpwin tuhəni mə irəha Kristo, mətə neikuəien. Nəpwin tuhəni mə irəha profet, mətə neikuəien. Tuho nīmətəien me mine narimnari me nərmama tuhətoni mhərkərinari irə. Irəha tuhəmwur mə tuheikuə ia nərmama səməme Kumwesən ruvərfi raka irəha, trīni mīnuə irəha həkurən noien. 23 Mətə kimiaha tihaməsiari. Narimnari me pam iakukupwən muvəni raka tukumiaha i.”

Kristo truvehe mwi

24 *Iesu riripin mīni mə, “Mətə nəpin nərhəhien nəha truvehe mukurau pam,

‘meri truvehe mīpitəv,
 məkwə trəpwəh nəhiapwien,

25 kəməhau me ia nīmagouagou tuhəsasəsas,
 narimnari me ia nīmagouagou həkai pik, Kumwesən trīkiukiū ia nīrəha.’

26 Kurirə irə nərmama tuhətoni iou, Iəməti Iərmama, ia nəpuə iakauvehe ia nīskaiien asori mine nukuraanien asori. 27 *Ia nəpin nəha takərhi raka nagelo me səiou həuvrehi, mhəuvesu, mhəuveraha, mhəuvarei, mhəuvən ia kwopun me pam ia tīprənə i, mhəpeki nərmama me səməme iakimərfi irəha mə səiou, mhəpeki irəha mhəuvehe.

28 Həregi ro nusipekinien səvəi nei nəha niemis. Nəpin rīnarkwi pen tukun sə rīmərməru mīnaməpīrīrī, kimiaha hiəkurən mə nəpin səvəi nəpnəpanien ruvəuvehe ipaka. 29 Rəmwhen a mwi, nəpin kimiaha tihətoni narimnari me i hənəməier pehe, tihəkurən mə iou, Iəməti Iərmama, iakuvəuvehe ipaka, rəmwhen a iakamərer ia kwəruə ia nīmwə mə takuvnīmwə pehe. 30 Iakani nīpərhiēien tukumiaha i mə nərmama səməme kamhəmīru təkwtəkwuni mine tuhəpwəh nemhə pamien meste narimnari me pam i həier pehe. 31 Neiai mine tīprənə trouiwən, mətə nəgkiariien me səiou tuhəpkiwən mhə.

32 Mətə nəpin səvəi nəri nəha, uə aə səvənhi, iərmama riti riwən rukurən. Nagelo me ia neiai mine iou mwi, Tini Kumwesən, iahəreirei. Mətə Tata səiou, in əpa rukurən. 33 Kimiaha tihaməsiari, ti nəri nə mə hiəreirei mə nəpin nəha truvehe tinesən. 34 *Rəmwhen a ia iərmama riti ravən əpwəmwis, məseni pen narimnari me səvənhi ia rəgi nərmama me səməme kamho tukwini nari min. Irəha pam səvənraha wok rarə. Nənə nəpin iərmama nəha ramier irə rīni pen ti iərmama sə raməkure ia

* 13:17: Luk 23:29 * 13:19: Dan 12:1, Joel 2:2, Rev 7:14 b 13:19: Uə fwe kupwən ia nəpin nəha Kumwesən rīno neiai mine tīprənə mine narimnari me pam. * 13:22: Dut 13:1-3, Rev

13:13 * 13:24: Rev 8:12 * 13:27: Mat 13:41 * 13:34: Mat 25:14

kwæruə ia nimwə səvənhi mə, ‘Tikamətui amasan ti səiou narimnari me, mæpwəh napriien.’

³⁵ *Ro iamīnhi irə kimiaha tihaməkeikei mhətui amasan, mhəpwəh napriien, ti nəri nə mə hiəreirei mə iəmə asori səvai nimwə truvehe tinesən. Truvehe ia nəruarəv uə ia nəpīn uə ia nəpīn rəiə rakaka irə uə ia nəpnəpīn. ³⁶ Rərəha mə ruvehe akwauakw mətoni hiamapri. ³⁷ Nəfe iakamīni pehe tukumiaha i, iakamīni pen ti nərmama me pam mə, ‘Hətui amasan, mhəpwəh napriien!’ ”

14

Nəmə asori me səvai nəkur Isrel kamhətui suatuk ti nousi əpuneien Iesu

¹ *Nəpīn kəru mwi nəkur Isrel ho Pasova irau nəveginien asori sə hani bred sə yis riwən irə.^a Pris asori me mīne nahatən me səvai Loa kamhətui suatuk riti mə tuhəuvən afafa, məkwətəmhiri Iesu, mhousi əpune. ² Irəha kamhəni mə, “Pwəh kitaha səpwəh nəkwətəmhiriiien Iesu ia nəpīn səvai nəveginien asori. Rərəha mə nərmama niemaha trəpi irəha kamho nurigrigien asori tukwe.”

Pran riti rətəgi pen senta ia nukwəne Iesu

³ *Nəpīn Iesu ramarə ia rukwənu nəha Petani, ruvniwə pen ia nəkwai nimwə səvai Saemon. (Saemon nəha kupwən nemhəien skai ro tekīn.) Iesu raməkure maməni nari. Pran riti ruvehe mauvehi potel riti kīno ia kəruətərei riti nəghīn nə alapasta. Fwe ia nəkwai potel nəha senta sə kīno ia nat atukwatukw.^b Nənimen rutə pik. Prən nəha rətəfi tərhui potel nəha, mətəgi pen ia nukwəne Iesu.

⁴ Mətə nərmama nepwīn niemaha rəpi irəha, kamhəni pen ti nirəha me i mə, “Rəfo ramouraha senta ianhi? ⁵ Ramasan mə ripkəmri pen a nəmri nari ia senta nəha pwəh iərmama riti ruvehi. Rukurən nuvehiiien mane asori muvei pen m nərmama nautə səvənraha riwən.” Nənə kamhəski prən nəha.

⁶ Mətə Iesu rīni mə, “Tihəpwəh nəskiiien prən i! Rəfo hiamo iamīnhi irə? In ramo noien amasan riti miou. ⁷ *Nərmama me səməme nautə səvənraha riwən tuhamarə kimiaha mīnraha ia nəpīn me. Nəpīn hiənuə tihəsitu ia nirəha, hiəukurən nasituien. Mətə iou tapkarə mhə kitaha m kimiaha nəpīn me. ⁸ *Prən i rīno nari riti rəmwhen irə mə tro. Rukupwən mətəgi pehe senta maməpnəpenə ia nipwrak mə tukinimwi. ⁹ Iakani nipərhiienien tukumiaha i mə nərmama tuhəvisau irapw nəgkiariien amasan səiou ia kwopun me ia tīprənə i, mhəvisau irapw nəfe prən i rīno miou mə nərmama rerīnraha tramrhi.”

Jutas truvei pen Iesu ia rəgi nərmama səməme kamhəm wəki in

¹⁰ Jutas Iskariot, in riti ia twelef nərmama me səvai Iesu, revən ti pris asori me mə trəgkiari mīnraha. Revən mīni mə, “Takuvei pehe Iesu m kimiaha.” ¹¹ Nəpīn pris asori me həregi nəgkiariien səvənhi, rerīnraha

* **13:35:** Luk 12:38 * **14:1:** Mak 11:18 **a** **14:1:** Iərimənu rīmāni pen ti nəkur Isrel mə irəha tuhaməkeikei mho Pasova irau nəveginien asori sə hani bred sə yis riwən irə. Tuho ia nuk nuk me mə rerīnraha trīrhi nəpīn Iərimənu rīmāivə ueni nimwə səvənraha ia tənə Ijip, mæpwəh nousi əpuneien nəmritāik səvənraha: Eks 12:1-19 * **14:3:** Luk 7:37-38 **b** **14:3:** Nat in nei riti. Nipekin rapein amasan. Rutə ia tənə səvai nəmə Intia isipwīn ti tənə səvai nəkur Isrel. Ro pen nənimen rutə pik. * **14:7:** Dut 15:11 * **14:8:** Jon 19:40

ragien tukwe. Həni mə tuhəuvei pen mane min. Nənə Jutas rīnamətui suatuk mə truvei pen Iesu ia rəginraha.

Iərmama kəru səvəi Iesu krouəpnəpenə ti nəveginien kaməni bred sə yis riwən irə

¹² *Neste atukwatukw nəpīn nəha tuhani bred sə yis riwən irə. (Ia nəpīn asori nəha, nərmama kamhousi əpune sipsip me səvəi Pasova.) Nərmama me səvəi Iesu həres pen Iesu i mə, “Kwopun pəku nəha ikokeikei mə kimaha tahəuvən mhəpnəpenə ti nəveginien səvəi Pasova ikin, nənə, ik tikəni?”

¹³ Nənə Iesu rərhi pen iərmama mi kəru səvənhi mīni pen ti nirau i mə, “Kimirau tirouevən fwe ia Jerusalem. Iərman riti trəpī raka kimirau ia suatuk, mauvehi tikinari riti nui rukuər irə. Iroukurirə pen in. ¹⁴ Nəpīn revən muvniwə ia nəkwai nimwə, iroukurirə i, rauevən, rouni pen ti iəmə asori səvəi nimwə nəha mə, ‘Iahatən səkitaha rani mə, nimwə əfo nəha tahani pəri nəveginien səvəi Pasova kimaha səiou me nərmama me ikin?’ ¹⁵ Nənə in triri kimirau mevən fwe irənhə ia nimwə nəha mahatən rum asori riti. Narimnari me pam hənəmək raka fwe ikin. Ia rum nəha kimirau tirouəpnəpenə tukutaha.”

¹⁶ Nənə iərmama mi nəha səvəi Iesu krouier, rouevən fwe ia Jerusalem, rouətə narimnari me pam rosi a Iesu rīməni pen ti nirau i. Nənə krouəpnəpenə ti nəveginien səvəi Pasova.

Jutas truvei pen Iesu ia rəgi nərmama səməme kamhəmwəki in

¹⁷ Ia nəruarəv Iesu ruvehe irəha twelef nərmama me səvənhi. ¹⁸ *Nəpīn kamhani pəri nari irə, Iesu rīni pen ti nirəha i mə, “Iakani nīpərhiēnien tukumiaha i mə kimiaha riti truvei pen iou ia rəgi nərmama me səməme kamhəmwəki iou. Kimiaha riti raməni pəri nari kimrau min.”

¹⁹ Nəpīn irəha həregi nəgkiariēn nəha, rerīnraha rəpou. Həuvehe kuatia kuatia mamhəres Iesu i mə, “Sin nəha ikani? Iou?”

²⁰ Miregi Iesu rīni pen ti nirəha i mə, “Iakani kimiaha riti ia twelef nərmama me i səiou. Iərmama sə rameitesi bred ia tikiplet kuatia kimrau min. ²¹ Iou, Iəməti Iərmama, takaməkeikei memhə rəmwhen kimərai pen ia Nəkukuə lkinan, mətə trərəha anan ti iərmama sə truvei pen iou ia rəgi nərmama me səməme kamhəmwəki iou. Ramasan pik mə ripkəpwəh a nətūiēn.”

Nəpīn sampam Iesu rəni nari irəha nərmama me səvənhi

²² Nəpīn nəha kamhani nari irə, Iesu ruvehi bred məfwaki mīni vivi Kumwesən tukwe. Məfwaki pam, nənə məkwsen muvei pen m səvənhi me nərmama me, mīni pen ti nirəha i mə, “Tihəuvehi. In i nīpwrak.”

²³ Kurirə irə in ruvehi kap waen, məfwaki mīni vivi Kumwesən tukwe. Məfwaki pam, nənə muvei pen mīnraha irəha pam hənīmwi waen ia tikikap nəha.

²⁴ *Nəpīn Iesu rauvei pen mīnraha, in rīni mə, “In i nitek sə trərihi tərini əknekīn nəgkiariēn vi səvəi Kumwesən. Traiu ti nərmama həpik. ²⁵ Iakani nīpərhiēnien tukumiaha i mə tapkənīmwi mhə mwi waen meste takənīmwi waen vi ia nitətə sə Kumwesən ramərīmənu irə.”

²⁶ Nənə irəha hani nīpu riti, mho sampam irə, mhəier mhəuvən ia Təkuər Olif.

* 14:12: Eks 12:6, 14:20 * 14:18: Sam 41:9 * 14:24: Sek 9:11, Jer 31:31-34, 1Kor 10:16, Hip 9:20

Iesu rini mæ tukamevæn nærmama me sævænhi tuhap kirkiri mhæpwæh in

27 *Iesu rini pen ti sævænhi nærmama me i mæ, “Tukamevæn kimiaha pam tihap raka ia nirak. Iakani iamînhi iræ ti næri næ mæ kimærai pen ia Nækukuæ Ikinan mæ Kumwesæn rini mæ, ‘Tou takousi iærmama sæ ramætui ti sipsip, sipsip me tuhaiu kirkiri.’

28 *Mætæ in tro iakætui mwi ia nemhæien sæiou. Takætui raka, mevæn fwe ia tænæ Kalili. Iou takukupwæn kimiaha tihækuriræ.”

29 Mætæ Pita rini pen ti Iesu i mæ, “Iræha pam tuhap raka ia niram, mætæ ripko mhæ iou.”

30 Miregi Iesu rini pen tukwe in mæ, “Takani nipærhienien tukw ik i ipwet ia næþin, kuriræ ræiæ rakaka særo kæru iræ, ik tikini m kahar mæ ikreirei iou.”

31 *Mætæ Pita rægkiari asori mæ, “Trini minuæ hæni mæ takamækeikei memhæ krau mik, mætæ ko iakæpwæh niniiien mæ iakreirei ik.” Nænæ iræha pam hæni nægkiariien kuatia.

Iesu revæn fwe ia Ketsemane, mamæfwaki fwe ikin

32 *Iræha hæuvæn ia kwopun riti næghin næ Ketsemane. Iesu rini pen ti sævænhi me nærmama me i mæ, “Kimiaha tihamækure ia kwopun i. Pwæh iou iakevæn mæfwaki.” 33 Nænæ in riri Pita, Jemes, mine Jon harevæn iræha min. Ia næþin næha in rinamregi ræræha, rerin ræpou pik. 34 *Nænæ rini pen ti niræhar i mæ, “Rerik ræpou pik ipaka iakemhæ tukwe. Tiamharo i mharæpwæh napriien.”

35 Nænæ Iesu revæn ouihi a mwi, mimwei ia tiprænæ, mæfwaki, mamæres suatuk riti mwi mæ næþin næha trukurau iræ. 36 *In rini mæ, “Tata keikei, narimnari me pam rimæru tukw ik. Tikuvehi raka kap i pwæh iakæpwæh nænimwiiien. Mætæ tikæpwæh noien ræmwhen sæ iakokeikei, mætæ tiko ræmwhen sæ ikokeikei.”

37 Nænæ Iesu ræfwaki pam, mirærig pehe mætoni Pita mine Jemes mine Jon kamharapri. Nænæ in rini pen ti Pita i mæ, “Eh, Saemon, ræfo ikamapri, ko ipkætui mhæ næþin ouihi a uæ? 38 *Tiharætui mharæfwaki mæ tiharæpwæh nimweiiien ia næræhaien. Nipærhienien, rerimiaha ragien mæ tihæfwaki, mætæ nipwramiaha ræpou.”

39 Nænæ Iesu rirærig mevæn mæfwaki mwi, mini a nægkiariien sæ rimæni kupwæn. 40 Nænæ mirærig pehe mwi mætæ iræhar kamharapri mwi, ti næri næ mæ napriien ruvæuvehi iræhar. Nænæ harfi næmrinrahar, mætæ harreirei mæ tuhari pen næfe tukwe in.

41 Nænæ Iesu revæn særo kahar iræ muvehe mini pen ti niræhar i mæ, “Hiamarapri, mamharuvehi ihi napwisien sækimiahar? Næmwhen. Næþin næha ruvæuvehe. Iærmama riti truvei pen iou, Iæmæti Iærmama, ia rægi næmæ æræha me. 42 Tiharo mharærer. Pwæh samævæn. Hætæ ro, iærmama næha trini pui iou ruvæuvehe ipaka.”

Nærmama sæmæme kamhæmwæki Iesu hæuvehe mhækwæmhiri in

43 Næþin Iesu ramægkiari ihi, Jutas, in riti ia twelef nærmama me sævæi Iesu, ruvehe iræha nærmama me hæpik. Pris asori me mine nahatæn

* 14:27: Mak 14:50 * 14:28: Mat 28:16, Mak 16:7 * 14:31: Jon 11:16 * 14:32: Jon 18:1

* 14:34: Jon 12:27 * 14:36: Rom 8:15, Kal 4:6, Mak 10:38, Jon 6:38 * 14:38: Luk 11:4

me sǝvǝi Loa mine nǝmǝ asori me sǝvǝi nǝkur Isrel hǝnǝrhi pen irǝha. Nepwǝn kamhǝuvehi nau. Nepwǝn kamhǝuvehi nǝpǝri nei.

⁴⁴ Jutas rinǝgkiari raka minraha mǝ, “Iǝrmama sǝ takakei min, iǝmǝ nǝ in nǝ. Kimiaha tihǝkwtǝmhiri, mhǝiri raka mhǝuvǝn, mhǝtui amasan mǝ trǝpwǝh napien.” ⁴⁵ Nǝnǝ nǝpin Jutas ruvehe ia kwopun nǝha, revǝn atukwatukw ti Iesu, mini mǝ, “Iahatǝn!” Nǝnǝ makei min. ⁴⁶ Jutas rakei min, nǝnǝ nǝrmama me hǝuvehe mhǝkwtǝmhiri. ⁴⁷ Mǝtǝ iǝrmama riti sǝ ramǝrer ipaka ti Iesu reivi raka nau sǝvǝnhi, mǝrai iǝrmama riti sǝ ramo tukwini nari m pris asori anan, mǝrai raka nǝkare nǝfregin.

⁴⁸ Nǝnǝ Iesu rini pen ti nirǝha i mǝ, “Rǝfo hiǝuvehi nau me mine nǝpǝrpǝri nei me mhǝuvehe mǝ tihǝkwtǝmhiri iou iamǝnhi irǝ? Nǝtǝrigien sǝkimiaha rinuǝ iou rakres riti uǝ? ⁴⁹ *Ia nǝrineiv m neis mine iakamarǝ kitaha m kimiaha fwe ia nimwǝ sǝvǝi Kumwesǝn, mamahatǝn nǝrmama. Rǝfo hiǝpwǝh nǝkwtǝmhiriien iou ia nǝpin nǝha? Mǝtǝ hiamo iamǝnhi irǝ mǝ nǝgkiariien sǝ Nǝkukuǝ Ikinan rimǝni truvehe mukuǝ.” ⁵⁰ Irǝha hǝkwtǝmhiri Iesu. Nǝnǝ nǝrmama me pam sǝvǝnhi hǝpwǝh in mhǝp.

⁵¹ Tǝmaruǝ riti rakurirǝ Iesu. Rauvegi a nǝpwrǝn ia ravaravar. Nǝrmama me hǝuvehe mhǝkwtǝmhiri. ⁵² Mǝtǝ resi raka ravaravar ia nǝpwrǝn maiu auǝr a map.

Iesu rǝrer ia nǝmri nǝmǝ asori me sǝvǝi nǝkur Isrel

⁵³ Nǝrmama me hǝiri Iesu mhǝuvǝn ti pris asori anan. Pris asori me mine nǝmǝ asori me sǝvǝi nǝkur Isrel, mine nahatǝn me sǝvǝi Loa, hǝnousǝsimwǝn pen pam raka irǝha me tukwe. ⁵⁴ Nǝpin hǝiri pen Iesu mamhǝuvǝn, Pita rakurirǝ ia Iesu mamavǝn isipwǝn tukwe meste nari fwe ia nǝkare nimwǝ sǝvǝi pris asori anan. Nǝnǝ muvnmwǝ mamǝkure irǝha iotukwininari me, mamǝrhǝpw ia napw.

⁵⁵ Nǝnǝ pris asori me mine nǝmǝ asori me sǝvǝi nǝkur Isrel kamhǝtui nǝrmama nepwǝn mǝ tuhǝni irapw nǝri ǝrǝha riti sǝ Iesu rino uǝ rimǝni. Nǝmǝ asori me hokeikei mǝ tuhǝregi pwǝh housi ǝpune Iesu tukwe. Mǝtǝ irǝha hǝpkǝtǝ mhǝ nari riti. ⁵⁶ Rǝknekǝn ti nirǝha ti nǝri nǝ mǝ nǝrmama hǝpik hǝskǝmter mamheikuǝ ia nǝfe hǝnǝtoni Iesu rino uǝ hǝmǝregi in rimǝni, mǝtǝ nǝgkiariien sǝvǝnraha rǝpkuvehe mhǝ mo kuatia.

⁵⁷ Nǝnǝ nǝrmama nepwǝn hǝskǝmter mamheikuǝ ia Iesu mamhǝni mǝ, ⁵⁸ * “Kimaha iahǝregi iǝmǝ i rimǝni mǝ, ‘Iou takouraha nimwǝ i sǝvǝi Kumwesǝn sǝ nǝrmama hǝno ia rǝginraha. Nǝpin kahar rukurau takuvrhǝkin riti mwi nǝrmama tuhǝpwǝh noien ia rǝginraha.’ ” ⁵⁹ Hǝni iamǝnhi irǝ, mǝtǝ nǝgkiariien mwi sǝvǝnraha rǝpkǝ mhǝ kuatia.

⁶⁰ Nǝnǝ pris asori anan rǝrer ia kurkwǝn ia nirǝha mǝres pen Iesu i mǝ, “Nǝgkiariien riti riwǝn tikini? Rǝfo ia nǝgkiariien nǝha irǝha kamhǝni mamhousi ik irǝ?” ⁶¹ *Mǝtǝ Iesu rǝpnǝpen, mǝpwǝh nǝgkiariien.

Nǝnǝ pris asori anan rǝres pen mwi mǝ, “Rǝfo? Ik Kristo? Kumwesǝn sǝ kamini vivi in tini nǝ ik?”

⁶² Mǝregi Iesu rini mǝ, “Iou i. Tukamevǝn kimiaha tihǝtoni iou, Iǝmǝti Iǝrmama, takamǝkure ia nǝkare Kumwesǝn mwatuk sǝ in nǝskǝiien sǝvǝnhi rasori. Tihǝtoni mwi iou takauvehe ia nǝpuǝ me ia nimagouagou.”

* **14:49:** Luk 19:47, 21:37, Jon 18:20 * **14:58:** Jon 2:19-21 * **14:61:** Mak 15:5, Luk 23:9

63 Nənə nəp̄in pris asori anan r̄iregi, reitehi karkahu s̄əv̄ənhi, m̄ini mə, “K̄itaha ts̄ətui īərmama riti mwi tro pui īəm̄ə i ti nəfe? 64 *Hīəuv̄əregi raka mə in r̄ini ər̄əha Kumwes̄ən. N̄ət̄əriḡien s̄ək̄im̄iaha mə ts̄əfo ir̄ə?”

Nənə ir̄əha pam h̄əni mə Iesu tram̄əkeikei memh̄ə. 65 Nepw̄in h̄əsk̄əmt̄er mh̄ərḡəv̄əsi pen in. Nepw̄in hous̄əman n̄ənimen, mamh̄əūəsi in, mamh̄əni mə, “Ni ro nəḡkiariien s̄ə ruku pen ti N̄ən̄imw̄in mə sin rūəsi ik!” Nənə naruaḡən me s̄əv̄əi pris asori anan ir̄əha mwi h̄əuvehi mh̄əp̄wi.

Pita r̄ini mə in r̄ireirei Iesu

66 Pita in fwe inh̄ərip̄w ia n̄ikare nimw̄ə s̄əv̄əi pris asori anan. Nənə pran riti s̄ə ramo tukwini nari m pris asori anan ruvehe. 67 Nəp̄in r̄ətoni Pita ram̄ərh̄əp̄w ia napw, r̄əti ət̄er ir̄ə, m̄ini mə, “Ik mwi ik̄inamav̄ən p̄əri kimirau Iesu īəm̄ə Nasaret.”

68 M̄iregi Pita r̄ini mə, “Rek̄əm. Iou iakreirei īəm̄ə nəha, m̄ireirei nəfe i ik̄am̄ini.” Nənə Pita r̄əpw̄əh n̄ikare nimw̄ə s̄əv̄əi pris asori anan mev̄ən ipaka ti kw̄ərūə asori riti s̄ə n̄ərmama kamh̄əuv̄nimw̄ə pehe ir̄ə. Nənə r̄əīə riti rakaka.

69 Nənə pran s̄ə ramo tukwini nari ruvehe m̄inam̄ini mwi ti n̄ərmama s̄əm̄əme kamh̄ərer ipaka ti Pita i mə, “Īəm̄ə i in riti ia n̄ir̄əha.”

70 M̄ət̄ə Pita r̄ini mwi mə, “Rek̄əm. Ripko mh̄ə iou riti ia n̄ir̄əha.”

Nənə h̄ərer oūihi a mwi. N̄ərmama s̄əm̄əme kamh̄ərer ipaka tukwe in h̄əni pen mwi mə, “N̄ip̄ər̄h̄ienien, ik riti ia n̄ir̄əha ti n̄əri nə mə ik īəm̄ə Kalili.”

71 M̄iregi Pita r̄ini mə “M̄ə iakameikūə pw̄əh Kumwes̄ən r̄ərpw̄in noien ər̄əha s̄əiou. Iakani pehe tukum̄iaha i kw̄əs̄uahi anan mə iou iakreirei īəm̄ə nəha k̄im̄iaha h̄iam̄əni.”

72 *Pita r̄ini iam̄inhi ir̄ə nənə t̄əkw̄t̄əkw̄uni a r̄əīə rakaka s̄əro k̄əru ir̄ə. Nənə Pita rer̄in r̄ir̄hi nəḡkiariien s̄ə Iesu rim̄əni pen tukwe in mə, “Kurir̄ə r̄əīə rakaka s̄əro k̄əru ir̄ə, tik̄ini m kahar mə ikreirei iou.” Pita rer̄in r̄ir̄hi. Nənə rer̄in r̄ərkw̄əp̄ir, ras̄ək.

15

Iesu r̄ərer ia n̄əm̄ri Paelat

1 *Ia nəpn̄əp̄in pris asori me m̄ine n̄əm̄ə asori me s̄əv̄əi nəkur Isrel m̄ine nahat̄ən me s̄əv̄əi Loa m̄ine n̄ərmama pam ia nəkureien s̄əv̄ənr̄əha h̄ərai sun nəḡkiariien s̄əv̄ənr̄əha, mh̄ərihi Iesu, mh̄əiri mh̄əuv̄ən, mh̄əm̄ri pen in ia r̄əgi Paelat.

2 Nənə Paelat r̄əres pen Iesu i mə, “Ik kig s̄əv̄əi nəkur Isrel?”

M̄iregi Iesu r̄ini mə, “Ik ikani.”

3 Ia nəp̄in nəha pris asori me kamh̄əni ər̄əha Iesu ia narim̄nari me rip̄ik.

4 Ro pen Paelat r̄əres pen mwi ti Iesu i mə, “Nəḡkiariien riti riw̄ən tik̄ini pen ti n̄ir̄əha i? Regi ro narim̄nari me rip̄ik kamh̄əni ər̄əha ik ir̄ə.”

5 *M̄ət̄ə Iesu r̄əpw̄əh nəḡkiariien. Nənə Paelat r̄ərk̄ərinari ir̄ə.

6 Noien riti nəha ik̄in Paelat ramo ia nuk me pam ia nəp̄in s̄əv̄əi nəveḡinien asori nəha Pasova. Ram̄əs̄eni īərmama riti s̄ə nəkur Isrel h̄əm̄əni r̄ier ia kalapus mamev̄ən. 7 Ia nəp̄in nəha īərmama riti ram̄əmak fwe ia kalapus nəgh̄in nə Parapas. K̄im̄əuvehi puv̄nimw̄ə in ia kalapus ir̄əha n̄ərmama me nepw̄in ti n̄əri nə mə h̄ənous̄i əp̄une īərmama ia nəp̄in s̄əv̄əi naruaḡəniien riti. 8 Ro iam̄inhi ir̄ə n̄ərmama h̄əp̄ik h̄əuvehe ti Paelat

* 14:64: Jon 19:7 * 14:72: Mak 14:30 * 15:1: Luk 22:66 * 15:5: Aes 53:7, Mak 14:61

mənamhəres pen mə trəsəni iərmama riti rier ia kalapus rəmwhen sə ramo mīnraha ia nuk me.

⁹ Miregi Paelat rini pen ti nirəha i mə, “Kimiāha hiokeikei mə takəsəni kig səvəi nəkur Isrel rier ia kalapus?” ¹⁰ Paelat rəres pen irəha iamīnhi irə ti nəri nə mə in rukurən mə pris asori me həməuvei pen Iesu ia rəgin ti nəmwəkiiēn səvənraha. ¹¹ *Nənə Paelat rəres pen irəha, mətə pris asori me hərəer kukurau mamhərhiərhi nərmama, mamhəni pen ti nirəha i mə tuhəres pen Paelat i mə trəpwəh narakaiēn ia Iesu mətə traraka ia Parapas.

¹² Ro iamīnhi irə Paelat rəgkiari mwi mīnraha mīni mə, “Trīni mīnuə iakəsəni Parapas rier ia kalapus, rəfo ia iərmama sə hiāməni mə in kig səvəi nəkur Isrel?”

¹³ Miregi irəha həkwein əpwəmwis mwi mə, “Ərui tərini pen in ia nei kamarkuau!”

¹⁴ Miregi Paelat rini pen ti nirəha i mə, “Ti nəfe? Nəfe nəha nərəhaiēn in rino?”

Mətə həni asori mwi mə, “Ərui tərini pen in ia nei kamarkuau!”

¹⁵ Nərmama me həpik nənə Paelat rokeikei mə tro rerinraha rəpwīuən. Ro pen rəsəni Parapas rier ia kalapus mamevən. Nənə Paelat rini pen ti naruağən me mə tuhərisi Iesu. Hərisi pam nənə Paelat rəsəni pen Iesu ia rəginraha mə tuhərui tərini pen ia nei kamarkuau.

Naruagən me haris əkenhin ia Iesu

¹⁶ Naruağən me həiri Iesu mhəier mhəuvən ia nəkwai nimwə asori səvəi Paelat. (Nimwə nəha nəghin nə Praetorium.) Nəpin hapirapw fwe ikīn, həkwein irəha me nepwīn ia kusen səvənraha həuvehe, ¹⁷ mharkahu pen karkahu əruerəv riti m Iesu rəmwhen ia karkahu səvəi kig. Həuvehi rəhi mhəuvnhi kəfəfau irə səvəi kig, mhəfəfau pen ia kənkəpwə. ¹⁸ Hənaməkwein pen irə mə, “Ik kig səvəi nəkur Isrel kimaha iahəsiai ik!” ¹⁹ Irəha həuəsi kənkəpwə ia rigi nei, mhərgəvəsi in, mhənīmwi nukurhunraha ia nənimen mamhəuvnhi nisīaiēn irə. ²⁰ Nəpin hənaris əkenhin raka irə, həuvehi raka karkahu əruerəv irə, mharkahu pen tinari ihi səvənhi, mhəiri in mhəier mə tuhərui tərini pen ia nei kamarkuau.

Naruagən me hərui tərini pen Iesu ia nei kamarkuau

²¹ *Irəha həiri Iesu, mamhəuvən. Ia suatuk naruağən me hətoni iəmə Saerin riti. Nəghin nə Saemon. In tata səvəi Aleksanta mīne Rufas. Ruku pen fwe ia rukwənu mauvehe i ia taon. Naruağən me həkeikei min mə trəvrani nei kamarkuau səvəi Iesu. ²² Həiri Iesu mhəuvən ia kwopun riti nəghin nə Kolkota (Nīpwrai nəhag nəha kwopun səvəi kerhə ia iərmama) ²³ Irəha həuvei pen waen min kəvti pen nimwai nari riti rəfiə trasitu muəsi nəmisəien. Mətə Iesu rəpwəh nənimwīien.

²⁴ *Irəha hərui tərini pen Iesu ia nei kamarkuau, mharə mhəuai kirkiri tinari me səvənhi, mhəuini nari riti sə trahātən pen mə sin truvehi nəfe tinari səvənhi.

²⁵ Hərui tərini pen Iesu ia nei kamarkuau ia naen klok ia nəpnəpin.

²⁶ Nəkukuə kimərai mə Iesu tremhə ti nəfe rini mə:

IN I KIG SƏVƏI NƏKUR ISREL

²⁷ Nəpin hərui tərini pen Iesu ia nei kamarkuau, hərui tərini pen mwi rakres mi kəru ia nei kamarkuau, riti ia nīkare Iesu mwatuk

riti ia nikaren mour. ^{28 a} ²⁹ *Nənə nərmama səməme həukurau pehe ia suatuk, kamhəni ərəha Iesu, mamharis əkenhən irə, mamhounouini kənkəpwənraha me, mamhəni mə, “Ik nə iəmə ikiməni mə tikouraha nimwə səvəi Kumwesən marə muvrhəkin mwi ia nəpən kahar. ³⁰ Ita, uvehimiru ik, maraka ia nei kamarkuauui meiwaiu pehe!”

³¹ Pris asori me mine nahatən me səvəi Loa, irəha mwi kamhəni ərəha Iesu, mamharis əkenhən irə, mamhəni pen ti nirəha me i mə, “In ruvəuvehimiru raka nərmama həpik, mətə ko ripkuvehimiru atukw mhə in.” ³² Həni mə, “In Kristo. In kig səvəi nəkur Isrel. Ramasan mə raraka ia nei kamarkuauui meiwaiu pehe pwəh kitaha sətəni mhəni nīpərhienien irə.” İərman mi nəha kəru kinəru i tərini pen irau ia nei kamarkuauui irəhar Iesu, irau mwi krauni ərəha in.

Iesu remhə

³³ *İa kurkwai nəpən ia ran nəpitəvien ruvehe mousəman kwopun me pam ia tənə nəha meste aoa kahar rukurau. ³⁴ *Nənə ia tri klok ia nərvəvəv Iesu rasək əpwəmwis mini mə, “Eloi, Eloi, lama sapaktani?” Nīpwrai nəgkiariien nəha, in i mə, “Kumwesən səiou, Kumwesən səiou, rəfo ikap raka ia nirak iamihni?”

³⁵ Nərmama nepwın səməme kamhərer mamhəspau ia Iesu həregi nəgkiariien nəha, mhəni mə, “Həregi ro, iəmə i raməkwein Profet Eləja.”

³⁶ *Nənə riti ia nirəha raiu muvehi nīpəri koton, meitesi ia waen sə rəflə, nīpiri pen ia nusvenhi rəgi nei riti, muvehi pen mə Iesu trənimwi, mini mə, “Pəpın ro pwəh sətəni mə Profet Eləja truvehə muvehi raka iəmə i ia nei kamarkuauui uə rekəm.”

³⁷ Mətə Iesu rasək əpwəmwis, muvehi neiahagien səvənhi sampam, memhə.

³⁸ İa nəpən nəha tinari sə rəgher tukuahag kwopun ikinan anan fwe ia nəkwai nimwə səvəi Kumwesən reitehi nīpərin kəru fwe irənhə meste nari fwe inhəripw. ³⁹ İəmə asori riti səvəi naruahag me ramərer maməti pen mətoni Iesu. Nəpən rətəni Iesu ruvehi neiahagien səvənhi sampam, memhə iamihni irə, rini mə, “Nīpərhienien iəmə i in Tini Kumwesən.”

⁴⁰ *Nīpran me nepwın kamhərer isipwın kwopti ti Iesu mamhəspau irə. Meri Maktala, mine Salome, mine Meri mama səvəi Jemes mine Joses, irəha minraha. ⁴¹ Nəpən Iesu rinaməvən fwe ia tənə Kalili nīpran mirəhar nəha kamhəkürirə i, mamhasitu irə. Nīpran me nepwın mwi həpik, nəpən Iesu ruvehe ia Jerusalem, irəha mwi həkürirə in mhəuvehe.

Josefrinimwi Iesu

⁴² Fraete, nəpən kaməpnəpenə irə ti Sapat, ti nəri nə mə nəruarəv meri rinamivə, ⁴³ Josef iəmə Aramatia revən mə trəres Paelat mə ko Paelat rəsəni in ruvehi nīpwrai Iesu. (Josef in mwi raməkure irəha nəmə asori me səvəi nəkur Isrel nəpən housəsimwın irəha me. Nərmama kamhəsiəi in. Josef rameitenhi mə trətəni nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə truvehə.) Josef rətəgase ia Paelat, mevən məres nīpwrai Iesu. ⁴⁴ Nəpən Josef rəres pen Paelat ti nīpwrai Iesu, Paelat rərkərinari, mireirei mə Iesu ruvamhə pərhien uə rekəm. Ro iamihni irə rəkwein pen iəmə asori

ä **15:28:** Niutestamen me nepwın kimərai ia nəgkiariien səvəi nəkur Kris kupwən həni nəgkiariien riti mwi ia kwopun i rini mə, “İa noien nəha nəgkiariien səvəi Nəkukuə İkinan ruvehe mukuə sə rani mə, ‘İrəha həvsini in mə in riti mwi raməruı Loa.’” * **15:29:** Sam 22:7, Sam 109:25, Mak 14:58 * **15:33:** Amos 8:9 * **15:34:** Sam 22:1 * **15:36:** Sam 69:21 * **15:40:** Luk 8:2-3

səvəi naruagən me mæres pen tukwe in mə, “Nipərhienien Iesu ruvamhə raka?”

⁴⁵ Miregi iəmə asori səvəi naruagən me rini mə, “Nipərhienien Iesu ruvamhə raka.”

Nəpən Paelat riregi, rəsəni Josef mə, “Ikukurən nevənien muvehi raka nipwran.”

⁴⁶ Josef revən muvehi nəmri tınari kani mə linen, muvehi raka nipwrai Iesu ia nei kamarkuau, muvegi irə. Muvegi pam, muvehi mevən, məmri pen ia nipəgi kəruətərei riti kinərai ərori raka, nənə məsəkwsəkww kəruətərei asori riti mərəpinhə pen kwəruə irə. ⁴⁷ Ia nəpən nəha Meri Maktala mine Meri mama səvəi Joses krouətə kwopun nəha kəmri pen Iesu ikin.

16

Iesu rətui mwi ia nemhəien səvənhi

¹ Rinaməruarəv, nəpən Sapat rino sampam, Meri Maktala, mine Sə-lome, mine Meri mama səvəi Jemes, haruvehi nəmri nımwai nari me nepwın sə nipekinraha rapein amasan, mə tuharevən mharəmri pen ia nipwrai Iesu. ² Ia Sante, ia nəpnəpən anan, irəhar hənəmərevən fwe ia nipəg. ³ Ia suatuk kamharəres irəhar me i mə, “Sin nəha trasitu ia kitahar, mərəkır raka kəruətərei nəha ramo tukuahag kwəruə ia nipəg?”

⁴ Mətə nəpən harəpirəpw fwe ikin, harəti pen mharətəni kəruətərei asori nəha kinəpəkır raka raka i. ⁵ Nənə harevən ia nəkwai nipəg, mharətəni iərmama riti raməkure ia nıkarenrahar mwatuk, mamarkahu ia karkahu sə rəpwəmwis məpsan. Irəhar harətəni, nənimenrahar rier.

⁶ Mətə iərmama nəha rini pen ti nirəhar i mə, “Nəmrımırəhar trəpwəh nierien. Hiamarətui Iesu, iəmə Nasaret sə kinərui tərini pen ia nei kamarkuau. In riwən i. Rinətui raka ia nemhəien səvənhi. Harətəni ro kwopun kinəmri pen nipwran raməmak ikin. ⁷ *Mətə tiharevən mharni pen ti nərmama me səvənhi mine Pita mə Iesu trukupwən ia kimiaha mənevən fwe ia tənə Kalili. Kimiaha tihətəni in fwe ikin rəmwhen rıməni tukumiaha i.”

⁸ Nənə niprən mirəhar nəha harhekır pik, mharətənmımwın, mharier, mharap ia nipəg. Mətə harəpwəh nəvisauien nəfe kiməni pen ti nirəhar i, ti nəri nə mə harhekır.

Meri Maktala rətəni Iesu

⁹ *Sante ia nəpnəpən Iesu rətui mwi ia nemhəien səvənhi, mukupwən mier irəpw ti Meri Maktala, pran sə fwe kupwən Iesu rinəkoui irəpw nəremhə me irə irəha pam sefen. ¹⁰ *Meri revən mətə nərmama me səməme kamharə pəri irəha Iesu kupwən. Kamhəkure ti Iesu, mamhasək tukwe. Meri ruvehe mını pen ti nirəha i mə “Iakinətə Iesu.” ¹¹ Nəpən həregi mə Iesu rinətui mwi ia nemhəien səvənhi, mhəregi mwi mə Meri rətəni, nənə həkini mhə nipərhienien irə.

¹² Kurirə irə karu ia nirəha krouier ia taon rouavən ia suatuk. Nənə Iesu rier irəpw ti nirəu. Krouətə nipwran ropə iti. ¹³ Iərman mi nəha krouərīg rouevən ti nərmama me səvəi Iesu, rouəvisau mınraha, mətə irəha həpwəh niniien nipərhienien ia nəgkiariien səvənrau.

¹⁴ *Kurirə irə nərmama me nəha səvəi Iesu irəha eleven kamhəkure mamhani pəri nari. Ia nəpən nəha Iesu rier irəpw ti nirəha, maməski

irəha ti nəri nə mə kənpəwənrəha rīskai. Nahatətəien səvənrəha riwən. Hənəpwəh nīniien nīpərhienien ia nəgkiariien səvəi Meri, mhəpwəh mwi nīniien nīpərhienien ia iərmama səməmi nəha krīnouətoni Iesu mə rīnətui pərhien mwi ia nemhəien səvənhi.

¹⁵ *Iesu rīni pen ti nīrəha me i mə, “Həuvən ia kwopun me pam ia tīprənə i, mhəvisau irapw nəgkiariien amasan səiou m nərmama me pam. ¹⁶ *Iərmama sə trīni nīpərhienien ia nəgkiariien amasan səiou, ko pəptaes irə, Kumwesən truvehimīru in. Mətə iərmama sə trəpwəh nīniien nīpərhienien ia nəgkiariien amasan səiou, Kumwesən trəpwīn noien ərəha me səvənhi. ¹⁷ *Nərmama səməme kamhahatətə ia nīrak tuho nīmtətien me i. Irəha tuhəkoui irapw nəremhə me ia nərmama ia nəghīk. Irəha tuhəgkiari ia nəgkiariien səvəi nəkur əpə. ¹⁸ *Irəha tuhəuvehi snek me səməme kamhahi əpune nərmama. Trīni mīnuə irəha hənīmwi nari riti kəvti pen nīmwai nari sə rəmousi əpune iərmama, ko rīpkuəsi mhə irəha. Irəha tuhərapī nərmama səməme nemhəien rərə ia nīrəha mho irəha həuvehe mhəsanin.”

¹⁹ *Nəpīn Iesu Iərimənu rīnəgkiari pen pam mīnrəha, kuvehi utə in revən fwe ia neiai, məkure ia nīkare Kumwesən mwatuk. ²⁰ *Nənə nərmama me səvənhi həuvən mhəvisau ia kwopun me pam. Nəpīn kamhəvisau irə, Iərimənu ramarə ti nīrəha, mamō nīmtətien me mə nərmama tuhətoni, mhəni nīpərhienien ia nəgkiariien amasan səvənhi.

* **16:15:** Wok Me 1:8 * **16:16:** Wok Me 2:38 * **16:17:** Wok Me 2:4, Wok Me 8:7, 10:46

* **16:18:** Luk 10:19, Wok Me 28:3-6 * **16:19:** Wok Me 2:33-34 * **16:20:** Wok Me 14:3, Hip 2:3-4

Luk Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Matiu, Mak, Luk, Jon irəha pam haməgkiari ia nimiruien səvəi Iesu Kristo, mətə Luk nəkukuə səvənhi rəpwənwis. In mwi rimərai nəkukuə nəha kani mə Wok Me. Luk in tokta riti kinahatən amasan in rukurən pik nari. In rimərai nəkukuə i rerin ramrhi nəkur Kris mine nətəien səvənraha. Luk rokeikei mə nərmama tuhəukurən amasan nəgkiariien amasan səvəi Iesu Kristo ro nīpərhiēnien. Fwe nukune nəkukuə səvənhi Luk raməgkiari ia nətuiien səvəi Iesu Kristo. In rini raka sə nəha marə mini mwi nimiruien səvəi Iesu meste nemhəien səvənhi. Luk rokeikei mə kitaha tsəukurən mə Iesu Kristo rokeikei nərmama me pam. Luk raməgkiari pik ia nīpran me səməme hənətoni Iesu. In mwi raməgkiari ia nəkwərhakwərha me səməme hənətoni Iesu. Ia nusipekinien me səvənhi in rirai mēgkiari pik ia nərmama nautə səvənraha riwən kamometə irəha. Luk 19:10 ramini mə, Iesu Kristo in iərmama pərhiēn riti sə riməuvehe fwe kupwən mə trətui nərmama me səməme hənəruei muvei pen nimiruien vi minraha. Luk raməgkiari pik ia nagienien. Tikətoni nagienien nəha ia nīpu səvəi Meri, mətətoni mwi ia nagelo me səməme hənəmagien ia nəpin Iesu rinamətui irə. Tikətoni mwi nagienien nəha ia nərmama me səvəi Kristo səməme hənəmrərig pen fwe Jerusalem mamhəgien asori ti nəri nə mə Kristo rinətui mwi ia nemhəien səvənhi. Ro nukurənien i mə Luk rokeikei mə trini irapw nəgkiariien amasan səvəi Kristo mahatən mə Kristo ruvehe ia təkure tīprənə i nəkur ərəha kamharə irə. In ruvehe mo irəha hāgien, mamheitenhi nəri amasan riti truvehe nəpin kurirə, in truvehimiru irəha.

Nəgkiariien sə rakupwən

¹ *Nərmama həpik hənousari raka ti nīrai penien ia nəkukuə narimnari me nəha Iesu rino fwe kupwən nəpin raməvən kimaha min. ² *Irəha həmərari pen nəgkiariien me nəha nərmama həukurən amasan irə həməni pehe tukumaha i. Fwe ia nukune wok səvənhi, nərmama me nəha həukurən amasan irə hənətoni Iesu ia nənimenraha, nənə mamhəvisau irapw nəgkiariien səvənhi. ³ Iou mwi iakinəskun pam raka narimnari me i mukurən amasan kinəfo irə fwe ia nukunen muvehe. Nənə təkwtəkuni, iəmə asori Teofilas, iakregi ramasan mə pwəh iakrai pen ia nəkukuə riti mik. ⁴ Iakamo iamini irə minuə tikukurən amasan nəgkiariien sə kinahatən ik irə. In ro nīpərhiēnien.

Agelo riti rini irapw mə Jon Paptəes trətui

⁵ *Ia nəpin nəha Herot ramərimənu ia tənə Jutia pris riti nəghin nə Sekaraea. In pris riti ia təmwen səvənraha kani mə Pris me səvəi Apia. Səvənhi iərmama in pran riti sə ruku pen ia kwənəkwwus səvəi Eron. Nəghin nə Elisapet. ⁶ Irau pəri noien səvənrau ratukwatukw ia nəmri Kumwesən. Ia nəpin me krauesi pen atukwatukw pam nəfe nəghin Loa səvəi Iərimənu rani. ⁷ Mətə tininrau riwən. Elisapet rīpkəkwhakwen mhə. In nīprənəmə. Sekaraea nərgharə.

* 1:1: Wok Me 1:1 * 1:2: Jon 15:27 * 1:5: 1Kron 24:10

⁸ Nəpɪn riti Sekaræa irəha təmwen səvənhi kamhowok səvəi pris me ia nəmri Kumwesən ia nimwə səvənhi. ⁹ *Nənə irəha hesi pen noien səvəi pris me mhəuini nari riti sə ramahatən nari. Trahatən pen mə sin trevən fwe ia nəkwai nimwə səvəi Iərimənu muvani nimwəkmwəki nari nipekin rapein amasan ia təkure nifata. Həuini pen nari nəha nənə rahatən pen Sekaræa. ¹⁰ Ia nəpɪn atukwatukw sə kauvani nimwəkmwəki nari nipekin rapein amasan irə nərmama me kamhəfwaki fwe iruə.

¹¹ Nənə agelo riti səvəi Kumwesən rier pehe mamərer ia nɪkare nifata mwatuk ia nari kauvani nimwəkmwəki nari nipekin rapein amasan irə. ¹² Nəpɪn Sekaræa rətoni agelo nəha, rehekɪr pɪk mətəmnimwin. ¹³ Mətə agelo rini pen tukwe in mə, “Sekaræa tikəpwəh nehekɪrien. Kumwesən ruvəregi raka nəfwakiiən səim. Səim iərmama Elisapet trərəhi tinimirau riti iərman. Nənə tikisegi pen nəghin nə mə Jon. ¹⁴ Tikregi ramasan mamagien tukwe. Nəpɪn trətui, nərmama həpɪk mwi rerinraha tragien tukwe. ¹⁵ *In truvehe mo iəmə asori ia nəmri Kumwesən. In tripkənimwi mhə waen uə nənimwiien skai. Nəpɪn in ramarə ihi ia tipwi mama səvənhi rerin ruvəukuər raka ia Nənimwin Ikinan. ¹⁶ In tro nəkur Isrel me həpɪk hərərig mhəuvehe ti Iərimənu Kumwesən səvənraha. ¹⁷ *In trakupwən ia Iərimənu. Nətərigien səvənhi mine niskaiien səvənhi trəmwhen ia nətərigien mine niskaiien səvəi Profet Elaeja. In tro tata me hərərig ia rerinraha mə rerinraha trirhi mwi nipwnətinraha me. Nərmama səməme haməru i nəkwai Kumwesən in tro irəha hərərig mhəuvehe mhesi pen nətərigien səvəi nərmama hatukwatukw. Ro iamnhi irə in tro nərmama həpnəpenə ti nuveheien səvəi Iərimənu.”

¹⁸ *Miregi Sekaræa rini pen ti agelo i mə, “Takəfo mukurən mə nari nəha tro iamnhi irə? Kwa iou iakinərgħarə səiou iərmama niprənemə.”

¹⁹ *Miregi agelo rini pen tukwe in mə, “Iou i Kapriel. Iakamərer ia nəmri Kumwesən. In rərhi pehe iou mə takuvehe mægkiari pehe mik məvisau nari amasan mik. ²⁰ *Mətə ti nari nə mə ipkini mhə nipərhiendien ia nəgkiariien səiou, ətə ro, rerim triwən. Tipkəgkiari mhə mesite nari iakiməni pehe tukw ik i trier pehe. Trukuə ia nəpɪn atukwatukw səvənhi.”

²¹ Ia nəpɪn nəha, fwe iruə, nərmama kamheitenhi Sekaræa. Hərkərinari mə in rəmak tui ia nəkwai nimwə səvəi Kumwesən. ²² Nəpɪn rier irapw iruə, ko ripkəgkiari mhə minraha, mətə raməgkiari a ia rəgin. Hənətə həuvəukurən minuə in rinətə nari riti rəmwhen ia nəməkrəhaien fwe nəkwai nimwəfwaki.

²³ Nəpɪn nəha Sekaræa ramowok pris irə fwe ia nimwə səvəi Kumwesən ruvehe mukurau, nənə in rirərig mevən fwe imwəni. ²⁴ Kurirə irə ripko mhə tui, nənə səvənhi iərmama Elisapet ro tipwin. Nəpɪn rino tipwin, raməmak afafa ia nəkwai nimwə səvənhi mesite pen məkwə krirum səvənhi, mamini mə, ²⁵ * “Iərimənu rino nari miou. Nəpɪn rəti irapw mətə iakamauris ia nəmri nərmama ti nari nə mə səiou iəkunouihi riwən, rerin ragien ruvehi raka naurisien nəha ia nirak.”

Agelo riti rini irapw minuə Iesu trətui

* 1:9: Eks 30:7 * 1:15: Nam 6:3 * 1:17: Mal 3:1, 4:5-6, Mat 17:11-13 * 1:18: Jen 18:11

* 1:19: Dan 8:16, 9:21, Hip 1:14 * 1:20: Luk 1:45 * 1:25: Jen 30:23

²⁶ Elisapet rino tipwin marə məkwə sikis. Ia nəpin nəha Kumwesən rərhi pen agelo riti nəghin nə Kapriel revən mə trətoni prənvi riti fwe ia taon riti ia tənə Kalili nəghin nə Nasaret. ²⁷ *Prənvi nəha ramreirei ihi iərman. Kınəsisəg raka in minuə tresi pen iərman riti nəghin nə Josef. Josef in kwənəkwus riti səvəi Kig Tevit. Prənvi nəha nəghin nə Meri. ²⁸ Agelo nəha rier pen tukwe in, mini mə, “Meri. Tiko magien. Iərımənu ramasan tukw ik mamarə tukw ik.”

²⁹ Mətə Meri nətərigien səvənhi rəvsausini pik ti nəgkiariien nəha mamətərig mə rəfo agelo rini pen tukwe in iamınhi. ³⁰ Nənə agelo nəha rini pen tukwe in mə, “Meri tikəpwəh nehekiriien. Kumwesən ramasan tukw ik. ³¹ *Regi ro! Tiko tipwin, mərəhi nərım riti iərman. Tikisegi pen nəghin nə mə Iesu. ³² In truvehe mo in iəmə asori. Tukəkwein in mə tini Kumwesən, Kumwesən sə rasori anan. Iərımənu Kumwesən səkimiaha truvehi pen nitətə səvəi ripwini Kig Tevit min. ³³ *In trərımənu ia nuk nuk me ia nərımə me səməme həuku pen ia kwənəkwus səvəi Jekop. Nitətə səvənhi tripkiwən mhə.”

³⁴ Miregi Meri rini pen ti agelo i mə, “Trəfo mo iamınhi. Iou prənvi. Iakreirei iərman?”

³⁵ *Miregi agelo rini pen tukwe in mə, “Nənımwin Ikinan truvehe ia niram. Kumwesən sə rasori anan niskaiien səvənhi trəuiui ik. Ro iamınhi irə tukəkwein pen iəkunouihi ikinan nəha tikərəhi minuə in Tini Kumwesən. ³⁶ Nənə regi ro. Ik riti fwe Elisapet nıprənemə, mətə in mwi rino tipwin trərəhi tini riti iərman. Kani in mə pran sə ripkəkwehakwen mhə, mətə ruvəuvehe mıpəmpəm marə məkwə sikis. ³⁷ *Narımıari me pam rıməru ti Kumwesən.”

Meri revən mətoni Elisapet

³⁸ Miregi Meri rini mə, “Iou pran sə iakamo tukwini nari m Iərımənu səiou. Pwəh rukua ia nirak rəmwhen ia sə ikıməni.” Nənə agelo nəha rəpwəh in mamevən.

³⁹ Ia nəpin nəha, ripko mhə tui, Meri rier mevən akwauakw fwe ia rukwənu riti ia təkure tənə ia Jutia, ⁴⁰ mevən ia nəkwai nimwə səvəi Sekarəea, maməgkiari pen m Elisapet. ⁴¹ *Nəpin Elisapet rıregi Meri raməgkiari, tini rakurisei asori ia tipwin. Nənə Elisapet rerin ruvehe mukuər ia Nənımwin Ikinan. ⁴² *Nənə in rəkwein əpwəmwis mini mə, “Meri Kumwesən ramasan tukw ik məpi raka pam nıpran me. Ramasan mwi ti nərım sə tikərəhi. ⁴³ Mama səvəi Iərımənu səiou ruvehe mətə iou. Rəfo ko nəri amasan ia nirak iamınhi? ⁴⁴ Regi ro, nəpin ikapırapw məkwein iou, iakregi rerım, iəkunouihi ia tipwik rakurisei asori ia nagienien. ⁴⁵ *Rerım tragien ti nəri nə mə ikıməni mə nıpərhiendien trukua irə ia nəfe Iərımənu rıməni pehe tukw ik i.”

Meri rəgnəgini Kumwesən

⁴⁶ *Miregi Meri rini mə,
“Ia nımıruıen pam səiou iakauvehi utə nəghi Iərımənu səiou.

⁴⁷ Rerik ragien pik ti Kumwesən səiou sə rauvehimıru iou.

⁴⁸ *Iou pran auər a sə iakamo tukwini nari min,

* 1:27: Mat 1:16,18, Luk 2:5 * 1:31: Aes 7:14, Mat 1:21-23 * 1:33: Dan 7:14, Maeka 4:7

* 1:35: Mat 1:20 * 1:37: Jen 18:14 * 1:41: Luk 1:15 * 1:42: Dut 28:4 * 1:45: Luk

1:20 * 1:46: 1Saml 2:1-10 * 1:48: Luk 1:25, 11:27

- mətə rerin ramrhi iou.
 Təkwətəkwuni mine mamevən nərmama pam tuhəni iou
 mə iou pran sə rerik ramagien,
 49 ti nəri nə mə Kumwesən i sə rīskai pik rino narimnari asori me
 miou.
 Nəghin ro ikinan.
- 50 *Napiien səvənhi ramarə ti nərmama me pam səməme kamhəsiai in,
 mamarə mwi ti nīpwnətīnraha me mine nīmwpīwīnraha me
 mamevən.
- 51 *In ramo nīmətətien me ia rəgin əsanin,
 maməkoui irapw nərmama səməme kamhəfiəutə ia rerinraha.
- 52 *In rauvehi irapw kig asori me ia kwopun kamhəkure ikin
 mamhərimənu,
 marə mauvehi utə mwi nəmə auər a me.
- 53 *In rauvei pen nəveginien amasan m nərmama səməme nukumhə
 ramahi irəha.
 Hani tipwīnraha rəsisi.
 Mətə səməme nautə səvənraha rasori in ramərhi irapw irəha,
 mīpkuvei pen mhə nari riti mīnraha.
- 54 *In ramasitu ia kitaha nəkur İsel.
 Kitaha nərmama me səvənhi samo tukwini nari min.
 In ramo iamīnhi irə ti nəri nə mə rerin ramrhi napiien səvənhi
 55 *rosi in rīməni pen ti kaha kupwən me səkitaha.
 In rīməni pen ti Epraham mə in trapi Epraham mine nərmama me ia
 kwənəkwas səvənhi ia nuk nuk me.”
- 56 Meri rarə irau Elisapet meste məkwə kahar rukurau, nənə kurirə irə
 rirərig mevən fwe imwəni.

Jon Paptas rətui

- 57 Rineste nəpīn səvəi Elisapet trərəhi tini irə. Rərəhi tini iərman.
 58 Nərmama me ipaka tukwe mine nīpərīn me hərəgi mə Kumwesən
 rīnapi asori in. Həuvehe mhətə in mamhagien pəri.
- 59 *Nəpīn iəkunouihi səvənhi reste nəpīn eit, həuvehi mhəuvehe mə
 tukuvehi ninhum min. Nətərigien səvənraha mə tuhəsegi pen nəghin nə
 Sekarəea, nəpwinhi tata səvənhi. 60 *Mətə səvənhi mama rini mə, “Rəkəm.
 Tsəsegi pen nəghin nə mə Jon”
- 61 Miregi irəha həni pen tukwe in mə, “Mətə rəfo? Nahag nəha riwən ia
 kwənəkwas səim.”
- 62 Nənə irəha həgkiari pen m tata səvənhi ia rəginraha, mhəres nəfe
 nahag in rokeikei mə tuhəsegi pen ia iəkunouihi. 63 Sekarəea rəres nəri
 kamrai pen nari irə. Kuvehi pen min. Nənə rīrai pen ianhi mə, “Nəghin
 nə Jon.” Nənə irəha pam həkərinari irə. 64 Ia nəpīn nəha Sekarəea
 rerin rīnarə mwi. Nənə in rīnaməgnəgini Kumwesən. 65 Nərmama me ia
 nīkarkare rukwənu hərəgi həhekīr. Nəgkiariien nəha ruviris ia kwopun
 me pam ia təkure tənə ia Jutia. 66 Nərmama me pam səməme hərəgi
 nəgkiariien nəha hamətərig irə mə, “Iəkunouihi nəha trəfo irə? Mətə in
 nə nīskaiien səvəi İərimənu ramarə irə.”

Sekarəea rini irapw nəgkiariien sə ruku pen ti Nənimwīn İkinan

- * 1:50: Sam 103:13,17 * 1:51: 2Saml 22:28 * 1:52: Job 12:19, 5:11, Sam 147:6 * 1:53:
 1Saml 2:5, Sam 34:10, Sam 107:9 * 1:54: Aes 41:8, Sam 98:3 * 1:55: Maeka 7:20, Jen 17:7,
 18:18, Jen 22:17 * 1:59: Jen 17:12, Lev 12:3, Luk 2:21 * 1:60: Luk 1:13

- 67 Ia nāpin nāha Nānimwīn Ikinan ruvehe mukuār ia reri Sekaraea, tata sāvai Jon, muvei pen nāgkiariien min. Nānā Sekaraea rini mā,
- 68 *Pwāh sagnāgini Iārimānu Kumwesān sākītaha nākur Isrel.
In ruvehe masitu ia kitaha nārmama me sāvānhi meivinari ia kitaha.
- 69 *In ruvehi utā iāmā skai riti sāvai truvehimīru kitaha.
Iāmā skai nāha in kwānākwus riti sāvai Kig Tevit sāvai rinamo tukwini nari m Kumwesān fwe kupwān.
- 70 Nāri nāha ramesi pen nāgkiariien me sāmāme Kumwesān rīmāni pehe tukutaha i ia tārhuī profet ikinan me sāvānhi fwe kupwān.
- 71 *In rīmāni mā truvehimīru kitaha,
muvehi raka kitaha ia rāgi nārmama me pam sāmāme kamhometā kitaha, mamhāmwāki kitaha.
- 72 *In rīmāni mā trapi kaha kupwān me sākītaha,
māpwāh nenouenouien nāgkiariien ikinan sāvānhi.
- 73 *Promes nāha in rīmāuvei pen m kaha kupwān sākītaha Epraham,
mauvehi kwāsuahi tukwe.
- 74 In rīmāni mā nāpin truvehi raka kitaha ia rāgi nārmama sāmāme hamāmwāki kitaha,
in trāsēni kitaha tso tukwini nari min, mhāpwāh nehekīrien.
- 75 *Kitaha tsāmher mhatukwatukw ia nānimen ia nāpin me pam ia nīmīruvien sākītaha.
- 76 *Nānā ik, nārīk, tukīni mā Kumwesān sāvai rasori anan, profet riti sāvānhi nā ik,
ti nāri nā mā tikukupwān māpārhi suatuk me sāvai Iārimānu sākītaha, nānā in trukurīrā.
- 77 *Tikīni irapw ti nārmama me sāvānhi mā Kumwesān truvehimīru irāha,
māpwāh nārpwīnien noien ārāha me sāvānraha.
- 78 *Kumwesān sākītaha in ramasan pīk, mamapi kitaha.
Ia nāpiien nāha sāvānhi in trārhi pehe Kristo ruku pen fwe ia neiai, muvehe tukutaha rāmwhēn ia meri rautā ia nāpnāpin.
- 79 *In truvei pen nukuraanien m nārmama sāmāme kamhākure ia nāpitāvien mīne tāmwkāmwi nemhāien.
In trīri nisutaha ia suatuk sāvai nāmārinuēn.”
- 80 *Nānā iākunouīhi nāha rapwīnari, mauvehe mīskai ia nānimwīn. Ia nāpin me ramarā fwe ia kwopun akwesakwes ikīn meste nāpin nāha in rier irapw ia nāmri nākur Isrel.

2

Iesurētui

¹ Nāpin Jon rinētui raka, Kig Sisa Okastas, iāmā Rom sāvai ramārimānu ia tēnāmtānā me, rini nākwan mīnuā nārmama me ia kwopun me tuhamākeikei mhārārig pen fwe imwānraha atukwatukw mīnuā tukāvsini irāha. ² Noien nāha kīmākupwān ko ia nāpin nāha Kwaerīnias ramārimānu ia tēnā Siria. ³ Nārmama me pam hārārig mamhāuvān imwānraha me mīnuā tuhāuvehi pen nāghīnraha. ⁴ Josef rier ia

* **1:68:** Sam 41:13, Sam 72:18, Sam 106:48, Luk 7:16 * **1:69:** Sam 18:2 * **1:71:** Sam 106:10
 * **1:72:** Jen 17:7, Lev 26:42, Sam 105:8-9, Sam 106:45 * **1:73:** Jen 22:16-17, Maeka 7:20
 * **1:75:** Taet 2:12-14 * **1:76:** Aes 40:3, Mal 3:1, Mat 3:3 * **1:77:** Jer 31:34 * **1:78:** Aes 60:1-2
 * **1:79:** Aes 9:2, 58:8, Mat 4:16 * **1:80:** Luk 2:40, Mat 3:1

taon naha Nasaret ia tənə Kalili, mevən ia tənə Jutia ia taon səvəi Kig Tevit fwe kupwən kani mə Petlehem, mamevən fwe ikin ti nəri nə mə ruku pen ia kwənəkwus səvəi Kig Tevit. ⁵ *Krauevən irau Meri minuə tukuvehi nəghinrau. Josef rinəsisəg raka Meri. Meri rino tipwin. ⁶ Nəpən irau krouarə ikin, Meri rineste nəpən atukwatukw səvənhi mə trərəhi iəkunouihi irə. ⁷ *Rərəhi tini iərman, nəmritaik. Rərəhi, muvegi ia tinari, məmri pen ia nitətə kaməkwməni nərimiru me irə. In ro iamənhi irə ti nəri nə mə nimwə naha nərmama kamhərəku pen mamhapri ikin ruvəukuə.

⁸ Ia kwopun naha nərmama nepwin sə kamhətui ti sipsip kamhəmak ia nikare taon naha iruə, mamhətui ti sipsip me səvənraha ia nəpən. ⁹ Agelo riti səvəi Iərimənu reiwaiu pehe mərer ia nikarenraha. Nukuraanien səvəi Iərimənu rəhiəpwin irəha. Nənə irəha həkəkir pik. ¹⁰ Mətə agelo naha rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha tihəpwəh nehekirien. Həregi ro! Iou takəvisau nəgkiariien amasan anan m kimiaha. Nərmama pam tuhagien asori tukwe. ¹¹ Ipwet ia taon səvəi Kig Tevit kupwən kwəti iəkunouihi riti rinətui. In Kristo, Iərimənu səkitaha. Kumwesən ruvərfi raka in mə truvehe tukumiaha muvehimiru kimiaha. ¹² Nəri tro nīmətətien m kimiaha. Tihəuvən mhətəni kwəti iəkunouihi kuvegi ia tinari raməmak ia nitətə kaməkwməni nərimiru me irə.”

¹³ Agelo naha rəgkiari pam, nənə təkwtəkwuni a mwi irə nagelo me həpik həuku pen fwe ia neiai mhərer irəha min, mamhəgnəgini Kumwesən mamhani nīpu mə,

¹⁴ **“Kaməgnəgini Kumwesən fwe irənhə anan.*

Ia tiprənə i nəməriniuen trarə ti nərmama me səməme Kumwesən rerin ragien ti nirəha.”

¹⁵ Nəpən nagelo me həpwəh irəha mhərərig pen fwe ia neiai, nərmama me naha səməme kamhətui ti sipsip me həni pen ti nirəha me i mə, “Pwəh səuvən fwe Petlehem mhətə ro nəri Iərimənu riməni pehe tukutaha i.”

¹⁶ *Nənə irəha havən akwauakw mhəuvən mhətəni Meri mine Josef mine kwəti iəkunouihi sə ramapri ia nitətə kaməkwməni nərimiru me irə. ¹⁷ Nəpən hətəni iəkunouihi naha, həni irapw nəfe agelo riməni pen ti nirəha i. ¹⁸ Nənə nərmama me pam səməme hamregi həkərinari ia nəgkiariien səvənraha. ¹⁹ *Mətə Meri rəkwtəmhiri pam narimnari me naha ia rerin mamətərig tukwe. ²⁰ Nənə nərmama me naha səməme kamhətui ti sipsip hamərərig mamhəgnəgini Kumwesən mamhəuvehi utə nəghin ti narimnari me naha hənətəni mhəregi rosi kiməni pen ti nirəha i.

Kuvehi ninhum m Iesu

²¹ *Nəpən sə ro eit irə kuvehi ninhum m iəkunouihi naha, ksegi pen nəghin nə mə Iesu, nəhag sə agelo riməkupwən muvei pen m Meri nəpən ripko mhə ihi tipwin.

²² *Nənə rino nəpən sə Josef mine Meri tro narimnari me naha Loa səvəi Moses rini mə tro irau krouvehe rouəmher mwi ti nəfwakien. Ia nəpən naha krouarəhi Iesu, rouevən fwe ia Jerusalem mə trouvei pen m Iərimənu. ²³ *Noien naha ramesi pen nəgkiariien i kimərai pen ia Loa səvəi Iərimənu. Rini mə, “Nəmritaik me pam nərman me tukəkwein

* 2:5: Luk 1:27 * 2:7: Mat 1:25 * 2:14: Luk 19:38 * 2:16: Luk 2:10-12 * 2:19: Luk 2:51 * 2:21: Luk 1:31,59 * 2:22: Lev 12:1-8 * 2:23: Eks 13:2,12,15

irəha mə nəkwərɬakwərɬa ikinan me səvəi Iərimənu.”²⁴ *Irau krouevən mwi mə truvei pen nərımıru riti tukousi əpune kuvei pen m Iərimənu. Noien nəha ramesi pen nəgkiariien i sə raməmak ia Loa səvənhi. Rini mə, “Nərmama me iamınhi tuhəuvei pen mak kəru uə kwəti menu kəru.”

Simeon rətoni Iesu məgnəgini Kumwesən tukwe

²⁵ *Iərmama riti ia Jerusalem nəghin nə Simeon. In iəmfwaki riti. Noien səvənhi ratukwatukw. In rameitenhi nəpin nəha iəmə nəha kani mə Kristo truvehe irə, nənə muvehimıru nəkur Isrel. Nənımwın Ikinan rarə ia Simeon. ²⁶ Nənımwın Ikinan nəha rinahatən raka in mə ko in rıpkemhə mhə meste trətoni Kristo nəha Kumwesən rıməni mə trərhi pehe i. ²⁷ Nənımwın Ikinan riri pen Simeon revən ia nəkwai nimwə səvəi Kumwesən. Nəpin Josef mine Meri krouərəhi iəkunouihı nəha Iesu, rouuvnimwə pehe mə tro narımnari me nəha Loa səvəi Iərimənu rini, ²⁸ Simeon rərəhi pehe Iesu ia rəgin mi, məgnəgini Kumwesən tukwe, mını mə, ²⁹ “Iərimənu. İkinə nəgkiariien səim ruvəuvehe muvəukuə.

Iou iərmama sə iakamo tukwini nari mik.

Təkwətəkwuni nəha iakukurən nemhəien, mətə nəmərınuien trarə tukw iou.

³⁰ *Nənimek rınətoni suatuk səim sə tikuvehimıru nərmama me irə.

³¹ İkinəpnəpənə raka suatuk i ia nəmri nərmama ia kwopun me pam.

³² *Iəkunouihı i truvei pen nukuraanien mine nərmama rıpkə mhə irəha nəkur Isrel.

İrəha tuhətə nari, mhəgnəgini səim nərmama me nəkur Isrel tukwe.”

³³ Nəpin Josef mine Meri krouregi nəgkiariien nəha Simeon rani ia iəkunouihı səvənrau, krouərəkərinari irə. ³⁴ *Nənə Simeon rəkwein amasan mwi ia nırau, mını pen ti Meri mama səvəi iəkunouihı nəha mə, “Regi ro! Kumwesən ruvərfi raka iəkunouihı i mə tro nəkur Isrel həpik həmwə, nənə marə mə mwi həpik hərer. In trəmwhen ia nımtətien riti. Nərmama həpik tuhəni ərəha in, ³⁵ nənə mho nərmama hətoni nətərigien me səvənraha sə kamhərkwafə ia rerınraha. Nənə ik mwi tikregi nəmisəien fwe ia rerim rəmwhen kəpi ik ia nau.”

Ana rətoni Iesu məgnəgini Kumwesən tukwe

³⁶⁻³⁷ *Pran riti nəha ikin nəghin nə Ana. In profet riti. Tata səvənhi nəghin nə Fanuel. In kwənəkwus riti səvəi Aser fwe kupwən.^a Nəpin Ana rınaməprən vi ihi, in rerə, mamarə irau səvənhi iərman nuk sefen. Kurirə irə iərman səvənhi remhə məpwəh in. Nənə prən nəha rarə iamınhi muvehe meste in rınəprənemə. Nuk səvənhi eiti foa. Ia nəpin me Ana rıpkier mhə ia nəkwai nimwə səvəi Kumwesən. Mətə ia nəpin mine ia ran ramsiai Kumwesən, maməpwəh nəveginien, maməfwaki. ³⁸ *Nəpin Simeon raməgkiari ia iəkunouihı nəha, təkwətəkwuni a mwi Ana rier pehe, mınani tanak ti Kumwesən, mınaməgkiari ia iəkunouihı nəha m nərmama səməme kamheitenhi Kristo mə truvehe meivınari ia Jerusalem.

Josef mine Meri krouərəig rouevən fwe Nasaret

* **2:24:** Lev 12:8 * **2:25:** Aes 40:1, 49:13 * **2:30:** Aes 52:10, Luk 3:6, Taet 2:11 * **2:32:** Aes 42:6, 49:6, Aes 52:10 * **2:34:** Aes 8:14, Mat 21:42, 1Kor 1:23, 1Tes 2:8 * **2:36-37:** 1Tim 5:5 a **2:36-37:** Aser in kwənəkwus riti səvəi nəkur Isrel. * **2:38:** Aes 52:9

39 *Nəp̄in Josef mine Meri kr̄ino pam narimnari me nəha Loa səv̄ai İar̄imənu r̄ini, krour̄ərig rouev̄ən fwe tənə Kalili ia taon səv̄ənrau Nasaret. 40 *Nənə İakunouihi nəha rapwinari. N̄ipwran ruvehe mamskai. Nukur̄ənien səv̄ənhi rautə pehe. Ia nəp̄in me Kumwesən raməkwein amasan irə.

Iesu rimətamaruə mevən fwe Jerusalem

41 *İa nuk me pam tata mine mama səv̄ai Iesu krauesi pen nar̄aien səv̄ai nəkur İsel, rauev̄ən fwe Jerusalem nəp̄in kamho nəveginien asori nəha Pasova. 42 Nəp̄in Iesu səv̄ənhi nuk twelef, həutə pen fwe İkin rəmwhen kamho ia nuk me pam. 43 *Nəp̄in həno pam nəveginien asori nəha, nərmama me kamh̄ər̄ərig mamh̄əuv̄ən fwe imw̄ənraha me, mətə tamaruə nəha Iesu ramo a fwe Jerusalem. Səv̄ənhi tata mine mama kroureirei. 44 Rer̄inrau ramr̄hi mə ramav̄ən ir̄əha nərmama səməme kamh̄ər̄ərig mamh̄əuv̄ən fwe imw̄ənraha. Ia nəp̄in pek̄in kamh̄əuv̄ən iam̄inhi, nənə irau kr̄inauətui in ia kw̄ənək̄wus səv̄ənrau mine nərmama səməme krouukur̄ən amasan ir̄əha. 45 Nəp̄in krouəpw̄əh nət̄aien Iesu, krour̄ərig, rouev̄ən fwe Jerusalem, rouətui in. 46 Nəp̄in kahar rukurau, nənə krouətə in fwe ia nəkwai nimwə səv̄ai Kumwesən. Raməkure ia kurkwai nahatən me səv̄ai nəkur İsel, mamət̄ərig ir̄əha, maməres ir̄əha nəresien me nepwin. 47 Nərmama me pam səməme kamh̄ət̄ərig in, nənimenraha rier ti nəri nə mə Iesu ram̄ərai pen amasan n̄ipwrai nəgkiariien minraha, mukur̄ən amasan nari. 48 Nəp̄in tata mine mama səv̄ənhi krouətə in, irau mwi nənimenrau rier. Nənə mama səv̄ənhi rini pen tukwe in mə, “Nər̄ik, rəfo İko iam̄inhi irə ia k̄imrau? Ətə ro! K̄imrau tata səim iarouətui əmisə İk, rouhek̄ir pik.”

49 *M̄iregi Iesu rini pen ti nirau i mə, “Rəfo k̄imirau irouətui İou? Rosi İroureirei mə takaməkeikei marə ia nəkwai nimwə səv̄ai Tata səİou?”^b 50 Mətə irau kroureirei n̄ipwrai nəgkiariien nəha Iesu rani pen ti nirau i.

51 *Kurirə irə Iesu reiwaiu mevən fwe ia Nasaret ir̄əhar minrau, mamsiai irau. Ia nəp̄in me mama səv̄ənhi rer̄in ramr̄hi narimnari me nəha, mamət̄ərig tukwe. 52 *Nənə Iesu n̄ipwran mine nukur̄ənien səv̄ənhi krouvehe rouasori. Kumwesən mine nərmama kamh̄ək̄wein amasan irə.

3

Jon Paptaes raməvisau fwe ia kwopun akwesakwes İkin

1 Taepirias Sisa, k̄ig səv̄ai nəkur Rom, rinərimənu raka nuk fiftin. Ia nəp̄in nəha Ponjes Paelat in İəmə Rom sə ramərimənu ia tənə Jutia. Herot in İəmə Rom sə ramərimənu ia tənə Kalili. Piəvi Herot nəgh̄in nə Filip in İəmə Rom sə ramərimənu ia kwopun mi nəha k̄əru Ituria mine Trakonaetas. Lisantias in İəmə Rom sə ramərimənu ia Apilin. 2 *Anas mine Kaeafas irau İəmə İsel mi sə krauehi wok səv̄ai pris asori anan ia Jerusalem. Nəp̄in irau krouvehi wok nəha, Kumwesən rəgkiari m Jon tini Sekarəea ia kwopun akwesakwes İkin. 3 *Nənə Jon rev̄ən ia kwopun me pam İpaka ti nui aris Jotan, mam̄ini irapw ti nərmama mə, “K̄imİaha

* 2:39: Mat 2:23 * 2:40: Luk 1:80, 2:52 * 2:41: Eks 12:24-27, Eks 23:14-17, Dut 16:1-8

* 2:43: Eks 12:18 * 2:49: Jon 2:16 ^b 2:49: Suatuk riti mwi ti ninien nəgkiariien i in i mə “Rosi k̄imirau İroureirei mə takaməkeikei mamə wok səv̄ai Tata səİou.” * 2:51: Luk 2:19

* 2:52: 1Saml 2:26, Prov 3:4, Luk 1:80 * 3:2: Luk 1:80 * 3:3: Wok Me 13:24, 19:4

tihamækeikei mhærærig ia noien æræha me sækimiaha, mho paptæes, nənə Kumwesən træpwæh nærpwinien noien æræha me sækimiaha.”⁴ Næri nəha ramesi pen nægkiariien i kimerai pen ia nækukuæ sævæi Profet Aesea. Rini mæ,

“Iærmama riti ramækwein æpwæmwis ia kwopun akwesakwes ikin mamini mæ,

‘Kimiaha tihamækeikei mhæpærhi suatuk sævæi Iærimænu sækitaha, mhæmri atukwatukw suatuk ouihi me sævæhi.

⁵ Nækwætænæ me pam tukærhavæn iræha.

Tækuær me mine nahakw me tukuvehi irapw pam iræha.

Suatuk ikou me tuko iræha hæuvehe mhatukwatukw.

Suatuk me kamhapætiapæti tukeipeni iræha pwæh hæuvehe mhæpwia,

⁶ nənə nærmama me pam tuhætæ suatuk sæ Kumwesən truvehimiru nærmama me iræ.’”

⁷ *Nærmama hæpik hæuvæn ti Jon mæ tro paptæes ia niræha. In rani pen ti niræha i mæ, “Kimiaha hiæmwhen ia snek me kamhahi æpune nærmama. Kumwesən niemaha ræpi. Ripko mhæ tui in trærpwin noien æræha me sækimiaha. Sin rini pehe tukumiaha i mæ tihap raka iræ? ⁸ *Kimiaha tihamækeikei mho noien amasan me trahætæn pen mæ kimiaha hiænpwæh pærhien noien æræha me sækimiaha. Ræræha kimiaha tihæni pen tukumiaha me i mæ Epraham in kaha sækimiaha. Iakani pehe tukumiaha i mæ Kumwesən rukuræn nuvehien kæruætere i me i, mo nipwnæti Epraham me ia niræha. ⁹ *In rinærpwi pen raka paha sævæhi ia nuai nei me na trærai. Nei me pam sæmæme hæpkukuæ mhæ nukwai nei amasan in trærai æmwesi, mousæ pen iræha ia napw.”

¹⁰ Nærmama me nəha hæres pen Jon i mæ, “Næfe nəha kimaha taho?”

¹¹ Miregi Jon rini pen ti niræha i mæ, “Iærmama karkahu sævæhi kæru tramækeikei muvehi pen riti m iærmama karkahu sævæhi riwæn. Iærmama næveginiien sænæni rasori tramækeikei mo mwi iamæhi masitu ia iærmama næveginiien sænæni riwæn.”

¹² *Ia næpin nəha nærmama næpwin sæmæme kamæræku pen takis minraha iræha mwi hæuvehe mæ Jon tro paptæes ia niræha. Iræha hæni pen tukwe in mæ, “Iahætæn, næfe nəha kimaha taho?”

¹³ Miregi Jon rini pen ti niræha i mæ, “Kimiaha tihæpwæh nuvehien mane ræpi raka sæ kimæni mæ tihæuvehi.” ¹⁴ Naruagæn me næpwin iræha mwi hæres pen Jon i mæ, “Nənə kimaha, kimaha taho næfe?”

Miregi Jon rini pen ti niræha i mæ, “Kimiaha tihæpwæh nækeikeiien m nærmama mheikuæ ia niræha mæ tiho næmisæien minraha trini minuæ hæpkuvei pehe mhæ mane m kimiaha. Rerimiaha tramækeikei magien ti nærækuien sækimiaha.”

¹⁵ Ia næpin nəha nærmama me kamheitenhi mæ Jon tro nari riti. Nærmama me pam rerinraha rarhi mæ rosi Jon in Kristo, iæmæ nəha Kumwesən rimæni mæ trærhi pehe i. ¹⁶ *Mætæ Jon rini pen ti niræha i mæ, “Iou iakamo paptæes ia kimiaha ia nui, mætæ iærmama sævæhi niskaiien rasori mæpi raka iou, in næ rauvehe kuriræ ia nirak. Iou iapkæmwhen mhæ mæ takifi raka nækwus ia sævæhi put. In tro paptæes ia kimiaha ia Nænimwin Ikinan mine ia napw. ¹⁷ Fok sævæhi, in rarukwi utæ nuni nari me iræ rinæmak raka ia rægîn, na trirukwi utæ nuni nari me sævæhi iræ ti nuaiien nunin mine tekîn. In tripeki nuni nari me sæ ramasan mevæn ia

* 3:7: Mat 12:34, 23:33 * 3:8: Jon 8:33,39 * 3:9: Mat 7:19 * 3:12: Luk 7:29 * 3:16: Wok Me 13:25

nimwə səvənhi sə ramoeite nəveginien ikin, mətə tekın sə rərəha in trıhıai pen napw irə, napw sə trıpkıfwə mhə.”¹⁸ Ia nəgkiariien me rıpkı mwi Jon raməvisau irapw nəgkiariien amasan m nərmama, mamousari mə tro irəha hərərig ia noien ərəha me səvənraha.

¹⁹ *Mətə ia nəpın nəha Herot, iəmə Rom sə ramərimənu ia tənə Kalili, rakres pran səvəi piəvni. Prən nəha nəghın nə Herotias. Jon rəgkiari m Herot, mını mə noien nəha mine noien me rıpkı mwi Herot rıno hərəha. ²⁰ Nənə Herot rarə makutan pen mwi nərəhaien riti mwi ia nərəhaien me nəha səvənhi, muvehi puvnimwə Jon ia kalapus.

Jon ro paptas ia Iesu

²¹ Nəpın Jon ramo paptas ihi ia nərmama, ro paptas mwi Iesu. Ia nəpın nəha Iesu raməfwaki, mətoni kəpuapen rəkweg, ²² *Nənimwın İkinan rosi mak inhəripw reiwaiu pehe məkure irə, nənə reri Kumwesən ruku pen ia neiai, mını mə, “Ik nərik keikei. Rerik ragien tukw ik.”

Kaha me səvəi Iesu Kristo

²³ *Nəpın Iesu rınamostat wok səvənhi, wok səvəi nəvisaiuen, nuk səvənhi rəmwhen ia toti. Nərmama me rerınraha ramrhi mə in tını Josef. Josef in tını Heli.^a

²⁴ Heli in tını Matat. Matat in tını Livae.

Livae in tını Melki. Melki in tını Janae.

Janae in tını Josef. ²⁵ Josef in tını Matatias.

Matatias in tını Amos. Amos in tını Neham.

Neham in tını Esli. Esli in tını Nəngae.

²⁶ Nəngae in tını Mahat. Mahat in tını Matatias.

Matatias in tını Semein. Semein in tını Josek.

Josek in tını Jota. ²⁷ *Jota in tını Joanan.

Joanan in tını Resa. Resa in tını Serupapel.

Serupapel in tını Sealtiel. Sealtiel in tını Neri.

²⁸ Neri in tını Melki. Melki in tını Ati.

Ati in tını Kosam. Kosam in tını Elmatam.

Elmatam in tını Ere. ²⁹ Ere in tını Josua.

Josua in tını Elieser. Elieser in tını Jorim.

Jorim in tını Matat. Matat in tını Livae.

³⁰ Livae in tını Simeon. Simeon in tını Juta.

Juta in tını Josef. Josef in tını Jonam.

Jonam in tını Eliakim. ³¹ *Eliakim in tını Melea.

Melea in tını Mena. Mena in tını Matataha.

Matataha in tını Natan. Natan in tını Kig Tevit.

³² Kig Tevit in tını Jese. Jese in tını Opet.

Opet in tını Poas. Poas in tını Salmon.

Salmon in tını Nason. ³³ *Nason in tını Aminatap.

* **3:19:** Mat 14:3-4, Mak 6:17-18 * **3:22:** Jon 1:32, Mat 17:5, Luk 9:35 * **3:23:** Luk 4:22, Jon 6:42

^a **3:23:** Sətoni mə Matiu in mwi rımərai pen kwənəkwus səvəi Iesu ia nəkukua səvənhi (Mat 1:1-17), mətə kwənəkwus nəha Matiu rımərai ropə ia kwənəkwus i Luk rımərai. Kwənəkwus mi nəha kroupkəmwhen mhə ti nəri nə mə Matiu rostat ia Epraham mauvehe mamesi pen kwənəkwus səvəi Kig Tevit mine tını nəghın nə Solomon, mətə Luk rostat ia Iesu mamrərig mamesi pen kwənəkwus səvəi Kig Tevit mine tını nəghın nə Natan. Rosi Luk in rani kwənəkwus səvəi Meri, mətə Matiu in rani kwənəkwus səvəi Josef. Mə nıpərhihienien Luk rani kwənəkwus səvəi Meri, saatuk riti mwi ti nınıien kwəti nəgkiariien ia vas 23 in i mə: “Nərmama me rerınraha ramrhi mə in tını Josef, mətə rekəm. In tını Meri. Tata səvəi Meri in Heli.” * **3:27:** 1Kron 3:17,19, Esra 3:2

* **3:31:** 2Saml 5:14 * **3:33:** Jen 29:35

Aminatap in tini Atmin. Atmin in tini Arni.
 Arni in tini Hesron. Hesron in tini Peres.
 Peres in tini Juta. ³⁴ Juta in tini Jekop.
 Jekop in tini Aesak. Aesak in tini Epraham.
 Epraham in tini Tera. Tera in tini Nehor.
³⁵ Nehor in tini Serug. Serug in tini Rehu.
 Rehu in tini Pelek. Pelek in tini Epar.
 Epar in tini Sela. ³⁶ *Sela in tini Kaenan.
 Kaenan in tini Apaksat. Apaksat in tini Sem.
 Sem in tini Noa. Noa in tini Lamek.
³⁷ Lamek in tini Metusela. Metusela in tini Inok.
 Inok in tini Jaret. Jaret in tini Mahalalel.
 Mahalalel in tini Kenan. ³⁸ *Kenan in tini Enos.
 Enos in tini Set. Set in tini Atam.
 Atam in tini Kumwesən.

4

Setan rəmwur mə tro Iesu rəmwei ia nərahaien

¹ Nəpən Iesu rəpwəh nui aris Jotan mə trirərig mevən ia tənə Kalili, rerin rukuə ia Nənimwin Ikinan. Nənimwin nəha riri pen in revən fwe ia kwopun akwesakwes ikin. ² Ia kwopun nəha Setan rəmwur nəpən foti mə tro Iesu rəmwei ia nərahaien. Ia nəpən nəha Iesu rəpwəh nəniien nari. Nəpən foti me nəha həuvehe mhəukurau pam, nənə in riregi nukumhə rinahi.

³ Nənə Setan rini pen tukwe in mə, “Trini minuə ik Tini Kumwesən pərhiən, ni pen ti kəpwier i mə truvehe mo nəveginien irə.”

⁴ *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan mə, ‘Iərmama trəpwəh nimiruien ia nəveginien əpa.’”

⁵ Ia nəpən nəha Setan ruvehi Iesu mutə mahatən nitətə me pam kig me kamhərimənu ia nirəha ia təkure tīprənə i, ⁶ *nənə mini pen tukwe in mə, “Takuvei pehe nasoriien mik ikərimənu ia nitətə me pam nəha. Nautə amasan me pam ia nirəha tuho səim ia nirəha. Nautə me nəha hənəmāk raka ia rəgik. Iakukurən nuvei penien m sin nəghin iakokeikei mə takuvei pen min. ⁷ Ro iamīnhi irə trini minuə ikisiai iou, minimwi nukurhum mi ia nənimek, narimnari me pam nəha tuhəuvehe mho səim irə.”

⁸ *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan mə, ‘Tikisiai Iərimənu Kumwesən səim, minimwi nukurhum mi ia nənimen. In əpa nə tiko nəkwān.’”

⁹ Ia nəpən nəha Setan ruvehi Iesu mevən fwe ia Jerusalem, mukurei pen in ia kwopun riti irənhə anan ia təkure nimwə səvəi Kumwesən, nənə mini pen tukwe in mə, “Trini minuə ik Tini Kumwesən pərhiən, ivə irapw ia kwopun i. ¹⁰ Kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan mə, ‘Kumwesən trini pen ti nagelo me səvənhi

mə irəha tuhaməkeikei mhətui amasan tukw ik,
¹¹ mhəuvehi utə ik ia rəginraha,

kamo ikouini nisum ia kəruətərei riti.’”

¹² *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Nəkukuə Ikinan rani mə, ‘Tikəpwəh neipweipwiiən Iərimənu Kumwesən səim.’”

* 3:36: Jen 11:10-26 * 3:38: Jen 4:25–5:32 * 4:4: Dut 8:3 * 4:6: Mat 28:18 * 4:8:
 Dut 6:13-14 * 4:12: Dut 6:16, 1Kor 10:9

13 *Setan ramousari iam̄nhi ir̄a m̄a tro Iesu rimwei ia n̄er̄ahien me n̄aha. N̄ap̄in ro sampam, r̄apw̄eh Iesu mamev̄an m̄a ti n̄ap̄in riti ruvehe mwi tukwe.

Iesu rinam̄visau ia t̄an̄a Kalili

14 Kurir̄a ir̄a Iesu rir̄ar̄ig, mev̄an ia t̄an̄a Kalili, n̄iskaiien s̄av̄ai N̄an̄imw̄in Ikinan rar̄a ir̄a. N̄agkiariien s̄a ram̄visau in ruvir̄is mev̄an ia kwopun me pam ia t̄an̄a n̄aha. 15 N̄an̄a in ramahat̄an n̄armama ia n̄akwai nimw̄əfwaki me s̄av̄ai n̄akur Isrel. N̄armama me pam kamh̄əuvehi ut̄ə n̄agh̄in.

N̄akur Nasaret h̄əpkisiai mh̄a Iesu

16 N̄an̄a Iesu ruvehe ia Nasaret, kwopun n̄aha in rim̄əpwinari ik̄in. Ia Sapat in ruv̄nimw̄ə ia nimw̄əfwaki s̄av̄ai n̄akur Isrel r̄əmwhen ramo ia Sapat me pam, m̄arer m̄a tr̄əvsini irapw N̄akukūə Ikinan. 17 N̄an̄a īarmama riti ruvehi nimwai n̄akukūə n̄aha kin̄ərfe kirai pen n̄agkiariien s̄av̄ai Profet Aesea ir̄a, muvehi muvei pen m̄ Iesu. N̄an̄a Iesu ruvehi m̄ivi atukw i, m̄ətui m̄ətoni kwopun kim̄arai pen n̄agkiariien i r̄ini iam̄nhi ir̄a minūə:

18 “N̄an̄imw̄in s̄av̄ai Īərim̄ənu ramar̄a ia nirak, ti n̄əri n̄ə m̄ə in ruv̄ər̄fi raka iou m̄ə takam̄əkeikei m̄ini irapw n̄agkiariien amasan ti n̄armama naut̄ə s̄əv̄ənraha riw̄ən.

In r̄ər̄hi pehe iou iakuvehe m̄ə tak̄ini irapw iam̄nhi ir̄a m̄ə, ‘Kimiaha s̄əm̄əme hiamar̄ə ia kalapus takeivinari ia kimiaha,

n̄an̄ə s̄əm̄əme n̄animemiaha r̄ifw̄ə tako kimiaha hīətui mh̄ətə nari.’ In r̄ər̄hi pehe iou iakuvehe m̄ə takeivinari ia n̄armama s̄əm̄əme kamomet̄ə ir̄əha,

19 n̄an̄ə m̄ini irapw

m̄ə nuk n̄aha Īərim̄ənu truvehim̄iru n̄armama me s̄əv̄ənhi ir̄ə ruv̄əuvehe.”

20 N̄ap̄in Iesu r̄əvsini irapw pam n̄agkiariien n̄aha, r̄əsis̄əg n̄akukūə, muvei pen mine īarmama s̄a ram̄ətui ti n̄akukūə me, n̄an̄ə m̄əkure. N̄armama me pam ia n̄akwai nimw̄əfwaki n̄aha s̄av̄ai n̄akur Isrel n̄animenraha rev̄ən tukwe. 21 N̄an̄a Iesu r̄ini pen ti nir̄əha i m̄ə, “N̄agkiariien i ia N̄akukūə Ikinan kimiaha hiamregi ipwet i ruv̄əuvehe muv̄əukūə.”

22 *N̄armama me pam n̄aha ham̄əni amasan Iesu. Ir̄əha ham̄ər̄kar̄inari ia n̄agkiariien amasan me s̄əm̄əme kamh̄əuku pen ia t̄ər̄hun. M̄ətə kurir̄ə h̄əni m̄ə, “Rosi a m̄ə t̄ini Josef n̄aha ūə?”

23 *M̄iregi Iesu r̄ini pen ti nir̄əha i m̄ə, “Iakregi kimiaha hiokeikei m̄ə tih̄əni pehe tukw iou i n̄agkiariien i kani rer̄in m̄ə: ‘Tokta. Tikukupw̄ən muvehim̄iru atukw a ik̄ pw̄əh kimaha iah̄əni n̄ip̄ər̄hienien ia niram.’ Rosi n̄agkiariien riti mwi kimiaha tih̄əni pehe tukw iou i in i m̄ə, ‘N̄im̄t̄ətien me n̄aha kimaha iahamregi ik̄ino fwe ia taon n̄aha Kapaneam, ramasan m̄ə iko mwi ia kwopun i imwam.’”

24 *Iesu rar̄ə m̄ini mwi m̄ə, “Takani n̄ip̄ər̄hienien tukumiaha i profet riti n̄akur imw̄əni me ko h̄əpkisiai mh̄ə in. 25 *M̄ətə p̄ər̄hien iakani pehe tukumiaha i fwe kupw̄ən ia n̄ap̄in s̄av̄ai Profet Elaeja n̄ip̄ran me h̄əp̄ik s̄əm̄əme n̄arman me s̄əv̄ənraha hemh̄ə mh̄əpw̄əh ir̄əha kamhar̄ə ia t̄an̄a Isrel. Nes̄ən r̄ip̄kaūər̄ mh̄ə nuk kahar m̄əkw̄ə sikis nukumh̄ə asori ruvehe mahi n̄armama pam ia t̄an̄a n̄aha 26 *m̄ətə Kumwes̄ən r̄ip̄kər̄hi pen mh̄ə Elaeja m̄ə trasitu ia nir̄əha riti. In r̄ər̄hi pen in rev̄ən əpa fwe ia rukw̄ənu

* 4:13: Hip 2:18, 4:15 * 4:22: Luk 3:23, Jon 6:42 * 4:23: Mat 4:13, Jon 2:12 * 4:24: Jon 4:44 * 4:25: 1King 17:1,7, 1King 18:1 * 4:26: 1King 17:8-16

nəha Jerefat ia tənə Saeton mə trasitu ia pran riti sə iərman səvənhi remhə məpwəh in. ²⁷ *Kurirə irə ia nəpən səvəi Profet Elisa nərmama həpik səməme nemhəien skai ro tekınraha kamharə ia tənə Isrel. Mətə Elisa ripko mhə irəha riti ruvehe məmher. In ro Neman əpa iəmə Siria ruvehe məmher.”

²⁸ Nəpən nərmama me ia nəkwai nimwəfwaki həregi nəgkiariien me nəha, irəha pam niemaha rəpi irəha. ²⁹ Həskəmtər, mhəkwtəmhiri Iesu, mhəsua in, mhəier ia taon səvənraha, mhəuvən ia nıpəsegi təkuər sə həno taon səvənraha ikin mə tuhəsua irapw i. ³⁰ Mətə Iesu ravən amasan a ia kurkwanraha, mamevən.

Iesu rəkoui irapw nənimwin ərəha ia iərmama riti

³¹ *Iesu reiwaiu mevən ia Kapaneam taon riti ia tənə Kalili, nənə ia Sapat ramahatən nərmama. ³² *Irəha hərkəri asori nari ia nahatənien səvənhi, ti nəri nə mə nəgkiariien səvənhi niskaiien səvəi Kumwesən ramarə irə.

³³ *Iərmama riti ia nəkwai nimwəfwaki nəha səvəi nəkur Isrel nənimwin ərəha ramarə irə. Iərmama nəha rəkwein əpwəmwis mini mə, ³⁴ *“Iesu iəmə Nasaret! Ikuvehe mə tiko nəfe ia kimaha? Ikuvehe mə tikouraha kimaha uə? Iakukurən ik. Ik iəmə ikinan səvəi Kumwesən.”

³⁵ Mətə Iesu rinise nənimwin ərəha nəha, mini mə, “Əpwəh nəgkiariien, mier ia iərmama i.” Iəremhə ro iərmama nəha rımwei ia kurkwanraha, mier irə, məpwəh nourahaien in.

³⁶ Nərmama me nənimenraha rier. Həni pen ti nirəha me i mə, “Nəfe i nəgkiariien? Iəmə i rauvehi nasoriien mine niskaiien sə ruku pen ti Kumwesən, məgkiari m nənimwin ərəha me mə tuhəier ia iərmama, nənə irəha həier.” ³⁷ Kurirə nəgkiariien kani ia Iesu rier mevən ia kwopun me pam ia tənə nəha.

Iesu romasan nərmama həpik səməme kamhemhə

³⁸ Iesu rərər, mier ia nimwəfwaki nəha səvəi nəkur Isrel, mevən muvnimwə ia nimwə səvəi Saemon. Kaka pran səvəi Saemon ramemhə, maməkweie fifa. Nənə irəha həgkiari pen m Iesu tukwe. ³⁹ Iesu revən mərər pen ipaka ti prən nəha ia kwopun ramapri ikin, minise nemhəien, nənə nemhəien rarak irə. Təkwtəkwuni a prən nəha rīskəmtər, minasui raka nəveginien sanənraha.

⁴⁰ Nəpən meri ruvəivə, nərmama pam kamhəuvehi irəha me nepwin səməme nemhəien me səpəmsəpə kamharə ia nirəha, həuvehi irəha, mhəuvehe ti Iesu. Nənə Iesu rəmrutə rəgin mi ia nirəha kuatia kuatia, mo irəha pam həuvehe mhəsanin. ⁴¹ *Nəremhə me mwi həier ia nərmama həpik, mamhəkwein əpwəmwis mə, “Ik Tini Kumwesən!” Mətə Iesu rinise irəha mə tuhəpwəh nəgkiariien, ti nəri nə mə irəha həukurən in mə in Kristo.

Iesu raməvisau fwe ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel

⁴² Nəpən rinamran, Iesu rier mevən ia kwopun riti sə nərmama həiwən ikin. Nənə nərmama kamhətui in. Nəpən hətoni, hokeikei mə tuhənise in mə trəpwəh nəpwəhien irəha. ⁴³ *Mətə in rini pen ti nirəha i mə, “Takaməkeikei mevən ia taon me nepwin mwi, məvisau irapw nəgkiariien amasan sə raməgkiari ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu

* 4:27: 2King 5:1-14 * 4:31: Luk 4:23 * 4:32: Mat 7:28-29, Jon 7:46 * 4:33: Mat 8:29, Luk 8:28 * 4:34: Jon 6:69 * 4:41: Mat 8:29, Mak 3:11-12 * 4:43: Luk 8:1

irā. In i wok Kumwesən rīnārhi pehe iou tukwe.” ⁴⁴ *Ro pen Iesu revən maməvisau ia nəkawai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel ia tənə Jutia.

5

Iesu rəkwein nərmama nepwin mə tuhəkuriṛə in

¹ *Nəpīn riti, nəpīn Iesu ramərer ia nīkare nui asori nəha Kene-saret, nərmama həpik housəsimwin pen irəha ipaka tukwe mə tuhətərig nəgkiariien səvəi Kumwesən. ² Nənə Iesu rətoni nītətə ouihi kəru krouəmak ia nīkare nui. Nərmama səvəi nīviiēn nəmu me hənəpwəh irau, mamhaikuas ia net me səvənraha. ³ Nītətə ouihi mi nəha riti səvəi Saemon. Iesu rəputə irə, mərəs pen Saemon mə trarhīr i pwəh ruveraha ouihi kwopti. Nənə Iesu rəkure ia nəkawai nītətə ouihi nəha, minamahatən nərmama.

⁴ Nəpīn rəgkiari pam, mīni pen ti Saemon i mə, “Kimiāha tihəsua mhəuvən ia kwopun əmwhenimw, merukw irapw net me səkimiaha, mhəvi nəmu me nepwin.”

⁵ *Miregi Saemon rini mə, “Iərimənu. Kimaha iahəmwur meste riran mhəpkuvi mhə nəmu riti. Mətə ti nəri nə mə ikani pwəh iakevən mwi mherukw irapw net me səkimaha.”

⁶ Nəpīn irəha həuvən mho iamīnha irə, nəmu me həuvən pik ia net me səvənraha. Ti nəri nə mə nəmu me həpik anan net me səvənraha hənəmək w əmsəmwēris. ⁷ Irəha həkwein nərmama səməme kamhəvi pəri nəmu me irəha mīnraha fwe ia nītətə ouihi əpə mə tuhəuvehe mhasitu. Irəha həuvehe, hərki pen nəmu me ia nītətə ouihi mi səvənraha rukuar. Ipaka nītətə ouihi mi krouəmwhenimw.

⁸ Nəpīn Saemon Pita rətoni, rīnimwi nukurhūn mi ia nəmri Iesu, mīni mə, “Iərimənu. Evən isipwin tukw iou. Iou iəmə ərəha i.” ⁹ Pita rəgkiari iamīnhi irə ti nəri nə mə in mīne nərmama me ia nəkawai nītətə ouihi səvənhi hətə nəmu me nəha həvi, mhətəni həpik anan. Nənimenraha rier. ¹⁰ *Nənə Jemes mīne Jon, tīni Sepeti mi sə kamharəvi pəri nəmu irəhar Saemon, nəmri nrau mwi rier.

Mətə Iesu rini pen ti Saemon i mə, “Tikəpwəh nehekiriēn. Ik iərmama səvəi nīviiēn nəmu, mətə təkwtək wuni nəha mamevən tikuvi nərmama.”

¹¹ *Nənə irəha həvi parei nītətə ouihi mi nəha, mhəpwəh pam narimnari me səvənraha, mhəkuriṛə Iesu.

Iesu ro iərmama riti nemhəien skai ro tekīn ruvehe məsanīn

¹² Nəpīn riti Iesu revən ia taon riti. Iərmama riti ruvehe nemhəien skai ramo tekīn mamouraha nīpwran me pam. Nəpīn rətoni Iesu, rīmwei mīnimwi irapw nənimen ia tīprənə, mamase in mə, “Iərimənu. Mə rerim ragien, ko iko iou ikəmher?”

¹³ Nənə Iesu rosə pen rəgin, mirapi in, mīni mə, “Rerik ragien. Tiko məmher.” Təkwtək wuni a nəmhien raraka ia iərmama nəha.

¹⁴ *Nənə Iesu rīnise in, mīni mə, “Tikəpwəh nīniiēn nəfe iakino mik ti iərmama riti, mətə tikevən atukwatukw ti pris pwəh in rətoni nīpwram mə rəmher. Tikuvei pen nəfe m Kumwesən sə Moses rīmāni. Nərmama me tuhətəni həukurən mə nemhəien i ruvəiwən ia nīpwram.”

¹⁵ Mətə nəgkiariien sə raməvisau Iesu rier mevən mwi ia kwopun me. Nənə nərmama həpik anan həuvehe ia kwopun kuatia mə tuhətərig

* 4:44: Mat 4:23 * 5:1: Mat 13:1-2, Mak 3:9-10, 4:1 * 5:5: Jon 21:3-8 * 5:10: Mat 13:47

* 5:11: Mat 19:27 * 5:14: Lev 14:1-32

in, mhəuvehe mwi mə truvehi raka nemhəien me səvənraha, mo irəha həuvehe mhəsənin. ¹⁶ *Mətə ia nəpin me Iesu ramier mamevən ia kwopun me nərmama həiwən ikin maməfwaki.

Iesu ro iərmama riti nisun mi krouemhə ruvehe məsanin

¹⁷ Nəpin riti Iesu ramahatən nərmama me. Farisi me mine nahatən me səvəi Loa kamhəkure mamhətərig in. Irəha həməier ia Jerusalem mine rukwənu me ia tənə Kalili mine tənə Jutia mhəuvehe. Niskaiien səvəi Kumwesən ramarə ia Iesu, nənə in ramo nərmama səməme nemhəien ramarə ia nirəha həuvehe mhəsənin. ¹⁸ Ia nəpin nəha nərmama nepwin həuvehi iərmama riti ramapri ia niməhan səvənhi nisun mi krouemhə. Hokeikei mə tuhəuvehi, mhəuvnimwə, mhəmri pen in ia nəmri Iesu, ¹⁹ mətə həpkətə mhə suatuk riti ti nəri nə mə nərmama həpik anan. Ro pen irəha həputə ia təkure nimwə, mho ruei nimwə riti, mhəuvehi irapw iərmama nəha irau niməhan sə in ramapri irə, kroueiwau rouəmak ia nəmri Iesu ia kurkwanraha.

²⁰ *Nəpin Iesu rətə nahatətəien səvənraha, in rini mə, “Iərman. Iakinenouenou raka noien ərəha me səim.”

²¹ *Nəpin nahatən me səvəi Loa mine Farisi me həregi nəgkariien nəha, hənaməres irəha me i mə, “Sin i iərmama i rani ərəha Kumwesən iaminihi? Kumwesən əpa rukurən nenouenouien noien ərəha me. Sin mwi rukurən noien?”

²² Mətə Iesu ruvəukurən raka nətərigien səvənraha, mini pen ti nirəha i mə, “Rəfo rerimiahə ramrhi iaminihi? ²³ Nəgkariien mi sə pəku nəha riməru tukw iou ti ninien ti iərmama i nisun mi krouemhə: nəgkariien i mə, ‘Iakinenouenou raka noien ərəha me səim,’ uə nəgkariien i mə, ‘Ərer mavən?’ ²⁴ *Mətə iakokeikei mə kimiahə tihəukurən mə iou, Iəməti Iərmama, iakəuvehi nasorien ia tiprənə i. Iakukurən nenouenouien noien ərəha me.” Nənə Iesu rini pen ti iərmama sə nisun mi krouemhə mə, “Takani pehe tukw ik i mə ərer, muvehi niməhan səim, mavən mamevən fwe imwam.” ²⁵ Təkwtəkwuni a iərmama nəha rərer ia nəmrinraha, muvehi niməhan səvənhi, mamevən fwe imwəni, maməgnəgini Kumwesən. ²⁶ Nərmama me pam hətoni, həhekir. Nənimenraha rier. Həuvehi utə nəghi Kumwesən, mamhəni mə, “Kwa kitaha i sənətoni narimnari me nepwin ipwet rusəpə.”

Iesu rəkwein Livae mə trukurirə in

²⁷ Kurirə irə Iesu rier mətoni iərmama riti sə kamərəku pen takis min. Nəghin nə Livae. Raməkure ia nimwə kamərəku pen takis ikin. Iesu rini pen tukwe in mə, “Kurirə iou.” ²⁸ Nənə in rəpwəh narimnari me pam səvənhi, miskəmter, mukurirə in.

²⁹ Kurirə irə Livae ro nəveginien asori ia nəkwai nimwə səvənhi sənəi Iesu. Nərmama kamərəku pen takis minraha mine nərmama nepwin mwi həpik kamhani pəri nari irəha minrau. ³⁰ *Nənə Farisi me mine nepwin mwi ia nirəha nahatən me səvəi Loa rerinraha ripkagien mhə. Həni pen ti nərmama me səvəi Iesu i mə, “Rəfo kimiahə hiamani nari kimiahə nərmama kamərəku pen takis minraha mine nərmama ərəha me nepwin mwi?”

³¹ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Nərmama həsanin tuhətui tokta ti nəfe? Mətə nərmama kamhəmhə kamhətui tokta. ³² Iou iapkuvehe mhə

* 5:16: Mak 1:35 * 5:20: Luk 7:48 * 5:21: Luk 7:49, Aes 43:25 * 5:24: Jon 5:8 * 5:30: Luk 15:1-2

mə takəkwein nərmama atukwatukw me, mətə iakuvehe mə takəkwein nərmama ərəha me, mə irəha tuhərərīg ia noien ərəha me səvənraha.”

Noien vi ko rīpkuvehe mhə mo kuation irau noien ivis

³³ Nənə irəha hənī pen tī Iesu i mə, “Nəpīn rīpīk nərmama me səvəi Jon Paptas həpwəh nanīien nari tī nəfwakīien. Nərmama me səvəi Farisi me irəha mwī kamho iamīnhi. Mətə rəfo səim me nərmama me kamhəvegīn mamhənīmwi?”

³⁴ *Miregi Iesu rini pen tī nirəha i mə, “Nərmama ia nəvegīnien kamo tī narə viien səvəi iərman mīne pran tuhaməkēikei mhani nari, mamhagīen, tī nəri nə mə iərman sə rīpkarə vi a irau pran səvənhi ramarə irəha mīnraha. Rīpkatukwatukw mhə mə tihəkēikei mīnraha mə tuhəpwəh nanīien nari ia nəpīn nəha. ³⁵ Mətə trīpkuvehe ia nəpīn sə tukuvehi raka iərman sə rīpkarə vi a irau pran səvənhi trīpkarə mhə mwī irəha mīnraha. Ia nəpīn nəha irəha tuhəpwəh nanīien nari.”

³⁶ Iesu rini mwī nusīpekīnien riti tī nirəha i mə, “Iərmama riti riwən ko reitehi raka nīpəri tīnari vi mītiri tukuahag ia ruei tīnari ivis. Trīni mīnuə ro iamīnhi irə, trouraha tīnari vi səvənhi, nənə nīpəri tīnari vi ko rīpkrīpīn amasan mhə ia tīnari ivis səvənhi. ³⁷ Iərmama riti riwən ko rətəgi pen waen vi ia tiki waen tui me sə kīno ia teki nəni. Trīni mīnuə ro iamīnhi irə, waen vi trəsē tiki waen tui me həsisi mhəpəruə. Nənə tiki waen tui me mīne waen vi irau pəri trouərəha. ³⁸ Mətə waen vi tukətəgi pen ia tiki waen vi me. ³⁹ Nənə iərmama riti mwī riwən nəpīn rīnənīmwi raka waen tui rokeikei mə trənīmwi waen vi, tī nəri nə mə in rini mə, ‘Sə tui ramasan pīk.’”

6

Iesu in Iərimənu səvəi Sapat

¹ *Nəpīn riti ia Sapat Iesu ravən maməpi sīmwin ia nīmei wit me nepwin, nənə nərmama me səvənhi kamhesi raka tīpwē wit me, mamhəveri raka tekinraha ia rəginraha, mamhani kwənunīn me.

² *Mətə Farisi me nepwin hənī mə, “Rəfo kīmīaha hīamo noien riti rīpkatukwatukw mhə ia Loa səkītaha mə tuko ia Sapat?”

³ *Miregi Iesu rini pen tī nirəha i mə, “Rosi kīmīaha hīəpkəvsīni raka mhə ia Nəkukuə Ikinan nəfe Kīg Tevīt rino fwe kupwən uə? Nəpīn nukumhə ramahi in mīne nərmama me səvənhi, ⁴ *ruvnmwə ia nīmwə səvəi Kumwesən, muvehi bred ikinan sə raməmak ia nīfatə. Rīpkatukwatukw mhə ia Loa səkītaha mə in trəni bred nəha, pris me əpa həkūrən nanīien. Mətə Kīg Tevīt rəni, muvei pen mwī m nərmama me səvənhi hani” ⁵ Nənə Iesu rini pen tī nirəha i mə, “Iou, Iəməti Iərmama, iakamərimənu ia Sapat.”

Iərmama riti rəgin rərfe

⁶ Ia Sapat riti mwī Iesu ruvnmwə ia nīmwfəwaki səvəi nəkur Isrel, mamahatən nərmama. Iərmama riti ia nəkwai nīmwfəwaki nəha rəgin rərfe. ⁷ *Nahatən me səvəi Loa mīne Farisi me kamhətə amasan Iesu mə tuhətoni mə trəfo irə mīne. Trīni mīnuə romasan iərmama nəha ia Sapat, tuhəni ərəha in tukwe. ⁸ *Mətə Iesu ruvəkūrən raka nətərigīen

* 5:34: Jon 3:29 * 6:1: Dut 23:25 * 6:2: Jon 5:10 * 6:3: 1Saml 21:1-6 * 6:4: Lev 24:5-9 * 6:7: Luk 14:1 * 6:8: Luk 5:22, 9:47

səvənraha, mini pen ti iərmama sə rəgin rərfe mə, “Uvehe, mərəer ia kurkwai nərmama.” Iərmama nəha ruvehe, mərəer ia kurkwənraha.

⁹ Nənə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Iakuə takəres kيمياha nari riti. Ratukwatukw ia Loa səkitaha mə ia Sapat tuko noien amasan uə tuko noien ərəha? Ratukwatukw mwi mə tukuvehimiru iərmama uə tukousi əpune in?”

¹⁰ Nəpin Iesu rəti ərari mətə pam raka irəha, mini pen ti iərmama sə rəgin rərfe mə, “Tiko mivi atukw rəgin.” Nənə in rivi atukw rəgin. Rəgin ruvehe mamasan mwi. ¹¹ Mətə nərmama me nəha niemaha rəpi pik irəha. Hənaməgkiari mənraha me, mamhəres mə tuhəfo ia Iesu.

Aposol me səvai Iesu Kristo

¹² Ia nəpin nəha Iesu rier mutə ia təkuər riti mə trəfwaki. In rəfwaki m Kumwesən nəpin pekin ia nəpin. ¹³ *Nəpin rinamran, rəkwein nərmama me səvənhi, nənə mərəpwi rəgin ia nepwin irəha pam twelef, misegi pen nəghinraha mə aposol me. ¹⁴ Nəghinraha me i: Saemon (iəmə sə Iesu risegi pen nəghin sə vi mə Pita), mine Antru piəvi Saemon, mine Jemes mine Jon, mine Filip, mine Patolomiu, ¹⁵ mine Matiu, mine Tomas, mine Jemes tini Alfeas, mine Saemon (iəmə sə kupwən rakurirə ia səməme haməmwur mə tuhəkoui irapw nəkur Rom), ¹⁶ mine Jutas tini Jemes, mine Jutas Iskariot (iəmə sə ruvei pen Iesu ia rəgi nərmama səməme haməmwəki in).

Iesu ramahatən nərmama, mamomasan səməme kamhemhə

¹⁷ Nənə Iesu mine nərmama me nəha səvənhi heiwaiu pehe ia təkuər, mamhərəer ia kwopun rətəni ikin irəha nərmama həpik mwi səvənhi mine nərmama həpik mwi səməme haməuku pen ia tənə Jutia mine Jerusalem mine ia nikare təsi ipaka ti taon mi nəha Taea mine Saeton. ¹⁸ Irəha nəha həuvehe mə tuhatərig Iesu, mhəuvehe mwi mə in tro irəha səməme nemhəien rarə ia nirəha həuvehe mhəsanin. Nənə səməme nənimwin ərəha me kamhouraha irəha, Iesu romasan irəha. ¹⁹ Nərmama me pam hamousari mə tuhərapu in ti nəri nə mə nəgsen raku pen irə, mamə irəha pam həuvehe mhəsanin.

Iesu rəkwein amasan ia nərmama nepwin, məkwein ərəha mwi ia nepwin

²⁰ Nənə Iesu rəti pen mamətə nərmama me səvənhi, mini mə,

“Kيمياha səməme nautə səkيمياha riwən rerimiaha tragien,
ti nəri nə mə nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə səkيمياha.

²¹ *Kيمياha səməme nukumhə ramahi kيمياha ipwet mine rerimiaha tragien,

ti nəri nə mə tipwimiaha trəsisi.

Kيمياha səməme hiamasək ipwet mine rerimiaha tragien,

ti nəri nə mə kيمياha tiharis.

²² *Rerimiaha tragien nəpin nərmama tuhaməmwəki kيمياha,

uə tuhəpkəsəni mhə kيمياha mə kيمياha tihəuvehe mho kuatia kيمياha mənraha,

uə tuhəni ərəha kيمياha, mhəni nəghimiaha mə kيمياha nəremhə me,

ti nəri nə mə kيمياha nərmama me səiou, Iou Iəməti Iərmama.

* 6:13: Jon 6:70 * 6:21: Rev 7:16-17, Sam 126:5-6, Aes 61:3 * 6:22: Jon 15:19, 16:2

23 Ia nəpɪn nəha kɪmɪaha tihagien, mho tanis. Nəəkuien səkɪmɪaha rasori fwe ia neiai. Kaha kupwən me səvənraha həno iamɪnha irə ia profet me.

24 *Mətə kɪmɪaha səməme nautə səkɪmɪaha rasori trərəha anan tukumi-aha,

ti nəri nə mə kɪmɪaha hiəuvəuvehi raka nɪmɪruvien səkɪmɪaha sə riməru.

25 Kɪmɪaha səməme tɪpwiɪmɪaha raməsisɪ ipwet mɪne trərəha anan tukumi-aha,

ti nəri nə mə nukumhə trahi kɪmɪaha.

Kɪmɪaha səməme hiamaris ipwet mɪne trərəha anan tukumi-aha,

ti nəri nə mə kɪmɪaha tihəregi rərəha mhasək.

26 Trərəha anan tukumi-aha nəpɪn nərmama me pam kamhəni amasan kɪmɪaha.

Kaha kupwən me səvənraha həno iamɪnha irə ia profet eikuə me.”

Iesu rini mə nərmama səvənhi tuhaməkeikei mhokeikei nərməpə me

27 “Mətə iou iakani pehe tukumi-aha i səməme hiamətərig ia nirak mə kɪmɪaha tihaməkeikei mhokeikei nərmama səməme haməmwəki kɪmɪaha, nənə mho noien amasan m nərmama səməme kamho noien ərəha m kɪmɪaha. 28 Kɪmɪaha tihaməkeikei mhəkwein amasan ia nərmama səməme kamhəkwein ərəha ia kɪmɪaha, nənə mhəfwaki ti nərmama səməme kamhometə kɪmɪaha. 29 Trini mɪnuə iərmama riti rəpwi nikare nikapwim, tikuvei pen mwi nikaren min. Trini mɪnuə iərmama riti ruvehi raka səim kot, ramasan mə ikuvei pen mwi karkahu səim min. 30 Trini mɪnuə iərmama riti rəres ik nari riti, ikuvei pen min. Trini mɪnuə iərmama riti ripeki raka narimnari me səim, tikəpwəh nəresien in mə tripeki pehe mwi. 31 *Nəfe noien kɪmɪaha hiokeikei mə nərmama tuho ia kɪmɪaha, kɪmɪaha mwi tiho ia nirəha.

32 Trini mɪnuə kɪmɪaha hiokeikei a nərmama me səməme hokeikei kɪmɪaha, Kumwesən trəgnəgini kɪmɪaha ti nəfe? Nəkur ərəha me irəha mwi hokeikei nərmama me səməme hokeikei irəha! 33 Trini mɪnuə kɪmɪaha hio noien amasan mɪne nərmama səməme ho noien amasan m kɪmɪaha, Kumwesən trəgnəgini kɪmɪaha ti nəfe? Nəkur ərəha me irəha mwi kamho iamɪnha irə. 34 Trini mɪnuə kɪmɪaha hiəuvei pen mane m iərmama riti sə hiətigite irə mə trərpwin pehe mwi m kɪmɪaha, Kumwesən trəgnəgini kɪmɪaha ti nəfe? Nəkur ərəha me irəha mwi kamhəuvei pen mane me mɪnraha me mə tukərpwin pen tai mane atukwatukw mɪnraha me. 35 *Mətə kɪmɪaha tihaməkeikei mhokeikei nərmama səməme haməmwəki kɪmɪaha, mho noien amasan mɪnraha, mhəuvei pen mane mɪnraha, mhəpwəh nətərigien mə tihəuvehi nari riti rəmwhən ia tain. Kɪmɪaha tiho iamɪnhi irə nənə nəəkuien səkɪmɪaha trasori. Tukini mə Kumwesən sə rasori anan nɪpwnətɪn me nə kɪmɪaha ti nəri nə mə in ramo noien amasan m nərmama səməme həpkini mhə tanak tukwe mɪne nərmama ərəha me. 36 Kɪmɪaha tihaməkeikei mhəpi nərmama rəmwhən ia Tata səkɪmɪaha ramapi irəha.”

Nəkiriien nərmama ti noien ərəha me səvənraha

37 * “Kɪmɪaha tihəpwəh nəkiriien nərmama ti noien ərəha me səvənraha, nənə Kumwesən trəpwəh nəkiriien kɪmɪaha ti noien ərəha me səkɪmɪaha. Tihəpwəh nəripwinien noien ərəha me səvəi nərmama, nənə Kumwesən trəpwəh nəripwinien noien ərəha me səkɪmɪaha.

* 6:24: Jem 5:1 * 6:31: Mat 7:12 * 6:35: Lev 25:35-36 * 6:37: Mat 6:14

Tihenouenou noien ərəha me səvəi nərmama, nənə Kumwesən trenouenou noien ərəha me səkimiaha. ³⁸ *Kimiaha tihaməkeikei mhəriari pen narimnari me m nərmama, nənə Kumwesən trəriari pehe narimnari me m kimiaha. In truvei pehe rasori pik ia rəgimiaha rəmwhen ia iərmama rarigin pen ia tənəripw, mikiukiui irə meste ruvehe mukuər məsas. Trini minuə kimiaha hiəriari pen asori, Kumwesən trəriari pehe rasori m kimiaha. Mətə mə kimiaha hiəriari pen ouihi, in trəriari pehe m kimiaha rouihi.”

Noien atukwatukw

³⁹ *Iesu rini mwi nusipekinien riti ti nirəha i mə, “Rəfo, ko iərmama riti sə nənimen rifwə ramiri pen iərmama riti mwi nənimen rifwə ia suatuk sə trouesi? Tuko ro iamınhi irə irau pəri krouivə irapw ia ruei tənə. ⁴⁰ *Iərmama sə kamahatən in ripkasori mhə ia iahatən səvənhi. Mətə mə kamahatən in keste rukurən pam nari, in trəmwhen ia iahatən səvənhi.

⁴¹ Rəfo ikamətə nimwəkmwəki nei sə raməmak ia nəmri piam, mətə ipkətə mhə nıpəri nei asori sə raməmak ia nənimem? ⁴² Trini minuə nıpəri nei asori raməmak ia nənimem, rəfo iakamini pen ti piam mə, ‘Piak, əseni iou pwəh iakiskəri raka nimwəkmwəki nei sə raməmak ia nənimem?’ Ik iərmama sə ikamə kəuətkəsua tikaməkeikei mukupwən muvehi raka nıpəri nei asori sə raməmak ia nənimem, kurirə irə ikətə amasan nari mə tikiskəri raka nimwəkmwəki nei sə raməmak ia nəmri piam.

⁴³ Nei amasan riti riwən rukuə kwənkwai nei ərəha. Rəmwhen a mwi nei ərəha rəpwəh nukuəien kwənkwai nei amasan. ⁴⁴ Nərmama hətə sas ia nei me ia kwənkwanraha. Kipkesi raka mhə kwənkwai niemis ia rəhi, uə kwənkwai krep ia nəkwus ərəha. ⁴⁵ Rəmwhen a mwi iərmama amasan rani irapw nəgkiariien amasan ti nəri nə mə rerin rukuər ia nətərigien amasan. Iərmama ərəha rani irapw nəgkiariien ərəha ti nəri nə mə rerin rukuər ia nətərigien ərəha. Iakani iamınhi irə ti nəri nə mə iərmama raməgkiari, ramini irapw a nəfe nətərigien rerin rukuər irə.”

Iərmama kəru sə krauvrhəkin nimwə

⁴⁶ * “Rəfo kimiaha hiaməkwein iou mə ‘Iərimənu, Iərimənu,’ mətə hiəpwəh noien nəfe iakini pehe tukumiaha i? ⁴⁷ Iərmama sə ruvehe tukw iou, miregi nəgkiariien me səiou, mamə nəfe iakiməni, pwəh iakini irapw noien səvənhi tukumiaha. ⁴⁸ In rəmwhen ia iərmama sə rəuvrhəkin nimwə səvənhi. In reri ruə rəmwhenimw, məmri nəri sə nimwə trərer pen irə ia kəruətərei. Nəpin nesən asori rauər, iapiwən raiu muvehe meri nimwə nəha mətə ko ripkikiukiui mhə irə, ti nəri nə mə iərmama nəha riməuvrhəkin amasan nimwə nəha. ⁴⁹ Mətə iərmama sə riregi nəgkiariien səiou, məpwəh noien narimnari me iakiməni, rəmwhen iərmama sə ruvrhəkin nimwə səvənhi ia təkure tiprənə, mətə ripkəmri pen mhə nari sə raməkwtəmhiri əknekin nisui nimwə. Nəpin iapiwən raiu muvehe meri nimwə nəha, təkwtəkwuni a nimwə nəha rimwei. Nənə nəpin rimwei irə, ruvehe mərəha pam.”

7

Iaruagən riti səvəi nəkur Rom rahatətə pərhiən ia Iesu

¹ Nəpin Iesu rini pam nəgkiariien me nəha ti nərmama, revən mapirapw ia taon nəha Kapaneam. ² Iaruagən riti səvəi nəkur Rom nəha ikin

* 6:38: Mak 4:24 * 6:39: Mat 15:14 * 6:40: Mat 10:24-25 * 6:46: Mal 1:6, Mat 7:21

in rasori ia naruagən me irəha pam hantret. Səvənhi fwe iərmama sə ramo tukwini nari min. In rokeikei pik iərmama nəha, mətə ramemhə na tremhə. ³ Nəpən iaruagən nəha riregi kani mə Iesu ruvəuvehe, rərhi pen nəmə asori me nepwın səvəi nəkur Isrel həuvən mə tuhəres in mə ko ruvehe mo iərmama sə ramo tukwini nari min rəsənin. ⁴ Nəpən irəha həuvehe ti Iesu, kamhase in, mamhəni mə, “Ramasan mə tikasitu ia iəmə nəha ⁵ ti nəri nə mə in rokeikei pik kitaha nəkur Isrel. Iəmə nəha in nəha rıməuvei pehe mane masitu ia kimaha iahəuvrhəkin nimwəfwaki səkimaha ia kwopun i.” ⁶ Nənə Iesu rukurirə irəha.

Nəpən ruvehe ipaka ti nimwə nəha, iaruagən nəha sə in rasori ia naruagən me irəha pam hantret rərhi pen in me nepwın həuvən, mhəni pen ti Iesu i mə, “Iərimənu. Tikəpwəh nəmwurien iamınhi. Ripko mhə iou iəmə amasan riti. Iapkamwəhen mhə mə tikuvehe, muvnimwə ia nimwə səiou. ⁷ Ro iamınhi irə iou iakregi mə ko iou iapkuvehe mhə tukw ik. Mətə tikini a nəkwam pwəh səiou iotukwininari ruvehe məsanin. ⁸ Iou mwi iərmama riti iakamarə tegin nəmə asori me. Naruagən me nepwın mwi kamharə tegin iou. Nəpən iakini pen ti riti mə ‘Evən,’ in trevən. Nəpən iakini pen ti riti mwi mə ‘Uvehe,’ in truvehe. Nəpən iakini pen ti iərmama sə ramo tukwini nari miou mə ‘O nəri,’ in tro.”

⁹ Nəpən Iesu riregi nəgkiariien nəha, rərkərinari ia iəmə nəha, muvsini mətoni nərmama səməme kamhəkurirə in, mını mə, “Iakani nıpərhiendien tukumiaha i mə iou iapkətə raka mhə iəmə Isrel riti nahatətəien səvənhi riskai rəmwhen ia nahatətəien səvəi iəmə Rom i.” ¹⁰ Nənə nəpən nərmama me nəha iaruagən nəha rərhi pen irəha hərərig mhapirapw ia nimwə səvənhi, hətoni iərmama sə ramo tukwini nari min rınəsənin.

Iesu rəsəpwiri iəkunouihi riti sə ruvəmhə

¹¹ Kurirə irə nəpən ouihi a rukurau Iesu revən fwe ia taon riti nəghin nə Naen. Nərmama səvənhi me mıne nərmama nepwın mwi həpik həkurirə in. ¹² Nəpən Iesu ruvehe ipaka ti kwəruə asori səvəi taon nəha, rətoni nərmama kamhəier irə, mamhəuvehi iəkunouihi riti sə remhə, mamhəuvən mə tuhənimwi. Mama səvəi iəkunouihi nəha tını riti mwi riwən. Səvənhi iərman ruvəmhə raka, məpwəh in. Nərmama həpik ia taon nəha kamhəkurirə prən nəha. ¹³ *Nəpən Iərimənu səkitaha rətə prən nəha, rerin rərkwəpır tukwe. Nənə in rini mə, “Prən i, tikəpwəh nasəkien.”

¹⁴ *Nənə Iesu revən ipaka, mırapi nıkoukau səvəi iəkunouihi nəha. Nərmama səməme kamhəuvehi hərer. Nənə Iesu rini mə, “Iəkunouihi i! Iakini pehe tukw ik i mə tiko mərer!” ¹⁵ *Nənə iəkunouihi nəha sə remhə riskəmter, məkure, mınaməgkiari. Nənə Iesu ruvehi in, muvei pen m mama səvənhi.

¹⁶ *Nərmama me pam hətoni həhekır, mhəgnəgini Kumwesən, mhəni mə, “Profet asori riti ruvəier pehe tukutaha.” Nənə irəha həni mwi mə, “Kumwesən ruvəuvehe raka mə truvehimiru nərmama me səvənhi.” ¹⁷ Nənə nəgkiariien sə raməvisau nəri nəha Iesu rino ruviris mevən ia kwopun me pam ia tənə Jutia mıne kwopun me nepwın mwi ipaka ti tənə nəha.

Jon Paptas rərhi pen nərmama nepwın həuvən mhətoni Iesu

* 7:13: Luk 8:52 * 7:14: Luk 8:54 * 7:15: 1King 17:23, 2King 4:36 * 7:16: Luk 1:68, 19:44

18 Nərmama me səvəi Jon Paptas həvisau pen narimnari me pam i min. Nəpən Jon rirəgi, 19 rəkwein səvənhi iərmama kəru krouvehe tukwe. Nənə in rərhi pen irau krouevən ti Iərimənu səkitaha mə trouəres in mə, “Ik i in i profet kupwən me kamhəni ik mə tikuvehe uə rekəm? Mə ripko mhə ik i rosi kimaha tahətui səpə iti uə?”

20 Nəpən iəmə mi nəha krouvehe ti Iesu, krouni mə, “Jon Paptas rərhi pehe kimrau iarouvehe mə trouəres ik mə, ‘Ik i in i profet kupwən me kamhəni ik mə tikuvehe uə rekəm? Mə ripko mhə ik i rosi kimaha tahətui səpə iti uə?’ ”

21 Ia nəpən nəha Iesu raməkoui irapw nemhəien me səpəmsəpə mine nənimwən ərəha me ia nərmama həpik, mamə irəha həuvehe mhəsanin. Nərmama həpik nənimenraha rifwə in ro irəha hətui mhətə nari.

22 *Nənə in rini pen ti iəmə mi nəha Jon rərhi pen irau mə, “Kimirau tirouevən rouni pen ti Jon i nəfe irouregi rouətoni. Nərmama me nəmrinraha rifwə hətui mhətə nari, səməmə nisunraha rəfə həvi atukw i mhəvən. Nərmama nemhəien skai ro tekiraha həuvehe mhəmhər, səməmə nəkwəreginraha ruvisimw rəkwağ hərəgi nari. Nərmama me nepwən səməmə kupwən həuvamhə, təkwətəkwuni nəha həuvəmiru mwi. Nənə nərmama nautə səvənraha riwən kaməvisau nəgkiariien amasan minraha. 23 *Iərmama sə ramətə iou trini minuə in ripkimwei mhə ia nahatətəien səvənhi ti nari riti iakamo rerin tragien.”

24 Nəpən iəmə mi nəha Jon rərhi pen irau krouerərig rouevən, Iesu rinaməgkiari ia Jon, minamini pen ti nərmama me i mə, “Fwe kupwən kimiaha hiəier ia taon me mine rukwənu me mhəuvən ia kwəpun akwesakwes ikin mə tihətə nəfe? Iərmama riti sə rəmwhen ia kwənkwai nig ripkərer atukwatukw mhə nəpən mətəgi rauini? Rekəm. 25 Kimiaha hiəier mhəuvən mə tihətə nəfe? Iərmama riti sə rauvei pen tinari amasan me? Rekəm. Nərmama səməmə kamhəuvei pen tinari amasan me, mamharə ia narəien sə riməru, irəha fwe ia nimwə me səvəi kig me. 26 *Kimiaha hiəier mhəuvən mə tihətə nəfe? Profet riti? Ouəh, nipərhiəien. Kimiaha hiəier mhəuvən mə tihətə profet riti. Mətə iakani pehe tukumiaha i iəmə i in rasori məpi raka profet. 27 In iərmama sə Nəkukuə Ikinan raməgkiari irə nəpən rini mə,

‘Ətə ro, takərhi pen iərmama sə trəgkiari tukwini səiou,
in trukupwən ia niram mevən, məpərhi səim suatuk.’

28 Iakani nipərhiəien tukumiaha i mə nərmama me sə nipran me hərəhi irəha ia tiprənə i riti riwən rasori məpi raka Jon. Mətə nərmama me pam ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə sə in reiwiu anan ia nirəha in rasori məpi raka Jon.”

29 *Nəpən nərmama əpnəpen me mine nərmama səməmə kamərəkū pen takis minraha hərəgi nəgkiariien i, həni mə Kumwesən in ratukwatukw. Irəha həni iamənhi irə ti nəri nə mə Jon rino raka paptas ia nirəha. 30 *Mətə Farisi me mine nahatən me səvəi Loa hənəpwəh nəseniien mə Jon tro paptas ia nirəha. Ro iamənhi irə irəha hənəpwəh suatuk sə Kumwesən riməni mə irəha tuhesi pen.

31 Iesu rarə mini mwi mə, “Takini nəfe nəgkiariien mahatən pen noien səvəi nərmama ipwet mine? Noien səvənraha rəfo? 32 Irəha həmwhen

* 7:22: Aes 35:5-6 * 7:23: Aes 61:1, Luk 4:18 * 7:26: Luk 1:76 * 7:29: Luk 3:12

* 7:30: Mat 21:32

ia nəkwerhəkwerha kamhəkure ia kwopun kamapir ikin, mamhəkwein pen ia irəha me nepwin mə,
 ‘Kimaha iahani nipu səvai naġienien tukumiaha,
 mətə kimiaha hiəpko mhə tanis.

Iahani nipu səvai nemhəien,
 mətə kimiaha hiəpkasək mhə.’

³³ Iakani iamihhi irə ti nəri nə mə Jon Paptas riməuvehe, mipkəni mhə nari, məpwəh nənimwiien waen, nənə kimiaha hiaməni mə, ‘Iəremhə rarə irə.’ ³⁴ *Iou, Iəməti Iərmama, iakiməuvehe, maməni nari, mamənimwi rəmwhen a ia kimiaha, nənə kimiaha hiaməni mə, ‘Hətə ro iəmə nəha, in raməni pik nari, mamənimwi mamakonə i, mamavən pəri irəha nərmama səməme kamərəku pen takis minraha mine nərmama ərəha me nepwin mwi!’ ³⁵ Mətə nərmama səməme kamhesi pen nukurəniən səvai Kumwesən kamho noien amasan me. Noien amasan me nəha kamhahatən pen mə nukurəniən nəha ro nipərhiēniēn.”

Prən ərəha riti

³⁶ *Nəpin riti Farisi riti rəres Iesu mə truvehe məni nari irau min. Ro pen Iesu revən muvniwə ia nimwə səvai Farisi nəha, məkure mə trəni nari. ³⁷ *Ia taon nəha pran riti sə ramo noien ərəha. Nəpin riregi mə Iesu raməni nari fwe nəkwai nimwə səvai Farisi nəha, ruvehi senta mevən fwe ikin. Senta nəha ramamak ia nəkwai potel riti kino ia kəruətəri nəghin nə alapasta. ³⁸ Prən nəha revən mərəer ia təkutai Iesu ipaka ti nisun mi, mamasək. Nise nənimen rətəg pen ia nisui Iesu mi krouəpwitig. Nənə reiwai muvei pen nimwai nukwənen, mirai raka i, makei m nisun mi, mahakwi nisun mi ia senta.

³⁹ Nəpin Farisi nəha sə rəkwein Iesu mə trəni pəri nari irau min rətə prən nəha, rerin ramrhi mə, “Kamo iəmə nəha in profet pərhiēn, ko rukurən mə nəfe nəha pran ramrapi in. Kwa pran sə ramo noien ərəha.”

⁴⁰ Nənə Iesu rini pen tukwe in mə, “Saemon, iou iakuə takini nari riti tukw ik i.”

Miregi Saemon rini mə, “Ni pehe ro iahatən.”

⁴¹ Miregi Iesu rini mə, “Iəmə asori riti ruvei pen mane m iərmama kəru mə ti nəpin riti krouərpwin pen min. Kaon səvai riti silin kino ia silva irəha pam faef hantret. Nənə kaon səvai riti silin kino ia silva irəha pam fifti. ⁴² Iərmama mi nəha riskai ti nirau ti nərpin penien min. Ro pen iəmə asori rərari raka kaon səvənrau mini mə irau trouəpwəh nərpinien. Tuko ro iaminha irə sin nəha ia iərmama mi nəha trokeikei pik iəmə asori nəha?”

⁴³ Miregi Saemon rini mə, “Rosi sə nəha sə kaon səvənhi rasori nənə iəmə asori rərari raka.”

Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Nəkiriēn səim ratukwatukw.”

⁴⁴ *Nənə in ruvsini, məti pen mətə prən nəha, mini pen ti Saemon i mə, “Ikətə prən i? Nəpin iakiməuvniwə pehe ia nimwə səim, ipkaikuas mhə ia nisuk mi ia nui, mətə prən i raikuas ia nisuk mi ia nise nənimen, mirai raka ia nimwai nukwənen. ⁴⁵ Ik ipkakei mhə miou, mətə nəpin iakuvniwə pehe, prən i rinamakei m nisuk mi, məpwəh napwisien.

⁴⁶ *Ik ipkahakwi mhə nukwənek ia oel, mətə prən i rahakwi nisuk mi ia senta. ⁴⁷ Ro iamihhi irə iakani pehe tukw ik i mə noien ərəha me

* 7:34: Luk 15:2 * 7:36: Luk 11:37 * 7:37: Mat 26:7, Mak 14:3, Jon 12:3 * 7:44: Jen 18:4 * 7:46: Sam 23:5

ripik præn i rino iou iakinenouenou raka. Ro pen in rokeikei pik iou. Mætə iərmama sə ripko pik mhə noien ərəha trini minuə iakenouenou noien ərəha me nəha səvənhi iərmama nəha ko in ripkokeikei pik mhə iou tukwe.”

⁴⁸ *Nənə Iesu rini pen ti præn i mə, “Iakinenouenou raka noien ərəha me səim.”

⁴⁹ Nənə nərmama me nəha səməme kamhani pəri nari irəha min, kənamhəni pen ti nirəha me i mə, “Sin i iərmama i rukurən nenouenouien noien ərəha me iaminihi?”

⁵⁰ *Mætə Iesu rini pen ti præn i mə, “Nahatətəien səim ruvəuvehimiru ik. Evən. Nəməriniuēn trarə tukw ik.”

8

Nipran səməme kamhasitu ia Iesu

¹ *Kurirə irə nəpīn ouihī a rukurau, Iesu ramevən ia taon me mine rukwənu me, mamini irapw nəgkiariēn amasan sə raməvisau nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə. Nərmama səvənhi twelef ² *mine nipran me nepwīn mwi kamhəkurirə in. Fwe kupwən Iesu rinomasan nipran me nəha, məkoui irapw nənimwīn ərəha me ia nepwīn, muvehi raka nemhəien me ia nepwīn. Nəghinraha me i: Meri sə kaməkwein mwi nəghin nə mə Maktala, pran nəha Iesu rinəkoui irapw nəremhə sefen irə; ³ nənə Joana, pran səvəi Jusa, iəmə asori riti sə ramowok ipaka ti Herot; nənə Susana, mine nipran me həpik mwi səməme kamhəuvehi nəmri narimnari me ia mane me səvənraha, mamhəuvei pen m Iesu mine nərmama me səvənhi mə trasitu ia nirəha.

Iərmama sə ruini nuni nari me ia nəmhien səvənhi

⁴ Nərmama həpik anan həier ia taon me pam ia kwopun nəha, mhəuvehe ti Iesu. Nəpīn hənousəsimwīn raka irəha me, in rini nusipekinien riti ti nirəha i minuə, ⁵ “Iərmama riti revən mə truini nuni nari me ia nəmhien səvənhi. Nəpīn rauini pen nuni nari me, nuni nari me nepwīn həsas pen ia suatuk, nənə nərmama havən ia nirəha, menu me ia nimagouagou həuvehe mhani pam. ⁶ Nənə nuni nari me nepwīn həsas pen ia təkure kəpwier tīprənə rouihī ikīn. Həuverə mətə ti nəri nə mə nui riwən haukei pam. ⁷ Nənə nuni nari me nepwīn həsas pen ia tīprənə nəkwus ərəha raupiris ikīn. Nənə nəkwus ərəha me həupiris mhəuvehe mhousəman pam irəha. ⁸ Nənə nuni nari me nepwīn həsas pen ia tīprənə amasan, mhəutə, mhəukuə kwənkwan hantret.”

Nəpīn Iesu rini pam nəgkiariēn me nəha, rəkwein əpwəmwis, mini mə, “Iərmama sə nəkwəregin rarə ti niregiēn nari traməkeikei mətərig amasan.”

Iesu rini irapw nipwrai nusipekinien nəha

⁹ Nəpīn nərmama me səvəi Iesu həres pen in mə nəfe nipwrai nusipekinien nəha, ¹⁰ in rini mə, “Kimiāha nərmama me səiou kinəsevər ia suatuk tukumiāha hiəukurən narimnari me i ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə hənəmərkwafə fwe kupwən. Mætə nərməpə me kamhəregi iakaməgkiari ia narimnari me nəha iakausipekin a irə. Iakamo iaminihi irə mə

‘irəha tuhətə, mətə tuhəpwəh nətəien mhəukurən.

Irəha tuhəregi, mətə tuhəpkregi mhə mhəukurən.’

* **7:48:** Luk 5:20-21 * **7:50:** Luk 8:48, 17:19, Luk 18:42 * **8:1:** Luk 4:43 * **8:2:** Mat 27:55-56, Mak 15:40-41, Luk 23:49

11 *Nənə nīpwrai nusipekinien i iakimāni ro iamīnhi irə. Nuni nari in nə nəgkiariien səvəi Kumwesən. 12 Səməme həsas pen ia suatuk həmwēn ia nərmama səməme həregi nəgkiariien səvəi Kumwesən. Nəpīn həuvəregi raka Setan ruvehe, muvehi raka nəgkiariien nəha ia nətərigien səvənraha, kamo irəha həni nīpərhienien irə nənə Kumwesən ruvehimīru irəha. 13 Nənə səməme həsas pen ia təkure kəpwier tīprənə rouihi ikīn həmwēn ia nərmama səməme həregi nəgkiariien səvəi Kumwesən, nənə mhəuvehi, mhagien tukwe. Mətə nəgkiariien nəha rīpkeiwaiu amasan mhə ia rerīnraha rəmwēn ia nuai nei me. Irəha tuhəni nīpərhienien irə nəpīn ouīhi a. Nəpīn narimnari me tuhəuvehe mho nəmīsəien mīnraha mə tro mətə sas ia nahatətəien səvənraha, irəha həmwēi. 14 Nənə səməme həsas pen ia tīprənə nəkws ərəha rauviris ikīn həmwēn ia nərmama səməme həregi nəgkiariien nəha, mətə nəpīn irəha kamhesi pen suatuk səvənraha mamhəuvən, kamhətərig pik ti narimnari me səvəi tīprənə i rəmwēn ia mane mīne nəfe m nəfe mwi irəha hokeikei mə tuhəuvehi mhəregi ramasan irə ia nīmīruien səvənraha. Nətərigien me nəha həuviris ia rerīnraha, həuvehe, mhousəman nəgkiariien səvəi Kumwesən. Nənə nəgkiariien nəha rəpwəh nukuəien. 15 Mətə səməme həsas pen ia tīprənə amasan irəha nəha həmwēn ia nərmama səməme həregi nəgkiariien səvəi Kumwesən, nənə mhəkwtəmhirī ia rerīnraha sə ratukwatukw mamasan. Irəha həkwtəmhirī əknekīn mamhəuvən nənə mhəukuə.”

Iesu rəgkiari ia laet sə kousəman

16 *Iərmama riti riwən ko rīhiāi pen napw ia laet məuiui ia nari riti uə rukurei pen kwopun afafa ikīn. Mətə traməkeikei mukurei utə i ia nari sə kakurei utə laet irə mə nərmama tuhətoni raməhiapw nəpīn həuvnīmwə pehe. 17 *Rəmwēn a mwi narimnari me pam səməme hamərkwafə tuhaməkeikei mhəier irapw. Narimnari me pam səməme haməmak afafa tukaməkeikei kətoni kuvehi irapw ia nukuraanien. 18 *Ro iamīnhi irə kimiaha tihaməkeikei mhətərig amasan ia nəfe hiamregi ti nəri nə mə iərmama sə kuvei pen nari riti mīn, ro wok irə, tukuvei pen sə rəkwwaku mīn. Mətə iərmama sə kuvei pen nari riti mīn, ro nəri auər a irə, tukuvehi raka pam tukwe.”

Mama səvəi Iesu mīne piəvi Iesu me

19 Ia nəpīn nəha piəvi Iesu me mīne mama səvənhi həuvehe mə tuhətə in, mətə ko həpkəuvən mhə ipaka tukwe ti nəri nə mə nərmama me həpīk. 20 Ro pen nərmama me həni pen ti Iesu i mə, “Səim mama mīne piām me kamhərer fwe iruə. Irəha hokeikei mə tuhətə ik.”

21 Miregi Iesu rini pen ti nīrəha i mə, “Nərmama səməme kamhəregi nəgkiariien səvəi Kumwesən, nənə mamho nəfe rani irəha nə səiou mama mīne piak me.”

Iesu rinise nīmətāgi asori

22 Nəpīn riti Iesu rəputə ia nitətə ouīhi irəha nərmama me səvənhi, rini pen ti nīrəha i mə, “Pwəh səuvən mhəpi sīmwin pen fwe ia nīkare nui asori.” Ro pen həvi nivən, mənāmhəuvən. 23 Nəpīn kamhəiu ia nitətə ouīhi mamhəuvən, Iesu revən mapri. Nīmətāgi asori reiwiū

* 8:11: 1Pit 1:23 * 8:16: Mat 5:15, Luk 11:33 * 8:17: Mat 10:26, Luk 12:2 * 8:18: Mat 25:29, Luk 19:26

ia nækwai nui asori naha, nitətə ouihi səvənraha rinakuər ia nui, na tuhəmwhenimw.

²⁴ Nərmama me səvai Iesu həuvən, mhəsüəpwiri in, mhəni mə, “Iərimənu. Iərimənu. Na tsəmwhenimw!”

Iesu rərer minise nimətəgi mine peiau peiau asori me, nənə heiwaiu mhəiwən. Narimnari me həuvehe mhəmərinu. ²⁵ Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Nahatətəien paku səkimiaha?”

Mətə irəha həhekir. Nənimenraha rier. Kamhəni pen ti nirəha me i mə, “Nəfe naha iərmama? Raməgkiari m nimətəgi mine nui krauo nəkwan!”

Iesu rəkoui irapw iəremhə ia iəmə Karasa riti

²⁶ Irəha həier ia tənə Kalili, mhaiu ia nitətə ouihi naha, mhəpi simwın ia nui asori, mhəuvən ia tənə səvai nəmə Karasa. ²⁷ Nəpin Iesu ruvarei, iərmama riti ia taon riti fwe ikin ruvehe tukwe. Iərmama naha nəremhə me kamharə irə. Nəpin ripik ripkarkahu mhə tinari, mipkapri mhə mwi ia nəkwei nimwə səvənhi, mətə ramarə ia kwopun kanimwi nərmama ikin. ²⁸ Nəpin iərmama naha rətə Iesu, rasək əpwəmwis, muvehe minimwi nukurhun mi ia nənimen, məgkiari asori mini mə, “Iesu, Kumwesən sə rasori anan tini nə ik. Ikuvehe mə tikəfo iou irə? Iakase ik tikəpwəh noien nəmisəien miou.” ²⁹ Nənimwın ərəha naha raməgkiari iamınhi irə, ti nəri nə mə Iesu ruvəni pen raka tukwe in minuə trier ia iərmama naha. (Nəpin me ripik nənimwın ərəha naha rinəkwtəmhiri iərmama naha. Nərmama hənərihi rəgin mi mine nisun mi ia jen me, mhərer tukuahag in, mətə in rəvi əmwesi jen me, iəremhə rəkoui pen in revən ia kwopun akwesakwes ikin.)

³⁰ Nənə Iesu rəres in mə, “Nəghim sin?”

Miregi rini mə, “Iou nəghik Nəkuər.” In rini iamınhi irə ti nəri nə mə nəremhə me həpik həməvnmwə ia reri iərmama naha. ³¹ Nənə nəremhə me naha hase Iesu mə trəpwəh nərhi penien irəha həuvən ia nipəg sə rameiwaiu nukunen riwən.

³² Mətə toue pikə me həpik kamhərku ia kwopun naha. Nəremhə me hase Iesu mə trəsəni irəha həuvnmwə ia rerinraha. Ro pen Iesu rəsəni irəha. ³³ Nənə nəremhə me həier ia iərmama naha, mhəvnmwə ia reri pikə me. Pikə me haiu, mheiwaiu ia nəpatu, mhəsas pen ia təmwei nui asori, mhəmwhenimw.

³⁴ Nəpin nərmama səməme kamhətui ti pikə me hətoni, hap, mhəni irapw ia taon səvənraha mine rukwənu me. ³⁵ Nənə nərmama me həier mhəuvən mə tuhəspau i mə rəfo. Nəpin həuvehe ti Iesu həti pen mhətoni iərmama naha nəremhə me həməier irə, rarkahu, maməkure irapw ia nisui Iesu, nətərigien səvənhi rinəmak amasan. Irəha hətoni həhekir. ³⁶ Nənə səməme hənətoni nəri naha, həni irapw ti nərmama me i mə iərmama naha rinəfo muvehe məsanin. ³⁷ Nənə nəkur Karasa səməme kamharə ipaka ti kwopun naha həres Iesu mə trəpwəh irəha mamevən ti nəri nə mə həhekir pik anan. Ro iamınhi irə in rəputə ia nitətə ouihi mə trirərig.

³⁸ Iərmama sə nəremhə me həməier irə rase in mə trəsəni in pwəh revən irau min. Mətə Iesu rərhi pen i ramevən, mini mə, ³⁹ “Tikrərig mevən fwe imwam, mini irapw narimnari me i Kumwesən rino mik.” Nənə iərmama naha revən ia kwopun me pam fwe ia taon səvənhi, mamini irapw narimnari me naha Iesu rino min.

Pran sə rirəpi tinari səvai Iesu mine prən ouihi səvai Jaeras

⁴⁰ Nəpɪn Iesu rɪrərɪg pehe mwi ia nɪkare nui asori, nərmama me həuvən tukwe. Rerɪnraha ragien tɪ nəri nə mə kamheitenhi in. ⁴¹ Iərmama riti fwe ikin nəghɪn nə Jaeras. In iəmə asori riti səvəi nɪmwəfwaki səvəi nəkur Isrel. Ruvehe mɪnɪmwɪ nukurhun mi ia nəmri Iesu, mamase in mə truvehe ia nɪmwə səvənhi, ⁴² tɪ nəri nə mə prən ouihi səvənhi ramemhə na tremhə. Prənouihi nəha səvənhi in əpa kuation. Nuk səvənhi ipaka reste twelef.

Nəpɪn Iesu ravən mamevən, nərmama həpɪk həukuraukurau irə. ⁴³ Pran riti nəha ikin ruvehe ramemhə ia nemhəien səvəi nɪpran. Nemhəien nəha rɪnarə rerɪn irə muvehi nuk twelef. In rɪnouraha pam mane səvənhi ia tokta me, mətə iərmama riti rɪwən ko ro in rəsənɪn. ⁴⁴ Pran nəha rukurirə Iesu, muvehe, mɪrapi nusvenhi tɪnari səvənhi. Təkwtəkwni a mwi nɪmwəpw rama, nemhəien səvənhi ro sampam.

⁴⁵ Nənə Iesu rɪni mə, “Sɪn nəha rɪrapi iou?”

Miregi nərmama pam həni mə rɪpko mhə irəha. Nənə Pita rɪni mə, “Iərɪmənə. Nərmama həpɪk kamhərer kurkurau ik, mamhəsɪgɪəsɪgɪ ik.”

⁴⁶ Mətə Iesu rɪni mə, “Rəkəm. Iakukurən mə iərmama riti rɪrapi iou. Iakregi nəgsek rier ia nɪrak, mevən mo nari riti.”

⁴⁷ Nənə nəpɪn prən nəha rətoni mə ko in rɪpkərkwafə mhə, ruvehe mamətəmnɪmwɪn, mɪnɪmwɪ nukurhun mi ia nəmri Iesu, mɪni irapw ia nəmri nərmama me pam mə in rɪrapi Iesu tɪ nəfe mɪne rɪnəfo məsanɪn akwauakw. ⁴⁸ *Nənə Iesu rɪni pen tɪ prən i mə, “Nərɪk, nahatətəien səim rɪno raka ik ikuvehe məsanɪn. Evən. Nəmərɪnuɪen trarə tukw ik.”

⁴⁹ Nəpɪn Iesu raməgkiari ihi, iərmama riti ruku pen ia nɪmwə səvəi iəmə asori nəha Jaeras, muvehe mɪni mə, “Səim prən ouihi ruvamhə raka. Ramasan mə ikɪni pen tɪ iahatən i mə in trəpwəh pehe.”

⁵⁰ Mətə nəpɪn Iesu rɪregi nəgkiarɪien nəha, rɪni pen tɪ Jaeras i mə, “Tɪkəpwəh nəhekɪrien, mɪni a nɪpərhiɪen ia nɪrak, nənə prən ouihi səim trəsənɪn.”

⁵¹ Nəpɪn Iesu rapirapw ia nɪmwə səvəi Jaeras, rɪpkəsəni mhə nərmama me pam mə tuhəuvnɪmwə irəha mɪn, mətə rəsəni əpa Pita mɪne Jon mɪne Jemes mɪne tata mɪne mama səvəi prən ouihi nəha. ⁵² *Nərmama me pam kamhasək mamhəkweɪn əpwəmwɪs tɪ prən ouihi nəha, mətə Iesu rɪni mə, “Rəfo kɪmɪaha hɪamasək? Prənouihi nəha rɪpkemhə mhə, mətə ramapri a.”

⁵³ Irəha həregi harɪs ia Iesu. Irəha həukurən mə prən ouihi nəha ruvamhə raka. ⁵⁴ *Mətə Iesu ruvehi rəgi prən ouihi nəha, mɪni mə, “Prənouihi, ərer.” ⁵⁵ Nənə nɪmɪruɪen səvənhi ruvehe. Təkwtəkwni a mwi rɪskəmter. Nənə Iesu rɪni mə tukuvei pen nəvegɪnɪen mɪn pwəh rəni. ⁵⁶ *Tata mɪne mama səvəi prən ouihi nəha nənɪmɪnrau rier, mətə Iesu rɪnɪse pen tɪ nɪrau i mə trəuwəpwəh nɪnɪen tɪ iərmama riti nəfe in rɪno.

9

Iesu rərhi pen nərmama səvənhi twelef mə tuhəuvən mhəvisau

¹ Iesu rəkweɪn nərmama səvənhi twelef həuvehe mhəusəsɪmwɪn irəha me. Nənə in ruvei pen nɪskəiɪen mɪnraha. Ia nɪskəiɪen nəha irəha həukurən nɪfi rakaiɪen nemhəien me ia nərmama. Nənə in ruvei pen mwi nasoriɪen mɪnraha. Ia nasoriɪen nəha irəha həukurən nəkoui irapwɪen nəremhə me pam. ² Nəpɪn Iesu ruvei pen pam, rərhi pen irəha mə

* 8:48: Luk 7:50 * 8:52: Luk 7:13 * 8:54: Luk 7:14 * 8:56: Mak 7:36, Luk 5:14

tuhəuvən mhəvisau irapw nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə, nənə mho nərmama səməme kamhemhə həuvehe mhəsanin. ³ In rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha tihəpwəh nuvehien narimnari me səvəi suatuk səkimiaha rəmwhen ia kaskin, uə tənəripw, uə nəveginien, uə mane. Kimiaha tiharkahu ia karkahu kuatia a. ⁴ *Nəpin tihəuvən ia kwopun riti, nənə mhəuvnimwə ia nimwə riti, nimwə nə in nə tiharə irə meste hiəier ia kwopun nəha. ⁵ *Trini minuə hiəuvən ia taon riti, mətə nərmama me ikin həpkəsevər mhə ia rerinraha tukumiaha, nəpin hiəier ia taon səvənraha, tihounouini raka niməkwrur ia nisumiaha ti nahatən penien mə irəha hənə noien ərəha.” ⁶ Nənə nərmama me twelef səvəi Iesu həier, mhəuvən ia rukwənu me, mamhəvisau irapw nəgkiariien amasan, mamho nərmama səməme kamhemhə ia kwopun me pam həuvehe mhəsanin.

Herot raməgkiari ia Iesu

⁷ *Herot, iəmə Rom sə ramərimənu ia tənə Kalili, riregi narimnari me nəha Iesu ramo. Ia nəpin nəha nətərigien səvənhi rəvsausini ti nəri nə mə nərmama me nepwin kamhəni mə Jon Paptaes rinətui mwi ia nemhəien səvənhi. ⁸ Nənə nərmama me nepwin kamhəni mə Profet Elaeja ruvəier pehe mwi. Nənə nərmama me nepwin mwi kamhəni mə profet kupwən riti rinətui mwi ia nemhəien səvənhi. ⁹ *Nənə Herot rini mə, “Jon iakinərai raka kənkəpwə. Mətə sin mwi iərmama i iakamregi nəvisauien irə?” Ro iamini raməmwur mə trətə Iesu.

Iesu rəkwməni nərmama me həpik kəvsini nərman me əpa irəha pam faef-taosən

¹⁰ Nəpin aposol me hərərig mhəuvehe mwi ti Iesu, həni pen tukwe in narimnari me pam səməme hənə. Nənə in riri raka əpa irəha, mharaka ia nərmama mhəuvən ia taon riti nəghin nə Petsaeta. ¹¹ Nəpin nərmama me həregi mə Iesu ramevən fwe ikin, kamhəkurirə pen in. Nəpin Iesu rətoni irəha, rerin ragien. In rəkwein irəha həuvehe, nənə rəgkiari minraha ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə, mo səməme nemhəien ramarə ia nirəha həuvehe mhəsanin.

¹² Rinaməruarəv meri na trivə. Nərmama səvənhi twelef həuvehe, mhəni pen tukwe in mə, “Ramasan mə tikərhi pen nərmama me i həuvən ia rukwənu me mine nəmhiən me kwərha ipaka pwəh hətui kwopun me səvəi napriien mine nəveginien ti nəri nə mə kwopun i narimnari me həiwən ikin.”

¹³ Mətə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha nə tihəuvei pen nəveginien minraha.”

Miregi həni mə, “Kimaha iahəuvehi a bred krirum mine nəmu kəru. Rəfo? Ikokeikei mə kimaha tahəuvən mhəuvehi nəmri nəveginien sənəi nərmama me pam i?” ¹⁴ (Irəha həni iamini ti nəri nə mə nəpin həvsini a nərman me ia nirəha mətə ipaka faef-taosən.)

Nənə Iesu rini pen ti səvənhi nərmama me i mə, “Kimiaha tihəuvən mho irəha həuai irəha me mhəkure əpəməpə me fifti ia təmwen kuatia.”

¹⁵ Nənə irəha həuvən mho nərmama me həkure rəmwhen Iesu riməni.

¹⁶ Nənə Iesu ruvehi bred me nəha krirum mine nəmu i kəru, məkwtə ia niməgouəgou, məfwaki mini vivi Kumwesən tukwe, məkwsen, mauvei pen m səvənhi nərmama me mə irəha tuhəpeki pen m nərmama me. ¹⁷ Nərmama me pam hani nari tipwinraha rəsis. Nənə nərmama me səvəi

* 9:4: Luk 10:4-11 * 9:5: Luk 10:11 * 9:7: Mat 16:14, Mak 8:28, Luk 9:19 * 9:9: Luk 23:8

Iesu hævai pen nīpərpəri nəveginien me nəha sə hənani mhəpwəh rukuər ia tənəripw irəha pam twelef.

Pita rini irapw mə Iesu in Kristo

¹⁸ Nəpīn riti Iesu in əpa raməfwaki irəha səvənhi me nərmama. Nənə rini pen ti nirəha i mə, “Nərmama kamhəni iou mə iou sin?”

¹⁹ *Miregi həni mə, “Nərmama nepwīn kamhəni ik mə Jon Paptaes. Mətə nepwīn kamhəni ik mə Profet Elaeja. Nepwīn mwi kamhəni ik mə profet kupwən riti sə rīnətui mwi ia nemhəien səvənhi.”

²⁰ *Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Mətə kimiaha hiaməni mə iou sin?”

Miregi Pita rini mə, “Ik Kristo sə Kumwesən rīməni mə trərhi pehe ik ikuvehe.”

²¹ Nənə Iesu rīnise pen əknekīn ti nirəha i mə, “Kimiaha tihəpwəh nīniien nəgkiariien i ti iərmama riti.” ²² *Nənə in rīripīn nəgkiariien səvənhi mīni mə, “Iou Iəməti Iərmama takaməkeikei miregi nəmisəien me rīpīk. Nəmə asori me mīne pris asori me mīne nahatən me səvəi Loa tuhəuvei pehe takutanraha miou. Tukousi əpune iou, nənə nəpīn sə ro kahar irə iakətui mwi.”

Iərmama sə trukurirə Iesu traməkeikei məvrani nei kamarkuau

²³ *Nənə Iesu rini pen ti nərmama me pam mə, “Iərmama sə rokeikei mə truvehe mo iərmama riti səiou traməkeikei məpwəh nətərigien səvənhi, muvehi utə nei kamarkuau səvənhi ia nəpīn me, məvrani mukurirə iou. ²⁴ *Iərmama sə rokeikei mə trəkwətəmhiri nīmīruien səvənhi trarfai irə. Mətə iərmama sə traraka ia nīmīruien səvənhi tukw iou truvehi nīmīruien rerīn. ²⁵ Trīni mīnuə iərmama riti rīpeki pam narīmīnari me ia tīprənə i mo səvənhi i, nənə kurirə ikīn remhə, mətə rīpkuvehi mhə nīmīruien rerīn, noien nəha trəfasitu irə? ²⁶ *Iərmama sə trauris ia nəmri nərmama ti nīniien mə in iərmama riti səiou, mauris mwi ti nəvisaiien nəgkiariien me səiou mīnraha, Iou mwi Iəməti Iərmama, ia nəpīn nəha takuvehe ia nīskaiien səiou mīne ia nīskaiien səvəi tata səiou mīne nəgelo ikinan me, takauris ti nīniien mə iərmama nəha in iərmama riti səiou. ²⁷ Mətə iakani nīpərhienien tukumiaha i nərmama nepwīn kamhərer ia kwopun i tuhəpkemhə mhə meste tuhətoni nītətə sə Kumwesən ramərimənu irə rier pehe.”

Nīpwrai Iesu ruvehe mopə

²⁸ Nəpīn Iesu rini pam nəgkiariien me nəha, ipaka nəpīn eit ruvehe mukurau, nənə in riri Pita mīne Jemes mīne Jon mutə parei ia təkūər riti mə trəfwaki. ²⁹ Nəpīn raməfwaki, nənimen ruvehe mopə. Tīnari səvənhi ruvehe məpsan mamser. ³⁰ Təkwtəkwuni a iərmama kəru krauəgkiari irəhar min. Irau nə Moses mīne Profet Elaeja. ³¹ *Krouier pehe ia nukuraanien asori, rauni narīmīnari me ia nīkaren səvəi nemhəien səvənhi sə trīpko mhə tui in revən mo sampam irə fwe ia Jerusalem. ³² *Ia nəpīn nəha Pita mīne James mīne Jon haremhə napriien. Mətə nəpīn harətui, harətoni nīpwrai Iesu ramser iərmama kəru nəha krouərer irəhar min. ³³ Nənə nəpīn irau krīnouəpwəh Iesu rauevən, Pita rini pen tukwe in mə, “Iərimənu. Ramasan mə kīmrahar iaharuvehe i. Pwəh kīmrahar iaharo

* 9:19: Luk 9:7-8 * 9:20: Jon 6:68-69 * 9:22: Luk 9:44, Luk 18:32-33 * 9:23: Mat 10:38,

Luk 14:27 * 9:24: Mat 10:39, Luk 17:33, Jon 12:25 * 9:26: Mat 10:33, Luk 12:9, 2Tim 2:12

* 9:31: Luk 9:22, 13:33 * 9:32: Jon 1:14, 2Pit 1:16-18

tənimwə kahar, riti səim, riti səvəi Moses, riti səvəi Profet Elaeja.” (Mətə Pita raməgkiari əpnəpen, mīpkukurən amasan mhə nəfe rani.)

³⁴ Nəpīn in raməgkiari ihi, nəpuə riti rīnauvehe mīnamousəman irəhar. Irəhar harətoni mə nəpuə nəha truvegi irəhar. Harətoni harhekīr. ³⁵ *Nənə rərēti Kumwesən ruku pen ia nəpuə nəha, mīni mə, “In nəha nərik sə iakuvərfi raka in. Kimiaha tihətərig in.” ³⁶ Nəpīn Kumwesən rəgkiari pam, harəti pen mharətoni Iesu əpa ramərər. Kurirə ia nəpīn nəha irəhar harəpnəpen, mharəpwəh nīnīien ti iərmama riti nəfe harənətoni.

Iesu rəkoui irapw nənimwīn ərəha ia iəkunouihī riti

³⁷ Kīni rakwakwī irə, nəpīn irəha hənēiwaiu raka ia təkūər nəha, nərmama həpīk həuvehe ti Iesu. ³⁸ Nənə iərmama riti sə ramərər ia reri nərmama me nəha rəkwein əpwəmwis, mīni mə, “Iahatən. Iakase ik. Tiko muvehe mətə ro nərik. In kwənkwan kuatia. ³⁹ Ia nəpīn me nənimwīn ərəha riti raməkwtəmhirī in, mamō in ramərkərinari mamasək əpwəmwis, mamərkəkəkər, nisəkwan ramaiu. Nənimwīn ərəha nəha ro pīk nəmīsəien mīn, ko rīpkaraka akwauakw mhə irə. ⁴⁰ Iakinəres raka səim nərmama me mə irəha tuhəkoui irapw i, mətə ko həpko mhə.”

⁴¹ Mīregi Iesu rīni mə, “Kimiaha nəkur ipwet mīne nahatətəien səkimiaha rīwən. Noien səkimiaha rikou. Tsarə kitaha miou meste nəfe nəpīn? Tīneisən mīne iakapwīs kimiaha? Tiko miri nərim muvehe i.”

⁴² Nəpīn iəkunouihī nəha ramavən ihi mauvehe, iəremhə ruvehi in mouini irapw ia tīprənə, mamō in ramərkəkəkər. Mətə Iesu rīnise pen ti nənimwīn ərəha, mo iəmə ouihī nəha ruvehe məsanin. Nəpīn rīnəsənin raka Iesu ruvehi in muvei pen m səvənhi tata. ⁴³ Nənə nərmama pam səməme hətōni nəri asori nəha Iesu rīno ia nīskaiien səvəi Kumwesən nənimenraha rier.

Mətə nəpīn irəha pam kamhərkəri ihi nari ia narimnari me nəha in ramo, Iesu rīni pen ti səvənhi nərmama me i mə, ⁴⁴ * “Pwəh nəgkiariien me i həuvnimwə amasan ia nəkwəregimīaha. Tīpkō mhə tui kuvei pen iou, Iəməti Iərmama, ia rəgi nərmama.” ⁴⁵ * Mətə irəha həregi nəgkiariien i hərəirei nīpwran. Kumwesən rərkwafə i mə ko irəha həpkətōni mhə. Nənə həhekīr ti nəresien Iesu mə nəfe nīpwrai nəgkiariien i.

Nərmama səvəi Iesu tuhaməkeikei mhəuvehi irapw irəha

⁴⁶ * Ia nəpīn nəha nərmama me səvəi Iesu hənəməvisə mīnraha me mə sin ia nīrəha in rasori. ⁴⁷ Mətə Iesu rukurən nətərigien səvənraha. Ro pen in ruvehi iəkunouihī riti, mərpwī ia nīkaren, ⁴⁸ * nənə mīni pen ti nīrəha i mə, “Iərmama sə trəsevər ia rerin ti iəkunouihī i ia nəghīk, raməsevər mwi ia rerin tukw iou. Iərmama sə raməsevər ia rerin tukwe iou rəmwhen mə raməsevər mwi ia rerin ti Kumwesən sə rīnərhi pehe iou iakuvehe. Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə iərmama sə truvehi irapw in ia kimiaha in nə iərmama sə rasori ia kimiaha.”

⁴⁹ Mīregi Jon rīni mə, “Iahatən, kimaha iahətōni iərmama riti raməkoui irapw nəremhə me ia nəghim. Iahaməmwur mə tahənise in ti nəri nə mə rīpkō mhə in kimaha riti.”

⁵⁰ * Mətə Iesu rīni pen tukwe in mə, “Kimiaha tihəpwəh nīnīseien in. Iərmama sə rīpkīni ərəha mhə kimiaha in kimiaha riti.”

Nəkur Sameria həpwəh nokeikeiien Iesu mə truvehe imwənraha

* 9:35: Luk 3:22 * 9:44: Luk 9:22 * 9:45: Luk 18:34 * 9:46: Luk 22:24 * 9:48: Mat 10:40 * 9:50: Mat 12:30, Luk 11:23

⁵¹ *Rinauvehe ipaka ti nāpin naha Kumwesən truvehi Iesu mutə mevən ia neiai. Iesu nātərigien səvənhi ruvehe miskai mə traməkeikei mevən fwe Jerusalem. ⁵² Nənə in rərhi pen nərmama nepwīn mə tuhəkupwən irə. Irəha həuvən mhəier pen ia rukwənu riti səvəi nəkur Sameria mə tuhəpnəpenə ia narimnari me kurirə Iesu ruvehe. ⁵³ *Mətə nərmama ia kwopun naha həpkəsəni mhə Iesu mə truvehe imwənraha ti nəri nə mə irəha həuvəkurən raka nātərigien səvənhi riskai mə traməkeikei mevən fwe Jerusalem. ⁵⁴ *Nəpin iərmama mi kəru səvənhi mi Jemes mine Jon krouətə noien naha, krouni mə, “Iərimənu. Ikokeikei mə kimrau trouəkwein napw pwəh ruku pen fwe ia neiai meiwaiu pehe mahi əmwesi irəha?”^a ⁵⁵ Mətə Iesu ruvsini in minise pen əknekīn ti nirau i. ⁵⁶ Nənə irəha həuvən mwi ia rukwənu əpə riti.

Nərmama nepwīn hokeikei mə tuhəkurirə Iesu

⁵⁷ Nəpin riti Iesu mine nərmama me səvənhi kamhesi pen suatuk mamhəuvən. Nənə iərmama riti rīni pen tukwe in mə, “Takukurirə ik kwopun pəku tikevən ikin.”

⁵⁸ Miregi Iesu rīni pen tukwe in mə, “Kuri əprmin me səvənraha nīpəg rarə. Menu me ia nīmagouagou təpwagenraha rarə. Mətə iou, Iəməti Iərmama, kwopun səiou riwən mə takapri ikin.”

⁵⁹ Nənə Iesu rīni pen ti iərmama riti mwi mə, “Kurirə iou.”

Mətə iərmama naha rīni mə, “Iərimənu. Takukurirə ik, mətə pwəh iakukupwən mevən minimwi raka səiou tata.”

⁶⁰ Miregi Iesu rīni pen tukwe in mə, “Nərmama səməme həpkukurirə mhə iou rəmwhen mə həuvamhə raka. Pwəh irəha hənimwi nərmama me səvənraha səməme həuvamhə. Mətə ik tiko muvehe, mevən məvisau irapw nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə.”

⁶¹ *Nənə iərmama riti mwi rīni mə, “Iərimənu. Takukurirə ik, mətə pwəh iakevən məsəkīr raka m nəkur imwak me.”

⁶² Miregi Iesu rīni pen tukwe in mə, “Trīni minuə iərmama rauvehi kəkur i kau ravi, minamostat minamərar, maməti kurirə, ripko mhə in iəmə amasan riti sə truvehi wok ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə.”

10

Iesu rərhi pen nərmama me sefenti-tu mə tuhəuvən mhəvisau

¹ *Kurirə irə Iərimənu səkitaha rərpwi rəgin ia nərmama me nepwīn mwi irəha pam sefenti-tu, mərhi pen irəha mə tuhəkupwən irə, mhəuvən kəru kəru ia taon me mine rukwənu me pam sə in mwi trukurirə pen irəha mevən ikin. ² *In rīni pen ti nirəha i mə, “Nəveginien sə ruvəmruə raka fwe ia nəmhien rasori pik, mətə nərmama səməme kamhəpeki pehe houhi a. Ro iamīnhi irə kimiaha tihaməkeikei mhəfwaki m Kumwesən sə ramərimənu ia nəmhien, mhəres in mə trərhi pen nərmama nepwīn mwi həuvən fwe ia nəmhien səvənhi mhəpeki nəveginien sə ruvəmruə, mhəpeki mhəuvehe. ³ *Kimiaha tihəuvən, mətə tihaməkeikei mhəukurən nəri i. Iakamərhi pen kimiaha mə tihəuvən mhəmwhen ia kwəti sipsip me sə kamhərer ia kurkwai kuri əprmin me. ⁴ *Tihəpwəh nuvehien tənəripw sə kavai pen mane irə, uə tənəripw sə kavai pen nəveginien irə,

* **9:51:** Mak 10:32 * **9:53:** Jon 4:9 * **9:54:** 2King 1:9-16 a **9:54:** Nəkur Isrel mine nəkur Sameria həmwəki irəha me. əvsini mwi Jon 4:9. * **9:61:** 1King 19:20 * **10:1:** Mak 6:7 * **10:2:** Mat 9:37-38, Jon 4:35 * **10:3:** Mat 10:16 * **10:4:** Mat 10:7-14, Mak 6:8-11, Luk 9:3-5, 2Kuk 4:29

uə put səkimiaha. Tihəpwəh napwisien ia suatuk, mhəgkiari kimiaha iərmama riti.

⁵ Nəfe nimwə tihəuvnimwə irə, tihəkupwən mhəni mə, ‘Nəmərinuien ramarə ia nimwə i.’ ⁶ Trini minuə iərmama səvəi nimwə nəha rokeikei nəmərinuien nəha, nəmərinuien səkimiaha trəuiui in. Mətə mə rekəm, trirərig mwi tukumiaha. ⁷ *Kimiaha tihamarə rerin ia nimwə kuation a, mhəpwəh nevən əpnəpenien ia nimwə me. Nəfe nari irəha tuhəuvei pehe m kimaha, tihəuvehi mhəni mhənimwi. Tiho iamihə irə ti nəri nə mə kimiaha hiəmwhen ia nərmama kamhowok. Ratukwatukw mə irəha tuhərəku pehe narimnari me nəha m kimiaha.

⁸ *Trini minuə kimiaha hiəuvən ia taon riti, nənə nərmama me ikin həuvehi puvnimwə kimiaha ia nimwə me səvənraha, tihəni nəfe nəveginien sə tuhəuvei pehe m kimiaha. ⁹ Nərmama səməme nemhəien rarə ia nirəha, tiho irəha həuvehe mhəsənin. Tihəni pen ti nirəha i mə, ‘Nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə ruvəuvehe ipaka tukumiaha.’ ¹⁰ Mətə trini minuə kimiaha hiəuvən ia taon riti, nənə nərmama me ikin həpwəh nəsevərien ia rerinraha tukumiaha, tihəuvən, mhərer ia kurkwai suatuk me, mhəni irapw iamihə irə mə, ¹¹ *Niməkwrur ia taon i səkimiaha i raməmak ia nisumaha, kimaha tahahakwi raka ti nəri nə mə kimiaha hiəno noien ərəha. Kimiaha tihaməkeikei mhəukurən nəri i. Nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə ruvəuvehe ipaka tukumiaha, mətə kimiaha hiənpwəh.’ ¹² *Iou iakani pehe tukumiaha i ia nəpin nəha Kumwesən trərpwin noien ərəha me irə nərpinien səvəi nərmama ia taon nəha triskai məpi raka nərpinien səvəi nəkur Sotom.”

Iesu raməgkiari skai m nərmama nərpin

¹³ *‘Trərəha anan tukumiaha nəkur Korasin! Trərəha anan tukumiaha nəkur Petsaeta! Iakino raka nimtətien asori me ia taon mi səkimiaha, mətə kimiaha hiəpkəpwəh mhə noien ərəha me səkimiaha. Ripini minuə iakino nimtətien me nəha ia taon mi nəha Taea mine Saeton, tui raka ko nərmama me ikin hənarkahu raka tinari ivis, mhəkure ia nimwrakw, mhəpwəh noien ərəha me səvənraha. ¹⁴ Mətə ia nəpin nəha Kumwesən trərpwin noien ərəha me irə nərpinien səkimiaha triskai məpi raka nərpinien səvəi nəkur Taea mine Saeton. ¹⁵ Nənə kimiaha nəkur Kapaneam. Tukəfo ia kimiaha? Ko kuvehi utə kimiaha hiəuvən ia neiai? Rekəm! Tukuvehi irapw kimiaha hiəuvən inhəripw Imwei Nəkur Həuvamhə.”

¹⁶ *Nənə Iesu rini pen ti nərmama me səvənhi mə, ‘Iərmama sə ramətərig ia nəgkiariien səkimiaha rəmwhen mə ramətərig mwi ia nəgkiariien səiou. Iərmama sə rauvei pen təkutan m kimiaha rəmwhen mə rauvei pehe mwi təkutan miou. Nənə iərmama sə rauvei pehe təkutan miou rəmwhen mə rauvei pen mwi təkutan m Kumwesən sə rinərhi pehe iou iakuvehe.”

Nərmama me nəha irəha pam sefenti-tu hərərig mhəuvehe mwi ti Iesu

¹⁷ Nərmama me nəha irəha pam sefenti-tu hərərig mwi mhəuvehe ti Iesu, mamhəgien, mamhəni mə, ‘Iərimənu. Nəremhə me irəha mwi ho nəkwamaha nəpin iahəgkiari minraha ia nəghim.”

* **10:7:** 1Kor 9:6-14, 1Tim 5:18 * **10:8:** 1Kor 10:27 * **10:11:** Wok Me 13:51, 18:6 * **10:12:** Jen 19:24-25, Mat 10:15, 11:24 * **10:13:** Mat 11:21-23 * **10:16:** Mat 10:40, Luk 9:48, Jon 5:23

18 *Miregi Iesu rini pen ti niraha i ma, "Iakinatoni kararki irapw Setan rier ia neiai meiwaiu pehe ramwhen ia nouapirien. 19 *Haregi ro. Iakuvavei pehe raka nasorien m kيمياha. Kimiaha hiakuran neivaien ia snek me mine mimi me sa kamhapi mamho namisaien m narmama. Iakimavehi utə kيمياha hiasori ia niskaiien me pam savai Setan. Nari riti riwan tro namisaien m kيمياha. 20 *Nari naha ro niparhienien. Matə raraha kيمياha hiamagien ti nari na ma naremha me kamho nakwamiaha. Kimiaha tihamakeikei mhagien ti nari na ma Kumwesən ruvərai pen raka naghimiaha fwe ia neiai."

Iesu rerin ragien

21 Ia napin a mwi naha Iesu rerin ruvehe mukuər ia nagienien savai Nənimwin Ikinan, nənə in rini ma, "Tata saiou Iərimənu ia neiai mine tiprənə iakani tanak tukw ik ti nari na ma ikinarkwafə narimnari me i. Nərmama səməme həkuran nari mine səməme kinahatən amasan iraha həkətoni mhə. Matə iko pui pen m narmama səməme hənwhen ia nipwnəti nakwərhakwərha me hətoni. Ouəh, Tata. Nari naha ikino ramesi pen a nətərigien amasan səim.

22 *Tata saiou rinəmri pehe raka narimnari me pam ia tipage rəgik, iou tini. Nənə iərmama riti riwan rukuran iou, matə Tata saiou əpa. Nənə iərmama riti riwan rukuran saiou Tata. Iou əpa mine narmama me naha səməme reri k ragien ma tako pui pen in minraha."

23 *Iesu ruvsini in, məkiari pen əpa m savənhi narmama me, mini ma, "Rerimiaha tragien ti nari na ma kيمياha hiamətə narimnari me i ia nəmrimiaha. 24 *Iakani pehe tukumiaha i ma fwe kupwən profet me həpik mine kig me həpik hokeikei ma tuhətə narimnari me i hiamətə, matə həkətə mhə. Hokeikei ma tuhəregi nəkiariien me i hiamregi, matə həkregi mhə."

Iesu rusipekin ia iəmə Sameria rasitu ia iəmə Isrel

25 *Ia napin naha, iahatən riti savai Loa rokeikei mə triregi atukwatukw ro Iesu ma trəfni irə. Ro pen riskəmter, mini ma, "Iahatən. Takəfo irə muvehi nimiruien rerin?"

26 Miregi Iesu rini ma, "Nəkukua Ikinan rani nəfe? Napin ikəvsini Loa naha miregi riməfni irə?"

27 *Miregi iahatən savai Loa rini ma, "Tikaməkeikei mokeikei Iərimənu Kumwesən səim ia rerim me pam, mokeikei in ia nimiruien me pam səim, mokeikei in ia niskaiien me pam səim, mokeikei in ia nətərigien me pam səim, nənə tikaməkeikei mokeikei piam ramwhen ikokeikei atukw a ik."

28 *Miregi Iesu rini pen tukwe in ma, "Nəkiariien səim ratukwatukw. Trini minua iko narimnari me i Nəkukua Ikinan rani, tikuvehi nimiruien irə."

29 Matə iahatən savai Loa rokeikei mə treikuə irə ma in iəmə atukwatukw. Ro pen rini pen ti Iesu i ma, "Sin nə piak?"

30 Miregi Iesu rini ma, "Iərmama riti rier ia Jerusalem mameiwaiu mamevən ia Jeriko. Nərmama nepwin sə kamhakres həkwtəmhiri, mhəpeki raka mane mine tinari savənhi, mhousi in, mhəp raka irə, mhəpwəh raməmak ipaka remhə. 31 Ia napin naha pris riti ramesi pen

* 10:18: Jon 12:31, Rev 12:8-9 * 10:19: Sam 91:13, Mak 16:18 * 10:20: Mat 7:22, Eks 32:32, Fil 4:3, Rev 3:5 * 10:22: Jon 3:35, 10:15 * 10:23: Mat 13:16-17 * 10:24: 1Tes 1:10 * 10:25: Mat 22:35-40, Luk 18:18 * 10:27: Dut 6:5, Lev 19:18 * 10:28: Lev 18:5, Rom 10:5, Kal 3:12

suatuk naha, mætoni iæmæ naha, rukurau iræ ia nikare suatuk mamevæn. ³² Kuriræ iræ kwænækwus riti sævæi Livæ sæ ramasitu ia pris me ro mwi iamînhi, muvehe ia kwopun naha, mætoni iæmæ naha, mukurau mwi iræ ia nikare suatuk mamevæn. ³³ Mætæ iæmæ Sameria riti in mwi ramesi pen suatuk naha, ruvehe ia kwopun naha iæmæ naha ramæmak ikin. Næpin rætoni iæmæ naha, rerin rækwæpir tukwe. ³⁴ In revæn ipaka tukwe maikuas ia nimwapw me sævænhi ia oel mine waen, nænæ muvegi tæriini nimwapw me, mærahi utæ iæmæ naha mukurei pen in ia tækure togki sævænhi, nænæ muvehi mevæn ia nimwæ sæ kamæraku pen kamapri ikin, mamætui amasan tukwe. ³⁵ Kini rakwakwi iræ, ruvehi irapw silin kæru kino ia silva, muvei pen m iærmama naha sæ kamæraku pen min kamapri ia nimwæ sævænhi, mini mæ, 'Tikætui amasan ti iæmæ i. Trini minuæ ikouraha mane me nepwin sæim mæpi raka sæmæmi iakauvei pehe mik, næpin takrærig muvehe, takærpwin pehe mik.' "

³⁶ Nænæ Iesu ræres mæ, "Ikamæfætærig iræ? Sin ia niræhar i ro ræmwhen ia in piævi iæmæ naha nærmama sæmæme kamhakres hækwætæmhiri?"

³⁷ Miregi iahatæn sævæi Loa rini mæ, "Sæ naha rinapi tukwe masitu iræ." Miregi Iesu rini pen tukwe in mæ, "Ik tikevæn mo mwi iamînhi."

Iesu ruvnimwæ ia nimwæ sævæi Marta mine Meri

³⁸ Næpin Iesu mine nærmama me sævænhi kamhesi pen suatuk sævænraha mamhæuvæn, hæier pen ia rukwænu riti. Pran riti fwe ikin næghin næ Marta ræsevær ia nimwæ sævænhi mæ Iesu truvnimwæ iræ. ³⁹ *Præn naha piævni riti næghin næ Meri. Næpin Iærimænu sækitaha ruvnimwæ pehe, Meri revæn mækure ipaka tukwe, mamætærig nægkiariien sævænhi sæ ramahatæn nærmama me iræ. ⁴⁰ Mætæ Marta ko ripkækure mhæ mhætærig i ti næri næ mæ rasui raka pik næveginien sænæi nærmama. Nænæ in revæn ti Iesu, mini mæ, "Iærimænu. Ræfo? Ratukwatukw mæ piak ræpwæh iou, iou æpa iakasui raka næveginien sænæi nærmama me? Ni pen tukwe in mæ tramækeikei masitu ia nirak."

⁴¹ Mætæ Iærimænu sækitaha rini pen tukwe in mæ, "Marta, Marta! Ikamætærig ti narimnari me ripik. Rerim ko ripkapwis mhæ. ⁴² *Mætæ nari kuatia a kimiaha tihamækeikei mhø. Tihætærig ia nægkiariien sæiou. In næ ramasan pik, Meri ramo. Ro pen iou takæpwæh niniseien in."

11

Iesu rahatæn nærmama sævænhi mæ tuhæfæfwaki iræ

¹ *Næpin riti Iesu ramæfwaki ia kwopun riti, mæfwaki pam, nænæ iærmama riti sævænhi rini pen tukwe in mæ, "Iærimænu. Tikahatæn ro kimaha tahæfæfwaki iræ ræmwhen ia Jon rinahatæn nærmama me sævænhi iræ."

² Miregi Iesu rini pen ti niræha i mæ, "Næpin kimiaha tihæfwaki, tihæni iamînhi iræ mæ,

'Tata, pwæh nærmama hæsiæi næghim ro ikinan i.

Pwæh nitætæ sæ ikamærimænu iræ ruvehe.

³ Tikuvei pehe næveginien sænæmaha ræmwhen sævæi næpin ipwet.

⁴ Tikenouenou noien æræha me sækimaha

ti næri næ mæ kimaha mwi iahamenouenou noien æræha me sæmæme nærmama hamo ia kimaha.

Tikæpwæh niri penien kimaha ia kwopun tahæmwei ia nærahæien ikin.' "

⁵ Nənə Iesu rarə mīni pen mwi ti nirəha i mə, “Sin ia kimiaha trevən ti in riti ia kurkwai nəpin ia nəpin, nənə mīni pen tukwe in mə, ‘Iou riti. Uvei pehe ro bred kahar. ⁶ Piak riti ruku pen isipwīn muvehe təkwtəkwni, mətə nəveginien sənək riwən mə takuvei pen mīn’?”

⁷ Iəmə nəha ia nəkwai nimwə trəgkiari mə, “Tikəpwəh nometəien iou. Iakinərəpinhə raka. Kimaha nəkwərhakwərha me səiou iahənəpri raka. Ko iakəpwəh niskəmterien muvei pehe nari riti mik.’”

⁸ *Nənə Iesu rini mə, “Nipərhiénien iəmə nəha rini mīnuə ko in ripkiskamter mhə muvei pen nari riti min. Mətə iakani pehe tukumiaha i in triskəmter muvei pen nəfe nari iərmama nəha raməres i. In tripko mhə iamīnhi irə ti nəri nə mə raməkweīn iərmama nəha mə in riti, mətə in tro ti nəri nə mə iərmama nəha rəres in, məpwəh naurisien.

⁹ Iakani pehe tukumiaha i trīni mīnuə kimiaha hiokeikei nari riti, ramanan mə tihəres, nənə tukuvei pehe m kimiaha. Tihətui əmisə i, nənə tihətoni. Tihəkunkun ia təpinhə, nənə tukəsevər tukumiaha. ¹⁰ Iərmama sə raməres nari truvehi nari. Iərmama sə ramətui əmisə nari trətoni. Iərmama sə rakunkun ia təpinhə tukəsevər tukwe.

¹¹ Sin ia kimiaha tata me nəpin iəkunouihi səvənhi rəres nəmu, trəpwəh nuvei penien nəmu, mətə truvei pen snek min? ¹²⁻¹³ Uə trīni mīnuə rəres kwənəre menu, truvei pen mimi sə trəpi mo nəmisəien min? Rekəm! Kimiaha tihəməkeikei mhəuvei pen narimnari amasan me m nəkwərhakwərha me səkimiaha. Mə kimiaha nəkur ərəha hiəukurən noien iamīnhi irə, hiaməfətərig ia Tata səkimiaha ia neiai? In truvei pen Nənimwīn Ikinan rasori mwi m nərmama səməmə kəmhəres in tukwe.”

Iesu mine Pielsepul

¹⁴ Nəpin riti Iesu raməkoui irapw iəremhə riti sə ramarə ia iərmama riti. Iərmama nəha ko ripkəgkiari mhə, mətə nəpin iəremhə ruvəier irə, rinaməgkiari. Nənə nərmama me hətoni həkərinari irə. ¹⁵ *Mətə irəha me nepwīn hənī mə, “Iəmə nəha raməkoui irapw nəremhə me ia niskaiien səvəi Pielsepul, iəremhə sə in rasori ia nəremhə me.” ¹⁶ *Nərmama nepwīn mwi kəmhəres pen Iesu i mə, “Ko iko ro nīmətəien riti sə ruku pen ia neiai pwəh iahətoni mhəukurən mə ik pərhién Kumwesən rərhi pehe ik?”

¹⁷ Mətə Iesu ruvəukurən raka nətərigien səvənraha, nənə rini pen ti nirəha i mə, “Trīni mīnuə ieni riti ruai narəien səvənhi ro kəru irə, nərmama me səvənhi kəmhousi irəha me, nitətə sə ieni nəha ramərimənu irə truvehe mərəha. Trīni mīnuə nərmama səməmə kəmhəra ia nəkwai nimwə riti həuai narəien səvənraha ro kəru irə, kəmhousi irəha me, irəha ko həpkarə amasan mhə. ¹⁸ Trīni mīnuə Setan ruai narəien səvənhi ro kəru irə, raməkoui irapw nəremhə me səvənhi ia nərmama, nitətə sə in ramərimənu irə trəfərer əpwəmwis? Trəsas miwən. Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə kimiaha hiaməni iou mə iou iakaməkoui irapw nəremhə me ia niskaiien səvəi Pielsepul. ¹⁹ Trīni mīnuə nəgkiariien nəha səkimiaha ro nipərhiénien, rəfo ia nərmama me səkimiaha? Irəha kəmhəkoui irapw nəremhə me ia niskaiien səvəi sin? Səvəi Setan? Rekəm! Ro pen ramanan mə irəha həkiri nəgkiariien i səkimiaha. ²⁰ *Mətə iou iakaməkoui irapw nəremhə me ia niskaiien səvəi Kumwesən. Noien nəha ramahatən pen mə nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə ruvəuvehe raka tukumiaha.

* **11:8:** Luk 18:5 * **11:15:** Mat 9:34, 10:25 * **11:16:** Mat 12:38 * **11:20:** Eks 8:19

²¹ Nəpɪn iəmə skai riti rauvehi narimnari me səvəi naruaɡənien ia rəɡin, mamərer tukuahag ia nimwə səvənhi, nautə me səvənhi iərmama riti ko ripkuvehe mhə makres i. ²² *Mətə trini minuə iəmə riti niskaiien səvənhi rasori mwi irə ruvehe, in traruagən irau min ruvehi irapw in, mipekti raka narimnari me səvənhi sə ramərer irə mamaruagən. Nənə kurirə irə, in truai narimnari me sə in riməpekti raka ia rəgi iəmə skai nəha, mipekti pen mine in me nepwin.

²³ *Iərmama sə ripkukurirə mhə iou in raman əpə ia nirak. Nənə iərmama sə ripkasitu mhə ia nirak, mipekti nərmama mhəuvehe tukw iou, in raməkoui kirkiri irəha.”

Iesu raməgkiari ia nənimwin ərəha

²⁴ “Nəpɪn kinəkoui irapw nənimwin ərəha riti ia iərmama, nənimwin ərəha nəha trəfo irə? Trevən mavən ia kwopun me sə nui riwən ikin, mamətui kwopun trapwis ikin. Nəpɪn ripkətoni mhə, trəgkiari iamɪnhi irə mə, “Taktərig mwi mevən ti nimwə fwe səiou sə iakiməier irə.” ²⁵ Nənə nəpɪn rirərig muvehe, trətoni mə nimwə nəha kinaies amasan irə, narimnari me pam kamhəriməer a ia təmwəhekɪnraha. ²⁶ *Nənə in trevən miri mwi nənimwin ərəha me sefen səməme hərəha mhəpi raka in, miri irəha mhəuvehe, mhəuvnimwə mwi, nənə mharə ia reri iərmama nəha. Nənə nimiruien səvəi iərmama nəha truvehe mərəha anan məpi raka sə kupwən.”

Iərmama sə ramo nəkwai Kumwesən triregi ramanan

²⁷ *Nəpɪn Iesu rani irapw narimnari me nəha, pran riti ia reri nərmama rəkwein əpwəmwis, mini pen ti Iesu i mə, “Pran sə rərəhi ik, muvei pen kənunū mik, rukurən nagienien.”

²⁸ *Mətə Iesu rini pen tukwe in mə, “Mətə nərmama səməme kamhəregi nəgkiariien səvəi Kumwesən, nənə mamho nəkwən həukurən nagienien mwi mhəpi raka.”

Nərmama hokeikei mə Iesu tro nɪmtətien riti

²⁹ *Nəpɪn nərmama me həuvehe mənamhəpik, Iesu rini mə, “Nərmama ipwet mine irəha nəkur ərəha. Kamhətui a nɪmtətien. Kumwesən trəpwəh nuvei penien nɪmtətien riti mwi minraha, mətə nɪmtətien əpə səvəi Profet Jona. ³⁰ Fwe kupwən Profet Jona ruvehe mo nɪmtətien irə mine nəkur Nineve. Rəmwhən a mwi iou, Iəməti Iərmama, takuvehe mo nɪmtətien ia nirak mine nərmama ipwet mine. ³¹ *Ia nəpɪn nəha Kumwesən trəpwin noien ərəha me irə, prən asori sə rinamərimənu ia tənə Sipa fwe kupwən trərer irəha nərmama ipwet mine, nənə mini mə irəha nəkur ərəha me. Iakani iamɪnhi irə ti nəri nə mə prən nəha ruku pen ia nɪkare tənə fwe isipwin anan muvehe mə triregi nukurənien səvəi Solomən. Mətə hətə rə! Iərmama riti in rasori ia Solomən in i ia kwopun i. ³² *Ia nəpɪn nəha Kumwesən trəpwin noien ərəha me irə, nəmə Nineve tuhərer irəha nərmama ipwet mine, nənə mhəni mə irəha nəkur ərəha me. Iakani iamɪnhi irə ti nəri nə mə nəpɪn nəmə Nineve hərəgi Jona raməvisau, irəha hərərig ia noien ərəha me səvənraha. Mətə hətə rə! Iərmama riti in rasori ia Profet Jona in i ia kwopun i.”

* 11:22: Kol 2:15 * 11:23: Luk 9:50 * 11:26: Jon 5:14 * 11:27: Luk 1:28,42,48

* 11:28: Luk 8:15,21 * 11:29: Mat 16:4 * 11:31: 1King 10:1-10 * 11:32: Jon 3:5-10

Iesu ramægkiari ia nənime iərmama

33 *^a“Iərmama riti riwən ko rihiai pen napw ia laet mukurei pen ia kwopun afafa ikin uə rəuiui ia nari riti, mətə trukurei utə i ia nəri kakurei utə laet irə mə nərmama səməme həuvnimwə pehe tuhətoni raməhiəpwɪn nari. 34 Nənimem nə rauvei pehe nukuraanien m nipwram. Nəpin nənimem rəsəhə, nipwram pam rukuər ia nukuraanien. Mətə nəpin nənimem rərəhə, nipwram pam rukuər ia nəpitəvien. 35 Ro iamɪnhi irə tikaməkeikei mhəskun amasan nukuraanien nəhə ia rerim mə ripko mhə nəpitəvien irə. 36 Mə nipwram pam rukuər ia nukuraanien sə nəpitəvien riti riwən irə, trəhiəpw amasan rəmwhən ia laet sə raməhiəpw mauvei pehe nukuraanien mik.”

Iesu rəgkiari ia Farisi me mɪne nahatən me səvəi Loa

37 *Nəpin Iesu ramægkiari ihi, Farisi riti rəres pen in mə trevən ia nimwə səvənhi, mənɪ pəri nari irau min. Ro pen Iesu revən muvnimwə məkure mə trəni nari. 38 Nənə Farisi nəhə rərkərinari nəpin rətoni mə Iesu ripkukupwən mhə məkwerig kurirə rəni nari.

39 *Nənə Iərimənu səkitaha rini pen tukwe in mə, “Kɪmiaha Farisi me noien səkɪmiaha rəmwhən ia tikikap mɪne tikinari kamaikuas irə iruə rəmher mətə nəkwən rəmkekik. Fwe imwə rerimɪahə rukuər ia nakresien mɪne nərəhəien. 40 Kɪmiaha me i hiəreirei nari. Hiaməfətərig irə mə Kumwesən sə rino nəri iruə ripko mhə mwi sə fwe imwə? 41 Mətə ramasan mə kɪmiaha hiəuvehi nəveginien mɪne nui sə krouəmək ia nəkwai tikikap me mɪne tikinari me səkɪmiaha, mhəuvehi mhəuvei pen m nərmama nautə səvənraha riwən. Nənə tihətoni narimnari me pam tuhəmher tukumiaha.

42 Mətə trərəhə anan tukumiaha Farisi me ti nəri nə mə kɪmiaha hiaməuai narimnari me pam səkɪmiaha ia kusen ten, mamhəuvei pen riti m Kumwesən. Hiamo iamɪnhi irə ia nəri ouihɪ rəmwhən ia nimwai nei me səməme kavi rərəgi pen ia nəveginien. Mətə hiənənouenou noien atukwatukw səvəi nəkiriiən iərmama, mhənənouenou mwi noien səvəi nokeikeiən Kumwesən. Ramasan mə kɪmiaha hio noien mi nəhə, mhəpwəh nənənouenouien mwi sə nəhə hiamo ia nəri ouihɪ.

43 Trərəhə anan tukumiaha Farisi me ti nəri nə mə ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel hiəkeikei mə tihəkure ia kwopun amasan me. Ia kwopun kamomaket me ikin hiəkeikei mə nərmama tuhəkwein kɪmiaha ia nisaiien.

44 Trərəhə anan tukumaha ti nəri nə mə kɪmiaha hiamwhən ia kref me kipko mhə mak ia nirəhə, nənə nərmama həreirei mamhəvən utə ia nirəhə.”^a

45 Ia nəpin nəhə iahatən riti səvəi Loa rini pen ti Iesu i mə, “Iahatən. Nəpin ikani nəgkiariien me nəhə, ikani ərəhə mwi kɪmaha.”

46 Miregi Iesu rini mə, “Trərəhə anan mwi tukumiaha nahatən me səvəi Loa ti nəri nə mə hiaməkeikei m nərmama me mə tuhəsi pen loa skai me səməme həmwhən ia katipə sə ripam. Mətə kɪmiaha ko hiəpkuvei pen mhə nukwai rəgimɪahə riti mhasitu ia nirəhə ti natipəien. 47 Trərəhə anan tukumiaha ti nəri nə mə kɪmiaha hiəuvrhəkin kref me səvəi profet me səməme kaha kupwən me səkɪmiaha hənousi ərpune irəhə. 48 Ia

* 11:33: Mak 4:21, Luk 8:16 * 11:37: Luk 7:36, 14:1 * 11:39: Mat 15:2 a 11:44: Ia narəien səvəi nəkur Isrel, trini minuə iərmama riti rirapi nipwrai iərmama sə remhə in truvehe məmkekik ia nɪkaren səvəi nəfwakiiən səvənraha. Ro pen irəhə tuhaməkeikei mheri amasan təmwheki kref me mə nərmama tuhəpwəh navən pekiniən ia nirəhə.” Əvsini mwi Nam 19:16.

noien naha kimiaha hiamo pui atukw a kimiaha ma rerimiaha ragien ia narimnari me naha kaha kupwan me sakimiaha hano. Iraha hanousi apune profet me, nana kimiaha hiavvrhakin kref me savanraha. ⁴⁹ Ro iaminhi irə Kumwesən sə rukurən pam nari rini mə, 'Iou takərhi pen profet me mine aposol me həuvən ti nirəha. Irəha tuhousi apune nepwin, mhomətə nepwin.' ⁵⁰ In tro iaminhi irə mine mə narmama ipwet mine tuhəuvehi nərpwiniən ti nite profet me pam sə rinostat maiu ia nukune naraien muvehe. ⁵¹ Nite Epel muvehe meste nite Sekaraea sə kinousi apune in ia nimwə savai Kumwesən ia nimwrhenhi nifatə mine kwopun sə ro ikinan, iakani niperhienien tukumiaha i narmama ipwet mine tuhəuvehi nərpwiniən ti nitenraha pam.

⁵² Trarəha anan tukumiaha nahatən me savai Loa ti nari nə mə kimiaha hiərkwafə ki sə raməsevər ia təpinhə ia nimwə naha nukurəniən raməmak ia nəkwən. Kimiaha hiəpkvnnimwə mhə, nənə mamhənisə mwi səməme hokeikei mə tuhəuvnimwə."

⁵³ Nəpin Iesu rier ia kwopun naha mamevən, nahatən me savai Loa mine Farisi me həregi niemaha rinaməpi pik irəha. Hənaməres Iesu nəresien me ia narimnari me ripik. ⁵⁴ *Irəha hamərer mwatuk mə tuhəkwətəmhiri in trini minuə rəfwəkour ia nəgkiariien savənhi.

12

Narmama savai Iesu tuhaməkeikei mhəsiari ti noien savai Farisi me

¹ Ia nəpin naha narmama həpik həmwhen ia taosen m taosen həuvehe mhəsəsimwən irəha me. Kwopun rouihi. Hameivə pen ia nisunraha me. Nənə Iesu rukupwan məkari pen m narmama me savənhi, mīni mə, "Kimiaha tihaməsiari ti yis savai Farisi me. Yis naha in nə noien savai kəuətəkəsuə. ² *Narimnari me pam səməme kamhərkwafə tuhaməkeikei mhəier irapw. Narimnari me pam səməme kamhəmak afafa tukaməkeikei kətoni kuvehi irapw ia nukuraanien. ³ Ro pen nəfə nəgkiariien kimiaha hiəni ia nəpitəvien narmama tuhəregi ia nukuraanien. Nəfə nəgkiariien kimiaha hiəsivən irə ia kwopun afafa tukini irapw ia təkure nimwə me."

Narmama tuhaməkeikei mhehekir Kumwesən

⁴ "Iou me nepwin, iakani pehe tukumiaha i mə kimiaha tihəpwəh nehekiriən narmama səməme həukurən nousi apuneien nīpwramiaha mətə kurirə irə ko həpko mhə nari riti mwi. ⁵ Mətə takini pehe tukumiaha i sin naha tihaməkeikei mhehekir i. Tihaməkeikei mhehekir Kumwesən ti nari nə mə nəpin in rinousi apune raka iərmama, rauvehi nasoriien ti nosə penien in ia kwopun napw asori rauək ikin. Ouəh, nīperhienien, iakani pehe tukumiaha i mə kimiaha tihaməkeikei mhehekir in. ⁶ Rerimiaha rirhi ro kwəti menu me. Nənimenraha reiwaiu. Kauvehi krirum ia silin sə rouihi anan kəru, mətə kwəti menu me naha Kumwesən ko ripkenouenou mhə riti. ⁷ *Hətə ro nimwai nukwənemiaha, mətə Kumwesən rinəvsini pam raka irəha. Ro iaminhi irə kimiaha tihəpwəh nehekiriən. Ia nənimen kimiaha hiamasan mwi mhəpi raka kwəti menu me naha həpik."

Iesu rəgkiari ia naurisien mine nehekiriən

* 11:54: Luk 20:20 * 12:2: Mat 16:6, Luk 8:17 * 12:7: Luk 12:24, 21:18, Wok Me 27:34

8 “Iakani pehe tukumiaha i. Iærmama sə trini irapw ia nəmri nærmama me mə in iærmama riti səiou, Iou mwi Iəmæti Iærmama takini irapw ia nəmri nagelo me səvai Kumwesən mə in iærmama riti səiou. 9 *Mətə iærmama sə trini irapw ia nəmri nærmama me mə in rireirei iou, iou mwi takini irapw ia nəmri nagelo me səvai Kumwesən mə iakreirei in. 10 Iærmama sə trini nægkiariien ərəha riti, muəsi Iou Iəmæti Iærmama irə, Kumwesən rukurən nenouenouien nərəhaien səvənhi, məpwəh nərpwinien. Mətə iærmama sə trini nægkiariien ərəha riti, muəsi Nənimwin Ikinan irə, Kumwesən tripenouenou mhə nərəhaien səvənhi ia nəpin riti. Nərpwinien səvənhi trarə rerin.

11 *Nærmama tuhəuvehi kimiaha, mhərpwi irapw kimiaha ia nəmri nəmə asori me səvai nimwəfwaki me səvai nəkur Isrel mine ia nəmri nærmama səməme kamhərimənu mine səməme kamhəuvehi nasorijen mə irəha tuhəkiri nægkiariien me səkimiaha. Ia nəpin nəha kimiaha tihəpwəh nətərig pikien mə tihəfo mhəsəripin nægkiariien səvənraha uə tihəni nəfe nægkiariien ti nirəha i. 12 Tihəpwəh nətərig pikien irə, ti nəri nə mə nəpin atukwatukw nəha səkimiaha sə tihəgkiari irə, Nənimwin Ikinan trahətən kimiaha ia nəfe nægkiariien tihəni.”

Iesu raməgkiari ia nautə səvai tiprənə i

13 Iærmama riti ia reri nærmama me nəha rini pen ti Iesu i mə, “Iahətən. Tata səiou ruvəmhə raka. Ni pen ti piak i mə pwəh kimrau iarouwai pəri narimnari me nəha tata rinəmri mə səkimrau.”

14 Mətə Iesu rini pen tukwe in mə, “Iərman. Sin mə takəmri amasan nəvisəien səkimirau? Ripko mhə wok səiou nə.” 15 *Nənə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha tihətui amasan, mhəpwəh nəseniien noien i kimiaha hiokēkei mə tihəuvehi nautə me ripik. Nukune nimiruien səvai iærmama ripko mhə in nə nautə asori səvənhi.”

16 Nənə Iesu rini nusipekinien riti ti nirəha i mə, “Iærmama riti nautə səvənhi rasori. Nəveginien rasori pik ia nəmhiən səvənhi. 17 Rerin rirhi minuə ‘Takəfo i? Kwopun riti mwi səiou takəmri amasan nəveginien sənək ikin riwən.’

18 Iærmama nəha ramətərig tukwe, nənə mini mə, ‘Ah, iakukurən nəfe tako. Takeitehi nimwə me səiou, nənə muvrhəkin tain me rasori mwi. Ia nimwə me nəha takəmri pen nəveginien me sənək mine narimnari amasan me pam səiou.’ 19 Nəpin iærmama nəha rino pam, in rægkiari iamihhi irə mini mə, ‘Səiou narimnari amasan me sə iakiməfate i ruvəpik. Takimiru irə nuk ripik. Ramasan mə takarpwis, məvegin, mənimwi, magien.’

20 Mətə Kumwesən rini pen tukwe in mə, ‘Ik iærmama ikreirei nari. Ipwet ia nəpin tako ik ikemhə. Nənə tukəfo ia narimnari me nəha ikinəpnəpenə irə? Sin truvehi?’

21 *Noien nəha rəmwhən mwi iærmama sə ramoeite nautə me səvənhi mə səvənhi əpa, mətə ia nəmri Kumwesən in iəmə auər a.”

22 Nənə Iesu rini pen ti səvənhi nærmama me i mə, “Ro iamihhi irə iakani pehe tukumiaha i kimiaha tihəpwəh nətərig pikien ti nimiruien səkimiaha mamhəres nəfe tihani. Tihəpwəh nətərig pikien ia nipwramiaha mamhəres nəfe tiharkahu i. 23 Nimiruien ripko mhə səvai nəveginien əpa. Nipwrai iærmama ripko mhə səvai tinari əpa. 24 *Hətōni

* 12:9: Luk 9:26 * 12:11: Mak 13:11, Luk 21:12-15 * 12:15: 1Tim 6:9-10 * 12:21: Mat 6:19-20 * 12:24: Sam 147:9, Luk 12:7

ro menu me ia nimagouagou. Həpwəh nəpweiiən nari, mhəpwəh nesiiən nukwan. Nimwə səvənraha sə kamhoeite nəveginien ikin riwən. Mətə Kumwesən raməkwəni irəha. Nənə ia nənimen kimiaha hiamasan pik mhəpi raka menu me. ²⁵ Sin ia kimiaha ko ro nimiruien səvənhi rəpwəmwis mwi səvəi nəpin ouihī a trini minuə ramətərig pik tukwe? ²⁶ Mə riskai tukumiaha ti noien nəri nəha rouihī, rəfo hiamətərig pik ti narimnari me nəpwin mwi?

²⁷ Hətoni ro tihinari me mə kamhəfəutə irə. Irəha həpwəh noien wok, mhəpwəh nitirien tinari. Mətə iakani pehe tukumiaha i Kig Solomon fwe kupwən nautə səvənhi rasori pik, mətə tinari səvənhi ripkamasan mhə rəmwhen ia tihinari me i. ²⁸ Kimiaha nahatətəien səkimiaha ripkiskai mhə. Kumwesən rauvei pen tinari amasan me m tihinari me, nəri auər a tihinari me kamhəmīru ipwet mətə trakwakwi haukei, mhəsas, kuvani ia napw. Mə Kumwesən ramo iamīnha irə, in truvei pehe mwi tinari m kimiaha məpi raka. ²⁹ Kimiaha tihəpwəh nətui əmisəien nəfe tihani uə nəfe tihənimwi. Kimiaha tihəpwəh nətərig pikien tukwe, ³⁰ ti nəri nə mə nərmama ia tənəmtənə me ia təkure tīprənə i kamhətui əmisə narimnari me nəha, nənə Tata səkimiaha ruvəukurən raka narimnari me nəha mə kimiaha tihaməkeikei mhəuvehi. ³¹ Mətə kimiaha tihaməkeikei mhətui əmisə nitətə sə in ramərimənu irə, nənə in trəriari pehe mwi narimnari me nəha m kimiaha.

³² *Kimiaha i sipsip me səiou hiəpkəpik mhə. Tihəpwəh nehekiriən. Tata səkimiaha rerin ragien ti nuvei peheien nitətə sə in ramərimənu irə m kimiaha. ³³ *Tihəmri pen nəmri nari ia narimnari me səkimiaha, mhəuvehi mane ia nirəha, nənə mhəuvei pen m nərmama nautə səvənraha riwən. Tihəkusi tənəripw me sə tuhəpkimərir mhə ia nəpin riti mhəvai pen nautə səkimiaha ia nirəha. Tihəfate pen nautə səkimiaha fwe ia neiai. Ia kwopun nəha nautə səkimiaha ko ripkiwən mhə ia nəpin riti ti nəri nə mə iərmama səvəi nakresien riwən uvne me həpkouraha mhə narimnari. ³⁴ Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə kwopun nautə səkimiaha raməmak ikin, nətərigien səkimiaha traməmak mwi ikin.”

Iesu raməgkiari ia nuveheien səvənhi

³⁵ * “Kimiaha tihaməkeikei mharkahu tinari səvəi wok, nənə mhəhiai pen napw ia laet me səkimiaha pwəh rauək rerin. ³⁶ *Ho rəmwhen ia nərmama səməme kamheitenhi iəmə asori səvənraha mə trier ia nəveginien asori səvəi iərman sə kiri pen vi a pran səvənhi, muvehe ia rukwənu səvənhi. Nəpin in ruvehe, mikunkun təpinhə, təkwtəkwuni a irəha tuhəsevər ia təpinhə tukwe. ³⁷ *Trini minuə iəmə asori nəha ruvehe mətoni nərmama me nəha səməme kamho tukwini nari min kamhətui mhəpkapri mhə, rerinraha tragien. Iakani nəpərhienien tukumiaha i iəmə asori nəha trarkahu tinari səvənhi səvəi wok, nənə mini pen ti nirəha mə tuhəkure mhani nari. Nənə in trisui raka nəveginien, muvei pen minraha. ³⁸ Trini minuə iəmə asori nəha ruvehe ia kurkwai nəpin, uə ia nəpin rəiə rakaka irə, mətoni nərmama me nəha səməme kamho tukwini nari min kamhətui mhəpkapri mhə, rerinraha tragien. ³⁹ *Mətə kimiaha tihaməkeikei mhəukurən nəri i. Trini minuə iərmama riti rukurən mə ipwet ia nəpin iərmama riti truvehe, muvniwə ia nəkwai nimwə səvənhi, makres, in tramətui a məpwəh napriien. Ko in rəpwəh nəsenien

* 12:32: Luk 22:29, Rev 1:6 * 12:33: Luk 18:22 * 12:35: Eks 12:11, Mat 25:1-13 * 12:36:

1Pit 1:13, Mak 13:33-36 * 12:37: Jon 13:4 * 12:39: Mat 24:43-44, 1Tes 5:2

iərmama riti reitehi nimwə səvənhi, muvnimwə, makres. ⁴⁰ Rəmwhen a mwi kimiaha mwi tihaməkeikei mhəpnəpenə ti nəri nə mə iou, Iəməti Iərmama, takuvehe ia nəp̄in riti tihakiraka iou.”

⁴¹ Miregi Pita rini mə, “Iərimənu. Ikani nusipekinien nəha maməgkiari pehe m kimaha əpa uə ikaməgkiari pen mine nərmama me pam?”

⁴² Miregi Iərimənu səkitaha rini mə, “Iotukwininari sə rukurən nari, mamə nəkwai iəmə asori səvənhi ia nəp̄in me, iəmə asori səvənhi truvehi utə in ruvehe masori ia səvənhi iotukwininari me pam mə trəkwmani irəha ia nəp̄in atukwatukw kamhani nari irə. ⁴³ Trini minuə iəmə asori səvai iotukwininari nəha ruvehe, mətoni mə ramo wok me iaminha irə, iotukwininari nəha rerin tragien. ⁴⁴ *Iakani n̄ipərhiendien tukumiaha i iəmə asori nəha truvehi utə iotukwininari nəha ruvehe masori ia narimnari me pam səvənhi. ⁴⁵ Mətə mə iotukwininari nəha rerin rinamrhi mə iəmə asori səvənhi ramo tanpen, məpwəh nuvehe akwauakwien, nənə rinamousi nərmən mine n̄ipran səməme kamho tukwini pəri nari irəha min, maməvegin, mamənimwi, mamakonə, ⁴⁶ iəmə asori səvənhi truvehe ia nəp̄in riti in trakiraka in, uə ia aoa riti sə in r̄ireirei. Iəmə asori səvənhi trərpwin noien ərəha me səvənhi, məmri pen in ramarə irəha nərmama səməme həpkini mhə n̄ipərhiendien ia nəgkiariien səvənhi.

⁴⁷ *Iotukwininari sə ruvəukurən raka nəkwai iəmə asori səvənhi, mətə r̄ipkəpnəpenə mhə, uə r̄ipkesi pen mhə nəkwan, tukərisi pik in. ⁴⁸ Mətə iotukwininari sə r̄ireirei nəkwai iəmə asori səvənhi, nənə mo nari riti ratukwatukw mə tukərisi in tukwe, tukərisi məru a in. Iərmama sə Kumwesən ruvei pen narimnari me r̄ipik min traməkeikei mo narimnari me r̄ipik. Nənə iərmama sə nərmama həmri pen narimnari me r̄ipik ia əgin, tuhəres pen in narimnari me r̄ipik mwi.”

Nəgkiariien səvai Iesu tro nərmama həuai irəha me

⁴⁹ Nənə Iesu rini mə, “Iou iakuvehe mə takərarki pehe napw ia t̄iprənə i. Iakuə ko napw nəha ruvəuək raka, mətə r̄ipkuək mhə ihi. ⁵⁰ *Saiou riti nəha paptas tukaməkeikei kakiətənimw iou irə. Nənə təkwtəkwuni iakamregi rərəha pik anan meste tuko sampam irə. ⁵¹ *Nətərigien səkimiaha rəfo? Hiənuə iakuvehe mə tako nərmama ia t̄iprənə i harə ia nəmər̄inuien? Iakani pehe tukumiaha i mə iapkuvehe mhə mə tako nərmama harə ia nəmər̄inuien, mətə iakuvehe mə tako nərmama həuai irəha me. ⁵² Təkwtəkwuni mamevən trini minuə nərmama kr̄irum kamharə ia nəkwai nimwə kuatia, irəha tuhəuai irəha me. Kahar tuharəmwəki kəru. Kəru trouəmwəki kahar. ⁵³ *Irəha tuhəuai irəha me. Tata trəmwəki t̄ini iərman, t̄ini iərman trəmwəki tata səvənhi. Mama trəmwəki t̄ini pran, t̄ini pran trəmwəki mama səvənhi. Kaka pran trəmwəki prisini pran, prisini pran trəmwəki kaka pran səvənhi.”

Nimtətien me nəha Iesu ramo

⁵⁴ Iesu rini nəgkiariien riti mwi ti nərmama me mə, “Nəp̄in kimiaha hiətəni nəpuə riti rutə ia nukunhi təsi, təkwtəkwuni a hiəni mə, ‘Kwa nesən trauər.’ Nənə nesən rauər. ⁵⁵ Nənə nəp̄in kimiaha hiətəni nimətagi natogə riskəmter, hiəni mə, ‘Kwa nukwəsikər travən.’ Nənə nukwəsikər ravən. ⁵⁶ Kimiaha kəuət̄kəsə me! Hiəukurən nətəien t̄iprənə mine niməgouagou, nənə mhəukurən nəfə nari irau krouahatən pen. Mətə rəfo hiəreirei n̄ipwrai n̄imtətien me i kamo ipwet mine?”

* 12:44: Mat 25:21,23 * 12:47: Jem 4:17 * 12:50: Mak 10:38-39 * 12:51: Mat 26:38,

Jon 12:27 * 12:53: Maeka 7:6

Iesu rægkiari ia nəvisəien

⁵⁷ “Kimiaha tihaməkeikei mhəkiri suatuk me, mhəni mə sə pəku nəha ratukwatukw. ⁵⁸ Trini minuə iko noien ərəha riti ia iərmama, nənə in rokeikei mə kimirau min tirouərer ia nəmri nəmə asori me pwəh həkiri noien səim, ramanan mə tikevan akwauakw, rouəmri atukwatukw nəri nəha nəpin ipkevən mhə ihi ia kwopun kaməkiri nægkiariien ikin. Rərəha iərmama nəha ikinə noien ərəha irə trəmri pen ik ia rəgi iəmə sə raməkiri nægkiariien, nənə iəmə sə raməkiri nægkiariien trəmri pen ik ia rəgi polis, nənə tukuvehi puwnimwə ik ia kalapus. ⁵⁹ Iakani nipərhiēnien tukw ik i tikəpwəh nierien meste ikərəku pen pam faen me səim.”

13

Nərmama me pam tuhaməkeikei mhəpwəh noien ərəha me səvənraha

¹ Ia nəpin a mwi nəha, nərmama nepwin həuvehe mhəvisau pen m Iesu mə Paelat rinousi əpune nəmə Kalili me nepwin nəpin irəha kamhəvi nite nərimiru me ia nifatə səvəi Kumwesən. ² *Nənə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha hiaməfətərig ia nəmə Kalili me nəha? Irəha hərəha anan mhəpi raka nəmə Kalili me nepwin ti nəri nə mə irəha hemhə iaminha irə? ³ *Rəkəm! Mətə iakani pehe tukumiaha i kimiaha tihaməkeikei mhəpwəh noien ərəha me səkimiaha. Mə hiəpwəh noien, kimiaha pam tihemhə rəmwhen ia nirəha. ⁴ Uə kimiaha hiaməfətərig ia nərmama me nəha eitn nimwə riti rəpwəmwis mutə rimwei, məkure tərini irəha, hemhə? Irəha hərəha anan mhəpi raka irəha me nepwin səməme kamharə fwe Jerusalem? ⁵ Rəkəm! Mətə iakani pehe tukumiaha i kimiaha tihaməkeikei mhəpwəh noien ərəha me səkimiaha. Mə hiəpwəh noien, kimiaha pam tihemhə rəmwhen ia nirəha.”

Iesu rusipekin ia niemis riti ripkukuə mhə

⁶ *Nənə Iesu rini nusipekinien riti ti nirəha i mə, “Iərmama riti rəpwei niemis riti ia nəmhiēn səvənhi. Nənə ia nəpin riti ruvehe mamətui nukwan, mətə ripkətə mhə riti. ⁷ *Ro pen rini pen ti iərmama sə raməmhu səvənhi mə, ‘Ətə ro. Nuk kahar nəha təkwtəkwuni iakuvehe mamətui kwənkwai niemis i, mətə iapkətə mhə riti. Ərai əmwesi! Ramərer auər a ia tivrənə i.’

⁸ *Miregi iərmama sə raməmhu səvənhi rini mə, ‘Iəmə asori. Əpwəh rərer nuk riti mwi. Pwəh iakeri nukunen mukuraukurau, nənə mərki pen nimwinahak sə trasitu irə mutə amasan. ⁹ Trini minuə rərer nuk riti mwi mukuə, ramanan. Mətə mə ripkukuə mhə, ikukurən nərαι əmwesiien.’”

Iesu ro pran riti təkutan rikou ruvehe məsanin ia Sapat

¹⁰ Nəpin riti ia Sapat Iesu ramahatən nərmama ia nəkwai nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel. ¹¹ Pran riti nəha ikin nənimwin ərəha rinərə raka irə ia nuk eitn mamə təkutan rikou. Prən nəha rəmakəm a, ko ripkərer atukwatukw mhə. ¹² Nəpin Iesu rətoni, rəkwein pen prən nəha, mini pen tukwe in mə, “Prən i. Takifi raka nemhəien səim ia niram.” ¹³ Nənə Iesu rəmri pen rəgin mi irə, nənə təkwtəkwuni a təkutai prən nəha ruvehe matukwatukw. Nənə in rəgnəgini Kumwesən.

* 13:2: Jon 9:2 * 13:3: Sam 7:12 * 13:6: Mat 21:19 * 13:7: Luk 3:9 * 13:8: 2Tes 3:9,15

14 *Mətə iəmə asori səvəi nimwəfwaki niemaha rəpi ti nəri nə mə Iesu romasan prən nəha ia Sapat. In rini pen ti nərmama i mə, “Nəpən sikis nəha ratukwatukw mə tuko wok irə. Həuvehe ia nəpən me nəha pwəh in romasan nipwramiaha. Mətə ia Sapat kimiaha tihəpwəh nuveheien.”

15 *Miregi Iərimənu səkitaha rini pen tukwe in mə, “Kimiaha kəuatkəsua me. Sin ia kimiaha rəpwəh nifiien səvənhi kau uə togki ia Sapat, misigi, mevən ti nui? Kimiaha pam hiamə nəri i! 16 *Nənə rəfo ia prən i Setan rirukwi nuk eitin? In kwənəkwus riti səvəi Epraham. Ko iapkiifi mhə nemhəien i irə ia Sapat?”

17 Nəpən Iesu rini nəgkiariien nəha, nərmama pam səməme kamhətə ərəha in həregi hauris. Mətə səməme həpkətə ərəha mhə in rerinraha rəgin ti narimnari asori me sə in ramo.

Nusipekinien səvəi kwənuni nei nəha mastat

18 Nənə Iesu rini mə, “Nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə rəmwhen ia nəfe nari? Takini nəfe nəgkiariien mahatən pen irə? 19 Rəmwhen ia nuni nei mastat sə rouihi anan ia nuni nei me. Iərmama riti ruvehi, məpwei ia nəmhien səvənhi, nənə rutə, muvehe mo nei irə, nənə menu me ia nimagouagou ho pen kwətəpag me səvənraha ia rəgin me.”

Nusipekinien səvəi yis

20 Nənə Iesu rarə mini mwi mə, “Takini nəfe nəgkiariien mahatən pen nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə? 21 Rəmwhen ia yis sə pran riti ruvehi, muvehi mərəpi irau flaoa me rīpik, nənə məpwəh meste yis rəse floa me pam rəsisi.”

Iesu rəgkiari ia kwəruə sə rouihi

22 Iesu ravən makurau ia taon me mine rukwənu me, mamahatən nərmama, mamesi pen suatuk səvənhi mamevən mə treste nari fwe Jerusalem. 23 Nənə iərmama riti rini pen tukwe in mə, “Iərimənu. Nərmama me nəha Kumwesən truvehimiru irəha tuhəpik uə tuhəpik a?”

Miregi Iesu rini pen ti nirəha i minua, 24 **“Kimiaha tihaməkeikei mhousari mhəuvnimwə ia kwəruə ouihi. Iakani pehe tukumiaha i nərmama həpik tuhousari ti nuvnimwəien, mətə tuhəpwəh nuvnimwəien. 25 *Iəmə asori səvəi nimwə nəha triskəmter, məsisəg ia təpinhə ia nimwə səvənhi.*

Ia nəpən nəha kimiaha tihərer iruə, mamhəru i təpinhə, mamhəni mə, Iərimənu, əsevər ia təpinhə tukumaha.’

Miregi in trini pehe tukumiaha i mə, ‘Kimiaha hiəuku pəku? Iakreirei kimiaha.’

26 Miregi kimiaha tihəni mə, ‘Kimaha i səməme sənəvegin, mhənənimwi pəri kitaha mik. Ikinərəer ia suatuk me səkimaha, mamahatən nərmama.’

27 *Mətə in trini iamənhi mə, Iakani pehe tukumiaha i iakreirei kimiaha mə hiəuku pəku. Kimiaha pam i nərmama hiamə noien ərəha, həuvən isipwīn tukw iou.’

28 *Ia kwopun nəha kimiaha tihəsək mhahi tərini revimiahə nəpən tihətoni Epraham mine Aesak mine Jekop mine profet kupwən me kamhəuvnimwə ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə, mətə kinərarki irəpw kimiaha iruə. 29 *Nənə nərmama rīpko mhə irəha nəkur Isrel

* 13:14: Eks 20:9-10, Dut 5:13-14, Luk 6:7, Jon 5:16 * 13:15: Luk 14:5 * 13:16: Luk 19:9 * 13:24: Fil 3:12 * 13:25: Mat 25:10-12 * 13:27: Sam 6:8 * 13:28: Mat 8:11-12 * 13:29: Sam 107:3, Luk 14:15

tuhæuku pesu, mhæuku prehi, mhæuku peraha, mhæuku parei, mhæuvehe mhækure mhani pæri nari ia nîtætə sə Kumwesən ramærimənu irə. ^{30*}Nənə hæregi ro. Nærmama nepwîn kamhækurirə tuhæuvehe mhækupwən, nənə nepwîn hamækupwən tuhæuvehe mhækurirə.”

Iesu ramasæk ti Jerusalem

³¹Ia næpîn a mwî naha Farisi me nepwîn hæuvehe mhæni pen ti Iesu i mæ, “Araka ia kwopun i mamevæn. Herot rokeikei mæ trousi æpune ik.”

³²Mîregi Iesu rîni pen ti niraha i mæ, “Hæuvæn mhæni pen ti kuri æprmin naha Herot mæ iakani ianhi mæ, ‘Regi ro! Iakamækoui irapw næremhæ me ia nærmama, mafi raka nemhæien me ia niraha. Tako iamînhi irə ipwet mîne trawkakwi. Nənə tineis iako sampam ia wok sæiou. ³³Takamækeikei mesi pen suatuk sæiou mamevæn ipwet, trawkakwi, mîne tineis, ti næri næ mæ ko kipkousi æpune mhæ profet riti ia kwopun æpə iti, mætə tramækeikei memhæ fwe ia Jerusalem æpa.’

³⁴Jerusalem, Jerusalem! Ik taon i ikamousi æpune profet me mamækwi æpune nærmama sëmæme Kumwesən ramærhi pehe iraha tukw ik! Næpîn ripik iakokeikei mæ takousæsîmwîn nîpwnætîm me ræmwhen ia rinhi menu ramo ia tini me mauui iraha ia tærægin mi. Mætə kimiaha hiæpwæh nokeikeien. ³⁵Hætə ro. Tækwætkwuni naha Kumwesən træpwæh nimwə sækimiaha. Nənə iakani pehe tukumiaha i mæ kimiaha tiæpwæh mwî nætônien iou meste tihæni mæ, ‘Sægnægîni iærmama i rauvehe ia næghi Iærimənu sækitaha.’”

14

Iesu romasan iærmama riti rægîn mi mîne nisun mi krouæsisi

^{1*}Ia Sapat riti Iesu revæn mæ træni nari ia nækwai nimwə sævæi iæmæ asori riti sævæi Farisi me. Iraha kamhætə amasan in mæ træfo irə. ²Iærmama riti naha ikin nemhæien ramarə irə, mamə rægîn mi mîne nisun mi krouæsisi. ^{3*}Næpîn Iesu rætoni, ræres pen nahatæn me sævæi Loa mîne Farisi me i mæ, “Ræfo? Ratukwatukw ia loa sækitaha mæ ia Sapat tuko iærmama sə nemhæien rarə irə ruvehe mæsanin uə rekəm?” ⁴Mætə iraha hæpwæh nîniien nægkiariien riti. Ia næpîn naha Iesu ruvehi iærmama naha, mo nîpwræn ruvehe mæsanin, rærhi pen in ramevæn.

^{5*}Kurirə irə Iesu rîni pen ti niraha i mæ, “Sin ia kimiaha trîni minuə ia Sapat sævænhi iækunouihî uə kau rimwei pen ia ruei tənə tripkævæn akwauakw mhæ mivi utə in?” ^{6*}Mætə riskai ti niraha ko iraha hæpwæh nîniien nægkiariien riti ti næresien naha.

Iærmama træpwæh næftautæien in

^{7*}Ia næpîn naha, Iesu rætə nærmama nepwîn sëmæme iæmæ asori sævæi nimwə naha rækwein iraha mæ tuhani pæri nari hæuvæn mhækure ia kwopun naha kamsiai nærmama ikin. Nənə Iesu rîni nusipekinien riti ti niraha i mæ, ^{8*}“Trîni minuə iærmama riti rækwein ik mæ tikevæn mæni nari ia nævegînien asori sə kamo ti iærman sə kiri pen vi a pran sævænhi, tikæpwæh nækureien ia kwopun kamsiai nærmama me ikin. Rærəha iærmama riti sə rasori ia niram ruvehe, ⁹nənə iærmama sə rinækwein kimirau pæri truevehe, mîni pehe tukw ik i mæ, ‘Araka, pwæh iærmama i

* 13:30: Mat 19:30 * 14:1: Luk 11:37 * 14:3: Luk 6:9 * 14:5: Mat 12:11, Luk 13:15

* 14:6: Mat 22:46 * 14:7: Mat 23:6 * 14:8: Prov 25:6-7

rækure ia kwopun i.' Nənə ik tikauris ti nəri nə mə tikaməkeikei mevən məkure ia kwopun i inhəripw anan. ¹⁰ Mətə trini minuə iərmama riti rəkwein ik iamīnhi, tikevən məkure ia kwopun sə inhəripw anan. Nənə iərmama sə rinəkwein ik truvehe mini pehe tukw ik i mə, 'Tou riti. Uvehe məkure ia kwopun i irənhə.' Ia noien nəha in truvehi utə ik ia nəmri nərmama me pam səməme kamhani pəri nari kimiaha minraha. ¹¹ *Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə iərmama sə rauvehi utə in, Kumwesən truvehi irapw in, nənə iərmama sə rauvehi irapw in, Kumwesən truvehi utə in."

¹² Nənə Iesu rini pen ti iərmama i rinəkwein in mə trəni nari ia nəkwaī nimwə səvənhi mə, "Trini minuə iko nəveginien asori riti ia rukwəsikər uə ia nəpīn, tikəpwəh nəkweinien ik me nepwīn uə piām me uə nərmama ia kwənəkwwus səim uə nərmama səməme kamharə ipaka tukw ik nautə səvənraha rasori mə irəha tuhəuvehe mhani nari. Mə iko iamīnhi irə irəha tuhəkwein mwi ik mə tikevən məni pəri nari kimiaha minraha. Nənə ia noien nəha irəha tuhərpwīn tai noien ikino minraha. ¹³ *Mətə nəpīn tiko nəveginien asori, tikəkwein nərmama nautə səvənraha riwən, mine nərmama səməme nīpəri nīpwranraha remhə, mine səməme nisunraha rərfe, mine səməme nənimenraha rifwə mə irəha tuhəuvehe mhani pəri nari. ¹⁴ *Nənə Kumwesən trəkwein amasan ia niram ti nəri nə mə irəha ko həkərpwīn pehe mhə tai noien sə ikino minraha. Mətə ia nəpīn sampam, nəpīn nəkur atukwatukw tuhətui mwi ia nemhəien, Kumwesən trərpwīn pehe mik."

Nusipekinien səvəi nəveginien asori

¹⁵ *Iərmama riti sə raməni pəri nari irəha Iesu riregi nəgkiariien nəha, mini pen tukwe in mə, "Iərmama sə truvnimwə ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə məni nari rerin tragien."

¹⁶ Mətə Iesu rini pen tukwe in mə, "Nəpīn riti iərmama riti rokeikei mə tro nəveginien asori riti, nənə mukupwən məkwein nərmama həpik mə tuhəuvehe tukwe. ¹⁷ Ia nəpīn səvəi nəveginien asori nəha, in rərhi pen iərmama riti sə ramo tukwini nari min revən ti nirəha səməme in rinəkwein irəha mə tuhəuvehe, mini pen ti nirəha mə, 'Həuvehe, iakinəpnəpenə pam narimnari.'

¹⁸ Mətə irəha pam həni mə ko həkuvehe mhə. Iərmama sə rukupwən nəgkiari rini pen tukwe in mə, 'Sore. Ko iapkuvehe mhə. Iapkuvehi a nəmri tīprənə riti. Takaməkeikei mevən mətəni.'

¹⁹ Riti mwi rini mə, 'Sore. Mətə iou iapkuvehi a nəmri kau me irəha pam ten. Takaməkeikei mevən məskun irəha. Ko iou iapkuvehe mhə.'

²⁰ *Riti mwi rini mə, 'Kiri pehe a pran səiou i. Ro iamīnhi irə ko iapkuvehe mhə.'

²¹ Ia nəpīn nəha iərmama sə ramo tukwini nari rirərig, mevən ti iəmə asori səvənhi, məvisau pen nəgkiariien me nəha min. Nənə iəmə asori niemaha rəpi. In rini pen ti iərmama nəha ramo tukwini nari min mə, 'Evən akwauakw ia suatuk me mine kwopun me ia taon i, miri nərmama nautə səvənraha riwən, mine nərmama səməme nīpəri nīpwranraha remhə, mine səməme nənimenraha rifwə, mine səməme nisunraha rərfe, miri irəha mhəuvehe.'

* 14:11: Mat 23:12, Luk 18:14 * 14:13: Dut 14:29 * 14:14: Jon 5:29 * 14:15: Luk 13:29

* 14:20: 1Kor 7:33

²² Ro pen iotukwininari naha revan, mirerig, mini ma, 'Iama asori. Nafe ikimani iakino, mata nimwa sam ripkukuar mha.'

²³ Miregi iama asori savai iotukwini nari naha rini pen tukwe in ma, 'Evan ia suatuk me mine kwopun me irua ia taon, makeikei m narmama ma tuhauvni ma pehe pwah nimwa seiou rukuar amasan. ²⁴ Iakani pehe tukw ik i narmama me naha samame iakinakwein iraha fwe kupwan iraha riti ko ripkani mha naveginien seiou.' "

Noien savai nukuriraien Iesu

²⁵ Napin riti narmama hapik kambahkurirae Iesu. Nana in ruvsini mini pen ti niraha i minua, ²⁶ * "Trini minua iarmama riti ruvehe tukw iou in tramakeikei mokeikei iou mapi raka tata savanhi mine mama savanhi, mine pran savanhi, mine nipwnatin me, mine piavni me, mine kitirimani me, mine nimiruien atukw savanhi. Trini minua in ripkokeikei mha iou iamihni, ko ripkuvehe mha mo in iarmama riti seiou. ²⁷ * Iarmama sa ripkavrani mha nei kamarkuaui savanhi muvehe mukurirae iou, ko in ripkuvehe mha mo in iarmama riti seiou.

²⁸ Sin ia kimiaha rokeikei ma tro nimwa riti rapwamwis muta, mata ripkukupwan mha makure, mavsini namri narimnari me sa tro nimwa irae ma mane savanhi ramwhen ua rekam? ²⁹ Trini minua iarmama ripko mha iamihni irae, napin ro sampam ia nisui nimwa naha, ko ripko pam mha nimwa, nana narmama me pam tuhata haris akenhin irae, ³⁰ mhani ma, 'Hata ro iarmama naha. Rino pam nisui nimwa, mata ko ripko pam mha.'

³¹ Ua nafe kig rokeikei ma trevan maruagen irau kig riti, mata ripkukupwan mha makure, materig tukwe ma in ramwhen ko riri pen savanhi naruagen me iraha pam ten taosen hauvan mharuagen iraha kig sa ramiri pehe savanhi me iraha pam twenti taosen? ³² Trini minua kig naha ratoni ma in rapwah ramwhenien, napin kig naha savanhi naruagen me iraha pam twenti taosen rauvehe ihi fwe isipwin, in trerhi pen narmama nepwin savanhi hauvan ma tuhates ma trafe naha mamri namarinuien. ³³ Ia noien naha ramwhen a mwi kimiaha tihamakeikei mhakupwan mhaterig tukwe. Trini minua kimiaha riti rerin ripkagien mha ma traraka ia narimnari me pam savanhi, ko in ripkuvehe mha mo in iarmama riti seiou."

Iesu ragkiari ia sol sa nasienien savanhi ruvaiwan

³⁴ "Sol nari ramasan. Mata trini minua sol nasienien savanhi ruvaiwan, tukafe mwi rasien mwi? ³⁵ Ripkamasan mha ti tiprane ua ti nihi kau sa tukarapi ia tiprane kamhu irae. Ramasan a ma tukararki a i. Iarmama sa nakwaregin rarae ti niregilen nari tramakeikei materig amasan."

15

Iesu rusipekin ia iarmama sa rata wau ia savanhi sipsip

¹ Ia napin naha narmama samame kamaraku pen takis minraha mine narmama araha me nepwin mwi hauvehe ma tuhaterig ia Iesu. ² * Napin Farisi me mine nahatan me savai Loa hatoni, hani araha Iesu, mhani ma, 'Iama i ramaseni nakur araha me hauvehe tukwe in. Ramani pari nari iraha minraha."

* 14:26: Luk 18:29 * 14:27: Luk 9:23 * 15:2: Luk 5:30

3 Ro pen Iesu rini nusipekinien riti ti niraha i ma, 4 **“Trini minua kimitaha riti savanhi sipsip me iraha pam hantret, mata rata wau ia riti, traho pen ira? In trapwah naenti-naen fwe ia kwopun kamhani nurhi ikin, mevæn matui sipsip sa rinæruvei meste trætoni. 5 Nænæ næpin rætoni, truvehi uta mæmri pen ia nuran mi, mamagien, 6 mevæn fwe imwæni, moeite in me nepwin mine nærmama samame kamharæ ipaka tukwe, mini pen ti niraha i ma, ‘Pwæh sagien pæri ti næri næ ma iakinætoni sipsip sæiou sæ rinæruvei.’ 7 Ræmwhen ia noien næha iakani pehe tukumiaha i trini minua iærmama æræha riti rirærig ia nætærigien savanhi, mæpwæh noien æræha me savanhi, nagienien fwe ia neiai trasori mæpi raka nagienien sæ kamregi ti nærmama atukwatukw me næha iraha pam neanti-naen samame tuhæprærig mhæ ia nætærigien savænraha ti næri næ ma noien æræha me savænraha riwæn.”*

Iesu rusipekin ia pran sa rata wau silin savanhi

8 Nænæ Iesu rini ma, *“Uæ trini minua pran savanhi silin iraha pam ten, rata wau ia riti, traho pen ira? Trihiaia pen napw ia laet, maies ia nækwai nimwæ, mamætui silin næha meste trætoni. 9 Nænæ næpin rætoni, trækwein in me nepwin mine nærmama samame kamharæ ipaka tukwe, mini ma, ‘Pwæh sagien pæri ti næri næ ma iakinætoni silin sæ iakinæta wau ira.’ 10 Ræmwhen ia noien næha iakani pehe tukumiaha i nagelo me sævai Kumwesæn kamhagien næpin iærmama æræha riti rirærig ia nætærigien savanhi, mæpwæh noien æræha me savanhi.”*

Iesu rusipekin ia tamarua sæ ræruvei

11 Nænæ Iesu rini ma, *“Iærmama riti tini kæru iæрман mi. 12 Næpin riti tini sæ rouihi rini pen ti savanhi tata i ma, ‘Tata. Uai narimnari me sæim muvei pehe sæiou næha tækwækwuni.’ Nænæ tata savanhi ruai narimnari me savanhi ia nænimen kæru riti sævai tini sæ rasori riti sævai tini sæ rouihi.*

13 **Ripko mhæ tui tini sæ rouihi roueite savanhi narimnari me, ruvehi mane ira, mier, mæpwæh imwæni, mevæn maræ ia tænæ riti isipwin. Nænæ ia kwopun næha in rouraha mane savanhi ia noien æræha me 14 meste mane savanhi riwæn. Næpin savanhi mane ruvæiwæn pam, nukumhæ rinamavæn ia tænæ næha. Nukumhæ rinamahi. Sænæni næveginien riwæn. 15 Ro pen in revæn mamowok sævai iærmama riti ia tænæ næha. Nænæ iærmama næha rærho pen in revæn mæ trækwmæni pikæ me savanhi. 16 *Næpin in ramækwmæni pikæ me næha, nukumhæ rahi pik anan, mata iærmama riti ripkuvei pen mhæ nari riti min. Nænæ rerin rirhi ma, ‘Rosi ko iakæni nipæri næveginien riti sævai pikæ me i takregi raman.’*

17 Mata næpin nætærigien amasan savanhi rirærig muvehe, in rini ma, *‘Nærmama me næha tata sæiou ramæraku pen minraha ti no tukwiniiien nari min iraha pam næveginien sænænraha rasori mæpi raka iraha, mata iou iakamaræ ia kwopun i nukumhæ ramahi iou na takemhæ. 18 *Takier ia kwopun i, mirærig, mevæn ti sæiou tata, mini pen tukwe in minua, Tata. Iakino nari riti ræraha ræpwæh næmwhenien ia næmri Kumwesæn mine ia nænimem. 19 Tækwækwuni næha iapkamwhen mhæ mæ tikækwein nærim ia nirak. Tiko iou iakæmwhen iærmama riti sæ ikamæraku pen min ti no tukwiniiien nari mik.’ 20 Ro iamænhæ ira tamarua næha riskæmter, mirærig, minamevæn ti tata savanhi. Mata næpin rauvehe ihi fwe isipwin, tata*

* 15:4: Esik 34:11,16, Luk 19:10 * 15:13: Prov 29:3 * 15:16: Prov 23:21 * 15:18: Sam 51:4, Jer 3:12-13

səvənhi rətoni, nənə rerin rərkwəpir tukwe. Raiu, mevən, mərəhi pehe, makei min.

²¹ Nənə tini rini pen tukwe in mə, ‘Tata. Iakino nari riti rərəha rəpwəh nəmwhenien ia nəmri Kumwesən mine ia nənimem. Təkwətəkwuni nəha iapkəmwhen mhə mə tikəkwein nərīm ia nirak.’

²² Mətə tata səvənhi rəkwein nərmama səməme kamho tukwini nari min mini mə, ‘Həvən akwauakw, mhəuvehi karkahu əpwəmwis riti sə ramasan pik məpi raka karkahu əpwəmwis me nepwin, nənə mharkahu pen i min, mhəuvei pen rig ia nukwai rəgin, mhəuvei pen put ia nisun mi, ²³ nənə mhəvən mhəuvehi kau nəha nīpwrən rəsisī amasan mhəuvehe, mhousi əpune. Pwəh sani mhagien pəri ²⁴ *ti nəri nə mə iəkunouihi i səiou rəmwhen mə ruvəmhə raka, mətə təkwətəkwuni ruvəmīru mwi. In rinəruei, mətə təkwətəkwuni nəha iakinətoni mwi.’ Nənə irəha kənamhagien pəri.

²⁵ Ia nəpin nəha tini sə rasori in fwe ia nəmhiēn. Nəpin rirəriḡ mauvehe ia rukwənu, muvehe ipaka ti nimwə, rireḡi nərmama kamhani nīpu, mamho tanis. ²⁶ Nənə rəkwein iərmama riti sə ramo tukwini nari m tata səvənhi, mərəs mə, ‘Nəfe i hiamō?’

²⁷ *Mireḡi iərmama nəha rini pen tukwe in mə, ‘Piam ruvəuvehe. Nənə tata səim ruəsi kau nəha nīpwrən rəsisī amasan ti nəri nə mə piam rirəriḡ muvehe məsanin a.’

²⁸ Ro iamīnhi irə tini sə rasori niemaha rəpi, rəpwəh nuvnimwəien ia nəkwai nimwə. Tata səvənhi rier, mərəs in mə truvnimwə, ²⁹ mətə in rini pen ti səvənhi tata i mə, ‘Ətə ro! Nuk me rīpik iakamo tukwini pehe nari mik ia kwopun i, mīpkərui mhə nəkwam. Mətə ipkuvei pehe mhə nari riti miou rəmwhen ia kwəti nənī mə tako nəveḡinien irə mhagien pəri kimaha iou me nepwin. ³⁰ Mətə nəpin nərīm nəha sə rinouraha narimnari me səim ti nərəkuiēn nīpran ia suatuk rirəriḡ muvehe ia rukwənu, ikousi əpune kau nəha nīpwrən rəsisī amasan mamō nəveḡinien irə səvənhi.’

³¹ Mireḡi tata səvənhi rini pen tukwe in mə, ‘Nərik. Nəpin me pam krau mik krauarə. Narimnari me pam səiou səim. ³² Mətə ratukwatukw mə tso nəveḡinien i, mhagien, ti nəri nə mə piam in rəmwhen mə ruvəmhə raka, mətə təkwətəkwuni ruvəmīru mwi. Rinəruei, mətə təkwətəkwuni nəha sənətoni mwi.’ ”

16

Iesu rəḡkiari ia iərmama sə ramətui ərəha ti nautə səvəi iəmə asori səvənhi

¹ Iesu rini pen ti nərmama me səvənhi mə, ‘Iərmama riti nautə səvənhi rasori. Səvənhi riti fwe iotukwininari ramətui ti nautə səvənhi, mətə kamini ərəha in mə ramouraha nautə nəha. ² Ro iamīnhi irə iərmama sə nautə səvənhi rasori rəkwein iəmə nəha ruvehe, rəres pen in mə, ‘Nəfe nəḡkiariēn me i iakamreḡi kamini ia niram? Uvei pehe nəkukuə sə ikimərāi pen səim wok irə. Təkwətəkwuni nəha tiko sampam ia wok.’

³ Mireḡi iotukwininari sə ramətui ti nautə səvəi iəmə asori nəha rerin rirhi mə, ‘Səiou iəmə asori trərarki irapw iou ia wok səiou. Mətə niskaiēn səiou rəpwəh nəmwhenien mə takeri tīprənə muvehi mane irə. Iakamauris ti naseiēn mane ti nərmama. Tako nəfe nəha təkwətəkwuni? ⁴ Ah, iakukurən nəfe tako! Nərmama me nəha səməme həpkərpwin pehe mhə ihi kaon me səvənraha sə iəmə asori səiou riməuvei pen minraha, tako rerinraha rəḡien. Trini minuə iako iamīnhi irə, nəpin iəmə asori

* 15:24: Efes 2:1,5, 5:14 * 15:27: Luk 15:2

səiou trərarki iou, irəha tuhəuvehi puvnimwə iou ia nəkwai nimwə me səvənraha.’⁵ Ia nəp̄in nəha in rəkwein nərmama me nəha səməme həpkərpwin pehe mhə ihi kaon səvənraha həuvehe kuation kuation tukwe in. Sə rukupwən mevən, rəres in mə, ‘Ikiməuvehi nəfe mətə ipkuvehi me səvəi iəmə asori səiou, mətə ipkuvehi mhə ihi nənimen?’

⁶ Miregi iərmama nəha rini mə, ‘Tram me irəha pam hantret həukuər ia oel kaməvənari irə.’

Miregi iəmə nəha rini mə, ‘In i nimwai nəkukuə səvəi kaon səim. Tikuvehi, məkure akwauakw, mirai pen mə fifti tram a.’⁷ Iəmə nəha rarə mini pen ti riti mwi mə, ‘Nənə ik ikiməuvehi nəfe mətə ipkuvehi mhə ihi nənimen?’

Miregi iərmama nəha rini mə, ‘Pak flaoa irəha pam wan taosen.’

Miregi iəmə nəha rini mə, ‘In i nimwai nəkukuə səvəi kaon səim. Tikuvehi mirai pen mə pak me irəha pam eit hantret a.’

⁸* Iotukwininari sə ramətui ti nautə səvəi iəmə asori nəha ramo noien riti sə ripkatukwatukw mhə. Mətə kurirə irə iəmə asori səvənhi ruvehe mini vivi in ti nəri nə mə in rukurən nari. Nəri nəha ramahatən pen mə nərmama ia tīprənə i həukurən amasan nari ti noien pisnes irəha nərmama səvənraha. Irəha həukurən amasan mhəpi raka nipwnəti nukuraanien me. ⁹* Nənə iakani pehe tukumiaha i kimiaha tihaməkeikei mhasitu amasan ia nərmama ia nautə me səvəi tīprənə i mə irəha tuhəuvehe mhə kimiaha me nepwin ia nirəha. Nənə nəp̄in nautə me nəha tuhəiwən, Kumwesən truvehi puvnimwə kimiaha ia nimwə me səməme tuhəpkiwən mhə ia nəp̄in riti.

¹⁰* Iərmama sə ramətui amasan ti nəri ouih i a trətui amasan mwi ti nəri asori. Nənə iərmama sə ripkətui amasan mhə ti nəri ouih i tripkətui amasan mhə mwi ti nəri asori. ¹¹ Trini minuə kimiaha hiəpkətui amasan mhə ti nautə səvəi tīprənə i, sin trəmri pehe nautə sə ro nipərhiēnien irə ia rəgimiahā mə tihətui amasan tukwe? ¹² Nənə trini minuə kimiaha hiəpkətui amasan mhə ti narimnari me səvəi iərməpə, sin truvei pehe narimnari me m kimiaha mə tihəuvehi mhə səkimiahā irə?

¹³* Iərmama riti riwən ramo tukwini nari ko ro nəkwai iəmə asori kəru. Trini minuə ro iam̄nhi irə, trokeikei riti məmwəki riti, uə trisiai riti m̄ipkisiai mhə riti. Kimiaha ko hiəpkuvehi pəri mhə Kumwesən mine mane mhə iəmə asori mi irə səkimiahā mə tiho pəri nəkwanrau.”

Nəgkiariien me nepwin səvəi Iesu

¹⁴* Nəp̄in Farisi me həregi nəgkiariien me nəha haris ia Iesu ti nəri nə mə irəha hokeikei pik mane. ¹⁵* Mətə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha Farisi me hiameikuə ia nəmri nərmama mə kimiaha nəmə atukwatukw, mətə Kumwesən rukurən reriimiahā. Nəfe nari nərmama kamhəfiətə irəha me tukwe, mətə ia nəmri Kumwesən rərəha anan.

¹⁶* Kinəvisau irapw Loa səvəi Moses mine nəgkiariien me səvəi profet kupwan me meste pehe Jon Paptaes. Kurirə irə kinaməvisau irapw nəgkiariien amasan i raməgkiari ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə. Nənə nərmama me pam kamhəmwur mə tuhəuvnimwə ia nitətə nəha. ¹⁷* Rəknek̄in mə neiai mine tīprənə krouvehe rouiwən. Mətə rəknek̄in pik mə nukwai nəkukuə ouih i riti sə kimərai pen ia Loa ruvehe miwən.

* 16:8: Efes 5:8, 1Tes 5:5 * 16:9: Mat 6:20, Luk 14:14 * 16:10: Luk 19:17-26 * 16:13: Mat 6:24 * 16:14: Mat 23:14 * 16:15: Mat 23:28, Luk 18:9-14, Prov 6:16-17 * 16:16: Mat 11:12-13 * 16:17: Mat 5:18

¹⁸ Iærman sə rəpwəh pran səvənhi miri pran əpə riti mwi ramo noien ərəha. Prən nəha in ramiri rɪpko mhə səvənhi atukwatukw pran. Nənə iærman sə riri pran sə iærman səvənhi rɪnəpwəh ramo noien ərəha. Prən nəha in ramiri səvəi iærməpə.”

Iærmama kəru riti nautə səvənhi rasori riti nautə səvənhi riwən

¹⁹ Nənə Iesu rini mə, “Iærmama riti nautə səvənhi rasori ramarkahu tinari me nənimenraha rəknekin.^a Ia nəpin me raməni amasan nari, mamagien. ²⁰ Ia kwəruə ia rukwənu səvənhi nærmama kamhəkure pen iærmama riti nəghin nə Lasaros. Nautə səvənhi riwən. Nɪmwəpw me həpɪk ia nɪpwran. ²¹ *Iəmə nə rokeikei pɪk mə traməni nɪmwəkɪmwəkɪ nəveginien sə raməsas irəpw ia ruei tepol səvəi iærmama nəha nautə səvənhi rasori. Kuri me mwi kamhəuvehe, mamhəpwasi nɪmwəpw me səvənhi.

²² Nəpin iærmama nəha nautə səvənhi riwən remhə, nagelo me həuvehi nənɪmwɪn, mhəuvehi mhəuvən, mhəmri pen ia nɪkare Epraham. Iærmama nəha nautə səvənhi rasori in mwi remhə, kɪnɪmwi in. ²³ Fwe Imwei Nəkur Həuvamhə in ramregi nəmisəien asori, məkwətə, mətoni Epraham fwe isipwɪn kwopti Lasaros ia nɪkaren. ²⁴ Nənə in rəkwein əpwəmwis mɪni mə, ‘Tata Epraham. Tikapi iou, mərhi pen Lasaros pwəh revən meitesi nukwai rəgin ia nui, nənə muvehe mɪrapi nəramɪk irə mə trəkwiei. Iakamregi nəmisəien asori ia napw i.’

²⁵ Mətə Epraham rini mə, ‘Nərik. Rerɪm tramrhi narəien səim nəpin ikamɪru ihɪ. Ik ikɪməuvehi narɪmnari amasan me, mətə Lasaros rɪməuvehi narɪmnari ərəha me. Nənə təkwtəkɪwuni nəha in ramregi ramasan ia kwopun i, mətə ik ikamregi nəmisəien asori. ²⁶ Nari riti mwi ko iəpkasitu mhə ia nɪram tɪ nəri nə mə Kumwesən rɪnəmri təpuapəg asori riti ro tukuahag kɪtaha m kɪmiaha. Kɪmaha riti ko rɪpkier mhə ia kwopun i muvehe mətə kɪmiaha. Kɪmiaha riti ko rɪpkier mhə ia kwopun nə muvehe mətə kɪmaha.’

²⁷ Miregi iærmama nəha nautə səvənhi rasori rini mə, ‘Ro iamɪnhi irə iakamase ik tata mə tikərhi pen Lasaros revən fwe ia nɪmwə səvəi tata səiou. ²⁸ Piak me fwe ikɪn irəha pam krirum, pwəh rini pen tɪ nɪrəha i mɪnuə tuhaməkeikei mhəsiari, kamo irəha mwi həuvehe ia kwopun i, kwopun səvəi nəmisəien asori.’

²⁹ Mətə Epraham rini mə, ‘Moses mɪne profet kupwən me həuvəni raka mə nærmama tuhaməkeikei mhəsiari tɪ kwopun nəha. Ramasan mə pwəh piam me hətərig ia nəgkiariien me səvənraha.’

³⁰ Miregi iærmama nəha nautə səvənhi rasori rini mə, ‘Rəkəm, Tata Epraham, sə nəha rɪpkəmwhen mhə. Mətə mə iærmama riti rətui mwi ia nemhəien səvənhi, mevən tɪ nɪrəha, irəha tuhəpwəh noien ərəha me səvənraha.’

³¹ *Miregi Epraham rini pen tukwe in mə, ‘Trɪni mɪnuə irəha həpwəh nətərigien ia nəgkiariien səvəi Moses mɪne profet kupwən me, tuko iærmama riti rətui mwi ia nemhəien səvənhi, mətə ko həpkɪni mhə nɪpərhiienien ia nəgkiariien səvənhi.’ ”

17

Narɪmnari me tuhəuvehe mhəvi nærmama həmwei ia nərəhaien

^a **16:19:** Tinari me nəha nənimenraha rəknekin kino ia linen. Nepwɪn həruerəv rəmwhen ia tinari səvəi kig. * **16:21:** Mat 15:27 * **16:31:** Jon 11:44-48

¹ Nənə Iesu rini pen ti nərmama me səvənhi mə, “Nipərhienien narimnari me tuhəuvehe mhəvi nərmama həmwēi ia nərəhāien, mətə trərəha anan ti iərmama sə truvehi narimnari me nəha mier pehe. ² Trini minuə in ro nəkwərhakwərha me i riti rimwēi ia nərəhāien, Kumwesən trərpwīn noien ərəha səvənhi. Iərmama nəha triregi rərəha anan məpi raka kərihi pen kəruətērei asori ia nipətəkinuan, kosə irapw i ia təmweī təsi. ³ *Kimiāha tihaməkeikei mhatuakəm amasan tukumiaha. Trini minuə piam ro noien ərəha ia niram, tikinise pen tukwē in mə rəpwəh. Mə rirərig ia nətərigien səvənhi, məpwəh, tikenouenou i. ⁴ Trini minuə ia nəpīn kuatia ro noien ərəha ia niram m sefen mətə ia noien me nəha ramo rirərig mwi irə mīni pehe tukw ik i mə, ‘Noien i iakamo rərəha. Pwəh iakəpwəh,’ nənə tikaməkeikei menouenou noien ərəha səvənhi.”

Nahatətəien

⁵ *Nənə aposol me səvəi Iərimənu səkitaha həni mə, “Iərimənu. Tiko mwi nahatətəien səkimaha ruvehe mīskai mwi.”

⁶ *Miregi Iərimənu səkitaha rini mə, “Trini minuə nahatətəien səkimiaha rouihi a rəmwhēn ia nuni nei nəha mastat sə rouihi anan ia nuni nei me, hiəukurən nīnien ti nei asori i mə ‘Tiko meivi utə atukw a nuam me, mevən mərəer ia təmweī təsi,’ nənə tro nəkwamīāha.”

Noien səvəi iərmama sə ramo tukwini pen nari m iəmə asori səvənhi

⁷ Nənə Iesu rini mə, “Kimiāha hiaməfətərig irə? Trini minuə iəmə asori riti rərhi pen iərmama riti sə ramo tukwini nari min revən mə trərar ia nəmhien uə ramətui ti sipisip me, nəpīn iərmama nəha ruku pen fwe ia nəmhien muvehe, ko səvənhi iəmə asori rini pen tukwē in mə, ‘Itə. Təkwətəkwuni tikuvehe krauəni pəri nari?’ ⁸ Rekəm! Mətə iəmə asori səvənhi trəgkiari pen min mīni mə, ‘Itə. Evən məpnəpənə sənək riti nəveginien, nənə mevən markahu amasan səim muvehe. Nəpīn iakaməvegin, mamənīmwi, tikamo tukwini pehe nari miou. Nəpīn ikino pam, nənə ikukurən nənien nəveginien sənəm.’ ⁹ ? Nəpīn iərmama iamīnhi ro nəkwai iəmə asori səvənhi, kimiāha hiəukurən mə iəmə asori nəha rini pen tanak tukwē in uə rekəm? Rekəm! ¹⁰ Kimiāha nə hiəmwhēn ia nərmama səməme hiamo tukwini nari m Kumwesən. Nəpīn tiho pam narimnari me nəha in rīməni mə tiho, tihaməkeikei mhəni mə, ‘Kwa kimaha i nərmama me səməme iahamo tukwini nari. Kimaha iahəno a nəfe ratukwatukw mə taho.’”

Nərmama ten nemhəien skai ramo tekīnraha həuvehe Iesu romasan irəha

¹¹ *Iesu ramevən fwe ia Jerusalem, makurau ia nīmwrhēnhi tənə mi nəha Sameria mīne Kalili. ¹² Nəpīn rier pen ia rukwənu riti, nərmama ten nemhəien skai ro tekīnraha həuvehe tukwē, mhərəer isipwīn kwopti, ¹³ *mənəmhəkweīn əpwəmwīs mə, “Iesu Iərimənu! Api tukumaha!”

¹⁴ *Nəpīn Iesu rətə irəha, rini pen ti nīrəha i mə, “Kimiāha tiho mhəuvən ti pris me pwəh irəha hətə nipwramīāha.” Nəpīn irəha kamhəuvən ia suatuk, nipwranraha ruvehe məmher.

¹⁵ Nənə irəha riti rətə mə nipwran rīnəsānīn, rirərig mwi, maməkweīn əpwəmwīs, maməgnəgīni Kumwesən. ¹⁶ Iəmə nəha in iəmə Sameria. Ruvehe mīnīmwi nukurhun mi ia nəmri Iesu, mīni tanak tukwē.

* 17:3: Mat 18:15 * 17:5: Mak 9:24 * 17:6: Mat 17:20, 21:21 * 17:11: Luk 9:51-52,
Luk 13:22 * 17:13: Lev 13:45-46 * 17:14: Lev 14:2-3, Luk 5:14

17 Nənə Iesu rini mə, “Kimiaha nəha nıpwramiaha ruvehe mınəmher rosi kimiaha pam ten uə? Mətə nərmama naen mwi pəku? 18 Rəfo iəmə i rıpkə mhə in iəmə İsrəl in əpa rırərig məgnəgini Kumwesən?” 19 *Nənə Iesu rini pen ti iəmə i mə, “Tiko mərəer mamevən. Nahatətəien səim rino raka ik ikuvehe məsanin.”

Tinesən nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə ruvehe?

20 *Farisi me nepwin həres pen Iesu i mə, “Tinesən nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə ruvehe?” Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Nəpin nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə truvehe irə, nərmama tuhəpkətoni mhə nımtətien me. 21 *İrəha tuhəpkini mhə mə, ‘Hətə ro, in i!’ uə ‘In nəha!’ İrəha tuhəpwəh niniien iaminha irə ti nəri nə mə həregi ro nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə rınarə raka ia kurkwamiaha.”

22 Nənə Iesu rini pen ti nərmama me səvənhi mə, “Nəpin nəha rauvehe kimiaha tihokeikei pik mə tihətoni iou, İəməti İərmama, ia nəpin riti səiou, mətə tihəpkətoni mhə. 23 *Nərmama nepwin tuhəni pehe tuku-miaha i mə, ‘Hətə ro in nəha’ uə ‘Hətə ro in i.’ Mətə kimiaha tihəpwəh nierien, mhəpwəh nukurirəien irəha. 24 Nəpin rouapir irə nərmama hətoni nəhiarpwien səvənhi ia nıməgouəgou fwe pesu meste nari fwe prehi. Iou, İəməti İərmama, nəpin səiou sə takuvehe irə tro mwi iamınhi. 25 *Mətə takaməkeikei mukupwən miregi nəmisiəien me rıpkik. Nərmama ipwet mine tuhəni ərəha iou, mhəuvei pehe təkutanraha miou.

26 Nəpin iou, İəməti İərmama, takuvehe irə trəmwhen ia nəpin səvəi Noa. 27 Nərmama me kamhəvegin, mamhənimwi. Nərman me kamhəiri nıpran. Nıpran me kamhesi pen nərman. İrəha kamho noien me nəha mamhəuvən meste Noa ruvnimwə ia nitətə asori səvənhi, nənə nui asori ruvehe, məuiui irəha, irəha pam həmwənimw.

28 *Trəmwhen mwi nəpin səvəi Lot. Nərmama kamhəvegin, mamhənimwi, mamhəmri pen nəmri nari ia narimnari me, mamhəuvehi nənimenraha, mamhəmhu, mamho nimwə me. 29 Mətə nəpin nəha Lot rier ia Sotom irə, napw mine təpisi krouukrutə fwe ia nıməgouəgou, roueiwəiu pehe rouahi əmwesi irəha pam.

30 Nəpin nəha iou, İəməti İərmama, takuvehe irə trəmwhen a mwi. 31 *İa nəpin nəha, trini mınuə İərmama riti ramapwis ia təkure nimwə səvənhi traməkeikei meiwəiu map akwauakw, məpwəh nuvnimwəien mə truvehi nari riti ia nəkwai nimwə. Trini mınuə İərmama riti raməmhu ia nəmhien səvənhi traməkeikei mo rəmwhen a mwi, map akwauakw, məpwəh nırərigien mevən fwe imwəni. 32 Reriməiaha tramrhi pran səvəi Lot. 33 *İərmama sə rəmwur mə trəkwtəmhiri nımiruien səvənhi trarfai irə. Mətə İərmama sə raraka ia nımiruien səvənhi truvehi nımiruien rerin. 34 İakani pehe tukumiaha i ia nəpin nəha ia nəpin İərmama kəru trouapri pəri ia nıməhan kuatia, tukuvehi raka riti, kəpwəh riti. 35 Pran kəru trouvənari pəri, tukuvehi raka riti, kəpwəh riti.” 36 a 37 *Miregi nərmama me səvəi Iesu həni pen tukwe in mə, “Pəku, İərimənu?”

* 17:19: Luk 7:50 * 17:20: Jon 3:3, 18:36 * 17:21: Mak 13:21 * 17:23: Luk 21:8

* 17:25: Luk 9:22 * 17:28: Jen 18:20, Jen 19:25 * 17:31: Jen 19:17,26, Mat 24:17-18

* 17:33: Luk 9:24 a 17:36: Nəkukuə me rıpkik kimərai pen Niutestamen irə ia nəgkiariien səvəi nəkur Kris kupwən kwopi nəgkiariien ia vas 36 riwən. Mətə nepwin həni iaminhi irə mə, “İərman kəru trouəmhu fwe ia nəmhien, tukuvehi raka riti, kəpwəh riti. * 17:37: Job 39:30

Miregi in rini pen ti niraha i ma, "Ia kwopun paku nipwrai nari remha ikin menu me naha kamhani nipwrai nari sa remha tuhauvehe mhousasimwin iraha me, mhani."

18

Pran riti reres pen iamā asori sā ramākiri nāgkiariien mā trasitu irā

¹ *Nāpin riti Iesu rokeikei mā trahatən nārmama me sāvənhi mā iraha tuhamakeikei mhāfwaki ia nāpin me, mhāpwāh nāpouien i. Ro pen in rini nusipekinien riti ti niraha i ² mā, "Ia rukwānu riti iamā asori riti sā ramākiri nāgkiariien. In rāpwāh nehekārien Kumwesən, māpwāh mwi nisaiiien nārmama. ³ Ia rukwānu naha pran riti iārman sāvənhi remhā māpwāh in. Ia nāpin me rauvehe ti iamā asori sā ramākiri nāgkiariien, mamini pen tukwe in mā, 'Asitu ia nirak, minise iārmama i ramini araha iou.'

⁴ Tui kwopti iamā asori naha ripko mhā nari riti, mātə kurirə irā ramətərig mā, 'Nipārhiēnien iapkihekir mhā Kumwesən, māpwāh mwi nisaiiien nārmama, ⁵ *mātə ti nari nā mā prən i ramometə iou iamānhi irā, takasitu irā, minise iārmama naha ramini araha in. Mā iapko mhā prən i trauvehe ia nāpin me, takəpou i.' "

⁶ Nənə Iərimənu səkitaħa rini mā, "Kimiāħa tihətərig ro nāgkiariien sāvai iamā asori naha. In iamā rərəħa, mātə rini mā trasitu ia prən naha. ⁷ Nənə kimiāħa hiaməfətərig ia Kumwesən? Trəfo ia nārmama me naha in ruvərfi raka iraha mā sāvənhi səməme kamhasək pen tukwe in ia ran mine ia nāpin? Ko in ro tanpen ia niraha, māpwāh nāmri atukwatukwien nəfe kamhasək pen in tukwe? ⁸ Iakani peħe tukumiāħa i mā in trasitu akwauakw ia niraha, māmri atukwatukw nəfe kamhasək pen in tukwe. Nāgkiariien i iakani ro nipārhiēnien. Mātə rəfo? Nāpin iou, Iəmətə iārmama, takrərig peħe mwi ia tīprənə i, takətoni nārmama hāpik kamhahətətə ia nirak uə rekəm?"

Iesu rusipekin ia Farisi riti mine iārmama riti sā kamərəku pen takis min

⁹ Ia nāpin naha Iesu rini mwi nusipekinien riti mwi ti nārmama nepwin səməme rerinraħa ramrhi minuə iraha hatukwatukw, mamhətə araha nārməpə. ¹⁰ In rini mā, "Iārmama kəru krouutə pen fwe ia nimwə sāvai Kumwesən mā trouəfwaki. Riti Farisi. Riti iārmama sā kamərəku pen takis min. ¹¹ *Nənə Farisi rərer əpə məfwaki iamānhi irə mā, 'Kumwesən. Iakini tanak tukw ik ti nari nā mā iou iapkəmwhen mhā ia nārmama nepwin. Iraha kamhakres, mamho noien ikou, mamhəiri nipran sāvai nārməpə. Iakini tanak tukw ik ti nari nā mā iapkəmwhen mhā ia iārmama naha kamərəku pen takis min. ¹² *Ia nəfwakiien kuatia iakəpwāh nāniien nari m kəru ti nəfwakiien. Iakuai narimnari me pam sā iakapeki iraha pam ten sə ro kuatia irə səim.'

¹³ *Mətə iārmama naha kamərəku pen takis min, ramərer isipwin kwopti. Ko ripkəkwtə mhā ia niməgouəgou, mātə rerin rəpou. In ramərpwərpwi a kwənpwenhin tukwe, mamini mā, 'Kumwesən, tikapi iou. Iou iamā araha.' "

* 18:1: Rom 12:12, Kol 4:2, 1Tes 5:17 * 18:5: Luk 11:7-8 * 18:11: Luk 16:15 * 18:12: Aes 58:2-3, Jen 14:20, Mat 23:23 * 18:13: Sam 51:1

14 * Nənə Iesu rini mə, “İakani pehe tukumiaha i nəpın irau kroueiwaiu rouevən fwe rukwənu, iərmama sə kamərəkü pen takis min in ratuk-watukw ia nəmri Kumwesən, mətə Farisi ripkatukwatukw mhə, ti nəri nə mə iərmama sə rauvehi utə in, Kumwesən truvehi irapw in, mətə iərmama sə rauvehi irapw in, Kumwesən truvehi utə in.”

Iesu rəkwein amasan ia nəkwərhakwərha

15 Nəpın riti nərmama nəpwin kamhərəhi kwəti nəkwərhakwərha me mamhəuvehe ti Iesu mə in trirapi irəha, məkwein amasan ia nirəha. Nəpın nərmama me səvənhi hətoni, hənise irəha. 16 Mətə Iesu rəkwein irəha həuvehe tukwe, mını mə, “Pwəh nıpwənəti nəkwərhakwərha me həuvehe tukw iou. Tihəpwəh nıniseien irəha ti nəri nə mə nitətə sə Kumwesən ramərımənu irə səvəi nərmama səməme həmwhen ia nəkwərhakwərha me i. 17 * İakani nıpərhiendien tukumiaha i mə iərmama traməkəikei mo rəmwhen ia iəkunouihi, muvehi nitətə sə Kumwesən ramərımənu irə. Mə ripko mhə trıpkuvnimwə mhə ia nitətə nəha.”

Iərmama nautə səvənhi rasori rokeikei mə truvehi nımıruien rerin

18 * İəmə asori riti səvəi nəkur Isrel rəres Iesu i mə, “İahətən, ik iəmə amasan. Nəfe noien takaməkəikei mo mə takuvehi nımıruien rerin?”

19 Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Rəfo ikini mə iou iəmə amasan? İərmama amasan riti riwən. Kumwesən əpa in ramasan. 20 * İk ikuvəkürən raka loa me səvəi Kumwesən. In rini mə, “Tikəpwəh nəkresien pran, məpwəh nousi əpuneien iərmama, məpwəh nəkresien, məpwəh neikuəien. Tikaməkəikei misiai səim tata mine mama.”

21 Miregi iərmama nəha rini mə, “Loa me pam i iakamesi pen fwe ia nouihien səiou muvehe meste pehe ipwet mine.”

22 Nəpın Iesu riregi nəgkiariien i, rini pen tukwe in mə, “Nari kuatia rarə ikəpwəh ihi noien. Evən, məmri pen nəmri nari ia səim narimnari me. Nəpın kuvehi nənimen, tikuvehi mane, muvei pen m nərmama nautə səvənraha riwən. Nənə səim nautə trıpik fwe ia neiai. Nəpın ikino pam, ikuvehe mukurirə iou.”

23 Mətə nəpın iərmama nəha riregi nəgkiariien nəha, rerin ruvehe məpou pik, ti nəri nə mə nautə səvənhi rasori anan. 24 Nəpın Iesu rətoni mə rerin rəpou pik iamınhi, rini mə, “Rəknekin ti nərmama nautə səvənraha rasori mə tuhəuvnimwə ia nitətə sə Kumwesən ramərımənu irə. 25 İərmama nautə səvənhi rasori rəknekin tukwe in mə truvnimwə ia nitətə sə Kumwesən ramərımənu irə. Rəknekin məpi raka nərimıru nəha kamel rasu pen ia ruei nitel mier.” 26 Nəpın Iesu rini irapw nəgkiariien nəha, nərmama səməme kamhəregi həni mə, “Mə rəknekin iamınhi, nisimə nəha ko həuvehi nımıruien?”

27 * Mətə Iesu rini mə, “Nəfe nari rəknekin nərmama ko həpko mhə mətə riməru ti Kumwesən.”

28 Nənə Pita rini mə, “Ətə ro. Kimaha iahənəpwəh narimnari me səkimaha mamhəkürirə ik.”

29 Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “İakani nıpərhiendien tukumiaha i mə nərmama me pam səməme həpwəh narimnari me səvənraha ti nitətə sə Kumwesən ramərımənu irə tuhəuvehi tain. Trıni mınıuə iərmama riti rəpwəh nimwə səvənhi, uə pran səvənhi, uə piəvni me, uə tata mine mama səvənhi, uə nəkwərhakwərha me səvənhi, 30 ia nitətə ipwet mine

* 18:14: Mat 23:12 * 18:17: Mat 18:3 * 18:18: Luk 10:25 * 18:20: Eks 20:12-16, Dut 5:17-20 * 18:27: Mak 14:36

in truvehi tain rasori mwi, nənə ia nitətə sə rauvehe in truvehi nīmīruien rerin.”

Iesu rini irapw ti nərmama me səvənhi mə in traməkeikei memhə

³¹ *Ia nəpīn nəha Iesu riri raka əpa nərmama səvənhi twelef, mini pen ti nirəha i mə, “Həregi ro. Kitaha saməutə mamhəuvən fwe ia Jerusalem. Ia kwopun nəha nəgkiariien me pam səməme kamhəgkiari ia nirak Iəməti Iərmama ia nəkukuə me səvəi profet kupwən me tuhəuvehe mhəukuə.

³² *Tukuvei pen iou ia rəgi nərmama rīpko mhə irəha nəkur Isrel. Nənə irəha tuharis əkenhin ia nirak, mho naurisien miou, mhərgəvəsi iou, ³³ mhərisi iou, nənə mhousi əpune iou. Ia nəpīn sə ro kahar irə takətui mwi ia nemhəien səiou.”

³⁴ *Mətə nərmama me səvənhi həreirei narimnari me i. Nəgkiariien i rərkwafə ti nirəha. Həpkuvehi amasan mhə nīpwrān.

Iesu ro iərmama riti nənimen rīfwə rətui mətə nari

³⁵ Nəpīn Iesu rīnamevən ipaka ti taon nəha Jeriko, iərmama riti nənimen rīfwə raməkure ia nīkare suatuk, mamase mane. ³⁶ Nəpīn rīregi nərmama me həpīk kamhəuvehe mamhəukurau ia suatuk, rəres mə, “Nəfe i?” ³⁷ Miregi həni pen tukwe in mə, “Iesu iəmə Nasaret i ruvehe makurau.”

³⁸ *Ia nəpīn nəha iərmama nəha rīnaməkwein əpwəmwis mə, “Iesu, kwənəkwas səvəi Kig Tevit! Api tukw iou!”

³⁹ Nənə nərmama səməme kamhərer kupwən hənise in, mamhəni mə, “Afafa a, məpwəh nəgkiariien!” Mətə in rarīpīn maməkwein əpwəmwis mwi mamini mə, “Iesu, kwənəkwas səvəi Kig Tevit! Api tukw iou!”

⁴⁰ Nənə Iesu rərer, mini pen ti nərmama me mə irəha tuhəiri iərmama nəha mhəuvehe tukwe in. Nənə nəpīn iərmama nəha ruvehe ipaka, Iesu rəres pen in minuə, ⁴¹ “Ikokeikei mə tako nəfe mik?”

Miregi rini mə, “Iərimənu. Iakokeikei mə takətui mətə nari.”

⁴² *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Itə. Tikətui mətə nari. Nahatətəien səim rīnomasan raka nənimem.” ⁴³ Nənə təkwtəkuni nəha rətui minamətə nari, nənə mukurirə ia Iesu, muvehi utə nəghi Kumwesən. Nərmama me pam hətoni həgnəgini Kumwesən.

19

Iesu mine Sakias

¹ Iesu rier pen ia taon nəha Jeriko, mamevən mə trəpi simwīn. ² Ia taon nəha iərmama riti nəghin nə Sakias. In iəmə asori riti ia nirəha nərmama kaməroku pen takis minraha. Nautə səvənhi rasori. ³ In ramarkut mə trətə Iesu mə in nəfe iərmama. Mətə nərmama həpīk kamhərer tukuahag in. Ko rīpkətoni mhə ti nəri nə mə in rukwakwa. ⁴ Ro pen raiu mukupwən ia nirəha, məputə ia nei riti kani mə sikamo mə trətə Iesu ia kwopun nəha trukurau ikīn.

⁵ Nəpīn Iesu ruvehe muvehi tegin kwopun nəha, rəkwtə, mini pen tukwe in mə, “Sakias. Eiwaiu akwauakw. Takaməkeikei muvniwə ia nimwə səim ipwet.” ⁶ Nənə Sakias reiwaiu akwauakw a miri Iesu rouevən fwe ia nimwə səvənhi. Rerīn ramagien.

* 18:31: Luk 24:44 * 18:32: Luk 9:22,44 * 18:34: Mak 9:32 * 18:38: Mat 15:22

* 18:42: Luk 7:50

7 *Mətə nəpin nərmama hətoni, kamhəni ərəha İesu mhəni mə, “In revən mamapwis ia nəkwai nimwə səvəi iəmə rərəha riti.”

8 *Fwe ia nəkwai nimwə Sakias riskəmter, mini pen ti İərimənu səkitaha mə, “İərimənu. Regi ro! Takuai nautə səiou ia nənimen kəru, muvei pen riti m nərmama nautə səvənraha riwən. Trini minuə iakinakres m iərmama riti, takərpwin pen min m kefə.”

9 *Miregi İesu rini pen tukwe in mə, “İpwet nimiruien vi ruvəuvehe ti nərmama ia nəkwai nimwə i ti nəri nə mə iəmə i in mwi kwənəkwus riti səvəi Epraham. 10 *In nə iou, İəməti İərmama, iakiməuvehe tukwe mə takətui nərmama səməme hənəruei, nənə muvei pen nimiruien vi minraha.”

İesu rusipekin ia silin me kino ia kol

11 *Nəpin nərmama kamhətərig ia nəgkiariien me nəha, İesu rarə mini mwi nusipekinien riti ti nərəha i ti nəri nə mə in ruvəuvehe ipaka ti Jerusalem rərənraha ramrhi mə rosi in truvehe mo kig irə minamərimənu ia nitətə səvəi Kumwesən təkwətəkwuni. 12 *Ro iamınhi irə İesu rini mə, “İəmə asori riti revən ia tənə riti isipwin mə kig riti fwe ikin truvei pen nasorrien min. Nənə in trirərig mərimənu ia nəkur imwəni. 13 Kurirə iəmə asori nəha rier, rəkwein nərmama səməme kamho tukwini nari min irəha pam ten, muvei pen silin kino ia kol kuatia kuatia minraha, nənə mini pen ti nərəha i mə, ‘Kimiəha tihəuvehi mane me i mhowok irə meste takrərig pehe mwi.’

14 *Mətə nəkur imwəni me həmwəki iəmə asori nəha, mhərhi pen nərmama nepwin həkurirə in, mhəuvən mhəni pen ti kig sə truvei pen nasorrien min mə, ‘Kiməha iahəpwəh nokeikeien mə iəmə i trərimənu ia kiməha.’

15 Mətə kig nəha rəpwəh nınipehien irəha, muvei pen nasorrien m iəmə asori nəha. Nənə nəpin iəmə asori nəha rirərig pehe imwəni, rini nəkwan minuə tukəkwein nərmama me nəha kamho tukwini nari min səməme in riməuvei pen mane me minraha mə tuhəuvehe tukwe. In rokeikei mə trukurən mane me in riməuvei pen minraha hənowok irə mhəuvehi nəfe mane mwi rasori mwi.

16 Sə rukupwən muvehe mərer ia nənimen mini mə, ‘İəmə Asori. Silin i ikiməuvehi pehe miou kino ia kol rukwəhi mwi silin me kino ia kol irəha pam ten.’

17 *Miregi iəmə asori rini pen tukwe in mə, ‘Səim wok ramasan. Ik iərmama sə ikəmo tukwini amasan nari miou. İkinətui amasan ti nəri ouihi. Ro pen takuvei pehe nasorrien mik ikərimənu ia taon me irəha pam ten.’

18 Nənə sə resi pen ruvehe, mini mə, ‘İəmə asori. Silin i ikiməuvehi pehe miou kino ia kol rukwəhi mwi silin me kino ia kol irəha pam krirum.’

19 Miregi iəmə asori rini pen tukwe in mə, ‘İk tikərimənu ia taon me irəha pam krirum.’

20 Nənə riti mwi ruvehe, mini mə, ‘İəmə Asori. Silin i in i ikiməuvehi pehe miou kino ia kol. İakehekir ik, mərkwafə i ia kwəti tinari, 21 ti nəri nə mə ik iərmama riti noien səim riskai. İkəuvehi rəka narimnari me sə iərməpə rinəmri, nənə məpeki rəka mwi nəveginien ia nəmhien sə ipkəpwei mhə.’

* 19:7: Luk 15:2 * 19:8: Eks 22:1, Nam 5:6-7 * 19:9: Wok Me 16:31, Luk 13:16 * 19:10: Luk 15:4, Jon 3:17, 1Tim 1:15 * 19:11: Mat 25:14-30 * 19:12: Mak 13:34 * 19:14: Jon 1:11 * 19:17: Luk 16:10

22 Mətə iəmə asori rini pen tukwe in mə, 'Ik iəmə ərəha. Ikamo tukwini ərəha nari miou. Nəgkiariien atukw səim ro pui ik. Ik ikuvəukurən raka mə iou iərmama riti noien səiou riskai. Iakauvehi raka narimnari me sə iərməpə rinəmri, nənə mapekı raka mwı nəveginien ia nəmhien sə iapkəpwei mhə. 23 Mətə rəfo ikəpwəh nəmri penien səiou mane fwe ia pag? Kamo ipkəmri pen ko iapkuvehe mıpkuvehi ihi mane səiou mine sə rəkwaku pag rukwəhi.'

24 Nənə iəmə asori rini pen ti səməme kamhərer ia kwopun nəha mə, 'Həuvehi raka silin nəha kino ia kol ia rəgin mhəuvei pen m iərmama sə rauvehi silin me kino ia kol irəha pam ten.'

25 Miregi irəha həni pen tukwe in mə, 'Iəmə Asori! Mətə in ruvəuvehi raka ten.'

26 *Miregi iəmə asori rini mə, 'Takani pehe tukumiaha i iərmama sə kuvei pen nari riti min, ro wok irə, tukuvei pen sə rəkwaku min. Mətə iərmama sə kuvei pen nari riti min, ro nəri auər a irə, tukuvehi raka pam tukwe. 27 Mətə nərmama me nəha səməme həmwəki iou, mhəpwəh nokeikeien mə takərimənu ia nirəha, həuvehi irəha mhəuvehe ia nənimək, nənə mhouisi əpune irəha.' "

Iesu revən ia Jerusalem

28 Iesu rini pam nəgkiariien me nəha, mərari, mautə mamevən fwe ia Jerusalem. In rakupwən nərmama me kamhəkuriə. 29 Nəpin rier pen ia təkueə nəha nəghin nə Təkueə Olif ipaka ti rukwənu mi nəha Petfas mine Petani, rərhi pen iərmama kəru səvənhi, 30 mini mə, "Kimirau tirouevən ia rukwənu nəha samarəti pen i. Nəpin tirouəpirapw fwe ikın, tirouətə kwəti togki riti kınəkwi tərini, iərmama rıpkəkure raka mhə irə. Tiroufi raka nari irə, rouəsigi rouvehe ia kwopun i. 31 Trini minuə iərmama riti rəres kimirau mə, 'Rəfo iroufi raka nari irə?' tirouni pen tukwe in mə, 'Iərimənu səkitaha raməres i.' "

32 *Ro iamınhi irə, iərmama mi nəha Iesu rərhi pen irau, krouevən rouətoni narimnari me pam rosi in riməni pen ti nirau i. 33 Nəpin kroufi raka nari ia kwəti togki nəha, iərmama səvənhi nəha kwəti togki rini pen ti nirau i mə, 'Rəfo iroufi raka nari irə?'

34 Miregi krouni mə, "Iərimənu səkitaha raməres i."

35 Nənə krouəsigi kwəti togki nəha rouvehe ti Iesu, rouəpənə pen kot mi səvənrau ia təkuren, nənə rouasitu ia Iesu rəputə məkure irə. 36 *Nəpin in rəkure ia kwəti togki nəha mamevən, nərmama həpənə pen kot me səvənraha ia suatuk. 37 Nəpin Iesu rameiwaiu ia Təkueə Olif, minamevən ipaka ti Jesrusalem, nərmama me pam səvənhi həpik anan, hənamagien, mamhəkwein əpwəmwis, mamhəgnəgini Kumwesən ti nımtətien asori me hənətoni, 38 *mamhəni mə, "Səgnəgini kig i rauvehe ia nəghi Iərimənu səkitaha!

Nəmərınuien fwe ia neial.

Kauvehi utə nəghi Kumwesən fwe irənhə anan!"

39 Ia nəpin nəha Farisi me nəpwın ia reri nərmama həni pen ti Iesu i mə, "Iahatən. Nise əknekin səim me nərmama mə tuhafafa."

40 Miregi Iesu rini mə, "Takani pehe tukumiaha i. Trini minuə irəha hafafa, kəruətərei me i tuhəkwein əpwəmwis."

Iesu ramapi ti Jerusalem

* 19:26: Mat 13:12, Luk 8:18 * 19:32: Luk 22:13 * 19:36: 2King 9:13 * 19:38: Luk 2:14

41 *Nəp̄in Iesu ruvehe ipaka ti taon nəha Jerusalem mətoni, ramapi ti nərmama me ikin, 42 *mini mə, “Rosi ko ramo kimiaha hiəukurən ipwet i narimnari me sə trəmri nəməriniuen, mətə təkwətəkwuni mine kamhərkwafə ko kimiaha hiəpkətoni mhə. 43 Mətə nəp̄in nəha rauvehe nərmama səməme haməmwəki kimiaha tuhəuvehe mheikurkurau ia kimiaha. Naruagən me səvənraha tuheri t̄iprənə mhərkurau ia taon səkimiaha mhəkure tukuahag ia kimiaha. 44 *Irəha tuhousi testesi nimwə me səkimiaha, mharə mhousi əpune pam mwi kimiaha ia kwopun i. Ko irəha həpkəpwəh mhə kəpwier riti raməkure əknek̄in ia riti, ti nəri nə mə Kumwesən ruvəuvehe raka mə truvehim̄iru kimiaha, mətə kimiaha hiəpkətə sas mhə ia nəp̄in nəha.”

Iesu revən ia nimwə səvəi Kumwesən

45 Nənə Iesu revən ia nimwə səvəi Kumwesən, minaməkoui irapw nərmama səməme kamhəmri pen nəmri nari ia narimnari me mə tukuvehi nənimen, 46 mini pen ti nirəha i mə, “K̄imərai pen ia Nəkukua Ikinan minuə ‘Nimwə səiou tro nimwəfwaki irə.’ Mətə kimiaha hiəno ruvəuvehe kwopun rakes me kamhərkwafə ikin.”

47 *Ia nəp̄in me Iesu ramevən ia nimwə səvəi Kumwesən, mamahatən nərmama me. Pris asori me mine nahatən me səvəi Loa mine nəmə asori me nepw̄in mwi səvəi nəkur Isrel hokeikei mə tuhousi əpune in. 48 *Mətə riskai ti nirəha. Ko həpkətoni mhə suatuk riti ti noien ti nəri nə mə nərmama me pam hokeikei pik mə tuhətərig ia nəgkiariien me səvənhi.

20

Nəmə asori me həres Iesu mə sin riməuvei pen nəsor̄ien min

1 Nəp̄in riti, Iesu ramahatən nərmama ia nimwə səvəi Kumwesən, maməvisau nəgkiariien amasan minraha, nənə pris asori me mine nahatən me səvəi Loa mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel həuvehe, 2 mhəni pen tukwe in mə, “Ni pehe tukumaha i. Ikamo narimnari me i ia nəkwai sin, uə sin rəsəni ik mə tiko narimnari me i?”

3 Miregi Iesu r̄ini pen ti nirəha i mə, “Iou mwi takəres kimiaha nəresien riti. Hani pehe tukw̄iou i. 4 Fwe kupwən sin rərhi pehe Jon mə tro paptas ia nərmama, Kumwesən uə iərmama riti?”

5 Nənə irəha hək̄iari pəri, mamhəni mə, “Tsəfni irə i? Tuko səni mə Kumwesən rərhi pehe Jon Iesu tr̄ini pehe tukutaha i mə ‘Ro iam̄inhi irə rəfo kimiaha hiəpwəh n̄iniien n̄ipərhiēnien ia nəgkiariien səvəi Jon?’ 6 Mətə tuko səni mə iərmama riti rərhi pehe Jon, nərmama me pam i tuhəkwi əpune kitaha ia kəruətərei me, ti nəri nə mə irəha kamhəni n̄ipərhiēnien ia Jon mə in profet riti.”

7 Ro pen irəha həni pen ti Iesu i mə, “K̄imaha iahəreirei mə sin rərhi pehe Jon mə tro paptas ia nərmama.”

8 Miregi Iesu r̄ini pen ti nirəha i mə, “Iou mwi ko iakəpwəh n̄iniien tukumiaha i mə iakamo narimnari me i ia nəkwai sin.”

Iesu rusipek̄in ia iəmə asori riti mine n̄ime i krep səvənhi

9 *Iesu rinaməgkiari m nərmama mini irapw nusipek̄inien riti ti nirəha i, mini mə, “Iəmə asori riti rəpwei nəkwus nəha krep ia nəmhien səvənhi, məpwei pam, nənə məseni nərmama nepw̄in həuvehe mhətui ti n̄ime i

* 19:41: Jon 11:35 * 19:42: Aes 6:9-10, Mat 13:14, Rom 11:8 * 19:44: Luk 21:6, 1:68

* 19:47: Luk 21:37, 22:53, Jon 18:20 * 19:48: Mat 21:46, Mak 14:1-2, Luk 20:19 * 20:9:

Aes 5:1

krep sǝvǝnhi. Irǝha tuhǝmhu ikǝn, mhesi kwǝnkwai krep, mhǝuai, mhǝuvei pen nǝpǝrǝn mǝ iǝmǝ asori. Iǝmǝ asori rǝmri nǝmei krep sǝvǝnhi ia rǝgǝnraha, mier mevǝn ia tǝnǝ ǝpǝ iti marǝ kǝni tui fwe ikǝn. ¹⁰ *Nǝpǝn kwǝnkwai krep rǝmruǝ, iǝmǝ asori rǝrhi pen iǝrmama riti sǝ ramo tukwini nari min revǝn mǝtǝ nǝmǝ hamǝtui ti nǝmei krep sǝvǝnhi mǝ tuhǝuvei pen nukwai krep me nepwǝn min. Mǝtǝ nǝmǝ kamhǝtui ti krep hǝuǝsi iǝmǝ nǝha, mhǝrhi pen i rǝmevǝn, mhǝpwǝh nuvei penien nari riti min. ¹¹ Nǝnǝ iǝmǝ asori rǝrhi pen mwi iǝrmama riti mwi sǝ ramo tukwini nari min revǝn. Mǝtǝ ho rǝmwǝn a mwi irǝ, mhǝuǝsi in, mhǝ naurǝsien min, mhǝrhi pen in rǝrǝrig, mhǝpwǝh nuvei penien nari riti min. ¹² Nǝnǝ iǝmǝ asori rǝrari mǝrhi pen sǝ ro kahar irǝ revǝn. Sǝ nǝha mwi hǝuǝsi in nǝpwǝran me rǝpǝruǝpǝruǝ, mhǝrarki irapw i.

¹³ Ia nǝpǝn nǝha iǝmǝ asori sǝvǝi nǝmei krep rǝni mǝ, ‘Takǝfo i? Ramasan mǝ pwǝh iakǝrhi pen nǝrǝk keikei. Irǝha tuhǝtoni, mhǝsiai in.’

¹⁴ Mǝtǝ nǝpǝn nǝmǝ me nǝha hǝtoni tǝni iǝmǝ asori rauvehe, hǝni pen ti nǝrǝha me i mǝ, ‘Kwa tǝni iǝmǝ asori nǝha. Nǝpǝn tata sǝvǝnhi tremhǝ, nǝmhien i ruvehe mo sǝvǝnhi. Pwǝh sousi ǝpune nǝnǝ nǝmhien sǝvǝnhi truvehe mo sǝkitaha i.’ ¹⁵ Nǝnǝ irǝha hǝkwtǝmhiri, mhǝusi ǝpune, mhǝrarki irapw ia taniruǝ.

Ro iamǝnhi irǝ iǝmǝ asori sǝvǝi nǝmei krep trǝfo ia nǝmǝ me nǝha? ¹⁶ In truvehe, mousi ǝpune irǝha, nǝnǝ mǝseni pen nǝmei krep sǝvǝnhi ia rǝgi nǝrmǝpǝ.”

Nǝpǝn nǝrmama me hǝregi nǝgkiariien nǝha, hǝni mǝ, “Rekǝm. Ko ripko mhǝ iamǝnhi.”

¹⁷ Mǝtǝ Iesu rǝti pen mǝtǝ irǝha mǝni mǝ, “Mǝ trǝpko mhǝ iamǝnhi nǝfe nǝpwǝrai nǝgkiariien i kǝmǝrai pen ia Nǝkukuǝ Ikinan?

‘Kǝruǝterei nǝha nǝmǝ kamhǝuvrǝhǝkin nimwǝ hǝnuǝ rǝrǝha, mhǝpwǝh, tǝkwtǝkwuni nǝha ruvǝuvehe mǝno kǝruǝterei sǝ rǝpi raka pam kǝruǝterei me, mǝkwtǝmhiri ǝknekǝn pam nimwǝ.

¹⁸ *Iǝrmama sǝ trǝmwei pen ia kǝruǝterei nǝha, nǝkǝkrin me trǝrkwǝpǝrǝrkwǝpǝr.

Trǝni mǝnuǝ kǝruǝterei nǝha rǝmwei pen ia iǝrmama riti, iǝrmama nǝha trǝpwǝrǝspwǝrǝs.’ ”

Nǝrǝsien ia nǝkaren sǝvǝi nǝmri takis

¹⁹ *Nahatǝn me sǝvǝi Loa mǝne pris asori me hǝnuǝ tuhǝkwtǝmhiri a Iesu ia nǝpǝn nǝha ti nǝri nǝ mǝ hǝregi mǝ in rǝni nusipekinien nǝha muǝsi irǝha i, mǝtǝ hǝnhekǝr a nǝrmama.

²⁰ *Ro pen irǝha kamhǝtǝ amasan in, mhǝrhi pen nǝrmama nepwǝn sǝ kamhǝtǝ afafa nari hǝuvǝn mǝ tuheikuǝ ia Iesu mhǝres pen nǝresien me nepwǝn min. Nǝmǝ asori me hǝkeikei mǝ Iesu trǝfwǝkour ia nǝgkiariien sǝvǝnhi, nǝnǝ irǝha hǝukurǝn nǝkwtǝmhiriien in tukwe, nǝnǝ mhǝuvei pen in ia rǝgi iǝmǝ Rom sǝ rauvehi nasoriien mamǝrǝmǝnu ia kwopun nǝha. ²¹ Nǝmǝ me nǝha sǝ kamhǝtǝ afafa nari hǝuvǝn mhǝres pen Iesu i mǝ, ‘Iahatǝn. Kǝmaha iahǝukurǝn mǝ nǝgkiariien me sǝim sǝ ikamahatǝn nǝrmama me irǝ ratukwatukw. Ipkǝpǝiti mhǝ ia nǝrmama me nepwǝn, mǝtǝ ikamahatǝn pǝrhien suatuk sǝ Kumwesǝn rokeikei mǝ nǝrmama tuhesi pen. ²² Ro iamǝnhi irǝ tiko mǝni pehe ro tukumaha i nǝtǝrigien

* 20:10: 2Kron 36:15-16

* 20:18: Aes 8:14-15

* 20:19: Luk 19:47-48

* 20:20: Luk

səim. Raturkwatukw ia Loa səkitaha mə tsərəku pen nəmri takis m Kig Sisa uə rekəm?”

²³ Mətə Iesu ruvəukurən raka mə irəha kamheikuə a, mamhəres nəresien nəha mə in trəfwəkour ia nəgkiariien səvənhi. Ro pen in rini pen ti nirəha i minuə, ²⁴ “Həuvei pehe silin riti pwəh iakətə ro. Nənimwi iərmama sin i ia silin? Nənə nəghi sin i?”

Miregi irəha həni mə, “Nənimwi Kig Sisa mine nəghi Kig Sisa.”

²⁵ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Ianhi irə, narimnari me səvəi Kig Sisa hiəuvei pen m Kig Sisa. Narimnari me səvəi Kumwesən hiəuvei pen m Kumwesən.”

²⁶ Nənə irəha ko həpkəkwtəmhiri mhə Iesu ia nəmri nərmama ti nəri nə mə ripkəfwəkour mhə ia nəgkiariien səvənhi. Mətə hərkərinari ia nəgkiariien səvənhi, nənə mhəuvehe mhəpnəpen.

Nəresien ia nikaren səvəi nərmama səməme həuvamhə

²⁷ Satusi me nepwin həuvehe ti Iesu. (Satusi me irəha kamhəni mə iərmama sə ruvamhə ko ripkətui mhə mwi.) ²⁸ Irəha həuvehe mhəres in nəresien riti, mhəni mə, “Iahatən. Moses rimərai pen ia Loa səkitaha mə trəni minuə iərman riti remhə, məpwəh səvənhi pran, mətə tininrau riwən, piəvi iərman nəha traməkeikei miri pran nəha rouərahəi nəkwərhakwərha me, rouəsihagin piəvi iəmə nəha. ²⁹ Mətə nərman sefen, irəha piəvnraha me. Sə rasori riri pran riti, rouəpwəh nərəhiien iəkunouihəi riti, remhə, məpwəh səvənhi pran. ³⁰ Piəvni sə resi pen in mwi ro mwi iaminhəi irə. ³¹ Nənə piəvni sə ro kahar, mamevən meste irəha pam sefen həiri prən nəha, mhəmhə pam. ³² Nənə prən nəha rəpwəh nərəhiien iəkunouihəi riti, memhə mwi. ³³ Ni pehe ro tukumaha i. Ia nəpin nəha Kumwesən tro nərmama hətui mwi ia nemhəien, prən nəha səvəi sin ia nərman me nəha sefen, ti nəri nə mə irəha pam həməiri in?”

³⁴ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Ia nitətə ipwet mine nərman kamhəiri nipran, nipran kamhesi pen nərman. ³⁵ Mətə ia nitətə vi sə truvehe, nərman mine nipran me tuhəpwəh noien iaminhə irə. Nərman mine nipran səməme Kumwesən trətə irəha mə hatukwatukw tuhətui mwi ia nemhəien, nənə mharə ia nitətə vi nəha. ³⁶ *Irəha tuhəpwəh nemhəien mwi ti nəri nə mə irəha həmwəhen ia nagelo me. Irəha nipwnətə Kumwesən me ti nəri nə mə in ro irəha hətui mwi ia nemhəien. ³⁷ Mətə Moses in mwi rinahatən mə nərmama səməme həuvamhə tuhətui mwi. Ia kwopi nəgkiariien sə raməgkiari ia nei nəha napw rauək irə mətə ripkahi əmwesəi mhə, Moses rinəkwein Iərimənu minə mə in Kumwesən səvəi Epraham mine Kumwesən səvəi Aesak mine Kumwesən səvəi Jekop. ³⁸ *Nəgkiariien nəha ramahatən pen mə Kumwesən ripko mhə in Kumwesən səvəi nərmama me səməme həuvamhə, mətə in Kumwesən səvəi nərmama me səməme kamhəmīru. Ro iaminhəi irə ti nəri nə mə ia nənimen nərmama me pam kamhəmīru.”

³⁹ Ia nəpin nəha nahatən me nepwin səvəi Loa həni mə, “Iahatən. Nəgkiariien səim ratukwatukw.” ⁴⁰ Irəha həni iaminhəi irə ti nəri nə mə Satusi me hənauris, ko həpwəh nəresien nari riti mwi min.

Kristo in tini sin?

⁴¹ Mətə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Rəfo kamini mə Kristo in tini Kig Tevit? ⁴² Kig Tevit atukwatukw riməni ia Nəkukuə Ol Sam mə, ‘Kumwesən rini pen ti Iərimənu səiou mə,

Ɖkure ia nɪkarek mwatuk,

⁴³ meste tako nɛrmama sɛmɛme hamɛmwɛki ik hɛuvehe,
tikɛrpwi utɛ tipage nisum mi ia nirɛha.’

⁴⁴ Ia nɛgkiariien nɛha Kig Tɛvit rinɛkweɪn Kristo mɛ Iɛrimɛnu sɛvɛnhi. Mɛ ro iamɪnhi irɛ rɛfo kamɪni mɛ in tini Kig Tɛvit?”

Nɛrmama sɛvɛi Iesu tuhamɛkeikei mhɛsiari ti nahatɛn me sɛvɛi Loa

⁴⁵ Nɛpɪn nɛrmama me pam kamhɛtɛrig irɛ, Iesu rini pen ti nɛrmama me sɛvɛnhi mɪnuɛ, ⁴⁶ “Kɪmiaha tihamɛkeikei mhɛsiari ti nahatɛn me sɛvɛi Loa. Irɛha hokeikei mɛ tuharkahu ia karkahu ɛpwɛmwɪs me, mamhan. Ia kwopun kamomaket me ikɪn hokeikei mɛ nɛrmama tuhɛkweɪn irɛha ia nisɪaiien. Ia nɛkwai nimwɛfwaki me sɛvɛi nɛkur Isrel hokeikei mɛ tuhɛkure ia kwopun amasan me. Ia nɛvɛginien asori me hokeikei mɛ tuhɛkure ia kwopun kamsɪai nɛmɛ asori me ikɪn. ⁴⁷ Irɛha kamheikuɛ ia nɪpran me sɛmɛme nɛrman me sɛvɛnrɛha hɛuvamhɛ, mamhakres narimnari me sɛvɛnrɛha, nɛnɛ mamho mwi nɛfwakiien ɛpwɛmwɪs me mɛ nɛrmama tuhɛtoni hɛsɪai irɛha tukwe. Kumwesɛn trɛrpwɪn noien ɛrɛha me sɛvɛnrɛha rasori mwi.”

21

Pran riti ruvei pen sɛvɛnhi mane sampam m Kumwesɛn

¹ Iesu rɛti pen mɛtoni nɛrmama nautɛ sɛvɛnrɛha rasori kamherukw pen mane me sɛvɛnrɛha ia kwopun kamerukw pen mane m Kumwesɛn ikɪn. ² Ia nɛpɪn nɛha pran riti ruvehe. Prɛn nɛha iɛrman sɛvɛnhi remhɛ mɛpwɛh in. Nautɛ sɛvɛnhi riwɛn. Ruvehe merukw pen silin ouihi mi kɛru.

Iesu rɛtoni, ³ * mɪni mɛ, “Iakani nɪpɛrhienien tukumiaha i prɛn i nautɛ sɛvɛnhi riwɛn iɛrman sɛvɛnhi remhɛ mɛpwɛh in rerukw pen mane rasori mɛpɪ raka nɛrmama me pam nɛha. ⁴ Iakani iamɪnhi irɛ ti nɛri nɛ mɛ nɛrmama me nɛha nautɛ sɛvɛnrɛha rasori. Hɛuvehi raka nɪpɛrɪn a mhɛuvei pen m Kumwesɛn. Mɛtɛ prɛn i nautɛ sɛvɛnhi riwɛn ruvei pen mane me pam sɛvɛnhi sɛ truvehi nɛvɛginien irɛ.”

Iesu rɛgkiari ia nimwɛ sɛvɛi Kumwesɛn

⁵ Nɛrmama nɛpwɪn sɛvɛi Iesu kamhɛgkiari ia nimwɛ sɛvɛi Kumwesɛn, mamhɛni mɛ ramasan pɪk ti nɛri nɛ mɛ kɪno ia kɛruɛtɛrɛi amasan me mɪne narimnari amasan me kɪmɛuvei pen m Kumwesɛn. Nɛnɛ Iesu rini mɛ, ⁶ * “Narimnari me i kɪmiaha hɪamɛtoni, tukamevɛn tukousi testes pam, kɛruɛtɛrɛi riti ko rɛpwɛh nɛrer ɛknekinien ia riti.”

⁷ Mɪrɛgi irɛha hɛres pen in mɛ, “Iahatɛn. Narimnari me i tuhɛuvehe tɪnesɛn? Nɛfe nɪmtɛtien truvehe mahatɛn pen mɛ nɛpɪn sɛvɛi narimnari me i ruvɛuvehe ipaka?”

⁸ Mɪrɛgi Iesu rini mɛ, “Kɪmiaha tihamɛsiari kamo iɛrmama riti reikuɛ ia kɪmiaha. Nɛrmama hɛpɪk tuhɛuvehe ia nɛghɪk, mhɛni mɛ irɛha Kristo, mhɛni mwi mɛ nɛpɪn sɛvɛi narimnari me i ruvɛuvehe ipaka. Mɛtɛ kɪmiaha tihɛpwɛh nukurirɛien ia nirɛha. ⁹ Kɪmiaha tihɛrɛgi nɛrmama tuhɛvisau ia naruaɛginien me sɛmɛme nɛrmama kamho ia nirɛha me, mamho mwi ia nɛrmama sɛmɛme kamhɛrimɛnu. Nɛpɪn tihɛrɛgi, tihɛpwɛh nehekɪrien, ti nɛri nɛ mɛ nɛri nɛha tramɛkeikei mukupwɛn muvehe, mɛtɛ rɪpko mhɛ ihi nɛpɪn sampam.”

* 21:3: 2Kor 8:12 * 21:6: Luk 19:44

¹⁰ Iesu rarə mini pen mwi ti nirəha i mə, “Nərmama ia kwənəkwus riti tuhəskəmter mharuagən irəha nərmama ia kwənəkwus əpə. Nərmama səvəi kig riti tuhəskəmter mharuagən irəha nərmama səvəi kig əpə. ¹¹ Nīmwnimwien asori me tuhəkiu. Ia kwopun me nepwin nukumhə trahi nərmama. Nemhəien skai me tuhəuvehe mhouraha nərmama. Nənə narimnari me nərmama tuhətoni həhekir i mine nīmətəien asori me tuhəku pen ia nimagouagou.

¹² Mətə nəpin narimnari me nəha həpkuvehe mhə ihi, nərmama tuhəkwətəmhiri kimiaha ia rəginraha, mhometə kimiaha. Irəha tuhəuvei pen kimiaha ia rəgi nəmə asori me ia nəkwai nīmwfəwaki me səvəi nəkur Isrel. Ti nəri nə mə kimiaha nərmama me səiou, nəmə asori me nəha tuhəuvehi puvnimwə kimiaha ia kalapus, nənə mhərpwi irapw kimiaha ia nəmri kig me mine nəmri nərmama səməme kamhərimənu. ¹³ In i nəpin səkimiaha tihəni irapw nəgkiariien amasan səiou irə. ¹⁴ *Ro iamnhī irə mine kimiaha tihəpwəh nətərig pikien ia nəfe nəgkiariien səkimiaha tihəni pen ti nirəha i. ¹⁵ *Tou takuvei pehe nəgkiariien mine nukurəniēn m kimiaha. Nərmama me nəha səməme kamhəmwəki kimiaha tuhəregi nəgkiariien me səkimiaha, irəha riti ko ripkousi raka mhə, uə trini neikuəien irə. ¹⁶ *Tata me mine mama me səkimiaha me, mine piəvmiaha me, mine nərmama ia kwənəkwus me səkimiaha me, mine kimiaha me nepwin tuhəuvei pen kimiaha ia rəgi nərmama səməme haməmwəki kimiaha. Nənə irəha tuhəusi əpune kimiaha nepwin. ¹⁷ Nərmama me pam tuhəmwəki kimiaha ti nəri nə mə kimiaha nərmama me səiou. ¹⁸ *Mətə nīmwai nukwənemiaha nə ia kəmkapwəmiaha kuatia ia nirəha trīpkīwən mhə. ¹⁹ *Kimiaha tihəmwəkei mhərer əknekīn ia nahatətəien səkimiaha. Ia noien i tihəuvehi nīmīruien.”

Naruagən me səvəi nəkur Rom tuhəuvehe mhouraha Jerusalem

²⁰ “Mətə nəpin kimiaha tihətoni naruagən me həpik həuvehe mheikurkurau ia Jerusalem, tihəmwəkei mhəukurən mə trīpko mhə tui nənə irəha tuhouraha pam kwopun i. ²¹ Ia nəpin nəha, nərmama ia tənə jutia tuhaməkeikey mhəp mhəuvən ia təkūər me. Səməme kamharə ia nəkwai taon i tuhaməkeikey mhəier. Nənə səməme kamharə iruə tuhəpwəh nuvnimwə peheien mwi irə. ²² *Nəpin nəha in nəpin sə Kumwesən trərpwin noien ərəha me irə, mo nəgkiariien me pam səməme kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan həuvehe mhəukuə. ²³ *Trərəha anan ti nīpran me səməme tuhəəmpəm mine səməme tuhaməuvei pen kənunū m nəkwərhəkwərhə əmtəmetə me ia nəpin nəha, ti nəri nə mə nəmisəien asori treste tīprənə i. Niemaha səvəi Kumwesən trəuiui nərmama me ia kwopun i. ²⁴ *Tukəpi əpune nepwin ia nau, nənə kəkwtəmhiri nepwin kuvehi irəha həuvən mhə slef me ia nirəha ia tənəmtənə me. Nənə nərmama rīpko mhə irəha nəkur Isrel tuhəvən testesi Jerusalem, mhərimənu ia nəkur me ikīn meste nəpin səvəi nərmama rīpko mhə irəha nəkur Isrel tro sampam.”

Iəməti Iərmama truvehe mwi

* **21:14:** Luk 12:11-12 * **21:15:** Wok Me 6:10 * **21:16:** Mat 10:21-22 * **21:18:** 1Saml 14:45, Luk 12:7 * **21:19:** Hip 10:36 * **21:22:** Dut 32:35, Jer 5:29, 46:10, Hos 9:7 * **21:23:** 1Kor 7:26 * **21:24:** Esra 9:7, Sam 79:1, Aes 63:18, Rom 11:25, Rev 11:2

25 * “Nənə nīm̄tətien me tuhəuku pen ia meri, məkwə, mine kəməhau me. Ia təkure tīprənə i nərmama ia tənəmtənə me tuhəhekir, mhəreirei ti nəri nə mə təsi ramərkwəpahar pik, mamə peiau peiau asori me. 26 Nərmama tuhətoni nəfe truvehe meste tīprənə i, nənə həhekir pik, mhemhə rasi tukwe. Narimnari me ia nimagouagou həkai pik, Kumwesən trikiukiui ia nirəha. 27 * Ia nəp̄in nəha irəha tuhətoni iou, Iəməti Iərmama, ia reri nəpuə riti, iakauvehe ia niskaiien mine nukuraanien asori. 28 * Nəp̄in kimiaha tihətoni narimnari me nəha hənəm̄aier pehe, tihərer atukwatukw, mhəkwtə, ti nəri nə mə nəp̄in səkimiaha sə takeivnari nari ia kimiaha ruvəuvehe ipaka.”

Iesu rusipekin ia nei niemis

29 Nənə Iesu rini nusipekinien riti ti nirəha i mə, “Hətə ro nei niemis mine nei me pam. 30 Nəp̄in hənəm̄ap̄irp̄ir kimiaha hiətoni mhəukurən mə nəp̄in səvəi nəpnəpanien ruvəuvehe ipaka. 31 Rəmwhen a mwi, nəp̄in kimiaha tihətoni narimnari me i hənəm̄aier pehe, tihəukurən mə nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə ruvəuvehe ipaka.

32 Iakani nīp̄arhienien tukumiaha i mə nərmama səməme kamhəm̄iru təkwtək̄wuni mine tuhəpwəh nemhə pamien meste narimnari me pam i həier pehe. 33 * Neiai mine tīprənə trouiwən, mətə nəgkiariien me səiou tuhəpkiwən mhə.”

Nərmama tuhaməkeikei mhətui amasan mhəpwəh napriien

34 * Nənə Iesu rini mə, “Mətə kimiaha tihaməkeikei mhəsiari, mhəpwəh nourahaien nəp̄in səkimiaha ia noien lafet me, uə ia nənīm̄wiiien nənīm̄wiiien skai mhakonə irə, uə ia nətərig pikien ia narəien səkimiaha ia tīprənə i. Rərəha nəp̄in nəha səiou truvehe məsgatukw ia kimiaha rəmwhen kwənkru ruəsi kimiaha. 35 Iakani iam̄inhi irə ti nəri nə mə nəp̄in nəha treste nərmama pam ia təkure tīprənə i. 36 * Mətə ia nəp̄in me kimiaha tihaməkeikei mhətui amasan, mhəpwəh napriien. Tihəfwaki mə nəp̄in narimnari me nəha truvehe irə niskaiien səkimiaha trəmwhen ti narakaien irə, nənə mhərer ia nənimek, Iou Iəməti Iərmama.”

37 * Ia nəp̄in me pam Iesu ramahatən nərmama ia nimwə səvəi Kumwesən, mətə ia nəp̄in rier ia taon, mevən mapri ia Təkuər Olif. 38 Nənə ia nəpnəp̄in anan nərmama me həuvehe mwi tukwe fwe ia nimwə səvəi Kumwesən mə tuhətərig in.

22

Nəm̄ə asori me hərəi sun mə tuhəkwtəm̄hiri Iesu

1 Nəveginien asori nəha nəkur Isrel kamhani bred sə yis riwən irə ruvəuvehe ipaka. Nəveginien asori nəha nəghin nə Pasova. 2 * Pris asori me mine nahatən me səvəi Loa kamhətui suatuk riti mə tuhəuvən afafa mhousi əpune Iesu ti nəri nə mə kamhhekir nərmama. 3 * Ia nəp̄in nəha Setan ruvnimwə ia reri Jutas, iəm̄ə nəha kani mwi in mə Iskariot, in riti ia nərmama me twelef səvəi Iesu. 4 Nənə Jutas rəpwəh irəha mevən ti pris asori me mine nəm̄ə asori me səvəi naruagən me sə kamhətui ti nimwə səvəi Kumwesən, məgkiari mīnraha mini mə rukurən nətuiien suatuk

* 21:25: Sam 46:2-3, Sam 65:7-8 * 21:27: Dan 7:13, Mat 26:64, Rev 1:7 * 21:28: Rom 13:11

* 21:33: Luk 16:17 * 21:34: Mat 24:48-50, Mak 4:19, Luk 17:27, 1Tes 5:3 * 21:36: Mak

13:33, Rev 6:17 * 21:37: Luk 19:47 * 22:2: Luk 20:19 * 22:3: Jon 13:2,27

riti ti nuvei penien Iesu ia rəginraha. ⁵ Nəpin irəha həregi, rerinraha rəgien. Həni sımwin mə tuhəuvei pen mane min. ⁶ Ro pen Jutas rəsəni, nənə minamətui nəpin riti nərmama həiwən irə mə truvei pen Iesu ia rəginraha.

Iesu raməpnəpenə mə trəni nəveginien səvəi Pasova

⁷ *Nəveginien asori nəha nəkur Isrel kamhani bred sə yis riwən irə ruvəuvehe. Ia nəpin nəha kamhousi əpune kwəti sipsip me səvəi Pasova. ⁸ Ro pen Iesu rərhi pen Pita mine Jon, mini mə, “Rouevən, rouəpnəpenə ia nəveginien səvəi Pasova sənətaha, pwəh sani.”

⁹ Miregi krouni pen tukwe in mə, “Ikokeikei mə kimrau trouəpnəpenə irə pəku?”

¹⁰ Miregi in rini pen ti nirau i mə, “Rouregi ro. Nəpin kimirau tirouier pen fwe ia taon, iərman riti trəpi raka kimirau ia suatuk, mauvehi tikinari riti nui rukuər irə. Iroukurirə pen in rouuvnimwə ia nimwə nəha in truvnimwə irə, ¹¹ nənə rouni pen ti iəmə asori səvəi nimwə nəha mə, ‘Tahatan səkitaha rani pehe tukw ik i mə nimwə əfo nəha tahani pəri nəveginien səvəi Pasova kimaha səiou me nərmama me ikin?’ ¹² Nənə in triri kimirau mevən fwe iranəha ia nimwə nəha mahatan rum asori riti. Narimnari me pam hənəmək raka fwe ikin. Ia rum nəha kimirau tirouəpnəpenə tukutaha.”

¹³ *Nənə irau krouevən rouətə narimnari me pam rosi Iesu rıməni pen ti nirau i. Nənə krouəpnəpenə ia nəveginien səvəi Pasova.

Iesu raməni nari irəha nərmama me səvəni

¹⁴ Nəpin səvəi nəniien nari ruvəuvehe. Iesu rəkure ia kwopun kaməni nari ikin irəha aposol me səvəni. ¹⁵ Ia nəpin nəha in rini pen ti nirəha i mə, “Iakinokeikei pik mə kurirə ko nəmisəien miou, takukupwən məni nəveginien i səvəi Pasova kitaha m kimiaha. ¹⁶ *Iakani pehe tukumiaha i iou tapkəni mhə mwi nəveginien səvəi Pasova meste nipwrai nəveginien i truvehe mukuə ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə.”

¹⁷ Nənə Iesu ruvehi kap waen, məfwaki mini vivi Kumwesən tukwe, nənə mini mə, “Kimiaha pam tuhəuvehi nəri, mhənimwi. ¹⁸ Iakani pehe tukumiaha i ipwet mine mamevən tapkənimwi mhə mwi waen meste nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə truvehe.”

¹⁹ *Kurirə irə in ruvehi bred, məfwaki mini vivi Kumwesən tukwe, nənə məkwsen, muvei pen minraha, mini mə, “In i nipwrak sə takuvei pen tukumiaha. Kimiaha tihəməkeikei mamho iaminh i mə rerimiahə ramrhi iou.”

²⁰ Rəmwhen a mwi nəpin irəha hənani raka nari, Iesu ruvehi kap waen, mini mə, “Kap i in i nəgkiariien vi səvəi Kumwesən. Nitək sə traiu tukumiaha trərihi tərini əknek in nəgkiariien nəha. ²¹ *Mətə həregi ro. Iərmama sə truvei pen iou ia rəgi nərmama səməmə kamhəmwəki iou raməkure kimrau min. ²² Iou, Iəməti Iərmama, takaməkeikei memhə rəmwhen kimərfi mə tuko ia nirak, mətə trərəha anan ti iərmama sə truvei pen iou ia rəgi nərmama səməmə kamhəmwəki iou.” ²³ Nəpin Iesu rini nəgkiariien nəha, irəha hənaməres irəha me i mə sin nəha ia nirəha tro iaminhə irə mine.

Nərmama me səvəi Iesu həres irəha me mə sin ia nirəha in rasori

* 22:7: Eks 12:1-27 * 22:13: Luk 19:32 * 22:16: Luk 13:29 * 22:19: Luk 24:30

* 22:21: Sam 41:9, Jon 13:21-22

24 *Ia nāpīn nāha nārmama me sāvai Iesu hānamāvisā mīnrāha me, mamhāres irāha me i mā sin ia nīrāha in rasori. 25 *Nānā Iesu rīni pen ti nīrāha i mā, “Kīg me sāvai nārmama me rīpko mhā irāha nākur Isrel kamhārimānu ia nīrāha. Sāmāme hasori ia nīrāha kani irāha mā Nārmama sāvai Nasituien. 26 *Mātā kīmīaha tihāpwāh noien iamīnha irā ia kīmīaha me, rekām. Iārmama nāha ia kīmīaha in rasori tramākeikei muvehe māmwhen iārmama nāha ia kīmīaha nuk sāvānhi rouihi. Nānā iārmama nāha ia kīmīaha in ramīri pen kīmīaha ia suatuk sē tihēsi, tramākeikei muvehe māmwhen iārmama sē ramo tukwīni nari m kīmīaha. 27 *Sin nāha in rasori, iāmā asori sē ramākure mamāni nari uā sāvānhi iotukwīninari sē rasui raka nāvegīnien sēnāni? Kīmīaha hīakurān mā iāmā asori sē ramākure mamāni nari in rasori. Mātā ia rerīmīaha iou iakamo rāmwhen iotukwīninari sē rasui raka nāvegīnien sēnāmīaha.

28 Kīmīaha i hīāpkap raka mhā ia nīrak nāpīn iakīnarā ia nāsāsauien me sāvai. 29 *Ro pen rāmwhen ia Tata sāvai rīmāuvei pehe nasoriien miou mā takārimānu, iou mwi takuvei pehe nasoriien m kīmīaha mā tihārimānu. 30 *Ia nītātā sāvai sē takārimānu irā, kīmīaha tihākure ia tepol sāvai, mhāvegīn, mhānimwi, nānā mhākure ia jea me, mhārimānu ia kwānākwus me twelef sāvai nākur Isrel.”

Iesu rīni mā Saemon Pita trīni m kahar mā in rīreirei Iesu

31 *Saemon, Saemon. Regi ro! Setan rīnāres raka Kumwesān i mā trāsēni pen kīmīaha ia rāgīn. In rokeikei mā truai kīmīaha rāmwhen iārmama ruai nuni wit mīne tekīn. 32 *Mātā iakīnāfwaki raka tukw ik mā nahātātāien sām trāpwāh nīmweiien. Nānā nāpīn tikrārig muvehe mwi tukw iou, tikāmākeikei mo nahātātāien sāvai pīam me ruvehe miskai.”

33 *Miregi Pita rīni pen tukwe in mā, “Iārimānu. Iakamārer mwatuk mā takuvnīmwā ia kalapus krau mik, uā takēmha krau mik.”

34 Miregi Iesu rīni mā, “Pita. Iakani pehe tukw ik i ia nāpīn a i rāēl trāpwāh nakakaien meste tikīni m kahar mā ikreirei iou.”

Nāgkiariien ia Nākukuā Ikinan tramākeikei muvehe mukuā

35 *Nānā Iesu rīni pen ti nīrāha i mā, “Fwe kupwān, nāpīn iakīnārhi pen kīmīaha mā tihāvān mhāvisau, hio rāmwhen iakīmāni, hīāpwāh nuvehīen tānāpīw sē hīamāvai pen mane uā tinari irā mīne put me sākīmīaha. Nānā rāfo? Nari rīti rīmāiwān tāni kīmīaha?”

Miregi irāha hāni mā, “Rekām. Nari rīti rīwān.”

36 *Miregi Iesu rīni pen ti nīrāha i mā, “Mātā tākwtākwuni trīni mīnuā iārmama rīti sāvānhi fwe tānāpīw sē ravai pen mane uā tinari irā, pwāh ruvehi. Nānā trīni mīnuā iārmama rīti sāvānhi nau sāvai naruagānien rīwān, pwāh rāmri pen nāmri nari ia kot sāvānhi, muvehi rīti irā.

37 *Iakani pehe tukumīaha i nāgkiariien i ia Nākukuā Ikinan tramākeikei muvehe mukuā ia nīrak. Rīni mīnuā ‘Kāvsini pen in irāha nārmama sāmāme kamhāruī loa.’ Nāgkiariien i kīmārai pen ia Nākukuā Ikinan ramāgkiari ia nīrak, rīnakuā nāha tākwtākwuni.”

38 Miregi irāha hāni mā, “Iārimānu. Ētā ro! Nau kāru i sāvai naruagānien.”

* 22:24: Luk 9:46 * 22:25: Mat 20:25-27, Mak 10:42-45 * 22:26: Mat 23:11, Mak 9:35

* 22:27: Jon 13:12-15 * 22:29: Luk 12:32 * 22:30: Mat 19:28 * 22:31: 2Kor 2:11

* 22:32: Jon 17:11,15,20, Sam 51:13 * 22:33: Luk 22:54 * 22:35: Luk 9:3, 10:4 * 22:36:

Luk 22:49 * 22:37: Aes 53:12, Luk 22:52

Miregi Iesu rini pen ti niraha i ma, "Nemwhen."

Iesu ramafwaki ia Takuar Olif

39 *Iesu rier ia taon, mevæn ia Takuar Olif ramwhen ramo ia naruaræv me pam. Nærmama me sævænhi kamhækuriræ in. 40 Næpin in rapirapw ia kwopun naha, rini pen ti niraha i ma, "Kimiaha tihæfwaki ma tihæpwæh nimweiien ia nərəhaien." 41 Nænæ in ræpwæh iraha mevæn isipwîn kwopti, minimwi nukurhun mi, mafwaki, 42 *mini ma, "Tata. Trini minuæ ratukwatukw ia nətərigien səim, tikuvehi raka kap i pwæh iakæpwæh nənimwiiien. Mətə tikæpwæh noien ramwhen sə iakokeikei, tiko ramwhen sə ikokeikei." 43 Ia næpin naha agelo riti ruku pen ia neiai mier irapw ti Iesu mo in riskai mwi. 44 Nænæ ti næri nə ma Iesu riregi rərəha anan, ræfwaki æmisə mwi. Niseeien sævænhi ruvehe mæmwhen ia netə sə rəmərəməri pen ia tiprənə.

45 Næpin in ræfwaki pam, miskæmter, mevæn mwi ti nærmama me sævænhi, mətəni mæ hənəpri ti næri nə mæ rerinraha rəpou. 46 In rini pen ti niraha i ma, "Rəfo kimiaha hiaməpri? Hətui, mhæfwaki ma tihæpwæh nimweiien ia nərəhaien."

Nærmama hækwətəmhiri Iesu

47 Næpin Iesu ramægkiari ihi, nærmama hæpik hæuvehe. Iəmə naha, nəghin nə Jutas, riti ia twelef nærmama me sævæi Iesu, ramiri irəha. In ruvehe ipaka ti Iesu mæ trakei min, 48 mətə Iesu rini pen tukwe in ma, "Jutas. Rəfo? Ikuə tiko pui iou, Iəməti Iærmama, ia nakeiien?"

49 *Næpin nærmama səməme kamhərer ipaka ti Iesu hətəni nəfe trukurirə mier pehe, hənə ma, "Iərimənu. Kimaha tahəfo? Tahərai irəha ia nau me səkimaha me uə rekəm?" 50 Nænæ irəha riti rərai iærmama sə ramo tukwini nari m pris asori anan mərəi raka nikare nifregin mwatuk.

51 Mətə Iesu rini ma, "Nemwhen nə!" Nænæ mirəpi nifregin, momasan.

52 *Iesu rægkiari m pris asori me, mine naruəgən me naha kamhətui ti nimwə sævæi Kumwesən, mine nəmə asori me sævæi nəkur Isrel səməme hæuvehe mæ tuhækwətəmhiri in. In rini ma, "Rəfo hiaməuvehi nau me mine niperpəri nei me mamhəuvehe mæ tihækwətəmhiri iou iamənhi irə? Nətərigien səkimiaha rinuə iou rakres riti uə? 53 Nərineiv m neis mine kitaha miou samarə ia nəkwai nimwə sævæi Kumwesən. Rəfo hiæpwæh nəkwətəmhiriiien iou ia rəgimiaha ia næpin naha? Mətə in i næpin səkimiaha, næpin niskaiien sævæi nəpitəvien trərimənu ia kimiaha."

Pita rini ma in rireirei Iesu

54 *Ia næpin naha nærmama me naha hækwətəmhiri Iesu, mhəiri mhəuvən ia nimwə sævæi pris asori anan. Pita rakurirə, mətə rəpwæh nevənien ipaka. 55 Næpin irəha hærkwumen pam napw riti ia nikare nimwə naha, mhəkure pəri, Pita raməkure irəha minraha. 56 *Nænə pran riti sə ramo tukwini nari rətəni in raməkure ipaka ti napw. Ramətə amasan in, nənə mini ma, "Iəmə i in mwi rinaməvən pəri irəu Iesu."

57 Mətə Pita rini ma, "Rekəm, prən i. Iakreirei iəmə naha."

58 Næpin ouihi a rukurəu, nənə iærmama riti mwi rətəni in mini ma, "Ik riti mwi ia nirəha."

Mətə Pita rini ma, "Iəmə i, rəpko mhə iou."

* 22:39: Luk 21:37, Jon 18:1 * 22:42: Mat 6:10 * 22:49: Luk 22:36 * 22:52: Luk 22:37, Jon 7:30, 8:20, Kol 1:13 * 22:54: Sam 31:11, Luk 22:33 * 22:56: Wok Me 4:13

⁵⁹ Nəp̄in ouih̄i a rəmwh̄en ia aoa riti rukurau, nənə iərmama riti mwi rəgkiari skai, m̄ini mə, “N̄ip̄ərh̄ienien i. Iəm̄ə i in mwi r̄inamav̄ən p̄əri irau Iesu. Kwa in mwi iəm̄ə Kalili n̄əha.”

⁶⁰ Mət̄ə Pita rini mə, “Iəm̄ə i, iakreirei nəfe i iakaməgkiari ir̄ə.” Təkwtək̄wuni a mwi, nəp̄in raməgkiari ihi, r̄əiə rakaka. ⁶¹ *Nənə Iərim̄ənu sək̄itaha ruvsini, m̄əti pen mət̄ə Pita. Nənə Pita r̄er̄in r̄ir̄hi nəgkiariien i s̄əv̄əi Iərim̄ənu sək̄itaha. R̄im̄əni pen tukwe in mə, “Ia nəp̄in a i kurir̄ə r̄əiə rakaka, tikini m̄ kahar mə ikreirei iou.” ⁶² Nənə Pita r̄ier mev̄ən iruə m̄irapi nasək̄ien.

Iesu r̄ərer ia n̄əmri n̄əm̄ə asori me s̄əv̄əi nəkur Isrel

⁶³ Ia nəp̄in n̄əha n̄əm̄ə me n̄əha s̄əm̄əme kamh̄ərer tukuahag Iesu, kamh̄əuəs̄i in, mamharis əkenh̄in ir̄ə. ⁶⁴ Ir̄əha hous̄əman mwi n̄ənimen, nənə mamh̄əres in mə, “Ni ro nəgkiariien s̄ə ruku pen ti N̄ənim̄win mə sin ruəs̄i ik!” ⁶⁵ Nənə h̄əni mwi nəgkiariien me r̄ip̄ik mwi, mamh̄əni ər̄əha in ir̄ə.

⁶⁶ Nəp̄in ruv̄əran n̄əm̄ə asori me s̄əv̄əi nəkur Isrel m̄ine pris asori me m̄ine nahat̄ən me s̄əv̄əi Loa hous̄əsim̄win ir̄əha me. Nənə n̄ərmama me h̄əiri Iesu, mh̄əuv̄ən, mh̄ərp̄wi irapw in ia n̄əm̄rin̄raha. Nənə n̄əm̄ə asori me i h̄əni mə, ⁶⁷ * “Tr̄ini m̄inuə ik Kristo, ni pehe tukumaha i.”

Mət̄ə Iesu rini pen ti n̄ir̄əha i mə, “Ko iak̄ini pehe tukumiaha i, ko k̄im̄iaha hiəpk̄ini mh̄ə n̄ip̄ərh̄ienien ir̄ə. ⁶⁸ Ko iak̄əres n̄əresien riti m̄ k̄im̄iaha, ko hiəpk̄os̄ərip̄in pehe mh̄ə miou. ⁶⁹ *Mət̄ə n̄əha təkwtək̄wuni m̄ine mamev̄ən iou, Iəm̄əti Iərmama, tak̄ək̄ure ia n̄ikare Kumwes̄ən m̄watuk s̄ə in niskaiien s̄əv̄ənhi rasori.”

⁷⁰ *M̄iregi ir̄əha pam h̄əni mə, “Ro iam̄inhi ir̄ə ik T̄ini Kumwes̄ən?”

M̄iregi Iesu rini pen ti n̄ir̄əha i mə, “H̄iam̄əni mə iou i in i.”

⁷¹ M̄iregi h̄əni mə, “K̄itaha ts̄ətui mwi iərmama riti mwi mə tr̄ini pui in ti nəfe? S̄əuv̄əregi raka mə in rini ər̄əha Kumwes̄ən. Ruku pen atukwatukw ia t̄ərhun.”

23

Iesu r̄ərer ia n̄əmri Paelat

¹ Ia nəp̄in n̄əha n̄ərmama pam ia kusen n̄əha h̄əsk̄əm̄ter, mh̄əiri Iesu, mh̄əuv̄ən, mh̄ərer ia n̄əmri Paelat. ² *Nəp̄in kamh̄ərer ia n̄əmri Paelat, h̄əni ər̄əha Iesu i mə, “K̄im̄aha iah̄ətoni iəm̄ə i ramiri əp̄ə iti k̄im̄aha nəkur Isrel, mam̄inise k̄im̄aha mə tah̄əpw̄əh n̄ər̄əku penien n̄əmri takis m̄ Kig Sisa. In rani mwi mə in Kristo, iərmama s̄ə tr̄ərim̄ənu ia k̄im̄aha.”

³ *M̄iregi Paelat r̄əres Iesu i mə, “Ik kig s̄əv̄əi nəkur Isrel?”

M̄iregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Ik ikani.”

⁴ Nənə Paelat rini pen ti pris asori me m̄ine n̄ərmama me pam n̄əha mə, “Iak̄ət̄ə iam̄inhi ir̄ə mə n̄ər̄əh̄aien riw̄ən ia iəm̄ə i.”

⁵ Mət̄ə ir̄əha h̄əgkiari skai, mh̄əni mə, “Mət̄ə iəm̄ə i ramahat̄ən n̄ərmama me pam ia t̄ənə Jutia, mam̄o ir̄əha ham̄əvis̄ə m̄inraha me. In r̄ino stat fwe ia t̄ənə Kalili muvehe meste nari ia kwopun i.”

Iesu r̄ərer ia n̄əmri Herot

⁶ Nəp̄in Paelat r̄iregi nəgkiariien n̄əha, r̄əres mə, “Iəm̄ə i in iəm̄ə Kalili uə rek̄əm?” ⁷ *Nənə nəp̄in Paelat r̄iregi mə Iesu ruku pen ia kwopun n̄əha

* 22:61: Luk 22:34 * 22:67: Jon 3:12, 8:45, Jon 10:24 * 22:69: Wok Me 7:56 * 22:70: Luk 4:3,9 * 23:2: Luk 20:25 * 23:3: 1Tim 6:13 * 23:7: Luk 3:1

Herot ramærimænu ikin, rærhi pen in revæn tukwe, ti næri næ mæ ia næpin næha Herot mwi fwe Jerusalem.

⁸ *Næpin Herot rætæ Iesu, rerin raġien pik. Tui kwopti rokeikei mæ trættoni, ti næri næ mæ ramregi kani næghin, nænæ mokeikei mwi mæ trættoni Iesu ro nimtätien riti. ⁹ Ro pen Herot ræres Iesu næresien me ripik, mætæ Iesu ripkini mhæ næġkiariien riti. ¹⁰ Ia næpin næha pris asori me mine nahatæn me sævæi Loa hæskæmter, mamhæġkiari skai, mamhæni æræha Iesu. ¹¹ Herot mine naruagæn me sævænhi kamhætæ æræha in, mamharis ækenhin iræ. Nænæ Herot rini nækwæn mæ iræha tuharkahu pen karkahu amasan riti min. Næpin hænarckahu pen raka min, Herot rærhi pen in rirærig mevæn ti Paelat. ¹² Ia næpin næha Herot mine Paelat krouvehe rouækwein irau me mæ iou riti. Mætæ kupwæn krouæmwæki irau me.

Paelat ræseni pen Iesu ia ræġi naruagæn me

¹³ Paelat rousæsimwæn pris asori me mine næmæ asori me sævæi nækur Isrel ¹⁴ mini pen ti niræha i mæ, “Kimiaha hiæmæuvehi iæmæ i, mhæuvehe, mhærpwi ia nænimek, mamhæni mæ ramiri raka nærmama ia suatuk atukwatukw. Iakinækiri raka noien sævænhi ia næmrimiaha, mætæ iapkættoni mhæ nari riti ro ræræha ræmwhen næġkiariien me næha kimiaha hiæmæni, mamhæuæsi in iræ. ¹⁵ Herot mwi ripkættoni mhæ nari riti ro ræræha. Ro pen rærhi pehe in rirærig mwi muvehe tukutaha. Hætæ ro! Iæmæ i ripko mhæ nari riti sæ ræmwhen mæ tukousi æpune in tukwe. ¹⁶ Ro iamînhi iræ takærisi in, nænæ mæseni in rier ia kalapus mamevæn.” ¹⁷ a

¹⁸ Mætæ nærmama me næha iræha pam hækwæin æpwæmwis mæ, “Uvehi irapw iæmæ næ mæseni Parapas rier ia kalapus tukumaha.” ¹⁹ (Iæmæ næha Parapas ramæmak ia kalapus ti næri næ mæ rimærkwumen naruagænien riti ia taon næha Jerusalem, nænæ mousi æpune mwi iærmama.)

²⁰ Paelat raræ mæġkiari mwi minraha ti næri næ mæ rokeikei mæ træseni Iesu rier ia kalapus mamevæn. ²¹ Mætæ iræha kamhækwe in æpwæmwis mæ, “Ærui tærini pen in ia nei kamarkuau! Ærui tærini pen in ia nei kamarkuau!”

²² Nænæ Paelat raræ mæġkiari sæ ro kahar iræ, mini pen ti niræha i mæ, “Ti næfe? Næfe næræhæien in rino? Iakinætæ raka in mæ ripko mhæ noien æræha riti sæ ræmwhen mæ tukousi æpune in tukwe. Ro iamînhi iræ takærisi in, nænæ, mæseni in rier ia kalapus mamevæn.”

²³ Mætæ iræha hamæmwur, mamhækwe in æpwæmwis, mamhæni mæ tukamækeikei kærui tærini pen Iesu ia nei kamarkuau. Iræha hækwæ in æpwæmwis iamînha iræ mamhæuvæn meste ²⁴ Paelat rini mæ tro nækwænraha. ²⁵ Iæmæ næha Parapas sæ kimæuvehi puwnimwæ in ia kalapus ti naruagænien mine nousi æpuneien iærmama Paelat ræseni in rier ia kalapus mamevæn, mætæ ruvei pen Iesu ia ræġi naruagæn me sævænhi mæ iræha tuho iræ ræmwhen ia næmæ asori me sævæi nækur Isrel hokeikei.

Naruagæn me hæruï tærini pen Iesu ia nei kamarkuau

²⁶ Naruagæn me næha hæri Iesu, mhæier ia taon, mhættoni iæmæ Saerin riti næghin næ Saemon. Ruku pen ia kwopun riti iruæ mauvehe ia taon. Iræha hækwætæmhiri in, mhæmri pen nei kamarkuau sævæi Iesu ia nuran, nænæ mhækeikei min mæ trævranî mukuriræ Iesu. ²⁷ Nærmama me hæpik

* **23:8:** Luk 9:9 **a 23:17:** Nækuæ me ripik kimærai pen Niutestamen iræ ia næġkiariien sævæi nækur Kris kupwæn kwopi næġkiariien ia vas 17 riwæn.

kamhækuriræ Iesu. Nipran me hæpik iræha minraha kamhapi, mamhasæk asori tukwe. ²⁸ Mætæ Iesu ruvsini, mæti pen mætæ iræha, mini mæ, “Nipran Jerusalem me. Kimiaha tihæpwæh nasækien tukw iou, mætæ tihasæk tukumiaha me mine nipwnætimiaha me. ²⁹ *Næpin riti sæ rauvehe træræha anan. Tukini iaminihî iræ mæ nipran me sëmæme hæpkækwæhakwen mhæ, mhæpkuvei pen raka mhæ kænunu m iækunouihi, iræha hæukuræn nagienien. ³⁰ Ia næpin næha nærmama tuhæni pen ti tækuær me mæ ‘Hækure tæriini kimaha’ mine næpatu me ‘Housæman kimaha.’ ³¹ *Mæ nærmama kamho narimnari me i næpin nei rameræ ihi tukæfo iræ næpin nei ruvehe mimhia?”

³² Nænæ naruagæn me kamhæiri iæmæ æræha mi kæru, mhæier mæ tuhousi æpune irau iræhar Iesu. ³³ Iræha hæuvehe ia kwopun næha kani mæ Kerhæ sævai Iærmama. Ia kwopun næha hæru tæriini pen Iesu ia nei kamarkuau, mhæru tæriini pen mwi iæmæ æræha mi næha ia nei kamarkuau, riti ia nikare Iesu mwatuk, riti ia nikaren mour. ³⁴ *Nænæ Iesu rini mæ, “Tata. Tikæpwæh nærpwinien tai noien æræha sævænraha ti næri næ mæ hæreirei næfe i kamho.” Nænæ iræha hæuai kirkæri tinari me sævænhî, mhæuini nari riti sæ trahatæn pen sin truvehi næfe tinari sævænhî.

³⁵ *Nærmama ia kwopun næha kamhærer mamhæspau ia Iesu, mætæ næmæ asori me sævai nækur Isrel kamharis ækenhin iræ, mamhæni mhænuæ, “In rimævehimîru nærmama me hæpik. Trini minuæ in Kristo pærhien sæ Kumwesæn ruværfi raka in, ramasan mæ ruvehimîru atukw a in.”

³⁶ *Naruagæn me iræha mwi kamharis ækenhin iræ, mamhæuvehe ipaka tukwe, mamhæmwur mæ tuhæuvei pen waen sæ ræfia min, ³⁷ mamhæni mæ, “Trini minuæ ik kig sævai nækur Isrel pærhien, uvehimîru atukw ik!”

³⁸ Ia kænkapwæ irænhæ iræ nækukuæ riti kimærai mæ Iesu tremhæ ti næfe. Rini mæ: *In I KiG SævæI Nækur Isrel*

³⁹ Iæmæ æræha mi næha sæ krouægher ia kwopun næha riti rini æræha Iesu i, mini mæ, “Ik Kristo uæ rekæm? Uvehimîru atukw ik mine kimrau!” ⁴⁰ Mætæ in riti rinise in, mini mæ, “Rosi ipkehekîr mhæ Kumwesæn uæ? Kwa kimæuvei pehe nærpwinien mik ræmwhen a mwi iræ. ⁴¹ Ratukwatukw a mæ kamousi æpune krau iaminihî. In i tai noien æræha sækrau. Mætæ iæmæ i ripko mhæ nari riti ræræha.”

⁴² *Nænæ iæmæ næha raræ mini mwi mæ, “Iesu. Rerim tramrhi iou næpin tikærimænu ia nitætæ sæim.”

⁴³ Miregi Iesu rini pen tukwe in mæ, “Iakani nipærhienien tukw ik i. Ipwet tikaræ krau mik ia kwopun amasan næha Parataes.”

Iesu remhæ

⁴⁴⁻⁴⁵ *Ipaka ti kurkwai næpin ia ran nukuraanien sævai meri riwæn. Næpitævien ruvehe mousæman kwopun me pam ia tænæ næha meste aoa kahar rukurau. Ia næpin næha tinari sæ rægher tukuahag rum sæ ro ikinan anan fwe ia nækwai nimwæ sævai Kumwesæn reitehi nipærin kæru. ⁴⁶ *Nænæ Iesu rækwein æpwæmwis mini mæ, “Tata. Iakæmri pehe nænimwîk ia rægim.” Rini nægkariien næha, nænæ muvehi neiahagien sævænhî sampam, memhæ.

⁴⁷ Iaruagæn riti sævai nækur Rom næha in rasori ia naruagæn me iræha pam hantret. Næpin rætoni Iesu mæ rinæfemhæ iræ, rægnægini Kumwesæn,

* **23:29:** Luk 21:23, Rev 6:16 * **23:31:** 1Tes 4:17 * **23:34:** Aes 53:12, Mat 5:44, Wok Me 7:60, Sam 22:18 * **23:35:** Sam 22:7-8 * **23:36:** Sam 69:21 * **23:42:** Mat 16:28 * **23:44-45:** Amos 8:9, Eks 36:35 * **23:46:** Sam 31:5, Wok Me 7:59

mīni mā, “Nīpārhiēnien. Iēmā i in iēmā atukwatukw.” ⁴⁸* Nənə nərmama me pam sēməme hənousəsīmwin irəha me fwe ikin ti nəspauien ia nəri nəha kīno ia Iesu, nəpīn hətōni, hərərig pen imwənrāha, mhəregi rərəha, mamhərui kwənpwenhīnrāha tukwe. ⁴⁹* Nərmama me pam sēməme həkūrən Iesu, mīne nīpran me nəha sēməme hənāməkūrīrə in fwe ia tənə Kalili, kamhərer isipwin, mamhəspau ia narimnari me nəha.

Josef rərkwafə nīpwrai Iesu ia nīpəgi kəruəterei

⁵⁰⁻⁵¹ Iərmama riti nəghin nə Josef. Imwəni nə Aramatia taon riti səvəi nəkūr Isrel. Josef in raməkure irəha nəmā asori me səvəi nəkūr Isrel nəpīn housəsīmwin irəha me. Noien səvənhi ramanas matukwatukw. Nəpīn nəmā asori me hənərai sīmwin mā tukousi əpune Iesu, Josef ripkəsēni mhə. Ia nəpīn me in rameitenhi mā trətōni nītətə sə Kumwesən ramərīmānu irə ruvehe. ⁵² Josef revən ti Paelat, mərəs mā ko rəsēni in ruvehi nīpwrai Iesu. ⁵³ Nəpīn Paelat rəsēni, Josef revən, muvehi raka nīpwrai Iesu ia nei kamarkuauī, nənə muvegi ia tīnari kani mā linen, mevən məmri pen ia nīpəgi kəruəterei sə kīnərai ərori raka, kīpkəmri pen raka mhə nīpwrai iərmama riti ikin. ⁵⁴ In i nəpīn kaməpnəpənə irə ti Sapat, Sapat ruvəuvehe ipaka.

⁵⁵* Nīpran me nəha sēməme həmāier ia tənə Kalili, mhəkūrīrə Iesu mhəuvehe, irəha həkūrīrə Josef i, nənə mhətōni nīpəgi kəruəterei nəha mīne Josef rəfəmri pen nīpwrai Iesu irə. ⁵⁶* Nəpīn hətōni pam, hərərig, mhəpnəpənə nīmwai nari me nepwin sə nīpekīnrāha rapein amasan, mhəpnəpənə mwi senta me nepwin. Nənə ia Sapat hapwis rəmwhen sə Loa rīmāni.

24

Iesu rətui mwi ia nemhāien səvənhi

¹ Ia Sante, nəpnəpīn anan, nīpran me nəha həuvehi nīmwai nari me sēməme hənəpnəpənə raka ia nīrəha nīpekīnrāha rapein amasan, mhəuvehi mhəuvən ia nīpəgi kəruəterei nəha kīnərkwafə nīpwrai Iesu ikin, ² nənə mhətōni kəruəterei asori nəha kīnərpīnhə pen ia tərhui nīpəg kīnəsəkwwsəkww raka i. ³ Mətə nəpīn hasu puvnimwə ia nīpəg, həpkətōni mhə nīpwrai Iesu Iərimānu səkītaha. ⁴* Nəri nəha ro nətərigien səvənraha rəvsausini pik. Nəpīn kamhərer mamhətərig tukwe, təkwtəkwuni a mwi iərmama kəru krouier irapw ti nīrəha. Tīnari səvənrau raməhiapw. ⁵* Irəha hətōni həhekīr mhənīmwi irapw nənimenraha ia tīprənə. Nənə iərmama mi nəha krouni pen ti nīrəha i mā, “Rəfo kīmīaha hiamətui iərmama sə rīmīru ia kwopun i kamərkwafə nīpwrai nərmama sə hemhə ikin? ⁶* In riwən i, mətə in rīnətui mwi. Rerīmīaha tramrhi nəgkiariien i in rīmāni pehe tukumīaha i nəpīn rīnamarə ihi fwe ia tənə Kalili. ⁷ In rīmāni mā, ‘Irəha tuhaməkeikei mhəuvei pen iou, Iəməti Iərmama, ia rəgi nəmā ərəha me. Nənə nəmā ərəha me nəha tuhərui tərini pen iou ia nei kamarkuauī. Takemhə, mətə nəpīn sə ro kahar irə takətui mwi.’” ⁸ Nənə nīpran me nəha rerīnrāha rīrhi mwi nəgkiariien nəha səvənhi.

⁹ Hərərig ia nīpəg, mhəuvən, mhətōni eleven nərmama me səvəi Iesu mīne nepwin mwi, həni pen narimnari me i ti nīrəha. ¹⁰* Nīpran me nəha

* **23:48:** Luk 18:13 * **23:49:** Sam 38:11, 88:8, Luk 8:2-3 * **23:55:** Luk 23:49 * **23:56:** Eks 20:10, Dut 5:14 * **24:4:** Wok Me 1:10 * **24:5:** Luk 2:9 * **24:6:** Luk 9:22, 17:25 * **24:10:** Luk 8:2-3

səməme həni irapw narimnari me i ti aposol me səvai Iesu irəha nəha Meri Maktala, mine Joana, mine Meri mama səvai Jemes, mine nipran me nepwin mwi irəha minrahar. ¹¹ Mətə aposol me rerinraha rirhi mə rosi nəgkiariien nəha səvənraha ro nəri auər a irə. Irəha həpkini mhə nipərhiendien irə. ¹² Mətə Pita riskəmter, maiu, mevən ia nipəgi kəruətərei nəha kinərkwafə nipwrai Iesu ikin, mərpəsuk, mətə puvnimwə, mətətoni tinari me nəha linen sə kiməvegi nipwrai Iesu irə ramrimə; mətə nari riti mwi riwən. Nənə in rəpwəh kwopun nəha mamevən məkərinari ia nəfe rinətoni.

Iərmama kəru səvai Iesu krauesi pen suatuk rauevən fwe Emeas

¹³ Ia nəpin a mwi nəha iərmama kəru səvai Iesu krauevən ia rukwənu riti nəghin nə Emeas. Rukwənu nəha ipaka ti Jerusalem kavən rəmwhen ia kilometa irəha pam eleven. ¹⁴ Irau krauəgkiari pəri ia narimnari me nəha kino. ¹⁵ *Nəpin nəha krauəgkiari pəri irə, Iesu ruvehe ipaka, mamavən irəhar minrau, ¹⁶ mətə nari riti ruvegi nətərigien səvənrau, kroureirei mə Iesu nəha.

¹⁷ Nənə Iesu rini pen ti nirau i mə, “Nəfe i irauavən rauni pen tukumirau me i?”

Nənə krouərer, nənimenrau ripkagien mhə. ¹⁸ Irau riti, nəghin nə Kleopas, rini pen tukwe in mə, “Rosi ik əpa ia nərmama me səməme kamhavən fwe ia Jerusalem ikreirei narimnari me nəha kino nərineiv m neis mine?”

¹⁹ *Miregi Iesu rini pen ti nirau i mə, “Nəfe narimnari?”

Miregi krouni pen tukwe in mə, “Narimnari me nəha kino ia Iesu, iəmə Nasaret. Iəmə nəha in profet riti. Ia nəmri Kumwesən mine ia nəmri nərmama narimnari me sə in rino mine nəgkiariien səvənhi ro nənimwin miskai. ²⁰ Pris asori me mine nəmə asori me səkitaha həməuvei pen in ia rəgi nəkur Rom mə irəha tuhəni mə in traməkeikei memhə. Nənə irəha hərui tərini pen in ia nei kamarkuau. ²¹ *Mətə kimaha iahənəmri pen əknekən nətərigien səkimaha irə mə in iərmama sə treivinari ia kitaha nəkur Isrel. Narimnari me nəha kino, mətə nari riti mwi, ipwet i nəpin sə ro kahar irə. ²² *Riti mwi, nipran nepwin ia təmwen səkimaha ho nərmimaha rier. Ia nəpnəpin anan həuvən fwe ia nipəg sə kinərkwafə iəmə nəha ikin, ²³ mətə həpkətoni mhə nipwran. Nəpin irəha hərərig pehe, həni mwi mə hənətoni agelo mi kəru krouier pehe ti nirəha, krouni minuə in rinətui mwi ia nemhəien səvənhi. ²⁴ *Nərmama nepwin ia təmwen səkimaha həuvən fwe ia nipəgi kəruətərei nəha, nənə mhətoni rəmwhen atukwatukw mə nipran me nəha həməni, mətə həpkətoni mhə nipwrai iəmə nəha.”

²⁵ Miregi Iesu rini pen ti nirau i mə, “Kwa rosi kimiaha hiəreirei nəgkiariien me pam sə profet kupwən me həməni. Rəfo kimiaha hiamo tanpen ia rerimiahə, mhəpwəh nini akwauakwien nipərhiendien irə?”

²⁶ *Kumwesən ruvəni raka mə iəmə nəha kani mə Kristo traməkeikei miregi nəmisəien me nəha kurirə revən muvehi nasorieren səvənhi.”

²⁷ *Nənə Iesu rəusiəre pui pen amasan ti nirau i nipwrai nəgkiariien me pam sə kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan səməme haməgkiari ia in. Ia nəgkiariien səvənhi rəgkiari ia nəkukuə səvai Moses muvehe meste

* 24:15: Mat 18:20 * 24:19: Mat 21:11 * 24:21: Luk 2:38, 19:11, Wok Me 1:6 * 24:22:

Luk 24:1-11 * 24:24: Jon 20:3-10 * 24:26: Luk 9:22, 24:44 * 24:27: Sam 22:1-21, Aes 53, Jon 13:31, Wok Me 3:13

nækukuə me səvəi profet me. ²⁸ Nəp̄in irəhar haruvehe ipaka ti rukwənu nəha irau krauevən ik̄in, Iesu ramo rəmwhen mə in trəpwəh irau mavən mamevən. ²⁹ Mətə irau krouəkeikei min, rouni mə, “Samaro pəp̄im kitahar mik. Rinaməruarəv. Ripko mhə tui meri rivə.” Ro pen Iesu ruvniwə irəhar minrau mə tuamharo pəp̄im.

³⁰ *Nəp̄in in rəkure mə trəni pəri nari irəhar minrau, ruvehi bred, məfwaki mini vivi Kumwesən tukwe, məkwsen, muvei pen minrau. ³¹ Ia nəp̄in nəha nətərigien səvənrau rəsevər, kr̄inauətə rinaukurən mə Iesu nəha. Nənə təkwtəkwni a mwi in riwən ia nəm̄inrau. ³² Nənə irau krouni pen tukunrau me i mə, “Pərhiēn. Nəp̄in raməgkiari pehe m krau ia suatuk, maməusiare pui pehe n̄ipwrai nəgkiariēn me ia Nækukuə Ikinan, nəgkiariēn səvənhi ramasan pik, mamə rerirau ramagien.”

³³ Nənə ia nəp̄in nəha krouəskəmter, rourərig rouevən fwe ia Jerusalem. Ia kwopun nəha krouətə nərmama me eleven səvəi Iesu mine nərmama nepw̄in mwi irəha minraha hənousəs̄imw̄in raka irəha me, ³⁴ *mamhəni mə, “N̄ipərhiēniēn. Iərimənu səkitaha rinətui mwi. In ruvəier irapw raka ti Saemon.” ³⁵ Nənə iəmə mi nəha krouni irapw nəfe kr̄inouətoni ia suatuk, rouni mwi kr̄inəfo rouətoni sas ia Iesu nəp̄in in raməkwsen bred.

Iesu rier irapw ti nərmama səvənhi

³⁶ *Nəp̄in irau krauəgkiari ihi ia nari m nari me nəha, təkwtəkwni a mwi hətoni Iesu ramərer ia kurkwanraha, mini pen ti nirəha i mə, “Nəm̄arinuiēn trarə tukumiaha.”

³⁷ *Mətə irəha həkər̄inari irə, mhehekir. Rer̄inraha r̄irhi mə kamhətoni nən̄imwi iərmama riti. ³⁸ Ro pen Iesu r̄ini pen ti nirəha i mə, “Rəfo hiamhekir iam̄inhi irə? Rəfo nərəsien me kamhəutə ia rer̄imiaha mamho kimiaha hiəpwəh n̄iniēn n̄ipərhiēniēn ia nirak? ³⁹ Hətoni ro rəgik mi mine nisuk mi. Kwa iou i. Hərapi iou, mhəregi, mhəukurən mə nusak i mine nikəkrik i. Mətə nən̄imwi iərmama nusan mine nikək̄rin riwən.”

⁴⁰ Iesu r̄ini nəgkiariēn nəha, misəni irapw rəgin mi mine nisun mi ti nirəha hətoni. ⁴¹ *Nəp̄in hətoni nəm̄inraha rier. Rer̄inraha ragien. Mətə nahatətəien səvənraha ramərməru ihi. Iesu r̄ini pen ti nirəha i mə, “Sənəmiaha i nəveginiēn uə rekəm?” ⁴² Nənə irəha həuvei pen n̄ipəri nəmu afə riti min. ⁴³ In ruvehi məni ia nəm̄inraha.

⁴⁴ *Nənə Iesu r̄ini pen ti nirəha i mə, “Nar̄imnari me i kamhesi pen nəgkiariēn me səiou sə iakiməni pehe tukumiaha i fwe kupwən nəp̄in iakinamarə pəri ihi kitaha m kimiaha. Iakiməni minuə nəgkiariēn me pam nəha kimərai pen ia Loa səvəi Moses mine nækukuə me səvəi profet kupwən me mine Ol Sam səməme kamhəgkiari ia nirak tuhaməkeikei mhəuvehe mhəukuə.”

⁴⁵ *Nənə in rəsevər ia nətərigien səvənraha mə irəha tuhəukurən n̄ipwrai nəgkiariēn me ia Nækukuə Ikinan, ⁴⁶ r̄ini pen ti nirəha i mə, “Nəgkiariēn me nəha kimərai pen ia Nækukuə Ikinan həni iam̄inhi mə iou Kristo takaməkeikei mukupwən m̄iregi nəm̄isəien, memhə, nənə ia nəp̄in sə ro kahar irə iakətui mwi. ⁴⁷ *Tukəvisau irapw mə nərmama tuhaməkeikei mhəpwəh noien ərəha me, mhahatətə ia nirak, nənə Kumwesən trəpwəh nər̄pw̄iniēn noien ərəha me səvənraha. Tukukupwən kəvisau irapw nəgkiariēn i ia Jerusalem kurirə revən ti

* 24:30: Luk 22:19 * 24:34: 1Kor 15:4-5 * 24:36: 1Kor 15:5 * 24:37: Mat 14:26

* 24:41: Jon 21:5 * 24:44: Luk 9:22 * 24:45: Luk 24:27 * 24:47: 1Tim 3:16

nərmama ia tənəmtənə me pam. ⁴⁸ *Kimiāha nəha hiənətoni narimnari me i ia nənimemiaha. ⁴⁹ *Həregi ro! Iou takərhi pehe Nənimwin Ikinan reiwaiu pehe tukumiaha rəmwhen ia Tata səiou rino raka promes irə. Mətə kimiāha tihəpwəh nierien ia taon i meste niskaiien nəha trukrutə ia neiai meiwaiu pehe. Kumwesən trarkahu pehe m kimiāha.”

Iesu rutə mevən fwe ia neiai

⁵⁰ Nənə Iesu riri irəha mhəier mhəuvən mheste nari fwe rukwənu nəha Petani. Ia kwopun nəha in ruvehi utə rəgin mi, məkwein amasan ia nirəha. ⁵¹ Nəpin raməkwein amasan ia nirəha, raraka ia nirəha, nənə kuvehi utə in revən fwe ia neiai. ⁵² *Irəha hənimwi nukurhunraha, mhəuvei pen nisaiien səvənraha min. Nəpin hərərig mhəuvən fwe ia Jerusalem, rerinraha ragien pik. ⁵³ Ia nəpin me kamhəuvən ia nimwə səvəi Kumwesən, mamhəgnəgini in.

* **24:48:** Jon 15:27, Wok Me 1:8
Jon 14:28, 16:22

* **24:49:** Jon 14:16, 15:26, Jon 16:7, Wok Me 1:4

* **24:52:**

Jon

Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Jon rimərai nəkukuə sə ro kefə irə raməgkiari ia nægkiariien amasan səvəi Iesu Kristo. Jon in iərmama riti ia twelef nərmama me səvəi Iesu. Iesu rokeikei pik in. Jon rimərai nəkukuə i ia nuk 90-100. In rokeikei mə kitaha nərmama tsəvsini nəkukuə i pwəh ro nukurənien i tukutaha mə Iesu in Kristo, Tini Kumwesən. Jon rokeikei mə kitaha tsəni nīpərhienien irə, nənə mhəuvehi nīmīruien ia nəghi Iesu (Jon 20:31). Jon raməgkiari ia nīmīruien mine wok səvəi Iesu Kristo. Mətə nəkukuə səvənhi ropə ia nəkukuə səvəi Matiu, Mak, mine Luk. Ia nəkukuə səvənhi Jon rini irapw nīmtətien krirum səməme Matiu, Mak, mine Luk həpwəh nægkiariien irə. Mətə ia nəkukuə Matiu, Mak, mine Luk haməgkiari ia nīmtətien kəru a səməmi Jon raməgkiari mwi irə. Nəkukuə i nusipekinien me səvəi Iesu riwən irə, mətə raməgkiari pik ia navənien səvəi Iesu irəha in me nepwīn. Jon rimərai nəkukuə i mə kitaha tsaməkeikei mhəukurən nīmtətien me səməme Iesu Kristo rino. Nīmtətien me nəha hamo pui mə Iesu Kristo in Kumwesən in rauvehi niskaiien asori me. Nīpərhienien Jon ramahatən mə Iesu Kristo in Tini Kumwesən, mətə in ramahatən mwi mə Iesu in iərmama rəmwhen ia kitaha nəpīn nepwīn rerin rəpou, nəpīn nepwīn tipwīn rəpou, mamō mwi nokeikeien.

Nægkiariien səvəi Kumwesən ruvehe mo iərmama i nīpwran rəmwhen ia nīpwrataha

¹ *Fwe tui, nəpīn tiprənə ramiwən ihi, Nægkiariien səvəi Kumwesən rinarə raka.^a Nægkiariien nəha ramarə irau Kumwesən. Nægkiariien nəha in Kumwesən. ² In rinarə raka irau Kumwesən fwe tui nəpīn tiprənə ramiwən ihi. ³ *Narimnari me pam həuku pen irə mharə. Narimnari me pam səməme kamharə riti riwən ripkuku pen mhə irə marə. ⁴ *Nægkiariien nəha in nukune nīmīruien. Nīmīruien nəha in nukuraanien sə raməhiəpwīn nərmama. ⁵ *Nukuraanien nəha raməhiəpw ia nəpitəvien, nəpitəvien ko ripkousəman mhə.

⁶ *Iərman riti Kumwesən rərhi pehe i nəghin nə Jon. ⁷ In ruvehe mə trərer irapw mægkiari ia nukuraanien nəha pwəh nərmama həregi nægkiariien səvənhi, nənə mhəni nīpərhienien irə. ⁸ *Ripko mhə Jon in nukuraanien nəha, mətə ruvehe mə trərer irapw mægkiari irə, ⁹ *mīni mə nukuraanien pərhien sə raməhiəpwīn nərmama me pam na truvehe ia tiprənə i.

¹⁰ *Nīpərhienien nukuraanien nəha ruvehe ia tiprənə i. In nəha Nægkiariien nəha tiprənə i mine nərmama me pam həuku pen irə mharə, mətə nəpīn rier pehe irə irəha həreirei mə in sin. ¹¹ In ruvehe imwəni atukwatukw, mətə nəkur imwəni me həkəsevər mhə ia rerinraha tukwe. ¹² *Mətə nərmama me səməme həsevər ia rerinraha tukwe, in ruvei pen nasoriien mīnraha mə irəha nīpwnəti Kumwesən me. In ruvei pen

* **1:1:** Jon 17:5, 1Jon 1:1-2, Rev 19:13 **a 1:1:** Uə “Nægkiariien rinarə raka.” * **1:3:** 1Kor 8:6, Kol 1:16-17, Hip 1:2 * **1:4:** Jon 5:26 * **1:5:** Jon 3:19 * **1:6:** Mat 3:1, Luk 1:13-17,76
* **1:8:** Jon 1:20 * **1:9:** Jon 8:12, 1Jon 2:8 * **1:10:** Jon 1:3, 17:25 * **1:12:** Kal 3:26

nasoriiën nəha m nərmama me pam səməme kəmhəni nīpərhienien ia nəghin. ¹³* Mətə nəpīn həuuehe mho nīpwnəti Kumwesən me ia nīrəha, irəha həkətui pehe mhə ia nite tata mine mama, uə ia nokeikeien səvəi nīpwrānrau, uə ia nətərigien səvəi iərman riti, rekəm. Kumwesən əpa ruvei pen nīmīruien vi mīnraha ro irəha həuuehe nīpwnətin me.

¹⁴* Nəgkiariien səvəi Kumwesən^b ruvehe mo iərmama i nīpwrān rəmwhen ia nīpwrataha rarə ouhi a kīmaha mīn. Kīmaha iahənətoni nasoriiën səvənhi, nasoriiën sə in rauvehi ti nəri nə mə in Tini Kumwesən anan kuatia. Iahənətoni mə rerin rukuər ia namasanien mine nīpərhienien.

¹⁵* Jon rərer irapw məgkiari irə, məkweīn əpwəmwis, mīni mə, “Iəmə i in i iəmə sə iakinəgkiari irə nəpīn iakini mə, ‘Iəmə sə trukurirə pehe iou, in rasori ia nīrak, ti nəri nə mə nəpīn iapkətui pehe mhə ihi, mətə in rīnarə raka.’” ¹⁶* Nənə ti nəri nə mə rerin rukuər ia namasanien mine nīpərhienien, nəpīn me kitaha pam saməuvehi narimnari amasan me raku pen tukwe. ¹⁷* Loa sə Kumwesən ruvei pehe ruku pen ti Moses, mətə namasanien mine nīpərhienien ruku pen ti Iesu Kristo. ¹⁸* Iərmama riti rīpkətoni raka mhə Kumwesən, mətə Tini Kumwesən anan kuatia in Kumwesən. Ia nəpīn me in ipaka ti Tata səvənhi. In rīno pui pehe Tata səvənhi m kitaha.

Nəgkiariien səvəi Jon Paptəes

¹⁹ Nəgkiariien səvəi Jon ro iamīnhi irə. Nəpīn riti nəmə asori me səvəi nəkur İsrəl hərhi pen pris me nepwīn mine Livaet me nepwīn hāier ia Jerusalem mhəuvən mə tuhəres pen in mə, “Ik sin?” ²⁰* Nənə Jon rīpkəpnəpen mhə, mətə rəgkiari, mo nukurənien i, mīni mə, “Rīpko mhə iou Kristo.”^c

²¹* Miregi irəha hərəs pen in mə, “Ik Elaeja?”

Miregi in rīni mə, “Rekəm. Rīpko mhə iou Elaeja.”

Miregi irəha hənī mə, “Ik profet nəha kīməni mə truvehe?”

Miregi in rīni mə, “Rekəm.”

²² Ro iamīnhi irə irəha hənī pen tukwe in mə, “Ik sin? Kīmaha tahaməkeikei mhəuvei pen nəgkiariien m səməme hənərhi pehe kīmaha. Ikəfni irə ia nīram?”

²³* Miregi Jon rīni mə, “Iou iəmə i kamregi rerik ia kwopun akwesakwes ikīn. Iakaməkweīn əpwəmwis mə, ‘Kīmīaha tihaməkeikei mhəpərhi^d suatuk səvəi İərimənu səkitaha.’ Noien i iakamo ramesi pen nəgkiariien səvəi Profet Aesea kupwən.”

²⁴ Nərmama me i səməme kīnərhi pehe irəha nepwīn Fārisi me.

²⁵* Irəha hərəs pen Jon i mə, “Rəfo ikamo paptəes ia nərmama, mətə rīpko mhə ik Kristo uə Elaeja uə profet nəha Nəkukua İkinan rani mə truvehe?”

²⁶ Miregi Jon rīni pen ti nīrəha i mə, “Iakamo paptəes ia kīmīaha ia nui, mətə iərmama riti ramərəer kurkwan ia kīmīaha hiəreirei. ²⁷* Iou

* **1:13:** Jon 3:3-6, Jem 1:18, 1Pit 1:23 * **1:14:** Aes 60:1-2, Kal 4:4, Fil 2:7, Hip 2:14, Luk 9:32, Jon 2:11 ^b **1:14:** Uə “Nəgkiariien ruvehe mo iərmama i nīpwrān rəmwhen ia nīpwrataha.”

* **1:15:** Jon 1:27,30, Mat 3:11 * **1:16:** Kol 2:10 * **1:17:** Eks 34:28, Rom 6:14, 10:4 * **1:18:** Eks 33:20, Jon 6:46, 1Tim 6:16, 1Jon 4:12, Mat 11:27 * **1:20:** Jon 3:28 ^c **1:20:** Nəhag nəha “Kristo” raməgkiari ia iəmə nəha profet kupwən me hāməni mə truvehe muvehimīru nərmama.

* **1:21:** Dut 18:15,18, Mat 11:14, Jon 6:14, 7:40 * **1:23:** Aes 40:3 ^d **1:23:** Uə “Kīmīaha tihaməkeikei mhəmri atukwatukw suatuk səvəi İərimənu səkitaha.” * **1:25:** Mat 21:25, Jon 1:33 * **1:27:** Jon 1:15, Wok Me 13:25

iakimakupwən muvehe, iəmə nəha in trukurirə. Iapkamwhen mhə mə takifi raka nəkwus ia put səvənhi.”

28 *Narimnari me i hæier pehe ia rukwənu Petani fwe nıkare nui aris Jotan pen, kwopun Jon ramo paptaes ikin.

Kwəti sipsip səvai Kumwesən

29 *Kini rakwakwi irə Jon rətoni Iesu ravən mauvehe. Nəpin rətoni, rini mə, “Hətə ro in i kwəti sipsip səvai Kumwesən. In truvehi raka noien ərəha me səvai nərmama me ia tiprənə i. 30 *Iəmə i in i iakaməgkiari irə nəpin iakiməni mə, ‘Iəmə sə trukurirə pehe iou, in rasori ia nirak, ti nəri nə mə nəpin iapkətui pehe mhə ihi, mətə in rinarə raka.’ 31 Fwe kupwən iou iakreirei iəmə i, mətə iakiməuvehe, mamə paptaes ia nui mə takətə sas in, nənə mahatən nəkur Isrel irə pwəh irəha hətoni mhəukurən.”

32 *Nənə Jon rarə mini irapw mwī mə, “Iou iakinətoni Nənimwin Ikinan ruku pen fwe ia neiai meiwaiu rəmwhen ia mak inhəripw muvehe məkure irə. 33 *Fwe kupwən iou iakreirei iəmə i, mətə Iəmə sə rinərhi pehe iou mə tako paptaes ia nui rini pehe tukw iou i mə, ‘Ik tikətoni Nənimwin Ikinan reiwaiu məkure ia iərmama riti. Iərmama nəha in nəha tro paptaes ia Nənimwin Ikinan.’ 34 *Iou Jon iakinətoni nəri i, nənə mani minuə iəmə i in Tini Kumwesən.”

Iesu rinaməkwein nərmama me səvənhi

35 *Kini rakwakwi irə, Jon ramərer ia kwopun a mwī nə irəhar iərmama kəru səvənhi. 36 *Nəpin rəti pen mətətoni Iesu ramavən makurau, rini mə, “Hətə ro in i kwəti sipsip səvai Kumwesən.”

37 Iərmama mi nəha səvai Jon krouregi in rini nəgkiariien nəha, nənə kraukurirə ia Iesu. 38 Iesu ruvsini mətətoni irau kraukurirə in, nənə rini pen ti nirau i mə, “Kimirau irouətui nəfe?”

Miregi krouni pen tukwe in mə, “Rapai, ikamarə pəku?” (Nəgkiariien nəha “Rapai” nīpwran mə lahatən.)

39 Miregi in rini pen ti nirau i mə, “Rouvehe rouətoni.” Ro pen irau krouevən, rouətoni kwopun in ramarə ikin. Nənə irau krouarə irəhar min ia nəpin nəha ti nəri nə mə rinaməruarəv ipaka meri rivə.

40 *Irau riti riregi Jon rəgkiari nənə rukurirə ia Iesu in nə Antru, piəvi Saemon Pita. 41 *Nəri sə rukupwən mo in revən mətətoni piəvni Saemon, nənə mini pen tukwe in mə, “Kimaha iahətoni Mesaea.” (Mesaea nīpwran mə Kristo.)^e 42 *Nənə in riri Saemon mevən ti Iesu. Iesu rəti pen mətətoni Saemon, mini mə, “Ik Saemon, tini Jon. Tukəkwein ik mə Kefas.” (Kefas nīpwran mə Pita.)

Iesu rəkwein Filip mine Nataniel

43 *Kini rakwakwi irə, Iesu rokeikei mə trevən ia tənə Kalili. In rətui Filip, mətətoni, mini pen tukwe in mə, “Kurirə iou.”

* 1:28: Mat 3:6, Jon 10:40 * 1:29: Aes 53:6-7, Jon 1:40, 1Pit 1:18-19 * 1:30: Jon 1:15

* 1:32: Mat 3:16 * 1:33: Luk 3:2-3 * 1:34: Mat 3:17, 17:5, Mat 27:54 * 1:36: Jon 1:29

* 1:40: Mat 4:18-20 * 1:41: 1Sam 2:10, Sam 2:2, Jon 4:25 ^e 1:41: Nəgkiariien mi nəha “Mesaea” mine “Kristo” krouəmnəmwhen a. Mesaea nəgkiariien Hipru. Kristo nəgkiariien Krik. Nəhag mi nəha krouəgkiari ia iəmə nəha profet kupwən me həməni mə Kumwesən trərhi pehe i ruvehe muvehimiru nərmama. * 1:42: Mat 16:18, Mak 3:16 * 1:43: Mat 8:22, Mak 2:14

44 Filip naha in iamə Petsaeta, imwei Antru mine Pita. 45 *Nənə Filip rətui Nataniel, mətōni, mini pen tukwe in mə, “Kimaha iahətōni iamə i Moses rimərai ia nəkukuə səvəi Loa mine profet me mwi həmərai mamhəgkiari irə. In iamə Nasaret, tini Josef. Nəghin nə Iesu.”

46 *Miregi Nataniel rini pen tukwe in mə, “Ko nari amasan riti ruku pen ia Nasaret uə?”

Miregi Filip rini pen tukwe in mə, “Uvehe mətōni.”

47 Nəpin Iesu rətōni Nataniel ravən muvehe, in rəgkiari irə, mini mə, “Hətə rō. Iamə Isrel pərhien i. Neikuəien riwən irə.”

48 *Miregi Nataniel rini pen tukwe in mə, “Ikəfukurən iou?”

Miregi Iesu rini mə, “Nəpin ikaməkure tegin niemis, Filip rəpwəh ihi nəkweiniēn ik, iakinətə raka ik.”

49 *Miregi Nataniel rini pen tukwe in mə, “Iahatən. Ik Tini Kumwesən pərhien. Ik pərhien kig səvəi nəkur Isrel.”

50 Miregi Iesu rini mə, “Rəfo? Ikini nīpərhienien ia nīrak tī nəri nə mə iakini nəgkiariien i mə ‘Iakinətə raka ik ikaməkure tegin niemis’? Ik tikətōni narimnari me nepwin mwi hasori ia səməme nəha.” 51 *Iesu rarə mini pen mwi tukwe in mə, “Iakani nīpərhienien tukumiaha i kimiaha tihətōni kəpuapen trəkwaq nənə nagelo me səvəi Kumwesən tuhaməutə mamheiwaiu ia Iəməti Iərmama.”

2

Nəkur Kena həiri pen vi a pran riti m iərman səvənhi mhəgien irəha mīnrau

1 *Kini neis irə nərmama nepwin ia rukwənu Kena ia tənə Kalili həiri pen vi a pran riti m iərman səvənhi, mharə mho mwi nəveginien asori riti mamhəgien pəri irəha mīnrau. Mama səvəi Iesu irəha mīnraha. 2 Kīnəkwein Iesu mine nərmama me səvənhi mə irəha mwi tuhəuvən mhani pəri nari irəha mīnraha. 3 Nəpin waen ruvəiwən, mama səvəi Iesu rini pen tukwe in mə, “Sənmwinraha waen ruvəiwən.”

4 *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Prən i. Ikəfo mani pehe nəri i tukw iou? Nəpin səiou rīpkuvehe mhə ihi.”

5 *Miregi mama səvənhi rini pen tī nərmama səməme kamho tukwini nari mə, “Kimiaha tihaməkeikei mho nəfe nəghin in trini pehe tukumiaha i.”

6 Ia kwopun nəha nəri kamərəmīn pen nui irə irəha pam sikis kino ia kəruətərei. Irəha kuatia kuatia rukurən nuvehien eiti uə hantret twenti lita. Nui nəha səvəi nəkur Isrel kamhərkwerīg irə.*

7 Iesu rini pen tī nərmama me nəha kamho tukwini nari mə, “Kimiaha tihərəmīn pen nui ia nəri kamərəmīn pen nui ia nīrəha.” Irəha hərəmīn meste pehe rukuər.

8 Nənə Iesu rini pen tī nīrəha i mə, “Nəha təkwtəkwuni kimiaha tihəkwhəi raka nepwin, mhəuvehi mhəuvən mhəuvei pen m iamə asori səvəi nəveginien asori.” Ro pen irəha həuvehi mhəuvən. 9 Nəpin iamə asori səvəi nəveginien asori rənīmwi əghan nui nəha, nui sə Iesu rino ruvehe mo waen i, in rīreirei mə waen ruku pəku. (Mətə iotukwininari me səməme həkwhəi raka nui irəha həkurən.) Ro iamīnhi irə iamə asori

* 1:45: Dut 18:18, Aes 7:14, 9:6, Jer 23:5, Esik 34:23 * 1:46: Jon 7:41,52 * 1:48: Sam 32:2

* 1:49: Mat 14:33, 16:16, Mat 27:42, Mak 3:11 * 1:51: Jen 28:12 * 2:1: Jon 1:43 * 2:4:

Mat 12:48, Jon 19:26 * 2:5: Jon 7:30, 8:20 * 2:6: Mak 7:3-4

səvəi nəveginien nəha rəkwein iərman sə rīpkarə vi a irau pran səvənhi ruvehe, ¹⁰ rini pen tukwe in mə, “Samarə kamo nəveginien asori iamīnhi kukupwən kukwəhi raka waen sə ramasan pik kauvei pen m nərmana. Nənə nəpīn nərmana me hənənimwi asori kwopti, kukwəhi raka sə rīpkamasan pik mhə kauvei pen mīnraha hənīmwi. Mətə ik ikəpwəh nukwəhi rakaien waen sə ramasan pik meste nəha təkwtəkwni.”

¹¹ *In i nīmtətien sə Iesu rukupwən mo ia rukwənu Kena ia tənə Kalili. Ia nīmtətien nəha in rahatən pen nasorien səvənhi. Nənə nərmana me səvənhi hənī nīpərhiēnien irə.

Iesu rəkoui irapw nərmana səməme kamho maket ia nimwə səvəi Kumwesən

¹² *Kurirə irə Iesu rewaiu pen fwe taon Kapaneam irəha mama səvənhi mīne piəvni me mīne nərmana me səvənhi. Nənə irəha harə nəpīn ouihi a fwe ikīn.

¹³ *Nəveginien asori səvəi nəkur Isrel kani mə Pasova rīnauvehe ipaka. Iesu rutə pen fwe Jerusalem, ¹⁴ mətōni nərmana nepwīn ia nəkwai nimwə səvəi Kumwesən kamhəmri pen nəmri nari ia kau me mīne sipsip me mīne menu me. Nepwīn kamhəkure mamhəvriwei mane. In rətōni irəha, ¹⁵ ruvehi nəkwus me, mo kwənkīrkīr irə, məkoui irapw irəha pam mīne sipsip me mīne kau me həier irapw ia nimwə nəha. In rətəgi irapw mane səvəi nərmana kamhəvriwei i, muvsini tepol me səvənraha. ¹⁶ Nənə səməme kamhəmri pen nəmri nari ia menu me, in rini pen ti nīrəha i mə, “Kīmīaha tihəuvehi nəri me i mharaka, mhəpwəh noien nimwə səvəi Tata səiou ro kwopun kauvehi nəmri nari ikīn.”

¹⁷ *Ia nəpīn nəha nərmana me səvənhi rerīnraha rīrhi nəgkiariēn i kīmərāi pen ia Nəkukuə Ikinan rini mə, “Iakoikei pik nimwə səim. Nokeikeiēn nəha rauək rəmwhen ia napw ia rerik.”

¹⁸ Ro pen nəmə asori me səvəi nəkur Isrel hənī pen tukwe in mə, “Sin rīməuvei pehe nasorien mik mə tiko narimnari me i? Nəfe nəha nīmtətien tiko m kīmaha pwəh iahətōni mhəukurən?”

¹⁹ *Miregi Iesu rini pen ti nīrəha i mə, “Housi testesi nimwə i səvəi Kumwesən, nənə ia nəpīn səro kahar irə takuvehi utə mwi.”

²⁰ Miregi nəmə asori me səvəi nəkur Isrel hənī mə, “Kwa nimwə i səvəi Kumwesən kuvrhəkin nuk irəha pam foti-sikis. Tikəfo muvehi utə mwi ia nəpīn kahar?” ²¹ *Mətə nimwə nəha səvəi Kumwesən Iesu raməgkiari irə in nə nīpwrān. ²² *Ro iamīnhi irə nəpīn Iesu rətui mwi ia nemhəien səvənhi, nərmana me səvənhi rerīnraha rīrhi mə in rīmāni nəgkiariēn i, nənə irəha hənī nīpərhiēnien ia Nəkukuə Ikinan mīne nəgkiariēn nəha Iesu rīmāni.

²³ *Nəpīn Iesu in fwe Jerusalem ti nəveginien asori nəha kani mə Pasova, nərmana həpik hətōni nīmtətien me nəha in ramo, mhənī nīpərhiēnien ia nəghīn. ²⁴ Mətə Iesu rīpkini mhə nīpərhiēnien ia nīrəha, mhəpwəh nini pamien rerīn ti nīrəha i, ti nəri nə mə in ruvəukurən raka nərmana me pam. ²⁵ *In rīpkətui mhə iərmana riti tro pui pen nətərigien səvəi iərmana min, ti nəri nə mə in ruvəukurən raka nəfe ramarə ia rerī iərmana.

* **2:11:** Luk 9:32, Jon 1:14, 4:54, Jon 11:40 * **2:12:** Mat 4:13 * **2:13:** Eks 12:1-27, Jon 6:4, 11:55 * **2:17:** Sam 69:9 * **2:19:** Mat 21:23, 26:61, Mat 27:40, Wok Me 6:14 * **2:21:** 1Kor 6:19 * **2:22:** Luk 24:6-8, Jon 12:16, 14:26 * **2:23:** Jon 7:31 * **2:25:** Mak 2:8

3

Nikotimas revən ia nəp̄in maməgkiari m Iesu

¹ *Iəmə asori riti səvəi nəkur Isrel nəghin nə Nikotimas. In Farisi riti.
² *Iəmə i ruvehe ti Iesu ia nəp̄in, mini pen tukwe in mə, “Iahatən. Kimaha iahəukurən mə ik iahatən riti sə Kumwesən rərhi pehe ik. Iərmama riti riwən ko ro n̄imtətien me i səməme ikamo tr̄ini minuə Kumwesən r̄ipkarə mhə tukwe.”

³ *Miregi Iesu r̄ini pen tukwe in mə, “Takani n̄ipər̄hienien tukw ik i tr̄ini minuə iərmama k̄ipkukwəhi mhə mwi in, ko in r̄ipkətə mhə nitətə sə Kumwesən ramər̄imənu irə.”

⁴ *Miregi Nikotimas r̄ini pen tukwe in mə, “Tukəfa kukwəhi mwi iərmama sə ruvəpwinari raka? Ko in revən mwi ia t̄ipwi mama səvənhi mə tukukwəhi mwi in uə rekəm?”

⁵ *Miregi Iesu r̄ini mə, “Takani n̄ipər̄hienien tukw ik i tr̄ini minuə iərmama kəpwəh nukwəhiien in ia nui mine Nənimw̄in, ko in r̄ipkuvnimwə mhə ia nitətə sə Kumwesən ramər̄imənu irə. ⁶ *Nəri sə iərmama rukwəhi in iərmama. Nəri sə Nənimw̄in rukwəhi in nənimw̄in. ⁷ Tikəpwəh nər̄kəriien nari mə iak̄ini pehe tukw ik i mə ‘Tukaməkeikei kukwəhi mwi ik.’ ⁸ *Nimətəgi ravən mamevən ia kwopun pəku rokeikei mə trevən ik̄in. Kimiaha hiamregi rameikweikwi n̄imwai nari, mətə hiəreirei mə ruku pəku mauvəku. Nərmama me pam səməme Nənimw̄in rukwəhi irəha ho mwi iam̄inhi.”

⁹ *Miregi Nikotimas r̄ini pen tukwe in mə, “Tukəfo narimnari me i ruvehe mo iam̄inhi irə?”

¹⁰ *Miregi Iesu r̄ini pen tukwe in mə, “Ik iahatən səvəi nəkur Isrel. Rəfo ikreirei narimnari me i? ¹¹ *Takani n̄ipər̄hienien tukw ik i kimaha iahaməni nəfe iahəukurən, mamhəgkiari ia nəfe iahənətoni ia nəmr̄imaha, mətə kimiaha hiəpk̄ini mhə n̄ipər̄hienien ia nəgkiariien səkimaha. ¹² *Iak̄inəgkiari raka ia narimnari me ia t̄iprənə i, mətə kimiaha hiəpk̄ini mhə n̄ipər̄hienien ia nəgkiariien səiou. Ro iam̄inhi irə tihəfo mhəni n̄ipər̄hienien ia nəgkiariien səiou tr̄ini minuə iakəgkiari ia narimnari me ia neiai? ¹³ *Iərmama riti riwən ruvətə raka mevən ia neiai. Iəməti Iərmama in əpa ruku pen ia neiai meiwai. ¹⁴ *Fwe kupwən Moses ruvehi utə snek riti k̄ino ia aean nə pras ia kwopun akwesakwes ik̄in. Rəmwhen a mwi tukaməkeikei kuvehi utə Iəməti Iərmama ¹⁵ *mə iərmama sə rani n̄ipər̄hienien irə truvehi n̄im̄iruien rer̄in.

¹⁶ *Kumwesən rokeikei pik nərmama ia t̄iprənə i, məriari pehe Tini anan kuatia mə nərmama me pam səməme tuhəni n̄ipər̄hienien irə tuhəpkemhə mhə, mətə tuhəuvehi n̄im̄iruien rer̄in. ¹⁷ *Kumwesən r̄ipkər̄hi pehe mhə Tini ruvehe ia t̄iprənə i mə trərpw̄in noien ərəha me səvəi nərmama, mətə in rər̄hi pehe Tini mə truvehim̄iru irəha. ¹⁸ *Iərmama sə rani n̄ipər̄hienien ia Tini Kumwesən, Kumwesən trəpwəh nər̄pw̄inien noien ərəha me səvənhi. Mətə iərmama sə r̄ipk̄ini mhə n̄ipər̄hienien irə, Kumwesən ruvəni raka mə in trərpw̄in noien ərəha me

* **3:1:** Jon 7:50, 19:39 * **3:2:** Mat 22:16, Jon 9:16 * **3:3:** Mat 18:3, 1Pit 1:23 * **3:5:** Esik 36:25-27, Taet 3:5 * **3:6:** Sam 51:5, Jon 1:13 * **3:8:** Pri 11:5 * **3:11:** Jon 3:32, 8:26
 * **3:12:** Luk 22:67 * **3:13:** Prov 30:4, Rom 10:6 * **3:14:** Nam 21:9, Jon 8:28, 12:32 * **3:15:** Jon 20:31 * **3:16:** Jon 3:36, 10:28, Rom 5:8, 8:32, 1Jon 4:9-10 * **3:17:** Luk 19:10, Jon 5:22, 12:47, Wok Me 17:31 * **3:18:** Jon 3:36, 5:24

səvənhi ti nəri nə mə iərmama nəha rīpkini mhə nīpərhienien ia Tini anan kuatia. ¹⁹ *Kumwesən ruvəni raka mə in truvei pen nərpwiniēn m nərmama ti noien i iakani. Nukuraanien ruvəuvehe raka ia tiprənə i, mətə nərmama həkokeikei mhə nukuraanien, mhokeikei a nəpitəvien, ti nəri nə mə noien me səvənraha hərəha. ²⁰ *Iərmama sə ramo noien arəha me rəmwəki nukuraanien. Ko in rīpkuvehe mhə irə kamo nukuraanien nəha rəhiəpwin noien me səvənhi. ²¹ Mətə iərmama sə ramo nīpərhienien ruvehe ia nukuraanien mə tro nukurəniēn i mə noien me səvənhi in ramo ti nəri nə mə ramsiai Kumwesən.”^a

Jon Paptas rəgkiari mwi ia Iesu

²² *Kurirə ia nəri nəha, Iesu mine nərmama me səvənhi həuvən ia tənə Jutia. In ramarə ikin irəha minraha, mamō paptas ia nərmama. ²³ Jon mwi ramo paptas ia nərmama fwe Aenon kwopun riti ipaka ti Salim, ti nəri nə mə nui me həpik fwe ikin. Nərmama me kamhəuvehe tukwe, nənə in ramo paptas ia nīrəha. ²⁴ *(Ia nəpin nəha kīpkuvehi puwnimwə mhə ihi Jon ia kalapus.)

²⁵ Nəpin riti nərmama nepwin səvəi Jon mine iəmə Isrel riti hənəmavisə minraha me ti neresien riti mə tuhəfərkwerīg irə. ²⁶ *Nənə irəha həuvehe ti Jon, mhəni pen tukwe in mə, “Iahatən. Rerim ramrhi iəmə nəha fwe kupwən kimirau min ia nīkare nui aris Jotan pen, iəmə sə ikinərəer irapw məgkiari irə? Ətə ro. In ramo paptas ia nərmama. Nərmama pam kamhəuvən tukwe.”

²⁷ *Miregi Jon rini mə, “Iərmama ko rīpkuvehi atukw mhə nari riti, mətə nəfe nari in ruvehi Kumwesən traməkeikei muvei pen min. ²⁸ *Kimiāha i hiəuvəregi raka iou iakiməni iamīnhi irə mə, ‘Rīpko mhə iou Kristo, mətə Kumwesən rərhi pehe iou mə takukupwən ia Kristo muvehe.’ ²⁹ *Nəpin kiri pen vi a pran riti m iərman səvənhi, prən nəha səvəi sin? Kwa səvəi iərman nəha! Mətə nəpin kamo nəveginien asori səvəi narə viēn səvənrau, in riti ramərəer ipaka, mamregi iərman nəha raməgkiari, rerin ragien pīk tukwe. Ro iamīnhi irə təkwtəkwuni iakamregi rerik ramagien pīk. ³⁰ Iərman nəha traməkeikei mutə masori, mətə iou takaməkeikei meiwaiu mouihi.

³¹ *Iəmə sə ruku pen fwe irənhə rasori ia nərmama me pam. Iəmə sə ruku pen ia tiprənə in səvəi tiprənə, nənə raməgkiari ia narimnari me səvəi tiprənə. Mətə iəmə sə ruku pen ia neiai rasori ia nərmama me pam. ³² *In rani irapw nəfe rīnətoni miregi, mətə iərmama riti riwən rini nīpərhienien ia nəgkiariēn səvənhi. ³³ Mətə iərmama sə rini nīpərhienien ia nəgkiariēn səvənhi ramahatən pen mə nəgkiariēn nəha Kumwesən rini ro nīpərhienien. ³⁴ *Iəmə sə Kumwesən rīnərhi pehe i rani irapw nəgkiariēn me səvəi Kumwesən, ti nəri nə mə Kumwesən rauvei pen Nənīmwin Ikinan min rasori pīk. ³⁵ *Tata Kumwesən in rokeikei Tini, minəmri pen raka narimnari me pam ia rəgin. ³⁶ *Iərmama sə rani nīpərhienien ia Tini Kumwesən nīmruēn rerin rīnarə raka irə. Mətə

* **3:19:** Jon 1:5,9, 8:12 * **3:20:** Efes 5:11-13 a **3:21:** Suatuk riti mwi ti nīniēn nəgkiariēn ia vas 21 in i mə: “Mətə iərmama sə ramo nīpərhienien ruvehe ia nukuraanien mə nukuraanien trəhiəpwin kətoni mə noien me sə in ramo, mətə Kumwesən rīnasitu irə mə tro.” * **3:22:** Jon 4:1-2 * **3:24:** Mat 4:12 * **3:26:** Jon 1:26-34 * **3:27:** Jon 19:11, 1Kor 4:7, Hip 5:4 * **3:28:** Jon 1:20,23, Mat 11:10 * **3:29:** Mat 9:15 * **3:31:** Jon 8:23, 1Jon 4:5 * **3:32:** Jon 3:11 * **3:34:** Jon 1:32 * **3:35:** Mat 11:27, Jon 5:20, 10:17 * **3:36:** Jon 3:16-18, 1Jon 5:12, Luk 3:7

iærmama sə rɪpko mhə nəkwaɪ Tɪni Kumwesən, in trɪpkətə mhə nɪmɪruɪen ia nəpɪn riti, mətə niemaha səvəi Kumwesən raməmæk rerɪn irə.”

4

Iesu raməgkiari m pran Sameria

¹*Kəvisau pen m Farisi me mə Iesu ravi nərmama həpɪk həuvehe mho nərmama me səvənhi, nənə in ramo paptæs ia nɪrəha. Nərmama me nəha həpɪk mhəpi raka səməme Jon ravi irəha, mamo paptæs ia nɪrəha. ²(Mətə nɪpərhiɛnien rɪpko mhə Iesu atukwatukw ramo paptæs ia nɪrəha, mətə nərmama səvənhi me a kamho.) ³Nəpɪn Iesu rukurən mə Farisi me həuvəregi raka nəgkiariien nəha, in rəpwəh tənə Jutia, mɪnamevən mwi ia tənə Kalili.

⁴Ia suatuk səvənhi Iesu rɪregi mə traməkəikei məpi sɪmwin ia tənə Sameria. ⁵*Ro iamɪnhi irə in ruvehe ia taon riti ia Sameria nəghɪn nə Saeka. Taon nəha ipaka tɪ kwopwi tɪprənə Jekop rɪməuvei pen m tɪni nəghɪn nə Josef. ⁶Wel sə Jekop rɪneri fwe kupwən in nəha ia kwopun nəha. Nənə Iesu rɪregi rəpou pɪk tɪ navənien səvənhi, revən, maməkure ia nɪkare wel nəha. Ipaka tɪ kurkwai nəpɪn ia ran.

⁷Nənə prən Sameria riti ruvehe mə trukwəhi nui. Iesu rɪni pen tukwe in mə, “Vei pehe nui riti miou iakənɪmwi.” ⁸(Nərmama me səvəi Iesu həuvavən fwe taon mə tuhəuvehi nəmri nəveginien.)

⁹*Mɪregi prən Sameria i rɪni pen tukwe in mə, “Ik iəmə Isrel. Iou prən Sameria. Rəfo ikaməres pehe nui miou?” (Prən i rɪni iamɪnhi irə tɪ nəri nə mə nəkur Isrel mɪne nəkur Sameria ko həkənɪmwi mhə nui ia kap kuatia.)

¹⁰*Iesu rɪni pen tɪ prən i mə, “Ikreirei nəfe nari Kumwesən rokeikei mə truvei pehe mik. Ikreirei mwi iou sə iakani pehe tukw ik i mɪnuə ‘Vei pehe nui riti miou iakənɪmwi.’ Kamo ikukurən ko ikəres iou nənə iakuvei pehe nuimɪru mik.”

¹¹*Mɪregi prən i rɪni pen tukwe in mə, “Iəmə asori. Teki nəri tikukwəhi nui irə riwən. Wel i rəmwhenɪmw. Nənə tikuvehi pəkə nuimɪru nəha? ¹²*Rəfo? Ik iəmə asori məpi raka kaha kupwən səkɪtaha Jekop? In rɪməuvei pehe wel i m kɪtaha, mɪnamənɪmwi nui irə. Nɪpwnətɪn me mɪne kau me səvənhi irəha mwi hənəmənɪmwi.”

¹³Mɪregi Iesu rɪni pen tɪ prən i mə, “Iærmama sə rənɪmwi nui i trəkwaɪkwa mwi, ¹⁴*mətə iærmama sə trənɪmwi nui takuvei pen mɪn trɪpkəkwaɪkwa mhə mwi ia nəpɪn riti. Nui sə takuvei pen mɪn trakwərkwəɪ ia reri iærmama nəha rəmwhen ia nəmri nui riti mauvei pen nɪmɪruɪen rerɪn mɪn.”

¹⁵Mɪregi prən i rɪni pen tukwe in mə, “Iəmə asori. Uvei pehe nui nəha miou pwəh iapkaɪkwaɪkwa mhə mwi, məpwəh nuveheien ia kwopun i mukwəhi nui!”

¹⁶Mɪregi Iesu rɪni pen tɪ prən i mə, “Evən, məkwein səim iærman, rouvehe mwi ia kwopun i.”

¹⁷Mɪregi prən i rɪni pen tukwe in mə, “Səiou iærman riwən.”

Mɪregi Iesu rɪni mə, “Ikani atukwatukw mə səim iærman riwən. ¹⁸Ikinesi pen raka nərman irəha pam krɪrum, nənə sə nəha ikamesi

* **4:1:** Jon 3:22,26 * **4:5:** Luk 9:52, Jen 33:19, Jos 24:32 * **4:9:** Esra 4:1-5, Esra 9:1-10:44, Luk 9:52-53 * **4:10:** Jon 4:26 * **4:11:** Jon 7:37-38, Rev 21:6 * **4:12:** Jon 8:53 * **4:14:** Jon 6:35

pen ipwet mine ripko mhə iərman atukwatukw səim. Nəri i ikini ro nīpərhiēnien.”

¹⁹ *Prən i rini pen tukwe in mə, “Iəmə asori. Iakətə ik mə ik profet riti. ²⁰ *Kaha kupwən me səkimaha nəkur Sameria kamhəfwaki pen m Kumwesən ia təkuaer i, mətə kimiaha nəkur Isrel hiaməni mə Jerusalem kwopun atukwatukw nərmama tuhaməkeikei mhəfwaki pen m Kumwesən ikin.”

²¹ Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Prən i. Ni nīpərhiēnien ia nəgkiariien səiou. Nəpin nəha rauvehe kimiaha tihəpwəh nəfwakiien m Tata Kumwesən ia təkuaer i mine fwe Jerusalem. ²² *Kimiaha hiaməfwaki mhəreirei Kumwesən, mətə kimaha iahaməfwaki mhəukurən amasan in, ti nəri nə mə suatuk Kumwesən rauvehimiru nərmama irə ruku pen ia kimaha nəkur Isrel. ²³ Nəpin riti nəha rauvehe, mətə ruvəuvehe raka. Ia nəpin nəha nərmama səməme kamhəfwaki pərhiēn tuhəfwaki m Tata Kumwesən ia nənimwin mine nīpərhiēnien, ti nəri nə mə Tata Kumwesən ramətui nərmama səməme kamho iaminihi mə irəha tuhəfwaki pen min. ²⁴ *Kumwesən in nənimwin, nənə nərmama me səməme kamhəfwaki pen min tuhaməkeikei mhəfwaki ia nənimwin mine nīpərhiēnien.”

²⁵ *Miregi prən i rini pen tukwe in mə, “Iakukurən mə Mesaea truvehe (iəmə sə kaməkwein in mə Kristo). Nəpin in truvehe, in trini pehe narimnari me pam tukutaha.”

²⁶ *Miregi Iesu rini pen ti prən i mə, “Kwa iou i iou iakaməgkiari mik.”

Nərmama me səvəi Iesu hərərig pehe mwi mhətoni in

²⁷ Təkwtəkwuni a mwi nərmama me səvəi Iesu hərərig mwi, mhətoni Iesu raməgkiari m pran riti. Hətoni həkərinari irə, mətə irəha riti ripkini mhə mə, “Iakamətui nəfe?” uə “Ikaməgkiari kimirau prən i ti nəfe?”

²⁸ Ro iaminihi irə prən nəha rəpwəh teki nəri rakwəhi nui irə, mevən ia taon, mini pen ti nərmama me fwe ikin minuə, ²⁹ “Həuvehe, mhətoni iərmama riti sə rini pehe tukw iou i narimnari me pam sə iakino. Rosi iəmə i in Kristo uə?” ³⁰ Nənə irəha həier ia taon, mamhəuvehe ti Iesu. ³¹ Ia nəpin nəha nərmama me səvəi Iesu kamhəni pen tukwe in mə, “Iahatən, əni nari.”

³² Mətə in rini pen ti nirəha i mə, “Sənak nəveginien sə takəni kimiaha hiəreirei.”

³³ Ro iaminihi irə nərmama me səvənihi həni pen ti nirəha me i mə, “Rəfo? Iərmama riti ruvəuvei pen raka nəveginien min uə?”

³⁴ *Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Sənak nəveginien in i. Takaməkeikei mo nəkwai Iəmə sə rinərhi pehe iou iakuvehe, mo sam-pam ia wok səvənihi. ³⁵ *Kimiaha hiəukurən nəgkiariien i kamini rerin mə, ‘Məkwə kefə mwi nəha ikin kesi raka nukwai wit sə rimruə ia nəmhiēn.’ Mətə iakani pehe tukumiaha i həti pen ro wit ia nəmhiēn me. Nimwanraha me həuvəmhiə. Rino nəpin sə tukesi nukwanraha. ³⁶ Iərmama sə ramesi nukwai wit, in ruvəuvehi raka nərəkuiēn səvənihi, mamousəsimwin nukwai wit me mə tuhəuvehi nimiruiēn rerin. Ia noien nəha iərmama sə raməpwei wit mine iərmama sə ramesi nukwan irau trouagien pəri. ³⁷ Nəgkiariien i kamini ro nīpərhiēnien irə mə, ‘Iərmama

* **4:19:** Jon 7:40, 9:17, 1Kor 14:24-25 * **4:20:** Dut 12:5-14, Sam 122:1-5 * **4:22:** 2King 17:29-41, Aes 2:3, Rom 9:4-5 * **4:24:** 2Kor 3:17, Rom 12:1, Fil 3:3 * **4:25:** Jon 1:41 * **4:26:** Mak 14:61-62, Jon 9:37 * **4:34:** Jon 6:38, 17:4 * **4:35:** Luk 10:2

əpə rəpwei wit, nənə iərməpə ramesi nukwan.’³⁸ Iou iakərhi pen kímiaha mə tihəuvən mhesi nukwai wit me. Ripko mhə kímiaha hiənəpwei wit me nəha. Nərməpə hənəpwei, nənə təkwtəkhwuni kímiaha tihəkuriə ia nirəha, mho pam nəfe irəha hənostat mho.”

Nəkur Sameria həpik həni nīpərhienien ia Iesu

³⁹ Nəkur Sameria həpik həni nīpərhienien ia Iesu ti nəri nə mə həregi prən i rini ianhi irə mə, “In rini pehe tukw iou i narimnari me pam sə iakino.”⁴⁰ Ro iamınhi irə, nəpin nəkur Sameria me nəha həuvehe tukwe, hares pen Iesu mə trarə irəha mınraha. Nənə in rarə ikin nəpin kəru.⁴¹ Kurirə irə nəkur Sameria həpik mwi həni nīpərhienien ia Iesu ti nəri nə mə həregi nəgkiariien səvənhi.

⁴² *Irəha həni pen ti prən nəha mə, “Kupwən kimaha iahaməni nīpərhienien ia iəmə i ti nəri nə mə iahəregi nəgkiariien səim. Mətə təkwtəkhwuni kímaha iahaməni nīpərhienien irə ti nəri nə mə iahəregi atukwatukw nəgkiariien səvənhi, nənə kímaha iahəukurən mə nīpərhienien in iərmama sə rauvehimiru nərmama ia tənəmtənə me.”

Iesu ro iakunouihi riti səvəi iəmə asori riti ruvehe məsanin

⁴³ *Kini neis irə Iesu rəpwəh kwopun nəha, mamevən ia tənə Kalili,⁴⁴ *ti nəri nə mə fwe kupwən in atukwatukw rıməni mə, “Profet riti nəkur imwəni me ko həpkisai mhə in.”⁴⁵ *Ro iamınhi irə, nəpin in rapirapw ia tənə Kalili, nəkur Kalili me həsevər ia rerınraha tukwe ti nəri nə mə irəha mwi həməvən fwe Jerusalem ia nəpin səvəi nəveginien asori Pasova. Irəha hənətoni narimnari me pam in rino ia kwopun nəha.

⁴⁶ *Ro iamınhi irə Iesu rapirapw ia tənə Kalili, mevən mwi ia rukwənu Kena, kwopun nəha in rino nui ruvehe mo waen irə. Iəmə asori riti tini ramemhə mamapri fwe taon Kapaneam.⁴⁷ *Nəpin iəmə i riregi mə Iesu ruku pen ia tənə Jutia muvəuvehe raka ia tənə Kalili, revən tukwe mını mə, “Səiou iakunouihi ramemhə na tremhə. Ko ikeiwaiu pehe ia Kapaneam mo in ruvehe məsanin?”

⁴⁸ *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Kímiaha hiokeikei mə tako nımtətien me mine narimnari me tihərkərinari irə. Mə hiəpkətoni mhə tihəpwəh niniien nīpərhienien ia nirak.”

⁴⁹ Miregi iəmə asori nəha rini pen tukwe in mə, “Iəmə asori. Tikuvehe akwauakw. Tripko mhə tui nərik remhə.”

⁵⁰ *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Tiko mevən. Nərim tripkemhə mhə.”

Iəmə nəha rini nīpərhienien ia nəgkiariien nəha Iesu rıməni pen tukwe in, nənə mırərig mamevən.⁵¹ Nəpin rameiwaiu pen imwəni, iotukwin-inari me səvənhi həuvehe, mhəvisau pen min mə tini ramıru.⁵² Ro iamınhi irə in rəres pen irəha i nəfe taem tini rınəsanin irə.

Miregi irəha həni pen tukwe in mə, “Nərineiv ia wan klok ia nəruarəv nemhəien raraka irə.”

⁵³ *Tata səvəi iakunouihi nəha rukurən mə ia nəpin atukwatukw nəha Iesu rıməni pen tukwe in mə, “Nərim tripkemhə mhə.” Ro iamınhi irə in mine nərmama pam səməme kamharə ia nəkwai nimwə səvənhi həni nīpərhienien ia Iesu.

* 4:42: 1Jon 4:14 * 4:43: Jon 4:40 * 4:44: Mat 13:57 * 4:45: Jon 2:23 * 4:46: Jon 2:1-11 * 4:47: Mat 8:5-6 * 4:48: Jon 2:18, 1Kor 1:22 * 4:50: Mat 8:13, Mak 7:29 * 4:53: Wok Me 16:14-15,31

54* In i nĩmtatien sã ro kãru irã Iesu rĩno nãpin rier ia tãnã Jutia muvehe ia tãnã Kalili.

5

Fwe nui Petsata Iesu ro iãrmama riti sã ramemhã ruvehe mãsanĩn.

¹ Kurirã irã nãveginien asori riti sãvãi nãkur Isrel ruvehe nãnã Iesu rutã pen fwe Jerusalem. ² Nui riti fwe ia Jerusalem rametĩmw rerin ipaka ti kwãruã nãha kani mã Kwãruã Sãvãi Sipsip Me. Ia nãgkiariien Hipru kani nui nãha mã Petsata. Ia nĩkarkare nui nãha kĩno nari krirum ia kãpwier hãmwhen ia tãnimwã me. ³ Nãrmama kamhemhã hãpĩk kamhãmak tegĩn tãnimwã me nãha. Nepwĩn nãnimenraha rĩfwã. Nepwĩn nĩsunraha rãrfe. Nepwĩn nĩpãri nĩpwrãnrãha remhã. Irãha kamheitenhi nui nãha trĩkiu. ⁴ Nãpin nepwĩn agelo riti sãvãi Iãrimãnu reiwaiu ia reri nui nãha mo rĩkiu. Nãnã iãrmama sã rukupwãn meiwaiu ia reri nui nãfe nemhãien ro in raraka irã. Nãnã in ruvehe mãsanĩn.

⁵ Iãrmama riti nãha ikĩn nemhãien sãvãnhi narã irã nuk toti-eit. ⁶ Nãpin Iesu rãtoni iãmã nãha ramãmak ia kwopun nãha, mukurãn mã rĩnãmak tui, in rini pen tukwe in mã, "Ikokeikei mã tikuvehe mãsanĩn?"

⁷ Iãmã sã ramemhã rini pen tukwe in mã, "Iãmã asori. Sin truvehi iou meiwaiu ia nui nãpin nui rĩkiukiu irã? Iãrmama riti riwãn. Nãnã nãpin iakũã takevãn, mãtã iãrmãpã iti rukupwãn ia nirak meiwaiu ia nui."

⁸ *Mĩregi Iesu rini pen tukwe in mã, "ãrer, muvehi sãim nĩmãhan, mavãn." ⁹ Nãnã tãkwtãkwuni a mwi iãmã nãha ruvehe mãsanĩn, muvehi nĩmãhan sãvãnhi, mavãn. Nãpin nãha ia Sapat. ¹⁰ *Ro iamĩnhi irã nãmã asori me sãvãi nãkur Isrel hãni pen ti iãmã i Iesu rĩno in rãsanĩn mã, "Ipwet i Sapat. Rãpwãh natukwatukwien ia Loa sãkitaha mã tikuvehi sãim nĩmãhan."

¹¹ Mĩregi in rini pen ti nirãha i mã, "Mãtã iãmã sã rĩno iou iakãsanĩn, in rini pehe tukw iou i mã takuvehi nĩmãhan sãiou mavãn."

¹² Mĩregi irãha hãni pen tukwe in mã, "Sin nã iãmã rini pehe tukw ik i mã tikuvehi nĩmãhan sãim mavãn?"

¹³ Mãtã iãmã nãha rĩreirei mã sin nãha rĩno in ruvehe mãsanĩn. In rĩreirei ti nãri nã mã Iesu rukurãu akwauakw a, nãrmama hãpĩk anan ia kwopun nãha.

¹⁴ *Kurirã irã Iesu rãtui iãmã nãha mãtoni ia nĩmwã sãvãi Kumwesãn, mĩni pen tukwe in mã, "ãtã ro, ikĩnãsanĩn! Tikevãn maraka ia noien ãrãha, kamo nãrãhãien riti rasori mãpi raka sã kupwãn ruvehi ik." ¹⁵ Iãmã nãha rier mevãn mĩni pen ti nãmã asori me sãvãi nãkur Isrel mã Iesu nãha rĩno in ruvehe mãsanĩn.

Nĩmiruien kauvehi ruku pen ia Tini Kumwesãn

¹⁶ *Nãnã ti nãri nã mã Iesu ramã narimnari me nãha ia Sapat, nãmã asori me sãvãi nãkur Isrel kãnãmhãni ãrãha in. ¹⁷ *Mãtã Iesu rini pen ti nirãha i mã, "Sãiou Tata ramowok ia nãpin me. Ro pen iou mwi takamãkeikei mowok." ¹⁸ *Nãgkiariien nãha ro nãmã asori me sãvãi nãkur Isrel kãnãmhãmwur pĩk mã tuhousi ãpune Iesu, ti nãri nã mã in rĩpkãruĩ mhã Loa sãvãi Sapat ãpa, mãtã rini mwi Kumwesãn mã Tata sãvãnhi, mamã in rãmwhen a mwi Kumwesãn.

* 4:54: Jon 2:11,23 * 5:8: Mat 9:6 * 5:10: Jon 9:14, Neh 13:19, Jer 17:21, Luk 13:14

* 5:14: Jon 8:11 * 5:16: Mat 12:14 * 5:17: Jon 9:4 * 5:18: Mat 26:4, Jon 7:1,30, Jon 10:30,33

19 *Ro iam̄nhi ir̄a Iesu r̄ini pen ti nir̄aha i m̄a, “Iakani n̄ip̄arhienien tukumiaha i Tini Kumwes̄an ko r̄apw̄ah no atukwien nari riti, m̄at̄a rukur̄an noien ̄apa n̄afe nari r̄at̄a Tata s̄av̄nhi ramo. N̄afe n̄agh̄in Tata Kumwes̄an ramo, n̄ari n̄aha Tini mwi ramo. 20 *Iakini iam̄nhi ir̄a ti n̄ari n̄a m̄a Tata Kumwes̄an rokeikei pik Tini, mam̄aseni Tini r̄atoni narimnari me pam s̄a in ramo. N̄an̄a in tr̄aseni Tini r̄atoni narimnari me nepw̄in hasori mwi m̄a kimiaha tih̄atoni mh̄ark̄arinari ir̄a. 21 *Tata Kumwes̄an ramo n̄armama s̄am̄ame h̄auvamh̄a h̄atui mwi. In rauvei pen n̄im̄iruien m̄inraha. R̄amw̄hen a mwi Tini rukur̄an nuvei penien n̄im̄iruien m̄ n̄armama s̄am̄ame rer̄in ragien m̄a truvei pen m̄inraha. 22 *Tata Kumwes̄an r̄apw̄ah n̄akiriien noien s̄av̄ai iarmama riti, m̄at̄a wok s̄av̄ai n̄akiriien noien s̄av̄ai iarmama, in r̄in̄amri pen pam ia r̄agi Tini 23 *m̄a n̄armama me pam tuh̄asiai Tini r̄amw̄hen kamh̄asiai Tata s̄av̄nhi. Iarmama s̄a ripk̄isiai mh̄a Tini Kumwes̄an, ripk̄isiai mh̄a Tata s̄av̄nhi s̄a r̄inarhi pehe in ruvehe.

24 *Iakani n̄ip̄arhienien tukumiaha i. Iarmama s̄a ramregi n̄agkiariien s̄aiou, mam̄ini n̄ip̄arhienien ia Iam̄a s̄a r̄in̄arhi pehe iou iakuvehe, n̄im̄iruien rer̄in r̄inar̄a raka ir̄a. Ia n̄ap̄in n̄aha tuk̄arpw̄in noien ̄ar̄aha me ir̄a, tipk̄ini mh̄a m̄a iarmama n̄aha tram̄akeikei memh̄a. M̄at̄a in r̄inaraka raka ia nemh̄aien muv̄auvehe ti n̄im̄iruien. 25 *Iakani n̄ip̄arhienien tukumiaha i. N̄ap̄in riti n̄aha rauvehe, ruv̄auvehe, n̄ap̄in s̄a n̄armama h̄auvamh̄a tuh̄aregi rer̄i Tini Kumwes̄an ir̄a, n̄an̄a s̄am̄ame kamh̄aregi tuh̄am̄iru mwi. 26 Tata Kumwes̄an in nukune n̄im̄iruien. Ro pen in r̄in̄aseni Tini m̄a Tini mwi in nukune n̄im̄iruien. 27 *Tata Kumwes̄an rim̄auvei pen nasoriien m̄ Tini m̄ini m̄a tr̄akiri noien s̄av̄ai n̄armama, m̄arpw̄in pen m̄inraha. In rauvehi nasoriien iam̄inha ir̄a ti n̄ari n̄a m̄a Tini n̄a in n̄a Iam̄ati Iarmama.

28 N̄animem̄iaha tr̄apw̄ah nierien ia n̄agkiariien i. N̄ap̄in riti n̄aha rauvehe n̄ap̄in s̄a n̄armama h̄auvamh̄a tuh̄aregi rer̄i Tini Kumwes̄an, 29 *n̄an̄a mharaka ia kwopun kim̄anim̄wi ir̄aha ikin. S̄am̄ame k̄anamho noien amasan tuh̄atui mwi mh̄auvehi n̄im̄iruien. S̄am̄ame k̄anamho noien ̄ar̄aha tuh̄atui mwi tuk̄arpw̄in noien ̄ar̄aha me s̄av̄anraha. 30 *Iou ko iak̄apw̄ah no atukwien nari riti. Iakam̄akiri noien s̄av̄ai n̄armama mamesi pen a n̄afe iakamregi. N̄an̄a n̄akiriien s̄aiou ratukwatukw ti n̄ari n̄a m̄a iapk̄amw̄ur mh̄a ti n̄afe iakokeikei, m̄at̄a iakam̄amw̄ur ti n̄afe Iam̄a s̄a r̄inarhi pehe iou iakuvehe rokeikei. 31 *Tr̄ini m̄inūa iak̄orer irapw̄ m̄agkiari atukw ia nirak n̄agkiariien s̄aiou ko kipk̄ini mh̄a n̄ip̄arhienien ir̄a.”

N̄ari s̄a ramahat̄an pen m̄a Iesu in n̄afe iarmama

32 *“M̄at̄a riti n̄aha ram̄orer irapw̄ m̄agkiari ia nirak. Iakukur̄an m̄a n̄agkiariien s̄av̄nhi ro n̄ip̄arhienien.

33 Fwe kupw̄an kimiaha h̄iarhi pen n̄armama nepw̄in h̄auv̄an ti Jon. In r̄erer irapw̄ m̄agkiari ia nirak m̄a n̄ip̄arhienien i iou n̄afe iarmama.

34 *Iapk̄agkiari mh̄a iam̄nhi ir̄a mine ti n̄ari n̄a m̄a iakam̄at̄igite ia

* 5:19: Jon 5:30, 8:28 * 5:20: Jon 3:35 * 5:21: Rom 4:17, Efes 2:5, Jon 11:25 * 5:22: Jon 3:17, 5:27, Jon 9:39, Wok Me 10:42 * 5:23: Fil 2:10-11, 1Jon 2:23 * 5:24: Jon 3:15-18, Jon 8:51, 1Jon 3:14 * 5:25: Mat 8:22, Efes 2:5-6 * 5:27: Jon 1:4, 5:22 * 5:29: Dan 12:2, Mat 16:27, Jon 6:40, Wok Me 24:15 * 5:30: Jon 5:19, 6:38 * 5:31: Jon 8:13-14 * 5:32: Jon 5:36-37, 1Jon 5:9 * 5:34: Jon 1:19-34, Jon 3:27-30

iərmama riti mə trīni irapw mə iou sin, rekəm. Mətə iakamīni Jon mə kīmiaha tihəni nīpərhienien ia nəgkiariien səvənhi nənə mhəuvehi nīmīruien. ³⁵ Jon nəha rəmwhen ia nari riti rauək, mukuraan. Rerīmiaha rinəgien ti nukuraanien səvənhi nəpīn oulhi a.

³⁶ *Mətə nari riti nəha ikin ramīni irapw iou mə iou sin rīskai mwi məpī raka nəgkiariien səvəi Jon. In nə wok me sə Tata Kumwesən rīnəsēni iou mə tako. Wok me i iakamo kamhəni irapw iou mə nīpərhienien Tata Kumwesən rīnərhi pehe iou iakuvehe.

³⁷ *Nənə Tata Kumwesən sə rīnərhi pehe iou iakuvehe, in mwi ramərər irapw, maməgkiari ia nīrak mə iou sin. Mətə kīmiaha hiəpkregi raka mhə rerīn, mhəpkətə raka mhə mwi nənimen. ³⁸ *Nəgkiariien səvənhi rīpkarə mhə ia rerīmiaha ti nəri nə mə kīmiaha hiəpkīni mhə nīpərhienien ia iərmama sə in rīnərhi pehe i. ³⁹ *Kīmiaha hiaməvsini pīk Nəkukua Ikinan. Rerīmiaha ramrhi mə ia nəgkiariien me nəha tihəuvehi nīmīruien rerīn. Mətə nəgkiariien me nəha kwa həgkiari ia nīrak, ⁴⁰ mətə kīmiaha hiəpwəh nokeikeien mə tihəuvehe tukw iou mhəuvehi nīmīruien.

⁴¹ Iakəpwəh noien nəri anan ia nəgnəginien səvəi nərmama, ⁴² mətə iakukurən kīmiaha. Nokeikeien səvəi Kumwesən rīwən ia rerīmiaha. ⁴³ *Iou iakiməuvehe ia nəghi Tata səiou, mətə kīmiaha hiəpkəsəvər mhə ia rerīmiaha tukw iou. Mətə mə iərməpə riti truvehe ia nəghīn əpa kīmiaha tihəsəvər ia rerīmiaha tukwe. ⁴⁴ *Kīmiaha tihəfo mhəni nīpərhienien ia nīrak? Rəknekīn ti nəri nə mə kīmiaha hiəkeikei mə tihəuvehi nəgnəginien səkīmiaha me, mətə hiəpkəmwur mhə mho nari riti mə Kumwesən i Kumwesən pərhien trəgnəgīni kīmiaha tukwe.

⁴⁵ *Rerīmiaha trəpwəh nīrhien mə iou takīni irapw noien ərəha me səkīmiaha ia nəmri Tata Kumwesən. Iərmama riti nəha ikin in trīni irapw noien ərəha me səkīmiaha. In nəha Moses sə hiaməmri pen əknekīn nətərigien səkīmiaha irə. ⁴⁶ *Rīpīnuə kīmiaha hiaməni nīpərhienien ia Moses, tihəni mwi nīpərhienien ia nīrak, ti nəri nə mə in rīmərāi nəgkiariien me kamhəgkiari ia nīrak. ⁴⁷ *Mətə kīmiaha hiəpkīni mhə nīpərhienien ia nəgkiariien me səvənhi sə in rīmərāi. Ro iamīnhi irə tihəfo mhəni nīpərhienien ia nəgkiariien me səiou?"

6

Iesu rəkwməni nərmān me irəha pam faef-taosēn

¹ Kurirə ia narimnari me nəha, Iesu rəpi sīmwin ia nui asori fwe Kalili, muvareī ia nīkaren pen. Nui nəha nəghīn riti mwi mə Nui Asori Səvəi Taepirias. ² Nərmama həpīk kamhəkurirə in ti nəri nə mə irəha hənətoni nīmītətien me nəha ramo ia nərmama kamhemhə. ³ Nənə Iesu rutə ia təkua riti maməkure ikin irəha nərmama me səvənhi. ⁴ *(Ia nəpīn nəha, nəveginien asori riti səvəi nəkur Isrel nəghīn nə Pasova ruvəuvehe ipaka.)

⁵ Iesu rəti pen mamətə mə nərmama həpīk kamhəuvehe mə tuhətə in. Ro pen rīni pen ti Filip i mə, "Tsəuvehi nəmri nəveginien pəku pwəh nərmama me i hani?" ⁶ (Iesu ruvəukurən raka nəfē in tro, mətə rīni nəgkiariien nəha mə trətoni mə Filip trəfni irə.)

* 5:36: Jon 3:2, Jon 10:25,38, Jon 14:11 * 5:37: Mat 3:17, Jon 5:32, 8:18 * 5:38: Jon 6:29

* 5:39: Luk 24:27,44, Wok Me 13:27, 2Tim 3:15-17, 1Pit 1:10-11 * 5:43: Mat 24:5 * 5:44:

Jon 12:43 * 5:45: Dut 31:26-27 * 5:46: Dut 18:15, Wok Me 3:22 * 5:47: Luk 16:31

* 6:4: Jon 2:13

7 Miregi Filip rini pen tukwe in mə, “Trini minuə kuvehi nəmri nəveginien ia silin kino ia silva irəha pam tu-hantret, mətə rəpwəh ihi nəmwhenien. Irəha kuation kuation tuhani ouihi a.”

8 Iərmama riti səvəi Iesu nəghin nə Antru piəvi Saemon Pita. In rini pen ti Iesu i mə, 9 “Təmaruə riti ia kwopun i sənəni bred krirum kino ia pale mine nəmu kəru. Mətə sə nəha ripkəmwhen mhə ti nərmama me i. Irəha həpik anan.”

10 Miregi Iesu rini mə, “Kimiaha tiho nərmama me həkure.” Ia kwopun nəha nurhi ripik ikin. Nərmama həkure. Nəpin kəvsini nərman əpa irəha pam ipaka faef-taosen. 11 Nənə Iesu ruvehi bred me nəha krirum məfwaki mini vivi Kumwesən tukwe, muvei pen m nərmama me nəha səməme kamhəkure. Ro mwi iamihni irə ia nəmu mi nəha kəru. Irəha hani reste irəha.

12 Nəpin hənani raka nari tipwinraha rəsis, Iesu rini pen ti nərmama me səvənhi mə, “Kimiaha tihəvən mhəuvehi nīpərpəri nəveginien sə hənani mhəpwəh. Rərəha souraha nīpərin.” 13 Ro iamihni irə irəha həvən mhəuvehi nīpərpəri bred krirum kino ia pale nərmama hənani mhəpwəh, mhəvai pen ia tənəripw me irəha pam twelef.

14 *Nəpin nərmama me hətoni nīmətəien nəha Iesu rino, həni mə, “Nīpərhienien iəmə i in i profet nəha kiməni mə truvehe ia tiprənə i.”

15 *Iesu rukurən mə irəha hokeikei mə tuhəuvehe mhəkwtəmhiri in, mho in mə iəmə asori sə trərimənu ia nīrəha. Ro iamihni irə in rəpwəh irəha, mevən in əpa fwe ia təkua.

Iesu ravən ia təkure nui asori

16 Nəpin rinaməruarəv, nərmama me səvənhi heiwaiu mhəvən ia nui asori Kalili, 17 mhəputə ia nītətə ouihi, mhəier, mənəmħəpi simwin ia nui asori, mamhəvən fwe taon nəha Kapaneam. Rinəpitəv, mətə Iesu rəpwəh ihi nuveheien ti nīrəha. 18 Nui asori ruvehe minaməsəsau ti nəri nə mə nīmətəgi asori riti riskəmter. 19 Nəpin irəha həsuə mhəvən isipwin kwopti rəmwhen ia kilometa krirum uə sikis, hətoni Iesu ravən ia təkure nui, mauvehe ipaka ti nītətə ouihi səvənraha. Irəha hətoni həkəkir. 20 Mətə in rini pen ti nīrəha i mə, “Kimiaha tihəpwəh nehekiriən. Iou a i.” 21 Ro iamihni irə rerinraha ragien həuvehi in mhəuvehi utə ia nəkwai nītətə ouihi səvənraha. Nənə təkwtəkwi a mwi nītətə ouihi səvənraha ruvarei ia tənə nəha kamhəvən ikin.

22 Kini rakwakwi irə, nərmama nepwin kamharə ihi ia nīkare nui asori ipaka ti kwopun nəha nərmama me səvəi Iesu həməier ikin. Nərmama me nəha hətoni mə nərineiv nītətə ouihi kuation a ramərer ia kwopun nəha. Irəha həkurən mə Iesu rinəpkəputə mhə irə irəha nərmama me səvənhi, mətə nərmama me səvənhi irəha əpa hənəsua mamhəvən. 23 *Nītətə ouihi me nepwin həier ia taon Tiperias, mhəuvehe ipaka ti kwopun nəha Iərimənu səkitaha riməni vivi Kumwesən ti bred, nənə nərmama hani. 24 Ro iamihni irə nəpin nərmama hətoni mə Iesu mine nərmama me səvənhi həiwən ia kwopun nəha, həputə ia nītətə ouihi me nəha, mhəvən fwe Kapaneam, mamhətui Iesu.

Iesu in nəveginien kauvehi nīmiruien irə

25 Nəpin irəha hətoni in ia nīkare nui asori, həni pen tukwe in mə, “Iahatən. Ikiməuvehe nesən ia kwopun i?”

* 6:14: Dut 18:15, Jon 5:46 * 6:15: Jon 18:36, Mat 14:23 * 6:23: Jon 6:11

26 *Miregi Iesu rini pen ti niraha i ma, “Kimiaha hiamatui iou ti nafe? Ti nari na ma hianata nimtätien me nepwin? Rekam! Matä iakani niparhienien tukumiaha i ma kimiaha hiamatui iou ti nari na ma hianani bred tipwimiahä räsisi. 27 *Tihapwäh nampwurien ma tihauvehi näveginien sä ramarir matä tihampwur ma tihauvehi näveginien sä ramamak rerin mauvei pehe nimiruuien rerin. Näveginien näha Iamäti Iarmama truvei pehe m kimiaha. Iamäti Iarmama in näha Tata Kumwesän rinamri pen raka mak sävänhi irä.”

28 Miregi iräha häni pen tukwe in ma, “Kimaha tahamäkeikei mhäfo irä, mho narimnari me näha Kumwesän rokeikei?”

29 *Miregi Iesu rini pen ti niraha i ma, “In i nari Kumwesän rokeikei. Kimiaha tihäni niparhienien ia iamä sä in rinärhi pehe i.”

30 *Miregi iräha häni pen tukwe in ma, “Ro iamänhi irä tiko nafe nimtätien pwäh kimaha iahätoni, nänä mhäni niparhienien ia niram? Nafe nari tiko? 31 *Kaha kupwän me säkitaha hänani näveginien näha mana fwe kwopun akwesakwes ikin. Nägkiariien riti kimärai pen ia Näkukuä Ikinan ramini iamänhi irä ma, ‘In ruvei pen minraha näveginien sä ruku pen ia neiai ma tuhani.’ ”

32 Miregi Iesu rini pen ti niraha i ma, “Iakani niparhienien tukumiaha i. Ripko mhä Moses ruvei pehe m kimiaha näveginien sä ruku pen ia neiai, matä Tata säiou rauvei pehe m kimiaha näveginien parhien sä ruku pen ia neiai. 33 Näveginien i Kumwesän rauvei pehe m kimiaha in i iamä rukrutä ia neiai meiwaiu pehe. In rauvei pehe nimiruuien m närmama ia tipränä i.”

34 *Miregi iräha häni pen tukwe in ma, “Iamä asori. Tikuvei pehe näveginien näha m kimaha ia näpin me.”

35 *Miregi Iesu rini pen ti niraha i ma, “Iou näveginien sä kauvehi nimiruuien irä. Iarmama sä rauvehe tukw iou nukumhä tripkahi mhä in, nänä iarmama sä rani niparhienien ia nirak tripkëkwakwa mhä mwi ia näpin riti. 36 *Matä iakuväni pehe raka tukumiaha i ma kimiaha hianata raka iou, matä hiäpkini mhä niparhienien ia nirak. 37 *Närmama me pam sämäme Tata Kumwesän rauvei pehe miou tuhauvehe tukw iou. Nänä iarmama sä ruvehe tukw iou tapkëkoui irapw mhä in ia näpin riti. 38 *Iakani iamänhi irä ti nari na ma iou iapkukrutä mhä ia neiai meiwaiu pehe ma tako narimnari me sä iou äpa iakokeikei, matä iakukrutä ia neiai meiwaiu pehe ma tako narimnari me iamä sä rinärhi pehe iou rokeikei. 39 *Nänä in i nari iamä sä rinärhi pehe iou rokeikei. Närmama me pam sämäme in ruvei pehe miou takäpwäh nätä waiien ia niraha riti, matä ia näpin sampam tako iräha pam hätui mwi ia nemhäien. 40 *Niparhienien näri i in i Tata säiou rokeikei. Närmama me pam sämäme hätä Tini, mhäni niparhienien irä, tuhauvehi nimiruuien rerin. Ia näpin sampam tako iräha hätui mwi ia nemhäien.”

41 Miregi näkur Isrel kamhägkiari afafa minraha me, mamhäni äräha Iesu ti nari na ma in rägkiari mini iamänhi irä ma, “Iou näveginien sä rukrutä ia neiai meiwaiu pehe.” 42 *Iräha häni ma, “Rosi Iesu äpa näha

* 6:26: Jon 6:11-12 * 6:27: Jon 4:14, Jon 6:48-58 * 6:29: 1Jon 3:23 * 6:30: Mat 16:1, Jon 2:18 * 6:31: Eks 16:14-15, Nam 11:7-9, Sam 78:24 * 6:34: Jon 4:15 * 6:35: Jon 4:14, Jon 6:48-58 * 6:36: Jon 20:29 * 6:37: Jon 17:6-8, Mat 11:28 * 6:38: Mat 26:39, Jon 4:34 * 6:39: Jon 10:28-29, Jon 17:12 * 6:40: Jon 11:24 * 6:42: Mat 13:55

tini Josef uə? Kitaha səukurən tata mine mama səvənhi. Ro iamınhi irə rəfo in ramini təkwtəkwuni minuə 'Iou iakiməukruutə ia neiai meiwaiu pehe?' ”

43 Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Tihəpwəh nəgkiari afafaien m kimiaha me iamınhi irə. 44 *Iərmama riti riwən ko ruvehe atukw tukw iou, mətə Tata Kumwesən sə rınərhi pehe iou traməkeikei mivi in ruvehe tukw iou, nənə ia nəpin sampam tako in rətui mwi ia nemhəien. 45 *Kimərai pen ia nəkukuə me səvəi profet kupwən me mə, ‘Irəha pam nə Kumwesən trahətən irəha.’ Ro iamınhi irə nərmama me səməme kamhətərig ia Tata Kumwesən mamhəuvehi nukurənien tuhəuvehe tukw iou. 46 *Nəgkiariien nəha nipwran ripko mhə mə iərmama riti rınətə raka Tata Kumwesən, rekəm. Iərmama əpa sə ruku pen ia Kumwesən, in nə rınətə Tata Kumwesən. 47 *Iakani nipərhiienien tukumiaha i. Iərmama sə rani nipərhiienien ia nirak nimiruien rerin rinarə raka irə. 48 *Iou nəveginien kauvehi nimiruien irə. 49 Kaha me səkimiaha hənani nəveginien nəha mana fwe ia kwopun akwesakwes ikin, nənə mhemhə. 50 In i nəveginien sə rukrutə ia neiai meiwaiu pehe mə iərmama ko rəni nənə məpwəh nemhəien. 51 Iou nəveginien sə ramiru rukrutə ia neiai meiwaiu pehe. Trini minuə iərmama riti rəni nəveginien i in trimiru rerin. Nənə nəveginien sə takuvei pen mə nərmama ia tiprənə i tuhəuvehi nimiruien in i nipwrak.”

52 Iesu rini nəgkiariien nəha, nənə nəkur Isrel me hənəməvisə minraha me, mhəni mə, “Iəmə nəha trəfo muvei pehe nipwran m kitaha sani?”

53 Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Iakani nipərhiienien tukumiaha i. Kimiaha tihəməkeikei mhəni nipwrai Iəməti Iərmama, mhənimwi niten. Mə kimiaha hiəpwəh, nimiruien riwən ia kimiaha. 54 Iərmama sə raməni nipwrak mamənimwi nitek, nimiruien rerin rinarə raka irə, nənə ia nəpin sampam iou tako in rətui mwi ia nemhəien. 55 Iakani iamınhi irə ti nəri nə mə nipwrak in nəveginien pərhiien mine nitek in nənimwien pərhiien. 56 Iərmama sə raməni nipwrak, mamənimwi nitek, rəpwit əknekın ia nirak iakəpwit əknekın irə. 57 *Tata Kumwesən sə rınərhi pehe iou iakuvehe in ramiru. Iou iakuvehi nimiruien ruku pen irə. Ia noien nəha rəmwhen a mwi iərmama sə kəkwməni in ia nipwrak mine nitek truvehi nimiruien ruku pen ia nirak. 58 In i nəveginien sə rukrutə ia neiai meiwaiu pehe. Ropə ia mana nəha kaha kupwən me hənani, mhemhə. Iərmama sə raməni nəveginien i trimiru rerin.” 59 Iesu rini nəgkiariien me nəha ia nəkwai nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel nəpin ramahətən nərmama me fwe Kapaneam.

Nərmama həpik həpwəh Iesu mhəvən kirkiri

60 Nərmama kamhəkurirə ia Iesu həpik həregi nəgkiariien nəha həni mə, “Nəgkiariien nəha riskai. Sin ko rətərig irə?”

61 Mətə Iesu ruvəukurən atukw raka ia rerin mə nərmama me səvənhi rerinraha ripkagien mhə ti nəgkiariien nəha, kamhəsiwənəsiwən tukwe. Ro pen in rini pen ti nirəha i mə, “Rəfo? Rosi nəgkiariien i ro kimiaha hiəmwei ia nahətətəien səkimiaha? 62 *Mə nəgkiariien nəha riskai tukumiaha, tihəfətərig irə mə hiətəni Iəməti Iərmama rutə mwi ia kwopun

* 6:44: Jon 6:65 * 6:45: Aes 54:13 * 6:46: Jon 1:18 * 6:47: Jon 3:15-16 * 6:48: Jon 6:31,58 * 6:57: Jon 15:4-5, 1Jon 3:24 * 6:62: Jon 3:13, Wok Me 1:9-11

rinamarə ikin kupwən? ⁶³ *Nənimwīn Ikinan əpa rauvei pehe nimiruien. Nipwrai iərmama ko ripko mhə nəri nəha. Nəgkiariien me i iakiməni pehe tukumiaha i ho nənimwīn mhəuvei pehe nimiruien. ⁶⁴ *Mətə kimiaha nepwīn hiəpkini mhə nipərhiienien ia nirak.” (Iesu rini ianhi ti nəri nə mə ruvəukurən raka fwe kupwən nisimə nəha ia nirəha tuhəpwəh niniien nipərhiienien irə mine sin nəha truvei pen in ia rəgi nərmama səməme haməmwəki in.) ⁶⁵ *Nənə Iesu rarə mīni mwi mə, “Kimiaha nepwīn hiəpkini mhə nipərhiienien ia nirak. Ro pen iakiməni pehe tukumiaha i mə iərmama riti riwən ko ruvehe atukw tukw iou trini minuə Tata Kumwesən ripkəsəni mhə in.”

⁶⁶ Nəpīn Iesu rini pam nəgkiariien nəha nərmama me səvənhi həpik həpwəh in mhərərig, mhəpwəh mwi nukurirəien in. ⁶⁷ Ro pen Iesu rini pen ti səvənhi nərmama me twelef mə, “Kimiaha mwi hiokēikei mə tihəpwəh iou mamhəuvən?”

⁶⁸ Miregi Saemon Pita rini pen tukwe in mə, “Iərimənu. Kimaha tihəuvən ti sin? Ik əpa ikauvehi nəgkiariien sə rauvei pehe nimiruien rerin. ⁶⁹ *Kimaha iahəuvəuvehe raka mhəni nipərhiienien ia niram, mhəuvəukurən raka mə ik nə Iəmə Ikinan səvəi Kumwesən.”

⁷⁰ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha i twelef nərmama me səiou, iakinərpwi rəgik ia kimiaha, mətə kimiaha riti in iəremhə.”

⁷¹ In raməgkiari ia Jutas tīni Saemon Iskariot, ti nəri nə mə Jutas riti ia twelef nərmama səvəi Iesu truvei pen Iesu ia rəgi nərmama səməme haməmwəki in.

7

Iesu revən ia nəveginien asori nəha nəkur Isrel kamho tənimwə me irə

¹ *Kurirə irə Iesu ramavən mamərkurau ia tənə Kalili, məpwəh nokeikeien mə trevən ia tənə Jutia, ti nəri nə mə nəmə asori me səvəi nəkur Isrel kamhətui in mə tuhousi əpune. ² *Ipaka ti nəveginien asori nəha səvəi nəkur Isrel nəghin nə Nəveginien səvəi Tənimwə Me. ³ Ro pen piəvi Iesu me həni pen tukwe in mə, “Tikier ia kwopun i, mevən ia tənə Jutia, mə səim me nərmama me irəha mwi tuhətoni narimnari me i sə ikamo. ⁴ Trini minuə iərmama riti rokeikei mə nərmama tuhəukurən in, ko in ripkərkwafə mhə narimnari me sə in ramo. Ikamo narimnari me i, ramanan mə iko ia nəmri nərmama pam ia tiprənə i pwəh hətə ik.”

⁵ *(Piəvi Iesu me həni iamīnhi irə ti nəri nə mə irəha mwi həpkini mhə nipərhiienien irə.)

⁶ *Ro pen Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Nəpīn səiou ripkuvehe mhə ihi, mətə nəpīn səkimiaha rauvehe ia nəpīn me. ⁷ *Nərmama ia tiprənə i ko həpkəmwəki mhə kimiaha, mətə irəha kamhəmwəki iou, ti nəri nə mə iakaməgkiari ia nirəha, mamīni mə noien me səvənraha hərəha. ⁸ Ramasan mə kimiaha hiəutə mhəuvən ia nəveginien asori. Mətə iou tapkevən mhə ia nəveginien asori nəha, ti nəri nə mə nəpīn səiou ripkuvehe mhə ihi.” ⁹ Iesu rini pam nəgkiariien i, nənə mamə a ia tənə Kalili.

¹⁰ Mətə nəpīn piəvni me həuvəutə raka mhəuvavən ia nəveginien asori, in mwi rutə mevən, mipkavən irapw mhə mətə ravən afafa. ¹¹ *Nəmə

* **6:63:** 2Kor 3:6 * **6:64:** Jon 13:11 * **6:65:** Jon 6:44 * **6:69:** Mat 14:33, 16:16, Mak 1:24, Jon 1:49 * **7:1:** Jon 5:18 * **7:2:** Lev 23:34 * **7:5:** Mat 13:55, Wok Me 1:14 * **7:6:** Jon 2:4 * **7:7:** Jon 15:18 * **7:11:** Jon 11:56

asori me sǝvǝi nǝkur Isrel kamhǝtui in ia nǝveginien asori, mamhǝni mǝ, “In pǝku?”

¹² Nǝnǝ nǝrmama kamhǝsiwǝn mamhǝgkiari pik ia Iesu. Nepwǝn hǝni mǝ, “In iǝmǝ amasan.” Nepwǝn mwi hǝni mǝ, “Rekǝm. In rameikua ia nǝrmama.” ¹³ *Mǝtǝ iǝrmama riti riwǝn rǝni irapw Iesu ia nǝmri nǝrmama, ti nǝri nǝ mǝ irǝha hǝhekir nǝmǝ asori me sǝvǝi nǝkur Isrel.

Iesu fwe ia nǝveginien asori ramahatǝn nǝrmama me

¹⁴ Nǝpin nǝha kamo nǝveginien asori irǝ ruvehi nǝfwakiiien riti. Ia kurkwai nǝfwakiiien nǝha Iesu rutǝ mevǝn ia nimwǝ sǝvǝi Kumwesǝn, minamahatǝn nǝrmama me. ¹⁵ *Ro iamǝnhi irǝ nǝmǝ asori me sǝvǝi nǝkur Isrel hǝrkǝrinari, mhǝni mǝ, “Rǝfo iǝmǝ i rukurǝn amasan narimnari me i ia Nǝkukuǝ Ikinan mǝtǝ kipkahatǝn raka mhǝ in?”

¹⁶ *Mǝregi Iesu rǝni pen ti nirǝha i mǝ, “Nǝgkiariien i iakamahatǝn nǝrmama me irǝ ripko mhǝ nǝgkiariien sǝiou, mǝtǝ nǝgkiariien sǝvǝi iǝmǝ sǝ rǝnǝrhi pehe iou iakuvehe. ¹⁷ Trǝni minua iǝrmama riti rokeikei mǝ tro nǝkwai Kumwesǝn, in trǝtǝ sas nǝgkiariien i iakamahatǝn nǝrmama me irǝ mǝ ruku pen ti Kumwesǝn uǝ iakani irapw nǝgkiariien atukw sǝiou. ¹⁸ *Iǝrmama sǝ rani irapw nǝgkiariien atukw sǝvǝnhi ramǝmwur mǝ nǝrmama tuhǝuvehi utǝ nǝghǝn. Mǝtǝ iǝrmama sǝ ramǝmwur mǝ nǝrmama tuhǝuvehi utǝ nǝghi iǝmǝ sǝ rǝnǝrhi pehe in, in nǝha iǝrmama sǝ rani nipǝrhienien. Ia reri iǝrmama nǝha neikuǝien riwǝn. ¹⁹ *Moses rimǝuvei pehe Loa m kǝmiaha uǝ rekǝm? Ouǝh nipǝrhienien, mǝtǝ kǝmiaha riti riwǝn ramesi pen Loa nǝha. Rǝfo hiamǝmwur mǝ tihousi ǝpune iou?”

²⁰ *Mǝregi nǝrmama me hǝni mǝ, “Iǝremhǝ riti ramarǝ ia niram! Sin ramǝmwur mǝ trousi ǝpune ik?”

²¹ *Mǝregi Iesu rǝni pen ti nirǝha i mǝ, “Iakino nimtǝtien kuatia a kǝmiaha pam hiamǝrkǝrinari irǝ. ²² *Moses rimǝni pen tukumiaha mǝ nǝpin iǝkunouihi riti iǝrman sǝkǝmiaha ruvehi nǝpin sǝvǝnhi eit kuvehi ninhum min. Nǝnǝ ti loa nǝha nǝri auǝr a mǝ nǝpin eit rǝmak pen ia Sapat kǝmiaha tihamǝuvehi ninhum m nǝkwǝrhakwǝrha me sǝkǝmiaha. (Nipǝrhienien ripko mhǝ Moses rimǝkupwǝn mo noien nǝha, mǝtǝ kaha kupwǝn me hamǝkupwǝn mho.) ²³ *Mǝ kǝmiaha hiamǝuvehi ninhum m iǝkunouihi ia Sapat kamo hǝrui loa sǝvǝi Moses, rǝfo niemaha ramǝpi kǝmiaha ti nǝri nǝ mǝ ia Sapat iakino iǝrman riti nipwran me pam ruvehe mǝsanǝn? ²⁴ *Kǝmiaha tihǝpwǝh nǝkiriiien nari ia noien i sǝ hiamǝtoni ǝpa, mǝtǝ tihamǝkeikei mhǝkiri nari ia noien sǝ ratukwatukw.”

Iesu in Kristo sǝ Kumwesǝn rimǝni mǝ trǝrhi pehe i uǝ rekǝm?

²⁵ *Ro iamǝnhi irǝ nǝkur Jerusalem me nepwǝn hǝni mǝ, “Rosi iǝmǝ i in i nǝmǝ asori me kamhǝmwur mǝ tuhousi ǝpune uǝ? ²⁶ Hǝtoni ro in ramǝgkiari ia nǝmri nǝrmama me pam, mǝtǝ irǝha hǝpkinise mhǝ in. Rosi nǝmǝ asori me hǝukurǝn pǝrhien mǝ iǝmǝ i in Kristo uǝ? ²⁷ *Mǝtǝ kitaha sǝukurǝn kwopun sǝ iǝmǝ i ruku pen ikin. Nǝpin iǝmǝ nǝha Kristo trier pehe, iǝrmama riti tripkukurǝn mhǝ kwopun ruku pen ikin.”

* **7:13:** Jon 9:22, 12:42, Jon 19:38, 20:19 * **7:15:** Mat 13:54, Luk 2:47 * **7:16:** Jon 12:49, 14:10 * **7:18:** Jon 5:44, 8:50 * **7:19:** Wok Me 7:53, Rom 2:21-24 * **7:20:** Jon 8:48,52, Jon 10:20 * **7:21:** Jon 5:16 * **7:22:** Lev 12:3, Jen 17:9-13 * **7:23:** Jon 5:8-10,16 * **7:24:** Lev 19:15, Aes 11:3-4, Jon 8:15 * **7:25:** Jon 5:18 * **7:27:** Jon 7:41, 9:29

28 *Ro iam̄nhi irə nəp̄in Iesu ramahatən nərmama ia nimwə səvəi Kumwesən, in rəkwein əpwəmwis, mini mə, “Rerimiaha ramrhi mə hiəkuren iou, mhəkuren mwi kwopun iakuku pen ikin, mətə kimiaha hiəreirei. Iou iapkuvehe mhə ia nətərigien atukw səiou. Iəmə sə rinərhi pehe iou iakuvehe in pərhiən. Kimiaha hiəreirei in. 29 Iou iakukurən in, ti nəri nə mə iakuku pen irə, nənə in rərhi pehe iou iakuvehe.”

30 *Ro iam̄nhi irə nəmə asori me kamhəmwur mə tuhəkwtəm̄hiri Iesu, mətə iərmama riti riwən rəkwtəm̄hiri in ti nəri nə mə nəp̄in səvənhi ripkuvehe mhə ihi. 31 *Mətə nərmama həpik ia kwopun nəha həni n̄ipərhiənien ia Iesu, mamhəni mə, “Nəp̄in iəmə nəha Kristo trier pehe, in trəpwəh noien n̄imtətien me ripik mwi məpi raka səməme iəmə i r̄ino.”

32 Farisi me həregi nərmama me kamhəsivən mamhəni narimnari me i ia Iesu. Ro pen irəha mine pris asori me hərhi pen iotukwininari me nepw̄in həuvən mə tuhəkwtəm̄hiri in.

33 *Ia nəp̄in nəha Iesu r̄ini mə, “Takarə nəp̄in ouih̄i a kitaha m kimiaha nənə mevən ti Iəmə sə rinərhi pehe iou iakuvehe. 34 *Kimiaha tihətui iou, mhəpwəh nətoniən iou, ti nəri nə mə kwopun takarə ikin ko kimiaha hiəpkəuvən mhə ikin.”

35 Ro iam̄nhi irə nəmə asori me səvəi nəkur Isrel həgkiari m̄inraha me, mamhəni mə, “In nəha təkwtək̄wuni iəmə i trevən pəku səpwəh nətoniən in? Rosi trevən ia tənəmtənə me ia kwopun me nəha nəkur Isrel kamharə ikin irəha nəkur Kris, mahatən nəkur Kris uə? 36 In r̄ini iam̄nhi irə mə, ‘Kimiaha tihətui iou, mhəpwəh nətoniən iou. Kwopun takarə ikin ko kimiaha hiəpkəuvən mhə ikin.’ ?Nəgkiariien nəha nipwran rəfo irə?”

37 *Nəp̄in sampam səvəi nəveginien asori nəha, in nə nəp̄in sə rasori ia nəp̄in me nepw̄in, Iesu riskəmter, məkwein əpwəmwis, mini mə, “Trini m̄inuə kimiaha riti rək̄wakwa, uvehe tukw iou, mən̄imwi. 38 *Iərmama sə rani n̄ipərhiənien ia nirak, Nəkukuə Ikinan ruvəni raka iam̄nhi irə m̄inuə nui sə rauvei pen n̄im̄ruien trier fwe ia rerin maiu rəmwhen ia nui aris me.” 39 *Iesu r̄ini nəgkiariien i maməgkiari ia Nən̄imw̄in Ikinan. In i Nən̄imw̄in sə nərmama səməme kamhəni n̄ipərhiənien ia Iesu tuhəuvehi. Mətə ia nəp̄in nəha kəpwəh ihi nuvei penien Nən̄imw̄in nəha m̄inraha, ti nəri nə mə kipkuvehi utə mhə ihi Iesu r̄irərig pen fwe ia neiai.

40 *Nəp̄in irəha həregi nəgkiariien me nəha, nərmama nepw̄in həni mə, “N̄ipərhiənien iəmə i in profet nəha kiməni mə truvehe.”

41 *Nepw̄in həni mə, “In i Kristo.” Mətə nepw̄in həni mə, “Rekəm. Iəmə nəha Kristo tripkuku pen mhə ia tənə Kalili. 42 *Nəkukuə Ikinan r̄ini mə Kristo truku pen ia kwənək̄wus səvəi Kig Tevit. In trətui ia Petlehem, rukwənu səvəi Kig Tevit ia tənə Jutia.” 43 *Ro iam̄nhi irə nərmama me nəha həuai irəha me ti Iesu. 44 *Nepw̄in hokeikei mə tuhəkwtəm̄hiri in, mətə iərmama riti riwən rəkwtəm̄hiri.

Nəmə asori me səvəi nəkur Isrel həpkini mhə n̄ipərhiənien ia Iesu

* 7:28: Mat 11:27, Jon 8:55 * 7:30: Jon 7:44, 8:20, Jon 13:1 * 7:31: Jon 2:23, 8:30, Jon 10:42, 11:45, Jon 12:11,42 * 7:33: Jon 13:33 * 7:34: Jon 8:21, 13:36, Jon 17:24 * 7:37: Lev 23:36, Aes 55:1, Jon 4:10,14 * 7:38: Aes 58:11, Sek 14:8 * 7:39: Jon 16:7, 20:22, Wok Me 2:4 * 7:40: Jon 6:14 * 7:41: Jon 1:46, 4:29 * 7:42: Sam 89:3-4, Maeka 5:2, Mat 2:5-6 * 7:43: Jon 9:16 * 7:44: Jon 7:30

45 *Ia nāpin naha iotukwininari me naha hārariḡ mhāuvehe ti pris asori me mine Farisi me, nānā nāmā asori me i hāres pen irāha i mā, “Rāfo kīmiaha hiāpwāh nuvehiiē Iesu mhāuvehi mhāuvehe?”

46 *Miregi iotukwininari me hāni mā, “Kīmaha iahāpkregi raka mhā iārmama riti ramāḡkiari rāmwhēn ia iāmā naha.”

47 Miregi Farisi me hāni pen ti nirāha i mā, “Rosi in reikuā ia kīmiaha, mo kīmiaha mwi hiāruei uā? 48 *Rāfo? Kīmiaha hiātoni iāmā asori riti sākītaha uā Farisi riti rini nīpārhiēnien irā? Rekām! 49 Mātā nārmama me naha sāmāme kamhākuriḡ in hāreirei Loa sāvāi Moses. Ro pen Kumwesān ramākweīn ārāha ia nirāha.”

50 *Nikotimas, iāmā sā rīmavān mātā Iesu fwe kupwān, in riti ia Farisi me i. In rini pen ti nirāha i mā, 51 * “Loa sākītaha ramāfni irā? Ko kītaha sākiri iārmama riti mā noiēn sāvānhi rārāha mātā sāpkukupwān mhā mhāregi nāḡkiariēn sāvānhi, mhātui nāfe noiēn in ramō?”

52 *Miregi irāha hāni mā, “Rosi ik mwi ik iāmā Kalili uā? Ōvsini Nākukuā Ikinan mātoni ro mā profet riti tripkutā mhā fwe tānā Kalili.”

53 Nārmama havān kirkiri, mamhāvān fwe imwānraha me.

8

1 *Mātā Iesu revān ia Tākuār Olif.

Pran sā ramo āpnāpen nari irāu iārman riti rīpko mhā iārman sāvānhi

2 Kīni rakwakwi irā, ia nāpnāpin in rīrariḡ mevān ia nimwā sāvāi Kumwesān. Nārmama me pam hāuvehe tukwe, nānā in rākure, minamahatān irāha. 3 Ia nāpin naha nahatān me sāvāi Loa mine Farisi me hāuvehi pran riti sē kātā pui in ramo āpnāpen nari irāu iārman riti rīpko mhā sāvānhi. Irāha hāuvehi mhāuvehe mhārpi irāpw in ia nāmri nārmama me pam, 4 nānā mhāni pen ti Iesu i mā, “Iahatān. Kātā pui prān i ramo āpnāpen nari irāu iārman riti rīpko mhā sāvānhi. 5 *Ia Loa sākītaha Moses rīmāni minuā kītaha tsamākeikei mhākwi āpune nīpran me sāmāme kamho iamānhi irā. Mātā ik mā tso nāfe ia pran i?” 6 *Irāha hāni nāḡkiariēn naha mā tuhāregi mā Iesu trāfni irā. Hokeikei mā in trāfwākour ia nāḡkiariēn sāvānhi, nānā irāha hākuriēn nini ārāhaiēn in tukwe.

Mātā Iesu rārpāsuk minamrai pen nākukuā ia tīprānā ia nukwai rāḡin. 7 *Mātā irāha kamhāmwur a mamhāres in. Ro iamānhi irā in rīskāmter, mīni pen ti nirāha i mā, “Sin ia kīmiaha nārāhaiēn sāvānhi riwān? Pwāh in rukupwān mārarki pen kārūātereī ia prān i.” 8 Nānā in rārpāsuk mwi minamrai nākukuā ia tīprānā ia nākwai rāḡin.

9 *Nānā nāpin irāha hāregi nāḡkiariēn naha, havān mamhāvān kuatia kuatia. Nārgarā me hākupwān ntāmaruā me hākuriḡ, mhāpwāh Iesu āpa mine prān naha ramārer. 10 Iesu rīskāmter, mīni pen ti prān i mā, “Prān i. Irāha isā? Riti rīpkini mhā mā tikemhā?”

11 *Miregi prān i rini mā, “Rekām, iāmā asori. Riti rīpkini mhā.”

Miregi Iesu rini mā, “Iou mwi iakāpwāh nīniēn mā tikemhā, mātā tiko mamevān māpwāh nārāhaiēn.”

* 7:45: Jon 7:32 * 7:46: Mak 1:22 * 7:48: Jon 12:42 * 7:50: Jon 3:1-2 * 7:51: Dut 1:16 * 7:52: Jon 7:41-42 * 8:1: Luk 21:37 * 8:5: Lev 20:10, Dut 22:22-24 * 8:6: Mat 22:15 * 8:7: Dut 17:7 * 8:9: Mat 22:22 * 8:11: Jon 5:14

Iesu in nukuraanien sə raməhiəpwīn nərmama ia tīprənə

12 *Iesu rəgkiari mwi m Farisi me mīni mə, “Iou nukuraanien sə raməhiəpwīn nərmama ia tīprənə i. Iərmama sə rakurirə iou trəpwəh navənien ia nəpītəvien, mətə trətōni nukuraanien sə kauvehi nīmīruien irə.”

13 *Miregi Farisi me hənī pen tī Iesu i mə, “Ikamərer irəpw maməgkiari atukw ia niram iamīnhi irə, mətə nīpəri nəgkiariien səim riwən tukw ik, ro pen nəgkiariien səim ko kīpkini mhə nīpərhienien irə!”

14 *Miregi Iesu rīni pen tī nīrəha i mə, “Pərhien iakamərer irəpw maməgkiari atukw ia nīrak, mətə nəgkiariien səiou ko kīni nīpərhienien irə, tī nəri nə mə iakukurən kwopun iakuku pen ikin mīne kwopun iakamevən ikin. Mətə kīmīaha hiəreirei kwopun iakuku pen ikin uə kwopun iakamevən ikin. 15 *Kīmīaha hiaməkiri nari ia nətərigien səvəi iərmama a, mətə iou iapəkəiri mhə iərmama riti. 16 *Mətə trīni mīnuə iakəkiri iərmama riti, nəkiriien səiou ro nīpərhienien tī nəri nə mə rīpko mhə iou əpa iakaməkiri in, mətə iou mīne Tata sə rīnərhi pehe iou iakuvehe. 17 *Hiəukurən nəgkiariien i kīmərai pen ia Loa səkīmīaha rīni iamīnhi irə mə, ‘Iərmama kəru krouərer irəpw rouni nəgkiariien kuatia tukini nīpərhienien irə.’ 18 *Təkwtəkwni nəha iou mīne Tata Kumwesən sə rīnərhi pehe iou iakuvehe kīmrau iarouərer irəpw rouəgkiari ia nīrak rouni nəgkiariien kuatia.”

19 *Miregi irəha hənī pen tī Iesu i mə, “Səim isə Tata?”

Miregi Iesu rīni mə, “Kīmīaha hiəuvəreirei iou, mhəuvəreirei mwi Tata səiou. Kamo hiəpkukurən iou, ko hiəukurən mwi Tata səiou.” 20 *Iesu rīmāni nəgkiariien me i nəpīn in ramahatən nərmama fwe ia nīmwə səvəi Kumwesən ia kwopun kamerukw pen mane səvəi nəfwakiien ikin, mətə iərmama riti rəpwəh nəkwətəmhiriien in tī nəri nə mə nəpīn səvənhi tukəkwtəmhiri in irə rīpkuvehe mhə ihi.

21 *Ro iamīnhi irə Iesu rīni pen mwi tī nīrəha i mə, “Iou takəpwəh kīmīaha mamevən. Kīmīaha tihətui iou mhemhə kīmīaha noien ərəha me səkīmīaha. Kīmīaha tihəpkəuvən mhə ia kwopun nəha iakamevən ikin.”

22 *Ro iamīnhi irə nəmə asori me səvəi nəkur Isrel hənī mə, “Nəgkiariien nəha in rani mə kwopun nəha ramevən ikin, kītaha tsəpkəuvən mhə ikin, nīpwran rəfo irə? Rosi in trousi əpune atukw a in uə?”

23 *Miregi Iesu rīni pen tī nīrəha i mə, “Kīmīaha imwəmiaha inhəripw. Iou imwak irənhə. Kīmīaha nərmama səvəi tīprənə i. Iou rīpko mhə iou iərmama səvəi tīprənə i. 24 Iakuvəni raka tukumīaha i mə kīmīaha tihemhə kīmīaha noien ərəha me səkīmīaha. Iakīmāni iamīnha irə tī nəri nə kīmīaha tihəməkēikei mhəni nīpərhienien ia nīrak mə iou i in i. Mə hiəpwəh tihemhə kīmīaha noien ərəha me səkīmīaha.”

25 Miregi irəha hərəs pen in mə, “Ik sin nə?”

Miregi Iesu rīni pen tī nīrəha i mə, “Iou iərmama i iakani pehe tukumīaha i fwe kupwən meste pehe ipwet. 26 *Səiou me nəgkiariien me rīpīk iakukurən nīniien ia kīmīaha. Narimnari me rīpīk hiəno iakukurən

* 8:12: Aes 49:6, Jon 1:4-9, 9:5, Jon 12:46 * 8:14: Jon 5:31-32, Jon 7:28, 9:29 * 8:15: Jon 7:24, 12:47 * 8:16: Jon 5:30, 8:29 * 8:17: Dut 17:6, 19:15 * 8:18: 1Jon 5:9 * 8:19: Jon 14:7 * 8:20: Jon 7:30 * 8:21: Jon 7:34,36, Jon 13:33 * 8:22: Jon 7:35 * 8:23: Jon 3:31 * 8:26: Jon 7:28, 12:49

nækiriien mə hərəha. Mətə İəmə sə rınərhi pehe iou iakuvehe nəgkiariien səvənhi ro nıpərhiien, nənə iou iakani irapw ti nərmana ia tıprənə i nəfe nəgkiariien iakregi in rıməni pehe tukw iou i.”

27 Mətə irəha hərəirei mə İesu raməgkiari ia Tata Kumwesən. 28 *Ro iamınhi irə İesu rini pen ti nırəha i mə, “Nəpın kimiaha tihəuvehi utə raka iou, İəməti İərmama, tihəukurən mə iou i in i. Kimiaha tihəukurən mwi mə iapko əpa raka mhə nari riti, mətə iakəgkiari mamesi pen a nəfe Tata Kumwesən rahatən iou irə. 29 *İəmə sə rınərhi pehe iou iakuvehe in ramarə kimrau min. In rıpkəpwəh mhə iou iakamavən əpa, ti nəri nə mə nəpın me pam iakamo narımnari me səməme rerın ramagien tukwe.” 30 *Nəpın İesu rani nəgkiariien me nəha nərmana həpik həni nıpərhiien irə.

Nıpwənəti Epraham me

31 Ro iamınhi irə İesu rini pen ti nəkur İsel me i səməme həni nıpərhiien irə mə, “Trini minuə kimiaha hiamrıpin mamho nəgkiariien səiου, kimiaha atukwatukw nə nərmana me səiου. 32 Nənə kimiaha tihəukurən nəgkiariien sə ro nıpərhiien, nəgkiariien pərhiien i trifi nari ia kimiaha.”

33 *Miregi irəha həni pen ti İesu i mə, “Kimaha kwənəkwus me səvəi Epraham. İərmama riti rıpkə raka mhə slef ia kimaha. Rəfo ikini nəgkiariien i mə nəgkiariien pərhiien trifi nari ia kimaha?”

34 *Miregi İesu rini pen ti nırəha i mə, “İakani nıpərhiien tukumiaha i İərmama sə ramo noien ərəha, noien ərəha səvənhi ramərimənu irə mamoslef irə. 35 Slef riti in ko rəpwəh narə rerinien ia nəkwai nimwə səvəi İəmə asori səvənhi, mətə tını əpa rukurən narə rerinien ikın. 36 Ro iamınhi irə trini minuə Tini Kumwesən rifi nari ia kimiaha, in trifi pərhiien nari ia kimiaha. 37 *İakukurən mə kimiaha kwənəkwus me səvəi Epraham, mətə hiaməmwur mə tihousi əpune iou ti nəri nə mə kimiaha hiəpwəh nokeikeien mə tihəregi nəgkiariien səiου. 38 İou iakaməgkiari ia nəfe iakinətoni kimrau Tata səiου, mətə kimiaha hiamo nəfe hiamregi tata səkimiaha rıməni pehe tukumiaha.”

39 *Miregi irəha həni pen ti İesu i mə, “Səkimaha tata Epraham.”

Miregi İesu rini pen ti nırəha i mə, “Trini minuə kimiaha nıpwənəti Epraham pərhiien me, tihamo nəfe noien in rınamo fwe kupwən. 40 İou i İəmə sə iakani irapw tukumiaha nəgkiariien pərhiien sə iakregi ruku pen ti Kumwesən. Mətə təkwəkwuni kimiaha hiaməmwur mə tihousi əpune iou. Epraham rıpkə mhə noien i. 41 *Kimiaha hiamo a nəfe noien tata səkimiaha rino.”

Miregi irəha həni pen ti İesu i mə, “Rıpkə mhə kimaha iəkun İərmwın me. Kumwesən in əpa tata səkimaha.”

Nıpwənəti Setan me

42 *Miregi İesu rini pen ti nırəha i mə, “Trini minuə Kumwesən in tata pərhiien səkimiaha, kimiaha tihəkeikei iou ti nəri nə mə iou iakuku pen irə muvehe ia kwopun i. İapkuvehe mhə ia nətərgien atukw səiου, mətə in rınərhi pehe iou iakuvehe. 43 *Rəfo kimiaha hiəirei nıpwrai

* 8:28: Jon 3:14, 5:19 * 8:29: Jon 8:16, 16:32 * 8:30: Jon 7:31 * 8:33: Mat 3:9 * 8:34: Rom 6:16,20, 2Pit 2:19 * 8:37: Jon 5:18 * 8:39: Mat 3:9 * 8:41: Dut 32:6, Aes 63:16, 64:8 * 8:42: 1Jon 5:1, Jon 16:28 * 8:43: Rom 8:7, 1Jon 3:8

nægkiariien i iakani? Hiäreirei ti næri næ mæ kímiaha hiäpkokeikei anan mhæ mæ tihätäriq ia nægkiariien säiou. ⁴⁴ Kímiaha nípwnäti Setan me. Hiokeikei mæ tihamo a näkwai tata säkímiaha. Fwe kupwæn muvehe meste pehe ipwet mine in iärmama sä ramousi äpune nærmama. In ramæmwäki nípärhienien ti næri næ mæ nípärhienien riwæn irä. Näpin in rameikuä, in ramesi pen a noien sävænhi, ti næri næ mæ in iärmama sävæi neikuäien, in nukune neikuäien me pam. ⁴⁵ Mätä iou iakani a nægkiariien pärhien ro pen kímiaha hiäpkini mhæ nípärhienien ia nirak. ⁴⁶ *Sin ia kímiaha rukuræn no puuien noien äräha riti iakino? Trini minuä iakani a nægkiariien pärhien me räfo kímiaha hiäpkini mhæ nípärhienien ia nirak? ⁴⁷ *Iärmama sä ruku pen ia Kumwesæn, in ramätäriq ia nægkiariien sävæi Kumwesæn. Mätä kímiaha hiäpkuku pen mhæ ia Kumwesæn ro pen hiäpkätäriq mhæ nægkiariien sävænhi.”

Epraham ripkätui pehe mhæ ihi mätä Iesu rinarä raka

⁴⁸ *Miregi näkur Isrel häni pen tukwe in mæ, “Kímaha iahamäni atukwatukw ik iämä Sameria iäremhæ ramarä ia niram uä rekäm?”

⁴⁹ Miregi Iesu rini mæ, “Iäremhæ riwæn ia nirak. Iou iakamsiai tata säiou, mätä kímiaha hiäpkisai mhæ iou. ⁵⁰ *Iou iäpkæmwur mhæ mæ nærmama tuhäuvehi utä næghik. Riti näha ikin in ramæmwur tukwe. In Iämä sä ramäkiri nærmama. ⁵¹ *Iakani nípärhienien tukumiaha i. Iärmama sä ramo nægkiariien säiou tripkemhæ mhæ ia näpin riti.”

⁵² Miregi näkur Isrel häni pen tukwe in mæ, “Täkwätkwuni näha kímaha iahäukuræn mæ iäremhæ riti ramarä ia niram! Epraham ruvämhæ, profet me häuvämhæ mwi, mätä ik ikani mæ iärmama sä ramo nægkiariien säim tripkemhæ mhæ ia näpin riti. ⁵³ *Räfo? Ik ikasori mäpi raka tata säkitaha Epraham fwe ruvämhæ raka? Profet kupwæn me iräha mwi häuvämhæ raka! Ikuä ik näfe iärmama?”

⁵⁴ Miregi Iesu rini pen ti niräha i mæ, “Trini minuä iakuvehi utä atukw a iou nisaiien sä kuvei pehe miou ro næri auär a i. Mätä Tata säiou in nä Iämä sä räuvehi utä iou. Kímiaha hiamäkwein in mæ Kumwesæn säkímiaha, ⁵⁵ *mätä kímiaha häüväreirei in. Iou iakukuræn in. Trini minuä iakini mæ iakreirei in, iou iämä iakameikuä ræmwæn ia kímiaha. Mätä iou iakukuræn in, mamö nægkiariien sävænhi. ⁵⁶ Tata säkímiaha Epraham rinagien pik näpin rimäregi mæ trätöni näpin sä takuvehe irä. In rätöni nänä rerin ragien.”

⁵⁷ Miregi nämä asori me sävæi näkur Isrel häni pen tukwe in mæ, “Nuk säim ripkeste mhæ ihi fifti! Ikäfo mätoni Epraham?”

⁵⁸ *Miregi Iesu rini pen ti niräha i mæ, “Iakani nípärhienien tukumiaha i näpin Epraham ripkätui pehe mhæ ihi, iou iakinarä raka.” ⁵⁹ *Iesu rini nægkiariien näha ro pen iräha häpeki kärüäterei me mæ tuhækwi in irä, mätä Iesu rärkwafä mier ia nimwä sävæi Kumwesæn mamevæn.

9

Iesu romasan iärmama riti nänimen rifwä

¹ Näpin riti Iesu rukurau mätoni iärmama riti näpin rinätui pehe irä nänimen rifwä. ² *Nänä nærmama me sävæi Iesu häres pen Iesu i mæ,

* **8:46:** 2Kor 5:21, 1Pit 2:22, 1Jon 3:5 * **8:47:** Jon 18:37, 1Jon 4:6 * **8:48:** Mak 3:21-22, Jon 7:20 * **8:50:** Jon 5:41 * **8:51:** Jon 5:24, Jon 6:40,47 * **8:53:** Jon 4:12 * **8:55:** Jon 7:28-29 * **8:58:** Jon 1:1 * **8:59:** Jon 10:31 * **9:2:** Eks 20:5, Esik 18:20, Luk 13:2,4

“Iahatən. Sin rino nərəhaien ro iəmә i rinətui pehe nənimen rifwә, in uә sәvənhі tata mine mama?”

3* Miregi Iesu rini mә, “Ripko mhә nərəhaien sәvәi iəmә i uә nərəhaien sәvәi tata mine mama sәvənhі, mәtә in rinətui pehe nənimen rifwә mә Kumwesən rukurən noien nәrmama hәtoni niskaiien sәvənhі nәpin tromasan in. 4* Nәpin ia ran kitaha tsamәkeikei mho wok me sәvәi Iәмә sә rinәrhi pehe iou iakuvehe. Nәpitәvien rauvehe. Iәrmama riti ko ripko mhә wok ia nәpin nәha. 5* Nәpin iakamarә ia tiprәnә, iou nukuraanien sә ramәhiәpwin nәrmama ia tiprәnә.”

6* Iesu rini pam nәgkiariien me nәha, mәrgәvәsi tiprәnә, mo nәmtigei ia nisәkwәn, nәnә muvehi nәmtigei nәha, mahakwi pen ia nәmri iәмә nәha, 7* mini pen tukwe in mә, “Evәn ia nui Saeloam, maikuas raka nәmtigei ia nәnimem.” Nәhag nәha Saeloam nipwran mә “Kәrhi pen.” Ro pen iәмә nәha revәn, maikuas raka nәmtigei ia nәnimen, mirәrig muvehe mamәtә nari.

8 Nәnә nәkur imwәni me mine sәmәme hәnәtoni in ramase mane fwe kupwәn kamhәni mә, “Rosi iәмә nәha in nәha fwe kupwәn ramәkure mamase mane uә rekәm?”

9 Irәha nepwin kamhәni mә, “Kwa in nә!”

Mәtә nepwin hәni mә, “Rekәm. Ripko mhә in, mәtә iәrmama riti rәmwhen irә.”

Mәtә iәмә nәha rini mә, “Kwa iou i iәмә nәha hiamәni!”

10 Ro pen irәha hәni pen tukwe in mә, “Kinәfo irә nәnimem rәtui?”

11 Miregi iәмә nәha rini mә, “Iәмә nәha nәghin nә Iesu ro nәmtigei, mahakwi pehe ia nәnimek, mini pehe tukw iou i mә, ‘Evәn ia nui Saeloam, maikuas raka nәmtigei ia nәnimem.’ Ro pen iakevәn maikuas raka, nәnә mәtә nari.”

12 Miregi irәha hәni pen tukwe in mә, “Iәмә nәha in pәku?”

Miregi iәмә nәha rini mә, “Iakreirei.”

Farisi me hәres iәмә nәha mә kinәfo irә nәnimen rinamasan

13 Irәha hәiri iәмә nәha fwe kupwәn nәnimen rifwә mhәuvәn ti Farisi me. 14* (Sapat riti nәha Iesu rino nәmtigei mo nәmri iәrmama nәha rәtui.)

15 Ro iamihі irә Farisi me kәnamhәres pen mwi iәмә nәha mә, “Ikinәfo mәtә nari?”

Miregi in rini pen ti nirәha i mә, “In rahakwi pehe nәmtigei ia nәnimek, iakaikuas raka irә, nәnә tәkwәkwuni iakәtә nari.”

16* Miregi Farisi me nepwin kamhәgkiari ia Iesu, mamhәni mә, “Iәмә i ripko mhә Kumwesән rәrhi pehe in ti nәri nә mә in ripkisiai mhә Sapat.” Mәtә Farisi me nepwin mwi kamhәni mә, “Rәfo? Ko iәмә әrәha riti ro nimtәtien me iamihі? Rekәm!” Nәnә irәha hәuai irәha me ti nәgkiariien nәha.

17* Ro iamihі irә irәha hәni pen mwi ti iәмә nәha nәnimen rifwә fwe kupwәn mә, “Ikamәfni irә ia iәмә nәha rino nәnimem rәtui? In nәfe iәrmama?”

Miregi iәмә nәha rini mә, “In profet riti.”

18 Nәmә asori me sәvәi nәkur Isrel hәpwәh nokeikeiien mә tuhәni nipәrhienien ia iәмә nәha mә fwe kupwәn nәnimen rifwә, mәtә

* 9:3: Jon 11:4 * 9:4: Jon 5:17,20, Jon 11:9, 12:35 * 9:5: Mat 5:14, Jon 8:12 * 9:6: Mak 8:23 * 9:7: 2King 5:10 * 9:14: Luk 13:14 * 9:16: Jon 3:2, 7:43, Jon 9:31-33 * 9:17: Jon 4:19

təkwtəkwni nəha ramətə nari. Ro pen həkwein tata mine mama səvənhi, ¹⁹ mhəres pen irau i mə, “Rəfo? In i tinimirau? Ko kimirau irouni mə nīpərhiēnien nəpin rīnətui pehe irə nənimen rifwə? Nənə mə ro nīpərhiēnien rəfo in ramətə nari təkwtəkwni?”

²⁰ Miregi tata mine mama səvənhi krouni mə, “Kimrau iaroukurən mə tinimrau i. Iaroukurən mwi mə nəpin rīnətui pehe irə nənimen rifwə. ²¹ Mətə təkwtəkwni in ramətə nari kimrau iaroureirei mə rəfo irə. Iaroureirei mwi mə sin rīno nənimen rətui. Ramasan mə kimiaha hiəres pen in i. In ruvəpwinari raka. Pwəh in rīni nəgkiariien səvənhi.” ²² * (Tata mine mama səvənhi krouni nəgkiariien me nəha ti nəri nə mə krouhekīr nəmə asori me səvəi nəkur Isrel. Irəha hənərai sun raka minuə iərmama sə trīni irapw mə Iesu in Kristo, tuhəkoui irapw in, mhəpwəh nəseniien mwi in ruvniwə pehe ia nimwəfwaki səvənraha.) ²³ Nəri nəha ro irau krouni ianhi mə, “In ruvəpwinari raka. Ramasan mə kimiaha hiəres pen in i.”

²⁴ * Ro iamīnhi irə irəha həkwein pen mwi iəmə nəha fwe kupwən nənimen rifwə nənə mhəni pen tukwe in mə, “Tikuvehi utə nəghi Kumwesən, mīni nīpərhiēnien. Kimaha iahəukurən mə iəmə i in iəmə ərəha.”

²⁵ Miregi in rīni mə, “Iou iakreirei mə iəmə nəha in iəmə ərəha uə rekəm. Mətə nəri kuatia iou iakukurən. Kupwən nənimek rifwə, mətə təkwtəkwni nəha iakamatə nari.”

²⁶ Miregi irəha hāni pen tukwe in mə, “In rīno nəfe ia niram? Məfo irə mo nənimem rətui?”

²⁷ Miregi in rīni mə, “Iakuvəni pehe raka tukumiaha i, mətə kimiaha hiəpkegi mhə. Rəfo hiəkeikei mə tihəregi mwi? Rosi kimiaha mwi hiəkeikei mə tihəuvehe mhə kimiaha nərmama me səvənhi uə?”

²⁸ Miregi irəha hāni ərəha iəmə nəha, mhəni mə, “Ik iərmama riti səvənhi, mətə kimaha nərmama me səvəi Moses. ²⁹ * Kimaha iahəukurən mə Kumwesən rīnəgkiari m Moses, mətə iəmə i kimaha iahəreirei mə in ruku pəku.”

³⁰ Miregi iəmə nəha rīni mə, “Kwa nəri i ro nari riti. Kimiaha hiəreirei mə iəmə i ruku pəku, mətə in rīno nənimek rətui. ³¹ * Kitaha səukurən mə Kumwesən rīpkregi mhə nəfwakiien me səvəi nəkur ərəha me, mətə trīni minuə iərmama riti ramsiai Kumwesən, mamə nəkwən, Kumwesən ramregi nəfwakiien me səvənhi. ³² Fwe kupwən kīno tīprənə meste pehe ipwet kīpkregi raka mhə mə iərmama riti ro nəmri iərmama sə nənimen rifwə rətui. ³³ * Mə iəmə i rīpkuku pen mhə ti Kumwesən in ko rīpko mhə nari riti.”

³⁴ * Miregi irəha hāni pen tukwe in mə, “Kwa ik iəmə ərəha fwe nəpin ikinətui pehe irə meste pehe ipwet. Ikuə tikəfo? Tikahātən kimaha uə?” Nənə irəha həkoui irapw in ia nimwəfwaki, mhəpwəh nəseniien mwi in ruvniwə pehe.

Iesu ruvehe ia tīprənə i mə truai nərmama

³⁵ Kīni pen ti Iesu i mə irəha həkoui irapw iəmə nəha iamīnhi. Ro pen in revən mətui iəmə nəha, mətōni, mīni pen tukwe in mə, “Ikīni nīpərhiēnien ia Iəmāti Iərmama uə rekəm?”

* **9:22:** Jon 7:13 * **9:24:** Jos 7:19 * **9:29:** Jon 8:14 * **9:31:** Sam 34:15, Sam 66:18, Aes 1:15, Prov 15:29 * **9:33:** Jon 9:16 * **9:34:** Sam 51:5, Jon 9:2

³⁶ Miregi iamə nəha rini mə, “Iamə asori. Ni pehe ro tukw iou i mə sin nə Iəməti Iərmama pwəh iakini nīpərhienien irə.”

³⁷ *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Ikinətə raka in. Iou i sə iakaməgkiari mik, iou Iəməti Iərmama.”

³⁸ Miregi iamə nəha rini mə, “Iərimənu. Iakini nīpərhienien ia niram.” Nənə in rini mwi nukurhun mi ia nəmri Iesu, misiai in.

³⁹ *Iesu rini mə, “Tou iakuvehe ia tiprənə i mə takəkiri nərmama. Səməme nənimenraha rifwə tuhətui mhətə nari, mətə səməme hamətə nari nənimenraha truvehe mifwə.”

⁴⁰ *Farisi me nepwīn ipaka ti Iesu həregi nəgkiariien nəha, nənə mhəni pen tukwe in mə, “Kimaha mwi nənimemaha rifwə uə rekəm?”

⁴¹ *Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Ko nəmrimiaha rifwə ko nərəhaien səkimiaha riwən. Mətə ti nəri nə mə təkwtəkwuni kimiaha hiaməni mə hiamətə nari nərəhaien səkimiaha raməmak ihi ia kimiaha.”

10

Iamə sə ramətui ti sipsip me səvənhi

¹ “Takani nīpərhienien tukumiaha i. Iərmama sə ripkukurau mhə ia kwəruə muvni mwə ia koupə səvəi sipsip me, mətə rəputə ia kwopun əpə iti mati pen ia nəkwai koupə nəha, iərmama nəha in iərmama sə ramakres, mamousi iərmama. ² Mətə iərmama sə rukurau ia kwəruə muvni mwə ia koupə, in iərmama sə ramətui ti sipsip me. ³ Iərmama sə ramərer ia kwəruə ramasevər ia təpinhə ti iərmama nəha. Sipsip me kamhəregi rerin. In raməkwein nəghi sipsip me səvənhi kuatia kuatia, nənə miri irəha mhəier. ⁴ *Nəpīn in riri səvənhi sipsip me pam mhəier, makupwən ia nirəha, nənə sipsip me kamhəkuri rə in, ti nəri nə mə həukurən rerin. ⁵ Iərməpə riti sipsip me tuhəpwəh nukurirəien in, mətə tuhap raka irə ti nəri nə mə hərəirei rerin.” ⁶ *Iesu rini nusipekinien i ti nirəha, mətə irəha hərəirei nəfe nəha rani.

⁷ Ro pen Iesu rini pen mwi ti nirəha i mə, “Takani nīpərhienien tukumiaha i. Iou kwəruə səvəi sipsip me. ⁸ *Irəha pam səməme haməkupwən ia nirak mhəuvehe irəha nərmama səməme kənamhakres, mamhousi iərmama, mətə sipsip me həkətərig mhə irəha. ⁹ *Iou kwəruə. Trini minuə iərmama riti ruvni mwə pehe ia nirak, in trarə amasan, mukurən nuvni mwə peheien, mitei irapw, mətui nəveginien sənəni. ¹⁰ Iərmama nəha ramakres rauvehe a mə trakres, mousi əpune sipsip me, mouraha irəha. Mətə iou iakuvehe mə irəha tuhəuvehi nimiruien nənə mhəuvehi asori.

¹¹ *Iou iərmama sə iakamətui amasan ti sipsip me. Iərmama sə ramətui amasan ti sipsip me rerin ragien a mə tremhə ti sipsip me səvənhi. ¹² *Mətə iərmama sə kamərukū pen min mə trətui ti sipsip me ripko mhə in iərmama pərhien sə ramətui ti sipsip me ti nəri nə mə sipsip me nəha səvəi iərməpə. Nəpīn iərmama nəha rətə kuri əprmin riti rauvehe, rəpwəh sipsip me maiu map. Nənə kuri əprmin nəha ruvehe muvehi nepwīn, miripwi kirkiri nepwīn. ¹³ Iərmama nəha raiu map ti nəri nə mə in iərmama riti kamərukū a in. In ro nəri auər a ia sipsip me nəha.

* 9:37: Jon 4:26 * 9:39: Jon 3:17, Jon 8:15-16, Mat 13:11-15 * 9:40: Mat 15:14, 23:26

* 9:41: Jon 15:22 * 10:4: Jon 10:27 * 10:6: Jon 16:25 * 10:8: Jer 23:1-2, Esik 34:2-3

* 10:9: Sam 118:20, Jon 14:6 * 10:11: Sam 23:1, Rev 7:17 * 10:12: Wok Me 20:29

14 *Iou iærmama sə ramətui amasan ti sipsip me. Iou iakukurən sipsip me səiou, sipsip me səiou həukurən mwi iou. 15 *Ia noien nəha rəmwhen a mwi Tata Kumwesən rukurən iou, iou mwi iakukurən Tata Kumwesən, nənə iou rerik ragien a mə takemhə ti sipsip me səiou. 16 *Səiou me nepwɪn sipsip me həiwən ia koupə i. Takaməkeikei mipeki pehe mwi irəha, nənə irəha tuhəregi rerik. Ro iamɪnhi irə sipsip me nəha tuhəuvehe mho touen kuatia. Iærmama kuatia tramətui ti nirəha. 17 *Tata Kumwesən rokeikei pik iou ti nəri nə mə rerik ragien a mə takemhə ti nirəha. Takemhə ti nirəha, nənə marə muvehi mwi nimiruien səiou rirərig. 18 *Ripko mhə iærmama riti truvehi raka nimiruien səiou, mətə iou atukw takəsəni pen nimiruien səiou rəmwhen sə iakokeikei. Iakauvehi nasorijen ti nəsənijen nimiruien səiou, mauvehi mwi nasorijen ti nuvehijen mwi nimiruien səiou rirərig. In i nəri Tata səiou riməni tukw iou i mə takaməkeikei mo.”

19 *Iesu rini pam nəgkiariien me nəha nənə nəmə asori me səvəi nəkur Isrel həuai mwi irəha me tukwe. 20 *Irəha həpik həni mə, “Iəmə nəha iæremhə ramarə irə. In ramarməri. Rəfo kimiaha hiamətərig in?”

21 Mətə irəha nepwɪn həni mə, “Rəkəm. Iærmama sə iæremhə riti ramarə irə ko ripkəgkiari mhə iamɪnhi. Ko iæremhə riti ro iærmama nənimen rifwə rətui mətə nari?”

Nəmə asori me səvəi nəkur Isrel hənuə tuhəkwi əpune Iesu ia kəruətəri

22 Nəpɪn nəha ruvəuvehe nəkur Isrel kamho nəveginien asori nəha kani mə Nəveginien səvəi Tetekesen. Kamho nəveginien nəha fwe Jerusalem ia nəpɪn səvəi nəkwieien. 23 Iesu ramavən ia kwopun riti ia nimwə səvəi Kumwesən kani mə Vranda səvəi Solomon. 24 *Nənə nəmə asori me səvəi nəkur Isrel həuvehe mheikurkurau irə, mhəni pen tukwe in mə, “Kimaha tahameitenhi ik minesən? Trini minuə ik Kristo sə Kumwesən riməni mə trərhi pehe i, ni pehe tukumaha i, məpwəh nərkwafəien.”

25 *Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Iakuvəni raka tukumiaha i, mətə kimiaha hiəpkini mhə nipərhiēnien ia nirak. Narimnari me nəha səməme iakamo ia nəghi Tata səiou kamhahatən pen mə iou sin. 26 *Mətə kimiaha hiəpkini mhə nipərhiēnien ia nirak ti nəri nə mə ripko mhə kimiaha sipsip me səiou. 27 *Sipsip me səiou kamhəregi rerik. Iou iakukurən irəha, nənə irəha kamhəkurirə iou. 28 *Iakauvei pen nimiruien rerin minraha. Irəha tuhəpkemhə mhə ia nəpɪn riti. Iærmama riti riwən truvehi raka irəha ia rəgik. 29 Tata səiou sə ruvei pehe irəha miou, niskaiien səvənhi rəpi raka nərmama me pam. Iærmama riti riwən ko ruvehi raka irəha ia rəgin. 30 Iou mine Tata səiou kimrau kuatia.”

31 *Ia nəpɪn nəha nəmə asori me səvəi nəkur Isrel həpeki mwi kəruətəri me mə tuhəkwi əpune in. 32 Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Iakino raka noien amasan me ripik ia nəmrimiaha Tata Kumwesən ruvei pehe mə tako. Sə rəfo nəha mə tihəkwi əpune iou tukwe?”

33 *Miregi nəmə asori me səvəi nəkur Isrel həni pen tukwe in mə, “Kimaha tahəpkəkwi əpune mhə ik ti noien amasan riti sə ikino, mətə

* **10:14:** Jon 10:27, 2Tim 2:19 * **10:15:** Mat 11:27, Jon 15:13, 1Jon 3:16 * **10:16:** Aes 56:8, Jon 11:52, 1Pit 2:25, Esik 34:23, Esik 37:24 * **10:17:** Fil 2:8-9 * **10:18:** Jon 5:26, 14:31, Jon 19:11 * **10:19:** Jon 7:43 * **10:20:** Jon 7:20, 8:48 * **10:24:** Wok Me 3:11, 5:12, Luk 22:67 * **10:25:** Jon 4:26, 5:36, Jon 10:38 * **10:26:** Jon 6:64, 8:45 * **10:27:** Jon 8:47, 10:3 * **10:28:** Jon 3:16, 6:39, Jon 18:9 * **10:31:** Jon 8:59 * **10:33:** Lev 24:16, Mat 26:65, Jon 5:18

kímaha tahəkwi əpune ik ti nəri nə mə ikani ərəha Kumwesən. Ik iərmama a, mətə ikani mə ik Kumwesən.”

³⁴ *Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Rosi kímiaha hiəpkəvsini raka mhə nəgkiariien i kímərai pen ia Loa səkímiaha uə? Rini iamınhi irə minuə ‘İakini minuə kímiaha nə kumwesən me.’ ³⁵⁻³⁶ *Kıtaha səukurən mə nəfe Nəkukuə İkinan rani ko kıpəkətefi mhə. Ro iamınhi irə mə Kumwesən rinəkwein nərmama me nəha səməme in rıməuvei pen nəgkiariien səvənhi mınraha minuə ‘kumwesən me,’ rəfo kímiaha hiaməni ərəha iou? Iou iərmama i Kumwesən ruvərfi raka iou, mərhi pehe iou iakuvehe ia tıprənə i, mətə kímiaha hiaməni mə iakani ərəha in, ti nəri nə mə iakini mə, ‘İou Tini Kumwesən.’ ³⁷ Mə iou iapko mhə narımnari me səiou Tata rokeikei mə tako rərəha mə kímiaha hiəni nıpərhiəniəni ia nırak. ³⁸ *Mətə mə iakamo narımnari me nəha, pərhiəni hiəpkini mhə nıpərhiəniəni ia nırak, mətə tıhaməkeikei mhəni nıpərhiəniəni ia narımnari me nəha sə iakamo. Ia noien i kímiaha tıhəukurən, mhəukurən amasan mə Tata Kumwesən in i ia nırak iou nə irə.”

³⁹ *İrəha haməmwur mwi mə tuhəkwtəmhiri Iesu, mətə in ramkeies raka ia rəginraha, ⁴⁰ *məvən məpi sımwin mwi ia nui aris Jotan, mevən ia kwopun nəha Jon ramo paptəes ikın fwe kupwən, mamarə ia kwopun nəha. ⁴¹ Nərmama həpik həuvehe tukwe, mhəni mə, “Jon rıpkə nımtətien riti, mətə nəgkiariien me pam səməme in rıməni ia iəmə i ho nıpərhiəniəni.” ⁴² *Ro pen nərmama həpik ia kwopun nəha həni nıpərhiəniəni ia Iesu.

11

Iesu ro Lasaros rətui mwi ia nemhəien səvənhi

¹ *İərmama riti ramemhə nəghin nə Lasaros. İmwəni fwe Petani. Petani in rukwənu səvəi Meri mine piəvi Meri nəghin nə Marta. ² *Meri nəha in pran sə rınətəgi pen senta ia nisui İərimənu səkıtaha, mahakwi raka ia nımwai nukwənen. Lasaros nəha in kıtiriməni. ³ *Lasaros ramemhə iamınhi irə ro pen kıtiriməni mi nəha krouərhi pen nəgkiariien riti revən ti Iesu, rouni mə, “İərimənu. Ik riti sə ikokeikei pik ramemhə.”

⁴ *Mətə nəpin Iesu rıregi nəgkiariien nəha, rini mə, “Nemhəien i ko rıpkə mhə Lasaros remhə anan. Ramarə irə mə nərmama tuhətəni nasoriien səvəi Kumwesən. Nemhəien i in suatuk sə Kumwesən truvehi utə nəghı Tini irə.”

⁵ Iesu rokeikei pik Marta mine piəvni Meri mine kıtirimənrəu Lasaros. ⁶ Ro iamınhi irə nəpin in rıregi mə Lasaros ramemhə, in rarə mwi nəpin kəru mwi ia kwopun nəha in ramarə ikın.

⁷ Nəpin nəha kəru rukurəu nənə in rini pen ti nərmama me səvənhi mə, “Pwəh səuvən mwi fwe tənə Jutia.”

⁸ *Miregi nərmama me səvənhi həni pen tukwe in mə, “İahətən. Təkwtəkwi a kwərha nəmə asori me ia Jutia hokeikei mə tuhəkwi əpune ik ia kəruətərei me. Mətə ikokeikei mə tikrərig mevən mwi fwe ikın?”

* **10:34:** Sam 82:6 * **10:35-36:** Mat 5:18 * **10:38:** Jon 14:10-11 * **10:39:** Luk 4:30, Jon 8:59 * **10:40:** Jon 1:28 * **10:42:** Jon 7:31 * **11:1:** Luk 10:38-39 * **11:2:** Jon 12:3 * **11:3:** Jon 11:36 * **11:4:** Jon 9:3, 11:40 * **11:8:** Jon 8:59

9 *Miregi Iesu rini mā, “Kimiāha hiūkūrən mā aoa twelef ia ran. Trini minuē iārmama riti ramavən ia ran, triṗkarṗeti mhə ti nəri nə mā in ramətə nukuraanien sə raməhiṗwīn nərmama ia tiṗrənə i. 10 *Mətə trini minuē iārmama riti ramavən ia nəṗin in trapṗeti ti nəri nə mā nukuraanien nəha riwən irə.”

11 *Iesu rini pam nəḡkariien me nəha, marṗin mani pen ti nirəha i mā, “Kitaha riti Lasaros ramapri, mətə iakinamevən takəsuaṗwiri in.”

12 Miregi nərmama me səvənhi həni pen tukwe in mā, “Iərimənu. Trini minuē in ramapri in truvehe məsanin.” 13 (Iesu rəḡkiari ia Lasaros mə ruvəmhə, mətə rerinraha ramrhi mā niṗwrai nəḡkariien səvənhi mā in ramapri a.)

14 Ro pen Iesu rini pen atukwatukw ti nirəha i mā, “Lasaros ruvəmhə. 15 Nənə nəṗin rerik riṗhi kimiāha, iakagien mə iou iapkarə mhə ia kwopun nəha nəṗin remhə irə. Nəri nəha trasitu ia kimiāha mo kimiāha hiəni niṗərhiēnien ia nirak. Mətə ṗwəh səuvən tukwe.”

16 *Ro iamīnhi irə Tomas nəha kani in mā “Mwirmwir,” rini pen ti nərmama me nəha irəha min kamhəkuriə ia Iesu mā, “Ramasan. Ṗwəh kitaha pam səuvən mhemhə kitaha min.”

Iesu rəḡkiari vivi m Marta mine Meri

17 Nənə Iesu rapirapw ia Petani mətoni Lasaros rinəmak nəṗin kefə raka ia niṗəḡi kəruətərei. 18 *Rukwənu nəha Petani ipaka ti Jerusalem, kavən rəmwhen ia kilometa kahar. 19 Nəkur Isrel me həṗik həməuvehe ti Marta mine Meri mā tuhəḡkiari vivi minrau ti nəri nə mā kitirimənrau ruvəmhə. 20 Ro iamīnhi irə nəṗin Marta riṗregi mə Iesu rauvehe, in revən mətə in. Mətə Meri raməkure a ia nəkwai nimwə.

21 *Marta rini pen ti Iesu i mā, “Iərimənu. Ko ramo ik ia kwopun i ko kitirimak rəṗwəh nemhəien. 22 Mətə iou iakukurən mə təkwətəkwuni nəfe nəḡhin tikəres Kumwesən tukwe, in truvei pehe mik.”

23 Miregi Iesu rini pen tukwe in mā, “Kitirimam trətui mwi ia nemhəien səvənhi.”

24 *Miregi Marta rini pen tukwe in mā, “Iou iakukurən mā in trətui mwi ia nəṗin sampam, nəṗin nərmama tuhətui mwi ia nemhəien.”

25 Miregi Iesu rini pen tukwe in mā, “Iou iārmama i iakamo nərmama səməme həuvəmhə hətui mwi ia nemhəien. Iou nimiruien. Iərmama sə rani niṗərhiēnien ia nirak nəri auər a mā remhə mətə trimiru. 26 *Nənə iārmama sə ramiru, mani niṗərhiēnien ia nirak, triṗkemhə mhə ia nəṗin riti. Ikinī niṗərhiēnien ia nəḡkariien i?”

27 *Miregi Marta rini pen tukwe in mā, “Ouəh, Iərimənu. Iakani niṗərhiēnien mə ik iəmə i kani mā Kristo. Ik Tini Kumwesən. Ik iəmə i profet kupwən me həməni mə tikuvehe ia tiṗrənə i.”

28 Marta rini nəḡkariien nəha, nənə mərari mevən mə trəkwein piəvni Meri. In revən nəḡkiari afafa min, mini mā, “Iahatən səkrau in i ruvəuvehe, maməres ik.” 29 *Nənə nəṗin Meri riṗregi nəḡkariien nəha, riskəmter akwauakw, mevən ti Iesu. 30 Iesu riṗkuvehe mhə ihi ia rukwənu nəha, mətə ramərer ihi ia kwopun nəha Marta rinətoni in ikin. 31 Nəkur Isrel me nəha səməme kamhəkure irəha Meri ia nəkwai nimwə

* 11:9: Jon 9:4-5 * 11:10: 1Jon 2:11 * 11:11: Mat 9:24 * 11:16: Mak 14:31 * 11:18:

Mat 21:17 * 11:21: Jon 11:32 * 11:24: Jon 5:29 * 11:26: Jon 8:51 * 11:27: Jon 6:69

* 11:29: Jon 11:20

mamhægkiari vivi min, hætoni Meri riskæmter akwauakw mier irapw iruæ. Ro pen iræha hækuriræ in. Rerindraha ramrhi mæ rosi in ramevæn mæ trasæk ia kwopun kinærkwafæ nipwrai kitirimæni ikin.

³² *Næpin Meri ruvehe ia kwopun næha Iesu ramærer ikin, mætoni, in rinimwi nukurhun mi ia nænimen, mini pen tukwe in mæ, "Iærimænu. Ko ramo ik ia kwopun i ko kitirimak ræpwæh nemhæien."

³³ Ia næpin næha Meri ramasæk. Nækur Isrel me næha sëmæme hæuvehe iræha min iræha mwi kamhasæk. Iesu rætoni rerin rærkwæpær, meiahag æfi tukwe, ³⁴ mini mæ, "Kimiaha hiænærkwafæ nipwran pæku?"

Miregi iræha hæni pen tukwe in mæ, "Iærimænu. Uvehe mætoni."

³⁵ *Iesu rasæk.

³⁶ Ro pen nækur Isrel me hæni mæ, "Hætoni ro. Rosi in rokeikei pik anan Lasaros."

³⁷ *Mætæ iræha nepwin hæni mæ, "Iæmæ i rinomasan raka iærmama riti nænimen rifwæ. Ræfo in ripkomasan mhæ mwi Lasaros mæ træpwæh nemhæien?"

Iesu ro Lasaros rætui mwi ia nemhæien

³⁸ *Ro iamînhi iræ Iesu riregi mwi ræraha anan. In ruvehe ia kwopun kinærkwafæ nipwrai Lasaros ikin. Kinærkwafæ nipwran ia nipægi kæruterei riti. Nænæ kæruterei riti mwi ramærer tukuahag tærhui nipæg næha. ³⁹ Iesu rini mæ, "Hæuvehi raka kæruterei næha."

Mætæ Marta, kitirimæi iæmæ næha sæ ruvamhæ, rini pen tukwe in mæ, "Iærimænu. In ruvæpein raka. In i næpin sæ ro kefæ sævænhi."

⁴⁰ *Miregi Iesu rini pen tukwe in mæ, "Rosi ikinenouenou næfe iakimæni pehe tukw ik uæ? Trini minuæ ikini nipærhienien ia nirak, tikætæ nasorien sævæi Kumwesæn."

⁴¹ Ro iamînhi iræ iræha hæuvehi raka kæruterei næha. Nænæ Iesu rækwætæ, mini mæ, "Tata. Iakani tanak tukw ik ti næri næ mæ ikuværegi raka iou. ⁴² *Iakukuræn mæ ikamregi iou ia næpin me pam, mætæ iakani nægkiariien i mæ trasitu ia nærmama me i kamhærer kuraukurau. Iakua iræha tuhæni nipærhienien mæ ikinærhi pehe iou."

⁴³ Næpin Iesu rini pam nægkiariien me næha, rækwein æpwæmwis, mini mæ, "Lasaros! Ier irapw!" ⁴⁴ Nænæ iæmæ næha sæ ruvamhæ rier irapw. Tinari me næha sæ kinærkwi rægin mi mine nisun mi iræ mine sæ næha kinærkwi nænimen iræ kamhæmak ihi ia nipwran. Nænæ Iesu rini pen ti niræha i mæ, "Hæfi raka tinari iræ, pwæh ravæn."

Næmæ asori me hærai sun mæ tuhousi æpune Iesu

⁴⁵ *Nækur Isrel me næha sëmæme hæmæuvehe mhæti pehe Meri iræha hæpik hætoni næfe Iesu rino, nænæ mhæni nipærhienien ia Iesu. ⁴⁶ *Mætæ iræha nepwin hævæn ti Farisi me, mhæni pen næfe Iesu rino. ⁴⁷ Ro iamînhi iræ pris asori me mine Farisi me housæsimwin næmæ asori me sævæi nækur Isrel, mhæni mæ, "Kitaha tsæfo i? Kwa iæmæ i ramo nimtætien me ripik. ⁴⁸ Trini minuæ kitaha sæsani in ramo iamînhi iræ maripin, nærmama me pam tuhæni nipærhienien iræ. Nænæ nækur Rom tuhæuvehe mhouraha nimwæfwaki sækitaha mine nærmama me sækitaha."

⁴⁹ Mætæ iræha riti næghin næ Kaeafas in rauvehi wok sævæi pris asori anan ia nuk næha. In rini pen ti niræha i mæ, "Kimiaha hiæreirei nari. ⁵⁰ *Ræfo

* 11:32: Jon 11:21 * 11:35: Luk 19:41 * 11:37: Jon 9:6 * 11:38: Mat 27:60 * 11:40: Jon 11:4,23-26 * 11:42: Jon 12:30 * 11:45: Jon 4:48, 7:31 * 11:46: Luk 16:31 * 11:50: Jon 18:14

kimiaha hiäpkətə mhə mhəukurən? Ko iärmama kuatia remhə ti näkur Isrel ramasan məpi raka kousi əpune kitaha näkur Isrel me pam.”

⁵¹*Kaeafas rīpkini atukw mhə nəgkiariien i, mətə in rauvehi wok səvəi pris asori anan ia nuk nəha, mani irapw nəgkiariien sə ruku pen ti Nənimwin Ikinan. Nəri nəha rīpkier pehe mhə ihi, mətə in rukupwən mini irapw mə Iesu tremhə ti näkur Isrel. ⁵²*Mətə in tripkemhə mhə ti nīrəha əpa näkur Isrel, in tremhə mwi ti nīpwnəti Kumwesən me səməme kamharə kirkiri ia tənəmtənə me, nənə mousəsimwin irəha ia kusen kuatia. ⁵³*Ia nəpīn nəha nəmə asori me nəha hənəmrai sun mə tuhousi əpune Iesu.

⁵⁴*Ro iamīnhi irə Iesu rəpwəh navən irapwien ia nəmri näkur Isrel ia tənə Jutia, mətə in rəpwəh tənə səvənraha mevən ia taon riti nəghin nə Efrem. Taon nəha ipaka ti kwopun akwesakwes ikin. Iesu ramarə ikin irəha nərmama me səvənhi.

⁵⁵*Nəveginien asori nəha səvəi näkur Isrel nəghin nə Pasova ruvəuvehe ipaka. Ro pen nərmama həpik həier ia kwopun me mhəutə pen fwe Jerusalem mə tuho irəha hāmher ia nəmri Kumwesən kurirə Pasova ruvehe. ⁵⁶*Irəha kamhərer ia nimwə səvəi Kumwesən, mamhətui Iesu, mamhəgkiari mīnraha me, mamhəni mə, “Kimiaha hiaməfətərig irə? Rosi ko in rīpkuvehe mhə ia nəveginien asori uə?” ⁵⁷Irəha hənī ianhi ti nəri nə mə pris asori me mīne Farisi me həuvəni raka nəkwānraha mə trīni mīnuə iärmama riti rukurən kwopun Iesu ramarə ikin traməkeikei mini pen ti nīrəha i nənə irəha tuhəuvən mhəkwtəmhiri in.

12

Meri rətəgi pen senta ia nisui Iesu

¹*Nəpīn sikis a mwi nəveginien asori nəha Pasova ruvehe. Ro pen Iesu revən ia Petani, imwei Lasaros. Lasaros nə iəmə sə Iesu rīnəsuaəpwiri in ia nemhəien. ²*Irəha həpnəpenə nəveginien riti sənəi Iesu fwe ikin. Marta rasui raka nəveginien. Lasaros in mwi riti ia nərmama me nəha səməme kamhāni pəri nari irəha min. ³*Ia nəpīn nəha Meri ruvehi nīpəri senta kīno ia nat atukwatukw nənimen rutə pik. In ruvehi mətəgi pen ia nisui Iesu mi, nənə mīnamrai nisun mi ia nīmwai nukwənen. Nəkwai nimwə ruvehe mukuər ia nīpeki senta.

⁴*Mətə iärmama riti səvəi Iesu, nəghin nə Jutas Iskariot, iəmə nəha rīpko mhə tui truvei pen Iesu ia rəgi nərmama səməme haməmwəki in, in rīni mə, ⁵*“Rəfo kīpkəmri pen mhə nəmri nari ia senta nəha? Kukurən nuvehien silin me kīno ia silva irəha pam tri hantret, kuvei pen m nərmama nautə səvənraha riwən.” ⁶Jutas rīpkini mhə nəgkiariien nəha ti nəri nə mə in rokeikei mə trasitu ia nərmama nautə səvənraha riwən. Mətə in rīni nəgkiariien nəha ti nəri nə mə in rauvehi tənəripw irəha kamhəvai pen mane irə, nənə nəpīn nepwīn ramakres afafa nīpərin səvənhi.

⁷*Mətə Iesu rīni mə, “Əpwəh nəskīien prən i. In rīno nəri i rerin ramrhi nəpīn tukinimwi iou irə. ⁸*Nərmama nautə səvənraha riwən tiharə

* 11:51: Jen 50:20 * 11:52: Jon 10:16, 17:21, 1Jon 2:2 * 11:53: Jon 5:18 * 11:54: Jon 7:1 * 11:55: 2Kron 30:17, Wok Me 21:26 * 11:56: Jon 7:11 * 12:1: Jon 11:1,43 * 12:2: Luk 10:40 * 12:3: Luk 7:37-38 * 12:4: Jon 18:3 * 12:5: Mat 19:21 * 12:7: Jon 19:40 * 12:8: Dut 15:11

kimiahaha minraha nāpin me, mətə iou tapkarə pəri mhə kitaha m kimiahaha nāpin me.”

⁹ *Nəkur Isrel me həpik həregi mə Iesu in ia kwopun naha, həregi həuvən tukwe. Irəha həpkəuvən mhə mə tuhətoni Iesu əpa, mətə həuvən mə tuhətoni mwi Lasaros. Lasaros nə in iəmə sə Iesu rinəsəwpwiri in ia nemhəien. ¹⁰ Pris asori me hərai sun mə tuhousi əpune Lasaros mwi, ¹¹ *ti nəri nə mə nəkur Isrel me həpik, nāpin hətoni mə in ruvəmīru mwi, həni nīpərhienien ia Iesu, nənə mhəpwəh nukurirəien nəmə asori me səvənraha.

Iesu revən mapirapw fwe ia Jerusalem nərmama həgnəgini in

¹² Kini rakwakwi irə, nərmama me naha səməmə həuvən ti nəveginien asori naha Pasova həregi mə Iesu rauvehe ia Jerusalem. Nərmama me naha həpik. ¹³ *Həuvehi nimwai nəmwir mhəuvehi mhəier ia taon mhəuvən mhətə in rauvehe ia suatuk, kamhəkwein əpwəmwis mə, “Səgnəgini Kumwesən!

Səkwein amasan ia iəmə i rauvehe ia nəghi Iərimənu səkitaha! Səkwein amasan irə, in kig səvəi nəkur Isrel!”

¹⁴ Iesu rətə kwəti togki riti nənə rəkure irə. Nəri naha ramesi pen nəgkiariien i kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan. Rini iamīnhi irə minuə, ¹⁵ “Nəkur Saeon^a tihəpwəh nehekiriēn.

Hətə ro kig səkimiahaha rauvehe, maməkure ia kwəti togki riti.”

¹⁶ *Ia nāpin naha nərmama me səvəi Iesu həreirei nīpwrai narimnari me i. Mətə kurirə irə, kuvehi utə raka Iesu revən fwe ia neiai, rerinraha rirhi mə kimərai pen narimnari me i ia Nəkukuə Ikinan raməgkiari irə. Rerinraha rirhi mwi mə nərmama me həno narimnari me i irə.

¹⁷ *Iesu rino Lasaros rətui mwi ia nemhəien səvənhi. Nərmama me naha səməmə kamhərer irəha min ia nāpin naha in rinəkwein Lasaros irə mə trier ia nīpəgi kəruətərei irəha kamhəripin mamhəni irapw nəfe irəha hənətoni. ¹⁸ Nərmama həpik hənuə tuhətoni Iesu ti nəri nə mə irəha kamhəregi mə in rino nīmtətien naha. ¹⁹ *Ro iamīnhi irə Farisi me kamhəni pen ti nirəha me i mə, “Hətoni ro, kitaha ko səpko anan mhə nari riti! Təkwtəkwuni naha nərmama me pam kamhəkurirə in!”

Iesu rini irapw mə traməkeikei memhə

²⁰ Nəkur Kris me nepwin naha ikin kamhəfwaki irəha nərmama me naha səməmə həməutə pen fwe Jerusalem ti nəveginien asori. ²¹ *Nəkur Kris me naha həuvehe ti Filip. (Filip imwəni fwe Petsaeta ia tənə Kalili.) Həuvehe mhəni pen tukwe in mə, “Təmə asori. Kimaha iahokeikei mə tahətoni Iesu.” ²² Ro iamīnhi irə Filip revən mīni pen ti Antru, nənə rouevən rouni pen ti Iesu.

²³ *Nənə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Təkwtəkwuni naha nāpin sə Kumwesən truvehi utə nəghi Iəməti Iərmama irə ruvəuvehe. ²⁴ *Iakani nīpərhienien tukumiahaha i. Nuni nari riti ko ripkukuə mhə kwənkwan trini minuə ripkukupwən mhə mīmwei irapw ia tīprənə memhə. Mətə mə remhə trukə kwənkwan ripik. ²⁵ *Iərmama sə rokeikei pik nīmīruien

* 12:9: Jon 11:43-44 * 12:11: Jon 11:45 * 12:13: Mat 27:42, Jon 1:49 ^a 12:15:

Nəgkiariien i ‘Saeon’ nəghi Jerusalem. * 12:16: Jon 2:22 * 12:17: Jon 11:43-44 * 12:19:

Jon 11:48 * 12:21: Jon 1:44, Luk 19:3, 23:8 * 12:23: Jon 13:31-32, Jon 17:1 * 12:24: 1Kor

15:36 * 12:25: Mat 16:25

səvənhi trarfai irə, mətə iərmama sə rəmwəki nīmīruien səvənhi ia tīprənə i in trəkwətəmhiri nīmīruien səvənhi mamevən muvehi nīmīruien rerin. 26* Iərmama sə ramo tukwini nari miou traməkeikei mukurirə iou. Nənə kwopun pəku iakamarə ikin iərmama sə ramo tukwini nari miou in mwi trarə ikin. Iərmama sə ramo tukwini nari miou Tata Kumwesən trisiai in.

27* Təkwətəkwuni nəha iakregi rərəha anan. Nənə takəfni mwi irə? Ko iakini mə “Tata uvehi raka nəmisəien sə rauvehe tukw iou?” Rekəm, kwa in nə iakiməuvehe tukwe mə nəpin i treste iou iamīnhi irə. 28* Tata uvehi utə nəghim!”

Təkwətəkwuni a mwi kregi nəgkiariien riti ruku pen ia neiai muvehe. Nəgkiariien nəha rini mə, “Iou iakuvəuvehi utə raka nəghik, nənə təkwətəkwuni nəha takuvehi utə mwi.” 29* Nərmama səməme kamhərer ipaka tukwe həregi həni mə, “Kwa karuəruə!” Nepwīn həni mə, “Agelo riti rəgkiari pen min.”

30* Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “nəgkiariien nəha rīpkuvehe mhə mə iou takregi. Mətə ruvehe mə kimiaha tihəregi. 31* Təkwətəkwuni nəha rino nəpin sə Kumwesən trərpwīn noien ərəha me kamo ia tīprənə i. Təkwətəkwuni nəha in trəkoui irəpw Setan sə ramərimənu ia tīprənə i. 32* Nənə iou, nəpin kuvehi utə iou iakaraka ia tīprənə, takvi pehe nərmama pam həuvehe tukw iou.” 33* Iesu rini nəgkiariien i mani əuenhīn mə trəfemhə irə.

34* Ro pen nərmama həni pen tukwe in mə, “Kimaha iahəuvəregi raka ia Loa səkitaha mə nəpin Kristo truvehe in tramarə rerin. Rəfo ikani mə tukuvehi utə Iəməti Iərmama? Sin nəha Iəməti Iərmama nəha?”

35* Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Nukuraanien sə raməhiəpwīn kimiaha trarə nəpin ouihī a mwi kimiaha min. Havən nəpin nukuraanien i ramarə ihi kimiaha min, kamo nəpitəvien ruvehe mousəman kimiaha. Iərmama sə ramavən ia nəpitəvien rīreirei kwopun ramevən ikin. 36* Nəpin nukuraanien i ramarə ihi kimiaha min, tihəni nīpərhienien irə. Ia suatuk nəha kimiaha tihəuvehe mho nīpwnəti nukuraanien ia kimiaha.” Nəpin Iesu rini pam nəgkiariien me i, in rəpwəh irəha, mevən məkwa fə.

Nəkur Isrel həpwəh nīnīen nīpərhienien ia Iesu

37 Iesu rino auər a nīmtətien me rīpik ia nəmri nəkur Isrel mətə irəha həpkini mhə nīpərhienien irə. 38* Noien i rier pehe iamīnhi mə nəgkiariien i Profet Aesea rīməni fwe kupwən truvehe mukuə irə. In rīməni iamīnhi irə mīnuə, “Iərimənu. Sin rini nīpərhienien ia nəgkiariien səkimaha?

Iərimənu ro pui niskaiien səvənhi m sin?”

39* Ro iamīnhi irə irəha ko həpkini mhə nīpərhienien ia Iesu ti nəri nə mə Profet Aesea rīməni mwi mīnuə,

40 “Kumwesən rino nənimenraha rīfwə, nənə məsisəg ia nətərigien səvənraha.

In rino iamīnhi kamo irəha hətə nari ia nənimenraha, mhəukurən nari ia rerinraha,

* 12:26: Jon 14:3, 17:24 * 12:27: Sam 6:3, 42:5, Mat 26:38 * 12:28: Mat 3:17 * 12:29: Wok Me 23:9 * 12:30: Jon 11:42 * 12:31: Jon 9:39, 14:30 * 12:32: Jon 3:14 * 12:33: Jon 18:32 * 12:34: Sam 89:4,36, Sam 110:4, Aes 9:7, Dan 7:14 * 12:35: Jon 7:33, 8:12, 1Jon 2:10-11 * 12:36: Efes 5:8 * 12:38: Rom 10:16 * 12:39: Mat 13:15

mhærarīg,

nənə tako irəha həuvehē mhəsanin.”

41 *Profet Aesea rīmāni nəgkiariien me i ti nəri nə mə in rinətōni nasōriien səvāi Iesu, nənə məgkiari irə.

42 *Mətə pərhiēn nəmā asōri me həpik kwōpti irəha mwi hāni nīpərhiēnien ia Iesu. Mətə ti nəri nə mə kamhəhekir Farisi me, həpwəh nīni irapwien. Irəha həpwəh nokeikeiēn mə Farisi me tuhərhi irapw irəha ia nīmwfəwaki səvənraha. 43 *Nəmā asōri me i hōkeikei mə nərmama tuhaməmwur ia nəgnəginiēn irəha. Irəha hōkeikei sə nəha məpi raka mə Kumwesən trəgnəgini irəha.

44 *Ia nəpin nəha Iesu rəkwein əpwəmwis, mīni mə, “Iərmama sə rani nīpərhiēnien ia nīrak, rīpkini əpa mhə nīpərhiēnien ia nīrak, mətə rani nīpərhiēnien ia Iəmā sə rinərhi pehe iou. 45 *Nənə iərmama sə ramətə iou, ramətə mwi Iəmā sə rinərhi pehe iou. 46 *Iou iakiməuvehē ia tīprənə i iakəmwhen ia nukuraanien. Ro iamīnhi irə, iərmama sə rani nīpərhiēnien ia nīrak trīpkarə mhə ia nəpitəvien.

47 *Iərmama sə ramregi nəgkiariien me səiou, məpwəh noien nəfē iakani, tapkərpwin mhə noien ərəha səvənhi. Iou iapkuvehē mhə ia tīprənə i mə takərpwin noien ərəha səvāi nərmama, mətə iakuvehē mə takuvehimīru irəha. 48 *Mətə iərmama sə rauvei pehe təkutan miou, məpwəh mwi nīniēn nīpərhiēnien ia nəgkiariien me səiou, nari riti nəha ikin tukərpwin pen min tukwe. Ia nəpin sampam tukərpwin pen min ti nəri nə mə rīni nəri auər a ia nəgkiariien səiou sə iakimāni. 49 Tro iamīnhi irə ti nəri nə mə nəgkiariien me i səiou rīpkuku pehe mhə ia nīrak a. Mətə Tata Kumwesən sə rinərhi pehe iou iakuvehē, in nə rīmāni pehe nəkwān tukw iou i mə nəfē noien səvāi nəgkiariien takesi pen mīne nəfē nəgkiariien takini. 50 *Nənə iakukurən mə nəgkiariien i səvənhi in nə nukune nīmīruēn rerin. Ro iamīnhi irə nəfē iakani, mani makurirə a nəfē nəgkiariien Tata Kumwesən rīmāni pehe tukw iou i.”

13

Iesu raikuas ia nisui nərmama me səvənhi

1 *Trakwakwi tuko nəveginiēn asōri nəha Pasova. Iesu rukurən mə nəpin səvənhi ruvəuvehē ipaka na trəpwəh tīprənə i mevən ti Tata Kumwesən. Nəpin me in ramōkeikei nərmama me səvənhi səməme kamharə ia tīprənə i, mamōkeikei irəha nəpin me meste pehe nəpin in tremhə irə.

2 *Ia nəruarəv Iesu mīne nərmama me səvənhi kamhani pəri nari. Setan rīnəmri pen raka nətərigiēn riti ia reri Jutas Iskariot, tīni Saemon, mə truvei pen Iesu ia rəgi nərmama səməme haməmwəki in. 3 *Iesu rukurən mə Tata Kumwesən ruvəuvei pen raka narimnari me pam ia rəgin. In rukurən mwi mə fwe kupwən in rəpwəh Kumwesən muvehē, nənə təkwtəkwni in trīrərig mevən mwi ti Kumwesən. 4 Ro iamīnhi irə in riskəmter ia kwopun nəha kamhani pəri nari ikin, muvehi raka karkahu səvənhi, nənə muvehi tinari riti mwi kamərai raka nəpwitigien irə, mətōti.

* 12:41: Aes 6:1 * 12:42: Jon 7:48, 9:22 * 12:43: Jon 5:44 * 12:44: Mat 10:40 * 12:45: Jon 14:9 * 12:46: Jon 8:12, 12:35 * 12:47: Jon 3:17, 8:15 * 12:48: Hip 4:12 * 12:50: Jon 8:26,28 * 13:1: Jon 7:30, 12:23, Jon 15:13, 1Jon 3:16, Fil 2:8 * 13:2: Luk 22:3, Jon 13:27 * 13:3: Jon 3:35, 16:28

⁵ Mətoti pam, mivi pen nui ia nari kamaikuas ia nisui iərmama irə, nənə minamaikuas ia nisui nərmama me səvənhi, nənə mamrai raka nəpwɪgien ia tinari sə in rinətoti irə.

⁶ Nəpin in ruvehe ti Saemon Pita, Pita rini pen tukwe in mə, “Iərimənu. Ikuə tikaikuas mwi ia nisuk mi?”

⁷ Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Nəri i iakamo ikreirei təkwtəkwuni, mətə kurirə ikin tikukurən.”

⁸ Miregi Pita rini pen tukwe in mə, “Rekəm. Ko iakəpwəh nəseniien ik ikaikuas ia nisuk mi ia nəpin riti.”

Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Mə iapkaikuas mhə ia niram, tukəpwəh niniien mwi mə ik iərmama riti səiou.”

⁹ Miregi Saemon Pita rini pen tukwe in mə, “Iərimənu. Mə ro iamɪnhi irə, tikəpwəh naikuas əpaien ia nisuk mi, mətə tikaikuas mwi ia tipage rəgik mi mine nukwənek.”

¹⁰ *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Iərmama sə rinaru raka traru mwi ti nəfe? Nipwran rinəmher pam raka, mətə nisun mi əpa traməkeikei maikuas mwi ia nirau. Kimiaha hiənəmher raka, mətə ripko mhə kimiaha pam.” ¹¹ Iesu ruvəukurən raka sin ia nirəha truvei pen in ia rəgi nərmama səməme haməmwəki in. Ro pen in rini ianhi mə, “Ripko mhə kimiaha pam hiəmher.”

¹² Nəpin Iesu raikuas pam ia nisunraha, rarkahu mwi karkahu səvənhi, mevən mwi məkure ia təmwhekin, nənə mini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha hiəukurən nipwrai nəri i iako m kimiaha? ¹³ *Kimiaha hiaməkwein iou mə ‘Iahatən’ mine ‘Iərimənu.’ Nənə hiaməni atukwatukw a, ti nəri nə mə nipərhiien iou Iahatən səkimiaha mine Iərimənu səkimiaha. ¹⁴ *Ro iamɪnhi irə mə iou iakinəikuas ia nisumiaha iamɪnhi, ramasan mə kimiaha mwi tihəikuas ia nisumiaha me. ¹⁵ *Iou iako noien i mahatən kimiaha irə mə kimiaha tiho rəmwhen iou iakino m kimiaha. ¹⁶ *Iakani nipərhiien tukumiaha i. Iərmama sə ramo tukwini nari ripkasori mhə ia iəmə asori səvənhi. Iərmama sə kamərhi in ti nuvehien nəgkiariien in ripkasori mhə ia iərmama sə ramərhi in. ¹⁷ *Təkwtəkwuni nəha kimiaha hiəukurən amasan narimnari me i, ro iamɪnhi irə trini minuə hio iamɪnha irə, kimiaha rerimiahə tragien.”

Iesu rini irapw mə tukuvei pen in ia rəgi nərmama səməme haməmwəki in

¹⁸ * “Iou iapəkəgiari mhə ia kimiaha pam. Iakukurən amasan səməme iakinərpwi rəgik ia nirəha. Mətə nəgkiariien i ia Nəkukuə Ikinan traməkeikei muvehe mukuə. Rini mə, ‘Iərmama sə kupwən iarouəni nari kimrau min, mətə təkwtəkwuni nəha in ruvəuvehe minəmwəki iou.’

¹⁹ *Iou iakani irapw nəri i tukumiaha təkwtəkwuni, nəpin rəpwəh ihi nier peheien. Mətə nəpin trier pehe irə, nənə kimiaha tihəni nipərhiien ia nirak mə iou i in i. ²⁰ *Iakani nipərhiien tukumiaha i. Iərmama sə raməsevər ia rerin ti iərmama riti səiou sə takərhi pen i rəmwhen mə raməsevər mwi ia rerin tukw iou. Nənə iərmama sə raməsevər ia rerin tukw iou rəmwhen mə raməsevər mwi ia rerin ti Kumwesən sə rinərhi pehe iou iakuvehe.”

²¹ *Nəpin Iesu rini pam nəgkiariien me nəha, riregi rərəha fwe ia rerin,

* **13:10:** Jon 15:3, Jon 6:64,70-71 * **13:13:** Mat 23:8,10 * **13:14:** Mat 20:28, Luk 22:27

* **13:15:** Fil 2:5, Kol 3:13, 1Pit 2:21 * **13:16:** Mat 10:24 * **13:17:** Mat 7:24, Jem 1:25

* **13:18:** Sam 41:9 * **13:19:** Jon 14:29, 16:4 * **13:20:** Mat 10:40 * **13:21:** Jon 12:27

mini irapw mə, “Iakani nīpərhiēnien tukumiaha i mə kīmiaha riti truvei pen iou ia rəgi nər̄mama səməme kamhəmwəki iou.”

²² Nənə nər̄mama me səvənhi həti pen mhətōni irəha me, mhəreirei mə Iesu rani sin. ²³ *Irəha riti Iesu rokeikei pīk, in raməkure ipaka ti Iesu. ²⁴ Ro pen Saemon Pita ruini pen kənkəpwə min mə trəres ro Iesu mə iər̄mama sin nəha in rani.

²⁵ Ro iamīnhi irə iər̄mama nəha rəkure pəpən ipaka ti Iesu, mərəs in mə, “Iər̄imənu, sin nəha ikani?”

²⁶ Miregi Iesu rini mə, “Iər̄mama sə takəkwsen bred meitesi ia nise nari muvei pen min, iər̄mama nəha i nəha.” Nənə in ruvehi nīpəri bred riti, meitesi ia nise nari, muvei pen m Jutas tini Saemon Iskariot. ²⁷ *Nənə Jutas ruvehi bred, təkwtək̄wuni a mwi Setan ruvni mwə ia rerin.

Nənə Iesu rini pen tukwe in mə, “Nəfe nəha ikuə tiko, iko akwauakw.” ²⁸ Iesu rini nəgkiariēn nəha ti Jutas, mətə nər̄mama me nəha kamhāni pəri nari irəha min hərəirei mə rini pen ti nəfe. ²⁹ *Nepwīn rerinraha rīrhi mə rosi Iesu rīmāni pen tukwe in mə trevən muvehi nəmri nəvegīnien riti uə trevən muvei pen mane nepwīn m nər̄mama nautə səvənraha riwən. Rerīnraha rīrhi iamīnhi ti nəri nə mə Jutas ramətui ti tənəri pw sə irəha kamhəvai pen mane me səvənraha irə. ³⁰ Ro iamīnhi irə nəpīn Jutas ruvehi raka bred, rərəer, mier akwauakw a. Ia nəpīn nəha ruvəpitəv.

Saemon Pita trini mə rīreirei Iesu

³¹ *Nəpīn Jutas ruvəier raka, Iesu rini mə, “Təkwtək̄wuni nəha rino nəpīn sə tukuvehi utə nəghi Iəmāti Iər̄mama irə, nənə na in ruvehi utə nəghi Kumwesən. ³² *Trini mīnuə in ruvehi utə nəghi Kumwesən, Kumwesən in mwi ruvehi utə in revən marə irau min. In tro təkwtək̄wuni a mwi.

³³ *Nīpwnətīk me. Ko iapkarə əpwəmwīs mhə kītaha m kīmiaha. Kīmiaha tihəpkətui iou, mətə takīni pehe mwi nəgkiariēn kuatia a m kīmiaha nəha təkwtək̄wuni sə iakīmāni pen m nəmə asori me səvəi nəkur Isrel fwe kupwən. Iakīmāni pen ti nīrəha i mə, ‘Kīmiaha ko hiəpkəuvən mhə nəha kwopun iakamevən ikīn.’

³⁴ *Nəgkiariēn vi riti takuvei pehe m kīmiaha təkwtək̄wuni mə tiho. Kīmiaha tihəməkeikei mhokeikei kīmiaha me. Rəmwhen iou iakokeikei kīmiaha ia noien a mwi nəha kīmiaha tihəməkeikei mhokeikei kīmiaha me. ³⁵ Trini mīnuə kīmiaha hiokeikei kīmiaha me iamīnhi irə, nər̄mama me pam tuhəukurən mə kīmiaha nər̄mama me səiou.”

³⁶ *Nənə Saemon Pita rərəes pen in mə, “Iər̄imənu, tikevən pəku?”

Miregi Iesu rini mə, “Kwopun pəku iakamevən ikīn nəha təkwtək̄wuni, ko ipkukurirə mhə iou mətə kurirə irə tipkukurirə iou.”

³⁷ Miregi Pita rini mə, “Iər̄imənu takəpwəh nukurirəien ik nəha təkwtək̄wuni ti nəfe? Iou rerīk ragien a mə takemhə tukw ik.”

³⁸ Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Ikīni mə rerīm ragien a mə tikemhə tukw iou? Iakani nīpərhiēnien tukw ik i kurirə rəiə rakaka tikīni m kahar mə ikreirei iou.”

14

Iesu raməgkiari vivi m nər̄mama me səvənhi

* 13:23: Jon 19:26, 20:2, Jon 21:7,20 * 13:27: Jon 13:2 * 13:29: Jon 12:6 * 13:31: Jon 12:23 * 13:32: Jon 17:5 * 13:33: Jon 7:33-34 * 13:34: Jon 15:12,17, 1Jon 3:23, 2Jon 5 * 13:36: Jon 7:34, Jon 21:18-19

1 *Nənə Iesu rini pen ti nirəha i minuə, “Rerimiahā rəpwəh nəpouien. Kimiahā tihaməkeikei mhəni nīpərhiēnien ia Kumwesən, mhəni mwi nīpərhiēnien ia nirak. 2 Ia nəkwai nimwə səvəi Tata səiou nəkwan rīpik. Iakinamevən takəpnəpenə ia kwopun riti səkimiahā. Nəgkiariien i ro nīpərhiēnien. Mə neikuəien ko iakəpwəh niniien tukumiahā. 3 *Takevən məpnəpenə ia kwopun riti səkimiahā, məpnəpenə pam nənə mīrərig pehe mwi mīpeki pehe kimiahā ia nirak mə kimiahā tiharə ia kwopun iakamarə ikin. 4 Kwopun nəha iakamevən ikin kimiahā hiəuvəukurən raka suatuk səvənhi.”

Iesu in suatuk ti nevanien ti Tata Kumwesən

5 Miregi Tomas rini pen tukwe in mə, “Iərimənu. Kimaha iahəreirei kwopun nəha ikamevən ikin. Tahəfukurən suatuk ramevən ia kwopun nəha?”

6 *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Iou suatuk. Iou nīpərhiēnien. Iou nīmīruien. Iərmama riti ko rīpkevēn atukw mhə ti Tata Kumwesən trini minuə iou iapkuvehi mhə in mevən. 7 *Trini minuə kimiahā hiəukurən iou, tihəukurən mwi səiou Tata. Təkwətəkwuni mamevən hiəuvəukurən raka in, mhənətoni raka in.”

8 Miregi Filip rini pen tukwe in mə, “Iərimənu. Ahatən ro Tata Kumwesən pwəh kimaha iahətoni. Nəri nə in nə kimaha iahokeikei.”

9 *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Filip, iakinərə tui kitaha m kimiahā, mətə ikamreirei ihi iou? Iərmama sə ramətoni iou, ramətoni Tata səiou. Rəfo ikini mə ‘Ahatən ro Tata Kumwesən pwəh kimaha iahətoni?’ 10 *Kwa iou nə ia Tata Kumwesən, Tata Kumwesən in i ia nirak. Ipkini mhə nīpərhiēnien irə uə? Nəgkiariien me i səməme iakani pehe tukumiahā i rīpko mhə nəgkiariien atukw səiou, mətə Tata Kumwesən ia nirak ramo wok me səvənhi. 11 *Ro iamīnhi irə kimiahā tihaməkeikei mhəni nīpərhiēnien ia nirak nəpīn iakini iamīnhi irə minuə ‘Iou nə ia Tata Kumwesən, Tata Kumwesən in i ia nirak.’ Mə rekəm tihaməkeikei mhəni nīpərhiēnien ia nirak ti nəri nə mə hiamətoni wok me i iakamo. 12 *Iakani nīpərhiēnien tukumiahā i iərmama sə rani nīpərhiēnien ia nirak, in mwi tro wok me i iakamo. Ouəh pərhiēn in tro wok asori me məpi raka wok me i iakamo ti nəri nə mə iakamevən ti Tata Kumwesən. 13 *Nəfe nari kimiahā tihəres ia nəghik, iou tako mə wok me i Tini Kumwesən ramo truvehi utə nəghi Tata səvənhi. 14 Trini minuə hiəres nari riti miou ia nəghik, iou tako.”

Iesu rini mə traməkeikei mərhi pehe Nənimwīn Ikinan

15 *Trini minuə kimiahā hiəkeikei iou, tihaməkeikei mho nəgkiariien me səiou. 16 *Nənə takəres Tata Kumwesən, nənə in truvei pehe Iasitu riti mwi m kimiahā in trarə rerin kimiahā min. 17 *Iasitu nə in nə Nənimwīn nə nukune nīpərhiēnien. Nərmama səvəi tīprənə i ko həkpuvehi mhə Nənimwīn nə ti nəri nə mə irəha həkətoni mhə, mhəreirei in. Mətə kimiahā hiəukurən in, ti nəri nə mə in ramarə kimiahā min nənə trīpkarə ia rerimiahā. 18 *Iou tapkəpwəh mhə kimiahā rəmwən ia

* 14:1: Jon 14:27 * 14:3: Jon 12:26, 17:4 * 14:6: Jon 11:25, Rom 5:1-2, Hip 10:20 * 14:7: Jon 8:19 * 14:9: Jon 12:45, Kol 1:15, Hip 1:3 * 14:10: Jon 12:49, 14:24 * 14:11: Jon 10:38, 14:20 * 14:12: Mak 16:19-20 * 14:13: Mat 7:7, Jon 15:16 * 14:15: Jon 15:10, 1Jon 5:3 * 14:16: Jon 14:26, 15:26, Jon 16:7 * 14:17: Mat 10:20, Jon 16:13, Rom 8:26 * 14:18: Jon 14:3

nəkwərhakwərha kemhə təni irəha. Takrərig mwi tukumiaha. ¹⁹*Triṗko mhə tui nərmama səvəi tṗrənə i tuhəpkətoni mhə iou, mətə kṗmiaha tihətoni iou. Nənə ti nəri nə mə iou iakamṗru, kṗmiaha mwi tihəmṗru. ²⁰*Tro nəṗin səvəi narimnari me i, nənə kṗmiaha tihəukurən mə iou nə ia Tata səiou, kṗmiaha i ia nirak, nənə iou nə ia kṗmiaha. ²¹*Iərmama sə ruvəregi raka nəgkiariien me səiou, trini minuə ramo nəgkiariien me nəha, in nəha iərmama sə rokeikei pərhien iou. Iərmama sə rokeikei pərhien iou iamṗnhi irə, səiou Tata trokeikei in, nənə iou mwi takokeikei in, mo pui pen iou min.”

²²*Miregi Jutas (riṗko mhə Jutas Iskarlot) rəres pen Iesu i mə, “Iərimənu. Tikəfo mo pui ik m kṗmaha əpa, mətə tikəpwəh no puien ik m nərmama səvəi tṗrənə?”

²³*Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Trini minuə iərmama riti rokeikei iou, in tro nəgkiariien səiou, nənə səiou Tata trokeikei in, kṗmrau Tata səiou tarouvehe tukwe, iarauo rukwənu səkṗmrau mhararə kṗmrahar min. ²⁴*Iərmama sə rəpwəh nokeikeien iou, in trəpwəh noien nəgkiariien me səiou. Nəgkiariien i sə hiamregi riṗko mhə nəgkiariien atukw səiou, mətə in i nəgkiariien səvəi Tata Kumwesən sə rṗnarhi pehe iou iakuvehe.

²⁵Narimnari me i iakani irapw tukumiaha i nəṗin iakamarə ihi kṗtaha m kṗmiaha. ²⁶*Mətə Nənimwṗn Ikinan i in Iasitu sə Tata Kumwesən trarhi pehe i ia nəghik, in trahatən kṗmiaha ia narimnari me pam. In tro rerimiahā ramrhi narimnari me i iakani pehe tukumiaha mə kṗmiaha tihəpwəh nenouenouien irə. ²⁷*Na takəpwəh kṗmiaha, mətə iakəmri nəməriniuēn tramarə tukumiaha. Nəməriniuēn i səiou sə iakuveṗi pehe riṗkəmwhen mhə ia nəməriniuēn sə nərmama səvəi tṗrənə i tuhəuveṗi pehe. Rerimiahā rəpwəh nəpouien, məpwəh nehekriēn.

²⁸*Kṗmiaha hiəuvəregi raka nəgkiariien səiou. Iakiməni pehe tukumiaha i mə, ‘Iou tapkəpwəh kṗmiaha, mətə kurirə takrərig pehe tukumiaha.’ Trini minuə hiokeikei pərhien iou, nənə rerimiahā tragien a mə tihətoni iou iakamevən ti Tata Kumwesən, ti nəri nə mə in rasori məṗi raka iou. ²⁹*Iou iakani pehe raka narimnari me i tukumiaha nəha təkwtəkṗwuni kurirə hāier pehe, ro iamṗnhi nəṗin hāier pehe tihəni nṗpərhienien ia nirak. ³⁰*Ko iapkəgkiari əpwəmṗis mhə m kṗmiaha nəha təkwtəkṗwuni ti nəri nə mə Setan i iərimənu səvəi tṗrənə i rṗnauvehe. In riṗkasori mhə ia nirak, ³¹*mətə nərmama səvəi tṗrənə i tuhaməkeikei mhəukurən mə iakokeikei Tata Kumwesən ro pen iakamesi pen atukwatukw nəfe nəgkiariien sə in rṗməni pehe tukw iou i mə tako. Həuvehe pwəh saraka ia kwopun i.”

15

Nukune nei pərhien mine rəgrəgin me

¹ “Iou iakəmwhen ia nukune nei nəha krep sə ro nṗpərhienien i. Səiou Tata in rəmwhen ia iərmama sə raməpərhī nei nəha. ²*Rəgi nei me

* **14:19:** Jon 16:16 * **14:20:** Jon 17:21-23 * **14:21:** Jon 15:10, 16:27 * **14:22:** Wok Me 10:41-42 * **14:23:** Mat 18:20, Jon 13:34, 2Kor 6:16, Efes 3:17 * **14:24:** Jon 7:16 * **14:26:** Jon 14:16 * **14:27:** Jon 14:1, 16:33, Fil 4:7 * **14:28:** Jon 14:3, 16:28, Jon 20:17, Luk 24:52 * **14:29:** Jon 13:19 * **14:30:** Jon 12:31, 16:11, Efes 2:2 * **14:31:** Jon 10:18, 12:49, Mat 26:46 * **15:2:** Mat 3:10

pam sãmame hæpkukuæ mhæ in ramærai raka iræha. Rægi nei me pam sãmame kambahukuæ in ramæpærhi amasan mæ trukua kwænkwan ripik mwi. ³*Kímiaha hiæmwhen ia rigi nei næha, nænæ iakinæpærhi raka kímiaha ia nægkariien me sãmame iakani pehe tukumiaha. ⁴*Tihæpwit æknekín ia nirak, nænæ iou takæpwit æknekín ia kímiaha. Rigi nei ko ræpwæh nukuæien trini minuæ ripkærer æknekín mhæ ia nipren. Ia noien næha ræmwhen a mwi nimiruïen sækímiaha ko ripkukuæ mhæ kwænkwan trini minuæ hiæpwæh næpwit æknekínien ia nirak.

⁵*Iou i, iou nukune nei næha krep. Kímiaha næ rægrægin me. Iærmama sæ ræpwit æknekín ia nirak, nænæ iakæpwit æknekín iræ, iærmama i in trukua kwænkwan me ripik. Mætæ kímiaha ko hiæpko mhæ nari riti trini minuæ hiæpæpwit æknekín mhæ ia nirak. ⁶*Iærmama sæ ripkæpwit æknekín mhæ ia nirak in ræmwhen ia rigi nei riti sæ kinærai raka ruvímhia. Rigi nei me sãmame hæuvæmhia iamínhi, tukipeki iræha kærki pen iræha ia napw. ⁷*Trini minuæ hiæpwit æknekín ia nirak, nænæ nægkariien me sæiou ramaræ ia rerímiaha, næfe hiokeikei, hiæukuræn næresien, nænæ tuko m kímiaha. ⁸*Nimiruïen sækímiaha tramækeikei mukuæ kwænkwan me ripik. Nærmama me tuhætoni mhæukuræn mæ pærhien kímiaha i nærmama me sæiou. Ia noien næha tihæuvehi utæ næghi Tata sæiou.

⁹Iakokeikei kímiaha ræmwhen Tata Kumwesæn rokeikei iou. Hæpwit æknekín ia nokeikeïen sæiou. ¹⁰*Trini minuæ hiamo nægkariien me sæiou, nænæ tihæpwit æknekín ia nokeikeïen sæiou, ræmwhen iou iakino nægkariien me sævæi Tata sæiou mamæpwit æknekín ia nokeikeïen sævænhi. ¹¹*Iakani irapw narimnari me i tukumiaha mæ rerímiaha tramagien ræmwhen iou rerik ramagien, nænæ nagienien i sækímiaha trasori pik. ¹²*Nægkariien sæiou sæ iakani pehe tukumiaha i mæ tiho ro iamínhi iræ: Hokeikei kímiaha me ræmwhen iou iakokeikei kímiaha. ¹³*Samaræ iærmama riti ræseni kousi æpune in mæ nemhæien sævænhi truvehimiru in me nepwín hiæukuræn mæ nokeikeïen riti mwi riwæn rasori mæpi raka nokeikeïen næha. ¹⁴*Trini minuæ hiamo narimnari me i iakani pehe tukumiaha, ramahatæn mæ iou me nepwín næ kímiaha. ¹⁵Iou tapkækwæin mhæ mwi kímiaha mæ iotukwininari me sæiou ti næri næ mæ iotukwininari ræirei narimnari me sãmame iæmæ asori sævænhi ramo. Mætæ tækwækwuni næha takækwæin kímiaha mæ iou me nepwín ti næri næ mæ narimnari me pam sãmame iakimæregi sæiou Tata ramini iakuvæni pehe raka tukumiaha. ¹⁶Kímiaha hiæpkukupwæn mhæ mhærpwi rægímiaha ia nirak, mætæ iou iakukupwæn mærpwi rægik ia kímiaha, muvehi utæ kímiaha mæ tihæuvæn nimiruïen sækímiaha trukua ræmwhen ia nei, nænæ kwænkwamiaha traræ. Ro iamínhi iræ trini minuæ hiæres nari riti m Tata Kumwesæn ia næghik, nænæ in truvei pehe m kímiaha. ¹⁷*Nægkariien sæiou sæ iakani pehe tukumiaha i mæ tiho ro iamínhi iræ: Hokeikei kímiaha me.”

Nærmama sævæi tæprænæ tuhæmwæki nærmama me sævæi Iesu

¹⁸*“Trini minuæ nærmama sævæi tæprænæ i kambahmwæki kímiaha, rerímiaha trirhi mæ fwe kupwæn iræha hænámæmwæki mwi iou. ¹⁹*Trini

* **15:3:** Jon 13:10 * **15:4:** Jon 6:56 * **15:5:** Jon 15:16, 2Kor 3:5 * **15:6:** Mat 7:19, 13:42

* **15:7:** Mat 7:7 * **15:8:** Mat 5:16 * **15:10:** Jon 14:15, 1Jon 2:5 * **15:11:** Jon 17:13

* **15:12:** Jon 13:34 * **15:13:** Jon 10:11, 1Jon 3:16 * **15:14:** Mat 12:50 * **15:17:** Jon 13:34

* **15:18:** Mat 10:22, 1Jon 3:13 * **15:19:** 1Jon 4:5, Jon 17:14

mīnuə kīmiaha nərmama səvəi tīprənə i, irəha tuhokeikei kīmiaha ti nəri nə mə kīmiaha nərmama me səvənraha. Mətə rīpko mhə kīmiaha nərmama səvəi tīprənə i. Iou iakinərpwi rəgik ia kīmiaha mə kīmiaha ti-haraka ia nərmama səvəi tīprənə i. Ro iamīnhi irə nərmama səvəi tīprənə i kamhəmwəki kīmiaha. ²⁰ *Rerīmiaha trīrhi nəgkiariien i iakuvəni raka tukumiaha i mə, 'Iərmama sə ramo tukwini nari rīpkasori mhə ia iəmə asori səvənhi.' Irəha hənometə iou, ro iamīnhi irə hiəukurən mə tuhometə mwi kīmiaha. Irəha hənəpwəh noien nəgkiariien me səiou, ro iamīnhi irə hiəukurən mə tuhəpwəh mwi noien nəgkiariien me səkīmiaha. ²¹ *Nərmama me səvəi tīprənə i tuho narimnari me i ia kīmiaha ti nəri nə mə kīmiaha i nərmama me səiou. Irəha tuhometə kīmiaha ti nəri nə mə hərəirei iəmə sə rīnərhi pehe iou iakuvehe. ²² Trīni mīnuə iakəpwəh nuveheien məgkiari mīnraha, nərəhaien səvənraha triwən. Mətə təkwtəkwuni nəha iakuvəuvehe raka, ko həpkərkwafə mhə noien ərəha səvənraha. ²³ *Iərmama sə raməmwəki iou, in raməmwəki mwi səiou Tata. ²⁴ *Iakino narimnari me i ia nənīmenraha, narimnari me sə iərməpə riti ko rīpko mhə. Trīni mīnuə iapko mhə iamīnhi nərəhaien səvənraha triwən. Mətə təkwtəkwuni irəha hənətə raka iou, mamhəmwəki kimrau Tata səiou. ²⁵ Mətə nəgkiariien i kīmərai pen ia Loa səvənraha traməkeikei muvehe mukua. Rīni iamīnhi irə mə, 'Iou iapko mhə nari riti ia nīrəha, mətə irəha həmwəki iou.'

²⁶ *Iasitu riti nəha ikīn Tata Kumwesən truvei pehe iou takərhi pehe i tukumiaha. Iasitu nəha in nə Nənīmwin nə nukune nīpərhiēnien sə ramier ia Tata Kumwesən. Nəpīn truvehe, trərər irapw məgkiari ia nīrak. ²⁷ *Nənə kīmiaha mwi tīhaməkeikei mhərər irapw mhəgkiari ia nīrak, ti nəri nə kītaha miou sənərə fwe ia nukune wok səiou muvehe meste pehe təkwtəkwuni."

16

¹ "Iakani pehe narimnari me i tukumiaha mə nahatətəien səkīmiaha trəpwəh nīmweien. ² *Irəha tuhəpkərhi irapw kīmiaha ia nīmwfəwaki me səvənraha. Pərhiēn nəpīn nəha ikīn rauvehe, nəpīn nərmama tu-housi əpune kīmiaha rerīnraha rīrhi mə kamho wok amasan riti səvəi Kumwesən. ³ *Irəha tuho noien me nəha ti nəri nə mə hərəirei Tata səiou mhərəirei mwi iou. ⁴ *Mətə iou iakukupwən mīni pehe narimnari me i tukumiaha mə nəpīn tuko narimnari me i ia kīmiaha nənə rerīmiaha trīrhi mə iakuvəni pehe raka tukumiaha. Iou iapki ni pehe mhə narimnari me i tukumiaha fwe kupwən ti nəri nə mə iakinamarə kitaha m kīmiaha."

Narimnari me Nənīmwin Ikinan truvehe mo

⁵ *"Təkwtəkwuni nəha iakinamevən ti iəmə sə rīnərhi pehe iou iakuvehe, mətə kīmiaha riti rīpkərəs mhə iou mə, 'Ikamevən pəku?' ⁶ Ti nəri nə mə iakani pehe narimnari me i tukumiaha, rerīmiaha rəmīsə pīk. ⁷ *Mətə iakani nīpərhiēnien tukumiaha i ramasan pīk tukumiaha mə takevən. Trīni mīnuə iapkevən mhə, nənə Iasitu trīpkuvehe mhə tukumiaha. Mətə trīni mīnuə iakevən, nənə takərhi pehe in ruvehe tukumiaha. ⁸ Nənə

* 15:20: Jon 13:16 * 15:21: Mat 5:11, Mak 13:13 * 15:23: Luk 10:16 * 15:24: Jon 9:41, 14:11 * 15:26: Jon 14:26 * 15:27: Luk 1:2, Wok Me 1:8,21-22 * 16:2: Mat 24:9, Luk 6:22, Jon 9:22 * 16:3: Jon 15:21 * 16:4: Jon 13:19 * 16:5: Jon 7:33, 13:36 * 16:7: Jon 14:16

nəpɪn in truvehē, tro pui nərmmama səvəi tɪprənə i hətə sas narimnari me ia nɪkaren səvəi noien ərəha, noien atukwatukw, mɪne nərppwinien noien ərəha. ⁹* In tro pui irəha hətə sas narimnari ia nɪkaren səvəi noien ərəha ti nəri nə mə irəha həpwəh nɪnɪien nɪpərhiēnien ia nɪrak. ¹⁰* In tro pui irəha hətə sas narimnari ia nɪkaren səvəi noien atukwatukw, ti nəri nə mə iakamevən ti Tata Kumwesən, nənə kɪmɪaha tihəpkətə mhə mwi iou. ¹¹* In tro pui irəha hətə sas narimnari me ia nɪkaren səvəi nərppwinien noien ərəha ti nəri nə mə Setan sə ramərɪmənəu ia tɪprənə i, Kumwesən ruvəni raka mə trərpwin noien ərəha səvənhi.

¹²* Narimnari me rɪpɪk mwi nəha ikɪn takɪn pehe tukumiaha. Mətə ko hiəpkregi pam mhə nəha təkwtəkwwuni. ¹³* Nəpɪn Nənɪmwin i in nukune nɪpərhiēnien truvehē, in trɪri pən kɪmɪaha ia nɪpərhiēnien me pam. In ko rɪpkɪni atukw a mhə nəgkiariēn səvənhi, mətə nəfē nəgkiariēn in rɪregi in trɪni. Nənə in trɪni irapw tukumiaha narimnari me səməme tuhəpkuvehē. ¹⁴ In truvehē nəfē səiou iakuvei pən mɪn, nənə mɪni irapw tukumiaha i. Ia noien nəha in truvehē utə nəghɪk. ¹⁵ Narimnari me pam səvəi Tata Kumwesən, irəha narimnari me səiou. Ro pən iakani nəgkiariēn i mə, 'In truvehē nəfē səiou iakuvei pən mɪn, nənə mani irapw tukumiaha i.' ¹⁶* Trɪpko mhə tui hiəpwəh nətoniēn iou, kurirə irə trɪpko mhə tui nənə hiətəni mwi iou."

¹⁷ Iesu rɪni nəgkiariēn nəha nənə nərmmama nərppwin səvənhi kamhəres irəha me i mə, "Nəgkiariēn nəha nɪppwrən rəfo irə? In rɪni pehe tukutaha i mə trɪpko mhə tui səpwəh nətoniēn in, kurirə irə trɪpko mhə tui nənə sətoni mwi in. In rɪni mwi mə, 'ti nəri nə mə iakamevən ti Tata Kumwesən.' " ¹⁸ Ro iamɪnhi irə irəha kamhəni mə, "Nəgkiariēn i 'trɪpko mhə tui,' nɪppwrən rəfo irə? Kitaha səreirei nəfē nəha in raməgkiari irə."

¹⁹ Iesu ruvəukurən raka mə irəha hokeikei mə tuhəres in nari riti, ro pən in rɪni pən ti nɪrəha i mə, "Rəfo? Iou iakɪmənəi mə, 'Trɪpko mhə tui hiəpwəh nətoniēn iou, kurirə irə trɪpko mhə tui nənə hiətəni mwi iou.' ? Hiaməres kɪmɪaha me ti nɪppwrai nəgkiariēn i? ²⁰ Iakani nɪpərhiēnien tukumiaha i mə kɪmɪaha tihəregi rərəha mhasək, mətə nərmmama səvəi tɪprənə i tuhagien. Kɪmɪaha tihəregi rərəha anan, mətə nəmɪsəien səkɪmɪaha truvsiēn pehe ia nagienien. ²¹* Nəpɪn pran sə rɪpəmpəm nəpɪn səvənhi rukwakwa mə trərhi tɪni, in trɪregi rərəha ti nəri nə mə rɪno nəpɪn səvənhi mə trɪregi nəmɪsəien ia nɪppwrən. Mətə kurirə nəpɪn tɪni rɪnətui, nənə in renouenou ia nəmɪsəien nəha. In rerɪn ramagien pɪk, ti nəri nə mə tɪni rɪnətui pehe ia tɪprənə i. ²²* Noien nəha rəmwhən a ia kɪmɪaha. Təkwtəkwwuni nəha rerɪmɪaha rəmɪsə, mətə kurirə irə iou takətəni mwi kɪmɪaha, nənə rerɪmɪaha tragien. Iərmama riti ko rɪpko mhə mwi rerɪmɪaha rəpou. ²³* Ia nəpɪn nəha sə truvehē, tihəpkəres mhə mwi nari riti mɪou. Iakani nɪpərhiēnien tukumiaha i trɪni mɪnuə hiəres Tata Kumwesən nari riti ia nəghɪk, in truvei pehe m kɪmɪaha. ²⁴* Meste pehe təkwtəkwwuni hiəpkəres mhə Tata Kumwesən nari riti ia nəghɪk. Ramasan mə hiəres. In truvei pehe nəfē nari hiaməres i mə rerɪmɪaha tragien.

²⁵* Iou iakani narimnari me i tukumiaha ia nusipekinien me. Mətə

* **16:9:** Jon 3:18 * **16:10:** Wok Me 5:31, Rom 4:25 * **16:11:** Jon 12:31 * **16:12:** 1Kor 3:1-2 * **16:13:** Jon 14:26, 1Jon 2:27 * **16:16:** Jon 14:19 * **16:21:** Aes 26:17 * **16:22:** Aes 66:14 * **16:23:** Mat 7:7 * **16:24:** Jon 15:11 * **16:25:** Jon 10:6

nəpɪn nəha ikin sə truvehə iou takəpwəh mwi nəgkiariien m kɪmiaha ia nusipekɪnien me, mətə takəgkiari ia Tata Kumwesən m kɪmiaha ia noien riti sə kɪmiaha tihəukurən amasan in. ²⁶ Ia nəpɪn nəha kɪmiaha tihəres ia nəghik. Həregi ro nəgkiariien i sə iakani pehe tukumiaha. Iapkini mhə iamɪnhi irə mə iou takəgkiari m Tata Kumwesən mərəs tukwini səkɪmiaha. ²⁷ *Rekəm. Kwa Tata Kumwesən in rokeikei kɪmiaha ti nəri nə mə kɪmiaha hiokeikei iou, nənə mamhəni nɪpərhienien mə iakuku pen tukwe in. ²⁸ Pərhien iakuku pen ti Tata Kumwesən muvehə ia tɪprənə i. Nənə təkwtəkwi takəpwəh tɪprənə i mɪrərig mevən ti Tata Kumwesən.”

²⁹ Miregi nərmama me səvənhi həni mə, “Təkwtəkwi ipkusipekin mhə. Ikani atukwatukw a tukumaha. ³⁰ *Təkwtəkwi kɪmaha iahəukurən mə ik ikukurən pam narimnari me. Iərmama riti trəs pehe nəresien riti tukw ik ti nəfə? Kurirə in rəres ik i, mətə ikuvəukurən raka nətərigien səvənhi. Nəri i ro kɪmaha iahəni nɪpərhienien mə ikuku pen ti Kumwesən.”

³¹ Miregi Iesu rini pen ti nirəha mə, “Kɪmiaha hiəni nɪpərhienien ia nirak nəha təkwtəkwi? ³² *Həregi ro, nəpɪn nəha rauvehə, ruvəuvehə raka, nəpɪn sə nərmama tuhərpwi kɪmiaha irə, hiaiu kɪrkɪri pam, mhəuvən kuatia kuatia imwəmiaha me, mhəpwəh əpa iou. Mətə ko iapkavən əpa mhə ti nəri nə mə kimrau səiou Tata.

³³ *Iakuvəni raka narimnari me i tukumiaha mə in i ia nirak tihəuvehi nəmərɪnuien. Ia tɪprənə i tuko nəmisəien m kɪmiaha, mətə tihəpwəh nehekɪrien, iou iakuvəuvehi irapw raka nɪskaiien səvəi tɪprənə i.”

17

Iesu raməfwaki ti in atukw

¹ *Iesu rini pam nəgkiariien me i, məkwətə ia nɪmagouagou, mɪni mə, “Tata, nəpɪn səiou ruvəuvehə raka. Uvehə utə nəghi nərim mə in mwi truvehə utə nəghim. ² *Ikiməuvehi pen nasoriien min mə trərimənu ia nərmama me pam, nənə muvei pen nɪmɪruien rerɪn m səməme ik ikiməuvehi pen irəha min. ³ *Nənə nɪmɪruien rerɪn i nɪpwrən mə nərmama tuhəukurən ik Kumwesən əpa pərhien, mhəukurən mwi Iesu Kristo sə ikinərhi pehe i. ⁴ *Iou iakuvəuvehi utə raka nəghim ia tɪprənə i, mo pam wok sə ikuvei pehe miou mə tako. ⁵ *Nənə təkwtəkwi, Tata, uvehə utə iou iakuvehə marə krau mik. Uvei pehe nasoriien miou rəmwhən ia sə iakɪnəuvehi kupwən krau mik nəpɪn tɪprənə ramiwən ihi.

Iesu raməfwaki ti nərmama me səvənhi

⁶ Nərmama me i səməme hənarakə ia nərmama səvəi tɪprənə, ikuvei pehe irəha miou, iou iakɪno pui pen raka nəghim mɪnrəha. Kupwən irəha səim. Ikuvei pehe irəha miou, nənə irəha hənə nəgkiariien səim. ⁷ Təkwtəkwi nəha, irəha həukurən mə narimnari me pam səməme ikuvei pehe miou kamhəuku pehe tukw ik. ⁸ *Nəgkiariien me səməme ikiməni pehe tukw iou i, iou iakuvəni pen raka ti nirəha, nənə irəha həuvehi. Irəha həukurən mə iakiməuku pehe pərhien tukw ik, nənə həni nɪpərhienien mə ik ikinərhi pehe iou. ⁹ *Iou iakaməfwaki ti nirəha.

* 16:27: Jon 14:21,23 * 16:30: Jon 2:25 * 16:32: Mat 26:31,56, Jon 8:29 * 16:33: Jon 14:27, Rom 5:1, 2Tim 3:12, 1Jon 5:4 * 17:1: Jon 11:41, 12:23 * 17:2: Mat 11:27 * 17:3: 1Jon 5:20 * 17:4: Jon 4:34 * 17:5: Jon 1:1, 17:24 * 17:8: Jon 16:30 * 17:9: Jon 6:37,44

Iapkwafwaki mhə ti nərmama me səvəi tīprənə, mətə iakaməfwaki ti nərmama me nəha səməme ikiməuvehi pehe irəha miou, ti nəri nə mə irəha nərmama me səim. ¹⁰ *Nərmama me səiou irəha pam nə səim. Nərmama me səim irəha pam nə səiou. Nənə irəha həuvəuvehe raka mamhəuvehi utə nəghik. ¹¹ *Tričko mhə tui iakəpwəh narəien ia tīprənə i, mauvehe tukw ik, mətə nərmama me i tuhamarə ia tīprənə i. Tata Ikinan, tikətui amasan ti nirəha ia nəghim, nəhag sə ikiməsegi pehe miou. Tiko iamīnhi irə mə irəha tuhəuvehe mho kuatia rəmwən krau krauo kuatia. ¹² *Nəpin iakinamarə kimaha mīnraha iakamətui amasan ti nirəha ia nəghim, nəhag sə ikiməsegi pehe miou. Iou iakinərer tukuahag ti nirəha, nənə irəha riti rəpwəh nəruēien. Iərmama kuatia a ia nirəha rəruēi, in nəha iərmama sə tukouraha in mə nəgkiariien ia Nəkukuə Ikinan truvehe mukuə.

¹³ *Təkwətəkwuni iakinəuvehe tukw ik, mətə iakamini nəgkiariien me i nəpin iakamarə ihi ia tīprənə mə irəha mwi rərīnraha tragien rəmwən ia iou rerik ramagien. ¹⁴ *Iou iakuvəuvei pen raka nəgkiariien səim mīnraha. Ro iamīnhi irə nərmama səvəi tīprənə kamhəmwəki irəha, ti nəri nə mə rīčko mhə irəha nərmama səvəi tīprənə rəmwən a ia iou rīčko mhə iou iərmama səvəi tīprənə. ¹⁵ *Iapkəres mhə ik mə tikuvehi raka irəha ia tīprənə i, mətə iakokeikei mə tikəpīnhə iəremhə ərəha nəha Setan mə in trəpwəh nəvənien mouraha irəha. ¹⁶ Rīčko mhə irəha nərmama səvəi tīprənə rəmwən a ia iou rīčko mhə iou iərmama səvəi tīprənə. ¹⁷ Tiko nəgkiariien səim kani mə nīpərhienien rəpərhi irəha pwəh həuvehe mhəmhər, mho nərmama ikinan səim. ¹⁸ *Ik ikinərhi pehe iou iakuvehe ia tīprənə i. Ia noien nəha iakərhi pen irəha həuvən ia tənəmtənə me. ¹⁹ *Iakuvei pehe nīmīruien pam səiou mik mə takasitu ia nərmama me i. Iakuə irəha mwi tuhəuvehe mhəmhər, mho nərmama ikinan pərhiən səim.”

Iesu raməfwaki ti nərmama me səməme tuhəni nīpərhienien irə

²⁰ *Iapkwafwaki əpa mhə ti nərmama me i, mətə iakaməfwaki mwi ti nərmama səməme tuhəregi nəvisaiien səvənraha, nənə həregi hənī nīpərhienien ia nirak tukwe. ²¹ *Tata iakəfwaki mə irəha pam tuhəuvehe mho kuatia rəmwən a ia krau, ik ia nirak iou ia niram. Iakəfwaki mə irəha tuhəuvehe mho kuatia a kitaha mik mə nərmama səvəi tīprənə tuhəni nīpərhienien mə ik ikinərhi pehe iou. ²² *Nasoriien i sə ikiməuvehi pehe miou iakavei pen mīnraha mə irəha tuhəuvehe mho kuatia rəmwən krau kuatia ²³ iou ia nirəha ik ia nirak. Iakuə irəha tuhəuvehe mho kuatia ia narimnari me pam mə nərmama me səvəi tīprənə tuhətoni mhəukurən mə ik ikinərhi pehe iou, mhəukurən mwi mə ikokeikei nərmama me i səiou rəmwən ikokeikei iou.

²⁴ *Tata iakokeikei mə nərmama me i səməme ikiməuvehi pehe miou irəha mwi tuharə kimaha mīnraha ia kwopun iakamevən ikin. Iakokeikei mə irəha tuhətoni nasoriien səiou sə ikiməuvehi pehe miou ti nəri nə mə ikinokeikei iou nəpin tīprənə ramīwən ihi.

* **17:10:** Jon 16:15 * **17:11:** Jon 10:30, 17:21 * **17:12:** Jon 6:39, 13:18, Jon 18:9 * **17:13:** Jon 15:11 * **17:14:** Jon 15:19 * **17:15:** Mat 6:13, 2Tes 3:3, 1Jon 5:18 * **17:18:** Jon 20:21
* **17:19:** Hip 10:10 * **17:21:** Jon 4:11, Kal 3:28 * **17:22:** Wok Me 4:32 * **17:24:** Jon 12:26, 17:5

25 *Tata noien səim ratukwatukw. Nipərhienien nərmama səvəi tiprənə i həreirei ik, mətə iou iakukurən ik. Nənə nərmama me i səiou həukurən mə ik ikinərhi pehe iou. 26 Iou iakino pui pen nəghim minraha, nənə takaripin mamō pui pen nəghim iaminih i irə mə nokeikeien i sə ikinokeikei iou irə tramarə ia nirəha, nənə iou mwi ia nirəha.”

18

Kəkwətəmhiri Iesu

1 *Iesu rini pam nəgkiariien me nəha, mier irəha nərmama me səvənhi, mhəuvən mhəpi simwin ia nəkwətənə nəha nəghin nə Ketron. Nəkwai nimai riti nəha ikin. Iesu mine nərmama me səvənhi həuvən pen fwe ia rerin.

2 *Jutas, iəmə nəha ruvei pen Iesu ia rəgi nərmama səməme kəmhəmwəki in, in mwi rukurən kwopun nəha, ti nəri nə mə nəpin me ripik Iesu mine nərmama me səvənhi hənəməsəsimwin irəha me ikin. 3 *Ro iaminih i irə Jutas riri naruağən me nepwin səvəi nəkur Rom mine nərmama me nepwin səməme pris asori me mine Farisi me hərhi pen irəha. In riri irəha həuvən ia nəkwai nimai nəha, mhəuvehi kwənhia me mine nuksepək mine narimnari me səvəi naruağənien.

4 Iesu ruvəukurən raka narimnari me pam sə tuko irə. Ro pen raraka ia nərmama me səvənhi mevən, mini pen ti nirəha i mə, “Kimiāha hiamətui sin?”

5 Miregi irəha həni mə, “Iesu iəmə Nasaret.”

Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Iou i in i.” (Jutas iəmə sə ruvei pen Iesu ia rəgi nərmama me i kəmhəmwəki in kəmhərer irəha minraha.)

6 Nəpin Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Iou i in i,” irəha havən təkutanraha mhəmwēi irəp w ia tiprənə.

7 Nənə Iesu rəres mwi irəha mə, “Kimiāha hiamətui sin?”

Miregi həni mə, “Iesu iəmə Nasaret.”

8 Miregi Iesu rini mə, “Iakuvəni raka tukumiaha i mə iou i in i. Mətə mə hiamətui iou, ramasan mə hiəpwəh nərmama me i səiou me pwəh hərərig mhəuvən imwənrəha me.” 9 *In rini iaminih i irə mə nəgkiariien i sə in riməni kupwən truvehe mukuə. “Tata. Iəpkətə wau mhə ia nirəha riti sə ikiməuvehi pehe miou.”

10 *Saemon Pita səvənhi riti nau səvəi naruağənien. In reivi nau nəha, mərai iərmama riti sə ramo tukwini nari m pris asori anan, mərai raka nifregin mwatuk. (Iotukwininari nəha nəghin nə Malkas.)

11 *Mətə Iesu rini pen ti Pita i mə, “Ərpwi pen nau səim ia təmwhekīn. Iou takaməkeikei miregi nəmisəien i rəmwəhen ia kap riti sə Tata Kumwesən ruvei pehe miou mə takənimwi.”

Iesu rərer ia nəmri pris asori anan nəghin nə Anas

12 Nənə naruağən me səvəi nəkur Rom mine nəmə asori me səvənraha mine iotukwininari me səvəi nəmə asori me səvəi nəkur Isrel həkwətəmhiri Iesu, mhərihi tərini, 13 mhəkupwən mhəri in mhəuvən ti Anas. Irəha həiri pen in ti Anas ti nəri nə mə Anas in kaka səvəi Kaeafas, iəmə sə rauvehi wok səvəi pris asori anan ia nuk nəha. 14 *Kaeafas in iəmə nəha riməni pen ti nəmə asori me səvəi nəkur Isrel minuə ko iərmama

* 17:25: Jon 8:55 * 18:1: Mat 26:36 * 18:2: Luk 21:37 * 18:3: Jon 7:45 * 18:9: Jon 6:39, Jon 17:12 * 18:10: Luk 22:38 * 18:11: Mat 26:39 * 18:14: Jon 11:49-51

kuatia remhə ti nəkur Isrel ramasan məpi raka kousi əpune nərmama həpik.

Saemon Pita rini mə in rireirei Iesu

¹⁵ *Saemon Pita rukurirə Iesu. İərmama riti mwi səvəi Iesu rukurirə mwi. Pris asori anan rukurən iəmə nəha mo pen kəsəni in rukurirə ia Iesu rouuvnimwə pehe ia nikare nimwə səvəi pris asori anan. ¹⁶ Mətə Pita ramərer a fwe iruə ia kwəruə. Ro iamihhi irə iərmama nəha səvəi Iesu pris asori anan rukurən in rier mwi mevən iruə, məgkiari m pran sə ramərer tukuahag ia kwəruə mə trəsəni Pita pwəh ruvnimwə pehe.

¹⁷ Prən sə ramərer tukuahag ia kwəruə rini pen ti Pita i mə, “İk mwi iərmama riti səvəi iəmə nəha uə rekəm?”

Miregi Pita rini mə, “Rekəm. Ripko mhə iou iərmama riti səvənhi.”

¹⁸ Nəpən nə nəpən səvəi nəkwieiiən. Ro pen slef me mine iotukwininari me həkwmən napw, mamhərer kuraukurau irə, mamhərhiəpw. Pita revən mərer irəha minraha, məmərhəpw mwi.

Pris asori rəres Iesu nəresien me nepwın

¹⁹ Nənə pris asori anan raməres Iesu nəresien me nepwın ia nikaren səvəi nərmama me səvənhi mine nəgkiariien sə in ramahatən irəha irə.

²⁰ *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “İou iakiməni irəpw nəgkiariien me səiou ia nəmri nərmama me pam. İa nəpən me iakamahatən irəha ia nəkwai nimwəfwaki me mine ia nimwə səvəi Kumwesən, kwopun mi nəha nəkur Isrel me kamhousəsimwın irəha me ikin. İapkini mhə nəgkiariien səiou ia kwopun afafa. ²¹ Rəfo ikaməres pehe miou? Ramasam mə tikəres pen səməme nəha sə həuvəregi raka iou mə nəfe iakiməni pen ti nirəha i. İrəha həukurən nəfe iakiməni.”

²² *Nəpən Iesu rini nəgkiariien me i, iotukwininari riti səvəi pris asori anan ramərer ipaka tukwe rəpwi nənimən, mını mə, “Rəfo ikaməgkiari skai mine pris asori anan iamihhi?”

²³ Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Mə nəgkiariien i iakini ripkatukwatukw mhə, ni irəpw kwopun nəha iakəfwəkour ikin. Mətə mə nəgkiariien i iakini ratukwatukw a ikəpwi iou ti nəfe?” ²⁴ Nənə Anas rərhi pen Iesu revən ti pris asori anan Kaeafas. Kipkifi raka mhə nəkwus sə kinərihi tərini rəgin mi irə.

Pita rini mwi mə in rireirei Iesu

²⁵ Saemon Pita ramərer İhi ia nikare napw məmərhəpw. Ro iamihhi irə irəha həni pen tukwe in mə, “İk mwi iərmama riti səvəi iəmə nəha uə rekəm?”

Miregi in rini mə, “Rekəm. Ripko mhə iou iərmama riti səvənhi.”

²⁶ *Nərmama me nəha səməme kamho tukwini nari m pris asori anan irəha anan riti ia kwənəkwus sə Pita rərari raka nifregin rəres mə, “İakinətoni ik kimirau iəmə nəha ia nime i nəmhien uə rekəm?”

²⁷ *Miregi Pita rini mwi mə, “Rekəm. Ripko mhə iou.” Təkwtəkwuni a mwi rəiə rakaka.

Iesu rərer ia nəmri Paelat

²⁸ İa nəpnəpən anan, nəmə asori me səvəi nəkur Isrel həiri Iesu, mhəier ia nimwə səvəi Kaeafas, mhəuvən ia nimwə səvəi Paelat. (Paelat in iəmə Rom sə ramərimənu ia tənə Jutia. Nimwə səvənhi nəghin nə mə

* **18:15:** Jon 20:3, 21:20, Wok Me 3:1, Mat 26:58 * **18:20:** Mat 26:55, Jon 7:26 * **18:22:** Wok Me 23:2 * **18:26:** Jon 18:10 * **18:27:** Jon 13:38

Praetoream.) Irāha atukwatukw hāpkuvnimwā mhā kamo hāuvehe mhāmkemik ia nīkaren sāvai nāfwakiiēn sāvānraha, nānā mhāpwāh nānien nāveginien nāha Pasova. ²⁹ Ro iamīnhi irā Paelat rier irapw iruā mā trātā irāha, mīni mā, “Nāfe i noien arāha iāmā i ro kīmiaha hiamārpwi tukwe?”

³⁰ Mīregi irāha hāni pen tukwe in mā, “Rīpkamo iāmā i rīpko mhā noien arāha riti, ko kīmiaha iahāpkuvehi mhā in mhāuvehe tukw ik.”

³¹ *Mīregi Paelat rīni pen ti nīrāha i mā, “Ramasam mā kīmiaha atukwatukw a hīuvehi iāmā i, mhākiri noien sāvānhi pwāh resi pen loa sākīmiaha.”

Mīregi nāmā asori me sāvai nākur Isrel hāni pen tukwe in mā, “Mātā kīnise kīmaha ko iahāpkousi apune iārmama riti.” ³² *Nāri i rier pehe iamīnhi mā nāgkīariēn Iesu ruvāni raka truvehe mukuā, nāgkīariēn sā ramāgkīari ia nemhāien sāvānhi mā trāfemhā irā.

³³ Ro iamīnhi irā Paelat rīrārig muvnimwā mwi ia nimwā sāvānhi, mākwein Iesu, mīni pen tukwe in mā, “Ik kig sāvai nākur Isrel?”

³⁴ Mīregi Iesu rīni mā, “Ik atukw ikani ianhi uā nārmāpā kāmhāni iou mamhāni pehe tukw ik i?”

³⁵ *Mīregi Paelat rīni mā, “Rīpko mhā iou iāmā Isrel riti. Nākur imwam me a mīne pris asori me hāuvei pehe ik ia rāgik. Nāfe noien arāha ikino?”

³⁶ Mīregi Iesu rīni mā, “Nītātā sēiou iakamārimānu irā rīpkāmwhen mhā ia nītātā me sāvai kig me ia tīprānā i. Ko nītātā sē iakamārimānu irā rāmwhen ia nītātā me sāvai kig me ia tīprānā i, iotukwininari me sēiou ko hānaruaagān raka mhāpwāh nāseniēn iou mā takevān ia rāgi nāmā asori me sāvai nākur Isrel. Mātā nītātā sēiou iakamārimānu irā rīpkāmwhen mhā ia nītātā me sāvai kig me ia tīprānā i.”

³⁷ *Mīregi Paelat rīni pen tukwe in mā, “Ro ianhi ik kig riti?”

Mīregi Iesu rīni mā, “Ik ikani mā iou kig riti. Iakinātui pehe ia tīprānā i ti nāri kuatia, mā takīni irapw nāgkīariēn sā ro nīpārhiēnien. Iārmama sā ramārer ia nīpārhiēnien ramātārig nāgkīariēn sēiou.”

³⁸ Mīregi Paelat rīni pen tukwe in mā, “Nāfe nā nīpārhiēnien?” Nānā nāpīn Paelat rīni pam nāgkīariēn i, rīrārig mevān mwi mātā nāmā asori me sāvai nākur Isrel fwe iruā, mīni pen ti nīrāha i mā, “Iāpkātā mhā nāri riti in ro rārāha. ³⁹ Mātā noien riti sākīmiaha hīamo ia Pasova me pam. Hīamāni pehe tukw iou i nāghi iārmama riti sā ramāmak ia kalapus, nānā iakāsēni in rier irapw mamevān. Ro iamīnhi irā kīmiaha hiokeikei mā takāsēni iāmā i in kig sākīmiaha nākur Isrel rier mamevān?”

⁴⁰ Mīregi irāha hākwein apwāmwis mwi mā, “Rekām! Kīmaha iahāpwāh nokeikeiēn iāmā nāha! Kīmaha iahokeikei Parapas!” (Parapas in iāmā ramakres, mamousi iārmama.)

19

¹ Ia nāpīn nāha Paelat ruvehi Iesu mīni nākwan mā naruagān me sāvānhi tuhārisi in. ² *Ro pen irāha hāuvehi in mhārisi, nānā mhāuvehi rāhi mhāvnhī kāfāfau sāvai kig irā, mhāfāfau pen ia kānkapwā, nānā mhāuvehi mwi karkahu riti rāruerāv māpwāmwis māmwhen ia karkahu sāvai kig, mharkahu pen min, ³ *mhāuvehe ipaka tukwe, mamhāni mā,

* 18:31: Jon 19:6-7, Wok Me 18:15 * 18:32: Mat 20:19, Jon 3:14, 12:33 * 18:35: Jon 1:11

* 18:37: 1Tim 6:13, Jon 8:47 * 19:2: Luk 23:11 * 19:3: Jon 18:22

“Ik kig sɔvɔi nɛkur Isrel kɪmaha iahɛsiai ik!” Irɛha hɛni ianhi, nɛnɛ mhɛpwi in.

⁴* Paelat rɪrɛrɪg revɛn mwi iruɛ, mɪni pen tɪ nɪrɛha i mɛ, “Hɛtɛ ro. Iakauvehi in mauvehe tɛkwɛtɛkwuni mɛ tɪhɛtoni in mhɛukurɛn mɛ iapkɛtɛ mhɛ nari riti ro rɛrɛha.” ⁵ Ro iamɪnhi irɛ Iesu rier irapw pehe iruɛ, mɛfɛfau ia rɛhi nɛha kuvnhi kɛfɛfau sɔvɔi kig irɛ, markahu karkahu nɛha rɛpwɛmwɪs kala sɔvɛnhi rɛmwhen ia tɪhinatis. Nɛnɛ Paelat rɪni pen tɪ nɪrɛha i mɛ, “Hɛtɛ ro! Iɛmɛ i in i!”

⁶* Nɛpɪn prɪs asori me mɪne iotukwininari me sɔvɛnrɛha hɛtoni Iesu, hɛkweɪn ɛpwɛmwɪs mɛ, “ɔrui tɛrɪni pen in ia nei kamarkuau! ɔrui tɛrɪni pen in ia nei kamarkuau!”

Mɪregi Paelat rɪni pen tɪ nɪrɛha i mɛ, “Kɪmɪaha ɛpa tɪhɛuvehi in mhɛrui tɛrɪni pen ia nei kamarkuau. Kwa iou iapkɛtɛ mhɛ nari riti ro rɛrɛha.”

⁷* Mɪregi nɛmɛ asori me sɔvɔi nɛkur Isrel hɛni pen tukwe in mɛ, “Sɛkɪmaha riti loa. Loa nɛha rani mɛ iɛmɛ i tramɛkeikei memhɛ tɪ nɛri nɛ mɛ rɪni mɛ in Tɪni Kumwesɛn.”

⁸ Nɛpɪn Paelat rɪregi nɛgkɪariien i, rɪregi rehɛkɪr pɪk mwi. ⁹* Ro pen rɪrɛrɪg muvɪnmwɛ mwi ia nɪmwɛ sɔvɛnhi, mɪni pen tɪ Iesu i mɛ, “Ik iɛmɛ pɛku?” Mɛtɛ Iesu rɛpnɛpen. ¹⁰ Ro pen Paelat rɪni pen tukwe in mɛ, “Rɛfo ipkɛgkɪari mhɛ miou? Rosi ikreirei mɛ iakauvehi nasoriien iakukurɛn nɛsɛniien ikier mamevɛn, nɛnɛ iakauvehi mwi nasoriien iakukurɛn nɪniien mɛ tukɛrui tɛrɪni pen ik ia nei kamarkuau?”

¹¹* Mɪregi Iesu rɪni pen tukwe in mɛ, “Ko ipkasori mhɛ ia nɪrak iamɪnhi tɪrɪni mɪnuɛ Kumwesɛn rɪpkuvei pehe mhɛ nasoriien nɛha mɪk. Ro iamɪnhi irɛ iɛmɛ nɛha rɪmɛuvei pehe iou ia rɛgɪm nɛrɛhaien sɛ in rɪno rɛrɛha mɛpi raka nɛrɛhaien i ikamo.”

¹²* Ia nɛpɪn nɛha mamevɛn Paelat ramɛmwur mɛ trɛsɛni Iesu rier mamevɛn, mɛtɛ nɛmɛ asori me sɔvɔi nɛkur Isrel kamhɛkweɪn ɛpwɛmwɪs mɛ, “Tɪrɪni mɪnuɛ ikɛsɛni iɛmɛ i rier mamevɛn, Kɪg Sisa^a ko rɪpkɪni mhɛ mɛ in riti nɛ ik. Iɛrmama sɛ rɪni mɛ in kɪg riti ramɛrui nɛkwai Kɪg Sisa.”

¹³ Ro iamɪnhi irɛ nɛpɪn Paelat rɪregi nɛgkɪariien me nɛha, rɪri Iesu mɪer irapw iruɛ, mɛkure ia kwopun ramɛkɪri nɛgkɪariien ikɪn. Kani kwopun nɛha mɛ Kwopun keipeni kɛruɛterei me ikɪn. Nɛnɛ nɛgkɪariien Hɪpru rani mɛ Kapata. ¹⁴ Ro kurkwai nɛpɪn ia ran ia nɛpɪn nɛha kamɛpnɛpenɛ narɪmnari me irɛ sɔvɔi nɛvɛgɪniien asori nɛha Pasova. Paelat rɪni pen tɪ nɛmɛ asori me sɔvɔi nɛkur Isrel mɛ, “Hɛtɛ ro in i kɪg sɛkɪmɪaha.”

¹⁵ Mɪregi irɛha hɛkweɪn ɛpwɛmwɪs mɛ, “Uvehi raka iɛmɛ i! Uvehi raka iɛmɛ i! ɔrui tɛrɪni pen in ia nei kamarkuau!”

Mɪregi Paelat rɪni pen tɪ nɪrɛha i mɛ, “Kɪmɪaha hɪokeikei mɛ takɛrui tɛrɪni pen kɪg sɛkɪmɪaha ia nei kamarkuau?”

Mɪregi prɪs asori me hɛni mɛ, “Sisa ɛpa in kɪg sɛkɪmaha. Kɪg riti mwi rɪwɛn.”

¹⁶ Ro pen Paelat ruvei pen Iesu ia rɛgi naruaɛgɛn me sɔvɛnhi mɛ tuhɛrui tɛrɪni pen in ia nei kamarkuau.

Kɛrui tɛrɪni pen Iesu ia nei kamarkuau

* **19:4:** Jon 18:38 * **19:6:** Jon 18:31 * **19:7:** Lev 24:16, Jon 5:18 * **19:9:** Mat 26:62-63, Mat 27:12, Luk 23:9 * **19:11:** Jon 10:18, Wok Me 2:23, Rom 13:1 * **19:12:** Luk 23:2, Wok Me 17:7 ^a **19:12:** Sisa in kɪg sɔvɔi nɛkur Rom ramɛrɪmɛnu ia tɛnɛmtɛnɛ me.

17 Nənə irəha həuvehi Iesu, mhəier ia taon, raməvrani nei kamarkuauui səvənhi, mamevən meste kwopun nəha kani mə Kerhə ia İərmama. Ia nəgkiariien Hipru rani mə Kolkota. 18 Ia kwopun nəha irəha hərui tərini pen Iesu ia nei kamarkuauui, mhərui tərini pen mwi iərmama kəru ia nei kamarkuauui irəhar min, riti ia nıkaren mwatuk, riti ia nıkaren mour, Iesu ia kurkwaurau.

19 Paelat rirai nəgkiariien riti, mini nəkwən mə tuhərui pen ia nei kamarkuauui səvəi Iesu. Nəgkiariien nəha rini iamınhi irə mə:

IESU, İƏMƏ NASARET, KİG SƏVƏİ NƏKUR ISREL.

20 Nəkur Isrel me həpik həvsini nəgkiariien nəha ti nəri nə mə kwopun nəha hərui tərini pen Iesu ia nei kamarkuauui ikin ipaka ti taon. Kimərai pen nəgkiariien nəha ia nəgkiariien mirəhar i Hipru mine Latin mine Krik.^b 21 Ro iamınhi irə pris asori me səvəi nəkur Isrel həni pen ti Paelat i mə, “Tikapwəh nırai penien mə ‘Kig səvəi Nəkur Isrel.’ Mətə tikaməkeikei mirai pen mə, ‘İəmə i rini mə in Kig səvəi Nəkur Isrel.’ ”

22 Miregi Paelat rini mə, “Rekəm. Nəfe iakimərai pen iakimərai pen.”

23 Nəpın naruagən me hənərui tərini pen raka Iesu ia nei kamarkuauui, həuvehi tinari me səvənhi, mhəuai ia kusen kefə. Kusen riti səvəi iaruağən riti. İrəha həuvehi mwi karkahu əpwəmwis səvənhi, mətə iərmama sə rimətiri karkahu nəha ripkripin mhə tinari me. Rimətiri fwe irənhə meiwaiu meste inhəripw ia tinari kuatia.

24 Ro iamınhi irə naruagən me həni pen ti nırəha me i mə, “Pwəh səpwəh neitehiien, mətə pwəh səuini pen kəpwier me pwəh rahatən mə sın truvehi səvənhi.” Noien nəha rier pehe mə nəgkiariien ia Nəkukə İkinan truvehe mukuə, nəgkiariien sə rini iamınhi irə minuə, “İrəha həuai tinari me səiου ia nırəha me,

nənə mhəuini pen kəpwier me ti karkahu səiου.”

In i narimnari me nəha naruagən me nəha həno.

25 *Mama səvəi Iesu, mine piəvi mama səvənhi, mine Meri pran səvəi Klopas, mine Meri Maktala, irəha kamhərer ipaka ti nei kamarkuauui səvəi Iesu. 26 *İərmama riti səvəi Iesu, sə Iesu rokeikei pik in, in mwi ramərer ipaka. Nəpın Iesu rətoni iəmə nəha mine mama səvənhi, rini pen ti mama səvənhi mə, “Prən i. İəmə i in i nərim.” 27 Nənə rini pen ti iərmama səvənhi mə, “Prən i in i mama səim.” Ro iamınhi irə ia nəpın atukwatukw nəha mamevən iərmama nəha səvəi Iesu ramətui amasan ti prən nəha rəmwhen ia in mama səvənhi.

Iesu remhə

28 *Iesu rini pam nəgkiariien i, mukurən mə narimnari me pam səməme in ruvehe mə tro, rino pam. Nənə mə tro nəgkiariien ia Nəkukə İkinan ruvehe mukuə, in rini mə, “İakinəkwakwa.” 29 *Nari riti raməkure ikin rukuər ia waen sə rəfiə. Ro pen irəha heitesi pen koten riti ia waen nəha, mhəpiri pen ia rəgi nei riti kani mə hisop, nənə mhəuvehi utə pen ia tərhui Iesu. 30 Nəpın Iesu ruvətimwi raka waen nəha, rini mə, “Narimnari me pam iakino pam.” Nənə in rərpəsuk, məseni pen nimiruien səvənhi, memhə.

31 *Nəpın nəha kaməpnəpenə irə narimnari me səvəi nəveginien asori nəha Pasova. Trakwakwi irə Sapat riti sə rasori musəpə ia Sapat me

b 19:20: Hipru nəgkiariien səvəi nəkur Isrel. Latin nəgkiariien səvəi nəkur Rom. Krik nəgkiariien səvəi nəkur Kris. * **19:25:** Mat 27:55-56 * **19:26:** Jon 13:23 * **19:28:** Sam 22:15 * **19:29:** Sam 69:21 * **19:31:** Dut 21:22-23

nepwɪn. Nəmə asori me səvəi nəkur Isrel həpwəh nokeikeien mə nɪpwrai nəmə me nəha kahar tuamharəgher ia nei kamarkuau i nəpɪn nəha. Ro pen həuvən mhəres Paelat mə trətəfi nisunraha mə irəhar tuharemhə akwauakw nənə irəha həukurən nuvehi rakaien nɪpwrənraha. ³² Ro iamɪnhi irə naruaɡən me nepwɪn həuvən mhətəfi nisui iəmə mi nəha kəru kəru i tərini pen irau ia nei kamarkuau irəhar Iesu. Hətəfi sə rukupwən məgher, nənə mhətəfi mwi sə rukurirə i. ³³ Mətə nəpɪn irəha həuvehe ti Iesu, mhətoni mə ruvəmhə raka, həpwəh nətəfiien nisun mi. ³⁴ Mətə iaruaɡən riti ia nɪrəha rəpi nɪkau irə ia nitei, nənə təkwtəkwi a mwi netə mɪne nui krouier. ³⁵ *Iərmama riti nəha ikin rɪnətə narimnari me nəha ia nənimen. In rɪnəɡkiari raka irə, mə kimiaha mwi hiəukurən nɪniien nɪpərhienien irə. Nəɡkiariien səvənhi ro nɪpərhienien. Nənə in rukurən mə in rani nəɡkiariien sə ro nɪpərhienien. ³⁶ *Kino narimnari me nəha mə nəɡkiariien i ia Nəkukuə Ikinan truvehe mukuə. Rini mə, “Tukəpwəh nətəfiien nɪkəkrin riti.” ³⁷ *Nənə nəɡkiariien riti mwi ia Nəkukuə Ikinan rini mə, “Irəha tuhəti pen mhətoni iəmə nəha hənəpi in ia nitei.”

Kərkwafə nɪpwrai Iesu

³⁸ *Kino pam narimnari me nəha nənə iəmə Aramatia riti nəghɪn nə Josef revən məres Paelat mə trəsəni in ruvehi raka nɪpwrai Iesu. Josef in iərmama riti səvəi Iesu, mətə ramərkwafə in ti nəri nə mə ramhekɪr nəmə asori me səvəi nəkur Isrel. Paelat rəsəni, ro pen Josef revən muvehi raka nɪpwrai Iesu. ³⁹ *Nikotimas, iəmə sə rɪmavən mətə Iesu ia nəpɪn, in mwi revən irau Josef, mauvehi kuse nari penpen mi nəha mɪr mɪne alos.^C Kuse nəri nəha in rauvehi nɪpamien səvənhi ipaka ti toti kilo. ⁴⁰ Irau krouvehi nɪpwrai Iesu rouvegi ia tɪnari kani mə linen irəhar nari penpen mi nəha mɪr mɪne alos. Noien nəha ramesi pen nəfe nəkur Isrel kamho ia iərmama remhə. ⁴¹ Nənə nəmhien riti ipaka ti kwopun nəha kinəru i tərini pen Iesu ia nei kamarkuau ikin. Ia reri nəmhien nəha nɪpəgi kəruətərei riti sə vi kɪpkərkwafə raka mhə nɪpwrai iərmama remhə irə. ⁴² Nəpɪn nəha nəpɪn nəkur Isrel kamhəpnəpənə ti Sapat irə. Nənə ti nəri nə mə nɪpəgi kəruətərei nəha ipaka, irau krouəmri pen nɪpwrai Iesu irə.

20

Iesu rətui mwi ia nemhəien səvənhi

¹ Sante ia nəpnəpɪn anan rapitpitəv ihi, Meri Maktala revən ia nɪpəgi kəruətərei kinərkwafə nɪpwrai Iesu ikin, mətoni mə kəruətərei sə ramərer tukuahag tərhu i nɪpəg nəha kinəpəkɪr raka raka i. ² *Ro pen Meri raiu mēvən ti Saemon Pita mɪne iərmama riti mwi səvəi Iesu, sə Iesu rokeikei pɪk in, nənə mɪni pen ti nɪrau i mə, “Irəha həuvehi raka nɪpwrai Iərimənu səkitaha ia nɪpəgi kəruətərei, nənə kimaha iahəreirei mə həmri pen in pəku.”

³ Ro iamɪnhi irə Pita rier irau in riti nəha in mwi iərmama riti səvəi Iesu, krauaiu rauevən fwe ia nɪpəg. ⁴ Irau krauaiu pərpəri rauevən, mətə iəmə nəha in mwi iərmama riti səvəi Iesu rəvtənhi Pita, mukupwən mier pen fwe ia nɪpəg, ⁵ mərpəsuk, məti puvnimwə, mətoni tɪnari me nəha linen kamhəmak, mətə in rɪpkuvnimwə mhə. ⁶ Nənə Saemon Pita rukurirə in

* 19:35: Jon 21:24 * 19:36: Eks 12:46, Nam 9:12, Sam 34:20 * 19:37: Sek 12:10, Rev 1:7

* 19:38: Jon 7:13 * 19:39: Jon 3:1-2 ^C 19:39: Mɪr mɪne alos kaməmri pen ia nɪpwrai

iərmama remhə. Nɪpekinrau rapein amasan. * 20:2: Jon 13:23

muvehe, muvniwə ia nɪpəg, mətoni tɪnari me nəha linen kəmhəmak.
 7 *In rətoni mwi tɪnari nəha kɪməvegi kənkəpwə Iesu irə rɪpkəmak pəri
 mhə irəha tɪnari me nəha linen, mətə kɪnərfe kəmri ia kwopun əpə.
 8 Nənə iərmama nəha səvəi Iesu, sə rukupwən mier pen fwe ia nɪpəg, in
 mwi ruvniwə mətoni narimnari me nəha, nənə mɪni nɪpərhiɛniɛn irə.
 9 *(Mətə meste pehe nəpɪn nəha irau kroureirei ihi nɪpwrai nəgkiariien
 me nəha ia Nəkukuə Ikinən səməme kəmhəni mə Iesu traməkeikei mətui
 mwi ia nemhəien səvənhi.)

Meri Maktala rətoni Iesu

10 Nənə iərmama mi nəha səvəi Iesu kroureirig rauevən fwe imwənrau.
 11 Mətə Meri ramərer iruə ia nɪpəgi kəruətereirei mamasək. In ramasək
 ihi, mərpwəsuk, məti puwniwwə ia nɪpəg, 12 mətoni agelo mi kəru tɪnari
 səvənrau rəpsan krauəkure ia kwopun nɪpwrai Iesu rɪnaməmak ikɪn, riti
 ia kənkəpwə riti ia nisun.

13 Nənə irau krouni pen tukwe in mə, “Prən i. Ikamasək ti nəfe?”

Miregi Meri rini pen ti nirau i mə, “Irəha həuvehi raka nɪpwrai
 Iərimənu səiou, nənə iakreirei mə hənəmri pen in pəku.” 14 *Meri rini
 pam nəgkiariien i, muvsini in, mətoni Iesu ramərer ia kwopun nəha, mətə
 rɪreirei mə Iesu nəha.

15 Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Prən i. Ikamasək ti nəfe? Ikamətui
 sin?”

Mətə Meri rerin rɪrhi mə iəmə nə iəmə sə ramətui ti nəmhien nəha. Ro
 pen rini pen tukwe in mə, “Iəmə asori. Trini minuə ik ikiməuvehi raka
 nɪpwrən, ni pehe tukw iou i kwopun nəha ikɪnəmri pen ikɪn, nənə iou
 takevən muvehi raka.”

16 Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Meri.”

Meri ruvsini in, məgkiari pen min ia nəgkiariien Hipru, mɪni mə,
 “Raponi.” (Raponi nɪpwrən mə Iahatən.)

17 *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Tikəpwəh nəgherien ia nirak.
 Iapkutə mhə ihi mevən ti Tata Kumwesən. Mətə tikevən mətə piak me,
 mɪni pen ti nirəha i mə iakani iamɪnhi irə mə, Takautə mamevən ti
 Tata səiou mɪne Tata səkimiaha. Iakamevən ti Kumwesən səiou mɪne
 Kumwesən səkimiaha.”

18 Ro pen Meri Maktala revən, mɪni irapw ti nərmama me səvəi Iesu mə,
 “Takɪnətə Iərimənu səkitaha,” marə mɪni mwi narimnari me i Iesu rɪməni
 pen tukwe.

Nərmama me səvəi Iesu hətoni in

19 *Nəpɪn nəha Sante. Ia nəruarəv nərmama me səvəi Iesu housəsɪmwɪn
 irəha me ia nəkwai niwwə riti, mhərapinhə əknekɪn ia təpinhə me ti nəri
 nə mə həhekɪr nəmə asori me səvəi nəkur Isrel. Ia nəpɪn nəha Iesu ruvehe
 mərer ia kurkwənraha, mɪni pen ti nirəha i mə, “Nəmərɪnuien tramərə
 tukumiaha.” 20 *In rini pam nəgkiariien i, nənə mahatən təmwki nil ia
 rəgɪn mi mɪne təmwki nitei ia nɪkau irə. Nəpɪn nərmama me səvənhi
 hətoni Iərimənu səvənraha, rerɪnraha ragien.

21 *Nənə Iesu rini pen mwi ti nirəha i mə, “Nəmərɪnuien tramərə
 tukumiaha. Tata Kumwesən rərhi pehe iou iakuvehe. Ia noien nəha iou
 mwi iakamərhi pen kɪmiaha tihəuvən.” 22 Nəpɪn in rini pam nəgkiariien

* 20:7: Jon 11:44 * 20:9: Wok Me 2:24-32, 1Kor 15:4 * 20:14: Luk 24:16, Jon 21:4

* 20:17: Rom 8:29, Hip 2:11-12 * 20:19: Jon 19:38 * 20:20: Jon 16:22, 19:34, 1Jon 1:1

* 20:21: Jon 17:18

i, reiahag pen ia niraha, mini pen ti niraha i ma, "Hauvehi Nanimwin Ikinan. ²³ *Trini minua kimiaha hani pen ti iarmama riti ma 'Kumwesan trapwah narpwiniien noien araha me sam,' nana Kumwesan trapwah narpwiniien. Ramwhan a mwi trini minua kimiaha hani pen ti iarmama riti ma, 'Kumwesan trapwin noien araha me sam,' nana Kumwesan trapwin pen min."

Iesu mine Tomas

²⁴ *Ia napin naha Tomas, riti ia narmama me twelef savai Iesu, kani mwi in ma "Mwirmwir" riwan iraha minraha napin Iesu rimauvehe ira. ²⁵ Ro pen narmama me savai Iesu samame hanatoni in hani pen ti Tomas i ma, "Kimaha iahatat larimanu saktaha."

Mata Tomas rini pen ti niraha i ma, "Takamakeikei matoni tamwki nil ia ragin mi, mirapi rui nil mi naha ia nakwai ragik. Tamwki nitei ia nikau ira takamakeikei mirapi ia ragik. Ma iapko mha iamihhi ko iapkini mha niparhienien ira."

²⁶ Nafwakiien riti ruvehe mukurau, narmama me savai Iesu hauvniwma mwi ia niwma naha, Tomas iraha minraha. Nari auer a harapinh aknekin ia tapinh me, mata Iesu ruvehe mærer ia kurkwanraha, mini ma, "Næmarinuien tramara tukumiaha." ²⁷ Maræ mini pen ti Tomas i ma, "Osæ pehe nakwai ragim, mirapi ragik mi. Osæ pehe ragim, mirapi nikau ia nirak. Tikamakeikei mini niparhienien, mapwah niniiien mwi ma neikuaien."

²⁸ Miregi Tomas rini ma, "Iarimanu saiou mine Kumwesan saiou."

²⁹ *Miregi Iesu rini pen tukwe in ma, "Ikani niparhienien ia nirak ti nari na ma ikata iou. Narmama me naha samame hapkata mha iou, mata kamhani niparhienien ia nirak, rerinraha tragien."

Ræfo Jon rimarai nakukuæ i?

³⁰ *Iesu rino nimtætien me ripik mwi ia namri narmama me savanhi iapkra i pen mha iraha ia nakukuæ i. ³¹ *Mata samame i iakimærai pen ia nakukuæ i iakra i pen ma kimiaha tihani niparhienien ia Iesu ma in na Kristo, Tini Kumwesan. Iakuæ kimiaha tihani niparhienien ira, nana mauvehi nimiruien ia naghin.

21

Iesu rier irapw mwi ia namri narmama nepwin savanhi

¹ Kurira ikin Iesu rier irapw mwi ia namri narmama me savanhi ia nikare nui asori Taepirias. In rier irapw ia namrinraha iamihhi ira:

² *Napin riti Saemon Pita, mine Tomas sa kani in ma "Mwirmwir," mine Nataniel sa ruku pen ia Kena ia tana Kalili, mine tini Sepeti mi, mine iarmama karu mwi savai Iesu housasimwin iraha me ia kwopun kuatia. ³ Nana Saemon Pita rini pen ti niraha i ma, "Iakamevan takvi namu me."

Miregi iraha hani pen tukwe in ma, "Ita. Pwah kitaha pam savan." Ro pen iraha heiwaiu mhaputa ia nitata ouihhi riti, mhauvan mhavi net meste riran, mata hapkuvi mha namu riti.

⁴ Napin rinamran Iesu ramærer ia nikare nui asori, mata narmama me savanhi hareirei ma Iesu naha.

* 20:23: Mat 16:19 * 20:24: Jon 11:16, 14:5, Jon 21:2 * 20:29: 1Tes 1:8 * 20:30: Jon 21:25 * 20:31: Jon 3:15, Rom 1:17, 1Jon 5:13 * 21:2: Jon 1:45-51, Jon 20:24

⁵ * Jesu rini pen ti niraha i ma, "Nakwærhakhwærha me, namu riti na hia vi uæ?"

Miregi hani ma, "Rekam."

⁶ Miregi in rini pen ti niraha i ma, "Herukw ro net sakimiaha ia nikare nitata ouihi mwatuk, nana tihætoni nepwin." Ro iamihni iræ iraha herukw irapw net, mhæværeirei nivi utaien mwi ti nari na ma namu me hævæukuær ia nakwai net.

⁷ * Nana iarmama sævai Iesu, sæ naha Iesu rokeikei pik in, rini pen ti Pita i ma, "Kwa Iærimænu naha sakitaha." Ia næpin naha Saemon Pita rimæpeki raka tinari me sævænhni mamævi namu me, mætæ næpin riregi ma Iærimænu naha, in ruvei pen mwi tinari me sævænhni, mæruærau irapw ia nui, meiai muvarei. ⁸ Nærmama sævai Iesu ia nakwai nitata ouihi hæsuæ a mhæværeie, mhævkækini net sæ namu me haukuær iræ. Ripko mhæ iraha isipwin ti nikare nui, mætæ hæsuæ a ræmwhen ia hantret meta. ⁹ Næpin hæværeie iræ hætoni bred mine namu me ramrimær pen ia nukumheæv ia napw.

¹⁰ Nana Iesu rini pen ti niraha i ma, "Hæpeki namu me nepwin sæ hia pkuvi a i, mhæpeki mhæuvehe."

¹¹ * Ro iamihni iræ Saemon Pita ræputæ ia nitata ouihi, muvi parei net rukuær ia namu asori me iraha pam wan hantret fifti tri. Nari auær a ma namu me hæpik iamihni, mætæ net ripkæpæruæpæruæ mhæ. ¹² Jesu rini pen ti niraha i ma, "Hæuvehe mhani nari." Ia næpin naha nærmama me sævænhni hæhekir. Iraha riti riwæn ræres in ma, "Ik sin i?" Iraha hævæukuræn raka ma in na Iærimænu sævænraha. ¹³ * Nana Iesu ruvehe, muvehi bred, muvei pen minraha, maræ mo mwi iamihni ia namu me. ¹⁴ * In i næpin sæ ro kahar iræ Iesu rier irapw ia næmri nærmama me sævænhni næpin rinætui mwi ia nemhæien sævænhni.

Iesu mine Saemon Pita

¹⁵ * Næpin iraha hanani raka nari, Iesu rini pen ti Saemon Pita i ma, "Saemon, tini Jon, ikokeikei pærhien iou mæpi raka iraha i uæ rekam?"

Miregi Pita rini pen tukwe in ma, "Ouæh, Iærimænu, ikukuræn ma iakokeikei pærhien ik."

Miregi Iesu rini pen tukwe in ma, "Ækwæni kwæti sipsip me sæiou."

¹⁶ * Nana Iesu ræres mwi sæ ro kæru iræ, mini ma, "Saemon, tini Jon, ikokeikei pærhien iou uæ rekam?"

Miregi Pita rini pen tukwe in ma, "Ouæh, Iærimænu, ikukuræn ma iakokeikei pærhien ik."

Miregi Iesu rini pen tukwe in ma, "Ætui amasan ti sipsip me sæiou."

¹⁷ * Nana Iesu ræres mwi sæ ro kahar iræ, mini ma, "Saemon, tini Jon, ikokeikei pærhien iou uæ rekam?"

Pita riregi ræraha ti nari na ma Iesu ræres sæ ro kahar iræ minuæ "Ikokeikei pærhien iou uæ rekam?" Ro pen rini pen tukwe in ma, "Iærimænu, ikukuræn narimnari me pam, mukuræn mwi ma iakokeikei pærhien ik."

Miregi Iesu rini pen tukwe in ma, "Ækwæni sipsip me sæiou. ¹⁸ Iakani nipærhienien tukw ik i fwe kupwæn næpin ikinamouihi iræ ikinamarkahu atukw sæim, mamavæn ia kwopun pæku ikokeikei, mætæ næpin tikærgharæ,

* 21:5: Jon 20:14, Luk 24:41 * 21:7: Jon 13:23, Mat 14:29 * 21:11: Luk 5:6 * 21:13:

Jon 6:11 * 21:14: Jon 20:19,26 * 21:15: Mat 26:33, Jon 1:42 * 21:16: Wok Me 20:28

* 21:17: Jon 13:38, 16:30

tikus atukw rəgim mi, nənə iərmama əpə iti trarkahu pehe mik, muvehi ik ikevən ia kwopun sə ipkokeikei mhə mə tikevən ikin.” ¹⁹* (Iesu rini nəgkariien i mahatən nəfe nemhəien Pita tremhə irə muvehi utə nəghi Kumwesən.) Nəpin rini pam, mīni pen ti Pita i mə, “Kurirə iou.”

²⁰* Ia nəpin nəha Pita rəti kurirə, mətoni iərmama riti səvəi Iesu, sə Iesu rokeikei pik in, rakurirə ia nirau. Iərmama nə in nə iərmama sə fwe kupwən raməkure ipaka ti Iesu nəpin kamhani pəri nari irə, nənə məres pen in mə, “Iərimənu, sin nə truvei pen ik ia rəgi nərmama səməme haməmwəki ik?” ²¹ Nəpin Pita rətoni iəmə nəha rakurirə ia nirau, rini pen ti Iesu i mə, “Iərimənu mətə rəfo ia iəmə nəha?”

²²* Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Rəfo ikəres iəmə nəha miou? Trini minuə iakokeikei mə in trimiru mamevən meste nəpin sə takuvehe irə, səkimrau min əpa. Mətə ik tikukurirə iou.” ²³ Ro iamīnhi irə nəgkariien riti rauviris ia piəvtaha me mə iərmama nəha səvəi Iesu tripkemhə mhə. Mətə Iesu ripkīni pen mhə ti Pita i minuə “Iəmə nəha tripkemhə mhə.” In rini mə, “Rəfo ikəres iəmə nəha miou? Trini minuə iakokeikei mə in trimiru mamevən meste nəpin sə takuvehe irə, səkimrau min əpa.”

²⁴* Iərmama nəha səvəi Iesu in a mwi nəha rani irapw narimnari me i, mamrai nəgkariien me i. Nənə kitaha səukurən mə nəgkariien səvənhi ro nipərhiēnien.

²⁵* Nənə narimnari me ripik mwi nəha ikin Iesu rino. Tuko kirai pen pam irəha ia nəkukuə, rosi ko təkure tīprənə i ripkəmwhen mhə mə trəkwətəmhiri nəkukuə me pam.

* 21:19: Mat 16:24-25, Mak 1:17, 2Pit 1:14 * 21:20: Jon 13:23-25 * 21:22: Mat 16:28

* 21:24: Jon 19:35 * 21:25: Jon 20:30

Wok Me Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Wok me in nəkukuə səro kəru irə sə Luk rımərai. Luk rımərai nəkukuə i revən ti in riti nəghin nə Teofilas. Ia nəkukuə i kitaha sətoni nukune nəfwakiien səvəi Iesu Kristo mine rinəfuvehe mevən ia tənəmtənə me. Nəkukuə i raməgkiari ia wok səvəi Pita mine Pol, irau aposol mi səvəi Iesu Kristo. Pita in aposol riti sə ramətui amasan ti nakalasia me fwe Jerusalem nəpın nəfwakiien rıməuvehe vi a. Pol in aposol riti sə Kumwesən rərhi pen i revən ia tənəmtənə me. Wok me nəghin riti mwi mə Wok Me Səvəi Nənimwın Ikinan. Kani nəhag nəha ti nəri nə mə nəkukuə i raməgkiari ia nuveheien mine wok səvəi Nənimwın Ikinan. Wok me rani irapw nəgkiariien sə nakalasia me fwe kupwən hənəməvisau irə. Wok me raməgkiari ia nəkur Isrel mine həfo mhəpwəh nəgkiariien amasan səvəi Iesu Kristo. Rani mwi mə Kumwesən rəfo mərhi pen aposol me həuvən ti nərmama rıpkə mhə irəha nəkur Isrel, nənə irəha hani nıpərhiēnien ia nəgkiariien amasan səvənhi. Wok me raməgkiari mwi ia nəkur Rom səməme hənəmərımənu ia kwopun me fwe kupwən. Rani mə irəha həfo mhəmwəki nakalasia me səvəi Iesu.

Iesu revən fwe ia neiai

¹ *Iou riti Teofilas:

Ia nəkukuə kupwən səiou sə iakuvərai raka mik iakuvəni raka narimnari me pam Iesu ramo mine nəgkiariien me pam ramahatən nərmama me irə fwe kupwən. Iakiməni fwe ia nukune wok səvənhi muvehe ² *meste nəpın nəha in raməvəhag m aposol me səvənhi səməme in rinərpwi rəgin ia nırəha. In raməvəhag mınraha, mauvei pen nəgkiariien riti rauku pen ti Nənimwın Ikinan. Nəpın ruvei pen pam, kuvehi utə in revən fwe ia neiai. ³ *Nəpın Iesu ruvəregi raka nəmisəien səvənhi, rarə mwi nəpın foti. Ia nəpın me nəha ramier irapw ti aposol me nəha. Nəpın rıpkə ramərer ia nəmrınraha, mamə irəha hamətoni mə ruvəmıru pərhiēn. Irəha kamhətə in, nənə in rani narimnari me ia nıkaren səvəi nıtətə sə Kumwesən ramərımənu irə.

⁴ *Nəpın riti raməni pəri nari irəha mınraha, nənə mını pen ti nırəha i mə, “Tihəpwəh nierien ia Jerusalem, mətə tihameitenhi Nənimwın Ikinan sə Tata səiou rino raka promes mə truvei pehe m kimiaha. Hiəuvəregi raka iou iakaməgkiari irə fwe kupwən, mamini mə, ⁵ *Jon rino paptəes ia nui, mətə rıpkə mhə tui Kumwesən tro paptəes ia kimiaha ia Nənimwın Ikinan.’”

⁶ *Nənə nəpın riti mwi, nəpın aposol me housəsimwın irəha me, kamhəres pen Iesu i mə, “Iərımənu, tikərımənu ia nəkur Isrel nəha təkwtəkwuni rəmwhen ia kig kupwən me səvənraha uə rekəm?”

⁷ *Mətə Iesu rini pen ti nırəha i mə, “Tata səiou rauvehi nasorien mınəmri raka nəpın me pam. Rıpkə mhə səkimiaha tihəkurənən mə tinesən nəpın me nəha tuhəier irapw. ⁸ *Mətə nəpın Nənimwın Ikinan truvehe ia kimiaha, tihəuvehi niskaiien. Nənə tihaməkeikei mhəuvən,

* 1:1: Luk 1:3 * 1:2: Mak 16:19, Luk 24:49-51 * 1:3: Luk 24:36-49, Wok Me 10:41 * 1:4:

Luk 24:49, Jon 14:16-17, Wok Me 2:33 * 1:5: Mat 3:11 * 1:6: Luk 24:21 * 1:7: Mak 13:32

* 1:8: Mat 28:19, Luk 24:48, Wok Me 2:32, 3:15, Wok Me 5:32

mhəvisau irapw iou fwe Jerusalem, mine ia kwopun me pam fwe ia tənə Jutia mine Sameria, mhəvən mheste tənəmtənə me pam.”

⁹ *Nəpin Iesu rini pam nəgkiariien me nəha, kuvehi utə in rautə. Nərmama me səvənhi kamhəti pen mamhətoni in meste nəpuə riti rousəman. Kurirə irə həpkətoni mhə mwi in.

¹⁰ *Nəpin Iesu rautə mamevən, irəha kamhəkwtə ihi ia nimagouagou, nənə təkwtəkwni a iəmə mi kəru səvənrau tinari rəpsan krouier irapw ti nirəha, rouərer ia nikarenraha, ¹¹ *rouni mə, “Nəmə Kalili! Rəfo hiamərer ia kwopun i, mamhəti utə ia nimagouagou? Iesu i sə kuvehi raka tukumiaha, kuvehi utə revən fwe ia neiəi, in truvehe rəmwhen a mwi hiənətoni rautə ia nimagouagou mamevən.”

Matias truvehi təmwki Jutas

¹² *Kurirə ikin aposol me həier ia təkūər nəha kani mə Təkūər Olif mhərərig mamhəvən fwe Jerusalem. (Təkūər nəha Olif raməkure ipaka ti Jerusalem rəmwhen ia wan kilometa.) ¹³ *Nəpin irəha həier pen fwe taon, mhətə pen fwe ia rum nəha irənhə kwopun kamharə ikin. Nəghinraha me i: Pita, Jon, Jemes, Antru, Filip, Tomas, Patolomiu, Matiu, Jemes tini Alfeas, Saemon (iəmə sə kupwən rakurirə ia səməme haməmwur mə tuhəkoui irapw nəkur Rom), mine Jutas tini Jemes. ¹⁴ *Ia nəpin me nərmama me nəha nətərigien səvənraha kuatia. Kamhousəsimwin irəha me, mamhəfwaki. Meri, mama səvəi Iesu, mine piəvi Iesu me, mine nipran səməme kamhəni nipərhiēnien ia Iesu irəha minraha.

¹⁵ Nəpin me nəpwin həukurau, nənə piəvtaha me housəsimwin irəha me ia kwopun kuatia. (Irəha pam ipaka ti wan hantret twenti.) Nənə Pita riskəmter ia rerinraha mini mə, ¹⁶ *Nərman, piak me, fwe kupwən Nənimwin Ikinan ruvei pen nəgkiariien səvənhi m Kig Tevit mə trukupwən mini irapw Jutas, iəmə sə riməiri nərmama me həuvən mhəkwtəmhiri Iesu. Nəgkiariien nəha ruvəvehe muvəukuə raka, ti nəri nə mə nəgkiariien me pam kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan tuhaməkeikei mhəuvehe mhəukuə. ¹⁷ Jutas nəha fwe kupwən Iesu rinərpwi rəgin irə mə truvehe mo aposol riti səvənhi kimaha min.”

¹⁸ *(Iəmə nəha rino noien ərəha, muvehi mane irə, muvehi mevən muvehi nəmri tiprənə i. Fwe ia tiprənə nəha in rimwei irapw, tipwin rəpəruə, nəninə irə rier. ¹⁹ Nərmama səməme kamharə fwe Jerusalem həregi nəvisaiien səvənhi, nənə həuvei pen nəghi kwopun nəha ia nəgkiariien səvənraha mə Akeltama. Nipwrai nəgkiariien nəha in i mə Tiprənə sə Netə Rinaiu Ikin.)

²⁰ Pita riripin nəgkiariien mini mə, “Nəgkiariien i sə kimərai pen ia nəkukuə nəha Ol Sam raməgkiari ia Jutas. Rini mə, ‘Pwəh səvənhi rukwənu ruvehe məkun.

Iərmama trəpwəh narəien ikin.’

Kimərai pen mwi mə,

‘Pwəh iərmama riti mwi ruvehi təmwhekən,
mo səvənhi wok.’

²¹⁻²² *Ro iamənhi irə kitaha tsaməkeikei mhəuvehi utə iərmama riti truvehi təmwki Jutas. Kimaha min tahəvisau irapw mə iahənətoni ia

* 1:9: Jon 6:62 * 1:10: Luk 24:4 * 1:11: Mat 26:64, Luk 21:27 * 1:12: Luk 24:50-53

* 1:13: Mat 10:2-4 * 1:14: Jon 6:42, 7:5 * 1:16: Sam 41:9 * 1:18: Mat 27:3-10

* 1:21-22: Jon 15:27

nəmrimaha mə Iesu rinətui mwi pərhiēn ia nemhəien səvənhi. Pwəh səuvehi utə iərman riti sə rinakurirə ia kimaha ia nəpīn me pam nəha Iesu Iərimənu səkītaha rinamavən kimaha min. Rinostat mukurirə ia kimaha ia nəpīn nəha Jon rinamo paptas ia nərmama muvehe meste nəpīn nəha kuvehi utə Iesu revən fwe ia neiai.”

²³ Pita rini pen pam, nənə irəha həni irapw nəghi iərmama kəru. Nəghinrau Josef mine Matias (Josef nəha kaməkwein mwi in mə Pasapas mine Jastas.) ²⁴ *Nənə irəha həfwaki, mhəni mə, “Iərimənu, ikukurən nətərigien səvəi nərmama me pam. Tiko mahatən ro m kimaha i mə iərman mi sə pəku nəha ikokeikei mə ²⁵ truvehe mo in aposol, muvehi təmwki Jutas, iəmə sə rinəpwəh wok nəha mə trevən ia kwopun atukwatukw səvənhi.” ²⁶ Nənə irəha həuini nəri sə ramahatən pen nari mə sin nəha truvehi wok nəha. Nənə nəri nəha rahatən pen mə Matias. Nənə həvsini pen in irəha aposol me eleven.

2

Nəpīn asori nəha Pentekos

¹ *Nəpīn asori nəha Pentekos^a ruvəuvehe. Ia nəpīn nəha nərmama pam səvəi Iesu housəsimwin irəha me ia kwopun kuatia. ² Təkwtəkwuni a həregi nari riti rəmwhen ia nimətagi asori ruku pen ia nimagouagou muvniwə masori ia nimwə nəha kamhəkure ikin. ³ *Hətə nərāmi napw me həivə kirkiri, mhəuvən, mhərer ia kənkəpwənraha kuatia kuatia. ⁴ *Irəha pam rerinraha ruvehe mukuər ia Nənimwin Ikinan. Nənə Nənimwin nəha ruvei pen nəgkiariien minraha hənəməgkiari ia nəgkiariien me səpəmsəpə.

⁵ Ia nəpīn nəha nəkur Isrel me həpik kamharə fwe Jerusalem. Irəha nəha nəməfwaki me hāməuku pen fwe ia tənəmtənə me mhəuvehe. ⁶ Nəpīn həregi narimnari me nəha, housəsimwin pen irəha me ipaka tukwe. Irəha hamərkərinari ti nəri nə mə nəgkiariien me səvənraha səpəmsəpə sə hənətui pen irə, irəha kamhəregi nərmama me səvəi Iesu kamhəgkiari ia nəgkiariien me nəha. ⁷ *Nənimenraha rier. Həreirei, mamhəni pen ti nirəha me i mə, “Hətə ro. Nərmama me nəha kamhəgkiari irəha pam nəkur Kalili. ⁸ Mətə rəfo kitaha saməregi kamhəgkiari ia nəgkiariien me səkītaha me səpəmsəpə sə sənətui pehe irə? ⁹ *Kitaha i nəmə Patia, mine nəmə Metia, mine nəmə Elam. Kitaha nepwin samarə ia Mesopotemia, mine Jutia, mine Kapatasia, mine Pontas, mine Esia, ¹⁰⁻¹¹ mine Frijia, mine Pamfilia, mine Ijip, mine Krit, mine Arepia, mine tənə nəha Lipia ipaka ti Saerin. Kitaha nepwin həuku pen fwe ia Rom. Kitaha nepwin nəkur Isrel atukwatukw, nənə kitaha nepwin ripko mhə kitaha nəkur Isrel, mətə samarə ia narəien səvənraha. Mətə kitaha pam saməregi nərmama me nəha kamhəgkiari ia nəgkiariien me səkītaha me, mamhəni irapw wok asori me Kumwesən rino.” ¹² Nənə irəha nənimenraha rier. Həreirei, mamhəres pen irəha me i mə, “Nəri nəha nipwran rəfo irə?”

¹³ Mətə irəha me nepwin haris, mhəni mə, “Nərmama me nəha kamhənimwi waen, mamhakonə irə!”

* **1:24:** Jon 2:25 * **2:1:** Lev 23:15-21, Dut 16:9-11 a **2:1:** Wok Me 2:1; 20:16, Fas Korin 16:8, Lev 23:15-21, Dut 16:9-12, Nam 28:26-31. * **2:3:** Mat 3:11 * **2:4:** Wok Me 4:31, Wok Me 10:44-46, Wok Me 19:6, Mak 16:17 * **2:7:** Wok Me 1:11 * **2:9:** 2Tim 1:15

Nəvisauien səvəi Pita

¹⁴ Mətə Pita riskəmter irəha Eleven Aposol me, mægkiari asori, mini pen ti nirəha i minuə, “Nəmə Jutia mine kimiaha pam nərmama hiamarə ia Jerusalem, tiho mhətərig ro iou, pwəh iakini pehe nipwrai nəri nəha tukumiaha i. ¹⁵ Hiaməni mə nərmama me i hakonə ia waen, mətə rekəm. Irəha həpwəh nakonəien. Kwa naen klok a i ia nəpnəpin. ¹⁶ Nəri nəha hiamətoni ramesi pen nægkiariien i Joel Profet riməni fwe kupwən:

¹⁷ Kumwesən rini mə, ‘Tramevən ipaka ti nəpin sampam,

iou takərhi irapw nənimwīn səiou trevən ti nərmama me pam.

Nipwnətimiaha me nərman mine nipran tuhəni irapw nægkiariien sə ruku pen ti Nənimwīn səiou.

Ntəmaruə me səkimiaha me tuhətə vison me.

Nərgharə me səkimiaha me tuhəməkrəha.

¹⁸ Ia nəpin nəha nərmama me səiou kani irəha mə iotukwininari me,

nəri auər a mə irəha nərman uə nipran,

mətə takərhi irapw Nənimwīn səiou trevən ti nirəha,

nənə irəha tuhəni irapw nægkiariien sə ruku pen ti Nənimwīn səiou.

¹⁹ Tako narimnari me fwe irənhə ia nimagouagou.

Nərmama tuhətoni, mhərkərinari irə.

Ia təkure tənə tako nimtətien me:

netə, mine napw, mine nise napw.

²⁰ Meri truvehe mipitəv.

Məkwə truvehe məruevən məmwhen ia netə.

Kurirə irə nəpin səvəi Iərimənu truvehe.

Nəpin nəha trasori mopə ia nəpin me pam.

²¹ * Ia nəpin nəha nərmama me pam səməme tuhəkwein ia Iərimənu in truehimiru irəha.’

²² * Nəmə Isrel tiho ro mhəregi nægkiariien me i. Iesu nəha iəmə Nasaret Kumwesən rinahatən atukwatukw m kimiaha i mə in pərhien rərhi pehe i ruvehe tukumiaha. Nəpin Iesu rinamavən ia rerimiahə fwe kupwən, Kumwesən rauvei pen niskaiien min, ramo nimtətien me mine narimnari asori me hiamətoni hiamərkərinari irə rəmwhen hiəuvəkurən raka. ²³ * Nəpin Kumwesən ruvei pen Iesu ia rəgimiahə, in ro iamīnhi irə mamesi pen a nətərigien səvənhī mine nəfe in ruvəukurən raka fwe kupwən mə tro. Nənə kimiaha hiouisi əpune Iesu ia noien nəha hiəno irə. Hiəmri pen in ia rəgi nəmə ərəha me, nənə hərui tərini pen in ia nei kamarkuau. ²⁴ * Mətə Kumwesən rifi Iesu ia nəmisəien səvəi nemhəien, mo in rətui mwi. In rino iamīnhi irə ti nəri nə mə nemhəien ko ripkəkwətəmhiri mhə Iesu. ²⁵ Rəmwhen ia nægkiariien i Kig Tevit riməni irə minuə:

‘Iakamətə ik krau mik Iərimənu səiou ia nəpin me.

Ikamarə ipaka tukw iou.

Nari riti riwən tro iou iakətəmnimwīn.

²⁶ Ro iamīnhi irə rerik ragien pik.

Tərhuk raməgnəgini ik Iərimənu səiou.

Nipwrak mwi trarə amasan, məpwəh nehekiriien,

²⁷ * ti nəri nə mə nəpin takemhə

tikəpwəh nəpwəhien iou iakarə Imwei Nəkur Həuvamhə.

Tikəpwəh nəseniien nipwrai iəmə ikinan səim rimərit.

* 2:21: Rom 10:13 * 2:22: Jon 3:2 * 2:23: Wok Me 4:28, 1Pit 1:20 * 2:24: Wok Me 3:15

* 2:27: Wok Me 13:35

²⁸ Ikinahatən raka iou ia suatuk me səvəi nimiruien.
Tiko iou krau mik krauarə rerik ramagien.’

²⁹ *Piak me, iakuə takini pehe tukumiaha i mə Kig Tevit, kaha kupwən səkitaha, in ripkəgkiari atukw a mhə irə. In ruvamhə. Kuvənimwi raka. Səvənhi kref raməmak ihi. Fwe tui meste pehe ipwet mine samətoni.

³⁰ *Mətə in profet riti. Rukurən amasan mə Kumwesən riməuvehi kwəsuahi mini pen tukwe in minuə ti nəpin riti in ro kwənəkwus riti səvənhi ruvehi təmwhekin mərimənu. ³¹ *Kig Tevit riməkupwən

mətoni Kristo^b nəha mə trətui mwi ia nemhəien səvənhi. In nəha Kig Tevit rəgkiari irə ia Ol Sam nəpin rini minuə ‘Kumwesən trəpwəh nəpwəhien in ramarə Imwei Nəkur Həuvamhə. Nipwran tripkimərir mhə.’ ³² *Iesu nəha, Kumwesən rinəsəupwiri in ia nemhəien səvənhi.

Kimaha i iahənətoni, mamhəni irapw mə ro nipərhiénien. ³³ *Kumwesən, tata səvəi Iesu, ruvehi utə in mukurei pen in ia nikaren mwatuk. In ruvei pen Nənimwīn Ikinan min rəmwhen rino raka promes fwe kupwən mə trə. Iesu ruvehi Nənimwīn nəha, mərhi pehe i. Nəri nəha hiamətə, mamhəregi Nənimwīn Ikinan nəha. ³⁴ Kig Tevit rəpwəh nutəien fwe ia

neiai, mətə in atukwatukw nəha rəgkiari ia Kristo, mini mə, ‘Kumwesən rini pen ti Iərimənu səiou mə,

Əkure ia nikarek mwatuk

³⁵ meste tako nərmama səməme haməmwəki ik həuvehe, tikərpwi utə tipage nisum mi ia nirəha.’

³⁶ *Ro iamīnhi irə kimiaha pam nəkur Isrel tihaməkeikei mhəukurən mə Iesu nəha hiənəruī tərini pen ia nei kamarkuauī, in nəha təkwtəkwuni Kumwesən ro in ruvehe mo Iərimənu mine Kristo.”

³⁷ *Nəpin nərmama me nəha həregi nəgkiariien səvəi Pita, rerinraha rəpou pik. Həres pen Pita mine aposol me i mə, “Piak me, təkwtəkwuni nəha tahəfo nəha?”

³⁸ *Miregi Pita rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha tihaməkeikei mhəərīg ia noien ərəha me səkimiaha mhəuvehe pwəh iaho paptas ia kimiaha ia nəghi Iesu Kristo. Tiho iamīnhi irə mine nənə Kumwesən trəpwəh nərpwīnien noien ərəha me səkimiaha. Kimiaha tihəuvehi Nənimwīn Ikinan. ³⁹ *Promes nəha raməmak tukumiaha, maməmak mwi ti nərimiaha me, mine nərmama səməme kamharə isipwīn. Raməmak ti nərmama me pam səməme Iərimənu Kumwesən səkitaha trəkwein ia nirəha.”

⁴⁰ *Pita rini irapw nəgkiariien me ripik mwi ti nirəha i, maməkeikei minraha, mamini mə, “Nərmama ipwet mine hamo noien ikou. Tiharaka ia nirəha ti nəri nə mə Kumwesən trərpwīn noien ərəha me səvənraha.”

⁴¹ *Ia nəpin nəha nərmama me həpik həmwəhen ia 3000 hani nipərhiénien ia nəgkiariien səvəi Pita, mhəuvehe, ko paptas ia nirəha.

Narəien səvəi nərmama me səməme kamhəni nipərhiénien ia Iesu

* **2:29:** 1King 2:10, Wok Me 13:36 * **2:30:** 2Saml 7:12, Sam 89:3-4, Sam 132:11 * **2:31:**

Sam 16:10 ^b **2:31:** Nəgkiariien i ‘Kristo’ nəgkiariien riti səvəi nəkur Kris kupwən. Nipwran mə iamə katəgi pen oel ia nukwənen. Fwe kupwən nəpin tuhənter kig riti, hətəgi pen oel ia nukwənen. Ətoni ro Fas Samuel 10:1 mine Fas Samuel 16:13. Nənə profet kupwən me haməni mə iərmama riti truku pen ia kwənəkwus səvəi Kig Tevit, nənə in truvehe mo kig irə. Nəkur Isrel kamheitəni iamə nəha truvehe. Kani nəghin nə mə ‘Kristo.’ Ətoni ro ikin Seken Samuel 7:12. * **2:32:** Wok Me 1:8

* **2:33:** Wok Me 1:4, 7:55-56 * **2:36:** Wok Me 5:30-31 * **2:37:** Luk 3:10,12, Wok Me 16:30

* **2:38:** Luk 24:47, Wok Me 3:19 * **2:39:** Aes 57:19 * **2:40:** Dut 32:5, Fil 2:15 * **2:41:**

Wok Me 2:47, 4:4, Wok Me 5:14

⁴² *Ia nəpɪn me irəha kamhousəsɪmwɪn irəha me, mamhətərig nəgkiariien sə aposol me kamhahatən irəha irə. Kamhəkwsen bred, mamhani pəri nari, mamhəfwaki pəri. ⁴³ *Nərmama me pam kamhəhekɪr, tɪ nəri nə mə Kumwesən rauvei pen nɪskaiien m aposol me səvəi Iesu. Ia nɪskaiien nəha irəha kamho nɪmtətien me rɪpɪk mɪne narɪmnari me nərmama kamhətɔni hamərkərinari irə. ⁴⁴ *Nərmama me pam səməme kamhəni nɪpərhiienien ia Iesu, kamharə pəri ia kwopun kuatia, mamhəuai narɪmnari me səvənraha mɪnraha me. ⁴⁵ Irəha kamhəmri pen nəmri nari ia səvənraha tɪprənə mɪne nautə me mamhəuvehi mane irə. Nəpɪn nari riti riwən tɪ nɪrəha riti, kamhəuai mane nəha, mamhəuvei pen m iərmama nəha. ⁴⁶ *Ia nəpɪn me kamhavən pəri, mamhəuvən fwe ia nɪmwə səvəi Kumwesən. Fwe ia nəkwai nɪmwə me səvənraha, kamhəkwsen bred, mamhani pəri nari. Rerɪnraha rəgɪen. ⁴⁷ *Kamhəgnəgɪni Kumwesən. Nəpɪn nərmama me hətɔni irəha, kamhəsɪai irəha. Ia nəpɪn me Iərimənu rauvehimɪru nərmama me nepwɪn mwɪ, nəhə həuvehe mho kuatia irəha mɪnraha.

3

Pita romasan iərmama riti nɪsun mi krouemhə

¹ *Ia nəpɪn riti, tri klok ia nəruarəv, nəpɪn səvəi nəfwakiien ruvəuvehe. Pita mɪne Jon krouutə pen fwe ia nɪmwə səvəi Kumwesən. ² *Iərmama riti fwe ikɪn. Nəpɪn rɪnətui pehe nɪsun mi krouemhə ko rɪpkavən mhə. Ia nəpɪn me in me nepwɪn həuvehi mhəkure pen i ia nɪkare nɪmwə səvəi Kumwesən ipaka tɪ təpɪnhə nəha kani mə Təpɪnhə sə Ramasan. Nəpɪn nərmama me kamhəuvehe mə tuhəuvnɪmwə, iərmama nəha ramase mane mɪnraha. ³ Pita mɪne Jon krouvehe ipaka mə trouuvnɪmwə ia nɪmwə səvəi Kumwesən. Nəpɪn iərmama nəha rətɔni, rase mane mɪnrau. ⁴ *Pita mɪne Jon krouətɪ pen rouətə in. Pita rɪni mə, “Tiko mətɪ pehe mətə kɪmrau.” ⁵ Iərmama nəha rətɪ pen mətə irau. Rerɪn ramrhi mə rosi trouvei pen nari riti mɪn.

⁶ *Mətə Pita rɪni pen tukwe in mə, “Səiou silva mɪne kol riwən, mətə nəfe iakauvehi takuvei pehe mik. Ia nəghi Iesu Kristo, iəmə Nasaret, tiko mərər mavən.” ⁷ Pita ruvehi rəgɪn mwatuk mɪvi utə. Təkwtəkwni a iərmama nəha nɪsun mi krouvehe rouskai. ⁸ *Rɪskəmter mavən, mukurirə ia Pita mɪne Jon, mharuvnɪmwə ia nɪmwə səvəi Kumwesən. Ramavən, maməruərau utə, maməgnəgɪni Kumwesən. ⁹ Nərmama me pam hətɪ pen mhətə iərmama nəha ramavən maməgnəgɪni Kumwesən. ¹⁰ Hətə həkurən mə iərmama nəha in nəha raməkure rerɪn mamase mane fwe ia nɪkare nɪmwə səvəi Kumwesən ipaka tɪ Təpɪnhə sə Ramasan. Irəha həkərinari irə. Nənimenraha rier tɪ nəfe kɪno irə.

Pita raməvisau fwe ia nɪmwə səvəi Kumwesən

¹¹ Iərmama nəha raməgher pen ia Pita mɪne Jon. Nərmama pam haiu mhəuvehe tɪ nɪrəhar fwe ia kwopun nəha kani mə Vranda səvəi Solomon. Nənimenraha rier. ¹² Nəpɪn Pita rətə nərmama me nəha, rɪni pen tɪ nɪrəha i mə, “Nəmə Isrel. Rəfo hiamərkərinari ia iərmama i? Hiamətɪ

* 2:42: Wok Me 20:7 * 2:43: Wok Me 5:11 * 2:44: Wok Me 5:12, 6:8, Wok Me 4:32-35
 * 2:46: Luk 24:53 * 2:47: Wok Me 2:41, 6:7, Wok Me 11:21,24 * 3:1: Wok Me 10:3,9,30
 * 3:2: Jon 9:1, Wok Me 14:8 * 3:4: Wok Me 14:9 * 3:6: Wok Me 3:16, 4:10, Wok Me 16:18
 * 3:8: Jon 5:14, Wok Me 14:10

pehe mamhətə kımrau ti nəfe? Hiaməfətərig irə? Ko kımrau iaromasan iərmama i ia səkimrau atukw niskaiien uə ti nəri nə mə kımrau iəmə ikinan mi? Rekəm! ¹³ *Kumwesən səvai Epraham mine Aesak mine Jekop, Kumwesən səvai kaha kupwən me səkitaha, in ruvehi utə nəghi Iesu, iəmə sə ramo tukwini nari min. Iesu nəha hiəuvei pen ia rəgi nəkur Rom. Nəpin Paelat rini mə trəsəni Iesu rier irapw ia kalapus, hiərer ia nənime Paelat, mamhəni mə hiəpwəh nokeikeiien mə tro iamınhi irə. ¹⁴ Iesu nəha in iəmə atukwatukw mine iəmə ikinan, mətə kimiaha hiənpwəh in, mhəres pen Paelat i mə tripkəsəni mhə in rier irapw ia kalapus mətə trəsəni a iərmama sə rinousi əpune iərmama rier irapw. ¹⁵ *Ia noien nəha hiənousi əpune Iəmə sə in Nukune Nimiruien. Mətə Kumwesən rino in rətui mwı ia nəmhaien. Kimaha iahənətoni nəri nəha, mamhəni irapw mə ro nipərhiien. ¹⁶ Nəgse nəghi Iesu nəha in nəha rino nisui iəmə i krouvehe rouskai. Hiamətoni iəmə i, mhəkurən in. In rini nipərhiien ia nəghi Iesu, mo pen ramərer ia nəmrimiaha nipwrən rinəsanin pam.

¹⁷ *Piak me iakukurən mə ia nəpin nəha hiənousi əpune Iesu, kimiaha mine nəmə asori me səkimiaha hiəreirei nəfe nəha hiamo. ¹⁸ *Mətə ia noien nəha hiəno irə Kumwesən rino nəgkiariien me səvənhi sə in riməuvei pen m profet kupwən me səvənhi həuvəuvehe mhəuvəukuə. Profet me nəha haməkupwən mhəni irapw mə Kristo səvənhi traməkeikei miregi nəmisəien. ¹⁹ *Ro iamınhi irə kimiaha tihaməkeikei mhərərig ia noien ərəha me səkimiaha pwəh Kumwesən raikuas raka nərhəien me səkimiaha. ²⁰ Trini minuə hio iamınha irə, nəpin səvai napwisien truku pen ia nəmri Kumwesən. In trərhi pehe Kristo sə kıməni irapw fwe kupwən mə truvehe tukumiaha. Kristo nəha iakani in Iesu. ²¹ In traməkeikei marə fwe ia neiai meste Kumwesən tro narimnari me həuvehe mho sə vi rəmwhen ia profet ikinan me səvənhi fwe kupwən həməni. ²² *Moses riməni mə, ‘Iərimənu Kumwesən səkimiaha truvehi utə profet riti rəmwhen ruvehi utə iou. Profet nəha truku pen ia kimiaha in piəvimiaha riti. Tihaməkeikei mhətərig ia narimnari me pam profet nəha trini pehe tukumiaha i. ²³ Trini minuə iərmama riti rəpwəh nətərigien ia profet nəha, Kumwesən truvehi raka in, məpwəh nəvsini penien in ia nərmama me səvənhi.’

²⁴ Samuel mine profet me pam səməme hənəkurirə pen i mhəuvehe həməni narimnari me i kamo ipwet mine. ²⁵ *Nəkur Isrel, kimiaha nə nipwnəti profet kupwən me. Kimiaha nə nipwnəti kaha kupwən me. Promes nəha Kumwesən riməuvei pen minraha in nə promes səkimiaha. In riməni pen ti Epraham i mə, ‘Iərmama riti truku pen ia kwənəkwus səim. Namasanien səiou truku pen irə, mevən ti nərmama me pam ia tənəmtənə me.’ ²⁶ *Nəpin Kumwesən ruvehi utə Tini, in rukupwən mərhi pehe i tukumiaha nəkur Isrel mə trəkwein amasan m kimiaha, mo hiəpwəh nərhəien me səkimiaha.”

4

Pita mine Jon krouərer ia nəmri nəmə asori me

* **3:13:** Eks 3:6,15, Mat 22:32, Luk 23:13-25, Wok Me 2:23, 7:32 * **3:15:** Wok Me 1:8, 2:36, Wok Me 4:10 * **3:17:** Luk 23:34, 1Tim 1:13 * **3:18:** Luk 24:27 * **3:19:** Wok Me 2:38 * **3:22:** Dut 18:15,18-19, Wok Me 7:37 * **3:25:** Jen 22:18, Kal 3:8 * **3:26:** Wok Me 13:46

1 *Nəpɪn Pita mɪne Jon krauəgkiari ihi m nərmama, pris me mɪne Satusi me^a həuvehe irəha iəmə asori səvəi naruagən me səməme kamhətui ti nimwə səvəi Kumwesən. 2 *Niemaha rəpi irəha ti nəri nə mə Pita mɪne Jon krauahatən nərmama me, rauni mə Iesu rɪnətui mwi ia nemhəien səvənhi. Ia nəgkiariien nəha krauahatən pen mə nərmama səməme həuvamhə tuhətui mwi. 3 *Nəmə asori me nəha həkwətəmhiri irau, mətə ti nəri nə mə rɪnaməruarəv, hosə pen irau ia kalapus mə trouəmak fwe ikin roueste trakwakwi. 4 *Mətə nərmama me səməme həməregi nəgkiariien səvənrau, həpik ia nɪrəha həni nɪpərhiəniən ia Iesu. Kəvsini nərman me əpa səməme həni nɪpərhiəniən ia Iesu, irəha pam ipaka faef-taosen.

5 Kɪni rakwakwi irə nəmə asori me səvəi nəkur Isrel mɪne elta me mɪne nahatən me səvəi Loa housəsɪmwɪn irəha me fwe Jerusalem. 6 Irəha housəsɪmwɪn irəha me irəha pris asori anan nəghɪn nə Anas, mɪne Kaeafas, mɪne Jon, mɪne Aleksanta, mɪne sin sin mwi irəha kwənəkwus səvəi pris asori anan. 7 *Irəha həuvehi Pita mɪne Jon, mhərpwi irapw irau ia kurkwanraha, mhəres pen irau i mə, “Sin ruvei pehe niskaiien m kimirau uə irauo nəri i ia nəghɪ sin?”

8 *Ia nəpɪn nəha Pita rerɪn ruvehe mukuər ia Nənimwɪn Ikinan, rɪni pen ti nɪrəha i mə, “Kɪmɪaha nəmə asori me səvəi nəkur Isrel mɪne elta me. 9 Təkwətəkwuni hiaməres pehe kɪmrau i ia namasanien sə iarouo m iərmama i nɪsun mi krouemhə. Hiaməres mə iarouəfo irə ro in ruvehe məsanɪn. 10 *Ramasan. Kɪmɪaha pam i tihaməkeikei mhəukurən. Nəkur Isrel me pam mwi tuhaməkeikei mhəukurən. Iəmə i ramərər ia nəmrɪmɪaha nɪsun mi krouskai, ti nəri nə mə iaromasan in ia nəghɪ Iesu Kristo, iəmə Nasaret. Hɪənərui tərɪni pen in ia nei kamarkuau, remhə, mətə Kumwesən rɪno in rətui mwi ia nemhəien səvənhi. 11 *Iesu in iəmə nəha Nəkukuə Ikinan raməgkiari irə, mamɪni mə,

‘Kəruətərei nəha kɪmɪaha nəmə hiamuvrhəkin nimwə hɪənuə rərəha, mhəpwəh,
təkwətəkwuni nəha ruvəuvehe mɪno kəruətərei sə rəpi raka pam kəruətərei me,
məkwətəmhiri əknekɪn pam nimwə.’”

12 *Pita rɪrɪpɪn nəgkiariien mɪni mə, “Iesu əpa rauvehi niskaiien ti nuvehimɪruien kɪtaha. Ia tənəmtənə me pam, iərmama riti mwi rɪwən Kumwesən rərhi pehe i mɪni mə tsaməkeikei mhahatətə ia nəghɪn mə in truvehimɪru kɪtaha.”

13 Nəpɪn nəmə asori me hətoni mə Pita mɪne Jon krouəpwəh nehekɪriən ia nəmrɪnraha, hərkərɪnari irə. Hənətə sas mə irau iəmə auər a mɪ. Krouəpwəh nevəniən ia kwopun sə kaukurən nari ikin. Irəha hamətərig tukwe, mhəukurən mə irau nəha krɪnamavən pəri irəha Iesu fwe kupwən. 14 Mətə ko həpwəh nɪniien nəgkiariien riti, ti nəri nə mə hətoni iəmə nəha krɪnomasan nɪsun mi ramərər ia nɪkarenrau. 15 Ia nəpɪn nəha nəmə asori me həni mə irəhar tuharevən fwe iruə. Nəpɪn harier irə, kamhəgkiari mɪnraha me mə, 16 * “Tso nəfe ia iəmənmi nəha? Nəkur Jerusalem me pam həukurən mə krɪno nɪmtətien asori nəha. Ko kɪtaha səpwəh nɪniien mə neikuəien. 17 Mətə rərəha mə nəgkiariien nəha

* 4:1: Luk 22:4,52 a 4:1: Əvsini mwi Mak 12:18. Satusi me həni mə iərmama sə ruvamhə ko rɪpkətui mhə mwi ia nemhəien səvənhi. * 4:2: Wok Me 23:8 * 4:3: Wok Me 3:1 * 4:4: Wok Me 2:41 * 4:7: Mat 21:23 * 4:8: Mat 10:19-20 * 4:10: Wok Me 3:6,13-16 * 4:11: Mat 21:42 * 4:12: Mat 1:21 * 4:16: Jon 11:47

truviris mevən mwi ti nərmmama me. Pwəh sənise pen əknekɪn ti nirau i mə trouəpwəh mwi niniien nəghi Iesu i ti iərmama riti mwi.”

18 *Irəha həkwein irəhar haruvnimwə pehe mwi. Həni pen ti Pita mīne Jon mə trouəpwəh mwi niniien uə nahatəniien nərmmama me ia nəghi Iesu.

19 *Miregi Pita mīne Jon krouni mə, “Kɪmiaha əpa tihaməkeikei mhəkiri mə ratukwatukw ia nəmri Kumwesən mə kimrau taro nəkwən uə nəkwamiaha. 20 Mətə kimaha ko iahəpwəh nəkwumwi təriniien tərhumaha. Tahaməkeikei mhəvisau irapw nəfe iahənətə mhəregi.”

21 Nənə nəmə asori me hənise əknekɪn pen ti nirau i, mhərhi pen irau krauevən, mhəpkətə mhə suatuk riti ti nousiiien irau. Rəknekɪn ti nirəha ti nəri nə mə nərmmama me haməgnəgini Kumwesən ti nəfe irau krino ia iəmə nəha nisun mi krouemhə. 22 Iəmə nəha krinomasan in ia nəghi Iesu nuk səvənhi rəpi raka foti.

Nərmmama me səvəi Iesu həfwaki

23 Nəpɪn Pita mīne Jon krouier, krouevən rouətə nərmmama me səvəi Iesu, nənə rouəvisau narimnari me pris asori me mīne nəmə asori me səvəi nəkur Isrel həməni pen ti nirau i. 24 *Nəpɪn irəha həregi, housəsımwin irəha me mhəfwaki pəri m Kumwesən, mhəni mə, “Iərimənu Asori ikino neiai mīne ti prənə mīne təsi mīne narimnari me pam ia nirəhar. 25 Fwe kupwən, nəgkiariien səim sə ruku pen ia Nənımwin Ikinan, rier ia nıpəgi nəkwai iərmama səim sə ro tukwini nari mik, kaha səkimaha Kig Tevit, mīni mə,

‘Rəfo nərmmama rıpkə mhə irəha nəkur Isrel niemaha raməpi irəha?

Rəfo nərmmama me ia ti prənə i haməkure ti nətərigien səvənraha, mətə hamo teki nari?

26 Kig me ia ti prənə i həpnəpenə ti naruagəniien.

Nəmə asori me pam housəsımwin irəha me, mamhəni ərəha Iərimənu, mamhəni ərəha mwi Kristo səvənhi.’

27 *Kumwesən, nəgkiariien nəha ro nıpərhiienien. Ia taon i Jerusalem, Kig Herot mīne Ponjes Paelat hənousəsımwin pəri irəha nərmmama rıpkə mhə irəha nəkur Isrel mīne nəkur Isrel. Irəha hənousəsımwin irəha me, mhəmwəki Iesu iəmə ikinan səim sə ramo tukwini nari mik. 28 *Irəha həno narimnari me nəha mamhesi pen atukwatukw nəfe ikiməni mə tuko ia nətərigien səim. 29 *Mətə Iərimənu, təkwtəkwwuni tikregi ro nəgkiariien skai me nəha nəmə asori me həməni pehe tukumaha i. Kimaha iahase ik mə tikasitu ia kimaha. Kimaha i nərmmama iahamo tukwini nari mik. Pwəh iahəvisau irapw nəgkiariien səim, mhəpwəh nehekəriien. 30 Osə pehe rəgim əsanin, momasan nərmmama səməme nemhəien rarə ia nirəha. Ia nəghi Iesu, iəmə ikinan sə ramo tukwini nari mik, pwəh kimaha iaho nımtətien me mīne narimnari me nərmmama tuhətoni, həkərinari irə.”

31 *Nəpɪn həfwaki pam, Kumwesən rikiukiū ia kwopun nəha kamhəkure ikin. Rerınraha ruvehe mukuər ia Nənımwin Ikinan. Nənə həuvən mhəni irapw nəgkiariien səvəi Kumwesən, mhəpwəh nehekəriien.

Nərmmama me səvəi Iesu hasitu ia nirəha me

* 4:18: Wok Me 5:28,40 * 4:19: Wok Me 5:29 * 4:24: Eks 20:11, Neh 9:6, Sam 146:6

* 4:27: Mat 27:1-2, Luk 23:7-11, Wok Me 3:13 * 4:28: Wok Me 2:23 * 4:29: Efes 6:19

* 4:31: Wok Me 2:4

³² *Ia nāpīn nāha nārmama sāmāme kāmhāni nīpārhiēnien ia Iesu, rerīnraha mīne nātārigien sāvānraha ro a kuatia. Riti ia nīrāha riwān ramāpwtig ti nautā me sāvānhi, mīni mā sāvānhi āpa. Mātā hāuai narimnari me mhāuvehi rāmwhēn ia nīrāha me. ³³ *Aposol me kāmhāvisau irapw skai mā Iesu Iārimānu rīnātui pārhiēn mwi ia nemhāien sāvānhi. Nānā Kumwesān ramasitu asori ia nīrāha ia namasānien sāvānhi. ³⁴ *Nārmama me sāvāi Iesu riti ia nīrāha riwān rīni mā nari riwān tāni tukwe, ti nāri nā mā sin sin ia nīrāha sāvānraha tīprānā uā nimwā rarā hāmri pen nāmri nari irā. Nāpīn kuvehi nānimen, hāuvehi mane, ³⁵ mhāuvān, mhāfate pen ia nīsui aposol me. Nānā aposol me hāuai, mhāuvei pen m nārmama sāmāme nari riwān ti nīrāha.

³⁶ *Iārmama riti nāha ikīn nāghīn nā Josef. In iāmā Isrel sā ruku pen ia kwānākwus sāvāi Livae. Rīnātui ia tānā āmweris nāha Saepras. Aposol me hāsegi pen nāghīn sā vi mā Panapas. Nīpwrai nāgkiariēn nāha in i mā Iāmā sā Ramārpwi Āknekīn Nārmama. ³⁷ Josef i rāmri pen nāmri nari ia tīprānā sāvānhi. Nāpīn kuvehi nānimen, ruvehi mane, mevān, mīfate pen ia nīsui aposol me.

5

Ananaeas mine pran sāvānhi Safaera

¹ Mātā iārmama riti nāghīn nā Ananaeas mīne pran sāvānhi Safaera krouāmri pen nāmri nari ia sāvānrau tīprānā. ² *Nāpīn kuvehi nānimen, krouvehi mane, rouni pāri mā trouvehi raka nīpārīn sāvānrau. Kurirā irā Ananaeas ruvehi nīpārīn a, mevān, mīfate pen ia nīsui aposol me, mameikuā mā mane me pam nāha rauvei pen.

³ Pita rīni mā, “Ananaeas, rāfo ikāsēni Setan ruvehe mukuār ia rerīm, mamō ikameikuā ia Nānimwīn Ikinan? Nāmri tīprānā sā kuvei pehe mik, rāfo ikākwtāmhiri nīpārīn sām? ⁴ Nāpīn ikāpwāh nāmri penien ihi nāmri nari irā, tīprānā ramo ihi sām irā. Nāpīn ikuvehi mane, ia nāpīn nāha mwi mane nāha ramo ihi sām irā. Mātā rāfo rerīm rīrhi mā tiko noien i? Ikāpwāh neikuāien ia nīrak, mātā ikeikuā ia Kumwesān.”

⁵⁻⁶ Nāpīn Ananaeas rīregi nāgkiariēn nāha, tākwātākwuni a mwi rīmwei memhā. Ntāmaruā me nepwīn hāskāmter, mhāvegi nīpwrān, mhāuvehi mhāier, mhāuvān mhānimwi. Nārmama me hāregi hāhekīr.

⁷ Nāpīn aōa kahar rukurāu, pran sāvāi Ananaeas ruvnmwā pehe, mātā rāpwāh nukurānien mā sāvānhi iārman ruvāmhā. ⁸ Pita rīni pen tukwe in mā, “Tiko mīni pehe ro tukw iou i mā nāmri tīprānā sā kuvei pehe m kīmirāu, in pam i?”

Mīregi Safaera rīni mā, “Ouah, nāmri tīprānā ihi nāha?”

⁹ Mātā Pita rīni pen tukwe in mā, “Rāfo kīmirāu iārman sām irouni pāri mā tirouni mā mane me pam i? Ikukurān mā ko ikeikuā ia Nānimwīn sāvāi Iārimānu? Ātā ro! Nārmama sāmāme hāmānimwi sām iārman, irāha fwe ia kwāruā. Tuhāuvehi mwi ik, mhāuvān fwe irā.”

¹⁰ Tākwātākwuni a Safaera rīmwei ia nīsui Pita memhā. Nāpīn ntāmaruā me hāuvnmwā pehe, hātā ramāmak muvāmhā. Nānā hāuvehi, mhāier, mhānimwi ia nīkare sāvānhi iārman. ¹¹ Nakalasia me mīne nārmama sāmāme hāregi nāri nāha, irāha pam hāhekīr asori.

Aposol me kamho nīmtātien me

* **4:32:** Wok Me 2:44 * **4:33:** Wok Me 2:47 * **4:34:** Wok Me 2:45 * **4:36:** Wok Me 11:22-26, Wok Me 13:2-3 * **5:2:** Wok Me 4:34-35

12 *Ia nəpɪn nəha aposol me kamhəvən ia reri nərmama me, mamho nɪmtətien me rɪpɪk mɪne narɪmnari me rɪpɪk nərmama hətoni mhərkərinari irə. Ia nəpɪn me nərmama səməme kamhəni nɪpərhienien ia Iesu kamhousəsɪmwɪn irəha me ia vrandə səvəi Solomon ia nɪmwə səvəi Kumwesən. 13 Nəpɪn nərmama əpnəpen a hətoni irəha, həgnəgɪni irəha, mətə həpwəh nəvənien ipaka, tɪ nəri nə mə həhekɪr. 14 *Mətə nərman me həpɪk mɪne nɪpran me həpɪk kamhəuvehe tɪ Iesu Iərimənu, mamhəni nɪpərhienien irə. 15 Aposol me kamho nɪmtətien me rɪpɪk ia Jerusalem. Ro pen nərmama me kamhəuvehi nərmama səməme nɪmhəien rarə ia nɪrəha, mhəuvehi, mhəuvən fwe ia suatuk, mhəmri pen irəha ia təkure nɪkəukəu me mɪne kafete me. Irəha kamho iamɪnhi irə mɪnuə Pita ruvehe mukurəu mətə nənɪmwɪn a trukurəu pen ia nɪrəha, nənə irəha həuvehe mhəsənɪn. 16 *Nərmama me fwe ia rukwənu me ipaka tɪ Jerusalem, irəha mwi kamhəuvehi nərmama me səvənraha səməme nɪmhəien rarə ia nɪrəha mɪne səməme nənɪmwɪn ərəha me kamharə ia nɪrəha, kamhəuvehi irəha, mhəuvehe, nənə aposol me ho irəha pam həuvehe mhəsənɪn.

Nəmə asori me kamhometə aposol me

17 *Ia nəpɪn nəha pris asori anan mɪne Satusi me nəpwɪn housəsɪmwɪn pəri irəha me. Rerɪnraha ramrhi ərəha aposol me səvəi Iesu. 18 Mo pen həkwətəmhiri irəha, mhəuvehi puvnɪmwə irəha ia kalapus. 19 *Mətə ia nəpɪn irə agelo riti səvəi Iərimənu ruvehe məsevər ia təpɪnhə me səvəi nɪmwə nəha, miri irəpw aposol me, mɪni pen tɪ nɪrəha i mə, 20 “Tihəuvən mhərəer ia nɪmwə səvəi Kumwesən, mamhəni irəpw tɪ nərmama me nəgkiariien me pam ia nɪkəren səvəi nɪmɪruien vi i.”

21 Ia nəpɪn rɪnamran həuvən fwe ia nɪmwə səvəi Kumwesən mamhatən nərmama rosi agelo rɪməni pen tukunraha i.

Nəpɪn pris asori anan mɪne in me nəpwɪn həuvehe, housəsɪmwɪn nəmə asori me səvəi nəkur Isrel. Nəmə asori me nəha hərhi pen nərmama nəpwɪn mə tuhəuvən fwe kalapus, mhəuvehi aposol me, mhəuvehi mhəuvehe. 22 Mətə nəpɪn nərmama me nəha kərhi pen irəha həuvən ia kalapus, həpwəh nətonien aposol me. Nənə hərərig, mhəni pen tɪ nəmə asori me i mə, 23 “Kɪmaha iahəuvən mhətoni kalapus rəsɪsəg əknekɪn. Nərmama səməme kamhətui tɪ kwopun nəha kamhərəer tukuahag pam ia kwəruə me. Mətə nəpɪn həsevər ia təpɪnhə, kɪmaha iahəuvnɪmwə, mətə nərmama me nəha həiəwən.”

24 Nəpɪn pris asori me mɪne iəmə asori səvəi naruaɡən me səməme kamhətui tɪ nɪmwə səvəi Kumwesən həregi nəgkiariien nəha, nətərigien səvənraha rəvsəusɪni pik tɪ aposol me. Həreirei mə nəfe ro irəha.

25 Ia nəpɪn nəha iərmama riti ruvnɪmwə pehe, mɪni pen tɪ nɪrəha i mə “Nəmə me nəha hiənəsɪsəg tukuahag ia nɪrəha, irəha fwe ia nɪmwə səvəi Kumwesən kamhəhatən nərmama me.” 26 *Nənə iəmə asori səvəi naruaɡən me səməme kamhətui tɪ nɪmwə səvəi Kumwesən rɪskəmter, miri naruaɡən me nəpwɪn səvənhi, mhəuvən, mhəkwtəmhiri aposol me, mhəiri irəha mhəuvehe. Mətə həpwəh nousiien irəha, tɪ nəri nə mə həhekɪr nərmama me. Kamo nərmama me həkwɪ irəha ia kəruətərei.

* 5:12: Wok Me 2:43, 14:3 * 5:14: Wok Me 2:41, 21:20 * 5:16: Mak 6:56, Wok Me 19:11-12

* 5:17: Wok Me 4:1-2,6 * 5:19: Wok Me 12:7-10 * 5:26: Mat 14:5

27 Iräha häuvehi aposol me mhäuvehe, mhärpwi irapw iräha ia nämri nämä asori me. Nänä pris asori anan rægkiari minraha, 28 *mini mä, “Iahäuväni pehe raka nägkiariien skai tukumiaha i mä tihäpwäh rä nahatänien närmama ia näghi iämä näha. Mätä hiänärui näkwamaha. Hätä ro. Täkwtäkwni näha närmama me pam ia Jerusalem häuväregi raka nägkiariien säkimiaha. Ræfo mä tihärükwi pehe nemhäien sävæi iämä näha ia kimaha.”

29 *Mätä Pita mine aposol me häni pen ti nämä asori me i mä, “Kimaha tahamäkeikei mho näkwai Kumwesän, ripko mhä näkwai närmama. 30 *Kimiaha hiänousi äpune Iesu ia noien näha hiäno irä, mhärükwi utä ia nei kamarkuau. Mätä Kumwesän sävæi kaha kupwän me säkitaha rino rätui mwi ia nemhäien sävänhi. 31 *Kumwesän i ruväuuehi utä raka in mukurei pen in ia näkaren mwatuk mä in iämä sä triri närmama mine iämä sä truvehimiru närmama. Kumwesän ro iamänha irä mä truvei pehe näpin m kitaha näkur Isrel. Trini minuä särärig ia noien äräha me säkitaha, Kumwesän trenouenou noien äräha me säkitaha, mäpwäh näripwinien. 32 *Kimaha iahänätä narimnari me näha, mamhävisau irapw mä ro näpärhienien. Nänimwin Ikinan sä Kumwesän rauvei pen m närmama sämämä hamo näkwan in mwi ramärer kimaha min.”

33 *Näpin nämä asori me häregi nägkiariien sävæi aposol me niemaha räpi iräha. Hänuä tuhousi äpune iräha. 34 *Mätä iämä asori riti näha ikin ia rerinraha näghin nä Kamaliel. In Farisi riti. In iahatän riti sä ramahatän Loa sävæi Moses. Närmama pam kamhäsiä in. In riskämter, mini pen ti naruagän me mä, “Tiho mhäuuehi nämä i mhäier. Pwäh kimaha iahägkiari ouihi a.” 35 Näpin aposol me häier irä, Kamaliel rægkiari pen m nämä asori me i mä, “Nämä Isrel, tihätärig amasan ti näfe hiamo ia nämä me i. 36 *Rerimiaha trirhi Teutas fwe kupwän.^a Rini mä in iärmama riti. Närmama häpik, ipaka ti 400, häuvän mhäkurirä i. Mätä kousi äpune iämä näha. Närmama sämämä kamho näkwan hävän kirkiri. Kusen sävänraha räsas miwän. 37 *Kurirä ikin, ia näpin sä kamävsini närmama me irä, Jutas iämä Kalili^b rärer miwi närmama häpik häuvän mhäkurirä i. Mätä in mwi kousi äpune. Närmama sämämä kamho näkwan hävän kirkiri. 38 Ro iamänhi irä iakuä takini pehe tukumiaha i mä, nämä me i hamärer ia nämritha ipwet, ramasan mä tihäpwäh iräha, mhäfi raka rægimiaha ia niräha. Trini minuä näri näha hamo ruku pen ti iärmama, träsas miwän. 39 Mätä trini minuä Kumwesän ramärer kurirä ia niräha, ko hiäpwäh nänisseien iräha. Tihätärig amasan ti näfe hiamo ia nämä me i. Kitaha säreirei, mätä räräha mä tihätä sas kurirä mä hiamousari m Kumwesän.”

40 *Ro iamänhi irä nämä asori me ho rosi Kamaliel rämäni pen ti niräha i. Häkwein mwi aposol me häuvnimwä pehe, mhärisi iräha, mhänise pen äknekän ti niräha mä tuhäpwäh nävisauien mwi m närmama ia näghi Iesu, nänä mhäfi raka rægänraha ia niräha.

* 5:28: Wok Me 4:18, Mat 27:25 * 5:29: Wok Me 4:19 * 5:30: Wok Me 3:15 * 5:31: Wok Me 2:33-34, Efes 1:20, Hip 2:10, 12:2 * 5:32: Wok Me 1:8 * 5:33: Wok Me 7:54 * 5:34: Wok Me 22:3 * 5:36: Wok Me 21:38 ^a 5:36: Teutas in iärmama riti rämäri närmama me sävänhi mä tuhävän mharuagän iräha näkur Rom. Ræpwäh nokeikeien mä näkur Rom tuhärimänu ia näkur Isrel. * 5:37: Luk 2:1-2 ^b 5:37: Jutas in iämä Kalili riti. Fwe kupwän rämäri närmama me sävänhi häuvän mharuagän iräha näkur Rom. * 5:40: Wok Me 4:18

⁴¹ *Aposol me hæier ia næmri næmæ asori me sævai nækur Isrel, mamhagian, ti næri næ mæ Kumwesæn rætæ iræha mæ hæmwhen ko naurisien minraha ti næghi Iesu. ⁴² *Nænæ ia næþin me kamhæuvæn fwe ia nimwæ sævai Kumwesæn, mamhæuvæn mwi ia nimwæ me, mamhæriþin, mamhahatæn nærmama me, mamhævisau minraha mæ Iesu in Kristo.

6

Nasituien me iræha pam sefen

¹ *Nærmama me sævai Iesu hæuvehe mhæþik mwi. Ia næþin næha nækur Isrel sëmæme kamhægkiari ia nægkiariien sævai nækur Kris hævisæ iræha nækur Isrel sëmæme kamhægkiari ia nægkiariien Hipru. Nækur Isrel sëmæme kamhægkiari ia nægkiariien sævai nækur Kris hæni mæ ia næþin me, næþin kauvei pen mane mine næveginien m nærmama me trasitu ia niræha, kipkuvei pen mhæ m niþran me sævænraha sëmæme nærman me sævænraha hæuvamhæ. ² Ro iamînhi iræ, aposol me twelef hækwain pen nærmama me sævai Iesu mæ iræha pam tuhæuvehe. Næþin hæuvehe, aposol me hæni pen ti niræha i mæ, “Kimaha iahamævisau irapw nægkiariien sævai Kumwesæn. Ripkatukwatukw mhæ mæ tahæpwæh wok næha mhæuvehe mhæsui raka næveginien. ³ *Ro pen piævmaha me, kimiaha tihærpwi rægimiahæ ia nærman me sefen ia kimiaha næghinraha ramanas, rerinraha rukuær ia Nænimwîn Ikinan, nukurænien sævænraha ræpwæmwis. Kimaha tahævehi utæ iræha mæ tuhæui raka næveginien. ⁴ Mætæ wok sækimaha tahamæfwaki, mamhævisau irapw nægkiariien sævai Kumwesæn ia næþin me.”

⁵ *Nærmama me pam sævai Iesu rerinraha ragien ti nægkiariien næha sævai aposol me. Hærpwi ræginraha ia Stifen, iærman riti nahatætæien sævænhi riskai, rerin rukuær ia Nænimwîn Ikinan. Hærpwi mwi ræginraha ia Filip, mine Prokoras, mine Nikanor, mine Timon, mine Pamenas, mine Nikolas, iæmæ Antiok. Ripko mhæ in iæmæ Isrel, mætæ ramaræ ia naræien sævænraha. ⁶ *Iræha hæiri nærman me næha sefen, mhæuvehe, mhærer ia næmri aposol me. Aposol me hæmrutæ ræginraha ia niræha, mæfwaki minraha.

⁷ *Ia næþin næha nægkiariien sævai Kumwesæn rauviris mamevæn. Nærmama me sævai Iesu fwe Jerusalem hæuvehe mhæþik mwi. Pris me nepwîn hævehi nahatænien sævai Iesu, mhahatætæ iræ. Pris me næha hæþik kwopti.

Nækur Isrel hækwætæmhiri Stifen

⁸ *Stifen in iærmama riti Kumwesæn rauvei pen niskaiien min, mamasitu iræ ia namasanien sævænhi. Næþin riti Stifen ramavæn ia reri nærmama, mamø nimtætien asori me mine narimnari me nærmama hætoni, hamærkæri asori nari iræ. ⁹ *Mætæ nærmama me nepwîn næha ikin. Iræha nærmama sævai nimwæfwaki riti sævai nækur Isrel kani mæ Nimwæfwaki Sævai Nærmama Me Kinifi Raka Nari ia Niræha.^a Nepwîn hæuku pen fwe Saerin mine Aleksantria. Nepwîn mwi hæuku pen fwe

* 5:41: Mat 5:10-12, 1Tes 4:13 * 5:42: Wok Me 9:22, 17:3 * 6:1: Wok Me 4:35 * 6:3: 1Tim 3:7 * 6:5: Wok Me 8:5 * 6:6: Wok Me 13:3, 14:23 * 6:7: Wok Me 2:41, 16:5 * 6:8: Wok Me 2:43 * 6:9: 2Tim 1:15 a 6:9: Nærmama me næha sëmæme kamhæfwaki ia nimwæfwaki næha iræha nækur Isrel. Fwe kupwæn kamoslef ia niræha, nænæ kinifi raka nari ia niræha. Hæþko mhæ mwi slef ia niræha.

Silisia mine Esia. Iräha häskämter mamhousari m Stifen. ¹⁰ *Mätə rəknekün ti niräha. Ko häpkousi tärini mhə nägkiariien sävənhi, ti näri nä mä Nənimwin Ikinan rauvei pen nukuränien min.

¹¹ *Ro iamınhi irə härəku pen nərmama nepwin mə tuheikuə irə. Nərmama me nəha häskämter, mhəni mə, “Kimaha iahəregi iamə i raməgkiari ərəha ia Moses mine Kumwesən.”

¹² Nəpin nərmama me mine nəmə asori me sävənraha mine nahatən me sävəi Loa häregi nägkiariien nəha, niemaha rəpi iräha. Həuvən ti Stifen, mhəkwtəmhiri, mhəuvehi mhəuvən, mhərpwi irapw in ia nəmri nəmə asori me sävəi nəkur Isrel. ¹³ *Iräha härpwi irapw nərmama nepwin mə tuheikuə ia Stifen. Nərmama me nəha hənı mə, “Ia nəpin me iamə i ramini ərəha kwopun ikinan i mine Loa sävəi Moses. ¹⁴ Iahəregi rini mə Iesu nəha iamə Nasaret in trousi testesi nimwə sävəi Kumwesən, mərarki narəien sə Moses riməuvei pehe m kitaha, məmri səpə riti.”

¹⁵ Nəmə asori me pam sävəi nəkur Isrel haməkure ia nousəsımwinien sävənraha, mamhəti pen mamhətə Stifen, mhətoni mə nənimen rəmwhen ia nəmri agelo riti.

7

Nəvisauien sävəi Stifen

¹ Ia nəpin nəha pris asori anan rini pen ti Stifen i mə, “Rəfo irə? Nəgkiariien i ro nıpərhiennien?”

² *Miregi Stifen rini mə, “Piak me mine tata me, häregi ro. Fwe kupwən, nəpin kaha kupwən səkitaha Epraham ripkevən mhə ihi fwe Haran, Kumwesən asori rier irapw tukwe fwe Mesopotemia, ³ *mıni pen tukwe in mə, “Tikier ia tənə imwam mine nəkur imwam, mier mevən fwe ia tiprənə takahatən ik irə.”

⁴ *Epraham rier ia tənə Koltia,^a mevən marə fwe ia taon nəha Haran. Nəpin sävənhi tata remhə, Kumwesən rərui irapw mwi in ruvehe marə ia tiprənə i sə hiamarə irə ipwet mine. ⁵ *Mətə ia nəpin nəha Kumwesən ripkuvei pen mhə tiprənə riti ia kwopun i mə tro sävənhi irə. Ripkuvei pen anan mhə kwənpərın riti min. Mətə rino promes a mə tripkuvei pen min mine nimwipwini me səmame tuhətui kurirə. Nəpin Kumwesən riməni promes nəha, tini Epraham ramiwən ihi. ⁶ *Nəgkiariien sə Kumwesən riməni pen ti Epraham i ro iamınhi irə: ‘Nimwipwim me tuhəuvən mharə ia tiprənə sävəi nərməpə. Nəkur ia kwopun nəha tuhəuvehi pen wok skai mınraha, mhometə iräha meste nuk fo hantret.’ ⁷ *Kumwesən rarə mını mwi mə, ‘Mətə iou takərpwin noien ərəha sävəi nəkur me nəha nimwipwim me tuhowok skai mınraha. Kurirə irə nimwipwim me tuhəier ia tənə nəha, mhəuvehe, mhəfwaki pehe miou ia kwopun i.’ ⁸ *Ia nəpin nəha Kumwesən rini mə Epraham mine kwənəkwus me sävənhi tukaməkeiki kuvəhi ninhum mınraha. Noien nəha rahatən pen promes nəha Kumwesən riməuvei pen m Epraham. Kurirə irə tini Epraham rətui, nəghin nə Aesak. Nəpin ruvehi nəpin eit sävənhi, sävənhi tata ruvehi ninhum min. Nənə Aesak rərəhi Jekop. Nənə Jekop rərəhi nərman me iräha pam twelef. Iräha me nəha kaha kupwən me səkitaha.

* 6:10: Luk 21:15 * 6:11: Mat 26:59-61 * 6:13: Jer 26:11 * 7:2: Jen 11:31 * 7:3: Jen 12:1 * 7:4: Jen 11:31-12:5 a 7:4: Koltia nəghin riti mwi Pabilon. * 7:5: Jen 12:7, 15:18, Jen 17:8, Dut 2:5 * 7:6: Jen 15:13-14, Eks 12:40 * 7:7: Eks 3:12 * 7:8: Jen 17:9-14, Jen 21:4

⁹* Kaha kupwən me nəha səkitaha, rerinraha ramrhi ərəha piəvnraha Josef. Həuvehi pen in ia rəgi nərmmama me nepwin, mhəuvehi mane irə. Nərmmama me nəha həuvehi Josef, mhəuvən fwe Ijip. Ia kwopun nəha Josef ramowok slef, mətə Kumwesən ramarə tukwe, ¹⁰* mauvehi raka in ia nipəmpəmien me pam səvənhi. Nəpin Josef revən mərəer ia nəmri Fero, kig səvəi nəkur Ijip, Kumwesən ruvei pen namasanien mine nukurənien min. Ro pen Fero ruvei pen nasorien m Josef. Nənə Josef ruvehe mo in iəmə asori ramətui amasan ti nəkur Ijip, nənə mamətui amasan mwi ti narimnari me sə kamo ia nəkwai nimwə səvəi Kig Fero.

¹¹* Kurirə ikin nəpin səvəi nukumhə ruvehe muvehi pam nəkur Ijip mine nəkur Kenan, mamə nərmmama həmisə pik. Kaha kupwən me səkitaha hənamətui sənənraha nəveginien, mətə ruvəivən. ¹²* Nəpin Jekop riregi nəvisaiuen mə nəveginien fwe Ijip, rərhi pen kaha kupwən me səkitaha mə tuhəuvən fwe ikin. Ro səvi ti nirəha ti nevənien ia kwopun nəha. ¹³* Nəpin irəha həuvən səro kəru irə, nənə Josef rini pui in ti piəvni me, nənə Kig Fero ruvehe mukurən nərmmama ia kwənəkwus səvəi Josef. ¹⁴* Kurirə irə Josef rərhi pen nəgkiariien revən ti səvənhi tata Jekop irəha nərmmama me pam ia kwənəkwus səvənhi mə tuhəuvehe fwe Ijip. Irəha pam sefenti-faef nərmmama. ¹⁵* Nəpin Jekop riregi nəgkiariien nəha, reiwaiu mevən fwe Ijip. Kurirə ikin in mine kaha kupwən me səkitaha hemhə fwe ikin. ¹⁶* Nənə həuvehi nipwranraha mhərərīg mhəuvən fwe taon nəha Sekem, mhənimwi irəha fwe ikin ia nipəg riti sə Epraham riməuvehi nənimen ti nipwnəti iəmə asori riti nəghin nə Hamor.

¹⁷* Ruvəuvehe ipaka ti nəpin nəha Kumwesən truvei pen tiprənə m kaha kupwən me səkitaha rəmwhen rino promes m Epraham fwe kupwən. Ia nəpin nəha nərmmama me səkitaha fwe Ijip həuvehe mhasori mhəpik. ¹⁸* Nənə kig əpə ruvehe mərīmənu ia nəkur Ijip, mətə rinəpkukurən mhə Josef. ¹⁹* In reikuə ia kaha kupwən me səkitaha, mamərhiərhi irəha mə tuhərui irəpəw nəkwərəkəwərha me sə həpkətui a i mə tuhemhə.

²⁰* Ia nəpin atukwatukw nəha Moses rətui. In ramasan pik ia nəmri Kumwesən. Səvənhi tata mine mama krouətui amasan tukwe ia nəkwai nimwə səvənrau meste in ruvehi məkwə kahar. ²¹* Nəpin irəu krouəmri irəpəw iruə, prən ouih səvəi Kig Fero rətoni, mərəhi səvənhi, mətui amasan tukwe rəmwhen mə in tini anan. ²² Kinahətən Moses ia nukurənien me pam səvəi nəkur Ijip. Səvənhi nəgkiariien mine wok krouəsanin.

²³ Nəpin Moses reste nuk foti, rerin rirhi mə trevən mətoni piəvni me nəkur Isrel. ²⁴* In revən mətoni iəmə Ijip riti ramousi piəvni riti, mətə ripkatukwatukw mə tro irə iamınha irə. Ro pen Moses revən mə trasitu ia piəvni, mərəpwin pen noien səvəi iəmə Ijip ramo. Rousi iəmə Ijip nəha, mousi əpune. ²⁵ Moses rerin rirhi mə piəvni me tuhətoni mhəukurən mə Kumwesən ramərhi pen in mə truvehi raka irəha ia rəgi nəkur Ijip. Mətə irəha həpkətə sas mhə irə. ²⁶ Kini rakwakwi irə Moses revən mwi mətoni

* **7:9:** Jen 37:11,28, Jen 39:1-3, Jen 39:21-23 * **7:10:** Jen 41:37-44, Sam 105:21 * **7:11:** Jen 41:54 * **7:12:** Jen 42:1-5 * **7:13:** Jen 45:1-4,16 * **7:14:** Jen 45:9-11, Jen 46:27 * **7:15:** Jen 46:1-7, Jen 49:33 * **7:16:** Jen 23:2-20, Jen 33:19, Jos 24:32 * **7:17:** Eks 1:7 * **7:18:** Eks 1:8 * **7:19:** Eks 1:10-22 * **7:20:** Eks 2:2, Hip 11:23 * **7:21:** Eks 2:3-10 * **7:24:** Eks 2:11-15

iāmə Isrel kəru krouousi irau me. In revəŋ mə trəmri nəməriniuen ti nirau i, mini mə, 'Iəmənmi kimirau piəvmirau me a. Rəfo irouousi kimirau me?'

²⁷ Mətə iāmə sə ramousi ərəha anan piəvni rəsua raka Moses, mini mə, 'Sin riməuvehi utə ik mə tikərimənu ia kimaha məkiri noien səkimaha? ²⁸ Rosi ikuə tikousi əpune iou rəmwhen ikinousi əpune iāmə Ijip nərineiv?' ²⁹ *Nəpin Moses riregi nəgkiariien nəha, rap fwe Ijip, mēvən mo in iərmama pwispwis ia tənə Mitia. Ia kwopun nəha tini kəru krouətui, iərman mi.

³⁰ *Kurirə irə nuk foti rukurau, nənə agelo riti səvəi Kumwesən rier pen ti Moses i fwe ia kwopun akwesakwes ikin, ipaka ti təkuaer Sinae, mamərer ia nei riti napw rauək irə, mətə ripkahi əmwesi mhə. ³¹ Moses rətoni nei nəha rərkərinari irə. Nənə nəpin revən ipaka tukwe mə trəspau irə, reri Iərimənu ruvehe, mini mə, ³² 'Iou Kumwesən səvəi kaha kupwən me səim. Kumwesən səvəi Epraham mine Aesak mine Jekop.' Moses riregi, mətə rehekir mətəmmwin, məpwəh nəti penien mətoni.

³³ Nənə Iərimənu rini pen tukwe in mə, 'Uvehi raka səim put, ti nəri nə mə tiprənə nə iakamərer ikin ro ikinan i. ³⁴ Iou iakinətə raka nərmama me səiou fwe Ijip. Kamometə irəha. Iakuvəregi raka nasəkien səvənraha. Nənə iou iakeiwaiu irapw pehe i mə takuvehi raka irəha ia rəgi nəkur Ijip. Tiko muvehe, təkwtəkwuni takərhi pen ik ikevən fwe Ijip.'

³⁵ In nəha Moses sə kupwən nəkur Isrel həpwəh nokeikeiien in, mhəni pen tukwe in mə, 'Sin riməuvehi utə ik mə tikərimənu ia kimaha məkiri noien səkimaha?' Mətə Moses nəha in nəha Kumwesən rərhi pen agelo riti səvənhi rier pen tukwe ia kwəti nei, mərhi pen in revən mə trərimənu ia nəkur Isrel, muvehi raka irəha ia rəgi nəkur Ijip. ³⁶ *Moses nəha riri irəha mhəier ia Ijip, mhəuvən fwe ia Təsi Əruverəv, mhəuvən mharə nuk foti fwe ia kwopun akwesakwes ikin. Nənə ia kwopun me nəha ramo nimtətien me mine narimnari me nərmama hətoni hamərkərinari irə.

³⁷ *Moses nəha in nəha riməni pen ti nəkur Isrel i mə, 'Kumwesən truvehi utə profet riti rəmwhen ruvehi utə iou. Profet nəha truku pen ia kimiaha in piəvimiaha riti.'^b ³⁸ *Moses nəha in nəha ramarə irəha nəkur Isrel nəpin kamhavən fwe ia kwopun akwesakwes ikin. In ramarə irəha kaha kupwən me səkitaha nəpin agelo nəha rəgkiari min ia Təkuaer Sinae. Kumwesən ruvei pen nəgkiariien sə ramiru m Moses mə truvei pehe m kitaha.

³⁹ *Mətə kaha kupwən me səkitaha həpwəh nokeikeiien mə tuho nəkwai Moses. Həsua karen in. Nənə rerinraha rinamrhi Ijip. Hokeikei mə tuhərərig mhəuvən fwe ikin. ⁴⁰ *Ro pen həni pen ti Eron i mə, 'Tiko kumwesən me nepwin, pwəh həiri kitaha, ti nəri nə mə səreirei mə Moses nəha riməiri raka kitaha ia tənə Ijip ruvəwəku.' ⁴¹ *Ia nəpin nəha irəha ho nənimwi kau riti. Nəpin həno pam, həpeki pehe nərimiru me mə tuhousi əpune irəha mhəuvei pen m nənimwi kau nəha. Irəha haməgnəgini nəri nəha həno ia rəginraha. ⁴² *Ro iamini irə Kumwesən ruvehi pen təkutan minraha, məpwəh irəha həuvən mhəfwaki pen m meri, məkwə, mine

* 7:29: Eks 2:21-22, Eks 18:3-4 * 7:30: Eks 3:1-10 * 7:36: Eks 7:3, 14:21, Nam 14:33

* 7:37: Wok Me 3:22 ^b 7:37: Profet nəha Moses riməni mə tripkuvehe in nəha Iesu. Əvsini mwi Dut 18:15. * 7:38: Eks 19:3, Dut 5:5, 9:10, Wok Me 7:53 * 7:39: Nam 14:3 * 7:40:

Eks 32:1,23 * 7:41: Eks 32:2-6 * 7:42: Jer 19:13

kəmähau me. Rəmwhen ia nægkiariien i kìmərai pen ia nəkukuə səvəi profet me rani:

‘Nəkur Isrel. Ia nəp̄in nəha hiənarə nuk foti fwe kwopun akwesakwes ikin,

nərim̄iru me səməme hiamousi əpune, mamhəmri utə ia təkure nifata, hiəuvei pehe miou uə rekəm?

Rekəm. Hiəpwəh nuvei peheien miou.

⁴³ Mətə hiaməuvehi nimwə tapolen səvəi kumwesən nəha Molek, mine kəmähau səvəi kumwesən nəha səkimiaha Refan.

Irau mi nəha kumwesən eikuə mi sə hiəno ia rəgimiahaha mə ti-haməfwaki pen m̄inrau.

Kimiaha hiamo iam̄inhi ro pen takuvehi raka kimiaha ia tiṗrənə səkimiaha hiəuvən ia nikare Pabilon.’

⁴⁴ *Fwe ia kwopun akwesakwes ikin, Kumwesən r̄iməni pen ti Moses i mə traməkeikei mo nimwə tapolen riti. Moses ro, mesi pen atukwatukw rəmwhen ia Kumwesən r̄ino rətoni. Kurirə ikin kaha kupwən me səkitaha həuvehi nimwə tapolen nəha mamhəuvən. ⁴⁵ *Nəp̄in Josua riri kaha kupwən me səkitaha mə tuhəuvehe mhəuvehi raka tiṗrənə ia rəgi nəmə Kenan, həuvehi nimwə tapolen nəha, mhəuvehi mhəuvehe. Irəha kənamhəuvehe ia Kenan, Kumwesən raməkoui irapw nəmə ikin. Nimwə Tapolen nəha raməmak iam̄inhi meste nəp̄in səvəi Kig Tevit. ⁴⁶ *Kig Tevit nəha Kumwesən r̄er̄in ragien tukwe. In r̄ini pen ti Kumwesən i mə, ‘Ik Kumwesən səvəi Jekop. Ko ikəsəni iou iako nimwə riti sə tikamarə irə?’

⁴⁷ *Mətə Kumwesən rəpwəh nəsəniien. Kig Tevit riṗko mhə nimwə riti səvəi Kumwesən. Solomon ro.

⁴⁸ Mətə kitaha səukurən mə Kum wesən sə rasori anan, in riṗkarə mhə ia nəkwaī nimwə me səməme nər̄mama həno ia rəginraha. Rəmwhen ia nægkiariien i Profet Aesea r̄iməni mə,

⁴⁹ ‘Neiai in jea səiou sə iakaməkure irə mamərimənu.

Tiṗrənə in nəri sə iakamərpwi utə tiṗage nisuk mi irə.

Kimiaha ko hio nimwə riti mə takarə irə?

Kimiaha ko hio kwopun riti mə takapwis ikin?

⁵⁰ Həni ro, sin r̄ino narimnari me pam i?

Iou əpa Kumwesən iakino.’”

⁵¹ *Stifen r̄ini pen ti nəmə asori me i mə, “Kimiaha i kəmkapwəmiaha riskai. Nətərigien səkimiaha riṗitəv hiəmwhen ia nər̄mama səməme həreirei Iərimənu. Hiəṗkreḡi mhə nægkiariien səvənhi. Hiamo rəmwhen kaha kupwən me səkimiaha. Ia nəp̄in me hiamənise nəfe nari Nənimw̄in Ikinan rani pehe tukumiaha i. ⁵² *Rəfo? Profet riti nəha ikin kaha kupwən me səkimiaha həṗkometə mhə in? Rekəm! Həm̄wəki pam irəha, mhousi əpune səməme haməkupwən mhəni irapw mə Iəmə Atukwatukw riti truvehe. Nənə nəp̄in Iəmə Atukwatukw nəha ruvehe, kimiaha hiəuvei pen in ia rəgi nəmə Rom. Ia noien nəha hiouisi əpune in. ⁵³ *Kimiaha hiəuvəuvehi raka Loa səvəi Kumwesən sə nagelo me həuvei pehe fwe kupwən, mətə hiamərui Loa nəha ia nəp̄in me.”

Kəkwi əpune Stifen ia kəruətərei

* 7:44: Eks 25:40 * 7:45: Jos 3:14-17, Jos 23:9, 18:1 * 7:46: 2Saml 7:1-16, Sam 132:1-5

* 7:47: 1King 6:1 * 7:51: Eks 32:9, Jer 9:26, Aes 63:10 * 7:52: 2Kron 36:16, Mat 23:31

* 7:53: Wok Me 7:38, Kal 3:19, Hip 2:2

54 *Nəp̄in nāmə asori me səvəi nəkur Isrel həregi Stifen raməgkiari, niemaha rəpi pik irəha. Kamhahi tərini rev̄inraha tukwe. 55 *Mətə Stifen rerin ruvehe mukuər ia Nənimw̄in Ikinan. Rəkwətə ia nimagouagou, mətōni nukuraanien asori ruku pen ia kwopun Kumwesən ramarə ikin, mətōni mwi Iesu ramərer ia nikare Kumwesən mwatuk. 56 *Stifen rini mə, “Hətōni ro. Kəpuapen reitehi. Iakamətə Iəmətī Iərmama fwe ia neiai ramərer ia nikare Kumwesən mwatuk.”

57 Mətə nāmə asori me səvəi nəkur Isrel hasək əpwəmwis, mho tukuahag nəkwəreginraha. Irəha pam haiu, mhəuvən mə tuhəkwtəmhiri Stifen. 58 *Irəha həkwətəmhiri Stifen, mhəuvehi, mhəier ia Jerusalem, mənəmhw̄i in ia kəruətərei mə tremhə. Nərmama səməme haməuəsi Stifen həpeki raka karkahu əpwəmwis me səvənraha, mhəfate pen ia nisui iərmama riti nəghin nə Sol.

59 *Nəp̄in kamhəkwi Stifen, raməfwaki m̄ini mə, “Iesu Iərimənu, tikuvehi nənimw̄ik.” 60 *Kurirə irə rinimwi nukurhun mi, məkwein əpwəmwis, m̄ini mə, “Iərimənu, tikəpwəh nərpwinien noien ərəha i irəha kamho ia nirak.” Nəp̄in rini iam̄inhi irə, in remhə.

8

1-2 *Sol rerin ragien a mə irəha housi əpune Stifen iam̄inhi. Nəp̄in Stifen ruvamhə raka, nāmə əfwaki me nepw̄in hənimwi n̄ipwran mhasək asori tukwe.

Kinamometə nərmama me səvəi Iesu fwe Jerusalem

Ia nəp̄in nəha nərmama me nepw̄in həskəmter, mənəmhw̄etə asori nakalasia me fwe Jerusalem. Ro pen nakalasia me pam hap kirkiri mhəuvən fwe ia kwopun me ia tənə Jutia mine Sameria. Aposol me əpa kamharə fwe Jerusalem. 3 *Sol mwi ramosari mə trouraha nakalasia me, mauvnmwə ia nimwə me kuatia kuatia, maməkwtəmhiri nərmama mine n̄ipran, mauvehi puvmwə irəha ia kalapus.

Filip raməvisau irapw nəgkiariien amasan səvəi Iesu fwe Sameria

4 *Mətə irəha nəha hənap kirkiri, mamhəuvən ia kwopun me, mamhəvisau irapw nəgkiariien amasan səvəi Iesu. 5 Filip reiwaïu pehe ia taon riti fwe Sameria, maməvisau irapw Iesu Kristo m nərmama me fwe ikin. 6 Nərmama pam kamhətərig amasan ti nəfe Filip rani, ti nəri nə mə raməgkiari mamō n̄imtətien me. 7 *Nərmama həpik nənimw̄in ərəha me həier ia nirəha, mamhasək əpwəmwis. Nərmama həpik mwi nisunraha me hemhə, ko həpkavən mhə, həuvehe mhəsanin. 8 Ro pen nəkur ia taon nəha rerinraha ragien asori.

9 Mətə iərmama riti nəghin nə Saemon, rinərə tui kwopti ia taon nəha, mamō n̄imtətien me ia n̄iskaiien səvəi nəremhə me, mamō nəkur Sameria nənimenraha ramier. Saemon rani mə in iəmə asori. 10 Nəkur Sameria me pam kamhətərig ia nəgkiariien səvənhi. Nəkwərhw̄akwərha me men meste nāmə asori me kamhəni mə, “Iəmə i rauvehi n̄iskaiien səvəi kumwesən nəha kani mə kumwesən asori.” 11 Irəha kamhətərig ia nəgkiariien səvəi Saemon, ti nəri nə mə nəp̄in r̄ipik ramo n̄imtətien me ia n̄iskaiien səvəi nəremhə me, mamō nənimenraha ramier. 12 Mətə nəp̄in

* 7:54: Wok Me 5:33 * 7:55: Mat 22:44, Wok Me 2:33-34, Wok Me 5:31 * 7:56: Kol 3:1

* 7:58: Wok Me 22:20 * 7:59: Sam 31:5, Luk 23:46 * 7:60: Luk 23:34 * 8:1-2: Wok

Me 7:58, 8:4, Wok Me 11:19 * 8:3: Wok Me 9:1,13, 22:4, Wok Me 26:9-11 * 8:4: Wok Me 6:5

* 8:7: Mat 10:1, Mak 16:17

Filip raməvisau irapw Iesu Kristo mine nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə, nərman me mine nīpran me həni nīpərhiēnien ia nəgkiariēn amasan səvənhi. Nənə ko paptəes ia nirəha. ¹³ Saemon in mwi rini nīpərhiēnien ia nəgkiariēn səvəi Filip. Nəpīn kīno raka paptəes irə, Saemon rukurirə ia Filip, mamətōni nīmətāien me mine narimnari asori me Filip ramo ia nīskaiēn səvəi Kumwesən. Nəpīn rətōni, nənimen rier.

¹⁴ Kurirə irə, nəpīn aposol me fwe Jerusalem həregi mə nəkur Sameria həuvəni raka nīpərhiēnien ia nəgkiariēn səvəi Kumwesən, hərhi pen Pita mine Jon mə trouevən rouətə irəha. ¹⁵ Irau kroueiwau pen fwe Sameria, rouəfwaki ti nirəha mə irəha tuhəuvehi Nənīmwin Ikinan, ti nəri nə mə ¹⁶ Nənīmwin Ikinan ripkeiwau mhə ihi ia nirəha. Mətə kīno paptəes əpa ia nirəha ia nəghi Iesu Iərimənu. ¹⁷ *Nəpīn Pita mine Jon krouəmrutə rəginrau ia nukwənenraha, həuvehi Nənīmwin Ikinan.

¹⁸ Saemon rətōni mə aposol mi nəha krouəmrutə rəginrau ia nukwənenraha, nənə Kumwesən ruvei pen Nənīmwin Ikinan mīnraha. Ia nəpīn nəha rətōni, Saemon ruvehi mane mə truvei pen mīnrau, ¹⁹ mīni mə, “Rouvei pehe mwi nasorien nəha miou. Iakokeikei mə takəmrutə rəgik ia nukwəne nərmana pwhə irəha həuvehi Nənīmwin Ikinan.”

²⁰ Miregi Pita rini pen tukwe in mə, “Pwhə kimirau mane səim irouen ia napw, ti nəri nə mə ikuə tikuvehi nəmri nəri sə Kumwesən rauvei pen auər a m nərmana. ²¹ *Ikiwən ia wok i səkimaha, ti nəri nə mə nətərigien səim ripkatukwatukw mhə ia nəmri Kumwesən. ²² Tikəpwhə noien ərəha i ikamo, məfwaki m Iərimənu, mərəs mə ko in renouenou nərəhaien səim, məpwhə nərpwinien nətərigien ərəha i ikuə tiko. ²³ *Iakini iamīnhi irə, ti nəri nə mə iakətə mə rerim ramakres pik. Nərəhaien rinərkwi ik.”

²⁴ Miregi Saemon rini mə, “Kimirau tirouəfwaki miou, rouəres Iərimənu mə narimnari me i irauni tuhəpwhə nesteien iou.”

²⁵ Kurirə ikin Pita mine Jon krouni irapw nəgkiariēn səvəi Iərimənu ia taon nəha, rouni mə ro nīpərhiēnien i. Nəpīn krouni sampam, krouərīg rauevən fwe Jerusalem. Ia suatuk krauəvisau irapw nəgkiariēn amasan səvəi Iesu m nərmana me ia rukwənu me ia tənə Sameria.

Filip mine iəmə Itiopia riti

²⁶ Ia nəpīn nəha agelo riti səvəi Iərimənu rini pen ti Filip i mə, “Tikərer, mevən fwe prehi^a meste suatuk sə raku pen ia Jerusalem meiwau pen fwe Kasa.” (Suatuk nəha rukurau ia kwopun akwesakwes ikin.)

²⁷ *Filip rərer mamevən, mətōni iəmə Itiopia^b riti. Iəmə nəha in Yunik^c riti. In iəmə asori. Ramətui amasan ti mane səvəi Kantis, prən asori sə ramərimənu ia nəkur Itiopia. Iəmə nəha ruvavən raka fwe Jerusalem məfwaki m Kumwesən, ²⁸ nənə mīrərig mamevən fwe imwəni. In raməkure ia kat riti hos ravi, maməvsini nəkukuə nəha Profet Aesea rimərai. ²⁹ Nənə Nənīmwin Ikinan rini pen ti Filip i mə, “Tiko mevən ipaka ti kat nəha hos ravi.”

³⁰ Ro pen Filip raiu mevən ipaka tukwe, miregi iəmə nəha raməvsini nəkukuə nəha Profet Aesea rimərai. Nənə rəres pen in i mə, “Ikaməvsini nəkukuə nəha, mukurən nīpwrən uə rekəm?”

* 8:17: Wok Me 19:6 * 8:21: Sam 78:37 * 8:23: Hip 12:15 ^a 8:26: Uə “mevən fwe ia saot.” * 8:27: Aes 56:3-7 ^b 8:27: Itiopia tənə riti fwe Afrika. ^c 8:27: Nīpwrari nəgkiariēn nəha “Yunik,” in i mə “Iəmə sə kīnərai raka nənən.” Fwe kupwən kamo noien nəha ia nərman me səməme hamowok ipaka ti pran asori riti sə ramərimənu ia nərmana.

31 *Miregi iəmə nəha rini mə, “Iou takəfukurən nīpwrən? Iərmama riti riwən mə trəusiəre pui pehe miou.” Rini pen ti Filip i mə trəputə məkure irau min.

32 Nəgkiariien ia Nəkukuə Ikinan iəmə Itiopia nəha raməvsini in i mə: “Ho irə rəmwhen ia in sipsip riti, mhəiri, mhəuvən mə tuhousi əpune.

Rəmwhen ia kwəti sipsip sə kaməkihi raka nīmwherīn ramərer mamətərig a,
in mwi rəpwəh nəgkiariien.

33 Ho naurisien min, mhəuvei pen nərpwīnien riti sə rīpkatukwatukw mhə.

Iərmama riti riwən trəgkiari ia tīni me,
ti nəri nə mə housi əpune in, nīmīruien səvənhi rukwakwa a ia tīprənə i.”

34 Iəmə Itiopia nəha rini pen ti Filip i mə, “Ni pehe ro tukw iou i mə sin nəha profet i raməgkiari irə? In raməgkiari atukw a irə uə raməgkiari ia iərməpə?” 35 Nənə Filip rinaməgkiari. Ro stat ia nəgkiariien nəha iəmə Itiopia raməvsini ia Nəkukuə Ikinan, Filip raməvisau nəgkiariien amasan səvəi Iesu min.

36 *Irau krauesi suatuk nəha, rauəvən, roueste kwopun riti nui ikin. Iəmə Itiopia rini mə, “Ətə ro, nui nəha. Ko iako paptəes uə nari riti nəha ro tukuahag iou?”

37 Miregi Filip rini pen tukwe in mə, “Trini minuə ikahətətə pərhiēn ia Iesu, ikukurən noien paptəes.”

Miregi iəmə nəha rini mə, “Takani nīpərhiēnien ia Iesu mə in Tini Kumwesən.”d

38 Ia nəpīn nəha iəmə Itiopia rini mə kat səvənhi sə hos ravi trərer. Irau Filip kroueiwaiu irapw ia nui. Filip ro paptəes irə. 39 *Nəpīn irau krouutə pehe ia nui, Nənīmwin səvəi Iərimənu ruvehi raka Filip. Iəmə Itiopia rəpwəh mwi nətoniēn, mətə ramesi pen suatuk səvənhi mamevən mamagien. 40 *Mətə Filip rətoni mə in ramərer fwe taon nəha Astot. Kurirə ikin in revən ia rukwənu me, maməvisau irapw nəgkiariien amasan səvəi Iesu meste nari fwe taon nəha Sisaria.

9

Sol rini nīpərhiēnien ia Iesu

1 *Ia nəpīn nəha Sol raməgkiari skai ihi, mamini mə trousi əpune nərmama me səvəi Iərimənu. Riskəmtər, mevən ti pris asori anan, 2 mərəs pen in mə trīrai nəkukuə me nepwin həuvən ti nīmwfəwaki me səvəi nəkur Isrel fwe Tamaskes. Trini minuə Sol rətoni nərmama me nepwin fwe ikin kamhesi pen Suatuk səvəi Iesu, nərman uə nīpran, nəkukuə me nəha tuhəni sas pen mə Sol rauvehi nasoriēn ti nəkwətəmhiriēn irəha, mīpeki pen irəha fwe Jerusalem. 3 Sol rauvehe ipaka ti Tamaskes. Ia nəpīn nəha nukuraanien riti ruku pen ia nīmagouagou, məhiəpwin kurau kurau irə. 4 Sol rīmwei irapw ia tīprənə, miregi reri iərmama riti raməgkiari mamini mə, “Sol, Sol, rəfo ikamometə Iou?”

5 *Miregi Sol rəres mə, “Iəmə asori, ik sin i?”

* 8:31: Jon 16:13 * 8:36: Wok Me 10:47 d 8:37: Ia Niutestamen me nepwin sāməme kimərəi tui ia nəgkiariēn səvəi nəkur Kris nəgkiariēn me nəha ia vas 37 riwən. * 8:39: 1King 18:12 * 8:40: Wok Me 21:8 * 9:1: Wok Me 8:3 * 9:5: Wok Me 5:39, 1Kor 15:8

Miregi rini mā, “Iou i Iesu sə ikamometə. ⁶ Mətə tikərer, mevən fwe Tamaskes. Iərmama riti fwe ikin trīni pehe tukw ik i nəfe nari tikaməkeikei mo.”

⁷ Nərmama səməme kamhəkuriə ia Sol kamhərer kwənamrig. Irəha hamregi reri iərmama riti, mətə həpwəh nətoniien nīpwran. ⁸ Sol riskəmter, mətui, mətə rəpwəh nətoniien nari. Ro pen irəha həuvehi rəgin, mhəiri, mhəuvən fwe Tamaskes. ⁹ Sol rəpwəh nətoniien nari meste nəpin kahar, mīpkəni mhə nari, mīpkənimwi mhə nari riti.

¹⁰ Iərmama riti səvəi Iesu ramarə ia Tamaskes nəghin nə Ananaeas. Iərimənu rini pen tukwe in ia vison riti mā, “Ananaeas.”

Miregi rini mā, “Iou fa, Iərimənu.”

¹¹ *Miregi Iərimənu rini pen tukwe in mā, “Tikərer mevən fwe ia nimwə səvəi Jutas. Nimwə nəha ramərer ia suatuk nəha kani mā Suatuk Atukwatukw. Tikevən fwe ikin mares iəmə Tasas riti nəghin nə Sol. In raməfwaki, ¹² minətə vison riti. Ia vison nəha rətoni iərmama riti nəghin nə Ananaeas ruvniwə pehe, məmrutə rəgin mi irə mā trətə mwi nari.”

¹³ *Miregi Ananaeas rini mā, “Mətə Iərimənu, nərmama həpik hənəvisau raka iərmama nəha miou, mhəni irapw noien ərəha me ramo ia nərmama me səim fwe Jerusalem. ¹⁴ *Pris asori me həuvei pen nasorijen min mā truvehe ia kwopun i məkwtəmhiri nərmama səməme kamhəfwaki pehe mik.”

¹⁵ *Mətə Iərimənu rini pen tukwe in mā, “Tiko mevən, iakinərpwi raka rəgik irə. In trini irapw nəghik ti nərmama me rīpko mhə irəha nəkur Isrel, mine kig me, mine nəkur Isrel mwi. ¹⁶ *Iou tako in rətoni mā traməkeikei miregi nəmisəien asori ti nəghik.”

¹⁷ Ia nəpin nəha Ananaeas revən, muvniwə ia nimwə nəha, məmri pen rəgin mi ia Sol, mini mā, “Sol, piak, Iesu Iərimənu sə riməier pehe tukw ik ia suatuk nəha ikesi pen mauvehe, in i rərhi pehe iou mā takomasan nənimem. Nənə rerim truvehe mukuəer ia Nənimwin Ikinan.”

¹⁸ Ananaeas rini iamihhi irə, nənə təkwtəkwuni a nari riti rəmwhen ia rirevi nəmu raraka fwe ia nənime Sol mi. Sol rətə mwi nari, mīskəmter, ko paptəes irə. ¹⁹ Nənə rəni nari, miregi nīskaiien səvənhi ruvehe mwi, nənə mamarə nəpin me nepwin fwe Tamaskes irəha nərmama me səvəi Iesu.

Sol fwe Tamaskes mine Jerusalem

²⁰ Sol revən atukwatukw muvniwə ia nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel, maməvisau irapw Iesu, mamini mā, “In Tini Kumwesən.” ²¹ *Nəpin nərmama me həregi, irəha pam həkərinari ia Sol, mhəni mā, “Kwa iəmə i ramouraha nərmama me fwe Jerusalem səməme kamhəkwein nəghi Iesu i. Nənə ruvehe ia kwopun i mā trəkwtəmhiri irəha muvi irəha həuvən ti pris asori me. Mətə təkwtəkwuni rinəfo nəha?”

²² *Mətə Sol ruvehe mīskai pik, mamə nərmama me hətoni mā nīpərhienien Iesu in Kristo. Ro pen nəkur Isrel me fwe Tamaskes səməme həpkini mhə nīpərhienien ia Iesu ko həpkini mhə nəgkiarrien riti.

²³ *Nəpin rīpik rukurau, nənə nəkur Isrel hərai sun mā tuhousi əpune Sol. ²⁴ Mətə Sol riregi nətərigien səvənraha. Ia nəpin mine ia ran,

* 9:11: Wok Me 21:39, 16:9 * 9:13: Wok Me 8:3 * 9:14: Wok Me 9:1-2,21, 1Kor 1:2 * 9:15: Wok Me 25:13, 27:24, Rom 1:5 * 9:16: 2Kor 11:23-28 * 9:21: Wok Me 8:3 * 9:22: Wok Me 17:3, Wok Me 18:5,28 * 9:23: Wok Me 23:12

irəha kamhərer mwatuk ia kwəruə me səvəi taon, mamheitenhi in mə tuhousi əpune. ²⁵ *Mətə nəp̄in riti ia nəp̄in, nərmmama nepw̄in səməme kamhək̄urirə ia Sol, həvai pen Sol ia tənəripw, mhəuvehi irapw ia n̄ikare nəpai sə rukurau kurau ia Tamaskes.

²⁶ *Sol revən fwe Jerusalem. Nəp̄in rapirapw fwe ik̄in, raməmwur mə tuhousəsimw̄in pəri irəha nərmmama me səvəi Iesu. Mətə irəha pam kamhəhek̄ir i, mhəpwəh n̄in̄iien n̄ipərhiien irə mə in iərmama riti səvəi Iesu. ²⁷ *Mətə Panapas ruvehe, miri in rouen rouətə aposol me. Nənə Panapas rini pen ti n̄irəha i mə, “Sol i r̄inətə Iərimənu ia suatuk, r̄inəgkiari min. Fwe Tamaskes, Sol raməvisau irapw nəḡhi Iesu, məpwəh nehek̄irien.”

²⁸ Ro pen Sol ramarə irəha m̄inraha, mamavən fwe ia Jerusalem, maməvisau ia nəḡhi Iərimənu səkitaha, məpwəh nehek̄irien. ²⁹ Nəp̄in riti Sol raməgkiari irəha nəkur Isrel səməme kamhəni nəgkiariien Kris, mamhousari m̄inraha me. Mətə hənua tuhousi əpune in. ³⁰ *Nəp̄in piəvtaha me həregi, həuvehi Sol, m̄heiwaiu mhəuvən fwe ia təsi ia taon nəha Sisaria, mhərhi pen i ramevən fwe taon nəha Tasas.

³¹ Ia nəp̄in nəha nakalasia me pam fwe tənə Jutia, mine tənə Kalili, mine tənə Sameria hamarə ia nəm̄rinuien. Iərmama riti riwən ramometə irəha. Nən̄imw̄in Ikinan rəmasitu ia n̄irəha, mamərpwi əknekin irəha. Nəp̄in irəha kamhavən, mamhəsiai Iərimənu səvənraha, in ramo irəha kamhəp̄ik mwi.

Aeneas mine Tokas

³² Pita ramevən ia kwopun me maməti pen nakalasia me. Ia nəp̄in nəha reiwaiu pehe mwi fwe ia taon nəha Lita mə trəti pen nərmmama me səvəi Kumwesən fwe ik̄in. ³³ Iərmama riti ia taon nəha nəgh̄in nə Aeneas. Nuk eit ramapri a ia kafete. N̄isun mi krouemhə ko r̄ipkavən mhə. ³⁴ Pita rini pen tukwe in mə, “Aeneas, Iesu Kristo tro amasan n̄ipwram. Ərer, mərfə s̄aim kafete.” Təkw̄təkw̄uni a Aeneas rərer. ³⁵ Nərmmama me pam fwe Lita mine Saron hət̄oni iəmə nəha hərərig mhəuvehe ti Iərimənu.

³⁶ Ia taon nəha Jopa, pran riti ramahatətə ia Iesu. Nəgh̄in nə Tapita. N̄ipwrai nəhag nəha ia nəgkiariien Kris in i mə Tokas. Ia nəp̄in me prən nəha ramo wok amasan, mamasitu ia nərmmama səməme nautə səvənraha riwən. ³⁷ Ia nəp̄in riti, in ruvehi nemhəien riti, memhə. Irəha haikuas ia n̄ipwran, mhəmri pen ia nəkwai nimwə səvənhi ia rum riti fwe irənhə. ³⁸ Taon nəha Jopa ipaka ti taon nəha Lita. Nəp̄in nərmmama me səvəi Iesu fwe Jopa həregi Pita mə in fwe Lita, hərhi pen iərmama kəru mə trouevən rouni pen tukwe in mə tiruvehe akwauakw, mətoni ro irəha.

³⁹ Ro iam̄nhi irə Pita rərer, mukurirə ia nirau i. Nəp̄in harapirapw fwe imwei Tokas, həiri in mhəuvən fwe ia rum nəha irənhə. N̄ipran səməme nərman me səvənraha həuvamhə kamhərer kuraukurau Pita mamhasək, mamhasansani karkahu me mine t̄inari me Tokas r̄imət̄iri ia nəp̄in ramarə ihi irəha m̄inraha.

⁴⁰ *Pita rini pen ti n̄irəha i mə tuhəuvən fwe iruə. Nəp̄in həier irə, in r̄in̄imwi nukurhun mi məfwaki, muvsini, məti pen mətoni n̄ipwrai prən nəha, m̄ini mə, “Tapita, tiko mərer!” Tapita r̄ifi nən̄imen. Nəp̄in rət̄oni Pita, riskəmter, məkure. ⁴¹ Pita ruvehi rəḡin, m̄ivi utə rərer. Kurirə irə Pita rəkwein pen nərmmama me səvəi Kumwesən mine n̄ipran me

* 9:25: 2Kor 11:32-33 * 9:26: Kal 1:17-19 * 9:27: Wok Me 9:4,20, 1Kor 9:1, 15:8 * 9:30:

Wok Me 11:25, Kal 1:21 * 9:40: Mak 5:40-41

səməme nərman me səvənraha həuvamhə həuvehe. Irəha hətoni mə Tapita ruvəmīru. ⁴² Kurirə irə kaməvisau nəri nəha ia kwopun me pam ia Jopa. Nərmama həpik həni nīpərhiēnien ia Iərimənu. ⁴³ *Nənə Pita rarə əpwəmwis ia Jopa irau iərmama riti sə ramo narimnari me ia teki kau. Iərmama nəha nəghin nə Saemon.

10

Kumwesən rəgkiari m Konilias

¹ *Iərmama riti, nəghin nə Konilias, ramarə fwe Sisaria. In iaruağən riti səvəi Rom. In rasori ia naruagən me irəha pam hantret. Kani irəha mə Naruağən me səvəi Itali. ² Konilias in iəməfwaki riti. In mine nərmama pam ia nəkwai nimwə səvənhi kamhəsiai Kumwesən. Konilias rauvei pen mane asori m nəkur Isrel trasitu ia nirəha. Ia nəpīn me raməfwaki m Kumwesən səvənraha. ³ *Nəpīn riti, ipaka ti tri klok ia nəruarəv, Konilias rətoni vison riti. Ia vison nəha agelo riti səvəi Kumwesən ruvnimwə pehe, mini mə, “Konilias.”

⁴ Konilias rəti pen mətoni agelo nəha, mehekir, mini mə, “Iəmə asori, rəfo?”

Miregi agelo rini mə, “Kumwesən ruvəregi raka nəfwakiien me səim, mətoni narimnari me səim sə ikauvei pen m nərmama səməme nautə səvənraha riwən. Rerīn ramrhi ik. ⁵ Təkwtəkwuni tikərhi pen nərmama me nepwīn həuvən fwe taon nəha Jopa pwəh həiri iərmama riti nəghin nə Saemon kani mwi in mə Pita mhəiri mhəuvehe. ⁶ *In ramarə ia nimwə səvəi iərmama riti sə ramo narimnari me ia teki kau. Nəghin nə Saemon. Nimwə səvənhi ipaka ti təsi.”

⁷ Nəpīn agelo rəpwəh in mamevən, Konilias rəkwein iərmama kəru sə krauo tukwini nari min, məkwein mwi iaruağən riti ia nirəha səməme kamho nəkwān. Iaruağən nəha in mwi iəməfwaki riti. Irəhar haruvehe ⁸ nənə Konilias rini irapw narimnari me pam mīnrahar, mərhi pen irəhar, harevən fwe Jopa.

Pita rətoni vison riti

⁹ Kīni rakwakwi irə, ia kurkwai nəpīn ia ran, nəpīn irəhar haruvehe ipaka ti taon nəha Jopa, Pita rutə pen fwe təkure nimwə mə trəfwaki. ¹⁰ Riregi nukumhə rīnahi, mokeikei mə trəni nari. Nəpīn irəha kamhəuvani ihi nəveginien sənəni, in rətoni vison riti. ¹¹ *Ia vison nəha rətoni kəpuapen reitehi, nənə, nari riti rəmwhen ia tapolen asori kauvehi ia kona kefə səvənhi rameiwaiu irapw pehe ia tīprənə. ¹² Ia nəkwai tapolen nəha, nərimīru me səpəmsəpə mine snek me mine menu me i kamhəivə ia nīmagouagou. ¹³ Pita riregi reri iərmama riti rini mə, “Pita, tiko mərər, mousi əpune nəri nə riti, məni.”

¹⁴ *Mətə Pita rini mə, “Rəkəm, Iərimənu! Iou iapkəni mhə ihi nari riti ikiməni mə tukəpwəh nəniien, uə nari riti sə rəmkemik ia nənimem.”

¹⁵ *Miregi reri iərmama nəha rəgkiari mwi min mə, “Nəfe Kumwesən rīməni mə rəmher, tikəpwəh nīniien mə rəmkemik.”

¹⁶ Nəgkiariien nəha ruvehe ti Pita m kahar, nənə tapolen nəha kuvehi utə revən fwe ia neiai.

* **9:43:** Wok Me 10:6 * **10:1:** Mat 8:5, Wok Me 27:1,3 * **10:3:** Wok Me 3:1 * **10:6:** Wok Me 9:43 * **10:11:** Wok Me 11:5-17 * **10:14:** Lev 11:1-47, Esik 4:14 * **10:15:** Mak 7:15,19

17 Kurirə ikin Pita ramətərig mə trəfukurən nīpwrai vison nəha in rinətoni. Iərmama kahar Konilias rərhi pen irəhar, harətui, mharənəta raka nimwə səvəi Saemon, mamharərer ia kwəruə səvənhi fwe iruə. 18 Irəhar harəkwein pen, mharəres mə, “Iərmama riti nəghin nə Saemon kani mwi in mə Pita ramarə ia kwopun i uə rekəm?”

19 *Pita rerin ramrhi ihi vison nəha rinətoni mamətərig tukwe. Ia nəpin nəha Nənimwin Ikinan rini pen tukwe in mə, “Ətə ro. Iərmama kahar fwe kamharətui ik. 20 Tikərer, meiwaiu, mevən kimiaha mīnrahar. Tikəpwəh nehekiriən, ti nəri nə mə iou iakərhi pehe irəhar haruvehe.”

21 Ro iamīnhi irə Pita reiwaiu, mevən ti iəmənmirəhar nəha, mīni mə, “Iou i iərmama nə hiamarətui. Hiaruvehe ti nəfe?”

22 *Miregi harni pen tukwe in mə, “Konilias, iəmə asori riti səvəi naruagən me, rərhi pehe kīmrahar. In iəmə atukwatukw sə ramsiai Kumwesən. Nəkur Isrel me pam həgnəgini in mə in iəmə amasan riti. Agelo ikinan riti səvəi Kumwesən rini pen ti Konilias i mə trəkwein pehe ik mə tikevən fwe nimwə səvənhi pwəh in riregi nəgkiariien səim.”

23 *Miregi Pita rini pen ti nirəhar i mə “Kimirəhar tiharuvmiwə pehe pwəh sapri. Trakwakwi a saməuvən.”

Pita revən mətoni Konilias məvisau nəgkiariien amasan min

Kini rakwakwi irə, Pita rətui ia nəpnəpin, mhəier irəha mīnrahar. Piəvtaha me nepwin səməme kamharə fwe Jopa həkurirə in. 24 Nənə rakwakwi mwi irə, həuvən mhapirapw fwe ia Sisaria. Konilias rameitenhi irəha. In rinoeite raka nərmama ia kwənəkwws səvənhi mīne in me nepwin fwe ia nəkwai nimwə səvənhi. 25 Nəpin Pita ruvehe ipaka ti nimwə səvəi Konilias, Konilias ruvehe, mīnimwi nukurhun mi ia nənimen, mamsiai in. 26 *Mətə Pita rivi utə, mīni mə, “Ərer, iou iakəmwhen a ia niram.”

27 Irau krouəgkiari, rouuvmiwə. Nəpin Pita rəti pen mətoni nərmama həpik hənousəsimwin raka irəha me, 28 in rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha i hiəuvəukurən raka mə Loa səkimaha nəkur Isrel raməsisəg əknekīn kīmaha. Ko iahəpkuvnimwə mhə ia nəkwai nimwə me səvəi nərmama me rīpko mhə irəha nəkur Isrel uə mamhavən pəri kīmaha mīnraha. Mətə Kumwesən ro iakətoni mə ko iakəpwəh nīniien mə iərmama riti in rəmkemik ia nənimen. 29 Ro pen nəpin hiəkwein iou mə takuvehe, iakuvehe a, məpwəh nīniien nari riti. Nənə təkwtəkwuni iakuə takəres kīmiaha i mə hiəkwein pehe iou ti nəfe?”

30 *Miregi Konilias rini mə, “Irəkahar ia nəruarəv, rəmwhen təkwtəkwuni, iakaməfwaki ia nəkwai nimwə səiou. Nənə iakətə iərmama riti ramərer ia nənimək. Tīnari səvənhi rəpsan. 31 Rini pehe tukw iou i mə, ‘Konilias, Kumwesən ruvəregi raka nəfwakiien me səim. Rerīn ramrhi narimnari me səim sə ikauvei pen m nərmama səməme nautə səvənraha riwən. 32 Tikərhi pen nərmama nepwin həuvən fwe taon nəha Jopa mə tuhəres iərmama riti nəghin nə Saemon Pita. Ramarə ia nimwə səvəi iərmama riti nəghin mwi nə Saemon. In iəmə sə ramo narimnari me ia teki kau. Nimwə səvənhi ipaka ti təsi.’ 33 Agelo nəha rini iamīnhi, ro pen təkwtəkwuni a irə iakərhi pehe nərmama me nepwin tukw ik. Ik iko noien amasan muvehe tukumaha i. Təkwtəkwuni kīmaha pam

* 10:19: Wok Me 11:12, 13:2 * 10:22: Wok Me 10:1-2 * 10:23: Wok Me 10:45, 11:12

* 10:26: Wok Me 14:13-15, Rev 19:10 * 10:30: Wok Me 3:1, 1:10

iahamakure ia kwopun i ia nāmri Kumwesən, mamheitenhi mā tahəregi nāfe nəgkiariien in ruvei pehe mik mā tikini pehe tukumaha i.”

34 *Ia nəpīn nāha Pita rinaməgkiari mīni mīnuə, “Iakətə pərhien mā Kumwesən ramo rəmnəmwhen ia nərmama me pam. 35 *Trīni mīnuə iərmama riti ramsiai in, mamō noien amasan, Kumwesən trəkwein amasan irə. Nəri auər a mā iəmā nāha in iəmā Isrel uə in iərməpə. 36-37 *Kīmīaha hiəukurən nəgkiariien nāha Kumwesən rinərhi pen ti nəkur Isrel. Raməvisau nəgkiariien amasan səvəi nəmərīnuen kauvehi raku pen ti Iesu Kristo sə in Iərimənu səvəi narimnari me pam. Kinostat kini irapw nəgkiariien amasan nāha ia tənə Kalili fwe kupwən nəpīn Jon rinəvisau raka mā nərmama tuhaməkeikei mho paptas. Kini irapw fwe ia kwopun me pam ia tənə Jutia. 38 *Kīmīaha hiəukurən mwi navənien səvəi Iesu, iəmā Nasaret. Fwe kupwən, Kumwesən ruvei pen Nənīmwin Ikinan mīne niskaiien min. Nənə ti nəri nə mā Kumwesən ramarə tukwe, Iesu ramevən ia kwopun me, mamō noien amasan. Nərmama səməme kamharə ia rəgi Setan, in rapeki raka irəha, mamomasan irəha.

39 Kīmaha i iahənətoni narimnari me nāha Iesu rino fwe tənə səvəi nəkur Isrel mīne ia Jerusalem. Irəha həri tərini pen in ia nei kamarkuau, remhə. 40 *Mətə ia nəpīn səro kahar irə, Kumwesən ro in rətui mwi ia nemhəien səvənhi. Kurirə irə Iesu rier irapw ti nərmama. 41 *In ripkier irapw mhə ti nərmama me pam, mətə rier irapw tukumaha i səməme Kumwesən rinərpwi rəgin ia kīmaha mīni mā tahətoni. Nəpīn Iesu rinətui mwi ia nemhəien səvənhi, kīmaha iahani pəri nari, mhənīmwi pəri kīmaha min. 42 *In rini pehe tukumaha i mā tahaməkeikei mhəvisau m nərmama, mhəni irapw mā Kumwesən ruvəuvehi utə raka in. Iesu nāha in nāha iərmama sə trəkiri noien me səvəi nərmama me pam, nərmama kamhəmīru mīne səməme həuvamhə. 43 *Profet kupwən me pam həgkiari ia Iesu nāha, mamhəni mā nərmama səməme kamhahatətə irə, ti nəri nə mā kamhəni nīpərhienien ia nəghin, Kumwesən trenouenou noien ərəha me səvənraha, məpwəh nərpwinien.”

44 *Nəpīn Pita raməgkiari ihi, Nənīmwin Ikinan reiwaiu ia nərmama me pam nāha kamhətərig ia nəgkiariien səvənhi. 45 Nəkur Isrel me nāha kamhəni nīpərhienien ia Iesu haməuku pen fwe Jopa irəha Pita hamərkərinari ti nəri nə mā Kumwesən rərhi irapw Nənīmwin Ikinan, muvei pen mwi m nərmama me nāha ripko mhə irəha nəkur Isrel. 46 *Hamərkəri asori nari ia nīrəha ti nəri nə mā kamhəregi irəha kamhəgkiari ia nəgkiariien me səpəmsəpə, mamhəgnəgini Kumwesən ti narimnari amasan me sə rino.

Ia nəpīn nāha Pita rini mā, 47 * “Ko iərmama riti rəsisəg nərmama me nāha mīni mā tuhəpwəh noien paptas ia nui? Irəha həuvəuvehi raka Nənīmwin Ikinan rəmwhen mwi ia kitaha.” 48 *Ro iamīnhi irə Pita rini nəkwān mā tukaməkeikei ko paptas ia nīrəha ia nəghi Iesu Kristo. Nəpīn kīno raka paptas ia nīrəha, hərəs pen Pita mā trarə pəpīm irəha mīnraha.

* 10:34: 1Saml 16:7, Rom 2:11, Kal 2:6 * 10:35: Jon 9:31 * 10:36-37: Sam 107:20, Aes 52:7, Rev 17:14, Mat 4:12-17 * 10:38: Mat 3:16, Luk 4:17-20 * 10:40: 1Kor 15:4-7 * 10:41: Jon 14:19,22-24, Jon 15:27, Wok Me 1:8, Luk 24:42-43 * 10:42: Wok Me 17:31, 2Tim 4:1, 1Tes 4:5 * 10:43: Aes 33:24, Aes 53:5-6, Jer 31:34, Dan 9:24 * 10:44: Wok Me 11:15, 15:8 * 10:46: Wok Me 2:4, 19:6 * 10:47: Wok Me 8:36 * 10:48: Wok Me 2:38

11

Pita ramægkiari m nakalasia me fwe Jerusalem

¹ Aposol me mine piəvtaha me fwe ia tənə Jutia həregi mə nərmama me ripko mhə irəha nəkur Isrel, irəha mwi həuvəni nīpərhiēnien ia nægkiariien səvəi Kumwesən. ² Ia nəpīn nəha Pita rutə pen fwe Jerusalem. Nəkur Isrel me nepwīn fwe ikin kāmhəni nīpərhiēnien ia Iesu, mamhəni mwi mə nərmama me i ripko mhə irəha nəkur Isrel tuhaməkeikei mhəuvən kuvehi ninhum mīnraha ti Loa səvəi Moses. Nəkur Isrel me i həski Pita, ³ *mhəni pen tukwe mə, “Rəfo ikuvnimwə məni pəri nari kīmiaha nərmama me nəha kəpwəh nuvehien ninhum mīnraha?”

⁴ Pita riskəmter, mīni pen ti nīrəha i narimnari me sə kīno. In rīni fwe nukunen muvehe, mīni mə, ⁵ * “Kupwən, iakaməfwaki fwe taon nəha Jopa. Nənə iakətoni vison riti. Nari riti rəmwhen ia tapolen asori kauvehi ia kona kefə səvənhi ruku pen ia neiai meiwaiu irapw pehe ipaka tukw iou. ⁶ Iakəti pen mətə amasan ia nəkwān mətōni nərīmīru me sə həpou mine sə kāmhəhekīr mine snek me mine menu me sə kāmhəivə ia nīmagouagou. ⁷ Nənə iakregi reri iərmama riti rīni pehe tukw iou i mə, ‘Pita, tikərer, mousi əpune nəri nə riti, məni.’

⁸ Mətə iakini mə, ‘Rəkəm, Iərimənu! Iou iapkəni mhə ihi nari riti ikiməni mə tukəpwəh nəniien, uə nari riti sə rəmkemik ia nənīmēm.’

⁹ Miregi reri iərmama nəha ruku pen fwe ia neiai, mīni mwi mə, ‘Nəfe nari Kumwesən rīməni mə rəmher, tikəpwəh mwi nīniien mə rəmkemik.’

¹⁰ Nægkiariien nəha ruvehe tukw iou m kahar. Nənə kuvehi utə tapolen nəha revən mwi fwe ia neiai.

¹¹ Təkwtəkwuni a irə, iərmama kahar haruvehe mharapirapw ia nīmwə nəha iakamarə irə. Iərmama riti fwe Sisaria rīnərhi pehe irəhar haruvehe tukw iou. ¹² *Nənə Nənīmwīn Ikinan rīni pehe tukw iou i mə, ‘Tikevən kīmiaha mīnrahar, məpwəh nehekīrien.’ Ro pen iakevən. Piəvtaha me i sikis irəha mwi həkurirə ia nīrak. Iahəuvən, mhəuvnimwə ia nīmwə səvəi iərmama riti fwe Sisaria. Nəghīn nə Konīlias. ¹³ Nənə in rīni pehe tukumaha i mə rīnətə agelo riti ramərer ia nəkwai nīmwə səvənhi, mani pen tukwe in mə, ‘Tikərhi pen nərmama nepwīn həuvən fwe taon nəha Jopa mhəiri iərmama riti nəghīn nə Saemon Pita mhəiri mhəuvehe. ¹⁴ *In trīni pehe nægkiariien riti tukw ik. Nægkiariien nəha truvehimīru ik mine nərmama me pam ia nəkwai nīmwə səim.’

¹⁵ *Nənə ia nəpīn nəha iakinamægkiari irə, Nənīmwīn Ikinan reiwaiu ia nīrəha, mo rəmwhen rīno ia kitaha fwe kupwən. ¹⁶ *Ia nəpīn nəha rerik rīrhi nægkiariien səvəi Iərimənu. In rīməni mə ‘Jon rīno paptas ia nui, mətə Kumwesən tro paptas ia kīmiaha ia Nənīmwīn Ikinan.’ ¹⁷ Fwe kupwən, nəpīn kitaha i nəkur Isrel səni nīpərhiēnien ia Iesu Kristo Iərimənu səkitaha, Kumwesən ruvei pehe Nənīmwīn Ikinan m kitaha. Nənə sətōni ruvei pen rəmwhen a mwi m nərmama me nəha ripko mhə irəha nəkur Isrel. Ro iamīnhi irə iou nəfe iərmama mə takərer məsisəg Kumwesən?”

¹⁸ *Pita rægkiari pam. Nənə nəpīn həregi nægkiariien nəha, həpwəh mwi nægkiariien, mətə kāmhəgnəgīni Kumwesən mə, “Nəri nəha Kumwesən

* 11:3: Wok Me 10:28, Kal 2:12 * 11:5: Wok Me 10:9-48 * 11:12: Wok Me 10:23,45

* 11:14: Wok Me 16:31 * 11:15: Wok Me 2:4 * 11:16: Wok Me 1:5 * 11:18: Wok Me 13:48, 14:27

rino raka suatuk sǝvǝi nǝrmama rǝpko mhǝ irǝha nǝkur Isrel, irǝha mwi ko hǝrǝrig ia noien ǝrǝha me sǝvǝnrǝha, nǝnǝ mhǝuvehi nǝmǝruien.”

Nakalasia me fwe Antiok

¹⁹ *Nǝrmama me sǝvǝi Iesu sǝmǝme hǝnap kǝrkǝri fwe kupwǝn, ti nǝri nǝ mǝ kousi ǝpune Stifen nǝnǝ kǝnamometǝ mwi irǝha, hap mhǝuvǝn isipwǝn mheste nari fwe Fonisia, mine Saepnas, mine Antiok, mamhǝvisau irapw nǝgkiariien amasan sǝvǝi Iesu m nǝkur Isrel ǝpa. ²⁰ Mǝtǝ nepwǝn, nǝkur Saepnas mine Saerin, hǝuvehe ia Antiok, mamhǝvisau irapw Iesu Iǝrimǝnu m nǝkur Kris mwi. ²¹ *Nǝskaiien sǝvǝi Iǝrimǝnu ramarǝ mwi ti nirǝha. Ro iamǝnhi irǝ nǝrmama hǝpǝk hǝni nǝpǝrhienien ia nǝgkiariien sǝvǝnrǝha, mhǝrari, mhǝuvehe ti Iǝrimǝnu.

²² *Nǝpǝn kǝvisau pen m nakalasia me fwe Jerusalem mǝ nǝrmama me nepwǝn fwe Antiok hǝuvǝni nǝpǝrhienien ia Iǝrimǝnu, hǝrhi pen Panapas ramevǝn fwe ikǝn. ²³ *Nǝpǝn Panapas rier pen fwe Antiok, mǝtoni namasanien sǝvǝi Kumwesǝn ramarǝ pǝrhien ti nirǝha, rerin ragien. In rǝrpwi ǝknekǝn irǝha mamǝni mǝ, “Kǝmiaha pam tǝhamǝkeikei mhǝkwǝmhiri ǝknekǝn Iǝrimǝnu. Nǝtǝrigien sǝkǝmiaha trǝpwǝh nǝmweiiien.” ²⁴ *Panapas in iǝmǝ amasan riti. Rerin rukuǝr ia Nǝnimwǝn Ikinan. Nahatǝtǝien sǝvǝnhi riskai. In rivi nǝrmama hǝpǝk hǝuvehe ti Iǝrimǝnu.

²⁵ *Kurirǝ irǝ rier mevǝn fwe Tasas mǝ trǝtui Sol. ²⁶ *Nǝpǝn rǝtoni, riri Sol rourǝrig rouvehe mwi ia Antiok. Meste nuk kuatia irau krouarǝ irǝha nakalasia me fwe ikǝn, rouahatǝn nǝrmama me hǝpǝk. Fwe ia Antiok kǝmǝkupwǝn kǝsegi pen nǝhag nǝha “Kristin me” m nǝrmama me sǝvǝi Iesu.

²⁷ *Ia nǝpǝn nǝha profet me nepwǝn hǝuku pen fwe Jerusalem, mhei-waiu pehe Antiok. ²⁸ *Irǝha riti nǝghin nǝ Akapus riskǝmter. Nǝnimwǝn Ikinan ruvei pen nǝgkiariien min mǝ trukupwǝn mǝni irapw mǝ rǝpko mhǝ tui nukumhǝ asori riti trahi nǝrmama pam ia tiprǝnǝ i. (Nukumhǝ nǝha ruvehe ia nǝpǝn nǝha Klotias ramǝrimǝnu ia nitǝtǝ sǝvǝi nǝkur Rom.) ²⁹ Akapus rini irapw nǝgkiariien nǝha ro pen piǝvtaha me fwe Antiok rerinraha ramrhi mǝ tuhǝuvei pen mane me nepwǝn rǝmwhen ti nirǝha kuatia kuatia, mhǝrhi pen i revǝn trasitu ia nǝrmama me sǝvǝi Iesu sǝmǝme kamharǝ fwe ia tǝnǝ Jutia. ³⁰ *Nǝnǝ ho. Hǝuvei pen mane ia rǝgi Sol mine Panapas mǝ irau trouvehi, rouevǝn rouvei pen m elta me sǝvǝi nǝfwakiien fwe Jerusalem.

12

Kig Herot rousi ǝpune Jemes

¹ Ia nǝpǝn nǝha Kig Herot^a rinamometǝ nakalasia me nepwǝn, ² mǝni pen ti nǝrmama me sǝvǝnhi mǝ tuhǝuvǝn mhǝkwǝmhiri Jemes piǝvi Jon. Irǝha hǝuvǝn mhǝkwǝmhiri, mhǝrai ǝpune in ia nau. ³ *Nǝpǝn Herot rǝtoni mǝ nǝkur Isrel^b rerinraha ragien ti noien nǝha, in revǝn, mǝrhi pen

* **11:19:** Wok Me 8:1-4 * **11:21:** Wok Me 2:41 * **11:22:** Wok Me 4:36 * **11:23:** Wok Me 13:43 * **11:24:** Wok Me 2:41, 6:5 * **11:25:** Wok Me 9:30 * **11:26:** 1Tes 4:16 * **11:27:** Wok Me 13:1, 15:32 * **11:28:** Wok Me 21:10 * **11:30:** Wok Me 12:25 ^a **12:1:** Herot i mwipwi Herot nǝha rinousi ǝpune nǝkwǝrhakwǝrha me nǝpǝn Iesu rǝtui irǝ. * **12:3:** Wok Me 4:3 ^b **12:3:** Ro stat ia Wok Me sǝ rasori twelef mamevǝn nǝpǝn rǝpǝk nǝgkiariien i “nǝkur Isrel” ramǝgkiari ia nǝkur Isrel sǝmǝme hǝpǝkini mhǝ nǝpǝrhienien ia Iesu.

nərmama me səvənhi mə tuhəuvən mhəkwtəmhiri mwi Pita. Nometəien nəha kino ia nəpin atukwatukw səvəi Pasova mine nəveginien asori nəha nəkur Isrel hani bred sə yis riwən irə. ⁴ Nəpin həkwtəmhiri Pita, həuvehi puvnimwə ia kalapus. Herot ruvehi pen in ia rəgi naruagən me kusen kefə. Naruagən me kefə ia kusen kuatia. Rerīn rirhi mə nəveginien asori tro sampam, nənə in rivi irapw Pita ia nəmri nərmama. ⁵ *Pita raməmak ia kalapus, mətə nakalasia me kamhəfwaki m Kumwesən tukwe, mhəpkapwis mhə.

Agelo riti riri raka Pita ia kalapus

⁶ *Herot rerīn ramrhi mə trakwakwi rivi irapw Pita ia nəmri nərmama. Ia nəpin nəha, ia nəpin, Pita ramapri ia kurkwai iaruağən mi kəru. Kərihi tərini in ia jen kəru. Iaruagən mi kəru krouərer ia təpinhə səvəi kalapus rouətui ti nərmama me fwe inwə mə riti trəpwəh napien. ⁷ Təkwtəkwuni a agelo riti səvəi lərimənu rier irapw. Nipwran rəhiapw məhiəpwīn rum nəha Pita ramapri ikin. Agelo nəha rousi nīkare Pita, məsuəpwiri in, mīni mə, “Əskəmter akwauakw!” Ia nəpin nəha jen rier raka ia rəgi Pita.

⁸ Nənə agelo rini pen tukwe in mə, “Ətoti, muvehi pen səim put.” Pita rətoti, muvehi pen səvənhi put. Nənə agelo rini pen tukwe in mə, “Arkahu ia səim karkahu əpwəmwis, mukurirə iou.” ⁹ Pita rier irapw ia rum səvənhi mukurirə agelo nəha, mīpkukurən mhə mə nəfe nəha agelo ramo irə ro nīpərhienien, mətə rerīn rirhi mə raməməkrəha. ¹⁰ *Irau krouəpi raka iaruağən sə ramərer kupwən mamətui ti nərmama me mə riti trəpwəh napien, rouəpi raka mwi iaruağən sə resi pen, roueste təpinhə sampam kino ia aean. Nərmama me kamhəukurau irə mamhəuvən fwe taon. Təpinhə nəha rəsevər atukw a ti nirau i, nənə irau krouier irapw, rouevən roueste suatuk riti. Təkwtəkwuni a agelo rəpwəh Pita mamevən.

¹¹ Ia nəpin nəha Pita rətə mukurən nəfe kino mīn, mīni mə, “Təkwtəkwuni nəha iakukurən mə nīpərhienien. Lərimənu rərhi irapw pehe agelo səvənhi, muvehi raka iou ia rəgi Herot mine ia narimnari me sə nəkur Isrel rerīnraha ramrhi mə tuko ia nirak.”

¹² *Nəpin Pita rukurən, revən ia nimwə səvəi Meri, mama səvəi Jon sə nəğhin riti mwi nə Mak. Nərmama həpik hənəusəsimwīn raka irəha me fwe ikin, mamhəfwaki. ¹³ Pita revən mīkunkun ia təpinhə ia kwəruə fwe iruə. Rota, pran riti sə ramasitu, mamə tukwini nari fwe ia nəkwai nimwə səvəi Meri, in riregi, mevən ipaka ti təpinhə mamətərig. ¹⁴ Nəpin riregi reri Pita, rukurən mə Pita nəha. Nənə rerīn ragien pik. Rota rəpwəh nəsevərien ia təpinhə, mətə raiu a, mīrərig, mevən fwe nəkwai nimwə, mīni pen ti nirəha i mə, “Pita i ramərer iruə.”

¹⁵ *Miregi irəha həni pen tukwe in mə, “Ikamenin.” Mətə Rota rini mə, “Rekəm, iakani pərhiēn.” Miregi həni mə, “Rosi agelo nəha səvənhi uə?”

¹⁶ Mətə Pita rakunkun ihi ia təpinhə. Nənə irəha həuvən, mhəsevər ia təpinhə. Nəpin hətoni Pita, nənimənraha rier. ¹⁷ *Ia nəpin nəha Pita ruvehi utə rəgin mīripwi tete irəha mə tuhafafa. Kurirə irə rini irapw lərimənu rīnəfuvehi raka in ia kalapus, marə mīni mwi mə, “Kīmīaha tihaməkeikei mhəvisau pen narimnari me i m Jemes^C mine piəvtaha me.” Nənə Pita rier, mevən ia kwopun əpə riti.

* 12:5: Jem 5:16 * 12:6: Wok Me 5:23 * 12:10: Wok Me 5:19 * 12:12: Wok Me 12:25,

15:37 * 12:15: Wok Me 26:24, Mat 18:10 * 12:17: Wok Me 13:16, 19:33, Wok Me 21:40

C 12:17: Jemes i in Jemes piəvi Iesu.

18 *Kini rakwakwi irə, ia nəpnəpən, naruagən me fwe ia kalapus kamhəhekir, mhəreirei mə Pita ruvəku. 19 Nəpən Herot ramətui amasan Pita, mətoni mə riwən, rəres pen naruagən me səməme kamhərer tukuahag nərmama me fwe ia kalapus mə Pita ruvəwəku, mətə irəha həreirei. Ro pen Herot rini nəkwən mə tukousi əpune irəha. Kurirə ikin in rier ia tənə Jutia, meiwaiu pen fwe taon nəha Sisaria, mamərə fwe ikin.

Herot remhə

20 *Ia nəpən nəha Herot niemaha raməpi pik ti nəkur Taea mine Saeton. Ro pen nəkur asori me səvəi taon mi nəha housəsimwin irəha me ia kwopun kuatia. Irəha həkupwən mhətoni Plastus, iərmama riti sə ramətui ti nimwə asori səvəi Kig Herot. Irəha həres pen in i mə trasitu ia nirəha. Nəpən hənəres raka nasituien səvənhi, irəha min həuvən mhətoni Herot, mhəres pen in mə trəmri nəmərinuien, ti nəri nə mə nəkur Taea mine Saeton haməkwməni nərmama me fwe ia tənə səvənraha ia nəveginien sə rautə ia tənə səvəi Herot i.

21 Nənə Herot rəmri nəpən riti səvənhi trəgkiari irə. Ia nəpən nəha rarkahu tinari səvəi kig, məkure ia kwopun raməkiri nəgkiariien ikin, maməgkiari minraha. 22 Miregi irəha həkwein əpwəmwis mə, “Reri kumwesən riti nəha. Ripko mhə reri iərmama.” 23 *Təkwtəkwuni a agelo riti səvəi Kumwesən rousi Herot, ti nəri nə mə Herot ripkuvehi utə mhə nəghi Kumwesən. Nənə irəp me hani nəninhə irə, remhə.

24 *Ia nəpən nəha nəgkiariien səvəi Kumwesən rausiris mamevən. Nərmama həpik mwi hani niperhienien irə.

25 *Panapas mine Sol krino sampam ia wok sə kinərhi pen irau tukwe. Kurirə irə krouier ia Jerusalem, rourərig, rouevən fwe Antiok. Jon sə nəghin riti mwi nə Mak irəhar minrau.

13

Kumwesən rərpwi rəgin ia Panapas mine Sol mə irau trouwok səvənhi

1 *Nakalasia me fwe Antiok, nepwin profet me mine nepwin nahatən me: Panapas, mine Sol, mine Simeon (Simeon in iəmə pitəv), mine Lusias (iəmə Saerin), mine Manaen (in rīməpwinari pəri irau Herot Antipas, iəmə asori sə ramərimənu ia tənə Kalili). 2 *Ia nəpən riti, irəha həpkani mhə nari, mamhəfwaki m Iərimənu. Nənə Nənimwin Ikinan rini pen ti nirəha i mə, “Tihəmri əpə Panapas mine Sol. Iakinəkwein irau mə trouwok riti səlou.”

3 *Ro iamnhi irə irəha həpwəh mwi naniien nari, mhəmrutə rəginraha ia nirau, mhəfwaki minrau, mhərhi pen irau mə trouevən rouowok.

Panapas mine Sol fwe Saepas

4 *Nəpən Nənimwin Ikinan rinərhi pen raka Panapas mine Sol, irau kroueiwaiu pen fwe taon nəha Selusia. Ia kwopun nəha krouəputə ia nitətə riti rouevən fwe ia tənə əmweris nəha Saepas. 5 *Nəpən krouapirapw fwe taon nəha Salamis, krouevən rouni irapw nəgkiariien amasan səvəi Kumwesən fwe ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel. Jonmak ramarə irəhar minrau, mamasitu ia nirau.

* 12:18: Wok Me 5:22-24 * 12:20: 1King 5:11, Esik 27:17 * 12:23: Dan 5:20 * 12:24: Aes 55:11, Wok Me 6:7, 19:20 * 12:25: Wok Me 11:29-30, Wok Me 12:12, 15:37 * 13:1: Wok Me 11:27 * 13:2: Wok Me 9:15 * 13:3: Wok Me 6:6 * 13:4: Wok Me 15:39 * 13:5: Wok Me 12:12, 13:13

⁶ Irəhar harevən mharəpi simwīn ia tənə əmweris nəha, mharier pen ia taon nəha Pafos. Ia kwopun nəha harətoni kleva riti nəghin nə Parjisas. In iəmə Isrel riti. Ramini mə in profet, mətə neikuaien. ⁷ Kleva nəha ramowok irau Sejas Polas, iəmə Rom riti sə ramərimənu ia tənə əmweris nəha Saepras, mukurən mwi nari. Nəpīn riti Sejas Polas rəkwein Panapas mine Sol, in rokeikei mə triregi nəgkiariien səvəi Kumwesən. ⁸ *Mətə Parjisas sə nəghin riti mwi mə Elimas (nipwrai nəhag nəha kleva) in ramərai raka nəgkiariien səvənrau, mamousari mə trusvini nətərigien səvəi iəmə asori nəha mə trəpwəh niniien nipərhiien ia Iesu. ⁹ Mətə Sol (kani mwi in mə Pol) rerin ruvehe mukuər ia Nənimwīn Ikinan. In rəti pen mətəni kleva nəha, ¹⁰ mini mə, “Ik tini Setan. Ik iəmə ikəmwəki narimnari amasan me pam. Rerim rukuər ia neikuaien mine nifeifeiien ərəha me. Nəpīn me pam ikamo suatuk atukwatukw səvəi Iərimənu, ramikou. ¹¹ *Ətə ro! Təkwtəkwuni nəha rəgi Iərimənu raməmak ia niram. Nənimem trifwə. Tikəpwəh mwi nətoniien niranien rəpwəmwis kwopti.” Təkwtəkwuni a nari riti rəmwhen nise napw rīpitəv muvehe muvegi nənimen. Parjisas raman, mamətui iərmama riti truvehi rəgin miri in. ¹² Nəpīn iəmə asori nəha Sejas rətoni, nənimen rier ti nəgkiariien səvəi Iərimənu sə krinouahatən in irə. Nənə in rini nipərhiien irə.

Pol mine in me nepwīn həuvən fwe Antiok ia Pisitia

¹³ *Ia nəpīn nəha Pol mine in me nepwīn həputə ia nitətə riti fwe Pafos, mhaier, mhəuvən fwe Peka, taon riti ia profens nəha Pamfilia. Ia kwopun nəha Jonmak rəpwəh irəha mirərig mevən fwe Jerusalem. ¹⁴ Irəha hāier fwe Peka, mhəvən, mhəuvən fwe taon nəha Antiok ia profens nəha Pisitia. Ia Sapat həuvnimwə ia nəkwai nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel, mhəkure. ¹⁵ *Iərmama riti rəvsini irapw nəgkiariien me nepwīn ia Loa səvəi Moses mine nəgkiariien me nepwīn ia nəkukuə me səvəi profet kupwən me. Nəpīn iərmama nəha rəvsini pam, nəmə asori me səvəi nimwəfwaki nəha hərhi pen nəgkiariien revən ti Pol mine in me nepwīn mini mə, “Piəvmaha me, trini minuə nəgkiariien riti hiənuə tihəni irapw mhasitu ia nərmama, həni irapw.”

¹⁶ *Ro iaminhi irə Pol riskəmter, muvehi utə rəgin, mini mə: “Kimiaha nəkur Isrel mine kimiaha rīpko mhə kimiaha nəkur Isrel mətə hiaməsiai Kumwesən səkimaha. Kimiaha pam tihətərig iou. ¹⁷ *Fwe kupwən Kumwesən səkimaha nəkur Isrel rinərpwi rəgin ia kaha kupwən me səkimaha. Nəpīn nəkwərəkəwərha me səvənraha həuvən mamharə fwe ia tənə Ijip, ro irəha həuvehe mhəpik. Ia niskaiien səvənhi, in riri raka irəha. ¹⁸ *Ia nuk foti, in ramarə irəha minraha fwe ia kwopun akwesakwes ikin. Irəha kamho noien ərəha, mətə in rīpkəpwəh mhə irəha ¹⁹ *Kurirə irə in rousi əpune nərmama me nəha kamharə ia tənə Kenan. Nərmama me nəha haməuku pen ia kwənəkəwus me irəha pam sefen. Nəpīn Kumwesən rousi əpune irəha mo sampam, in ruvei pen tənə səvənraha m kaha kupwən me səkimaha. Nənə ro səvənraha i. ²⁰ *Narimnari me nəha ruvehi nuk me irəha pam ipaka ti fo hantret fifti mine.

* **13:8:** 2Tim 3:8 * **13:11:** Wok Me 9:8 * **13:13:** Wok Me 13:5, 15:38 * **13:15:** Wok Me 15:21 * **13:16:** Wok Me 12:17 * **13:17:** Eks 1:7, 6:6, Eks 12:51 * **13:18:** Eks 16:35, Nam 14:34, Dut 1:31 * **13:19:** Dut 7:1, Jos 14:1 * **13:20:** Jaj 2:16, 1Saml 3:20

Kurirə ikin Kumwesən ruvehi utə nərmama me nəha kani irəha mə 'Jaj me.' Irəha həiri kaha kupwən me səkimaha, mhəuvehe mheste nəpin səvai Samuel Profet. ²¹ *Ia nəpin nəha kaha kupwən me səkimaha həres pen Kumwesən mə ko rəsəni kig riti rərimənu ia nirəha. Nənə Kumwesən ruvei pen Sol, tini Kis, minraha. Sol nə ruku pen ia kwənəkwus səvai Penjamin. In ramərimənu ia nirəha meste nuk foti. ²² *Kurirə ikin Kumwesən ruvehi raka Sol nəha, nənə muvehi utə Tevit mə truvehe mo kig səvənraha. Kumwesən rəgkiari irə, mini mə, 'Iakinətə raka mə Tevit, tini Jese, in iərmama riti sə rerik rokeikei. In tro pam nəfe iakini pen tukwe.'

²³ *Rəmwhen mə Kumwesən rino raka promes kupwən mə tro, in rərhi pehe iərmama riti ia kwənəkwus səvai Kig Tevit mə truvehe muvehimiru nəkur Isrel. Iərmama nəha Iesu. ²⁴ *Ia nəpin nəha Iesu rəpwəh ihi noien wok səvənhi, Jon raməvisau irapw m nəkur Isrel me pam mə irəha tuhaməkeikei mhərərīg ia noien ərəha me səvənraha, nənə mho paptəes. ²⁵ *Nəpin Jon ruvehe ipaka ti noien sampam ia wok səvənhi, ramini mə, 'Rerimiahā ramrhi iou mə iou sin? Ripko mhə iou iərmama sə hiameitenhi. Mətə tihətərīg iou. Iərmama riti nəha rauvehe kurirə ia nirak. Iapkəmwhen mhə mə takifi raka put ia nisun.'

²⁶ *Nərman, piak me, kitaha səməme səməuku pen ia kwənəkwus səvai Epraham, mine kimiaha iesa ripko mhə kimiaha nəkur Isrel, mətə hiaməsiāi Kumwesən səkimaha, tukutaha i, Kumwesən rərhi pehe nəgkiariien i sə rauvehimiru nərmama. ²⁷ *Nəpin Iesu ruvehe, nərmama səməme kamharə fwe Jerusalem mine nəmə asori me səvənraha həpkətə sas mhə in, mhəreirei mwi nīpwrai nəgkiariien səvai profet kupwən me kaməvisau irapw ia Sapat me pam. Ro iamīnhi irə irəha ho nəgkiariien me nəha həuvehe mhəukuə. Həkiri Iesu mə traməkeikei memhə. ²⁸ *Irəha həpkətə mhə noien ərəha riti rino rəmwhen mə tukousi əpune in tukwe, mətə kamhəmwur ihi a, mhəres pen Paelat mə trəsəni pen Iesu ia rəgi nərmama me səvənhi mə tuhousi əpune. ²⁹ *Nəpin ho pam nəfe Nəkukuə Ikinan rīmāni mə tuko irə, həuvehi raka nīpwrān ia nei kamarkuau, mhəmri pen ia nīpəgi kəruətərei riti. ³⁰ *Mətə Kumwesən rino in rətui mwi ia nemhəien. ³¹ *Nəpin Iesu rətui mwi, rier irapw ti nərmama səməme hənəməkurirə in fwe ia tənə Kalili meste Jerusalem. Irəha hətə in ia nəpin rīpik. Təkwtəkwuni irəha kamhəvisau irapw Iesu m nəkur Isrel.

³² *Kimaha iahəuvehe ia kwopun i, mamhəvisau irapw nəgkiariien amasan i m kimiaha. Nəfe Kumwesən rino raka promes ti səkitaha kaha kupwən me mə in tro, ³³ rino m kitaha i nīpwnətī kaha kupwən me. In rino Iesu rətui mwi ia nemhəien. Rəmwhen mwi nəgkiariien i kimərai pen ia Ol Sam sə rasori kəru rani:

'Ik nərīk.

Ipwet iakuvehe mo iou tata səim.'

³⁴ Kumwesən ruvəni raka ia Nəkukuə Ikinan mə tro Iesu rətui mwi ia nemhəien. Nənə in tripkemhə mhə mwi. Nīpwrān tripkimərir mhə. Kumwesən rini iamīnhi irə minuə:

* **13:21:** 1Saml 8:5,19, 1Saml 10:20-24 * **13:22:** 1Saml 13:14, 1Saml 16:13, Sam 89:20
 * **13:23:** 2Saml 7:12-16, Aes 11:1 * **13:24:** Mat 3:1-2 * **13:25:** Jon 1:20,27 * **13:26:**
 Wok Me 13:16 * **13:27:** Jon 16:3, Wok Me 3:17 * **13:28:** Mat 27:22-23 * **13:29:** Mat
 27:59-60 * **13:30:** Wok Me 2:24 * **13:31:** Wok Me 1:3,8 * **13:32:** Wok Me 13:23

‘Nipərhiendien takuvei pehe nari amasan anan me mik səməme iakino raka promes m Kig Tevit kupwən.’

³⁵ *Nənə Kig Tevit rīmərāi pen nəgkiariien riti mwi ia Nəkukuə Ikinan. Rīmāni mā,

‘Tikəpwəh nəsēniien nipwrai iamə ikinan səim rīmərāi.’

³⁶ *Nəpin Kig Tevit ramīru ihi, ramo nəkwai Kumwesən. Kurirə irə remhə. Kinimwi ia kwopun kanimwi kaha me səvənhi ikin. Nipwran rīmərāi. ³⁷ Mətə Iesu, iamə nəha Kumwesən rinəsūəpwiri in ia nemhəien, nipwran ripkimərāi mhə.

³⁸ *Ro iamīnhi irə, piak me, tihaməkeikei mhəukurən nəfe i iakamīni irapw tukumiaha i. Iesu i rukurən nuvehi rakaien nərəhəien me səkimiaha, mo Kumwesən trəpwəh nərpwīnien. Loa səvəi Moses ko ripkifi raka mhə nərəhəien me pam səkimiaha. ³⁹ *Mətə nərmama me pam səməme kamhəni nipərhiendien ia Iesu, in trifi raka nərəhəien me pam səvənraha. ⁴⁰ Kimiaha tihaməkeikei mhəsiari, mamhətərig amasan ia nəgkiariien i, kamo nəgkiariien i profet me hāmāni treste kimiaha.

⁴¹ Hətə amasan kimiaha nəmə hiāmaris əkenhin ia nirak.

Ia nəpin səkimiaha tako nari riti.

Trini minuə iərmama riti rini amasan nəri tukumiaha,

kimiaha tihəpwəh ninien nipərhiendien irə.

Tihərkərinari irə, mhemhə.’ ”

Nərmama me rerinraha ragien mā tuhəregi nəgkiariien amasan

⁴²⁻⁴³ *Nəkur Isrel həfwaki pam fwe ia nəkwai nimwəfwaki səvənraha. Nəpin Pol mine Panapas krouier irapw, hərəs pen irau i mā ko krouvehe mwi ia nīkare Sapat, rouni irapw mwi nəgkiariien nəha ti nīrəha. Nəkur Isrel həpik mine nərmama me həpik səməme ripko mhə irəha nəkur Isrel, mətə kamharə ia narəien səvəi nəkur Isrel, irəha kamhəkurirə ia Pol mine Panapas. Nənə irau krouəgkiari mīnraha rauni mā, “Kimiaha tihaməkeikei mhəuvehi namasanien səvəi Kumwesən, mharə irə, mamhəuvən.”

⁴⁴ Ia nīkare Sapat irə ipaka nərmama me pam ia taon nəha housəsīmwin irəha me mā tuhəregi nəgkiariien səvəi Iərimənu.

⁴⁵ *Nərmama me nəha həpik. Nəpin nəkur Isrel hətoni, rerinraha rirhi ərəha Pol. Nəpin in rəgkiari, irəha kamhəni səpə, mamhəni ərəha in.

⁴⁶ *Mətə Pol mine Panapas krouəpwəh nehekīrien. Irau krouni mā, “Kimrau iarouəkeikei roukupwən rouni irapw nəgkiariien səvəi Kumwesən tukumiaha i nəkur Isrel. Mətə rəfo? Hiəpkəkeikei mhə mā tihəuvehi nīmīruien rerin? Hətə ro! Ti nəri nə mā hiāmərarki karen nəgkiariien səkimrau iamīnhi, kimrau trouəpwəh kimiaha, rouevən rouni irapw nəgkiariien i ti nərmama ripko mhə irəha nəkur Isrel. ⁴⁷ Iərimənu ruvəni pehe raka tukumaha i mā tahaməkeikei mho iamīnhi.

In rīmāni minuə:

‘Tako ik ikəmwhen ia nukuraanien,

məhiəpwīn nərmama ripko mhə irəha nəkur Isrel.

Tikini pen ti nərmama me ia tənəmtənə me mā takuvehimīru irəha.’ ”

⁴⁸ *Nəpin nərmama me nəha ripko mhə irəha nəkur Isrel hərəgi nəgkiariien nəha, rerinraha ragien. Həni mā nəgkiariien səvəi Iərimənu

* 13:35: Wok Me 2:27 * 13:36: Wok Me 2:29 * 13:38: Wok Me 10:43 * 13:39: Rom

10:4 * 13:42-43: Wok Me 11:23, 14:22 * 13:45: Wok Me 14:2 * 13:46: Luk 7:30, Wok

Me 3:26, 18:6 * 13:48: Wok Me 11:18

ramasan pik. Nənə sin sin ia nirəha Kumwesən rīnərpwi raka rəgin ia nirəha mə tuhəuvehi nimiruien rerin, irəha həni nīpərhienien ia Iesu.

⁴⁹ Ia nəpin nəha nəgkiariien səvəi Iərimənu rauviris mamevən ia kwopun me ipaka ti taon nəha. ⁵⁰*Mətə nəkur Isrel həuvən ti nīpran asori me nepwin səməme kamharə ia narəien səvəi nəkur Isrel mine nəmə asori me səvəi taon nəha, mhəvi irəha mə tuhometə Pol mine Panapas. Nəkur asori me nəha hərhi irapw irau ia tənə səvənraha. ⁵¹*Mətə irau krounouini raka nīməkwrur ia nisunrau, rouahatən pen mə nərmama me ia taon nəha həno noien ərəha. Kurirə ikin krauevən fwe taon nəha Ikoniam. ⁵² Nənə nərmama me səvəi Iesu fwe Antiok rerinraha ragien mukuər ia Nənimwin Ikinan.

14

Pol mine Panapas fwe Ikoniam

¹ Fwe taon nəha Ikoniam Pol mine Panapas irau pəri krouuvnimwə ia nīmwfəwaki səvəi nəkur Isrel rouəvisau. Nəvisaiuen səvənrau ramasan pik. Ro pen nərmama həpik, nəkur Isrel mine nəkur Kris mwī, həni nīpərhienien ia Iesu. ²*Mətə nəkur Isrel səməme həpkini mhə nīpərhienien ia nəgkiariien səvənrau ho nərmama me rīpko mhə irəha nəkur Isrel niemaha rəpi irəha ti piəvtaha me. ³*Ro pen Pol mine Panapas krouarə əpwəmwis fwe ikin, rouəvisau irapw Iesu Iərimənu rouəpwəh nehekəriien. Ia nəpin nəha Iesu Iərimənu rauvei pen niskaiien minrau, krauo nīmətəien me mine narimnari me nərmama me hətoni mhəkərinari irə. Nəpin nərmama me hətoni, mhətə sas ia nəgkiariien səvənrau sə raməvisau irapw namasanien səvəi Iesu mə ro nīpərhienien. ⁴ Nərmama ia taon nəha həuai irəha ia kusen kəru. Nepwin hərer irəha nəkur Isrel səməme həpwəh nīniien nīpərhienien ia Iesu. Nepwin hərer irəha aposol mi nəha.

⁵*Ia nəpin nəha nəkur Isrel nepwin mine nərmama nepwin rīpko mhə irəha nəkur Isrel mine nəmə asori me səvənraha kamhəni mə tuhouraha irau, mhəkwi əpune irau. ⁶⁻⁷*Mətə irau krouregi, rouap, rouevən fwe Litra mine Tepe, taon mi kəru fwe ia profens nəha Likaonia. Fwe ia taon mi nəha mine ia rukwənu me ipaka ti nirau, Pol mine Panapas krouəvisau irapw nəgkiariien amasan səvəi Iesu.

Pol mine Panapas fwe Litra

⁸*Fwe Litra, iərmama riti raməkure. Nəpin rīnətui irə, nisun mi krouemhə. Ko rīpkavən mhə. ⁹*Iərmama nəha ramətərig ia nəgkiariien səvəi Pol. Nənə Pol rəti pen mamətə in, mukurən mə iərmama nəha ramahatətə ia Iesu mə Iesu niskaiien səvənhi rəmwhen mə tromasan nisun mi. ¹⁰ Ro pen Pol rəgkiari asori minī mə, “Tiko miskəmter, mərer ia nisun mi.” Təkwtəkwni a iərmama nəha riskəmter, mavən.

¹¹*Nəpin nərmama me hənətoni nəfe Pol rino, həkwein əpwəmwis ia nəgkiariien səvəi nəkur Likaonia, mhəni mə, “Kwa, kumwesən me həneiwiui irapw pehe tukutaha, mhəmwhen ia nərmama me.” ¹² Irəha həkwein Panapas mə Sus, kumwesən riti səvənraha. Nənə ti nəri nə mə Pol raməvisau irapw nəgkiariien, həkwein pen in mə Heremes,

* **13:50:** Wok Me 17:4,12 * **13:51:** Mat 10:14, Wok Me 18:6 * **14:2:** Wok Me 13:45 * **14:3:** Mak 16:20, Wok Me 19:11, Hip 2:4 * **14:5:** Wok Me 14:19, 2Tim 3:11 * **14:6-7:** Mat 10:23 * **14:8:** Jon 9:1, Wok Me 3:2 * **14:9:** Wok Me 3:4, Mat 9:28 * **14:11:** Wok Me 28:6

kumwesən riti mwi səvənraha. ¹³ Nimwəfwaki səvəi kumwesən nəha Sus, ramərer iruə ia taon nəha. Pris riti sə ramowok fwe ikin, ruvehi kau me nepwin mine tih nei me nepwin, muvehi muvehe ti kwəruə səvəi taon nəha. Rokeikei mə in mine nərmama me tuhousi əpune kau me nəha mho pen nisaien mhəfwaki pen m Panapas mine Pol.

¹⁴ Mətə nəpən aposol mi nəha krouregi nəgkiariien nəha, kroueitehi tinari səvənrau, rouaiu, rouevən fwe ia kurkwai nərmama, rouəkwein əpwəmwis, rouni mə, ¹⁵ **“Nərman me, rəfo hiamo iamihhi irə? Kimrau iarouəmwhen a ia kimiaha. Iarouvehe mə trouəvisau irapw nəgkiariien amasan m kimiaha mə kimiaha tihaməkeikei mhəpwəh kumwesən eikuə me, mhərərig mhəuvehe ti Kumwesən sə ramiru. In əpa rino neiai, mine tiprənə, mine təsi, mine narimnari me pam səməme kamharə ia nīrəhar. ¹⁶ *Fwe kupwən, in rinəsəni nərmama me ia tənəmtənə me mə hamesi pen a suatuk me səvənraha mamhəuvən. ¹⁷ *Mətə ia nəpən me in ramo hiamətoni noien amasan səvənhi. In ramərhi irapw pehe nesən, mamō nəmhien ro nīpwran ia nəpən atukwatukw səvənhi. In rauvei pehe nəveginien m kimiaha, mamō rerimīaha ramagien.”* ¹⁸ Pol mine Panapas krouni nəgkiariien nəha, mətə ipaka ko kroupkinise mhə nərmama me mə tuhəpwəh nousi əpuneien kau me nəha ti nəfwakiien minrau.

¹⁹ *Mətə nəkur Isrel me nepwin həuku pen fwe Ikoniam mine Antiok ia profens nəha Pisitia, mhəuvehe ti Listra, mhəvi nərmama həpik həuvən mhəkwtəmhiri Pol, mhəkwi ia kəruətərei, mhəvkəkini, mhəuvən fwe iruə ia taon, mhəpwəh. Rerīnraha rirhi mə ruvəmhə. ²⁰ Mətə nəpən nərmama me səvəi Iesu həuvehe mhərər kuraukurau irə, Pol riskəmtər, mevən mwi ia taon. Kini rakwakwi irə, irau Panapas krouier, rouevən fwe taon nəha Tepe.

Pol mine Panapas krouərīg rouevən fwe Antiok ia profens nəha Siria

²¹ *Pol mine Panapas krouəvisau irapw nəgkiariien amasan fwe ia Tepe, ravi nərmama həpik həuvehe mho irəha nərmama me səvəi Iesu. Kurirə ikin krouərīg rouevən fwe Listra, mine Ikoniam, mine Antiok ia profens nəha Pisitia. ²² *Ia kwopun me nəha irau krao nətərigien səvəi nərmama me səvəi Iesu ruvehe mīskai mwi. Krouəvəhag minraha mə tuhərər əknekīn ia nahatətəien səvənraha, rauni mə, *“Saməkeikei mhəukurau ia nəmīsəien me rīpik kurirə səuvnīmwə ia nītətə sə Kumwesən ramərimənu irə.”* ²³ *Ia kwopun me pam krouvehi utə elta me mə tuhətui amasan ti nakalasia me. Nəpən krouvehi utə irəha, krouəpwəh nəniien nari, rouəfwaki, rouəmri pen irəha ia rəgi Iərimənu səvənraha sə kamhahatətə irə. ²⁴ Irau krouəpi sīmwin ia profens nəha Pisitia, roueiwaiu pehe ia profens nəha Pamfilia, ²⁵ rouevən ia taon nəha Peka, rouəvisau irapw nəgkiariien amasan fwe ikin. Nəpən krouəvisau irapw pam, kroueiwaiu rouevən fwe taon nəha Atalia.

²⁶ *Ia kwopun nəha krouəputə ia nītətə riti, rouier, rouevən fwe Antiok ia profens Siria. Kwopun nəha kupwən nərmama me hənəfwaki ti nīrau, mhəmri pen irau ia rəgi Kumwesən, mamhase in mə namasanien səvənhi tramarə ti nīrau, marə mwi ti wok sə krino pam. ²⁷ *Irau krouapirapw

* **14:15:** Wok Me 10:26, Sam 146:6 * **14:16:** Wok Me 17:30 * **14:17:** Sam 147:8, Jer 5:24

* **14:19:** Wok Me 17:13, 2Kor 11:25, 2Tim 3:11 * **14:21:** Mat 28:19 * **14:22:** Mat 7:14, Wok

Me 11:23, 15:32, Wok Me 18:23, 1Tes 3:3 * **14:23:** Wok Me 13:3 * **14:26:** Wok Me 13:1-2,

Wok Me 15:40 * **14:27:** Wok Me 15:4,12, Wok Me 11:18

fwe ikin, rouoeite nakalasia me, rouni pen ti niraha i narimnari me Kumwesən rino irəhar minrau, rouni mə in rinəsevər ia təpinhə mə nərmama ripko mhə irəha nəkur Isrel həuvehe mhahatətə ia Iesu. ²⁸ Nənə krouarə əpwəmwis mwi kwopti ia kwopun nəha irəha nərmama me səvəi Iesu.

15

Nəmə asori me səvəi nəfwakien housəsimwin irəha me fwe ia Jerusalem

¹ *Mətə nəkur Isrel me nepwin həier fwe tənə Jutia mheiwaiu pehe ia Antiok. Irəha kamhahatən nərmama me səvəi Iesu səməme ripko mhə irəha nəkur Isrel mə, “Kimiaha tihaməkeikei mhəuvən kuvehi ninhum m kimiaha rəmwhen ia Loa səvəi Moses rani. Mə hiəpwəh, Kumwesən tripkuehimiru mhə kimiaha.” ² *Pol mine Panapas krauousari irəha minraha mamhəgkiari pik ti nəgkiariien nəha. Kurirə ikin, nakalasia me fwe Antiok hərpwi rəginraha ia Pol mine Panapas mine nərmama me nepwin mwi, mhəni mə irəha tuhəutə pen fwe ia Jerusalem mhətoni aposol me mine elta me səvəi nəfwakien ti nəgkiariien nəha. ³ Nəpin nakalasia me hərihi pen irəha, irəha hanaməuvən fwe Jerusalem. Ia rukwənu me ia nikare suatuk fwe ia tənə Fonia mine tənə Sameria kamhəni sas pen mə nərmama me ripko mhə irəha nəkur Isrel irəha mwi həuvəni nipərhiēnien ia Iesu. Nəgkiariien nəha ro piəvtaha me rerinraha ragien. ⁴ *Kurirə irə, nəpin irəha həier pen fwe Jerusalem, aposol me mine elta me səvəi nəfwakien mine nakalasia me hətoni irəha rerinraha ragien. Nənə Pol mine Panapas mine səməme həkurirə ia nirau hərihi pen ti nirəha i narimnari me Kumwesən rino minraha.

⁵ Mətə Farisi me nepwin səməme kamhəni nipərhiēnien ia Iesu həkəmter, mhəni mə, “Nərmama me ripko mhə irəha nəkur Isrel səməme kamhəni nipərhiēnien ia Iesu tuhaməkeikei mhəuvən kuvehi ninhum minraha. Kimiaha tihaməkeikei mhəni pen ti nirəha i mə tuhəkurirə ia Loa səvəi Moses.”

⁶ Aposol me mine elta me səvəi nəfwakien housəsimwin irəha me, mamhəgkiari ti nəresien nəha. ⁷ *Nəpin həgkiari əpwəmwis, Pita riskəmter, mini pen ti nirəha i mə, “Piak me, kimiaha hiəuvəukurən raka mə fwe kupwən Kumwesən rərpwi rəgin ia nirak ia kusen səkītaha, muvei pehe nəpin miou iakevən minəvisau raka m nərmama me nepwin ripko mhə irəha nəkur Isrel. Nəpin irəha həregi nəgkiariien amasan səvəi Iesu ruku pen ia tərhuuk, hərihi nipərhiēnien irə. ⁸ *Nənə Kumwesən sə rukurən amasan nətərigien səvəi nərmama rahatən amasan tukutaha i minuə rerin ragien ti nuvehien irəha, mo irəha nərmama me səvənhi. In ruvei pen Nənimwin Ikinan minraha rəmwhen a mwi riməuvei pehe m kitaha i fwe kupwən. ⁹ *In ripkopəiti mhə ia nirəha, mətə raikuas ia rerinraha, ti nəri nə mə irəha hərihi nipərhiēnien ia Iesu rəmwhen rino m kitaha i. ¹⁰ *Rəfo hiənuə tiho Kumwesən niemaha rəpi? Hiokeikei mə tsəmri pen Loa səvəi Moses ia nurai nərmama me səvəi Iesu səməme ripko mhə irəha nəkur Isrel, mətə Loa nəha rəmwhen ia katipə sə ripam. Kitaha i nəkur Isrel mine kaha kupwən me səkītaha ko səpkəvrani mhə. ¹¹ *Mətə kitaha saməni nipərhiēnien ia nəgkiariien i. Iesu Iərimənu

* 15:1: Kal 5:2 * 15:2: Wok Me 11:30, Kal 2:1 * 15:4: Wok Me 14:27 * 15:7: Wok Me 10:1-43 * 15:8: Wok Me 10:44, 11:15 * 15:9: Wok Me 10:34-35 * 15:10: Mat 11:30, Kal 3:10, 5:1 * 15:11: Kal 2:16, Efes 2:5-8

səkītaha truvehimīru kītaha ia namasanien səvənhi rəmwhen a mwi in tro ia nīrəha.”

¹²*Pita rəgkiari pam. Kurirə irə nərmama me ia nəkureien nəha həkure afafa, mamhətərig Pol mine Panapas. Irau krauni amasan ti nīrəha i nəfe Kumwesən rino nəpin irau krauəvisau irapw nəgkiariien amasan səvəi Iesu m nərmama me rīpko mhə irəha nəkur Isrel. Krouni mə in rīməuvei pen niskaiien mīnrau, krauo nīmtətien me mine narimnari me nərmama me hətoni, mhərkərinari irə.

¹³*Nəpin irau krouəgkiari pam, Jemes rərer mīni mə, “Piak me, tihətərig iou. ¹⁴*Saemon ruvəni amasan raka tukutaha i mə rəfo fwe kupwən Kumwesən revən ti nərmama me rīpko mhə irəha nəkur Isrel mə trīpeki raka nepwin mə irəha nərmama me səvənhi. ¹⁵Profet kupwən me həməni mə in tro iamīnha irə. Rəmwhen ia nəgkiariien i kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan, rani mə,

¹⁶‘Kurirə ia nəri, iou takrərig

muvehi utə nītətə səvəi Kīg Tevit sə rīməmwei.

Nītətə sə in rīnamərimənu irə kineitehi rəmwhen ia nimwə,
iou takuvrhəkin mwi, momasan.

¹⁷⁻¹⁸Tako iamīnhi mīnuə nərmama ia tənəmtənə me tuhəuvehe tukw iou. Nərmama rīpko mhə irəha nəkur Isrel,

irəha pam səməme iakinəkwein raka irəha, tuhəuvehe.

In i nəgkiariien səiou. Iou Iərimənu. Iako nərmama həuvəukurən raka narimnari me i fwe kupwən.’ ”

¹⁹Nənə Jemes rīni mə, “Ro iamīnhi irə nəkiriien səiou mə nərmama me nəha rīpko mhə irəha nəkur Isrel, mətə kamhətərig mamhəuvehe ti Kumwesən, rərəha mə kītaha tso rəknekin ti nīrəha. ²⁰*Mətə pwəh sərāi nəkukuə rīti revən ti nīrəha. Ia nəkukuə nəha tsəni pen ti nīrəha i mə irəha tuhəpwəh naniien nəveginien i rəmkemik sə kiməuvei pen m nənīmwi nari me səməme kaməfwaki pen mīnraha. Nərman me tuhəpwəh niri ənəpenien nīpran. Nīpran me tuhəpwəh nesi pen ənəpenien nərman. Irəha tuhəpwəh naniien nərimīru rīti sə kətiri nīpətəkinuan remhə mətə netə raməmak ihi ia nusan. Nənə irəha tuhəpwəh naniien netə.

²¹*Natuakəmien me nəha rīnəmwhen, ti nəri nə mə fwe tui muvehe meste pehe ipwet mine, ia Sapat me pam nərmama me kamhəvisini Loa səvəi Moses ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel. Ia taon me pam kamhəvisau irapw nəgkiariien səvənhi.”

Nəkukuə sə revən ti nərmama me rīpko mhə irəha nəkur Isrel

²²Aposol me, mine elta me səvəi nəfwakiiien, mine nakalasia me pam fwe Jerusalem həni simwin mə tuhərpwi rəginraha ia nərmama nepwin ia nīrəha, mhərhi pen irəha həuvən irəha Pol mine Panapas fwe Antiok. Hərpwi rəginraha ia Saelas mine Jutas (nəghin rīti mwi nə Pasapas). Iəmənmi nəha, piəvtaha me kamhəsiai pik irau. ²³Irəha həuvei pen nəkukuə nəha mīnrau mə trouvehi rouevən. Nəkukuə nəha rīni mə: Aposol me mine elta me səvəi nəfwakiiien, piəvmiaha me fwe Jerusalem. Iahərhi pehe nəkukuə i tukumiaha piəvmaha me səməme rīpko mhə kimiaha nəkur Isrel, hiamarə fwe Antiok mine Siria, mine Silisia. Iahaməni ramasan tukumiaha.

* 15:12: Wok Me 14:27 * 15:13: Kal 2:9 * 15:14: Wok Me 15:7-9 * 15:20: Jen 9:4, Eks 34:15-17, Lev 17:10-16 * 15:21: Wok Me 13:15

24 * Kimaha iaharegi mə narmama nepwin həməier ia kimaha, mhəuvehe tukumiaha, mho kimiaha hiaregi rərəha ti nəgkiariien səvənraha. Irəha ho nətərigien səkimiaha rəvsausini pik, mətə kimaha iahəpkuvei pen mhə nəgkiariien riti mə tuhəuvehe mhəni pehe tukumiaha i.

25 Ro pen kimaha iahousəsimwin kimaha me mhəni simwin mə tahərpwi rəgimaha ia iərmama kəru, mhərhi pehe i tukumiaha.

Irau trouvehe tukumiaha irəha Panapas mine Pol, iəmənmi nəha sokeikei pik irau. ²⁶ Ipaka krouemhə ti wok səvəi Iesu Kristo, Iərimənu səkitaha.

27 Iəmənmi nəha iahəmərhi pehe irau tukumiaha irau i Jutas mine Saelas. Irau trouvehe rouni nəgkiariien kuation rəmwhen ia nəgkiariien i iahəmərhi.

28 * Rerimaha ragien ti nesi penien nətərigien i Nənimwin Ikinan rinahatən kimaha irə.

In rini mə kimaha tahəpwəh nəmrutəien nəri sə rīpam ia nuramiaha, mətə natuakəmien me a i:

29 * Kimiaha tihəpwəh naniiien nəveginien sə kiməuvei pen m nənimwi nari me səməme kaməfwaki pen minraha.

Kimiaha nərman tihəpwəh niri əpnəpenien nīpran.

Kimiaha nīpran tihəpwəh nesi pen əpnəpenien nərman.

Kimiaha tihəpwəh naniiien nərimiru riti sə kətiri nīpətəkinuan remhə mətə nətə raməmak ihi ia nusan.

Tihəpwəh naniiien nətə.

Trini minuə hiətui amasan tukumiaha, mhəpwəh nəruuien natuakəmien me i, tihəregi ramasan.

In i nəgkiariien səkimaha sampam.

³⁰ Nəmə asori me i hərhi pen irau heiwaiu irəha Pol mine Panapas mhəuvən fwe Antiok. Nəpin hapirapw fwe ikin, hoeite nakalasia me, mhəuvei pen nəkukuə minraha. ³¹ Irəha həvsini nəkukuə nəha, rerinraha ragien ti nasituien səvənhi. ³² * Jutas mine Saelas irau profet mi. Krouəvəhag m piəvtaha me ia nəgkiariien me rīpik, rouərpwi əknekin irəha. ³³ Irau krouarə əpwəmwis kwopti ia kwopun nəha. Kurirə ikin piəvtaha me fwe Antiok hase Kumwesən mə nəmərinuien səvənhi tramarə ti nirau. Nənə həsəkir minrau, mhərhi pen irau krouərig rouevən fwe Jerusalem rouətə narmama me səməme hənərhi irau. ³⁴ a ³⁵ Mətə Pol mine Panapas irau krouarə pəpim fwe Antiok. Irəha narmama me nepwin mwi kamhahatən narmama me, mamhəvisau irapw nəgkiariien səvəi Iərimənu.

Pol mine Panapas krouəpwəh irau me

³⁶ Nəpin nepwin rukurau, Pol rini pen ti Panapas i mə, “Pwəh krau krouərig pen mwi, rouətə piəvtaha me fwe ia taon me pam nəha krouəvisau raka nəgkiariien səvəi Iərimənu minraha, rouətoni ro irəha mə kamhəfarə irə.” ³⁷ * Nənə Panapas rokeikei mə Jon sə nəghin riti mwi nə Mak trukurirə ia nirau, ³⁸ * mətə Pol rəpwəh nokeikeiien, ti nəri nə mə fwe kupwən Jonmak rīpkarə mhə irəhar minrau meste wok səvənrahar rino sampam. Mətə fwe Pamfilia rəpwəh irau mirərig. ³⁹ Nənə Pol mine

* 15:24: Wok Me 15:1 * 15:28: Mat 23:4 * 15:29: Wok Me 15:20 * 15:32: Wok Me 11:27, 13:1, Wok Me 14:22 a 15:34: Niutestamen me nepwin sə kupwən kimərari ia nəgkiariien səvəi nəkur Kris rani iamihni ia vas toti-fo mə, “Mətə Saelas rətə mə ramasan mə pwəh ramo pəpim ia kwopun nəha Antiok.” * 15:37: Wok Me 12:12,25 * 15:38: Wok Me 13:13, Kol 4:10

Panapas krouousari minrau me, rouəpwəh irau me. Panapas ruvehi Mak, rouəputə ia nitətə riti, rouier, rouevən fwe Saepras. ⁴⁰*Mətə Pol rərpwi rəgin ia Saelas mə trukurirə in. Kurirə irə piəvtaha me həmri pen irau ia rəgi Iərimənu, mhase in mə namasanien səvənhi tramarə ti niraui. Nənə Pol rier irau Saelas, ⁴¹ mevən ia kwopun me ia profens mi nəha Siria mine Silisia, mamərpwi əknekin nakalasia me.

16

Timoti rukurirə Pol mine Saelas

¹*Ia nəpin nəha Pol revən fwe taon mi nəha Tepe mine Listra. Ia Listra iərmama riti səvəi Iesu nəghin nə Timoti. Mama səvənhi in prən Isrel. In mwi rani nīpərhienien ia Iesu. Mətə tata səvəi Timoti in iəmə Kris. ²*Piəvtaha me fwe Listra mine Ikoniam kamhəni Timoti mə in iəmə amasan riti. ³*Pol rokeikei mə Timoti trukurirə in rouier rauevən. Ro pen in ruvehi ninhum m Timoti ti nəri nə mə nəkur Isrel fwe ikin həukurən mə tata səvəi Timoti in iəmə Kris riti. ⁴*Nəpin Pol mine in me nepwin həier pen fwe ia taon me, haməvisau irapw m nərmama me səvəi Iesu natuakəmien me nəha aposol me mine elta me səvəi nəfwakiiien fwe Jerusalem həməni. Kamhahatən nakalasia me mə irəha tuhaməkeikei mhesi pen. ⁵*Ia noien nəha nakalasia me pam ia kwopun me fwe ikin nahatətəien səvənraha ruvehe miskai. Ia nəpin me irəha həuvehe mhəpik mwi.

Pol rətoni nəməkrəhaien riti

⁶*Pol mine in me nepwin həuvən mhəpi simwin ia profens mi nəha Frijia mine Kalesia, ti nəri nə mə Nənimwin Ikinan rinise irəha mə tuhəpwəh nevəniien mhəvisau nəgkiariien amasan fwe ia profens nəha Esia. ⁷*Nəpin irəha həuvehe ipaka ti profens nəha Misia, həmwur mə tuhəvən fwe ia profens nəha Pitinia. Mətə Nənimwin səvəi Iesu ripkəsəni mhə irəha. ⁸Ro pen həukurau ia profens nəha Misia, mheiwaiu mhəuvehe ia taon nəha Troas. ⁹Ia nəpin Pol rətə nəməkrəhaien riti. Iəmə Masetonia riti ramərer, mamase in mə, “Tikuvehe ro i ia Masetonia, masitu ia kimaha.” ¹⁰Nəpin Pol rinətə pam nəməkrəhaien nəha, takwtəkwuni a mwi kimaha iahənaməpnəpənə mə tahəier, mhəuvən fwe Masetonia, ti nəri nə mə iahəregi mə Kumwesən raməkwein kimaha mə tahəvisau irapw nəgkiariien amasan səvəi Iesu m nərmama me fwe ikin.

Litia rini nīpərhienien ia Iesu

¹¹Kimaha iahəputə ia nitətə riti, mhəier ia Troas, mhaiu atukwatukw mhəuvən fwe tənə əmweris nəha Samotres. Kini rakwakwi irə iahaiu mhəuvən fwe ia taon nəha Neapolis. ¹²Iahəier ia kwopun nəha mhavən mhəuvən fwe Filipae, taon asori riti ia tīprənə səvəi Masetonia profens. Nərmama me ia taon nəha irəha sitisin me səvəi Rom. Kimaha iahapirapw fwe Filipae, mharə ikin nəpin ripik.

¹³Nəpin riti ia Sapat iahəier irapw ia kwəruə asori səvəi taon nəha, mhəuvən ia nīkare nui aris ia kwopun riti iahəukurən mə nərmama kamhəfwaki ikin. Iahəuvən, mhəkure, mamhəvisau pen Iesu m nīpran me səməme hənousəsimwin raka irəha me fwe ikin. ¹⁴Pran riti sə

* **15:40:** Wok Me 4:36, 13:4, Wok Me 14:26 * **16:1:** Wok Me 14:6, 2Tim 1:5 * **16:2:** Fil 2:19-22 * **16:3:** Kal 2:3-5 * **16:4:** Wok Me 15:23-29 * **16:5:** Wok Me 2:47 * **16:6:** Wok Me 18:23 * **16:7:** 2Tim 1:15

ramətərig ia kimaha nəghin nə Litia. Ruku pen ia taon nəha Tuatira. Səvənhi fwe stoa kauvehi nəmri tinari sə kala səvənhi tihinatis. Ia nəpin me Litia raməfwaki m Kumwesən. Iərimənu rəsevər ia nətərigien səvəi prən i, rini nīpərhiəniēn ia nəfe Pol rani. ¹⁵ *Nəpin kino raka paptas ia Litia irəha nərmama me pam ia nəkwai nimwə səvənhi, Litia rini pehe tukumaha i mə, “Mə hiəukurən mə iakamahatətə pərhiēn ia Iərimənu, ramasan pwəh hiəuvehe mharə ia nəkwai nimwə səlou.” In raməkeikei pehe m kimaha, nənə iahəuvən.

Kuvehi puvnimwə Pol mine Saelas ia kalapus fwe Filipae.

¹⁶ *Nəpin riti iahaməuvən fwe kwopun nəha kaməfwaki ikīn, mhəpi raka pran riti kamo slefirə. Nənimwin ərəha ramarə irə, mamə prən nəha ramətoni narimnari me səməme kamhərkwafə. Prən nəha rauvehi mane asori səvəi nəmə asori me səvənhi, ti nəri nə mə nərmama kamhərəku in ti niniēn narimnari me səməme tuhəpkuvehe. ¹⁷ *Kimaha Pol iahaməvən. Prən nəha rakurirə kimaha, maməkwein əpwəmwis, mamini mə, “Nərmama me i kamho tukwini nari m Kumwesən Asori, mamhəni irapw tukumiaha i mə tihəfo in ruvehimiru kimiaha.” ¹⁸ *Ia nəpin me rīpik prən nəha ramo iamīnhi. Pol riregi rinəpou irə, ruvsini, mægkiari pen m nənimwin ərəha mə, “Ia nəghi Iesu Kristo iakani pehe tukw ik i mə tikier ia prən i.” Təkwətəkwuni a nənimwin ərəha rier.

¹⁹ Nəpin nəmə asori me səvəi prən nəha hənəmətoni mə tuhəpwəh nuvehien mwi mane ia prən nəha, həkwtəmhiri Pol mine Saelas, mhəvi irau, mhəuvən ti nəmə asori me fwe ia kurkwai taon nəha. ²⁰ *Irəha həvi irapw irau ia nəmri iəmə asori mi səvəi Rom, mhəni pen ti iəmə asori mi nəha mə, “Iəmənmī irau iəmə Isrel mi. Kraurukwumen nərəhəien ia taon i səkitaha, ²¹ rauni irapw narəien me nepwin ripkatukwatukw mhə tukutaha i nəkur Rom mə tsəuvehi uə tsarə irə, ti nəri nə mə kamhəruī loa səkitaha.”

²² *Nərmama me ia kwopun nəha irəha mwi həkəmtər, mamhəni ərəha irau. Ro iamīnhi irə iəmə asori mi nəha səvəi Rom krouni pen ti naruagən me nepwin mə tuhəuvehi raka tinari səvənrau, mhousi irau. ²³ Nənə housi pīk irau. Kurirə irə həuvehi puvnimwə irau ia kalapus, mhəni pen ti iərmama sə ramətui ti kalapus mə, “Tikətui amasan ti iəmənmī.” ²⁴ Nəpin iərmama sə ramətui ti kalapus riregi nəgkiariēn nəha, ruvehi irau, mevən fwe ia rum riti fwe imwə ia nəkwai kalapus, muvehi pen nisunrau nei asori rəkure tərini.

Kumwesən ruvehi raka Pol mine Saelas ia kalapus

²⁵ Ia kurkwai nəpin, Pol mine Saelas krouəfwaki, rouəni nīpu me, rouəgnəgini Kumwesən. Nərmama me fwe ia kalapus kamhətərig ia nirau. ²⁶ Təkwətəkwuni a nimwnimwien asori ruvehe. Kalapus rīkiukiū pīk. Təpinhə me pam həuvehe mhəkəwag. Jen me pam səməme kamhəkwtəmhiri nərmama me həsas. ²⁷ *Ia nəpin nəha nimwnimwien rīkiū irə, iərmama sə ramətui ti kalapus rətui, mətə təpinhə me pam həkəwag. Rerīn rīrhi mə nərmama me ia kalapus hənəp. Ro pen reivi raka nau səvənhi mə trəpi əpune atukw a in. ²⁸ Mətə Pol rəkwein asori, mīni mə, “Tikəpwəh nousi əpune atukwien ik. Kimaha pam a i.”

* 16:15: Wok Me 16:33, 18:8 * 16:16: Wok Me 19:24 * 16:17: Mak 1:24,34 * 16:18:

Mak 16:17 * 16:20: Mak 13:9, Wok Me 17:6, Mat 5:11 * 16:22: 2Kor 11:25, Fil 1:30, 1Tes 2:2

* 16:27: Wok Me 12:18-19

²⁹ Iærmama sə ramətui ti kalapus ræres læt me nepwîn, maiu, mevæn, mînimwi nukurhun mi ia næmri Pol mine Saelas, mehekir mætæmniwîn. ³⁰* Kuriræ iræ riskæmter, miri raka irau mhærevæn fwe iruæ, mæres pen irau i mæ, “Iæmæ asori mi, takamækeikei mæfo iræ mæ Kumwesæn ruvehimîru iou?”

³¹ Mîregi krouni mæ, “Tikamækeikei mîni nîpærhienien ia Iesu Iærimænu, nænæ Kumwesæn truvehimîru ik mine nærmama me pam ia nækwai nimwæ sæim.” ³² Nænæ irau krouni irapw nægkiariien sævai Iærimænu revæn tukwe mine nærmama me pam fwe ia nækwai nimwæ sævænhi. ³³* Ia næpin næha næpin anan, mætæ iærmama næha ruvehi irau, maikwas ia tæmwki nousien ia nîpwrænrau. Kuriræ iræ in mine nærmama me ia nækwai nimwæ sævænhi ko paptæes ia niræha. ³⁴ Næpin kino pam paptæes ia niræha, iærmama næha riri Pol mine Saelas, harutæ pen ia nimwæ sævænhi. In ruvei pen nævegînien mînrau. In mine nærmama me pam ia nækwai nimwæ sævænhi rerînraha ragien pik, ti næri næ mæ tækwækwuni næha hænahatætæ ia Kumwesæn.

³⁵ Næpin næha ruværan iæmæ asori mi sævai Rom krouærhi polis me nepwîn, rouni mæ, “Pwæh iæmænmi næ krouier ia kalapus.” ³⁶ Iærmama sə ramətui ti kalapus rævisau pen nægkiariien sævænrau m Pol, mîni mæ, “Iæmæ asori mi sævai Rom krouærhi nægkiariien riti mæ takæseni kimirau irouier. Ro pen tirouier rauevæn. Pwæh næmærinuien ramaræ tukumirau.”

³⁷* Mætæ Pol rîni pen ti polis me i mæ, “Næfe næha? Kimrau sitisin mi sævai Rom. Iæmæ asori mi sævai Rom kroupkætæ mhæ nari riti iarouo ræraha. Mætæ hænousi raka kimrau ia næmri nærmama me, mhæuvehi puwnimwæ kimrau ia kalapus. Mætæ tækwækwuni irau krouokeikei mæ trouvehi raka kimrau iarouevæn afafa. Rekæm! Pwæh irau æpa krouvehe, rouvehi raka kimrau.”

³⁸ Polis me næha hæuvæn mhæni pen ti iæmæ asori mi næha sævai Rom næfe Pol rimæni. Næpin irau krouregi mæ Pol mine Saelas irau sitisin mi sævai Rom, krouhekir.

³⁹* Irau krouevæn rouni pen sore ti Pol mine Saelas. Kuriræ iræ krouiri irapw irau fwe ia kalapus, rouni pen ti nirau i mæ trouæpwæh taon sævænraha rauevæn. ⁴⁰ Ro iamînhi iræ Pol mine Saelas krouier irapw ia kalapus, rouevæn fwe ia nimwæ sævai Litia. Næpin krouætæ piævtaha me fwe ikin, krouævæhag mînraha. Kuriræ iræ krouier.

17

Pol mine Saelas krouevæn fwe Tesalonaeka

¹* Ia næpin næha Pol mine Saelas krouæpi simwîn ia taon kæru næha Amfipolis mine Apolonia, rouevæn fwe taon næha Tesalonaeka. Ia kwopun næha nimwæfwaki riti sævai nækur Isrel ramærer. ² Pol ruwnimwæ ræmwhen ramo ia næpin me. Ia Sapat kahar ramægkiari iræha mînraha. In ramahatæn vas me ia Nækukuæ Ikinan, mamæusiære pui pen nîpwræn, ³* mamîni amasan ti niræha i mînuæ Nækukuæ Ikinan rani pærhien mæ Kristo tramækeikei mîregi næmisæien ia nîpwræn, memhæ, maræ mætui mwi. Pol rîni mæ, “Iesu næha iakani pehe tukumiaha i in næ Kristo.”

* **16:30:** Wok Me 2:37 * **16:33:** Wok Me 16:15 * **16:37:** Wok Me 22:25 * **16:39:** Mat 8:34 * **17:1:** 1Tes 1:1,2 * **17:3:** Luk 24:26, Wok Me 3:18, 9:22

⁴ *Nəkur Isrel me nepwīn mīne nīpran asori me həpik mīne nəkur Kris həpik səməme kamhəfwaki m Kumwesən irəha həregi mə nəgkiariien nəha ro nīpərhienien. Nənə həuvehe mhəkuriə Pol mīne Saelas.

⁵ Mətə nəkur Isrel me nepwīn rerinraha ramrhi ərəha irau. Həuvən fwe ia maket mhəiri nərmama nepwīn kənkəpwənraha riskai. Irəha həuvehe mhəpik, mhousəsīmwin irəha me, mamho nurigrigien asori ia taon nəha. Həuvən mheitehi raka təpinhə ia nimwə səvəi iərmama riti nəghin nə Jeson, mamhətui Pol mīne Saelas mə tuhəvi irapw irau ia nəmri nərmama. ⁶ *Nəpīn həpkətə mhə irau, həkwtəmhiri Jeson mīne piəvtaha me nepwīn mwī, mhəvi irapw irəha, mhəuvən mhərer ia nəmri nəmə asori me səvəi taon nəha. Irəha həkwein asori, mhəni mə, “Iəmənmi nəha Pol mīne Saelas krauo pik nərəhaien ia kwopun me, rouvəuvehe mwī ia taon i səkitaha. ⁷ *Jeson i rīməuvehi irau krouevən ia nimwə səvənhi. Mətə irau krouərui loa me səvəi Kig Sisa, rauni mə kig riti mwī nəha ikin nəghin nə Iesu.” ⁸ Nəpīn nəmə asori me mīne nərmama me həregi nəgkiariien nəha, niemaha rəpi irəha. ⁹ Nəmə asori me həni mə Jeson mīne in me nepwīn tuhaməkeikei mhəuvei pen mane mīnraha. Nənə nəpīn həuvei pen pam mane, nəmə asori me həfi raka rəginraha ia nīrəha.

Pol mīne Saelas krouevən fwe Perea

¹⁰ Ia nəpīn nəha ruvəpitəv, piəvtaha me hərhi pen Pol mīne Saelas krouevən fwe taon nəha Perea. Nəpīn krouevən rouapirapw fwe ikin, krouuvnimwə ia nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel. ¹¹ *Nəkur Isrel fwe Perea irəha hamasan mhəpi raka nəkur Isrel fwe Tesalonaeka, ti nəri nə mə rerinraha ragien ti niregiiən nəgkiariien səvəi Pol mīne Saelas. Ia nəpīn me kamhəvsini amasan Nəkukuə Ikinan mə tuhətoni mə nəgkiariien səvənrau ro nīpərhienien uə rekəm. ¹² Ro pen həpik ia nīrəha həni nīpərhienien ia Iesu. Nīpran Kris me i irəha nīprən asori me həpik həni nīpərhienien. Nəmə Kris mwī həpik.

¹³ *Mətə nəpīn nəkur Isrel fwe Tesalonaeka həregi mə Pol revən mwī fwe Perea, mamīni irapw nəgkiariien səvəi Kumwesən fwe ikin, həuvən mwī fwe Perea, mamhərhiərhi nərmama me mə tuhəni ərəha Pol mīne Saelas. ¹⁴ Ro pen piəvtaha me ia Perea hərhi irapw akwauakw Pol ramevən fwe ia təsi. Mətə Saelas mīne Timoti krauarə a fwe ia Perea. ¹⁵ Nənə nərmama nepwīn həkurirə Pol, mhəuvən irəha mīn meste nari fwe taon nəha Atens. Nəpīn nəha hənəm rərig irə, Pol rini pen ti nīrəha i mə, “Kimiaha tihəuvən mhəni pen ti Saelas mīne Timoti mə trouvehe akwauakw rouətə iou.”

Pol fwe Atens

¹⁶ Nəpīn Pol rameitenhi ihi Saelas mīne Timoti fwe Atens, rerin rəpou, ti nəri nə mə ramətə taon nəha rukuər ia nənimwi nari me səməme kaməfwaki pen mīnraha. ¹⁷ *Ro pen ia Sapat me in rauvnimwə ia nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel, maməgkiari m nəkur Isrel mīne nəməfwaki me nepwīn mwī, mamousari mə truvi irəha həuvehe ti Iesu. Ia nəpīn me ramevən fwe kwopun kamo maket ikin, maməgkiari irəha nərmama əpnəpen me, mamousari mə truvi mwī irəha. ¹⁸ Nəpīn riti Pol raməgkiari m nahatən me nepwīn kani irəha mə Epikurien me mīne Stoik me. Nəpīn irəha həregi nəgkiariien səvənhi, kamhousari irəha

* 17:4: Wok Me 13:50 * 17:6: Wok Me 16:20 * 17:7: Luk 23:2, Jon 19:12 * 17:11: Jon 5:39 * 17:13: Wok Me 13:50, 14:19 * 17:17: Wok Me 18:19

min. Nepwîn kamhâni mæ, “Næfe i iarmæri i ramîni?” Nepwîn mwi kamhâni mæ, “Rosi ramægkiari ia kumwesæn me kitaha særeirei.” Iræha hæni nægkiariien næha ti næri næ mæ Pol ramævisau irapw nægkiariien amasan sævai Iesu, mamîni mæ in rinætui mwi ia nemhâien sævânhi. ¹⁹ Iræha hæiri Pol, mhæuvæn ti næmæ asori me næha kamhækiri nægkiariien kani nousæsîmwinien sævænraha mæ Areopakus. Næmæ asori me næha hæni pen ti Pol i mæ, “Kîmaha iahokeikei mæ tahæukuræn næfe næha nægkiariien vi ikamahatæn. ²⁰ Narimnari me nepwîn ikamîni kîmaha iahæregi ropæiti. Ro pen iahokeikei mæ tahæukuræn nipwrai nægkiariien me næha sæim.” ²¹ Iræha hæni nægkiariien næha ti næri næ mæ næpîn me næmæ Atens mîne nærmæpæ sæmæme kamharæ fwe ikin, hokeikei mæ tuhamækure a, mamhætærig ia nægkiariien vi, mamhægkiari ti nipwran.

²² Ia næpîn næha Pol rærer ia næmri næmæ asori me næha kani nousæsîmwinien sævænraha mæ Areopakus, mîni mæ, “Næmæ Atens, iakînætæ raka mæ kîmiaha hiamæskai pik ti næfwakiiien m kumwesæn me sæpæmsæpæ. ²³ Næpîn iakamavæn ia taon i sækîmiaha, mamæspau ia nænimwi nari me sæmæme hiamæfwaki pen mînraha, iakætæ mwî nîfatæ riti. Kîmærai pen nægkiariien riti ia nîkaren rani mæ:

NĪFATƏ I SƏVƏI KUMWESƏN NƏHA IAHƏREIREI IN

Kumwesæn næha hiamæfwaki pen min mætæ hiæreirei, tækwætækwuni næha takævisau pehe m kîmiaha i.

²⁴ *Kumwesæn sæ rîno tîprænæ i mîne narimnari me pam iræ, in ramærimænu ia neiai mîne tîprænæ, mîpkaræ mhæ ia nimwæfwaki me sæmæme nærmama ho ia rægînraha. ²⁵ *Nærmama me hæpko tukwini pen mhæ nari min ia rægînraha ræmwhen kamo ia iærmama sæ ramæres nari. Rekæm! In æpa rauvei pen nîmiruien mîne neiahagien mîne narimnari me pam m nærmama me. ²⁶ Fwe ia nukune naræien, in rîno iærmama kuatia a mæ nærmama me pam tuhæuku pen iræ, mhæuvæn, mharæ ia tænæmtænæ me ia tækure tîprænæ i. In æpa rîmækupwæn mæmri mak sævai tîprænæ sævænraha, mîni mwi mæ tuharæ ikin meste tînesæn. ²⁷ *Kumwesæn rîno iamînhi iræ mæ iræha tuho ræmwhen iærmama nænimen rîfwæ. Tuhamærapærap nari, nænæ mhærapî in. Mætæ pærhien, Kumwesæn rîpkaræ mhæ isîpwîn tukutaha. ²⁸ Ræmwhen ia iærmama riti kupwæn rîmæni mæ, ‘In nukune nîmiruien sækitaha, mîne nukune navænien sækitaha, mîne nukune narimnari me pam samo.’ Ræmwhen mwi ia nægkiariien i nærmama me nepwîn sækîmiaha sæmæme kamhærai nîpu me hæmæni mæ, ‘Kitaha mwi nîpwnætîn me.’

²⁹ *Trîni mînuæ nîpærhienien i kitaha i nîpwnæti Kumwesæn me, ratukwatukw mæ ko sæni Kumwesæn in ræmwhen ia nænimwi nari sæ reri iærmama ramrhi, nænæ ro ia nukurænien sævânhi ia kol mîne silva mîne kærætærei? Rekæm! ³⁰ *Fwe kupwæn, næpîn nærmama hæreirei Kumwesæn, Kumwesæn ramæti karen. Mætæ tækwætækwuni, in ramîni pen ti nærmama ia kwopun me pam mæ iræha tuhamækeikei mhæærig ia noien æræha me sævænraha. ³¹ *Iræha tuhamækeikei mho iamînhi iræ, ti næri næ mæ in rînæmri raka næpîn riti. Ia næpîn næha iærmama riti sæ in rînærpwi raka rægîn iræ trækîri ia natukwatukwien nærmama me pam ia tîprænæ i ti

* **17:24:** 1King 8:27, Wok Me 7:48 * **17:25:** Sam 50:12, Aes 42:5 * **17:27:** Dut 32:8, Aes 55:6, Sam 145:18, Jer 23:23 * **17:29:** Aes 40:18-20, Aes 44:10-17, Wok Me 19:26 * **17:30:** Wok Me 14:16 * **17:31:** Sam 9:8, 96:13, Wok Me 10:42

noien me sāvənraha. Kumwesən rīnahatən raka nərmana me pam sin naha iərmama naha, ti nəri nə mə rino rətui mwī ia nemhəien sāvənhi.”

³² Nəpīn nəmā Atens hərəgi nəgkiariien naha mə iərmama riti rətui mwī ia nemhəien, nepwīn haris irā. Mətə nepwīn hāni pen ti Pol i mə, “Kīmaha iahokeikei mə tahəregi mwī nəgkiariien səim.” ³³ Nənə Pol rəpwəh irāha mamevən. ³⁴ Mətə nərman me nepwīn həkurirə i, mamhəni nīpərhienien ia Iesu. Nərman me naha riti nəghīn nə Taionusios. In iəmā asori riti sə raməkure irāha nəmā asori me ia nousəsīmwinien naha kani mə Areopakus. Pran riti nəghīn nə Tamaris mine nərmana me nepwīn mwī həkurirə ia Pol, mamhəni nīpərhienien ia Iesu.

18

Pol revən fwe Korin

¹ Pol rəgkiari pam fwe Atens, mier, mevən fwe taon naha Korin. ² *Ia kwopun naha revən mətoni iəmā Isrel riti nəghīn nə Akwila. Akwila rīnətui fwe profens naha Pontas. Fwe kupwən, in mine pran sāvənhi Prisila krauarə fwe ia tənə Itali ia taon naha Rom, mətə ti nəri nə mə Klotias, iəmā asori sāvəi nəkur Rom, rīni mə nəkur Isrel me pam tuhaməkeikei mhəier ia Rom, irau krouier, nənə rouvehe ia Korin. Irau krouarə nəpīn ouihī a ia Korin, nənə Pol ruvehe mətə irau. ³ *Nənə ti nəri nə mə wok sāvənhi sə rauvehi mane irə rəmwhen a mwī wok sāvənrau, ramarə irəhar mīnrau, mamharo pəri wok. Irəhar haro nimwə tapolen me. ⁴ Nənə ia Sapat me pam fwe ia nəkwai nimwəfwaki sāvəi nəkur Isrel, Pol raməgkiari pīk, mamousari mə trīvi nəkur Isrel mine nəkur Kris mə tuhəuvehe mhəni nīpərhienien ia Iesu.

⁵ *Saelas mine Timoti krouier ia Masetonia, roueiwau pehe ia Korin. Ia nəpīn naha Pol rəpwəh noien nimwə tapolen me, maməvisau irapw a nəgkiariien amasan ia nəpīn me pam, mamīni irapw ti nəkur Isrel mə Iesu in Kristo. ⁶ *Mətə irāha hāni ərəha Pol, mhəpkini mhə nīpərhienien ia nəgkiariien sāvənhi. Nəpīn ho iamīnhi, Pol rounouini raka nīməkwrur ia sāvənhi karkahu, mīni pen ti nirəha i mə, “Trīni mīnuə Kumwesən rərpwīn noien ərəha səkīmīaha, ramarə ia kīmīaha əpa. Iou iakiwən ia kīmīaha. Təkwtəkwuni naha mamevən takevən ti nərmana rīpko mhə irāha nəkur Isrel.”

⁷ Ro pen Pol rəpwəh irāha, mevən muvnmwə ia nimwə sāvəi iərmama riti nəghīn nə Titias Jastas. Rīpko mhə Titias in iəmā Isrel, mətə raməfwaki m Kumwesən. Nimwə sāvənhi ipaka ti nimwəfwaki sāvəi nəkur Isrel. ⁸ *Iəmā asori sāvəi nimwəfwaki naha nəghīn nə Krispas. In mine nərmana me pam ia nəkwai nimwə sāvənhi hāni nīpərhienien ia Iərimənu. Nəkur Korin həpīk kamhətərig ia nəgkiariien sāvəi Pol, mhəni nīpərhienien ia Iesu, nənə ko paptas ia nirəha.

⁹⁻¹⁰ *Ia nəpīn riti ia nəpīn, Iərimənu rəgkiari pen m Pol ia nəməkrahien riti, mīni mə, “Iakamarə tukw ik. Tikəpwəh nehekīrien, mətə tikaməmwur, mamīni irapw nəgkiariien səiou, məpwəh napwīsien. Iərmama riti riwən trouaha ik, ti nəri nə mə səiou me nərmana həpīk ia taon i.” ¹¹ Ro pen Pol rarə ia kwopun naha meste nuk kwatia məkwə sikis, mamahatən nərmana ia nəgkiariien sāvəi Kumwesən.

* **18:2:** Rom 16:3 * **18:3:** Wok Me 20:34, 1Kor 4:12 * **18:5:** Wok Me 17:14-15, Wok Me 9:22 * **18:6:** Wok Me 13:46,51, Wok Me 20:26 * **18:8:** 1Kor 1:14 * **18:9-10:** 1Kor 2:3, Jos 1:9, Aes 41:10, Jer 1:8, Jon 10:16

Pol rarer ia nəmri Kalio

¹² Nəpɪn Kalio ramərɪmənʉ ia tənə Akaea, nəkur Isrel housəsɪmwɪn irəha me, mhəkwtəmhirɪ Pol, mhəuvəhi, mhəuvən fwe ia kwopun Kalio raməkiri nəgkiariien ikɪn. ¹³ Irəha həni mə, “Iəmə i ramousari mə truvi nərmmama həuvehe mhəfwaki pen m Kumwesən ia noien riti sə ramərui loa səkimaha.”

¹⁴ Mətə nəpɪn Pol rinaməkwag mə trəgkiari, Kalio rini pen ti nəkur Isrel i mə, “Kimiaha nəkur Isrel, trɪni mɪnuə iərmama riti ro nari riti rɪpkatukwatukw mhə, mərui loa səvəi nəkur Rom, takaməkeikei mamətərig ia kimiaha. ¹⁵ *Mətə ti nəri nə mə hiamousari ti nəgkiariien me mine nahag me ia loa səkimaha, ramarə a ia kimiaha. Tihəmri amasan. Iakəpwəh nokeikeien mə takəkiri narimnari me sə ro iamɪnha irə.” ¹⁶ Nənə Kalio rəkoui irapw irəha həier ia kwopun nəha in raməkiri nəgkiariien ikɪn. ¹⁷ Nəpɪn həuvən fwe iruə, nərmmama me fwe iruə həkwtəmhirɪ Sostenes, iəmə asori səvəi nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel. Irəha hənəmousi in ipaka ti kwopun nəha Kalio raməkiri nəgkiariien ikɪn, mətə Kalio ro nəri auər a ia narimnari me nəha kamho.

Pol rirərig pen fwe Antiok ia profens nəha Siria

¹⁸ *Pol rarə nəpɪn rɪpɪk fwe Korin irəha piəvtaha me, nənə rəpwəh irəha, meiwaiu pehe ia taon nəha Kegkria. Ia kwopun nəha in rərəi nukwənən, mahatən pen mə natuakəmien riti səvənhi sə rɪməuvehi kwəsuahe tukwe ia nəmri Kumwesən rino sampam. Kurirə irə in rəputə ia nɪtətə riti irəhar Akwila mine Prisila, mharier, mharevən fwe Siria. ¹⁹⁻²¹ *Nəpɪn irəhar harapirapw fwe Efesas, Pol revən ia nəkwai nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel, maməgkiari mɪnrəha, mamousari mə truvi irəha həuvehe ti Iesu. Irəha həres pen in mə tuharə kwopti irəha min, mətə Pol rɪpkəsəni mhə. Nəpɪn nəha rinaməpwəh irəha irə, rini pen ti nɪrəha i mə, “Mə ratukwatukw ia nətərigien səvəi Kumwesən, iou takrərig pehe mwi tukumiaha.” Nənə rəputə ia nɪtətə riti mier fwe Efesas, məpwəh Akwila mine Prisila irau krouarə fwe ikɪn.

²² Pol rier fwe Efesas meiwaiu pehe ia taon nəha Sisaria, muvarei mutə pen fwe Jerusalem. Nəpɪn rɪnətə raka nakalasia me fwe ikɪn, reiwaiu pen fwe Antiok. ²³ Pol rarə nəpɪn nepwɪn fwe ikɪn, nənə mier mevən ia kwopun me fwe ia profens mi nəha Kalesia mine Frijia, mamərpwi əknəkɪn nərmmama me səvəi Iesu.

Apolos fwe Efesas mine Korin

²⁴ Ia nəpɪn nəha iəmə Isrel riti ruvehe ia Efesas nəghɪn nə Apolos. Rɪnətui fwe taon riti kani mə Aleksantria. In iərmama riti səvəi nəgkiariien, mukurən amasan nəfe Nəkukuə Ikinan rani. ²⁵ *Nərmmama nepwɪn hənahatən raka in ia Suatuk səvəi Iesu Iərɪmənʉ. Ia nəpɪn me in rɪregi rəsənɪn ti nəvisaiuen. Nənə nəpɪn ramahatən nərmmama me, nəgkiariien səvənhi ia nɪkaren səvəi Iesu ratukwatukw a, mətə in rukurən a paptəes nəha Jon rino fwe kupwən. ²⁶ *Nəpɪn Apolos ruvehe ia Efesas, rinaməvisau ia nəkwai nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel məpwəh nehekɪriien. Mətə nəpɪn Prisila mine Akwila krouregi nəgkiariien səvənhi, krouiri in, rouevən fwe nimwə səvənrau. Nənə krouni pen amasan Suatuk səvəi Kumwesən tukwe mə in trukurən amasan mwi.

* 18:15: Wok Me 23:29, Wok Me 25:18-19, Jon 18:31 * 18:18: Wok Me 21:24 * 18:19-21: Wok Me 17:17, Rom 1:10, 1Kor 4:19, Jem 4:15 * 18:25: Rom 12:11, Wok Me 19:3 * 18:26: Wok Me 19:8

27 *Kurirə ikin Apolos rokeikei mə trevən fwe profens Akaea. Ia nəpın nəha piəvtaha me fwe Efesas hasitu irə, mhərai nəkukuə riti, mhərhi pen i revən ti nərmama me səvəi Iesu fwe Akaea. Həni pen ti nirəha i mə tuhəuvehi Apolos revən fwe rukwənu me səvənraha. Nəpın Apolos rapirapw fwe ikin, ramasitu asori ia nərmama səməme namasanien səvəi Kumwesən rino irəha həni nıpərhiēnien ia Iesu. 28 *Apolos ramasitu asori ia nirəha, ti nəri nə mə ia nəmri nərmama me in ramousi tərini nəgkiariien səvəi nəkur Isrel, mamahatən ia Nəkukuə Ikinan mə Iesu in Krısto.

19

Pol revən fwe Efesas

1 *Nəpın Apolos ramarə ihi ia Korin, Pol rukurau parei meiwaiu pehe ia Efesas, mətə nərmama me nepwın səvəi Iesu fwe ikin. 2 *In rəres pen irəha i mə, “Rəfo? Fwe kupwən, nəpın hiəni nıpərhiēnien ia Iesu, hiəuvehi Nənımwın Ikinan uə rekəm?”

Miregi həni mə, “Rekəm. Kimaha iahəpkregi raka mhə mə Nənımwın Ikinan rarə.”

3 Miregi Pol rini mə, “Ro iamınhi nəfe nəha paptəes kimiaha hiəuvehi?”

Miregi həni mə, “Kimaha iahəuvehi paptəes səvəi Jon.”

4 *Miregi Pol rini mə, “Paptəes nəha Jon rino səvəi nərmama səməme həuvərərig ia noien ərəha me səvənraha. Mətə Jon rini irapw mə nərmama me tuhaməkeikei mhəni nıpərhiēnien ia iərmama sə trıpkukurirə i muvehe. Iərmama nəha Jon rəgkiari irə in nəha Iesu.”

5 Nərmama me nəha həregi nəgkiariien nəha, ko paptəes ia nirəha ia nəghi Iesu Iərimənu. 6 *Nəpın Pol rəmruətə rəgin mi ia nirəha, Nənımwın Ikinan ruvehe ia nirəha, nənə kənamhəgkiari ia nəgkiariien me səpəmsəpə, mənəmənı irapw nəgkiariien sə raku pen ti Nənımwın Ikinan. 7 Nərmama me nəha rosi irəha pam twelef.

8 Ia taon nəha Efesas, Pol rauvnımwə ia nəkwai nımwəfwaki səvəi nəkur Isrel. Ia məkwə kahar, ia Sapat me pam, rani irapw nəgkiariien amasan fwe ikin, məpwəh nehekəriēn. In raməvisau, mamousari mə trıvi irəha həuvehe mhəni nıpərhiēnien ia nıtətə sə Kumwesən ramərimənu irə. 9 *Mətə nərmama nepwın kənkəpwənraha riskai. Həpwəh nıniēn nıpərhiēnien ia nəgkiariien səvənhi, mamənı ərəha suatuk səvəi Iesu ia nəmri nərmama me fwe nəkwai nımwəfwaki. Ro pen Pol rəpwəh irəha, muvehi nərmama me səvəi Iesu, mamhəuvən irəha min. Ia nəpın me pam ramahatən nərmama me fwe ia nəkwai skur riti kani mə Skur səvəi Tiranas. 10 *Pol ramahatən nərmama me iamınhi irə meste nuk kəru. Ro pen nərmama me pam fwe profens Esia, nəkur Isrel mıne nəkur Kris, həregi nəgkiariien səvəi Iərimənu.

11 *Ia nəpın me rıpik Kumwesən rauvei pen nıskaiēn m Pol, nənə Pol ramo nımtətien me nepwın ropəiti. 12 *Nərmama me həpeki raka nıpəri tinari me sə Pol rırai raka nısesēien irə uə tinari me sə rınarkahu raka i, həuvehi, mhəuvən mhəmri pen ia nərmama səməme nəmənien rarə ia nirəha. Nənə nəmənien me səvənraha haraka ia nirəha. Nənımwın ərəha me həier ia nirəha.

* 18:27: 2Kor 3:1, Kol 4:10 * 18:28: Wok Me 9:22 * 19:1: 1Kor 3:6 * 19:2: Wok Me

2:38, 8:16 * 19:4: Mat 3:11 * 19:6: Wok Me 8:17, Wok Me 10:44,46 * 19:9: 2Kor 6:14-18

* 19:10: 2Tim 1:15 * 19:11: Wok Me 14:3 * 19:12: Wok Me 5:15

Tini Skeva me

¹³⁻¹⁴ *Nəmә Isrel me nepwin irəha pam sefen. Irəha nipwnəti pris asori anan riti səvəi nəkur Isrel nəghin nə Skeva. Ia nəpin me kamhəuvən ia kwopun me, mamhəkoui irapw nənimwin ərəha me ia nərmama. Nəpin riti hənua tuhəkoui irapw irəha ia nəghi Iesu İərimənu. Ro iamınhi irə həuvən mhərer ia nəmri iərmama riti nənimwin ərəha rarə irə, həni pen ti nənimwin ərəha i mə, “Kımaha iahəni pehe tukw ik i ia nəghi Iesu, iəmə nəha Pol raməvisau i, tikier ia iərmama i.”

¹⁵ *Mətə nənimwin ərəha rini pen ti nirəha i mə, “İakukurən Iesu, mukurən mwi Pol. Mətə kımiaha nisiməme i?” ¹⁶ Nənə iəmə nəha nənimwin ərəha ramarə irə rivə pen ia nirəha. Nəgsen rasori məpi raka nəgsenraha pam. Ramousi irəha. Nənə irəha hap raka ia nimwə nəha. Tınari səvənraha ruvəiwən. Nipwranraha rəpəruəpəruə.

¹⁷ *Nəkur Isrel me pam mine nəkur Kris me pam səməme kamharə ia Efesas həregi nəvisauien səvəi noien nəha. Nəpin həregi, həhekir asori. Nənə nərmama me həuvehi utə nəghi Iesu İərimənu rutə mwi. ¹⁸ Nərmama səməme həni nipərhienien ia Iesu həpik həuvehe mamhəni pui noien ərəha me səvənraha ia nəmri nərmama me. ¹⁹ Nepwin ia nirəha səməme hanamo nahak fwe kupwən həpeki nəkukuə me səvənraha səvəi nahak, mhəpeki mhəuvehe, mhəuvani ia nəmri nərmama me pam. Nənə nərmama me həvsini nəmri nəkukuə me nəha, mhətə mə rutə pik. ²⁰ *Ro iamınhi irə nəgkiariien səvəi İərimənu riskai pik muviris mamevən.

Nurigrigien asori fwe Efesas

²¹ *Kurirə ia narimnari me nəha, Pol rerin ramrhi mə trəpi simwin ia profens mi nəha Masetonia mine Akaea, mevən fwe Jerusalem. In rini mə, “Nəpin takevən raka fwe Jerusalem, takaməkeikei mətoni mwi Rom.”

²² *In rərin pen Timoti mine Erastas, iəmə mi sə krouasitu irə, krouevən fwe Masetonia. Mətə in rarə oulhi a mwi fwe ia Esia.

²³ *Ia nəpin nəha krukwumen naruagəniien riti fwe Efesas ti Suatuk səvəi Iesu. ²⁴ *İərmama riti nəghin nə Temetrius. In iərmama sə ramo narimnari me ia silva. Ia nəpin me ramo nimwə oulhi me ia silva, mauvnhi nimwəfwaki səvəi kumwesən eikuə riti. In pran kani mə Atemis. Temetrius mine nərmama me səməme kamhowok irəha min kamhəmri pen nəmri nari ia nimwə oulhi me nəha, mamhəuvehi mane asori me irə. ²⁵ Nəpin riti Temetrius roeite nərmama me pam səməme kamho narimnari me ia silva. In rini pen ti nirəha i mə, “Nərman, hiəuvəukurən raka mə kitaha saməuvehi mane asori ia wok i səkitaha. ²⁶ *Kımiaha hiəuvəregi raka nəgkiariien səvəi iəmə nəha Pol, mhənətə raka narimnari me nəha in ramo. Ripko mhə ia taon əpa i Efesas, mətə ipaka rukurau pam ia profens i Esia, in ravi nərmama me həpik həpwəh nətərigien səvənraha, mhəkurirə in. In rani mə nənimwi kumwesən me i nərmama kamho ia rəginraha ripko mhə irəha kumwesən pərhien me. ²⁷ Kitaha tsaməkeikei mhəsiari kamo Pol ro nərmama həni ərəha wok i səkitaha. Rukurən noien mwi nərmama hətə ərəha nimwəfwaki səvəi kumwesən asori səkitaha Atemis. Nənə pəpim nəpin riti rukurən nuvehi rakaien nəhag nəha Atemis, mo ruvehe mo nəri auər a i. Mətə nərmama

* **19:13-14:** Mak 9:38 * **19:15:** Mak 1:24,34 * **19:17:** Wok Me 5:5,11 * **19:20:** Wok Me 12:24 * **19:21:** Wok Me 23:11, Rom 1:13 * **19:22:** Rom 16:23, 2Tim 4:20 * **19:23:** 2Kor 1:8 * **19:24:** Wok Me 16:16 * **19:26:** Wok Me 17:29, 2Tim 1:15

me pam ia Esia mine ia kwopun me pam ia tɪprənə i kamhəfwaki m prən i.”

²⁸ Nəpɪn nərɪmama me hərəgi nəgkiariien nəha, niemaha rəpi pik irəha. Həskəmter, mənəmħəkwein asori, mə, “Səgnəgini Atemis, kumwesən səvəi nəkur Efesas.” ²⁹ *Nərəhaien nəha raiu mevən meste kwopun pam ia taon nəha. Nərɪmama me haiu, mhəuvən, mhəkwtəmhiri Kàiūs mine Aristakas, iəmə Masetonia mi nəha kamharavən pəri irəhar Pol. Həkwtəmhiri irau, mhəvi irau, mhəuvən fwe kwopun asori riti kamrai sun nəgkiariien ikin. ³⁰ Pol rokeikei mə trevən ia reri nərɪmama məgkiari, mətə nərɪmama me səvəi Iesu həkəsəni mhə. ³¹ *Nəmə asori me nepwɪn mwɪ səvəi Esia, səməme həukurən amasan Pol, hərhi pen nəgkiariien min, mamhase in mə trəpwəh nevənien fwe kwopun nəha kamrai sun ikin.

³² Fwe nəkwai kwopun nəha kamrai sun ikin, nurigrigien asori. Nərɪmama kamhəkwein əpwəmwis. Nepwɪn kamhəni nəgkiariien riti, nepwɪn kamhəni əpə. Irəha həpik hərəirei mə hənousəsɪmwɪn irəha me ti nəfe. ³³ Ia nəpɪn nəha nəkur Isrel həruɪ irapw iərɪmama riti nəghin nə Aleksanta. Nərɪmama nepwɪn hətoni, həni pen tukwe in mə trəgkiari. Nəpɪn Aleksanta riskəmter ia nəmri nərɪmama me pam, ruvehi utə rəgin, mokeikei mə trini irapw nəgkiariien səvəi nəkur Isrel. ³⁴ Mətə nəpɪn nərɪmama me hətə sas Aleksanta mə in iəmə Isrel, irəha pam kamhəkwein əpwəmwis, rerinraha kuatia a, mamhəni mə, “Səgnəgini Atemis, kumwesən səvəi nəkur Efesas. Səgnəgini Atemis, kumwesən səvəi nəkur Efesas.” Irəha kamhəkwein əpwəmwis iamɪnhi mhəuvehi aoa kəru.

³⁵ Kurirə irə iəmə asori riti səvəi Efesas riskəmter mɪnise irəha. Nəpɪn həuvehe mhafafa, in rini mə, “Nəmə Efesas, nərɪmama me pam həukurən mə nimwəfwaki səvəi kumwesən asori nəha Atemis ramərer ia taon i səkitaha. Kitaha i nəkur Efesas samətui amasan tukwe. Samətui amasan mwɪ ti kəpwier ikinan nəha rɪməukrutə ia nɪmagouagou meiwaiu pehe. ³⁶ Iərɪmama riti riwən ko rɪpkini mhə mə iakameikuə. Ro iamɪnhi irə kimiaha tihəməkeikei mhafafa, mhəpwəh noien nari riti kurirə tihəmisə irə. ³⁷ Kimiaha hiəməuvehi iəmənmi nəha, mhəuvehe ia kwopun i. Mətə irau kroupkəkres mhə nari riti ia nimwəfwaki riti səkitaha, rouəpwəh nini ərəhaien Atemis, prən nəha in kumwesən səkitaha. ³⁸ Trini mɪnuə Temetrius mine nərɪmama səməme kamhowok irəha mɪn hənətə nəri ərəha riti iərɪmama riti rɪnə, pwəh həuvən fwe nimwə me nəha kaməkiri nəgkiariien ikin. Nimwə me nəha kamhəkweg a. Nəmə asori me səməme kamhəkiri nəgkiariien irəha fwe ikin. ³⁹ Mətə trini mɪnuə hiəkeikei nari riti mwɪ, tihəməkeikei mheitenhi nəpɪn nəha nəmə asori me kamhousəsɪmwɪn irəha me irə. Ia nəpɪn nəha tihəmri amasan. ⁴⁰ Kitaha tsaməsiari, kamo tukini mə samərui loa ipwet, mamhərəkwmən nərəhaien asori. Nənə tsəfni ia nəmri nəmə asori me? Nəgkiariien səkitaha riwən tsəni mə səfo mamho nurigrigien asori i.” ⁴¹ Nəpɪn iəmə asori nəha rini pam nəgkiariien nəha, rərhi pen nərɪmama me kamhəuvən.

20

Pol revən fwe profens mi nəha Masetonia mine Akaea

* 19:29: Wok Me 20:4, 27:2, Kol 4:10, Flm 24 * 19:31: 2Tim 1:15

¹ Nəpɪn nurigrigien asori nəha rɪneiwaɪu, Pol rəkwein nərmama me səvəi Iesu həuvehe rəvəhag mɪnrəha. Nəpɪn rəvəhag pam mɪnrəha, rəsəkɪr mɪnrəha, mier, mamevən fwe Masetonia. ² In ramevən ia kwopun me ia profens nəha, mamɪni nəgkiariien me rɪpɪk, maməvəhag m nərmama me səvəi Iesu fwe ikɪn. Kurirə irə in ruvehe ia profens nəha Akaea. ³ Pol ruvehi məkwə kahar fwe ikɪn. Nəpɪn rɪnaməpnəpenə mə trəputə ia nɪtətə riti, mevən fwe profens nəha Siria, in rɪregi mə nəkur Isrel hənərai sun mə tuhousi əpune in ia nəkwai nɪtətə nəha. Ro pen in rəpwəh, mɪni mə in travən a məpi simwɪn ia profens nəha Masetonia ti nɪrərigien mevən fwe Siria. ⁴ *Nərmama nepwɪn mwi həkurirə in: Sopata, tini Piras iəmə Perea; mɪne Aristakas irau Sekantas, iəmə Tesalonaeka mi; mɪne Kaius iəmə Tepe, irau Timoti; mɪne iəmə Esia kəru nəha Tikikas mɪne Trofimas. ⁵ Irəha nəha həkupwən mhəuvən mamheitenhi kɪmaha fwe Troas. ⁶ Nəpɪn nəvegɪnien asori nəha nəkur Isrel kamhani bred sə yis riwən irə rukurau, kɪmaha iahəputə ia nɪtətə riti mhəier ia Filipae. Nəpɪn krirum rukurau, nənə iahəuvən mheste irəha fwe Troas, mamharə fwe ikɪn mhəuvehi nəfwakiiien kuatia.

Pol ramo navənien səvənhi sampam fwe Troas

⁷ *Ia Sapat riti, ia nəpɪn, kɪmaha iahousəsɪmwɪn kɪmaha me mə tahəkwsen bred. Pol ramahatən nərmama me. Ti nəri nə mə trakwakwi rəpwəh irəha, rəgkiari əpwəmwis meste kurkwai nəpɪn. ⁸ Kɪmaha ia-housəsɪmwɪn kɪmaha me ia nəkwai nɪmwə ia kwopun riti fwe irənhə. Ia kwopun nəha laet me rɪpɪk rauək. ⁹ Təmaruə riti nəha ikɪn. Nəghɪn nə Iutikas. Raməkure utə ia ruei winto. Nəpɪn Pol raməgkiari pɪk mamevən, napriien ruvehi təmaruə nəha. Ravi kəviəmu, mɪmwei irapw fwe ia stori kahar, meiwaiu mouini. Nərmama me heiwaɪu mə tuhəuvehi utə, mətə ruvamhə. ¹⁰ *Mətə Pol reiwaiu irapw, mɪnɪmwɪ nukurhun mi ia nɪkaren, mərəui əmwesi, mɪni mə, “Tihəpwəh nɪregiiien rərəha, in ruvəmɪru mwi.” ¹¹ Kurirə ikɪn, nəpɪn Pol rutə mevən mwi fwe irənhə, rəkwsen bred, maməni pəri nari irəha mɪnrəha. In rəgkiari mwi meste rɪnamran, məpwəh irəha mamevən. ¹² Nənə irəha həiri təmaruə nəha Iutikas, mamhəuvən fwe ia rukwənu. Rerɪnrəha ragien mə in ruvəmɪru mwi.

Irəha həier ia Troas mhəuvən fwe Maelitas

¹³ Pol rokeikei mə travən a, mukurau parei, mevən fwe taon nəha Asos. Ro iamɪnhi irə in rərhi pen kɪmaha iahəputə ia nɪtətə, mhəkupwən irə, mhəuvən, mamheitenhi in fwe ikɪn. ¹⁴ Nəpɪn in rier pehe tukumaha fwe Asos, rəputə ia nɪtətə kɪmaha mɪn, nənə iahəuvən fwe taon nəha Mitulen. ¹⁵ Kɪni rakwakwi irə iahəier ia kwopun nəha, mhəuvehe, mhaiu iruə ia tənə əmweris nəha Kios. Nəpɪn kuatia rukurau, iahəuvehe ia tənə əmweris nəha Samos. Nəpɪn kuatia mwi rukurau, iahəuvehe ia taon nəha Maelitas. ¹⁶ *Kɪmaha iahaiu iamɪnhi irə ti nəri nə mə Pol rɪməni mə tahəukurau iruə mhəpwəh nuvareiiien fwe Efesas. Rəpwəh nokeikeiiien mə trouraha nəpɪn səvənhi fwe profens nəha Esia, ti nəri nə mə in ramevən akwauakw mə trukupwən mapirapw fwe Jerusalem kurirə nəpɪn asori nəha Pentekos.

Pol rəvəhag m elta me səvəi nəfwakiiien fwe Efesas

* **20:4:** Wok Me 19:29, 21:29, Efes 6:21 * **20:7:** Wok Me 2:42,46 * **20:10:** 1King 17:21

* **20:16:** 2Tim 1:15

17 *Nəpɪn kɪmaha iahəuvarei fwe Maelitas, Pol rərhi pen nəgkiariien revən fwe Efesas, mərəs elta me səvəi nəfwakiiien mə tuhəuvehe mhətə in. 18 *Irəha həuvehe, nənə Pol rini pen ti nirəha i mə, “Kɪmiaha hiəuvəukurən raka mə iakinəfarə irə kitaha m kɪmiaha fwe iakiməuvehe ia Esia meste iakəpwəh kɪmiaha mamevən. 19 *Iakamo wok səvəi Iərimənu, mipkəfiətə mhə iou. Ia nəpɪn me nise nənimek ramaiu tukumiaha. Ia nəpɪn me iakamregi ramərəha, ti nəri nə mə nəkur Isrel hənuə tuhousi əpune iou. 20 Kɪmiaha hiəukurən mə iapkərkwafə mhə ia nəgkiariien me nepwɪn sə tuhasitu ia kɪmiaha. Mətə nəpɪn iakaməvisau uə iakamahatən kɪmiaha ia nəmri nərmama me uə ia nəkwai nimwə me səkɪmiaha, iakani irapw pam tukumiaha. 21 Iakaməvisau pen pəri m nəkur Isrel mɪne nərmama rɪpko mhə irəha nəkur Isrel mə irəha tuhaməkeikei mhərərig ia noien ərəha me səvənraha, mhəuvehe ti Kumwesən, nənə mhahatətə ia Iesu Kristo Iərimənu səkitaha.

22 *Nənə hətə ro. Təkwtəkɔwuni nəha iakamevən fwe Jerusalem, ti nəri nə mə Nənɪmwɪn Ikinan raməkeikei miou. Iou iakreirei nəfe treste iou ia kwopun nəha. 23 *Mətə in a i iakukurən. Ia taon me pam sə iakamevən ikin, Nənɪmwɪn Ikinan ramahatən amasan iou, mamɪni mə tukousi iou, kuvehi puɔnimwə iou ia kalapus. 24 *Mətə iou iakətoni mə nɪmɪruien səiou ro nəri auər a tukw iou. Iapkətərig pɪk mhə i. Iakokeikei a mə takeste nusvenhi suatuk səiou, mo sampam ia wok nəha Iesu Iərimənu ruvei pehe miou. In rini mə takaməkeikei mɪni irapw ti nərmama nəgkiariien i sə raməvisau namasanien səvəi Kumwesən.

25 Nənə hətə ro. Təkwtəkɔwuni nəha iakukurən mə kɪmiaha pam i səməme iakuvəukurau raka ia nɪmwrhenimɪmiaha, məvisau nɪtətə sə Kumwesən ramərimənu irə m kɪmiaha, tihəpkətə mhə mwi nənimek ia nəpɪn riti. 26 *Ro pen ia nəpɪn i ipwet iakani irapw tukumiaha i mə trini mɪnuə Kumwesən rərpwɪn noien ərəha me səkɪmiaha, ramarə ia kɪmiaha. Iou iakiwən ia kɪmiaha, 27 ti nəri nə mə iapkərkwafə mhə nari riti tukumiaha. Iakuvəni irapw pam narimnari me Kumwesən rokeikei. 28 *Kɪmiaha tihaməkeikei mhətə amasan kɪmiaha me, mamhətə amasan mwi sipsip me pam səməme Nənɪmwɪn Ikinan rɪnəmri pehe ia rəgimɪmiaha. Tihaməkeikei mhəri amasan nakalasia me səvəi Kumwesən, ti nəri nə mə in rɪnərəku raka irəha ia niten. 29 *Iakuvəukurən raka mə nəpɪn takaraka ia kɪmiaha, nərmama me nepwɪn həmwən ia kuri əprɪmɪn me tuhəuvehe ia rərɪmiaha, mhərɪpwi kɪmiaha nərmama me səvəi Iesu, rəmwən mə kɪmiaha sipsip me. 30 *Nənə kɪmiaha i nərmama nepwɪn tuhəskəmter, mheikuə mə tuhəvi raka nərmama me səvəi Iesu, həuvən mhəkurirə ia nirəha. 31 *Ro iamɪnhi irə, kɪmiaha tihaməkeikei mhəsiari. Rərɪmiaha tramrhi mə nuk kahar iakəpwəh napwɪsien, mətə ia nəpɪn mɪne ia ran iakamahatən kɪmiaha kuatia kuatia. Nise nənimek ramaiu tukumiaha.

32 *Təkwtəkɔwuni nəha iakaməmri pen kɪmiaha ia rəgi Kumwesən. Rərɪmiaha traməkeikei mamrhi nəgkiariien sə raməvisau namasanien səvənhi. Nəgkiariien nəha riskai, mukurən nərpwi əknekɪnien kɪmiaha, muvei pehe narimnari amasan me səməme Kumwesən rɪməni mə truvei

* 20:17: Wok Me 18:21 * 20:18: Wok Me 18:19, 19:10 * 20:19: Wok Me 20:3 * 20:22: Wok Me 19:21 * 20:23: Wok Me 9:16, Wok Me 21:4,11 * 20:24: Wok Me 21:13, 2Tim 4:7 * 20:26: Wok Me 18:6 * 20:28: 1Tim 4:16, 1Tes 5:2-4 * 20:29: Mat 7:15, Jon 10:12 * 20:30: 1Jon 2:19 * 20:31: Mak 13:37, Wok Me 19:8,10, 1Tes 2:11 * 20:32: Wok Me 26:18

pen m nǝrmama me sǝvǝnhi. ³³*Rerik rǝpkakres mhǝ mane uǝ tinari sǝvǝi iǝrmama riti. ³⁴*Kǝmiaha hiǝuvǝukurǝn raka mǝ iou iakinowok ia rǝgik mǝ takuvehi narimnari me sǝvǝi narǝien sǝiou mine sǝvǝi iou me nǝpwǝn. ³⁵*Ia noien me pam sǝiou, iakamahatǝn kǝmiaha mǝ kitaha tsamǝkeikei mhǝmwur iamǝnhi irǝ, mamhasitu ia nǝrmama hǝpkiskai mhǝ. Reritaha tramǝkeikei mamrhi nǝgkiariien i sǝvǝi Iesu Iǝrimǝnu. In rimǝni mǝ, 'Nǝriariien nari ramasan pik mǝpi raka nuvehien a nari.' "

³⁶*Nǝpǝn Pol rǝgkiari pam, rinimwi nukurhun mi, mǝfwaki irǝha minraha. ³⁷Irǝha pam hasǝk, mhǝkwtǝmhiri Pol, mhǝkei min. ³⁸*Rerǝnraha rǝpou pik ti nǝgkiariien nǝha rimǝni mǝ tuhǝpkǝtoni mhǝ mwi nǝnimen. Nǝnǝ havǝn pǝri irǝha min, mhǝuvǝn ramevǝn ia nitǝtǝ.

21

Pol revǝn fwe Jerusalem

¹Kǝmaha iahǝsǝkir raka minraha, mhǝputǝ ia nitǝtǝ, mhǝier, nǝnǝ mhǝuvǝn atukwatukw ia tǝnǝ ǝmweris nǝha Kos. Kini rakwakwi irǝ, iahǝuvǝn ia tǝnǝ ǝmweris nǝha Roj. Nǝnǝ iahǝier ia kwopun nǝha, mhǝuvǝn ia taon nǝha Patara. ²Ia kwopun nǝha iahǝtoni nitǝtǝ riti rǝnamevǝn fwe tǝnǝ Fonia. Nǝnǝ iahǝputǝ irǝ, mhǝier, ³mhǝuvǝn mhestǝ iahǝti pen mhǝtoni tǝnǝ ǝmweris nǝha Sǝepras. Nǝnǝ iahǝukurau ia nikaren saot, mhǝuvǝn fwe profens nǝha Siria, nǝnǝ mheiwaiu pehe ia taon nǝha Taea. Nitǝtǝ sǝkimaha rǝrer ia kwopun nǝha, ti nǝri nǝ mǝ tukpeki parei kǝgo sǝvǝnhi fwe ikǝn. ⁴*Kǝmaha iahǝuvare, mhǝuvǝn mamhǝtui nǝrmama me sǝvǝi Iesu. Mhǝtoni irǝha, nǝnǝ Nǝnimwǝn Ikinan ro irǝha hǝtoni nǝfe tuko ia Pol fwe Jerusalem. Ro pen irǝha hǝni pen ti Pol i mǝ trǝpwǝh nevǝnien. Iaharǝ fwe Taea kǝmaha minraha meste nǝfwakiien kuatia. ⁵Nǝpǝn sǝkimaha sampam tahǝier irǝ iahǝuvehi suatuk sǝkimaha mamhǝuvǝn, nǝrman me pam irǝha nǝpran me sǝvǝnraha mine nǝkwǝrhakwǝrha me sǝvǝnraha havǝn kǝmaha minraha. Iahǝier ia taon, mhǝuvǝn fwe nǝpǝkir. Nǝnǝ ia kwopun nǝha, iahǝnimwi nukurhumaha mhǝfwaki. ⁶*Nǝpǝn iahǝsǝkir raka m kǝmaha me, iahǝputǝ ia nitǝtǝ, mhǝier. Nǝnǝ irǝha hǝrǝrig mhǝuvǝn fwe imwǝnraha.

⁷Nitǝtǝ sǝkimaha rier ia Taea, maiu, muvehe ia taon nǝha Toleme. Nǝnǝ iahǝuvare, mhǝuvǝn mhǝtoni piǝvtaha me fwe ikǝn, mharǝ kǝmaha minraha nǝpǝn pekǝn. ⁸*Kini rakwakwi irǝ, iahǝputǝ mwi ia nitǝtǝ, mhǝier, mhǝuvehe ia taon nǝha Sisaria. Iahǝuvare, mhǝuvnimwǝ ia nimwǝ sǝvǝi Filip, iǝrmama riti sǝ ramǝvisau irapw nǝgkiariien amasan. In riti ia nǝrman me nǝha irǝha pam sefen. Fwe kupwǝn aposol me hǝnǝrpwi rǝginraha ia nirǝha mǝ tuhasitu ia nirǝha. ^aIaharǝ kǝmaha min. ⁹*Sǝvǝnhi prǝn ouihi me kefǝ. Hǝpkesi pen mhǝ ihi iǝrman. Ia nǝpǝn me kamhǝni irapw nǝgkiariien sǝ raku pen ti Nǝnimwǝn Ikinan.

¹⁰*Kǝmaha iaharǝ mhestǝ nǝpǝn kahar uǝ kefǝ ia kwopun nǝha, profet riti nǝghǝn nǝ Akapus ruku pen fwe Jutia meiwaiu pehe ¹¹*mǝtǝ kǝmaha. Nǝnǝ in ruvehi kǝtoti sǝvǝi Pol, mǝrihi atukw a rǝgin mi mine nisun mi

* 20:33: 1Saml 12:3, 1Kor 9:11-12 * 20:34: Wok Me 18:3, 1Tes 2:9 * 20:35: Mat 10:8

* 20:36: Wok Me 21:5 * 20:38: Wok Me 20:25 * 21:4: Wok Me 20:23 * 21:6: Wok Me

20:36 * 21:8: Wok Me 6:5, 8:40 ^a 21:8: Wok Me 6:5 * 21:9: Wok Me 2:17 * 21:10:

Wok Me 11:28 * 21:11: Jon 21:18, Wok Me 20:23, 21:33

irə, nənə mini mə, “Nənimwɪn İkinan rani mə, ‘Nəkur İsrəl fwe Jerusalem tuhərihi iaminhi iərmama sə səvənhi i kətoti, nənə mhəuvehi pen in ia rəği nərmama rıpkə mhə irəha nəkur İsrəl.’”

¹² *Nəpın iahəregi nəgkiariien nəha, kimaha mine nərmama ia kwopun nəha iahasək, mamhəres Pol mə trəpwəh nutə penien fwe Jerusalem. ¹³ *Mətə Pol rini mə, “Rəfo hiamasək iaminhi irə, mamho rerik ramərkwəpır? İakinəpnəpenə raka mə tukərihi iou iaminhi. Mətə rıpkə mhə in əpa nəha. Trini minua kousi əpune iou fwe Jerusalem ti nəghi İesu İərimənu səkitaha, iakinəpnəpenə raka.” ¹⁴ Nənə nəpın iahətə mə ko iahəpkinise mhə in, iahəpwəh, nənə mhəni mə, “Pwəh tuko rəmwhen İərimənu rokeikei.”

¹⁵ Kimaha iaharə rəpwəmwis kwopti ia kwopun nəha. Nənə kurirə irə iahəpnəpenə narimnari me səkimaha, nənə mhəier mhətə pen fwe Jerusalem. ¹⁶ Nərmama nepwın səvəi İesu fwe Sisaria həuvən kimaha minraha, mhəiri pen kimaha iahəuvən fwe nimwə səvəi Minason. In iəmə Saepras riti. Rıməuvehe mo in iərmama riti səvəi İesu fwe tui. Kimaha iahapri fwe nəkwai nimwə səvənhi.

¹⁷ Nəpın kimaha iahəuvehe ia Jerusalem, piəvtaha me hətə kimaha. Rerınraha rəgien. ¹⁸ *Kini rakwakwi irə, Pol ruvnimwə kimaha min mevən mətə Jemes. Elta me səvəi nəfwakiien irəha mwi fwe ikin. ¹⁹ *Pol rini ramasan ti nirəha i, marə mini mwi narimnari me kuatia kuatia sə Kumwesən rino ia nəpın nəha Pol rınamowok fwe kwopun me səvəi nərmama rıpkə mhə irəha nəkur İsrəl.

²⁰ *Nəpın irəha həregi, həgnəgini Kumwesən, nənə mhəni pen ti Pol i mə, “Piəvmaha, ikinətə raka mə nəkur İsrəl me taosen m taosen həuvəni raka nıpərhienien ia İesu. Nənə irəha pam həskai ti Loa səvəi Moses. ²¹ *İrəha həuvəregi raka nərmama kamhəni ik mə ikamevən ia kwopun me səvəi nərmama rıpkə mhə irəha nəkur İsrəl, mamahatən nəkur İsrəl me pam ia kwopun me nəha mə tuhəpwəh Loa səvəi Moses. İrəha həregi mə ikamini pen ti nirəha i mə tuhəpwəh nuvehien ninhum m nəkwərhakwərha me səvənraha uə nesi penien narəien səkitaha nəkur İsrəl. ²² İrəha tuhəregi mə ikuvəuvehe raka ia kwopun i. Ro iaminhi irə, kitaha tsəfo irəha? ²³ Tiko nəri kimaha tahəni pehe tukw ik i. Nərman kefə ia kwopun i. Fwe kupwən həuvehi kwəsuahe ia nəmri Kumwesən mamhatuakəm tukwe. ²⁴ *Tikuvehi nəmə me i, mo nəfe Loa səvəi Moses rani ti noien kimiaha minraha hiəmher ia nəmri Kumwesən, muvehi tukwini nəmri narimnari me səvənraha, mo pam, nənə irəha tuhərai nukwənenraha rahatən pen mə natuakəmien səvənraha həno pam. Ia noien nəha nərmama me tuhətoni mhəukurən mə nəgkiariien me nəha kamini ia niram ro neikuəien i. Ikamesi pen ihi Loa səvəi Moses. ²⁵ *Mətə nərmama me nəha kamhəni nıpərhienien ia İesu, səməme rıpkə mhə irəha nəkur İsrəl, kimaha iahənərhi pen raka nəkukuə riti minraha, mhəni pen nəkwamaha ti nirəha i. İahəni mə irəha tuhəpwəh naniien nəveginien sə kiməuvei pen m nənimwi nari me səməme kaməfwaki pen minraha. Tuhəpwəh naniien netə. Tuhəpwəh naniien nərimiru riti sə kətiri nıpətəkinuan remhə, mətə netə raməmak ihi ia nusan. Nərman

* 21:12: Mat 16:22 * 21:13: Wok Me 20:24 * 21:18: Wok Me 15:2,13, Kal 1:19 * 21:19:

Wok Me 15:12 * 21:20: Wok Me 15:1,5 * 21:21: Wok Me 16:3, Kal 2:3 * 21:24: Nam

6:1-20, Wok Me 18:18 * 21:25: Wok Me 15:29

me tuhəpwəh niri əpnəpenien nīpran. Nīpran me tuhəpwəh nesi pen əpnəpenien nərman.”

²⁶ *Kini rakwakwi irə, Pol ruvehi nərman me nəha kefə, mevən, minamo nəfe Loa səvəi Moses rani ti noien irəha minraha həmhər ia nəmri Kumwesən. In ruvnimwə ia nimwə səvəi Kumwesən, mini sas pen ti pris me mə nəpīn sefen trukurau, nənə in mine nərman me nəha kefə tuhəmhər. Ia nəpīn nəha nərman me nəha kefə tuhəuvei pen nərimiru me səvənraha kuatia kuatia mə tukousi əpune kuvei pen m Kumwesən.

Nərmama me həkwtəmhiri Pol

²⁷ *Ipaka nəpīn me nəha sefen həukurau pam. Nənə nəkur Isrel me nepwīn səməme həuku pen fwe ia Esia hətoni Pol ia nimwə səvəi Kumwesən. Nənə nəpīn hətoni, həkwtəmhiri in, mamhərhiərhi nərmama me, ²⁸ *mamhəkwein əpwəmwis mə, “Nəmə Isrel, hasitu! Iəmə i in i ramahatən nərmama ia kwopun me, mamini ərəha kitaha nəkur Isrel, mamini ərəha mwi loa səkitaha mine kwopun i. Təkwtəkwuni nəha riri nəkur Kris me nepwīn həuvnimwə pehe i ia nəkwai nimwə səvəi Kumwesən. Ia noien nəha in ramo kwopun ikinan i ruvehe məmkemik ia nəmri Kumwesən.” ²⁹ *(Irəha həni nəgkiariien nəha ti nəri nə mə fwe kupwən hətoni iəmə Efesas nəha Trofimas ramavən irau Pol fwe ia taon. Rerīnraha rīrhi mə Pol riri in muvnimwə pehe ia nəkwai nimwə səvəi Kumwesən.)

³⁰ Nəgkiariien nəha ro nəkur Jerusalem hərər, mhəiu mhəuvehe. Irəha həkwtəmhiri Pol, mhəvi, mhəier irapw ia nimwə səvəi Kumwesən. Təkwtəkwuni a pris me hərəpinhə. ³¹ Nərmama me nəha kamhousi Pol mə tuhousi əpune. Ia nəpīn nəha nəgkiariien rutə mevən ti iaruagən səvəi Rom sə in rasori ia naruagən me irəha taosen. In rīregi mə nərmama me pam ia Jerusalem kamho nurigrigien asori. ³² Təkwtəkwuni a riri naruagən me nepwīn səvənhi mine nəmə asori me səvənraha haiu mhei-waiu ti nərmama me. Nəpīn nərmama me hətoni iəmə asori nəha mine naruagən me səvənhi, irəha həpwəh nousiien Pol.

³³ *Iəmə asori səvəi naruagən me revən ti Pol, mini pen ti naruagən me səvənhi mə tuhəkwtəmhiri in, mhərihi ia jen kəru. Nənə in rəres pen nərmama me i mə, “Nəfe i iərmama? Rino nəfe?” ³⁴ Nərmama ia nəkuər nəha nepwīn kamhəni nəgkiariien riti, nepwīn kamhəni səpə. Mətə rəknekin ti iəmə asori səvəi naruagən me ko rīpkregi atukwatukw mhə nari riti ti nəri nə mə nurigrigien rasori. Ro iamīnhi irə in rini pen ti naruagən me səvənhi mə tuhəuvehi Pol, mhəuvehi, mhəuvnimwə ia nimwə səvəi naruagən me. ³⁵ Nəpīn Pol reste kwopun nəha kavən kautə ikin, naruagən me həvrani in mamhəutə. Irəha ho iamīnha irə, ti nəri nə mə nərmama me niemaha raməpi pik irəha. ³⁶ *Kamhəkurirə ia Pol mine naruagən me, mamhəkwein əpwəmwis mə, “Housi əpune iəmə nəha.”

³⁷ Ipaka naruagən me həuvehi Pol mhəuvnimwə ia nimwə səvənraha, nənə Pol rini pen ti iəmə asori səvəi naruagən me i mə, “Ko iakəgkiari ro mik?”

Miregi iəmə asori səvəi naruagən me rini mə, “Kwa ikukurən nəgkiariien səvəi nəkur Kris. ³⁸ *Rosi ik iəmə Ijip nəha fwe kupwən ikrukwomen naruagənien riti kimiaha nəkur Rom, miri nərman me

* **21:26:** 1Kor 9:20 * **21:27:** 2Tim 1:5 * **21:28:** Esik 44:7, Wok Me 6:13 * **21:29:** Wok Me 20:4, 2Tim 4:20 * **21:33:** Wok Me 20:23 * **21:36:** Luk 23:18, Wok Me 22:22 * **21:38:** Wok Me 5:36-37

səməme kamhousi əpune iərmama, irəha pam fo-taosen, hiəuvən fwe kwopun akwesakwes ikin?”

³⁹ Miregi Pol rini mə, “Rekəm. Iou iəmə Isrel. Iakinətui fwe profens nəha Silisia ia taon nəha Tasas. Iou sitisen riti səvəi taon asori nəha. Iakase ik mə ko ikəsəni ro iou iakəgkiari m nərmama me nəha.”

⁴⁰ Iəmə asori səvəi naruagən me rəsəni Pol. Nənə Pol rərer nəha kavən kautə ikin, muvehi utə rəgin, mīripwi tete nərmama me. Nəpin irəha həuvehe mhafafa, rəgkiari mīnrəha ia nəgkiariien Hipru, mīni mə,

22

Pol rini irapw nəgkiariien səvənhi ti nəkur Isrel

¹ “Tata me mīne piak me, hətərig ro iou, pwəh iakini irapw nəgkiariien səiou tukumiaha i.” ² Nəpin irəha hərəgi Pol raməgkiari mīnrəha ia Hipru, nəgkiariien ihi səvənraha, həuvehe mhafafa mwi.

Nənə in rīnamīni mə, ³ * “Iou iəmə Isrel. Iakinətui fwe Silisia, ia taon nəha Tasas, mətə iakiməpwinari ia taon i Jerusalem mə skur ia skur səvəi iahtən nəha Kamaliel. In rīnahatən iou ia loa səvəi kaha kupwən me səkitaha mə takesi pen atukwatukw. Ia nəpin nəha iakiskai mə tako narimnari me səməme Kumwesən rokeikei rəmwhen ia kimiaha i ipwet mīne. ⁴ * Fwe kupwən, iakamometə nərmama me nəha səməme kamhesi pen Suatuk səvəi Iesu. Iakaməkwtəmhiri irəha, nəri auar a mə nərman uə nīpran, mauvehi puvnimwə irəha ia kalapus mə tukousi əpune irəha.

⁵ Pris asori anan mīne nəmə asori me səkitaha nəkur Isrel tuhəni mə iakani pərhien. Nəpin riti iakiməuvehi nəkukuə me səvənraha həmərəi m piəvtaha me fwe Tamaskes. Iakier, mamevən ia kwopun nəha mə takəkwtəmhiri nərmama me səvəi Iesu, mərihi irəha ia jen, miri irəha mīrərig, muvehe mwi ia Jerusalem mə tukousi irəha.

⁶ Ia nəpin nəha iakinauvehe ipaka ti Tamaskes, ipaka kurkwai nəpin ia ran, təkwtəkwni a nukuraanien asori ruku pen ia nīmagouagou, məhiəpwin iou. ⁷ Iakimwei irapw ia tiprənə, miregi reri iərmama riti rini pehe tukw iou i mə, ‘Sol, Sol, rəfo ikamometə iou?’

⁸ Miregi iakini mə, ‘Iəmə asori, ik sin i?’

Miregi rini pehe tukw iou i mə, ‘Iou Iesu, iəmə Nasaret sə ikamometə.’ ⁹ Nərmama kimaha mīnrəha hətəni nukuraanien nəha, mətə həkpregi amasan mhə nəfe nəha reri iərmama nəha rani pehe tukw iou i.

¹⁰ Nənə iakəres pen in i mə, ‘Iərimənu, takəfo nəha təkwtəkwni?’

Miregi Iərimənu rini pehe tukw iou i mə, ‘Tikərer, mevən fwe Tamaskes. Iərmama riti fwe ikin trini pehe tukw ik i narimnari me pam i Kumwesən ruvərfi raka mə tiko.’ ¹¹ Ia nəpin nəha ko iapkətə mhə nari, ti nəri nə mə nukuraanien sə raməhiəpwin iou raməhiəpwi pik. Ro pen nərmama kimaha mīnrəha həuvehi rəgik, mhəiri iou, mhəuvən fwe Tamaskes.

¹² Ia kwopun nəha iərmama riti nəghin nə Ananaeas. In iəməfwaki riti ramsiai Loa səkitaha. Nəkur Isrel me pam səməme kamharə fwe Tamaskes kamhəni amasan in. ¹³ In ruvehe mərəer ipaka tukw iou, mīni pehe tukw iou i mə, ‘Sol, piak, tiko mətə nari.’ Təkwtəkwni a mwi irə, iakətə nari, mətī pen mətəni in.

¹⁴ Nənə in rini mə, ‘Kumwesən i səvəi kaha kupwən me səkitaha rīnərpwi raka rəgin ia nīram, mīni mə tikaməkeikei mukurən narimnari me sə in rokeikei, mətəni Iəmə Atukwatukw nəha səvənhi, nənə miregi

* 22:3: Wok Me 5:34, Rom 10:2 * 22:4: Wok Me 8:3, 22:19

rerin atukwatukw rægkiari. ¹⁵ Ro iaminihi irə, ik tikuvehe mo iərmama riti səvənhi. Tikaməkeikei məvisau irapw m nərmama me pam narimnari me sə ikinətoni miregi. ¹⁶ *Təkwtəkuni nəha, ikameitenhi nəfe? Əskəmter, mo paptaes. Tikəfwaki m Iesu, pwəh in raikuas raka nərəhaien me səim.’

¹⁷ Nəpin iakrərig muvehe mwi ia Jerusalem, iakevən maməfwaki ia nimwə səvəi Kumwesən. Nənə iakətoni vison riti. ¹⁸ *Ia vison nəha iakətə Iərimənu raməgkiari pehe miou mə, ‘Tikap akwauakw, mier ia Jerusalem. Nərmama me i tuhəpkregi mhə nəgkiariien səim nəpin ikəvisau irapw iou minraha.’

¹⁹ *Miregi iakini mə, ‘Iərimənu, irəha həukurən amasan iou mə fwe kupwən iakamevən fwe nəkwai nimwəfwaki me pam səvəi nəkur Isrel, maməkwtəmhiri nərmama səməme kamhəni nīpərhienien ia niram. Iakamouisi irəha, mauvehi puvnimwə irəha ia kalapus. ²⁰ *Stifen, iərmama sə raməvisau irapw ik, nəpin niten rinaiu irə, iou mwi iakamərer ia kwopun nəha, mamətui ti karkahu me səvəi nərmama səməme kamhəkwi əpune in. Rerik ragien a ti nəfe nəha kamho.’

²¹ *Mətə Iərimənu rini pehe tukw iou i mə, ‘Tiko mier. Takərhi pen ik ikevən ti nərmama ripko mhə irəha nəkur Isrel.’”

²² *Nərmama me kamhətərig amasan ia Pol, mətə nəpin həregi nəgkiariien nəha, həgkiari asori, mhəni mə, ‘Həuvehi raka iəmə nə, mhousi əpune! Tihəpwəh nəpwəhien in rimiru!”

²³ Irəha kamhəkwein əpwəmwis, mamhərarki əpnəpen tinari me səvənraha mamhərarki utə niməkwrur. ²⁴ Ro iaminihi irə iəmə asori səvəi naruağən me rini pen ti naruağən me səvənhi mə tuhəuvehi Pol, mhəuvehi mhəuvnimwə ia nimwə səvəi naruağən me. In rini mə tuhaməkeikei mhərisi in pwəh rini irapw mə rəfo nərmama me kamhəkwein əpwəmwis pen irə iaminihi irə. ²⁵ *Naruağən me hərihi tərini Pol mə tuhərisi. Iaruağən riti sə ramərer ipaka in rasori ia naruağən me irəha hantret. Pol rini pen tukwe in mə, “Noien i hiamo ratukwatukw ia loa səvəi nəkur Rom uə rekəm? Hiənuə tihərisi sitisin riti səvəi Rom, mətə kipkətə raka mhə nari riti rərəha rino.”

²⁶ Nəpin iaruağən nəha riregi nəgkiariien nəha, revən ti iəmə asori səvənhi, mini pen tukwe in mə, “Nəfe nəha ikamo? Iəmə nəha in sitisin riti səvəi Rom.”

²⁷ Ro pen iəmə asori səvəi naruağən me revən ipaka ti Pol, mini pen tukwe in mə, “Ni amasan ro tukw iou i mə pərhien ik sitisin riti səvəi Rom?”

Miregi Pol rini mə, “Ouəh.”

²⁸ Miregi iəmə asori səvəi naruağən me rini mə, “Rəfo? Iou iakinərəku mane asori mə takuvehe mo iou sitisin səvəi Rom.”

Miregi Pol rini mə, “Mətə nəpin iakinətui irə iou sitisin səvəi Rom.”

²⁹ *Ia nəpin a mwi nə naruağən me səməme hənərer ipaka mə tuhərisi Pol, irəha həhekir, mharaka irə. Nənə iəmə asori səvənraha, in mwi rehekir, ti nəri nə mə rətə mə Pol in sitisin riti səvəi Rom, mətə rinərihi tərini in ia jen.

Pol rərer ia nəmri nəmə asori me səvəi nəkur Isrel

* 22:16: Wok Me 2:21 * 22:18: Wok Me 9:29-30 * 22:19: Wok Me 8:3, 26:9-11 * 22:20:

Wok Me 8:1 * 22:21: Wok Me 9:15, 13:2 * 22:22: Wok Me 21:36 * 22:25: Wok Me 16:37

* 22:29: Wok Me 16:38

³⁰ Mətə iəmə asori səvəi naruagən me rokeikei mə triregi atukwatukw nægkiariien nəha mə nəkur Isrel kamhəni ərəha Pol ti nəfe. Kini rakwakwi irə rərhi pen nægkiariien revən ti pris asori me mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel mə tuhaməkeikei mhousəsimwīn irəha me. Kurirə irə rini pen ti naruagən me səvəi mā tuhəfi raka rəginraha ia Pol. Nənə ruvehi Pol, mevən, rərer ia nəmri nəmə asori me səvəi nəkur Isrel.

23

¹ *Ja nəpin nəha Pol rəti pen mətoni nəmə asori me səvəi nəkur Isrel, mini mə, “Piak me, fwe kupwən meste pehe ipwet mine iakamarə, mamousari mə rerik tramasan məmher ia nəmri Kumwesən.” ² *Nəpin Pol rini iamīnhi, pris asori anan Ananaeas rini pen ti nərmama səməme kamhərer ipaka ti Pol mə riti trəpwi tərhun. ³ *Riti ia nirəha ro, nənə Pol rini pen ti pris asori anan i mə, “Kumwesən trəpwi ik. Ikəmwhen ia nīkare nīm wə kuvrhəkīn ia priki. Kahakwi amasan iruə ia prasta, mətə fwe imwə rīmər mər u. Rəfo ikaməkure mə tīkəkiri iou ti nətoniien mə iakamesi pen Loa səvəi Moses uə rekəm, mətə ikamərui loa nəha, mamini mə riti trəpwi iou?”

⁴ Miregi nərmama ipaka ti Pol həni mə, “Rəfo ikaməski pris asori anan səvəi Kumwesən?”

⁵ *Miregi Pol rini mə, “Piak me, sori. Iapkurən mhə mə in pris asori anan. Kimər ai pen ia Nəkukua Ikinan mə “Tikəpwəh nini ərəhaien iəmə asori səkimiāha.”

⁶ *Pol ruvəkurən raka mə nərmama ia nousəsimwīnien nəha səvəi nəmə asori me səvəi nəkur Isrel nepwīn Satusi me mine nepwīn Farisi me. Ro iamīnhi irə rəgkiari asori ia kwopun nəha, mini mə, “Piak me, iou Farisi riti. Tata səiou mine kaha me səiou irəha mwi Farisi me. Iakamərer ia nəmrimiaha ipwet mə tihəkiri nægkiariien səiou, ti nəri nə mə iou iakaməmri pen əknekīn nətərigien səiou ia nægkiariien nəha səkītaha ramini mə nərmama səməme həuvamhə tuhətui mwi ia nemhəien.” ⁷ Nəpin Pol rini iamīnhi, nousəsimwīnien səvənraha reitehi. Farisi me mine Satusi me hənəməski irəha me. ⁸ *(Irəha kamhəski irəha me ti nəri nə mə Satusi me kamhəni mə nərmama səməme həuvamhə tuhəpwəh nətuiien mwi. Kamhəni mwi mə nəgelo me mine nənīmwi nərmama me həiwən. Mətə Farisi me kamhəni nīpərhiēnien ia nirəha pam.)

⁹ *Nəmə asori me ia nousəsimwīnien nəha nægkiariien səvənraha rutə pīk. Nahatən me nepwīn səvəi Loa, irəha mwi Farisi me, həkəmter, mamhəni irapw skai mə, “Kimaha iahətoni mə noien ərəha riwən ia iəmə i. Rosi nənīm wīn riti uə agelo riti rəgkiari min uə?” ¹⁰ Nəvisəien səvənraha ruvehe masori. Hənamousi irəha me. Nəpin iəmə asori səvəi naruagən me rətoni, rehekīr mə irəha tuhousi Pol mheitehi nīpwrən. Ro pen rərhi pen naruagən me səvəi heiwaiu irapw mhəuvehi raka Pol ia rəginraha, mhəuvehi mhəuvən fwe nəkwai nīm wə səvəi naruagən me.

¹¹ *Nənə ia nəpin lərimənu rier pen ti Pol, mini mə, “Tikəpwəh nehekīrien. Ik ikuvəni irapw raka iou ia Jerusalem. Tikaməkeikei mini irapw mwi iou fwe Rom iamīnhi.”

* 23:1: Wok Me 24:16 * 23:2: Jon 18:22-23 * 23:3: Mat 23:27 * 23:5: Eks 22:28

* 23:6: Wok Me 4:2, Wok Me 24:15,21, Wok Me 26:5 * 23:8: Mat 22:23 * 23:9: Wok Me

25:25 * 23:11: Wok Me 18:9, 19:21, Wok Me 27:24, Wok Me 28:16,23

Nəkur Isrel me nepwin hərai sun mə tuhousi əpune Pol

¹² Kini rakwakwi irə nəkur Isrel me nepwin housəsimwin irəha me, mhərai sun mə tuhousi əpune Pol. Həuvehi kwəsuaahi ia nəmri Kumwesən mə tuhəpwəh naniien nari, mhəpwəh nənimwiien nari riti mheste tuhousi əpune raka Pol. ¹³ Nərmama me nəha hərai sun iamihhi irəha həpi raka foti. ¹⁴ Irəha həuvən ti pris asori me mine nəmə asori me səvai nəkur Isrel, həni pen ti nirəha i mə, “Kimaha iahəuvəuvehi raka kwəsuaahi ia nəmri Kumwesən mə tahəpwəh naniien nari mheste tahousi əpune raka Pol. ¹⁵ *Ro pen kimiaha mine nəmə asori me səməme kamhəkure ia nousəsimwinien səvai nəmə asori me səvai nəkur Isrel tihərhi pen nəgkiariien revən ti iəmə asori səvai naruagən me. Tihəres pen in mə triri Pol meiwaiu pehe mwi tukumiaha. Tiheikuə irə mə hiokeikei mə tihəregi mwi Pol rəgkiari. Nənə kimaha tahərer mwatuk tukwe mə tahousi əpune in ia suatuk.”

¹⁶ Mətə kənkwəniien Pol riregi nəfe tuho irə. Ro pen revən, muvni mwə ia nimwə səvai naruagən me, mini pui pen ti Pol i.

¹⁷ Pol rəkwein iaruagən riti sə in rasori ia naruagən me irəha hantret, mini pen tukwe in mə, “Ko ikuvehi iəkunouihi i mevən ti iəmə asori səim. Nəgkiariien riti nəha trini pen tukwe in.”

¹⁸ Ro iamihhi irə ruvehi in mevən ti səvənhi iəmə asori, mini mə, “Pol, iəmə nəha fwe ia kalapus, rəkwein iou, mərəs iou mə takuvehi iəkunouihi i muvehe tukw ik, nəgkiariien riti nəha trini pehe tukw ik i.”

¹⁹ Nənə iəmə asori səvai naruagən me ruvehi rəgi iəkunouihi nəha, miri raka, mərəs pen in əpa mə, “Nəfe nəha ikuə tikini pehe tukw iou i?”

²⁰ Miregi rini mə, “Nəmə asori me səvai nəkur Isrel həuvərai sun raka mə trakwakwi hərəs ik mə ko ikiri Pol, meiwaiu, mevən fwe ia nousəsimwinien səvənraha. Irəha tuheikuə ia niram mə irəha hokeikei mə tuhəregi Pol rəgkiari mwi. ²¹ Mətə tikəpwəh nəseniien irəha, ti nəri nə mə nəрман me səvənraha həpi raka foti tuhərkwafə ia suatuk mamheitenhi in. Nəрман me nəha həuvəuvehi raka kwəsuaahi ia nəmri Kumwesən mə tuhəpwəh naniien nari, mhəpwəh nənimwiien nari riti mheste tuhousi əpune raka Pol. Nənə təkwtəkwuni nəha hənəpnəpenə raka, mamheitenhi a nəgkiariien səim mə tikəfni irə.”

²² Miregi iəmə asori səvai naruagən me rini mə, “Tikəpwəh niniiien ti iərmama riti mə ikuvəni pehe raka nəgkiariien nəha tukw iou i.” Nənə in rərhi pen kənkwəniien Pol ramevən.

Kərhi pen Pol revən ti iəmə asori nəha Filiks

²³ Ia nəpin nəha iəmə asori səvai naruagən me rəkwein iaruagən mi kəru səvənhi, mini pen ti nirau i mə, “Tirouevən rouni pen ti naruagən me irəha pam fo-hantret-sefenti mə tuhəpnəpenə ti nevəniien fwe Sisaria. Tuhəier ia naen klok ia nəpin. Hantret kəru tuhavən. Sefenti tuhəkure ia hos me. Hantret kəru tuhəuvehi nitei. ²⁴ Pwəh həpnəpenə mwi ia hos me nepwin səvai Pol trəkure ia nirəha. Kimiaha tihəməkeikei mhəuvehi in ia namasaniien, mhəuvən ti Filiks, iəmə Rom sə ramərimənu ia tənə Jutia.” ²⁵ Nənə iəmə asori səvai naruagən me rirai nəkukuə riti, mini iamihhi irə minuə:

²⁶ “Filiks, ik iəmə asori pərhien. Iou, Klotias Lisias, iakrai nəkukuə i ruvehe tukw ik. ²⁷ *Kupwən, nəkur Isrel həkwtəmhiri iəmə i, mamhousi in. Ipaka housi əpune, mətə kimaha naruagən me səiou iahəuvehe

mhəuvehi raka in ia rəginraha. Kurirə ikin, iakregi mə in sitisin riti səvəi Rom. ²⁸ *Nənə iakokeikei mə takukurən amasan həni ərəha in ti nəfe noien. Ro pen iakiri in, mevən ia nəkureien səvəi nəmə asori me səvənraha. ²⁹ *Nənə iakətoni mə in ripko mhə nari riti rərəha mə tukousi əpune in tukwe uə trəmāk ia kalapus tukwe. Mətə irəha həni ərəha a in ti nəresien me nepwin ia loa səvənraha. ³⁰ *Kurirə ikin, iakregi mə nəkur Isrel hənərai sun mə tuhousi əpune iəmə i. Nəpin iakregi, iakərhi pehe akwauakw in mə truvehe tukw ik. Iakini pen ti nərmama səməme kamhəni ərəha in mə irəha mwi tuhaməkeikei mhəuvehe tukw ik, mhəni irapw ia nənimem nəfe nəha noien iəmə i rino rerinraha ripkagien mhə tukwe. In i nəgkiariien səiou sampam.”

³¹ Kurirə irə naruağən me ho nəkwai iəmə asori səvənraha, mhəuvehi Pol ia nəpin, mhəuvehi mhəuvən mheste nari fwe kwopun nəha Antipatris. ³² Kini rakwakwi irə, irəha səməme kamhəvən a, hərərig mamhəuvən fwe nimwə səvəi naruağən me. Naruağən me səməme kamhəkure ia hos me, irəha əpa həuvehi Pol mamhəuvən. ³³ Nəpin irəha hapirapw fwe Sisaria, mhəuvən ti Filiks, mhəuvei pen nəkukuə nəha iəmə asori səvənraha rīmərai, mhəmri pen mwi Pol ia rəgi Filiks. ³⁴ Filiks rəvsini nəkukuə nəha, marə mares pen Pol i mə, “Ik iəmə pəku?”

Miregi Pol rini mə, “Imwak fwe profens nəha Silisia.”

Miregi Filiks ³⁵ rini mə, “Nəpin nərmama səməme kamhəni ərəha ik tuhəuvehe, iou takregi ik tikini irapw nəgkiariien səim.” Nənə Filiks rini pen ti səvənhi naruağən me mə tuhəuvehi puvnimwə Pol ia nimwə asori sə Herot rino fwe kupwən,^a nənə mhərer tukuahag.

24

Nəkur Isrel hərəer ia nəmri Filiks, mhəni ərəha Pol

¹ Nəpin krirum rukurau, nənə pris asori anan Ananaeas reiwaiu pehe ia Sisaria irəha nəmə asori me nepwin səvəi nəkur Isrel mine iərmama riti səvəi nəgkiariien nəghin nə Tetalas. Irəha həuvehe mə tuhərəer ia nəmri Filiks, mhəni irapw nəfe nəha Pol rino rerinraha ripkagien mhə tukwe. ² Kəkwein Pol ruvnimwə pehe, nənə Tetalas rani irapw nəgkiariien səvəi nəkur Isrel ti Filiks i, mamini mə, “Ti nəri nə mə ikamərimənu amasan ia kimaha, iahamarə əpwəmwis ia nəmərinuien. Ikinəmri amasan narimnari me ripik mo narəien səkimaha nəkur Isrel ruvehe mamasan mwi. ³ Iəmə asori Filiks, ia nəpin me rerimaha ragien ti narimnari me nəha ikamo, iahaməni tanak tukw ik. ⁴ Iou iapkokeikei mhə mə takouraha nəpin səim, mətə iakase ik mə tikapi kimaha, mətərig ro ia nəgkiariien kwakwa səkimaha. ⁵ *Kimaha iahətoni mə iəmə i, in iəmə ərəha riti. Ia kwopun me pam rarukwumen nərəhaien, mamə nəkur Isrel kamhəski irəha me. In iəmə asori riti səvəi nərmama me nəha hənati irapw ia nəfwakiien atukwatukw səkimaha, mamhesi pen iəmə Nasaret nəha. ⁶⁻⁷ *Nəpin riti in raməmwur mə trərui loa səkimaha, mo nimwəfwaki səkimaha ruvehe məmkemik ia nəmri Kumwesən, nənə iahəkwtəmhiri in tukwe. ⁸ Trini minuə ikərəs pen iəmə i, ikukurən niregiien raməgkiari

* 23:28: Wok Me 22:30 * 23:29: Wok Me 18:14-15 * 23:30: Wok Me 24:5-8 a 23:35: Herot sə rousi əpune nəkwərəkəwərha me nəpin Iesu rətui irə, ruvəmha raka. Mətə Herot nəha in nəha rino nimwə asori riti fwe Sisaria. Nənə nəpin Pol revən fwe ikin, nimwə nəha ramwhen ia nimwə səvəi Provens. Kavmen ramowok fwe ikin. Nipəri nimwə nəha ramwhen mwi ia kalapus.

* 24:5: Wok Me 17:6 * 24:6-7: Wok Me 21:28-30

ia narimnari me pam i iahaməni irə.”⁹ Nənə nəkur Isrel hasitu ia Tetalas, mhəni mə narimnari me nəha Tetalas rani ro nīpərhienien.

¹⁰ Ia nəpīn nəha Filiks ranuanu pen m Pol mə trəgkiari. Nənə Pol rini mə, “Iou iakukurən amasan mə nuk rīpik ik iəmə asori sə iakaməkiri nəgkiariien səvəi nəkur Isrel ia kwopun i. Ro pen rerik ragien mə takini irapw nəgkiariien səiou ia nənimem. ¹¹ *Ikukurən nətəien mə rīpkəpi raka mhə ihi nəpīn twelef iou iakiməutə pen fwe Jerusalem mə takəfwaki. ¹² Ia nəpīn nəha nəkur Isrel həkətəni mhə iou iakamousari m iərmama riti. Həkətəni mhə iou iakarukwumen nərəhaien riti ia nimwə səvəi Kumwesən uə ia nimwəfwaki me səvənraha uə ia kwopun me fwe ia taon. ¹³ Nəgkiariien me i kamhəni ia nirak təkwtəkwni rəknekīn tī nīrəha mə tuho ikətəni mə nīpərhienien. ¹⁴ *Mətə nəri takini pehe tukw ik i ro nīpərhienien. Iou iərmama riti iakamərer pen ia kuse nəfwakiien i kani mə Suatuk səvəi Iesu. Ia suatuk nəha iakaməfwaki pen m Kumwesən səvəi kaha kupwən me səkimaha. Irəha i kamhəni mə suatuk nəha suatuk ikou. Mətə iou iakani nīpərhienien ia nəgkiariien me pam kīmərai pen ia Loa səvəi Moses mīne nəkukuə me səvəi profet kupwən me. ¹⁵ *Iakaməmri pen əknekīn nətərigien səiou ia Kumwesən mameitenhi rəmwhen mwi ia nəmə me i mə tī nəpīn riti in ro nərmama səməme həuvamhə hətui mwi, nəkur amasan mīne nəkur ərəha. ¹⁶ *Mo pen ia nəpīn me iakamousari məpwəh noien nari riti sə ro iakregi fwe ia rerik mə iakino nərəhaien ia nəmri Kumwesən uə ia nəmri nərmama. ¹⁷ *Ia nuk me nepwīn iapkevən mhə fwe ia Jerusalem. Kurirə irə iakevən ikīn mə takuvei pen narimnari me nepwīn m Kumwesən, nənə muvei pen mwi mane trasitu ia nərmama me səiou nəkur Isrel. ¹⁸ *Iakevən fwe nimwə səvəi Kumwesən mə tako narimnari me nəha. Nəpīn iakevən mo pam nəfe Loa səvəi Moses rani tī noien iou iakəmher ia nəmri Kumwesən, nəkur Isrel me nepwīn hətə iou. Nərmama me həpwəh nīpīkien kīmaha mīnraha, nurigrigien asori riwən. ¹⁹ *Mətə nəkur Isrel me nepwīn səməme həuku pen fwe Esia, irəha mwi fwe nəkwai nimwə nəha. Trīni mīnuə irəha hənətə iou iakino noien ərəha ramasan pwəh həuvehe mhərer ia nənimem, mhəni irapw. ²⁰ Mə rekəm pwəh nəmə me i hāni irapw tukw ik i nəfe iakino rīpkatukwatukw mhə hənətəni ia nəpīn nəha iakamərer ia nəmri nəmə asori me səvənraha. ²¹ *Mətə niemaha rəpi irəha tī nəgkiariien kuatia a i iakiməni. Nəpīn iakamərer ia nəmri nraha, iakəgkiari asori, mīni mə, ‘Ipwet, iakamərer ia nəmrimiaha mə tihəkiri nəgkiariien səiou, tī nəri nə mə iakani pərhien mə nərmama səməme həuvamhə tuhətui mwi.’”

²² *Filiks rukurən amasan suatuk nəha səvəi Iesu. Ro pen ro sampam ia nəgkiariien, mīni mə, “Nəpīn Lisias, iəmə asori səvəi naruagən me, truku pen fwe Jerusalem meiwaiu pehe i, iakini irapw nətərigien səiou ia nəgkiariien me i səkimiaha.” ²³ *Nənə Feliks rini pen tī iaruagən riti səvənhi mə, “Tikətui amasan tī iərmama i, mətə ikukurən nuvehi rakaien jen ia rəgin, məseni in pwəh ravən auər a kwopti. Trīni mīnuə in me nepwīn həuvehe mə tuhasitu irə, tikəpwəh nīniseien irəha.”

Pol rəgkiari m Filiks mīne Trusila

* 24:11: Wok Me 21:17 * 24:14: Wok Me 24:5 * 24:15: Jon 5:28-29 * 24:16: Wok Me 23:1 * 24:17: Rom 15:25-26, Kal 2:10 * 24:18: Wok Me 21:26-27 * 24:19: 2Tim 1:15 * 24:21: Wok Me 23:6 * 24:22: Wok Me 23:26 * 24:23: Wok Me 27:3, Wok Me 28:16,30

²⁴ Nəpɪn nepwɪn rukurau, Feliks ruvehe irau pran səvənhi nəghɪn nə Trusila. In prən Isrel. Filiks rərhi pen nəgkiariien mə Pol truvehe. Nənə in rɪregi Pol rəgkiari ia nahatətəien ia Iesu Kristo. ²⁵ Mətə nəpɪn Pol raməgkiari ia noien atukwatukw, mine noien sə iərmama rəsisəg noien ərəha ia nɪmɪruien səvənhi, mine nəpɪn sə rauvehe Kumwesən trəkiri nərmama ti noien me səvənraha, Filiks rehekɪr, mini pen ti Pol i mə, “Təkwtəkɔwuni nəmwhen. Tiko mevən. Ti nəpɪn riti, səiou wok riwən, iakəkwein mwi ik.” ²⁶ Ia nəpɪn mwi nəha, Filiks ramətərig mə rosi Pol truvei pen mane min mə trəsəni in rier ia kalapus mamevən. Ro pen raməkwein Pol ia nəpɪn me, maməgkiari irau min.

²⁷* Nuk kəru rukurau, nənə Filiks rəpwəh wok sə rauvehi, mətə rəpwəh Pol raməmak ia kalapus, ti nəri nə mə rokeikei mə tro nəkur Isrel həregi ramasan tukwe. Nənə Posias Festas ruvehi təmwhəki Filiks.

25

Pol rɪnuə trevən mərer ia nəmri Kig Sisa

¹ Nəpɪn Festas ruvehe ia profens səvənhi, muvehi nəpɪn kahar fwe Sisaria, nənə mier mutə pen fwe Jerusalem. ²* Ia kwopun nəha pris asori me mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel kəmhəni ərəha Pol, mamhəres Festas i mə ³* trasitu ia nɪrəha mərhi Pol rutə pehe ia Jerusalem. Irəha hənərai sun raka mə tuhərkɔwafə ia suatuk, mhousi əpune in. ⁴ Mətə Festas rini mə, “Pol fwe Sisaria ia kalapus. Rɪpkə mhə tui, iou iakrərig mevən fwe ikin. ⁵ Ramasan mə nəmə asori me ia kɪmɪaha heiwaiu mhəuvən fwe Sisaria kɪmaha mɪnraha. Nənə mə iəmə nəha rɪno nari riti rərəha, pwəh irəha həni pehe tukw iou i.”

⁶ Festas rarə nəpɪn eit uə ten irəha mɪnraha. Kurirə ikin reiwaiu pen fwe Sisaria. Kɪni rakɔkwɪ irə in revən məkure ia kwopun sə kəməkiri nəgkiariien ikin, nənə mini pen ti naruagən me mə tuhəuvehi Pol mhəuvehe. ⁷* Nəpɪn Pol ruvehe, nəkur Isrel səməme həier ia Jerusalem mheiwaiu pehe, mhərer kuraukurau irə, mənamhəni irapw narɪmnari me rɪpɪk rərəha anan Pol rɪno, mətə rəknekɪn ti nɪrəha mə tuho Festas rətə mə nɪpərhiəniən.

⁸ Ia nəpɪn nəha Pol rini irapw nəgkiariien səvənhi, mini mə, “Tapko mhə nari riti rərəha məruɪ loa səvəi nəkur Isrel uə loa səvəi nɪmwə səvəi Kumwesən, uə loa səvəi Kig Sisa.”

⁹* Mətə Festas rokeikei mə tro nəkur Isrel rerɪnraha ragien tukwe. Ro pen rini pen ti Pol i mə, “Rəfo? Rerɪm ragien mə tikutə pen fwe Jerusalem, nənə ia kwopun nəha tikərer ia nənimek mə takəkiri nəgkiariien səim mine nəgkiariien me i kəmhəni ərəha ik irə?”

¹⁰ Mɪregi Pol rini mə, “Kwopun i iakəmərəer ikin, Kig Sisa rɪməni mə tikəkiri nəgkiariien səvəi sitisin me səvəi Rom ikin. Ratukwatukw mə tikəkiri nəgkiariien səiou ia kwopun i. Ikuvəukurən amasan raka mə iapko mhə nari ərəha riti, mouraha nəkur Isrel i. ¹¹ Mə pərhiən iou iəmə ərəha riti sə iakɪno narɪmnari me nepwɪn loa səvəi nəkur Rom rani mə takemhə tukwe, ramasan. Iapkəres mhə ik mə tikuvehi raka iou ia nemhəien. Mətə mə nəgkiariien səvənraha kəmhəni ia nɪrak ro neikuəien i, iərmama riti riwən ko ruvei pen iou ia rəgɪnraha. Iou iakokeikei mə takevən mərer ia nəmri Kig Sisa pwəh in rɪregi nəgkiariien səiou.”

* 24:27: Wok Me 25:9 * 25:2: Wok Me 24:1, 25:15 * 25:3: Wok Me 23:15 * 25:7: Wok Me 24:5-6,13 * 25:9: Wok Me 24:27

¹²Nənə Festas rəgkiari irəha nərmama me səvənhi. Nəpən həgkiari pam, rini pen ti Pol i mə, “Ikini mə ikokeikei mə tikətoni Kig Sisa ti nəgkiariien səim. Ramasan, takərhi pen ik, tikevən mətoni Kig Sisa.”

Pol rərər ia nəmri Akripa

¹³Nəpən nepwən rukurau, Kig Akripa mine kitiriməni Pernis krouvehe ia Sisaria rouevən rouətə Festas. ¹⁴*Krouarə ia kwopun nəha nəpən ripik. Ia nəpən nəha Festas rini irapw ti Kig Akripa narimnari me kino ia Pol, mini mə, “Iərmama riti ia kwopun i nəpən Filiks ramevən, məpwəh rəmak ia kalapus. ¹⁵Nəpən iakevən fwe Jerusalem, pris asori me mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel həuvehe mamhəni ərəha in, mamhəres iou mə takousi əpune. ¹⁶Mətə iakini pen ti nirəha i mə narəien səvəi nəkur Rom ropə. Trini minuə kini iərmama riti mə rinərui loa, ko iapkəsəni akwauakw mhə in mə tukousi əpune. Takaməkeikei mukupwən mousəsəmwən in mine nərmama səməme kamhəni ərəha in ia kwopun kuation. Iərmama nəha traməkeikei muvehi nəpən səvənhi pwəh in trini irapw nəgkiariien səvənhi ia nikaren səvəi nəgkiariien me nəha nərmama kamhəni ərəha in irə.

¹⁷Ro iamənhi irə, nəpən irəha həuvehe i, iapko mhə tanpen irə, mətə rakwakwi irə iakevən məkure ia kwopun kaməkiri nəgkiariien ikin, nənə mini pen ti naruagən me mə tuhəvən mhəuvehi iəmə nəha mhəuvehi mhəuvehe. ¹⁸Nəpən nərmama səməme kamhəni ərəha Pol həskəmter, nətərigien səiou mə irəha tuhəni irapw narimnari me nepwən sə rərəha anan in rino. Mətə həpko mhə iamənhi. ¹⁹*Irəha həskəmter, mamhousari irəha min ti nəresien me nepwən ia nikaren səvəi nəfwakiiən səvənraha, mamhousari mwi ti iərmama riti nəghin nə Iesu. Ruvamhə, mətə Pol rini mə rinətui mwi ia nemhəien səvənhi. ²⁰*Nəpən iakregi nəgkiariien me nəha, iakuvəreirei mə takafətoni nīpərhienien irə. Ro pen iakəres pen iəmə i mə ‘Rerim ragien mə tikevən fwe Jerusalem, nənə takəkiri nəgkiariien səim mine nəgkiariien səvənraha fwe ikin?’ ²¹Mətə Pol rini mə rekəm. In rokeikei mə tramo a ia kalapus pwəh Kig Sisa riregi nəgkiariien səvənhi, məkiri. Ro pen iakini pen ti nərmama me səiou mə tuhətui amasan tukwe fwe ia kalapus meste takərhi pen revən ti Kig Sisa.”

²²Nəpən Festas rini pen pam, Akripa rini pen tukwe in mə, “Iou mwi iakokeikei mə takregi iəmə nəha rəgkiari.”

Miregi Festas rini mə, “Ramasan, pwəh trakwakwi ikregi.”

²³*Kini rakwakwi irə, nukupwənien asori riri Akripa mine Pernis mine nəmə asori me səvəi naruagən me mine nəmə asori me səvəi taon nəha həuvnimwə ia nəkwai nimwə sə kamregi nəgkiariien ikin. Nənə Festas rini pen ti nərmama me səvənhi mə tuhəuvehi Pol mhəuvnimwə pehe. ²⁴*Nəpən Pol ruvnimwə pehe, Festas rini mə, “Kig Akripa mine kitaha pam ia kwopun i. Hiətə iəmə i. Nəkur Isrel me pam fwe Jerusalem kamhəni pehe tukw iou i, mamhəni asori mə takaməkeikei mousi əpune. Nənə kurirə ho mwi iamənhi ia kwopun i Sisaria. ²⁵Mətə iapkətə mhə nari riti rino rərəha mə tukousi əpune in tukwe. Nənə ti nəri nə mə rinokeikei mə trevən fwe Rom pwəh Kig Sisa rəkiri nəgkiariien səvənhi, iakuə takərhi pen i revən, ²⁶mətə iou iakreirei mə takrai pen nəfe ia

* 25:14: Wok Me 24:27 * 25:19: Wok Me 18:15 * 25:20: Wok Me 25:9 * 25:23: Mat 10:18, Mak 13:9 * 25:24: Wok Me 25:2,7, Wok Me 22:22

nəkukua ia nīkaren sāvai iāmā i, mārhi pen i, revān ti Kig Sisa. Ro pen iakuvehi iāmā i, muvehe, mārpiw i rapw in ia nānimem, Kig Akripa, mine ia nāmrimiaha pam. Iakuā nāpin sāvai, mhākiri pam nāgkiariien sāvānhi, tihāuvei pehe nātārigien riti miou pwāh iakrai pen ia nəkukua. ²⁷ Trini minua iakārhi pen iārmama riti sāvai ramāmak ia kalapus revān ti iāmā asori sākītaha, mātā iapkra i pen atukwatukw mhā nāfe nāha loa in rīnāru i, tukw iou iakregi rīpkatukwatukw mhā.”

26

Akripa rāsēni Pol mā trāgkiari

¹ Akripa rīni pen ti Pol i mā, “Iakāsēni ik, ikīni nāgkiariien sāvai.” Nānā Pol ruvehi utā rāgin minani irapw nāgkiariien sāvānhi, minamini mā, ² “Kig Akripa. Iakamārer ia nānimem ipwet mā takini irapw nāgkiariien sāvai ti nāgkiariien me pam i nākur Isrel kamhāni ārāha iou irā. Rerik rāgien, ³ ti nāri nā mā ik ikukurān amasan nārāien sāvai nākur Isrel mine nousariien me sāvānraha. Ro pen iakase ik tiko nātārigien sāvai rāpwāmwis, mātārig ia nīrak.

⁴ Nākur Isrel me pam hākurān amasan nārāien sāvai. Nāpin iakināmouhi, iakamāre kīmaha minraha fwe imwāk ikīn. Kurirā ikīn iakamāvān kīmaha minraha fwe ia Jerusalem. ⁵ *Irāha hāvūukurān raka iou fwe kupwān. Mā rerinraha rāgien ti nāpin, tuhāni iou mā pārhien iakināre ia nārāien sāvai Farisi me. Farisi me hāskai ti Loa sāvai Moses mhāpi raka tāmwēi nāfwākiien me nepwīn sākīmaha nākur Isrel. ⁶ *Nānā tākwātākwuni iakamārer ia kwopun i mā tikākiri nāgkiariien sāvai, ti nāri nā mā iakamāri pen āknekīn nātārigien sāvai ia promes nāha Kumwesān rīmāni pen ti kaha kupwān me sākīmaha. ⁷ Promes nāha kwānākwus me twelef sākīmaha kamhāri pen āknekīn nātārigien sāvānraha irā, māmhāfwāki skai ia nāpin mine ia ran, māmhēitenhi mā tuhāuvehi. Promes āpā nāha, Kig Akripa, ti nāri nā mā iakamāri pen āknekīn nātārigien sāvai irā, nākur Isrel me i kamhāni ārāha iou. ⁸ Kīmāha i, Kumwesān rukurān noien nārmama sāmāme hāvūvāmā hātui mwi. Rāfo rāknekīn tukūmāha ti nāniien nīpārhiēnien irā?

⁹ *Fwe kupwān, iou mwi rerik ramrhi mā takamākeikei mo narimnari me nepwīn, mourāha nāghi Iesu, iāmā Nasaret. ¹⁰ In nāha noien sāvai sāvai iakināmo fwe ia Jerusalem. Pris asori me hāmāuvei pehe nasoriien miou, nānā iakākwātāmhiri nārmama sāvai Iesu hāpik, muvehi puvnimwā irāha ia kalapus. Nāpin kamhāni mā tukousi āpune irāha, iou mwi ikāni mā ratukwatukw, pwāh housi āpune. ¹¹ Nāpin rīpik iakāmousi irāha fwe ia nākwai nimwāfwāki me sāvai nākur Isrel, māmousari mā tako irāha hāni ārāha Iesu. Iakamāmwāki pik irāha. Ro pen iakamevān mwi fwe ia taon me isipwīn mā takometā irāha.

¹² Nāpin riti pris asori me hāvūve i pehe nasoriien miou, mhārhi pen iou mā takevān fwe Tamāskes. ¹³ Kig Akripa, fwe ia suatuk, ia kurkwai nāpin ia ran, iakātā nukurāanien ruku pen ia nīmāgouāgou, māhiāpwīn iou mine nārmama me sāmāme hāmākūrirā ia nīrak. Rāmāhiāpw pik māpi raka meri. ¹⁴ Ia nāpin nāha kīmaha pam iahāmwēi ia tīprānā, nānā iakregi reri iārmama riti rāgkiari pehe miou ia nāgkiariien Hipru, minini mā, “Sol, Sol, rāfo ikāmetā iou? Ikāmo a nāmīsāien mik. Ikāmwhēn ia kau nāha

* 26:5: Fil 3:5-6 * 26:6: Wok Me 23:6, 28:20 * 26:9: Wok Me 8:3

nəpɪn iəmə asori səvənhi raməpi ia nei əhiə, ramerukw kurirə nisun, nei əhiə raməpi.’

¹⁵ Miregi iakani mə, ‘Iəmə asori, ik sin i?’

Miregi Iərimənu rini mə, ‘Iou i Iesu sə ikamometə. ¹⁶ Mətə tiko miskəmter, mərer ia nisun mi. Iou iakier pehe tukw ik i iamɪnhi irə minuə takuvehi utə ik, ikuvehe mo iərmama sə ramo tukwini nari miou. Tikaməkeikei mini irapw ti nərmama me narimnari me sə iako ikətoni ipwet mine narimnari me sə tako ikətoni. ¹⁷ Takuvehi raka ik ia rəgi nəkur Isrel mine ia rəgi nərmama ripko mhə irəha nəkur Isrel. Iakamərhi pen ik ti nirəha i. ¹⁸ *Tikaməkeikei mevən mo nənimenraha rukuraan. Pwəh həpwəh nəpitəvien, mhərari, mhəuvehe ti nukuraanien. Pwəh həpwəh niskaiien səvəi Setan, mhərari, mhəuvehe ti Kumwesən. Nənə Kumwesən trenouenou noien ərəha me səvənraha, nənə irəha tuhəuvehi kwopun riti səvənraha irəha nərmama me i Kumwesən raməmri əpə irəha mə irəha nəkur ikinan me səvənhi, ti nəri nə mə kamhahətətə ia nirak.’

¹⁹ Ro iamɪnhi irə, Kig Akripa, iakəpwəh nəruuien vison nəha ruku pen ia neiai. ²⁰ *Mətə iakukupwən fwe Tamaskes, nənə fwe Jerusalem, mine ia kwopun me nepwin mwi fwe ia tənə Jutia, mine ia tənə me səvəi nərmama ripko mhə irəha nəkur Isrel. Iakəvisau irapw mə nərmama me tuhaməkeikei mhərərig ia noien ərəha me səvənraha, mhəuvehe ti Kumwesən, mhə noien amasan me səməme tuhahətən pen mə irəha həuvərig pərhiən ia rerinraha. ²¹ *Nənə ti noien nəha iakamo, nəkur Isrel me i həkwtəmhiri iou fwe ia nimwə səvəi Kumwesən, mamhousari mə tuhousi əpune iou. ²² Mətə Kumwesən ramasitu ia nirak ia nəpɪn me. Ro pen iakamərer ia kwopun i ia nəmrɪmiaha ipwet, maməvisau m nəmə asori me mine nəmə auər a me. Nəgkiariien i iakani ripko mhə nəgkiariien əpə riti, mətə iakani a narimnari me səməme profet me mine Moses həməni kupwən mə tuko. ²³ *Irəha həməni mə Kristo traməkeikei miregi nəmisəien, memhə, mukupwən ia nərmama me pam mətui mwi ia nemhəien, nənə məvisau irapw nəgkiariien amasan sə trəhiəpwɪn nəkur Isrel mine nərmama ripko mhə irəha nəkur Isrel.”

²⁴ Nəpɪn Pol rani irapw nəgkiariien səvənhi iamɪnhi irə, Festas rəgkiari asori, mini mə, “Pol ikamarməri. Nukurənien me ripik kinahətən ik irə hamo ik ikamarməri.”

²⁵ Mətə Pol rini mə, “Festas, iəmə asori, iakəpwəh narməriien. Nəgkiariien me i iakani ho nɪpərhiənien anan. ²⁶ *Kig Akripa, ikukurən narimnari me i. Ro pen iakukurən nəgkiariien mik, məpwəh nehekiriən. Ia nətəien səiou rosi ikinətə pam raka narimnari me i, ti nəri nə mə həkier irapw mhə ia kwopun afafa. ²⁷ Kig Akripa, rəfo? Ikamini nɪpərhiənien ia profet me səvəi nəkur Isrel? Iakukurən mə ikani nɪpərhiənien ia nirəha.”

²⁸ Miregi Akripa rini pen ti Pol i mə, “Ikukurən mə ia nəpɪn ouih i kwərha ko ikuvi iou iakuvehe mo iou Kristin?”

²⁹ Miregi Pol rini mə, “Iakəpwəh nəfwaki penien m Kumwesən tukw ik əpa, mətə tukumiaha pam i hiamətərig ia səiou nəgkiariien ipwet. Iakaməres mə nəpɪn ouih i uə nəpɪn əpwəmwis, kimiaha pam tihəuvehe

* 26:18: Aes 35:5, Aes 42:7,16, Efes 2:2, Kol 1:13, Wok Me 20:32 * 26:20: Mat 3:8 * 26:21:

Wok Me 21:30-31 * 26:23: Luk 24:44-47, 1Kor 15:20 * 26:26: Jon 18:20

mhəmwhen ia nirak. Jen me i a sə kinərihi iou irə, iakəpwəh nokeikeien mə tukərihi kimiaha irə.”

³⁰ Ia nəpın nəha Kig Akripa mine Festas mine Pernis mine nərmama səməme kambahure irəha mınraha həskəmter, ³¹ *mhəier. Nəpın həier pam, həni pen ti nirəha me i mə, “Iəmə nəha rıpkə mhə nari riti sə tukousi əpune in tukwe uə tukuvehi puvnimwə in ia kalapus tukwe.” ³² *Nənə Akripa rini pen ti Festas i mə, “Rıpkəpwəh a nəresien mə Kig Sisa trəkiri nəgkiariien səvənhi, səseni rier irapw ia kalapus mamevən.”

27

Nəmə Asori me hərhi Pol mə trevən fwe Rom

¹ *Nəmə asori me həni mə kimaha tahəputə ia nitətə riti, mhəuvən fwe Itali. Irəha həuvehi Pol mine nərmama nepwın səməme kambahək ia kalapus, mhəuvehi mhəuvei pen ia rəgi iaruağən riti nəghın nə Julias. In rasori ia naruagən me irəha hantret. Kani irəha mə Naruağən me səvəi Kig Sisa. ² *Nitətə riti sə ruku pen fwe Antramitiam muvehe mınamevən fwe kwopun me fwe Esia. Iahəputə irə mhəier. Iəmə Masetonia riti sə ruku pen ia taon nəha Tesalonaeka ruvehe kimaha min. Nəghın nə Aristakas. ³ *Kini rakwakwi irə iahapirapw fwe taon nəha Saeton. Julias rerin rəpou ti Pol, məseni in ruvarei mətoni in me nepwın. Nənə irəha hasitu irə. ⁴ Nəpın iahəputə mwı ia nitətə səkimaha mhəier ia kwopun nəha, iahaiu tegın nıkare tənə əmweris nəha Saepras, ti nəri nə mə nımətəgi raməpwı nitətə. ⁵ Iahəpi simwın ia təsi nəha iruə ia profens mi nəha Silisia mine Pamfilia. Kurirə ikin iaheiwaiu pehe ia taon nəha Maera ia profens nəha Lisia mhəuvarei. ⁶ Ia kwopun nəha iəmə asori səvəi naruagən me rətoni nitətə riti sə ruku pen fwe Aleksantria mınamevən fwe Itali. Nənə ruvei pen kimaha irə.

⁷ Nitətə nəha ramaiu məru. Nəpın rıpik rukurau, nənə iahaməmwur mhapirapw iruə ia taon nəha Nitəs. Mətə ia kwopun nəha nımətəgi rıskai. Ko nitətə rıpkərər mhə. Ro pen iahaiu tegın tənə əmweris nəha Krit, mhəukurau ia poen nəha Salmone. ⁸ Iahəmwur, mhaiu, mhesi pen nıkare Krit, mhəuvehe ia kwopun riti kani mə Pasis Amasan ipaka ti taon nəha Lasea. ⁹ Ia naiuien səkimaha iahənuraha raka nəpın rıpik. Rıpkə mhə nəpın amasan ti nırıpın penien naiuien səkimaha mamhəuvən, ti nəri nə mə nəpın asori səvəi nəkur Isrel kani mə Nəpın Kauvehi Raka Nərəhaien Irədruvəukurau raka. Nəpın səvəi nımətəgi ruvəuvehe ipaka. Ro iamınhi irə Pol rəgkiari pen m nərmama, mini mə, ¹⁰ *Nərman, trını mınuə səməsuə mamhəuvən, iakətə mə narimnari me rıpik trəmwhenimw. Rıpkə mhə kago əpa mine nitətə, mətə tukouraha mwı nımıruien me səkitaha.” ¹¹ Mətə iəmə asori səvəi naruagən me rıpkətərig mhə ia nəgkiariien səvəi Pol, mətə ramətərig ia kapten səvəi nitətə mine iəmə i səvənhi nəha nitətə. ¹² Nənə ti nəri nə mə rəknekin ti nitətə me mə tuhərər ia pasis nəha ia nəpın səvəi nəkwieien, nərmama me həpik ia nitətə səkimaha hokeikei mə tahəier ia kwopun nəha, mharkut mə ko iaheste Finiks, pasis riti mwı fwe Krit sə raməti pen saotwes mine notwes. Həni mə pwəh nitətə səkimaha rərər afafa fwe ikin meste nəpın səvəi nəkwieien rukurau.

* 26:31: Wok Me 23:29, 25:25 * 26:32: Wok Me 25:11 * 27:1: Wok Me 25:12 * 27:2: Wok Me 19:29, Kol 4:10, Flm 24 * 27:3: Wok Me 24:23 a 27:9: Əvsini mwı Lev 16:30; 23:27-28, Nam 25:9. * 27:10: Wok Me 27:22

Nimətagi asori rousi nitətə

¹³ Nəpin mətagi natogə rərer, mavən ouihi a, kru me səvəi nitətə səkimaha həregi mə rosi ko haiu mheste Finiks. Ro pen həuvehi utə aean sə hənosə irapw i raməkwtəmhiri nitətə. Nənə iahəier, mhaiu parei a, mamhesi pen nīkare tənə əmweris nəha Krit. ¹⁴ Mətə rīpko mhə tui, mətagi asori riti kani mə Nipərapu riskənter muku parei, ¹⁵ muəsi nitətə, məkəkini nīpəsegin. Iaharkut mə tahəkəkini nitətə, raiu atukwatukw, mətə rəknekin. Ro pen iahəpwəh, mhəmak pen ia nīmətagi, mamhəuvən. ¹⁶ Iahəuvən ipaka ti tənə əmweris ouihi nəha Kaota, mhaiu tegin. Ia kwopun nəha kru me həmwur mhəuvehi utə kwəti bot səvəi nitətə. ¹⁷ Nəpin həuvəuvehi utə raka kwəti bot nəha mhəmri amasan, hosə irapw nəkwus rukurau irapw ia nitətə mutə pehe ia nīkaren. Həvi tərini mə trəkwtəmhiri nīpwrai nitətə. Kurirə ikin həhekir mə nīmətagi trouini ərori pen nitətə ia nīmaha fwe ia kwopun riti kani mə Sirtis. Ro pen həvi əse nivən, mhəmak pen ia nīmətagi mamhəuvən. ¹⁸ Nīmətagi nəha rasori pīk, mauəsi pīk kīmaha. Ro pen rakwakwi irə kru me hənamərariki irapw kago me. ¹⁹ Kini neis irə, həuvehi nore nitətə me ia rəginraha, mhərarki irapw. ²⁰ Ia nəpin me rīpik, iahəpkətə mhə meri ia ran mine kəməhau me ia nəpin. Mətagi nəha ramavən a, mamousi kīmaha. Ro pen iahəregi mə na tahəmhə pam.

²¹ Ia nəpin nəha tui kwopti, kīmaha pam iahəpkani mhə nari. Nənə Pol rərer ia nəmrimaha mīni mə, “Nərman, hiəpkətərig iou. Səpkəpwəh a nəputəien ia nitətə i, mhəier ia Krit, ko ramasan. Ko narimnari me həpkərhə mhə, mhəmwhenimw iamīnhi. ²² *Mətə təkwtəkuni iakani pehe tukumiaha i mə tihəpwəh nehekiriēn. Kīmiaha riti tripkouraha mhə nīmīruien səvənhi, mətə nitətə a trəmwhenimw. ²³ Kumwesən sə iakaməfwaki min in səvənhi iou. Nərīneiv ia nəpin agelo riti səvənhi rier pehe tukw iou, ²⁴ *mīni mə, ‘Pol tikəpwəh nehekiriēn. Tikaməkeikei mərəer ia nəmri Kig Sisa fwe Rom. Ətə ro. Kumwesən ramasan tukw ik. Truehimīru ik kīmiaha nərmama me pam ia nitətə i.’ ²⁵ Ro iamīnhi irə, nərman, tihəpwəh nehekiriēn. Iakahatətə ia Kumwesən səiou. In truehimīru kitaha pam i rəmwhen atukwatukw agelo nəha səvənhi rīməni pehe tukw iou i. ²⁶ *Mətə tsaməkeikei mhaiu mhəuvehi pekīn nīmaha ia tənə əmweris riti.”

²⁷ Nīmətagi asori nəha rousi kīmaha, məpwi irapw kīmaha ia nəkwai təsi nəha kani mə Təsi Atrias.^b Nəpin səro fotin irə, ia kurkwai nəpin, kru me rerinraha rīrhi mə rosi iahənamuvehe ipaka ti tənə riti. ²⁸ Ro pen irəha hosə irapw kwənəkwus riti let raməgher pen ia nusvenhin, mhətoni mə təsi reiwaiu rəmwhen ia toti sefen meta. Həfwini ouihi a, mhosə irapw mwī, mhətoni mə təsi reiwaiu rəmwhen ia twenti eit meta. ²⁹ Irəha həhekir mə kamo nitətə səkimaha rouini ərori pen ia nīmaha riti. Ro iamīnhi irə həuvən fwe kurirə ia nitətə, mhosə irapw aean kefə tuhəvi tərini nitətə, mamhəfwaki mə trīran akwauakw. ³⁰ Ia nəpin nəha kru me hokeikei mə tuhəivə raka ia nitətə mhəp. Harhir irapw kwəti bot ia təsi, mamheikuə mə tuhəuvən fwe nīpəsegi nitətə, mhosə irapw aean me nepwīn mwī tuhəvi tərini nitətə. ³¹ *Mətə Pol rīni pen ti iəmə asori səvəi naruagən me mine naruagən me səvənhi mə, “Nəmə me nəha tuhəmo a

* 27:22: Wok Me 27:10,31 * 27:24: Wok Me 23:11 * 27:26: Wok Me 28:1 b 27:27: Təsi Atrias nəghin riti mwī Təsi Metiterenian. * 27:31: Wok Me 27:22

ia nəkawai nitətə. Kamo Kumwesən tripkuehimiru mhə kimiaha.” ³² Ro iaminih i rə naruagən me həuvən mhərai əmwesi nəkwas me səvəi kwəti bot, mharaka irə ramevən.

³³ Ipaka rinamran, Pol raməkeikei minraha mə tuhani nari, mamini mə, “Ipwet səneste nəpin fotin, mətə kimiaha hiəpkani mhə ihi nari. ³⁴ *Ro iaminih i rə iakani pehe tukumiaha i mə tihaməkeikei mhani nari, pwəh rasitu ia kimiaha. Kimiaha riti tripkemhə mhə.” ³⁵ *Pol rini iaminih i rə, nənə mərer ia nəminraha, muvehi bred, məfwaki mini vivi Kumwesən tukwe, məkwsen, minaməni. ³⁶ Nənə irəha hətoni, hənəməpwəh nehekərien. Irəha pam mwi hənamani nari. ³⁷ (Kimaha pam tu-hantret-sefenti-sikis nərmama ia nəkawai nitətə nəha.) ³⁸ Nəpin hani nari nəmwhen, həuvehi pak flaoa me fwe ia nəkawai nitətə, mhərarki irapw fwe ia təmwei təsi mə tuho nitətə raruvərevə.

³⁹ Nəpin rinamran, kru me həti pen mhətoni tənə riti. Həreirei mə nəfe nəha tənə, mətə hətə pasis riti nipəkir fwe ikin. Nənə hənuə ko həuvehi nitətə, mhəuvarei fwe ikin. ⁴⁰ Ro pen hərai əmwesi raka nəkwas ia aean me səməme kəmhəvi tərini nitətə, həmwhenimw. Həfi raka kwənəkwas ia niveiə mi sə krouəkəkini nitətə. Həvi nivən fwe ia nipəsegi nitətə, rutə mə nimətəgi trəkure irə. Nənə iahənəmuvən mə tahəuvarei. ⁴¹ Mətə iahəuvən ia kwopun rəkwtə ikin, mhəuvehi pekin nimaha. Nipəsegi nitətə rəkəkir pen əknekən ia nimaha. Kurirə irə təsi rinaməpwi ərori.

⁴² Ia nəpin nəha naruagən me kəmhərai sun mə tuhousi əpune nərmama me səməme hamarə ia kalapus. Kamo heiai mhəuvarei mhəp. ⁴³ Mətə iəmə asori səvəi naruagən me rokeikei mə truvehimiru Pol. Ro pen rinise nətəriɡien səvəi naruagən me, marə mini pen ti nərmama səməme həukurən neiaien mə tuhəivə irapw, mheiai, mhəuvarei. ⁴⁴ *Səməme heiai mhəreirei, irəha tuhəkurirə, mheiai pen ia nipərpəri timpa mine nore nitətə me nepwin.

28

Pol fwe Molta

¹ Nəpin kimaha iahəuvarei amasan a, iahəregi mə tənə nəha nəghin nə Molta. ² *Nəkur Molta hamasitu asori ia kimaha. Irəha həse napw, mamhəni pehe tukumaha pam i mə tahəuvən mhərhiəpw irə, ti nəri nə nəsən ramauə, nəkwieien rasori. ³ Ia nəpin nəha Pol ruvehi kuse nei mhə, mousə pen ia napw. Snek riti sə ramahi əpune iərmama riəregi nəpnəpanien, rier irapw fwe ia kuse nei nəha, mahi rəgi Pol. ⁴ Nəpin nəkur Molta hətoni snek nəha raməgher pen ia rəgin, həni pen ti nirəha me i mə, “Hətə ro. Rosi iəmə nəha in iəmə sə rəmousi əpune iərmama. Pərhiən in rousari mukurau ia təsi asori, mətə kumwesən me ko həpkəsəni mhə in rimiru.” ⁵ *Mətə Pol rouniatukus pen snek nəha ia napw, miəregi ramasan a. ⁶ Nəkur Molta kəmhərer mamheitenhi mə rəgi Pol trəsisi uə Pol trimwei memhə təkwtəkwi. Hərer əpwəmwis mamheitenhi, mətə həpkətə mhə nari riti sə rərəha ro Pol. Ro pen irəha harə mhərari ia nətəriɡien səvənraha, mhəni mwi mə, “Kumwesən riti nəha!”

⁷ Kwopun nəha iahəuvarei ikin ipaka ti tiprənə səvəi iərmama riti nəghin nə Puplias. In iəmə asori səvəi nərmama me ia tənə əmweris nəha

* 27:34: Mat 10:30 * 27:35: Mat 15:36, 1Tim 4:4-5 * 27:44: Wok Me 27:22-25 * 28:2:

2Kor 11:27 * 28:5: Mak 16:18

Molta. In ramasan tukumaha, miri kimaha mevæn fwe imwæni, mamætui amasan tukumaha meste næpin kahar. ⁸ Ia næpin naha tata sævai Puplias ramapri a ia nimahan sævæni, miregi ræraha, mamækwiei fifa, mamaiu netæ. Mætæ Pol ruvniwæ pehe, mæmrutæ rægin mi iræ, mæfwaki, in ruvehe mæsanin. ⁹ Kuriræ iræ nækur Molta me pam sæmæme nænhaien raræ ia niræha, iræha mwi hæuvehe ti Pol, nænæ in ro iræha hæuvehe mhæsanin. ¹⁰ Iræha hæsiæi kimaha, mhæuvei pehe narimnari me ripik m kimaha. Næpin iahænamæpnæpenæ iræ mæ tahæputæ ia nitætæ riti mhæier ia kwopun naha, næfe næghin riwæn tæni kimaha, nækur Molta hæuvehi, mhæmri pen ia nækwai nitætæ.

Pol rier ia Molta mevæn fwe Rom

¹¹ Kimaha iahæuvehi mækwæ kahar fwe Molta. Kuriræ iræ iahæputæ ia nitætæ riti sæ rinærkwafæ fwe ikin meste næpin sævai nækwieien ruvehe mukurau. Nitætæ naha ruku pen fwe Aleksantria. Kimæsegi pen næghin næ mæ Kasto mine Polakis kumwesæn kæru irau mwirwir mi. ¹² Iahæputæ ia nitætæ naha mhæier mhæuvæn mhæpirapw fwe taon naha Saerakus, nænæ mhæuvehi næpin kahar fwe ikin. ¹³ Nænæ mhæier mwi, mhæuvæn mhæpirapw fwe taon naha Rejam. Kini rakwakwi iræ, mætagi uritogæ riskæmter, nænæ iahæripin mamhæuvæn. Næpin kæru rukurau, nænæ iahæpirapw ia taon naha Puteoli. ¹⁴ Ia kwopun naha kimaha iahætoni piævitaha me nepwin. Hæres pehe kimaha i mæ tuharæ kimaha minraha sævai næfwakien kuatia. Kuriræ iræ iahavæn mænæmhæuvæn fwe ia Rom. ¹⁵ Piævtaha me fwe Rom, næpin hæregi mæ kimaha iahænamuvehe, hæier, mhæuvehe tukumaha, mhestæ maket sævai Apias mine kwopun naha kino nimwæ kahar ikin kamæræku pen kamapri iræ. Næpin Pol rætoni iræha, rini tanak ti Kumwesæn. Rer in rægin. ¹⁶ *Iahæuvæn mhæpirapw fwe Rom, nænæ kæseni Pol ramaræ in æpa irau iarua gæn kuatia sæ ramætui tukwe.

¹⁷ *Næpin kahar rukurau, Pol rækwein næmæ asori me sævai nækur Isrel me fwe Rom mæ tuhæuvehe. Iræha hæuvehe, mhousæsismwin iræha me, nænæ Pol rini pen ti niræha i mæ, “Piak me, iou iapko mhæ nari riti, mouraha kitaha nækur Isrel, uæ iapko mhæ nari riti, mouraha naræien sækitaha sæ kaha kupwæn me hæmæuvei pehe. Mætæ iræha fwe Jerusalem hækwætæmhiri iou, mhæuvei pen iou ia rægi nækur Rom. ¹⁸ *Næpin nækur Rom me naha hænræs raka iou næresien me ripik, hænuæ tuhæfi raka ræginraha ia nirak, ti næri næ mæ hæpkætæ mhæ nari riti iakino ræraha tuhousi æpune iou tukwe. ¹⁹ *Mætæ nækur Isrel hæni mæ rekæm. Nænæ iakregi mæ noien naha sævænraha ramækeikei miou. Iakæres pen iæmæ asori sævai nækur Rom mæ ko in ræseni iou iakuvehe i pwæh Kig Sisa rækiri nægkiariien sæiou. Iakæres pen iamînhi, mætæ sæiou riti nægkiariien riwæn takini muæsi nækur imwak me i. ²⁰ *Kino iamînhi iræ ia nirak. Ro pen iakæres mæ takætæ kimiaha ipwet, mægkiari m kimiaha. Iakuæ takini sas pehe tukumiaha i mæ hænræhi iou ia jen i ti Kristo, iæmæ naha kitaha nækur Isrel samæmri pen æknekin nætræigien sækitaha iræ mæ truvehe.”

²¹ Pol rini pen pam, nænæ iræha hæni pen tukwe in mæ, “Kimaha iahæpkuvehi mhæ nækukuæ me nepwin sæ nækur Jutia hæmærai, mhæri pehe i ti ninien ik. Piævtaha me nepwin hæiwæn hæuku pen fwe ikin, mhæuvehe, mhævisau pehe ik uæ hæmæni æraha ik. ²² *Mætæ kimaha

* 28:16: Wok Me 24:23 * 28:17: Wok Me 25:8 * 28:18: Wok Me 26:31 * 28:19: Wok Me 25:11 * 28:20: Wok Me 24:15, Wok Me 26:6-7 * 28:22: Wok Me 24:14

iahokeikei mā tahāregi nātārigien sām, ti nāri nā mā iahāukurān mā ia kwopun me pam kāmhāni ərāha kuse nāfwakiiēn nāha kāmīni mā Suatuk sāvai Iesu.”²³ Ro iamīnhi irā irāha Pol hārkwāpīn. Nānā ia nāpīn nāha nākūr Isrel hāpīk hāuvehe ti Pol ia nīmwā nāha ramārā ikīn. Nānā in rāgkiari mīnraha nāpīn pekīn. In ramāvsiini Loā sāvai Moses mīne nākukūā me sāvai profet kupwān me, mamāgkiari ia nītātā sā Kumwesān ramārāmānu irā, mamousari mā tro irāha hātōni mā pārhien Iesu in Kristo.²⁴ Irāha me nepwīn hāni nīpārhiēnien ia nāfe Pol rāni, mātā nepwīn hāpkīni mhā nīpārhiēnien irā.²⁵ *Nānā ti nāri nā mā nātārigien sāvānraha rīpkuvehe mhā mo kuatia, irāha hāpwāh mānāmhāvān. Nāgkiariēn sampam Pol rīni pen ti nīrāha i, in i mā, “Nāgkiariēn sā Nānimwīn Ikinan rīmāuvei pen m Profet Aesea fwe kupwān mā trīni irāpw ti kaha kupwān me sākīmīaha in ratukwatukw a.²⁶ Kumwesān rīmāni pen ti profet i mīnuā:

‘Evān mīni irāpw ti nārmama me i,

mā iou Kumwesān iakāmīni mā,

Tihāregi, mhāregi, mhāregi, mātā ti nāpīn riti tihāpkregi sas mhā.

Tihātōni, mhātōni, mhātōni, mātā ti nāpīn riti tihāpkātā sas mhā.

²⁷ Tro iamīnhi irā, ti nāri nā mā reri nārmama me i ruvāskai raka.

Hānāsīsāg raka ia nākwāregīnraha mīne nānimēnraha.

Mātā trīni mīnuā hāpwāh noien iamīnha irā,

nāfe nāghīn tuhāukurān nātōniēn ia nānimēnraha

nānā mhāregi ia nākwāregīnraha,

uā tuhāukurān ia rerīnraha,

nānā mhārari mhāuvehe tukw iou, nānā tako irāha hāuvehe mhāsānīn.’ ”

²⁸ *Pol rarā mīni mwi mā, “Kīmīaha tihāmākeikei mhāukurān nāri. Kumwesān rauvehimīru nārmama me sāmāme kāmhāni nīpārhiēnien ia Iesu. Nāgkiariēn sā ramāvisau irāpw i ruvāvān raka ti nārmama rīpko mhā irāha nākūr Isrel. Irāha tuhātārig irā.”

²⁹⁻³⁰ *Pol rarā fwe ikīn nuk kārū ia nīmwā riti sā ramārāku pen, mamāpri irā, mamāsevār ia nīmwā sāvānhi ti nārmama me pam sāmāme hāmāuvehe tukwe.³¹ *In ramāvisau irāpw nītātā sā Kumwesān ramārāmānu irā, mamāhatān nārmama ia nāgkiariēn amāsan sāvai Iesu Kristo, Iārīmānu sākītaha. Nāpīn Pol ramāgkiari, in rīpkhekīr mhā. Iārmama riti rīwān rīnise in.

* 28:25: Mat 13:14 * 28:28: Sam 67:2, Luk 3:6, Wok Me 13:46, 18:6 * 28:29-30: Wok Me 28:16 * 28:31: Wok Me 28:23

Rom Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Pol ramavən maməvisau irapw nəgkiariien amasan səvəi Kristo ia kwopun me. Navənien səvənhi səro kahar irə rino sampam nənə in rirai nəkukuə i revən ti nakalasia me fwe Rom ia nuk 56 uə 57. Ia navənien səvəi Pol in rokeikei mə trukupwən mevən fwe Jerusalem nənə mevən mwi fwe taon Rom mine tənə Spen. In rirai nəkukuə i mə irəha tuhəpnəpənə ti nuveheien səvənhi. Nægkiariien asori ia nəkukuə i in i natukwatukwien. Pol ramahatən ia nəkukuə i mə: 1) iərmama riti riwən ratukwatukw; 2) Iesu Kristo əpa in ratukwatukw, məmher; 3) trini minuə səni nīpərhienien ia Iesu Kristo, in truvehi raka kitaha ia niskaiien səvəi nərəhəien, nənə muvei pehe nīmīruien vi m kitaha, nənə mo kitaha satukwatukw ia nəmri Kumwesən; 4) kitaha nakalasia me tсамəkeikei mharə ia narəien sə ro ikinan sə Kumwesən rokeikei.

Nægkiariien sə rakupwən

¹ *Iou Pol. Iou iərmama riti sə iakamo tukwini nari m Iesu Kristo. Kumwesən rinəkwein iou mə aposol, nənə məmri karen iou mə iou iərmama takəvisau irapw nəgkiariien amasan səvənhi. ² *Nægkiariien amasan i, in ruvəni raka tui ia nəgkiariien me səvəi profet me səvənhi səməme kamharə ia Nəkukuə Ikinan. ³⁻⁴ *Nægkiariien amasan nəha raməgkiari ia Tini, in nəha Iesu Kristo Iərimənu səkitaha. In riməuvehe iərmama riti riməuku pen ia kwənəkwus səvəi Kig Tevit. In rimamhə nənə Kumwesən rahatən mə in Tini atukwatukw nəpin ro in rətui mwi ia nemhəien səvənhi ia niskaiien səvəi Nənimwīn Ikinan. ⁵ *Ia Kristo, Kumwesən ro ramasan m kimaha, muvehi pehe wok amasan m kimaha mə kimaha aposol me. Riməuvei pehe wok i m kimaha mə tahəkwein ia nərmama ia tənəmtənə me pam mə tuhəni nīpərhienien irə, mho nəkwən. Nənə nəpin irəha kamho iamīnha irə, mamhəuvehi utə nəghi Iesu.

⁶ Wok i rineste kimiaha mwi. Kimiaha nərmama Kumwesən rinəkwein ia kimiaha mə kimiaha səvəi Iesu Kristo. ⁷ *Nəkukuə i rauvehe tukumi-aha pam fwe taon nəha Rom. Kumwesən rokeikei kimiaha, məkwein kimiaha mə kimiaha nərmama ikinan me səvənhi. Pwəh Kumwesən tata səkitaha, mine Iesu Kristo Iərimənu səkitaha trouəriari pehe namasanien mine nəmərīnuien m kimiaha.

Pol rokeikei mə trevən mətoni nərmama me səvəi Iesu Kristo ia taon nəha Rom

⁸ *Kurirə iakəgkiari iakuə ia nəghi Iesu Kristo takini vivi Kumwesən səiou tukumiha pam ti nəri nə mə nərmama ia tənəmtənə me pam kamhəregi nəvisauien ia nahatətəien səkimiaha. ⁹ *Kumwesən sə iakamo tukwini nari min ia rerik pam ti nini irapwien nəgkiariien amasan səvəi Tini, in rinətə raka noien səiou mukurən mə ia nəpin me pam iakani kimiaha ¹⁰ *ia nəfwakiiien me səiou. Iakaməres mə trini minuə nətərigien pərhien səvəi Kumwesən, in trəsevər ia suatuk riti pwəh iakuvehe mətoni kimiaha rəmwhen iakineitenhi tui mə tako.

* **1:1:** Wok Me 9:15, 13:2, Kal 1:15 * **1:2:** Rom 16:25-26 * **1:3-4:** Mat 22:42, Wok Me 13:33, Rom 9:5, 2Tim 2:8 * **1:5:** Wok Me 26:16-18, Rom 15:18, Kal 2:7-9 * **1:7:** Nam 6:25-26, 1Kor 1:2, 2Kor 1:1, Efes 1:2 * **1:8:** 1Tes 1:8 * **1:9:** Efes 1:16, Fil 1:8, 1Tes 2:5,10 * **1:10:** Wok Me 19:21, Rom 15:23,32

¹¹ Iakokeikei pik mə takuvehe mətoni kimiaha muvehi pehe nasi-tuien riti səvəi Nənimwɪn Ikinan pwəh rərpwi əknekɪn mwi kimiaha. ¹² Nipwrai nəgkiariien i mə nahatətəien səkimiaha rukurən nasituien ia nirak nənə səiou mwi rukurən nasituien ia kimiaha. ¹³ *Piak me ramasan mə tihəukurən mə nəpɪn rɪpɪk rərɪk rərɪm rəhɪ mə takuvehe məti pehe ia kimiaha, mətə nəpɪn me pam narimnari me rɪpɪk raməsisəg iou ti nuveheien. Iakokeikei mə wok səiou trukua mo kwənkwan ia nimiruien səkimiaha ramwhen ia nimiruien səvəi nərmama me rɪpko mhə irəha nəkur Isrel ia kwopun me.

¹⁴ Iou iərmama riti sə takaməkeikei məvisau irapw nəgkiariien amasan səvəi Kumwesən m nərmama me pam, nərmama səməme həukurən nəgkiariien səvəi nəkur Kris mine noien səvənraha, mine nərmama səməme irəha hərərei, mine səməme irəha həukurən amasan nari, mine səməme həpwəh nukurən amasanien nari. ¹⁵ Ro iamɪnhi irə iakokeikei pik mə takəvisau irapw mwi nəgkiariien amasan səvəi Kumwesən m kimiaha fwe taon nəha Rom.

¹⁶ *Iakaməgkiari iamɪnhi irə iou iapkauris anan mhə ti nəgkiariien amasan nəha ti nəri nə mə nəgkiariien amasan nəha in niskaiien səvəi Kumwesən ti nuvehimɪruien nərmama me pam səməme kamhəni nɪpərhiēnien irə, rɪməkupwən muvehe ti nəkur Isrel, kurirə revən ti nərmama rɪpko mhə irəha nəkur Isrel. ¹⁷ *Ia nəgkiariien amasan səvənhi, Kumwesən ramo nərmama kamhətoni suatuk sə in rɪnəmri irəha tuhesi pen tro irəha hatukwatukw ia nənimen. Suatuk nəha in nahatətəien fwe nukunə mamevən meste nəkrəkwerɪn sampam.^a Rəmwhen ia nəgkiariien i kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan rani mə, “Iərmama sə ratukwatukw ia nəmri Kumwesən ia nahatətəien səvənhi, in truvehi nimiruien.”

Kumwesən niemaha raməpi ti noien ərəha me səvəi nərmama

¹⁸ *Kumwesən fwe ia neiai ramo nərmama kamhətoni mə niemaha raməpi pik in. In ramərpwɪn noien ərəha me pam səvəi nərmama səməme kamhərui nəkwən mamhərər tukuahag ia nɪpərhiēnien səvənhi ia noien ərəha me səvənraha. ¹⁹ *In ramərpwɪn noien ərəha me səvənraha ti nəri nə mə irəha həukurən nətoni atukwatukwien narimnari me pam səməme nərmama həukurən nətoniien Kumwesən irə. Kamho iamɪnha irə ti nəri nə mə Kumwesən atukw rɪnahatən atukwatukw irəha irə. ²⁰ *Fwe nukunə narəien muvehe meste pehe ipwet mine nərmama me pam həukurən nətoniien ia nənimenraha narimnari me səməme Kumwesən rino ia neiai mine tɪprənə, nənə ro iamɪnhi irə nəri auər a mə irəha ko həpkətoni mhə Kumwesən ia nənimenraha, mətə həukurən nətoniien ia narimnari me nəha mə niskaiien səvənhi ramevən a mɪpko mhə sampam mine nɪpərhiēnien mə in Kumwesən. Ro iamɪnhi irə nəgkiariien riti riwən ko irəha həni.

²¹ *Irəha həuvəukurən raka Kumwesən, mətə həpwəh nuvehi utaien nəghɪn mə in Kumwesən, nənə mhəpwəh nɪniien tanak tukwe in. Mətə rerɪnraha ruvehe mɪpkrhi amasan mhə nari, nənə nətərɪgiēn səvənraha

* **1:13:** Wok Me 19:21, Jon 15:16 * **1:16:** Sam 119:46, Mak 8:38, 1Kor 1:18-24, Wok Me 13:46

* **1:17:** Rom 3:21-22, Hab 2:4 ^a **1:17:** Suatuk riti mwi ti niniien nəgkiariien i ia vas 17 in i mə, “Ia nəgkiariien amasan səvənhi Kumwesən ramo nərmama kamhətoni natukwatukwien səvənhi sə raku pen ti nahatətəien mamevən ia nahatətəien.” * **1:18:** Efes 5:6, Kol 3:6, 2Tes 2:12

* **1:19:** Wok Me 14:15-17, Wok Me 17:24-28 * **1:20:** Job 12:7-9, Sam 19:1, Hip 11:3

* **1:21:** Efes 4:17-18

ruvehe mireirei nari rəmwhen mə kamharə ia nəpitəvien. ²² *Irəha kamhəni mə həukurən nari, mətə irəha həreirei nari, ²³ *mhənəpwəh nəfwakiiən m Kumwesən asori sə tripkemhə mhə ia nəpīn riti, nənə mhəuvən mhəfwaki pen m nənīmwi nari me səməme həmwhen ia iərmama sə tremhə, uə menu me, uə nərimīru me səməme kamhavən uə kamhərkou.

²⁴ *Ro iamīnhi irə Kumwesən rəpwəh irəha, məseni irəha mə irəha tuhamesi pen a noien ərəha me səməme rerīnraha rokeikei pik mə tuho. Ro pen irəha kamho ia nirəha me noien me ia nīpwranraha sə ro a naurisien. ²⁵ *Irəha hənəpwəh nīpərhienien səvəi Kumwesən, mhəkwtəmhiri neikuəien, nənə mamhəfwaki pen m narimnari me səməme Kumwesən rino ia neiai mine tiprənə, mamho tukwini nari mīnraha, mətə həpwəh nəfwakiiən m Kumwesən sə rino neiai mine tiprənə, mhəpwəh no tukwiniiən nari min. In nə Kumwesən sə kaməgnəgini rerīn in. Ouəh, pwəh ro iamīnhi.

²⁶ Tī noien nəha irəha kamho, Kumwesən rəpwəh irəha, məseni irəha mə irəha tuhamesi pen a noien ərəha me səməme rerīnraha rokeikei pik mə tuho sə ro a naurisien. Ro iamīnhi irə nīpran me nepwīn səvənraha kamhəpwəh noien i ratukwatukw, noien sə pran ramesi pen iərmama səvənhi, nənə mhəuvən mamho noien i rīpkatukwatukw mhə, noien sə pran ramiri pran. ²⁷ *Ia noien a mwi nəha, nərman me nepwīn səvənraha kamhəpwəh noien i ratukwatukw, noien sə iərmama ramiri pran səvənhi, nənə mhəuvən rerīnraha ramevən pik ia nirəha me. Nərman kamho noien me nepwīn ia nirəha me sə ro a naurisien. Mətə Kumwesən ruvəuvei pen raka nərpwinien mīnraha resi pen atukwatukw noien ərəha me səvənraha.

²⁸ Tī nəri nə mə nərmama həpkokeikei mhə mə tuhəukurən Kumwesən, in rəpwəh irəha, məseni irəha mə irəha tuhamesi pen a nətərigien ikou me səvənraha, mamho noien me həpwəh nəmwhenien. ²⁹ Rerīnraha rukuər ia noien ərəha mine noien ourour me pam. Irəha kamhəpwətig ti nautə səvənraha, mamhəmwəki nərmama. Rerīnraha rukuər ia nəkresien, nousi əpuneien iərmama, nəvisəien, neikuəien, mine nətuuien suatuk ti nourahaien iərmama. Irəha kamhəni nīkare nərmama, ³⁰ mamhouraha nəghi nərmama ia neikuəien me. Irəha kamhəmwəki Kumwesən. Irəha kamhəkwag raka ia nəgkariien, mamhəfiətə ia nirəha, mamhərpwi irəha ia nəpīn me. Irəha kamhətui suatuk ti noien noien ərəha me səməme nərmama həpwəh ihi nukurənien. Irəha kamhərui nəkwai tata mine mama. ³¹ Ia rerīnraha irəha həreirei nari. Irəha kamhətəfi nəgkariien me səvənraha. Nokeikeien səvənraha riwən ti iərmama. Irəha həpwəh nətərigien nasəkien səvəi nərmama ti nasituien ia nirəha. ³² Irəha həuvəukurən raka mə nəgkariien atukwatukw səvəi Kumwesən rani mə nərmama səməme kamho noien me i iamīnha irə tuhaməkeikei mhəmhə, mətə irəha kamhəmwur pen ia noien me nəha. Rīpko mhə noien əpa nəha irəha kamho, mətə kamhəsəni mwi nərmama me səməme kamho noien me nəha mə ramasan a.

2

Kumwesən ramərpwin noien ərəha səvəi nərmama ia noien atukwatukw

* 1:22: Jer 10:14, 1Kor 1:20 * 1:23: Dut 4:15-19, Sam 106:20 * 1:24: Wok Me 14:16

* 1:25: Jer 13:25, Jer 16:19, Rom 9:5 * 1:27: Lev 18:22, Lev 20:13, 1Kor 6:9

¹ *Ro pen nəri auər a mə ik nəfe iərmama, ikamo noien riti rəpwəh nəmwhenien nəpin ikaməkiri noien səvəi iərməpə. Trini minuə ikini pen ti iərmama riti mə səvənhi noien rərəha, mətə ia nəgkiariien nəha ikani ikamouisi atukw a ik. Ik nə iərmama sə ikaməkiri noien səvənhi, mətə ik mwi ikamo noien ərəha rəmwhen irə. ² Kitaha səukurən mə Kumwesən ramo noien sə ratukwatukw a nəpin ramərpwın noien ərəha me səvəi nərmama sə ro me iamınha irə. ³ Ik sə ikaməkiri noien səvəi nərməpə, nətərigien səim rəfo? Mə ik mwi ikamo noien ərəha me nəha irəha kamho, nəpin Kumwesən trəkiri noien ərəha me səim ko ikap raka irə? Rekəm! ⁴ *Uə rosi ikamətə ərəha noien i sə Kumwesən ramo ia niram uə? In ramo ramasan pik tukw ik, nənə məpwəh nəmwəki akwauakwien ik, nətərigien səvənhi rəpwəwis tukw ik. Ikukurən uə rekəm mə ramo noien amasan me mik mə noien nəha triri pen ik ikevən məpwəh noien ərəha me səim mırərig ia rerim?

⁵ Mətə ti nəri nə mə kəmkapwə riskai, ikəpwəh narakaian ia noien ərəha me səim mırərig ia rerim. Nənə ro iamınhi irə ikamoeite niemaha sə tukuvei pehe mik ia nəpin səvəi niemaha. Ia nəpin nəha Kumwesən tro nərmama hətoni nəkiriien səvənhi sə ratukwatukw, ⁶ *ti nəri nə mə in trərəku nərmama kuation kuation resi pen nəfe noien me həno. ⁷ *Nərmama me səməme kamhərəg əknekın ti noien noien amasan ia nəpin me mə tuhəuvehi nəgnəginien, mine nisaiien, mine nimiruien i nemhəien riwən irə, Kumwesən truvei pen nimiruien rerin mınraha. ⁸ Mətə nərmama me səməme kamho a nari rerınraha rokeikei, nənə, mamhəuvei pen təkutanraha m nıpərhiienien, mamhesi pen a noien ərəha me, Kumwesən truvei pen niemaha asori səvənhi mınraha. ⁹ *Nərmama me pam səməme kamho noien ərəha, Kumwesən tro nəmisiien mınraha, mo nəknekiniien mınraha, trukupwən ia nəkur Isrel kurirə nərmama me ripko mhə irəha nəkur Isrel. ¹⁰ Mətə nərmama me pam səməme kamho noien amasan, Kumwesən truvei pen nəgnəginien, mine nisaiien, mine nəmərinuien mınraha, trukupwən ia nəkur Isrel, kurirə nərmama me ripko mhə irəha nəkur Isrel. ¹¹ *Ro iamınhi irə ti nəri nə mə Kumwesən tro rəmnəmwhen pam ia nərmama me pam.

¹² In trərpwın noien ərəha me səvəi nərmama me ripko mhə irəha nəkur Isrel nəri auər a həpkuvehi mhə Loa səvəi Moses. Nənə nəkur Isrel me kamhəuvehi Loa nəha, Kumwesən trəkiri noien me səvənraha ia nəgkiariien səvəi Loa nəha, nənə mərpwın noien ərəha me səvənraha irə. ¹³ *Ro iamınhi irə ti nəri nə mə ripko mhə nərmama səməme kamhəregi Loa nəha irəha nə hatukwatukw ia nəmri Kumwesən, mətə nərmama me səməme kamho nəri Loa nəha rani, irəha nəha Kumwesən trini irəpw mə irəha hatukwatukw. ¹⁴ *Nıpərhiienien nərmama ripko mhə irəha nəkur Isrel irəha həpwəh nuvehien Loa səvəi Moses, mətə nəpin me nepwın irəha kamhesi pen a nətərigien səvənraha, mamho nəri sə ratukwatukw rəmwhen a ia Loa nəha rani. Irəha həmwhen ia loa riti ramiri atukw a irəha, nəri auər a irəha həpkuvehi mhə Loa nəha. ¹⁵ Noien səvənraha ramahatən pen mə nıpwrəi Loa nəha ikın kimərai pen raməmak ia rerınraha ti nəri nə mə nəpin nepwın irəha həregi pen fwe ia rerınraha mə həno noien ərəha, nəpin nepwın mwi mə həno noien

* 2:1: Mat 7:1-2, Jon 8:7 * 2:4: Efes 1:7, 2:9, 2Tes 3:15 * 2:6: Mat 16:27, Jon 5:29, 2Kor 5:10

* 2:7: 2Tes 1:8 * 2:9: Rom 1:16 * 2:11: Efes 6:9, 1Pit 1:17 * 2:13: Mat 7:21, 1Jon 3:7

* 2:14: Wok Me 10:35

amasan. ¹⁶ *Irəha tuhəregi pen nəri me i iamınha irə fwe ia rerınraha ia nəpın nəha Kumwesən trəsəni Iesu Kristo irə mə trəkiri nətərigien me səvəi nərmmama, nətərigien me səməme kamhərkwafə. Nəgkiariien i ramesi pen nəgkiariien amasan sə iakaməvisau irapw i.

Nəkur Isrel mine Loa səvəi Moses

¹⁷ *Mətə mə ik iərmama riti nə ikani mə ik iəmə Isrel rəfo ia niram? Ik ikətigite ia Loa səvəi Moses, maməfiəutə ik mə ik ikukurən Kumwesən, nənə in rukurən ik. ¹⁸ Ik ikani mə ikuvəukurən raka nəfe Kumwesən rokeikei mə tiko, nənə, mukurən suatuk sə ratukwatukw amasan ti nəri nə mə Loa nəha rınahatən ik irə. ¹⁹ Ikani mə ik iərmama ikamiri nərmmama me səməme nənimenraha rıfwə, nənə maməhiəpwın suatuk səvəi nərmmama səməme kamhavən ia kwopun ripitəv ikin, ²⁰ *nənə mamahatən nərmmama me səməme hərəirei nari mine nəkwərəkəwərha me. Ik ikani iamınhi irə ti nəri nə mə ikauvehi Loa sə nukurənien mine nıpərhiénien me pam kamharə irə. ²¹ *Ik ikamahatən nərmmama əpə me, mətə rəfo ipkahatən atukw a mhə ik? Ikamahatən nərmmama me mə irəha tuhəpwəh nakresien, mətə ikamakres uə rekəm? ²² Ikamahatən nərmmama me mə irəha tuhəpwəh nakresien pran səvəi iərməpə, mətə ikamakres pran səvəi iərməpə uə rekəm? Ikaməmwəki nənımwi nari me səməme kaməfwaki pen minraha, mətə ikamakres ia narımınari me ia nımwəfwaki me səvəi nənımwi nari me nəha uə rekəm? ²³ Ikaməfiəutə ik ia Loa səvəi Moses, mətə ikamərui Loa nəha mamouraha nəghi Kumwesən uə rekəm? ²⁴ *Ouəh, ikamo noien ərəha me pam nəha. Iakani iamınhi irə ti nəri nə mə nəgkiariien i kımərəi pen ia Nəkukuə Ikinan rani mə, “Nərmmama me rıpkə mhə irəha nəkur Isrel kamhəni ərəha nəghi Kumwesən ti noien ərəha me səkimiaha.”

²⁵ *Ik iəmə Isrel, trini minuə ikamesi pen Loa səvəi Moses, noien nəha kınə ia niram kuvehi ninhum mik ti Loa nəha rukurən nasituien ia niram. Mətə mə ikamərui Loa nəha, nənə rəmwhen a mə kəpwəh nuvehiién ninhum mik. ²⁶ *Ia noien a mwi nəha, iərmama riti rıpkə mhə in iəmə Isrel, kəpwəh nuvehiién ninhum min, mətə ramesi pen narımınari me səməme Loa nəha rani, Kumwesən trətəni mə kuvəuvehi raka ninhum min, nənə in iərmama səvənhi. ²⁷ Iərmama sə rıpkə mhə in iəmə Isrel, kəpwəh nuvehiién ninhum min, mətə ramesi pen Loa nəha, in trəkiri ik mə noien səim rərəha. Ro iamınhi irə ti nəri nə mə nəri auə a mə ik ikauvehi Loa sə kımərəi, nənə kuvehi ninhum mik, mətə ikamərui Loa nəha. ²⁸ *Iərmama i in iəmə Isrel ia nıpwran iruə rıpkə mhə in iəmə Isrel pərhién, nənə, noien pərhién səvəi nuvehiién ninhum m iərmama rıpkə mhə in nari riti sə kamo ia nıpwrai iərmama iruə. ²⁹ *Mətə iərmama i in iəmə Isrel pərhién ia rerin in iəmə Isrel. Nənə noien pərhién səvəi nuvehiién ninhum m iərmama, in nari riti raməmak ia reri iərmama Nənımwın Ikinan ramo, mətə rıpkə mhə Loa ramo. Nənə rıpkə mhə nərmmama kamhəgnəgini iərmama nəha, mətə Kumwesən əpa raməgnəgini in.

3

Kumwesən ramo noien atukwatukw ia nəpın me

* **2:16:** 2Tim 2:8 * **2:17:** Jem 2:19 * **2:20:** 2Tim 3:5,15, Mat 15:14, Luk 18:9 * **2:21:** Sam 50:16-21, Mat 23:3-4 * **2:24:** Aes 52:5, Esik 36:20 * **2:25:** Jer 4:4, 9:25 * **2:26:** Kal 5:6 * **2:28:** Jon 7:24, 8:39 * **2:29:** Dut 30:6, Kol 2:11, 1Kor 4:5, 2Kor 10:18

¹ Mə ro iam̄nhi irə, rəfo noien nəha ramasan mə iərmama riti in iəmə Isrel? Uə rəfo noien nəha ramasan mə kuvəhi ninhum min?
² *Tr̄ini minuə iərmama riti in iəmə Isrel ramasan pik anan. Nəri sə ramasan mukupwəŋ, nəkur Isrel irəha nə nərmama Kumwesən rinəmri pen nəgkiariien səvənhi ia rəḡinraha mə tuhətui amasan tukwe.

³ *Nipərhiēnien irəha me nepw̄in həpwəh niniiēn nipərhiēnien ia nəgkiariien nəha, mətə noien nəha irəha hənə, mhəpwəh niniiēn nipərhiēnien ia nəgkiariien səvənhi, ko ripkinise mhə ia Kumwesən mə trəpwəh noien nəgkiariien səvənhi. ⁴ Rekəm! Nəri auər a nərmama me pam ia tiprənə kamheikuə, mətə Kumwesən ripkeikuə mhə. Rəmwhen ia nəgkiariien i k̄imərai pen ia Nəkukuə Ikinan raməgkiari ia Kumwesən man̄i minuə:

“Nəp̄in ikaməgkiari, nəgkiariien səim trahātən mə ik ikatukwatukw.

Nəp̄in nərmama tuhəkiri noien me səim, mhəni mə ik̄ino noien ərəha me, mətə ik tikəsisəg ia tərhunraha.”

⁵ Mətə mə noien ərəha səkitaha ramahātən pen mə Kumwesən ramo noien atukwatukw ia nəp̄in me nənə kitaha tsəf̄ni irə? Ripkatukwatukw mhə tr̄ini minuə Kumwesən ruvei pehe niemaha m̄ kitaha? Iakaməres iam̄nha irə mamesi pen nətərigien səvəi nərmama nepw̄in. ⁶ Mətə nətərigien nəha ripkatukwatukw mhə. Tr̄ini minuə nətərigien nəha ro nipərhiēnien, nənə Kumwesən trəfəkiri nərmama ia tiprənə ti noien me səvənraha? ⁷ Mətə rəfo iərmama riti r̄ini mə, “Tr̄ini minuə iakeikuə, nənə neikuəien səiou rahatən pen mə Kumwesən rani a nipərhiēnien, nənə nərmama kamhəuvehi utə nəgh̄in tukwe, rəfo Kumwesən raməkiri ihi mə iou səiou noien rərəha?” ⁸ *Nənə rəfo iərmama riti r̄ini mə, “Ramasan mə kitaha tsamo a noien ərəha pwəh rukuə ia namasanien.” Nipərhiēnien, nərmama nepw̄in kamhəni ərəha nəgh̄imaha, mamheikuə mə k̄imaha iahaməgkiari iam̄nha irə. Kumwesən trərpw̄in noien ərəha səvənraha, nənə, ratukwatukw a mə in tro.

Iərmama riti riwəŋ ratukwatukw

⁹ *Ro pen, rəfo? K̄imaha nəkur Isrel iahatukwatukw ia nəmri Kumwesən mhəpi raka nərmama nepw̄in? Rekəm! Iakuvəni raka mə n̄iskaiien səvəi noien ərəha ramərimənu ia nərmama me pam, nəkur Isrel m̄ine nərmama me ripko mhə irəha nəkur Isrel. ¹⁰ *Rəmwhen ia nəgkiariien i k̄imərai pen ia Nəkukuə Ikinan rani mə, “Iərmama riti riwəŋ ratukwatukw, kwatia anan riwəŋ.

¹¹ Iərmama riti riwəŋ rukurən nari.

Iərmama riti riwəŋ ramətui ia Kumwesən.

¹² Nərmama me pam anan kamhəuvei pen təkutanraha m̄ Kumwesən, irəha pam həpkamasan mhə ti nari riti.

Iərmama riti riwəŋ anan ramo noien amasan, kwatia anan riwəŋ.”

¹³ *“Rukwinau ia nirəha rəmwhen ia nipəgi kəruətərei raməkwag sə k̄inarkwafə pen nipwrai iərmama remhə ikin, ia nəp̄in me kamhəni nəgkiariien ia nəram̄nraha, mamheikuə ia nərmama.”

“Ia tərhunraha pirapw̄ n̄isəkwai snek, snek sə ramahi əpune iərmama”

* **3:2:** Sam 147:19-20, Rom 9:4 * **3:3:** Rom 9:6, 11:29, 2Tim 2:13 * **3:8:** Rom 6:1,15 * **3:9:**

Rom 1:18–2:24, Rom 3:23 * **3:10:** Sam 53:1-3, Pri 7:20 * **3:13:** Sam 140:3

14 “Nip̄əgi nəkwanraha rukuər ia nəkunanien iərmama mine nəgkiariien əfiə.”

15 * “Nisunraha me kamhau akwauakw ti nousi əpuneien iərmama.

16 Ia kwopun me pam kamhəuvən ikin, irəha kamhouraha narimnari, mamho nərmama kamhəregi rərəha.

17 Irəha hərəirei anan suatuk səvəi nəməriniuen.”

18 “Irəha həpwəh nehekiriien Kumwesən.”

19 Kitaha səukurən mə narimnari me pam səməme Loa səvəi Moses rani narimnari me nəha səvəi nərmama me nəha Kumwesən riməuvei pen Loa nəha minraha. Loa nəha raməgkiari minraha, maməsisəg ia tərhunraha pam, mamə nərmama pam ia təkure tiprənə hətoni mə noien səvənraha rərəha ia nəmri Kumwesən. 20 *Iakani iam̄nhi irə ti nəri nə mə iərmama riti sə tratukwatukw ia nəmri Kumwesən ia nesi penien Loa riwən, mətə ia Loa kitaha pam səukurən mə kitaha samo noien ərəha.

Nərmama səməme kamhahatətə ia Iesu Kristo irəha hatukwatukw ia nəmri Kumwesən

21 *Mətə təkwtək̄wuni Kumwesən rino raka nərmama kamhətoni suatuk sə in rinəmri tuhesi pen tro irəha hatukwatukw ia nənimen. Suatuk nəha ripko mhə in i tuhesi pen Loa səvəi Moses. Mətə nəgkiariien me ia Loa nəha mine nəgkiariien me səvəi profet me fwe kupwən kamhəgkiari ia suatuk nəha mə ro nipərhiienien. 22 *Suatuk nəha in i nərmama tuhahatətə ia Iesu Kristo. Nərmama me pam səməme kamhəni nipərhiienien irə Kumwesən ramo irəha hatukwatukw ia nənimen. Nəri auər a mə irəha nəfe nərmama ti nəri nə mə irəha pam həmnəmwhen a.

23 *Nərmama me pam həno noien ərəha nənə mharfai ia suatuk atukwatukw səvəi Kumwesən sə ramasan mamser, 24 *mətə ia namasanien səvənhi Kumwesən ramasitu ia nirəha, mamə irəha hatukwatukw ia nənimen ti nəri nə mə Iesu Kristo rinərəku suatuk səvənraha, meivi nari ia nirəha ia nemhəien səvənhi. 25 *Kumwesən rərhi pehe Kristo ruvehe niten raiu ti nuvehi rakaiien noien ərəha me səvəi nərmama. Nənə Kumwesən ruvehi raka noien ərəha me səvəi nərmama nəpin irəha hahatətə ia Kristo mə in rimamhə ti nirəha. Kumwesən rino suatuk nəha mə trahatən mə noien səvənhi ratukwatukw ti nəri nə mə nətərigien səvənhi rəpwəmwis in rəpwəh nərpinien noien ərəha me səvəi nərmama səməme həno fwe kupwən. 26 Kumwesən ro iam̄nha irə ipwet mine mə trahatən mə in ratukwatukw, nənə in ramini nərmama me pam səməme kamhahatətə ia Iesu mə irəha hatukwatukw ia nənimen.

27 *Ro iam̄nhi irə nəfe mwi nəha ikin kitaha səukurən nəfiutəien kitaha tukwe? Nari riti mwi riwən! Ti nəfe? Ti nəri nə mə kitaha səpkatukwatukw ia nəmri Kumwesən ia noien me səkitaha, mətə kitaha satukwatukw ia nənimen ia nahatətəien səkitaha. 28 *Iakani iam̄nhi irə ti nəri nə mə kitaha saməni nipərhiienien ia nəgkiariien i mə iərmama sə ramahatətə ia Iesu in ratukwatukw ia nəmri Kumwesən, mətə ripko mhə ia nesi penien Loa. 29 *Uə rəfo? Kumwesən in Kumwesən səvəi nəkur Isrel əpa? Rosi in mwi Kumwesən səvəi nərmama ripko mhə irəha nəkur Isrel uə? Ouəh, in mwi Kumwesən səvənraha, 30 *ti nəri nə mə Kumwesən kuatia a. Nənə in trini irapw mə nərmama me i kamhahatətə

* 3:15: Prov 1:16 * 3:20: Sam 143:2, Rom 7:7, Kal 2:16 * 3:21: Wok Me 10:43 * 3:22:

Rom 1:17, Kal 2:16 * 3:23: Rom 3:9, 5:2 * 3:24: Rom 5:1, Efes 2:8 * 3:25: Efes 1:7

* 3:27: 1Kor 1:31 * 3:28: Kal 2:16 * 3:29: Rom 10:12 * 3:30: Dut 6:4, Rom 4:11-12, Kal 3:20

ia Iesu Kristo irəha hatukwatukw ia nənimen. Noien nəha tro rəmwhen a mwi ia nəkur Isrel mine nərmama ripko mhə irəha nəkur Isrel. ³¹*Rəfo nəha təkwtəkwuni ia Loa nəha? Nahatətəien nəha ramo Loa nəha in nəri auər a? Rekəm! Mətə nəpın samahatətə ia Kumwesən, samesi pen atukwatukw suatuk pərhiən səvəi Loa.

4

Epraham ruvehe matukwatukw ia nəmri Kumwesən ia nahatətəien səvənhi

¹ Epraham kaha kupwən səkimaha nəkur Isrel, kitaha tsəgkiari irə mhəfni irə? In rınətəni nəfe nari ia nimiruien səvənhi? ² In rətəni mə Kumwesən rıməni mə in ratukwatukw ia nənimen, mətə ripko mhə ia noien me səvəi Epraham. Trini minuə Epraham ratukwatukw ia noien me səvənhi, nənə in rukurən nəfiəutəien in tukwe. Mətə ia nəmri Kumwesən Epraham ko ripkəfiəutə mhə in tukwe. ³*Nəkukuə Ikinan rani nəfe? “Epraham rini nıpərhiənien ia Kumwesən, nənə ti nəri nə mə in rahatətə iamınhi, Kumwesən rətə in mə in ratukwatukw ia nənimen.”

⁴*Iərmama sə ramo wok ti nərəkuien, nərəkuien nəha səvənhi ripko mhə nari riti sə kuvei pen auər a min, mətə nərəkuien nəha sə kuvei pen min in rino wok tukwe. ⁵ Mətə iərmama sə rəpwəh noien wok ti nərəkuien, mətə ramətigite ia Kumwesən sə rani nəkur ərəha mə irəha hatukwatukw ia nənimen, rəmwhen mə Kumwesən ruvei pen auər a nari riti min. Ti nəri nə mə iərmama nəha ramahatətə iamınhi, Kumwesən ramətə in mə in ratukwatukw ia nənimen. ⁶ Kig Tevit fwe kupwən, in mwi rınəgkiari ia noien nəha nəpın rınəkwein amasan ia iərmama sə Kumwesən ramətə in mə in ratukwatukw ia nənimen, mətə ripko mhə ia noien me sə iərmama nəha ramo. ⁷ In rıməni mə, “Nərmama me i səməme Kumwesən rinenouenou noien ərəha me səvənraha,

nənə minousəman nərəhaien me səvənraha
irəha rerinraha tragien.

⁸ Iərmama i sə Kumwesən tripkəvsini mhə noien ərəha me səvənhi, in rerin tragien.”

⁹*Nəgkiariien nəha Kig Tevit rınəkwein amasan m nərmama irə, in səvəi nəkur Isrel me a, uə nəgkiariien nəha səvəi nərmama me mwi i ripko mhə irəha nəkur Isrel? Ouəh, səvəi nərmama me mwi ripko mhə irəha nəkur Isrel. Kitaha saməni nəgkiariien səvəi Nəkukuə Ikinan sə rani mə, “Epraham rini nıpərhiənien ia Kumwesən. Nənə ti nəri nə mə in rahatətə iamınhi, Kumwesən rətə in mə in ratukwatukw ia nənimen.” ¹⁰ Mətə Kumwesən rıməni nesən mə Epraham in ratukwatukw, nəpın kuvəvehi raka ninhum min, uə ia nəpın kəpwəh ihi nuvehien ninhum min? Kumwesən rıməkupwən mını raka iamınha irə kurirə kuvehi ninhum min. ¹¹*Nənə kuvehi ninhum m Epraham ti nəfe? Ro iamınha irə rahatən pen mə Epraham rınatukwatukw raka ia nəmri Kumwesən ia nahatətəien səvənhi nəpın kəpwəh ihi nuvehien ninhum min. Ro iamınhi irə in tata səvəi nərmama me pam səməme kəpwəh ihi nuvehien ninhum minraha mətə kamhəni nıpərhiənien ia Kristo, nənə ia suatuk nəha həuvehe nərmama Kumwesən ramətə irəha mə hatukwatukw ia nənimen. ¹²*Nənə in tata səvəi nərmama nepwın

* **3:31:** Mat 5:17, Rom 8:4 * **4:3:** Jen 15:6, Kal 3:6, Jem 2:23 * **4:4:** Rom 11:6 * **4:9:** Rom 4:3 * **4:11:** Jen 17:10-11 * **4:12:** Mat 3:9

mwi sãmame kuvæuvehî raka ninhum mînraha, nœrmama me nœha irœha nœkur Isrel. Mætœ ripko mhœ sœvœnraha tata ti nœri nœ mœ kimæuvehî ninhum mînraha, mætœ ti nœri nœ mœ irœha kamhesi pen suatuk sœvœi nahatœtœien. Fwe kupwœn tata sœvœnraha Epraham ramesi pen suatuk nœha nœpîn kœpwœh îhi nuvehîien ninhum min.

¹³*Kumwesœn rino promes m Epraham mine kwœnœkwus me sœvœnhi mœ ti nœpîn riti tiprœnœ i truvehe mo sœvœnraha irœ. Promes nœha ripkuvehe mhœ ti Epraham ti nœri nœ mœ Epraham ramesi pen Loa, mætœ ruvehe tukwe ti nœri nœ mœ in rahatœtœ nœnœ Kumwesœn rini mœ in ratukwatukw ia nœnimen. ¹⁴*Trîni minuœ promes nœha ruvehe mo nîpœrhienien irœ ti nœrmama sãmame kamhesi pen Loa, nœrmama tuhahatœtœ ti nœfe? Nahatœtœien in nari riti ro a tekîn a, nœnœ promes nœha ruvehe mo nœri auœr a irœ. ¹⁵*Loa ravi pehe niemaha sœvœi Kumwesœn, mætœ mœ loa riwœn ko iœrmama œpwœh nœtefien loa.

¹⁶*Ro iamînhi irœ promes nœha ruvehe ti Epraham ia suatuk sœvœi nahatœtœien mœ promes nœha truvehe ia namasanien sœ Kumwesœn ramœriari pehe irœ m kitaha nœnœ mo nari riti sœ nîpwnœti Epraham me pam tuhæuvehî sœvœnraha, ripko mhœ nîpwnœti Epraham œpa i Kumwesœn rimæuvei pen Loa mînraha, mætœ nîpwnœti Epraham me i sãmame kamhesi pen suatuk sœvœi nahatœtœien sœvœi Epraham ti nœri nœ mœ in tata sœkitaha pam. ¹⁷*Rœmwhen ia nœgkiariien i kimœrai pen ia Nœkukuœ Ikinan rani mœ, “Iakino ik tata sœvœi kwœnœkwus me hœpik.” In tata sœkitaha ia nœmri Kumwesœn i Epraham rimœni nîpœrhienien irœ, Kumwesœn sœ rauvei pen nîmîruvien m nœrmama sãmame hœuvamhœ, nœnœ in rukurœn noien narimnari me sãmame hœiwœn hœuvehe mharœ.

¹⁸*Kumwesœn rino promes m Epraham mœ in truvehe tata sœvœi kwœnœkwus me hœpik, nœnœ nîmwîpwîni me tuhœpik mhœpi raka kœmœhau me. Nœnœ Epraham rœmri pen œknekin nœtœrigien sœvœnhi ia Kumwesœn mahatœtœ œknekin irœ mœ nœgkiariien sœvœnhi ro nîpœrhienien. Nœri auœr a rœknekin mœ promes nœha truvehe mo nîpœrhienien irœ, ¹⁹*mætœ nahatœtœien sœvœi Epraham œpwœh neiwaiuuen nœpîn in rœtoni nîpwrœn mœ rinœrgharœ minœmwhen mœ tremhœ ti nœri nœ mœ nuk sœvœnhi wan hantret, uœ nœpîn in rœtoni Sera mukurœn mœ rinœprœnemœ ko ripkœrœhi mhœ iœkunouîhi. ²⁰Epraham œpwœh nœmkîœmkîien ti promes nœha Kumwesœn rimæuvei pen min, mætœ ruvehe mîskai ia nahatœtœien sœvœnhi nœnœ mamœgnœgîni Kumwesœn. ²¹In rukurœn amasan ia rerîn mœ Kumwesœn rauvehi nîskaiien ti noien promes sœvœnhi ruvehe mo nîpœrhienien. ²²*Nœnœ ti nœri nœ mœ Epraham rahatœtœ ia Kumwesœn iamînhi, Nœkukuœ Ikinan rani mœ, “Kumwesœn rœtœ in mœ in ratukwatukw ia nœnimen.” ²³Nœgkiariien i sœ rani mœ, “Kumwesœn rœtœ in mœ in ratukwatukw ia nœnimen,” kinapkraî mhœ sœvœi Epraham œpa, ²⁴*mætœ kimœrai mwi mœ sœkitaha nœrmama sãmame Kumwesœn ramœtœ kitaha mœ kitaha satukwatukw ia nœnimen. Kitaha nœrmama samœni nîpœrhienien ia Kumwesœn sœ rino Iesu Iœrimœnu sœkitaha rœtui mwi ia nemhœien sœvœnhi. ²⁵*Kînœseni pehe Iesu ruvehe memhœ ti noien œrœha me sœkitaha,

* **4:13:** Jen 17:4-6, Jen 22:17-18, Kal 3:29 * **4:14:** Kal 3:18 * **4:15:** Rom 3:20, 5:13, Rom 7:8

* **4:16:** Kal 3:7 * **4:17:** Jen 17:5, Aes 48:13 * **4:18:** Hip 11:1, Jen 15:5 * **4:19:** Jen 17:17

* **4:22:** Jen 15:6 * **4:24:** Rom 15:4, 1Pit 1:21 * **4:25:** Aes 53:4-5, 1Kor 15:17

nənə Kumwesən ro in rətui mwi ia nemhəien mə in tro suatuk mə kitaha satukwatukw ia nənimen.

5

Nəməriniuen mine naqienien

¹ *Nənə ti nəri nə mə kitaha səuvəuvehe mhənatukwatukw raka ia nəmri Kumwesən ia nahatətəien səkitaha, ro pen təkwtəkwuni kitaha min samarə ia nəməriniuen, nəməriniuen i Iərimənu səkitaha Iesu Kristo rinəmri. ² *Ti nəri nə mə kitaha samahatətə ia Iesu Kristo, in ripeci puvnimwə pehe kitaha ia namasanien i kitaha samərer irə təkwtəkwuni mine. Nənə ia nəpən me kitaha samagien, mamhəmri pen əknekən nətərigien səkitaha ia Kumwesən, mamheitenhi mə nasoriien səvənhi trier pehe tukutaha. ³ *Nənə nari riti mwi, kitaha saməregi nəmisəien me, reritaha ramagien a tukwe, ti nəri nə mə kitaha səukurən mə nəmisəien ramo kitaha samərer əknekən. ⁴ Nənə nərəer əknekənin iamihə irə ramo Kumwesən rerin ramagien tukutaha. Nənə mə rerin ramagien tukutaha, noien nəha ramo kitaha saməmri pen əknekən nətərigien səkitaha irə. ⁵ *Nənə mə nətərigien səkitaha raməmak əknekən ia Kumwesən, reritaha ko ripkərou mhə, ti nəri nə mə Nənəmwən Ikinan sə Kumwesən riməuvei pehe m kitaha rərəmin pehe nokeikeien səvəi Kumwesən ia reritaha.

⁶ Fwe kupwən, nəpən niskaiien səkitaha ramiwən ihi, nənə ia nəpən atukwatukw səvənhi Kristo remhə ti nəkur ərəha me. ⁷ Rəknekən anan mə iərmama riti trəsəni nimiruien səvənhi memhə ti iərmama riti mwi nəri auər a mə iərmama nəha in tremhə tukwe in iərmama atukwatukw. Mətə rosi iərmama riti rukurən nəseni penien nimiruien səvənhi memhə ti iərmama riti mwi sə noien səvənhi ramasan anan ti nərmama. ⁸ *Mətə Kumwesən rahatən nokeikeien asori səvənhi m kitaha ia Kristo. Nəpən kitaha samo ihi noien ərəha, nənə in ruvehe memhə tukutaha.

⁹ *Nənə ti nəri nə mə təkwtəkwuni mine kitaha sənətukwatukw raka ia nəmri Kumwesən ia nite Kristo, ro a nukurənien irə mə Kumwesən niemaha tripkəpi mhə mwi tukutaha, mətə Iesu Kristo truvehimiru kitaha. ¹⁰ *Fwe kupwən nəpən kitaha saməmwəki ihi Kumwesən, in ro suatuk ia nemhəien səvəi Tini mə kitaha tsəuvehe in me nepwən. Ro pen təkwtəkwuni səuvəuvehe in me nepwən ro a nukurənien irə mə in truvehimiru kitaha ia nimiruien səvəi Tini. ¹¹ Nənə ripko mhə nəri əpa nəha, mətə nari riti mwi, ia nəpən me kitaha samagien ti nəfe Kumwesən rino. In rinəriari pehe namasanien i saməuvehi rauku pen ti Iərimənu səkitaha Iesu Kristo. Namasanien nəha ramo mə in me nepwən i kitaha.

Atam ruvei pehe nemhəien, mətə Kristo ruvei pehe nimiruien

¹² *Fwe tui anan, noien ərəha riməuvehe ia tiprənə i riməuku pen ti iərmama kuation nə Atam. Nənə ti nəri nə mə iərmama nəha rino noien ərəha, in remhə. Nənə ro pen kwənkwai noien nəha nərmama me pam tuhaməkeikei memhə ti nəri nə mə irəha pam kamho noien ərəha. ¹³ *Nipərhiēnien nərmama ia tiprənə i kamho noien ərəha kurirə Kumwesən ripkuvei pehe Loa səvəi Moses, mətə Kumwesən rəpwəh nəvsini penien noien ərəha me səvənraha ti nəri nə mə Loa ramiwən ihi. ¹⁴ *Mətə nemhəien ramərimənu ihi ia nəpən nəha. Fwe Atam meste pehe

* 5:1: Rom 3:24,28, Rom 4:24 * 5:2: Efes 2:18, 3:12 * 5:3: Jem 1:2-3, 1Tes 1:5-7 * 5:5: Sam 22:5, 25:20, Hip 6:18-19 * 5:8: Jon 3:16, 1Jon 4:10 * 5:9: Rom 1:18, 2:5,8 * 5:10: Rom 8:7-8 * 5:12: Jen 2:17, Jen 3:6,19, Rom 6:23 * 5:13: Rom 4:15 * 5:14: 1Kor 15:21-22, 1Kor 15:45

Moses narmama me pam hemhə, nəri auər a mə irəha nepwɪn noien ərəha me səvənraha həpkəmwhen mhə ia noien ərəha səvəi Atam. Atam in iərmama riti kamətə pen Iesu Kristo irə sə truvehe kurirə irə.

¹⁵ Mətə nəri sə Kumwesən rinəriari pehe auər a i m narmama ropə iti ia noien ərəha səvəi Atam. Noien ərəha səvəi iərmama kuation i Atam ruvei pehe nemhəien ti narmama həpik, nənə nəri i ro nari asori. Mətə nəri asori sə rəpi raka, in i namasanien səvəi Kumwesən mine nəri sə rinəriari pehe auər a i m narmama həpik, nənə nəri nəha riməuvehe ia namasanien səvəi iərmama kuation a in i Iesu Kristo. ¹⁶ Nənə nəri sə Kumwesən rinəriari pehe auər a i m narmama in ropə iti ia kwənkwai noien ərəha səvəi iərmama kuation a nəha Atam. Iakani iamɪnhi irə ti nəri nə mə Atam rino noien ərəha kuation, nənə Kumwesən rəkiri in ti noien səvənhi, mini mə narmama me pam tuhaməkeikei mhemhə. Mətə kurirə, nəpɪn narmama həpik ho noien ərəha rɪpik nənə Kumwesən rəriari pehe auər a nəri amasan m kitaha, mo mə kitaha tsatukwatukw ia nənimen nənə mhəuvehi nɪmɪruien. ¹⁷ Nɪpərhiēnien mə noien ərəha səvəi iərmama kuation a Atam rino nemhəien ramərimənu ia narmama me pam, nənə nəri i ro nari asori. Mətə Iesu Kristo rino nari riti rasori məpi raka. Narmama me pam səməme kamhəuvehi namasanien asori səvəi Kumwesən sə rinəriari pehe auər a i m narmama, in i namasanien sə ramo irəha hatukwatukw ia nənimen, irəha tuhəuvehi nɪmɪruien mharə irə mamhərimənu ti nəri i Iesu Kristo rino.

¹⁸ *Ro iamɪnhi irə sətəni mə noien ərəha kuation a səvəi Atam rino mə narmama me pam tuhaməkeikei mhemhə. Rəmwhen a mwi noien atukwatukw kuation a səvəi Kristo rino suatuk mə narmama tuhəukurən mhəuvehe mhatukwatukw ia nəmri Kumwesən. Nənə natukwatukwien nəha ramo mə narmama pam həukurən nuvehien nɪmɪruien. ¹⁹ *Iərmama kuation rinərui nəkwai Kumwesən, nənə noien nəha ro narmama həpik həuvehe nəkur ərəha. Rəmwhen a mwi iərmama kuation rino nəkwai Kumwesən nənə noien nəha tro narmama həpik həuvehe mhatukwatukw ia nəmri Kumwesən.

²⁰ *Kumwesən riməuvei pehe Loa səvəi Moses mə noien ərəha truvehe masori, nənə mə narmama tuhəukurən noien ərəha me səvənraha. Mətə nəpɪn noien ərəha riməuvehe masori, nənə namasanien səvəi Kumwesən ruvehe masori məpi raka mwi, ²¹ *mə rəmwhen ia noien ərəha rinamərimənu ia narmama me pam mavi pehe nemhəien ia nɪrəha fwe kupwən, ipwet mine namasanien səvəi Kumwesən rukurən nərɪmanuēn, mamə narmama hatukwatukw ia nəmri Kumwesən, nənə irəha həuvehi nɪmɪruien rerin ruku pen ti Iesu Kristo Iərimənu səkɪtaha.

6

Ia nɪkaren səvəi noien ərəha narmama me səvəi Iesu Kristo həuvamhə raka

¹ *Ro pen kitaha tsəfni irə? Ramasan mə kitaha tsaməmwwur pen a ia noien ərəha pwəh namasanien səvəi Kumwesən ruvehe masori mwi ia kitaha? ² *Rekəm! Ia nɪkaren səvəi noien ərəha kitaha səuvamhə raka. Tsəfo mhəuvən mharə mwi irə? ³ *Hiəukurən uə rekəm? Kitaha pam səməme kino paptəes ia kitaha ti nuveheien mho kuation ia Iesu Kristo, ia paptəes nəha səuvehe mho kuation kitaha min ia nemhəien səvənhi. ⁴ *Ro

* 5:18: 1Kor 15:22 * 5:19: Aes 53:11 * 5:20: Rom 4:15, Kal 3:19 * 5:21: Rom 6:23

* 6:1: Rom 3:5-8 * 6:2: 1Tes 4:1 * 6:3: Kal 3:27 * 6:4: Kol 2:12

pen ia nəpɪn nəha kɪno paptaes ia kitaha, rəmwhen mə kitaha səuvamhə kitaha Kristo, nənə kɪnɪmwi kitaha min, mə rəmwhen Kristo rɪnətui mwi ia nemhəien səvənhi ia nɪskaiien səvəi Tata səvənhi, kitaha mwi səukurən nuvehien nɪmɪruien vi, mharə irə, mamhavən.

⁵ *Ro iamɪnhi irə ti nəri nə mə səməuvehe mho kuatia kitaha min ia nemhəien səvənhi, nənə tsəuvehe mwi mho kuatia kitaha min ia noien sə Kumwesən rɪno in rətui mwi ia nemhəien səvənhi. ⁶ *Kitaha səukurən mə nəpɪn kɪnərui tərini pen Kristo ia nei kamarkuau, kərui tərini pen irəha nɪmɪruien akuas me səkitaha mə trouraha noien akuas ia nɪpwrataha sə rokeikei pɪk noien ərəha. Nənə rɪno mə noien ərəha trəpwəh mwi nərimənuien ia kitaha, ⁷ *ti nəri nə mə iərmama sə remhə, nɪskaiien səvəi noien ərəha rɪpkərimənu mhə mwi irə.

⁸ Mətə mə kitaha səmamhə kitaha Kristo, saməni nɪpərhiennien irə mə tsamɪru mwi kitaha min. ⁹ Kitaha səukurən mə Kumwesən rɪno Kristo rətui mwi ia nemhəien səvənhi. Ro pen Kristo trɪpkemhə mhə mwi ia nəpɪn riti. Nemhəien ko rɪpkərimənu mhə mwi irə. ¹⁰ *In remhə m kuatia a mə trətəfi nɪskaiien səvəi noien ərəha, mətə ipwet mɪne in ramɪru irau Kumwesən.

¹¹ *Ia noien a mwi nəha rerɪmiaha traməkeikei mamrhi mə ia nɪkaren səvəi noien ərəha kɪmiaha hiəuvamhə raka, mətə ia nɪkaren səvəi Kumwesən kɪmiaha hiaməmɪru ti nəri nə mə hiəuvəuvehe mhəno kuatia kɪmiaha Iesu Kristo. ¹² *Ro pen noien ərəha trəpwəh nərimənuien ia nɪpwramiaha me saməme tuhemhə. Kɪmiaha tihəpwəh noien noien ərəha me nəha nɪpwramiaha me hokeikei pɪk. ¹³ *Tihəpwəh nəseni penien nɪpwramiaha me həuvən ia rəgi noien ərəha mə noien ərəha truvehi mo nərəhaien me ia nɪpwramiaha, mətə tihəseni pen kɪmiaha m Kumwesən rəmwhen ia nərmama saməme kɪməpeki raka irəha ia nemhəien mhəpeki pen ia nɪmɪruien. Tihəseni pen nɪpwramiaha me ia rəgin mə in truvehi mo noien atukwatukw ia nɪpwramiaha. ¹⁴ *Noien ərəha trəpwəh nərimənuien ia kɪmiaha ti nəri nə mə hiəpkarə tegin mhə Loa səvəi Moses mətə hiamarə tegin namasanien səvəi Kumwesən.

Noien atukwatukw ramərimənu ia nərmama me səvəi Iesu Kristo

¹⁵ *Nənə rəfo? Ramasan mə kitaha tsamo a noien ərəha ti nəri nə mə səpkarə tegin mhə Loa səvəi Moses mətə samarə tegin namasanien səvəi Kumwesən? Rekəm! ¹⁶ *Hiəukurən uə rekəm? Trini minuə hiəseni pen kɪmiaha kərkwɪ tərini kɪmiaha mə tihamo nəkwai iərmama riti, nənə, kɪmiaha nə iotukwininari me səvəi iərmama nəha hiamo nəkwən. Suatuk kəru ti nesi penien. Ia suatuk riti kɪmiaha iotukwininari me səvəi noien ərəha, nənə suatuk nəha ramevən ti nemhəien. Nənə ia suatuk riti mwi kɪmiaha iotukwininari me hiamo nəkwai Kumwesən, nənə suatuk nəha ramevən ti natukwatukwien ia nəmri Kumwesən. ¹⁷ Mətə kitaha səni tanak ti Kumwesən mə nəri auər a fwe kupwan noien ərəha rɪnərkwi tərini kɪmiaha hiamo nəkwən, mətə kurirə hio nəgkiariien pərhienn sə kɪnəhatən kɪmiaha irə ia rerɪmiaha pam. ¹⁸ *Kɪməfi raka noien ərəha ia kɪmiaha, hiəuvəuvehe raka mhəno kɪmiaha iotukwininari me səvəi noien atukwatukw.

¹⁹ Iakaməgkiari ia noien riti sə nərmama həukurən, in i noien səvəi iotukwininari mɪne iəmə asori, ti nəri nə mə nətərigien səkimaha

* 6:5: Fil 3:10-11 * 6:6: Kal 5:24 * 6:7: 1Tes 4:1 * 6:10: Hip 9:26-28, 1Pit 3:18 * 6:11: 2Kor 5:15, Kal 2:19, 1Pit 2:24 * 6:12: Jen 4:7 * 6:13: Rom 12:1, Efes 2:5, 5:14 * 6:14: 1Jon 3:6 * 6:15: Rom 6:1 * 6:16: Jon 8:34, 2Pit 2:19 * 6:18: Jon 8:32

ripkəmwhen mhə ti nukurənien narimnari me səvəi Kumwesən. Fwe kupwən hianəsəni pen nipwramiaha me kərkwī tərini irəha kamho nəkawai noien əmkemik mine noien ərəha sə rautə mamasori. Mətə ipwet mine tihəsəni pen nipwramiaha me pwəh kərkwī tərini irəha kamho a noien sə ratukwatukw, nənə kimiaha tihəuvehe mhəmher mho nərmama ikinan me səvəi Kumwesən. ²⁰ Fwe kupwən, noien ərəha rinərkwī tərini kimiaha hiamo nəkwān. Ia nəpīn nəha noien atukwatukw ripkərimənu mhə ia kimiaha. ²¹ *Namasanien riti riwən hiaməuvehi riməuku pen ti noien ərəha me səməme hiamauris tukwe nəha təkwtəkwuni. Kwənkwai noien ərəha me nəha, in nə nemhəien a. ²² Mətə təkwtəkwuni, kiməfi raka noien ərəha ia kimiaha. Kimiaha hiəuvəuvehe mhəno raka iotukwininari me səvəi Kumwesən. Namasanien sə hiaməuvehi ruku pen tukwe in nə kimiaha tihəuvehe mhəmher mho nəkur ikinan me səvənhi. Nənə kwənkwai namasanien nəha in nə nimiruēn rerin. ²³ *Ro iamīnha irə ti nəri nə mə nərəkuiēn səvəi noien ərəha in nə nemhəien, mətə nəri sə Kumwesən raməriari pehe auər a i, in nə nimiruēn rerin saməuvehi raku pen ti Iesu Kristo Iərimənu səkītaha.

7

Loa ko ripkəwtəmhiri mhə iərmama sə ruvəmhə raka

¹ Piak me, iakaməgkiari m kimiaha səməme hiəukurən noien səvəi loa. Kimiaha hiəukurən uə rekəm? Loa rərkwī tərini iərmama riti nəpīn in ramiru ihi. ² Rəmwhen ia nəri i. Pran riti sə rinerə raka loa rərkwī tərini irau səvənhi iərman nəpīn iərman səvənhi ramiru, mətə trini minuə iərman səvənhi remhə, nənə kifi raka loa nəha irə sə rinərkwī tərini irau səvənhi iərman. ³ Mətə trini minuə in ramesi pen iərman əpə riti nəpīn səvənhi iərman ramiru ihi, kani in mə pran sə rinerə raka kamakres i. Mətə trini minuə iərman səvənhi remhə, kifi raka loa nəha ia prən nəha. Nənə trini minuə in ramesi pen iərman əpə, kəpwəh niniēn in mə pran sə rinerə raka kamakres i.

⁴ *Piak me, kimiaha mwi hiəmwhen ia prən nəha nemhəien rifi nari irə. Fwe kupwən iərman səkimiaha in nə Loa səvəi Moses, mətə ti nəri nə mə kimiaha hiəuvəmhə raka ia nipwrai Kristo, təkwtəkwuni kimiaha hiəukurən nesi penien iərman əpə, iərman əpə nə in nə Kristo sə Kumwesən rino rətui mwi ia nemhəien səvənhi. Kitaha samesi pen in mə rəmwhen ia nei rukuə kwənkwan kitaha mwi səukurən nukuēn noien amasan me səvəi Kumwesən. ⁵ *Fwe kupwən nəpīn kitaha samarə, mamhesi pen a noien ərəha səvəi nipwrataha, noien ərəha me nəha kitaha sokeikei pik Loa nəha raməsuaəpwiri irəha kamhərimənu ia nipwrataha, mamhəukuə kwənkwan nə nemhəien. ⁶ *Ia nəpīn nəha, Loa nəha raməkwtəmhiri kitaha rəmwhen samarə ia kalapus, mətə ipwet mine nəpwəh nəkwətəmhiriēn kitaha, ti nəri nə mə rəmwhen mə kitaha səuvəmhə raka. Təkwtəkwuni kitaha samo tukwini nari m Kumwesən, mhəpwəh nesi penien suatuk akuas səvəi Loa nəha kimərai, mətə kitaha samesi pen suatuk vi səvəi Nənimwīn Ikinan.

Loa in ramasan mətə nərmama niskaiēn səvənraha riwən

⁷ *Ro pen kitaha tsəfni irə? Tsəni mə Loa səvəi Moses rərəha? Rekəm! Kwa Loa nəha ramahatən iou mə noien ərəha rəfo irə. Mə Loa nəha

* **6:21:** Rom 7:5, 8:6,13 * **6:23:** Rom 5:12,15 * **7:4:** Rom 6:2,11, Kal 2:19 * **7:5:** Rom 6:21
* **7:6:** Rom 8:2, 6:4 * **7:7:** Eks 20:17, Dut 5:21

riwən ko iapkukurən mhə. Trini minuə Loa nəha ripkini mhə mə, “Rerim trəpwəh nakresien narimnari me səvəi iərməpə,” nənə ko iapkukurən mhə mə noien nəha rəfo irə. ⁸ *Mətə noien ərəha rinətoni suatuk ia nəgkiariien nəha səvəi Loa, mo rerik fwe imwə ramakres narimnari me səpəmsəpə səvəi iərməpə. Mətə trini minuə Loa riwən, noien ərəha ro nəri emhə irə. ⁹ *Fwe kupwən, iakamreirei ihi Loa nəha, iakamiru a. Mətə nəpən nəgkiariien səvəi Loa nəha ruvehe, noien ərəha ruvehe mimiru nənə iou iakemhə. ¹⁰ *Nəgkiariien nəha səvəi Loa rīməuvehe mə tro iərmama rimiru, mətə iou iakətoni mə ro iou iakemhə.

¹¹ *Noien ərəha rinətoni suatuk ia nəgkiariien nəha səvəi Loa reikuə ia nirak, nənə ia noien nəha rousi əpune iou. ¹² *Ro pen Loa in ro ikinan, nənə, nəgkiariien səvənhi ro ikinan, matukwatukw, mamasan. ¹³ *Nənə rəfo iərmama riti rini mə, “Rəfo mə Loa in nəri amasan riti, mətə ro iou iakemhə?” Mətə rekəm, nəgkiariien nəha ripkatukwatukw mhə! Nəpən iakukurən nəgkiariien səvəi Loa sə ramasan, noien ərəha sə rerik rokeikei ro iou iakemhə. Nənə təkwtəkwuni iakukurən mə noien ərəha me səiou irəha noien ərəha pərhiən. Nənə nəpən iakətoni nəgkiariien səvəi Loa, iakukurən mə noien ərəha rərəha anan.

¹⁴ *Kitaha səukurən mə Loa rīməuku pen ti Kumwesən, mətə iou iərmama a, niskaiien səiou riwən. Iou iakəmwhen a ia iərmama riti sə noien ərəha rinərki tərini mamərimənu ia nirak. ¹⁵ *Iou iapkukurən mhə narimnari me səməme iakamo. Nəri amasan me səməme iakokeikei mə tako ipko mhə, mətə iakamo a nəri sə iapkokeikei mhə. ¹⁶ Nənə mə iakamo nəfe iapkokeikei mhə, iakaməsəni a mə Loa nəha ramasan. ¹⁷ Ro iamənhi irə ripko mhə iou pərhiən i sə iakamo noien ərəha, mətə noien ərəha sə ramarə ia nirak ramo. ¹⁸ *Iakukurən mə iou iərmama a, nəri amasan riti riwən ramarə ia nirak. Nəri auər a mə nəpən nepwin iakokeikei mə tako nəri amasan riti, mətə ko iapko mhə. ¹⁹ Nəfe nəghin iakamo ripko mhə nəri amasan sə iakokeikei mə tako, mətə iakamo a noien ərəha sə iapkokeikei mhə mə tako. ²⁰ Nənə trini minuə iako nəfe nəghin sə iapkokeikei mhə mə tako, ripko mhə iou pərhiən i iakamo, mətə noien ərəha sə ramarə ia nirak ramo.

²¹ Ro pen iakamətoni mə ramo iamənhi irə ia nəpən me pam. Nəpən iakokeikei mə tako nəri amasan, mətə iakamo a noien ərəha. ²² Iou iakokeikei pik Loa səvəi Kumwesən fwe imwə ia rerik. ²³ *Mətə iakamətoni ia nipwrak noien riti mwi sə ramaruagən irau noien səvəi nətərigien səiou. Nənə noien nəha rərkwī iou, mamə iou iakamo a nəfe noien ərəha səvəi nipwrak rokeikei. ²⁴ Eh, iou iəmə iapkreği mhə ramasan! Sin trasitu ia nirak mə nipwrak i sə tro iou iakemhə trīpkərīmənu mhə ia nirak? ²⁵ *Iakini tanak ti Kumwesən. Iesu Kristo Iərimənu səkitaha in tro!

Ro pen noien səiou ro iamənhi irə: Ia nətərigien səiou iakamo nəfe Loa səvəi Kumwesən rani, mətə ia nipwrak iakamo nəkwai noien ərəha.

8

Nimiruien vi səvəi Nənimwin Ikinan

* **7:8:** Rom 4:15 * **7:9:** Jem 1:15 * **7:10:** Lev 18:5, Rom 10:5 * **7:11:** Jen 3:13, Hip 3:13

* **7:12:** 1Tim 1:8 * **7:13:** Rom 5:20 * **7:14:** Sam 51:5, Jon 3:6 * **7:15:** Kal 5:17 * **7:18:**

Jen 6:5, 8:21 * **7:23:** Kal 5:17, Jem 4:1, 1Tes 2:11 * **7:25:** 1Kor 15:57

¹ Mətə təkwətəkwuni nəha, nərmama səməme həməuvehe mho kua-tia irəha Iesu Kristo nərpwinien riwən sə Kumwesən tro minraha ti noien ərəha, ² *ti nəri nə mə ia nəpən me Nənimwin Ikinan rauvei pen nimiruien minraha kamhəuvehi raku pen ti Iesu Kristo. Noien nəha Nənimwin Ikinan ramo rineivinari ia nirak iakinaraka raka ia niskaiien səvəi noien ərəha mine nemhəien. ³ *Loa səvəi Moses rireirei neiviiēn nari ia nərmama iaminha irə ti nəri nə mə noien ərəha səvəi nipwranraha ramouraha nəgse Loa nəha. Mətə nəri sə Loa nəha rireirei noien Kumwesən rino. In i rinərhi pehe Tini atukwatukw mə tremhə ti noien ərəha. Nənə Tini ruvehe iərmama nipwran rəmwhen ia nipwrai nərmama ərəha me, nənə, Kumwesən rərpwīn noien ərəha me səvənraha ia nipwrai Tini. ⁴ *In ro iaminha irə mə nəgkariien atukwatukw me ia Loa nəha tuhəuvehe mho nipərhiēnien ia kitaha, kitaha nərmama me i samarə mhəpkesi pen mhə noien ərəha səvəi nipwrataha mətə samarə mamhesi pen Nənimwin Ikinan.

⁵ Nərmama səməme kamharə mamhesi pen noien ərəha səvəi nipwranraha, narimnari me nəha noien ərəha səvəi nipwranraha rokeikei kamhərimənu ia nətərigien səvənraha, mətə nərmama səməme kamharə mamhesi pen Nənimwin Ikinan, narimnari me nəha Nənimwin Ikinan rokeikei kamhərimənu ia nətərigien səvənraha. ⁶ *Trini minuə iərmama riti noien ərəha səvəi nipwran ramərimənu ia nətərigien səvənhi, noien nəha trukə kwənkwan, in nə iərmama nəha tremhə. Mətə trini minuə Nənimwin Ikinan ramərimənu ia nətərigien səvənhi, noien nəha trukə kwənkwan in nə nimiruien mine nəmərinuien. ⁷ *Trini minuə noien ərəha səvəi nipwrai iərmama ramərimənu ia nətərigien səvəi iərmama, nətərigien səvəi iərmama tripkewaiu mhə misiai Loa səvəi Kumwesən. Nipərhiēnien mə in rireirei anan noien. ⁸ Nənə nərmama me səməme noien ərəha səvəi nipwranraha ramərimənu ia nirəha ko həpko mhə reri Kumwesən ragien.

⁹ *Mətə kimiaha i, noien ərəha səvəi nipwramiaha ripkərimənu mhə ia kimiaha iaminha irə, rekəm. Kimiaha nərmama Nənimwin səvəi Kumwesən ramarə ia rerimiahə, ro pen hiamarə mamho nəkwən. Trini minuə iərmama riti Nənimwin səvəi Kristo ripkarə mhə ia rerin, iərmama nəha ripko mhə in iərmama riti səvəi Kristo. ¹⁰ *Mətə mə Kristo ramarə ia rerimiahə, nəri auər a nipwramiaha traməkeikei memhə ti noien ərəha, mətə nənimwimiahə ramiru ti noien atukwatukw. ¹¹ Kumwesən rino Iesu rətui mwi ia nemhəien səvənhi. Nənə trini minuə Nənimwin səvənhi ramarə ia rerimiahə, Kumwesən sə rino Kristo rətui mwi ia nemhəien səvənhi, in truvei pehe mwi nimiruien m nipwramiaha me səməme tuhemhə.

¹² Ro pen piak me, nari riti nəha ikin kitaha tsaməkeikei mho. Nəri nəha in i tsamarə mamhesi pen a Nənimwin Ikinan. Rərəha mə tsamarə mamhesi pen noien ərəha səvəi nipwrataha. ¹³ *Trini minuə hiamarə mamhesi pen noien ərəha səvəi nipwramiaha, tihaməkeikei mhemhə. Mətə trini minuə ia niskaiien səvəi Nənimwin Ikinan hi-mousi əpune noien ərəha me səməme hiamo ia nipwramiaha, nənə tihəmiru. ¹⁴ Takani iaminhə irə ti nəri nə mə nərmama me pam səməme

* **8:2:** Rom 7:23-24 * **8:3:** Wok Me 13:38, 15:10, Fil 2:7, Hip 4:15 * **8:4:** Kal 5:16,25 * **8:6:** Rom 6:21 * **8:7:** Mat 12:34, Jon 8:43, 12:39, Jem 4:4 * **8:9:** 1Kor 3:16, 12:3 * **8:10:** Kal 2:20, Efes 3:17, 1Tes 4:6 * **8:13:** Kal 6:8, Kol 3:5

Nənimwɪn Ikinan ramiri irəha, irəha nɪpwnəti Kumwesən me. ¹⁵ *Nənə Nənimwɪn Ikinan i Kumwesən ruvəvehi pehe raka m kimiaha in ripko mhə kimiaha hiəhekɪr Kumwesən rəmwhen ia nərmama me i kinarkwi tərini irəha kamho nəkwai nəmə asori me səvənraha, mamhəhekɪr irəha. Mətə Nənimwɪn nəha ro kimiaha hiəvehe nɪpwnəti Kumwesən me. Ia nɪskaiien səvəi Nənimwɪn nəha, kitaha samasək Kumwesən mə, “Rimimaha, Tata!” ¹⁶ *Nənimwɪn nəha in rani pehe ti nənimwitaha mə nɪpərhiēnien kitaha nɪpwnəti Kumwesən me. ¹⁷ *Nənə mə kitaha nɪpwnəti tata riti, tsaməkeikei mhəvehi nautə səvəi tata. Nɪpərhiēnien, Kumwesən truvei pehe nautə səvənhi m kitaha, nənə kitaha tsəvehi pəri nautə nəha kitaha Kristo. Mətə mə kitaha tsəvehi pəri nautə kitaha Kristo, tsaməkeikei mhəvehi pəri mwi nəmisaiēn kitaha min, nənə ro iamɪnhi irə Kumwesən truvehi utə kitaha, kitaha mwi tsəvehi nasoriien kitaha Kristo.

Nasoriien sə trier pehe tukətoni ia nərmama me səvəi Iesu Kristo

¹⁸ *Ia nətəriēn səiou, nəpɪn reritaha ramrhi nasoriien sə trier pehe tukətə ia kitaha, nənə nəmisaiēn me i kitaha saməvehi ipwet mɪne ho nəri auər a ia nirəha. ¹⁹ *Təkwtəkwwuni neiai mɪne tɪprənə mɪne narimnari me pam səməme Kumwesən rino kamhəti pen min mamheitenhi nəpɪn sə tuhətoni nɪpwnəti Kumwesən me tuhəier pehe irə. ²⁰ *Iakani iamɪnha irə ti nəri nə mə neiai mɪne tɪprənə mɪne narimnari me pam səməme Kumwesən rino həuvəvehe mhəvəreirei mə Kumwesən rɪnəmri irəha ti nəfe. Nənə ro iamɪnha irə ti nəri nə mə ripko mhə narimnari me nəha hokeikei mə tuho iamɪnha irə, mətə ti nəri nə mə Kumwesən in rokeikei iamɪnha irə. In ro irəha həvehe mhəreirei mə in rɪnəmri irəha ti nəfe mə irəha tuhəti pen min mamheitenhi ²¹ *nəpɪn sə in trifi nari ia nirəha. Ia nəpɪn nəha irəha tuharaka ia noien i rərkwɪ tərini irəha, noien sə ro mə irəha kamhəmərɪr auər a. Nənə nəpɪn Kumwesən trifi raka nari ia nirəha, tuhagien asori irəha nɪpwnəti Kumwesən me səməme kiməfi mwi nari ia nirəha.

²² Kitaha səukurən mə fwe kupwən anan meste pehe nəha təkwtəkwwuni, neiai mɪne tɪprənə mɪne narimnari me pam səməme Kumwesən rino kamhasək rəmwhen ia pran riti sə ramregi nəmisaiēn mə trərəhi tini. ²³ *Nənə ripko mhə narimnari me əpa nəha səməme Kumwesən rino irəha kamhasək iamɪnha irə. Kitaha i Nənimwɪn Ikinan rɪməkupwən mo səvənhi wok ia kitaha, kitaha mwi saməregi nəmisaiēn nəha reritaha fwe inwə ramasək, sameitenhi Kumwesən mə tresi kitaha səvehe nɪpwnətɪn me. Ia nəpɪn nəha in trifi nari ia nɪpwrataha. ²⁴ *Fwe kupwən, ia nəpɪn nəha Kumwesən rɪməvehimɪru kitaha irə, kitaha saməti pen narimnari me nəha mamheitenhi. Trini mɪnuə iərmama riti ruvehi nari riti sə in rameitenhi, nənə treitenhi mwi ti nəfe? ²⁵ Mətə kitaha saməti pen nari riti sə səpkətoni mhə ihi, nənə mho nətəriēn səkitaha rəpwəmwis mameitenhi mə trier pehe.

²⁶ Ia noien a mwi nəha, Nənimwɪn Ikinan mwi ramasitu ia kitaha nərmama me i nɪskaiien səkitaha riwən, ti nəri nə mə kitaha səreirei mə nəfe noien ratukwatukw mə kitaha tsesi pen mhəfwaki, mətə Nənimwɪn Ikinan nəha in əpa raməgkiari m Kumwesən ia nəpɪn me tukutaha,

* **8:15:** 2Tim 1:7, Mak 14:36 * **8:16:** 2Kor 1:22 * **8:17:** Kal 4:5-7, Rev 21:7 * **8:18:** Rom 5:2, 2Kor 4:17 * **8:19:** Kol 3:4 * **8:20:** Jen 3:17-19 * **8:21:** 2Tes 3:13, 1Jon 3:2 * **8:23:** 2Kor 5:2-4, Kal 5:5 * **8:24:** 2Kor 5:7

mamasək ia nasəkien me ko kɪpkregi mhə. ²⁷ *Nənə Kumwesən sə ramətə pui reri nərmmama, in rukurən nətərigien səvəi Nənimwɪn Ikinan, ti nəri nə mə Nənimwɪn nəha raməgkiari m Kumwesən ti nərmmama me səvənhi, mamesi pen nəkwai Kumwesən.

Nari riti riwən truvehi raka kitaha ia nokeikeien səvəi Iesu Kristo

²⁸ *Kitaha səukurən mə narimnari me pam səməme kamhəuvehe, Kumwesən ramo kamhəuvehe mə tuho nəri amasan m nərmmama hokeikei in, səməme in rɪnəkwein ia nɪrəha mesi pen nətərigien səvənhi. ²⁹ *Iakani iamɪnha irə ti nəri nə mə nərmmama səməme Kumwesən ruvəukurən raka irəha fwe tui anan, in rəmri əpə irəha mə irəha tuhəuvehe mhəmwhen ia Tini. Kumwesən ro iamɪnha irə mə Tini truvehe mo nəmritaik ia piəvni me həpik. ³⁰ Nənə səməme in rəmri əpə irəha, in rəkwein irəha. Nənə səməme in rəkwein irəha, in rini mə irəha hatukwatukw ia nənimen. Nənə səməme in rini mə irəha hatukwatukw ia nənimen, in ruvehi utə irəha həuvehi nasorɪie.

³¹ *Ro pen kitaha tsəfni ia narimnari me i? Kumwesən ramarə tukutaha, nənə iərmama riti riwən riskai məpi raka sə trəmwəki kitaha.

³² *In rɪpkhekɪr mhə ti Tini atukwatukw mə tremhə tukutaha pam, mətə in rɪnəsəni a irə. Nənə in rɪməuvei pehe Tini m kitaha, nənə in trɪpkəkwtəmhiri əknekɪn mhə mwi narimnari me nepwɪn mwi səvənhi, in truvei pehe a m kitaha. ³³ *Kitaha nərmmama me i Kumwesən rɪmərɪfi kitaha mə səvənhi, iərmama riti riwən rukurən nɪnɪien nəgkiariien me nepwɪn ia kitaha mə kitaha səno noien ərəha, ti nəri nə mə Kumwesən əpa in ruvəni raka mə kitaha satukwatukw ia nənimen. ³⁴ *Iərmama riti riwən rukurən nɪnɪien mə kitaha səno noien ərəha tsaməkeikei mhəm hə tukwe. Iesu Kristo trɪpkɪni mhə iamɪnha irə, kwa in remhə tukutaha, nənə kurirə irə Kumwesən ro in rətui mwi ia nemhəien səvənhi. Nənə təkwtəkwni Kristo in fwe ia nɪkare Kumwesən mwatuk, raməgkiari tukwɪni səkɪtaha m Kumwesən. ³⁵ Nənə iərmama riti riwən rukurən nuvehi rakaian kitaha ti nokeikeien səvəi Kristo. Nəri auər a mə sərəgi nəmɪsəien, uə sarə ia nəpɪn əknekɪn, uə nərmmama hometə kitaha, uə nukumhə rahi, uə nautə səkɪtaha riwən, uə ipaka semhə, uə nərmmama housi əpune kitaha, mətə narimnari me i ko həpkuvehi raka mhə kitaha ti nokeikeien səvənhi. ³⁶ *Rəmwhen ia nəgkiariien i kɪmərɪai pen ia Nəkukuə Ikinan rani mə,

“Ti nəghɪm, Kumwesən, kamousi əpune kɪmaha ia nəpɪn me pam.

Kamətə kɪmaha iahəmwhen ia sipsip me səməme tukousi əpune irəha.”

³⁷ *Nɪpərɪhienien, ia narimnari me pam nəha Kristo sə rokeikei pɪk kitaha ramo kitaha saməskai mhəpi raka. ³⁸ Iou iakukurən amasan mə nemhəien uə nɪmɪruien, uə nagelo me uə nəremhə me, uə narimnari me səməme haməuvehe nəha təkwtəkwni uə narimnari me səməme tuhəpkuvehe, uə nɪskaiien me, ³⁹ uə narimnari me fwe irənhə uə narimnari me fwe inhəripw Imwei Nəkur Həuvamhə, uə narimnari me səməme Kumwesən rɪno kamharə ia neiai mɪne tɪprənə, ko irəha pam həpkuvehi raka mhə kitaha ti nokeikeien sə Kumwesən ramo m kitaha ti nəri nə mə səməuvehe mho kuatia kitaha Iesu Kristo Iərimənu səkɪtaha.

* 8:27: Sam 139:1, 1Kor 4:5 * 8:28: Efes 1:11 * 8:29: Kol 1:18, Hip 1:6 * 8:31: Sam 118:6 * 8:32: Jon 3:16 * 8:33: Aes 50:8 * 8:34: Sam 110:1, Wok Me 7:55-56, 1Jon 2:1 * 8:36: 2Kor 4:11 * 8:37: Jon 16:33

9

Noien sə Kumwesən rarfi nərmama me səvənhi irə

¹ Iakani pərhien ia nəmri Kristo iapkeikuə mhə. Iakamregi Nənimwin Ikinan fwe ia rerik mə nəgkiariien i iakamini ro nīpərhienien. ² Rerik rərkwəpir məmisə pik ia nəpin me pam ³*ti səiou me nərmama me nəkur Isrel, ti nəri nə mə irəha həpkini mhə nīpərhienien ia Iesu Kristo. Irəha həmwhen ia piak me ti nəri nə mə ia nīpwramaha kimaha kwənəkwus kuatia. Trini minuə ko Kumwesən ruvehi raka iou ia rəgi Kristo, mo sutak minraha həuvehe mho kuatia irəha min, mətə iou rerik ragien a mə tuko iamīnha irə ia nirak. ⁴*Nəkur Isrel me nəha, Kumwesən rinəkwein irəha mə nīpwnətīn me, mo pui pen nasorien səvənhi minraha, muvei pen nəgkiariien me səvənhi sə rinərihi tərini əknekin irəha, nənə muvei pen Loa səvənhi minraha, mine nəfwakiien fwe ia nimwə tapolen, mine promes me səvənhi. ⁵*Kaha kupwən me səvənraha irəha nəha Epraham, Aesak, mine Jekop. Nənə ia nīpwrən Kristo ruku pen ia kwənəkwus səvənraha. In Kumwesən sə rasori ia narimnari me pam. Pwəh nəgnəginiiien revən tukwe in ia nuk nuk me. Ouəh, pwəh ro iamīnhi.

⁶*Nīpərhiienien nəkur Isrel me həpik həpkini mhə nīpərhiienien ia Iesu Kristo, mətə ia noien nəha ripko mhə mə nəgkiariien səvəi Kumwesən ruvəmwei. Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə nərmama me nəha ia kwənəkwus səvəi Isrel ripko mhə irəha pam nəha Isrel pərhien. ⁷*Nənə nərmama me nəha ia kwənəkwus səvəi Epraham, ripko mhə irəha pam nəha nīpwnətī Epraham me. Mətə Kumwesən riməni pen ti Epraham i mə, “Kwənəkwus me səim tuhəuku pen ia Aesak.” ⁸*Nīpwrāi nəgkiariien nəha in i mə nəkwərəkəwərha me səməme hətui pehe ia nəgse nīpwrāi iərmama ripko mhə irəha nəha nīpwnətī Kumwesən me, mətə nəkwərəkəwərha me səməme hətui pehe ia nəgse promes səvəi Kumwesən kaməvsini irəha mə kwənəkwus me səvəi Epraham. ⁹*Ro iamīnha irə ti nəri nə mə in i nəfe Kumwesən riməni: “Ia nəpin atukwatukw nəha takrərig pehe mwi irə nənə Sera rinərəhi raka nərīm riti iərman.”

¹⁰*Mətə ripko mhə in əpa nəha. Takəgkiari mwi ia Repeka. In rərəhi mwirmwir Jekop mine Isau. Tata səvənrau nə Aesak, kaha kupwən səkimaha. ¹¹⁻¹²*Mətə nəpin mwirmwir mi nəha krouəpwəh ihi nətuiien, nənə rouəpwəh ihi noien nari riti ramasan uə rərəha, Kumwesən ruvəni pen raka ti Repeka i mə, “Nərīm sə rasori tro tukwini nari m nərīm sə rouihi.” Nənə nəgkiariien nəha ramahatən amasan mə Kumwesən rarfi nərmama mamesi pen a nətərigien səvənhi maməkwein irəha, mətə ripko mhə ti noien me irəha kamho. ¹³*Rəmwhen ia nəgkiariien i kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan rani mə, “Jekop iakokeikei, mətə Isau iakəmwəki.”

¹⁴ Ro pen kitaha tsəfni irə? Tsəni mə noien səvəi Kumwesən ripkatukwatukw mhə? Rekəm! Kitaha ko səpkini mhə iamīnha irə. ¹⁵ Mətə fwe kupwən Kumwesən rəgkiari m Moses, mini mə, “Trini minuə iakokeikei mə takapi iərmama riti, takapi in, trini minuə iakokeikei mə tako ramasan m iərmama riti, nənə tako ramasan min.”

* 9:3: Eks 32:32 * 9:4: Eks 4:22, Dut 7:6, 14:1-2 * 9:5: Mat 1:1-16, Jon 1:1, Rom 1:25

* 9:6: Nam 23:19, Rom 2:28 * 9:7: Jen 21:12 * 9:8: Kal 4:23 * 9:9: Jen 18:14 * 9:10:

Jen 25:21 * 9:11-12: Jen 25:23 * 9:13: Mal 1:2-3

16 *Ro pen sətōni mə noien sə Kumwesən rarfi iərmama irə rəpwəh nesi penien nokeikeien uə niseseien səvəi iərmama, mətə ramesi pen a napiien səvəi Kumwesən. 17 *Ia Nəkukuə Ikinan, Kumwesən rini pen ti Fero, kig səvəi nəkur Ijip mə,

“Takiməuvehi utə ik ti nari kuatia a,

mə nərmama tuhətōni niskaiien səiou ia niram, nənə mhəni irapw nəghik ia tənəmtənə me pam.”

18 *Ro pen sətōni mə Kumwesən ramesi pen a nətərigien səvənhi. Trini minuə rokeikei mə trapi iərmama riti, in trapi. Trini minuə rokeikei mə tro iərmama riti kənpəwə ruvehe miskai, in tro kənpəwə ruvehe miskai.

19 Mətə kimiaha riti trini pehe tukw iou i mə: “Mə ro iamīnhi irə, rəfo Kumwesən rani ihi mə noien səkitaha rərəha? Iərmama riti riwən ko rinise nəkwān.” 20 *Mətə ik sin i? Ik iərmama a. Rəfo ikaməkwag raka ia nəgkariien səvəi Kumwesən iamīnhi? Rerim trirhi ro tekinari kīno ia nise tiprənə rəpwu muvehe miskai. Ko rini pen ti iərmama rino mə, “Ikinəfo mo iou iamīnhi irə?” Rəkəm! 21 *Iərmama sə ramo tekinari me ia nise tiprənə iamīnhi, in rasori ia nise tiprənə, mukuron nuvehien nise tiprənə riti mo tekinari kəru irə, riti səvəi nəpīn amasan, nənə riti mwi səvəi wok auər a me.

22 Mətə Kumwesən in mwi rino rəmwhen ia iərmama sə ramo tekinari ia nise tiprənə. In rino nərmama nepwīn mə trouraha irəha. Nənə ia nəpīn me in ramo nətərigien səvənhi raməpwəmwis mameitēnhi nəpīn trərpwīn noien ərəha me səvənraha mə nərmama tuhətōni niemaha səvənhi. 23 *In tro iamīnha irə mo nərmama hətōni nasorijen səvənhi rasori pik anan, in truvei pen m nərmama me i rinapi irəha, səməme in riməkupwən məpnəpənə ia nirəha mə tuhəuvehi nasorijen.

24 Takaməgkiari ia kitaha i nərmama səməme in rinəkwein ia kitaha, rīpko mhə nəkur Isrel əpa mətə nərmama mwi rīpko mhə irəha nəkur Isrel.

25 Rəmwhen ia nəgkariien sə Kumwesən riməni ia nəkukuə səvəi Profet Hosea, rani mə,

“Nərmama me i rīpko mhə irəha nərmama me səiou, takəkwein irəha mə, ‘Səiou me nərmama.’

Nənə nərmama me i iakinəpwəh nokeikeien irəha fwe kupwən, takəkwein irəha mə, ‘Nərmama keikei me səiou.’ ”^a

26 Nənə rani mwi mə:

“Ia kwopun atukwatukw nəha kiməni pen ti nirəha i mə,

‘Rīpko mhə kimiaha nərmama me səiou,’

tukəkwein irəha mə, ‘Kumwesən sə ramiru nīpwənətīn me nə kimiaha.’ ”

27 Nənə Profet Aesea rəgkiari ia nəkur Isrel ia nəgkariien i rani mə, “Nəri auər a mə nəkur Isrel tuhəpik rəmwhen ia nīpəkīr ia nīkare təsi, mətə tukuvehimīru a kwənkwan nepwīn,

28 ti nəri nə mə Iərimənu tro pam akwauakw a nəfe nəghin riməni mə tro ia təkure tiprənə i.”

29 Nənə rəmwhen ia nəgkariien i Profet Aesea riməni fwe kupwən mə: “Iərimənu sə rauvehi niskaiien me pam riməuvehimīru kitaha me nepwīn nəkur Isrel.

Mə in rinapko mhə iamīnhi,

* 9:16: Efes 2:8 * 9:17: Eks 9:16 * 9:18: Eks 4:21, 9:12, Eks 14:4 * 9:20: Aes 29:16, 45:9

* 9:21: Jer 18:6 * 9:23: Rom 8:29, Efes 1:3-12 ^a 9:25: Uə “Pran i kəpwəh nokeikeien in fwe kupwən, takəkwein in mə, ‘Pran keikei səiou.’ ” Hos 1:6; 2:23

ko kitaha sɛmwɛn ia nɛkur Sotom
kitaha sɛuvɛvɛhe raka mhɛnɛmwɛn ia nɛkur Komora.”

Nɛkur Isrel me hɛpik hɛpkini mhɛ nɛpɛrhienien ia Iesu Kristo

³⁰ *Ro pen kitaha tsɛfni irɛ? Nɛrmama rɛpko mhɛ irɛha nɛkur Isrel hɛpkousari mhɛ mɛ tuhatukwatukw ia nɛmri Kumwɛsɛn, mɛtɛ ti nɛri nɛ mɛ irɛha hɛni nɛpɛrhienien ia Iesu Kristo nɛnɛ Kumwɛsɛn ro irɛha hatukwatukw ia nɛnimen. ³¹ *Mɛtɛ nɛkur Isrel housari pik ia suatuk sɛvɛi nesi penien Loa mɛ irɛha tuhatukwatukw ia nɛmri Kumwɛsɛn, mɛtɛ irɛha hɛpwɛh natukwatukwien. ³² *Ti nɛfe? Ti nɛri nɛ mɛ irɛha kamhousari pik mɛ tuhatukwatukw ia nɛmri Kumwɛsɛn ia noien me sɛvɛnraha, mɛtɛ hɛpkesi pen mhɛ suatuk sɛvɛi nahatɛtɛien. Irɛha hɛnapɛti raka ia kɛruɛterei sɛ nɛrmama kamhɛpɛti irɛ. ³³ *Rɛmwɛn ia nɛgkiariien i kimɛrai pen ia Nɛkukuɛ Ikinan rani mɛ, “Hɛtoni ro! Iakamɛmri kɛruɛterei riti fwe Saeon sɛ nɛrmama tuhɛpɛti irɛ,
kɛpwier sɛ tro irɛha hɛmwei,
nɛnɛ iɛrmama sɛ rani nɛpɛrhienien irɛ, in tɛpikauris mhɛ.”

10

¹ Piak me, ia rerik iakokeikei pik mɛ Kumwɛsɛn truvehimiru nɛkur Isrel, nɛnɛ ia nɛpin me pam iakamɛfwaki tukwe. ² Iakɛsɛni mɛ pɛrhien irɛha kamhɛgien pik ti Kumwɛsɛn, mɛtɛ noien sɛvɛnraha rɛpkesi pen mhɛ nukurɛnien. ³ Iakani iamɛnhi irɛ ti nɛri nɛ mɛ irɛha hɛpkukurɛn amasan mhɛ mɛ tuhɛfo mhɛvɛvɛhe mhatukwatukw ia nɛmri Kumwɛsɛn. Nɛnɛ suatuk sɛvɛi natukwatukwien Kumwɛsɛn rɛnɛmri, in i nahatɛtɛien ia Iesu Kristo, irɛha hɛpkɛisiai mhɛ irɛ, mɛtɛ irɛha kamhousari mɛ tuhɛmri atukw sɛvɛnraha riti, in i nesi penien Loa. ⁴ *Mɛtɛ Kristo in rɛno sampam ia noien sɛvɛi nesi penien Loa mɛ nɛrmama me pam sɛmɛme kamhɛni nɛpɛrhienien irɛ hɛukurɛn nuveheien mhatukwatukw ia nɛmri Kumwɛsɛn.

⁵ *Moses ramɛgkiari ia natukwatukwien sɛ raku pen ti Loa ia nɛgkiariien i sɛ in rɛmɛrai mɛ, “Iɛrmama sɛ ramo nɛgkiariien me sɛvɛi Loa, in truvehi nɛmruien ia nɛgkiariien me nɛha.” ⁶ *Mɛtɛ natukwatukwien sɛ raku pen ti nahatɛtɛien rani mɛ, “Rerimɛiaha tɛpwɛh nɛrhien nɛgkiariien i mɛ, ‘Sin tɛvɛn fwe irɛnhɛ ia neiai’ ” muvehi Kristo meiwaiu pehe? ⁷ “uɛ ‘Sin tɛvɛn fwe inhɛrɛpw ia nɛpɛg sɛ rameiwaiu nukunen riwɛn’ ” muvehi raka Kristo ia reri nɛkur hɛuvamhɛ muvehi mutɛ pehe? ⁸ Natukwatukwien sɛ raku pen ti nahatɛtɛien rɛpkini mhɛ iamɛnha irɛ, mɛtɛ rani mɛ, “Nɛgkiariien nɛha ipaka tukw ik. In fwe ia tɛrhum mɛne ia rerim.” In i nɛgkiariien i sɛvɛi nahatɛtɛien kimaha iahamɛvisau irapw i. ⁹ Trini mɛnuɛ ikini irapw ia tɛrhum mɛ “Iesu in Iɛrimɛnu,” nɛnɛ mini nɛpɛrhienien irɛ fwe imwɛ ia rerim mɛ Kumwɛsɛn rɛno in rɛtui mwi ia nemhɛien sɛvɛnhi, nɛnɛ Kumwɛsɛn truvehimiru ik. ¹⁰ Nɛpin iɛrmama riti ruvehi Iesu ia rerim mini nɛpɛrhienien irɛ, Kumwɛsɛn trini irapw in mɛ in ratukwatukw ia nɛnimen. Nɛnɛ in truvehimiru mwi iɛrmama sɛ rani irapw ia tɛrhun mɛ Iesu in Iɛrimɛnu sɛvɛnhi. ¹¹ *Rɛmwɛn ia Nɛkukuɛ Ikinan rani mɛ, “Nɛrmama me pam sɛmɛme kamhɛni

* 9:30: Rom 10:20 * 9:31: Rom 10:2-3 * 9:32: Aes 8:14 * 9:33: 1Tes 2:6, Rom 10:11

* 10:4: Mat 5:17, Jon 3:18 * 10:5: Rom 7:10, Kal 3:12 * 10:6: Dut 30:12-14 * 10:11:

nipərhiendien ia iərmama nəha, irəha tuhəpkauris mhə.”¹² *Nəgkiariien nəha səvəi nərmama pam nəri auər a mə ik iəmə Isrel uə rīpko mhə ik iəmə Isrel. Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə Iərimənu kuation a i ramərimənu ia nərmama me pam, maməriari pen ia namasanien səvənhi m nərmama səməme kamhəkwein in.¹³ *Rəmwən ia nəgkiariien i Nəkukuə Ikinan rani mə,

“Nərmama me pam səməme kamhəkwein ia nəghi Iərimənu,
in truvehimiru irəha.”

¹⁴ Mətə nərmama tuhəfo mhəkwein ia Iərimənu trini minuə həpkini mhə nipərhiendien irə? Nənə tuhəfo mhəni nipərhiendien irə trini minuə həpwəh niregiien nəvisaiuen sə raməgkiari irə? Nənə tuhəfo mhəregi trini minuə iərmama riti səvəi nəvisaiuen riwən? ¹⁵ *Nənə nərmama tuhəfo mhəvisau trini minuə Kumwesən rəpwəh nəhi penien irəha? Rəmwən ia nəgkiariien i kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan rani mə,
“Ramasan pik anan nəpīn nərmama kamhəuvehe
mə tuhəvisau nəgkiariien amasan!”

¹⁶ *Mətə rīpko mhə nəkur Isrel me pam həməni nipərhiendien ia nəgkiariien amasan nəha. Rəmwən ia nəgkiariien səvəi Profet Aesea rani mə, “Iərimənu, nərmama houihi a həni nipərhiendien ia nəgkiariien səkimaha.” ¹⁷ *Ro pen nahatətəien raku pen ia nəri kamregi, nənə nəri kamregi raku pen ia nəgkiariien sə kaməvisau ia Kristo. ¹⁸ Mətə iakaməres mə nəkur Isrel həuvəregi raka nəgkiariien nəha uə rekəm? Ouəh, həuvəregi. Rəmwən ia Nəkukuə Ikinan rani mə,
“Nərmama me pam həuvəregi raka rerīnraha,
nəgkiariien me səvənraha həuvəvən mhəneste tənəmtənə me pam.”

¹⁹ Nənə iakaməres nəresien riti mwi mə nəkur Isrel həuvəukurən raka uə rekəm? Ouəh, həuvəukurən. Moses rīməkupwən mini irapw nəgkiariien i səvəi Kumwesən mə,

“Iou tako ramasan m nərmama nepwīn ia tənə əpə iti,
kimiaha tihətoni mhəmwəki irəha.

Tako ramasan m nərmama nepwīn hərəirei nari,
kimiaha tihətoni niemaha rəpi kimiaha.”

²⁰ Nənə Profet Aesea rini amasan mwi nəgkiariien səvəi Kumwesən mə,
“Nərmama səməme həpwəh nətuiien iou, hənətoni iou.

Iakino pui pen iou m nərmama səməme həpwəh nəresien iou.”

²¹ Mətə ia nəkur Isrel Kumwesən rani mə,

“Ia nəpīn mə pam iakavi atukw rəgik mə takasitu ia nərmama me i
səməme kamhərui nəkwak, mamhəni ərəha iou.”

11

Nəkur Isrel kwənkwān nepwīn nəha ikīn Kumwesən rīmərifi irəha

¹ *Ro iamīnhi irə iakaməres mə pərhiēn Kumwesən rīməuvei pen təkutan m nərmama me səvənhi? Rekəm! Hətoni ro iou. Iou iəmə Isrel. Iou iakuku pen ia kwənəkwus səvəi Epraham mine kwənəkwus səvəi Penjamin. ² Kumwesən rīnəpwəh nuvei penien təkutan m nərmama me səvənhi səməme in ruvəukurən raka irəha fwe tui anan. Hiəukurən uə rekəm nəfe Nəkukuə Ikinan rani ia Profet Elaeja ia nəpīn nəha raməgkiari m Kumwesən ti noien ərəha me səməme nəkur Isrel kamho? ³ *In rini mə,

* 10:12: Wok Me 15:9 * 10:13: Joel 2:32 * 10:15: Aes 52:7 * 10:16: Aes 53:1, Jon 12:38

* 10:17: Jon 17:20 * 11:1: 1Saml 12:22, Sam 94:14, Fil 3:5 * 11:3: 2King 19:10,14

“Iarimānu, irāha hənousi əpune profet me səim,
mhoui testesi nifatə me səim.

Iou əpa iakamarə,

nənə irāha haməmwur mwi mə tuhousi əpune iou.”

4 *Mətə Kumwesən rīmāni pen nəfe ti Profet Elaeja? In rīmāni mə,

“Iakaməkwətəmhiri əknekin nərman me sefen taosen irāha nərmana me səiou.

Irāha həpkinimwi mhə nukurhunraha mhəsiai kumwesən eikuə i Paal.”

5 *Nənə rəmwhen a mwi ipwet mine nəkur Isrel kwənkwan nepwin nəha ikin səməme Kumwesən rīmərifi irāha ia namasanien səvənhi. 6 *In rīmərifi irāha ia namasanien səvənhi, mətə rīpko mhə mə rīrfi irāha ti noien me səməme irāha kamho. Trini minuə rīrfi irāha ti noien me səməme irāha kamho, nənə namasanien sə trəriari irə minraha riwən rəmwhen mə raməraku irāha ti wok səvənraha.

7 *Ro pen, rəfo? Nəri nəha nəkur Isrel kamhətui, irāha həpwəh nətoniien. Mətə nərmana səməme Kumwesən rīmərifi irāha, irāha hətōni mhəuvehi. Səməme nəha nepwin səməme həpwəh nətoniien, Kumwesən ro irāha kənkəpwənraha ruvehe mīskai. 8 Rəmwhen ia nəgkiariien i kimərari pen ia Nəkukuə Ikinan rani mə,

“Kumwesən ro nətərigien səvənraha rapri meste pehe ipwet,
irāha ko həpkətōni mhə mwi nari riti ia nənimenraha,
mhəpwəh mwi niregiien nari riti ia nəkwəreginraha.”

9 *Nənə Kig Tevit rani mə,

“Pwəh tepol sə irāha kamhani nari irə ruvehe mo kwənkru sə trōusi tərini irāha

mine net sə tuhəvsausini pen irāha irə.

Pwəh ruvehe mo nəri sə tro irāha həmwei,

mine nəri sə tro irāha həuvehi nərpwinien ti noien ərəha me səvənraha.

10 Pwəh nənimenraha rīfwə həpwəh mwi nətoniien nari.

Pwəh irāha hərəgi rərəha ia nəpīn me rəmwhen ia iərmama ramikou ti təkutan.”

Rigi nei Kumwesən rīrīpīn pen ia nīpwren

11 *Ro pen iakaməres mə nəkur Isrel hənəpəti mhəmwei ko həpkərer mhə mwi? Rekəm, irāha həkurən nərerien mwi. Mətə ti nəri nə mə irāha ho noien ərəha, Kumwesən rauvehimīru nərmana me rīpko mhə irāha nəkur Isrel mə tro nəkur Isrel rerinraha revən ia namasanien nəha mə tuhəuvehi səvənraha. 12 Noien ərəha sə nəkur Isrel həno ro namasanien revən ia tənəmtənə me. Nīmweiiien səvənraha ro namasanien revən ti nərmana rīpko mhə irāha nəkur Isrel. Mə ro iamīnhi irə tukəfo nəpīn nəkur Isrel me pam tuhərərig mwi ti Kumwesən? Kumwesən tro minraha namasanien rasori mwi.

13 Təkwtəkwiuni iakaməgkiari m kimiaha nərmana rīpko mhə kimiaha nəkur Isrel. Iou aposol səvəi nərmana rīpko mhə irāha nəkur Isrel, ro pen iakəgnəgini wok i sə Kumwesən rīməuvei pehe miou. 14 Iakamo iamīnhi irə mə tako iou me nepwin nəkur Isrel rerinraha revən ia namasanien i kamo m kimiaha nənə mhokeikei mə tuhəuvehi səvənraha, nənə ia noien nəha takuvehimīru irāha nepwin. 15 Mə noien i Kumwesən rino mərarki nəkur Isrel ro nərmana ia tənəmtənə me həuvehe mho in me

* 11:4: 1King 19:18 * 11:5: Rom 9:27 * 11:6: Kal 3:18 * 11:7: Rom 9:31 * 11:9:

Sam 35:8 * 11:11: Wok Me 13:46, Rom 10:19

nepwîn, tukəfo nəpîn in ripeci pehe mwi nəkur Isrel? Noien nəha trukua noien i nərmama tuhətui mwi ia nəmħəien. ¹⁶ *Trîni minuə nərmama həmri kəren nikare bred səvəi nəveginien vi mə səvəi Kumwesən, nənə bred pəpwîə səvəi Kumwesən. Nənə ia nəgkiariien səvəi nei, trîni minuə nukune nei səvəi Kumwesən, rəgrəgin me mwi səvəi Kumwesən.^a

¹⁷ *Mətə kətəftefi raka rəgrəgi nei nəha nepwîn, nənə kuvehi kimiaha, kimiaha rəgrəgi nei olif sə rəprmin, krîpin pen kimiaha ia təmwhekinraha mə tihəuvehi pəri namasanien səvəi nukune olif nəha. ¹⁸ *Nənə ro iamînhi irə rərəha mə kimiaha hiaməfiutə ia kimiaha mamhətə ərəha rəgrəgi olif nəha. Mə hiaməfiutə ia kimiaha iamînhi, rerimiahā tramrhi mə nukune nei raməkwməni kimiaha, mətə rîpko mhə kimiaha rəgrəgi nei tihəkwməni nukune nei. ¹⁹ Rosi kimiaha riti trəfiutə in mə, “Kinətəftefi raka rigi nei me nepwîn kuvehi iou krîpin iou ia təmwhekinraha.” ²⁰ *Nîpərhienien kinətəftefi raka irəha, ti nəri nə mə irəha həpwəh nahatətəien ia Kumwesən, mətə ik ikamərer ia təmwhekinraha ti nəri nə mə iakamahatətə irə. Ro iamînhi irə tikəpwəh nəfiutəien ik, mətə tikaməkeikei mehekîr. ²¹ Trîni minuə Kumwesən rinətəftefi raka rəgrəgi nei atukwatukw ti nəri nə mə hənəpwəh nahatətəien, in trətəfi raka mwi ik mə ik ikəpwəh nahatətəien.

²² *Ro pen sətəni mə Kumwesən rukurən noien ramasan m nərmama, mətə rukurən noien mwi rəknekin mînraha. In ramo rəknekin m nərmama səməme haməmwei raka, mətə in ramo ramasan tukumiahā. Nənə trîni minuə kimiaha hiamesi pen noien amasan səvənhi, in trîripîn mamə ramasan tukumiahā. Mətə trîni minuə kimiaha hiəpwəh noien iamînha irə, nənə in trətəfi raka mwi kimiaha. ²³ Nənə trîni minuə nəkur Isrel hərərig pehe mwi mhəni nîpərhienien ia Iesu Kristo, nənə Kumwesən trîripîn mwi irəha ia nukunen, ti nəri nə mə in rauvehi nîskaiien ti noien iamînha irə. ²⁴ Nîpwrai nəgkiariien i mə kimiaha nərmama rîpko mhə kimiaha nəkur Isrel hiəmwhen ia rigi nei əprmin i olif sə Kumwesən rinərai raka, nənə mîripîn pen ia nei nəha olif fwe ia nəmħien səvənhi. Noien nəha rîpko mhə noien atukwatukw riti səvəi nei ti nuvehiien rigi nei əpə riti mîripîn pen ia nei əpə riti. Mətə nəkur Isrel həmwhen ia rigi nei nəha olif fwe ia nəmħien. Nənə təkwtəkwmuni rîməru mə Kumwesən trîripîn mwi irəha ia nukunenraha atukwatukw.

Kumwesən truvehimîru nəkur Isrel me pam

²⁵ *Piak me, nəgkiariien pərhien riti Kumwesən rinərkwafə i fwe kupwən iakəkeikei mə kimiaha tihəukurən, ti nəri nə mə rərəha kimiaha hiaməfiutə ia kimiaha mə hiəukurən nari. Kumwesən rino nəkur Isrel me nepwîn kənkəpwənrāha ruvehe mîskai, mətə noien nəha trəpwəh nəmakien ia nəpîn me. Nərmama me rîpko mhə irəha nəkur Isrel səməme tuhəuvehe ti Kumwesən tuhaməkeikei mhəuvehe pam, nənə, noien nəha ramo nəkur Isrel kənkəpwənrāha rîskai tro sampam. ²⁶ *Nənə kurirə irə, Kumwesən truvehimîru pam nəkur Isrel. Rəmwhen ia nəgkiariien i kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan rani mə, “Iərmama sə truvehimîru nərmama truku pen fwe Saeon.

* **11:16:** Nam 15:17-21, Esik 44:30 ^a **11:16:** Nəgkiariien i, nîpwran mə trîni minuə Epraham mîne kaha kupwən me səvəi nəkur Isrel irəha nərmama me səvəi Kumwesən, nənə nərmama ia kwənəkws səvənraha irəha mwi nərmama me səvəi Kumwesən. * **11:17:** Efes 2:11-19

* **11:18:** Jon 4:22 * **11:20:** Rom 12:16 * **11:22:** Jon 15:2,4, Hip 3:14 * **11:25:** Rom 12:16, Luk 21:24, Jon 10:16 * **11:26:** Mat 23:39, Sam 14:7

In truvehi raka noien ərəha səvəi kwənəkwus me səvəi Jekop.”

27 “Nənə in i promes səiou tako minraha

ia nəpən nəha takuvehi raka noien ərəha me səvənraha.”

28 Nəkur Isrel hənəpwəh nəgkiariien amasan səvəi Iesu Kristo, nənə ro iamīnhi irə irəha həmwhen ia nərmama kamhəmwəki Kumwesən. Nəri nəha ro iamīnhi irə trasitu ia kimiaha nərmama riṗko mhə kimiaha nəkur Isrel. Mətə ti nəri nə mə Kumwesən rimərfi kaha kupwən me səvənraha, ro pen in ramokeikei ihi irəha. 29 Ro iamīnhi irə ti nəri nə mə nəpən Kumwesən ruvərfi raka nərmama, məriari auər a narimnari me minraha, ko riṗkərari mhə mwi ia nətəriḡien səvənhi. 30 Kimiaha i nərmama riṗko mhə kimiaha nəkur Isrel fwe kupwən hiamərui nəkwai Kumwesən, mətə təkwtəkwuni Kumwesən rapi kimiaha ti nəri nə mə nəkur Isrel hənərui nəkwən. 31 Ia noien a mwi nəha, ti nəri nə mə Kumwesən rinapi kimiaha ipwet mine nənə nəkur Isrel kamhərui nəkwai Kumwesən, ro pen Kumwesən trapi mwi irəha. 32 *Nərmama me pam kamhərui nəkwai Kumwesən. Rəmwhen mə Kumwesən rərihi irəha kamharə ia kalapus. In ro iamīnha irə mə in rukurən napiien irəha pam.

Nəgkiariien sampam kəgnəḡini Kumwesən irə

33 Hətoni ro, nautə mine nukurənien mine nətəriḡien səvəi Kumwesən harəmwhenimw pik!

Samətui nəkiriien me səvənhi mine suatuk me səvənhi ko səpkətə pam mhə!

34 * “Sin rukurən nətə puīen nətəriḡien səvəi Kumwesən, uə sin rukurən nəvəhəḡien min?”

35 “Uə sin ruvəuvei pen raka nari riti min ia nəpən riti mə Kumwesən traməkeikei mərṗwīn pen min?” Iərmama riti riwən!

36 * Ro iamīnhi irə ti nəri nə mə Kumwesən rino narimnari me pam, nənə narimnari me pam kamharə ti nəri nə mə niskaiien səvənhi raməkwtəmhiri irəha, narimnari me pam in rino mə səvənhi.

Pwəh nəgnəḡiniien revən tukwe in ia nuk nuk me. Ouəh, pwəh ro iamīnhi.

12

Pwəh səuvei pen nimiruien səkitaha m Kumwesən

1 *Piak me, ti nəri nə mə Kumwesən rino narimnari me i ia napiien səvənhi ro pen iakaməres skai m kimiaha mə tihaməkeikei mhəuvei pen nṗwramiaha me min rəmwhen ia nari riti sə ramiru mo ikinan i kauvei pen m Kumwesən ia təkure nifatə rerin raməḡien tukwe. In i suatuk atukwatukw sə tihəfwaki m Kumwesən irə. 2 *Tihəpwəh nuvehiien noien səvəi nərmama ia tiprənə i, mətə pwəh Kumwesən ro nətəriḡien səkimiaha ruvehe mərməvi hiəsehu ro ia noien akuas səkimiaha. Mə hio iamīnha irə hiəukurən nəkiriien noien me, mhətoni mə sə pəku nəha nəkwai Kumwesən, noien sə ramasan, rerin rəḡien tukwe, matukwatukw pam.

3 *Nənə ti nəri nə mə Kumwesən rasitu ia nirak ia namasanien səvənhi, iou iakani pehe tukumiaha pam mə rerimīaha trəpwəh nṗrhiien mə kimiaha iərmama riti. Kimiaha tihaməkeikei mhəuvehi irəṗw nətəriḡien

* 11:32: Kal 3:22, 1Tim 2:4 * 11:34: Aes 40:13, 1Kor 2:16 * 11:36: 1Kor 8:6 * 12:1: Rom 6:11,13, 1Tes 2:5, Jon 4:24 * 12:2: Efes 4:23, Efes 5:10,17 * 12:3: 1Kor 12:11, Efes 4:7

səkimiāha, mhəkiri mā ik nāfe iārmama pwəh resi pen atukwatukw nahatətəien sə Kumwesən rīməuvei pehe mik rasori uə rouihi. ⁴*Nipwrai iārmama nipərpərin me həpik, nənə nipərpərin me nəha səvənraha wok səpəmsəpə. ⁵*Rəmwhen a mwi kitaha səpik, mətə kitaha səmwhen ia nipwrai iārmama kuatia, ti nəri nə mə kitaha səməuvehe mho kuatia kitaha Kristo. Kitaha kuatia kuatia saməripin pen ia kitaha me rəmwhen ia nipərpəri nipwrai iārmama, ⁶*mamhəuvehi niskaiien me səpəmsəpə resi pen namasanien sə Kumwesən rinəriari irə m kitaha. Ro iamnhi irə kitaha tsaməkeikei mhəuvehi niskaiien me nəha mhasitu ia kitaha me irə. Trini minuə iārmama riti rauvehi niskaiien ti nini irapwien nəgkiariien sə raku pen ti Kumwesən, pwəh in rini irapw nəgkiariien nəha mesi pen nahatətəien səvənhi. ⁷Trini minuə iārmama riti rauvehi niskaiien ti no tukwiniiien nari, pwəh in ro tukwini nari. Trini minuə iārmama riti rauvehi niskaiien ti nahatənien, pwəh in rahatən. ⁸*Trini minuə iārmama riti rauvehi niskaiien ti nuvehi utəien nətərigien səvəi iārmama, pwəh in ruvehi utə. Trini minuə iārmama riti rauvehi niskaiien ti nəriariien nautə, pwəh in rəriari rasori. Trini minuə iārmama riti rauvehi niskaiien ti niriien nakalasia me, pwəh in riri irəha misese tukwe. Trini minuə iārmama riti rauvehi niskaiien ti nasituien ia nərmama, pwəh in rasitu ia nirəha ia rerin agien.

Nokeikeiien

⁹*Pwəh nokeikeiien səkimiāha hiamokeikei nərmama irə ro nokeikeiien pərhien. Tihaməkeikei mhəmwəki noien sə rərəha, mhəkwtəmhiri əknekīn noien sə ramasan. ¹⁰*Tihaməkeikei mhokeikei kimiāha me rəmwhen mā kimiāha piəvmiāha me, mhəsiai kimiāha me. ¹¹*Tihaməkeikei mho wok səvəi Iərimənu səkita ha ia nəpin me pam rəmwhen ia napw rauək ia rerimiāha mhəpwəh nəpouien. ¹²*Rerimiāha traməkeikei magien ia nəpin me ti nəri nə mə hiaməmri pen əknekīn nətərigien səkimiāha ia Kumwesən. Trini minuə hiəuvehi nəmisəien, tihaməkeikei mho nətərigien səkimiāha rəpwəmwis, nənə mhəfwaki ia nəpin me. ¹³*Trini minuə nərmama nerpwin səvəi Kumwesən səvənraha narimnari riwən, tihaməkeikei masitu ia nirəha, mhətə amasan iəpwispwis me səməme kamhəuvehe imwəmiāha.

¹⁴*Tihəkwein amasan ia nərmama səməme kamhometə kimiāha. Tihəkwein amasan ia nirəha, mhəpwəh nəkwein ərəhaien ia nirəha. ¹⁵*Nəpin nərmama kamhagien, kimiāha mwi tihagien kimiāha minraha. Nənə nəpin nərmama rerinraha rəpou, kimiāha mwi tihəsək kimiāha minraha. ¹⁶*Ramasan mə hiamarə nətərigien səkimiāha truvehe mo kuatia. Tihəpwəh nəfiəutəien ia kimiāha, mətə tihəuvehi nətərigien sə reiwaiu. Rerimiāha trəpwəh nərhiien mə kimiāha hiəukurən pik nari.

¹⁷*Trini minuə iārmama riti ramo rərəha ia kimiāha, tihəpwəh nərpwinien noien səvənhi. Tihousari mə tiho noien sə nərmama pam tuhətoni mə ramasan. ¹⁸*Kimiāha tihousari mho narimnari me pam səməme hiəukurən noien mə tiharə ia nəmərinuien ia nəpin me kimiāha

* **12:4:** 1Kor 12:12 * **12:5:** 1Kor 12:27, Efes 4:25 * **12:6:** 1Kor 12:4-11, 1Tes 4:10-11
 * **12:8:** 2Kor 9:7 * **12:9:** 1Tim 1:5, 1Pit 1:22, Amos 5:15 * **12:10:** 2Tes 1:7, Fil 2:3 * **12:11:**
 Wok Me 18:25, Rev 3:15 * **12:12:** 1Tes 5:17 * **12:13:** Hip 13:2 * **12:14:** Mat 5:44, Wok Me
 7:60, 1Kor 4:12 * **12:15:** Sam 35:13 * **12:16:** Rom 15:5, 11:20, Prov 3:7, Aes 5:21 * **12:17:**
 1Tes 5:15 * **12:18:** Mak 9:50, Hip 12:14

nərmama pam. ¹⁹ *Nərmama keikei me, tihəpwəh nərpwɪnien noien ərəha səvəi iərmama riti, mətə tihəpwəh a pwəh Kumwesən ruvei pen niemaha səvəni min. Iakani iamɪnhi irə ti nəri nə mə kimərai pen nəgkiariien i ia Nəkukuə Ikinan rani mə, “Tou takərpwɪn noien ərəha səvəi nərmama, nɪpərhienien iou tako.” ²⁰ *Mətə tiho iamɪnhi irə:

“Trini minuə iərmama riti sə raməmwəki ik nukumhə rahi, tikaməkeikei məkwməni.

Trini minuə rəkwaqwa, tikaməkeikei mhəuvei pen nui min rənɪmwi. Ia noien nəha tiko in rauris pik anan.”

²¹ Tihəpwəh nəsenien noien ərəha mə truvehi irapw nɪskaiien səkimiaha, mətə ia noien amasan tihəuvehi irapw nɪskaiien səvəi noien ərəha.

13

Pwəh nərmama pam həsiai nərmama asori me səməme kamhərimənu

¹ *Pwəh nərmama pam həsiai nərmama asori me səməme kamhərimənu. Iakani iamɪnhi irə ti nəri nə mə nərimənuien ruku pen əpa ti Kumwesən, nənə, nərmama me pam səməme kamhərimənu Kumwesən rɪnəmri irəha. ² Ro iamɪnhi irə trini minuə iərmama riti rərui nəkwai nərmama kamhərimənu, in rɪnərui nəri sə Kumwesən rɪməuvehi utə. Nənə nərmama səməme kamho iamɪnha irə tukərpwɪn noien ərəha səvənraha. ³ *Nərmama səməme kamho noien amasan tuhəhekɪr nərmama kamhərimənu ti nəfe? Mətə nərmama səməme kamho noien ərəha irəha nəha tuhəkɪr. Ikokeikei mə tikəpwəh nehekɪrien ia iərmama sə ramərimənu? Tikaməkeikei mo noien amasan, nənə in trəgnəgini ik tukwe. ⁴ *Iakani iamɪnhi irə ti nəri nə mə iərmama sə ramərimənu in ramo tukwini nari m Kumwesən, mamə nari amasan ramasitu ia niram. Mətə trini minuə ikamo noien ərəha, tikaməkeikei mehekɪr ti nəri nə mə nɪskaiien sə in rauvehi ti nərpwɪnien noien ərəha ro nɪpərhienien. Iərmama sə ramərimənu in ramo tukwini nari m Kumwesən, mamərpwɪn noien ərəha me səvəi nərmama. Nənə noien nəha ramahatən pen niemaha səvəi Kumwesən. ⁵ Ro pen kimiaha tihaməkeikei mhəsiai nərmama səməme kamhərimənu. Tihəpko mhə ti nəri nə mə hiamhekɪr əpa niemaha səvəi Kumwesən, mətə tiho mwi ti nəri nə mə hiəukurən mə in noien atukwatukw. ⁶ Ro iamɪnhi irə kimiaha hiamərəku pen mwi takis me, ti nəri nə mə nərmama səməme kamhərimənu irəha nərmama kamho tukwini nari m Kumwesən mamho wok səvənhi. ⁷ *Kimiaha tihaməkeikei mhəuvei pen m nərmama me pam nəfe səvənraha. Iərmama sə rauvehi mane səvəi takis me səpəmsəpə, tihaməkeikei mhərəku pen takis me nəha min. Iərmama sə kamsiai, tihaməkeikei mhəsiai. Nənə iərmama sə kamo nəkwən, tihaməkeikei mho nəkwən.

Kitaha tsaməkeikei mhokeikei kitaha me

⁸ *Rɪpkamasan mhə mə tiho kaon m nərmama nepwɪn. Mətə nari riti nəha ikin sə rəmwhen ia kaon səkimiaha tihaməkeikei mho. In i kimiaha tihaməkeikei mhokeikei kimiaha me. Iakani iamɪnhi irə ti nəri nə mə iərmama sə raməkeikei pləvni in ramo narɪmnari me pam Loa səvəi Kumwesən rani. ⁹ Loa nəha rani mə, “Tikəpwəh nakresien pran səvəi

* **12:19:** Dut 32:35, Mat 5:39, Rom 13:4, 1Tes 1:6-7, Hip 10:30 * **12:20:** Prov 25:21-22, Mat

5:44 * **13:1:** Taet 3:1, Prov 8:15, Jon 19:11 * **13:3:** 1Tes 2:13-14, 1Tes 3:13 * **13:4:** Rom

12:19 * **13:7:** Mat 22:21 * **13:8:** Mat 22:39-40, Jem 2:8

iärməpə,” “Tikəpwəh nousi əpuneien iərmama,” “Tikəpwəh nakresien,” “Rerim trəpwəh nakresien narimnari səvəi iərmama riti,”* nənə Loa me nepwɪn mwi nəha ikɪn. Mətə nəgkiariien riti nəha in rəuiui pam irəha, rani mə, “Tikaməkeikei mokeikei piam rəmwhen ikokeikei atukw a ik.”
 10* Trini minuə iərmama riti rokeikei piəvni, ko ripko mhə nərəhəien min. Ro pen iərmama sə ramokeikei nərmama in ramo narimnari me pam Loa səvəi Kumwesən rani.

11* Kimiaha tihaməkeikei mho iamɪnha irə ti nəri nə mə hiəukurən nəpɪn i samarə irə nəha təkwtəkwiini mə rino raka nəpɪn atukwatukw sə tihətui mhəpwəh mwi napriien. Iakani iamɪnhi irə ti nəri nə mə nəpɪn sə Kumwesən truvehimiru kitaha irə ruvəuvehe ipaka, in ipaka mwi məpi raka fwe kupwən nəpɪn səpkuvehe vi a mhəni nɪpərhiienien ia Iesu Kristo.
 12* Tripko mhə tui nəpitəvien ro sampam nənə nukuraanien ruvehe. Ro pen pwəh saraka ia noien me səvəi nəpitəvien nənə mho noien me səvəi nukuraanien. Noien me nəha həmwhen ia karkahu iərmama rarkahu irə mo tukuahag nɪpwran ti naruagəniien. 13* Pwəh kitaha so noien amasan me rəmwhen ia nərmama səməmə kamhavən ia nukuraanien. Tsəpwəh noien lafet ərəha me, mhəpwəh nənimwiien nənimwiien skai mhakonə irə, mhəpwəh nakresien nɪpran, mhəpwəh noien nəfe nəghin nətərigien ərəha səkitaha rokeikei, mhəpwəh nəvisəien, nənə reritaha trəpwəh nɪrhi ərəhəien kitaha me. 14* Mətə tiharkahu Iərimənu səkitaha Iesu Kristo rəmwhen karkahu səkimiaha, nənə reriməiaha trəpwəh mwi nɪrhiien suatuk me nepwɪn səvəi noien ərəha səvəi nɪpwramiaha mə tiho nəfe rokeikei.

14

Tukəfo ia iərmama nahatətəien səvənhi ripkiskai mhə

1* Trini minuə iərmama riti nahatətəien səvənhi ripkiskai mhə ruvehe tukumiaha, nənə kimiaha tihaməkeikei mhəsəvər ia reriməiaha tukwe, mətə tihəpwəh nəvisəien kimiaha min ti nətərigien me səvənhi.
 2* Iərmama riti rini nɪpərhiienien mə in rukurən nəniien nəveginien me pam, mətə iərmama riti mwi nahatətəien səvənhi ripkiskai mhə in raməni a nəveginien ia nəmhiien. 3* Pwəh iərmama sə raməni nəveginien me pam rəpwəh nətoni ərəhəien iərmama sə ripkəni mhə nəveginien me pam. Nənə pwəh iərmama sə in ripkəni mhə nəveginien me pam rəpwəh nɪniien mə iərmama sə raməni nəveginien me pam ramo noien ərəha. In trəpwəh nɪniien iamɪnha irə ti nəri nə mə Kumwesən rinəsəvər raka ia rerin ti iərmama nəha, minəsəni raka in ruvehe tukwe in. 4* Ik nəfe iərmama mə tikini mə iərmama sə ramo tukwini nari səvəi iərmama əpə riti mwi rino noien ərəha? Ia nəmri Iərimənu a səvənhi in trərər uə trimwei. Nənə in trərər ti nəri nə mə Iərimənu səvənhi rukurən noien mə in trərər.

5* Iərmama riti raməkiri mə nəpɪn kuatia ropə ia nəpɪn me nepwɪn, mətə iərmama riti mwi raməkiri mə nəpɪn me pam həmnəmwhen a. Pwəh nərmama kuatia kuatia hətərig ia nətərigien me səvənraha mə sə pəku nəha ro nɪpərhiienien. 6 Iərmama sə rerin ramrhi mə nəpɪn

* **13:9:** Eks 20:13-15, 17, Dut 5:17-19, Dut 5:21 * **13:10:** 1Kor 13:4-7 * **13:11:** Efes 5:14, 1Tes 5:6-7 * **13:12:** 1Jon 2:8, Efes 5:11, 6:11 * **13:13:** Luk 21:34, Efes 5:18 * **13:14:** Kal 3:27 * **14:1:** Rom 15:7 * **14:2:** Jen 1:29, 9:3 * **14:3:** Kol 2:16 * **14:4:** Mat 7:1, Jem 4:11-12 * **14:5:** Kal 4:10

kuatia ropə ia nəpɪn nepwɪn, in ramo noien nəha mə trɪsɪai Iərimənu səkitaha. Nənə iərmama sə raməni nəveginien me pam raməni mə trɪsɪai Iərimənu səkitaha, ti nəri nə mə in rani tanak m Kumwesən ti nəveginien sənəni. Nənə iərmama sə ripkəni mhə nəveginien me pam in mwi raməpwəh nəniien ti nisɪaiien Iərimənu səkitaha, nənə in mwi rani tanak m Kumwesən ti nəveginien sənəni. ⁷Iərmama riti ripkərimənu atukw mhə ia nimiruien səvənhi, nəri auər a mə in ramiru uə in remhə. ⁸*Trɪni minuə kitaha saməmɪru, nimiruien səkitaha in səvəi Iərimənu səkitaha. Nənə trɪni minuə kitaha semhə, nemhəien səkitaha in səvəi Iərimənu səkitaha. Ro iamɪnhi irə trɪni minuə saməmɪru uə səuvamhə, kitaha səvəi Iərimənu səkitaha. ⁹Kristo rimamhə marə mətui mwi ti nəri, mə in truvehe Iərimənu səvəi nərmama səməme kamhəmɪru mine səməme həuvamhə raka. ¹⁰*Ro pen rəfo ikaməkiri noien səvəi piam mə rərəha? Uə ik, rəfo ikamətə ərəha piam? Kitaha pam tsərər ia nəmri Kumwesən, in trəkiri kitaha ti noien me səkitaha. ¹¹Iakani iamɪnhi irə ti nəri mə nə nəgkiariien i kɪmərɪai pen ia Nəkukuə Ikinan rani mə, “Iou Iərimənu iakamɪru, iakani nɪpərhiienien mə nərmama me pam tuhənimwi nukurhunraha ia nənimək,

nənə nərmama me pam tuhəni irapw mə iou, iou Kumwesən.”

¹²*Nəgkiariien nəha nɪpwran mə kitaha pam tsaməkeikei mhəni irapw noien me səkitaha ia nəmri Kumwesən.

¹³Ro iamɪnhi irə pwəh kitaha səpwəh mwi nəkiriiien noien me səkitaha me mə rərəha mətə pwəh səuvehi nətərigien riti sə rani mə tsəpwəh noien nari riti ia nəpɪn riti sə tro piəvtaha riti rapəti mɪmwei. ¹⁴*Iou iakukurən amasan mə nəveginien me pam hamasan a ti nəniien həpko mhə iərmama riti rəmkemik ia nəmri Kumwesən. Iesu Iərimənu səkitaha rasitu ia nɪrak mo iakuvehe mɪni nɪpərhiienien ia nəri nəha. Mətə trɪni minuə iərmama riti rerɪn rɪrhi mə nari riti rəmkemik ia nəmri Kumwesən, nəri nəha rəmkemik atukw a tukwe in. ¹⁵*Nəpɪn iko piam riti rɪregi rərəha ti nəveginien me səməme ikaməni ramahətən pen mə ikinəpwəh narəien i sə ikamarə irə mamə nokeikeiien. Tikəpwəh noien mə nəri ikiməni trouraha piam riti sə Kristo rimamhə tukwe. ¹⁶*Nənə tikəpwəh noien mə nəri ikətoni mə ramasan a tukini ərəha. ¹⁷Nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə ripko mhə in nə nəniien nari mine nənimwiien nari, mətə nitətə nəha in nə natukwatukwien, mine nəmərinuien, mine nagienien sə Nənimwɪn Ikinan rauvei pehe. ¹⁸Iərmama sə ramo tukwini nari m Kristo ia suatuk iamɪnha irə Kumwesən rerɪn raməgien tukwe, nənə nərmama mwi həukurən nɪniien mə noien səvənhi ratukwatukw.

¹⁹*Ro pen pwəh sousari ti noien sə raməmri nəmərinuien mine narimnari me səməme tuhasitu ia kitaha ti nuvrhəkinien kitaha me səuvehe mhətə. ²⁰*Tikəpwəh nəseniien nəveginien sənəm rouraha wok səvəi Kumwesən. Nəveginien me pam hamasan a həpko mhə iərmama riti rəmkemik ia nəmri Kumwesən, mətə ripkatukwatukw mhə mə tiko piam rimwei ti nəniien nari. ²¹Ro iamɪnha irə ramasan mə tikəpwəh nəniien nusai nari uə ikəpwəh nənimwiien nənimwiien skai rəmwhen ia waen uə noien nari riti mwi sə tro piam rapəti mɪmwei.

* **14:8:** Luk 20:38, Kal 2:20, 1Tes 5:10 * **14:10:** Mat 25:31-32, Wok Me 17:31, 2Kor 5:10, Fil 2:10-11 * **14:12:** Kal 6:5 * **14:14:** Wok Me 10:15, Taet 1:15 * **14:15:** 1Kor 8:11-13 * **14:16:** Taet 2:5 * **14:19:** Rom 12:18, Rom 15:2 * **14:20:** 1Kor 8:13

²² Nahatətəien səim ti narimnari me nəha ramasan mə tikəkwtəmhiri ramarə a tukw ik mine Kumwesən. Trini minuə iərmama riti ramesi pen noien sə in rukurən mə ramasan a, niṣkregi mhə rərəha tukwe, in rerin tragien. ²³ *Mətə trini minuə iərmama riti nətərigien səvənhi ramo kəru ti nəveginien riti, nənə in raməni, ramo noien ərəha ia nəmri Kumwesən, ti nəri nə mə in raməni nəveginien nəha, mətə rəpwəh niniien niṣərhiēnien irə mə ratukwatukw a mə tro iamini irə. Nəfe nəghin iərmama rəpwəh niniien niṣərhiēnien irə mə ratukwatukw a mə tro, trini minuə ramo, ramo noien ərəha ia nəmri Kumwesən.

15

¹ Kitaha nərmama nahatətəien səkitaha riskai tsaməkeikei mhasitu ia nərmama nahatətəien səvənraha rəpwəh niskaiien, mhəvrani nari pəmpəm me səvənraha, nənə mhəpwəh nəvraniien mə reritaha tragien tukwe. ² *Mətə pwəh kitaha sousari mə tso piəvtaha me rerinraha ragien, mho ramasan minraha, mhəuvrhəkin irəha həuvehe mhəutə. ³ *Iakani iamini irə ti nəri nə mə Kristo riṣkousari mhə mə tro rerin əpa ragien. Rəmwhen ia nəgkiariien i kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan rani mə, “Nini ərəhaien me nərmama səpəmsəpə kamhəni ia niram, həuvehe mhəmak ia nirak.”

⁴ *Kitaha səukurən mə nəgkiariien me pam səməme kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan fwe kupwən kimərai pen irəha mə tuhəvəhag m kitaha mə tsəmri pen əknekən nətərigien səkitaha ia Kumwesən. Kitaha səukurən noien noien nəha ti nəri nə mə samərəer əknekən ia nəṣin me nənə nəgkiariien me səvəi Nəkukuə Ikinan kamhəuvehi utə nətərigien səkitaha.

⁵ Kumwesən əpa ramasitu ia kitaha mə tsərəer əknekən ia nəṣin me, nənə in əpa rauvehi utə nətərigien səkitaha. Nənə təkwətəkwuni iakaməres in mə trasitu ia kimiaha ia nətərigien səkimiaha mə truvehe mo kuatia rəmwhen ia noien səvəi Iesu Kristo. ⁶ Nənə iakaməres iamini irə mə kimiaha pam rerimiaha rukurən nuveheien məmwhen ia reri iərmama kuatia a ti nuvehi utəien nəghi Kumwesən i in Kumwesən mine Tata səvəi Iesu Kristo Iərimənu səkitaha.

⁷ *Ro pen mə piəvtaha riti ruvehe tukumiaha tihəsevər ia rerimiaha tukwe rəmwhen ia Kristo rinəsevər ia rerin tukumiaha nəṣin hiəuvən tukwe in. Tiho iamini irə pwəh nərmama həuvehi utə nəghi Kumwesən.

⁸ *Iakani pehe tukumiaha i mə Kristo riməuvehe iərmama sə ro tukwini nari m nəkur Isrel^a mə trahatən mə Kumwesən in niṣərhiēnien, nənə mə tro promes me səməme Kumwesən rino m kaha kupwən me səvəi nəkur Isrel həuvehe mho niṣərhiēnien. ⁹ *Nənə in riməuvehe mə tro nərmama riṣko mhə irəha nəkur Isrel həuvehi utə nəghi Kumwesən ti napiien səvənhi. Rəmwhen ia nəgkiariien i kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan rani mə,

“Ro iamini irə takəgnəgini ik ia reri nərmama riṣko mhə irəha nəkur Isrel, takəni niṣu muvehi utə nəghim.”

¹⁰ Nənə in rani mwi mə:

* **14:23:** Taet 1:15 * **15:2:** Rom 14:19, 1Kor 9:19, 1Kor 10:24,33 * **15:3:** Sam 69:9 * **15:4:** Rom 4:23-24, 1Kor 10:11 * **15:7:** Rom 14:1 * **15:8:** Mat 15:24 ^a **15:8:** Uə nərmama kuvehi ninhum minraha * **15:9:** Wok Me 3:25, Rom 11:30, 2Saml 22:50

“Kìmiaha nǝrmama me rìpko mhə kìmiaha nǝkur Isrel tihagien kìmiaha nǝrmama me sǝvənhi.”

¹¹ Nǝnə rani mwì mǝ:

“Kìmiaha nǝrmama me pam i rìpko mhə kìmiaha nǝkur Isrel tihəgnəgini Kumwesən,^b

kìmiaha pam ia kwənəkwas me pam tihəuvei pen nəgnəginiien min.”

¹² *Nǝnə Profet Aesea rani mwì mǝ:

“Nuai nei riti trukwesər ia Jese muvehe, mutə, mǝrimənu ia nǝrmama rìpko mhə irəha nǝkur Isrel.

Nǝrmama me nəha tuhəmri pen əknekìn nətərigien sǝvənraha irə.”

¹³ Kumwesən əpa ramasitu ia kítaha mǝ tsəmri pen əknekìn nətərigien səkítaha irə. Nǝnə təkwtəkwni iakaməres in mǝ tro rerìmiaha ragien mǝpwìuən nǝpìn kìmiaha hiəni nìpərhienien ia Iesu Kristo. Iakaməres mǝ in tro iamìnha irə mǝ ia nìskaiien sǝvəi Nənimwìn Ikinan kìmiaha hiəukurən nuveheien mhəskai mwì tì nəmri pen əknekiniien nətərigien səkìmiaha irə.

Pol in aposol riti sǝvəi Iesu Kristo

¹⁴ Piak me, iou iakukurən amasan mǝ nìmiruien səkìmiaha rukur ia namasanien, nǝnə hiaməuvehi nukurəniien me pam, nǝnə hiəmwhen tì nǝvəhagien m kìmiaha me. ¹⁵ Nəgkariien me nǝpwin ia nəkukuə i həknekìn kwopti, mətə iakətigase mirai pen m kìmiaha mǝ tako a pwəh rerìmiaha ramrhi. Ratukwatukw a mǝ takəgkiari iamìnha irə tì nəri nǝ mǝ Kumwesən rìməuvei pehe namasanien sǝvənhi miou, ¹⁶ *muvehi utə iou irə mǝ iou aposol riti sǝvəi Iesu Kristo^c kərhi pen iou iakamevən tì nǝrmama rìpko mhə irəha nǝkur Isrel. Iou iakamowok rəmwhen ia pris riti, maməvisau irapw nəgkariien amasan sǝvəi Kumwesən. Rəmwhen ia pris rauvei pen narimnari me m Kumwesən ia təkure nifata, iou mwì iakauvei pen nari riti min. Nəri nəha iakauvei pen m Kumwesən in i nǝrmama rìpko mhə irəha nǝkur Isrel. Nǝnə iakokeikei mǝ Nənimwìn Ikinan tro irəha həuvehe mhəmher, mho ikinan i, nǝnə Kumwesən rerìn tragien tì nuvehien irəha.

¹⁷ Tì nəri nǝ mǝ iou aposol riti sǝvəi Iesu Kristo, ro pen iakukurən nəfiəutəien iou tì wok sǝvəi Kumwesən. ¹⁸ *Mətə rəknekìn mǝ takəgkiari ia nari riti iou atukw iakino. Takini a nəfe Kristo rino ia nìrak tì nuviiien nǝrmama rìpko mhə irəha nǝkur Isrel həuvehe mho nəkwaì Kumwesən. Kristo rino wok ia nəgkariien səiou mine noien me səiou. ¹⁹ Nǝnə in rino wok ia nìskaiien sǝvəi nìmtətien me mine narimnari me kamətoni kamərkərinari irə. In rino irəha pam ia nìskaiien sǝvəi Nənimwìn Ikinan. Ro pen iakini irapw pam nəgkariien amasan sǝvəi Kristo, iakiməkupwən fwe Jerusalem mevən ia kwopun me pam meste pen tənə nəha Ilirikam. ²⁰ *Nǝnə ia nǝpìn me iakokeikei mǝ takəvisau irapw nəgkariien amasan sǝvəi Kumwesən ia kwopun me nǝpwin səməme kìpkregi raka mhə nəghi Kristo ikin. Iakəpwəh nokeikeiien mǝ takuvrhəkin nari ia təkure nəri sə iərməpə rìnəmri irapw. ²¹ Mətə rəmwhen ia nəgkariien i kìmərai pen ia Nəkukuə Ikinan rani mǝ,

“Nǝrmama səməme kìpkini irapw mhə iərmama nəha mìnraha, irəha tuhətoni in

nǝnə nǝrmama səməme həpkregi raka mhə, irəha tuhəukurən.”

^b **15:11:** Uə Iərimənu * **15:12:** Rev 5:5 * **15:16:** Rom 1:5, 12:3, Rom 11:13, Fil 2:17

^c **15:16:** Uə iərmama sə ramo tukwini nari m Iesu Kristo * **15:18:** 2Kor 3:5 * **15:20:** 2Kor 10:15-16

22 *Noien i iakamo mamevən ia kwopun me səpəmsəpə nəpən rīpik raməsisəg iou ti nuveheien mətoni kīmiaha.

Pol rokeikei mə trətoni nakalasia me fwe taon nəha Rom

23 Mətə təkwtəkwuni wok səiou ia kwopun i rino sampam. Ia nuk me rīpik iakokeikei mə takuvehe mətoni kīmiaha. 24 *Ro iamīnhi irə rerik rirhi mə takuvehe mətoni kīmiaha nəpən takevən ia tənə i Spen. Nəpən takuvehe tsarə nəpən kwakwa a, nənə iakokeikei mə tihāsitu ia nīrak ia navənien səiou. 25 *Mətə təkwtəkwuni iakamevən fwe Jerusalem mə takāsitu ia nərmama me səvəi Kumwesən fwe ikīn. 26 *Nakalasia me fwe ia profens mi nəha Masetonia mīne Akaea rerīnraha ragien həuvei pehe mane me nəpwin trasitu ia nərmama me səvəi Kumwesən fwe Jerusalem səməme nautə səvənraha riwən. 27 *Rerīnraha ragien a ti noien nəha. Nənə nīpərhienien səvənraha kaon rarə ti nəkur Isrel ti nəri nə mə irəha həuvehe mamhəuvehi pəri narimnari amasan me səvəi nəkur Isrel ramāsitu ia nənimwīnraha. Ro iamīnhi irə ratukwatukw mə nərmama rīpko mhə irəha nəkur Isrel irəha mwī tuhasitu ia nəkur Isrel, mhəuvei pen narimnari amasan me səvənraha trasitu ia nīpwrānraha. 28 Takuvehi mane i həməuvei pehe miou mevən muvei pen mīnraha. Nənə nəpən iako sampam ia nəri i, iakier mevən ia tənə i Spen, nənə ia navənien səiou takuvehe mətoni kīmiaha. 29 *Nənə iakukurən mə nuveheien səiou sə takuvehe tukumiaha irə, trukuar ia narimnari amasan me səvəi Kristo mə kīmiaha tihəregi ramasan.

30 *Piak me, ti nəri nə mə kitaha samahatətə ia Iesu Kristo Iərimənu səkitaha, nənə Nənimwīn Ikinan ramo kitaha samokeikei kitaha me, iakaməres kīmiaha mə tihəfwaki əknekīn m Kumwesən tukw iou rəmwhen iou mwī iakaməfwaki tukwe. 31 Tihəfwaki mə Kumwesən truvehi raka iou ia rəgi nəkur Jutia səməme həkīni mhə nīpərhienien ia Iesu. Nənə tihəfwaki mwī mə nəpən takevən mier pen fwe Jerusalem, nərmama me səvəi Kumwesən fwe ikīn rerīnraha tragien ti nasituien səiou. 32 Nənə ia noien nəha, trīni mīnuə nəkwai Kumwesən pərhien, takuvehe mətoni kīmiaha ia nagienien, nənə kitaha pam reritaha tragien. 33 Pwəh Kumwesən i in nukune nəmərīnuen tramarə tukumiaha. Ouəh, pwəh ro iamīnhi.

16

Pol rani ramasan revən ti nərmama me səpəmsəpə fwe taon nəha Rom

1 Iou iakani pehe tukumiaha i mə kitirīmətaha Fipi, ramāsitu ia wok səvəi nəfwakīien fwe Kegkria, in prən amasan riti. 2 Ramasan mə tihəuvehi in ruvehe mo kuation kīmiaha min ia nəghī Iərimənu səkitaha, noien nəha ratukwatukw mə nərmama me səvəi Kumwesən tuho. Trīni mīnuə nari riti səvənhi riwən, ramasan mə tihāsitu irə, ti nəri nə mə in rinasitu ia nərmama həkīk, masitu mwī ia nīrak.

3 *Tihəni tukwini ramasan səiou revən ti Prisila mīne Akwila, kīmrarah mīnrau iamharo pəri wok səvəi Iesu Kristo. 4 Irau krīnouərer irapw mə trouemhə ti nasituien ia nīrak. Rīpko mhə iou əpa, mətə iou mīne nakalasia me pam səməme rīpko mhə irəha nəkur Isrel kīmaha iahaməni

* 15:22: Rom 1:10-13 * 15:24: 1Kor 16:6 * 15:25: Wok Me 19:21 * 15:26: 1Kor 16:1, 2Kor 8:1, 2Kor 9:2,12, Wok Me 24:17 * 15:27: Rom 9:4, 1Kor 9:11 * 15:29: Rom 1:11 * 15:30: 2Kor 1:11, Kol 4:3, 2Tes 3:1 * 16:3: Wok Me 18:2,18,26

tanak ti nirau. ⁵*Tihāni tukwini ramasan sәiou revән mwi ti nakalasia me sәmәme kamhousәsimwin irәha me fwe ia nimwә sәvәнrau.

Tihāni tukwini ramasan sәiou revән ti iәrmama keikei sәiou Epainetas, in rimәkupwән mini nipәrhienien ia Kristo fwe ia profens nәha Esia.

⁶ Tihāni tukwini ramasan sәiou revән ti Meri, in ramәmwur pik ti nasituien ia kimiaha.

⁷ Tihāni tukwini ramasan sәiou revән ti Antronikas mine Junias kimrahar nәkur Isrel kimrahar minrau iamharevән ia kalapus. Aposol me kamhәsiai irau, irau krimәkupwән ia nirak rouni nipәrhienien ia Kristo.

⁸ Tihāni tukwini ramasan sәiou ia nәghi Iәrimәnu sәkitaha revән ti Ampliatas keikei sәiou.

⁹ Tihāni tukwini ramasan sәiou revән ti Urpanas, kitaha min samo pәri wok sәvәi Kristo. Tihāni tukwini ramasan sәiou revән mwi ti Stakis keikei sәiou.

¹⁰ Tihāni tukwini ramasan sәiou revән ti Apeles, in rinahatән pen raka mә in iәrmama pәrhien sәvәi Kristo.

Tihāni tukwini ramasan sәiou revән ti Aristopolas mine nәrmama me ia nәkwai nimwә sәvәнhi.

¹¹ Tihāni tukwini ramasan sәiou revән ti Herotion iamә Isrel riti mwi. Tihāni tukwini ramasan sәiou ia nәghi Iәrimәnu sәkitaha revән ti Narkisos mine nәrmama me ia nәkwai nimwә sәvәнhi. ¹² Tihāni tukwini ramasan sәiou revән ti Trifaena mine Trifosa, prән mi nәha krauo wok sәvәi Iәrimәnu sәkitaha.

Tihāni tukwini ramasan sәiou revән ti Persis keikei, pran riti sә ramo pik wok sәvәi Iәrimәnu sәkitaha.

¹³ *Tihāni tukwini ramasan sәiou revән ti Rufas, iәrmama riti sә ramәmwur pik ti noien wok sәvәi Iәrimәnu sәkitaha.

Tihāni tukwini ramasan sәiou revән mwi ti mama sәvәнhi. In rino ramasan miou rәmwhen ia mama atukwatukw sәiou.

¹⁴ Tihāni tukwini ramasan sәiou revән ti Asukritas mine Flekon, mine Heremes mine Patropas mine Heremas mine piәvtaha me nepwin sәmәme kamharә irәha minraha. ¹⁵ Tihāni tukwini ramasan sәiou revән ti Filolokas, mine Julia mine Nereas irau kitirimәni, mine Olimpas, mine nәrmama me nepwin sәvәi Kumwesән sәmәme kamharә irәha minraha.

¹⁶ *Tihāni ramasan tukumiaha me, mhakei m kimiaha me ia nakeijen sә rәmher. Nakalasia me pam sәvәi Kristo kamhәni ramasan tukumiaha.

¹⁷ *Piak me, iakamәgkiari skai m kimiaha mә tihamәsiari ti nәrmama nepwin nәha ikin. Irәha kamhәrukwomen nәvisәien me, mamhouraha nahatәtәien sәvәi nәrmama, mamhahatән nәgkiariien sә ropә ia nәgkiariien i kinahatән raka kimiaha irә. Tihәpwәh nevәnien ipaka ti nirәha, ¹⁸ *ti nәri nә mә nәrmama sәmәme kamho iamınha irә, irәha hәpko tukwini mhә nari m Kristo Iәrimәnu sәkitaha, mәtә irәha kamho tukwini nari m tipwinraha. Nәnә ia nәgkiariien әsien me mine nәgkiariien me hәpwәh nәmwhenien, irәha kamheikuә ia nәrmama me sәmәme hәpkukurән amasan mhә nari. ¹⁹ *Nәrmama hәuvәregi raka nәvisәuien mә kimiaha hiamо nәkwai Kristo, ro pen rerik rәgien pik tukumiaha. Mәtә iakokeikei pik mә tihәukurән amasan nari ti noien atukwatukw me, nәnә mhәpwәh nevәnien ia noien әrәha me.

* **16:5:** 1Kor 16:15,19, 2Tim 1:15 * **16:13:** Mak 15:21 * **16:16:** 1Kor 16:20, 1Tes 5:14

* **16:17:** Mat 7:15, Taet 3:10 * **16:18:** Fil 3:19, Kol 2:4, 2Tes 2:3 * **16:19:** Rom 1:8, Mat 10:16, 1Kor 14:20

20 *Kumwesən in nukune nəməriniuen trijko mhə tui in trəsəni kīmiaha hieivə tesi Setan ia nisumiaha. Pwəh namasanien səvəi Iesu Iərimənu səkitaha tramarə tukumiaha.

21 *Timoti iərmama sə iarauo pəri wok kīmrau min rani ramasan tukumiaha.

Nənə Lusias mine Jeson mine Sosipata, irəhar nəkur imwak mirəhar, harni mwi ramasan tukumiaha.

22 Iou Tertius i iakmərari tukwini nəgkiariien səvəi Pol ia nəkukuə i iakani ramasan tukumiaha ia nəghi Iərimənu səkitaha.

23 *Iəmə i Kaius rani ramasan tukumiaha. Iou Pol, iakamarə ia nimwə səvənhi, nənə nakalasia me kamhousəsimwin irəha me ia nimwə səvənhi irəha pam kamhəni ramasan tukumiaha. Erastas i ramərimənu ia mane me səvəi taon nəha mine piəvtaha Kwotas, irau mwi krauni ramasan tukumiaha. 24 a

25 *Pwəh səuvehi utə nəghi Kumwesən revən fwe irənhə ia nəpin me. In əpa rukurən noien kīmiaha hiərər əknekin ia nahatətəien səkīmiaha. Noien nəha ramesi pen nəgkiariien amasan səiou mine nəvisauien ia Iesu Kristo. Ramesi pen mwi nəgkiariien səvəi Kumwesən sə nīpwran rinərkwafə fwe tui, 26 mətə təkwtəkwuni mine Kumwesən rino pui nərmama hətoni. In Kumwesən sə ramarə rerin. Profet me səvənhi me fwe kupwən həmərai pen nəgkiariien nəha səvənhi ia nəkukuə me səvənraha. In rini mə nəgkiariien nəha traməkeikei mevən ti nərmama ia tənəmtənə me pam mə irəha tuhahatətə irə mho nəkwən. 27 *Kumwesən əpa in Kumwesən, in əpa rukurən nari. Pwəh nəgnəginiiien revən tukwe in ia nuk nuk me ti nəri i Iesu Kristo rino. Ouəh, pwəh ro iamīnhi.

* 16:20: Rom 15:33, Jen 3:15 * 16:21: Wok Me 16:1-2, Wok Me 19:22, 20:4 * 16:23: 1Kor 1:14 a 16:24: Niutestamen me nepwin kīmərari pen ia nəgkiariien səvəi nəkur Kris fwe kupwən nəgkiariien riti ia vas 24 rani iamīnhi irə minua: “Pwəh namasanien səvəi Iərimənu səkitaha Iesu Kristo tramarə tukumiaha pam.” * 16:25: Efes 1:9, 3:5,9, Kol 1:26, Rom 1:5 * 16:27: 1Tim 1:17, Jut 25

Fas Korin Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Nəkukuə i kani mə Fas Korin Pol rımərai revən ti nakalasia me fwe Korin ia nuk 55. Pol ramarə fwe Efesas mərhi pen nəkukuə i revən ti nakalasia me fwe Korin ti niriipwenien nəkukuə səvənraha. Korin raməmak ia nıkare təsi Metiterenian. In taon asori riti. Səvənhi nautə rasori. Mətə noien səvəi nəkur Korin rərəha. Ia tənəmtənə me pam nərmama həukurən mə Korin in taon ərəha riti. Ti nəri nə mə nakalasia me fwe Korin həuvehe vi a mhahatətə ia Iesu Kristo, rəknekın ti nırəha ti noien noien amasan. Irəha kamho ihi noien ərəha. Nakalasia me fwe Korin haməvisə mınraha me. Irəha nepwın kamho noien ərəha anan. Pol rırai nəkukuə i mægkiari skai mınraha mamahatən irəha mə irəha tuhəfarə irə. In rırai nəgkiariien me nepwın ia nəkukuə i mə trahatən irəha ia narəien səvənraha. Trini mınuə irəha hesi pen nəgkiariien me nəha nənə tuhəukurən noien amasan mine noien ərəha.

¹ Iou Pol, iou aposol riti səvəi Iesu Kristo, ti nəri nə mə Kumwesən rino rəmwhen ia sə in rokeikei, məkwein iou mə tako wok i, mine piəvtaha Sostenes.

² *Nəkukuə i rauvehe tukumiaha nakalasia me səvəi Kumwesən fwe taon nəha Korin, kimiaha nərmama me i Iesu Kristo rınəpərhi kimiaha hiəmher, nənə Kumwesən rınəkwein kimiaha mə nəkur iki-nan me səvənhi, kimiaha mine nərmama ia kwopun me pam səməme hiaməfwaki m Iesu Kristo Iərimənu səkitaha sə in Iərimənu səkitaha pam.

³ *Pwəh Kumwesən Tata səkitaha mine Iesu Kristo Iərimənu səkitaha trouəriari pehe namasanien mine nəmərınuen m kimiaha.

Pol rani vivi Kumwesən ti nakalasia me fwe Korin

⁴ Ia nəpın me iakani vivi Kumwesən tukumiaha, ti nəri nə mə rınəriari pehe namasanien səvənhi m kimiaha ia Iesu Kristo, ⁵ mo hiəuvehe mhəmwhen ia iərmama riti nautə səvənhi rasori. Nautə nəha in nəha niniien me pam mine nukurənien me pam hiaməuvehi raku pen ti Iesu Kristo. ⁶ Kumwesən rınəriari namasanien nəha m kimiaha iamınha irə ti nəri nə mə kimiaha hiəməni mə nəgkiariien sə raməvisau Kristo ro nıpərhiienien. ⁷ *Ro pen kimiaha hiəuvəuvehi raka niskaiien me pam səməme Nənımwın İkinan rauvehi pehe, hiaməuvehi mamheitenhi nəpın nəha tukətoni Iərimənu səkitaha Iesu Kristo trier pehe. ⁸ *In tro kimiaha hiərer əknekın meste nəpın sampam mə tukəpwəh nətonien noien ərəha riti ia kimiaha ia nəpın nəha Iesu Kristo Iərimənu səkitaha truvehe mwi irə. ⁹ *Kumwesən ramo nəgkiariien səvənhi ia nəpın me. In rınəkwein kimiaha, mo kimiaha hiəuvehe mho kuatia kimiaha tını, Iesu Kristo, sə in Iərimənu səkitaha.

Nakalasia me fwe Korin kamheitehieitehi kusen səvənraha

¹⁰ *Piak me, ia nəghi Iesu Kristo Iərimənu səkitaha iakaməres skai tukumiaha mə kimiaha pam tihəni a nari kuatia, mhəpwəh noien mə nətəriğien riti truvehe meitehi kimiaha. Mətə nəpın me nətəriğien səkimiaha mine rerimiaha truvehe rouo kuatia. ¹¹ İakani iamınhi irə,

* **1:2:** 1Kor 6:11, Wok Me 9:14 * **1:3:** Rom 1:7 * **1:7:** Luk 17:30, 2Tes 1:7, Taet 2:13 * **1:8:** Fil 1:6, 1Tes 3:13, 5:23 * **1:9:** 1Jon 1:3, 1Kor 10:13, 1Tes 5:24 * **1:10:** Fil 2:2

piak me, ti nəri nə mə nəkur imwei Kloe nepwɪn haməni pehe tukw iou i mə kimiaha hiaməvisə. ¹²*Nɪpwrai nəgkiariien sə iakani ro iamɪnhi irə. Kimiaha kuation kuation hiaməgkiari. Riti rani mə, “Iou iərmama səvəi Pol.” Riti rani mə, “Iou iərmama səvəi Apolos.” Riti rani mə, “Iou iərmama səvəi Pita.” Riti rani mə, “Iou iərmama səvəi Kristo.”

¹³Hiənuə ko hieitehieitehi Kristo iamɪnha irə? Rəfo? Kɪnərui tərini pen iou Pol ia nei kamarkuau i tukumiaha? Uə kino baptaes ia kimiaha ia nəghi Pol? ¹⁴*Iou iakamini tanak ti Kumwesən mə iapko mhə paptaes ia kimiaha riti, mətə iakino a paptaes ia Krispas mine Kaius. ¹⁵Rerik ragien iamɪnha irə ti nəri nə mə iərmama riti ko rɪpkini mhə mə kino baptaes irə ia nəghik. ¹⁶*(Nɪpərhiəniəniəni iakino mwi paptaes ia Stefanas mine nərmama me fwe ia nəkwai nimwə səvəni. Kurirə ia in, iakenouenou mə iakino mwi baptaes ia iərmama riti uə rekəm.) ¹⁷*Kimiaha hiəukurən mə Kristo rɪpkərhi pehe mhə iou mə tako paptaes ia nərmama, mətə rərhi pehe iou mə takəvisau irapw nəgkiariien amasan səvəni. Iakaməvisau irapw nəgkiariien amasan nəha mɪpkəsi pen mhə nukurəniəni səvəi iərmama kamo nei kamarkuau səvəi Kristo ruvehe nɪskaiəni səvəni rɪwən.

Kristo in nukurəniəni mine nɪskaiəni səvəi Kumwesən

¹⁸*Iakani iamɪnhi irə ti nəri nə mə nəvisaiəni Kristo ia nei kamarkuau ro narisiəni i ti nərmama səməmə kamhəuvən mə tuhəmhə, mətə tuku-taha i nərmama səməmə Kumwesən rauvehimɪru kitaha, nəvisaiəni nəha in nɪskaiəni səvəi Kumwesən. ¹⁹Iakani iamɪnhi irə ti nəri nə mə Nəkukuə Ikinan rani mə, “Iou takouraha nukurəniəni səvəi nərmama səməmə həukurən amasan nari,

nənə mo nəri auər a ia nukurəniəni səvəi nahatən me.”

²⁰*Iərmama sə rukurən amasan nari in pəku? Iahatən pəku səvəi Loa? Iərmama sə raripwen nəresiəni me ia tiprənə i in pəku? Haiwən! Kumwesən rino nukurəniəni səvəi nərmama ia tiprənə i ruvehe mo narisiəni irə. ²¹*Ro iamɪnhi irə ti nəri nə mə ia nukurəniəni səvəi Kumwesən in rino mə nərmama səvəi tiprənə i tuhəpwəh nukurəniəni in ia nukurəniəni səvənraha. Mətə Kumwesən rerin ragien mə truve-himɪru nərmama səməmə kamhəni nɪpərhiəniəni ia nəgkiariəni i kitaha saməvisau irə, nəgkiariəni sə nərmama haməni mə ro narisiəni irə. ²²*Nəkur Isrel hokeikei mə tuhətoni nɪmtətiəni me. Nərmama rɪpko mhə irəha nəkur Isrel kamhətui nukurəniəni, ²³*mətə kitaha saməvisau Kristo kɪnərui tərini pen in ia nei kamarkuau. Nəgkiariəni nəha nəkur Isrel kamhəpəti irə mamhəmwei, nənə nərmama rɪpko mhə irəha nəkur Isrel kamhəni mə nəgkiariəni nəha ro narisiəni i. ²⁴*Mətə nərmama səməmə Kumwesən rɪnəkwein irəha, nəkur Isrel nepwɪn mine nərmama nepwɪn rɪpko mhə irəha nəkur Isrel, irəha hənətoni mə Kristo in nɪskaiəni səvəi Kumwesən mine nukurəniəni səvəi Kumwesən. ²⁵*Noiəni nəha səvəi Kumwesən sə nərmama kamhəni mə ro narisiəni i rukurən nari məpi raka nukurəniəni səvəi nərmama pam. Nənə noiəni nəha səvəi Kumwesən sə

* **1:12:** 1Kor 3:4, Wok Me 18:24-28, Jon 1:42 * **1:14:** Wok Me 18:8, Rom 16:23 * **1:16:** 1Kor 16:15 * **1:17:** Mat 28:19, Jon 4:2 * **1:18:** 2Kor 4:3, Rom 1:16 * **1:20:** Aes 19:12, Aes 33:18, Aes 44:25, Job 12:17 * **1:21:** Mat 11:25 * **1:22:** Mat 12:38, Wok Me 17:28,32 * **1:23:** Rom 9:32, 1Kor 2:14 * **1:24:** Kol 2:3 * **1:25:** 2Kor 13:4

nərmama kambahni mə niskaiien səvənhi riwən riskai məpi raka noien səvəi nərmama pam.

26 *Piak me, rerimiahā tramrhi nəpīn Kumwesən rīnəkweīn kīmiaha irə fwe kupwən. Ia nəpīn nəha kīmiaha hiəpīk hiəpkukurən mhə nari ia nəmri nərmama. Kīmiaha hiəpīk hiəpkuvehi mhə niskaiien, rīpko mhə kīmiaha hiəpīk nīpwnəti nəmə asori me nepwīn. 27 Mətə Kumwesən rīmərfi narimnari me səməmə nərmama ia təkure tīprənə i haməni mə ro narisien i, mə ia noien nəha in tro naurisien m nərmama səməmə həukurən nari. In rīmərfi narimnari me səməmə nərmama ia təkure tīprənə i haməni mə niskaiien səvənraha riwən, mə ia noien nəha in tro naurisien m nərmama səməmə niskaiien səvənraha rarə. 28 In rīmərfi narimnari auər a me, mīne narimnari me kamətə ərəha irəha, mə ia noien nəha in tro nərmama me kamətə irəha mə irəha nərmama anan me nepwīn tuhəuvehe mhə nərmama auər a ia nīrəha. 29 *Kumwesən rīno iamīnhi irə mə iərmama riti riwən trəgkiari ərpwi ia nənimen. 30 *Mətə in rīno kīmiaha hiəuvehe mhə kuatia kīmiaha Iesu Kristo. Nənə Kristo in nukurənien səkitaha ruku pen ti Kumwesən. In rīno kitaha səuvehe mhatukwatukw ia nəmri Kumwesən. In rīno kitaha səuvehe mhə nəkur ikinan me səvənhi. In rīnərəku suatuk mifi raka nari ia kitaha. 31 *Ro iamīnhi irə, rəmwhen ia nəgkiariien i kīmərāi pen ia Nəkukuə Ikinan rani mə, “Pwəh iərmama sə raməgkiari ərpwi, trəgkiari ərpwi a ia narimnari me səməmə Iərimənu səkitaha rīno.”

2

1 *Piak me, nəpīn iakīməuvehe tukumiahā, iakuvehe mīni irapw tukumiahā nəgkiariien i Kumwesən rīnərkwafə irə fwe kupwən, mətə iapkiini irapw mhə nəgkiariien uə nukurənien sə rutə pīk, rekəm. 2 *Nəpīn iakīnamarə kitaha m kīmiaha, rerīk riskai mə tapkiini irapw mhə mwī nari riti, mətə Iesu Kristo a mīne nemhəien səvənhi ia nei kamarkuauī. 3 *Nəpīn iakīməuvehe mətəni kīmiaha, niskaiien səiou riwən anan, mamhekīr ia nəpīn me, mamətəmnīmwīn. 4 *Nənə nəgkiariien səiou mīne nəvisauien səiou, iapkiini irapw mhə mesi pen nukurənien səvəi nərmama ti nuvi peheien kīmiaha. Mətə nəpīn iakīnəgkiari, hiətəni niskaiien səvəi Kumwesən mīne wok səvəi Nənimwīn Ikinan. 5 Iakīno iamīnha irə mə nahatətəien səkīmiaha trəpwəh nərer penien ia nukurənien səvəi nərmama, mətə trərer pen ia niskaiien səvəi Kumwesən.

Nukurənien sə rauku pen ti Nənimwīn səvəi Kumwesən

6 *Mətə nīpərhiēnien, nərmama me i həuvəskai raka ia nīmīruien səvənraha, kīmaha iahaməvəhag mīnraha ia nukurənien. Mətə nukurənien nəha rīpkuku pehe mhə ti tīprənə i uə ia nəmə asori me səməmə kamhərimənu ia tīprənə i. Nəmə asori me nəha tuhəuvehe mhə nəmə auər a ia nīrəha. 7 *Mətə kīmaha iahaməgkiari ia nukurənien səvəi Kumwesən sə rīnamərkwafə fwe kupwən nərmama me həpkətəni mhə. Nukurənien nəha Kumwesən rīnəmri raka fwe tui anan mə truvehi utə kitaha irə tsəuvehi nasoriien. 8 *Nərmama səməmə kamhərimənu ia tīprənə i irəha pam həpkukurən mhə nəgkiariien nəha. Ko həpkukurən

* 1:26: Mat 11:25, Jon 7:48, Jem 2:1-5 * 1:29: Rom 3:27, Efes 2:9 * 1:30: Jer 23:5-6, Jon 17:19, 2Kor 5:21 * 1:31: Jer 9:24, 2Kor 10:17 * 2:1: 1Kor 1:17 * 2:2: Kal 6:14 * 2:3: Wok Me 18:9, 2Kor 10:1 * 2:4: 1Tes 1:5 * 2:6: Efes 4:13, Fil 3:15 * 2:7: Rom 16:25 * 2:8: Luk 23:34, Jem 2:1

həpkərui tərini pen mhə İərimənu asori səkitaha ia nei kamarkuau. ⁹ Mətə rəmwhen ia nəgkiariien i kimərai pen ia Nəkukuə İkinan rani mə, “İərmama riti riwən rinətə raka ia nənimen,

uə ruvəregi raka ia nəkwəregin,
uə rerin ruvərhi raka
nəfe Kumwesən rinəpnəpenə irə mə truvei pen m nərmama səməme
hokeikei in.”

¹⁰ *Mətə Kumwesən rino pui pehe narimnari me nəha m kitaha ia Nənimwin səvənhi.

Nənimwin səvənhi rukurən noien iamihə irə ti nəri nə mə in ramətə pui narimnari me pam, mamətə pui mwi nətərigien səvəi Kumwesən sə rəmwhenimw. ¹¹ *Narimnari me səməme iərmama rerin ramrhi, nənimwin əpa səvənhi fwe imwə rukurən. Ia noien a mwi nəha, narimnari me nəha səməme Kumwesən rerin ramrhi, Nənimwin əpa səvənhi rukurən.

¹² *Nənimwin i kiməuvei pehe m kitaha ripko mhə Nənimwin səvəi tiprənə i, mətə Nənimwin sə raku pen ti Kumwesən. Kiməuvei pehe m kitaha mə tsəukurən nəfe Kumwesən rauvei pehe auər a m kitaha. ¹³ *In i nəgkiariien i kimaha iahaməni irapw. Nənə nukurənien səvəi nərmama ripkahatən mhə kimaha ia nəgkiariien me nəha, mətə Nənimwin nəha rinahatən kimaha irə. Nənə iahaməni irapw nəgkiariien pərhiien me səvənhi ia nəgkiariien me səməme in rauvei pehe.

¹⁴ *İərmama sə Nənimwin səvəi Kumwesən riwən irə ko ripkuvehi mhə narimnari me Nənimwin nəha raməriari pehe i. In rətoni narimnari me nəha ho a narisien irə. Ko ripkukurən mhə irəha ti nəri nə mə kaukurən narimnari me nəha ia Nənimwin səvəi Kumwesən. ¹⁵ *İərmama Nənimwin səvəi Kumwesən ramarə irə raməkiri mamətə sas narimnari me pam, mətə iərmama riti riwən ko rəkiri noien səvəi iərmama nəha. ¹⁶ *Ro iamihə irə ti nəri nə mə Nəkukuə İkinan rani mə, “Sin rukurən nətərigien səvəi İərimənu səkitaha

mə trahatən in?”
Mətə kitaha saməuvehi nətərigien səvəi Kristo.

3

Kumwesən əpa trəkiri wok səvəi nərmama me səvənhi

¹ *Piak me, fwe kupwən, nəpin iakinamarə kitaha m kimiaha, ko iapkəgkiari mhə m kimiaha rəmwhen iakaməgkiari m nərmama Nənimwin səvəi Kumwesən rinarə raka ia nirəha, mətə iakinəgkiari m kimiaha rəmwhen mə kimiaha nərmama me a səvəi tiprənə, uə kimiaha nəkwərhakwərha me a ia nimiruien vi səkimiaha ia Kristo.

² *Nəpin iakinamahatən kimiaha rəmwhen iakauvei pehe a nəveginien mərməru m kimiaha. Iapkuvei pehe mhə nəveginien sikai m kimiaha ti nəri nə mə kimiaha hiəpkəmwhen mhə ti nəniien nəveginien sikai. Nənə nipərhiienien təkwtəkwuni hiəpwəh ihi nəmwhenien ti nəniien nəveginien sikai. ³ *Noien səkimiaha rəmwhen a ia noien səvəi nərmama səvəi tiprənə i. Kimiaha hiamətəriɡ ərəha ia kimiaha me, mamhəvisə m kimiaha me. Noien nəha hiamo ramahatən pen mə kimiaha nərmama me a, noien səkimiaha rəmwhen a ia nərmama nepwin səvəi tiprənə i.

* 2:10: Mat 13:11 * 2:11: Prov 20:27 * 2:12: Jon 16:13-14 * 2:13: 1Kor 2:4 * 2:14: Jon 8:47, 14:17, 1Kor 1:23 * 2:15: 1Jon 2:20 * 2:16: Rom 11:34 * 3:1: Jon 16:12 * 3:2: Hip 5:12-13, 1Tes 2:2 * 3:3: 1Kor 1:10-11, 1Kor 11:18

⁴* Nəp̄in iərmama riti rini mə, “Iou iərmama səvəi Pol,” nənə riti mwi rini mə, “Iou iərmama səvəi Apolos,” noien nəha ramahatən pen mə kimiaha nərmama me a səvəi tiprənə.

⁵ Hətoni ro. Apolos in nəfe iərmama? Pol in nəfe iərmama? Kimrau iotukwininari mi a iar̄inouasitu ia kimiaha mə tihəni n̄ipər̄hienien ia Iesu. Kimrau iarauo wok sə Iərimənu səkitaha r̄iməuvei pehe m kimrau kuatia kuatia mə trouo. ⁶ Rəmwhen mə iou iakinəp̄wei nuni nari, nənə Apolos in r̄inəfwi ia nui, mətə Kumwesən r̄ino rutə. ⁷ Ro iam̄inhi irə iərmama sə raməp̄wei nuni nari, uə iərmama sə raməfwi ia nui, in nəri auər a, mətə Kumwesən in nukune wok nəha, ti nəri nə mə in ramo narimnari haməm̄iru mamhəutə. ⁸ Iərmama sə raməp̄wei nuni nari m̄ine iərmama sə raməfwi ia nui irau krouəmnəmwhen a. Kumwesən trərəku irau mesi pen atukwatukw wok sə irau kro. ⁹* Iakani iam̄inhi irə ti nəri nə mə kimrau iotukwininari mi səvəi Kumwesən iarauo pəri wok. Nənə kimiaha hiəmwhen ia nəm̄hien səvəi Kumwesən uə nimwə səvəi Kumwesən.

¹⁰* Ia namasanien səvəi Kumwesən sə r̄inəriari pehe irə miou, iako rəmwhen ia iərmama sə rukurən amasan nuvrhəkinien nimwə, məm̄ri irapw nəri skai riti tukuvrhəkin pen nimwə ia təkuren, nənə təkwtəkwuni iərməpə rauvrhəkin pen nimwə ia təkure nəri skai nəha iakinəm̄ri irapw. Pwəh nərmama hətui amasan mə kamhəfo mamhəuvrhəkin pen nimwə irə. ¹¹* Iakani iam̄inhi irə ti nəri nə mə iərmama riti ko ripkəm̄ri irapw mhə nəri skai riti sə tukuvrhəkin pen nimwə irə ropə ia nəri skai nəha kinəm̄ri irapw raka. Nəri skai nəha in nəha Iesu K̄risto. ¹² Nərmama nepw̄in haməuvehi narimnari me səməme tuhəuvrhəkin nimwə irə rərər kini tui rəmwhen ia aean mi nəha kol m̄ine silva m̄ine kəpwier amasan me səməme nənimenraha rəknekin. Nərmama me nepw̄in mwi haməuvehi narimnari me səməme ko həpkərer əpwəm̄wis mhə rəmwhen ia nei m̄ine nig m̄ine nimwai nari. ¹³* Tukətoni wok səvəi nərmama kuatia kuatia ti nəri nə mə nəp̄in səvəi K̄risto tro pui irəha. Ia nəp̄in nəha napw trahi wok səvəi nərmama kuatia kuatia mahatən pen wok səvənraha mə ramasan uə rərəha. ¹⁴ Tr̄ini m̄inuə napw rəpwəh nahi əmwesiien wok sə iərmama riti ruvrhəkin pen ia təkure nəri skai kinəm̄ri irapw, iərmama nəha truvehi nərəkuien riti. ¹⁵ Mətə tr̄ini m̄inuə napw rahi əmwesi wok səvəi iərmama riti, iərmama nəha trarfai ia nərəkuien səvənhi. Mətə Kumwesən truvehim̄iru in rəmwhen ia iərmama riti sə napw r̄inahi nimwə səvənhi m̄ine narimnari me səvənhi nənə in əpa ram̄iru.

¹⁶* Hiəukurən uə rekəm? Nimwə səvəi Kumwesən in nə kimiaha. Nən̄imw̄in İkinan ramarə ia kimiaha. ¹⁷ Tr̄ini m̄inuə iərmama riti rouraha nimwə səvəi Kumwesən, Kumwesən trouraha in. Iakani iam̄inhi irə ti nəri nə mə nimwə səvəi Kumwesən ro İkinan i, nənə nimwə nəha in nə kimiaha.

¹⁸ Rərəha mə iərmama riti treikuə atukw a irə. Tr̄ini m̄inuə kimiaha riti rerin ram̄ri mə in rukurən nari nəha təkwtəkwuni ia nəm̄ri nərmama, ramasan mə pwəh ruvehe iərmama riti nərmama haris irə. Ia su-atuk nəha in truvehe mukurən nari. ¹⁹* Ro iam̄inhi irə ti nəri nə mə nukurənien səvəi nərmama ia tiprənə i ro nar̄isien i ia nəm̄ri Kumwesən. Rəmwhen ia nəgkiariien i kimərai pen ia Nəkukuə İkinan rani mə,

* **3:4:** 1Kor 1:12 * **3:9:** Mat 13:3-9, Efes 2:20-22 * **3:10:** 1Kor 15:10, 2Tes 3:15 * **3:11:** Aes 28:16, 1Tes 2:4-6 * **3:13:** 1Kor 4:5, 2Tes 1:7-10 * **3:16:** 1Kor 6:19, 2Kor 6:16 * **3:19:** Job 5:13

“Kumwesən ramo mə nərmama səməme həukurən nari
noien ikou me səvənraha trousi tərini irəha rəmwhen ia kwənkru.”

20 *Nəkukuə Ikinan rani mwi mə,

“Iərimənu rukurən mə nətərigien səvəi nərmama səməme həukurən nari
ho a nəri auər a ia nərəha.”

21 Ro iamınhi irə tihəpwəh niniien mə kimiaha nərmama səvəi iərmama
i uə kimiaha nərmama səvəi iərmama nəha mə tihəuvehi utə atukw a
kimiaha tukwe. Kumwesən rauvei pehe narimnari me pam mə trasitu
ia kimiaha. 22 Pol uə Apolos uə Pita uə təkure tiprənə uə nimiruien uə
nemhəien uə nəpin ipwet mine uə nəpin sə tripkuvehe, mətə irəha pam
səkimiaha, 23 kimiaha nəha səvəi Kristo, nənə Kristo in səvəi Kumwesən.

4

Aposol me səvəi Kristo

1 *Ro iamınhi iərmama riti trəfətə kimaha irə? In trətə kimaha
rəmwhen ia kimaha iotukwininari me səvəi Kristo. Nəgkiariien me i
səvəi Kumwesən hənamərkafə fwe kupwən, Kumwesən rinəmri pehe
nəgkiariien me nəha ia rəgimaha mə tahətui amasan tukwe. 2 *Nənə
kimiaha hiəukurən nərmama me səməme iəmə asori riti rəmri pen
narimnari me səvənhi ia rəginraha hamətui tukwe, irəha tuhaməkeikei
mho wok səvənraha ramasan mə nəpin iəmə asori rətoni wok səvənraha
nənə rini niperhienien ia nərəha. 3 Mətə tukw iou, ro a nəri ouihi riti
trini minuə kimiaha uə nərmama əpə me nepwin hənuə tuhəkiri noien
səiou. Iou mwi ko iapkəkiri atukw mhə noien səiou iamınhi irə. 4 *Ia
nətərigien səiou, iou iakino a sə ramasan, mətə ripko mhə iakani mə
iakatukwatukw. Iərimənu səkitaha in əpa ratukwatukw ti nəkiriien
noien səiou. 5 *Ro iamınhi irə tihəpwəh nəkiri akwauakwien noien
səvəi nərmama ia nəpin sə ripkatukwatukw mhə mə tukəkiri noien səvəi
nərmama irə. Tihəfwini meste nəpin Iərimənu səkitaha truvehe irə. In
truvehe mipeki irapw narimnari səməme hamərkwafə ia nəpitəvien,
mipeki pehe ia nukuraanien, nənə mini irapw nətərigien afafa me səvəi
nərmama ia nukuraanien. Ia nəpin nəha Kumwesən trəgnəgini nərmama
kuatia kuatia mesi pen atukwatukw noien amasan me səməme həno.

6 *Piak me, iakiməni nəgkiariien me i ia kimrau Apolos mə tra-
situ ia kimiaha. Iakəkeikei mə tihəuvehi nukurənien ia kimrau nənə
mhəukurən nipwrai nəgkiariien i sə rani mə, “Tikamevən məpwəh nəpi
rakaien nəfe kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan.” Rərəha mə tihərpwi
kimiaha ti iərmama riti mamhəni ərəha riti. 7 *Rəfo? Kimiaha hi-
asori mhəpi raka nərmama me pam? Rekəm! Kimiaha hiəpkuvehi
mhə nari riti sə ruku pehe atukw tukumiaha. Narimnari me pam
səməme hiaməuvehi, Kumwesən rauvei pehe auər a m kimiaha. Ro pen
ripkəmwhen mhə mə tihaməgkiari ərpwi.

8 *Rəfo nəha? Rosi kimiaha hiəuvəukuər raka uə? Rosi nautə səkimiaha
ruvəuvehe minasori raka uə? Rosi kimiaha hiənəvtənhi raka kimaha
mhəuvehe mho kig me ia kimiaha uə? Kamo hiamərimənu pərhiien
kimaha iahəkeikei pwəh sərimənu pəri kitaha m kimiaha. 9 *Kimaha
apostol me, mətə iakamətəni mə Kumwesən ruvehi irapw kimaha
inhəripw anan. Kimaha iahəmwhen ia nərmama səməme kinəkiri raka

* 3:20: Sam 94:11 * 4:1: Taet 1:7 * 4:2: Luk 12:42 * 4:4: Sam 143:2 * 4:5: 1Kor
3:8 * 4:6: Rom 12:3 * 4:7: Rom 12:6 * 4:8: Rev 3:17,21 * 4:9: Rom 8:36, Hip 10:33

irəha mə tuhaməkeikei mhemhə. Rəmwəhen mə iahamərer ia nəmri nagelo me mine nərmama me pam səvəi tīprənə mə irəha tuhəspau ia noien səvəi nemhəien səkimaha. ¹⁰ *Kimaha nərmama səvəi Kristo ro pen nərmama kamharis ia kimaha mə kimaha iahəreirei nari. Mətə rəfo? Rosi kimiaha hiəukurən nari ti nəri nə mə hiəuvəuvehe mhəno kuatia kimiaha Kristo uə? Kimaha niskaiien səkimaha riwən. Mətə rəfo? Rosi niskaiien səkimiaha rarə uə? Nərmama kamhəni ərəha kimaha. Mətə rəfo? Rosi irəha kamhəsiai kimiaha uə? ¹¹ *Meste pehe ipwet mine nukumhə ramahi kimaha, kimaha iahaməkwakwa, mamharkahu ia tinari eitehi me, nərmama hamousi kimaha, nimwə səkimaha riwən. ¹² *Kimaha iahaməsese mamhowok ia rəgimiahaha ti nuvehien nəveginiien sənəmaha. Nəpīn nərmama həni ərəha kimaha, kimaha iahəkwein amasan ia nirəha. Nəpīn nərmama hometə kimaha, kimaha iahəsəni a mhərer əknekīn. ¹³ *Nəpīn nərmama houraha nəghimaha ia neikuəien, mətə kimaha iahəgkiari pen amasan a minraha. Meste pehe ipwet mine ia nəmri nərmama kamətə kimaha rəmwəhen ia nəri əmkemik me səməme kamararki mine nīpware narimnari me pam ia takure tīprənə i.

¹⁴ Iapkrari mhə nəgkiariien me i mə tako kimiaha hiauris, rekəm. Kimiaha hiəmwəhen ia nīpwnətīk keikei me səiou ro pen iakaməvəhag m kimiaha. ¹⁵ *Nahatən me səkimiaha həpik səməme tuhatatən kimiaha ia Kristo. Rosi irəha həmwəhen ia tata karen i səkimiaha irəha pam ten taosen, mətə tata atukwatukw səkimiaha kuatia a, in i iou, ti nəri nə mə iou iakiməuvehe mo tata səkimiaha ia Iesu Kristo nəpīn iakinaməvisau pehe nəgkiariien amasan səvənhi m kimiaha fwe kupwən. ¹⁶ *Ro pen iakani pehe tukumiaha i mə ramasan mə tihəuvnhi iou. ¹⁷ *Ro iamīnhi irə iakərhi pehe Timoti ruvehe tukumiaha. In nərik keikei riti ia Iərimənu səkitaha. Iou iakukurən nətigiteien irə. In trahatən mwi kimiaha ia suatuk me səiou ia Iesu Kristo, suatuk me nəha iakaməhatən nakalasia me irə ia kwopun me pam.

¹⁸ Kimiaha me nepwīn hiamərpwi kimiaha ti nəri nə mə rerimiahaha ramrhi mə tapkuvehe mhə mətəni kimiaha. ¹⁹ *Mətə tripkə mhə tui iakuvehe mətəni kimiaha trīni minuə Iərimənu səkitaha rəsəni iou. Nənə iou tapkreji mhə nəgkiariien me səvəi nərmama səməme hamərpwi irəha, mətə takuvehe mətə sas ia niskaiien səvənraha. ²⁰ *Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə rīpkə mhə nitətə səvəi nəgkiariien, mətə nitətə səvəi niskaiien. ²¹ Nənə hiokeikei nəfe? Takuvehe mətəni kimiaha mərīsi kimiaha uə takuvehe masitu ia kimiaha ia noien mərū ti nəri nə mə iakokeikei kimiaha?

5

Kimiaha tihərhi irapw iərmama sə ramo noien ərəha ia nīmwrhənimiaha

¹ *Kiməni pehe tukw iou i mə kimiaha riti ramo noien riti rərəha anan. Kīpkətəni mhə nərmama səməme həreirei Kumwesən kamho noien ərəha nəha. Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə iərman riti rīməiri pran kurirə səvəi tata səvənhi krauarə pəri nəha təkwəkwni. ² Nənə kimiaha hiamərpwi kimiaha tukwe mə ramasan a! Mətə rəfo kimiaha

* **4:10:** 1Kor 3:18 * **4:11:** 2Kor 11:23-27 * **4:12:** Wok Me 18:3, 1Kor 9:14-15, 2Tes 3:8, Sam 109:28, Mat 5:44 * **4:13:** Krae 3:45 * **4:15:** Kal 4:19 * **4:16:** Fil 3:17, 1Tes 1:6 * **4:17:** Wok Me 19:22 * **4:19:** Wok Me 18:21 * **4:20:** 1Kor 2:4 * **5:1:** Lev 18:7-8, Dut 22:30, Dut 27:20

hiäpkregi mhə rərəha mhasək tukwe? Iəmə sə rino noien nəha, kimiaha tihaməkeikei mhərhi irapw in ia nīmwrhenimiahā. ³ *Təkwtəkwni iapkarə mhə kitaha m kimiaha ia nīpwra, mətə ia nənīmwiək iakamarə kitaha m kimiaha. Trini minuə iakamarə kitaha m kimiaha, iakuvəni raka ia nəghi Iesu Iərimənu səkitaha nəfe tso ia iəmə nəha. ⁴ *Nəpīn hiūsəsimwīn kimiaha me, nənə ia nənīmwiək iou mwi iakamarə kitaha m kimiaha, nənə ia niskaiien səvəi Iesu Iərimənu səkitaha, ⁵ *kimiaha tihəmri pen iəmə nəha ia rəgi Setan mə tukouraha nīpwrān. Tiho iamīnha irə mə tukuvehimīru nənīmwi iəmə nəha ia nəpīn nəha Iərimənu səkitaha Iesu truvehē irə.

⁶ *Noien sə hiaməgkiari mamhərpwi kimiaha irə ripkamasan mhə. Hiəkurən uə rekəm? Yis ouihi raməse bred pəpwīə. ⁷ *Tihəuvehi raka yis akuas mə kimiaha tihəmwhen ia bred vi sə yis riwən irə. Nīpərhienien kimiaha hiəmwhen ia bred nəha ti nəri nə mə Kristo, kwəti sipsip səkitaha səvəi nəveginien asori nəha Pasova, kinousi əpune niten ruvehimīru kitaha. ⁸ *Ro pen pwəh kitaha tso nəveginien asori nəha, mhəpwəh nəmwəkiien kitaha me, mhəpwəh noien ərəha. Noien me nəha həmwhen ia yis akuas. Mətə pwəh so nəveginien asori nəha mho noien sə rəmher matukwatukw rəmwhen ia bred sə yis riwən irə.

⁹ *Iakuvərai raka nəkukuə riti m kimiaha, mīni mə tihəpwəh navən pəriien kimiaha nərman mīne nīpran səməme kamhəiri əpnəpen irəha me, ¹⁰ mamhəpwtig ti nautə səvənraha, mamhəkres, mamhəfwaki m nənīmwi nari me. Ripko mhə nīpwrai nəgkiariien nəha səiou mə kimiaha tihəpwəh navən pəriien kimiaha nərmana me səvəi tīprənə i səməme kamho noien ərəha me nəha. Rəknekīn ko hiəpkaraka mhə ia nīrəha ti nəri nə mə kitaha mīnraha samarə ko səpkaraka mhə ia təkure tīprənə i. ¹¹ *Mətə nəkukuə sə iakīmərai m kimiaha, nīpwrān ro iamīnhi irə mə tihəpwəh navən pəriien kimiaha nərman mīne nīpran səməme kamhəni mə irəha nəkur əfwaki me, mətə kamhəiri əpnəpen irəha me, mamhəpwtig ti nautə səvənraha, mamhəfwaki m nənīmwi nari me, mamhəni neikuəien mamhouraha nəghi iərmama irə, mamhənīmwi pik nənīmwiien skai mamhakonə irə, mamhakres. Kimiaha tihəpwəh nəkure pəriien kimiaha nərmana me nəha mhani nari kimiaha mīnraha.

¹²⁻¹³ *Ripko mhə səiou nəha wok mə takəkiri noien səvəi nərmana iruə me. Kumwesən əpa trəkiri noien səvənraha. Mətə kimiaha nakalasia me kimiaha nərmana me i nəkwai nīmwə nənə tihaməkeikei mhəkiri noien me səkimiaha me. Rəmwhen ia Nəkukuə Ikinan rani mə, “Tihərhi irapw iərmama sə ramo noien ərəha ia nīmwrhenimiahā.”

6

Nakalasia me mīne nəvisəien me səvənraha

¹ Nəpīn kimiaha mī kəru krouəski irau me, nənə ro naurisien mə irau trouvehi nəvisəien səvənrau rouevən ti nərmana səməme hərəirei Kumwesən mə tuhəkiri nəgkiariien səvənrau. Irau trouəkeikei rouvehi nəvisəien səvənrau rouevən ti nərmana səvəi Kumwesən pwəh irəha həkiri. ² *Hiəkurən uə rekəm? Ia nəpīn sə tīpkuvehe nərmana

* **5:3:** Kol 2:5 * **5:4:** Mat 16:19, 2Kor 13:10 * **5:5:** 1Tim 1:20, 1Tes 4:6 * **5:6:** Kal 5:9 * **5:7:** Eks 13:7, 12:21, Aes 53:7, 1Pit 1:19 * **5:8:** Dut 16:3 * **5:9:** Mat 18:17, 2Tes 3:14 * **5:11:** 2Tes 3:6, Taet 3:10, 2Jon 10 * **5:12-13:** Dut 13:5, 17:7, Dut 22:24, Mak 4:11 * **6:2:** Dan 7:22, Mat 19:28, Rev 2:26, 3:21, 20:4

me sǝvǝi Kumwesǝn tuhǝkiri nǝrmama ia tǝkure tǝprǝnǝ i ti noien me sǝvǝnraha. Trǝni minuǝ kimiaha tihǝkiri nǝrmama ia tǝkure tǝprǝnǝ i rǝfo, ko hiǝpkǝkiri atukw mhǝ noien kwǝrhakwǝrha me sǝkimiaha? ³ Hiǝukurǝn uǝ rekǝm? Kitaha tsǝkiri nagelo me ti noien me sǝvǝnraha. Mǝ ro iamǝnhi irǝ, noien me sǝvǝi tǝprǝnǝ i hamǝru a ti nǝkiriien. ⁴ Ro pen rǝfo kimiaha hiamǝuvǝn ti nǝrmama me nǝha sǝmǝme nakalasia me hǝpkǝisiai mhǝ irǝha mǝ irǝha tuhǝkiri kimiaha ti nǝvisǝien me sǝkimiaha sǝ ro me iamǝnha irǝ? ⁵ Iakani nǝgkiariiien nǝha ramo naurisǝien m kimiaha. Rǝfo, kimiaha riti riwǝn sǝ nukurǝnien sǝvǝnhi rǝmwhen mǝ trǝmri amasan nǝvisǝien sǝvǝi piǝvtaha mi kǝru? ⁶ Mǝtǝ piǝvtaha mi krouǝvisǝ minrau me rouuvehi rouevǝn ti nǝrmama sǝmǝme hǝpkini mhǝ niǝrǝhienien ia Kristo mǝ irǝha tuhǝkiri nǝgkiariiien sǝvǝnrau.

⁷ *Noien nǝha hiamǝuvǝn ti iǝrmama riti mǝ trǝkiri kimiaha ti nǝvisǝien me sǝkimiaha ramahatǝn pen me hiǝnarfai raka ia suatuk sǝvǝi Kumwesǝn ia niǝmiruien sǝkimiaha. Rǝfo, trǝni minuǝ iǝrmama riti ramo rǝrǝha ia niram, ramasan mǝ tikenouenou a irǝ. Trǝni minuǝ rameikuǝ ia niram, mamakres mik, ikenouenou a mwi irǝ. ⁸ Mǝtǝ rekǝm. Kimiaha piǝvmiaha me a, mǝtǝ hiamo rǝrǝha ia kimiaha me, mamheikuǝ ia kimiaha me, mamhakres m kimiaha me.

⁹ *Kimiaha tihamǝkeikei mhǝukurǝn. Nǝrmama sǝmǝme hǝpkatukwatukw mhǝ irǝha ko hǝpkuvimwǝ mhǝ ia nitǝtǝ sǝ Kumwesǝn ramǝrimǝnu irǝ. Tihǝpwǝh neikuǝ atukwien ia kimiaha. Nǝrman mine niǝpran sǝmǝme kamhǝiri ǝnǝpen irǝha me, mine nǝrmama sǝmǝme kamhǝfwaki m nǝnimwi nari me, mine nǝrman mine niǝpran sǝmǝme kamhakres ia nirǝha me, mine nǝrman sǝmǝme kamhǝiri atukw a irǝha me, ¹⁰ mine rakres me, mine nǝrmama sǝmǝme kamhǝpwtig ti nautǝ sǝvǝnraha, mine nǝrmama sǝmǝme kamhǝnimwi pik nǝnimwiiien skai mamhakonǝ, mine nǝrmama sǝmǝme kamhǝni neikuǝien mamhouraha nǝghi iǝrmama irǝ, mine nǝrmama sǝmǝme kamheikuǝ mamhakres, irǝha ko hǝpkuvnimwǝ mhǝ ia nitǝtǝ sǝ Kumwesǝn ramǝrimǝnu irǝ. ¹¹ *Fwe kupwǝn kimiaha me nǝpwǝn hiǝnamo iamǝnha irǝ. Mǝtǝ tǝkwtǝkwuni nǝha, ia nǝghi Iǝrimǝnu sǝkitaha Iesu Kristo mine ia niskaiien sǝvǝi Nǝnimwǝn Ikinan, Kumwesǝn rinǝpǝrhi raka kimiaha hiǝmher. In rino hiǝuvehe nǝkur ikinan me sǝvǝnhi, muvǝni raka mǝ kimiaha hiatukwatukw ia nǝnimen.

Nǝrman mine niǝpran kamhǝiri ǝnǝpen irǝha me rǝrǝha ia nǝmri Kumwesǝn

¹² *Kamini mǝ, “Narimnari me pam ramasan a iou iakukurǝn noien,” niǝrǝhienien, mǝtǝ riǝko mhǝ irǝha pam tuhasitu. “Narimnari me pam ramasan a iou iakukurǝn noien,” mǝtǝ iou ko iǝpkǝseni mhǝ mǝ nari riti trǝrkwi iou, mamǝrimǝnu ia nirak. ¹³ *Kamini mǝ, “Nǝveginien kino sǝvǝi tǝpwi iǝrmama, nǝnǝ tǝpwi iǝrmama kino sǝvǝi nǝveginien.” Niǝrǝhienien, mǝtǝ Kumwesǝn trouraha irau pǝri. Niǝpwrai iǝrmama komhǝ kino mǝ iǝrman triri ǝnǝpen niǝpran irǝ, mǝtǝ kino niǝpwrai iǝrmama mǝ trǝgnǝgini Iǝrimǝnu irǝ, nǝnǝ Iǝrimǝnu ramarǝ ti niǝpwrai iǝrmama. ¹⁴ *Kumwesǝn rino Iǝrimǝnu sǝkitaha rǝtui mwi ia nemhǝien, nǝnǝ ia niskaiien sǝvǝnhi in tro mwi kitaha sǝtui mwi. ¹⁵ *Hiǝukurǝn

* **6:7:** Mat 5:39, 1Tes 5:15, 1Tes 3:9 * **6:9:** Kal 5:19-21, Efes 5:5, Rev 22:15 * **6:11:** Taet

3:3-7 * **6:12:** 1Kor 10:23 * **6:13:** 1Tes 4:3-5 * **6:14:** Rom 8:11, 1Kor 15:20, 2Kor 4:14

* **6:15:** Rom 12:5, Efes 5:30

uə rekəm? Nipwrataha irəha nipəri nipwrai Kristo. Nənə rerimiahā rirhi mē ko iakuvehi nipwrak i sē in nipəri nipwrai Kristo mevən mo kuatia irə irau pran ia suatuk? Rekəm! Ko ripko mhə iamīnhi irə mīne. ¹⁶ *Hiəukurən uə rekəm? Iərmama sē ramiri pran ia suatuk, irau krouvehe rouəmwhen ia nipwrai iərmama kuatia. Rəmwhen ia nəgkiariien i kimərai pen ia Nəkukua Ikinan rani mē, “Irau trouvehe rouəmwhen ia nipwrai iərmama kuatia.” ¹⁷ *Mətə iərmama sē rauvehe mamō kuatia irau Iərimənu səkītaha, in ruvehe mo kuatia irau min ia nənīmwin.

¹⁸ Tiharaka mhəpwəh nevənien ipaka ti noien i sē iərman ramiri əpnāpen nipran. Noien ərəha me nēpwīn sēməme iərmama ramō, irəha fwe iruə ko həkuvnimwə mhə ia nipwrai iərmama. Mətə iərman sē ramiri əpnāpen nipran ramō noien ərəha riti ia nipwran atukw. ¹⁹ *Hiəukurən uə rekəm? Nipwramiahā rəmwhen ia nimwə riti səvəi Nənīmwin Ikinan fwe ia rerimiahā. Kumwesən ruvei pehe Nənīmwin nəha m kimiahā. Nənə ripko mhə səkimiahā atukw a nē nipwramiahā. ²⁰ *Kumwesən riṅərəku raka kimiahā ia nərəkuien riti rəknekīn. Ro pen tihaməkeikei mhəuvehi utə nəghī Kumwesən ia nəfe hiamō ia nipwramiahā.

7

Nerəien

¹ Ia nīkaren səvəi nəresien me nəha hiəmərāi mhərhi pehe miou. Ramasan mē iərman riti trəpwəh niriien pran. ² Mətə nərman mīne nipran kamhəiri əpnāpen pik irəha me ro pen ramasan mē iərman riti traməkeikei miri pran riti səvənhi, nənə pran riti traməkeikei mesi pen iərman riti səvənhi. ³ Iərman traməkeikei mapri irau pran səvənhi trīni mīnuə pran rokeikei, nənə pran traməkeikei mapri irau iərman səvənhi trīni mīnuə iərman rokeikei. ⁴ Iakani iamīnhi irə ti nəri nē mē pran rəpwəh nərīmənu atukwien ia nipwran, mətə iərman səvənhi ramərīmənu irə. Rəmwhen a mwi iərman in rəpwəh nərīmənu atukwien ia nipwran, mətə pran səvənhi ramərīmənu irə. ⁵ Ripkamasan mhə mē pran uə iərman rehekīr ti nipwran trīni mīnuə riti rokeikei. Mətə trīni mīnuə irau pəri krouəsēni mē trouəpwəh napri pəriien nəpīn ouīhi a ti nəfwakiien, nənə ramasan a. Mətə irau trouəkeikei rouvehe rouapri pəri mwi kamo rīməru ti Setan mē tro irau kroumwei ia nərəhaien ti nəri nē mē irau kroupkiskai mhə. ⁶ Nəgkiariien nəha iakini mē, “Trouəpwəh napri pəriien nəpīn ouīhi a ti nəfwakiien,” ramarə a ia kimiahā mē tiho uə tihəpwəh noien, ripko mhə loa riti. ⁷ *Iakregi mē ko nərman me pam həmwhen a ia nirak, saiou pran riwən, ramasan, mətə Kumwesən rəpwəh nuvei penien nīskaiien m nərman me pam mē tuharə əpa. Riti rauvehi nīskaiien mē tro iamīnhi irə, riti mwi mē tro iamīnha irə.

⁸ Nərman sēməme həkparə pəri mhə mīne sēməme nərman uə nipran me səvənraha həuvamhə raka, iakani mē ramasan mē irəha tuhəpwəh narə pəriien rəmwhen a ia nirak. ⁹ *Mətə trīni mīnuə rəknekīn ti nīrəha mē tuhavən ia suatuk atukwatukw nənə ramasan mē irəha tuhaməkeikei mharə pəri pwəh iərman rerīn rəpwəh nevən pikien ia pran, pran rerīn rəpwəh nevən pikien ia iərman.

* **6:16:** Mat 19:5 * **6:17:** Jon 17:21-23, Rom 8:9-11 * **6:19:** 1Kor 3:16 * **6:20:** 1Kor 7:23, 1Pit 1:18-19, Fil 1:20 * **7:7:** Mat 19:12 * **7:9:** 1Tim 5:14

10 *Nærmama me sëmæme kamharæ pæri, iakani pehe tukumiaha i, ripko mhæ nægkiariien sæiou mætæ sævæi Iærimænu sækitaha, mæ pran træpwæh næpwæhien iærman sævænhi. 11 Mætæ trini minuæ pran ræpwæh iærman sævænhi, in træpwæh mwi naræ pærien irau iærman riti mwi, mætæ mæ ræfo in trirærig pen a mwi ti iærman sævænhi. Nænæ iærman træpwæh næpwæhien pran sævænhi.

12 Trini minuæ piævtaha riti pran sævænhi ripkahatætæ mhæ ia Kristo, mætæ ræseni mæ trouaræ irau iærman næha, iærman træpwæh næpwæhien præn næha. Nægkiariien i iakani ripko mhæ sæiou mætæ sævæi Iærimænu sækitaha. 13 Trini minuæ pran riti sævænhi iærman ræpwæh nahatætæien ia Kristo, mætæ ræseni mæ trouaræ irau præn næha, præn næha træpwæh næpwæhien in. 14 Kimiaha hiæukuræn. Iærman sæ ripkahatætæ mhæ ia Kristo, nahatætæien sævæi pran sævænhi rino raka iærman næha ruvehe mæmwhen ia nari riti kinæmri æpæ ro ikinan i sævæi Kumwesæn. Nænæ pran sæ ripkahatætæ mhæ ia Kristo, nahatætæien sævæi iærman sævænhi rino raka præn næha ruvehe mæmwhen ia nari riti kinæmri æpæ ro ikinan i sævæi Kumwesæn. Mæ ripko mhæ iamînhi iræ nækwærhakwætha me sævænrau tuhæmkemik ia næmri Kumwesæn, mætæ tækwækwuni iræha hæuvæuhe mhæno ikinan i.

15 *Mætæ trini minuæ sæ næha ripkahatætæ mhæ ia Kristo rokeikei mæ irau trouæpwæh irau me, pwæh ro iamînhi iræ. Piævtaha riti uæ kitirimætaha riti nari riti mwi riwæn rærihi irau pran uæ iærman sæ rinæpwæh in iamînha iræ. Mætæ Kumwesæn rinækwein kitaha mæ tsaræ ia næmærinuien. 16 *Ik pran sæ ikamahatætæ ia Kristo, tikæfukuræn? Rosi tikuvehimiru iærman sæim uæ? Nænæ ik iærman sæ ikamahatætæ ia Kristo, tikæfukuræn? Rosi tikuvehimiru pran sæim uæ?

17 *Mætæ næri kuatia i mæ pwæh kimiaha kuatia kuatia tihamaræ ia naræien sæ Iærimænu sækitaha rimæuvei pehe m kimiaha fwe kupwæn sæ hiænamaræ iræ ia næpin næha in rinækwein ia kimiaha. In i nævæhagien sæiou iakauvei pen m nakalasia me pam. 18 Kimiaha sëmæme kuvæuvehi raka ninhum m kimiaha fwe kupwæn, kuriræ Kumwesæn rækwein ia kimiaha, ræraha mæ ipwet mine hiamæmwur mæ tihamærkwafæ noien næha kino m kimiaha. Kimiaha sëmæme kæpwæh nuvehien ninhum m kimiaha fwe kupwæn, kuriræ Kumwesæn rækwein kimiaha, ræraha mæ ipwet mine tihæuvæn mæ tukuvehi ninhum m kimiaha. 19 *Iakani iamînhi iræ ti næri næ mæ ro næri auær a iræ mæ kuvehi ninhum m iærmama uæ kæpwæh nuvehien, mætæ næri anan riti in i tsamækeikei mho nægkiariien me sævæi Kumwesæn. 20 Kimiaha kuatia kuatia tihamækeikei mharæ a ia naræien sæ hiænamaræ iræ fwe kupwæn ia næpin næha Kumwesæn rinækwein ia kimiaha. 21 Trini minuæ ik slef riti næpin Kumwesæn rækwein ik, tikæpwæh nætærig pikien. Mætæ trini minuæ ikukuræn suatuk sæ tukifi nari ia niram, ikesi pen. 22 *Kimiaha hiæukuræn. Trini minuæ Iærimænu rækwein ia iærmama riti sæ in slef, iærmama næha ræmwhen ia iærmama riti kuvæfi raka raka nari iræ in sævæi Iærimænu. Ia noien a mwi næha, trini minuæ Iærimænu rækwein ia iærmama riti sæ ripko mhæ in slef, iærmama næha in slef riti sævæi Kristo. 23 Kumwesæn rinæræku raka kimiaha ia nærækuien riti nænimen ræknekin. Ro pen tihæpwæh nuveheien mho kimiaha slef me sævæi nærmama. 24 Piak me, næfe naræien kimiaha kuatia

* 7:10: Mat 5:32, 19:9 * 7:15: Rom 14:19 * 7:16: 1Tes 3:1 * 7:17: 1Kor 7:20,24

* 7:19: Rom 2:25, Kal 5:6, 6:15 * 7:22: Flm 16, Efes 6:6, 1Tes 2:16

kuatia hiānamarə irə fwe kupwən ia nəpīn nəha Kumwesən rinəkwein ia kīmiaha, ramasan mə tihamarə a irə kīmiaha Kumwesən.

²⁵ *Ia nikaren səvəi nəresien nəha mə rəfo ia nəkur vi me səməme həpkarə pəri mhə ihi, iou iapkuvehi atukwatukw mhə nəgkiariien riti ti Iərimənu səkitaha. Mətə takini nətərigien səiou, nənə ti nəri nə mə Iərimənu səkitaha rinapi pik tukw iou, ro pen hiəukurən niniien nīpərhiēnien ia nəfe takini. ²⁶ Ia nətəien səiou, ti nəri nə mə kitaha samarə ia nəpīn əknekīn ipwet mīne, ramasan mə iərmama riti tramarə a iamīnhi irə mamevən. ²⁷ Ik iərmama sə ikīnarə pəri raka kīmirau pran, tikəpwəh neitehiien narəien səim. Nənə ik iərmama sə ikəpwəh ihi narə pəriien kīmirau pran, tikəpwəh nətūiien pran riti səim. ²⁸ *Mətə trīni mīnuə ikuə tikarə pəri kīmirau pran, ipko mhə noien ərəha. Nənə trīni mīnuə pran vi riti rīnuə trarə pəri irau iərman, in rīpko mhə noien ərəha. Mətə nərmama səməme kamho iamīnha irə tuhəregi nəmisəien ia təkure tīprənə i, nənə iakəpwəh nokeikeiien mə tihəregi nəmisəien me nəha.

²⁹ *Piak me, in i nīpwrai nəgkiariien səiou. Nəpīn səvəi tīprənə i ruvəuvehe muvəkwa. Ro pen ipwet mīne muvehe mamevən nərman me səvənraha me fwe nīpran me tuhamarə rəmwhen mə nīpran me səvənraha me həiwən. ³⁰ Nərmama səməme rerīnraha rəpou, irəha tuhamarə rəmwhen mə rerīnraha rəpwəh nəpouien. Nərmama səməme rerīnraha ragien, irəha tuhamarə rəmwhen mə rerīnraha rəpwəh nəgienien. Nərmama səməme kamhəuvehi nəmri narimnari me, irəha tuhamarə rəmwhen mə rīpko mhə səvənraha. ³¹ *Nərmama səməme kamho narimnari me səvəi tīprənə i, irəha tuhamarə rəmwhen mə narimnari me nəha rīpko mhə nīmīruvien ihi səvənraha. Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə tīprənə i səvəi təkwtəkwuni mīne rīnauvehe triwən.

³² Nənə iakokeikei mə tihəpwəh nətərig pikien ti nari riti səvəi tīprənə i. Iərman səvənhi pran riwən, in ramətərig pik ti narimnari me səvəi Iərimənu mə trəfo mo reri Iərimənu ragien. ³³ Mətə iərman səvənhi fwe pran in ramətərig pik ti narimnari me səvəi tīprənə mə trəfo mo reri pran səvənhi ragien. ³⁴ Nənə nətərigien səvənhi ro kəru. Rəmwhen a mwi pran səvənhi iərman riwən, uə pran vi, in ramətərig pik ti narimnari me səvəi Iərimənu mə in trəfo marei ti Iərimənu səkitaha ia nīpwrān mīne nənimwīn. Mətə pran səvənhi fwe iərman, in ramətərig pik ti narimnari me səvəi tīprənə mə trəfo mo reri iərman səvənhi ragien. ³⁵ Iapki ni pehe mhə nəgkiariien me i mə takərkouani pehe nəkwus ia kīmiaha, mətə iakani ti namasanien səkīmiaha. Iakokeikei mə tiharə ia noien atukwatukw, mamho tukwini nari m Iərimənu səkitaha, mho a nətərigien səkīmiaha irə kuatia.

³⁶ Mətə trīni mīnuə iərman riti mīne pran vi riti kīmərfi irau mə trouarə pəri, nənə iərman rīni mə trouəpwəh pəpīm, mətə rerīn rīrhi mə rīpko mhə noien atukwatukw ia prən nəha, nənə trīni mīnuə prən nəha rarə amasan a meste nuk me nepwīn, nənə iərman rerīn rīrhi mə traməkeikei miri prən nəha, nənə ramasan a, in rukurən niriien. In rīpko mhə noien

* 7:25: 1Tim 1:12-13 * 7:28: Luk 21:33 * 7:29: Rom 13:11 * 7:31: 1Jon 2:17

ərəha. Ramasan mə irau trouarə pəri.^a ³⁷ Mətə mə iərman nəha rəpwəh nokeikeien mə trarə pəri irau prən vi nəha kimərfi mə səvənhi, iərmama riti riwən sə raməkeikei min mə trəpwəh niriien prən nəha, mətə in nə nətərigien atukw a səvənhi, iərman nəha in mwi ro noien amasan. ³⁸ Ro iamīnhi irə iərman sə riri pran vi səvənhi, in ramo noien amasan. Nənə iərman sə rīpkiri mhə pran in ramo noien amasan məpi raka.

³⁹ *Pran sə rinerə raka kinərkwī tərini irau iərman səvənhi nəpin iərman səvənhi ramīru. Mətə trīni minuə iərman səvənhi ruvamhə, kifi nari irə rukurən nesi penien iərman riti mwi sə in rokeikei, mətə nari kwatia in traməkeikei mesi pen iərman riti sə ramahatətə ia Iərimənu səkitaha. ⁴⁰ Mətə ia nətərigien səiou trīni minuə in ramarə a iamīnhi irə mine məpwəh nesi penien iərman riti mwi rerin trajien. Rerik rirhi mə Nənimwīn səvəi Kumwesən ruvei pehe nətərigien nəha miou.

8

Nəveginien i kauvei pen m nənimwi nari me səməme kaməfwaki pen minraha

¹ *Ia nīkaren səvəi nəveginien i kauvei pen m nənimwi nari me səməme kaməfwaki pen minraha, kitaha səukurən mə kitaha pam saməuvehi nukurənien. Nukurənien in nari riti sə iərmama raməfiəutə in tukwe, mətə nokeikeien rauvrhəkin iərmama ruvehe mautə. ² *Trīni minuə iərmama riti rerin ramrhi mə rukurən pik nari, in rīpkukurən anan mhə narimnari me səməme in traməkeikei mukurən. ³ *Mətə trīni minuə iərmama riti rokeikei Kumwesən, Kumwesən rukurən in.

⁴ *Rəfo ia nəveginien i kauvei pen m nənimwi nari me səməme kaməfwaki pen minraha? Ko sani nəveginien me nəha uə rekəm? Kitaha səukurən mə nənimwi nari sə kaməfwaki pen min ramahatən pen nīpwrai nari riti sə rīpkimīru mhə. Səukurən mwi mə Kumwesən riti mwi riwən mətə kuatia a. ⁵ Mətə kumwesən eikuə me i kamīni mə kamharə ia neiai mine ia təkure tiprənə i ko kamharə pərhiēn i ko rəfo? Nīpərhiēnien i mə kamīni mə “kumwesən me” mine “iərimənu me” irəha həpik, ⁶ *mətə tukutaha i, səkitaha Kumwesən kuatia a, Tata Kumwesən. In nukune narimnari me pam. Ro iamīnhi irə nīmīruien səkitaha səvənhi. Iərimənu səkitaha kuatia a, Iesu Kristo. Narimnari me pam həuku pen irə mharə. Ro iamīnhi irə nīmīruien səkitaha ruku pen tukwe.

⁷ Mətə nərmama pam həpkukurən amasan mhə nəri nəha. Nərmama nepwīn nəha ikīn irəha hənəməfwaki pik m nənimwi nari me fwe kupwən. Ro pen ipwet mine nəpin hani nəveginien i kauvei pen m nənimwi nari me səməme kaməfwaki pen minraha, rerinraha rirhi mə haməsiai ihi nənimwi nari me nəha. Irəha hərəgi pen ia nīrəha mə hənə

a 7:36: Suatuk riti mwi ti nuvsiniien nəgkiariien i ia vas 36-38 ro iamīnhi irə: “Trīni minuə iərman riti ia nətərigien səvənhi rətə mə rīpkatukwatukw mhə mə trəkwtəmhiiri əknekin prən ouihi vi səvənhi, nənə mətə mə nuk səvəi prən ouihi vi nəha rinəmwhen raka, nənə iərman nəha riregi rəmwhen mə in trevən mə, ramasan mə tro rəmwhen sə rokeikei, maraka irə pwəh revən mərə. Mə ro ianha irə rīpko mhə noien ərəha. Mətə iərman sə nətərigien səvənhi riskai, nari riti rīpkəkeikei mhə min, rinətərig raka irə fwe ia rerin mə trəkwtəmhiiri əknekin prən ouihi vi nəha səvənhi məpwəh nəsenien mə trevən mərə, iərmama nəha in mwi ramo noien amasan. Ro iamīnhi irə, iərman sə ruvei pen prən ouihi vi səvənhi mə trevən mərə, in ramo noien amasan. Nənə iərman sə rəkwtəmhiiri əknekin prən ouihi vi səvənhi mə trəpwəh nəvənien mərə, in ramo noien amasan məpi raka. * 7:39: Rom 7:2-3 * 8:1: Wok Me 15:29 * 8:2: Kal 6:3 * 8:3: Kal 4:9 * 8:4: 1Kor 10:19, Kal 4:8, Dut 4:35,39, Dut 6:4 * 8:6: Mal 2:10, 1Kor 12:5,6, Efes 4:5,6, Jon 1:3

noien ərəha ti nəri nə mə nahatətəien səvənraha rīpkiskai mhə. ⁸ *Mətə nəveginien ko rīpkuvehi mhə kitaha səuvehe ipaka ti Kumwesən. Sani uə səpkani mhə ro nəri auər a irə.

⁹ *Kuvəfi raka nari ia kimiaha hiəukurən nəniien nəveginien me nəha, mətə tihəməkeikei a mhətui amasan tukwe. Rərəha mə noien səkimiaha tro nərmmama səməme nahatətəien səvənraha rīpkiskai mhə həmwēi ia noien ərəha. ¹⁰ Ik sə ikukurən mə ikukurən nəniien nəveginien i kauvei pen m nənimwi nari sə kaməfwaki pen min. Trini minuə iərmama riti nahatətəien səvənhi rīpkiskai mhə rətoni ikaməni nəveginien me nəha, truvi mwi in rəni rino noien ərəha. ¹¹ *Trini minuə iko iamīnha irə, nukurəniien nəha səim trouaha iərmama i nahatətəien səvənhi rīpkiskai mhə, in piəvtaha riti sə Kristo rīmamhə tukwe. ¹² Ia suatuk nəha kimiaha hiamo noien ərəha ia Kristo ti nəri nə mə hiamo noien ərəha ia piəvtaha me. Rəmwən hiamo noien riti mamhəuəsi irəha irə nəpīn nahatətəien səvənraha rīpkiskai mhə. ¹³ *Ro iamīnhi irə trini minuə nəveginien riti sə iakaməni ramo piak mə trīmwei ia nərəhaien, ramasan mə takəpwəh nəniien mwi nəveginien nəha nəpīn riti mə in trəpwəh nimweien.

9

Pol raməgkiari m nərmmama me səməme kamhəkiri noien səvənhi mə rəpwəh nəmwənien

¹ *Iou iərmama riti sə iakukurən noien nəfe iakokeikei uə rekəm? Ouəh! Iou aposol riti uə rekəm? Ouəh! Iou iakinətoni Iesu Iərimənu səkitaha ia nənimek uə rekəm? Ouəh! Kimiaha nə kwənkwai wok me səiou sə iakamo tukwini m Iərimənu səkitaha uə rekəm? Ouəh! ² *Rosi nərmmama nepwīn kamhətoni iou mə ko mhə iou aposol, mətə kimiaha ko hiəpkətə mhə iamīnha irə. Nīmīruien səkimiaha sə hiaməuvehe mho kuatia kimiaha Iərimənu səkitaha ramahatən pen mə iou aposol pərhien riti.

³ In i nəgkiariien səiou takini pen ti nərmmama me i səməme kamhəkiri noien səiou mə rəpwəh nəmwənien. ⁴ *Kimiaha hiaməni mə rīpkatukwatukw mhə mə tihəuvei pehe nəveginien mine nəri kamənīmwi m kimaha ti wok səkimaha, mətə ratukwatukw a mə tihəuvei pehe narimnari me nəha. ⁵ *Kimiaha hiaməni mə rīpkatukwatukw mhə mə ia nəvənien səkimaha təhəri nīpran me səkimaha həkurirə ia kimaha rəmwən ia aposol me nepwīn mwi mine piəvi Iərimənu səkitaha me mine Pita kamho, mətə ratukwatukw a mə kimaha taho iamīnha irə. ⁶ Uə rəfo, rosi rerimīaha rirhi mə iou mine Panapas kimrau əpa trouəkeikei rauo atukw wok ti narəien səkimrau? Nətərigien nəha rīpkatukwatukw mhə.

⁷ Sin ramo iaruagən in mətə rəpwəh nokeikeiien mə tukəraku in irə? Uə sin raməmhu mətə rīpkuvehi mhə nəveginien riti sənəni ia nəmhien nəha? Uə sin raməkwməni nərīmīru me mətə rəpwəh ihi nəniien riti? ⁸ Rerimīaha rirhi mə narimnari me səməme iakaməgkiari irə haməuku pen a ia nətərigien səvəi iərmama? Rekəm! Loa rani a nari kuatia. ⁹ *Kīmərəi pen nəgkiariien i ia Loa səvəi Moses rani mə, “Tihəpwəh nərihi təriniien tərhui kau nəpīn rameivə testesi kwənuni wit mə tekīn

* 8:8: Rom 14:17 * 8:9: Rom 14:13-15, Kal 5:13 * 8:11: Rom 14:15,20 * 8:13: Rom 14:21 * 9:1: Wok Me 22:17-18, Wok Me 26:16, 1Kor 15:8 * 9:2: 2Kor 3:2-3 * 9:4: Luk 10:8, 1Kor 9:13-14 * 9:5: Jon 1:42 * 9:9: Dut 25:4, 1Tim 5:18

trier raka.” Rəfo, Kumwesən rerin ramrhi a kau me, ¹⁰ *uə in rini nəgkiariien nəha rerin ramrhi mwi kitaha? Ouəh, kimərai nəgkiariien nəha tukutaha. Iakani iamihhi irə ti nəri nə mə nərmama səməme haməkupwən mhəmhu ia nəmhiən, nənə səməme həkurirə mhavən ia nəmhiən nəha, nətərigien səvənraha kuatia a mə tuhəuvehi nəveginien ia nəmhiən nəha. ¹¹ *Ia wok səkimaha kimaha iahəmwhen ia iərmama riti rinəpwei nuni nari ia nəmhiən. Nəmhiən nəha in nə kimiaha. Nəri sə iahənpwei in nə narimnari me səməme tuhasitu ia nənimwimiahaha. Ro iamihhi irə ratukwatukw mə kimiaha tihəuvei pehe narimnari me tuhasitu ia nipwramaha. Noien nəha rəmwhen ia iərmama sə ramesi kwənkwai nari ia nəmhiən sə rimesese tukwe. ¹² *Rosi nərmama əpə me nepwın həukurən nəresien nəveginien tukumiahaha nənə ratukwatukw a ti nəri nə mə irəha kamhasitu ia kimiaha, mamho wok səvəi Kumwesən. Mətə rəfo ia kimaha? Nəresien səkimaha ratukwatukw anan məpi raka irəha.

Mətə kimaha iahəpko mhə ia kimiaha rəmwhen mə kimaha iahəukurən noien. Kimaha iahəpwəh nokeikeien mə taho nari riti rəsisəg ia nəgkiariien amasan səvəi Kristo. Ro pen nəfe nari sə ripam rauvehe tukumaha mətə iahəmvrani. ¹³ *Hiəukurən uə rekəm? Nərmama səməme kamho wok ia nimwə səvəi Kumwesən haməuvehi nəveginien sənənraha ia nimwə nəha. Nənə səməme kamhəvi netə ia nifatə, irəha kamhani nipərəpəri nərimiru me i səməme kamhousi əpune irəha mamhəuvei pen m Kumwesən. ¹⁴ *Ia suatuk kuatia Iərimənu səkitaha riməni nəkwan mə nərmama səməme kamhəni irəpw nəgkiariien amasan səvənhi, nərmama me nəha səməme kamhəregi irəha tuhaməkeikei mhəuvei pen narimnari me səvəi narəien səvənraha.

¹⁵ *Mətə iou iapko anan mhə narimnari me nəha ratukwatukw a mə tako. Nənə nəkukuə i iakamrai təkwətəkwuni iapkra i mhə mə takəres nərəkuien sə ro iamihha irə. Iakaməgkiari ərpwi kwopti mə iakani irəpw nəgkiariien amasan kipkərəku mhə iou irə. Nənə iakəpwəh nokeikei ananien mə takesi pen suatuk əpə. Nemhəien ramasan məpi raka suatuk əpə. ¹⁶ *Trini minuə iakaməvisau irəpw nəgkiariien amasan səvəi Kristo, takəgkiari ərpwi ti nəfe? Kinəmri pehe wok nəha ia rəgik takaməkeikei mo. Aueh nəmisəien asori truvehe tukw iou trini minuə iakəpwəh nəvisau irəpwien nəgkiariien amasan nəha! ¹⁷ *Trini minuə iou iakimərfi wok i mə tako, nənə ratukwatukw a mə takuvehi nərəkuien irə. Mətə in Kumwesən sə rimərfi iou məmri wok i ia rəgik, nənə ro pen takaməkeikei mo. ¹⁸ Nənə nəfe nəha nərəkuien səiou? In i mə iakaməvisau irəpw nəgkiariien amasan səvəi Kristo mauve i pen auər a m nərmama irəha həpwəh nərəkuien iou irə. Ratukwatukw a mə takuvehi nərəkuien irə, mətə iou iakəpwəh.

¹⁹ *Nipərhiənien iərmama riti ripkərimənu mhə ia nirak, mətə iou iakiməuvehi irəpw atukw iou mə iou iərmama riti sə iakamo tukwini nari m nərmama me pam mə takuvi pehe nərmama həpik həuvehe ti Kristo. ²⁰ *Nəpın iakavən kimaha nəkur Isrel, iakuvehe məmwhen ia nirəha mə takuvi pehe irəha həuvehe ti Kristo. Irəha kamharə

* 9:10: 2Tim 2:6 * 9:11: Rom 15:27 * 9:12: Wok Me 20:34-35, 2Kor 11:9, 1Kor 13:7

* 9:13: Nam 18:8,31, Dut 18:1-3 * 9:14: Mat 10:10, Luk 10:7, Kal 6:6 * 9:15: Wok Me 18:3

* 9:16: Jer 20:9 * 9:17: 1Kor 4:1 * 9:19: Mat 20:26-27 * 9:20: Wok Me 21:20-26

tegin Loa sɔvɔi Moses, ro pen nɔpin iakavɔn kimaha minraha iakuvehe mɔmwhen ia nirɔha. Nipɔrhienien i iou iapkarɔ tegin mhɔ Loa sɔvɔi Moses, mɔtɔ iakuvehe mɔmwhen ia nirɔha mɔ takuvi pehe irɔha hɔuvehe ti Kristo. ²¹ *Nɔpin iakavɔn kimaha nɔrmama ripko mhɔ irɔha nɔkur Isrel, hɔpkuvehi mhɔ Loa nɔha, iakuvehe mɔmwhen ia nirɔha. Mɔtɔ iakɔpwɔh nɔrarkiien Loa sɔvɔi Kumwesɔn, rekɔm. Iakamarɔ tegin Loa sɔvɔi Kristo. Iakamo iamɔnhi irɔ mɔ takuvi pehe irɔha hɔuvehe ti Kristo. ²² *Nɔpin iakavɔn kimaha nɔrmama nahatɔtɔien sɔvɔnraha rɔpwɔh nɔskaiien, iakuvehe mɔmwhen ia nirɔha, mɔ takuvi pehe irɔha hɔuvehe ti Kristo. Nɔrmama me pam noien sɔvɔnraha sɔpɔmsɔpɔ, mɔtɔ nɔpin iakavɔn kimaha minraha iakuvehe mɔmwhen ia nirɔha, mɔ ia suatuk me pam takuvi pehe nepwɔn hɔuvehe ti Kristo. ²³ Iakamo iamɔnhi irɔ ti nɔgkiariien amasan sɔvɔi Kristo, mɔ iou mwɔ takuvehi namasanien me sɔmɔme hɔuku pen ia nɔgkiariien amasan nɔha.

²⁴ Hiɔukurɔn uɔ rekɔm? Ia nauuien, nɔrmama me pam hamaiu, mɔtɔ kuatia a trɔvtɔnhi nɔrmama me pam kuvei pen nɔrɔkuien min. Nɔnɔ ramasan mɔ tihaiu ia noien sɔvɔi nauuien mɔ tihɔuvehi nɔrɔkuien nɔha.

²⁵ *Nɔrmama me pam sɔmɔme kamhaiu, ia narimnari me pam kamhɔ tuhamɔkeikei mharej tukwe. Irɔha kamhɔ mɔ tuhɔuvehi nɔrɔkuien sɔ triwɔn, mɔtɔ kitaha samo mɔ tsɔuvehi nɔrɔkuien sɔ ramarɔ rerɔn. ²⁶ Ro iamɔnhi irɔ, rɔmwhen ia nauuien, iou iapkaui ɔpnɔpen mhɔ. Nɔnɔ rɔmwhen ia iɔrmama sɔ ramɔrui iɔrmama, iou iapkarkuai mhɔ rɔmwhen ia iɔrmama sɔ ramɔrui kwɔnmahan. ²⁷ *Mɔtɔ iakamo nɔmisɔien m nipwrak mɔ nipwrak truvehe mɔskai mo rɔmwhen sɔ iakokeikei. Iakamo iamɔnhi irɔ kamo nɔpin iakinɔvisau raka m nɔrmama mɔ tuhɔuvehe mhaiu ia nauuien nɔha, mɔtɔ kurirɔ irɔ iakɔrui natuakɔmien me sɔvɔi nauuien nɔha nɔnɔ kɔrarki iou ia nauuien.

10

Noien sɔvɔi nɔkur Isrel fwe kupwɔn trɔsuɔpwiri kitaha

¹ *Piak me, iakokeikei mɔ tihɔukurɔn mɔ nɔpin kaha kupwɔn me sɔkimaha hɔmɔier fwe Ijip, irɔha pam havɔn tegin nɔpuɔ riti. * Irɔha pam hɔpi simwɔn ia tɔsi ɔruerɔv. ² Ia nɔpuɔ nɔha mine tɔsi Kumwesɔn ro pɔptaes ia nirɔha pam mɔ irɔha nɔrmama me sɔvɔi Moses. ³ *Irɔha pam hani nɔveginien kuatia a sɔ Kumwesɔn ruvei pen minraha. ⁴ *Irɔha pam hɔnimwɔ nui kuatia a sɔ Kumwesɔn ruvei pen minraha. Irɔha hamɔnimwɔ nui ia kɔpwier sɔvɔnhi sɔ rakurirɔ ia nirɔha, * nɔnɔ kɔpwier nɔha in Kristo. ⁵ *Irɔha pam hɔno iamɔnha irɔ, mɔtɔ Kumwesɔn rerɔn ripkagien mhɔ ti nirɔha hɔpik, ro pen irɔha hemhɔ ɔpnɔpen a fwe ia kwɔpun akwesakwes.

⁶ *Narimnari me nɔha hɔmwhen ia nimtɔtien me sɔmɔme tuhɔsuɔpwiri kitaha. Rɔrɔha mɔ kitaha tsokeikei noien ɔrɔha me rɔmwhen irɔha hɔnamo fwe kupwɔn. ⁷ *Rɔrɔha mɔ kitaha tsɔfwaki m nɔnimwɔ nari me rɔmwhen irɔha nepwɔn hɔnamo fwe kupwɔn. Rɔmwhen ia nɔgkiariien i kimɔrai pen ia Nɔkukuɔ Ikinan rani mɔ,

* 9:21: Kal 2:3 * 9:22: 2Kor 11:29, Rom 11:14 * 9:25: Fil 3:14, 2Tim 4:7-8, 2Tim 2:4-5, Jem 1:12, 1Tes 5:4 * 9:27: Rom 8:13, 13:14 * 10:1: Eks 13:21-22, Eks 14:22-29 * 10:1: Eks 13:20-21, Sam 105:39 * 10:3: Eks 16:35 * 10:4: Eks 17:6, Nam 20:11 * 10:4: Nam 20:2-17 * 10:5: Nam 14:26-30, Hip 3:17, Jut 5 * 10:6: 1Kor 10:11, Nam 11:4,34 * 10:7: Eks 32:6

“Nərmama me nəha irəha həkure mhani nari, mhənimwi, kurirə irə həskəmter mamhotanis.” ⁸ *Rərəha mə kitaha tsəiri əpnəpen nīpran rəmwhən irəha nepwīn hənəmo fwe kupwən, nənə irəha pam twenti-tri-taosən həmamhə ia nəpīn kuatia a. ⁹ *Rərəha mə kitaha tseipweipwi İərimənu səkitaha^a rəmwhən irəha me nepwīn hənəmo fwe kupwən, nənə snek me hahi əpune irəha. ¹⁰ *Rərəha mə kitaha tsəgkiari əgkiari mhəni ərəha Kumwesən rəmwhən irəha me nepwīn hənəmo fwe kupwən, nənə agelo sə ramousi əpune İərmama rousi əpune irəha.

¹¹ *Narimnari me nəha həier pehe ia nərmama me nəha fwe kupwən mhəwhən ia nīmətəien riti tukunraha, mətə kimərai pen ia nəkukuə mə trəvəhag m kitaha nərmama me i səməme samarə təkwətəkwuni nəpīn sampam rinauvehe ipaka. ¹² Ro İamīnhi irə İərmama sə rerin ramrhi mə ramərer əknekīn traməkeikei maməsiari kamo in mwi rīmwei ia noien ərəha me nəha. ¹³ *Narimnari me nəha səməme kamhəuvehe ia nīmīruien səkimiaha mə tuhətə sas ia nahatətəien səkimiaha kamhəuyən ti nərmama me pam. Mətə nəpīn me pam Kumwesən ramo nəgkiariien səvənhi, nənə in tīpkəsəni mhə narimnari me nəha həuvehe mhəskai ia nīmīruien səkimiaha mhəpi raka niskaiien səkimiaha. Mətə nəpīn narimnari me nəha tuhəuvehe ia nīmīruien səkimiaha, Kumwesən tro suatuk riti mə hiəukurən nuvehīien nərerien səkimiaha mə narimnari me nəha tuhəpwəh noien kimiaha hiəmwei ia noien ərəha.

Nakalasia me tuhəpwəh nuveheien mho kuatia irəha nəremhə me

¹⁴ *Ro İamīnhi irə nərmama keikei me səiou, tiharaka mhəpwəh nəvənien ipaka mə tihəfwaki m nənimwi nari me. ¹⁵ Kimiaha nərmama səməme hiəukurən nari, tihəkiri ro nəgkiariien səiou mə ramasan uə rərəha. ¹⁶ *Kap amasan nəha saməgnəgini Kumwesən tukwe, nəpīn kitaha sənimwi irə, səuvehe mho kuatia kitaha Kristo ia niten. Bred nəha saməkwsən, nəpīn sani, səuvehe mho kuatia kitaha Kristo ia nīpwran. ¹⁷ *Kitaha səpik, mətə səmwhən a ia nīpwrai İərmama kuatia, ti nəri nə mə bred kuatia a, nənə kitaha pam sani bred nəha.

¹⁸ *Rerimīaha tramrhi ro nəkur İsrəl. İrəha kamhəni nusai nərimīru me nəha səməme kinousi əpune irəha kauvei pen m Kumwesən ia təkure nifətə. Ro pen irəha həuvehe mho kuatia ia noien nəha ho ia nifətə. ¹⁹ *Nīpwrai nəgkiariien səiou rəfo irə? Ripko mhə nīpwran i mə nəveginien i kauvei pen m nənimwi nari me səməme kaməfwaki pen mīnraha in nari riti uə nənimwi nari sə kaməfwaki pen mīn in nari riti, rekəm. ²⁰ *Mətə nəgkiariien səiou nīpwran in i mə nəpīn nərmama kamhousi əpune nərimīru me mamhəuvei pen m nənimwi nari me səməme kaməfwaki pen mīnraha, irəha kamhəuvei pen m nəremhə me mhəpkuvei pen mhə m Kumwesən. Nənə İakəpwəh nokeikeiien mə tihəuvehe mho kuatia kimiaha nəremhə me. ²¹ *Kimiaha ko hiəpkənīmwi mhə ia kap səvəi İərimənu səkitaha İrau kap səvəi nəremhə me. Kimiaha ko hiəpkəkure mhə mhəni nari ia tepol səvəi İərimənu səkitaha İrau tepol səvəi nəremhə me. ²² *Rərəha mə kitaha tsəkurirə nəremhə me mho

* **10:8:** Nam 25:1-9 * **10:9:** Nam 21:5-6 ^a **10:9:** Uə “Rərəha mə kitaha tseipweipwi Kristo.” * **10:10:** Nam 16:41-49, Hip 3:11,17 * **10:11:** 1Kor 10:6, 1Tes 4:7 * **10:13:** 1Kor 1:9 * **10:14:** 1Jon 5:21 * **10:16:** Mat 26:26-28 * **10:17:** Rom 12:5, Efes 4:16 * **10:18:** Lev 7:6 * **10:19:** 1Kor 8:4 * **10:20:** Dut 32:17, Rev 9:20 * **10:21:** 2Kor 6:15-16 * **10:22:** Dut 32:21

Iærīmānu sækitaha niemaha ræpi ræmwhen ia iærman pran sævənhi revən ti iærmapæ. Ræræha mæ reritaha rirhi mæ kitaha sæskai mhæpi raka in.

Tiho narimnari me pam mhæuvehi utæ næghi Kumwesæn

²³*Kamini mæ, “Narimnari me pam ramasan a kitaha sæukuræn noien,” niperhienien, mætæ ripko mhæ iræha pam tuhasitu. “Narimnari me pam ramasan a kitaha sæukuræn noien,” mætæ ripko mhæ iræha pam tuhæuvrhækin iærmama ruvehe mutæ. ²⁴*Ræræha mæ kimiaha riti trætui suatuk ti nasituien ia in æpa, mætæ tramækeikei mætui mwi suatuk ti nasituien ia nærmama nepwin mwi.

²⁵Nusai nærimiru me pam sëmæme kauvehi nænimen ia kwopun kauvehi næmri nusai nærimiru me ikin kimiaha hiæukuræn nanien. Tihani mhæpwæh næresien tukwe ia nætærigien sækimiaha mæ hiāmo noien æræha uæ rekæm. ²⁶*Tihæpwæh næresien tukwe ti næri næ mæ Nækukuæ Ikinan rani mæ, “Tivrænæ i mine narimnari me pam iræ sævæi Iærīmānu sækitaha.”

²⁷*Trini minuæ iærmama riti sæ ripkhatætæ mhæ ia Kristo ræres ik mæ tikevæn mæni nari kimirau min fwe ia nimwæ sævənhi, nænæ rerim ragien mæ tikevæn, ikevæn mæni a næfe næveginien truvei pehe mik, mæpwæh næresien tukwe ia nætærigien sæim mæ ikāmo noien æræha uæ rekæm.

²⁸*Mætæ tikæfo trini minuæ kimirau iærmama næha irauæni pæri nari, nænæ in ruvei pehe nusai nærimiru riti mik, mini pehe tukw ik i ianhi mæ, “Nusai nærimiru i kimæuvei pen m nænimwi nari riti sæ kamæfwaki pen min”? Trini minuæ iærmama næha rini pui pehe næri næha mik iamihhi iræ, ramasan mæ rerim tramrhi iærmama næha, mamrhi mwi nætærigien sævənhi. ²⁹Trini minuæ nætærigien sævənhi rætæ mæ ikamæni nusai nærimiru næha mamsiai nænimwi nari sæ kamæfwaki pen min, nænæ tikæpwæh nænien, mætæ rerim a trukuræn mæ ramasan a. Rosi iærmama riti træs iamihhi iræ mæ, “Kuvæfi raka raka nari ia nirak, mætæ ræfo nætærigien sævæi iærmapæ ræsisæg iou mæ takæpwæh noien ræmwhen sæ iakokeikei? ³⁰*Trini minuæ iakani tanak m Kumwesæn ti næveginien, ræfo kani æræha iou ti nari riti sæ iakuvæni raka tanak m Kumwesæn tukwe?”

³¹*Nukune nægkariien me pam næha ro iamihhi iræ. Næfe tiho, uæ næfe næveginien tihani, uæ næfe nari tihænimwi, tihamækeikei mho ia noien sæ rauvehi utæ næghi Kumwesæn. ³²*Tihæpwæh noien mæ nækur Isrel, uæ nærmama ripko mhæ iræha nækur Isrel, uæ nakalasia me sævæi Kumwesæn ho ræmwhen ia iærmama riti sæ rapæti minmwei. ³³*Tiho noien næha ræmwhen ia noien sæiou sæ iakamæmwur mæ tako reri nærmama me pam ragien ia noien me pam sëmæme iakāmo. Iakāmo iamihhi iræ ti næri næ mæ iapkætui atukw mhæ namasanien sæiou, mætæ iakamætui namasanien sævæi nærmama hæpik mæ Kumwesæn truvehimiru iræha.

11

¹*Kimiaha tihamækeikei mhæuvnhi iou ræmwhen ia iou iakauvnhi Kristo.

Nipran me tuhæfo iræ næpin nakalasia me housæsimwin iræha me ti næfwakiien

* **10:23:** 1Kor 6:12 * **10:24:** Rom 15:2 * **10:26:** Sam 24:1 * **10:27:** Luk 10:8 * **10:28:** 1Kor 8:7 * **10:30:** 1Tim 4:4 * **10:31:** Kol 3:17 * **10:32:** Rom 14:13 * **10:33:** 1Kor 9:20-22 * **11:1:** 1Kor 4:16

² Iakaməgnəgini kímiaha ti nəri nə mə hiəpkenouenou mhə iou ia nəpɪn me, nənə mamhəkwtəmhiri noien me səməme iakinahatən kímiaha irə.

³ *Mətə iakokeikei mə kímiaha tihəukurən mə kənkəpwə nərman me pam nə in nə Kristo, kənkəpwə pran nə in nə iərman səvənhi, nənə kənkəpwə Kristo nə in nə Kumwesən. ⁴ Trini minuə iərman riti ruvegi kənkəpwə maməfwaki uə mani irəpw nəgkiariien sə Kumwesən riməuvei pen min, ramo auris Kristo. ⁵ Mətə pran sə rəpwəh nuvegiien kənkəpwə maməfwaki uə rani irəpw nəgkiariien sə Kumwesən riməuvei pen min, in ramo auris iərman səvənhi. Noien nəha rəmwhen mə kɪnəkɪhi nukwəne prən nəha rɪpwɪə. ⁶ Trini minuə pran riti rəpwəh nokeikeien mə truvegi kənkəpwə iamɪnha irə ramasan mə trərai a nukwənen. Mətə ti nəri nə mə ro a naurisien mə pran trəkɪhi nɪmwai nukwənen uə tro kɪpwɪə ia kənkəpwə, nənə ramasan mə trauegi a kənkəpwə. ⁷ *Rərəha mə iərman riti truvegi kənkəpwə ti nəri nə mə iərman in rəmwhen ia nənimwi nari riti kamətə pen Kumwesən irə mine noien amasan səvəi Kumwesən irə. Mətə pran kamətə pen noien amasan səvəi iərman irə. ⁸ *Ro iamɪnhi irə ti nəri nə mə fwe kupwən Kumwesən rɪpkuvehi mhə pran mo iərman irə, mətə in ruvehi iərman mo pran irə. ⁹ *Nənə Kumwesən rəpwəh noien iərman mə in iasitu səvəi pran mətə rɪno pran mə in iasitu səvəi iərman. ¹⁰ Ro pen pran traməkeikei muvegi kənkəpwə mə nagelo me tuhətoni mə in ramsiai iərman səvənhi.

¹¹ Mətə tukutaha i səməuvehe mho kuatia kitaha Iərimənu səkitaha, pran ko rɪpko əpa mhə narimnari, nənə iərman mwi ko rɪpko əpa mhə narimnari, irau trouo pəri wok. ¹² Ro iamɪnhi irə ti nəri nə mə fwe kupwən Kumwesən ruvehi iərman mo pran irə, mətə təkwtəkwi iərman rətui pehe ia pran. Nənə narimnari me pam haməuku pen ti Kumwesən. ¹³ Həkiri ro nəri i mə pran sə raməfwaki m Kumwesən, məpwəh nuvegiien kənkəpwə, noien nəha ratukwatukw uə rekəm? ¹⁴ Noien səkitaha nərmana ramahatən kímiaha ia nəri i takini uə rekəm? Iərman sə nukwənen rəpwəmwɪs ramo auris in, ¹⁵ mətə trini minuə pran riti nukwənen rəpwəmwɪs, rerin tragien tukwe, ti nəri nə mə Kumwesən riməuvei pen nɪmwai nukwənen min mə trauegi kənkəpwə. ¹⁶ Mətə trini minuə iərmama riti rokeikei mə trəvisə ia noien nəha iakani, nənə iou takini iamɪnhi irə mə noien riti mwi riwən nakalasia me səvəi Kumwesən ia kwopun me hamo, mətə həmnəmwhen a.

Nəveginien ikinan

¹⁷ Ia nəgkiariien me i takini pehe tukumiaha nəha təkwtəkwi, tapkəgnəgini mhə kímiaha ti nəri nə mə nousəsɪmwɪnien səkímiaha rɪpkasitu mhə ia kímiaha mətə ramouraha a kímiaha. ¹⁸ *Nəri kɪməkupwən kɪni pehe tukw iou i iakregi mə nəpɪn kímiaha nakalasia me hiamousəsɪmwɪn kímiaha me, nənə mamheitehitehi kímiaha me. Nənə rerik rɪrhi mə nəgkiariien me nəha nepwɪn ho nɪpərhiienien, ¹⁹ *ti nəri nə mə tihaməkeikei meitehitehi kímiaha me nənə tukətə mə nɪsɪmə nəha ia kímiaha kamho noien atukwatukw. ²⁰ Nəpɪn hiamousəsɪmwɪn kímiaha me mə tihani nəveginien ikinan səvəi Iərimənu səkitaha, rɪpko mhə nəveginien nəha hiamani. ²¹ Iakani iamɪnhi irə ti nəri nə mə kímiaha kuatia kuatia hiaməmwur ia nənien nari. Kímiaha nepwɪn nukumhə ramahi

* **11:3:** Jen 3:16, Efes 5:23, 1Kor 3:23 * **11:7:** Jen 1:26-27, Jem 3:9 * **11:8:** Jen 2:21-23, 1Tim 2:13 * **11:9:** Jen 2:18 * **11:18:** 1Kor 1:10-12, 1Kor 3:3 * **11:19:** Dut 13:3, 1Jon 2:19

irəha. Nepwɪn kamhənɪmwi nənɪmwiien skai mamhakonə. ²² *Rəfo, rosi nimwə me səkimiaha riwən mə tihəkupwən mhəuvən mhəvegɪn mhənɪmwi fwe ikin uə? Uə rəfo, rosi hiamətə ərəha a nakalasia me səvəi Kumwesən, nənə hiokeikei mə tiho auris nərmmama nautə səvənraha riwən uə? Takəfni pehe m kimiaha? Takəgnəgini kimiaha ti noien nəha? Rekəm, ko iapkəgnəgini mhə kimiaha!

²³ Iou iakinahatən raka kimiaha ia nəgkiariien sə Iərimənu səkitaha riməuvei pehe miou. Iakini mə ia nəpɪn kurirə kəsəni pen Iesu Iərimənu səkitaha ia rəgi nərmmama səməme haməmwəki in, in ruvehi bred, ²⁴ məfwaki mini vivi Kumwesən tukwe, nənə məkwsen, mini mə, “In i nɪpwɪrak sə takuvei pen tukumiaha. Kimiaha tihaməkeikei mamho iamɪnhi irə mə rerimiahā ramrhi iou.” ²⁵ *Rəmwhen a mwi nəpɪn irəha hani raka nari, in ruvehi kap waen, mini mə, “Kap i in i nəgkiariien vi səvəi Kumwesən nitek trərihi tərini əknekɪn nəgkiariien nəha. Tihamarə mamhəuvən nəpɪn tihamənɪmwi ia kap i tihaməkeikei mamho iamɪnhi irə rerimiahā tramrhi iou.” ²⁶ Ro iamɪnhi irə nəpɪn hiani bred i, uə hiamənɪmwi kap waen i, hiaməni irapw nəmhaien səvəi Iərimənu səkitaha. Tihamo iamɪnhi irə mamhəuvən mheste in truvehe mwi.

²⁷ *Ro iamɪnhi irə iərmama sə raməni bred uə ramənɪmwi kap waen i səvəi Iərimənu səkitaha ia noien riti sə rəpwəh natukwatukwien, in ramo noien ərəha, mamə nəri auər a ia nɪpwɪrai Iərimənu səkitaha sə ro ikinan i, mamə mwi nəri auər a ia niten sə ro ikinan i. ²⁸ *Ro pen iərmama riti traməkeikei mukupwən məkiri atukw a noien səvənhi kurirə rəni bred nəha, mənɪmwi kap waen nəha. ²⁹ In traməkeikei mo iamɪnha irə ti nəri nə mə iərmama sə raməni bred nəha, mamənɪmwi kap waen nəha, mətə rɪpkətə sas mhə nɪpwɪrai Iərimənu səkitaha, in ravi pehe atukw a nərpwɪnien sə Kumwesən tro min ti noien ərəha səvənhi. ³⁰ Nəri nəha rino mə təkwtəkwuni nəha kimiaha hiəpik hiaməpou mamhemhə irə, nənə kimiaha nepwɪn həuvamhə raka. ³¹ Mətə trini minuə kitaha səkupwən mhəkiri atukw a noien səkitaha kurirə sani nəveginiien ikinan, Iərimənu səkitaha ko rəpwəh nərpwɪnien noien ərəha səkitaha. ³² *Nəpɪn Iərimənu səkitaha rəpwɪn noien ərəha səkitaha, in ramo mə trəkoui atukwatukw kitaha irə, mə nəpɪn trəpwɪn noien ərəha me səvəi nərmmama ia tɪprənə i, nənə kitaha tsəpkuvehi mhə nərpwɪnien nəha kitaha minraha.

³³ Ro pen piak me, nəpɪn hiouəsəsimɪn kimiaha me mə tihani nəveginiien ikinan, tiheitenhi kimiaha me. ³⁴ Trini minuə kimiaha riti nukumhə rahi, ramasan mə trəni nari fwe imwəni, mə nəpɪn hiouəsəsimwɪn kimiaha me, Kumwesən trəpwəh nərpwɪnien noien ərəha səkimiaha.

Narimnari me nepwɪn mwi nəha ikin ia noien nəha, mətə takuvei pehe nəgkiariien tukwe nəpɪn takuvehe.

12

Niskaiien me səməme Nənɪmwiɪn səvəi Kumwesən rauvei pehe

¹ Ia nikaren səvəi niskaiien me səməme Nənɪmwiɪn səvəi Kumwesən rauvei pehe, piak me, iakokeikei mə kimiaha tihaməkeikei mhəukurən.

² *Kimiaha hiəukurən mə fwe kupwən, nəpɪn hiəpkahatətə mhə ihi ia Kristo, nari riti ruvi pen kimiaha mə tihəfwaki m nənɪmwi nari me

* 11:22: Jem 2:5-6 * 11:25: Eks 24:6-8, Sek 9:11, Hip 8:8-13 * 11:27: Hip 10:29 * 11:28: Mat 26:22, 2Kor 13:5 * 11:32: Hip 12:5-6 * 12:2: Hab 2:18-19

səməme həpkəgkiari mhə, mətə hiaməuvən a. ³ *Ro pen iakokeikei mə kīmīaha tihəukurən. Iərmama sə Nənimwīn səvəi Kumwesən ramiri in ko rīpkini mhə mə “Iesu in rərəha.” Nənə iərmama sə Nənimwīn Ikinan rəpwəh niriien in, ko in rəpwəh niniien mə “Iesu in Iərimənu.”

⁴ *Kitaha saməuvehi niskaiien me səpəmsəpə, mətə Nənimwīn i səvəi Kumwesən sə rauvei pehe niskaiien me nəha in kuatia a. ⁵ *Kitaha samo tukwini nari ia suatuk me səpəmsəpə, mətə Iərimənu i samo tukwini nari min in kuatia a. ⁶ Kitaha samo wok me rīpik səpəmsəpə, mətə Kumwesən kuatia a ramo wok ia nīmīruien səvəi nərmama me pam mə irəha tuho pam wok me nəha.

⁷ *Nənimwīn səvəi Kumwesən rauvei pehe niskaiien me səvənhi m kitaha kuatia kuatia, mauvei pehe mə niskaiien me nəha tuhasitu ia kitaha pam. ⁸ Iərmama riti, Nənimwīn rauvei pen niskaiien min mə trīni irapw nəgkiariien sə nukurənien rarə irə. Riti mwī, Nənimwīn kuatia a rauvei pen niskaiien min mə trīni irapw nətərigien amasan. ⁹ Riti mwī, Nənimwīn kuatia a rauvei pen niskaiien min mə trahatətə əknekīn ia Kumwesən. Riti mwī, Nənimwīn kuatia a rauvei pen niskaiien min ti noien nərmama səməme hamemhə həuvehe mhəsanīn. ¹⁰ *Riti mwī, Nənimwīn rauvei pen niskaiien min ti noien nīmətīen me səpəmsəpə. Riti mwī, Nənimwīn rauvei pen niskaiien min ti nini irapwien nəgkiariien sə Kumwesən ruvei pehe. Riti mwī, Nənimwīn rauvei pen niskaiien min ti nəkiriien nənimwīn me səpəmsəpə. Riti mwī, Nənimwīn rauvei pen niskaiien min ti nəgkiariien ia nəgkiariien me səpəməpə, nənə mauvei pen m iərmama riti mwī niskaiien ti niniien nīpwrai nəgkiariien me nəha. ¹¹ *Niskaiien me nəha, irəha pam haməuku pen a ia Nənimwīn kuatia a, nənə in rauvei pehe m kitaha kuatia kuatia mamesi pen a nəfe in rokeikei.

¹² *Nīpwrai iərmama kuatia a, mətə nourenouren me rīpik. Nənə nəri auər a nourenouren me səpəmsəpə, mətə haməripin ia nīpwrai iərmama kuatia a. Nənə ro iamīnhi irə rəmwhen a ia Kristo. ¹³ *Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə Nənimwīn kuatia a rino paptas ia kitaha pam ia nīpwrai Kristo kuatia, nəkur Isrel uə nərmama rīpko mhə irəha nəkur Isrel, slef me uə nərmama komhə irəha slef me. Kumwesən rino mə kitaha pam səuvehi Nənimwīn kuatia a rarə ia kitaha rəmwhen ia nui kamənimwi.

¹⁴ Nīpwrai iərmama komhə nouren kuatia a, mətə nourenouren me rīpik. ¹⁵ Trīni mīnuə nisun rīni mə, “Rīpko mhə iou rəgin nənə ro pen rīpko mhə iou nīpəri nīpwrai iərmama riti,” nəgkiariien nəha ko rəpwəh noien mə nisun komhə in nīpəri nīpwrai iərmama. ¹⁶ Nənə trīni mīnuə nifregin rīni mə, “Rīpko mhə iou nənimen nənə ro pen rīpko mhə iou nīpəri nīpwrai iərmama riti,” nəgkiariien nəha ko rəpwəh noien mə nifregin komhə in nīpəri nīpwrai iərmama. ¹⁷ Trīni mīnuə nīpwrai iərmama riti in nənimen me pam, nənə trəfo mīregi nari? Nənə trīni mīnuə nīpwrai iərmama riti in nifregin me pam, in trəfo mīregi nari? ¹⁸ Mətə rekəm, Kumwesən rino nīpwrai iərmama nourenouren me rarə rəmwhen in rokeikei. ¹⁹ Trīni mīnuə nourenouren nīpwrai iərmama nə kuatia a, nənə nīpwran pəku? In riwən. ²⁰ Mətə nīpərhienien nourenouren me rīpik, mətə nīpwran kuatia a.

* 12:3: 1Jon 4:2-3 * 12:4: Rom 12:6, Efes 4:4 * 12:5: Efes 4:11 * 12:7: 1Kor 14:26

* 12:10: Wok Me 2:4, 1Kor 14:5 * 12:11: Rom 12:3, 1Kor 7:7 * 12:12: 1Kor 10:17 * 12:13:

Kal 3:28

²¹ Nənimen ko rīpkini pen mhə ti rəgɪn mə, “Iou iakəpwəh ik, iou iakinəmwhen raka.” Nənə kənkəpwə ko rīpkini pen mhə ti nisun mi mə, “Iou iakəpwəh kimirau, iou iakinəmwhen raka.” ²² Rīpko mhə iamɪnhi irə. Nounoure nīpwrataha me səməme reritaha ramrhi mə həpou anan, mətə irəha tuhaməkeikei mharə. ²³ Nənə nounoure nīpwrataha me səməme reritaha ramrhi mə irəha nəri auər a me, samasan pen mɪnraha. Nənə nounoure nīpwrataha me samauris tukwe, səuvən ia tɪnari tukwe. ²⁴ Mətə nounoure nīpwrataha me səməme həpko mhə naurisien, səpwəh a iamɪnhi irə. Mətə Kumwesən rɪnəusəsɪmwɪn nounoure nīpwrataha me, nənə mauvehi utə səməme samo pen a irəha hasori mhəpi raka nounoure nīpwrataha nɛpwɪn. ²⁵ Nənə ia noien nəha, nounoure nīpwrataha me ko həpwəh nɛitehieitehiien irəha me, mətə irəha tuhətoni amasan pam irəha me. ²⁶ Trini mɪnuə nouren riti ramregi nəmisəien, nənə nouren me pam tuhəregi nəmisəien irəha mɪn. Nənə trini mɪnuə kauvei pen nisaiien m nouren riti nouren me pam tuhagien irəha mɪn.

²⁷ *Nīpwrai nəgkiariien i mə kɪmiaha pam nīpwrai Kristo, nənə kɪmiaha kuatia kuatia kɪmiaha nounoure nīpwrən me. ²⁸ *Nənə ia nousəsɪmwɪn səvəi nakalasia me Kumwesən rɪnəmri pen nərmama me ia kwopun me səvənraha. In rɪnəmri kupwən aposol me, profet me kamhəkurirə pen irəha, nənə nahatən me kamhəkurirə pen mwi irəha. Irəha raka nənə nərmama kamho nɪmtətien me, nənə nərmama kamhomasan nərmama kamhemhə, nənə nərmama kamhasitu ia nərmama, nənə nərmama kamhəkəkini nakalasia me ia nəfe wok kamho, nənə nərmama kamhəgkiari ia nəgkiariien əpə me. ²⁹ Rīpko mhə irəha pam aposol me, uə profet me, uə nahatən me. Rīpko mhə irəha pam nərmama səvəi noien nɪmtətien me, ³⁰ uə kamhəuvehi nɪskaiien ti noien nərmama kamhemhə həuvehe mhəsənɪn. Irəha pam həpkuvehi mhə nɪskaiien ti nəgkiariien ia nəgkiariien əpə me, uə nɪskaiien ti nɪni irəpwien nīpwrai nəgkiariien əpə me nəha. ³¹ *Mətə tihousari əknekɪn mə tihəuvehi nɪskaiien me nəha Nənɪmwɪn rauvei pehe səməme hasori mhəpi raka nɪskaiien me nɛpwɪn.

Mətə təkwtəkwwuni takini pehe suatuk sə ramasan məpi raka.

13

Noien səvəi nokeikeiien

¹ Trini mɪnuə iakaməgkiari ia nəgkiariien əpə me səvəi nərmama mɪne nəgelo me, mətə nokeikeiien riwən ia nɪrak, iou iakəmwhen a ia təmtəm riti kauəsi ramierɪg asori, uə bel kauəsi ramasək. ² *Trini mɪnuə iakəuvehi nɪskaiien ti nɪni irəpwien nəgkiariien sə Kumwesən rauvei pehe, uə iakukurən pam nīpwrai narɪmnari me səməme kamhərkwafə mɪne nukurənien me pam, uə nahatətəien sə iakəuvehi rɪskai məmwhen mə takuvehi raka təkuer me irə, mətə nokeikeiien riwən ia nɪrak, iou iakəmwhen a ia nəri auər a. ³ *Trini mɪnuə iakɪpeki pen pam narɪmnari me səiou m nərmama me səməme nautə səvənraha riwən, uə iakəsəni nīpwra k mə napw trahi, mətə nokeikeiien riwən ia nɪrak, noien nəha iakino ko rīpkasitu mhə ia nɪrak.

* 12:27: Rom 12:5, Efes 5:30 * 12:28: Efes 4:11-12 * 12:31: 1Kor 14:1 * 13:2: Mat 17:20 * 13:3: Mat 6:2

⁴ Noien sǝvǝi nokeikeiien ikamo nǝtǝrigien sǝim ramǝpwǝmwǝis, nǝnǝ mamǝ ramasan m nǝrmama, ik rerim rǝpwǝh nǝrhi ǝrǝhǝien nǝrmama, uǝ ipkǝgkiari ǝrpwi mhǝ, nǝnǝ mǝpwǝh nuvehi utsǝien ik. ⁵ *Noien sǝvǝi nokeikeiien ikǝpwǝh no penien nǝrmama, mǝpkǝmwur mhǝ ti tipwim, mǝpko akwauakw mhǝ niemaha, uǝ ikǝpwǝh nǝkwtǝmhirǝ ǝknekiniien nǝrǝhǝien sǝ iǝrmama riti rino mik ia rerim. ⁶ *Rerim rǝpkagien mhǝ ti noien sǝ rǝpkatukwatukw mhǝ, mǝtǝ rerim ramagien a ti nǝpǝrhienien. ⁷ *Noien sǝvǝi nokeikeiien ikǝvrani nǝfe nǝghin kamo mik, ia nǝpǝin me ikani nǝpǝrhienien ia Kumwesǝn, mamǝmri pen ǝknekin nǝtǝrigien sǝim irǝ. Nǝpǝin nǝrǝhǝien reste ik, mǝtǝ ikamǝrer ǝknekin.

⁸ Noien sǝvǝi nokeikeiien ko rǝpkiwǝn mhǝ ia nǝpǝin riti. Mǝtǝ noien sǝvǝi nǝni irapwien nǝgkiariien sǝ Kumwesǝn rauvei pehe, uǝ noien sǝvǝi nǝgkiariien ia nǝgkiariien ǝpǝ me, uǝ noien sǝvǝi nukurǝnien nari, noien mirǝhar nǝha tuhariwǝn. ⁹ Ro iamǝnhi irǝ ti nǝri nǝ mǝ ipwet mine nukurǝnien sǝkitaha ro nǝpǝrpǝrin, nǝnǝ nǝgkiariien me i Kumwesǝn rauvei pehe samǝni irapw ro nǝpǝrpǝrin. ¹⁰ Mǝtǝ nǝpǝin sǝ pekǝn trier pehe, sǝ ro nǝpǝrpǝrin triwǝn. ¹¹ Nǝpǝin iakinamouihi, iakamǝgkiari rǝmwhen ia iakunouihi, nukurǝnien sǝiou rǝmwhen sǝvǝi iakunouihi, nǝnǝ noien sǝvǝi nǝtǝrigien sǝiou rǝmwhen sǝvǝi iakunouihi. Mǝtǝ nǝpǝin iakuvehe masori, iakǝmri noien me sǝvǝi iakunouihi ia tǝkutak. ¹² *Ipwet mine kitaha samǝtoni rǝmwhen samǝti pen ia klas sǝ rakwhakw, mǝtǝ ia nǝpǝin nǝha tsǝtoni rǝmwhen samǝti pen ia nǝmritaha atukwatukw. Ipwet mine iakukurǝn a nǝpǝrin, mǝtǝ ia nǝpǝin nǝha takukurǝn amasan pam rǝmwhen ia Kumwesǝn rukurǝn amasan pam iou nǝha tǝkwtǝkwuni. ¹³ *Nǝnǝ tǝkwtǝkwuni noien mirǝhar i kahar hamarǝrer: noien sǝvǝi nahatǝtǝien, noien sǝvǝi neitenhiien nǝri amasan mǝ truvehe, mine noien sǝvǝi nokeikeiien. Mǝtǝ noien sǝ ramasan pǝk anan ia nirǝhar in i noien sǝvǝi nokeikeiien.

14

Nǝgkiariien sǝ Kumwesǝn rauvei pehe mine nǝgkiariien ǝpǝ me

¹ *Pwǝh nokeikeiien nǝri hiamousari tukwe ia nǝimiriuen sǝkimiaha. Niskaiien me sǝmǝme Nǝnimwin Ikinan rauvei pehe, ramasan mǝ rerimǝiaha tramevǝn ia nirǝha, mǝtǝ sǝ ramasan pǝk anan rerimǝiaha tramevǝn irǝ in i nǝni irapwien nǝgkiariien sǝ Kumwesǝn rauvei pehe. ² Iakani iamǝnhi irǝ ti nǝri nǝ mǝ iǝrmama sǝ ramǝgkiari ia nǝgkiariien ǝpǝ riti, in rǝpkǝgkiari mhǝ m nǝrmama, mǝtǝ ramǝgkiari m Kumwesǝn. Pǝrhien iǝrmama riti riwǝn sǝ rukurǝn nǝgkiariien sǝ in rani, mǝtǝ ia niskaiien sǝvǝi Nǝnimwin Ikinan, in rani irapw nǝgkiariien me nepwin nǝpwrǝn rǝrkwafǝ. ³ Mǝtǝ iǝrmama sǝ ramǝni irapw nǝgkiariien sǝ Kumwesǝn rauvei pehe, in ramǝgkiari m nǝrmama, nǝnǝ mauvrhǝkin irǝha, mamǝrpwi ǝknekin irǝha, mauvehi utǝ nǝtǝrigien sǝvǝnraha. ⁴ Iǝrmama sǝ ramǝgkiari ia nǝgkiariien ǝpǝ riti, in ramasitu atukw a irǝ. Mǝtǝ iǝrmama sǝ rani irapw nǝgkiariien sǝ Kumwesǝn rauvei pehe, in ramasitu ia nakalasia me. ⁵ *Iakokeikei mǝ kimiaha pam anan tihǝgkiari ia nǝgkiariien ǝpǝ me, mǝtǝ ramasan pǝk mǝ tihǝni irapw nǝgkiariien sǝ Kumwesǝn rauvei pehe. Iǝrmama sǝ rani irapw nǝgkiariien sǝ

* **13:5:** Fil 2:4 * **13:6:** Rom 12:9 * **13:7:** Rom 15:1, 1Tes 4:8, 1Kor 9:12 * **13:12:** 2Kor 5:7, Jem 1:23 * **13:13:** 1Tes 1:3, 1Jon 4:16 * **14:1:** 1Kor 12:31, 1Kor 14:39 * **14:5:** Nam 11:29

Kumwesən rauvei pehe, in ramasitu pik ia nakalasia me mæpi raka iærmama sə ramægkiari ia nægkiariien əpə me. Mətə nɪpərhienien trɪni mɪnuə iærmama riti rini irapw nɪpwrai nægkiariien əpə nəha, noien nəha trasitu mwi ia nakalasia me.

⁶ Piak me, trɪni mɪnuə iakuvehe mətəni kɪmiaha, nənə mamægkiari m kɪmiaha ia nægkiariien əpə me iamɪnha irə, takəfo masitu ia kɪmiaha? Hɪəukurən mə takaməkeikei muvehe mɪni pui pehe nari vi riti m kɪmiaha, uə nukurənien riti, uə nægkiariien riti Kumwesən ruvei pehe, uə nahatənien riti. Mə rekəm, ko iapkasitu anan mhə ia kɪmiaha. ⁷ Rerimɪaha tramrhi ro narimnari me i həpkɪmɪru mhə mətə rerɪnraha fwe ikɪn rəmwhen ia tərhe nau uə kitar. Trɪni mɪnuə rerɪnraha rɪpkatukwatukw mhə, nənə iærmama riti trəfo mukurən nəfe nɪpu kamhani? ⁸ Uə kisipw i kaməse ti nəsuəpwirien nærmama ti naruaɡənien trɪni mɪnuə rerɪn rəpwəh nasək amasanien mo nukurənien i m nærmama, nənə sin trəpnəpenə ti naruaɡənien? ⁹ Rəmwhen a ia kɪmiaha. Trɪni mɪnuə hiamægkiari ia nægkiariien sə nærmama hərəirei, tuhəfo mhəukurən nɪpwrai nægkiariien sə hiaməni? Kɪmiaha hiamægkiari a m kwənmahan, nærmama həpkukurən mhə nɪpwrən. ¹⁰ Pərhien, nægkiariien me rɪpik ia təkure tɪprənə i, nənə irəha pam nɪpwrənraha fwe ikɪn. ¹¹ Mətə trɪni mɪnuə iapkkukurən mhə nɪpwrai nægkiariien sə iærmama riti rani pehe tukwe iou, iou iəpwɪspwɪs tukwe in, nənə in iəpwɪspwɪs tukw iou. ¹² Rəmwhen a ia kɪmiaha. Rerimɪaha ramevən pik ia nɪskaiien me səməme Nənɪmwɪn Ikinan rauvei pehe, nənə ro pen tihousari mə tihəuvrhəkɪn nakalasia me ia nɪskaiien me səməme tuhasitu pik ia nɪrəha.

¹³ Ro iamɪnhi irə iærmama sə ramægkiari ia nægkiariien əpə riti, in traməkeikei məfwaki mæres nɪskaiien ti nini irapwien nɪpwrən. ¹⁴ Trɪni mɪnuə iakaməfwaki mani irapw nægkiariien əpə me, nənimwɪk fwe inwə raməfwaki, mətə ia nətərigien səiou iapkkukurən mhə nɪpwrai nægkiariien me i iakani. ¹⁵ *Ro iamɪnhi takəfo irə? Takəfwaki ia nənimwɪn, məfwaki mwi ia nətərigien səiou. Takani nɪpu ia nənimwɪn, mənɪ mwi nɪpu ia nətərigien səiou. ¹⁶ Mə rekəm, trɪni mɪnuə ikəfwaki ia nənimwɪn ia nægkiariien əpə mægnəɡɪni Kumwesən, iærmama auər a riti ia kwopun nəha, in trəfo mɪni “Ouəh” ia nəfwakiien səim? Rəknekɪn ti nəri nə mə in rɪreirei nəri ikani. ¹⁷ Nɪpərhienien nəfwakiien səim səvəi nɪniien tanak m Kumwesən ramasan pik, mətə ko rɪpkasitu anan mhə ia iærmama nəha.

¹⁸ Iakani tanak m Kumwesən mə iakamægkiari ia nægkiariien əpə me mæpi raka kɪmiaha pam. ¹⁹ Mətə ia nousəsɪmwɪnien səvəi nakalasia me, trɪni mɪnuə iakahatən nærmama ia kwopi nægkiariien me krirum a səməme həukurən ramasan mæpi raka mə iakani kwopi nægkiariien me ten-taosen ia nægkiariien əpə sə hərəirei.

²⁰ *Piak me, rərəha mə tihəmwhen ia nəkwərhakwərha ia nətərigien səkɪmiaha. Ramasan mə tihərəirei noien ərəha rəmwhen ia nəkwərhakwərha me, mətə ia nətərigien səkɪmiaha tihəməkeikei mhəmwhen ia nærmama həuvəpwɪnari raka. ²¹ Kɪmərəi pen nægkiariien riti ia nəkukuə səvəi Loa rani mə, “Tou takægkiari m nærmama me i.

Nægkiariien səiou trier ia nærmama səməme kamhəni nægkiariien əpə me,

* 14:15: Efes 5:19 * 14:20: Efes 4:14, Fil 3:15

mier mwi ia tərhuī iəpwiʃpwiʃ me.

Nəri auər a mə takəɣkiari mɪnrəha iamɪnhi irə,
mətə irəha tuhəpkətəriɣ mhə iou.

Iou Iərimənu iakani iamɪnhi irə.”

²² Ro iamɪnhi irə sətəni mə nɪskaiien ti niniien nəɣkiariien əpə me ro nɪmtətien riti ramevən ti nərmama səməme həpkini mhə nɪpərhiienien ia Kristo. Ripkevən mhə ti nərmama səməme haməni nɪpərhiienien irə. Mətə nɪskaiien ti nini irəpwiən nəɣkiariien sə Kumwesən rauvei pehe ro nɪmtətien riti ramevən ti nərmama səməme haməni nɪpərhiienien ia Kristo. Ripkevən mhə ti nərmama səməme həpkini mhə nɪpərhiienien irə.

²³ *Ro iamɪnhi irə, trini mɪnuə nərmama iruə me uə səməme həpkini mhə nɪpərhiienien ia Kristo həuvnimwə pehe ia kwopun kimiaha nakalasia me hiamousəsɪmwɪn ikin, nənə mhətəni kimiaha pam hiaməɣkiari ia nəɣkiariien əpə me, rəfo? Irəha tuhəni mə kimiaha hiamarməri. ²⁴ *Mətə trini mɪnuə kimiaha pam hiaməni irəpwi nəɣkiariien sə Kumwesən rauvei pehe, nənə iərmama riti sə rɪpkini mhə nɪpərhiienien ia Kristo uə iərmama iruə riti ruvnimwə pehe, nəɣkiariien səkimiaha pam tro in rukurən mə in iərmama riti sə ramo noien ərəha, nənə in trəkiri noien səvənhi. ²⁵ *Nəɣkiariien me nəha səkimiaha trini pui nətəriɣien səvənhi in ramərkwafə irə fwe ia rerin, nənə ro iamɪnha irə iərmama nəha treiwaiu nənimen trɪrəpi tɪprənə, in truvei pen nɪsaiien səvənhi m Kumwesən, mani irəpwi mə Kumwesən ramarə pərhiien tukumiaha.

Tihousəsɪmwɪn kimiaha me ti nəfwakiien, mhəfwaki, mhesi pen suatuk tukwe

²⁶ *Ro iamɪnhi irə, piak me, rəfo? Nəpɪn hiamousəsɪmwɪn kimiaha me ti nəfwakiien, kimiaha kuatia kuatia, riti rəni nɪpu, riti ramahatən, riti rani irəpwi nari riti Kumwesən rino pui pen mɪn, riti raməɣkiari ia nəɣkiariien əpə riti, riti mwi rani irəpwi nɪpwrai nəɣkiariien nəha. Tihaməkeikei mho narimnari me nəha mhasitu ia kimiaha me irə. ²⁷ Trini mɪnuə nərmama me nepwɪn hiaməɣkiari ia nəɣkiariien əpə me, ramasan mə iərmama kəru a uə kahar həɣkiari. Nəpɪn iərmama riti rəɣkiari, in əpa rəɣkiari meste ro sampam, kurirə riti rəɣkiari. Nənə iərmama riti traməkeikei mɪni irəpwi nɪpwrai nəɣkiariien me nəha. ²⁸ Mətə trini mɪnuə iərmama riwən ti nini irəpwiən nɪpwrai nəɣkiariien me nəha, iərmama sə raməɣkiari ia nəɣkiariien əpə, in trəpwəh nəɣkiari asoriien ia nəmri nakalasia me, in trəɣkiari afafa a pwəh irəu əpa Kumwesən krouregi.

²⁹ *Nərmama səməme kamhəuvehi nɪskaiien ti nini irəpwiən nəɣkiariien sə Kumwesən rauvei pehe, ramasan mə kəru a uə kahar həɣkiari, nənə nərmama nepwɪn həkiri amasan nəɣkiariien sə haməni.

³⁰ Mətə trini mɪnuə iərmama riti sə raməkure kimiaha mɪn rɪregi mə Kumwesən ro pui nəɣkiariien riti mɪn, nənə iərmama sə raməɣkiari trəpwəh nəɣkiariien. ³¹ Ro iamɪnhi irə, kimiaha pam hiəukurən nini irəpwiən nəɣkiariien sə Kumwesən rauvei pehe, riti rukupwən məɣkiari raka nənə riti. Tiho iamɪnha irə mə nərmama me pam tuhəuvehi nukurəniien, nənə trasitu ia nərmama me pam. ³² Kimiaha hiəukurən. Nərmama səməme kamhəuvehi nɪskaiien ti nini irəpwiən nəɣkiariien sə Kumwesən rauvei pehe, irəha hamərimənu atukw a ia nənimwɪnrəha

* 14:23: Wok Me 2:13 * 14:24: Jon 16:8 * 14:25: Aes 45:14, Sek 8:23, Jon 4:19 * 14:26:

1Kor 12:8-10, Efes 4:12

* 14:29: Wok Me 17:11, 1Tes 5:21

me, mhækurən nægkiariien, mhækurən mwi nafafaien. ³³ Iakani iam̄nhi irə ti nəri nə mə Kumwesən ripko mhə in Kumwesən səvəi noien iam̄reiiien ia nari, mətə in Kumwesən səvəi nəməriniuen.

Rəmwhen ia nakalasia me pam, nəp̄in kamhousəsimwin irəha me, ³⁴ *n̄ipran tuhəpwəh nægkiariien ia nousəsimwinien me nəha. Rəpwəh natukwatukwien mə tuhəgkiari, mətə tuhaməkeikei mheiwaiu mho nisaiiien rəmwhen Loa səvəi Moses rani. ³⁵ Tr̄ini m̄inuə hokeikei mə tuhækurən nari riti, tuhaməkeikei mhəres ti səvənraha me nərman fwe ia rukwənu. Iakani iam̄nhi irə ti nəri nə mə ro naurisien mə pran trəgkiari ia nousəsimwinien səvəi nakalasia me.

³⁶ Rəfo? Rer̄im̄iaha r̄ir̄hi mə nægkiariien səvəi Kumwesən riməkupwən ia kimiaha muvehe? Uə rer̄im̄iaha r̄ir̄hi mə nægkiariien səvəi Kumwesən riməuvehe a tukumiaha? ³⁷ *Tr̄ini m̄inuə kimiaha riti rer̄in r̄ir̄hi mə in profet riti, uə Nən̄imwin Ikinan riməuvei pen niskaiien riti m̄in, ramasan. Mətə in traməkeikei mukurən mə nægkiariien i iakamrai m kimiaha in nəkwaī Iərimənu səkitaha. ³⁸ Tr̄ini m̄inuə rəpwəh n̄iniien n̄ipər̄hienien ia nægkiariien i, tukəpwəh mwi n̄iniien n̄ipər̄hienien ia nægkiariien səvənhi.

³⁹ Ro iam̄nhi irə, piak me, niskaiien sə tihokeikei pik, in i n̄ini irapwien nægkiariien sə Kumwesən rauvei pehe. Mətə tihəpwəh n̄iniseien niskaiien i sə nər̄mama haməgkiari ia nægkiariien əpə me. ⁴⁰ *Narimnari me pam səməme hiamo, tihaməkeikei mho ia noien sə ratukwatukw mhesi pen suatuk tukwe.

15

Kristo rinətui mwi ia nemhəien səvənhi

¹ Piak me, iakokeikei mə tako kimiaha hiækurən nægkiariien amasan sə iakinəvisau irə m kimiaha fwe kupwən. Nægkiariien amasan i kimiaha hiəuvəni raka n̄ipər̄hienien irə mamhərer irə. ² Tr̄ini m̄inuə hiaməkwtəm̄hiri əknek̄in nægkiariien amasan i iakinəvisau raka m kimiaha, Kumwesən truvehim̄iru kimiaha irə. Mətə tr̄ini m̄inuə hiaraka ia nægkiariien amasan i, nənə hiəuvəni auər a n̄ipər̄hienien irə.

³ *Narimnari me səməme iakiməregi, iou iakuvəni raka tukumiaha. Iakiməni mə nəri sə tihaməkeikei mhækupwən mhækurən in i mə Kristo rimamhə ti noien ərəha me səkitaha ramesi pen nægkiariien me kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan. ⁴ *Kimənimwi nənə rətui mwi ia nemhəien səvənhi ia nəp̄in sə ro kahar irə ramesi pen nægkiariien me kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan. ⁵ *Nənə in riməkupwən mier irapw ti Pita, marə mier irapw mwi ti nər̄mama səvənhi twelef. ⁶ Kurirə irə in rier irapw mwi ti piəvtaha me həp̄ik həpi raka faef hantret ia nəp̄in kuatia a. Irəha həp̄ik haməm̄iru ihi, mətə nepw̄in həuvamhə raka. ⁷ *Nəp̄in in rier irapw raka ti n̄irəha, marə mier irapw mwi ti Jemes, nənə mier irapw mwi ti aposol me pam. ⁸ *Kurirə ia n̄irəha pam, in rier irapw mwi tukw iou, mətə iou iakəmwhen ia iəkunouihi əmtəmetə riti ripkətui mhə ia nəp̄in atukwatukw səvənhi.

⁹ *Iakani iam̄nhi irə ti nəri nə mə iou inhəripw anan ia aposol me pam, nənə iakəpwəh nəmwhenien mə nər̄mama tuhəkwein iou mə iou

* **14:34:** 1Kor 11:3, 1Tim 2:12, Taet 2:5 * **14:37:** 1Jon 4:6 * **14:40:** Kol 2:5 * **15:3:** Aes 53:8-9 * **15:4:** Mat 12:40, Wok Me 2:24-32 * **15:5:** Luk 24:34, Mat 28:16-17 * **15:7:** Luk 24:50 * **15:8:** Wok Me 9:3-6, 1Kor 9:1 * **15:9:** Efes 3:8, 1Tim 1:15

aposal riti, ti nəri nə mə iakinamometə nakalasia me səvəi Kumwesən fwe kupwən. ¹⁰ *Mətə Kumwesən rinasitu ia nirak ia namasanien səvənhi, mo iakuvehe mo iamınhi irə nəha təkwtəkwni. Nənə namasanien səvənhi sə rino miou rəpwəh nuvehe əpnapien, mətə rukuə kwənkwan. Nipərhiendien, iakino wok məpi raka aposol me pam, mətə ripko mhə ia niskaiien atukw səiou, mətə ia namasanien sə Kumwesən rauvei pehe miou. ¹¹ Ro iamınhi irə nəri auər a mə iou iakani irapw nəgkiariien amasan i m kımiaha, uə irəha haməni irapw m kımiaha, mətə nəgkiariien kuatia a i səkimaha pam iahaməni irapw tukumiaha nənə hiəuvəni raka nipərhiendien irə.

Nərmama səməme həuvamhə tuhətui mwi ia nemhəien

¹² Kımiaha hiəukurən mə ia nəgkiariien səkimaha, kımaha iahaməni irapw mə Kristo rinətui mwi ia nemhəien. Mə iahaməvisau iamınha irə, rəfo kımiaha nepwın hiaməni mə nərmama səməme həuvamhə ko həpkətui mhə mwi? ¹³ Trini minuə nərmama səməme həuvamhə ko həpkətui mhə mwi, nənə ko Kristo mwi rəpwəh nətuiien ia nemhəien. ¹⁴ Nənə trini minuə Kristo rəpwəh nətuiien ia nemhəien, wok i səkimaha sə iahaməni irapw nəgkiariien amasan ro nəri auər a irə rəmwhen a mwi ia nahatətəien səkimiaha. ¹⁵ *Nəri riti mwi, trini minuə Kristo rəpwəh nətuiien ia nemhəien, kımaha iahəneikuə ia Kumwesən, ti nəri nə mə iahaməni irapw mə Kumwesən rino Kristo rətui mwi ia nemhəien. Trini minuə nəgkiariien nəha ro nipərhiendien mə nərmama səməme həuvamhə ko həpkətui mhə mwi ia nemhəien, nənə Kumwesən ko rəpwəh noien mwi Kristo rətui ia nemhəien. ¹⁶ Trini minuə nərmama səməme həuvamhə raka ko həpkətui mhə mwi ia nemhəien, nənə ko Kristo ripkətui mhə mwi ia nemhəien. ¹⁷ Trini minuə Kristo ripkətui mhə mwi ia nemhəien, nənə nahatətəien səkimiaha nipwran riwən, kımiaha hiamarə ihi ia noien ərəha me səkimiaha. ¹⁸ Nənə trini minuə nəgkiariien nəha ro nipərhiendien, nərmama səməme haməni nipərhiendien ia Kristo fwe kupwən həuvamhə raka, irəha həuvəiwən ko həpkətui mhə mwi. ¹⁹ Kitaha saməmri pen əknekin nətərigien səkitaha ia Kristo, mətə mə noien nəha səvəi nimiruien a i səvəi tiprənə, rərəha anan tukutaha məpi raka nərmama me nepwın.

²⁰ *Mətə nəgkiariien sə ro nipərhiendien ro iamınhi irə. Kristo rinətui mwi ia nemhəien səvənhi. In rukupwən mətui mwi rəmwhen ia nukwai nei kukupwən kesi. Nərmama səməme həuvamhə raka irəha tuhətui mwi ia nemhəien kurirə. ²¹ *Iakani iamınhi irə ti nəri nə mə nemhəien rıməuvehe ia iərmama riti, nənə ia suatuk kuatia a, nətuiien mwi ia nemhəien rıməuvehe ia iərmama riti. ²² Nərmama me pam tuhemhə ti nəri nə mə haməku pen ia Atam. Ia noien a mwi nəha, nərmama me pam səməme haməuvehe mho kuatia irəha Kristo tuhətui mwi ia nemhəien. ²³ *Mətə irəha nəha tuhətui mwi ia nəpın atukwatukw səvənraha. Kristo in rıməkupwən mətui mwi. Nəpın in truvehe mwi irə, nərmama me səvənhi tuhətui mwi. ²⁴ Nənə nəpın sampam truvehe, Kristo trouraha nənimwın me pam səməme kamhəuvehi nərimənuien mine nasoriien. In trouraha niskaiien me pam. Kurirə irə in raraka ia nitətə sə in ramərimənu irə revən ia rəgi Tata Kumwesən. ²⁵ *Ro iamınhi irə ti nəri nə

* **15:10:** Wok Me 8:3, 2Kor 6:1, 2Kor 11:5,23 * **15:15:** Wok Me 1:22, 4:33, Wok Me 5:32

* **15:20:** Kol 1:18 * **15:21:** Rom 5:12,18 * **15:23:** 1Tes 4:16, Rev 20:5 * **15:25:** Mat 22:44

mə Kristo traməkeikei mamərimənu meste Kumwesən trəmri narimnari me pam səməme in raməmwəki irəha kamharə inhəripw ia tɪpage nisui Kristo mi. ²⁶ *Sə trouraha sampam ia nirəha nemhəien. Nənə nemhəien triwən mwi. ²⁷ *Iakani iamɪnhi irə ti nəri nə mə Nəkukuə Ikinan rani mə, “Kumwesən rɪnəmri narimnari me pam kamharə inhəripw ia tɪpage nisun mi.” Mətə ro nukurənien i mə nəgkiariien nəha sə rani mə “narimnari me pam,” kɪpkəvsini pen mhə Kumwesən ia narimnari me nəha. In rɪnəmri pen narimnari me nəha kamharə inhəripw ia tɪpage nisui Kristo mi. ²⁸ Narimnari me pam tuheiwaiu Kristo trərimənu ia nirəha. Irəha pam tuheiwaiu raka, nənə Tini Kumwesən truvehi irapw atukw a in, meiwaiu marə tegɪn nərɪmənuien səvəi Tata səvənhi sə rɪnəmri irapw narimnari me pam ia tɪpage nisun mi. Ro iamɪnhi irə mɪne Kumwesən trərimənu ia narimnari me pam.

²⁹ Rəfo ia nərmama səməme kamo paptas ia nirəha ti nərmama səməme həuvamhə raka? Trini mɪnuə nərmama səməme həuvamhə raka tuhəpkətui mhə mwi ia nəpɪn riti, nənə rəfo kamo paptas ia nərmama ti nirəha? ³⁰ *Rəmwhen a ia kɪmaha. Rəfo iahaməuvehi pekɪn nəpɪn sikai me ia nɪmiruien səkɪmaha ia nəpɪn me pam? ³¹ Iakani kwəsuaɪhi piak me mə nəpɪn rɪpɪk nərmama haməmwur mə tuhousi əpune iou! Rerɪk ragien pɪk tukumiaha ti nəri nə mə hɪaməuvehe mho kuatia kɪmiaha Iesu Kristo Iərimənu səkɪtaha. Nənə mo pen nəgkiariien i iakani ro nɪpərhienien. ³² *Ia kwopun i Efesas, rəmwhen mə iakaruagən kɪmaha nəri əprɪmɪn me. Mətə rəfo? Trini mɪnuə nərmama səməme həuvamhə ko həpkətui mhə mwi, iakinaruagən ti nəfe? Trini mɪnuə nərmama səməme həuvamhə ko həpkətui mhə mwi, ramasan mə tihesi pen a nəgkiariien i sə rani mə, “Pwəh sani nari mhənɪmwi,

ti nəri nə mə trakwakwi semhə.”

³³ Tihəpwəh neikuə atukwien ia kɪmiaha. Nəgkiariien i kamɪni ro nɪpərhienien. “Nəpɪn nərmama səvənraha noien ramasan havən pəri irəha nərmama səməme noien səvənraha rərəha, səməme noien səvənraha rərəha houraha noien amasan səvənraha.” ³⁴ *Hərərɪg pehe mwi mhəuvehi atukwatukw nətərɪgɪen səkɪmiaha sə ratukwatukw, nənə mharaka ia noien ərəha me. Iakani iamɪnhi irə ti nəri nə mə kɪmiaha nepwɪn hiamreirei ihɪ Kumwesən, nənə ro naurisien asori m kɪmiaha.

Nərmama tuhətui mwi ia nemhəien mətə nɪpwranraha trəfo irə?

³⁵ *Mətə iərmama riti trəres nərəsien i mə, “Nərmama səməme həuvamhə tuhəfo mhətui mwi? Nɪpwranraha trəfo irə?” ³⁶ Ik iərmama ikreirei nari, nuni nari sə ikəpwei traməkeikei memhə kurirə ruverə mutə. ³⁷ Nənə nəri sə ikəpwei ropə ia nɪpwran sə trutə. Sə ikəpwei in nə nuni nari, rosi nuni wit uə nuni nari riti mwi. ³⁸ *Mətə Kumwesən rauvei pen nɪpwran rəmwhen sə in rokeikei. Nənə nuni nari me kuatia kuatia, in rauvei pen nɪpwranraha me. ³⁹ Rəmwhen a mwi nusai nari rəpwəh nəmnməwhenien, mətə nusai nari səpəmsəpə. Nusai iərmama ropə ia səi nərɪmɪru me, uə menu me, uə nəmu me. ⁴⁰ Narimnari me ia nɪmagouagou ho nɪpwranraha. Rəmwhen a mwi narimnari me ia təkure tɪprənə i ho nɪpwranraha. Mətə narimnari me nəha kamətə fwe ia nɪmagouagou kamhəsər ropə ia nɪpwrai narimnari me nəha kamətə

* **15:26:** Rev 20:14, 21:4 * **15:27:** Sam 8:6 * **15:30:** Rom 8:36 * **15:32:** 2Kor 4:10-11, Luk 12:19-20 * **15:34:** Rom 13:11, Wok Me 26:8, 1Kor 6:5 * **15:35:** Jon 12:24 * **15:38:** Jen 1:11

ia təkure tīprənə. ⁴¹ Nukuraanien səvəi meri ropə ia nukuraanien səvəi məkəwə mine nəhiarpwien səvəi kəməhau me. Nəhiarpwien səvəi kəməhau me nepwin hopə ia səvəi nepwin mwi.

⁴² Tro mwi iamīnhi irə ia nəpin nəha nərmama səməme həuvamhə tuhətui mwi. Iərmama sə kimənimwi nīpwran trimərir; mətə nəpin in trətui mwi nīpwran tīpkimərir mhə mwi. ⁴³ *Iərmama sə kimənimwi nīpwran rīpkamasan mhə, mətə nəpin in trətui mwi nīpwran tramasan. Iərmama sə kimənimwi nīpwran nīskaiien səvənhi riwən, mətə nəpin in trətui mwi nīpwran triskai. ⁴⁴ Nəpin kimənimwi iərmama nīpwran ro nusan, mətə nəpin in trətui mwi nīpwran tro nənimwin.

Trini minuə nīpwrai iərmama sə ro nusan, nənə nīpwrai iərmama sə ro nənimwin in mwi fwe ikīn. ⁴⁵ *Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə kimərai pen nəgkiariien i ia Nəkukuə Ikinan rani mə, “Iərmama sə rīməkupwən, Atam, in rīməuvehe iərmama riti sə ramiru.” Atam sampam, in i Kristo, rīməuvehe mo in nənimwin i rauvei pehe nīmīruien. ⁴⁶ Mətə rīpko mhə nīpwrataha i sə ro nənimwin trukupwən, mətə nīpwrataha sə ro nusan, nənə kurirə irə nīpwrataha sə ro nənimwin. ⁴⁷ *Iərmama sə rīməkupwən in səvəi tīprənə i. Kumwesən rino in ia tīprənə. Mətə iərmama sə rīməkurirə rīməuku pen ia neiai. ⁴⁸ Nərmama me pam səvəi tīprənə, nīpwranraha rəmwhen ia nīpwrai iərmama nəha Kumwesən rino ia tīprənə. Nərmama səməme tuhəuvən ia neiai, nīpwranraha trəmwhen ia nīpwrai iərmama sə rīməuku pen ia neiai. ⁴⁹ Təkwtəkwuni kitaha səmwhen ia iərmama nəha sə Kumwesən rino ia tīprənə. Ia noien a mwi nəha kitaha tsəmwhen a mwi ia iərmama nəha sə rīməuku pen fwe ia neiai muvehe.

⁵⁰ *Iakani irapw tukumiaha, piak me, nīpwrai iərmama sə ro nusan mo niten ko rīpkuvnimwə mhə ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə. Rəmwhen a mwi nəri mərir ko rīpkuvehi mhə nəri sə ramərə rerin. ⁵¹⁻⁵² *Həregi ro. Nəgkiariien i iakani pehe tukumiaha i nəha təkwtəkwuni in nəgkiariien riti sə rīnamərkəwafə fwe kupwən. Rīpko mhə kitaha pam tsemhə, mətə nəpin kisīpw sampam trasək kitaha pam tsəuvehe mhərməvi. Kurirə iərmama riti rapri m kuatia ia nənimen, mətə nəri nəha rino sampam akwauakw a. Nəpin kisīpw sampam trasək, nənə nərmama səməme həuvamhə tuhətui mwi mhəpwəh mwi nemhəien, nənə kitaha tsəuvehe mhərməvi. ⁵³ *Nīpwrataha sə ro nəri mərir i traməkeikei muvehe mo nəri sə ko rīpkimərir mhə. Nīpwrataha i səvəi nemhəien traməkeikei muvehe mo nəri sə ramərə rerin. ⁵⁴ *Nīpərhienien, nīpwrataha sə ro nəri mərir i traməkeikei muvehe mo nəri sə ko rīpkimərir mhə. Nīpwrataha i səvəi nemhəien traməkeikei muvehe mo nəri sə ramərə rerin. Nəpin nəri nəha truvehe mo sampam, nənə nəgkiariien sə kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan ruvehe mo nīpərhienien, rani mə, “Nemhəien ruvəiwən. Kuvəuvehi irapw in ia naruağənien.”

⁵⁵ “Eh, nemhəien, tikəfo masori ia kimaha?”

Eh, nemhəien, tikəfo mo nəmisəien m kimaha?”

⁵⁶ *Nəri sə nemhəien rauvehi nīskaiien səvənhi irə ti noien nəmisəien m iərmama in nə noien ərəha, nənə nəri sə noien ərəha rauvehi nīskaiien

* 15:43: Fil 3:20-21 * 15:45: Jen 2:7, Jon 6:63, 2Kor 3:6,17 * 15:47: Jen 2:7 * 15:50: 1Kor 6:13 * 15:51-52: Mat 24:31, 1Tes 4:15-17 * 15:53: 2Kor 5:4 * 15:54: Aes 25:8 * 15:56: Rom 6:14, 7:13

səvənhi irə in nə Loa. ⁵⁷ Mətə pwəh səni tanak m Kumwesən sə rauvei pehe m kitaha noien i saməuvehi raku pen ti Iərimənu səkitaha Iesu Kristo, noien sə ramo kitaha səskai mhəpi raka nemhəien.

⁵⁸ *Ro pen piak keikei me, kimiaha tihaməkeikei mhərer əknekin, mhəpwəh nəseniien nari riti rikiukiua ia kimiaha. Nəpin me tihamo wok səvəi Iərimənu səkitaha ia rerimiaha pam, ti nəri nə mə hiəukurən mə wok səvəi Iərimənu səkitaha sə hiamo hiəpko auər a mhə.

16

Mane səvəi nasituien ia nərmama me səvəi Kumwesən

¹ *Ia nikaren səvəi mane səvəi nasituien ia nərmama me səvəi Kumwesən fwe Jerusalem, tihaməkeikei mho rəmwhen sə iakiməni pen ti nakalasia me fwe ia profens nəha Kalesia. ² Ia Sante me pam, kimiaha pam kuatia kuatia tihaməkeikei mhəmri karen mane me nepwin. Iərmama sə rauvehi mane asori trəmri karen ripik. Iərmama sə rauvehi mane ouihi trəmri karen ouihi a. Ro iaminihi irə nəpin iakuvehe ko hiəpkəmwur mhə mwi mə tiho pam nəri nəha ia nəpin kuatia. ³ Tihərui irapw kimiaha me nepwin mə tuhəuvehi mane mhəuvən. Nənə nəpin iakuvehe, iakrai nəkukuə mini irapw irəha ti nəkur Jerusalem nənə mərhi pen irəha həpeki mane mhəuvən fwe ikin. ⁴ Trini minua iakətoni mə ramasan mə iou mwi takevən, nənə irəha tuhəkurirə iou.

Pol raməres narimnari me nepwin mə nəkur Korin tuhaməkeikei mho

⁵ *Kurirə iakuvehe məti pehe kimiaha, takevən raka fwe profens nəha Masetonia, ti nəri nə mə takaməkeikei mukupwən mevən fwe Masetonia. ⁶ *Rosi takarə kwopti kitaha m kimiaha mə rəfo sarə a meste nəpin səvəi nəkwieiiien tro sampam. Nənə hiəukurən nasituien ia nirak ia navəniien səiou sə iakamevən pen me ikin. ⁷ *Iapkoikei mhə mə takuvehe mətoni kimiaha nənə mier mwi, mətə iakokeikei mə takuvehe sarə kwopti trini minua Iərimənu səkitaha rəsəni iou. ⁸ Mətə takarə a ia kwopun i ia Efesas meste nəpin səvəi Pentekos, ⁹ *ti nəri nə mə Kumwesən rinəsəvər ia suatuk tukw iou mə tako wok amasan sə trukua kwənkwan ripik, nəri auər a mə nərmama həpik haməmwur mə tuhəsisəg iou ti noien wok.

¹⁰ *Trini minua Timoti ruvehe mətoni kimiaha, hio ramasan min, mhəuvei pen nisaiien min, ti nəri nə mə in ramo wok səvəi Iərimənu səkitaha rəmwhen a ia nirak. ¹¹ *Rərəha mə tihamətoni in rəmwhen mə in iərmama auər a riti. Mətə tihaməkeikei mhasitu irə ia navəniien səvənhi nəpin in rirərig muvehe mətoni iou. Iou iakameitenhi piəvtaha me irəha Timoti mə tuhəuvehe mhətoni iou.

¹² *Ia nikaren səvəi piəvtaha Apolos, iakiməni pen tukwe in mə in traməkeikei mukurirə piəvtaha me muvehe mətoni kimiaha. Mətə in rəpwəh nokeikeiien mə truvehe nəha təkwəkəwuni, mətə in truvehe ia nəpin sə ratukwatukw tukwe.

¹³ *Hətui mhəpwəh napriien, nənə mhərer əknekin ia nahatətəien səkimiaha, mhəpwəh nehekiriien, mho mə hiəskai. ¹⁴ Narimnari me pam səməme hiamo, tiho ia nokeikeiien.

* **15:58:** 2Kron 15:7, Rev 14:13 * **16:1:** Rom 15:25-26, 2Kor 8:1-9, Kal 2:10 * **16:5:** Wok Me 19:21 * **16:6:** Rom 15:24, Taet 3:12 * **16:7:** Wok Me 18:21 * **16:9:** Wok Me 19:8-10, 2Kor 2:12, Kol 4:3, Rev 3:8 * **16:10:** 1Kor 4:17 * **16:11:** 1Tim 4:12 * **16:12:** 1Kor 1:12, 3:6 * **16:13:** Sam 31:24, Efes 6:10

15 *Kìmiaha hiàukurən mə Stefanas mine nərmmama ia nəkwaì nimwə səvənhi, irəha haməkupwən mhəni nìpərhiēnien ia Iesu fwe profens nəha Akaea, nənə irəha həmwur pìk tì nasituien ia nərmmama me səvəi Kumwesən. Piak me, iakuə takini pehe tukumiaha i mə 16 *tìhəuvei pen nìsiaiien m nərmmama sə ro me iamìnha irə, mine nərmmama me pam səməme kamhowok mamhəsese pəri irəha mìnraha. 17 Nəpìn Stefanas, Fotunatas, mine Akækas harier pehe rerik ragien, tì nəri nə mə nari auər a mə kìmiaha hiəiwən, mətə nəpìn iakətoni irəhar rəmwhen mə iakinətoni kìmiaha. 18 *Irəhar haro iou iakuvehi napwìsien ia rerik rəmwhen irəhar haro mwi ia kìmiaha. Nərmmama me iamìnha irə, ramasan mə tihəgnəgini irəha pwəh nərmmama hətōni mhəukurən irəha.

Nəgkiariien sampam

19 *Nakalasia me ia profens fwe Esia haməni ramasan tukumiaha. Akwila mine Prisila krouokeikei pìk mə trouni ramasan tukumiaha ia nəghi Iərimənu səkitaha irəha nakalasia me səməme hamousəsìmwìn irəha me ia nimwə səvənrau. 20 *Piəvtaha me pam ia kwopun i haməni ramasan tukumiaha. Tihəni ramasan tukumiaha me mhakei m kìmiaha me ia nakeiien sə rəmher.

21 *Iou Pol, iakamrai nəgkiariien i səvəi niniien ramasan tukumiaha, mamrai ia rəgik atukwatukw.

22 *Trini mìnua iərmama riti rəpwəh nokeikeiien Iərimənu səkitaha, pwəh Kumwesən rəkwein ərəha irə. Iərimənu səkitaha, uvehe rə!

23 Pwəh namasanien səvəi Iesu Iərimənu səkitaha ramarə tukumiaha.

24 Pwəh nokeikeiien səiou ramarə tukumiaha pam səməme hiəuvəuvehe mhəno kuatia kìmiaha Iesu Kristo. Ouəh, pwəh ro iamìnhi.

* 16:15: Rom 16:5, 1Kor 1:16 * 16:16: 1Tes 5:12 * 16:18: Fil 2:29 * 16:19: 2Tim 1:15,
Wok Me 18:2,18,26, Rom 16:5 * 16:20: Rom 16:16, 2Kor 13:12 * 16:21: Kol 4:18, 2Tes 3:17
* 16:22: Kal 1:8-9

Seken Korin

Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Pol rimərai nəkukuə i kani mə Seken Korin. In ruvərai raka Fas Korin məkwə nepwīn həukurau nənə in rirai mwī sə i mərhi pen i revən. Nakalasia me fwe Korin kamheitehieitehi ihi kusen səvənraha, mamho ihi noien ərəha me. Pol revən fwe Korin mətə rarə ouihī a ti nəri nə mə irəha həpkrərig mhə ia noien ərəha me səvənraha. Nənə nəkur əfwaki me nepwīn həpkini mhə nīpərhiēnien ia Pol mə in aposol pərhiēn riti səvəi Kumwesən. Nəpīn Pol rəpwəh irəha mevən fwe profens Masetonia, in rerin ragien pik nəpīn Taetas ruvehi nəgkiariien amasan muvehe mə nakalasia me fwe Korin hənətə sas ia noien ərəha me səvənraha nənə mhərərīg ia noien ərəha me səvənraha. Nəpīn Pol rīregi nəgkiariēn nəha, in rirai nəkukuə sə ro karu irə revən ti nəkur Korin. Ia nīpəri nəkukuə i sə rakupwən Pol rini pen ti nəkur Korin mə rerin ragien ti nəri nə mə irəha hənəpwəh noien ərəha me səvənraha mamho noien amasan sə Kumwesən rokeikei. Ia nīpəri nəkukuə sə rakurirə Pol raməgkiari atukw a ia in mine nərmama səməme kamhəmwəki in mamhəni ərəha in.

1 *Iou Pol. Iou aposol riti səvəi Iesu Kristo, ti nəri nə mə Kumwesən riməni nəkwan mə tako, mine piəvtaha Timoti.

Nəkukuə i rauvehe tukumiaha nakalasia me səvəi Kumwesən fwe taon nəha Korin, mine nərmama me pam səvəi Kumwesən fwe profens nəha Akaea.

2 *Pwəh Kumwesən Tata səkitaha, mine Iesu Kristo Iərimənu səkitaha, krouəriari pehe namasanien mine nəmərīnuien m kimiaha.

Kumwesən sə in nukune noien səvəi nasituien

3 *Pwəh səgnəgini Kumwesən i in Kumwesən mine Tata səvəi Iərimənu səkitaha Iesu Kristo, in Tata sə in nukune napīen, nənə in Kumwesən sə in nukune noien səvəi nasituien me pam. 4 In ramasitu ia kimaha ia nəmisəien me pam səkimaha, mə kimaha iahəukurən nasituien ia nərmama ia nəmisəien me səpəmsəpə səməme irəha haməregi. Nənə kimaha tahasitu ia nīrəha ia noien səvəi nasituien sə Kumwesən rino m kimaha. 5 *Rəmwəhen a ia nəmisəien sə Kristo riməuvehi, nəmisəien nəha rauvehe pik mwī ia nīmīruien səkimaha. Ia noien a mwī nəha, ti nəri nə mə kimaha iahaməuvehe mho kuatia kimaha Kristo, Kumwesən ramasitu pik ia kimaha, nənə noien nəha ramevən mwī ti nərmama nepwīn. 6 *Trini minuə kimaha iahamregi nəmisəien, mətə in nə trasitu ia kimiaha muvehimīru kimiaha. Trini minuə Kumwesən rasitu ia kimaha ramə mə kimaha iahəukurən nasituien ia kimiaha. Nənə kwənkwai nasituien nəha raukuə ia nīmīruien səkimiaha, nənə nəpīn hiarə ia nəmisəien kuatia a tsarə irə trasitu ia kimiaha mə tihərər əknekīn ia nəpīn me. 7 Kimaha iahənəmri pen əknekīn nətərīgien səkimaha ia Kumwesən tukumiaha mə tihərər əknekīn. Ro iamīnhi irə ti nəri nə mə kitaha pam samarə ia narəien kuatia a mə kimiaha tihəregi nəmisəien sə iahamarə irə, nənə ia noien a mwī nəha Kumwesən trasitu ia kimiaha rəmwəhen ramasitu ia kimaha.

* 1:1: 1Kor 1:1 * 1:2: 1Kor 1:3 * 1:3: Efes 1:3, 1Tes 1:3, Rom 15:5 * 1:5: Sam 34:19, Sam 94:19 * 1:6: 2Kor 4:15

8 *Piak me, kımaha iahokeikei mə tihəukurən amasan nəpın sİKai sə iahənarə irə ia profens nəha Esia. Nəpın nəha riskai pİK tukumaha, mo rerımaha rırhi mə ko iahəpkımıru mhə mamhəuvən. 9 Kımaha iahamregi rəmwhen kınəkiri raka kımaha mə tahemhə. Mətə narımınari me nəha haməuvehe mə kımaha tahəpwəh nətığiteien ia nıskaiien atukw səkımaha, mətə tahətıgite ia Kumwesən sə ramo nərmama hemhə hətui mwı. 10 *İa nəpın nəha ipaka kımaha iahemhə, mətə in rıməuvehimıru kımaha. Nənə in trauvehimıru kımaha iamınhi irə mənevən. İahənəmri pen əknekın nətərigien səkımaha irə mə in truvehimıru mwı kımaha. 11 Mətə kımiaha tihaməkeikei mhasitu ia kımaha mhəfwaki tukumaha. Tiho iamınha irə mə nərmama həpİK tuhəni tanak m Kumwesən tı narımınari amasan me səməme in tro m kımaha tı nəri nə mə nərmama həpİK hənəfwaki tukumaha.

Pol rərari ia nətərigien səvənhi mine nəfe tro

12 *Nari riti kımaha iahaməgkiari ərpwi irə. Kımaha iahamregi fwe ia rerımaha mə ro nıpərhiendien. In i mə noien səkımaha ia təkure tıprənə iahəno m nərmama nepwın, mhəno mwı m kımiaha rəpi raka, in noien sə raməmak irapw ia kwopun ukuraan. İahəmni a nəgkiariien pərhiien rəmwhen sə Kumwesən rokeikei. İahəpkəgkiari mhə ia nukurənien səkımaha səvəi tıprənə, mətə iahaməgkiari ia namasanien səvəi Kumwesən. 13-14 *İakani iamınhi irə tı nəri nə mə iahəpkrai mhə nəgkiariien riti sə riskai tukumiaha tı nəvsiniien, uə tı nukurənien nıpwran. Təkwtəkwuni hiəuvəukurən nətərigien səkımaha kwopti, mətə iakokeikei pİK mə nəpın riti tihəukurən pam. Nənə ia noien nəha, nəpın İesu İərimənu səkitaha truvehe mwı, kımiaha tihagien tukumaha rəmwhen a mwı mə kımaha iahamagien tukumiaha.

15-16 *Tı nəri nə mə iakukurən mə hiamagien tukumaha, nətərigien kupwən səiου mə takevən fwe profens nəha Masetonia, mukupwən muvehe mətoni kımiaha, nənə nəpın takrərig takuvehe mwı mətoni kımiaha. Ro pen tihəuvehi namasanien m kəru, nənə kurirə irə tıhasitu ia nırak ia suatuk səiου tı nevənien fwe ia tənə Jutia. 17 Mətə iakinəpwəh. Ro pen rosi rerımiaha rırhi mə nəpın iakamətərig mə tako iamınha irə nətərigien səiου ramaiuaiu? Uə rosi iakəmwhen a ia nərmama nepwın səvəi tıprənə kamhəni nəgkiariien mi nəha “Ouəh” mine “Rekəm” ia nəgkiariien kuatia a?

18 Kımiaha hiəukurən mə Kumwesən ramo nəgkiariien səvənhi ia nəpın me. Nənə kımaha mwı nəgkiariien səkımaha tukumiaha rıpkı mhə “Ouəh” mine “Rekəm.” 19 *İakani iamınhi irə tı nəri nə mə Tini Kumwesən i İesu Kristo sə iahamarəvisau irapw tukumiaha kimrahar Saelas mine Timoti, rıpkı mhə “Ouəh” mine “Rekəm,” mətə ia Kristo, nəpın me pam nəgkiariien səkımaha in nə “Ouəh.” 20 *İakani iamınhi irə tı nəri nə mə promes me pam səvəi Kumwesən həuvehe mhı nıpərhiendien i ia İesu Kristo. Kitaha səuvəuvehe mhəno kuatia kitaha min, ro pen səukurən niniien “Ouəh” tı nuvehi utəien nəghi Kumwesən. 21 Kumwesən a ramo kımaha iahamərer əknekın ia Kristo kitaha m kımiaha. In rımərfi kitaha, 22 *məmri Nənımwın səvənhi ia rerıtaha rahatən pen mə kitaha nərmama

* 1:8: Wok Me 19:23, 1Kor 15:32 * 1:10: 2Tim 4:18 * 1:12: Hip 13:18, 2Kor 2:17, 1Kor 1:17 * 1:13-14: 2Kor 5:12, Fil 2:16 * 1:15-16: 1Kor 16:5-6 * 1:19: Wok Me 18:5 * 1:20: Rev 3:14 * 1:22: 1Jon 2:27, Efes 1:13-14, 2Kor 5:5, Rom 8:16-17

me sǝvǝnhi. Ti nǝri nǝ mǝ Nǝnimwǝin nǝha ramarǝ ia reritaha, nǝnǝ, kitaha sǝukurǝn amasan mǝ Kumwesǝn truvei pehe pam narimnari amasan me sǝmǝme rinǝmri karen mǝ sǝkitaha.

²³ *Tǝkwǝtǝkwuni iakamǝkweǝn Kumwesǝn mǝ trǝregi nǝgkiariien i sǝiou. Trini minuǝ iapkini mhǝ nǝpǝrhienien, pwǝh in rǝrpwǝin noien ǝrǝha sǝiou. Iou iakinapkuvehe mhǝ fwe Korin ti nǝri nǝ mǝ iapkokeikei mhǝ mǝ takini nǝgkiariien sikai riti tukumiaha. ²⁴ *Kimaha iahǝpwǝh nokeikeien mǝ tahǝrimǝnu ia nahatǝtǝien sǝkimiaha, rekǝm. Mǝtǝ taho wok kitaha m kimiaha ti nǝgienien sǝkimiaha, ti nǝri nǝ mǝ hiǝnǝrer ǝknekin raka ia nahatǝtǝien sǝkimiaha.

2

¹ *Ro pen iakuvǝni raka ia rerik mǝ ko iapkuvehe mhǝ mwi mǝtoni kimiaha mo rerimiaha rǝmisǝ. ² Iakani iamǝnhi irǝ ti nǝri nǝ mǝ kimiaha a hiamo rerik ramǝgien, mǝtǝ trini minuǝ iako rerimiaha rǝmisǝ, nǝnǝ iǝrmama riti riwǝn sǝ tro rerik ragien. ³ Nǝnǝ iakimǝrai nǝkukuǝ nǝha mǝ nǝpǝin iakuvehe mǝtoni kimiaha tapkregi mhǝ rerik rǝmisǝ. Iakǝpwǝh nokeikeien mǝ nǝrmama sǝmǝme tuhamǝkeikei mho rerik ragien, tuho rerik rǝmisǝ. Iou iakuvǝukurǝn raka mǝ kitaha kuation a, nǝnǝ nǝpǝin rerik ragien, kimiaha mwi rerimiaha tragien. ⁴ *Ro pen nǝpǝin iakimǝrai nǝkukuǝ nǝha m kimiaha rerik rǝmisǝ pik tukumiaha, mǝrkwǝpǝr, nǝse nǝnimǝk raiu tukumiaha. Iapkraǝ mhǝ nǝkukuǝ nǝha mǝ tro rerimiaha rǝmisǝ, mǝtǝ iakimǝrai mǝ tihǝukurǝn nokeikeien i sǝiou rasori tukumiaha.

Nakalasia me fwe Korin tuhamǝkeikei mhenouenou noien ǝrǝha sǝ iǝrmama nǝha rino

⁵ *Mǝtǝ iǝrmama nǝha rino noien ǝrǝha, in rioko mhǝ rerik rǝmisǝ, mǝtǝ rino mǝ kimiaha pam rerimiaha rǝmisǝ kwopti. Iakani nǝgkiariien i mǝpwǝh nokeikeien mǝ triskai pik ti iǝrmama nǝha, ⁶ ti nǝri nǝ mǝ nǝrpwǝinien nǝha kimiaha hiǝpik hiǝno min ti noien ǝrǝha sǝvǝnhi rinǝmwhen raka. ⁷ Tǝkwǝtǝkwuni nǝha tihamǝkeikei mhenouenou noien ǝrǝha sǝvǝnhi nǝnǝ mhomasan rerin, mǝ rerin trǝpwǝh nǝmisǝ pikien muvehi irapw nǝtǝrgien sǝvǝnhi. ⁸ Iakamǝres kimiaha mǝ tiho pwǝh in rukurǝn nokeikeien sǝkimiaha tukwe. ⁹ *Iakani iamǝnhi irǝ ti nǝri nǝ mǝ in nǝ nǝri iakimǝrai nǝkukuǝ nǝha tukwe, mǝ takǝtoni ro kimiaha mǝ tiho nǝkwak ia narimnari me pam uǝ rekǝm. ¹⁰ Trini minuǝ hiǝnenouenou noien ǝrǝha sǝvǝi iǝrmama riti, iou mwi takenouenou irǝ. Trini minuǝ iǝrmama nǝha rino nǝri ǝrǝha me nepwǝin mǝ iou takamǝkeikei menouenou noien sǝvǝnhi, mǝtǝ iou iakinouenou raka noien sǝvǝnhi ia nǝmri Kristo ti nasituien ia kimiaha. ¹¹ *Iakamo noien nǝha kamo Setan rouraha kitaha ia neikuǝien me sǝvǝnhi. Iakani iamǝnhi ti nǝri nǝ mǝ kitaha sǝuvǝukurǝn raka nǝtǝrgien me sǝvǝnhi sǝmǝme in ramesi pen.

Kumwesǝn ramo nǝrmama kamhǝukurǝn Kristo ia aposol me sǝvǝnhi

¹² *Nǝpǝin iakevǝn fwe ia taon nǝha Troas mǝ takǝvisau irapw nǝgkiariien amasan sǝvǝi Kristo, iakǝtoni mǝ Iǝrimǝnu sǝkitaha rinǝsevǝr ia tǝpinhǝ miou mǝ tako wok fwe ikin. ¹³ *Mǝtǝ iakamǝtǝrig pik

* **1:23:** Rom 1:9, 2Kor 11:31 * **1:24:** 1Tes 5:3 * **2:1:** 1Kor 4:21, 2Kor 12:21 * **2:4:** Wok Me 20:31 * **2:5:** 1Kor 5:1 * **2:9:** 2Kor 7:15, 10:6 * **2:11:** Luk 22:31 * **2:12:** Wok Me 14:27, 1Kor 16:9 * **2:13:** Wok Me 20:1

mipkarpwis mhə, ti nəri nə mə iapkətoni mhə piak Taetas ia kwopun nəha. Nənə iakəsəkir minraha mier mevən fwe ia profens nəha Masetonia.

¹⁴ Mətə iakaməgnəgini Kumwesən ti nəri nə mə ia nəpən me in ramiri kimaha ia Kristo, mamə kimaha iahəmwhen ia nərmama me i kamhəkurirə ia kig riti sə rinaruagən pam, mamrərig pen fwe imwəni. Ia nəpən me Kumwesən ramo nukurənien ia Kristo rauku pen ia kimaha mamevən ia kwopun me. Nərmama kamhəregi nukurənien nəha rəmwhen ia nari riti kamregi nipekin. ¹⁵ *Iakani iamənhi irə ti nəri nə mə kimaha iahəmwhen ia nımwəkmwəki nari nipekin rapein amasan Kristo rauvani ti nəgnəginien Kumwesən nise napw irə ramevən ti nərmama səməme Kumwesən rauvehimiru irəha, mamevən mwī ti səməme kamhəuvən mə tuhemhə. ¹⁶ *Səməme kamhəuvən mə tuhemhə həregi kimaha iahəmwhen ia nipeki nise napw nəha sə rauku pen ia nemhəien mamevən ti nemhəien. Səməme Kumwesən rauvehimiru irəha həregi kimaha iahəmwhen ia nise napw nəha sə rauku pen ia nimiruien mamevən ti nimiruien. Wok nəha wok asori. Sin rukurən noien? ¹⁷ *Kimaha iahəpkəmwhen mhə ia nərmama me nəha həpik kamhəni irapw nəgkiariien səvəi Kumwesən ti nuvehien a mane, rekəm. Mətə Kumwesən rinərhi pehe kimaha. Ia Kristo kimaha iahəmənī irapw nəgkiariien amasan səvənhi ia nəmri Kumwesən, nənə nəgkiariien səkimaha rauku pen a ia rerimaha sə ratukwatukw.

3

Nəkukua riti kimərai rani sas ia Pol mine in me nepwin

¹ *Rosi rerimiaha rirhi mə iahənəməfiəutə mwī kimaha ia nəmrimiaha, mətə ripko mhə iamənhi irə. Nəpən nərmama pwispwis me həuvehe imwəmiaha, tuhaməkeikei mhəuvehi nəkukua riti kimiaha me nepwin həmərāi ti nini irapwien irəha tukumiaha, ti nəri nə mə hiəreirei irəha. Nənə nəpən hāier mhəpwəh kimiaha, tuhaməkeikei mhəuvehi nəkukua səkimiaha ti noien kimiaha me nepwin həkurən irəha. Kimiaha hiənua tiho iamənhi irə ia kimaha? Rekəm! ² *Kimiaha atukwatukw hiəmwhen ia nəkukua səkimaha rani sas ia kimaha. Nəkukua nəha kimərai pen ia rerimaha, nərmama pam tuhəvsini mhəukurən. ³ *Ro nukurənien i tukunraha hətōni mə Kristo əpa rimərai nəkukua nəha, məmri pehe ia rəgimaha mə tahərhi pen i ramevən. In ripkrai mhə nəkukua nəha ia nəri kamrai nari irə, mətə rimərai nəkukua nəha ia Nənimwin i in səvəi Kumwesən sə ramiru. Nənə ripkrai pen mhə ia kəruətərei sə ripwiəpwia, mətə rimərai pen ia reri nərmama.

⁴ *Kimaha iahəpkehekir mhə mə tahəni iamənhi irə, ti nəri nə mə kimaha iahəuvəuvehe mhəno kuatia kimaha Kristo, nənə mamhahətətə əknekən ia Kumwesən. ⁵ Kimaha iahəmwhen ti noien wok i, mətə ko iahəpkini mhə mə nari riti rauku pehe atukw a tukumaha. Kimaha iahəmwhen ti nəri nə mə Kumwesən ramasitu ia kimaha. ⁶ *In rino kimaha iahənəmwhen ti noien wok kimaha iotukwininari me səvəi nəgkiariien vi səvənhi sə in rinərihi tərini əknekən. Nəgkiariien vi nəha ripkuku pen mhə ia Loa sə kimərai, mətə riməuku pen ia Nənimwin səvəi

* **2:15:** 1Kor 1:18 * **2:16:** Luk 2:34, 2Kor 3:5-6 * **2:17:** 2Kor 1:12, 1Tes 4:11 * **3:1:** 2Kor 5:12, Wok Me 18:27, Rom 16:1 * **3:2:** 1Kor 9:2 * **3:3:** Eks 24:12, Jer 31:33, Esik 36:26-27
* **3:4:** 2Kor 2:16 * **3:6:** Jer 31:31, 1Kor 11:25, Jon 6:63, Rom 7:6

Kumwesən. Iakani iamihni irə ti nəri nə mə Loa sə kimərai ramousi əpune iərmama, mətə Nənimwīn səvəi Kumwesən rauvei pehe nimiruien.

Nəgkiariien vi kinərihi tərini əknekin ramser pik anan rinəpi raka Loa

7* Fwe kupwən, nəpin Loa sə kimərai pen ia kəruətərei kəru rīməuvehe vi a, rīməuvehe irau nukuraanien səvəi Kumwesən. Nukuraanien nəha rəhiəpwīn nənime Moses ramser pik. Nəkur Isrel ko həpkəti əter pen mhə ia nənime Moses, nəri auər a mə nukuraanien nəha ia nənimen rinameiwaiu. Noien səvəi Loa nəha ramo mə iərmama remhə, mətə rīməuvehe irau nukuraanien səvəi Kumwesən. 8* Mə ro iamihni irə rəfo ia noien səvəi Nənimwīn Ikinan? Tukətoni nukuraanien səvəi Kumwesən irə ramser pik məpi raka. 9* Nəgkiariien akuas səvəi Loa sə raməkiri nərmama mə tuhaməkeikei mhemhə kamətə nukuraanien səvəi Kumwesən irə ramser, mətə mə ro iamihni irə nəgkiariien vi kinərihi tərini əknekin sə ramo nərmama hatukwatukw ia nəmri Kumwesən, tukətoni mwi nukuraanien səvəi Kumwesən irə ramser pik məpi raka. 10* Nipərhiēnien, nəgkiariien akuas səvəi Loa sə kamətoni nukuraanien səvəi Kumwesən irə, təkwtəkwuni nəha kəpwəh nətoniien nukuraanien nəha irə, ti nəri nə mə nəgkiariien vi kinərihi tərini əknekin ramser pik anan rinəpi raka Loa nəha. 11 Nəgkiariien akuas səvəi Loa rīməuvehe irau nukuraanien səvəi Kumwesən, mətə triwən mwi rəmwhen ia nukuraanien sə rīməsər ia nəmri Moses. Mətə nəgkiariien vi Kumwesən rinərihi tərini əknekin trarə rerin, miser pik məpi raka.

12 Ti nəri nə mə kimaha iahəukurən amasan nəri nəha mə ro iamihni irə, ro pen kimaha iahamətigase, 13* mhəpkəmwhen mhə ia Moses. In rinousəman nənimen ia tinari əgeigei mə nəkur Isrel tuhəpwəh nətoniien mə nukuraanien sə raməhiəpwīn nənimen rinamiwən. 14* Mətə nətəriēgien səvəi nəkur Isrel me nəha fwe kupwən kinərəpinhə i. Nənə meste pehe nəha ipwet mine nəpin irəha həvsini nəgkiariien akuas səvəi Loa, irəha həpkregi sas mhə nəfe rani, ti nəri nə mə nari riti ramərəpinhə nətəriēgien səvənraha rəmwhen ia tinari əgeigei sə rinousəman nənime Moses. Mətə Kristo əpa rukurən nuvehi rakaien nəri nəha ia nətəriēgien səvəi iərmama nəpin iərmama ruvehe mo kuatia irau min. 15 Ouəh meste pehe nəha ipwet mine, nəpin həvsini Loa səvəi Moses, nari riti raməsisəg ia nətəriēgien səvənraha rəmwhen ia tinari əgeigei nəha sə rinousəman nənime Moses fwe kupwən. 16* Mətə trini minuə iərmama riti ruvsini in muvehe ti Iərimənu səkitaha, tinari nəha trier raka. 17* Iərimənu nəha səkitaha in Nənimwīn Ikinan. Nənə kwopun Nənimwīn Ikinan ramarə ikin, in rafi nari ia nərmama. 18* Kitaha pam i səpkuvegi mhə nəmritaha rəmwhen ia Moses, mətə nəmritaha ramser kamətə nukuraanien səvəi Iərimənu ia kitaha. Ia nəpin me in raupsini nimiruien səkitaha mə tsəuvehe mhəmwhen irə sarə ia nukuraanien riti mhərə mhəuvən mwi ia riti. Noien i rauku pen ti Iərimənu səkitaha in nə Nənimwīn Ikinan.

4

Kumwesən ruvei pen wok m aposol me

* **3:7:** Eks 34:30 * **3:8:** Kal 3:2,5 * **3:9:** Dut 27:26, Rom 1:17, 3:21 * **3:10:** Eks 34:29
 * **3:13:** Eks 34:33-35 * **3:14:** Rom 11:25 * **3:16:** Rom 11:23,26 * **3:17:** Jon 8:32,36,
 Rom 8:2, Kal 5:1 * **3:18:** Eks 16:7, 24:17

1 *Kumwesən rapi tukumaha nənə muvei pehe wok i m kimaha ro pen tahəpwəh nəpouien i. 2 *Kimaha iahəuvəuvei pen raka təkutamaha ia noien afafa me mine noien me səməme ho naurisien. Iahəpkavən mhə ia noien səvəi neikuaien, uə iahəpkuvnsini mhə nəgkiariien səvəi Kumwesən, rekəm. Mətə kimaha iahaməni irapw nəgkiariien pərhiēn ia nəmri nərmama me pam mə irəha tuhəkiri noien səkimaha mhəukurən ia rerinraha mə kimaha iahamo noien atukwatukw ia nəmri Kumwesən. 3 Rosi nəgkiariien amasan sə iahaməni irapw ramərkwafə ti nərmama nepwin, mətə ramərkwafə a ti nərmama səməme kamhəuvən mə tuhemhə. 4 *Irəha ko həpkini mhə nīpərhiēnien ia nəgkiariien amasan nəha, ti nəri nə mə Setan i, iəremhə sə ramərimənu ia tīprənə i, rinousəman nətəriqien səvənraha, mamə irəha həpwəh nətoniien nukuraanien sə raməhiəpwin irəha. Nukuraanien nəha rauku pen ia nəgkiariien amasan sə raməvisau nasoriēn səvəi Kristo. Kristo nəha in rəmwhen atukwatukw ia Kumwesən. 5 *Kimaha iahəpkəvisau atukw mhə kimaha, mətə iahaməvisau Iesu Kristo mə in Iərimənu, nənə kimaha nərmama iahamo tukwini nari m kimiaha ia nəghi Iesu. 6 *Ro iamīnhi irə ti nəri nə mə Kumwesən nəha riməni mə, “Pwəh nukuraanien ruək məhiəpwin kwopun rīpitəv ikin,” in raməhiəpwin ia rerimaha, mə kimaha iahəukurən nətoniien nukuraanien səvəi Kumwesən, nənə iahətəni nukuraanien nəha ramser ia nənime Kristo.

Aposol me həpkiskai mhə ia niskaiien atukw səvənraha

7 *Mətə kimaha iahaməvehi nəri amasan nəha ia nīpwramaha me i kino ia tīprənə həpkiskai mhə. Ro iamīnhi irə mə trahatən pen mə niskaiien amasan nəha rəpi raka riməuku pen ti Kumwesən, rīpkuku pehe mhə tukumaha. 8 *Ia nəpīn me kimaha iahamregi rərəha ia narimnari me rīpik, mətə iahəpkimwei mhə. Nəpīn me nepwin iahəreirei suatuk, mətə iahaməmwur mhəpwəh nəpwəhiēn. 9 Nərmama hamo nərəhaiēn m kimaha, mətə Kumwesən rīpkəpwəh mhə kimaha. Hamousi kimaha, mətə həpkouraha mhə kimaha. 10 *Ia nəpīn me rəmwhen mə kimaha iahaməvehi nemhəien səvəi Iesu ia nīpwramaha, ro iamīnhi irə mə nərmama həukurən nətoniien mwī nīmīruēn səvəi Iesu ia nīpwramaha. 11 *Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə kimaha iahamarə, nəpīn me pam kauvei pen kimaha mə tahemhə ti nəghi Iesu. Ro iamīnhi irə mə nərmama tuhətəni nīmīruēn səvənhi ia nīpwramaha sə tīpkemhə ia nəpīn riti. 12 Noien nəha nīpwrən mə nemhəien ramowok ia kimaha, mətə nīmīruēn ramowok ia kimiaha.

13 *Nəkukuə Ikinan rani mə, “Iakinahatətə ro pen iakani.” Ia noien kuatia a səvəi nahatətəien kimaha mwī iahənahatətə ro pen iahaməni. 14 *Kimaha iahəukurən amasan mə Kumwesən sə rino Iərimənu səkitaha rətui mwī ia nemhəien, in tro kimaha mine kimiaha, kitaha pam sətui mwī ia nemhəien kitaha Iesu, nənə mərpwi irapw kitaha ia nənimen. 15 *Narimnari me i, kimaha iahamo ramasitu ia kimiaha mə nəpīn namasanien səvəi Kumwesən rivi pehe nərmama həpik mwī həuvehe ti Kristo, nənə nərmama həpik mwī tuhəni tanak ti Kumwesən, mhəvehi utə nəghin irənhə anan.

* 4:1: 2Kor 3:6 * 4:2: 2Kor 2:17, 1Tes 2:5, 1Kor 1:18 * 4:4: Efes 2:2, Kol 1:15, Hip 1:3
 * 4:5: 2Kor 1:24 * 4:6: Jen 1:3, Aes 9:2, 2Kor 3:18 * 4:7: 2Kor 5:1 * 4:8: 2Kor 1:8, 7:5
 * 4:10: 1Kor 15:31 * 4:11: Rom 8:36 * 4:13: Sam 116:10 * 4:14: 1Kor 6:14 * 4:15: 2Kor 1:3-6

16 *Narimnari me naha ho kimaha iahapwah nepouien i. Nari auer a ma nipwramaha irua ramevan ma traraha, mata rerimaha fwe imwa Kumwesan ramo ma ramarmavi ia nepin me. 17 *Ro iaminhi ira ti nari na ma namisaien me i samaregi ia takure tiprana i iraha nari auer a, hapkarapwamwis mhā, mata hamapnapena ia kitaha ti naraien rerin sa ramahiapw mamasan pik mapi raka. 18 *Nana ro iaminhi ira, nanimemaha hapkorer pen mhā ia narimnari me kametoni, mata hamarer pen ia narimnari me kirkatoni mhā. Iakani iaminhi ira ti nari na ma narimnari me kametoni iraha narimnari me savai takwtakwuni a, tuhapkiwan, mata narimnari me kirkatoni mhā iraha tuharererin.

5

Nipwrataha sa vi fwe ia neiai

1 *Iakani iaminhi ira ti nari na ma nipwrataha ramwhen ia nimwa tapolen samara ira savai nepin ouhi a ia tiprana i. Nana kitaha saukuran ma trini minu nipwrataha i ruvehe memha maraha, mata fwe ia neiai nipwrataha vi fwe ikin sa ramwhen ia nimwa riti ripko mhā iarmama rino mata Kumwesan a rino nana in trara rerin. 2 *Nepin samara ia nipwrataha i, samaregi raraha, mamhavi kwakwa neiahagien tukwe, mamhokeikei anan ma tsauvan mharā ia nimwa vi naha fwe ia neiai. 3 Kitaha tsarkahu nipwrataha vi naha ramwhen ia karkahu, tipkata mhā ma samavan auer a. 4 *Nepin samara ihi ia nimwa tapolen i sakitaha ia tiprana i, samaregi raraha pik, mamhavi neiahagien tukwe, mhapwah nokeikeien ma tukuvehi raka nipwrataha i ramwhen ia karkahu. Mata sokeikei ma tukarkahu pehe nipwrataha sa fwe ia neiai ma nipwrataha i sa ko ripkara rerin mhā truvehe marmavi mara rerin. 5 *Kumwesan apa rino kitaha ti narimnari me naha. In rimauvei pehe Nanimwin Ikinan m kitaha. Ti nari na ma Nanimwin naha ramarā ia kitaha, nana, kitaha saukuran amasan ma Kumwesan truvei pehe pam narimnari amasan me samame rinamri karen ma sakitaha. 6 *Ro iaminhi ira kitaha samatigase ia nepin me, mamhaukuran ma nepin samo imwataha ia nipwrataha i, sapkara mhā fwe imwei Iarimānu. 7 *Iakani iaminhi ira ti nari na ma kitaha samara ia nahatataien, sapkara mhā ia nafe sametoni. 8 *Kitaha samatigase mamharegi ma ko sapwah nipwrataha i mhauvan mho imwataha fwe ia neiai kitaha Iarimānu sakitaha sa naha ramasan pik mapi raka. 9 *Ro iaminhi ira mine nari auer a ma samara kitaha min ua sapkara mhā kitaha min, mata samamwur ma rerin tragien tukutaha. 10 *Iakani iaminhi ira ti nari na ma kitaha pam tsamakeikei mharer kupwan ia namri Kristo ma in trakiri noien me sakitaha. Kitaha kuatia kuatia tsauvehi narakuien resi pen noien me sano ia naraien i samara ira ia nipwrataha i, noien amasan ua noien araha.

Kumwesan rino suatuk ia Kristo ma kitaha saukuran nuveheien mho in me nepwin

11 *Nana takwtakwuni kimaha iahauvaukurān amasan mamhahelikir Iarimānu sakitaha. Ro pen iahamamwur ma tahavi pehe narmama.

* 4:16: Efes 3:16 * 4:17: Rom 8:17-18 * 4:18: Kol 1:16, Hip 11:1-3 * 5:1: 2Kor 4:7, 2Pit 1:13-14 * 5:2: Rom 8:23 * 5:4: 1Kor 15:53-54 * 5:5: Rom 8:16,23 * 5:6: Hip 11:13-16 * 5:7: 1Kor 13:12 * 5:8: Fil 1:23 * 5:9: Kol 1:10, 1Tes 4:1 * 5:10: Pri 12:14, Rom 2:16, 14:10 * 5:11: 2Kor 4:2

Kumwesən rukurən amasan kımaha. Rerik rırhi mə kımiaha mwi hiəukurən amasan kımaha. ¹² *Kımaha iahəpwəh nokeikeien mə tahəuvehi utə kımaha ia nənimemiaha, mətə tahəuvei pehe nətərigien səkimaha mə rəfo rerimiahā tragien tukumaha. Nənə təkwtəkwuni hiəukurən nırıpwenien nəgkiariien səvəi nərmmama səməme hamərpwi irəha ti noien sə nərmmama kamhətoni, mətə rerinraha rıpkırhi mhə nəri sə ramarə ia reri iərmama. ¹³ Trini minuə rerimiahā rırhi mə iahamarməri, mətə kwa iahamo wok səvəi Kumwesən. Nənə trini minuə rerimiahā rırhi mə iahəukurən nəri, mətə kwa iahamasitu ia kımiaha. ¹⁴ Ro iamınhi irə ti nəri nə mə nokeikeien səvəi Kristo ramərimənu ia kımaha. Kımaha iahəukurən amasan mə iərmama kuatia a rımamhə ti nərmmama pam, nənə ro pen rəmwhen mə nərmmama me pam həuvamhə. ¹⁵ *Nənə rımamhə ti nərmmama pam mə səməme kamhəmıru tuhəpwəh noien narımnrari me səməme irəha a hokeikei, mətə irəha tuhaməkeikei mho noien me səməme İesu rokeikei. In rımamhə ti nırəha, nənə mətui mwi ia nəmhaien.

¹⁶ Ro pen ipwet mıne kımaha iahəpkəkiri mhə nərmmama ia noien sə nərmmama səvəi tıprənə haməkiri nərmmama irə. Nırərhienien kımaha iahənəkiri Kristo ia noien nəha ia nəpın riti, mətə təkwtəkwuni iahəpko mhə mwi. ¹⁷ *Ro iamınhi irə trini minuə iərmama riti ruvehe mo kuatia irau Kristo, in rıməuvehe mo in iərmama vi. Noien akuas səvənhi ruvəiwən, nənə noien vi ruvəuvehe. ¹⁸ *Narımnrari me pam nəha haməuku pen ti Kumwesən. In rıno suatuk ia Kristo mə kımaha tahəpwəh mwi nəmwəkien in mhəuvehe in me nepwın. Nənə in rınəmri pehe wok i ia rəgımiahā, mə kımaha tahəvi pehe mwi nərmmama səməme haməmwəki in həuvehe in me nepwın. ¹⁹ *Nəgkiariien sə iahaməvisau i mamhəni mə Kumwesən rıno suatuk ia Kristo mə tro nərmmama səməme haməmwəki in ia tıprənə i həuvehe in me nepwın, nənə məpwəh nəvsiniien noien ərəha me səvənraha. Nənə muvei pehe nəgkiariien i m kımaha mə tahəni irapw mə Kumwesən rıno raka suatuk ti nərmmama haməmwəki in mə tuhəuvehe in me nepwın. ²⁰ Ro pen kımaha nərmmama səməme iahaməgkiari tukwini səvəi Kristo. Rəmwhen mə Kumwesən raməkweın nərmmā ia nəgkiariien səkimaha. Nənə iahaməres kımiaha ia nəghi Kristo mə tihəpwəh nəmwəkien Kumwesən nənə mhəuvehe in me nepwın. ²¹ *Kristo noien ərəha səvənhi riwən. Mətə ti nasituien ia kitaha, Kumwesən ro in ruvehe məmwhen ia noien ərəha. In ro iamınhi irə mə ia Kristo kitaha tsəukurən nuveheien mhəmwhen ia noien atukwatukw səvəi Kumwesən.

6

¹ *Kımaha iahamo wok pəri kımaha Kumwesən. Ro pen iahaməres kımiaha mə nəpın Kumwesən raməriari pehe namasaniien səvənhi m kımiaha, tihəpwəh nuvehien rəmwhen ia nəri auər a, ² *ti nəri nə mə Kumwesən rani mə,
 “İa nəpın səvəi nasituien ia iərmama, iakregi kımiaha.

İa nəpın səvəi nuvehimıruien iərmama, iakasitu ia kımiaha.”
 Hətə ro. Təkwtəkwuni rıno nəpın səvəi Kumwesən ti nasituien ia iərmama. Təkwtəkwuni rıno nəpın səvəi nuvehimıruien iərmama.

* **5:12:** 2Kor 3:1, 1:14 * **5:15:** 1Tim 2:6, Rom 14:7-8 * **5:17:** Rom 8:1,10, Kal 6:15, Aes 43:18, Rev 21:5 * **5:18:** Rom 5:10 * **5:19:** Rom 3:23-25, Kol 1:19-20 * **5:21:** Jon 8:46, Hip 4:15, Kal 3:13, 1Kor 1:30, Fil 3:9 * **6:1:** 2Kor 5:20 * **6:2:** Luk 4:19-21

Pol mine in me nepwin kamharegi rərəha ia narimnari me ripik

³ Kimaha iahəpko mhə nari riti mə iərmama riti trīmwei irə, ti nəri nə mə iahəpwəh nokeikeien mə tukini ərəha wok səkimaha. ⁴ *Mətə ia narimnari me pam səməme kimaha iahamo iahamahatən pen mə kimaha iotukwininari me pərhiən səvəi Kumwesən, mamhərer əknekən ia nəpən səvəi nəmisəien, mine nəpən skai me, mine nəpən iahamregi rərəha. ⁵ *Nərmama hənousi kimaha, nənə kuvei pen kimaha ia kalapus, nənə karipwi kimaha mə tukousi kimaha. Iahəno pik wok, mhəpwəh napriən ia nəpən, nukumhə rahi kimaha. ⁶ *Ro nukurənien i mə kimaha iotukwininari me pərhiən səvəi Kumwesən ti nəri nə mə iahamo wok noien səkimaha rəmher, kimaha iahəukuran nari, nətərigiən səkimaha rəpwəmwis, iahamo ramasan m nərmama, Nənimwin Ikinan rukuər ia rerimaha, kimaha iahokeikei nərmama ia nokeikeien pərhiən, ⁷ *mamhəni a nipərhiənien, nənə niskaien səvəi Kumwesən ramarə ia kimaha. Kimaha iahamo noien atukwatukw rəmwhen ia narimnari me səvəi naruagənien iahaməuvehi ia rəgimaha mwatuk mine mour. ⁸ Nərmama nepwin haməsiəi kimaha, nepwin hamo auris kimaha. Nepwin haməni ərəha kimaha, nepwin haməni amasan kimaha. Nepwin haməni mə kimaha ieikuə me, mətə kimaha iahaməni a nəgkiariien pərhiən. ⁹ *Kamo m kimaha rəmwhen mə kimaha nərmama kreirei kimaha, mətə kimaha kukurən amasan kimaha. Kamo m kimaha rəmwhen mə iahəuvamhə raka, mətə hətə ro iahaməmiru ihi. Kamousi kimaha, mətə kipkousi əpune mhə ihi kimaha. ¹⁰ *Kimaha iahamregi rərəha, mətə ia nəpən me rerimaha ramagien. Nautə səkimaha riwən, mətə iaho nərmama həpik nautə səvənraha ripik. Nari riti səkimaha riwən, mətə iahaməuvehi narimnari me pam.

¹¹ Nəkur Korin, kimaha iahaməni pehe pam nəgkiariien me m kimiaha mhəpkəpwəh mhə riti. Nənə iahamokeikei kimiaha ia rerimaha pam. ¹² Kimaha iahəpkəsisəg mhə nokeikeien səkimaha tukumiaha, mətə kimiaha hiaməsisəg səkimiaha tukumaha. ¹³ *Təkwtəkwuni nəha iakaməgkiari m kimiaha rəmwhen mə nipwnətik atukwatukw me nə kimiaha. Ratukwatukw a mə kimiaha mwi tihokeikei kimaha ia rerimaha pam.

Kumwesən sə ramiru nimwə səvənhi nə kitaha

¹⁴ *Kimiaha tihəpwəh nuvehien rəgimiaha me kimiaha nərmama səməme həpkini mhə nipərhiənien ia Kristo mho pəri wok. Iakani iamənha irə ti nəri nə mə kimiaha hiəukurən. Noien amasan mine noien ərəha trouəfo rouo pəri nari riti? Uə nukuraanien mine nəpitəvien trouəfo rouəvən pəri? ¹⁵ Kristo mine Setan trouəfo rouni nəgkiariien kuatia? Uə iərmama sə rani nipərhiənien ia Kristo mine iərmama sə ripkini mhə nipərhiənien irə trouəfo ro nari ia nətərigiən kuatia? ¹⁶ *Nimwə səvəi Kumwesən tukəfo kəfwaki m nənimwi nari me ikin? Kumwesən sə ramiru nimwə səvənhi nə kitaha. Rəmwhen Kumwesən riməni mə, “Takarə kimaha nərmama me səiou, nənə mavən kimaha minraha, iou takuvehe Kumwesən səvənraha, irəha tuhəuvehe nərmama me səiou.”

* **6:4:** 2Kor 4:2 * **6:5:** 2Kor 11:23-27 * **6:6:** 1Tim 4:12 * **6:7:** 1Kor 2:4 * **6:9:** 2Kor 4:10, Sam 118:18 * **6:10:** 2Kor 7:4, Fil 2:17, Kol 1:24 * **6:13:** 1Kor 4:14 * **6:14:** Efes 5:7,11 * **6:16:** 1Kor 3:16, Lev 26:12, Esik 37:27

17 *Nənə Iərimənu səkitaha rīməni mə,
 “Ro iamīnhi irə, tiharaka ia nīrəha,
 mhavən isipwīn ti nīrəha,
 mhəpwəh nīrapīien nəri sə rəmkemik ia nənimek,
 rerik ragien mə takuvehi kīmīaha,
 18 *iou takuvehe tata səkīmīaha,
 nənə kīmīaha tihəuvehe nīpwnətīk me.
 Iou Iərimənu sə iakauvehi nīskaiien me pam,
 iakani nəgkiariien nəha.”

7

1 Nərmama keikei me səiou, promes me i səkitaha. Ro pen pwəh səpərhi atukw a kitaha, mhəpeki raka narimnari me pam saməme hamo nīpwrataha mīne nənīmwtīaha həmkemik ia nəmri Kumwesən. Pwəh so mə noien səkitaha ratukwatukw pam, mo ikinan i, ti nəri nə mə kitaha samhekīr Kumwesən.

Nagianien səvai Pol

2 *Tihəsevər ia rerīmīaha tukumaha. Kīmaha iahəpko mhə rərəha ia iərmama riti. Iahəpkīvi pen mhə iərmama riti ia kwopun ərəha ikīn. Iahəpkəmwur mhə mə tahəuvehi nari riti səvai iərmama riti ia noien ikou. 3 *Iou iapkīni mhə nəgkiariien i, mīni mə hiəno noien ərəha, rekəm. Iakuvəni raka tukumīaha i mə nəri auər a mə tsəmīru pəri uə tsemhə pəri, mətə kīmīaha hiamarə ia nətərigien səkimaha ia nəpīn me. 4 Iou iakamahatətə əknekīn ia kīmīaha. Ia nəpīn me rerik ramagian tukumīaha. Ia nəmīsaien me pam səkimaha, kīmīaha hiamo rerik raməpwīuən, mamagian pik.

5 *Nəpīn iahaməuvehe ia profens Masetonia iahəpkapwīs mhə, mətə ia nəpīn me nərəhaien rauvehi kīmaha, nərmama hənua tuhəvisə m kīmaha, nənə kīmaha iahekīr. 6 *Mətə Kumwesən sə rauvehi utə nətərigien səvai iərmama sə rerīn rəpou, ruvehi utə nətərigien səkimaha ia nuveheien səvai Taetas. 7 Rīpko mhə nuveheien a səvənhi ruvehi utə nətərigien səkimaha, mətə rerīmaha ragien mwi ti nəgkiariien səkīmīaha sə hīəmāni pen tukwe in rīməuvehi utə mwi nətərigien səvənhi. In rīmāni pehe tukumaha mə hiəkeikei pik mə tihətoni iou, nənə mīni mə rerīmīaha rəpou pik, hiamərer mwatuk mə tihənise nəgkiariien ərəha me kamīni ia nīrak. Nəpīn iakregi narimnari me nəha rerik ragien pik.

8 *Rosi nəkukuə kupwən səiou ro kīmīaha hiəregi rərəha, mətə iou iapkregi mhə rərəha tukwe. Mətə kupwən iakregi rərəha tukwe, ti nəri nə mə iakətoni mə nəkukuə nəha rīno kīmīaha hiəregi rərəha, mətə səvai nəpīn ouīhi a. 9 Mətə təkwtəkwuni rerik ramagian, mətə rīpko mhə rerik ramagian mə iakīno kīmīaha hiəregi rərəha, mətə ti nəri nə mə nəpīn hiəregi rərəha, hiərərig ia noien ərəha səkīmīaha. Kīmīaha hiəpkouraha mhə kīmīaha, ti nəri nə mə nəpīn hiəregi rərəha, mətə hiaməti pen ia Kumwesən. 10 *Nəpīn səregi rərəha rəmwhen sə Kumwesən rokeikei trukua kwənkwan in i kitaha tsəpwəh noien ərəha me səkitaha mhəuvehe Kumwesən ruvehimīru kitaha. Nənə reritaha trəpwəh nəpouien ti noien nəha. Mətə nəpīn səregi rərəha rəmwhen nərmama səvai tīprənə

* 6:17: Rev 18:4 * 6:18: 2Saml 7:14, Aes 43:6, Jer 31:9, Rev 1:8 * 7:2: Wok Me 20:33, 2Kor 12:17 * 7:3: 2Kor 6:11-12 * 7:5: 2Kor 2:13 * 7:6: 2Kor 1:3-4 * 7:8: 2Kor 2:4 * 7:10: Mat 27:3-5, Hip 12:16-17

kamhāregi trukua kwānkwan in i kitaha tsemhā. ¹¹ Kimiaha hiəuvaregi raka rərəha rəmwhen sə Kumwesən rokeikei. Nənə hətə ro nāfe raukuə ia kimiaha. Hiam akwauakw mə tukətoni kimiaha mə nərəhaien riwən ia kimiaha, niemaha raməpi kimiaha ti noien ərəha səvəi iərmama nəha, kimiaha hiaməhekir, mamhokeikei pik mə tihətə iou, rerimiahā raməreuən, mamhərer mwatuk ti nəkoui atukwatukwien iərmama sə ramo noien ərəha. Ia noien me pam səkimiaha hiənahatən mə hiəpko mhə nari riti rərəha ia narimnari me i. ¹² Iakimərai nəkukuə nəha m kimiaha, mətə iapkraihə m iərmama i sə rino noien ərəha. Nənə iapkraihə mwi m iərmama sə iərmama nəha rino noien ərəha irə, rekəm. Iakimərai mə tihətə sas ia nəmri Kumwesən mə hiamokeikei pərhiēn kimaha. ¹³ Ro iamīnhi irə narimnari me pam nəha haməuvehi utə nətərigien səkimaha. Ouəh, nəgkiariien səvəi Taetas ruvehi utə nətərigien səkimaha.

Nari riti mwi, rerimaha ragien pik nəpīn iahətoni nagienien səvənhi, ti nəri nə mə kimiaha hio nətərigien səvənhi rapwis. ¹⁴ Fwe kupwən iakiməni pen tukwe in mə iakamərpwi iou tukumiahā, nənə kimiaha hiəpko mhə iou iakauris. Narimnari me pam səməme iahəmāni tukumiahā ho nīpərhiēnien. Ia noien a mwi nəha, narimnari me pam ia kimiaha iahəmāni pen ti Taetas i, mamhərpwi kimaha tukwe, ho nīpərhiēnien. ¹⁵ *Taetas rerin ramrhi ihi mə kimiaha pam anan hiəno nəkwān, nənə mhehekir mhatəmnimwin nəpīn hiəsēni in mə truvehe mətōni kimiaha. Nəpīn rerin rirhi narimnari me nəha, nokeikeien səvənhi ramasori pik anan mwi tukumiahā. ¹⁶ Rerik ramaɡien pik tukumiahā ti nəri nə mə iakani nīpərhiēnien ia kimiaha mə kimiaha hiamo noien atukwatukw.

8

Nakalasia me fwe Korin tuho sampam ia wok sə hāno vi a ia nuk kurirə

¹ *Piak me, kimaha iahokeikei mə tihəukurən namasanien səvəi Kumwesən sə raməriari pen irə m nakalasia me fwe profens Masetonia mə irəha həukurən nasituien ia nərmmama nepwin mwi. ² Irəha hənərə ia nəpīn sikai riti rəknekīn ti nīrəha, mətə rerinraha ramaɡien a ia nəpīn me. Nautə səvənraha riwən, mətə housəsīmwīn mane asori mhəuvei pen m nakalasia me ia kwopun me. ³ Iakani nīpərhiēnien tukumiahā i mə irəha həuvei pen mane səvənraha sə raməmak rəmwhen a, harə mhəuvei pen asori anan mwi. Rerinraha ragien a mə pwəh ho. ⁴ *Irəha hənəres kimaha nəpīn rīpik mə tahəsēni pwəh irəha hasitu ia wok səvəi nuvei penien mane m nərmmama me səvəi Kumwesən fwe Jerusalem. ⁵ Rerimaha rīpkrhi mhə mə irəha tuho rasori iamīnha irə, mətə hāno. Irəha haməkupwən mhəuvei pen nīmīruien səvənraha m Iərimānu səkitaha, kurirə həuvei pēhe mwi nīmīruien səvənraha m kimaha ia noien sə Kumwesən rokeikei. ⁶ Nəpīn hiəno vi a wok nəha ti nousəsīmwīnien mane nəha, rerimiahā ragien a tukwe. Ti nəri nə mə Taetas ramiri kimiaha irə, iahəmāni pen tukwe in mə tro wok kimiaha min meste wok nəha ro sampam. ⁷ *Ia narimnari me pam kimiaha hiaməuvehi raməpi raka anan. Ia noien səvəi nahatətəien, noien səvəi nəgkiariien, mīne noien səvəi nukurənien, kimiaha hiəuvehi rəpi raka. Kimiaha hiəskai mwi ti nasituien, nənə mhokeikei pik mwi kimaha. Ro

* 7:15: 2Kor 2:9 * 8:1: Rom 15:26 * 8:4: 2Kor 9:1-2 * 8:7: 1Kor 1:5, 1Kor 16:1-2

iaminhi irə kimaha iahokeikei mə ia nokeikeien səkimiaha tiasitu asori mwi ia wok i.

⁸ Iapkini mhə mə tihaməkeikei mho. Mətə iakamahatən m kimiaha mə nərmama əpə me rerinraha ragien ti nasituien ia wok nəha. Nənə təkwtəkwuni nəha iakuə takətə sas ia nokeikeien səkimiaha mə ro nipərhiendien rəmwhen ia nokeikeien səvənraha uə rekəm. ⁹* Kimiaha hiəukurən amasan namasanien səvəi Iesu Kristo Iərimənu səkitaha sə rinəriari pehe irə m kimiaha. Nautə səvənhi rasori, mətə rino tukumiaha mə nautə səvənhi riwən. Nənə ti nəri nə mə in rino mə nautə səvənhi riwən, nənə mo kimiaha nautə səkimiaha rasori.

¹⁰ In i nətərigien səiou sə trasitu ia kimiaha ia narimnari me i. Ramasan mə tiho sampam ia wok sə hiəno vi a ia nuk kurirə. Rerimiaha riməkupwən mirhi mə tiho wok nəha, nənə kimiaha hiaməkupwən mho.

¹¹ Ramasan mə təkwtəkwuni tihaməmwur ia noien wok nəha mho sampam irə. Ramasan mə tihəskai mwi ti noien sampam irə rəmwhen ia nətərigien səkimiaha riməskai fwe kupwən ti noien. Nənə ramasan mə tiho ia mane me səkimiaha. ¹²* Trini minuə rerimiaha ragien ti nuvei penien, Kumwesən rerin tragien ti nuvehien a narimnari me səməme hiaməuvehi mamhəuvei pen min. In ripkəres mhə narimnari me səməme haiwən tukumiaha.

¹³ Iakəpwəh nokeikeien mə nimiruien səvəi nərmama nepwin triməru ti nəri nə mə haməuvehi mane me səkimiaha, mətə nimiruien səkimiaha triskai ti nəri nə mə hiənasitu ia nirəha, rekəm. Iakokeikei mə trəmnəmwhen a tukumiaha pam. ¹⁴* Təkwtəkwuni, ti nəri nə mə narimnari me səkimiaha ruvəpik, ramasan mə tiasitu ia nərmama nepwin səməme narimnari me səvənraha riwən. Nənə trini minuə nəpwin nepwin səkimiaha riwən nənə səvənraha rasori, irəha tuhasitu mwi ia kimiaha. In i suatuk nərmama tuhəuvehi rəmnəmwhen a. ¹⁵* Rəmwhen ia nəgkiariien i kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan rani mə, “Iərmama sə rousəsिमwin nəveginien ripik, mətə rəmwhen a ripkəpi raka mhə.

Nənə iərmama sə rousəsिमwin nəveginien rouihi, mətə rəmwhen a ripkiwən mhə.”

Kərhi pen Taetas revən fwe Korin

¹⁶ Iakani tanak m Kumwesən ti Taetas, ti nəri nə mə Kumwesən rino in rerin rokeikei pik mə trasitu ia kimiaha rəmwhen iakokeikei. ¹⁷ Nənə Taetas rerin ragien mə tro narimnari me nəha səməme iahaməni pen tukwe, mətə nari riti mwi, rerin ragien pik mə trasitu ia kimiaha. Nənə nətərigien a səvənhi mə truvehe mətoni kimiaha. ¹⁸ Nənə tahərhi pehe mwi piəvtaha riti mwi ruvehe irau min. Iərmama nəha raməvisau irapw nəgkiariien amasan səvəi Kristo, nakalasia me pam haməgnəgini in tukwe. ¹⁹ Ripko mhə nəri əpa nəha, mətə nakalasia me hənərpwi rəginraha ia iərmama nəha mə truvehe kimaha min iahəuvehi mane sə rerimiaha ragien hiəuvei pehe. Kimaha tahəuvehi mane nəha, mhəuvehi mhəuən, mhəuvei pen m nakalasia me fwe Jerusalem, mhəuvehi utə nəghi Iərimənu səkitaha irə, nənə mamhəhatən mə rerimaha ragien pik ti nasituien. ²⁰ Kimaha iahamətui amasan ti mane asori i kamo iərmama riti rini ərəha kimaha mə iahənəfo irə ia mane. ²¹ Ro iaminhi irə ti nəri nə mə kimaha iahaməmwur mə taho nəri atukwatukw, mətə ripko mhə ia nəmri Iərimənu a səkitaha, mətə ia nəmri nərmama me mwi.

* **8:9:** Mat 8:20, Fil 2:6-7 * **8:12:** Mak 12:43 * **8:14:** 2Kor 9:12 * **8:15:** Eks 16:18

22 Nənə tahərhi pehe piəvtaha riti mwi ruvehe irəhar iəmənmi i. Iərmama nəha, kīmaha iahaməmwur mə tahətə sas irə nəp̄in r̄ip̄ik. Nənə ia nəp̄in me kīmaha iahtëni mə rerin ragien pik mə trasitu. Nənə təkwtəkwi naha rerin ragien pik mwi mə trasitu ia nirau, ti nəri nə mə in rini n̄ip̄rhienien ia kīmaha. 23 Kīmaha hiəuvəukurən raka Taetas. In ramo wok pəri kīmrau min ti nasituien ia kīmaha. Nənə piəvtaha mi səmami kroukurirə in, irau iəmə mi sə nakalasia me hənərhi irapw irau, nənə irau krauvehi utə nəghi Kristo. 24 *Ramasan mə tiho ramasan ia nirəhar pwəh irəhar m̄ine nakalasia me pam hətōni nokeikeien səkīmaha mə ro nəri pərhiēn riti. Pwəh irəha hətōni mə nəgkiariien səkīmaha iahaməni mamhəuvehi utə nəghimaha irə ro n̄ip̄rhienien.

9

1 *Trini m̄inuə iapkra i mhə nəkukuə i m kīmaha, ramasan a ti nəri nə mə hiəuvəukurən raka wok i səvəi nasituien ia nakalasia me fwe Jerusalem. 2 Iou iakukurən mə hiokeikei mə tihāsitu. Iakauvehi utə noien amasan səkīmaha ia nəmri nəkur Masetonia, mani pen ti nirəha mə ia nuk kurirə kīmaha fwe Akaea hiənərer mwatuk ti nasituien. Nəp̄in hətōni rerimaha ragien pik ti nasituien, ro mwi irəha həp̄ik hokeikei mə tuhasitu mwi. 3 Mətə təkwtəkwi naha iakərhi pehe piəvtaha me i mə irəhar tuharuvehe mharətoni kīmaha mə kīmaha tihəvei pen mane me nəha m̄inraha rəmwhen iakuvəni raka tukumaha. Ro iam̄inhi irə nəgkiariien səkīmaha səvəi nuvehi utəien noien amasan səkīmaha r̄ip̄ko mhə nəri auər. 4 Mətə trini m̄inuə hiəp̄ko mhə, nəp̄in iakuvehe kīmaha nəkur Masetonia nepw̄in, tuhətōni mə hiəp̄ko mhə ihi. Noien nəha tro kīmaha iahauris ti nəri nə mə iahəuvəuvehi utə raka kīmaha. Tro kīmaha hiauris mwi məpi raka. 5 Ro pen rerik r̄irhi mə takaməkeikei m̄eres piəvtaha mirəhar mə irəhar tuharukupwən mharuvehe mharətoni kīmaha nənə mharo sampam ia wok ti nuvei peheien mane sə hiəuvəni raka mə tihəvei pen. Mətə iakokeikei mə mane nəha sə tihəvei pen ruku pen a ia rerimaha mə tihəvei pen r̄ip̄ko mhə iərmama riti raməkeikei m kīmaha mə tihəvei pen.

Kumwesən ramokeikei iərmama sə rauvei pen nasituien m nərmama ia rerin agien

6 *Tihəpwəh nenouenouien nəri i. Iərmama sə rəp̄wei ouih i nari tresi ouih i. Iərmama sə rəp̄wei r̄ip̄ik tresi r̄ip̄ik. 7 Kīmaha kuatia kuatia tihaməkeikei mhəuvei pen nəfe hiaməni ia rerimaha mə tihəvei pen. Trini m̄inuə rerim r̄ip̄kagien mhə tukwe, rəpwəh namasanien mə tikuvei pen. Trini m̄inuə ikuvei pen ti nəri nə mə iərmama riti raməkeikei mik mə tikuvei pen, r̄ip̄kamasan mhə mwi. Iakini iam̄inhi irə ti nəri nə mə Kumwesən rokeikei iərmama i rauvei pen ia rerin agien. 8 Kumwesən rukurən nəriari peheien namasanien me pam anan m kīmaha mə ia nəp̄in me ia narimnari me pam tihəuvehi narimnari me pam səmame hatukwatukw mə tihaməkeikei mhəuvehi, nənə mhəuvehi r̄ip̄ik mwi mə tihauai m nərmama. 9 *Rəmwhen ia nəgkiariien i kīmərāi pen ia Nəkukuə Ikinan rani mə,
 “In ruai narimnari me səvənhi r̄ip̄ik m nərmama nautə səvənraha riwən, nənə noien amasan səvənhi ramarə rerin.”

* 8:24: 2Kor 7:13-14 * 9:1: 2Kor 8:1-7 * 9:6: Prov 11:24, 22:9, Rom 12:8 * 9:9: Sam 112:9

10 *Kumwesən in rauvei pen nuni nari m iərmama sə raməmhū, mauvei pen nəveginien ti nəniien. Ia suatuk kuation a in truvei pehe narimnari ripik m kimiaha mo rasori mwi mə kimiaha hiəukurən nasituien ia nərmama nepwin mwi. In tro kwənkwan ripik sə ruku pen ia noien atukwaturukw səkimiaha. 11 *Ia narimnari me pam ia nimiruien səkimiaha, Kumwesən truvei pehe namasanien səvənhi m kimiaha mə kimiaha hiəukurən nəriariien ia nəpin me. Nəpin kimaha tahəuvehi nasituien səkimiaha, mhəuai, mhəuvei pen m nərmama, irəha tuhəni tanak m Kumwesən tukwe.

12 *Wok amasan i sə hiamo tripkasitu əpa mhə ia nakalasia me səməme narimnari me səvənraha riwən, mətə tro nərmama həpik rerinraha ragien, nənə həni tanak m Kumwesən tukwe. 13 Ti nəri nə mə kimiaha hiamo wok amasan i, ro pen hiamo pui noien səkimiaha m nərmama həpik. Irəha tuhəuvehi utə nəghi Kumwesən tukwe ti nəri nə mə kimiaha hiamo pərhien noien səvəi nərmama səməme haməni nipərhienien ia nəgkariien amasan səvəi Kristo, rerimiaha ragien hiəuvei pen mane asori səkimiaha minraha mine nərmama me. 14 Irəha tuhəfwaki tuku-miaha, nənə mhokeikei kimiaha, ti nəri nə mə hətoni mə Kumwesən rinəriari pehe namasanien səvənhi m kimiaha rəpi raka anan mə tihasitu ia nirəha. 15 Pwəh səni tanak m Kumwesən ti nəfe in riməuvei pehe m kitaha ramasan pik məpi raka.

10

Pol raməgkari m nərmama nepwin kamhəni ərəha in

1 *Nərmama nepwin haməni mə nəpin kitaha m kimiaha nətərigien səiou reiwaui, mətə nəpin iakier məpwəh kimiaha, noien sə iakamo m kimiaha riskai pik. Mətə iou Pol, iakokeikei mə takini nari riti tuku-miaha i. Kristo, in nətərigien səvənhi reiwaui. In iərmama riti noien səvənhi ramasan miməru. Ia noien a mwi nəha 2 *iakaməres kimiaha mə tiho noien səkimiaha ratukwaturukw mə nəpin iakuvehe, iakəpwəh nəgkari skaiien m kimiaha. Mətə iakukurən amasan mə takəgkari skai m nərmama me nepwin səməme haməni mə iahamesi pen noien səvəi tiprənə i. 3 Nipərhienien, kimaha iahamarə ia tiprənə i, mətə iahamaruagən, mhəpkesi pen mhə noien kamaruagən irə səvəi tiprənə i. 4 *Iakani iamənhi irə ti nəri nə mə narimnari me səkimaha iahamərer irə mamharuagən ripko mhə narimnari me səvəi tiprənə i, mətə həskai ia niskaiien səvəi Kumwesən. Ia narimnari me nəha kimaha iahaməuvehi irapw kwopun skai me kamərkwafə ikin. Iahaməuvehi irapw mwi nəgkariien eikuə me 5 mine nəgkariien ərpwi me səməme hamənise nərmama ti nukurənien Kumwesən. Iahamaruagən ia nətərigien me pam səvəi nərmama, mamho irəha həuvehe mho nəkwai Kristo. 6 *Nəpin kimiaha tihamo nəkwai Kristo ia narimnari me pam, kimaha tahamərer mwaturukw ti nəkoui atukwaturukwien kimiaha trinini minuə hio mwi noien ərəha me.

7 Kimiaha hiaməkiri nari mamhesi pen a nəfe hiamətoni iruə, mətə tihaməkeikei mhəukurən nəri i. Trinini minuə iərmama riti rukurən pərhien mə in iərmama səvəi Kristo, nənə in trətərig amasan mwi mə kimaha mwi nərmama səvəi Kristo iahəmwhen irə. 8 *Nəri auər a mə

* 9:10: Aes 55:10, Hos 10:12 * 9:11: 2Kor 1:11, 4:15 * 9:12: 2Kor 8:14 * 10:1: 1Kor 2:3

* 10:2: 1Kor 4:21 * 10:4: Efes 6:13-17 * 10:6: 2Kor 2:9 * 10:8: 2Kor 13:10, 2Kor 12:6

iakamægkiari mamærpwi iou kwopti ti nasorriien sə Iærimænu səkitaha rimæuvei pehe miou, mætə ko iapkauris mhə tukwe. Rimæuvei pehe nasorriien nəha miou mə takuvrhəkin kimiaha hiæuvehe mhəutə, mætə ripkuvei pehe mhə nasorriien nəha miou mə takuvehi irapw kimiaha. ⁹Iakəpwəh nokeikeiien mə kimiaha tihətə mə iakamrai nəkukuə me i mə kimiaha tihəhekir. ¹⁰Iakani iaminihi irə ti nəri nə mə nærmama nepwin haməni iou mə, “Nəkukuə səvənhi riskai mīpam, mætə nəpin ramavən kitaha min, ripko mhə in iəmə sikai riti, nənə nəgkiariien səvənhi ro nəri auər a irə.” ¹¹*Pwəh nærmama sə ro me iaminiha irə həukurən nəri i. Nəfe kimaha iahamərai ia nəkukuə nəpin iahamarə isipwin, tahamo rəmwhen nəpin samarə pəri.

¹²*Rəknekin tukumaha ko iahəpkərer mhə kimaha nærmama me nəha səməme haməgnəgini atukw a irəha. Rəknekin mwi tukumaha ko iahəpkətə əmwhen mhə kimaha minraha. Nærmama me nəha hamətə əmwhen irəha me mamhəkiri irəha me mə sin in iəmə asori mine sin ripko mhə in iəmə asori. Mətə nəpin kamho iaminiha irə ramahatan pen mə həpkukurən mhə nari. ¹³*Mətə kimaha tahəpkəgkiari ərpwi mhə məpi raka nari. Kimaha tahəgkiari ərpwi əpa ti wok sə Kumwesən riməuvei pehe m kimaha. Wok i kimaha iahamo rineste raka mwi kimiaha. ¹⁴Ro pen kimaha iahəukurən nəgkiari ərpwiien. Nəpin iahamo iaminihi irə, iahəpwəh nəpi rakaien wok səkimaha, ti nəri nə mə kimaha nə nærmama iahaməkupwən mhəuvehi nəgkiariien amasan səvəi Kristo mhəuvehe tukumiaha. ¹⁵*Kimaha iahəpkəgkiari ərpwi mhə ti wok sə iærməpə rino, mætə iahamægkiari ərpwi a ia wok sə Kumwesən rinəmri pehe m kimaha. Kimaha iahokeikei mə nahatətəien səkimiaha truvehə masori, ro pen wok səkimaha ia rerimiaha truvehə masori mwi, ¹⁶*mo kimaha iahəukurən nəvisaiien nəgkiariien amasan səvəi Kristo ia tənə me ia kwopun səkimiaha mevən evən mwi. Ia noien nəha kimaha iahəpkə mhə wok ia kwopun riti sə iærmama riti rino raka wok ikin, nənə mhəpkəgkiari ərpwi mhə ti wok səvəi iærməpə. ¹⁷*Mətə Nəkukuə Ikinan rani mə, “Pwəh iærmama sə ramægkiari ərpwi,

trægkiari ərpwi a ia narimnari me səməme Iærimænu səkitaha rino.”

¹⁸*Iakani iaminihi irə ti nəri nə mə kipkəsəni mhə iærmama sə raməgnəgini atukw a in, mætə kaməsəni iærmama sə Iærimænu səkitaha raməgnəgini in.

11

Pol ramægkiari ia nærmama nepwin komhə irəha aposol pərhiien me səvəi Kristo

¹Iakokeikei mə tihəpwəh nəpouien iou pwəh iakini narməriien səiou kwopti m kimiaha. Hətərig iou mhəpwəh nəpouien. ²*Rerik ramevən pik ia kimiaha məpwəh nokeikeiien mə tihəkurirə iærməpə. Noien nəha səiou raku pen ti Kumwesən. Iakani iaminihi irə ti nəri nə iakimərfi kimiaha mə tihesi pen iærman kuatia a in nə Kristo. Iakino iaminiha irə mə takuvei pen kimiaha min hiəmwhen ia prən vi riti rəmher ramreirei ihi iærman. ³*Mətə iakamhekir kimiaha kamo hiəmwhen ia If, prən nəha sə snek rineikuə irə ia nəgkiariien əsien səvənhi. Iakamhekir mə kamo iærmama

* 10:11: 2Kor 13:2,10 * 10:12: 2Kor 3:1, 5:12 * 10:13: Rom 12:3 * 10:15: Rom 15:20

* 10:16: Wok Me 19:21 * 10:17: 1Kor 1:31 * 10:18: 1Kor 4:4-5 * 11:2: Efes 5:26-27

* 11:3: Jen 3:4,13

riti rivi pen nətərigien səkimiaha ia kwopun əpə nənə hiəpwəh nokeikei-ien i ratukwatukw məmher sə hiamo m Kristo. ⁴*Takani iamınhi irə ti nəri nə mə rerimiahə ragien a hiaməsəni nərmama nəpwın kamhəuwehe mamhəvisau m kimiaha Iesu riti sə ropə ia Iesu i kimaha iahaməni irapw. Rerimiahə ragien a hiaməsəni irəha kamhəuvei pehe m kimiaha nənımwın riti uə nəgkiariien amasan riti sə ropə ia Nənımwın i mine nəgkiariien amasan i kimiaha hiəuvəuvehi raka tukumaha. ⁵*Nərmama me nəha kamhəuwehe tukumiahə, kimiaha hiaməni mə irəha “apostol asori me,” mətə ia nətərigien səiou iapkətoni mhə mə irəha hasori mhəpi raka iou. ⁶*Rosi kəpkahətən amasan mhə iou ia nəgkiariien, mətə iakukurən amasan nukune nəgkiariien amasan. Kimaha iahənəhatən kimiaha ia nəri nəha ia noien me pam nəpin rəpik.

⁷*Nəpin iakinani irapw nəgkiariien amasan səvəi Kumwesən m kimiaha, iapko mhə mə tihərəkə iou tukwe. Iou iakuvehi irapw atukw a iou ti nuvehi utəien kimiaha. Nənə rəfo? Noien nəha in noien ərəha riti? Rekəm! ⁸*Nəpin iakinamo wok kitaha m kimiaha, nakalasia me ia kwopun əpə me kamhərəkə iou. Ipaka rəmwhen mə iakamakres mınraha ti nasituien ia kimiaha. ⁹*Nənə nəpin iakamarə kitaha m kimiaha, nari riti səiou riwən, iapkəres mhə iərmama riti ti nasituien ti nəri nə mə piəvtaha me səməme haməuku pen ia Masetonia haməpeki pehe səiou me narimnari səməme həiwən. Ro pen iapkəres mhə nari riti tukumiahə, nənə mīpkuvei pehe mhə wok sikai m kimiaha ti nətoniien iou, nənə takamo iamınha irə ia nəpin me. ¹⁰*Iou iakamərpwi iou ti nəri nə mə iakaməvisau irapw nəgkiariien amasan kəpkərəkə mhə iou irə. Rəmwhen ia nıpərhiəniən səvəi Kristo ramarə ia nırak, iakani pərhiən mə iou tapko əpəiti mhə mwi ia kwopun riti ia profens Akaea. ¹¹Rəfo iakəpwəh nəresien nari riti tukumiahə? Ti nəri nə mə iapkokeikei mhə kimiaha? Rekəm! Kumwesən rukurən mə iakokeikei kimiaha. ¹²Ia noien i sə iakamo takaripin mamə nəha təkwtakwuni mə trinise nəgkiariien səvəi nərmama me nəha səməme haməfiutə ia nırəha mə irəha apostol me. Iakokeikei mə tako rəknekın ti nırəha ti niniien mə kamho wok ia noien i kimaha iahamo wok irə. ¹³*Nərmama me iamınha irə, irəha apostol eikuə me. Hameikuə ia nərmama ia wok səvənraha, mamhəuvsini noien səvənraha ti noien mə nərmama tuhətoni mə irəha həmwhen ia apostol me səvəl Kristo. ¹⁴Mətə nənımetaha trəpwəh nıriən ia noien nəha. Nəri auər a mə Setan, mətə rukurən nuvsiniien noien səvənhi ti noien mə nərmama tuhətoni mə in rəmwhen ia agelo riti səvəi nukuraanien. ¹⁵Ro pen rəpko mhə nari riti sə nənımetaha trier tukwe trini mınua iotukwininari me səvəi Setan həuvsini noien səvənraha mə tuho nərmama hətəni irəha rəmwhen mə irəha iotukwininari me səvəi noien atukwatukw. Nəpin sampam səvənraha tuhəuvehi nərpwinien tresi pen a noien me səvənraha.

Pol raməgkiari ərpwi ti nəmisəien me səvənhi

¹⁶*Iaksmwatuk mwi. Pwəh iərmama riti riwən rerin rırhi mə iou iakaməməri. Mətə trini mınua rerimiahə rırhi iamınha irə, nənə hiəsəni iou pwəh iako noien səvəi narməriien kwopti, nənə məgkiari ərpwi kwopti. ¹⁷Nəgkiariien i səiou, İərimənu səkıtaha rəpkini pehe mhə miou

* **11:4:** Kal 1:8-9 * **11:5:** 1Kor 15:10, 2Kor 12:11, Kal 2:6 * **11:6:** 1Kor 2:1,13, Efes 3:4

* **11:7:** 1Kor 9:12,18 * **11:8:** Fil 4:15-18 * **11:9:** 2Kor 12:13 * **11:10:** 1Kor 9:15

* **11:13:** 2Kor 2:17, Fil 3:2 * **11:16:** 2Kor 12:6

mə takini. Mətə iakaməgkiari a rəmwhen ia iarməri riti. ¹⁸ Nərmama həpik haməfiutə ia nirəha ti noien me səvəi tıprənə, nənə ro iamınhi irə, iou mwi takəgkiari ərpwi. ¹⁹ Rerimiahə rırhi mə hiəukurən amasan nari, nənə ro pen hiaməsəni a nərmama me səməme hamarməri. ²⁰ Nəri auər a mə nərmama me nəha hərkwi kimiaha mə tiho nəkwənraha, uə hamakres m kimiaha, uə haməuəsi kimiaha rəmwhen ia kwənkru, uə haməuvehi utə irəha ia nənimemiahə, uə haməpwi nənimemiahə, mətə rerimiahə ragien a ti nəsəniien irəha ho iamınha irə. ²¹ *Iou iakamauris ti niniien mə kimaha niskaiien səkimaha riwən ko iahəpko mhə noien me nəha ia kimiaha.

Iakaməgkiari rəmwhen ia iarməri riti, mətə nəfe nəghin sə nərmama me nəha hokeikei mə tuhəfiutə irəha tukwe, iou mwi takəgkiari ərpwi tukwe. ²² Irəha nəkur Hipru? Iou mwi. Irəha nəkur Isrel? Iou mwi. Irəha kwənəkwus me səvəi Epraham? Iou mwi. ²³ *Irəha iotukwininari me səvəi Kristo? Iou mwi, mətə iou iakəpi raka irəha. Rosi iakaməgkiari rəmwhen ia iarməri riti, mətə iakino pik wok məpi raka irəha. Nənə kuvei pen iou ia kalapus nəpin rıpi rəpi raka irəha. Kərisi iou rəpi raka irəha. Nənə ipaka iakemhə nəpin rıpi. ²⁴ *Nəpin krirum nəkur Isrel hərisi iou m toti-naen. ²⁵ *Nəpin kahar nəkur Rom həuəsi iou ia kwərgi nei. Nəpin riti kəkwi iou ia kəruətərei. Nəpin kahar iakevən ia nitətə nənə nitətə rəmwhenimw. Nəpin riti iakeiai fəh ia təmwei təsi nəpin pekin riti ia nəpin mine ia ran. ²⁶ *Nəpin me pam iakamavən ti noien wok səiou, maməsari ti iapiwən asori me ia nəkwətənə me, nənə mamarə ia kwopun ərəha ikin imwei rakres me, mine ia kwopun ərəha ikin imwei nəkur imwak me nəkur Isrel, mine ia kwopun ərəha ikin imwei nərmama rıpkə mhə irəha nəkur Isrel, mine ia kwopun ərəha ikin ia taon asori, mine ia kwopun ərəha ikin ia kwopun akwesakwes ikin, mine ia kwopun ərəha ikin fwe ia təsi, mine ia kwopun ərəha ikin imwei nərmama səməme haməni mə iou me nepwın nəha irəha, mətə hameikuə. ²⁷ *Iakinowok pik misese, nənə nəpin rıpi iapkapri mhə ia nəpin. Nəpin me nepwın nukumhə rahi iou, nənə iakəkəkwa. Nəpin rıpi nəveginien sənək riwən. Nənə nəpin rıpi iakaməkure tinari me səiou rıpkəmwhen mhə ti nəkwieien. ²⁸ *Narimnari nepwın mwi səməme iapkini mhə, mətə riti ia nirəha in i ia nəpin me rerik ramrhi pik nakalasia me ia kwopun me, iakamregi rəmwhen ia nəri pam riti iakaməvrani. ²⁹ *Nəpin iərmama riti rıpkiskai mhə, nənə iou mwi iakamregi mə iapkiskai mhə. Nəpin ko iərmama riti rımwei ia nərhəhaien, nənə rerik raməmisə pik tukwe.

³⁰ *Iou takaməkeikei məgkiari ərpwi, mətə takəgkiari ərpwi a ti narimnari me səməme kamhəhatən pen mə niskaiien səiou riwən. ³¹ *Kumwesən i in Kumwesən mine Tata səvəi Iesu Iərimənu səkitaha sə kaməgnəgini in ia nəpin me ia nuk nuk me, in rukurən mə iou iapkeikuə mhə. ³² *Fwe taon nəha Tamaskes iəmə asori sə ramarə tegin Kig Aretas rokeikei mə trəkwtəmhiri iou. Rəmri naruagən me səvənhi ia kwəruə asori səvəi taon mə tuhəkwtəmhiri iou mhəuvehi puvnimwə iou ia kalapus. ³³ Mətə kiməvai pen iou ia tənəripw asori riti krukwi pen

* 11:21: Fil 3:5 * 11:23: Wok Me 16:23, 1Kor 15:10 * 11:24: Dut 25:3 * 11:25: Wok Me 16:22, 14:19 * 11:26: Wok Me 9:23, 14:5 * 11:27: 1Kor 4:11, 2Kor 6:5 * 11:28: Wok Me 20:18-21,31 * 11:29: 1Kor 9:22 * 11:30: 2Kor 12:5 * 11:31: 2Kor 1:23 * 11:32: Wok Me 9:23-25

nəkwus irə kuvei pen ia ruei nəpai riti, nəpai sə ramərer kuraukurau ia taon nəha, karaka mərməru ia nəkwus reiwaiu, nənə iakap iəmə asori nəha rəpwəh nəkwətəmhiriiēn iou.

12

Pol raməgkiari ia vison me səməme Kumwesən rinəriari pen min

¹ Takaməkeikei məgkiari ərpwi nəri auər a mə noien nəha ko ripko mhə nari riti ramasan. Mətə takaməkeikei mevən mīni vison me nepwīn mīne narimnari me nepwīn Iərimənu səkitaha rino pui miou. ² Iakukurən iərman riti sə rīməni nīpərhiēnien ia Kristo.^a Nuk fotin rukurau raka, Kumwesən rīməuvehi in mevən fwe irənhə ia neiai nəha sə ro kahar irə. Iakreirei mə revən ia nīpwran uə nənimwīn rier ia nīpwran mevən, Kumwesən əpa rukurən. ³ Iakini mwi mə iakreirei mə revən ia nīpwran uə nənimwīn rier ia nīpwran mevən, Kumwesən əpa rukurən. Mətə iakukurən mə iəmə nəha, ⁴ Kumwesən rīməuvehi utə revən fwe kwopun nəha Parataes, nənə in rīməregi nəgkiariēn afafa me səməme iərmama rireirei nīniēn. ⁵ *Iou takəgkiari ərpwi ti sə ro iamīnha irə, mətə tapkəgkiari ərpwi mhə tukw iou atukw. Narimnari me səməme kamhahatən pen mə nīskaiēn səiou riwən, irəha əpa nə takəgkiari ərpwi tukwe. ⁶ *Mətə rəfo? Trini mīnuə iakokeikei mə takəgkiari ərpwi, komhə iou iərmama riti iakamarməri, ti nəri nə mə nəgkiariēn sə iakani ro nīpərhiēnien. Mətə iapkəgkiari ərpwi mhə iamīnha irə ti nəri nə mə iakəpwəh nokeikeiēn mə iərmama riti truvehi utə iou irənhə məpi raka nəri sə ratukwatukw. Iakokeikei mə trətoni iou rəmwhen ia nəfe tako uə takini.

⁷ *Vison me nəha Iərimənu rino pui miou ripik.^b Ti nīniseiēn iou mə takəpwəh nəfiəutəiēn iou ia vison me nəha iakinətoni, kuvei pehe nari riti miou rəmwhen ia təsi nīmīrhi riti raməpi nīpwrak, məmwhen mwi ia iərmhə riti ruku pen ti Setan mamə nəmisəiēn miou. Kuvei pehe nəri nəha miou mə takəpwəh nəfiəutəiēn iou ia narimnari me nəha Iərimənu səkitaha rino pui miou. ⁸ Iakinəres Iərimənu səkitaha m kahar mə truvehi raka nəri nəha pwəh rəpwəh noien nəmisəiēn miou. ⁹ *Mətə Iərimənu rini pehe tukw iou i mə, “Namasaniēn səiou rīnəmwhen raka trasitu ia niram. Nəpīn nīskaiēn səim riwən, nīskaiēn səiou truvehe masori ia niram.” Ro pen rerik ramagiēn mə takəgkiari ərpwi ia nīmīruēn səiou sə nīskaiēn riwən irə, mə nīskaiēn səvəi Kristo trarə ia nīmīruēn səiou. ¹⁰ Ro pen iou rerik ramagiēn a ia nəpouiēn me, nīni ərhəiēn me, nəpīn skai me, nometəiēn me, mīne nərhəiēn me nepwīn mwi səməme kamo ia nīrak ti nəri nə mə iou iərmama riti səvəi Kristo. Rerik ramagiēn a ti nəri nə mə nəpīn nīskaiēn səiou riwən, nənə nəpīn nəha in nəha iakauvehi nīskaiēn.

Pol raməgkiari skai m nəkur Korin

¹¹ *Təkwətəkwuni iakaməgkiari iakəmwhen ia iərmama riti ramarməri, mətə kīmiəha hiənəkeikei miou ti noien iamīnhi irə ti nəri nə mə ratukwatukw mə tihəgnəgīni iou, mətə hiənəpwəh noien. Rosi iou iəmə auər a, mətə aposol me nəha səməme hiaməni mə irəha hasori, iou iapkətoni anan mhə mə irəha hasori anan ia nīrak. ¹² *Nəpīn iakinamarə kitaha

^a **12:2:** Ia kwopun i Pol raməgkiari ia iərman riti, mətə iərman nə in nə Pol. * **12:5:** 2Kor 11:30

* **12:6:** 1Kor 10:8, 1Kor 11:16 * **12:7:** Job 2:6 ^b **12:7:** Narimnari me i Pol raməgkiari irə

Kumwesən rino pui pen min ia vison me rətoni fwe ia neiai sə ro kahar irə. * **12:9:** Fil 4:11-13

* **12:11:** 2Kor 11:5 * **12:12:** Rom 15:19

m kímiaha, iakamo ním̄tätien me sãmame kamhahatən mə iou aposol pərhién riti. Iakínamo ním̄tätien me, mine narimnari me sãmame nər̄mama hətóni nənimenraha rier. Iakínamo narimnari me nepwín mwi ia niskaién səvəi Kumwesən ia rerímiaha, nənə mo nətərigién səiou rəpwəmwis. ¹³*Noién amasan sə iakino m kímiaha rəmwhén a iakino m nakalasia me pam, mətə nari kuatia ropə in nə iap̄kəres mhə mane tukumiaha. Mə noién nəha rərəha enouénou ia nərəhaién səiou.

¹⁴*Təkwtək̄wuni iakamərer mwatuk mə takuvehe mət̄i pehe kímiaha səro kahar irə. Nənə tap̄kəres mhə mane tukumiaha, t̄i nəri nə mə iap̄wəh nokeikeién nautə səkímiaha, mətə iakokeikei a kímiaha. Həregi ro. Ripko mhə wok səvəi nəkwər̄həkwər̄ha me mə tuhəmri karen mane sə trasitu ia tata mine mama səvənraha kurirə. Mətə wok səvəi tata mine mama irau tro iamínha irə rasitu ia nəkwər̄həkwər̄ha me səvənrau. ¹⁵*Ro pen rerik ramagién mə takuvei pehe pam narimnari me səiou m kímiaha, nənə muvei pen mwi ním̄ruvién səiou tukumiaha. Nokeikeién səiou rasori tukumiaha, mətə səkímiaha rouihi a tukw iou. Noién nəha rəpwəh natukwatukwien! ¹⁶Kímiaha hiəukurən mə n̄ipər̄hienien iou iap̄kəres mhə mane m kímiaha, mətə rosi kímiaha nepwín hiaməni mə iakino noién ikou me, muvehi kímiaha ia neikuəién me rəmwhén ia kwənkru. ¹⁷Rəfo? Iakakres m kímiaha ia nər̄mama me nəha iakínər̄hi pehe irəha həuvehe tukumiaha? Rekəm! ¹⁸*Iakínəres Taetas mə truvehe mətóni kímiaha, nənə mər̄hi pehe piəvtaha riti irau min. Mətə Taetas nəha in r̄ip̄kakres mhə m kímiaha. Kímiaha hiəukurən mə kímrau min irauavən pəri nətərigién səkímrau mine noién kuatia.

¹⁹Rosi rerímiaha rir̄hi mə ia nəgkiarién me pam nəha kímaha iahaməgkiari m kímiaha, mamhənise nəgkiarién ərəha me nepwín sãmame kamini ia kímaha, mətə rekəm. Ia nəmri Kumwesən kímaha iahaməgkiari, mamhəni rəmwhén sə Kristo rokeikei. Nər̄mama keikei me, narimnari me pam sãmame iahamo, mətə iahamo mə tahəuvr̄həkin kímiaha hiəuvehe mhəutə. ²⁰*Iakani iamínhi irə t̄i nəri nə mə iakamhek̄ir mə kamo nəp̄in takuvehe, takətóni mə hiopə, hiəpko mhə noién sə iakokeikei. Nənə kímiaha mwi tihətóni mə iakopə, iapko mhə noién sə hiokēikei. Iakamhek̄ir mə takətóni kímiaha nepwín hiaməvisə, nepwín rerinraha ramr̄hi ərəha irəha me, nepwín niemaha raməpi irəha, nepwín kamhətərig əpa t̄i n̄irəha, nepwín kamhəni neikuəién mamhouraha nəghi iərmama irə, nepwín kamhəni n̄ikare iərmama, nepwín kamhərpwi irəha, mamho əpnəpən noién me. ²¹*Iakamhek̄ir mə kamo nəp̄in takuvehe mwi Kumwesən səiou ro iou iakauris ia nəmrimiaha. Nənə rerik trərkwəp̄ir iakasək tukumiaha me nepwín sãmame hənəmo noién ərəha fwe kupwən, nənə mhəpwəh n̄irərigién ia noién ərəha me səvənraha sãmame kamho ia nəp̄in me. Irəha kamho noién me sãmame həmkemik, irəha nər̄man mine n̄ipran kamhəiri əpnəpən irəha me, mamho mwi noién ərəha nepwín mwi.

13

Nəgkiarién sə Pol rani t̄i nəsəpwir̄ién nakalasia me fwe Korin

¹*In i navənien səiou səro kahar irə takuvehe mətóni kímiaha. Nəkukuə Ikinan rani mə, “Nəp̄in iərmama riti rarukwi pen nəgkiarién

* **12:13:** 2Kor 11:9 * **12:14:** 2Kor 13:1 * **12:15:** Fil 2:17 * **12:18:** 2Kor 8:6,16-18
* **12:20:** 2Kor 2:1-4 * **12:21:** 2Kor 13:2 * **13:1:** 2Kor 12:14, Mat 18:16, 1Tim 5:19

ia iærmama riti, iærmama kæru uæ kahar tuhamækeikei mhæni nægkiariien kuatia, nænæ nærmama tuhæukuræn mæ nægkiariien næha karukwi pen ia iærmama næha ro nipærhienien.”

² Iakokeikei mæ takini nægkiariien riti tukumiaha sæmæme fwe kupwæn hiamo noien æræha, iakokeikei mæ takini mwi tukumiaha pam. Iakuvæni raka nægkiariien i tukumiaha kupwæn næpîn iakimæuvehe tukumiaha sæ ro kæru iræ, nænæ tækwætækwuni iakamaræ isipwîn tukumiaha, mætæ iakokeikei mæ takini mwi. Trîni minuæ iakuvehe mætoni mwi kîmiaha, mætæ kîmiaha nepwîn hiamo ihi noien æræha, tako riskai minraha mækoui atukwatukw iræha iræ. ³ Tako iamînhi iræ ti næri næ mæ hiamætui nari riti sæ tako trahatæn pen mæ nipærhienien i Kristo ramægkiari ramier ia nægkiariien sæiou. Næfe Kristo ramo m kîmiaha rîpkæpou mhæ tukwe, mætæ in ramo kamætæ niskaiien sævænhi ia kîmiaha. ⁴ *Nipærhienien, næpîn kînæruî tæriini pen in ia nei kamarkuauî, niskaiien sævænhi riwæn. Mætæ ipwet mine in ramiru ia niskaiien sævæi Kumwesæn. Kîmaha niskaiien sækimaha riwæn ræmwhen mwi ia Kristo fwe kupwæn. Mætæ næpîn tahuvehe mhætoni kîmiaha, tihætoni mæ kîmaha iahamæmiru ia niskaiien sævæi Kumwesæn ræmwhen a ia Kristo ipwet mine.

⁵ *Ramasan mæ kîmiaha atukw tihætæ amasan kîmiaha me, mhækiri noien sækimiaha, mhætæ sas mæ hiamækwætæmhirî pærhien noien sævæi nahatætæien uæ rekæm. Tihamækeikei mhæukuræn mæ Iesu Kristo in fwe ia rerimiaha, mætæ mæ nahatætæien sækimiaha ro neikuæien i, Kristo in riwæn fwe ia rerimiaha. ⁶ Nænæ rerik ramrhi mæ tihætæ sas ia kîmaha mæ nahatætæien sækimaha rîpko mhæ neikuæien i. ⁷ Mætæ kîmaha iahamæfwaki m Kumwesæn mæ kîmiaha riti trîpko mhæ nari riti ræræha. Kîmaha iahæpkæfwaki mhæ iamînhi iræ mæ tuko kægnægîni kîmaha mæ wok sækimaha rasan, rekæm. Mætæ iahokeikei mæ kîmiaha tiho noien sæ ratukwatukw næri auær a mæ ia nætæien sævæi nærmama nepwîn hæni mæ wok sækimaha ræræha. ⁸ *Ro iamînhi iræ ti næri næ mæ ko iahæpko mhæ nari riti sæ ræsisæg nipærhienien, mætæ iahæukuræn a noien næri sæ rauvehi utæ nipærhienien. ⁹ Næri auær a mæ kamætæ kîmaha mæ niskaiien sækimaha riwæn, mætæ mæ kîmiaha hiæskai rerimaha ragien. Ro iamînhi iræ iahamæfwaki mæ tihæuvehe matukwatukw amasan. ¹⁰ *Iakamaræ isipwîn tukumiaha mirai nækukuæ i mærhî pehe i tukumiaha. Iako iamînha iræ mæ næpîn takuvehe tapko mhæ riskai m kîmiaha. Iou aposol riti, Kumwesæn ruvei pehe nasoriien næha miou mæ takuvrhækin kîmiaha hiæuvehe mhætæ, mætæ in rîpkuvei pehe nasoriien næha miou mæ takouraha kîmiaha hiewaiu.

Nægkiariien sampam

¹¹ *Piak me, in i nægkiariien sampam sæiou iakini mæsækir m kîmiaha. Kîmiaha tihamækeikei mheipeni suatuk me sækimiaha, mhæregi nægkiariien sæiou, mho nætærigien sækimiaha pwæh ruvehe mo kuatia, mharæ ia næmærinuien, nænæ Kumwesæn sævæi nokeikeiien mine næmærinuien tramaræ tukumiaha.

¹² *Hæni rasan tukumiaha me mhakei m kîmiaha me ia nakeiien sæ ræmher. ¹³ Nærmama me pam sævæi Kumwesæn kamhæni pehe rasan tukumiaha.

* **13:4:** Fil 2:7-8 * **13:5:** 1Kor 11:28 * **13:8:** 1Kor 13:6 * **13:10:** 2Kor 2:3, 10:8 * **13:11:** Rom 15:33 * **13:12:** Rom 16:16

¹⁴Pwəh namasanien səvəi Iesu Kristo Iərimənu səkitaha mine nokeikeien səvəi Kumwesən mine no pəriien nari səvəi Nənimwɪn Ikinan tramarə tukumiaha pam.

Kalesia Nəgkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Pol rimərai nəkukuə i revən ti nakalasia me ia profens riti səvəi Rom kani mə Kalesia. Nakalasia me ia Kalesia nətərigien səvənraha raməvsausini pik ti nahatən eikuə me nəghinraha mə Juteiaisa me. Nahatən eikuə me nəha həni pen ti nərmama ripko mhə irəha nəkur Isrel mə Kumwesən trəpwəh nuvehimiriuen irəha. Irəha həni mə nərmama ripko mhə irəha nəkur Isrel tuhaməkeikei mhəsi pen loa səvəi nəkur Isrel rəmwhen ia kuvehi ninhum minraha, mine nəniien nari, mine nousəsimwinien ia nəpin səvəi nəveginien asori me səvəi nəkur Isrel. Nahatən eikuə me nəha həni mwi mə Pol ripkuvehi mhə nasoriien səvəi Kumwesən. Ro iamini irə tuhəpwəh nətərigien in. Ia nukune nəkukuə i Pol riməni pen ti nəkur Kalesia mə nəfe nəgkiariien amasan in raməvisau. In rani mwi mə Kumwesən ruvei pen nasoriien min. Ko kəpkuvehimiru mhə kitaha trini minuə samesi pen Loa səvəi Moses. Mətə tukuvehimiru kitaha nəpin səni nīpərhienien ia Iesu Kristo. Nahatətəien in nəha suatuk ti nuvehiien nimiruien vi. Pol rini mə tsahatətə ia Iesu Kristo, mho nokeikeien, nənə mharə ia Nənimwin Ikinan.

¹ *Iou Pol. Iou aposol riti. Nərmama me həpkəkwein mhə iou mə takowok i. Iərmama riti rəpwəh nuvehi utəien iou, mətə Iesu Kristo mine səvənhi Tata Kumwesən sə rino rətui mwi ia nemhəien səvənhi, irau nəha krouvehi utə iou. ² Iou mine piəvmiaha me nepwin kimaha minraha ia kwopun i iahamrai nəkukuə i rauvehe tukumiaha nakalasia me fwe profens nəha Kalesia. ³ *Nəfwakiiien səiou mə Kumwesən tata səkitaha mine Iesu Kristo Iərimənu səkitaha trouəriari pehe namasanien mine nəməriniuen m kimiaha. ⁴ *Iesu rinəsəni nimiruien səvənhi memhə ti noien ərəha me səkitaha. In rino iaminha irə mə truvehi raka kitaha ia nitətə ərəha i samarə irə ipwet mine. In remhə mesi pen nəkwai Kumwesən Tata səkitaha. ⁵ Pwəh nəgnəginiien revən tukwe ia nuk nuk me. Ouəh, pwəh ro iaminihi.

Nəgkiariien amasan sə ro nīpərhienien kuatia a

⁶ Iou iakərkərinari ia kimiaha ti nəri nə mə Kumwesən rinəkwein kimiaha mə tihəuvehe mharə tegin namasanien səvəi Kristo, mətə nəpin ouihi a rukurau, nənə kimiaha hiəuvei pen təkutamiaha min, mamhəuvən ti nəgkiariien amasan riti mwi. ⁷ *Iakini iaminihi irə mətə nəgkiariien amasan riti mwi riwən. Nəgkiariien amasan sə ro nīpərhienien kuatia a. Mətə nərmama nepwin nəha ikin kamho kimiaha hiamhekir pik. Irəha hokeikei mə tuhəvsiini nəgkiariien amasan səvəi Kristo ruvehe nəgkiariien əpə riti. ⁸ *Mətə iakani pehe tukumiaha i trini minuə kimaha riti uə agelo riti sə ruku pen ia neiai trəvisau pehe m kimiaha nəgkiariien amasan riti ropə ia nəgkiariien amasan nəha iahənəvisau raka m kimiaha i, pwəh iərmama nəha revən ia napw. ⁹ Kimaha iahəuvəni raka nəgkiariien i tukumiaha fwe kupwən, nənə təkwtəkwi takini mwi. Trini minuə iərmama riti raməvisau m kimiaha nəgkiariien amasan riti ropə ia nəgkiariien amasan nəha hiəuvəuvehi

* **1:1:** Kal 1:11-12 * **1:3:** Rom 1:7, Fil 1:2 * **1:4:** Kal 2:20, 1Tim 2:6, Taet 2:14, 1Jon 5:19

* **1:7:** Wok Me 15:1,24 * **1:8:** 1Kor 16:22

raka, pwəh iərmama nəha revən ia napw. ¹⁰ *Kimiaha hiaməfətərig irə? Ipwet mine iakaməmwur mə sin trəkwein amasan ia nirak, iərmama uə Kumwesən? Rerimiaha ramrhi mə iakaməmwur ti nəfe, mə tako nərmama rerinraha ragien tukw iou uə? Trini minua iakaməmwur ihi mə tako nərmama rerinraha ragien tukw iou ripko mhə iou pərhien iərmama riti sə iakamo tukwini nari m Kristo.

Pol ramini irapw mə kinəfo irə ruvehe mo aposol riti

¹¹ *Piak me, iakokeikei mə kimiaha tihəukurən nəri. Nəgkiariien amasan i iakinəvisau m kimiaha ripko mhə nəvisaiien səvəi iərmama. ¹² *Iapkuvehi mhə ruku pen ti iərmama riti. Iərmama riti ripkahatən mhə iou irə. Mətə iakiməuvehi ia nəpən nəha Iesu Kristo rier pehe tukw iou. ¹³ *Kimiaha hiəuvəregi raka noien səiou sə iakinəfo irə kupwən ia nəpən nəha iakinaməfwaki ihi ia nəfwakiien səvəi nəkur Isrel. Iakinamometə pik nakalasia me səvəi Kumwesən, mamousari mə takouraha irəha. ¹⁴ *Ia nəpən nəha iakinəuvehe mamskai ia nəfwakiien səvəi nəkur Isrel məpi raka iou me nepwən ti nəri nə mə iakamousari pik mamesi pen narəien nəha kaha kupwən me səiou həməuvei pehe. ¹⁵ *Mətə Kumwesən sə ruvərfi raka iou fwe ia tipwi mama səiou, in rəkwein iou, ti nəri nə mə rerin ramasan tukw iou. ¹⁶ *Nəpən rəkwein iou irə, rerin ragien ti nəseniien iou iakətə Tini mə takəvisau irapw nəgkiariien amasan səvənhi m nərmama me ripko mhə irəha nəkur Isrel. Nənə nəpən iakətoni Tini, təkwtəkwuni a iapkevən mhə ti iərmama riti mə trahatən iou. ¹⁷ Iapkevən mhə fwe Jerusalem mə takətoni nərmama me nəha haməkupwən ia nirak mhə irəha aposol me. Mətə iakier mevən fwe tənə nəha Arepia. Kurirə irə iakrərig mwi mevən fwe Tamaskes. ¹⁸ *Nəpən nuk kahar rukurau, nənə iakutə pen fwe Jerusalem mə takətoni Pita. Iakuvehi nəfwakiien kəru fwe ikin kimrau min. ¹⁹ *Mətə iapkətoni mhə aposol me nepwən mwi, Jemes əpa, piəvi Iərimənu səkitaha. ²⁰ (Nəgkiariien i iakamrai rauvehe tukumiaha ia nəmri Kumwesən iakəpwəh neikuəien irə.) ²¹ *Nəpən iakier ia Jerusalem, iakevən fwe ia kwəpun me ia profens mi nəha Siria mine Silisia. ²² Ia nəpən nəha, nakalasia me səvəi Kristo ia tənə Jutia həkətə raka mhə iou, mhəreirei ihi iou. ²³ Kamhəregi a nərmama me kamhəvisau iamənhi mə, “Iəmə i kupwən ramometə kitaha, təkwtəkwuni raməvisau irapw nahatətəien səkitaha sə kupwən ramousari mə trouraha.” ²⁴ Nənə irəha həgnəgini Kumwesən tukwe iou.

2

Pol revən məgkiari irəha aposol me nepwən fwe Jerusalem

¹ *Nəpən nuk fotin rukurau, iakutə pen fwe Jerusalem kimrau Panapas. Iakiri mwi Taetas ruvehe kimrahar min. ² Iakutə pen iamənhi ti nəri nə mə Kumwesən rinahatən raka iou iakinətoni mə takaməkeikei mevən. Nənə iakevən mətoni nəmə asori me səvəi nakalasia me. Nəpən kimaha əpa, iakini pen amasan ti nirəha i nəgkiariien amasan səiou sə iakamini irapw ti nərmama me ripko mhə irəha nəkur Isrel. Iakamo iamənhi irə ti nəri nə mə iakəpwəh nokeikeiien mə narimnari me səməme iakamo

* **1:10:** 1Tes 2:4 * **1:11:** Mat 16:17 * **1:12:** Kal 1:1 * **1:13:** Wok Me 8:3 * **1:14:** Wok Me 22:3 * **1:15:** Aes 49:1, Jer 1:5, Rom 1:1 * **1:16:** Wok Me 9:3-6, Kal 2:7 * **1:18:** Jon 1:42, Wok Me 9:26 * **1:19:** Mat 13:55 * **1:21:** Wok Me 9:30 * **2:1:** Wok Me 15:2

mine iakinō raka, iakamo auēr a. ³ *Ia nēpīn nēha Taetas kīmrau min. Nīpārhiēnien in iāmē Kris, mētē irēha hēp wēh nīnīien mē tukamākeikei kuvehi ninhum min. ⁴ *Mētē noien sēvāi nuvehīien ninhum m iārmama kīmaha iahēgkiari irē ti nēri nē mē nērmama me nepwīn kamhēkurirē afafa kitaha, mamheikuē mē irēha piāvtaha me. Irēha hēuvehe mamhētē afafa kitaha, ti nēri nē mē Iesu Kristo rīneivinarī ia kitaha. Nēnē hokeikei mē tuhētōni mē samēfarē irē. Irēha hēnuē tuhēsisēg mwi kitaha ia natuakēmien me sēvānraha. ⁵ Mētē kīmaha iahēp wēh nēseni anānien irēha mē tuhasori ia kīmaha, ti nēri nē mē iahokeikei mē nēgkiariien amasan i sē ro nīpārhiēnien trarē amasan tukumiāha mamevān.

⁶ *Ia nēpīn nēha, nērmama nepwīn fwe ikīn kani irēha mē nēmē asori me. (Mē irēha hasori mhēfo pen irē, mētē iakēp wēh nētērig penien irē. Iou iakukurēn mē Kumwēsēn ramo rēmnmwēn a ia nērmama me pam.) Nēmē asori me nēha hēp wēh nīnīien nēgkiariien riti mhēpīpīn pen ia nēgkiariien amasan sē iakamēvisau irapw i. ⁷ *Irēha hēpko mhē iamīnhi irē, mētē hētē sas mē Kumwēsēn rēmri pēhe nēgkiariien amasan sēvānhi ia tipage rēgik mē takēvisau irapw irē ramevān ti nērmama me rīpko mhē irēha nēkur Isrel. Noien nēha Kumwēsēn ro miou rēmwēn a mwi sē rino raka m Pita. Pita nēha ramēvisau irapw nēgkiariien amasan sēvāi Kumwēsēn ramevān ti nēkur Isrel. ⁸ Nēmē asori me nēha hētē sas mē Kumwēsēn ramasitu ia kīmrau pēri ia wok mi nēha iarauo. Ramasitu ia Pita ia wok sēvānhi sē in ramo in aposol riti sēvāi nēkur Isrel, mamasitu mwi ia nirak ia wok sēiou sē iakamo iou aposol riti sēvāi nērmama me rīpko mhē irēha nēkur Isrel. ⁹ *Nēnē Jemes, mine Pita, mine Jon, iāmē mīrēhar nēha kani irēhar mē pos me sēvāi nīm wēfwaki, nēpīn irēhar harēnētē Kumwēsēn ramasitu ia nirak ia namasanien sēvānhi, harosē pēhe rēgīnrāhar mwatuk m kīmrau Panapas rēmwēn mē kīmaha kusen kuatia. Nēnē kīmaha pam iahēseni mē tahēuai kīmaha me. Kīmrau Panapas tarouevēn rouēvisau m nērmama rīpko mhē irēha nēkur Isrel, nēnē irēha tuhēuvēn mhēvisau m nēkur Isrel. ¹⁰ *Mētē nēgkiariien kuatia a hēmāni pēhe tukumrau i mē rerīmrau tramrhi nērmama me nautē sēvānraha riwēn, iarouasitu ia nirēha. Mētē nēri nēha iakinētē raka takamākeikei mō. Rerik ragien tukwe.

Pol rēgkiari skai m Pita

¹¹ Mētē nēpīn Pita ruvehe ia Antiok, iakērer ia nēnimen, mēgkiari skai min, ti nēri nē mē ramo noien riti rēp wēh nēm wēnienien. ¹² *Nēpīn rīmēuvehe vi a ia Antiok, ramāni pēri nari irēha piāvtaha me sēmēme rīpko mhē irēha nēkur Isrel. Mētē kurirē irē Jemes rārhi nērmama nepwīn hēuvehe. Nēpīn hapirapw, Pita rīnamēp wēh nēni pēriien nari irēha nērmama me rīpko mhē irēha nēkur Isrel, nēnē mīnamērēr ēpē ia nirēha. In ro iamīnhi irē ti nēri nē mē rehekīr nēkur Isrel me nēha sēmēme kamhēni mē nērmama rīpko mhē irēha nēkur Isrel tuhamākeikei mhēuvān kuvehi ninhum mīnrāha ti Loa sēvāi Moses. ¹³ Nēnē piāvtaha me nepwīn sēmēme irēha nēkur Isrel hēhekīr mwi, mhēkurirē ia Pita ia noien nēha ramo. Panapas mwi in rehekīr, mukurirē irēha. ¹⁴ Mētē nēpīn iakētōni mē irēha hēpkesi pen mhē nēgkiariien amasan sē ro nīpārhiēnien, iakēgkiari skai m Pita ia nēm rīnrāha pam. Iakinī pen

* 2:3: Wok Me 16:3 * 2:4: Kal 1:7, Kal 5:1,13 * 2:6: Wok Me 10:34 * 2:7: Wok Me 22:21 * 2:9: Jon 1:42 * 2:10: Wok Me 11:29-30 * 2:12: Wok Me 11:3

tukwe in mə, “Pita. Ik iəmə Isrel, mətə ikinəpwəh raka narəien səvəi nəkur Isrel, mamarə ia narəien səvəi nərmama ripko mhə irəha nəkur Isrel. Ro iamīnhi irə rəfo təkwtəkwni ikamərhiərhi nərmama me i ripko mhə irəha nəkur Isrel mə tuharə ia narəien səvəi nəkur Isrel? ¹⁵ Ia nətūiien səkrau krīnouətui pehe iəmə Isrel mi. Ripko mhə krau iərmama mi səvəi kwənəkwas əpə riti sə nəkur Isrel kamhəni mə kwənəkwas səvəi nəkur ərəha me. ¹⁶ *Mətə krau krouukurən mə iərmama sə ramesi pen Loa səvəi nəkur Isrel ripkatukwatukw mhə ia nəmri Kumwesən, mətə iərmama sə ramahatətə ia Iesu Kristo, in əpa nə ratukwatukw ia nənimen.^a Nətəriġien nəha rino mə kitaha mwi nəkur Isrel səni nīpərhiēnien ia Iesu Kristo. Kitaha samahatətə ia Kristo ti nəri nə mə noien iamīnha irə tro kitaha satukwatukw ia nəmri Kumwesən. Mətə səpkətīgite mhə ia nesi penien Loa, ti nəri nə mə iərmama riti riwən ko ruvehe matukwatukw ia nəmri Kumwesən nəpīn ramesi pen Loa. ¹⁷ Kitaha i nəkur Isrel səvəuvehē raka ti Iesu mə in tro kitaha satukwatukw ia nəmri Kumwesən. Mətə mə kitaha sətōni mə kitaha nəkur ərəha rəmwhen ia nərmama ripko mhə irəha nəkur Isrel, rəfo irə? Kristo ro kitaha səuvehe nərmama kamho noien ərəha? Rekəm! ¹⁸ Mətə trīni mīnuə iakuvrhəkin mwi Loa nəha sə fwe kupwən iakineitehi, noien nəha iakamo ramahatən pen mə pərhiēn iou iərmama sə iakamərui Loa. ¹⁹ *Ia nīkaren səvəi Loa, iakuvamhə raka. Loa nəha rousi əpune iou. Nənə ti nəri nə mə iakuvamhə raka ia nīkaren səvəi Loa, iakukurən nīmīruien ia nīkaren səvəi Kumwesən. Rəmwhen mə kinərui tərini pen iou ia nei kamarkuau i kimrau Kristo. ²⁰ *Ripko mhə iou iakamīru təkwtəkwni, mətə Kristo ramīru ia nirak. Nīmīruien sə iakamarə irə təkwtəkwni ia tīprənə i, iakamarə irə, mamahatətə ia Tīni Kumwesən. In rokeikei iou memhə tukw iou. ²¹ Ko iapkərarki mhə namasanien i səvəi Kumwesən sə ruvei pehe miou. Trīni mīnuə Loa in suatuk iərmama tresi pen ti nuveheien matukwatukw ia nəmri Kumwesən, ro iamīnhi irə Kristo remhə auər a.”

3

Sin ro nīfēfēien ro nəkur Kalesia hətə wau ia nəġkiariien pərhiēn?

¹ Nəkur Kalesia, kimiaha hiamarməri! Kīnəvisau raka Iesu Kristo m kimiaha rəmwhen hīənətōni ia nəmriimīaha mə remhə ia nei kamarkuau. Mətə nisimə nəha hənə nīfēfēien mhəuvehi raka kimiaha? ² Iakuə takəres nəresien riti tukumiaha i. Fwe kupwən, nəpīn hīəuvehe vi a mhəuvehi Nənīmwin Ikinan, hiamə nəfē noien ro Kumwesən ruvei pehe Nənīmwin nəha m kimiaha? Rosi hiamesi pen Loa səvənhi uə? Kimiaha hīəukurən mə ripko mhə iamīnhi. Mətə kimiaha hīəregi nəġkiariien amasan səvənhi, mhəni nīpərhiēnien irə, ro pen Kumwesən ruvei pehe Nənīmwin səvənhi m kimiaha. ³ Rəfo kimiaha hiamarməri iamīnhi irə? Fwe kupwən, nəpīn hīəuvehe vi a mhahatətə ia Iesu, hiamətīgite ia nīskaiēn səvəi Nənīmwin Ikinan. Mətə rəfo nəha təkwtəkwni, ko hīəuvehe mhətukwatukw ia nīskaiēn atukw səkimiaha? ⁴ Mətə rəfo ia nəmisəien me həpīk hīəuvəregi raka ti Iesu? Hiaməregi auər a uə? ⁵ Kumwesən sə rauvei pehe Nənīmwin Ikinan m kimiaha, nənə mamə nīmətīēn me ia nəmriimīaha, in ramo noien

* 2:16: Wok Me 15:10-11, Rom 3:20-28, Rom 4:5, 11:6, Kal 3:11 ^a 2:16: Suatuk riti mwi ti nīniēn nəġkiariēn nəha ia vas 16 in i mə “Mətə krau krouukurən mə iərmama ripkatukwatukw mhə ia nəmri Kumwesən ia nesi penien Loa, mətə nahatətəien ia Iesu Kristo ramo in ratukwatukw ia nənimen.” * 2:19: Rom 7:6 * 2:20: Jon 13:1, Kal 1:4

me naha ti nafe? Ti nari na ma hiamesi pen Loa? Rekam! Matə in ramo noien me naha ti nari na ma napin hiaregi nægkiariien amasan səvai Iesu, hiəni nīpərhiəniəni irə. ⁶ *Rerimiahā tramrhi Epraham fwe kupwən. Nəkukuə Ikinan rani mā Epraham “rini nīpərhiəniəni ia Kumwesən. Nənə ti nari na mā in rahatətə iamīnhi, Kumwesən rətə in mā in ratukwatukw ia nənimen.” ⁷ Ro pen kimiahā tihaməkeikei mhəkurən mā nərmama səməmə kamhahatətə, irəha naha nīpwnəti Epraham me. ⁸ Nəkukuə Ikinan ruvəni raka fwe kupwən mā Kumwesən trini nərmama i rīpko mhə irəha nəkur Isrel mā irəha hatukwatukw ia nənimen ti nari na mā kamhahatətə irə. Napin noien naha rīpkuvehe mhə ihi, Nəkukuə Ikinan rīnəvisau pen nægkiariien amasan i m Epraham. Rini mā, “Nərmama ia tənəmtənə me pam tuhəuvehi namasanien səiou truku pen ia kwənəkwus səim.” ⁹ Ro iamīnhi irə sətoni mā Kumwesən raməkwein amasan ia nərmama səməmə kamhahatətə irə rəmwhen raməkwein amasan ia Epraham ti nari na mā Epraham ramahatətə irə. ¹⁰ *Mətə nərmama me pam səməmə kamhətīgite ia nesi penien Loa mā tro irəha hatukwatukw ia nəmri Kumwesən, Kumwesən raməkwein ərəha ia nīrəha. Iakani iamīnhi irə ti nari na mā nægkiariien i sə kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan rəuiui irəha. Rini mā, “Kumwesən trəkwein ərəha ia nərmama me pam həpko mhə narimnari me pam kimərai pen ia nəkukuə səvai Loa.” ¹¹ *Nənə ruvehe mīno nukurənien i ti nərmama mā iərmama riti rīwən ko resi pen Loa nənə muvehe matukwatukw ia nəmri Kumwesən. Rino nukurənien i ti nari na mā Nəkukuə Ikinan rani mā, “Iərmama sə ratukwatukw ia nəmri Kumwesən ia nahatətəien səvənhi, in truvehi nīmīruien.”

¹² *Mətə Loa in ropə ia nahatətəien. Iakani iamīnhi irə ti nari na mā Loa rani mā, “Iərmama sə ramo narimnari me pam naha Loa rani truvehi nīmīruien irə.” ¹³ *Mətə Kristo ruvəfi raka nari ia kitaha. Loa naha ko rīpkəkwein ərəha mhə mwi ia kitaha, ti nari na mā Iesu rīməuvehi təmwkitaha, muvehe mo in iərmama sə Kumwesən raməkwein ərəha irə. Rəmwhen ia nægkiariien i kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan rani mā, “Trini mīnuə kousi əpune iərmama riti nīpwrən rəgher ia nei, ramahatən pen mā Kumwesən raməkwein ərəha irə.” ¹⁴ Mətə təkwtəkwuni, ti nari na mā Iesu Kristo remhə iamīnhi, namasanien sə Kumwesən rīməuvei pen m Epraham ko ruvehe ti nərmama rīpko mhə irəha nəkur Isrel. Ti nari na mā kitaha samahatətə ia Iesu, səukurən nuvehiien Nənīmwin naha Kumwesən ruvəni raka mā truvei pehe m kitaha.

Promes mine Loa

¹⁵ Piak me, iakuə takini noien riti səkitaha nərmama, mahatən nari naha iakaməgkiari irə. Napin iərmama kəru krourai sun nægkiariien riti nənə rouərihi nīpekə tukwe, rəknekīn ti iərmama riti mā trifi nīpekə səvənrau, mərihi atukw a səvənhi riti. ¹⁶ *Fwe kupwən, Kumwesən rino promes me səvənhi m Epraham mīne mwīpwīni. Kumwesən rəpwəh nīniien mā ramo promes me səvənhi m Epraham mīne “nīmwpwīni me.” Nægkiariien i mā “Nīmwpwīni me” ramini nərmama həpik. Mətə Kumwesən rini mā ramo promes me səvənhi m Epraham “mīne mwīpwīni.” Nægkiariien i “mwīpwīni” ramini iərmama kuatia. Mwīpwī Epraham naha Kumwesən rəgkiari irə in na Kristo. ¹⁷ *Nīpwrāi

* 3:6: Rom 4:3 * 3:10: Dut 27:26 * 3:11: Rom 1:17, Kal 2:16 * 3:12: Rom 10:5 * 3:13:

Rom 8:3, 2Kor 5:21, Kal 4:5, Dut 21:23 * 3:16: Wok Me 7:5 * 3:17: Eks 12:40

nægkiariien səiou ro iamĩnhi: Fwe kupwən, Kumwesən rino promes riti səvənhi m Epraham, marə mĩni mwĩ mə nægkiariien nəha səvənhi traməkeikei mukuə. Nəpĩn nuk fo-hantret-toti rukurau, nənə Loa ruvehe. Mətə Loa nəha ko ripkousi ərəgrəgi mhə promes nəha Kumwesən rinəmri raka m Epraham fwe kupwən. ¹⁸*Trĩni minuə kitaha saməuvehi narimnari me sə Kumwesən rauvei pehe ti nəri nə mə samesi pen Loa, noien nəha ramahatən pen mə promes nəha səvəi Kumwesən ruvehe muvəiwən. Nənə ko səpkuvehi mhə narimnari me nəha ruku pen ti promes nəha. Mətə Epraham ruvehi narimnari me nəha Kumwesən riməuvei pen min ti nəri nə mə Kumwesən rino promes mə tro iamĩnhi.

Kumwesən riməuvei pehe Loa ti nəfe?

¹⁹*Ro iamĩnhi irə Kumwesən riməuvei pehe Loa ti nəfe? Ti nəri nə mə nərmama kamho noien ərəha me, ro pen in rĩripĩn pen Loa ia promes səvənhi, mə Loa traməmak meste mwipwi Epraham sə promes səvənhi rinəgkiari irə truvehe. Nəpĩn Loa ruvehe irə, nagelo me həuvei pen m Moses, nənə kimaha iahəuvehi ia rəgi Moses, iəmə sə ramərer ia nĩmwrhenhi Kumwesən minə kimaha. ²⁰Mətə iərmama sə ramərer ia nĩmwrhenhi iərmama kəru iamĩnha irə mə truvi simwin irau, ripko mhə səvəi iərmama kuatia nə in, mətə Kumwesən in kuatia a.

²¹*Ro iamĩnhi irə kitaha tsəgkiari ia narimnari me i mhəfni irə? Loa səvəi Kumwesən rərəha mətə promes me səvəi Kumwesən hamasan? Rekəm, kitaha ko səpkini mhə iamĩnhi irə. Trĩni minuə Kumwesən riməuvei pehe loa riti sə rukurən nuvei peheien nĩmiruien, kitaha tsesi pen loa nəha nənə mhəuvehe mhatukwatukw ia nəmri Kumwesən.

²²*Mətə ripko mhə iamĩnhi irə. Nəkukuə Ikinan rani mə noien ərəha rəuiui nərmama me pam, mərihi tərini irəha. Ro iamĩnhi irə narimnari me pam Kumwesən rino promes mə truvei pehe m kitaha, kitaha səukurən nuvehien ti nəri nə mə səni nĩpərhiennien ia Iesu Kristo. ²³*Fwe kupwən, nəpĩn Kristo ripkuvehe mhə ihi mə tsahatətə irə, kitaha samarə tegĩn Loa səvəi Moses. Loa nəha raməkwtəmhiri kitaha. Rəmwhen mə samarə ia kalapus mamheitenhi mheste Kristo trĩpkier pehe tukutaha mə tsahatətə irə. ²⁴*Fwe kupwən, Loa nəha rasori ia kitaha, mamətui tukutaha. Sənamarə tegĩn Loa nəha meste Kristo ruvehe. Nənə nəpĩn Kristo ruvehe, kitaha sahatətə irə mə tsəuvehe mhatukwatukw ia nəmri Kumwesən. ²⁵Mətə təkwtəkwuni nəha, ti nəri nə mə Kristo ruvəuvehe raka, nənə samahatətə irə, səpkarə tegĩn mhə Loa. ²⁶*Iakani iamĩnhi irə ti nəri nə mə kimiaha pam nə nĩpwnəti Kumwesən me ti nəri nə mə hiamahatətə ia Iesu Kristo. ²⁷*Kimiaha pam sə hiəno raka paptəes mə tihəuvehe mhə kuatia kimiaha Kristo, hiəuvəuvehi raka Kristo rəmwhen hiamarkahu karkahu. ²⁸*Nənə təkwtəkwuni ripko mhə kimiaha nepwin nəkur Isrel minə nepwin ripko mhə nəkur Isrel. Ripko mhə kimiaha nepwin nərmama səməme hiamo slef minə nepwin hiəpko mhə slef. Ripko mhə kimiaha nepwin nĩpran minə nepwin nərman. Iakini iamĩnhi irə ti nəri nə mə kimiaha pam kuatia a ia Iesu Kristo. ²⁹*Trĩni minuə səvəi Kristo nə kimiaha, nĩpwnəti Epraham me nə kimiaha. Kimiaha nə

* **3:18:** Rom 4:14, 11:6 * **3:19:** Rom 5:20, Wok Me 7:38 * **3:21:** Rom 8:2-4 * **3:22:** Rom 3:9-19, Rom 11:32 * **3:23:** Kal 4:3 * **3:24:** Rom 10:4 * **3:26:** Jon 1:12 * **3:27:** Rom 6:3, 13:14 * **3:28:** Rom 10:12, 1Kor 12:13 * **3:29:** Rom 4:13

nəkwərɬakwərɬa me tihəuvehɪ narimnari amasan me nəha Kumwesən rino raka promes mə truvei pen m Epraham.

4

Kimiaha nə nɪpwnəti Kumwesən me

¹ Nɪpwrɪ nəgkiariien səiou ro iamɪnhi irə. Nəpɪn iərmama remhə, nautə me pam səvənhi səvəi tɪni. Mətə trɪni mɪnuə tɪni ramouɪhi ihi, ko in rɪpkasori mhə ia nautə me nəha, mətə in rəmwhən a ia slef. ² Nəpɪn ramouɪhi ihi trarə tegɪn nəmə asori me nepwɪn. Irəha tuhətui amasan ti nautə səvənhi meste nəpɪn nəha tata səvənhi rɪməni. ³ *Rəmwhən a mwɪ ia kitaha. Nəpɪn sənaməkɔwərɬakwərɬa ihi samarə tegɪn nənimwɪn me i irəha nukune noien me səvəi tɪprənə i. Irəha kamhərimənu ia kitaha səmwhən ia slef me. ⁴ Mətə nəpɪn atukwatukw nəha Kumwesən rɪməni ruvehe, nənə in rərhi pehe Tini. Pran riti rərəhi. Rətui pehe, marə tegɪn Loa səvəi Moses, ⁵ *mə in trərəku raka səməme kamharə tegɪn Loa nəha. Kumwesən ro iamɪnhi irə mə tresi kitaha səuvehe mho nɪpwnətɪn me. ⁶ *Ti nəri nə mə nɪpwnətɪn me i kitaha, rərhi pehe Nənimwɪn səvəi Tini ruvehe mamarə ia reritaha. Ia Nənimwɪn nəha kitaha saməkweɪn Kumwesən mə, “Rimimaha, Tata!” ⁷ *Ro iamɪnhi irə rɪpko mhə kimiaha hiamo ihi slef ia kimiaha, mətə kimiaha nɪpwnəti Kumwesən me. Ti nəri nə mə kimiaha nɪpwnəti Kumwesən me, ro pen Kumwesən truvei pehe m kimiaha narimnari me nəha rɪməni mə truvei pen m nɪpwnətɪn me.

Pol rerin rəpou ti nəkur Kalesia

⁸ *Fwe kupwən, nəpɪn kimiaha hiamreirei Kumwesən, hiəmwhən ia slef me səvəi kumwesən eikuə me. ⁹ Mətə təkwətəkwuni nəha hiəuvəuhe mhəuvəukurən raka Kumwesən, uə ramasan mwɪ iakɪni mə təkwətəkwuni Kumwesən ruvəukurən raka kimiaha. Mətə rəfo hiamrərig mwɪ ti nənimwɪn me i irəha nukune narəien kupwən səkimiaha. Irəha nəgsenraha riwən. Ho nəri auər a. Hiokeikei mə tihəmwhən mwɪ ia slef me səvənraha uə? ¹⁰ *Hiaməsiai nəpɪn ikinan me, mɪne məkwə me, mɪne nuk me. ¹¹ Iakamhekɪr tukumiaha. Rosi iakɪnəmwur auər a ia kimiaha uə? ¹²⁻¹³ *Piak me, iakase kimiaha mə tihaməkeikei mhəuvehɪ noien səiou. Hətə ro. Iakuvəuvehɪ raka noien səkimiaha. Kimiaha hiəuvəukurən raka mə fwe kupwən iakiməuvehe tukumiaha ti nəri nə mə nemhəien riti rarə ia nɪpwrak. Ia nəpɪn nəha iakiməkupwən məvisau irəpw nəgkiariien amasan səvəi Iesu m kimiaha. Mətə kimiaha hiəpko mhə nəmisəien miou. ¹⁴ Nɪpərɬienien nemhəien səiou riskai, hiamarkut pɪk irə, mətə hiəpwəh nəmwəkien iou tukwe, uə hiəpkərhi irəpw mhə iou, rekəm. Hiəuvehɪ puvnimwə pehe iou rəmwhən ia iou agelo riti səvəi Kumwesən, uə iou nəha Iesu Kristo. ¹⁵ Ia nəpɪn nəha rerimiaha ragien pɪk. Mətə nagienien nəha səkimiaha ruvəwəku? Iakani pehe tukumiaha i mə pərɬien fwe kupwən trɪni mɪnuə rɪməru tukumiaha, hiəpkukumwiri raka a nənimemɪaha mhəuvei pehe miou iakomasan səiou irə. ¹⁶ *Mətə rəfo nəha təkwətəkwuni? Rosi ti nəri nə mə iakamɪni pehe tukumiaha i nəgkiariien pərɬien hiaməmwəki iou tukwe uə? ¹⁷ Nərmama me nəha kamhəmwur pɪk tukumiaha, mətə həpko mhə ti nəri amasan riti. Irəha hokeikei mə tuhəvi raka kimiaha mə tihaməmwur əpa ti nirəha.

* **4:3:** Kal 3:23, Kol 2:20 * **4:5:** Kal 3:13 * **4:6:** Rom 8:15-16 * **4:7:** Rom 8:17, Kal 3:29

* **4:8:** 1Kor 8:4-6 * **4:10:** Rom 14:5, Kol 2:16 * **4:12-13:** 1Kor 2:3 * **4:16:** Amos 5:10

18 Ramasan mə hiaməmwur ti noien narimnari me, mətə tihaməkeikei mhəmwur ti noien amasan. Nəgkiariien nəha ro nıpərhiendien ia nəpın me, nəri auər a mə samarə kitaha miou uə səpkarə mhə kitaha miou. 19 Nəkwərhakwərha me səiou. Iakregi iakaməmisə pik mwi tukumiaha rəmwəhen ia pran təkutan raməmisə mə trərəhi iəkunouihi. Takregi iamınhi meste kimiaha tihəuvehi noien atukwatukw səvəi Kristo ia nimiruien səkimiaha. 20 Ko ramo kitaha m kimiaha nəha təkwtəkwni, nənə ko iapkəgkiari skai mhə m kimiaha. Mətə iou iakamarə isipwin, iakreirei mə takəfo masitu ia kimiaha.

Pol rusipekin ia Heka mine Sera

21 Kimiaha səməme hiokeikei mə tiharə tegin Loa səvəi Moses, tiho mhəni pehe ro tukw iou i. Hiəuvəregi raka nəfe Loa nəha rani uə rekəm? 22 *Kimərai pen iamınhi mə Epraham tini kəru iərman. Pran sə in slef rərəhi riti, nənə pran sə rıpkə mhə in slef rərəhi riti. 23 *Tini slef rətui rəmwəhen ia nəkwərhakwərha me nepwin a. Mətə tini prən nəha rıpkə mhə in slef rətui ti nəri nə mə Kumwesən rino promes iamınha irə ia prən nəha. 24 *Nəgkiariien nəha ro nıpərhiendien irə, mətə ramasan mə iakusipekin irə. Prən mi nəha kəru krouəmwəhen ia nəgkiariien kəru Kumwesən rınərihi tərini əknekın. Prən nəha Heka rəmwəhen ia Loa səvəi Moses sə Kumwesən rıməuvei pen fwe təkuaər Sinae. Loa nəha ramərəhi nəkwərhakwərha, mətə irəha slef me. 25 Heka rəmwəhen ia təkuaər Sinae fwe Arepia, məmwəhen mwi ia taon nəha Jerusalem ipwet mine, ti nəri nə mə taon nəha ro slef irə, nənə nəkwərhakwərha me səvənhi irəha mwi slef me. 26 *Mətə Jerusalem nəha fwe ia neiai rəmwəhen ia prən nəha rıpkə mhə in slef. Nənə in nə mama səkitaha. 27 Rəmwəhen ia nəgkiariien i kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan rani mə, “Agien, pran sə ipkəkəwəhakwen mhə! Əkwein əpwəmwis, magien, pran sə ipkəmisə raka mhə ti nərəhiien iəkunouihi! Nəkwərhakwərha me səvəi prən nəha kınəpwəh in, tuhəpik mhəpi raka nəkwərhakwərha me səvəi prən sə səvənhi fwe iərman.” 28 *Piak me, kimiaha nə nıpwnəti Kumwesən me. Hiəmwəhen ia Aesak, iəkunouihi sə rınətui ti nəri nə mə Kumwesən rino promes mə tro iamınhi. 29 Mətə fwe kupwən, iəkunouihi nəha Ismael sə rınətui rəmwəhen ia nəkwərhakwərha me nepwin, ramometə iəkunouihi nəha Aesak sə rınətui ia niskajien səvəi Nəninwin səvəi Kumwesən. Rəmwəhen a mwi ipwet mine. 30 *Mətə Nəkukuə Ikinan raməfni irə? Rani mə, “Ərhi irapw prən nəha in slef irau tini, ti nəri nə mə tini slef nəha ko rıpkıpeki pəri mhə nautə səvəi tata səvənhi irau tini prən nəha rıpkə mhə in slef.” 31 *Ro pen, piak me, rıpkə mhə kitaha nıpwnəti prən nəha in slef, mətə kitaha nıpwnəti prən nəha rıpkə mhə in slef.

5

1 *Kristo rineivi raka nari ia kitaha. In rino noien nəha mə nari riti trəpwəh nəsisəgien mwi kitaha. Ro iamınhi irə kimiaha tihaməkeikei mhərər əknekın, mhəpwəh nəsenien Loa nəha rəkwtəmhiri kimiaha hiəuvehe mwi mho slef ia kimiaha.

2 Həregi ro, iou Pol iakani pehe tukumiaha i, trini minuə hiəsəni kuvehi ninhum m kimiaha ti Loa nəha, nemhəien səvəi Kristo trıpkasitu

* 4:22: Jen 16:15, 21:2 * 4:23: Rom 9:7-9 * 4:24: Rom 8:15, Kal 5:1 * 4:26: Hip 12:22, Rev 3:12, Rev 21:2,10 * 4:28: Rom 9:7, Kal 3:29 * 4:30: Jen 21:10, Jon 8:35 * 4:31: Kal 3:29 * 5:1: Jon 8:32,36, Kal 2:4, 5:13, Wok Me 15:10

anan mhə ia kímiaha. ³ Iakuə takini irapw mwi tukumiaha i. Trini minuə iərman riti rəseni kuvehi ninhum min ti Loa nəha, in traməkeikei mesi pen pam nəfe Loa nəha rani. ⁴ Ik sə ikuə tikesi pen Loa nəha mə tikuvehe matukwatukw ia nəmri Kumwesən, kinərai raka ik. Ikinəpwəh noien kuatia kimirau Kristo, minəpwəh namasanien səvəi Kumwesən. ⁵ Mətə kitaha i saməmri pen əknekin nətərigien səkitaha ia Kumwesən mə in tro kitaha satukwatukw ia nənimen ti nəri nə mə samahatətə ia Kristo. Nənimwin Ikinan ramo kitaha saməskai mə tsameitenhi meste nəri nəha trier irapw. ⁶ *Nəpin səuvehe mho kuatia kitaha Iesu Kristo, nəri auər a mə iərmama riti kuvehi ninhum min uə kīpkuvehi mhə ninhum min. Mətə nəri asori kitaha tsaməkeikei mhahatətə ia Iesu, nənə mhokeikei Kumwesən mine nərmama me. ⁷ *Fwe kupwən, kímiaha hiamaiu amasan. Sin rərer tukuahag kímiaha minise kímiaha mə tihəpwəh nesi penien nəgkiariien sə ro nīpərhienien? ⁸ Noien nəha rīpkuku pen mhə ti Kumwesən sə raməkwein kímiaha. ⁹ *Kímiaha tihaməsiari. “Yis ouihi trəsə bred asori rəsisī.” ¹⁰ *Mətə iou iakətigite ia Iərimənu səkitaha mə nətərigien səkímiaha trīpkuvehe mhə mopə ia nətərigien səiou. Iərmama nəha rameikuə ia kímiaha, iou iakreirei mə in sin, mətə Kumwesən trərpwin noien ərəha səvənhi. ¹¹ *Piak me, hətərig ro, trini minuə iakaməvisau ihi mə nərmama rīpko mhə irəha nəkur Isrel tuhaməkeikei mhəuvən kuvehi ninhum minraha, rəfo nəkur Isrel kamhometə ihi iou? Trini minuə iakaməvisau ihi nəgkiariien nəha, ko niemaha rīpkəpi mhə irəha. Mətə niemaha raməpi irəha ti nəri nə mə iakaməvisau irapw nəmħəien səvəi Iesu ia nei kamarkuau. ¹² Nərmama me nəha səməme kamhəni mə tihaməkeikei mhəuvən kuvehi ninhum m kímiaha ti Loa, iakregi mə ko irəha hərai raka mwatuk səvənraha, rerik ragien!

¹³ *Piak me, Kumwesən rīnəkwein raka kímiaha, mineivi raka nari ia kímiaha. Mətə tihəpwəh nīniien iamīnhi irə mə, “Loa nəha rəpwəh nəkwətəmhiriien iou, ro pen iakukurən noien narimnari me i noien ərəha səvəi nīpwərak rokeikei.” Kímiaha tihəpwəh nīniien iamīnhi irə, mətə tihaməkeikei mho tukwini nari m kímiaha me, ti nəri nə mə hiokeikei kímiaha me. ¹⁴ *Nəgkiariien riti nəha ia Loa səvəi Moses rəuiui loa me pam. In i nəgkiariien i rani mə, “Tikaməkeikei mokeikei piam rəmwhen ikokeikei atukw a ik.” ¹⁵ Mətə trini minuə hiamahiahi kímiaha me rəmwhen ia kuri me, tihaməsiari kamo hiouraha pam kímiaha me.

Nənimwin Ikinan mine noien ərəha səvəi nīpwərai iərmama

¹⁶ *Mətə iakani pehe tukumiaha i mə tihaməkeikei mhəuvehi nīskaiien səvəi Nənimwin Ikinan mharə irə. Nəpin hiamo iamīnhi irə tihəpko mhə narimnari me i noien ərəha səvəi nīpwəramiaha rokeikei. ¹⁷ *Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə noien ərəha səvəi nīpwərai iərmama rokeikei narimnari me səməme Nənimwin Ikinan rəpwəh nokeikeien. Rəmwhen a mwi Nənimwin Ikinan rokeikei narimnari me i noien ərəha səvəi nīpwərai iərmama rəpwəh nokeikeien. Noien ərəha səvəi nīpwərai iərmama mine Nənimwin Ikinan irau krouəmwəki irau me. Ro pen rəknekin tukumiaha mə tiho narimnari me hiokeikei mə tiho. ¹⁸ *Mətə trini minuə Nənimwin Ikinan ramiri kímiaha, Loa nəha ko

* 5:6: 1Kor 7:19, Kal 6:15 * 5:7: Kal 1:6 * 5:9: 1Kor 5:6 * 5:10: Kal 1:7, 2Kor 11:15

* 5:11: 1Kor 1:23 * 5:13: 1Tes 2:16 * 5:14: Mat 5:43, Rom 13:9 * 5:16: Rom 8:4, Kal

5:25 * 5:17: Rom 7:15-23, 1Tes 2:11 * 5:18: Rom 6:14, 8:14

ripkəkwtəmhiri mhə mwi kımiaha. ¹⁹*Nərmama me i noien ərəha səvəi nıpwranraha ramiri irəha rıməru a ti nətoniien. Irəha nərman mine nıpran kamhəiri əpnəpən irəha me. Irəha kamho noien me nepwın həkemik mine nəfe nari nətərigien ərəha səvənraha rokeikei. ²⁰Irəha kamhəfwaki m nənımwi nari me, mamho nahak, mamhəmwəki irəha me, mamhəvisə. Rerınraha ramrhi ərəha irəha me. Niemaha raməpi irəha. Irəha kamhəfiutə ia nırəha me, mamho nərmana həmwəki irəha me mhərai narəien səvənraha. ²¹Rerınraha ramakres. Irəha kamhənımwi nənımwiien skai mamhakonə irə, mamho lafet ərəha me, mamho mwi narimnari me nepwın iamınhi. Iou takini pehe tukumiaha i nəgkariien i iakuvəni raka fwe kupwən. Nərmama səməme kamho noien iamınha irə tuhəpwəh nuvnimwəien ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə. ²²*Mətə nərmama səməme Nənımwın Ikinan ramiri irəha həkukə kwənkwanraha sə ramasan me i. Irəha hokeikei nərmama. Rerınraha ragien. Irəha kamharə ia nəməriniuen, mamho nətərigien səvənraha rəpwəmwis. Rerınraha ramasan ti nərmama. Irəha kamho noien amasan. Ia nəpın me irəha kamhəkwtəmhiri əknekin nəgkariien səvənraha mine nəfe həni mə tuho. ²³*Noien səvənraha ramasan məpou. Irəha kamhəkoui atukw a irəha mə tuhəpko mhə noien ərəha. Loa riti riwən raməsisəg kımiaha mə tihəpwəh noien iamınha irə. ²⁴*Nərmama me səvəi Iesu Kristo rəmwhen mə hənərui tərini pen raka noien ərəha səvəi nıpwranraha mine narimnari me nəha noien ərəha nəha rokeikei pik ia nei kamarkuau. ²⁵*Nənımwın Ikinan rauvei pehe nımıruien vi m kitaha. Ro iamınhi irə pwəh səkurirə Nənımwın nəha. ²⁶*Rərəha mə səməfiutə ia kitaha me, uə samo niemaha m kitaha me, uə reritaha ramakres narimnari me səkitaha me.

6

Kımiaha tıhasitu ia kımiaha me

¹*Piak me, trini minuə kımiaha riti rımwei ia nərəhaien, kımiaha səməme hiəuvəskai ia Nənımwın Ikinan tıhaməkeikei mhəiri məru in, pwəh rırərig mwi ti suatuk amasan. Mətə tıhaməsiari kamo kımiaha mwi tihəregi noien ərəha ruvi nətərigien səkımiaha mo kımiaha hiəmwei. ²*Tıhasitu ia kımiaha me mhəvrani nari pəmpəm me səkımiaha me. Noien nəha tiho nənə mhesi pen nəkwai Kristo. ³Rərəha mə iərmama auər a riti rerin tramrhi atukw a in, mamini iamınhi irə mə, “Eh, iou iərmama riti.” Iərmama sə ramo noien nəha rameikuə atukw a irə. ⁴*Iərmama riti traməkeikei mətə sas əpa ia wok səvənhi mə rəmwhen. Mə wok səvənhi ramasan, rukurən nəfiutə atukwien in ti səvənhi əpa wok. Mətə rərəha raməfiutə atukw a in ti wok səvəi iərməpə. ⁵*Iakini iamınhi ti nəri nə mə nərmama kuatia kuatia tuhaməkeikei mhətui amasan ti səvənraha wok. ⁶*Iərmama sə kamahatən in ia nəgkariien səvəi Kumwesən, nəpın ruvehi nari amasan riti, ramasan mə ruvehi pen nıpərın m iahatən səvənhi.

Nəfe nuni nari iərmama trəpwei tresi əpa mwi nukwan

⁷Kımiaha tihəpwəh neikuə atukwien ia kımiaha. Hiəkurən mə ko hiaris ia Kumwesən? Rekəm! Nəfe nuni nari iərmama trəpwei tresi əpa

* 5:19: 1Kor 6:9-10 * 5:22: Efes 5:9 * 5:23: 1Tim 1:9 * 5:24: Rom 6:6, Kol 3:5, 1Tes 2:11 * 5:25: Rom 8:4 * 5:26: Fil 2:3 * 6:1: Mat 18:15, Jem 5:19 * 6:2: Rom 15:1 * 6:4: 1Kor 11:28 * 6:5: Rom 14:12 * 6:6: 1Kor 9:11,14

mwi nukwan. ⁸ Trini minua iarmama rapwei noien araha sa nipwran rokeikei, noien naha savanhi truvei pen nukwan min, in na iarmama naha tremha. Matə trini minua iarmama rapwei noien amasan sa Nənimwin Ikinan rokeikei, Nənimwin Ikinan truvei pen nukwan min, in na nimiruien rerin. ⁹ *Kitaha tsaməkeikei mho noien amasan, mhəpwəh nəpouien irə, ti nəri nə mə tsesi nukwai noien naha samo ia nəpin atukwatukw savanhi. ¹⁰ Ro iamini irə, rino nəpin savanhi pwəh so noien amasan, mhasitu ia nərmama me pam. Irənhə irə, tsaməkeikei mho iamini irə ia nərmama me naha irəha piəvtaha me mine kitirimətaha me ti nəri nə mə irəha mwi kamhahatətə ia Iesu.

Nəgkariien sampam

¹¹ Hətoni ro nukwai nəkukuə me i həpwinari. Iakrai atukw ia rəgik ia nəkukuə səkimiaha. ¹² *Nərmama me naha səməme kamhərhiərhi kimiaha mə tihəvən kuvehi ninhum m kimiaha ti Loa savai Moses, irəha kamho noien naha mə nəkur Isrel tuhəgnəgini irəha. Irəha həpwəh nokeikeien mə nəkur Isrel tuhometə irəha, ro pen həpwəh nəvisauien nemhəien savai Kristo ia nei kamarkuau. ¹³ Nərmama me naha səməme kuvəuvehi raka ninhum minraha ti Loa savai Moses, irəha mwi həpwəh nesi penien Loa naha. Matə hokeikei mə tuhəuvehi ninhum m kimiaha, nənə kurirə irə tuhəfiətə ia nirəha ia nəmri nəkur Isrel ti noien naha kino ia nipwramiaha. ¹⁴ *Mətə iou takəpwəh nəfiətəien ia nirak. Takəfiətə a ia nei kamarkuau savai Iesu Kristo, Iərimənu səkitaha. Ia nei kamarkuau naha iakuvamhə raka minəpwəh raka noien me savai tiprənə i. ¹⁵ *Ro nəri auər a mə iərman kuvehi ninhum min uə kipkuvehi mhə ninhum min, mətə nəri pərhien in i mə Kumwesən ro nimiruien savai iarmama ruvehe mo sə vi irə. ¹⁶ Nərmama me pam səməme kamhəkurirə nəgkariien naha pwəh nəməriniuen mine napiien trouarə ti nirəha, pwəh trouarə mwi ti Isrel savai Kumwesən.

¹⁷ *Iakəpwəh nokeikeien mə iarmama tro iou iakəmwur mwi. Iakuvəuvehi raka təmwki nousien ia nipwrak ti nəri nə mə iou iarmama riti savai Iesu.

¹⁸ Piak me, pwəh namasanien savai Iesu Kristo Iərimənu səkitaha tramarə tukumiaha. Ouəh, pwəh ro iamini.

* 6:9: 1Tes 3:13 * 6:12: Kal 5:11, Fil 3:18 * 6:14: 1Kor 1:31, 2:2 * 6:15: Kal 5:6, 2Kor 5:17 * 6:17: 2Kor 4:10

Efesas

Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Ia nuk 60 Pol ramarə ia kalapus fwe taon nəha Rom nuk kəru, nənə mīrai nəkukuə i revən ti nakalasia me rukurau ia taon nəha Efesas. Efesas in taon asori riti. Nægkiariien asori səvəi Pol ia nəkukuə i in i mə nəkur Isrel mine nərmmama ripko mhə irəha nəkur Isrel tuhəuvehe mhəmwhen nīpwrai iərmmama kuatia ia Kristo. Noien nəha ramesi pen nətərigien sə Kumwesən rīnamərkwafə irə fwe kupwən. Pol rini mə səuvehe mho kuatia ia Iesu Kristo, ro pen tsaməkeikei mhokeikei kitaha me. Pol ramahatən kitaha mə tsaməkeikei mharə ia nokeikei-ien rəmwhen ia iərman rokeikei səvənhi pran, mine tata mine mama krouokeikei səvənrau iəkunouihī, mine slef trokeikei səvənhi iəmə asori. Pol raməgkiari mwi ia nakalasia me. Ripko mhə nousəsīmwinien əpa səvənraha fwe Efesas, mətə nərmmama səməme hahatətə ia Iesu Kristo rukurau ia tīprənə i. Pol rini mə Iesu rokeikei kitaha rəmwhen kitaha sokeikei nīpwrataha mine rəmwhen ia iərman rokeikei pran səvənhi. Ia nəkukuə i rusipekin ia nakalasia me mīni mə irəha həmwhen ia nīpwrai Kristo, mhəmwhen ia nimwə riti sə Kumwesən rəuvrhəkin, mhəmwhen mwi ia pran səvəi Kristo.

Nægkiariien sə rakupwən

1 * Iou Pol. Iou aposol riti səvəi Iesu Kristo ti nəri nə mə Kumwesən rino rəmwhen ia sə in rokeikei muvehi utə iou mə tako.

Nəkukuə i rauvehe tukumiaha nərmmama me səvənhi ia taon nəha Efesas kimiaha hiamahatətə pərhiēn ia Iesu Kristo.

2 * Nəfwakiiēn səiou mə Kumwesən tata səkītaha mine Iesu Kristo Iərimənu səkītaha, trouəriari pehe namasanien mine nəmərīnuēn m kimiaha.

Kumwesən rəkwein amasan ia kitaha səməme səməuvehe mho kuatia kitaha Kristo

3 * Pwəh səgnəgīni Kumwesən i in Kumwesən mine Tata səvəi Iərimənu səkītaha Iesu Kristo. In rīnəkwein amasan ia kitaha nərmmama səməme səməuvehe mho kuatia kitaha Kristo, məriari pehe ia nənīmwitaha mine narimnari amasan me pam səməme kamhəuku pen ia nītətə ia neiai. 4 * In ruvərfi raka kitaha fwe tui nəpīn tīprənə ramiwən ihi, mə tsəuvehe mho kuatia kitaha Kristo, nənə mhəuvehe mho nəkur ikinan me səvənhi, tsatukwatukw pam ia nənimen. Ti nəri nə mə in rokeikei kitaha, 5 * in rīnəmri əpə raka kitaha fwe tui anan, mə kitaha tsəuvehe mho nīpwnətīn me ia Iesu Kristo. Noien nəha ramesi pen nətərigien amasan səvənhi mine nəfe in rokeikei mə tro. 6 * Kumwesən rə iamīnhi irə mə tsaməgnəgīni in ti namasanien səvənhi sə ramasan məpi raka. In rəriari pehe auər a namasanien nəha m kitaha saməuvehi raku pen ti Tīni keikei. 7 * Ti nəri nə mə kitaha səməuvehe mho kuatia kitaha min, nīten rīfi nari ia kitaha, mo Kumwesən trəpwəh nərpwīnien noien ərəha me səkītaha. Noien nəha ramesi pen namasanien səvənhi sə rasori pīk anan. 8 In rətəgi irəpw namasanien nəha m kitaha rəpi raka, mo kitaha

* 1:1: Rom 1:1,7, 1Kor 1:1, Kol 1:1, Wok Me 18:19-21, Wok Me 19:1 * 1:2: 2Kor 1:2, Kol 1:2

* 1:3: Efes 2:6 * 1:4: Jon 15:16, 17:24, 2Tes 2:13, Efes 5:27, Kol 1:22 * 1:5: Jon 1:12 * 1:6:

Mat 3:17, Kol 1:13 * 1:7: Efes 2:7, Kol 1:14,20

səukurən mhətə sas ia narimnari me pam. ^{9*}In ro pui pehe m kitaha nəfe in rinamərkwafə i fwe kupwən mokeikei mə tro. Nəri nəha ramesi pen nətərigien amasan səvənhi sə in tro kīni nəghi Kristo irə. ^{10*}Kumwesən tro nəri nəha ia nəpīn atukwatukw səvənhi, mousəsīmwin narimnari me pam ia neiai mine ia tīprənə həuvehe Kristo trasori ia nīrəha.

^{11*}Kumwesən rīmərfi kīmaha mwi mə kīmaha təhəuvehe nərmama səvənhi, mho kuatia kīmaha Kristo. In ro iamīnha irə mesi pen nətərigien səvənhi sə in ruvəukurən raka fwe tui anan. In Kumwesən sə ramo narimnari me pam mamesi pen nətərigien səvənhi mine nəfe rokeikei mə tro. ¹²Nənə in rokeikei mə kīmaha səməme iahəməukupwən mhəmri pen əknekin nətərigien səkīmaha ia Kristo tahaməkeikei mhəgnəgini in ti nasoriien səvənhi. ^{13*}Nənə kīmīaha mwi hiəməuvehe mho kuatia kīmīaha min nəpīn hiəregi nəgkiariien pərhiēn, nəgkiariien amasan sə Kumwesən rauvehimīru kīmīaha irə. Tī nəri nə mə kīmīaha hiēni nīpərhiēnien ia Kristo, Kumwesən rəmri pen mak səvənhi ia kīmīaha rahatən pen mə kīmīaha nərmama me səvənhi. Mak nə in nə Nənīmwin Ikinan sə Kumwesən rīməni mə truvei pehe. ^{14*}Tī nəri nə mə Nənīmwin Ikinan ramarə ia kitaha, nənə, kitaha səukurən amasan mə Kumwesən truvei pehe pam narimnari amasan me nəha in rinəmri karen mə səkitaha. Kitaha tsəuvehi narimnari amasan me nəha nəpīn Kumwesən trifi anan nari ia kitaha. Pwəh səgnəgini in ti nasoriien səvənhi!

Nəfwakiiēn mine nīni viviiēn

^{15-16*}Ro pen, ia nəpīn me pam iakani vivi Kumwesən tukumīaha, məpwəh nəpwəhien, tī nəri nə mə iakuvəregi raka kamīni nahatətəien səkīmīaha ia Iərimənu səkitaha Iesu, mine nokeikeiēn səkīmīaha sə ramevən ti nərmama me pam səvənhi. Ia nəpīn me pam iakani kīmīaha ia nəfwakiiēn me səiου, ^{17*}maməres Kumwesən səvəi Iərimənu səkitaha Iesu Kristo, Tata sə ramasan pik, mə in truvei pehe Nənīmwin səvənhi m kīmīaha. Nənīmwin nəha tro kīmīaha hiəukurən nari, mo pui Kumwesən m kīmīaha mə tihəukurən amasan in. ^{18*}Iakaməres mə fwe imwə ia rerimīaha nəmrimīaha trukuraan mə tihətə sas nəri nəha Kumwesən rinəkweīn kīmīaha tukwe mīni mə tihəmri pen əknekin nətərigien səkīmīaha irə. Tihətə sas mwi ia narimnari amasan me rīpik səməme in truvei pen m nərmama me səvənhi, ^{19*}mine niskaiēn səvənhi sə rasori anan ia kitaha nərmama saməni nīpərhiēnien ia Kristo. Niskaiēn nəha rəmwhēn ia niskaiēn asori səvənhi ^{20*}sə in rino Kristo irə rətui mwi ia nemhəien səvənhi, marə mo mwi in rəkure ia nīkaren mwatuk ia nītətə ia neiai. ²¹Kwopun Kristo raməkure ikin in fwe irənhə anan məpi raka pam nənīmwin me səməme kamhəuvehi nasoriēn mine nərīmənuiēn, məpi raka pam nəmə skai me mine nərīmənu me. Rəmwhēn a mwi nəhag sə Kumwesən rīməuvei pen min in irənhə anan məpi raka nahag me pam səməme kamīni. Rīpko mhə nəhag me əpa i səməme kamīni ia nəpīn i ipwet mine mətə nəhag me nəha mwi səməme tukini ia nəpīn sə trīpkuvehe. ^{22*}Kumwesən rinəmri narimnari me pam kamharə inhəripw ia tīpage nisui Kristo nənə mo in ruvehe masori ia narimnari me pam. Ro iamīnhi irə mə trasitu ia nakalasia me səvənhi. ^{23*}Nakalasia

* **1:9:** Rom 16:25 * **1:10:** Kal 4:4, Kol 1:16,20 * **1:11:** Rom 8:28-29 * **1:13:** Kol 1:4-6, Efes 4:30 * **1:14:** 2Kor 1:22 * **1:15-16:** Kol 1:3-4, 1Tes 1:2 * **1:17:** Kol 1:9 * **1:18:** Efes 4:4, Kol 1:12 * **1:19:** Kol 1:11 * **1:20:** 2Kor 13:4, Kol 2:12, Hip 1:3, Kol 1:16, 2:10 * **1:22:** Sam 8:6, Mat 28:18 * **1:23:** Efes 4:10,15, Rom 12:5, Kol 1:18

me naha iraha na nipwrai Kristo, Kristo rukuar ia niraha, nana ia noien a mwi naha in rukuar ia narimnari me pam.

2

Kumwesən riməuvehimīru kitaha ia namasanien səvənhi

¹*Fwe kupwən kimiaha hiamwhen mə həuvamhə raka ti nəri nə mə hiamərui nəkwai Kumwesən, nana mamho noien əraha me. ²*Fwe kupwən hiamavən mamho noien əraha me naha, mamhesi pen suatuk səvəi tīprənə i, mamhəkurirə iəremhə asori sə ramərimənu ia nənimwīn əraha me ia nimagouagou. In naha nənimwīn sə ramowok naha təkwtəkwuni ia reri nərmama səməme kamhərui nəkwai Kumwesən. ³*Fwe kupwən kitaha pam səmwhen a ia niraha. Noien əraha me reritaha rokeikei pik kamhəiri kitaha samo nəfe nəghin nipwrataha mine nətərigien səkitaha krouokeikei. Ro pen ia noien səkitaha kitaha səmwhen a ia nərmama me pam səməme hamo niemaha raməpi pik Kumwesən. ⁴Mətə Kumwesən napīien səvənhi rasori. Nokeikeiien rokeikei kitaha irə rasori pik anan, ⁵mo in ruvei pehe nimīruien m kitaha nəpīn səmwhen ia nərmama həuvamhə raka ia noien əraha me, sətui mwī ia nemhəien kitaha Kristo. (Kumwesən rinasitu ia kimiaha ia namasanien səvənhi nana muvehimīru kimiaha.) ⁶*Nana ia noien naha sə Kumwesən ro kitaha səməuvehe mho kuatia kitaha Iesu Kristo, in ruvehi utə kitaha min, səkure kitaha min ia nitətə ia neiai. ⁷*In rokeikei mə ia nəpīn me səməme kamhəuvehe in trukurən noien nərmama hətoni namasanien i səvənhi rasori pik anan irau nokeikeiien krauvehe tuku-taha ia Iesu Kristo. ⁸*Kumwesən rinasitu ia kimiaha ia namasanien səvənhi, nana muvehimīru kimiaha, ti nəri nə mə hiaməni nipərhiēnien ia Kristo. Narimnari me naha rīpko mhə kimiaha atukw hənə, mətə rəmwhen ia nari riti sə Kumwesən riməuvei pehe auər a m kimiaha. ⁹*Ro pen ko iərmama riti rīpkəfiəutə atukw mhə in tukwe, ti nəri nə mə rīpko mhə kimiaha hənə narimnari me naha. ¹⁰*Ro iamīnhi irə ti nəri nə mə kitaha nərmama Kumwesən rino wok ia nimīruien səkitaha, mo kitaha səuvehe mho kuatia kitaha Iesu Kristo mə kitaha tsamo noien amasan me. Kumwesən rīnəpnəpənə raka ia noien amasan me naha fwe kupwən mə kitaha tsamarə mamho.

Nəkur Isrel mine nərmama rīpko mhə iraha nəkur Isrel

¹¹*Ro iamīnhi irə kimiaha nərmama rīpko mhə kimiaha nəkur Isrel ia nipwramiaha rerimiaha tramrhi narəien kupwən səkimiaha. Nəkur Isrel kamīni iraha mə nərmama kauvehi ninhum mīnraha iraha kamhəni əraha kimiaha ti nəri nə mə kīpkuvehi mhə ninhum m kimiaha. Nuvehiēn ninhum naha iakani kamo ia nipwrai iərmama, nərmama kamho ia rəginraha. ¹²*Kimiaha rerimiaha tramrhi mə fwe kupwən kimiaha hiamarə Kristo riwən tukumiaha, kimiaha nəkur iruə me, rīpko mhə kimiaha nəkur Isrel, kimiaha nəkur pwīspwīs me, ko hīəpkuvehi mhə narimnari me səməme Kumwesən rino promes fwe kupwən mə ruvei pen m nərmama me səvənhi. Fwe kupwən narəien səkimiaha ia təkure tīprənə i nari amasan riti riwən irə sə tihameitenhi mə truvehe, nana hiəreirei anan Kumwesən. ¹³*Fwe kupwən kimiaha hiaməuvən isipwīn

* 2:1: Kol 1:21, 2:13 * 2:2: Kol 3:7, Taet 3:3, Jon 12:31, Efes 5:6, 6:12 * 2:3: Kol 3:6 * 2:6: Kol 2:12 * 2:7: Efes 1:7 * 2:8: Jon 4:10, Hip 6:4 * 2:9: 1Kor 1:29-31, 2Tim 1:9 * 2:10: Taet 2:14 * 2:11: Efes 5:8 * 2:12: Kol 1:21, Rom 9:4, 1Tes 4:13 * 2:13: Kol 1:20

ti Kumwesən, mətə təkwtəkwni hiəməuwehe mho kuation kimiaha Iesu Kristo, nənə mhəuwehe ipaka ti Kumwesən ia nite Kristo.

14 *Ro iamīnhi irə ti nəri nə mə Kristo in nə nəmārinuien səkītaha in rino kitaha nəkur Isrel mine sāməme rīpko mhə kitaha nəkur Isrel səuwehe mho kuation. Nəpai kīno ia kəruətērei sə fwe kupwən ro kitaha sāməmwəki kitaha me, rərpifi kitaha səpkuvehe mhə mho kuation, Kristo rinousi ətestesi nəpai nəha rīmwei ia nemhəien səvənhi. 15 *In ruvehi raka Loa səvəi nəkur Isrel irəha natuakəmien me irə, mə in rukurən nuvi sīmwinien ia nīpwran nəkur Isrel mine nərmama rīpko mhə irəha nəkur Isrel krouvehe iərmama vi riti ia nirau. Ia noien nəha in rəmri nəmārinuien. 16 *Ia nei kamarkuauī in rousəsīmwin kitaha pəri ia nīpwran kuation, mīpeki kitaha səuwehe ti Kumwesən, mousi əpune noien i sāməmwəki kitaha me. 17 *In rīməuwehe məvisau nəgkiariien amasan səvəi nəmārinuien revən ti nərmama isipwin ti Kumwesən, nənə məvisau mwi nəgkiariien nəha revən ti nərmama ipaka tukwe. 18 *Nənə ti nəri nə mə kitaha səməuwehe mho kuation kitaha min, kitaha nəkur Isrel mine sāməme rīpko mhə kitaha nəkur Isrel kitaha pam səukurənuv nūvniwəien ia Nənīmwin kuation mhəuvən ti Tata Kumwesən.

19 *Ro iamīnhi irə rīpko mhə kimiaha nəkur iruə me rəmwhen sə fwe kupwən, rīpko mhə kimiaha nərmama pwispwis me, mətə kimiaha hiəuvəuwehe mhəno kuation kimiaha nərmama ikinan me səvəi Kumwesən, kimiaha nərmama ia nəkwai nimwə səvənhi. 20 *Kuvrhəkin nimwə nəha ia təkure nəri sə aposol me mine profet me hənəmri irapw. Iesu Kristo in rəmwhen ia kəruətērei nəha kukupwən kukurei pen ia kona kostat kuvrhəkin nimwə irə. 21 *In raməkwtəmhiri pam nimwə nəha, mamō nimwə nəha rautə muvehe mō nimwə ikinan irə səvəi Iərimənu. 22 *Ti nəri nə mə kimiaha hiəməuwehe mho kuation kimiaha min, in rauvehi mwi kimiaha, mauvrhəkin pen kimiaha ia nimwə nəha, mə tihəuwehe mhəmwhen ia nimwə sə Kumwesən ramarə irə ia Nənīmwin.

3

Pol in iərmama sə raməvisau m nərmama rīpko mhə irəha nəkur Isrel

1 *Ro iamīnhi irə, iou Pol, iərmama səvəi Iesu Kristo sə iakamarə ia kalapus tukumiaha nərmama rīpko mhə kimiaha nəkur Isrel, iakaməfwaki tukumiaha.

2 *Rosi kimiaha hiəuvəregi raka mə Kumwesən rino ramasan miou, muvei pehe wok i miou mə takasitu ia kimiaha. 3 *Rəmwhen ia nəgkiariien sə iakuvrai raka, məgkiari ouihi a irə, iakani mə Kumwesən rino pui pehe nari riti miou nari sə fwe kupwən raməkwafə. 4 Nəpīn hiəvsini nəgkiariien nəha, nənə tihəukurən nīpwrai nəgkiariien səiou ia nəgkiariien i raməgkiari ia Kristo, nəgkiariien sə raməkwafə 5 kīpkini irapw mhə ti nīpwnəti nərmama me fwe kupwən, mətə təkwtəkwni Kumwesən rino pui nəgkiariien nəha m aposol ikinan me mine profet me səvənhi. In rino pui pen minraha ia Nənīmwin səvənhi. 6 *Nəgkiariien nəha ro iamīnhi irə. Nərmama rīpko mhə irəha nəkur Isrel həuvəuwehe

* 2:14: Aes 9:6, 1Kor 12:13, Kol 2:14

* 2:15: 2Kor 5:17, Kol 1:20,22

* 2:16: Sek 9:10

* 2:17: Aes 57:19

* 2:18: Efes 3:12

* 2:19: Efes 3:6, Hip 12:22-23

* 2:20: Mat 16:18,

1Kor 3:11 * 2:21: Efes 4:15-16, Kol 2:19, 1Kor 3:16

* 2:22: 1Tes 2:5

* 3:1: Efes 4:1, Fil

1:7,13, Flm 1,9

* 3:2: Kol 1:25

* 3:3: Efes 1:9-10, Kol 1:26

* 3:6: Efes 2:13,16-19

mhəno kuatia irəha nəkur Isrel nənə tuhəuvehi pəri nautə amasan me səməme Kumwesən rinəmri karen mə səvəi nərmama me səvənhi. Irəha tuhəuvehi pəri nəfe Kumwesən rino promes irə ia nəgkiariien amasan səvənhi truku pen ia Iesu Kristo.

7* Iou iasitu riti sə iakaməvisau irapw nəgkiariien amasan nəha. Noien nəha ramesi pen namasanien i Kumwesən ruvei pehe auər a miou ia niskaiien səvənhi. 8* Nəri auər a mə iou inhəripw anan ia nərmama me pam səvəi Kumwesən, mətə in ruvei pehe namasanien nəha miou mə takəvisau m nərmama rəpko mhə irəha nəkur Isrel nautə me səvəi Kristo ko səpkətə pam mhə. 9* Takaməkeikei mamə nərmama me pam hətə mhəukurən mə Kumwesən rəfo mo nətərigien səvənhi sə fwe kupwən ramərkwafə rier pehe. Ia nuk nuk me fwe kupwən Kumwesən sə rino narimnari me pam rinərkwafə nətərigien nəha. 10* Kumwesən ro iamīnhi irə ti nəri nə mə təkwtəkwuni rokeikei mə tro nənimwīn me səməme kamhəuvehi nasoriien mīne nəri mənuien ia nimagouagou hətəni nukurənien səvənhi. Nukurənien nəha səvənhi suatuk me səvənhi səpəmsəpə. Nənə irəha tuhətəni nukurənien səvənhi nəpīn irəha tuhətəni nakalasia me səvənhi. 11 In i ramesi pen nətərigien səvənhi sə rinarə raka fwe tui nəpīn tīprənə ramiwən ihi, nənə rīməuvehe mo nīpərhiēnien irə ia Iesu Kristo Iəri mənū səkitaha. 12* Ti nəri nə mə kitaha samahatətə irə, kitaha səməuvehe mhə kuatia kitaha mīn, nənə ro iamīnhi irə kitaha səukurən nuveheien mhərer ia nəmri Kumwesən mhəpwəh nehekriēn. 13* Ro pen iakaməres kīmīaha mə tihəpwəh noien nətərigien səkīmīaha rīmwei ia nəmisəien sə iakamarə irə ia kwopun i. Iakamregi nəmisəien tukumīaha, nənə nəmisəien sə iakamarə irə truvehi utə kīmīaha.

Pol raməfwaki ti nərmama me səvəi Iesu fwe Efesas

14 Mətə ia narimnari me nəha səməme iakuvəni raka, iakinimwi nukurhuk mi ia nəmri Tata Kumwesən, 15 sə in əpa in nukune nahag me səvəi nərmama me pam ia neiai mīne təkure tīprənə. 16* In rauvehi nasoriien sə rasori pīk. Iakaməres in mə truvei pehe niskaiien m kīmīaha tihəuvehi ruku pen ti Nənimwīn səvənhi, nənə tro rerīmīaha riskai tihərer əknēkin. 17* Iakaməres in mə Kristo tramarə ia rerīmīaha ti nəri nəmə kīmīaha hiamahatətə irə. Iakaməres in mə tro nīmīruien səkīmīaha rərer pen ia noien i səvəi Kristo sə ramokeikei nərmama, rəmwhen mə nuai nei raməkwtəmhirī tīprənə, rəmwhen mə nimwə rəpwit pen əknēkin ia tīprənə sə ramərer ikin. 18* Ro iamīnhi irə kīmīaha nərmama me pam səvəi Kumwesən tihəukurən amasan nokeikeiēn səvəi Kristo, rəmwhenimw pīk, məpwəmwis pīk, masori pīk, mutə pīk. 19* Nokeikeiēn nəha səvəi Kristo iərmama ko rīpkukurən pam mhə ti nəri nəmə rəpi raka nukurənien səvəi iərmama. Mətə iakaməfwaki mə tihəukurən amasan nokeikeiēn nəha mə Kumwesən rukuər ia rerīmīaha ia noien amasan me pam səvənhi.

20* Təkwtəkwuni pwəh səuvehi utə nəghi Kumwesən! Ia niskaiien səvənhi sə ramo wok ia reritaha, in rukurən noien narimnari rəpi raka anan narimnari me pam səməme reritaha ramrhi uə saməres in tukwe. 21 Pwəh nəgnəginiiēn revən tukwe in ia nuk nuk me mīpko mhə sampam

* 3:7: Kol 1:23,25 * 3:8: 1Kor 15:9-10, Kal 1:16, Efes 1:7 * 3:9: Rom 16:25 * 3:10: Rom 11:33, 1Pit 1:12 * 3:12: Jon 14:6, Rom 5:2, Hip 4:16 * 3:13: Kol 1:24 * 3:16: Kol 1:11 * 3:17: Jon 14:23, Kol 1:23, 2:7 * 3:18: Kol 2:2 * 3:19: Kol 2:10 * 3:20: Kol 1:29

tí namasanien sávənhi kamətə ia nakalasia me mine Iesu Kristo. Ouəh, pwəh ro iamınhi.

4

Nərmama me sávai Iesu Kristo həuvəuvehe mhəno kuatia

¹ *Ro pen iou iərmama sə iakamarə ia kalapus tí Iərimənu səkitaha, iakamase kımiaha mə tihaməkeikei mharə ia narəien sə ratukwatukw rəmwhen sə Kumwesən rinəkwein kımiaha mə tiho. ² *Tihamarə mamhəuvehi irapw nətərigien səkımiaha ia nəpın me, mhəpwəh nəfiəutəien kımiaha. Ia nəpın me pam tiho nətərigien səkımiaha rəpwəmwis, mhokeikei kımiaha me, nənə, mhəpwəh nəseniien niemaha rəpi akwauakw kımiaha. ³ *Nənimwın Ikinan rino kımiaha hiəuvehe mho kuatia, ro pen tihəmwur mharə ia nəmərinuien nəha sə rukurən noien kımiaha hiəuvehe mho kuatia ia nəpın me. ⁴ *Iakani iamınhi irə tí nəri nə mə nıpwrai Kristo kuatia a, Nənimwın kuatia a, rəmwhen a mwi nəri kuatia a raməsan hiameitenhi mə truvehe sə Kumwesən rinəkwein kımiaha tukwe. ⁵ *Nənə Iərimənu kuatia a, nahatətəien kuatia a, paptəes kuatia a, ⁶ *Kumwesən səkitaha pam kuatia a, in Tata səkitaha pam. In ramərimənu ia kitaha pam, mamə wok ia nımiriuen səkitaha pam, nənə mamarə ia reritaha pam. ⁷ *Mətə kitaha kuatia kuatia saməuvehi nıskaiien me səpəmsəpə ramesi pen namasanien sə Kristo rinəriari irə m kitaha. ⁸ *Rəmwhen ia Nəkukuə Ikinan rani mə, “Nəpın in rutə mevən fwe irənhə anan,

nənə miri nərmama səməme ruvehi irapw nıskaiien sávənraha ia naruagənien, miri irəha mevən kamho kalapus fwe imwəni, nənə məriari pen narimnari amasan me m nərmama.”

⁹ *Mətə nəgkiariien i sə rani mə, “In rutə,” nıpwran rani mə in rıneiwaiu pehe ia tıprənə i inhəripw anan. ¹⁰ Iərmama i sə rıneiwaiu pehe, in iərmama kuatia sə rıməutə mwi fwe irənhə anan məpi raka neiai mə in trukueə ia narimnari me pam. ¹¹ *Nənə in rıməuvei pen nıskaiien me səpəmsəpə m nərmama mə nepwın tuhəuvehe mho aposol ia nırəha, nepwın tuhəuvehe mho profet ia nırəha, nepwın tuhəuvehe mho irəha nərmama sávai nini irapwien nəgkiariien amasan, nepwın tuhəuvehe mho pasta ia nırəha mine nahatən me. ¹² *Kuvei pen nıskaiien me nəha mınraha mə irəha tuhasitu mhəpnəpenə ia nərmama me sávai Kumwesən həukurən noien wok sávənhi. Wok nəha in nəha wok sávai nuvrhəkinien nıpwrai Kristo. ¹³ *Irəha tuho wok irə meste kitaha pam səuvehe mho kuatia ia nahatətəien səkitaha mine nukurənien səkitaha ramə nukurənien tí Tini Kumwesən, nənə kitaha səmwhen ia iərmama sə ruvəpwinari mhəmwhen a mwi ia Kristo.

¹⁴ *Nənə ro iamınhi irə kitaha tsəpkəmwhen mhə mwi ia nəkwərhwərhə, nahatənien eikuə me sávai nərmama səməme kamho ikouikou tí niriien nərmama ia mour ko həpko mhə kitaha səmwhen ia kinu riti sə təsi rauvsiniuvsini nənə nımətəgi raməpwi irapw mamevən. ¹⁵ Mətə kitaha tsaməkeikei mamhəni irapw nəgkiariien

* 4:1: Efes 3:1, Kol 1:10 * 4:2: Kol 3:12-13 * 4:3: Kol 3:14-15 * 4:4: Rom 12:5, Efes 2:16,18 * 4:5: Jon 10:16 * 4:6: 1Kor 12:6 * 4:7: Rom 12:3,6 * 4:8: Kol 2:15 * 4:9: Jon 3:13 * 4:11: 1Kor 12:28 * 4:12: 2Tim 3:17 * 4:13: Kol 1:28 * 4:14: 1Kor 14:20

pərhiēn, mamhəni irapw ia nokeikeien, nənə mhəuvehe mhəpwinari ia narimnari me pam mhəmwhen ia Kristo. Kristo ia kənpəwə, ¹⁶ nənə kitaha səmwhen ia nīpwrən. In ramo kitaha səuvehe mho kuation mhəmwhen ia nīpwrəi iərmama kuvi tərini nīpərpəri me ia kwopun nīkəkrin me kamhəripin ikin, nənə nəpin nīpərpəri nīpwrən nəha kamho wok me səvənraha kuation kuation, nīpwrən pam ruvehe mīpwinari, nənə mamō in atukw ruvehe mamskai mwi ia nokeikeien.

Kitaha tsaməkeikei mharə mhəmwhen ia nīpwnəti nukuraanien me

¹⁷ *Ro pen ia nəghi lərimənu səkitaha iakani pehe skai tukumiaha mə kimiaha tihəpwəh mwi narəien rəmwhen ia nərmama səməme hərəirei Kumwesən. Irəha kamharə mamhesi pen nətərigien səvənraha sə ro nəri auər a irə. ¹⁸ *Nətərigien səvənraha raməmak ia nəpitəvien. Irəha isipwīn ti nīmīruien səvəi Kumwesən ti nəri nə mə kənpəwənraha riskai, hərəirei nari. ¹⁹ *Irəha hənəpwəh naurisien, mhəsəni pen atukw a irəha ia noien ərəha mamho noien əmkemik me səpəmsəpə, ko kīpkuvi raka mhə irəha irə ti nəri nə mə hokeikei pīk.

²⁰ Mətə nəpin kīnahatən kimiaha ia Kristo, nahatənien nəha ropə anan ia sə nəha! ²¹ Kimiaha hiəuvəregi raka nəgkiariien səvənhi. Ti nəri nə mə kimiaha nərmama me səvənhi, nərmama hənahatən raka kimiaha ia nəgkiariien pərhiēn sə ruku pen ti Iesu, ²² *mhahatən kimiaha mə tihaməkeikei mharaka ia noien akuas me səkimiaha səməme hiənamo ia narəien səkimiaha fwe kupwən. Noien me nəha hiamokeikei pīk kamheikuə ia kimiaha mamhouraha kimiaha. ²³ *Nīmīruien mine nətərigien səkimiaha tuhaməkeikei mhəuvehe mhərməvi mwi. ²⁴ *Nənə kimiaha tihaməkeikei mharkahu ia nīmīruien vi. Nīmīruien vi nəha in nəha iərmama vi sə Kumwesən rino mə trəmwhen irə. In rino iərmama nəha mə tratukwatukw pərhiēn, məmher.

²⁵ *Kimiaha pam tihaməkeikei mhəpwəh noien səvəi neikuəien, nənə mamhəni a nīpərhiēnien m kimiaha me, ti nəri nə mə kitaha pam kuation ia nīpwrəi Kristo. ²⁶ *Trīni minuə niemaha raməpi kimiaha, rərəha mə hio noien ərəha riti. Tihəpwəh nuvehien niemaha meste meri rīvə, ²⁷ kamo hiəuvei pen kwənmahan m Setan. ²⁸ *Iərmama sə ramakres traməkeikei məpwəh noien nəha. In traməkeikei mamsese, mamowok sə ramasan ia rəgin mə in rukurən nasituien ia nərmama nautə səvənraha riwən.

²⁹ *Tihəpwəh nīniiēn nəgkiariien ərəha ia tərhumiaha, mətə tihəni a nəgkiariien amasan sə rukurən nasituien ia nərmama səməme həpou həuvehe mhəskai mwi. Nəgkiariien nəha rukurən nasituien ia nərmama səməme kamhəregi. ³⁰ *Tihəpwəh noien Nənīmwin Ikinan rīregi rərəha tukumiaha, ti nəri nə mə Nənīmwin nəha rəmwhen ia mak riti sə Kumwesən rinəmri raka ia kimiaha ramahatən pen mə ia nəpin sampam in treivinari ia kimiaha. ³¹ *Kimiaha tihaməkeikei mhəpwəh nəgkiariien əfiə me pam, mine niemaha, mine nətəpaharien, mine nīniiēn nīkare iərmama irəha nəmwəkiiēn me pam. ³² *Kimiaha tihaməkeikei mho ramasan m kimiaha me, nənə mho rerimiaha rīməru tukumiaha me.

* 4:17: 1Pit 1:14, Rom 1:21 * 4:18: Efas 2:12 * 4:19: Kol 3:5 * 4:22: Rom 8:13, Kol 3:9
 * 4:23: Rom 12:2 * 4:24: Jen 1:26, Kol 3:10 * 4:25: Kol 3:8-9, Sek 8:16 * 4:26: Sam 4:4, Jem 1:19-20 * 4:28: 1Tes 4:11 * 4:29: Efas 5:4, Kol 3:8, 4:6 * 4:30: Aes 63:10, 1Tes 5:19, Efas 1:13-14 * 4:31: Kol 3:8 * 4:32: Mat 6:14, Mat 18:22-35, Kol 3:12-13

Trini minua kimiaha riti ro ræraha m kimiaha riti mwi, tihenouenou iræ ræmwhen ia Kumwesæn rinenouenou ia noien æraha me sækimiaha ti næri næ mæ hiæuvæuvehe mhæno kuatia kimiaha Kristo.

5

¹*Ro pen tihousari mæ tihæmwhen ia Kumwesæn ti næri næ mæ kimiaha nipwnætïn me in rokeikei pik kimiaha. ²*Tihamaræ mamho nokeikeien ræmwhen ia Kristo rokeikei kitaha nænæ muvehe memhæ tukutaha. Nemhæien sævænhi ræmwhen ia næri kauvani ia tækure nifatæ nipekin rapein amasan kauvei pen m Kumwesæn.

³*Ti næri næ mæ kimiaha nærmama me sævæi Kumwesæn nænæ tihæpwæh anan noien nari riti mæ tukini æraha kimiaha tukwe. Iakani noien æraha me ræmwhen ia nærman mine nipran kamhæiri æpnæpen iræha me, mine noien æraha me pam sæmæme ro a naurisien, mine noien i iærmama rerin ramakres. ⁴*Ripkamasan mhæ mæ tihæni nægkiariien sæ ro naurisien ti niniiën, uæ nægkiariien æraha, uæ næfkæmanæien æraha, uæ naiën. Nægkiariien me iamînha iræ ripkatukwatukw mhæ mæ tihæni. Mætæ tihæni tanak m Kumwesæn ti narimnari sæmæme in ramo m kimiaha. ⁵*Tihamækeikei mhæukuræn næri i mæ pran uæ iærman sæ ramo æpnæpen nari, uæ iærmama sæ ramo noien æraha sæ ro a naurisien, uæ iærmama sæ rerin ramakres, (iærmama næha ræmwhen mæ ramæfwaki pen m nænimwi nari), kwopun riti sævænhi riwæn mæ trevæn muvehi ia nitætæ sæ Kristo mine Kumwesæn krauærimænu iræ. ⁶*Tihæpwæh næseniiën mæ iærmama riti truvei pen kimiaha ia nægkiariien eikuæ me sævænhi sæmæme nipærhienien riwæn iræ. Iakani iamînhi iræ ti næri næ mæ noien æraha me næha kamho Kumwesæn niemaha ramæpi, nænæ in trærpwîn noien æraha me sævæi nærmama sæmæme kamhæruï nækwæn. ⁷Ro iamînhi iræ kimiaha tihæpwæh navæn pæriiën kimiaha nærmama me sæmæme ho iamînha iræ.

⁸*Fwe kupwæn kimiaha hiamaræ ia næpitævien, mætæ tækwætækwuni ti næri næ mæ hiæuvæuvehe ti lærimænu sækitaha, hiænaræ ia nukuraanien. Ro iamînhi kimiaha tihamækeikei mharæ mhæmwhen ia nipwnætï nukuraanien me, ⁹ti næri næ mæ nukwai nukuraanien kamætوني ia noien me pam sæmæme hamasan, mhatukwatukw, mho nipærhienien. ¹⁰*Nænæ tihousari mhætui ia noien me sæmæme lærimænu sækitaha rerin raglien tukwe. ¹¹*Tihæpwæh nukuriræien nærmama me sævæi næpitævien mhæpwæh noien noien æraha kimiaha minraha. Næri amasan riwæn ia noien me næha. Mætæ tihæuvehi noien me næha mhæuvehe ia nukuraanien. ¹²Nipærhienien ro a naurisien mæ tikini narimnari me sæmæme iræha kamho afafa, ¹³*mætæ narimnari me pam nukuraanien ramæhiærpwîn hæuvehe mho nipwran kamætوني. ¹⁴*Ro iamînhi iræ ti næri næ mæ næpïn nukuraanien ramæhiærpwîn nari riti, næri næha ruvehe mo nukuraanien iræ. Ro iamînhi iræ kani mæ,
 “Ik sæ ikamapri, ikætui ræ,
 mætui mwi ia nemhæien sæim,
 pwæh Kristo ræhiærpwîn ik.”

¹⁵Ro pen tihætui amasan ti naræien sækimiaha mæ hiamæfaræ iræ. Ræraha hiamaræ mhæmwhen nærmama hæreirei nari, mætæ tihamækeikei mharæ

* 5:1: Mat 5:48 * 5:2: Rom 14:15, Kal 2:20, Hip 10:10, Eks 29:18 * 5:3: Kol 3:5 * 5:4:

Efes 4:29 * 5:5: 1Kor 6:9-10, Kol 3:5 * 5:6: Kol 2:4,8, Rom 1:18 * 5:8: Efes 2:11,13,

Kol 1:13, 1Tes 2:9, Jon 12:36 * 5:10: Rom 12:2 * 5:11: 2Jon 10-11 * 5:13: Jon 3:20-21

* 5:14: Aes 26:19, 60:1, Rom 13:11

mhəmwhen ia nərmana səməme həkurən nari. ¹⁶ Nənə trini minə hiətoni suatuk səvəi namasanien, hiesi pen ti nəri nə mə ipwet mine samarə ia nəpin ərəha. ¹⁷ *Həpwəh nireireien nari, mətə tihəmwur mhəkurən nəri sə İərimənu səkitaha rokeikei. ¹⁸ *Tihəpwəh nakonəien nənimwiien skai rəmwhen ia waen ti nəri nə mə tro kəmkapwəmiaha rətə wau miri pen kimiaha ia noien ərəha. Mətə pwəh Nənimwin İkinan rukuər ia kimiaha. ¹⁹ *Tihəgkiari m kimiaha me ia nıpu me ia nəkukuə nəha Ol Sam, mine nıpu me səvəi nəfwakiien, mine nıpu me səməme kamhəuku pen ia Nənimwin İkinan. Nənə tihani nıpu me ia rerimiahə ti nəgnəginiien İərimənu. ²⁰ *İa nəghi İesu Kristo İərimənu səkitaha, tihaməni tanak m Tata Kumwesən ti narimnari me pam ia nəpin me.

²¹ *Kimiaha tihaməkeikei mhəsiai kimiaha me ti nəri nə mə kimiaha hiaməsiai Kristo.

Nıpran me mine nərman me səvənraha

²² *Kimiaha nıpran me, tihaməkeikei mhəsiai nərman me səkimiaha rəmwhen hiaməsiai İərimənu səkitaha. ²³ *İakani iamınhi irə ti nəri nə iərman in kənkəpwə rasori ia pran səvənhi rəmwhen ia Kristo in kənkəpwə rasori ia nakalasia me səvənhi. Nakalasia me nəha irəha həmwhen ia nıpwrai Kristo, nənə in rauvehimıru irəha. ²⁴ Rəmwhen ia nakalasia me kamhəsiai Kristo, pwəh nıpran mwi kamhəsiai nərman me səvənraha ia narimnari me pam.

²⁵ *Kimiaha nərman me, tihaməkeikei mhəkeikei nıpran me səkimiaha rəmwhen ia Kristo rokeikei nakalasia me səvənhi, nənə məseni nımıruien səvənhi ti nıreha. ²⁶ *In rımamhə ti nıreha mə trəmri karen irəha mə səvəi Kumwesən, məpərhi irəha ia nui irau nəgkiariien səvənhi.

²⁷ *In rıno iamınha irə mə in trukurən nərpi irəpwien nakalasia me səvənhi ia nənimen, irəha tuhəmwhen ia pran riti tinari səvənhi ramasan pik, nəmkemikien uə nəri pitəv uə nari riti iamınhi riwən, mətə irəha tuhəmher, mhətukwatukw pam. ²⁸ İa noien a mwi nəha, nərman tuhaməkeikei mhəkeikei nıpran me səvənraha rəmwhen mə irəha kamhəkeikei atukw a nıpwranraha. İərman sə rokeikei pran səvənhi, in rokeikei atukw a in. ²⁹ İakani iamınhi irə ti nəri nə mə iərmama riti riwən sə raməmwəki atukw ia nıpwran, mətə in raməni amasan nari mə tro nıpwran ruvehe mısai, nənə mamətui amasan ti nıpwran rəmwhen ia Kristo in ramətui amasan ti nakalasia me səvənhi, ³⁰ *ti nəri nə mə kitaha səmwhen ia nıpərpəri nıpwran. ³¹ *Rəmwhen ia Nəkukuə İkinan rani mə,

“Ro iamınhi irə iərman traraka ia tata mine mama səvənhi,
mevən rouarə pəri irau pran səvənhi,

nənə irau trouvehe rouəmwhen ia nıpwrai iərmama kuatia.”

³² *Nəgkiariien nəha rani nari riti rasori nıpwran rərkwafə, mətə iou iakani mə raməgkiari ia Kristo mine nakalasia me səvənhi. ³³ Mətə raməgkiari mwi ia kimiaha kuatia kuatia. Ro pen iərman traməkeikei məkeikei pran səvənhi rəmwhen raməkeikei atukw a in, nənə pran traməkeikei misiai iərman səvənhi.

* 5:17: Rom 12:2, Kol 1:9 * 5:18: Luk 21:34 * 5:19: Kol 3:16, Sam 33:2-3 * 5:20: Kol 3:17 * 5:21: 1Tes 5:5 * 5:22: Kol 3:18, 1Tes 3:1 * 5:23: 1Kor 11:3, Efes 1:22 * 5:25: Kol 3:19, 1Tes 3:7, Kal 1:4 * 5:26: Taet 3:5, Hip 10:10 * 5:27: 2Kor 11:2, Kol 1:22 * 5:30: 1Kor 6:15, Efes 1:22-23 * 5:31: Mat 19:5 * 5:32: Rev 19:7

6

Nək wərhak wərha me irəha tata me mine mama me səvənraha

¹ *Kimiāha nək wərhak wərha me səvəi lərimənu, tihaməkeikei mho nək wai tata mine mama me səkimiaha ti nəri nə mə noien i ratukwatukw mə kimiaha tiho. ² *"Tikisiai səim tata mine mama." In i loa kiməkupwən kini irau promes riti. ³ *Promes nəha rani mə, "Trini minua ikamo iamīnha irə, narimnari me ia nimiruien səim tuhaiu amasan, nənə nimiruien səim ia tīprənə i trəpwəmwis." ⁴ *Kimiāha tata me, tihəpwəh noien nək wərhak wərha me səkimiaha niemaha rəpi irəha, mətə tihətōni amasan irəha, mhəkoui amasan irəha, nənə mhahatən irəha ia suatuk səvəi lərimənu.

Slef me mine nəmə asori me səvənraha

⁵ *Kimiāha slef me, tihaməkeikei mho nək wai nəmə asori me səkimiaha ia təkure tīprənə i mhehekir mhətəmnimwin, nənə tiho ia rerimiaha pam rəmwhen a mə iəmə asori səkimiaha in Kristo. ⁶ Tihəpwəh noien nəpīn kamhətōni a kimiaha rəmwhen ia nərmama səməme kamhəmwur mə tuho nərmama rerinraha ragien, mətə tiho nəkwanraha rəmwhen mə kimiaha slef me səvəi Kristo, nənə mamho nək wai Kumwesən ia rerimiaha pam. ⁷ Tiho wok səkimiaha ia nətərigien amasan rəmwhen a mə lərimənu in iəmə asori səkimiaha, rīpko mhə iərmama a riti in iəmə asori səkimiaha. ⁸ *Kimiāha hiəukurən mə lərimənu truvei pen nərəkuien m nərmama me pam ti noien amasan me səməme hənō, nəri auə a mə in slef uə rīpko mhə in slef.

⁹ *Nənə kimiaha nəmə asori me, tihaməkeikei mhətōni amasan mwi slef me səkimiaha iamīnha irə, mhəpwəh nəgkiari skaiien minraha mə tuho nək wamīaha, ti nəri nə mə hiəukurən mə iəmə asori səkimiaha minraha kuatia a fwe ia neiai, nənə in tro rəmnəmwhen m nərmama me pam.

Narimnari me səvəi naruagəniēn Kumwesən rīpeki pehe m kitaha

¹⁰ *Səiou nəgkiariien sampam ro iamīnhi irə. Tihərer əknekīn ia lərimənu səkitaha mine niskaiien asori səvənhi. ¹¹ *Tihaməkeikei mharkahu narimnari me pam səvəi naruagəniēn səməme Kumwesən rīpeki pehe m kimiaha, mə hiəukurən nərəriēn mhənise neikuaiēn me səvəi Setan. ¹² *Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə kitaha səpkaruagən mhə kitaha nərmama, mətə samaruagən kitaha nənimwin me səməme kamhəuvehi nasoriēn mine nərimənuiēn. Irəha i nənimwin skai me səməme kamhərimənu ia noien me səvəi nəpitəviēn ia təkure tīprənə i mine nənimwin ərəha me ia nimagouagou. ¹³ Ro iamīnhi irə kimiaha tihaməkeikei mharkahu ia narimnari me pam səvəi naruagəniēn səməme Kumwesən rīpeki pehe m kimiaha, mə nəpīn nərəhaiēn sə Setan ramo ruvehe hiəukurən nərəriēn mhənise nərəhaiēn nəha. Nənə nəpīn hiənaruagən pam, tihərer əknekīn. ¹⁴ *Ro pen kimiaha tihaməkeikei mhərer mwatuk ti naruagəniēn. Tihəkwtəmhirī əknekīn nəgkiariēn pərhiēn rəmwhen kətōti sə hiərihi tərini kurkwamīaha irə. Tiho noien atukwatukw rəmwhen ia aeān sə ramo tukuahag kwənpwenhimiaha.

* **6:1:** Kol 3:20 * **6:2:** Mat 15:4 * **6:3:** Dut 5:16 * **6:4:** Kol 3:21, Dut 6:7,20-25, Sam 78:4, Prov 22:6 * **6:5:** Kol 3:22-23, Taet 2:9-10, 1Tes 2:18 * **6:8:** 2Kor 5:10, Kol 3:24-25 * **6:9:** Kol 4:1, Rom 2:11 * **6:10:** 1Kor 16:13 * **6:11:** Rom 13:12, 2Kor 10:4, Efes 4:14 * **6:12:** Jon 14:30, 1Tes 5:8-9 * **6:14:** Aes 11:5, 59:17, 1Tes 5:8

15 *Tihəvisau irapw nəgkariien amasan səvəi nəməriniuen rəmwhen ia put skai sə rauvegi nisumiaha. 16 Tihahatətə ia Kumwesən rəmwhen ia nari sə hiaməuvehi mamhərkwafə pen irə. Ia nəri nəha hiəukurən no tukuahagien nukwai nifagə me napw rauək ia nirəha səməe iəremhə asori ramerukw ia nirəha. 17 *Tihəni nīpərhienien ia Kumwesən mə in rauvehimīru kimiaha rəmwhen ia kəfəfau kino ia aean sə ramo tukuahag kəmkapwəmiaha. Tihəkwtəmhiri nəgkariien me səvəi Kumwesən rəmwhen ia nau səvəi naruagəniēn sə Nənimwīn Ikinan rauvei pehe m kimiaha. 18 *Tihəfwaki ia nəpīn me ia niskaiien səvəi Nənimwīn Ikinan, mamhəfwaki mamhəres narimnari me səpəmsəpə. Tihamo noien nəha, mamhətui a, mhəpwəh nəpouien, nənə mamhəfwaki ti nərmama me pam səvəi Kumwesən.

19 *Tihəfwaki mwi tukw iou mə nəpīn iakuə takəgkari Kumwesən in truvei pehe nəgkariien miou mə takini irapw nəgkariien nəha məpwəh nehekiriēn. Nənə takini irapw nəgkariien amasan səvəi Kristo sə rinamərkwafə fwe kupwən. 20 *Təkwtəkwuni ti nəri nə mə iakaməvisau irapw nəgkariien amasan nəha ia nəghi Kristo, ro pen iakamarə ia kalapus. Həfwaki ro tukw iou mə takaripīn mamīni irapw nəgkariien amasan nəha məpwəh nehekiriēn rəmwhen sə ratukwatukw mə tako.

Nəgkariien sampam

21 *Iou iakokeikei mə kimiaha tihəregi nəgkariien səiou mine nəfe iakamo ia kwopun i. Ro pen takərhi pehe Tikikas ruvehe. In piəvtaha keikei riti sə kimaha iahəukurən nətigiteien irə, ramasitu mamō tukwini nari m Iərimənu səkitaha. In trīni pehe tukumiaha narimnari me pam. 22 Takərhi pehe in tukumiaha ti noien i, mə in trō kimiaha hiəregi ramasan, mīni irapw tukumiaha mə kimaha iahaməfarə irə.

23 Pwəh Tata Kumwesən mine Iesu Kristo Iərimənu səkitaha trouəriari pehe nəməriniuen mine nokeikeien m kimiaha, rauo nahatətəien səkimiaha riskai. 24 *Pwəh Kumwesən trariari pen namasaniēn səvənhi m nərmama me pam səməme hokeikei Iesu Kristo Iərimənu səkitaha ia nokeikeien sə trīpkiwən mhə.

* 6:15: Aes 40:9, Neham 1:15, Rom 10:15 * 6:17: 1Tes 5:8, Aes 49:2, Hip 4:12 * 6:18: Luk 18:1, Kol 4:2, 1Tes 5:17 * 6:19: Wok Me 4:29, Kol 4:3-4, 2Tes 3:1 * 6:20: 2Kor 5:20, Flm 9 * 6:21: Wok Me 20:4, Kol 4:7-8, 2Tim 4:12 * 6:24: 1Tes 1:8

Filipae

Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Ia nuk i 60, Pol ramarə ia kalapus fwe Rom nənə mirai nəkukuə me i Filipae, Kolosi, Filimon, mine Efesas. Nəkur Filipae hərəhi pen Epaftrotaetas ruvehi nari riti mevən muvei pen m Pol. Nəpin Epaftrotaetas ramarə fwe Rom, in ramemhə pik. Nənə nakalasia me fwe Filipae rerinraha rəpou tukwe. Nəpin in rəsanin, Pol rərhi pen in ruvehi nəkukuə i mevən fwe Filipae. Pol rokeikei pik nakalasia me fwe Filipae. In raməgkiari minraha rəmwhen mə in tata səvənraha. Pol rini tanak minraha ti nokeikeien mine nasituien səvənraha. Nəri auər a Pol ramarə fwe ia kalapus, mətə səvənhi nəkukuə raməgkiari pik ia nagienien. Nəpin rīpik nəkukuə i raməgkiari ia “nagienien” mine “nəgnəginien.” Pol rini irapw nətəien səvənhi ia nīkaren səvəi nimiruien səvəi ipwet mine samarə irə ia təkure tīprənə i. In rini mə, “Trini minuə iakimīru, nimiruien səiou in səvəi Kristo. Nənə trini minuə iakemhə, ramasan pik anan mwi” (1:21). Rəmwhen ia nəkukuə me pam səvənhi, ia nəkukuə i Pol rauvehi utə nətərigien səvəi nakalasia me, maməvəhag minraha mə irəha tuhaməkeikei mharə pwəh nətərigien səvənraha kuatia. Irəha tuhaməkeikei mharə mamho nəkwai Kumwesən.

Nægkiariien sə rakupwən

¹ *Iou Pol mine Timoti, kimrau iərmama mi səvəi Iesu Kristo iarauo tukwini nari min.

Nəkukuə i rauvehe tukumiaha pam nərmama me səvəi Iesu Kristo səməme hiamarə ia taon nəha Filipae, mauvehe mwi ti nəmə asori me nəha kamhətui amasan tukumiaha mine tikon me.

² *Pwəh Kumwesən Tata səkitaha mine Iesu Kristo Iərimənu səkitaha trouariari pehe namasanien mine nəməriniuen m kimiaha.

Pol raməfwaki m Kumwesən ti nəkur Filipae

³ *Nəpin me, nəpin rerik ramrhi kimiaha, iakani tanak m Kumwesən tukumiaha. ⁴ Nənə nəpin me pam, nəpin iakaməfwaki tukumiaha, iakaməfwaki rerik ramagien ⁵ ti nəri nə mə fwe iakinərer vi a mani irapw nəgkiariien amasan muvehe meste pehe ipwet mine saməuvehi pəri rəgitaha me tukwe. ⁶ *Nənə iakukurən amasan mə Kumwesən sə rino stat ia noien amasan ia kimiaha, in traməkeikei mamə noien nəha mamevən meste tro sampam irə ia nəpin sə Iesu Kristo truvehe irə.

⁷ Nəpin me rerik ramrhi kimiaha, nənə ratukwatukw a mə iakamo iamini irə, ti nəri nə mə kimiaha pam hiamasitu ia nirak ia wok i Kumwesən rīməuvei pehe miou ia namasanien səvənhi mə tako. Nənə nəpin iakamarə ia kalapus, mine nəpin iakamərer irapw ia nəmri nərmama, maməvisau mə nəgkiariien amasan ro nīpərhiēnien i, kimiaha hiamasitu ia nirak ia wok i. ⁸ *Kumwesən rukurən mə nəgkiariien i iakani ro nīpərhiēnien. Iakokeikei mə takətoni kimiaha ti nəri nə mə iakokeikei pik kimiaha rəmwhen a ia Iesu Kristo rokeikei kimiaha.

* **1:1:** Wok Me 16:12-40 * **1:2:** Rom 1:7, Kal 1:3, Flm 3 * **1:3:** Rom 1:8, 1Kor 1:4 * **1:6:** 1Kor 1:8, Fil 2:13 * **1:8:** Rom 1:9, 2Kor 1:23

⁹ Nənə in i nəfwakiiien səiou mə nokeikeiien səkimiaha truuehe masori mwi irəhar nukurəniien mine nəkiri amasanien nari tuharuuehe mhara-sori ia kimiaha ¹⁰ * mə kimiaha hiəukurən nətə sasien nəfe noien ramasan pik mə tiho. Nənə ia noien nəha kimiaha tihəmher, tukəpwəh nətoniien noien ərəha riti ia kimiaha ia nəp̄in sə Kristo truuehe irə, ¹¹ * kimiaha tihəukuər ia noien atukwatukw me səməme Iesu Kristo rino həukuə ia kimiaha, nərmama tuhətoni mhəuvehi utə nəghi Kumwesən mhəgnəgini in tukwe.

Pol in fwe ia kalapus

¹² *Piak me, iakokeikei mə tihəukurən mə iakamarə ia kalapus, mətə noien i rinasitu pik mo nəgkiariien amasan səvəi Kristo ruviris mwi mamevən. ¹³ *Ro pen naruağən me səməme kamhətui ti nimwə səvəi Kig Sisa mine nərmama həpik mwi həuvəukurən raka mə iakamarə ia kalapus ti nəri nə mə iou iərmama riti sə iakamo tukwini nari m Kristo. ¹⁴ Nəriien səiou ia kalapus ramasitu ia piəvtaha me həpik, mamō irəha hahatətə əknek̄in mwi ia Iərimənu səkitaha, nənə mamō nətəriğien səvənraha r̄iskai ti nini irapwien nəgkiariien səvəi Kumwesən mhəpwəh nehek̄riien.

¹⁵ Nipərhiienien nepw̄in kamhəni irapw Kristo ti nəri nə mə irəha kamhəmwəki iou nənə mhəokeikei mə irəha tuhasori ia nirak. Mətə nepw̄in kamhəni irapw Kristo ia nətəriğien amasan. ¹⁶ Nərmama me i nətəriğien səvənraha ramasan irəha kamhəni irapw Kristo ti nəri nə mə hokeikei iou, nənə mhəukurən mə kinəmri iou iakamarə ia kalapus mə takərer irapw ti nəgkiariien amasan səvəi Kristo mə ro nipərhiienien i. ¹⁷ Mətə nepw̄in səməme kamhəmwəki iou həpk̄ini irapw mhə Kristo ia reriñraha pərhiien. Irəha kamho iam̄inhi irə mamhokeikei mə tuhəuvehi utə atukw a irəha, nənə reriñraha ramrhi mə tuho nərəhaien miou nəp̄in iakamarə ia kalapus. ¹⁸ Mətə nəri auər a mə kamho ia noien atukwatukw uə rekəm, mətə kamhəni irapw Kristo nənə ro iam̄inhi irə iou reriñ ramagien.

Pərhiien, nənə takagien mwi ¹⁹ * ti nəri nə mə iakukurən amasan mə nəri i tro Kumwesən ruvehim̄iru iou ia nəfwakiiien me səkimiaha mine nasituien səvəi Nənimw̄in səvəi Iesu Kristo. ²⁰ * Iou iakukurən amasan, maməmri pen əknek̄in nətəriğien səiou ia Kumwesən, mə in trəpwəh nəseniien iou iako nari riti takauris tukwe. Iakokeikei mə ia nəp̄in me takətigase rəmwhen iakamo təkwtək̄wuni, nənə nəri auər a mə tuk̄ini mə takim̄iru uə takemhə, mətə noien sə iakamo ia nipwrak truuehi utə nəghi Kristo. ²¹ * Tr̄ini minuə iakim̄iru, nim̄iruien səiou in səvəi Kristo. Nənə tr̄ini minuə iakemhə, ramasan pik anan mwi. ²² * Tr̄ini minuə iakəpwəh nemhəien, iakukurən noien wok me nepw̄in sə trukuə kwənkwan. Mətə iakreirei mə sə pəku nəha iakokeikei. ²³ * Təkwtək̄wuni nəha nətəriğien səiou ro kəru. Iakokeikei pik mə takemhə, məpwəh nipwrak, nənə marə kimrau Kristo. Iakregi mə sə nəha ramasan pik məpi raka. ²⁴ Mətə iakətoni mə narimnari me nepw̄in nəha takaməkeikei mo masitu ia kimiaha, ro pen iakukurən amasan mə tapkemhə mhə. ²⁵ Ti nəri nə mə iakukurən mə nəri i ro nipərhiienien, nənə iakukurən mə takam̄iru a marip̄in mamarə kitaha m kimiaha pam, nənə mamasitu ia kimiaha mə

* **1:10:** Hip 5:14, Fil 1:6, 2:16, 1Tes 5:23 * **1:11:** Jon 15:8 * **1:12:** 2Tim 2:9 * **1:13:** Wok
Me 28:30, Efes 3:1 * **1:19:** 2Kor 1:11 * **1:20:** 1Tes 4:16 * **1:21:** Kal 2:20 * **1:22:** Rom
1:13 * **1:23:** 2Kor 5:8

tihæuverə mwi, nənə rerimiahā tragien mwi ia nahatətəien səkitaha. ²⁶ Ro iamīnhi irə kīmiaha tihæukurən nəgnəgini pīkien mwi Iesu Kristo tukw iou, ti nəri nə mə takuvehe mwi tukumiahā.

²⁷ *Mətə nəri kuatia i mə pwəh narəien səkimiahā hiamarə irə ratuk-watukw amasan mesi pen nəgkiariien amasan səvəi Kristo. Nənə nəri auər a mə takuvehe mətoni kīmiaha uə takəpwəh nuveheien, mətə pwəh iakregi mə hiamərer əknekīn ia Nənīmwin kuatia, nətərigien səkimiahā kuatia, hiamousari pəri mə tihasitu ia nərmama mə tuhahatətə ia nəgkiariien amasan, ²⁸ nənə mhəpwəh nehekīrien ia nərmama səməme haməmwəki kīmiaha. Noien nəhā tiho ro nīmətəien i irəhā tuhətoni mhæukurən mə tukourahā irəhā, mətə tukuvehimīru kīmiaha, nənə nəri i ruku pen ti Kumwesən. ²⁹ *Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə kīnəsēni pehe m kīmiaha mə kīmiaha nərmama hiaməni nīpərhienien ia Kristo mamho tukwini nari min, mətə kīnəsēni pehe mə kīmiaha mwi tihæuvehi nəmīsəien tukwe. ³⁰ *Kīmiaha hiamregi nəmīsəien sə hiənətoni kīno miou fwe kupwən, nənə təkwtəkwwuni hiamregi mə kamo ihi nəmīsəien nəhā miou. Rəmwəhen mə kitaha samaruagən pəri ia naruagənien riti.

2

Nətərigien səkitaha traməkeikei məmwəhen ia nətərigien səvəi Iesu Kristo

¹ Rerimiahā riskai ia Kristo ti nəri nə mə hiəuvəuvehe mhəno kuatia kīmiaha min uə rekəm? Ouəh! Hiamregi ramasan ia nokeikeiien səvənhi uə rekəm? Ouəh! Nənīmwin Ikinan ramarə ia kīmiaha uə rekəm? Ouəh! Hiamo ramasan m kīmiaha me nənə mamhapi tukumiahā me uə rekəm? Ouəh! ² Mə ro iamīnhi irə iakokeikei mə tiho rerik pwəh ragien mwi. Kīmiaha pam tihaməkeikei mhæuvehe mho kuatia ia nətərigien səkimiahā, mho nokeikeiien m kīmiaha me, mho pəri nari ia nətərigien kuatia rəmwəhen mə kīmiaha iərmama kuatia. ³ *Tihəpwəh noien nari riti ia nətərigien səkimiahā əpa, uə mho mhæuvehi utə kīmiaha irə, mətə tiheiwaiu nənə mhətərig ia kīmiaha me nerpwin rəpi raka kīmiaha atukw. ⁴ *Nənə tihasitu ia kīmiaha me ti nīmīruien me səkimiahā. Ripkamasan mhə mə iərmama riti ramətui amasan ti nīmīruien əpa səvənhi.

⁵ Nətərigien səkimiahā traməkeikei məmwəhen ia nətərigien səvəi Iesu Kristo:

⁶ *Nīpərhienien in Kumwesən pərhien,
mətə in ripkəmwur mhə mə trəkwtəmhiri əknekīn noien nəhā sə in
mine Kumwesən krouəmnəmwəhen a,

⁷ *in rəmri karen nasorīien səvənhi,
muvehi noien səvəi iərmama sə ramo tukwini nari,
mətui pehe ia tīprənə i nīpwran rəmwəhen ia nīpwrai nərmama.

⁸ *Nənə nəpīn kamətə in mə ramarə ia narəien səvəi iərmama,
in ruvehi irapw atukw in,
mamo nəkwai Kumwesən ia narimnari me pam meste memhə,
nīpərhienien remhə ia nei kamarkuau.

⁹ *Ro iamīnhi irə Kumwesən ruvehi utə in revən fwe irənhə anan,
muvei pen nahag min sə rəpi raka pam nahag me,

* **1:27:** Efes 4:1, 1Tes 2:12, Fil 4:3 * **1:29:** Wok Me 16:19-40 * **1:30:** Fil 1:13 * **2:3:** Kal 5:26, Rom 12:10 * **2:4:** 1Kor 10:24,33 * **2:6:** Jon 1:1-2, 17:5 * **2:7:** 2Kor 8:9, Jon 1:14 * **2:8:** Rom 8:3, Jon 10:17, Hip 5:8, 12:2 * **2:9:** Wok Me 2:33, Efes 1:20-21, Hip 1:3-4

- 10 * mā ia nəghi Iesu narimnari me pam səməme kamhəmīru ia kwopun me pam ia neiai, mine tīprənə, mine Imwei Nəkur Həuvamhə, tuhənimwi nukurhunraha mhəuvei pen nisaien min,
- 11 * nənə irəha pam tuhəni irapw mā Iesu Kristo in Iərimənu, nənə noien nəha truvehi utə nəghi Tata Kumwesən.

Nərmama me səvəi Iesu Kristo kamhəsər rəmwhen ia kəməhau me

12 * Nərmama keikei me səiou. Nəpīn iakamarə ihi kitaha m kimiaha, hiamo nəkwak ia nəpīn me. Nənə təkwtəkwuni nəha iakamarə isipwīn tukumiaha, kimiaha tihaməkeikei mhousari mho nəkwak mamhəuəvən. Tihəhekīr mhətəmnimwīn mamho narimnari me nəha Kumwesən rīməuvehimīru kimiaha tukwe. 13 * Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə in nə Kumwesən fwe ia rerimīaha ramo kimiaha hiokeikei noien narimnari me kamhesi pen nətərigien amasan səvənhi.

14 Ia narimnari me pam səməme hiamo, tihəpwəh nəgkiari əgkiariien tukwe mhəpwəh nəvisaien m kimiaha me tukwe. 15 Ia noien nəha kimiaha nīpwnəti Kumwesən me tihatukwatukw, mhəmher, tukəpwəh nətoniien noien ərəha riti səkimiaha nəpīn hiamarə ia kurkwai nərmama ikou me səməme kamho noien ərəha. Ia rerinraha kimiaha hiamasər mhəmwhen ia kəməhau me ia nīmagouagou, 16 mamhəuvei pen nəgkiariien səvəi nīmīruien mīnraha. Kimiaha tiho iamīnhi irə mə nəpīn sə Kristo truvehe irə iou rerik tragien tukumiaha, nənə iakukurən mə iapkaui auər a mhə uə iapkisese auər a mhə. 17 * Nahatətəien səkimiaha rəmwhen ia nari riti hiaməuvei pen m Kumwesən kauvani ia təkure nifata. Trini mīnuə kousi əpune iou nitek raiu rəmwhen ia waen kətəgi irapw ia nəri nəha, mətə iou iakokeikei a mamagien kitaha m kimiaha. 18 * Nənə ia noien kuatia kimiaha tihaməkeikei mhokeikei a mamhagian kitaha miou.

Timoti mine Epafrotaetas

19 Trini mīnuə Iesu Iərimənu səkitaha rəsəni, iakokeikei mə trīpko mhə tui iakərhi pehe Timoti ruvehe mətəni kimiaha mə nəpīn in rirərig muvehe məvisau pehe kimiaha miou, nənə iou mwi rerik tragien. 20 Iərmama riti mwi riwən ia kwopun i nətərigien səvənhi rəmwhen ia səvəi Timoti, in rerīn ramrhi pik kimiaha. 21 * Nərmama əpə me kamhətərig a ia wok me səvənraha, mhəpwəh nətərigien ia wok səvəi Iesu Kristo. 22 Mətə Timoti noien səvənhi ramasan pik. Kimiaha hiəuvəukurən raka mə in ramasitu ia nirak ia wok səvəi nəgkiariien amasan səvəi Kristo rəmwhen iakunouīhi ramo wok irau tata səvənhi. 23 Ro iamīnhi irə rerik ramrhi mə nəpīn iakukurən mə nari riti tro iou, iakərhi pehe in ruvehe mətəni kimiaha. 24 Nənə iakətigite ia Iərimənu səkitaha mə trīpko mhə tui iou mwi iakuvehe mətəni kimiaha.

25 * Mətə rerik ramrhi mə takaməkeikei mərhi pehe Epafrotaetas rirərig muvehe mətəni kimiaha. In piak sə kimrau mīn iarauo pəri wok nənə rauaruagən pəri. Fwe kupwən hiənərhi pehe in ruvehe muvei pehe narimnari me nepwīn masitu ia nirak irə ia nəghimīaha. 26 In rokeikei pik mə trətəni pam kimiaha. In ramregi rərəha anan ti nəri nə mə hiəregi mə in ramemhə. 27 Pərhiən nemhəien riti rīməuvehi ipaka remhə, mətə Kumwesən rapi in mapī mwi iou nənə momasan in ia nemhəien səvənhi.

* 2:10: Rom 14:11 * 2:11: Rom 10:9 * 2:12: Sam 2:11, 1Pit 1:17 * 2:13: Jon 15:5, 1Kor 12:6, 15:10, 2Kor 3:5, 1Tes 2:13 * 2:17: Rom 15:16, 2Tim 4:6 * 2:18: Fil 3:1, 4:4 * 2:21: 2Tim 4:10 * 2:25: Fil 4:18

Mətə trini minuə rimamhə pərhiēn iou takregi rərəha pik anan mwi. ²⁸ Ro iam̄nhi irə iakokeikei pik mə takərhi pehe in nəp̄in hiətoni rerimiahaha tragien mwi, nənə iou mwi nətərigien sə iakamregi rərəha irə tukumiahaha truvehe miwən. ²⁹ *Ro iam̄nhi irə nəp̄in in truvehe tukumiahaha, kimiahaha tihaməkeikei mhəsevər ia rerimiahaha tukwe ia nəghi Iərimənu səkitaha mhagien asori. Nənə tihəuvei pen nisaiēn m nərmama sə ro me iam̄nha irə, ³⁰ ti nəri nə mə ipaka in remhə ti wok səvəi Kristo. In ripkhekir mhə ti nimiruiēn səvənhi ia nəp̄in skai me mə trasitu ia nirak nəp̄in suatuk səkimiahaha riwən ti nasituēn.

3

Kitaha saməfiətə kitaha ti Iesu Kristo əpa

¹ *Piak me, iakuə takəgkiari ia nari riti mwi. Kimiahaha tihaməkeikei mhagien ti Iərimənu səkitaha. Iou iakuvəni raka nəgkiariēn me i tukumiahaha fwe kupwən, nənə təkwtəkwuni iakamrai pen mwi ia nəkukuə i. Ripkiskai mhə tukw iou ti noien ti nəri nə mə iakukurən mə trasitu ia kimiahaha.

² *Kimiahaha tihaməkeikei mhəsiari ti nərmama me nəha irəha həmwən ia kuri me. Tihaməkeikei mhəsiari ti nirəha ti nəri nə mə noien səvənraha rərəha. Irəha kamhəni mə tukaməkeikei kuvehi ninhum m nərmama ti nahatən penien mə irəha nərmama me səvəi Kumwesən. ³ *Mətə kitaha i nərmama pərhiēn me səvəi Kumwesən səməme Nənimw̄in səvənhi ramarə ia reritaha mamō kitaha saməfwaki ia n̄ipərhiēnien. Kitaha saməfiətə kitaha ti Iesu Kristo əpa, səpwəh nətigitē ananien ia noien me kino ia n̄ipwrataha iruə. ⁴ *N̄ipərhiēnien iou iakukurən nəfiətəien iou ti narimnari me iam̄nha irə.

Trini minuə iərmama riti nəha rerin ramrhi mə in rukurən nəfiətəien in ti n̄ipwran, iou iakukurən nəfiətəien iou məpi raka. ⁵ *Kaha me səiou irəha nəkur Isrel atukwatukw, nənə iakiməuku pen ia kwənəkwus səvəi Penjamin. Nəp̄in iakinətui muvehi nəp̄in eit, nənə kuvehi ninhum miou. Trini minuə kani nəkur Isrel atukwatukw me, kwa iou riti ia nirəha. Kupwən iou Farisi riti, nənə iakamesi pen amasan Loa səvəi Moses. ⁶ *Iakinokeikei pik nəfwakiēn səvənraha mamometə nakalasia me səvəi Iesu Kristo. Ia nikaren səvəi natukwatukwien nəha kauvehi raku pen ti Loa səvəi Moses k̄ipkətə mhə noien ərəha riti səiou.

⁷ *Mətə narimnari me pam nəha səməme iakinamətigitē ia nirəha fwe kupwən nənə rerik r̄irhi mə hamasan pik anan, mətə təkwtəkwuni nəha iakətoni mə ho a nəri auər a me ia nirəha ti nəri nə mə iakukurən narimnari me Kristo r̄ino. ⁸ Mətə ripko mhə sampam ia kwopun nəha. Təkwtəkwuni iakətoni mə narimnari me pam ho a nəri auər a ia nirəha ti nəri nə mə iakətoni nari riti sə in ramasan pik anan in i mə iakukurən Iesu Kristo Iərimənu səiou. Iakinəpwəh narimnari me pam nəha ti Iesu. Iakətoni narimnari me pam nəha həmwən ia nəri pein. Iakinaraka ia nirəha mə iou iakukurən nuvehien Kristo, ⁹ *nənə tukətoni iou mə iou iərmama riti sə iakiməuvehe mo kuatia kimrau min, iapkatukwatukw

* **2:29:** 1Kor 16:16,18, 1Tim 5:17 * **3:1:** Fil 2:18 * **3:2:** Sam 22:16,20, Rev 22:15 a **3:2:** Nərmama nepw̄in nəha irəha kamhəuvehi ninhum m nərmama ripko mhə irəha nəkur Isrel mə trahatən pen mə irəha nərmama me səvəi Kumwesən. Mətə aposol me həni me rekəm, nahatətəien ia Iesu Kristo in suatuk ro ik ikuvehe iərmama səvəi Kumwesən. * **3:3:** Rom 2:29 * **3:4:** 2Kor 11:18,21 * **3:5:** Luk 1:59, Rom 11:1, 2Kor 11:22, Wok Me 23:6 * **3:6:** Wok Me 8:3 * **3:7:** Mat 13:44,46 * **3:9:** Rom 3:21-22

mhə ia nəmri Kumwesən ia niskaiien atukw səiou ia noien səvəi nesi penien Loa, mətə iakatukwatukw ia nənimen ti nəri nə mə iakamahatətə ia Kristo. Nərmama səməme kamhahatətə iamihni Kumwesən ramo irəha həuvehe mhatukwatukw ia nənimen. ^{10*}Iakoikei mə takukurən amasan mwi Kristo mine niskaiien sə rino in rətui mwi ia nemhəien səvənhi. Nənə iakoikei mə nəmisiien me səvəi Kristo tuko mwi ia nirak pwəh iakuvehe məmwhen irə ia nemhəien səvənhi ^{11*}mesi pen suatuk naha meste Kumwesən tro mwi iou iakətui ia nemhəien.

Naiuien səvəi Pol

^{12*}Iou iapkini mhə mə iakineste raka noien naha, uə iakinatukwatukw raka, rekəm. Mətə ti nəri nə mə Iesu Kristo ro iou iakuvehe mo iou iərmama səvənhi, iakamousari mə tako noien səvənhi ruvehe noien səiou. ¹³Piak me, tukwe iou, ia nətəien səiou, iapkuvehi raka mhə narimnari me naha. Mətə nəri kuation i iakamo. Iakamenouenou ia narimnari me ia təkutak, iakaməmwur pik mauvehi nisesieien ti nəri sə raməmak kupwən ia nirak. ^{14*}Iakamaiu pen atukwatukw ti kwopun tako sampam ia naiuien səiou ikin mə takuvehi nəri amasan riti tukuvei pehe miou. Nəri amasan naha in i nimiruien rerin sə Kumwesən rinəkwein kitaha tukwe mə tsəuvən fwe irənhə mhəuvehi ruku pen ti Iesu Kristo.

^{15*}Nənə kitaha pam nərmama səməme səuvəskai raka ia nimiruien səkitaha tsaməkeikei mhəuvehi nətərigien me naha. Mətə trini minuə kimiaha nepwin nətərigien səkimiaha ropə, Kumwesən tro pui pehe nəri naha m kimiaha hiətōni. ^{16*}Mətə nəri kuation i mə pwəh səkwətəmhiri əknekin nəfe səuvəuvehi raka mhəpwəh narakaien irə.

^{17*}Piak me, kimiaha tihəuvehe mho kuation mhesi pen təmwki nisuk sə iakino raka hiətōni, nənə mhətōni amasan səməme kamhesi pen təmwki nisumaha. ^{18*}Iakuvəni pehe raka nəgkariien i tukumiaha nəpin ripik, nənə təkwtəkwuni iakani pehe mwi nise nənimek ramaiu. Nərmama həpik naha irəha həpwəh nokeikeien mə tuhəregi kaməvisau nemhəien səvəi Kristo ia nei kamarkuau. ^{19*}Ia nəpin sampam tukouraha irəha. Kumwesən səvənraha in nə tipwinraha. Irəha kamhəfiətətə irəha ti noien me sə ro a naurisien. Nətərigien səvənraha ramevən a ti narimnari me ia təkure tiprənə i. ^{20*}Mətə kitaha nərmama imwətaha fwe ia neiai. Kitaha sameitenhi iərmama riti truku pen ikin muvehimiru kitaha. Iərmama naha in i Iesu Kristo Iərimənu səkitaha. ^{21*}In truvsiini nipwrataha i sə rəpou, mo rəmwhen ia nipwrən sə riskai mamser. In tro iamihni irə ia niskaiien səvənhi sə in ramo narimnari me pam irə səvəi tiprənə i kamhəsi in mamho nəkwən.

4

^{1*}Ro pen piak keikei me kimiaha tihaməkeikei mhərer əknekin iamihni irə ia Iərimənu səkitaha. Kimiaha nərmama keikei me səiou iakaməkeikei pik mə takətōni kimiaha. Hiamo rerik ramagien. Iakamregi ramasan tukumiaha rəmwhen ia iərmama sə kəfəfau pen kəfəfau səvəi nisaiien irə.

Pol raməvəhaq m nəkur Filipae

* **3:10:** Rom 6:3-5, Rom 8:17, Kal 6:17 * **3:11:** Wok Me 4:2, Rev 20:5-6 * **3:12:** 1Tim 6:12,19, Wok Me 9:5-6 * **3:14:** 1Kor 9:24 * **3:15:** 1Kor 2:6 * **3:16:** Kal 6:16 * **3:17:** 1Kor 4:16, 1Tes 1:7, 1Tes 5:3 * **3:18:** 1Kor 1:23, Kal 6:12 * **3:19:** Rom 16:18, Rom 8:5-6 * **3:20:** Efes 2:6,19 * **3:21:** Rom 8:29, 1Kor 15:28, 1Kor 15:43-53 * **4:1:** 1Tes 2:19-20

² Iuotia mine Sintike, iakamægkiari vivi m kimirau mə tirouəmwur mə nətərigien səkimirau truvehə mo kuatia ti nəri nə mə kimirau pəri irouahatətə ia Iərimənu səkitaha. ³ *Iakaməres ik mwi, iərmama sə ikino pəri wok krau mik,^a tikasitu ia prən mi i, ti nəri nə mə iakino pik wok kimrahar minrau, krinouasitu ia nirak rouni irapw nəgkiariien amasan səvəi Kristo kimaha Klemen mine piak me nepwin mwi səməme hənāsitu ia wok, nəghinraha fwe ia nəkukə səvəi nimiruien.

⁴ *Tihagien ia nəpin me ti Iərimənu səkitaha. Iakini mwi mə tihagien. ⁵ *Pwəh nərmama hətoni noien səkimiaha mə ramasan məpou. Tripko mhə tui Iərimənu səkitaha rirərig pehe mwi. ⁶ *Rerimiaha trəpwəh nərhi pikien narimnari me. Nəri auər a mə nəri ouihi uə nəri asori, mətə narimnari me pam səməme hiokeikei tihəfwaki tukwe. Tihəfwaki mhəres Kumwesən mhəni tanak tukwe in. ⁷ *Nənə Kumwesən truvei pehe m kimiaha nəmərinuien sə rasori pik məpi raka nukurəniēn me pam səvəi nərmama. Nəmərinuien nəha trərimənu amasan ia rerimiaha mine nətərigien səkimiaha ti nəri nə mə hiamahatətə ia Iesu Kristo.

⁸ *Piak me, nəfe nəghin ro nīpərhienien, nəfe nəghin ro nisaiēn, nəfe nəghin ratukwatukw, nəfe nəghin rəmher, nəfe nəghin kamini mə ramasan musəpə kamokeikei, trini minuə nari riti nəha ikin ratukwatukw mə tukəgnəgini irə, tihətərig ia narimnari me nəha. ⁹ *Nəfe nəghin hiəuvəregi mhətoni iakinahatən kimiaha irə ia nəgkiariien mine noien səiou kimiaha tihəməkeikei mho nənə Kumwesən i in nukune nəmərinuien tramarə tukumiaha.

Pol rəgnəgini nəkur Filipae ti nasituien səvənraha

¹⁰ Iərimənu səkitaha ro iou iakamagien pik ti nəri nə mə fwe tui kwopti hiəpkasitu mhə ia nirak, mətə təkwtəkwuni nəha rerimiaha ramrhi mwi iou. Ripko mhə nīpwrai nəgkiariien səiou mə kimiaha hiənənouenou iou, mətə suatuk riwən mə tihāsitu ia nirak. ¹¹ *Iapkini mhə iaminihi irə ti nəri nə mə narimnari me səiou riwən, rekəm. Iou iakuvəukurən raka suatuk rerik ramagien a ia nəpin me pam nəri auər a mə narəien səiou ramasan uə rərəha. ¹² Iou iakinarə raka ia narəien i narimnari me səiou riwən irə mukurən, nənə mukurən raka mwi narəien i narimnari me səiou ripik irə məpi raka iou. Nəfe narəien iakamarə irə, nəri auər a mə nəveginien sənək rasori uə rouihi, uə nautə səiou rasori uə rouihi, mətə iakukurən pam raka narəien tukwe mamagien a. ¹³ *Ti nəri nə mə Kristo rīməuvei pehe niskaiēn səvənhi miou, nənə iakukurən narəien ia narəien me pam.^b

¹⁴ Mətə kimiaha hiəno noien amasan nəpin hiənāsitu ia nirak ia nərəhaiēn sə iakinarə irə. ¹⁵ *Nīpərhienien, kimiaha nəkur Filipae hiəuvəukurən raka mə nəpin hiənamregi vi a nəgkiariien amasan səvəi Kristo, nəpin iakiməier ia profens Masetonia, kimiaha əpa hiənāsitu ia nirak ia mane. Nakalasia me nepwin ia kwopun riti mwi həiwən sə hasitu ia nirak. ¹⁶ Nəpin iakamarə ia taon nəha Tesalonaeka ripko mhə nəpin kuatia a hiamərhi pehe mane miou. ¹⁷ Ripko mhə iakamətui mane

* **4:3:** Sam 69:28, Luk 10:20, Rev 20:12 **a 4:3:** Kipkukurən mhə mə sin nəha iərmama nəha Pol raməgkiari irə krinouwok irau min fwe taon nəha Filipae. * **4:4:** Fil 3:1 * **4:5:** Hip 10:25,37, Jem 5:8-9 * **4:6:** Mat 6:25-34, Kol 4:2 * **4:7:** Aes 26:3, Jon 14:27, Kol 3:15 * **4:8:** Rom 12:17 * **4:9:** Rom 16:20, 1Kor 14:33, 1Tes 5:23 * **4:11:** 1Tim 6:6 * **4:13:** 2Kor 12:10, 2Tim 4:17 **b 4:13:** Uə "Iakukurən noien narimnari me pam." * **4:15:** 2Kor 11:9

mə tihəuvei pehe miou, mətə iakokeikei mə nasituien i səkimiaha trukua kwənkwan, in nə Kumwesən trəgnəgini kimiaha tukwe. ¹⁸*Iakiməuvehi pam narimnari me səməme hiənərhi pehe miou, nənə rəmwhen məpi raka. Nəp̄in Epafrotaetas riməuvehi narimnari me muvehe muvei pehe miou, təkwtəkwuni nəha narimnari me səiou həuvəpik. Narimnari me nəha hiəməuvei pehe miou rəmwhen ia nəri kauvani ia təkure nifatə nipekin rapein amasan kauvei pen m Kumwesən in ruvehi rerin ramagien tukwe. ¹⁹Nənə Kumwesən səiou sə nautə səvənhi rasori, mauvehi niskaiien fwe ia neiai, in truvehi pehe m kimiaha nəfe nəghin riwən təni kimiaha ti nəri nə mə hiəməuvehe mho kuatia kimiaha Iesu Kristo.

²⁰Pwəh nəgnəginiien revən ti Kumwesən Tata səkitaha ia nuk nuk me. Ouəh, pwəh ro iaminihi.

Nəgkiariien sampam

²¹Tihəni tukwini ramasan səiou revən ti nərmama me pam səvəi Iesu Kristo. Piəvtaha me i kimaha minraha, irəha mwi həni ramasan tukumiaha. ²²*Nərmama me pam səvəi Kumwesən ia kwopun i kamhəni ramasan tukumiaha, nənə nərmama nepw̄in mwi səməme kamhəni n̄pərhiēnien ia Kristo fwe ia nimwə səvəi Kig Sisa kamhəni ramasan tukumiaha. ²³Pwəh namasanien səvəi Iərimənu səkitaha Iesu Kristo tramarə tukumiaha.

* 4:18: Fil 2:25, Esik 20:41, Efes 5:2 * 4:22: Fil 1:13

Kolosi

Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Kolosi in nəkukuə sə ro kahar i Pol rimərai nəpin in ramarə ia kalapus fwe Rom ia nəpin riti ipaka ti nuk 59 uə 60. Epafras revən fwe Rom mini pen ti Pol mə nahatən eikuə me nepwin fwe Kolosi kamhahatən nərmama mə nahatətəien səvənraha ia Kristo ripkəmwhen mhə. Nahatən eikuə me nəha hamahatən irəha mə tuhəfwaki m nagelo me, mhesi pen natuakəmien me nepwin, mhəsiai mwi nəpin ikinan me nepwin. Pol rirai nəkukuə i revən ti nirəha mə tuhaməkeikei mhərər əknekin, mhəpwəh nətərigien ia nahatən eikuə me nəha. Kristo in rasori ia narimnari me pam. Nemhəien səvəi Kristo in əpa ruvehimiru kitaha ti noien ərəha me səkitaha. Iesu rifi nari ia kitaha tsəpwəh mwi nisaiien natuakəmien me səvəi iərmama.

1 *Iou Pol, iou aposol riti səvəi Iesu Kristo ti nəri nə mə Kumwesən riməni nəkwan mə tako, mine piəvtaha Timoti. 2 *Nəkukuə i rauvehe tukumiaha nərmama me səvəi Kumwesən fwe taon nəha Kolosi.

Kimiaha nə piəvmaha me hiəməuvehe mho kuatia kimiaha Kristo, hiamahatətə pərhien irə.

Pwəh Kumwesən Tata səkitaha trəriari pehe namasanien mine nəməriniuen m kimiaha.

Nəgnəginiien mine nəfwakiiien

3 Nəpin me pam, nəpin kimaha iahaməfwaki tukumiaha, iahaməni tanak ti Kumwesən i in Tata səvəi Iesu Kristo Iərimənu səkitaha. 4 Iahaməni tanak tukwe in ti nəri nə mə iahəuvəregi raka mə kimiaha hiamahatətə əknekin ia Iesu Kristo nənə mamhokeikei pik nərmama me səvəi Kumwesən. 5 Nahatətəien mine nokeikeiien səkimiaha ro iamihhi irə ti nəri nə mə hiəukurən amasan ia rerimiahaha mə Kumwesən truvei pehe nəfe nari sə rinəpnəpənə irə m kimiaha fwe ia neiai. Hiəuvəregi raka narimnari me nəha ia nəgkiariien pərhien, in i nəgkiariien amasan səvəi Iesu Kristo. 6 Ia kwopun me pam ia təkure tiprənə nərmama kamhəni irapw nəgkiariien amasan səvəi Kristo, nənə raukuə mamə kwənkwan mauverə mamə amasan nimiruien səvəi nərmama me həpik. Rəmwhen a mwi ia kimiaha nəpin hiamregi mhəukurən ni pərhienien nəha ia namasanien səvəi Kumwesən, nənə rauverə mwi mukuə ia nimiruien səkimiaha. 7 Epafras rinahatən kimiaha ia nəgkiariien nəha. In iərmama riti səkimaha iahokeikei pik in, iahamo tukwini pəri nari kimaha min. Kimaha iahəukurən nətigiteien irə, ramasitu ia wok səvəi Kristo maməgkiari tukwini səkimaha. 8 In riməni pehe tukumaha i mə nokeikeiien səkimiaha rasori raku pen ti Nənimwin Ikinan.

9 *Ro iamihhi irə nəpin iahəregi nəvisaiuen nəha, nənə iahaməfwaki tukumiaha ia nəpin me pam, mamhəres mə kimiaha tihəuvehe mhəukurən amasan pam nəkwai Kumwesən ia nukurənien sə raku pen ti Nənimwin səvənhi. 10 *Ro iamihhi irə mine kimiaha tihamarə ia narəien atukwatukw sə ramo Iərimənu səkitaha rerin ramagien, mamhəukuə kwənkwamiahaha ia noien amasan me pam, nənə ia nəpin me nukurənien səkimiaha truvehe masori mwi hiəukurən amasan

* 1:1: Efes 1:1 * 1:2: Rom 1:7 * 1:9: Efes 1:9,16,17, Fil 1:9 * 1:10: Fil 1:27, Efes 2:10

mwi Kumwesən. ¹¹ *Iahaməfwaki mə niskaiien asori səvəi Kumwesən tro kimiaha hiəskai nəpin nərəhaien truvehē, pwəh hiərəi əknekin ia nəpin me pam, nənə mho nətərigien səkimiaha rəpwəmwis, nənə mamho kimiaha hiamagien ¹² *mamhəni tanak ti Tata Kumwesən ti nəri nə mə in rino kimiaha mə hiəukurən nuvehi pəriien nautə kimiaha nərmama ikinan me səvənhi. In rinəmri karen nautə nəha ia kwopun rukuraan ikin. ¹³ *Iakani iamihhi irə ti nəri nə mə in ripekti raka kitaha ia niskaiien səvəi nəpitəvien, mipekti pen kitaha ia nitətə sə Tini keikei ramərimənu irə. ¹⁴ *Tini rifi nari ia kitaha, mo mə Kumwesən trəpwəh nərpinien noien ərəha me səkitaha.

Kristo in rasori ia narimnari me pam

¹⁵ *Tini Kumwesən in rəmwhen atukwatukw ia Tata səvənhi sə səpkətoni mhə. In nəmritaik sə in rasori ia neiəi mine ti prənə mine narimnari me pam. ¹⁶ *In rasori ti nəri nə mə in rino pam narimnari me nəha, narimnari me səməme samətoni mine səməme səpkətoni mhə, kig me, uə ieni mə, uə nənimwīn me səməme kamhəuvehi nasorien mine nərimənuien. Narimnari me pam nəha, Tini Kumwesən rino irəha mə səvənhi. ¹⁷ *In riməkupwən marə ia narimnari me pam, nənə narimnari me pam kamharə ti nəri nə mə niskaiien səvənhi raməkwtəmhiri irəha. ¹⁸ *In rasori ia nakalasia me səvənhi irəha həmwhen ia nipwran in kənkəpwə. In nukunen, iərmama sə riməkupwən mətui mwi ia nemhəien səvənhi, ro pen in ramasan ia narimnari me pam mukupwən. ¹⁹ *Kumwesən ramarə pam ia reri Tini mukuər irə. Nənə Kumwesən rerin ragien pwəh ro iamihhi irə. ²⁰ *Rerin ragien ripekti narimnari me pam ia təkure ti prənə mine ia neiəi hənəvisə irəha min, muvi simwīn pehe irəha ia tini, nənə məmri nəmərinuien ia niten sə rinəiū ia nei kamarkuaui.

²¹ *Fwe kupwən kimiaha hiamarə isipwīn ti Kumwesən. Hiaməmwəki in ti nəri nə mə rerimiaha ramrhi ərəha in, nənə mamho noien ərəha me. ²² *Mətə təkwətəkwuni, ti nəri nə mə Tini ruvehe iərmama məmwhen ia kitaha, memhə, ro pen Kumwesən ro kimiaha hiəuvehe in me nepwīn. In ro iamihhi irə mə trərpwi irəpw kimiaha ia nənimen hiatukwatukw pam,^a mhəmher, kəpwəh nətonien noien ərəha riti səkimiaha. ²³ *Mətə tihaməkeikei mhəmwur pen ia nahətətəien səkimiaha, mamhərəi əknekin irə, mhəpwəh nikiukiuien, mhəpwəh narakaian ia noien sə hiaməmri pen əknekin nətərigien səkimiaha ia nəgkiariien amasan nəha hiəuvəregi raka mine nəfə rani. Kīnəvisau irəpw raka nəgkiariien amasan nəha ia kwopun me ia ti prənə. Iou Pol, iou iərmama riti sə iakamasitu ia wok nəha.

Pol ramasitu mamse ti nakalasia me səvəi Iesu Kristo

²⁴ *Təkwətəkwuni reri k ragien a mə kamo nəmisəien miou tukumi-aha.^b Ia nəmisəien me i iakəmregi ia nipwrak, iakəmripin pen a mamō sampam ia nəmisəien me səvəi Kristo səməme in riməregi ti nipwran.

* **1:11:** Efes 1:19, 3:16 * **1:12:** Efes 1:11,18 * **1:13:** Luk 22:53, Efes 2:2 * **1:14:** Efes 1:6,7 * **1:15:** 2Kor 4:4, Jon 1:18 * **1:16:** Jon 1:3,10 * **1:17:** Jon 1:1, 8:58 * **1:18:** Efes 1:22-23, Wok Me 26:23, Rev 1:5 * **1:19:** Jon 1:16, Kol 2:9 * **1:20:** Efes 1:10, 2:16, Rom 5:1, Efes 1:7, 2:13, 1Jon 2:2 * **1:21:** Rom 5:10, Efes 2:12, 4:18 * **1:22:** Efes 2:14-16, Efes 5:27
^a **1:22:** Uə "kimiaha nəkur ikinan me səvənhi." * **1:23:** Efes 3:17, Hip 3:14, Mak 16:15, 1Tim 3:16 * **1:24:** Efes 3:13 ^b **1:24:** Pol raməmak fwe ia kalapus nəpin rirai nəkukuə i. Kalapus nəha in nəha nəmisəien sə Pol raməgkiari irə ia vas 24.

Nipwran nə in nə nakalasia me səvənhi. ²⁵* Iou iərmama riti sə iakamasitu ia nakalasia me nəha. Kumwesən rinəmri pehe wok i ia rəgik mə takasitu ia kimiaha, məvisau irapw pam nəgkiariien səvənhi m kimiaha. ²⁶* Nəgkiariien nəha in nəgkiariien riti səvəi Kumwesən rinərkwafə ti nərmama fwe kupwən, mətə təkwtəkwuni nəha Kumwesən rino pui m nərmama me səvənhi. ²⁷* Kumwesən rokeikei mə tro nərmama me nəha səvənhi hətoni mhəukurən mə nəgkiariien nəha in rinərkwafə i truvei pen nautə amasan m nərmama rəpko mhə irəha nəkur Isrel. Nautə amasan nəha Kristo ia rerimiahə, iəmə sə hiamətigite irə truvei pehe nasoriien m kimiaha ia neiai.

²⁸* Kristo nəha, kimaha iahaməni irapw in, mamhəvəhəg m nərmama me pam, mamhahatən nərmama me pam ia nukurənien me pam, mə irəha pam tuhəuvehe mhəmruə ia noien səvəi Kristo, nənə iahərpwi irapw irəha ia nəmri Kumwesən. ²⁹* Ia noien nəha iakaməmwur mamese tukwe mamesi pen niskaiien asori səvəi Kristo sə ramo wok ia nimiruien səiou.

2

¹ Iakokeikei mə tihəukurən mə iou iakamsese pik tukumiahə nəkur Kolosi, mine nəkur Laotisia, mine nakalasia me pam səməme həpkətoni raka mhə nənimek ia nəpən riti. ²* Iakokeikei mə takasitu ia nərəha pwəh hərəgi ramasan fwe ia rerinəraha, mhəuvehe mho kuatia mhokeikei irəha me, mhəukurən amasan nipwrai nəgkiariien pərhien nənə mhəuvehi namasanien me pam səvəi noien i. Ro iamənhi irə irəha tuhəukurən nipwrai nəgkiariien sə Kumwesən rinərkwafə i fwe kupwən. Nəgkiariien nəha in Kristo, ³* iəmə sə Kumwesən rinərkwafə pen nukurənien amasan me pam səvənhi irə. ⁴* Iakaməgkiari iamənhi irə m kimiaha ti nəsisəgien ia nəgkiariien eikuə me səvəi nərmama sə rəsien mavi raka nətərigien səkimiahə. ⁵* Nipərhienien, nipwrak rəpkarə mhə kimiaha min, mətə iakamarə kitaha m kimiaha ia nənimwik. Nənə rerik ragien pik ti nəri nə mə iakamətoni mə nətərigien səkimiahə kuatia a, nənə hiamahatətə əknekin ia Kristo.

Nərmama me səvəi Kristo nimiruien səvənraha ruvəuvehe muvəukur raka

⁶ Ti nəri nə mə kimiaha hiəməuvehi Iesu Kristo mə in Iərimənu səkimiahə, nənə tihaməkeikei mharə ia narəien kuatia kimiaha min. ⁷* Tihəkwətəmhiri əknekin in rəmwhen ia nuai nei raməkwətəmhiri əknekin tiprənə. Nimiruien səkimiahə traməkeikei mərəer əknekin irə rəmwhen ia nimwə sə ramərəer əknekin ia tiprənə. Nahatətəien səkimiahə traməkeikei miskai ia nəpən me pam rəmwhen kinahatən raka kimiaha irə. Nənə ia nəpən me pam tihaməkeikei mhəni tanak m Kumwesən.

⁸* Nərmama nepwən nəha irəha kəmhəni mə hokeikei pik nukurənien. Mətə nəgkiariien səvənraha ro neikuəien i, nipwran riwən, ti nəri nə mə ramesi pen a nahatənien səvəi nərmama mine nənimwən me i irəha nukune noien me səvəi tiprənə i. Nəgkiariien səvənraha rəpkesi pen mhə

* **1:25:** Efes 3:2,7-8 * **1:26:** Rom 16:25-26, Efes 3:3-5,9-10 * **1:27:** Efes 1:18, 1Tim 1:1

* **1:28:** Efes 4:13 * **1:29:** Efes 3:7,20, Fil 4:13 * **2:2:** Efes 3:4,18, Kol 1:26 * **2:3:** Aes

45:3, 1Kor 1:24,30, Efes 3:19 * **2:4:** Rom 16:18, Efes 5:6, Kol 2:8 * **2:5:** 1Kor 5:3 * **2:7:**

Efes 3:17, Efes 2:20-22 * **2:8:** Kol 2:3

nəvisauien ia Kristo. Tihamətui amasan mə nərmama me nəha tuhəpwəh nərkwiien kimiaha ia nəgkiariien me səvənraha.

9 *⁹ Iakani iamınhi irə ti nəri nə mə iərmama nəha Kristo, Kumwesən ramarə pam ia nıpwran mukuər irə. 10 *¹⁰ Nənə ti nəri nə mə kimiaha hiəməuvehe mho kuatia kimiaha min nımıruien səkimiaha ruvəukuər raka nari riti mwi riwən tihaməkeikei mhatui. Kristo in rasori ia nənımwin me pam səməme kamhəuvehi nasoriien mine nərimənuien. 11 *¹¹ Nənə ti nəri nə mə hiəməuvehe mho kuatia kimiaha min, kuvəuvehi raka ninhum m kimiaha. Mətə nuvehiiien ninhum nəha iakani rıpkə mħə sə nəha iərmama riti ro ia rəgin, rekəm. Iakani nuvehiiien ninhum nəha Kristo rino mərai raka noien ərəha səvəi nıpwramiaha. 12 *¹² Nənə nəpin kino paptəes ia kimiaha, kinımwi kimiaha kimiaha min. Ia paptəes nəha kiməuvehi utə mwi kimiaha hiətui mwi ia nemhəien kimiaha min, ti nəri nə mə hiamahtətə ia nıskaiien səvəi Kumwesən. Ia nıskaiien nəha in rino Kristo rətui mwi ia nemhəien səvənhi.

Ia nei kamarkuauı Kumwesən rıfı nari ia nərmama me səvənhi

13 *¹³ Kimiaha nərmama rıpkə mħə kimiaha nəkur Isrel kəpwəh nuvehiiien ninhum m kimiaha ia nıpwramiaha, fwe kupwən rəmwhen mə hiəuvamhə raka ti nəri nə mə hiənamo noien ərəha me, mətə Kumwesən ruvei pehe nımıruien vi m kimiaha nəpin rino Kristo rətui mwi ia nemhəien səvənhi. In rinenouenou raka noien ərəha me pam səkitaha.

14 *¹⁴ Nəkukuə nəha rərəha ia kitaha kimərai pen noien ərəha me irə səkitaha mə tukərpwin pehe m kitaha, Kumwesən ruvəuvehi raka raka nəkukuə nəha irau nəgkiariien me səvəi Loa səməme kamhərkwi kitaha, məruı tərini pen ia nei kamarkuauı. Ro pen in rıfı nari ia kitaha.

15 *¹⁵ Ia nei kamarkuauı Kumwesən rətəfi nıskaiien səvəi nənımwin me səməme kamhəuvehi nasoriien mine nərimənuien. Rəmwhen mə rərihi tərini rəginraha, miri irapw irəha ia nəmri nərmama, mahatən pen mə ruvəuvehi irapw nıskaiien səvənraha ia naruagəniien.

16 *¹⁶ Ro pen tihəpwəh nəseniiien iərmama riti rəkiri noien səkimiaha ia nıkaren səvəi nəfe hiamani uə hiəmənımwi, uə ia nıkaren səvəi nəfe hıamo ia nəpin ikinan me, uə nəpin səvəi məkwə vi, uə sapat.

17 *¹⁷ Nərimnari me nəha həmwhen a ia nənımwi nari sə rəpwəh ihi nier peheien, mətə nıpwran in Kristo. 18 Nərmama nepwin nəha irəha kamhəni mə nərmama tuhaməkeikei mħəuvehi irapw nətərigien səvənraha nənə mħəfwaki m nagelo me. Irəha kamhəni nəgkiariien nəha mamhərer ia nəməkrəhaien me səvənraha səməme hənətoni. Kimiaha tihəpwəh nukurirəien irəha kamo hiarfai ia nəfe nari hiamaıu tukwe. Nərmama me nəha kamhəfiəuta ia nirəha ti nəri nıpwran riwən, mamhəni nəfe ruku pen ti nətərigien atukw səvənraha. 19 *¹⁹ Irəha həpkəkwtəmhirı əknekın mħə Kristo, mətə in rəmwhen ia kənkəpwə iərmama. Kitaha səmwhen ia nıpwrai iərmama nəha kwənəkwus me hərkwi tərini kwəpun nıkəkrin me rıripin ikin. Nəpin Kristo raməkwməni kitaha nənə kitaha pam səuverə ia nuverəien sə ruku pen ti Kumwesən.

20 Kimiaha hiəuvamhə raka kimiaha Kristo. Hiənaraka raka raka ia nənımwin me i irəha nukune noien me səvəi tıprənə i. Mə ro iamınhi irə rəfo kimiaha hiamarə ihi rəmwhen kimiaha nərmama me səvəi tıprənə?

* 2:9: Jon 1:14,16 * 2:10: Efes 1:21-22 * 2:11: Rom 2:29 * 2:12: Rom 6:4, Efes 1:19-20, Kol 3:1 * 2:13: Efes 2:1,4-5 * 2:14: Efes 2:14-16, 1Pit 2:24 * 2:15: Kol 1:13 * 2:16: Rom 14:1-12 * 2:17: Hip 8:5, 10:1 * 2:19: Efes 2:21, Efes 4:15-16

Rəfo kímiaha hiaməsiəi natuakəmien me i kəmhəni iamínhi irə mə,
 21 “Tikəpwəh nuvehien, məpwəh nəni əghanien, məpwəh nırapıien”?
 22 *Natuakəmien me nəha kəmhəni nəvegınien mıne narımnari me hiani
 uə hiəuvehi nənə trıwəw mwi. Kəmhəsi pen nətərigien mıne nahatənien
 səvəi iərmama. 23 Nıpərhiénien, rosi nərmama me nəpwın kəmhətə
 mə natuakəmien me nəha ho nukurənién i ti nəri nə mə ikəməsi pen
 məməmwur mə tikəfwaki skai m Kumwesən, mauvehi irəpw nətərigien
 səim, nıpwram raməmisə i. Mətə natuakəmien me nəha ko həkəsitə mhə
 mhəsisəg noien ərəha səvəi nıpwratəha.

3

Nərmama me səvəi İesu Kristo tuhaməkeikei mharkahu ia nımıruien vi

1 *Ti nəri nə mə Kumwesən rino kímiaha hiətui mwi ia nemhəien
 kímiaha Kristo, ro pen təkwtəkwi nəha tıhaməkeikei mhətui narım-
 nari me fwe irənhə ia kwopun nəha İesu raməkure ikın ia nıkare
 Kumwesən mwatuk. 2 *Nətərigien səkímiaha traməkeikei məmak ia
 narımınari me fwe irənhə, mətə trəpwəh nəmakien ia narımınari me ia
 təkure tıprənə i. 3 *İakani iamínhi irə ti nəri nə mə kímiaha hiəuvəmhə
 raka, nımıruien səkímiaha kınərkwafə pen ia Kumwesən kímiaha Kristo.
 4 *Nımıruien pərhién səkıtəha in nə Kristo. Nənə nəpın Kristo trırərig
 pehe mwi, Kumwesən tro nərmama pam hətəni Kristo mıne kıtəha, nənə
 irəha tuhətəni namasanien mıne nıskaién səvənhı.

5 *Ro pen kímiaha tıhaməkeikei mhəpwəh anan noien ərəha səvəi
 tıprənə me i: nıpran mıne nərmən kəmhəiri əpnəpen irəha me, irəha
 kəmhə noien ərəha sə ro a naurısien, məmhəkeikei pik irəha me ti
 noien ərəha, nətərigien səvənraha rukuər ia noien ərəha, rerınraha
 ramakres (noien nəha rəmwhen mə kəmhəfwaki pen m nənimwi nari
 me). 6 Noien me nəha kəmhə nieməha raməpi Kumwesən. Tripkə
 mhə tui in ruvehe mərpwın noien ərəha me səvəi nərmama me nəha
 səməmə kəmhəruı nəkwan. 7 Fwe kupwən kímiaha mwi hıaməmə
 məmhə noien ərəha me nəha nəpın noien ərəha me nəha kəmhərimənu
 ia kímiaha. 8 *Mətə təkwtəkwi nəha tıhaməkeikei mharaka pam
 ia nıərəha: nieməha, nətəpaharın, nəmwəkıien iərmama, nınıien
 nıkare iəramə, mıne nəgkiarién əmkemik sə raku pen ia tərhuı iəramə.
 9 *Tıhəpwəh neikuəien ia kímiaha me, ti nəri nə mə hiənəpwəh raka
 nımıruien akuas səkímiaha mıne noien ərəha me səvənhı, 10 *nənə
 mharkahu ia nımıruien vi. Nımıruien vi nəha in nəha iərmama vi sə
 Kumwesən rino, məmərməvi ia nətərigien səvənhı mə truvehe məmwhen
 irə. 11 *Ti nəri nə mə kıtəha səuvəuvehe mhəno nərmama vi me ia kıtəha
 nəri auər a mə ik iəmə İsrəl uə rıpkə mhə ik iəmə İsrəl, kuvehi nınhum
 mik uə kıpkuvehi mhə nınhum mik, ikukurən amasan nari uə ipkukurən
 amasan mhə nari, ik slef uə rıpkə mhə ik slef, mətə Kristo in narımınari
 me pam, məməmə ia rerıtəha pam.

12 *Kímiaha nərmama Kumwesən rımərfi kímiaha. Kímiaha nərmama
 ikınan mıne nərmama keikei me səvənhı. Ro iamínhi irə kímiaha
 tıhaməkeikei mhəuvehi pen nımıruien vi nəha səkímiaha rəmwhen ia

* 2:22: Aes 29:13, Mat 15:9 * 3:1: Kol 2:12, Mak 12:36, 16:19, Efes 1:20 * 3:2: Mat 6:33

* 3:3: Rom 6:2, 2Kor 5:14 * 3:4: Fil 1:21, 1Kor 15:43, 1Jon 3:2 * 3:8: Efes 4:25-31, 5:4

* 3:9: Efes 4:22,25 * 3:10: Efes 4:24 * 3:11: Kal 3:28 * 3:12: 1Tes 2:9, Efes 4:2,32

karkahu səkimiāha. Kimiāha tihaməkeikei mhapi ti nərmama, mho ramasan minraha, mhəuvehi irapw nətərigien səkimiāha, mhəpkəfiəutə mhə ia kimiāha, mho nətərigien səkimiāha rəpwəmwis, ¹³ *mhəpwəh nəsənien niemaha rəpi akwauakw kimiāha. Trini minuə iərmama riti ro rərhə ia kimiāha riti ramasan mə hienouenou i. Iərimənu səkimiāha rinenouenou noien ərhə me səkimiāha. Ro pen kimiāha mwi tihaməkeikei mhenouenou noien ərhə me səkimiāha me. ¹⁴ *Nənə irənhə ia noien me pam nəha, tiharkahu nokeikeien sə ravi tərini amasan narimnari me pam həuvehe mho kuatia.

¹⁵ *Nənə pwəh nəməriniuen səvəi Kristo rərīmənu ia rerimiāha, ti nəri nə mə Kumwesən rinəkwein ia kimiāha mə tihəuvehe mhousəsismwin rəmwhen nīpwrai iərmama kuatia mharə ia nəməriniuen nəha. Nənə ia nəpin me kimiāha tihaməkeikei mhəni tanak m Kumwesən. ¹⁶ *Pwəh nəgkiariien səvəi Kristo ramarə pəpwə ia rerimiāha, hiamahatən mamhəvəhag m kimiāha me ia nukurəniēn me pam. Tihani nīpu me ia nəkukuə nəha Ol Sam, mine nīpu me səvəi nəfwakiēn, mine nīpu me səməme kamhəuku pen ti Nənimwin Ikinan, mhəgnəgini Kumwesən mə rerimiāha ragien tukwe. ¹⁷ *Narimnari me pam səməme hiamo, mine nəgkiariien me pam səməme hiaməni, tihamo mamhəni ia nəghi Iesu Iərimənu səkita, mamhəni tanak m Tata Kumwesən tukwe.

Nəvəhagien revən ti nakalasia me ia nimwə me səvənraha

¹⁸ *Kimiāha nīpran me, tihaməkeikei mhəsiai nərman me səkimiāha. In nə noien atukwatukw nīpran me kamhahatətə ia Iərimənu tuho.

¹⁹ *Kimiāha nərman me, tihaməkeikei mhokeikei nīpran me səkimiāha, mhəpwəh nometəien irəha.

²⁰ *Kimiāha nəkwərhakwərha me, tihaməkeikei mho nəkwai tata mine mama me səkimiāha ia narimnari me pam, ti nəri nə mə noien i ramo Iərimənu səkita rerin ramagien.

²¹ *Kimiāha tata me, tihəpwəh noien nəkwərhakwərha me səkimiāha niemaha rəpi irəha, kamo nətərigien səvənraha rimwei.

²² *Kimiāha slef me, tihaməkeikei mho nəkwai nəmə asori me səkimiāha ia tīprənə i ia narimnari me pam, mətə tihəpwəh noien nəpin kamhətoni a kimiāha rəmwhen ia nərmama səməme kamhəmwur mə tuho nərmama rerinraha ragien, mətə tiho ia rerimiāha pam mhehekir Iərimənu səkita. ²³ Nəfe nəghin hiamo, tiho ia rerimiāha pam rəmwhen hiamo tukwini nari m Iərimənu səkita, rīpko mhə hiamo tukwini nari m nərmama. ²⁴ Kimiāha hiəukurən mə Iərimənu səkita truvei pehe nərəkuien atukwatukw səvəi narimnari me səməme hiamo. Nərəkuien nəha in rinəmri karen raka mə səvəi nərmama me səvənhi. Iərimənu pərhien sə hiamo tukwini nari min in nə Kristo. ²⁵ *Mətə iərmama sə ramo rərhə truvehi atukwatukw mwi nərəkuien səvəi noien ərhə səvənhi, ti nəri nə mə Kumwesən ramo raməmnəmwhen m nərmama me pam.

* **3:13:** Efes 4:32, 5:2 * **3:14:** Rom 13:8-10, 1Kor 13:13, Efes 4:3 * **3:15:** Fil 4:7, 1Kor 12:13,27, Efes 4:4 * **3:16:** Efes 5:19 * **3:17:** 1Kor 10:31, Efes 5:20 * **3:18:** Efes 5:22
* **3:19:** Efes 5:25 * **3:20:** Efes 6:1 * **3:21:** Efes 6:4 * **3:22:** Efes 6:5-8 * **3:25:** Rom 2:11

4

¹* Kimiaha nəmə asori me, tihaməkeikei mho ratukwatukw m slef me səkimiaha pwəh rəmnəmwhen a. Tiho iaminih i rə ti nəri nə mə hiəukurən mə kimiaha mwi hiamarə tegin iəmə asori riti. Iəmə asori nəha in fwe ia neiai.

Nəvəhagien me nepwin mwi

²* Kimiaha tihaməkeikei mhəfwaki m Kumwesən ia nəpin me. Nəpin tihəfwaki irə, tihəpwəh napriien, mamhəni tanak m Kumwesən.

³* Tihaməfwaki mwi tukumaha mə Kumwesən trəsevər ia təpinhə tukumaha pwəh iahəni irəpw nəvisaiuen ia Kristo sə fwe kupwən ramərkwafə. Nəgkariien i in i iakinani irəpw nənə kuvehi puvnimwə iou ia kalapus tukwe.

⁴* Tihəfwaki mə takini irəpw nəgkariien nəha trəmher amasan rəmwən a mə takaməkeikei mo iaminih i rə. ⁵* Kimiaha tihaməkeikei mho nari ia nukurənien ia nəmri nərmama iruə me mhəpwəh nətə waiuen ia nəpin riti səkimiaha ti nuvi peheien irəha.

⁶* Pwəh nəgkariien səkimiaha ramasan ia nəpin me məsien rəmwən ia nəveginien kuvei pen sol irə, nənə tihaməkeikei mhəukurən amasan mə tihəfo irə mhəripwən nəgkariien səvənraha kuatia kuatia.

Nəgkariien sampam

⁷* Tikikas trəvisau irəpw pam noien me səiou ia kwopun i m kimiaha. In piəvtaha keikei riti sə kimaha iahəukurən nətigiteien irə, ramasitu mamō tukwini nari m Iərimənu səkītaha kimaha min. ⁸* Takərhi pehe in tukumiaha ti noien i, mə in tro kimiaha hiəregi ramasan, mini irəpw tukumiaha mə iahaməfarə irə. ⁹* In truvehe irau Onesimas, piəvtaha keikei i kimaha iahəukurən nətigiteien irə, in iərmama riti səkimiaha. Irau trouəvisau narimnari me pam ia kwopun i m kimiaha.

¹⁰* Aristakas in ramarə ia kalapus kimrau min, in rani ramasan tukumiaha. Mak, piəvi Panapas sə karen, in mwi rani ramasan tukumiaha. Mak nəha, kimaha iahəuvəni pehe raka tukumiaha i mə kimiaha tihaməkeikei mhəsevər ia rerimiaha tukwe trini minuə ruvehe tukumiaha. ¹¹ Nənə Josua Jastas in mwi rani ramasan tukumiaha. Ia kwənəkwus me səvəi nəkur Isrel səməmə kamhəni nīpərhiēnien ia Iesu, iəmənmirəhar i irəhar əpa kamharowok kimaha minraha ia nīkaren səvəi nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə, nənə irəhar harnasitu pik ia nīrak. ¹² Epafras, iərmama riti səkimiaha sə ramo tukwini nari m Iesu Kristo, in mwi rani ramasan tukumiaha. Ia nəpin me rerin ramrhi kimiaha ia nəfwakiien me səvənhi, maməres Kumwesən mə kimiaha tihərer əknekən mhəmruə nənə mhəukurən amasan narimnari me pam səməmə Kumwesən rokeikei. ¹³ Iou iakəsəni mə nīpərhiēnien in ramo wok skai ti nasituien ia kimiaha, mine nəkur Laotisia, mine nəkur Hierapolis. ¹⁴ Luk, tokta keikei səkītaha, mine Temas, irau krauni ramasan tukumiaha. ¹⁵ Tihəni tukwini ramasan səiou revən ti piəvtaha me fwe Laotisia, mine prən nəha Nimfa, mine nakalasia me səməmə kamhousəsəsimwin irəha me ia nəkwai nimwə səvənhi.

¹⁶ Nəpin tihəvsini raka nəkukuə i səiou, nənə tihaməkeikei mhərhi pen i revən ti nəkur Laotisia mə irəha tuhəvsini mwi m nakalasia me fwe ikin.

* **4:1:** Lev 25:43,53, Efes 6:9 * **4:2:** Efes 6:18, Fil 4:6 * **4:3:** Rom 15:30, Efes 6:19, 1Kor 16:9

* **4:4:** Efes 6:20 * **4:5:** Efes 5:15-16, 1Tes 4:11-12 * **4:6:** Efes 4:29, 1Pit 3:15 * **4:7:** Efes

6:21 * **4:8:** Efes 6:22 * **4:9:** Flm 10-12 * **4:10:** Wok Me 19:29, 12:12, Wok Me 13:13, Flm 24

Ia noien a mwi nəha, kımiaha tihaməkeikei mhəvsini mwi nəkukuə səvəi nəkur Laotisia.

¹⁷*Nənə tihaməkeikei mhəni pen ti Akipas mə in traməkeikei mo pam wok sə İərimənu səkitaha rıməuvei pen min.

¹⁸*Iou Pol iakauvehi nəri kamrai nari irə mamrai a ia rəgik nəgkiariien səvəi niniien ramasan m kımiaha. Tihəpwəh nenouenouien jen me i kınərihi iou irə. Pwəh namasanien tramarə tukumiaha.

* **4:17:** Flm 2 * **4:18:** 1Kor 16:21

Fas Tesalonaeka Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Pol ramavən maməvisau irapw nəgkiariien amasan səvəi Kristo ia kwopun me. Ia navəniən səvənhi sə ro kəru irə rərpwi vi a nousəsimwinien səvəi nakalasia me fwe Tesalonaeka. In rarə fwe ikin nəfwakiien kahar nənə mier ti nəri nə mə nəkur Isrel həmwəki in, mhometə in. Ia nuk 51 Timoti rərhi pen nəkukuə riti revən ti Pol maməgkiari ia narəien səvəi nakalasia me fwe Tesalonaeka. Pol ramarə fwe Korin nəpən in ruvehi nəkukuə səvəi Timoti. In rokeikei mə truvehi utə nətərigien səvəi nəkur Tesalonaeka ro pen rirai nəkukuə i. Pol rinaməgnəgini nəkur Tesalonaeka ti nəri nə mə hamərər əknekin ia nahatətəien səvənraha nəpən nərmama hamometə irəha. In ramahatən irəha ia narəien sə ratukwatukw ia nəmri Kumwesən, mamahatən mwi irəha ia nuveheien səvəi Iesu. Kitaha səreirei mə Iesu truvehe ia nəfe nəpən. Ro pen tsaməmwur ia noien amasan meste nuveheien səvəi Iesu Kristo.

¹*Iou Pol, Saelas, mine Timoti.

Nəkukuə i rauvehe tukumiaha nakalasia me fwe Tesalonaeka. Kimiaha nərmama səvəi Kumwesən tata səkitaha mine Iesu Kristo Iərimənu səkitaha.

Pwəh namasanien mine nəmərinuuien krauarə tukumiaha.

Kini vivi Kumwesən ti nahatətəien səvəi nəkur Tesalonaeka

²*Nəpən me pam iahaməni kimiaha ia nəfwakiien me səkimaha, nənə mamhəni vivi Kumwesən tukumiaha pam, ³*ti nəri nə mə ia nəmri Kumwesən Tata səkitaha rerimaha ramrhi noien amasan səkimiaha sə ruku pen ia nahatətəien, mine nəmwurien səkimiaha sə ruku pen ia nokeikeiien, mine nərerien səkimiaha sə hiamərər əknekin irə ti nəri nə mə hiamri pen əknekin nətərigien səkimiaha ia Iərimənu səkitaha Iesu Kristo.

⁴Piak me, Kumwesən rokeikei kimiaha, nənə muvərfi raka kimiaha mə kimiaha nərmama me səvənhi. Kimaha iahəukurən amasan mə nəri nəha ro nupərhiēnien ⁵*ti nəri nə mə nəpən nəgkiariien amasan sə iahaməvisau irapw i riməuvehe tukumiaha fwe kupwən, ripkuvehe mhə ia nəgkiariien a, mətə ruvehe mwi ia nəgsen, mine Nənimwin Ikinan, mine ia suatuk riti sə rahatən pen mə hiamahatətə pərhiēn irə. Nənə nəpən iahənarə kitaha m kimiaha, hiəukurən mə iahənəfarə irə. Iahəno a narimnari me rasitu ia kimiaha. ⁶*Nənə ia nəpən nəha hiəuvehe mhəmwhen a ia kimaha mine Iərimənu səkitaha, ti nəri nə mə nəpən kuvei pehe nəgkiariien səvəi Kumwesən m kimiaha nənə hiəuvehi nərmama ho nəmisəien asori m kimiaha, mətə Nənimwin Ikinan ro rerimiahā ragien a. ⁷*Ia noien nəha hiənahatən suatuk amasan riti m nərmama me pam səməme kamhahatətə fwe profens mi nəha Masetonia mine Akaea mə tuhesi pen noien səkimiaha. ⁸*Iakani iamnhi irə ti nəri nə mə kimiaha hiəəvisau irapw raka nəgkiariien səvəi Iərimənu kuvəregi ia kwopun me rəmwhen ia kisipw rasək. Ripko mhə fwe Masetonia əpa mine Akaea, mətə nərmama ia kwopun me pam həuvəregi raka kamini

* **1:1:** Wok Me 17:1-10, 2Tes 1:1 * **1:2:** Fil 1:3-4, Kol 1:3, 2Tes 1:11 * **1:3:** 1Kor 13:13, Kol 1:4-6 * **1:5:** 1Kor 2:4-5, 1Kor 4:20 * **1:6:** 1Kor 4:16, 2Tes 3:9, Wok Me 17:5-9 * **1:7:** 1Tes 5:3 * **1:8:** Rom 1:8

mə hiənəfo mhəuvehe mhahatətə ia Kumwesən. Ro iamīnhi irə kimaha tahəni nəgkiariien riti ti nəfe. ⁹*Nərmama me pam nəha kamhəgkiari ia kitaha, mamhəni mə nəpin iahəuvehe mhətə kimiaha fwe kupwən, hiasevər ia rerimīaha tukumaha, nənə mharaka ia nənimwi nari me səkimīaha səməme hiaməfwaki pen mīnraha, mhəuvehe mhəkuriə Kumwesən səkimaha. Irəha kamhəni mə ipwet mīne hiamo tukwini nari m Kumwesən pərhiēn sə ramīru, ¹⁰*mamheitenhi tīni sə in rīno rətui mwi ia nemhəien. Tīni nəha Iesu sə truku pen ia neiai, muvehe, muvehi raka kitaha ti niemaha səvəi Kumwesən ia nəpin rauvehe.

2

Wok sə Pol rīno fwe Tesalonaeka

¹*Piak me, kimiaha hiəukurən mə nəpin iahəuvehe mhətoni kimiaha fwe kupwən, nuveheien səkimaha rīpko mhə nəri auər a irə. ²*Hiəukurən mə nəpin iahamarə ihi fwe Filipae, nərmama ho nəmisəien m kimaha, mhəni ərəha kimaha. Mətə Kumwesən səkitaha rīno nətərigien səkimaha riskai iahəuvehe mhəni irapw nəgkiariien amasan səvənhi tukumīaha ia nəmri nərmama həpik səməme həmwəki nəgkiariien nəha. ³Nənə hiəukurən mə nəgkiariien səkimaha iahənəvisau irapw m kimiaha rier ia tərhumaha ti nəfe? Ti nəri nə mə iahəkwafə nətərigien ərəha riti ia rerimaha, uə iahəmwur mə taheikuə ia kimiaha, uə taho nifeifeien m kimiaha? Rekəm! ⁴*Iahəpwəh noien iamīnha irə, mətə ia nəpin me iahaməni nəgkiariien sə Kumwesən rokeikei, ti nəri nə mə in rīnətə raka kimaha mə iahəmwən, rəmri pehe nəgkiariien amasan səvənhi ia tipage rəgimaha. Ro iamīnhi irə iahəpkəmwur mhə mə nərmama rerinraha tragien tukumaha, mətə iahaməmwur mə Kumwesən sə ramətə nətərigien səkimaha rerin tragien tukumaha. ⁵*Rəmwən kimiaha hiəuvəukurən raka kimaha iahəpkuvehe mhə mhəni nəgkiariien əsien me tukumīaha, uə nəgkiariien sə tahəvi kimiaha irə hiəuvehe mhəuvei pehe mane m kimaha. Kumwesən mwi rukurən mə nəgkiariien i ro nīpərhiēnien! ⁶*Nənə iahəpkəmwur mhə mə taho nərmama həgnəgini kimaha. Iahəpwəh noien iamīnhi irə ia kimiaha uə ia nərmama nepwīn mwi.

⁷Nənə nari riti ti nəri nə mə kimaha aposol me səvəi Kristo iahəukurən nīniēn mə tihaməkeikei mhəsiāi kimaha rəmwən ia nəmə asori me, mətə iahəpko mhə iamīnhi irə. Nəpin iahamarə kitaha m kimiaha fwe kupwən, noien səkimaha rīməru rəmwən ia mama riti sə ramətui amasan ti nīpwnətīn me. ⁸Iahokeikei pik kimiaha, ro pen ia nəpin me nəha rerimaha ragien ti nīni irapwien nəgkiariien amasan səvəi Kumwesən tukumīaha. Mətə rīpko mhə in əpa i, rerimaha ragien a mwi ti nuvei peheien nīmīruien səkimīaha m kimiaha ti nəri nə mə iahokeikei pik kimiaha.

⁹*Piak me, rerimīaha ramrhi wok skai sə iahəno uə rekəm? Nəpin iahaməni irapw nəgkiariien amasan səvəi Kumwesən tukumīaha, iahamo wok ia rəgimaha ia nəpin mīne ia ran mə tahəpwəh nəres peheien nari riti tukumīaha.

* **1:9:** Wok Me 14:15 * **1:10:** Taet 2:13, Wok Me 17:31, 1Tes 5:9 * **2:1:** 1Tes 1:5,9 * **2:2:** Wok Me 16:19-24, Wok Me 17:1-9 * **2:4:** 1Tim 1:11, Kal 1:10, Jer 11:20 * **2:5:** Wok Me 20:33, 2Tes 2:3, Rom 1:9, 1Tes 2:10 * **2:6:** Jon 5:41,44 * **2:9:** Wok Me 20:34, 1Kor 4:12

10 Kìmiaha mìne Kumwesən mwi hiəukurən mə nəgkiariien i ro nìpərhiendien! Nəpìn iahamarə kītaha m kìmiaha nərmama hiama-hatətə ia Kumwesən, noien səkimaha ro ikinan, matukwatukw, məmher. 11 Hiəukurən mə iahəno m kìmiaha rəmwhen ia tata riti ramo m nìpwnətìn me. 12 Iahamərpwi əknekìn kìmiaha, mamhəuvehi utə nətərigien səkimiaha, nənə mamhəgkiari skai m kìmiaha mə tiharə ia narəien sə ratukwatukw ia nəmri Kumwesən. In raməkwein kìmiaha mə tihəuvehe ia nəkwai nītətə sə in ramərimənu irə mamhəhiapw.

13 *Nari riti mwi nəha ikin ia nəpìn me pam iahaməni vivi Kumwesən tukwe. Nəpìn iahəni pehe nəgkiariien səvəi Kumwesən tukumi-aha, kìmiaha hiəregi, mhəuvehi nəgkiariien nəha, mhəni nìpərhiendien irə. Hiəpkuvehi mhə nəgkiariien nəha rəmwhen ia nəgkiariien səvəi iərmama, mətə hiəuvehi atukwatukw mhəukurən mə nəgkiariien i in pərhiendien nəgkiariien səvəi Kumwesən. Nəgkiariien nəha rauverə ia kìmiaha səməme hiaməni nìpərhiendien irə. 14 *Piak me, hiəukurən nakalasia me səvəi Kumwesən fwe tənə Jutia kamhəni nìpərhiendien ia Iesu Kristo. Kìmiaha hiəuvəuvehe mhənəmwhen raka ia nìrəha. Iakani iamìnhi irə ti nəri nə mə nəmisiəien me nəha nəkur Isrel hənə mìnraha nəkur imwəmiaha me hənə rəmwhen a mwi ia kìmiaha. 15 *Nəkur Isrel me nəha irəha hənousi əpune Iesu Iərimənu səkītaha, mìne profet kupwən me, nənə mhəkoui irapw kìmaha iahəier. Kumwesən rerìn rìpkagien anan mhə ti nìrəha. Irəha kamhəmwəki nərmama me pam, 16 *mamhəmwur mə tuhənise kìmaha iahəpwəh nəgkiariien m nərmama rìpko mhə irəha nəkur Isrel kamo Kumwesən ruvehimìru irəha. Ia noien nəha kamhakutan pen noien ərəha səvənraha meste trukuar. Mətə təkwtəkwuni nəha niemaha səvəi Kumwesən ruvəuvehe mìneste irəha.

Pol rokeikei pik mə trətoni mwi nəkur Tesalonaeka

17 *Piak me, fwe kupwən kìmaha iahənəpwəh kìmiaha ia nìpwramaha mhəuvən isipwìn tukumiaha səvəi nəpìn ouihì, mətə nətərigien səkimaha raməmak ihi ia kìmiaha. Ia nəpìn nəha iahaməmwur pik mə tahərərig mhətoni mwi kìmiaha ti nəri nə mə iahokeikei pik kìmiaha. 18 Iahənokeikei mə tahəuvehe mhətoni kìmiaha, iou, Pol, iakani pərhiendien mə iakinəmwur nəpìn rìpik, mətə Setan rəsisəg kìmaha. 19 *Nəfe nəha iahaməmri pen əknekìn nətərigien səkimaha irə, uə nəfe nəha nagienien səkimaha mìne kəfəfau səvəi nìsiaiiien sə tahərpwi kìmaha tukwe ia nəmri Iərimənu səkītaha Iesu nəpìn in truvehe irə? Rosi kìmiaha nə uə? 20 Ouəh nìpərhiendien, kìmiaha nə nərmama iahamərpwi kìmaha tukumiaha, nənə rerimaha ramagien tukumiaha.

3

1 *Nəpìn kìmaha iahəuvavən isipwìn tukumiaha, rerimaha rəpou pik ti nəri nə mə iahəreirei mə hiamarə amasan uə rekəm. Ro iamìnhi irə iahəni sìmwìn mə iou mìne Saelas trauarə kìmrau əpa ia taon nəha Atens, 2 *mətə Timoti truvehe mətoni kìmiaha. In piəvtaha riti sə ramo wok səvəi Kumwesən kìmaha mìn, iahaməvisau irapw nəgkiariien amasan səvəi Kristo. Kìmaha iahərhi pehe in tukumiaha mə trasitu ia kìmiaha muvehi utə nətərigien səkimiaha, nənə mərpwi əknekìn kìmiaha ia nahatətəien

* 2:13: 1Tes 1:2, 2Tes 2:13, Kal 1:11-12 * 2:14: Wok Me 17:5 * 2:15: Wok Me 2:23, 7:52

* 2:16: Mat 23:32-33 * 2:17: 1Tes 3:10 * 2:19: Fil 2:15-16, 4:1, 2Tes 1:4 * 3:1: Wok

Me 17:15 * 3:2: Wok Me 16:1-3

səkimiāha, ³* mē nāmisiēien me i kamo m kimiāha tuhəpwəh noien kimiāha riti rīmwei. Hiəuvəukurən raka mē nəri in i kimərfi raka mē tuko m kitaha iamīnhi irə. ⁴* Nəpīn iahamarə kitaha m kimiāha fwe kupwən iahəmāni pehe tukumiāha mē tuko nāmisiēien m kitaha. Nənə hiəukurən amasan mē ruvəuvehe mīno nīpərhiēien irə rəmwhen iahəmāni tukumiāha i. ⁵* Ro iamīnhi irə nəpīn rerik rəpou pik ti nəri nē mē iakreirei mē hiamarə amasan uə rekəm nənə iakərhi pehe Timoti mē truvehe mətōni ro nahatətəien səkimiāha mē ramskai ihi uə rekəm. Iakəmhekir mē ia suatuk riti Setan sə raməmwur mē tro nərmama həmwei ia nərəhaien rino raka kimiāha hiəmwei ia nərəhaien, nənə wok səkimaha tro nəri auər a irə.

Timoti rirərīg pehe məvisau nəgkiariien amasan riti m Pol mine Saelas

⁶* Təkwtəkwni nəha Timoti ruvərərīg pehe mwi tukumaha, nənə məvisau pehe m kīmaha nəgkiariien amasan i raməgkiari ia nahatətəien mīne nokeikeiien səkimiāha. In rīmāni pehe tukumaha i mē rerimīaha ramrhi ihi kīmaha ia nagienien, nənə mhokeikei mē tihətōni kīmaha rəmwhen a ia kīmaha iahokeikei mē tahətōni kimiāha. ⁷* Ro iamīnhi irə, piak me, nəri auər a iahamregi rərəha ia nāmisiēien me i kamo m kīmaha, mətə nəgkiariien səvəi nahatətəien səkimiāha rīməuvehi utə nətəriēien səkimaha tukumiāha. ⁸ Nəpīn kīmaha iahəregi mē kimiāha hiāmərər əknekīn ti Iərimənu səkītaha iahəregi mē iahəuvehi mwi nīmīruien. ⁹ Ia nəmri Kumwesən səkītaha rerimaha ramāgien tukumiāha. Nagienien nəha rasori pik mamo kīmaha iahəmāni vivi Kumwesən tukumiāha. ¹⁰ Ia nəpīn me pam ia nəpīn mīne ia ran iahaməfwaki skai mē tahətōni mwi kimiāha, mhahatən kimiāha ia nəfe hiəreirei ihi mē nahatətəien səkimiāha triskai mwi.

¹¹* Nənə pwəh Kumwesən tata səkītaha, mīne Iesu Iərimənu səkītaha, trouo suatuk riti səkimaha ti nuveheien mhətōni kimiāha. ¹² Pwəh Iərimənu səkītaha tro nokeikeiien i hīamo m kimiāha me mīne nərmama me pam ruvehe masori mwi rəmwhen ia nokeikeiien səkimaha rasori tukumiāha. ¹³* Ia noien i in tro rerimīaha rīskai. Nənə ia nəpīn nəha Iesu Iərimənu səkītaha truvehe irə irəha nərmama ikinan me səvənhi, tihərər ia nəmri Kumwesən tata səkītaha, mhatukwatukw, mhəmher.

4

Nəfe nəha noien nəkur əfwaki me tuho Kumwesən rerin ragien ti nirəha

¹* Piak me, takaməkeikei məgkiari ia narimnari nepwīn. Iahənahatən raka kimiāha ia nəfe noien sə tiho mē Kumwesən rerin ragien tukumiāha. Nīpərhiēien i hiəno raka. Nənə təkwtəkwni iahaməres kimiāha nənə māmhəres skai ia nəghi Iesu Iərimənu səkītaha mē tihamo a iamīnhi irə māmhəuvən. ² Hiəuvəukurən raka nəvəhāgien me nəha səməme iahəuvei pehe m kimiāha fwe kupwən ia nəghi Iesu Iərimənu səkītaha.

³* Nəri in i nəkwai Kumwesən mē kimiāha tihəmher, mho nəkur ikinan me səvənhi ia kimiāha. Tihəpwəh nesi penien suatuk səvəi nīpran mīne nərman səməme kāmhairi əpnāpen irəha me. ⁴ Kurirə kimiāha kuatia kuatia hiəri pran tihəkupwən mhəukurən noien sə rəmher, mo ikinan, mo nisīaiien kamiri pran irə. ⁵ Tihəpwəh niriien pran ia suatuk sə

* 3:3: Efes 3:13, 2Tim 3:12 * 3:4: Wok Me 14:22 * 3:5: Fil 2:16 * 3:6: Wok Me 18:5

* 3:7: 2Tes 1:4 * 3:11: 2Tes 2:16 * 3:13: Fil 1:10, 2Tes 1:7,10 * 4:1: 2Tes 3:6 * 4:3:

1Tes 5:23, Hip 10:10, 1Pit 1:16

hiamækurirə a nəfe nīpwrāmīaha rokeikei pik rəmwhen ia nərmama səməme hərəirei Kumwesən kamho. ⁶* Ia narimnari me nəha, kimīaha riti trəpwəh noien rərəha ia piəvni makres səvənhi pran uə tīni. Iərimənu səkītaha trərpwin noien ərəha səvəi nərmama me nəha səməme kamho noien nəha rəmwhen iahəuvəni skai raka tukumīaha. ⁷* Kumwesən rīpkəkweīn mhə kitaha mə tsamesi pen noien sə rəmkekik, mətə noien sə rəmher, mo ikinan i. ⁸* Ro pen iərmama sə ruvei pen təkutan m nəvəhagien i, rīpko mhə ruvei pen təkutan m iərmama, mətə ruvei pen təkutan m Kumwesən sə rauvei pehe Nənimwin Ikinan səvənhi m kimīaha.

⁹* Mətə ia nīkaren səvəi nokeikeiien sə hiamo m piəvtaha me kimaha tahərai nəkukuə tukumīaha ti nəfe. Kumwesən rīnahatən raka kimīaha mə tīhaməkeikei mhokeikei kimīaha me. ¹⁰* Nənə pərhiēn hiōkeikei piəvtaha me pam fwe Masetonia. Mətə piak me iahaməres pehe mə tīhamo a iamīnhi irə mamhəuvən.

¹¹* Tīhaməkeikei mamhəmwur mamharə ia narəien afafa, mamhətui atukw a ti narimnari me səkimīaha, nənə mamho wok ia rəjimīaha rəmwhen a iahəuvəni raka tukumīaha i. ¹²* Ia noien nəha nərmama iruə me tuhətoni noien sə hiamo ia nəpīn me mə ratukwatukw a. Nənə tihəpwəh nətigiteien ia nərməpə me mə tuhəuvei pehe nəfe riwən təni kimīaha.

Nuveheien səvəi Iərimənu səkītaha

¹³* Piak me, kimaha iahokeikei mə tīhaməkeikei mhəukurən kaməfo ia nərmama me i səməme həuvamhə mə tihəpwəh nasəkien ti nīrəha rəmwhen ia nərmama səməme nari amasan riti riwən kamheitenhi mə truvehe. ¹⁴* Kitaha saməni nīpərhiēnien mə Iesu rīmamhə marə mətui mwi ia nemhəien səvənhi. Ro pen səukurən mə tuko mwi iamīnhi irə ia nərmama me i səməme həməni nīpərhiēnien ia Iesu meste hemhə. Kumwesən trīpeki irəha hərərig mwi irəha Iesu. ¹⁵* Nəgkiariēn i iahəməni pehe tukumīaha i təkwtəkwi in nəgkiariēn səvəi Iərimənu səkītaha. Kitaha i nərmama səməme saməmiru ihi meste nuveheien səvəi Iərimənu səkītaha, kitaha ko səpkukupwən mhə ia nərmama səməme həuvamhə raka. ¹⁶* Iərimənu səkītaha truku pen fwe ia neiai mameiwaiu pehe. Ia nəpīn nəha in trīni nəkwān, agelo sə in rasori ia nagelo me trəkweīn, kisīpw səvəi Kumwesən trasək, nənə nərmama səməme həməni nīpərhiēnien ia Kristo meste hemhə irəha tuhəkupwən mhətui mwi ia nemhəien səvənraha. ¹⁷ Kurirə irə kitaha i səməme saməmiru ihi tukuvehi kitaha səutəkītaha minraha. Tsəutə i nəpuə me tsətoni Iərimənu səkītaha ia nīmagouagou. Nənə tsarə rerin kitaha Iərimənu səkītaha. ¹⁸ Ro pen tihəni nəgkiariēn me i tukumīaha me mhəuvehi utə nətərigien səkimīaha me irə.

5

¹* Mətə piak me, ia nīkaren səvəi nəpīn atukwatukw narimnari me nəha tuhəier pehe irə kimaha tahərai nəkukuə tukumīaha ti nəfe.

²* Kimīaha hiəuvəukurən raka mə nəpīn i kani mə Nəpīn səvəi Iərimənu

* **4:6:** Sam 94:1 * **4:7:** 2Tes 2:13-14, 1Pit 1:15-16 * **4:8:** Luk 10:16, Esik 36:27, Esik 37:14, 2Kor 1:22 * **4:9:** Jon 13:34 * **4:10:** 2Tes 3:4 * **4:11:** Efes 4:28, 2Tes 3:8,12 * **4:12:** 1Kor 5:12-13, Kol 4:5 * **4:13:** Efes 2:12 * **4:14:** Rom 14:9, 1Kor 15:3-4,12 * **4:15:** 1Kor 15:51 * **4:16:** 1Tes 1:10, 2Tes 1:7, 1Kor 15:52 * **5:1:** Mat 24:36 * **5:2:** Mat 24:42-44, 2Tes 3:10, Rev 3:3

truvehe rəmwhen ia rakres sə rauvehe ia nəpɪn. ³*Nəpɪn nərɪmama kamhəni mə, “Narimnari me pam həmərinu, nari riti tro nehekiriien i riwən,” nənə, nərhəhien truvehe akwauakw ti nirəha rəmwhen ia pran sə takutan rinaməmisə ti nərhəhien tini. Nənə ko irəha həpkap mhə.

⁴Mətə piak me, kimiaha hiəpkarə mhə ia nəpitəvien rəmwhen ia nirəha. Ripkatukwatukw mhə mə nəpɪn nəha tro kimiaha hiəkərinari rəmwhen ia rakres riti. ⁵*Kimiaha nɪpwnəti nukuraanien me mine niranien. Ripko mhə kitaha nɪpwnəti nəpitəvien me mine nəpɪn. ⁶Ro iamɪnhi pwəh səpwəh nəmwhenien ia nərɪmama me i kamhapri, mətə pwəh samətui a, mhəpwəh noien rəmwhen ia nərɪmama me i kamhənimwi nənɪmwiiien skai mamhakonə irə. ⁷Iakani iamɪnhi irə ti nəri nə mə nərɪmama me i kamhapri, irəha kamhapri ia nəpɪn. Nənə nərɪmama səməme kamhənimwi nənɪmwiiien skai mamhakonə irə, irəha kamho noien nəha ia nəpɪn. ⁸Mətə kitaha i nɪpwnəti nukuraanien me. Pwəh sətui mhəpwəh nakonəien nənɪmwiiien skai. Pwəh səkwətəmhiri noien səvəi nahatətəien mine nokeikeiien. Noien nəha rəmwhen ia tinari kino ia aean ramo tukuahag kwənpwenhi iərmama ti naruaɡəniien. Pwəh səmri pen əknekɪn nətərigien səkitaha ia Kumwesən mamheitenhi in mə truvehimiru kitaha. Noien nəha rəmwhen ia kafəfau kino ia aean ramo tukuahag kənkəpwə iərmama ti naruaɡəniien. ⁹*Kumwesən ripkrfi mhə kitaha mə niemaha səvənhi truvehe tukutaha, mətə rɪmərfi kitaha mə Iesu Kristo Iərimənu səkitaha truvehimiru kitaha. ¹⁰*In rɪmamhə tukutaha mə saməmiru uə səuvamhə raka tsəukurən narəien kitaha min.^a ¹¹*Ro iamɪnhi irə tihəuvehi utə nətərigien səkimiaha me, nənə mhərpwi əknekɪn kimiaha me rəmwhen sə hiamo ipwet mine.

Nəvəhagien me sampam

¹²*Piak me, iahaməres pehe m kimiaha mə tihəsiai nərɪmama me nəha kamhəsese kimiaha mɪnrəha, səməme Iərimənu səkitaha rɪməuvehi utə irəha hasori ia kimiaha, nənə mamhəvəhag m kimiaha. ¹³Tihəsiai amasan irəha mhokeikei irəha ti wok sə kamho. Kimiaha tihaməkeikei mharə ia nəmərinuien, mhəpwəh nəvisəien m kimiaha me. ¹⁴*Nənə piak me iahaməni pehe tukumiaha i mə tihaməkeikei mhəɡkiari skai m nərɪmama səməme kamharpaha. Nərɪmama səməme rerɪnrəha rəpou tihəɡkiari vivi mɪnrəha mhəuvehi utə nətərigien səvənraha. Hasitu ia nərɪmama səməme nɪskaiien səvənraha riwən. Niemaha trəpwəh nəpi akwauakwien kimiaha, mətə tiho nətərigien səkimiaha rəpwəmwis ti nirəha pam. ¹⁵*Trini mɪnuə nərɪmama kamho rərəha ia kimiaha, mətə tihəpwəh nərpwinien tai noien səvənraha. Nəpɪn me pam tihaməkeikei mhousari mə tiho ramasan m kimiaha me mine nərɪmama me pam.

¹⁶*Reriməiaha traməkeikei mamagien ia nəpɪn me pam, ¹⁷*nənə, mhəɡkiari m Kumwesən ia nəfwakiien ia nəpɪn me pam. ¹⁸*Nəpɪn me pam tihəni tanak ti Kumwesən nəri auər a mə hiamarə ia namasanien uə nərhəhien. Tiho iamɪnhi ti nəri nə mə in i nəkwai Kumwesən sə in rokeikei mə kimiaha nərɪmama səvəi Iesu Kristo tiho.

¹⁹*Tihəpwəh nɪniseien Nənɪmwin Ikinan. ²⁰*Tihəpwəh nətə ərhəhien

* **5:3:** Esik 13:10, Mat 24:39, Luk 21:34-35, Jon 16:21-22 * **5:5:** Rom 13:12, Efes 5:9 * **5:9:** 1Tes 1:10, 2Tes 2:14 * **5:10:** Rom 14:8-9, 1Tes 4:14 ^a **5:10:** Suatuk riti mwi ti nɪniien nəɡkiariien i ia vas 10 in i mə: “In rɪmamhə tukutaha mə samapri uə samətui tsəukurən narəien kitaha min.” * **5:11:** Jut 20 * **5:12:** 1Kor 16:18, 1Tim 5:17 * **5:14:** 2Tes 3:6,11,15 * **5:15:** Prov 20:22, Rom 12:17, 1Tes 3:9 * **5:16:** Fil 4:4 * **5:17:** Luk 18:1 * **5:18:** Efes 5:20 * **5:19:** Efes 4:30 * **5:20:** 1Kor 14:1,39

nægkiariien səvəi iərmama riti sə rini mə Kumwesən rīməuvei pen nægkiariien nəha min. ²¹Hətoni amasan nənə mhəkiri amasan narimnari me pam, nənə, mhəkwtəmhiri əknekin nəri amasan, ²²nənə, mhəpwəh narimnari me pam səməme hərəha.

²³*Pwəh Kumwesən əpa i Kumwesən səvəi nəmərinuuien ro kimiaha hiəuvehe mhəmher pam. Pwəh in ro nənimwin me pam səkimiaha, mine nimiruuien me pam səkimiaha, mine nipwramiaha me pam tuhatuk-watukw ia nəpin Iərimənu səkitaha Iesu Kristo truvehe irə. ²⁴Kumwesən rinəkwein raka kimiaha, nənə, kimiaha hiəukurən nətigiteien irə mə in tro narimnari me nəha.

²⁵*Piak me, tihəfwaki tukumaha. ²⁶*Tihəni ramanan ti piəvtaha me, mhakei minraha ia nakeiien sə rəmher. ²⁷Ia nəghi Iərimənu səkitaha iakani skai tukumiaha i mə tihəvsini irapw nəkukuə i m piəvtaha me pam.

²⁸Pwəh namananien səvəi Iərimənu səkitaha Iesu Kristo tramarə tukumiaha.

* **5:23:** 1Kor 1:9, 2Tes 3:3 * **5:25:** Kol 4:3, 2Tes 3:1 * **5:26:** Rom 16:16

Seken Tesalonaeka Nəgkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Nəkukuə i Seken Tesalonaeka Pol rımərai. In ramarə fwe Korin muvərai raka Fas Tesalonaeka, məkwə me nepwin həukurau, nənə in rərhi pen sə i revən. Nərmama nepwin həpkukurən amasan mhə nəgkiariien səvəi Pol. Rerınraha rırhi mə Iesu truvehe akwauakw. Nənə irəha həpwəh wok səvənraha mheitenhi Iesu. Pol rırai nəkukuə i mə irəha tuhəukurən mə nuveheien səvəi Iesu trəfo irə. In rıni mə tuhaməmwur ia noien wok meste Iesu truvehe.

Nəgkiariien sə rakupwən

1 *Iou Pol, Saelas, mine Timoti.

Nəkukuə i rauvehe tukumiaha nakalasia me fwe Tesalonaeka.

Kimiaha nərmama səvəi Kumwesən Tata səkitaha mine lərimənu səkitaha Iesu Kristo.

2 *Pwəh Kumwesən Tata səkitaha mine lərimənu səkitaha Iesu Kristo trouəriari pehe namasanien mine nəmərınuen m kimiaha.

Nəgnəginiien mine nəfwakiiien

3 *Piak me, nəpın me pam kimaha iahaməregi mə tahaməkeikei mhəni vivi Kumwesən tukumiaha pam. Ratukwatukw mə tahamo iamınhi irə ti nəri nə mə nəpın me pam nahatətəien səkimiaha ruvehe mamskai mwi, nənə nəpın me pam nokeikeiien səkimiaha kuatia kuatia hiamo m kimiaha me ruvehe mamasori mwi. 4 *Ro pen iahaməni irapw ti nakalasia me səvəi Kumwesən ia kwopun me pam mə rerımaha ragien pik tukumiaha. Kimaha iahaməni iamınhi irə ti nəri nə mə nəpın me pam hiamərə əknekın ia nahatətəien səkimiaha, nəri auər a mə nərmama me kəmhometə kimiaha, nənə, mamho nəmisəien me ripik m kimiaha.

5 *Narımni me i ramahatən pen mə nəkiriien səvəi Kumwesən ratukwatukw a nənə ro pen tukətə kimiaha mə hiamwəhen tihəuvnimwə ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə. Kamo nəmisəien m kimiaha nəha təkwtəkwuni ti nitətə nəha. 6 *Mətə Kumwesən in ratukwatukw. Nərmama me i kamho nəmisəien m kimiaha, in trərpwin pen mwi nəmisəien mınraha, 7 *nənə, muvei pehe napwisien m kitaha m kimiaha səməme hiamregi rərəha. Kitaha tsəuvehi napwisien nəha nəpın tukətəni Iesu Kristo rier pehe irə irəha nagelo skai me səvənhi 8 *ia napw sə nəgsen rasori. In trərpwin noien ərəha me səvəi nərmama səməme həreirei Kumwesən mine nərmama səməme həpwəh nesi penien nəgkiariien amasan səvəi Iesu lərimənu səkitaha. 9 *Irəha tuhəuvehi nərpwinien riti sə trouraha irəha ia nuk nuk me fwe kwopun riti tipkətə mhə nəmri lərimənu səkitaha ikın mine nukuraanien ia nəsaninien asori səvənhi. 10 *Irəha tuhəuvehi nərpwinien nəha nəpın in truvehe irə. Ia nəpın nəha nərmama ikinan me səvənhi tuhəgnəgini in. Nərmama me pam səməme həni nıpərhiienien irə tuhətəni in, nənə nənimenraha trier. Kimiaha

* 1:1: 1Tes 1:1 * 1:2: Rom 1:7 * 1:3: 1Tes 1:2-3, 2Tes 2:13 * 1:4: 2Kor 7:4, 1Tes 2:19, Rev 1:9 * 1:5: Fil 1:28 * 1:6: Rom 12:19, Rev 18:6-7 * 1:7: Mat 25:31, 1Tes 3:13, 4:16
* 1:8: Sam 79:6, Aes 66:15, Rom 2:8, 1Tes 4:17 * 1:9: Aes 2:10,19,21 * 1:10: Kol 3:4, 1Tes 3:13

mwi tiho mwi iam̄nha irə ti nəri nə mə hiəuvəni raka n̄pər̄hienien ia nəgkiariien sək̄imaha.

¹¹ *Nəp̄in me pam iahaməfwaki tukumiaha mə Kumwesən sək̄itaha trəvsini k̄imiaha mə k̄imiaha nər̄mama me səvənh̄i. Iahaməres mə nəfe nətərigien amasan uə nəfe noien amasan ruku pen ia nahatətəien hiokeikei mə tiho, in tro irəha pam həuvehe mhəukuə ia n̄skaiien səvənh̄i. ¹² *Ia noien nəha nər̄mama tuhəuvehi utə nəghi Iesu Iərimənu sək̄itaha tukumiaha, mhəuvehi utə mwi nəgh̄imiaha tukwe resi pen nāmasanien səvəi Kumwesən sək̄itaha mine Iərimənu sək̄itaha Iesu Kristo.

2

Iərmama kani mə Iəmə sə Ramərui Loa

¹ *Piak me, ia n̄karen səvəi nuveheien səvəi Iərimənu sək̄itaha Iesu Kristo mine nəp̄in tukousəs̄imw̄in kitaha irə səuvən mhətoni in, k̄imaha iahaməres k̄imiaha ² mə tihəpwəh nehekir akwauakwien, mhəpwəh n̄iregien rərəha tr̄ini minuə hiəregi kani mə nəp̄in səvəi Iərimənu ruvəuvehe raka. Nəri auər a mə tihəregi nəgkiariien nəha ruku pen ti nən̄imw̄in riti uə nəvisauien riti uə ia nəkukuə riti sə kani mə k̄imaha iahər̄hi pehe i tukumiaha. ³ *Tihəpwəh nəsēnien iərmama riti reikuə ia k̄imiaha ia suatuk riti iam̄nha irə ti nəri nə mə nəp̄in nəha tr̄ipkuvehe mhə meste nəp̄in nəha kam̄ini trukupwən muvehe nər̄mama tuhəskəmter mhəni rərəha Kumwesən, nənə iərmama nəha kani mə Iəmə sə Ramərui Loa tukətoni trier pehe, in nəha iərmama sə tukouraha in. ⁴ *Nəp̄in trier pehe irə, in tr̄ini rərəha pam narimnari me səməme kaməfwaki pen m̄inraha mine narimnari me pam səməme kam̄ini kumwesən ia n̄irəha. In truvehi utə atukw a in irənhə ia narimnari me nəha, muv̄nimwə məkure ia nəkwai nimwə səvəi Kumwesən, nənə m̄ini mə in Kumwesən.

⁵ Rəfo? H̄iənənouenou mə nəp̄in iakinamarə kitaha m̄ k̄imiaha, iakam̄ini pehe narimnari me i tukumiaha? ⁶ Nənə hiəuvəukurən raka nəfe ramō tukuahag iərmama nəha təkwtək̄wuni mə ia nəp̄in atukwatukw səvənh̄i tukətoni in trier pehe. ⁷ Ipwet mine nər̄mama kamhərui afafa raka Loa, mətə iərmama sə ramō tukuahag irəha mə tuhəpwəh noien ia kwopun rukuraan ik̄in, in tro iam̄nhi irə meste Kumwesən ruvehi raka in. ⁸ *Ia nəp̄in nəha tukətoni Iəmə sə Ramərui Loa trier pehe. Mətə Iərimənu sək̄itaha Iesu trəse əpune in ia n̄imətəgi truku pen ia tər̄hun. Nəp̄in Iesu trier pehe irə nuveheien səvənh̄i trouraha iərmama nəha. ⁹ *Iəmə sə Ramərui Loa truvehe mo narimnari me ia n̄iskaiien səvəi Setan. In tro n̄imtətien eikuə me, mine narimnari me səməme kamərkərinari irə, ¹⁰ mine n̄ifeifeien me səpəmsəpə səməme həpkatukwatukw mhə. Ia noien nəha in treikuə ia nər̄mama səməme kamhesi pen suatuk səvəi nemhəien. Kumwesən trouraha irəha ti nəri nə mə kamhəni mə həpwəh nokeikeien nəgkiariien pər̄hien sə rukurən nuvehim̄iruien irəha. ¹¹ *Ti noien nəha səvənraha, Kumwesən trər̄hi pen n̄ifeifeien skai riti ti n̄irəha mə tro irəha həni n̄ipər̄hienien ia neikuəien. ¹² Ro iam̄nhi irə nər̄mama me pam səməme həpk̄ini mhə n̄ipər̄hienien ia

* **1:11:** Kol 1:9, 1Tes 1:2-3 * **1:12:** Aes 24:15, Mal 1:11 * **2:1:** 1Tes 4:13-17 * **2:3:** 1Tim 4:1, 1Jon 2:18, 4:3, Jon 17:12 * **2:4:** Dan 11:36, Esik 28:2 * **2:8:** Job 4:9, Aes 11:4, Rev 19:15
* **2:9:** Mat 24:13, Rev 13:11-13 * **2:11:** 2Tim 4:4

nægkiariien pərhien, mətə rerinraha ragien ti noien sə rɪpkatukwatukw mhə, Kumwesən trərpwɪn noien ərəha me səvənraha.

Nəkur Tesalonaeka tuhaməkeikei mhərer əknekɪn

¹³* Mətə piak me, Iərimənu səkitaha rokeikei kimiaha. Ia nəpɪn me pam kimaha tahaməkeikei mhəni vivi Kumwesən tukumiaha ti nəri nə mə in rɪmərɪ kimiaha fwe tui mə truvehimɪru kimiaha. Nənə in ruvehimɪru kimiaha ia nɪskaiien səvəi Nənɪmwɪn səvənhi sə ro hiəuvehe mhəmher, mho nəkur ikinan me səvənhi, nənə muvehimɪru kimiaha ti nəri nə mə kimiaha hiəni nɪpərhiēnien ia nægkiariien pərhien səvənhi. ¹⁴ Kumwesən rɪnəkwein ia kimiaha ti narɪmnari me nəha ia nægkiariien amasan sə iahaməvisau irapw mə tihəuvehi pəri nasoriien sə Iərimənu səkitaha Iesu Kristo rauvehi fwe ia neiai. ¹⁵ Ro iamɪnhi irə, piak me, tihərer əknekɪn, mhəkwtəmhiri əknekɪn nægkiariien me səməme hiəuvəregi raka iahamahatən kimiaha irə ia tərhumaha mine ia nəkukuə.

¹⁶ Kumwesən Tata səkitaha rokeikei kitaha, maməriari pehe namasanien səvənhi m kitaha. Ia nəpɪn me pam in rauvehi utə nətərigien səkitaha, nənə mamə kitaha saməregi ramasan ti nəri nə mə saməmri pen əknekɪn nətərigien səkitaha irə. Iakəfwaki pen mɪn mine Iesu Kristo Iərimənu səkitaha maməres mə irau ¹⁷* trouvehi utə rerɪmiaha nənə rauo kimiaha hiəskai ti noien noien amasan mine nɪniien nægkiariien amasan me pam.

3

Kaməres nəfwakiien

¹* Piak me, in i nægkiariien sampam. Tihəfwaki tukumaha mə nægkiariien səvəi Iərimənu səkitaha trevən akwauakw ia kwopun me pam, nənə, nərmama tuhəsiai mhesi pen rəmwhen a ia kimiaha hiaməsiai mamhesi pen. ² Tihəfwaki tukumaha mə Kumwesən truvehi raka kimaha ti nəkur ərəha me, ti nəri nə mə komhə nərmama pam kamhahatətə ia Kumwesən. ³* Mətə kitaha səukurən nətigiteien ia Iərimənu səkitaha. In tro kimiaha hiəskai, nənə mətui amasan tukumiaha ti Setan mə trəpwəh nourahaiēn kimiaha. ⁴* Nənə kimaha iahəukurən amasan ia nəmri Iərimənu səkitaha mə təkwtəkwuni nəha kimiaha hiəmo nəfe iahaməni, nənə, tihamo iamɪnhi irə mamhəuvən. ⁵ Pwəh Iərimənu səkitaha triri rerɪmiaha ia nokeikeiien səvəi Kumwesən, mo hiərer əknekɪn ia nəreien səvəi Kristo.

Kinise narpahaiēn

⁶* Nənə təkwtəkwuni piak me, iahəni pehe nəkwamaha tukumiaha ia ia nəghi Iərimənu səkitaha Iesu Kristo mə tihaməkeikei mhərer isipwɪn ti piəvtaha me səməme kamharpaha, mhəpwəh nesi penien nægkiariien sə iahənəvəhag raka m kimiaha irə. ⁷* Kimiaha hiəuvəukurən raka mə tihamo rəmwhen a ia kimaha. Nəpɪn iahənamarə kitaha m kimiaha fwe kupwən, iahəpkarpaha mhə. ⁸* Kimaha iahəpkani mhə nəveginien sə iərmama riti ruvei pehe auər a m kimaha. Mətə ia nəpɪn mine ia ran iahəməse mamhowok. Iahəpwəh nokeikeiien mə tahəuvei pehe wok skai m kimiaha ti nəkwməniēn kimaha. ⁹* Hiəukurən mə ramasan a ko iahəres pehe nasituiēn iamɪnhi, mətə iahəpkə mhə. Iahəuvei pehe noien

* **2:13:** 2Tes 1:3, Jon 15:16, Efes 1:4, 1Tes 4:7, 5:9 * **2:17:** 1Tes 3:13 * **3:1:** 1Tes 5:25 * **3:3:** 1Tes 5:24 * **3:4:** 2Kor 7:16, Kal 5:10, 1Tes 4:10 * **3:6:** Mat 18:17, Rom 16:17 * **3:7:** Fil 3:17, 1Tes 1:6 * **3:8:** 1Tes 2:9 * **3:9:** 1Kor 9:4, 1Tes 1:6

səkīmaha m kīmiaha rəmwhen ia noien riti sə tihəuvnhi. ¹⁰ *Nənə nəp̄in iahənamarə kitaha m kīmiaha, iahəuvei pehe nəgkiariien i m kīmiaha mə, “Tr̄ini minuə iərmama rəpwəh noien wok, kəpwəh nuvehi penien nəveginien min.”

¹¹ *Iahaməni iam̄nhi irə ti nəri nə mə iahamregi mə nərmama nepw̄in nəha irəha kamharə kīmiaha m̄nraha mamharpaha, mamhəgkiari pik, mhəpko mhə wok. ¹² *Ro pen nərmama səməme kamho iam̄nhi irə, kīmaha iahaməni pen ti n̄rəha i, nənə mamhəgkiari skai m̄nraha ia nəghi Iərimənu səkītaha Iesu Kristo mə tuhaməkeikei mharə afafa, mamho wok ti nuvehiiien nəveginien sənənraha. ¹³ *Nənə kīmiaha piak me tiho noien sə ratukwatukw mhəpwəh nəpouien i.

¹⁴ *Tr̄ini minuə iərmama riti rəpwəh nesi penien nəgkiariien səkīmaha ia nəkukuə i, nənə, tihaməkeikei mho pwəh nərmama həkurən mə in sin. Nənə mhəpwəh nevənien ipaka tukwe pwəh rauris ti noien səvənhi. ¹⁵ *Mətə tihəpwəh nəmwəkiiien i ti nəri nə mə in piəvmiaha riti, nənə ramasan mə tihərpwi atukwatukw in.

Nəgkiariien sampam

¹⁶ *Pwəh Iərimənu səvəi nəmər̄inuien in əpa truvei pehe nəmər̄inuien m kīmiaha ia nəp̄in me pam ia noien me pam. Pwəh Iərimənu səkītaha tramarə tukumiaha pam. ¹⁷ *Iou Pol iakamrai nəgkiariien i ia rəgik mam̄ini ramasan tukumiaha. Ia nəkukuə me pam iakamrai iam̄nhi irə mə tihəkurən n̄riaiien səiou. In i n̄riaiien səiou iakamrai iam̄nhi irə. ¹⁸ Pwəh namasanien səvəi Iərimənu səkītaha Iesu Kristo tramarə tukumiaha pam.

* **3:10:** 1Tes 4:11 * **3:11:** 1Tim 5:13 * **3:12:** 1Tes 4:11 * **3:13:** Kal 6:9 * **3:14:** 1Kor 5:9,11 * **3:15:** 1Tes 5:14 * **3:16:** 1Tes 5:23 * **3:17:** 1Kor 16:21

Fas Timoti

Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Nəkukuə me i Pol rimərai, Fas mine Seken Timoti mine Taetas, kani mə nəkukuə me səvəi pasta me, ti nəri nə mə haməgkiari ia wok mine noien səvəi pasta me. Timoti rinətui fwe Lистра. Səvənhi tata iəmə Kris, mətə səvənhi mama pran Isrel. Səvənhi mama ramahatən in ia Nəkukuə Ikinan ia nouihien səvənhi. Pol ramevən maməvisau irapw nəgkiariien amasan səvəi Kristo. Ia navənien səvənhi sə ro kəru irə Timoti rukurirə in. In ramasitu ia Pol ia wok səvənhi. Nəpin Pol rimərai nəkukuə i, Timoti ramə wok rəmwhen ia iahatən mine iəmə asori səvəi nakalasia me fwe Efesas. Timoti in təmaruə riti, mətə ruvehi wok səvəi niriien nakalasia me. Ro pen Pol rirai nəkukuə i revən tukwe. Ia nəkukuə i Pol ramasitu irə maməvəhag min ia wok səvənhi. Pol raməvəhag min mə traməkeikei məsiari ti nahatən eikuə me mine nahatənien me səvənraha səməme həpwəh natukwatukwien. Pol rokeikei pik Timoti, ro pen ruvei pen nəvəhagien me min mə trəfo irə ti nəri nə mə in iərmama riti səvəi Kumwesən.

¹* Iou Pol. Iou aposol riti səvəi Iesu Kristo. Kumwesən sə rauvehimiru kitaha mine Iesu Kristo sə səməmri pen əknekin nətərigien səkitaha irə irau krouni nəkwənrəu mə tako.

²* Iakamrai nəkukuə i mik, Timoti. Ia nahatətəien səkrau ikəmwhen ia nərik pərhien. Pwəh Tata Kumwesən mine Iesu Kristo Iərimənu səkitaha trouəriari pehe namasanien mine napiien mine nəmərinuien mik.

Timoti trinise nahatən eikuə me

³* Fwe kupwən, ia nəpin iakinamevən fwe profens Masetonia, nənə, iakini pehe tukw ik i mə tikamarə pəpim ia taon nəha Efesas. Nərmama nepwin nəha ikin hamarə irəha kamhahatən nərmama ia nəgkiariien sə ropə ia nəgkiariien atukwatukw. Mətə ik tikinise irəha mə tuhəpwəh noien noien nəha. ⁴* Tikini pen ti nirəha i mə tuhəpwəh nətərig pikien ia kwənagei eikuə me mine nəgkiariien sə rani pik kwənəkwus me səvəi kaha kupwən me. Nəgkiariien me nəha kamhəvi pehe a nəvisəien me. Ko həpkasitu mhə ia iərmama riti mə tro wok səvəi Kumwesən. Wok nəha nərmama səməme kamhahatətə a kamho. ⁵ Tikəvəhag m nərmama me səkitaha mə irəha tuhaməkeikei mhokeikei irəha me. Pwəh rerinraha rəmher. Pwəh irəha hamo a noien me səməme irəha həukurən mə ramasan. Pwəh irəha hahatətə pərhien ia Kumwesən. ⁶ Nərmama nepwin hənəpwəh noien me i, mhənəti karen, mhəuvəvən ti nəgkiariien sə nipwran riwən. ⁷* Irəha hokeikei pik nahatənien Loa, mətə həreirei nipwrai nəfe kamhəni, nəri auər a mə kamhəgkiari skai tukwe mə həukurən.

⁸* Kitaha səukurən mə Loa in ramasan, mətə nərmama tuhaməkeikei mhahatən nərmama irə ia noien atukwatukw səvənhi. ⁹ Kitaha səukurən mwī mə kīpkəmri mhə Loa raməmak ti nəkur atukwatukw me, mətə kəmri Loa raməmak ti nəkur kamhərui loa, mine nəkur kənkəpwənrəha riskai, mine nəkur həpkahatətə mhə ia Kumwesən, mine nəkur kamho noien ərəha, mine nəkur həpkə mhə nəkur ikinan me,

* **1:1:** Kol 1:27 * **1:2:** Wok Me 16:1-3, Taet 1:4 * **1:3:** Fil 2:24 * **1:4:** 1Tim 4:7, Taet 1:14

* **1:7:** 1Tim 6:4,20, Taet 1:10 * **1:8:** Rom 7:12,16

mīne nəkur həkəmher mhə, mīne nəkur kamhousi əpune tata mīne mama səvənraha, mīne nəkur kamhousi əpune nərmama. ¹⁰ *Kəmri Loa raməmak ti nərman mīne nīpran səməme kamhəiri əpnəpen irəha me, mīne nərman səməme kamhəiri atukw a irəha me, mīne nərmama kamhakres iərmama mə tuhoslef irə, mīne ieikuə me, mīne nəkur kamheikuə ia kwopun kaməkiri nəgkiariien ikin, mīne nəkur kamho noien ərəha me nepwīn mwi. Ouəh, nīpərhienien kəmri Loa raməmak ti nəkur kamho narimnari me pam nəha sə ramərarki nəgkiariien kama-hatən nərmama irə sə ratukwatukw. ¹¹ *Kumwesən in rasori muku-raan nərmama kamhəgnəgini in. Nəgkiariien atukwatukw nəha iakani raməmak ia nəgkiariien amasan səvənhi. In rinəmri pehe nəgkiariien nəha ia rəgik, nənə iakaməvisau irəpw i.

Iesu rinapi Pol

¹² *Iesu Kristo Iərimənu səkitaha sə ramo iakiskai ti noien wok səvənhi, iakani tanak tukwe in ti nəri nə mə in rinəkiri iou mə iakəmwhen, mətigite ia nirak, məmri iou iakamo tukwini nari min. ¹³ Fwe kupwən, iou iərmama riti sə iakani ərəha nəghin, nənə mamometə nərmama me səvənhi, mamousi pik irəha. Mətə in rəpi iou ti nəri nə mə iəpkini mhə ihi nīpərhienien irə, nənə, mīreirei mə nəfe nəha iakamo. ¹⁴ Iərimənu səkitaha rətəgi irəpw namasanien səvənhi ia nirak rasori pik irəhar nahatətəien mīne nokeikeien sə ruku pen ti Iesu Kristo.

¹⁵ *In i nəgkiariien pərhien, nənə, kitaha pam tsaməkeikei mhəni nīpərhienien irə. Iesu Kristo rīməuvehe ia tīprənə i mə truvehimiru nərmama ərəha me. Iou iəmə iakərəha anan məpi raka pam irəha. ¹⁶ Mətə Iesu Kristo rinapi iou mə iou iakərəha anan rəmwhen ia nīmətəien riti sə ramahatən mə nətərigien səvənhi rəpwəmwis mīpko mhə sampam ramevən ti nərmama ərəha me, pwəh nərmama nepwīn hətəni mho rəmwhen sə iakino həni nīpərhienien irə, nənə in truvei pen nīmīruien rerin mīnraha. ¹⁷ *Kumwesən in Iərimənu rerin. In ripkəmhə mhə. Ko səpkətəni mhə. Nənə in əpa in Kumwesən. Pwəh nisaien mīne nəgnəginiien krauevən tukwe in ia nuk nuk me. Ouəh, pwəh ro iamīnhi.

¹⁸ *Nəgkiariien i iakani pehe tukw ik i təkwtəkwuni, nərik Timoti, rəmwhen a ia nəgkiariien me nəha profet me nepwīn həməni ia niram fwe kupwən. Tikuvehi nəgkiariien me i pwəh hasitu ia niram ia naruagəniien amasan sə ikamaruagən irə. ¹⁹ *Tikaməkeikei məkwətəmhiri əknekīn nahatətəien səim, məpwəh noien nari riti sə tro ik ikregi fwe ia rerim mə ikino nərəhaien. Nərmama nepwīn ho noien me nepwīn sə həkurən mə rərəha, nənə ia noien nəha hənouraha nahatətəien səvənraha rəmwhen ia nitətə sə rəpəruə ia nīmaha. ²⁰ *Iəmə mi nəha Hameneus mīne Aleksanta irau mwi nəha irəha mīnraha. Iou iakinəsəni raka irau mə krouəmak ia rəgi Setan pwəh krouukurən mə trouəpwəh nini ərəhaien Kumwesən.

2

Nəvəhəgien me ia nikaren səvəi nəfwakien

* **1:10:** Taet 1:9 * **1:11:** 1Tim 6:15 * **1:12:** Wok Me 9:15, Kal 1:15-16, 1Kor 15:9-10, Kal 1:13 * **1:15:** Luk 15:2, 19:10 * **1:17:** Rom 16:27 * **1:18:** 1Tim 6:12, Jut 3 * **1:19:** 1Tim 3:9 * **1:20:** 2Tim 2:17, 2Tim 4:14, 1Kor 5:5

¹ Nəri sə iakokeikei mə takukupwən mini ro iamınhi irə. Tikəvəhag m nərmana me səkitaha mə irəha tuhaməkeikei mhəfwaki m Kumwesən ti nərmana me pam, nənə mhəres in mə trasitu ia nirəha, muvei pen nəfe riwən ti nirəha. Nənə tuhaməkeikei mhəni mwi tanak ramevən ti Kumwesən ti nirəha. ² *Irəha tuhəfwaki ti kig me mine nərmana me pam səməme kamhəuvehi nasorijen mə kitaha tsarə ia nəməriniuen mine narəien afafa, mharə irə, mhəsiai Kumwesən, nənə mhəsi pen noien atukwatukw me. ³ Noien i ramasan nənə nəpın Kumwesən səkitaha sə rauvehimiru kitaha trətoni rerin ragien. ⁴ *In rokeikei mə truvehimiru nərmana me pam, nənə mokeikei mə irəha tuhəuvehe mhəukurən nəgkiariien pərhiən səvənhi. ⁵ Kumwesən kuatia a ramarə, nənə, İərmama kuatia a ramərer ia nımwrhenhi Kumwesən mine nərmana mavi sımwin irəha. İərmama nəha in nəha İesu Kristo ⁶ *sə riməuvei pehe atukw a in ia nəpın atukwatukw ti nəəkuien suatuk səvəi nərmana me pam mə trifi irəha ia noien ərəha me səvənraha. Nənə ramahatən mə Kumwesən rokeikei mə truvehimiru nərmana me pam. ⁷ *Nəri in i kuvehi utə iou tukwe aposol mine iahatən səvəi nərmana rıpkə mhə irəha nəkur Isrel mə takəvisau irəpw nəgkiariien amasan mınraha sə raməgkiari ia nahatətəien mine nıpərhiənen. (İakani pərhiən iapkeikuə mhə.)

⁸ Ro iamınhi irə iakokeikei mə ia kwopun me pam nərman me tuhəuvehi utə rəginraha rəmher, mo ikinan i, nənə mhəfwaki m Kumwesən. Irəha tuho iamınha irə mhəpwəh niemaha mine nəvisəien.

⁹ *Nənə iakokeikei mə nıpran me tuharkahu ia tinari sə ratukwatukw a, rıpkə mhə tinari kavi nətərigien səvəi nərman irə, uə tinari kamarkahu i kamərpwi tukwe. Rərəha mə ho nımwai nukwənenraha mə tuhərpwi tukwe uə həuvehi pen marəmarə me kınə ia kol mine perel me, uə harkahu tinari nənimen rutə pık. ¹⁰ *Irəha tuhaməkeikei mharkahu ia noien amasan me rəmwhen ia karkahu səvənraha, ti nəri nə mə in i noien atukwatukw sə nıpran me səməme kamhəni mə irəha hokeikei Kumwesən tuho.

¹¹ Nəpın kamahatən nakalasia me, pwəh nıpran me hafafa mhəpwəh nəgkiariien, mhəsiai nahatən me, mhəuvehi nukurənen. ¹² *İou iapkeseni mhə mə nıpran tuhahatən uə hərımənu ia nərman. Irəha tuhaməkeikei mhafafa, ¹³ *ti nəri nə mə fwe kupwən Kumwesən rıməkupwən mo Atam kurirə ro İf. ¹⁴ *Nənə rıpkə mhə Atam nə Setan rıməkupwən meikuə irə nənə ro nəkwən, mətə İf rino nəkwai Setan nənə mərui nəgkiariien səvəi Kumwesən. ¹⁵ Mətə mə pran raməmwur pen ia nahatətəien, mine nokeikeiien, mine noien sə rəmher mo ikinan i, nənə in prən afafa, nəpın raməmisə ti tini mə trətui, Kumwesən trətui amasan tukwe muvehimiru in.

3

Noien səvəi elta me mine tikon me

¹ *In i nəgkiariien pərhiən. Trini mınuə İərmama riti rokeikei mə truvehe iəmə asori sə ramətui ti nakalasia me, nənə, in rınəkeikei wok riti

* **2:2:** Efes 6:18, Fil 4:6 * **2:4:** Esik 18:23, 1Tim 4:10, 2Tes 3:9, Rom 3:29-30, Hip 12:24 * **2:6:** Kal 1:4 * **2:7:** Wok Me 9:15, Kal 2:7-8, 2Tim 1:11 * **2:9:** 1Tes 3:3-5 * **2:10:** 1Tim 5:10 * **2:12:** 1Kor 14:34 * **2:13:** Jen 2:7,22, 1Kor 11:8-9 * **2:14:** 2Kor 11:3 * **3:1:** Wok Me 20:28

sə ramasan. ^{2*} Iəmә asori sə rauvehi wok nəha noien səvənhi traməkeikei mo iamınhi irə. Kəpwəh nətəien noien ərəha riti irə. In səvənhi pran kuatia a. Ripko mhə in iərmama sə ramənimwi pik, mətə in nətərigien səvənhi raməmak amasan ia nəpın me. In iərmama sə kamsiai in. In iərmama sə raməsevər ia rukwənu səvənhi ti nərmama pwispwis me. In iahtən amasan riti. ³ Iərmama sə ramənimwi pik uə ramousi iərmama ko ripkuvehi mhə wok i. Mətə iərmama sə noien səvənhi ramasan məpou, rəpwəh nəvisəien, mipkokeikei pik mhə mane, in rukurən nuvehiiien wok i. ⁴ In traməkeikei miri amasan nərmama kamharə ia nəkwai nimwə səvənhi, nənə mo nipwnətın me tuhəsiai in mho nəgkiariien səvənhi. ⁵ Trini minuə iərmama riti rirəirei niri amasanien nərmama kamharə ia nəkwai nimwə səvənhi, nənə, trəfo miri amasan nakalasia me səvəi Kumwesən? In rirəirei noien. ⁶ Iərmama rahatətə vi a ia Iesu ripkəmwhen mhə mə truvehi wok i kamo rərpwi tukwe mimwei pen ia nərəhaien sə Setan rino nənə Kumwesən rərpwin noien ərəha səvənhi. ^{7*} Rəmwhen a mwi iərmama sə rauvehi wok iamınhi nərmama me fwe iruə tuhaməkeikei mhəni amasan in kamo in rimwei pen ia kwənkru səvəi Setan nənə kini ərəha in.

⁸ Ia noien a mwi nəha tikon me noien səvənraha traməkeikei mo iamınhi irə. Irəha nərmama səməme kamsiai irəha. Nəgkiariien səvənraha ripko mhə kəru. Həpkənimwi pik mhə nənimwiien skai rəmwhen ia waen. Irəha həpkokeikei pik mhə mane. ⁹ Irəha tuhaməkeikei mhəkwtəmhiriri noien səvəi nahatətəien Kumwesən rino pui pehe ia nətərigien səvənraha sə rəmher. ¹⁰ Nərmama səməme hokeikei mə tuhəvehi wok səvəi tikon, nakalasia me tuhaməkeikei mhəkupwən mhətə amasan irəha. Trini minuə həpkətə mhə noien ərəha riti ia nirəha, nənə, irəha həukurən nuvehiiien wok nəha.

^{11*} Ia noien a mwi nəha nipran me səvəi tikon me^a noien səvənraha traməkeikei mo iamınhi irə. Irəha nipran me səməme kamsiai irəha. Ripko mhə irəha nipran me səvəi niniien nikare iərmama uə nipran me səvəi nənimwiien, mətə irəha nipran me səməme nərmama həukurən nətigiteien ia nirəha ia narimnari me pam.

¹² Iərmama riti sə rauvehi wok səvəi tikon traməkeikei miri pran kuatia a, nənə, miri amasan nipwnətın me mine nərmama pam kamharə ia nəkwai nimwə səvənhi. ¹³ Nərmama səməme kamho amasan wok səvəi tikon nəghınraha trasaman irə, nənə, irəha tuhəpkehekir anan mhə mhəgkiari ia nahatətəien səvənraha sə ruku pen ti Iesu Kristo.

¹⁴ Təkwtəkwuni nəha, nəpın iakamrai nəkukuə i mik, rerik ramrhi mə tripko mhə tui iakuvehe mətoni ik. ^{15*} Mətə trini minuə iapkuvehe akwauakw mhə, nənə, nəkukuə i tro nukurənien i mik mə nəfe nəha noien ratukwatukw nərmama me ia nəkwai nimwə səvəi Kumwesən tuho. Nərmama ia nəkwai nimwə nəha kani irəha mə nakalasia me səvəi Kumwesən sə ramiru, irəha həmwhen ia pos asori mine nəri skai kavvrhəkin nimwə ia təkuren, mamhırhan nəgkiariien pərhiien. ^{16*} Nənə nipərhiienien nəgkiariien i kino pui pehe in nukune nahatətəien səkitaha rani nari riti rasori, mani mə, “In riməier pehe tukutaha nipwran rəmwhen ia nipwrataha.

* **3:2:** Taet 1:6-9 * **3:7:** 2Kor 8:21 * **3:11:** Taet 2:3 **a 3:11:** Suatuk riti mwi ti nuvsiniien nəgkiariien i ro iamınhi irə. “Ia noien a mwi nəha, tikon nipran me noien səvənraha traməkeikei mo iamınhi irə. Irəha nipran me səməme kamsiai irəha. Ripko mhə irəha nipran me səvəi niniien nikare iərmama uə nipran me səvəi nənimwiien, mətə irəha nipran səməme nərmama həukurən nətigiteien ia nirəha ia narimnari me pam.” * **3:15:** Efes 2:19-22 * **3:16:** Jon 1:14, Mak 16:19

Nənimwɪn Ikinan rahatən amasan mə in iəmə atukwatukw.
Nagelo me hətoni in.

Kəvisau irapw nəgkiariien səvənhi ia tənəmtənə me.
Nərmama me i ia təkure tiprənə i həni nɪpərhiēnien irə.
Kuvehi utə in revən fwe ia neiai.”

4

Pol raməvəhag m Timoti

¹ *Nənimwɪn Ikinan rani irapw amasan mə tramevən ipaka ti nəpɪn sampam nənə nərmama nepwɪn tuharaka ia nahatətəien səvənraha, mhəuvən mhətərig pɪk ia nənimwɪn me səməme kamheikuə mine nəgkiariien me səməme nəremhə me kamhahatən. ² Nəgkiariien me nəha ieikuə me nepwɪn tuhəni irapw. Nətərigien səvəi ieikuə me nəha rɪnərəha anan ro pen həpkregi sas mhə fwe ia rərɪnraha noien ərəha me səməme irəha kamho. ³ *Irəha tuhənise iərman ti niriien pran, nənə, mhənise mwi irəha ti nəniien nəveginien me nepwɪn. Mətə Kumwesən rino nəveginien me nəha mə tukəni. Nənə nərmama səməme kamhəukuran nəgkiariien pərhiēn, həni nɪpərhiēnien irə, həukurən nuvehien, mhəfwaki mhəni vivi Kumwesən tukwe, mhəni. ⁴ *Nəveginien me pam Kumwesən rino ramasan a. Nari riti riwən nərmama tuhəpwəh nəniēn. Nərmama həukurən nəniēn nəveginien me pam trini minuə həfwaki mhəni vivi Kumwesən tukwe. ⁵ Nəgkiariien səvəi Kumwesən mine nəfwakiien iamɪnhi krauo nəveginien me pam hamasan a ti nəniēn.

⁶ Trini minuə ikani irapw nəgkiariien i m piəvtaha me, ik iərmama riti sə ikamo tukwini amasan nari m Iesu Kristo. Nənə ramahatən mə ikimruə ia nəgkiariien pərhiēn me səvəi nahatətəien səkitaha mine nəgkiariien amasan kamahatən nərmama irə sə ikinesi pen raka. ⁷ *Tikəpwəh nətərigien ia kwənagei eikuə me səməme nərmama həpkisiai mhə ia Kumwesən kamhəni. Nəpɪn me pam tikaməkeikei mamarkut mamə noien me səməme Kumwesən rokeikei. ⁸ *Ikukurən trini minuə ikamarkut mə nɪpwrām triskai, noien nəha ramasan. Mətə trini minuə ikamarkut nəpɪn me pam mə tiko noien me səməme Kumwesən rokeikei, noien nəha ramasan məpi raka. Trasitu ia niram ia nɪmɪruien səvəi ipwet mine mine nɪmɪruien sə truvehe kurirə.

⁹ *In i nəgkiariien pərhiēn nənə kitaha pam tsaməkeikei mhəni nɪpərhiēnien irə. ¹⁰ *Kitaha samarkut mamhəsese ti nəgkiariien i mə sənəmri pen əknekɪn raka nətərigien səkitaha ia Kumwesən sə ramɪru. In rauvehimɪru nərmama pam, mətə in rauvehimɪru pərhiēn irəha səməme kamhəni nɪpərhiēnien irə.

¹¹ Tikəvəhag m nərmama mahatən narimnari me i. ¹² *Pwəh nərmama tuhəpwəh nətə puuiēn ik ti nəri nə mə ik təmaruə a riti, mətə tikəmwur ia nəpɪn me mə ik iərmama riti nəkur əfwaki me həukurən nukurirəien təmwki nisum ia nəgkiariien, ia noien, ia nokeikeien, ia nahatətəien, mine ia noien sə ratukwatukw məmher. ¹³ Tikaməkeikei mo wok i səvəi nəvsiniēn Nəkukuə Ikinan m nərmama. Tikəvisau mahatən irəha ia nəgkiariien pərhiēn. Pwəh ruvehe mo səim wok tramərər kupwən ia nɪmɪruien səim meste takuvehe. ¹⁴ *Timoti, Kumwesən rɪməuvei pehe

* 4:1: 2Tim 3:1, 2Tes 3:3, 1Jon 2:18, Jut 18 * 4:3: Jen 9:3, Rom 14:6, 1Kor 10:30-31 * 4:4: Jen 1:31, Wok Me 10:15 * 4:7: 1Tim 1:4, 6:20, 2Tim 2:16 * 4:8: 1Tim 6:6 * 4:9: 1Tim 1:15 * 4:10: 1Tim 2:3-4 * 4:12: Taet 2:15 * 4:14: 2Tim 1:6, Wok Me 6:6, 8:17

nasituien sǎvǎnhi mik ti noien wok sǎvǎnhi. In rimǎuvei pehe nasituien nǎha nǎpin elta me sǎvai nǎfwakiien hǎnǎmri utǎ rǎginraha ia niram. Ia nǎpin nǎha profet me nepwin irǎha mwi hǎmǎni irapw nǎgkiariien sǎ Kumwesǎn rimǎni ia niram. Tikǎpwǎh nǎpwǎhien nasituien nǎha ramǎmak auǎr a.

¹⁵* Tikamǎkeikei mo narimnari me nǎha iakani. Tikamarǎ mamǎ wok me nǎha pwǎh nǎrmama pam hǎtoni nimiruien sǎim mine wok sǎim rautǎ amasan. ¹⁶ Tikǎtui amasan tukw ik mine nǎgkiariien sǎ ikamahatǎn nǎrmama me irǎ. Nǎpin me pam tiko iaminihǎ irǎ. Trini minua iko, nǎnǎ, tikuvehimiru ik mine nǎrmama sǎmǎme kamhǎtǎrig ik.

5

Nipran me nǎrman me sǎvǎnraha hemhǎ mhǎpwǎh irǎha

¹* Tikǎpwǎh nǎgkiari skaiien m nǎrgarǎ me, mǎtǎ tikǎgkiari amasan minraha rǎmwhen mǎ irǎha tata me sǎim. Tikǎgkiari m ntǎmaruǎ me rǎmwhen mǎ irǎha piam me, ² mǎgkiari m niprǎnemǎ me rǎmwhen mǎ irǎha mama me sǎim. Tikǎgkiari m nipran vi me rǎmwhen mǎ irǎha kitirimam me. Nǎgkiariien sǎ tikini pen ti nirǎha i tramǎkeikei matukwatukw pam mǎmher.

³ Nipran me nǎrman me sǎvǎnraha hemhǎ mhǎpwǎh irǎha sǎmǎme kamharǎ ǎpa, nakalasia me tuhamǎkeikei mhasitu ia nirǎha. ⁴ Mǎtǎ mǎ nipwnǎti nipran me nǎha fwe uǎ nimwipwinraha me, tikahatǎn irǎha i pwǎh hǎukurǎn mǎ nǎri sǎ irǎha tuhǎkupwǎn mho mhǎsiai Kumwesǎn irǎ, in i tuhǎtui amasan ti nǎrmama sǎmǎme kamharǎ ia nǎkwai nimwǎ me sǎvǎnraha. Noien nǎha rǎmwhen mǎ kamhǎrpwin tai nasituien m tata me sǎvǎnraha mine mama me mine kaha me. (Noien nǎha ramasan ia nǎmri Kumwesǎn mamǎ rerin ragien.) ⁵* Mǎtǎ pran sǎ iǎrman sǎvǎnhi remhǎ mǎpwǎh in ǎpa anan ramarǎ, in ramǎmri pen ǎknekin nǎtǎrgien sǎvǎnhi ia Kumwesǎn. Ia nǎpin me pam ia nǎpin mine ia ran ramǎfwaki m Kumwesǎn mǎ trasitu irǎ. ⁶ Mǎtǎ pran sǎ ro iaminihǎ, trini minua ramǎtǎrig pik ti narimnari me sǎvai nipwran ti niregiiien ramasan irǎ, in ramiru, mǎtǎ ia nǎnimwin rǎmwhen mǎ ruvǎmhǎ raka. ⁷ Tikuvei pen nǎvǎhagien me i minraha mǎ irǎha tuhamǎkeikei mamho. Pwǎh kǎpwǎh nǎtoniiien nǎrǎhagien riti ia nirǎha. ⁸ Iǎrmama riti tramǎkeikei mǎtui amasan ti nǎkur imwǎni me, nǎnǎ mukupwǎn mǎtui amasan ti sǎmǎme kamharǎ ia nǎkwai nimwǎ sǎvǎnhi. Mǎtǎ trini minua ripko mhǎ, ramahatǎn pen mǎ in ripkahatǎtǎ pǎrhien mhǎ ia Kumwesǎn. In rǎrǎha mǎpi raka iǎrmama sǎ ripkahatǎtǎ mhǎ.

⁹ Trini minua pran riti sǎvǎnhi iǎrman remhǎ mǎpwǎh in, mǎtǎ nuk sǎvǎnhi ripkeste mhǎ ihi sikisti, tikǎpwǎh nirai penien nǎghin ia nǎkukuǎ sǎvai nasituien. Ikukurǎn nirai penien nǎghin trini minua fwe kupwǎn sǎvǎnhi iǎrman kuatia a, ¹⁰* nǎnǎ nǎghin ramasan ia noien amasan me sǎvǎnhi, rǎmwhen mǎ rinǎtui amasan ti nipwnǎtin me mamevǎn meste hǎpwinari, mamǎsevǎr ia rukwǎnu sǎvǎnhi ti nǎrmama pwispwis me, mamaikuas ia nisui nǎrmama me sǎvai Kumwesǎn, mamasitu ia iavǎn ǎrǎha me. Trini minua ramǎ noien amasan me pam iaminihǎ, ikukurǎn nirai penien nǎghin ia nǎkukuǎ nǎha.

¹¹ Mǎtǎ tikǎpwǎh nirai penien sǎmǎme hǎpkǎprǎnemǎ mhǎ. Kurirǎ trini minua nǎtǎrgien sǎvai nesi penien mwi iǎrman ruvehe miskai ia

* 4:15: 1Tim 5:22 * 5:1: Lev 19:32 * 5:5: Luk 2:37, 18:7 * 5:10: Hip 13:2

rerinraha mæpi raka nætarigien sævænraha ia Kristo, nænæ iræha hænuæ tuhesi pen mwi nærman, ¹² nænæ tukækiri iræha minuæ hæno noien æræha mhæruï nægkiariien sævænraha mine næfe hæmæni fwe kupwæn mæ tuho. ¹³ *Nænæ ræræha mwi ti næri næ mæ tuhæuvehe mhø iræha rarpaha me, mhæuvæn ia nimwæ riti mhæier mhæuvæn ia riti. Nænæ tuhæpkuvehe æpa mhæ mhø iræha rarpaha me, mætæ tuhæuvehe mwi mhø iræha nïpran me kamhæni nikare iærmama, nænæ mhæpwæh noien wok, mamhæni nægkiariien me ripkatukwatukw mhæ mæ tuhæni. ¹⁴ *Ro iamînhi iræ iakani pen ti nïpran me næha sëmæme hæpkæprænemæ mhæ mæ ramasan tuhesi pen mwi nærman, mhæræhi nïpwnætînraha me, mhætui amasan ti nærmama sëmæme kamharæ ia nækwai nimwæ me sævænraha. Nænæ trinï minuæ ho iamînha iræ, nænæ nærmama sëmæme hamæmwæki kitaha ko hæpkini mhæ nægkiariien æræha riti mhæuasi kitaha iræ. ¹⁵ Mætæ nïpærhienien nïpran me nepwîn hænpwæh raka suatuk atukwatukw nænæ mamhækuriræ Setan tækwætækwuni.

¹⁶ Nïpran me i sëmæme kamhæni nïpærhienien ia Iesu tuhamækeikei mhætui amasan ti nïpran me i ia kwænækwus sævænraha sëmæme nærman me sævænraha hemhæ mhæpwæh iræha. Iræha tuhæpwæh naraka penien iræha m nakalasia me mæ tuhamætui amasan ti niræha. Nænæ ro iamînhi iræ nakalasia me tuhæukuræn nasituïen ia nïpran me i sëmæme nærman me sævænraha hemhæ mhæpwæh iræha æpa anan kamharæ.

¹⁷ *Næmæ asori me sævæi næfwakiiien sëmæme kamhæiri amasan nakalasia me, nakalasia me tuhamækeikei mhæsiai iræha, nænæ mhæræku iræha. Tuhækupwæn mhø iamînhi iræ ia elta me sëmæme kamhæsese mamhævisau mamhahatæn. ¹⁸ *Takani iamînhi iræ ti næri næ mæ Nækukuæ Ikinan rani mæ, "Tihæpwæh nærihi tæriniien tærhui kau næpîn rameivæ testesi kwænuni wit mæ tekîn trier raka." Nænæ Nækukuæ Ikinan rani mwi mæ, "Iærmama sæ ramowok ratukwatukw mæ tukæræku in." ¹⁹ *Tikæpwæh nætarigien nægkiariien sævæi iærmama kuatia a sæ rani mæ elta riti sævæi næfwakiiien ramo noien æræha, mætæ mæ iærmama kærü uæ kahar kamharni, nænæ, ikætærig ia sævænrahar nægkiariien. ²⁰ *Nænæ elta me næha sëmæme kamho noien æræha, tikinise iræha ia næmri nærmama pam mæ elta me nepwîn mwi tuhæhekir noien noien æræha.

²¹ Ia næmri Kumwesæn, Iesu Kristo, nagelo me sëmæme Kumwesæn rimærfi raka iræha, iakani pehe tukw ik i mæ tikamækeikei mamesi pen nægkiariien me sæiou ia noien sæ ratukwatukw. Tikæpwæh noien noien æpæ iti m iærmama riti, nænæ, mo mwi sæpæ iti m iærmama riti mwi. Mætæ tiko rænnæmwhen ia niræha pam.

²² Tikæpwæh næmri utæ akwauakwien rægim mi ia iærmama riti næfwaki pen min mæ truvehi wok sævæi næfwakiiien. Trinï minuæ in iærmama riti sævænhi fwe ikîn næræhæien, nænæ, sævænhi næræhæien træræ ia niram ræmwhen mæ ik mwi ikimæuvehi næræhæien sævænhi. Mætæ ia næpîn me pam tikæmher.

²³ (Ripkamasan mhæ mæ tikamænimwi a nui, mætæ ramasan mæ tikænimwi ouïhi waen kwopti pwæh rasitu ia tipwim mine nemhæien me sæ ramo ik ia næpîn me.) ²⁴ Noien æræha me sævæi nærmama nepwîn hæuvaier irapw raka, næri auæ a mæ næpîn sæ Kumwesæn trærpwîn noien æræha iræ ripkuvehe mhæ ihi, mætæ noien æræha me sævæi nærmama nepwîn

* 5:13: 2Tes 3:11 * 5:14: 1Kor 7:9 * 5:17: 1Kor 16:18 * 5:18: 1Kor 9:9, Mat 10:10

* 5:19: 2Kor 13:1 * 5:20: Kal 2:14, Efes 5:11

tuhəpkier irapw kurirə. ²⁵ Rəmwhen a mwi noien amasan me səvəi nərmama nepwin həuvəier irapw raka nənə səməme kamhərkwafə ihī təkwtəkwuni, irəha mwi tuhaməkeikei mhəier irapw.

6

Slef me tuhaməkeikei mhəsiai nəmə asori me səvənraha

¹ *Pwəh slef me pam həsiai amasan nəmə asori me səvənraha kamo nərmama nepwin həni ərəha nəghi Kumwesən mine nəgkiariien səkitaha samahatən nərmama irə. ² *Slef me səməme nəmə asori me səvənraha kamhəni nīpərhienien ia Iesu irəha tuhəpwəh noien nəha kamhəni mə, “Eh, iəmə asori nəha in piəvtaha a riti,” nənə, irəha tuhəpkisiai amasan mhə. Mətə irəha tuhaməkeikei mho pik mwi wok ia rerinraha pərhien, ti nəri nə mə səvənraha iəmə asori in iərmama riti sə rani nīpərhienien ia Iesu, nənə irəha hokeikei in. Tikahatən narimnari me i, mini pen ti nərmama mə tuhaməkeikei mamho.

Noien səvəi nokeikei pikien mane

³ *Trini minuə iərmama riti ramahatən nərmama, nəgkiariien səvənhi traməkeikei mesi pen nəgkiariien atukwatukw səvəi Iesu Kristo Iərimənu səkitaha mine nəgkiariien kamahatən nərmama irə sə ro ikinan i. Mə in ramahatən nəgkiariien me nepwin ropə ia nəgkiariien nəha, ⁴ in ramərpwi in, mīpkukurən anan mhə nari. Nətərigien səvənhi ramemhə rokeikei pik nəgkiariien ti nəresien me səməme kamhəvi pehe nəmwhəkien mine nəvisəien. Noien nəha ro nərmama kamhəni ərəha nəghinraha me, nənə, mamhətərig ərəha ia nirəha me, ⁵ *ia nəpin me pam kamhousari. Noien nəha səvəi nərmama səməme nətərigien səvənraha rərəha. Irəha kamhəruēi ia nəgkiariien pərhien, mamhəni mə noien nəkwai Kumwesən in suatuk riti səvəi nuvehien mane mine nautə.

⁶ *Nīpərhienien, trini minuə kitaha samo nəkwai Kumwesən, noien nəha trasitu asori ia kitaha, mətə tsaməkeikei mamhagien a, nəri auər a mə səkitaha nautə rouihi a uə rasori. ⁷ *Səukurən mə nəpin sənətui pehe ia tīprənə i, nənə, mhəpkuvehi mə nari riti mhəuvehe. Nənə nəpin tsemhə irə, ko səpkuvehi mhə mwi nari riti mhəərig. ⁸ *Mətə trini minuə sənətaha nəveginien mine tinari səkitaha rəmwhen a, nənə kitaha tsagien. ⁹ *Nərmama səməme hokeikei pik mə nautə səvənraha trasori, nənə riməru a ti nirəha mə tuho noien ərəha me ripik. Rəmwhen ia kwənkru riti rəkure tərini irəha ia təpuapəg səvəi nərəhəien, nənə, irəha hokeikei mə tuho narimnari me ripik səməme həkamasan mhə ti nirəha mamhouraha irəha. Nənə nokeikeien səvəi narimnari ərəha me nəha trouraha nīmīruēien səvənraha. ¹⁰ *Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə noien səvəi nokeikei pikien mane in nukune noien ərəha me səpəmsəpə. Noien nəha ruvəiri raka raka nərmama nepwin ia nahatətəien səkitaha, mo irəha ho noien me ripik təkwtəkwuni rerinraha raməmisə tukwe rəmwhen mə həpi atukw a irəha ia nau.

Pol raməvəhag m Timoti

¹¹ *Mətə ik iərmama səvəi Kumwesən tikaraka məpwəh nevənien ipaka ti noien ərəha me nəha. Tikamarə mamō natukwatukwien, mamō

* **6:1:** Efes 6:5 * **6:2:** Flm 16 * **6:3:** 2Tim 1:13, Kal 1:6-9 * **6:5:** 2Tim 3:8, 4:4, Taet 1:14

* **6:6:** 1Tim 4:8, Fil 4:11-12, Hip 13:5 * **6:7:** Job 1:21, Pri 5:15 * **6:8:** Prov 30:8 * **6:9:**

Prov 23:4, 28:22 * **6:10:** Efes 5:5 * **6:11:** 2Tim 2:22

nəkwai Kumwesən, mamahatətə ia Kristo, mamə nokeikeien, mamərer əknekin, mamə ik iəmə noien səim ramasan məpou. ¹² *Naruagəniēn amasan səvəi nahatətəien, tikaruagən irə, muvehi əknekin nimiruiēn rerin sə Kumwesən rinəkwein ik tukwe fwe kupwən nəpīn ikiməni irapw amasan nahatətəien səim ia nəmri nərmama həpik. ¹³ *Kumwesən in nukune nimiruiēn. Iesu Kristo in iərmama sə rīməni irapw amasan nəgkiariēn pərhiēn ia nəmri Ponjes Paelat. Ia nənimenrau iakani pehe tukw ik i mə ¹⁴ tikaməkeikei mo nəgkiariēn i kuvei pehe mik. Tiko ia suatuk sə rəmher. Pwəh nərmama həpwəh nətoniēn nərhəhien riti ia niram. Tiko iamīnhi irə mamevən meste Iərimənu səkitaha Iesu Kristo truvehe mwi. ¹⁵ *Nuveheien səvənhi Kumwesən tro rier pehe ia nəpīn atukwatukw səvənhi. In Kumwesən sə kaməgnəgini in. In əpa ramərimənu ia narimnari me pam. In Kig sə rasori ia kig me. Nənə in Iərimənu sə rasori ia nərimənu me. ¹⁶ *In əpa rīpkemhə mhə mamarə rerin ia kwopun riti rukuraan ikin, nənə, iərmama riti ko rīpkəvən mhə ipaka. Iərmama riti rīpkətoni raka mhə in, nənə, tīpkətoni mhə mwi. Pwəh nisaiēn mīne nərimənuēn sə trīpkiwən mhə krauevən tukwe in. Ouəh, pwəh ro iamīnhi.

¹⁷ *Tikəgkiari m nərmama me nautə səvənraha rasori ia nitətə səvəi ipwet mīne, mīni pen ti nīrəha i mə tuhəpwəh nuvehi utə pikien irəha, mhəpwəh nəmri pen əknekinien nətərigiēn səvənraha ia nautə, nautə səvəi təkwtəkwi a mətə trakwakwi riwən. Irəha tuhaməkeikei mhəmri pen əknekin nətərigiēn səvənraha ia Kumwesən sə rauvei pehe narimnari me rīpik m kitaha mə reritaha tragien.

¹⁸ Tikini pen ti nīrəha i mə tuhaməkeikei mho noien amasan. Pwəh noien amasan me nəha səvənraha hasori mhəmwhen ia nautə səvənraha. Irəha tuhaməkeikei mhasitu mhəriari m nərmama. ¹⁹ *Noien nəha rəmwhen mə hənəite nautə me rīpik sə trasitu ia nīrəha kurirə. Nənə irəha həukurən nuvehien nimiruiēn i nimiruiēn pərhiēn.

²⁰ *Timoti, Kumwesən rinəmri pehe raka nəgkiariēn amasan səvənhi ia rəgim. Tikaməkeikei mətui amasan tukwe, məpwəh nətərigiēn ia nəgkiariēn auər a me səvəi tīprənə i uə nəgkiariēn me kani mə nəgkiariēn sə kauvehi nukurəniēn irə, mətə rekəm neikuəien. ²¹ *Nərmama nepwīn kamhəkurirə ia nukurəniēn nəha, nənə, mhənəpwəh nahatətəien səvənraha.

Pwəh namasanien tramarə tukumiaha.

* **6:12:** 1Kor 9:25-26, 1Tim 1:18, 2Tim 4:7 * **6:13:** Jon 18:36-37, Jon 19:11 * **6:15:** Dut 10:17, Rev 17:14 * **6:16:** Eks 33:20 * **6:17:** Sam 62:10, Luk 12:20 * **6:19:** Mat 6:20

* **6:20:** 1Tim 4:7, 2Tim 1:14 * **6:21:** 1Tim 1:6, 2Tim 2:18

Seken Timoti Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Nəpın Pol ruvərai raka Fas Timoti mine Taetas kətoni mə kəkwtəmhiri mwi in kuvei puvnimwə ia kalapus. Nənə in rirai Seken Timoti ia kalapus fwe Rom. Pol rukurən mə nəpın səvənhi ruvəkwa kwa mə tremhə ro pen rirai nəkukuə i revən ti Timoti. Pol rəpwəh nokeikeien mə trətoni a Timoti, mətə rokeikei mə trətoni nənə muvehi utə nətərigien səvənhi ti nəri nə mə in rokeikei mə nəpın tremhə Timoti truvehi təmwhəkın ia wok səvənhi. Pol ramahatən Timoti ia niriien nakalasia me maməvəhag min mə trərer isipwin ti nahatən eikuə me. Pol raməvəhag m Timoti mə Timoti traməkeikei məkwtəmhiri əknekın nəgkiariien sə ro nıpərhiendien i kamahatən nakalasia me səvəi Kristo irə.

¹ *Iou Pol. Iou aposol riti səvəi Iesu Kristo ti nəri nə mə Kumwesən rıməni nəkwan mə tako. In rərhi pen iou mə takəvisau irapw nımıruien sə in rıməni mə truvei pehe m kitaha ruku pen ti Iesu Kristo.

² *Nəkukuə i rauvehe tukw ik, Timoti, nərik keikei.

Pwəh Kumwesən Tata səkitaha mine Iesu Kristo İərimənu səkitaha trouəriari pehe namasanien mine napiien mine nəməriniuen mik.

Pol raməvəhag m Timoti

³ *Ia nəpın mine ia ran, nəpın iakaməfwaki, rerik ramrhi rerin ik, nənə iakani vivi Kumwesən tukw ik. Iakamo tukwini nari min, mamə a noien me səməme iakukurən mə hatukwatukw ia nənimen rəmwhen ia kaha kupwən me səiου hənamo. ⁴ Nəpın rerik ramrhi nise nənimem sə rinaiu, iakokeikei pik mə takətoni ik, nənə rerik rəgien. ⁵ *Rerik ramrhi nahatətəien pərhiyen səim, in nəha nahatətəien sə kaha pran səim Loes mine mama səim İunis kroukupwən rouahatətə irə, nənə təkwtəkwuni iakukurən amasan mə ik mwi ikamahatətə irə. ⁶ *Ro iamınhi irə iakuə tako pwəh kumwən nəri fwe ia rerim ramo ikamskai ti noien wok səvəi Kumwesən. Kumwesən rəriari nəri nəha mik fwe kupwən nəpın iakəmri utə rəgik mi ia niram. Tikaməkeikei meireiri nəri nəha pwəh ruək. ⁷ *Iakani iamınhi irə ti nəri nə mə Kumwesən rıpkuvei pehe mhə m kitaha nənimwin riti sə ramo kitaha samhekır, mətə in ruvei pehe m kitaha nənimwin riti sə ramo kitaha saməskai, mamhokeikei kitaha me, mamhəkoui atukw kitaha mə tsəpko mhə noien ərəha.

⁸ *Ro iamınhi irə tikəpwəh naurisien ti nini irapwien İərimənu səkitaha, məpwəh naurisien mwi tukw iou, iərmama riti səvənhi sə iakamarə ia kalapus tukwe. Mətə pwəh krau pəri krouregi nəmisəien ti nəgkiariien amasan səvənhi. Kumwesən truvei pehe nıskaiien mik mə tiko iamınhi.

⁹ *In rıməuvehimıru kitaha, nənə, məkwein kitaha ia nəkweinien sə ro ikinan i. In rıpkə mhə iamınhi irə ia kitaha ti noien me səkitaha, mətə in ro iamınhi irə ti nəri nə mə resi pen a nətərigien atukw səvənhi sə in ruvəukurən raka fwe tui nəpın tıprənə ramiwən ihi. Ia nəpın nəha in ruvəni raka mə truvei pehe namasanien səvənhi m kitaha truku pen ti Iesu Kristo. ¹⁰ *Nənə təkwtəkwuni sətoni namasanien nəha ro m

* **1:1:** Efes 1:1 * **1:2:** 1Tim 1:2 * **1:3:** Fil 3:5, Wok Me 23:1 * **1:5:** Wok Me 16:1 * **1:6:** 1Tim 4:14 * **1:7:** Rom 8:15 * **1:8:** Rom 1:16 * **1:9:** Efes 2:8-9, Taet 3:5 * **1:10:** 1Kor 15:55-57, Hip 2:14

kitaha, ti nəri nə mə İəmə sə rauvehimiru kitaha rıməier pehe. İəmə nəha in nə İesu Kristo sə rino sampam ia noien iərmama remhə, nənə ia nəgkiariien amasan səvənhi ramo nərmama me hətoni mə tuhəfo mhəuvehi nımıruien rerin. ¹¹ *Kumwesən rınərpwi rəgin ia nirak, mini mə iou aposol riti sə takaməkeikei məvisau nəgkiariien amasan nəha, mahatən nərmama me irə. ¹² Nənə ti nəri nə mə iakamo iamınhi irə, iakamregi rərəha i ia kalapus. Mətə iapkauris mhə, ti nəri nə mə iakukurən iəmə sə iakani nıpərhiyenien irə. In rəmri pehe nəgkiariien amasan səvənhi ia rəgik, nənə iakukurən amasan mə trətui amasan tukwe mamevən meste nəpin səvənhi.

¹³ *Timoti, tikaməkeikei məkwətəmhiri əknekın nəgkiariien me i səməme ikuvəregi raka iakini pehe tukw ik i. Nəgkiariien me nəha hatukwatukw, mamhahatən suatuk sə tikesi pen. Tikaməmwur pen ia noien mi nəha nahatətəien mine nokeikeien sə krauku pen ti İesu Kristo. ¹⁴ *İa nıskaiien səvəi Nənimwın İkinan sə ramarə ia reritaha tikaməkeikei mətui amasan ti nəri amasan sə kəmri pehe ia rəgin.

¹⁵ İkuvəkurən raka mə nərmama pam fwe profens Esia hənəpwəh iou mhəuvavən. İəmə mi nəha Fukelas mine Hemokenes irəha mınraha.

¹⁶ *Mətə iakaməfwaki mə İərimənu səkitaha trapi nərmama me ia nəkwai nimwə səvəi Onesiforas, ti nəri nə mə nəpin rıpik in ramomasan iou, nənə mıpkauris mhə iou mine jen me kınərihi iou irə. ¹⁷ Mətə nəpin rapırapw ia Rom, ramətui əmisə iou mamevən meste mətə iou. ¹⁸ *İakəfwaki mə Kumwesən trəsəni in rətoni İərimənu səkitaha trapi in ia nəpin səvənhi. Nənə ikukurən amasan mə rasitu pık ia nirak fwe ia Efesas.

2

¹ Ro iamınhi irə, nərık, ik tikaməkeikei muvehi namasanien i raku pen ti İesu Kristo pwəh ro ikiskai. ² Nənə nəgkiariien sə ikuvəregi raka iakınahatən kımiaha irə ia nəmri nərmama me həpik, tikaməkeikei məmri pen ia rəgi nəmə me nepwın ikukurən nətığiteien ia nırəha mə tuhahatən nepwın mwı. ³ *Tikəmisə krau mik rəmwhen ik iaruagən amasan riti səvəi İesu Kristo. ⁴ İkukurən noien səvəi iaruagən. Nəpin ramaruagən, ko rəpwəh nuvehien mwı wok me nepwın, ti nəri nə mə raməmwur mə iəmə asori səvənhi rerin tragien. ⁵ *İərmama səvəi naiuien traməkeikei mesi pen natuakəmien me səvəi naiuien. Mə rəpwəh ko kıpəkəfəfu pen mhə kəfəfu səvəi nisaiien irə. ⁶ *Nənə iərmama sə raməmhu pık ratukwatukw mə in trukupwən mesi kwənkwai nari sə rutə ia nəmhien səvənhi. ⁷ Rerim tramrhi nəfe iakamini pehe tukw ik i. İərimənu səkitaha truvei pehe nukurənien mik, nənə tikukurən narimnari me pam.

⁸ *Rerim tramrhi İesu Kristo. In iəmə sə rınətui mwı ia nemhəien səvənhi. In kwənəkwus səvəi Kig Tevit. In i nəgkiariien amasan sə iakaməvisau irəpw. ⁹ *İou iakamregi nəmisəien ti nəgkiariien amasan i. Kınərihi iou ia jen rəmwhen ia iou iəmə iakamərui loa, mətə nəgkiariien səvəi Kumwesən ko kıpəkərihi mhə ia jen. ¹⁰ *Ro iamınhi irə, nəri auər a

* **1:11:** 1Tim 2:7 * **1:13:** 1Tim 1:10, 1Tim 4:6, 6:3, Taet 1:9, 2:1 * **1:14:** 1Tim 6:20 * **1:16:** 2Tim 4:16 * **1:18:** İut 21 * **2:3:** 2Tim 1:8, 4:5 * **2:5:** 2Tim 4:8 * **2:6:** 1Kor 9:7,10 * **2:8:** 1Kor 15:4,20, Rom 1:3 * **2:9:** Efes 3:1,13, Fil 1:12-14 * **2:10:** Kol 1:24

mə kamo nəmisəien me ia nirak, mətə takaməkeikei mamərə əknekın ia nəpın me ti nəri nə mə rerik ramrhi nərmama me nəha səməme Kumwesən ruvərfi raka irəha. Ikokeikei mə irəha mwi tuhəuvehi nimiruien vi sə raku pen ti Iesu Kristo, nənə mharə rerin irəha min ia nukuraanien asori səvənhi.

11 *In i nəgkiariien pərhiēn:

Trini minua səmamhə kitaha Iesu,

nənə tsaməkeikei mwi mhəmıru pəri kitaha min.

12 *Trini minua samərə əknekın ia nahatətəien səkitaha,

nənə tsaməkeikei mwi mhərimənu pəri kitaha min.

Trini minua səni mə səreirei in,

nənə in mwi traməkeikei mini mə in rireirei kitaha.

13 *Trini minua kitaha səmwei ia nahatətəien səkitaha,

in traməkwtəmhirı ihi kitaha,

ti nəri nə mə in ko rıpkətəfi mhə nəgkiariien me səvənhi.

Iərmama sə ramo tukwini amasan nari m Kumwesən

14 *Tiko nərmama me səim pwəh rerınraha ramrhi narımnari me i ikani. Tikini pen ti nirəha i ia nəmri Kumwesən mə tuhəpwəh nousariien ti nəgkiariien me. Noien nəha ko rıpkə mhə nari amasan riti, mətə ramouraha a nərmama səməme kamhətərig. 15 *Tikəmwur mə ik iərmama riti səvəi wok sə nəpın Kumwesən ramətə wok səim ko rini mə “Wok səim ramasan.” Nənə tikəpwəh nıregiien ikauris ti wok səim, ti nəri nə mə ikamahatən atukwatukw nəgkiariien sə ro nıpərhiēnien. 16 *Mətə nəgkiariien auər a me səvəi tıprənə i, ik tikəpwəh niniien. Nəgkiariien me nəha tuhəiri pen nərmama həuvən isıpwın ti Kumwesən. 17 *Nəgkiariien səvəi nərmama səməme kamhəgkiari iamınhi truviris rəmwhen ia nımwəpw ruvehe masori. Nəgkiariien səvəi iəmə ni nəha Hameneus mine Faelitas ro iamınhi. 18 İrau krınouəpwəh raka nəgkiariien pərhiēn rauni mə nəpın sə Kumwesən tro nərmama me pam hətui mwi ia nemhəien ruvəuvehe raka. İa nəgkiariien nəha səvənrau kraouraha nahatətəien səvəi nərmama me nepwın. 19 *Mətə nəri əknekın Kumwesən rınəmri kauvrhəkin nımwə ia təkuren rəpwəh nıkiuien. Nənə kımərai pen nəgkiariien me i ia nıkaren: Riti mə, “İərimənu ruvəukurən raka mə nərmama əfo me nəha səvənhi.” Nənə riti mwi mə, “Pwəh nərmama pam səməme kamhəni nıpərhiēnien ia nəghi İərimənu həpwəh noien ərəha.”

20 *İa nəkwai nımwə asori riti nəri kaməni pen nari me irə səpəmsəpə. Rıpkə mhə səməme nəha əpa kınə ia aean mi nəha kol mine silva, mətə nepwın mwi nəha ikin kınərai ia nıpəri nei, nepwın mwi kınə ia nıse tıprənə rərpwu muvehe mıkai. Nepwın kaməni nari irə ia nəpın ikinan me. Nepwın kaməni nari irə ia nəpın auər a me. 21 *Ro iamınhi irə trini minua iərmama riti rəpwəh noien ərəha me, məpərhi in, in truvehe məmwhen ia nəri kaməni pen nari irə sə kınəmri əpə mə səvəi nəpın ikinan me. Kınəpnəpənə raka irə mə iəmə asori səvəi nımwə nə rukurən nuvehien mo noien amasan me pam irə.

* 2:11: 2Kor 4:11 * 2:12: Mat 10:33 * 2:13: Rom 3:3-4, Nam 23:19, Taet 1:2 * 2:14:

1Tim 6:4, Taet 3:9 * 2:15: 1Tim 4:6, Taet 2:7-8 * 2:16: 1Tim 4:7 * 2:17: 1Tim 1:20

* 2:19: Nam 16:5,26, Jon 10:14, 1Kor 8:3, Aes 52:11 * 2:20: 1Kor 3:12 * 2:21: 2Tim 3:17

22 *Mətə noien ərəha me ntəmaruə me hokeikei pik, ik tikaṛaka məpwəh nevēnien ipaka ti nirəha. Ia nəpin me pam tikaməkeikei mamō noien atukwatukw, mamahatətə ia Kumwesən, mamokeikei nərmama, maməə ia nəməriniuien. Tikamarə mamō noien me nəha kimiaha nərmama me nəha səməme kamhəkwein İərimənu ia rerinraha sə ratukwatukw məmher. 23 *Tikərer isipwın ti nəresien me nəha nərmama həreirei nari kamhəni. İkkurən mə nəresien me nəha kamhəvi pehe nəvisəien me. 24 *Mətə noien səvəi iərmama sə ramo tukwini nari m İərimənu traməkeikei mōpə. Ripko mhə in iərmama səvəi nəvisəien, mətə in iərmama sə ramasan ti nərmama pam. In iərmama sə rukurən nahatənien nərmama, nənə niemaha ripkəpi akwauakw mhə in. 25 *In iərmama sə raməgkiari məru ti nəmri atukwatukwien nərmama səməme haməmwəki in, pwəh Kumwesən rəsəni irəha hərərig ia noien ərəha, mhəuvehe mhəkurən nəgkiariien pərhien. 26 Ia noien nəha irəha ko həier irapw ia kwənkru səvəi Setan in rıməuvehi irəha irə mamō irəha hamō nəkwān.

3

Tramevən ipaka ti nəpin sampam

1 *Mətə tikaməkeikei mukurən nəri. Tramevən ipaka ti nəpin sampam narəien ia tiprənə i truvehe məknekın. 2 *Nərmama tuhokeikei atukw a irəha me, nənə mhokeikei pik mane. Irəha tuhəfiəutə atukw irəha me, nənə mhərpwi pik irəha me. Irəha tuhəni nəgkiariien ərəha mhəuəsi nərmama me i. Irəha tuhərui nəkwai tata mine mama səvənraha. Nəpin tukuvei pen nari amasan riti minraha, irəha tuhəpkini mhə tanak tukwe. Irəha tuhəpkō mhə nəkur ikinan me ia nirəha. 3 Irəha tuhəpkəpi mhə ti nərmama, mətə tuhərpwın a tai nərəhaien səvənraha. Irəha tuhəni nəkare nərmama. Irəha tuhəreirei nari, mamho pen a nari ia nəpin me, mhəpkokeikei mhə noien amasan. 4 Irəha tuhəvəsvini təkutanraha m piəvnraha me, mho akwauakw noien ərəha, mhəpkətərig mhə ti noien səvənraha mine nəfe kamho. Irəha rerinraha trukuar ia nəgnəginiien atukw irəha me, mhokeikei pik narimnari me nipwranraha ramregi ramasan irə, nənə, mhəpkokeikei mhə Kumwesən. 5 *Ia nəmri nərmama tukətoni irəha həmwhen ia nəkur əfwaki me, mətə nəgse Nənimwın səvəi nəfwakiiien riwən ia nirəha. Nənə ik tikaməkeikei mərer isipwın ti nərmama səməme hamō iamınhi irə.

6 *Irəha me nepwın kamhəvnmwə ia nəkwai nimwə me mamheikuə ia nipran me. Nipran me nəha nəgsənraha riwən, həvəpəmpəm ia noien ərəha me, nənə narimnari ərəha me səpəmsəpə hokeikei pik ramiri irəha. 7 Kamahatən irəha ia nukurənien ia nəpin me, mətə ko irəha həpkukurən amasan mhə nəgkiariien pərhien ia nəpin riti. 8 *İkkurən klepa mi nəha Janes mine Jampres sə krauni ərəha Moses fwe kupwən. Nərmama me i iakani, irəha həmwhen ia nirau, mamhəni ərəha nəgkiariien pərhien. Irəha nərmama me nətərigien səvənraha rikou, həpkahatətə pərhien mhə ia Kumwesən. 9 Mətə irəha tuhəpkarə əpwəmwis mhə. Nərmama me pam tuhətə sas noien ikou me səvənraha rəmwhen ia nərmama me hənətə sas noien ikou səvəi Janes mine Jampres fwe kupwən.

* 2:22: 1Tim 6:11 * 2:23: 1Tim 4:7 * 2:24: 1Tim 3:3, Taet 1:7 * 2:25: 1Tim 2:4 * 3:1: 1Tim 4:1 * 3:2: Rom 1:29-31 * 3:5: Mat 7:15,21, Rom 2:19-20, Taet 1:16 * 3:6: Taet 1:11
 * 3:8: 2Tim 2:25, Eks 7:11,22, 1Tim 6:5

Nəvəhagian sampam

¹⁰ Mətə ik, Timoti, nəpɪn ikinakurirə ia nirak fwe kupwən, ikuvəregi raka nahatənien səiou, minətə raka noien səiou sə iakamarə mamə. Ikinətə raka nəfe iakaməmwur tukwe ia nimiruien səiou. Ikinətə raka nahatətəien səiou, mine nətərigien səiou sə iakaməfo mo raməpwəmwis. Ikinətə raka nokeikeien səiou, mukurən mwi nərerien səiou sə iakamərer əknekin irə ia nəpɪn me. ¹¹ *Ikinətə raka nomətəien me mine nəmisəien me kino ia nirak fwe ia taon me nəha Antiok mine Ikoniam mine Listra. Kinamometə iou iamɪnhi irə, mətə Iərimənu səkitaha ruvehi raka iou ti nəmisəien me pam nəha. ¹² *Nipərhienien, nərmama me pam səməme hokeikei mə tuhəuvehe mho kuation irəha Iesu Kristo, nənə mamharə ia narəien sə Kumwesən rokeikei, tukaməkeikei komətə irəha. ¹³ Mətə nərmama ərəha me mine nərmama eikuə me narəien səvənraha sə rinərəha raka tripkuvehe mərəha mwi. Irəha tuhameikuə ia nərmama me, nənə mamheikuə atukw a mwi ia nirəha. ¹⁴ *Mətə ik tikaməkeikei məkwətəmhiri əknekin nəgkiariien sə kinahatən raka ik irə. Ikuvəni raka nipərhienien ia nəgkiariien nəha, mamahatətə əknekin irə, mukurən amasan nərmama səməme hənahatən ik irə. ¹⁵ *Fwe ia nouihien səim ikuvəukurən raka nəgkiariien me səvəi Nəkukuə Ikinan. Nəgkiariien me nəha kamhəuvei pehe nukurənien mik. Nukurənien nəha ramiri pen ik ikevən mahatətə ia Iesu Kristo mə Kumwesən truvehimiru ik. ¹⁶ *Nəgkiariien me pam ia Nəkukuə Ikinan haməuku pen ti Nənimwɪn səvəi Kumwesən.^a Nəgkiariien me nəha hamasitu ia kitaha. Kitaha səukurən niniien nəgkiariien me nəha mhahatən nərmama, mhəni pui noien ərəha me səvənraha, mhəkoui atukwatukw irəha, mhəvəhag mɪnraha ia noien atukwatukw. ¹⁷ Nəpɪn samo iamɪnha irə tro iərmama səvəi Kumwesən ruvehe məmwhen ti noien wok amasan me pam.

4

Timoti traməkeikei məvisau irapw nəgkiariien amasan

¹ *Timoti, təkwətəkwuni iakaməgkiari pehe mik rəmwhen krau krouərer ia nəmri Kumwesən mine Iesu Kristo. Ikuvəkurən Iesu Kristo in iərmama sə trəkiri nərmama me pam ti noien me səvənraha, nərmama səməme kamhamiru mine səməme həuvamhə raka. In trier pehe mwi mərimənu ia nitətə səvənhi. Ti nəri nə mə tro iamɪnhi irə, ro pen iakani pehe tukw ik i mə ² *tikaməkeikei məvisau irapw nəgkiariien səvənhi, məmərer mwatuk tukwe ia nəpɪn me pam, nəpɪn nərmama hokeikei mə tuhəregi mine nəpɪn nərmama həpwəh nokeikeien mə tuhəregi. Tikini pui noien ərəha me səvənraha, minise pen əknekin ti nirəha mə tuhəpwəh, muvei pen nəgkiariien sə trasitu ia nirəha, mo iamɪnhi irə səim nətərigien rəpwəmwis, nənə, mahatən amasan irəha. ³ *Tikaməkeikei mamə iamɪnhi irə ti nəri nə mə nəpɪn riti tripkuvehe nərmama me tuhəpkətərig mhə nəgkiariien sə ro nipərhienien, mətə irəha tuhesi pen nətərigien atukw səvənraha, nənə mhətui nahatən me səməme tuhəni nəgkiariien sə nəkwəreginraha rəfiəfiə ti niregiiien. ⁴ *Irəha

* **3:11:** Wok Me 13:50, Wok Me 14:5,19, Sam 34:19 * **3:12:** Mat 16:24, Jon 15:20, Wok Me 14:22 * **3:14:** 2Tim 2:2 * **3:15:** Jon 5:39, 2Pit 1:20-21 * **3:16:** Rom 15:4, 2Tim 2:21
^a **3:16:** Suatuk riti mwi ti niniien nəgkiariien i ia vas 16 ro iamɪnhi irə: Nəgkiariien me pam ia Nəkukuə Ikinan Kumwesən rineiahag pehe irə. * **4:1:** Wok Me 10:42, Rom 14:9-10 * **4:2:** Wok Me 20:20,31 * **4:3:** 1Tim 4:1, 2Tim 1:13 * **4:4:** 1Tim 4:7

tuhəpwəh nəgkiariien sə ro nīpərhienien, nənə mhəuvən mhəkuriə kwənagei eikuə me. ⁵ Mətə ik, tikaməkeikei mo nətərigien səim pwəh raməmak amasan ia nəpīn me. Tikərer əknekin ia nəmisəien me sə kamo ia niram, nənə mo wok i səvəi nəvisaiuen nəgkiariien amasan, nənə mo pam wok səim sə Kumwesən ruvei pehe mik mə tiko.

⁶*Takani iamīnhi irə ti nəri nə mə tripkō mhə tui nitek raiu rəmwhen ia waen i kətəgi pen ia təkure nifatə kuvei pen m Kumwesən. Səiou nəpīn takier irə ruvəuvehe ipaka. ⁷*Ia nīmīruuien səiou rəmwhen mə iakamaruagən ia naruagəniēn amasan riti. Rəmwhen mə iakamaiu ia naiuien əknekin riti. Nənə təkwtəkwuni iakino sampam irə, nənə iakamahatətə ihi. ⁸*Təkwtəkwuni kinəpnəpenə kəfəfau riti fwe səiou kaməfəfau pen ia nəmə atukwatukw me. Iərimənu səkitaha raməkiri atukwatukw nari in truvei pehe kəfəfau nəha miou ia nəpīn səvənhi. Tripkuvei pehe əpa mhə miou, mətə truvei pen mwi m nərmama me pam səməme hokeikei in nənə mamheitenhi in mə truvehe mwi.

Pol rokeikei mə Timoti trevən mətoni in

⁹*Tikaməmwur muvehe mətə akwauakw iou, ¹⁰*ti nəri nə mə Temas rokeikei pik anan narəien ipwet mine səvəi tiprənə i, nənə minəpwəh iou, muvavən fwe Tesalonaeka. Kresens ruvavən fwe Kalesia, nənə Taetas ruvavən fwe Talmesia. ¹¹*Təkwtəkwuni Luk əpa ramarə kimrau min. Nəpīn tikauvehe irə tikiri Mak kimirau min, ti nəri nə mə in rukurən nasituien mo tukwini nari miou. ¹²*Iakinərhi pen Tikikas ruvavən fwe Efesas. ¹³*Nənə nəpīn tikauvehe irə, tikuvehi karkahu səiou səvəi nəkwieien iakinəpwəh raməmak ia nimwə səvəi Karpas fwe Troas. Tikuvehi mwi nəkukuə me. Iakoikei pik mə tikuvehi səməme nəha kimərai pen ia teki nəni.

¹⁴*Fwe kupwən, Aleksanta, iəmə sə ramo nari ia aean, ro pik nəmisəien miou. Iərimənu trərpwīn noien ərəha me nəha rino miou. ¹⁵Nənə ik mwi tikaməkeikei məsiari in, ti nəri nə mə fwe kupwən in raməmwur mə trinise nəgkiariien səkitaha.

¹⁶*Nəpīn iakinərer vi ia nəmri iəmə asori ia kwopun i mə takini irapw nəgkiariien səiou ia nikaren səvəi nəgkiariien me nəha kamini ərəha iou irə, iərmama riti riwan ruvehe mərəer ia nikarek mə trasitu. Mətə irəha pam hap raka ia nirak. (Iakəfwaki mə Kumwesən trəpwəh nərpwīnien noien nəha minraha.) ¹⁷*Mətə ia nəpīn nəha Iərimənu səkitaha ramərer ipaka tukw iou, mauvei pehe niskaiien miou, mə iou iakukurən nəvisau irapwien nəgkiariien me pam səvənhi, nənə nərmama me pam səməme hərəirei Kumwesən həukurən niregiien. Nənə in ruvehi raka iou ia nərəhaien nəha rəmwhen mə ruvehi raka iou ia nəkwai laeon. ¹⁸Iərimənu səkitaha truvehi raka iou ia noien ərəha me pam nərmama hənuə tuho ia nirak. In trətə amasan iou meste in ruvehi iou mevən fwe ia nitətə sə in ramərimənu irə fwe ia neiāi. Pwəh nəgnəginien revən tukwe in ia nuk nuk me. Ouəh, pwəh ro iamīnhi.

Nəgkiariien sampam

¹⁹*Tikini pen ti Prisila mine Akwila mine nərmama me pam ia nəkwai

* **4:6:** Fil 2:17 * **4:7:** 1Tim 6:12 * **4:8:** 1Kor 9:24-25, Rev 2:10 * **4:9:** 2Tim 1:4 * **4:10:** Kol 4:14, Taet 1:4 * **4:11:** Kol 4:14, Wok Me 15:37-39 * **4:12:** Efes 6:21-22 * **4:13:** Wok Me 20:6 * **4:14:** 1Tim 1:20, Sam 62:12, Prov 24:12, Rom 2:6 * **4:16:** 2Tim 1:15 * **4:17:** Wok Me 23:11, 27:23, Dan 6:22 * **4:19:** Wok Me 18:2, 2Tim 1:16-17

nimwə səvəi Onesiforas mə iakini ramasan ti nirəha i.

²⁰ *Erastas riṣkukurirə mhə iou. In ramarə a fwe Korin. Nənə iakinəpwəh Trofimas fwe Maelitas, ti nəri nə mə in ramemhə.
²¹ Tikaməmwur muvehe akwauakw tukw iou kurirə nəṣin səvəi nəkwieien ruvehe.

Iupulas, Putens, Linus, Klautia mīne piəvtaha me pam ia kwopun i həni ramasan tukw ik.

²² Pwəh Iərimənu səkitaha tramarə ia rerim, məriari pehe namasanien m kīmiaha pam.

* **4:20:** Wok Me 19:22, 20:4

Taetas

Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Taetas in riti nəha Pol. Iasitu riti səvəi Pol. Nəp̄in nepwin in ramavən irau Pol. Nakalasia me fwe tənə əmwəris riti kani mə Krit, Taetas in iamə asori riti səvənraha. Nəkukuə i rəmwhen ia nəkukuə mi səvəi Timoti. Nakalasia me fwe Krit həpkukurən amasan mhə noien səvəi nəfwakiien ti nəri nə mə irəha həpkuvehe vi a mhahatətə ia Kristo. Ro pen iərmama traməkeikei mevən masitu ia nirəha. Pol rini pen ti Taetas mine nakalasia me fwe ikin mə tuhəfarə irə. Pol rini pen ti Taetas mə trahatən irəha ia n̄ipərhiēnien. In rahatən mw̄i Taetas ia nir̄iēn nakalasia me.

Pol ramrai nəkukuə i m Taetas

¹ Iou Pol, iou iərmama riti sə iakamo tukwini nari m Kumwesən, nənə iou aposol riti səvəi Iesu Kristo. In rərhi pen iou mə takasitu ia nərmama me səməme Kumwesən ruvər̄fi raka irəha. In rokeikei mə takasitu ia nirəha ia nahatətəien səvənraha, nənə masitu mw̄i ia nirəha mə tuhəukurən nəgkiariēn pərhiēn sə ramahatən noien me Kumwesən rokeikei. ² *In rərhi pen iou mə takasitu ia nirəha pwəh həmri pen əknek̄in nətər̄iḡiēn səvənraha ia n̄im̄iruēn rer̄in. Fwe tui, nəp̄in t̄iprənə ramiwən ihi, Kumwesən sə r̄ipkeikuə mhə ruvəni raka mə truvei pen n̄im̄iruēn rer̄in nəha m̄inraha, ³ *nənə ia nəp̄in atukwatukw səvənhi in ro pui n̄im̄iruēn nəha ia nəgkiariēn səvənhi. Kumwesən sə rauvehim̄iru kitaha rəmri pehe nəgkiariēn nəha ia rəḡik m̄ini nəkw̄an mə takəvisau irapw irə.

⁴ *Nəkukuə i rauvehe tukw ik Taetas. Ia nahatətəien səkrau ikəmwhen ia nər̄ik pərhiēn. Pwəh Kumwesən Tata səkitaha mine Iesu Kristo sə rauvehim̄iru kitaha trouəriari pehe namasaniēn mine nəmər̄inuēn mik.

Wok sə Taetas ramo ia tənə Krit

⁵ Iakinəpwəh ik ia tənə Krit mə tikəmri atukwatukw narimnari me səməme krau kripko mhə sampam irə. Rəmwhen iakim̄ani pehe tukw ik i, tikaməkeikei mevən ia rukwənu me pam muvehi utə elta me səvəi nəfwakiēn. ⁶ *Ikukurən nuvehi utəien iərmama riti tr̄ini m̄inuə noien səvənhi ratukwatukw pam, səvənhi pran kuatia, n̄ipwnət̄in me kamhəni n̄ipərhiēnien ia Iesu, k̄ipkini mhə irəha mə kənkəpwənraha riskai, uə həpwəh nis̄iaiiēn tata mine mama səvənraha. ⁷ *Iəmə asori sə ramətui ti nakalasia me ramo tukwini nari m Kumwesən, ro iam̄inhi irə noien səvənhi traməkeikei matukwatukw pam. Rərəha mə kənkəpwə riskai, uə niemaha raməpi akwauakw in, uə ramən̄im̄wi p̄ik, uə ramousi iərmama, uə ramo noien ikou mauvehi mane irə. ⁸ Mətə iərmama sə rauvehi wok i traməkeikei mo iam̄inhi irə: In raməsevər̄ ia rukwənu səvənhi ti nərmama pw̄ispw̄is me. In rokeikei noien amasan, nənə mukurən nari. In ramo noien atukwatukw mine noien sə rəmher mo ikinan i. In ramatuakəm amasan. ⁹ *In traməkeikei məkw̄təm̄hiri əknek̄in nəgkiariēn pərhiēn sə kinahatən in irə. Ia noien nəha in rukurən nas̄ituiēn ia nərmama, mahatən irəha ia nəgkiariēn atukwatukw, mukurən

* **1:2:** Kol 1:27 * **1:3:** Efes 1:9-10, Taet 2:10, 3:4, 1Tim 1:1,11 * **1:4:** 2Kor 8:23, Kal 2:3, 2Tim 1:2, 4:10, Rom 1:7 * **1:6:** 1Tim 3:2-7, 2Tim 2:24-26 * **1:7:** 1Kor 4:1 * **1:9:** 2Tim 4:3, Taet 2:1

mwi nəmri atukwatukwien nərmama səməme kamhəni nəgkiariien sə ropə ia nəgkiariien nəha.

¹⁰ *Takani iamīnhi irə ti nəri nə mə nərmama həpik kənpəwənraha riskai. Irəha kamhəni nəgkiariien me nepwīn nīpwrān riwəh, mamheikuə ia nərmama. Pərhien nəkur Isrel me nepwīn nəha irəha kamho iamīnhi irə mhəpi raka nərmama me nepwīn. Irəha kamhəni mə tukaməkeikei kuvehi ninhum m nərmama ti nahatən penien mə irəha nərmama me səvəi Kumwesən. ¹¹ *Tikərapinhə rə ia nəgkiariien səvənraha, ti nəri nə mə irəha kamhouraha nərmama pam ia nəkwai nīmwə nepwīn, mamhahatən nərmama ia nəgkiariien sə ripkatukwatukw mhə mə tukahatən. Irəha kamho mə tuhəuvehi mane irə, mhəpwəh naurisien i. ¹² Iəmə Krit riti kupwəh in profet riti səvənraha, in mwi rīməni iamīnhi mə, “Nəkur Krit irəha nərmama səvəi neikuəien ia nəpīn me pam. Irəha hāmwhen ia nəri əprrmīn me. Irəha rəpaha me. Nəpīn me irəha hokeikei mə tuhamani a nari.”

¹³ *Nəgkiariien səvəi profet nəha ro a nīpərhienien. Ro iamīnhi irə tikəgkiari skai mīnraha pwəh irəha həuvehe mhahatətə ia nəgkiariien sə ratukwatukw, ¹⁴ *mhəpwəh nesi penien kwənagei me səvəi nəkur Isrel mīne natuakəmien me səvəi nərmama me səməme hənəpwəh nəgkiariien pərhien. ¹⁵ *Nərmama səməme hāmher ia nəmri Kumwesən nari riti riwəh sə tro irəha həuvehe mhəmkeimik. Mətə nərmama səməme hāmkeimik ia nəmri Kumwesən ti nəri nə mə həpwəh nīnīen nīpərhienien ia Iesu, nənə noien riti riwəh sə tro irəha hāmher. Ro iamīnhi irə nətərigien səvənraha ramevən əpa ti nərəhāien, hərəirei nəkirien noien me. ¹⁶ *Irəha həni mə həukurən Kumwesən, mətə noien səvənraha ramahatən pen mə rekəm irəha hərəirei in. Nərmama me nəha hərəha anan, mamhərui nəkwai Kumwesən. Irəha ko həpko mhə nari amasan riti.

2

Taetas traməkeikei mahatən nəgkiariien sə ratukwatukw

¹ *Mətə ik Taetas nəgkiariien səim traməkeikei mesi pen nəgkiariien kamahatən nərmama irə sə ratukwatukw. ² Tikahatən nərgarə me mə rərəha irəha nərmama səvəi nənimwiien. Irəha tuhaməkeikei mhəukurən nari, pwəh nərmama həsiai irəha. Irəha tuhaməkeikei mamhahatətə pərhien, mamhokeikei nərmama, mamhərer əknekīn ia nəpīn me.

³ *Ia noien kuation a, tikahatən nīprənəmə me mə irəha tuhaməkeikei mho noien sə ro ikinan i rəmwhen sə Kumwesən rokeikei. Rərəha mə irəha kamhəni nīkare nərmama, uə kamhənīmwi pik nənimwiien skai rəmwhen ia waen. Irəha tuhaməkeikei mhahatən nəgkiariien sə ramanan, ⁴ mamhəvəhag m nīpran me səməme harə vi a irəha nərman mə irəha tuhaməkeikei mhokeikei səvənraha me nərman me mīne nīpwnətīnraha me. ⁵ *Irəha tuhaməkeikei mhəvəhag m nīpran me i mə irəha tuhəuvehe mho irəha nīpran me səməme həukurən nari, mhəmher, mamhətui amasan ti narimnari me fwe ia rukwənu, nənə mamhəsiai nərman me səvənraha. Nəpīn kamho noien sə ro iamīnhi, nənə,

* **1:10:** 1Tim 4:7 * **1:11:** Jon 10:12, 1Tes 5:2, 2Tim 3:6 * **1:13:** 2Tim 4:2 * **1:14:** 1Tim 4:7 * **1:15:** Mat 15:11, Rom 14:20 * **1:16:** 2Tim 3:5, 1Jon 1:6, 2:4 * **2:1:** Taet 1:9 * **2:3:** 1Tim 3:11 * **2:5:** Efes 5:22

tuhəpɪnhə ia nərmama me mə tuhəpwəh nɪni ərəhəien nəgkiariien səvəi Kumwesən.

⁶ Ia noien kuatia a mwi, tikəgkiari amasan m ntəmaruə me mə irəha tuhaməkeikei mho narimnari me sə ramahatən pen mə irəha həukurən nari. ⁷ *Nənə ik, ia narimnari me pam, tikamo a noien sə ramasan pwəh irəha hesi pen nəfe ikamo. Nəpɪn tikahatən, nimiruien səim traməkeikei matukwatukw mo nəgkiariien səim rɪpam mo nərmama həsiai irə. ⁸ *Tikaməkeikei mamɪni a nəgkiariien pərhiən mə nərmama tuhəpwəh nətoniien təkutai nəgkiariien səim mhəni ərəha. Pwəh in tro nərmama səməme haməmwəki ik tuhauris tukwe ti nəri nə mə irəha həpkətəni mhə noien ərəha riti səim, nənə, mhəpwəh nɪni ərəhəien kitaha.

⁹ *Tikahatən slef me mə irəha tuhaməkeikei mho nəkwai nəmə asori me səvənraha ia narimnari me pam pwəh rerinraha ragien ti wok səvənraha. Slef me tuhəpwəh nɪniien tai nəgkiariien səvəi nəmə asori me səvənraha, ¹⁰ *nənə, mhəpwəh nakresien mɪnraha. Mətə nəpɪn me pam irəha tuhaməkeikei mho amasan nari pwəh nəmə asori me səvənraha tuhəni nɪpərhiənien ia wok səvənraha. Noien me nəha tuho ia narimnari me pam rəmwhen mə kaməkwani pen tihinari me ia nəgkiariien səvəi Kumwesən, Kumwesən sə rauvehimɪru kitaha.

¹¹ Krau kraukurən mə namasanien səvəi Kumwesən ruvəier pehe raka ti nərmama me pam. In nəha namasanien sə rauvehimɪru nərmama irə. ¹² *Namasanien nəha raməvəhag m kitaha mə tsəni rekəm ia noien me səməme Kumwesən raməmwəki mɪne noien ərəha me səvəi tɪprənə i nərmama hokeikei pɪk. Ia nɪtətə i ipwet mɪne kitaha tsaməkeikei mharə, mamhəukurən nari, mamho noien atukwatukw mɪne noien me səməme Kumwesən rokeikei, ¹³ *nənə, mamhəfwini nəpɪn amasan nəha kitaha saməmri pen əknəkin nətərigien səkitaha irə. Nəpɪn amasan nəha in nə nəpɪn sə Iesu Kristo trier pehe irə irau nɪskaiien səvənhi. Iesu nə in Kumwesən asori səkitaha rauvehimɪru kitaha. ¹⁴ *In rɪnəsəni nimiruien səvənhi memhə tukutaha mə truvehi raka kitaha ia noien ərəha me pam, nənə, məpərhi kitaha səmher mhəuvehe mho kitaha nərmama səvənhi əpa səskai ti noien amasan me.

¹⁵ *Narimnari me i ik tikamahatən nərmama me irə. Tikuvehi utə nətərigien səvənraha, məgkiari mɪnraha ti nɪniseien noien ərəha me səvənraha. Ikauvehi nasoriien ti noien nəri i. Pwəh iərmama riti rɪpko mhə nəri auər a ia niram, məpwəh mwi nətəien təkutam.

3

Noien amasan me səməme Taetas traməkeikei məvəhag m nakalasia me irə

¹ *Taetas. Tiko a pwəh rerinraha ramrhi mə tuhəsiai nəmə asori me mɪne nərmama səməme kamhərimənu ia nɪrəha. Tuhaməkeikei mho nəkwənraha, nənə mhərəer mwatuk ia nəpɪn me ti noien amasan me pam. ² *Irəha tuhəpwəh nɪni ərəhəien iərmama riti. Ia nəpɪn me tuhaməkeikei mharə ia nəmərɪnuien, mhəpwəh nəvisəien, nənə mheiwaiu mhasitu ia nərmama me pam.

* 2:7: 1Tim 4:12, 1Tes 5:3 * 2:8: 1Tes 2:15 * 2:9: 1Tim 6:1 * 2:10: Taet 1:3 * 2:12: 1Jon 2:16, Efes 1:4 * 2:13: 1Kor 1:7, Fil 3:20 * 2:14: Kal 1:4, Eks 19:5, Dut 7:6, Sam 130:8, Esik 37:23, 1Tes 2:9 * 2:15: 1Tim 4:12 * 3:1: Rom 13:1-7, 1Tes 2:13-14 * 3:2: Fil 4:5

3 *Irəha tuhaməkeikei mho iam̄nhi irə ti nəri nə mə fwe kupwən kitaha mw̄i səreirei nari, mamhərui nəkwaɪ Kumwesən. Kameikuə ia kitaha səpwəh nətəien suatuk atukwatukw. Noien ərəha me nepw̄in sokeikei pik mhəregi ramasan irə kamhərīmanu ia kitaha. Ia narəien səkitaha samo pik nərəhaien. Reritaha ramakres narimnari me səvəi nərmama. Kaməmwəki kitaha nənə kitaha saməmwəki kitaha me. Fwe kupwən noien səkitaha ro iam̄nha irə, 4 *mətə Kumwesən sə rauvei pehe nimiruien vi m kitaha rərhi pehe namasanien mine nokeikeiien səvənhi rier pehe tukutaha. 5 *Ia nəp̄in nəha Kumwesən ruvehim̄iru kitaha. Mətə in r̄ipkuvehim̄iru mhə kitaha ti nəri nə mə samo noien amasan me, rekəm. In ruvehim̄iru kitaha ti nəri nə mə rapi kitaha. In ruvehim̄iru kitaha nəp̄in Nənimw̄in Ikinan raikuas raka noien ərəha me səkitaha, sətui mw̄i, mhəuvehe mhərməvi mw̄i. 6 *Kumwesən rətəgi irapw Nənimw̄in nəha ruvehe mukuər ia kitaha muku pen ti Iesu Kristo. Iesu nəha in iərmama sə rauvei pehe nimiruien vi m kitaha. 7 *In rasitu ia kitaha ia namasanien səvənhi, mo kitaha satukwatukw ia nəmri Kumwesən mə kitaha tsəuvehi nimiruien rerin sə sənəmri pen əknek̄in raka nətərigien səkitaha irə. 8 Nəgkariien i in nəgkariien pər̄hien. Nənə iakokeikei mə tikahatən amasan nərmama me ia narimnari me i. Pwəh nərmama səməme həmāni n̄ipər̄hienien ia Kumwesən tuhamarə mamho noien amasan me. Narimnari me i hamasan pik mamhasitu ia nərmama. 9 *Mətə nəresien me nərmama həreirei nari kamhəni, mine nəgkariien me kamhəni ia kwənək̄wus səvəi kaha kupwən me, mine nəvisəien me kamhəvisə m̄inraha me ti n̄ipwrai Loa səvəi Moses, tikaməkeikei mərəer isipw̄in ti n̄irəha, ti nəri nə mə ko hək̄kasitu mhə, namasanien səvənraha riwən. 10 *Tr̄ini m̄inuə iərmama riti r̄ini nəgkariien iam̄nhi meitehi kimiaha irə, tikevən m̄inise. Mə ro mw̄i iam̄nhi, nənə, tikevən m̄inise mw̄i. Tr̄ini m̄inuə ikinise m kəru, mətə raməkeikei ia noien səvənhi, nənə, tikərer pen isipw̄in tukwe, məpwəh. 11 *Ikukurən mə iərmama sə ramo iam̄nhi irə, in iəmə rərəha, mamō noien ərəha. Noien səvənhi ramo pui atukw a in mə in iərmama riti Kumwesən trərpw̄in noien ərəha səvənhi.

Nəgkariien sampam səvəi Pol

12 *Takərhi pehe iərman mi i riti Atemas uə Tikikas truvehe mətōni ik. Nəp̄in truvehe irə, tikaməkeikei mətōni akwauakw a suatuk mə tikuvehe mətōni iou fwe taon nəha Nikopolis, ti nəri nə mə iou iakokeikei mə takevən marə fwe ikin ia nəp̄in səvəi nəkwieien. 13 *Iərmama mi kəru nəgh̄inrau nə Apolos mine Sinas, Sinas in iərmama riti sə ramowok ia nikaren səvəi loa səvəi nəkur Rom, irau krauavən ia navənien səvənrau, mətə tikasitu ia nirau mə nari riti trəpwəh niwən tənien ia nirau. 14 *Ramasan mə ikahatən nərmama me səkitaha mə irəha tuharə mamhəmwur mamho noien amasan me mamhasitu ia nərmama nepw̄in səməme narimnari me səvənraha r̄ipkəmwhen mhə. Rərəha mə nərmama me səkitaha tuhamarə auər a.

15 Nərmama me pam səməme kamharə kimaha m̄inraha həni ramasan tukw ik. Nənə ik tik̄ini tukwini ramasan səkimaha revən ti nərmama me səməme hokeikei kimaha mamhahatətə ia Iesu.

* **3:3:** 1Kor 6:11, Efes 2:2, 5:8 * **3:4:** Taet 1:3 * **3:5:** 2Tim 1:9, Efes 5:26, Jon 3:5 * **3:6:**

Wok Me 2:17-18 * **3:7:** Rom 3:24 * **3:9:** 2Tim 2:14,16,23 * **3:10:** Mat 18:15-17, 2Jon 10

* **3:11:** 1Tim 6:3-5 * **3:12:** Efes 6:21-22 * **3:13:** Wok Me 18:24, 1Kor 3:5-6, 1Kor 16:12

* **3:14:** Efes 4:28, Taet 2:14, Mat 7:19

Pwəh namasanien tramarə tukumiaha pam.

Filimon

Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Filimon in iəmə asori riti səvəi nakalasia me fwe Kolosi. In riti nəha Pol. Onesimas, in slef riti səvəi Filimon. In rakres mane səvəi Filimon nənə map mevən fwe Rom. Nəpɪn in ramarə fwe Rom, in rətoni Pol, mɪni nɪpərhiɪniɪn ia nəgkiariien səvəi Iesu Kristo. Pol rərhi pen Onesimas ruvehi nəkukuə i mevən muvei pen m Filimon. Pol rərəs skai m Filimon mə trəpwəh nərpwɪniɪn noien ərəha səvəi Onesimas nənə mo in rəmwhen ia piəvni. Nəkukuə i rukwakwa. Filimon, Efesas, Kolosi, mɪne Filipae kani mə nəkukuə me səvəi kalapus ti nəri nə mə Pol ramarə ia kalapus fwe Rom ia nuk 59-61 mɪrai nəkukuə me i.

¹ *Iou Pol iakamarə ia kalapus ti nəghi Iesu Kristo. Kimrau piəvtaha Timoti iarouni ramasan tukw ik Filimon. Ik iərmama i kitahar mik samaro pəri wok. Kimrau iarouokeikei ik. ² *Nənə iarouni mwi ramasan ti kitirimətaha Apia, mɪne piəvtaha Akipas, iəmə sə kitaha min səmwhen ia naruaɡən me. Iarouni ramasan ti nakalasia me pam nəha səməme kamhousəsɪmwɪn irəha me ia nəkwai nimwə səim. ³ *Iarouəfwaki mə Kumwesən tata səkitaha mɪne Iesu Kristo lərimənu səkitaha trouəriari pehe namasanien mɪne nəmərɪnuɪen pwəh irau krauarə tukumiaha.

Pol raməkwein amasan ia Filimon

⁴ *Filimon. Ia nəpɪn me, nəpɪn rerik ramrhi ik ia nəfwakiien me səiou, iakani vivi Kumwesən, ⁵ ti nəri nə mə iakamregi kamɪni nokeikeiien səim sə ikamo m nərmama me pam səvənhi mɪne nahatətəien səim ikauvehi ia Iesu lərimənu səkitaha. ⁶ *Iakamregi mwi mə ikaməriari ia rerim pam ti nəri nə mə ikamahatətə. Iakəfwaki mə noien nəha trasitu ia niram mo ikukurən amasan mwi narimnari amasan me pam kauvei pehe saməuvehi rauku pen ti Kristo. ⁷ *Piak, iakaməfwaki iamɪnhi irə ti nəri nə mə nokeikeiien səim ro nərmama me səvəi Kumwesən rerinraha ragien. Nənə nəpɪn iakregi, iou mwi rerik ragien. Ruvehi utə mwi nətəriɡien səiou.

Nəresien səvəi Pol

⁸ Filimon, iakuə takərəs nari riti mik. Iakukurən nɪniɪn nəkwak tukw ik ia nəghi Kristo mə nəfe tikaməkeikei mo, ⁹ *mətə nokeikeiien səkrau, ko iapko mhə iamɪnhi. Iakuə takərəs a ik. Təkwtəkwni iou Pol iakinərgharə, nənə rəmwhen iakuvəni raka iakamarə ia kalapus ti Iesu Kristo, ¹⁰ *iakamərəs nari riti mik ia nɪkaren səvəi Onesimas,^a in i səim slef. In ruvehe mətəni iou ia kalapus, nənə iakuvehe məmwhen ia tata səvənhi, in ruvehe nərik. ¹¹ (Fwe kupwən in ripkasitu mhə ia niram, mətə təkwtəkwni nəha in rukurən nasituɪen ia krau pəri.)

¹² Təkwtəkwni iakamərhi pehe iəmə i, iəmə sə iakokeikei pik, rirəriɡ muvehe tukw ik. ¹³ *Iakokeikei mə takəkwtəmhiiri əknekɪn ramarə kimrau min mə ruvehi təmwhəkɪm, mamə tukwɪni nari miou nəpɪn iakamarə ia kalapus ti nəgkiariien amasan. ¹⁴ *Mətə iapkoikei

* **1:1:** Efes 3:1 * **1:2:** Kol 4:17, 2Tim 2:3 * **1:3:** Kal 1:3 * **1:4:** Rom 1:8-9 * **1:6:** Fil 1:9, Kol 1:9 * **1:7:** 2Kor 7:4 * **1:9:** Flm 1 * **1:10:** Kol 4:9, 1Kor 4:15 ^a **1:10:** Nɪpwrai nəhag nəha Onesimas in i mə Iəmə sə Ramasitu. * **1:13:** Fil 2:30 * **1:14:** 2Kor 9:7, 1Tes 5:2

mhə mə tako nari riti sə ipkəsəni mhə irə. Trini minuə ikamo nari amasan iakokeikei mə truku pen ia rerim agien, mətə ripko mhə nari iakaməkeikei mik tukwe mə tiko. ¹⁵ Rosi Onesimas rinap məpwəh ik nəpin ouih i a mə tikuvehi mwi rouarə rerin kimirau min. ¹⁶ *Nənə təkwtəkwni in ripko mhə slef əpa riti səim, mətə in rəpi raka slef. In piavtaha keikei riti. Iou iakokeikei pik in, mətə ik tikokeikei pik in rəpi raka ti nari nə mə in slef səim, mətə irənhə mwi irə in piām, ti nari nə mə in ruvəuvehe mamahatətə ia lərimənu səkitaha.

¹⁷ Ro pen trini minuə ikamətə iou rəmwhen ia ik riti sə krauo pəri wok, tikuvehi in ia rerim pam rəmwhen a mə ikauvehi iou. ¹⁸ Trini minuə rino nari riti rərəha ia niram, uə riməuvehi nari riti mīpkuvehi mhə nənimen, tikəmri pen ia kaon səiou. ¹⁹ *Iou, Pol, iakamrai nəgkiariien i ia rəgik, iou tapkərəku. (Mətə tikəpwəh nenouenouien mə səim kaon rarə ti nari nə mə iou iakināsitu ia niram ikuvehi nimiruien vi.) ²⁰ Ouəh, piak, iakokeikei mə tikāsitu ia nirak, mo rerik rəgien, ti nari nə mə krau pəri krauahatətə ia Kristo lərimənu səkitaha. ²¹ Iakamrai nəkukuə i mik, mukurən amasan mə tiko nəkwak. Iakukurən mə tiko rəpi raka nəfe nəghin iakaməres i.

²² *Nənə tikəpnəpenə mwi kwopun riti səiou takapri ikin. Iakani iamīnhi irə ti nari nə mə iakameitenhi Kumwesən mə trəsəni nəfwakiiēn me səkimiaha, mo suatuk miou iakrərig pehe tukumiaha.

Nəgkiariien sampam səvəi Pol

²³ *Epafra i iou riti sə kimirau min iarouarə ia kalapus ti nəghi Iesu Kristo in rini ramasan tukw ik. ²⁴ *Nənə Mak mīne Aristakas, mīne Temas, mīne Luk iou me nepwīn səməme iahamo pəri wok, irəha mwi hənī ramasan tukw ik. ²⁵ Iakəfwaki mə namasaniēn səvəi Iesu Kristo lərimənu səkitaha tramarə tukumiaha.

* **1:16:** 1Tim 6:2 * **1:19:** 1Kor 16:21, Kal 6:11 * **1:22:** Fil 1:25, 2:24 * **1:23:** Kol 1:7
* **1:24:** Kol 4:10,14, 1Tim 4:10-11

Hipru

Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Səreirei mə sin rımərai nəkukuə i. İərmama riti rımərai ia nuk 60. İa nəpın nəha nərmama kamhometə nakalasia me fwe Rom. Kımərai pen nəkukuə i revən ti nəkur İsel nepwın səməme haməni nıpərhiēnien ia İesu. Səpkukurən mhə mə irəha hamarə pəku rosi fwe tənə İsel uə taon nəha Rom. Kamo nəmisəien mınraha ro pen irəha na tuhəpwəh nahatətəien səvənraha ia İesu mhərərīg mhesi pen mwi Loa səvəi Moses. Nəkukuə i kani mə Hipru raməgkiari m nəkur İsel mə nahatətəien səvənraha ia İesu Kristo ramasan pik məpi raka nahatətəien kupwən səvənraha. İesu in Tini Kumwesən. In rasori məpi raka nagelo me, Moses, Josua, mine pris me. İesu in rımamhə m kuatia a rınəmwhen ti ruvehi rakaiēn noien ərəha. Nemhəien səvənhi rousi raka noien səvəi pris kupwən me səməme haməvi netə ti noien ərəha ia nəpın səvəi Oltestamen. Japta 11 raməgkiari ia nahatətəien səvəi nərmama ia Oltestamen. Nəpın nəkur İsel səməme haməni nıpərhiēnien ia Kristo həvsini nəkukuə i, ruvehi utə nətərīgien səvənraha ia nahatətəien səvənraha. Nənə həni nıpərhiēnien ia Kumwesən ia nəpın səvəi nəmisəien.

¹ Fwe kupwən, nəpın rıpiik mine ia suatuk me səpəmsəpə, Kumwesən rəgkiari m kaha me səkitaha, nəgkiariien səvənhi ruku pen ia profet me səvənhi, ² *mətə nəpın kurirə rinauvehe ipaka, nənə in rəgkiari m kitaha, nəgkiariien səvənhi ruku pen ia Tini sə rımərfi mə trərımənu ia narımnari me pam səvəi Tata səvənhi. İa Tini, in rino neiai mine tıprənə mine narımnari me pam. ³ *Tini Kumwesən kamətə pen nukuraanien asori səvəi Kumwesən irə, ti nəri nə mə in rəmwhen atukwatukw ia Tata səvənhi ia narımnari me pam, maməkwtəmhirı narımnari me pam ia nəgkiariien əsanın səvənhi. Nəpın rınaikuas raka noien ərəha me səvəi nərmama, nənə mevən fwe ia neiai, məkure ia nıkare Kumwesən asori mwatuk.

Tini Kumwesən in rasori məpi raka nagelo me

⁴ *Tini Kumwesən ruvehe mınasori raka məpi raka nagelo me rəmwhen mə nəhag Kumwesən rıməuvei pen mın rasori məpi raka nəghınraha. ⁵ *İakani iamınha irə ti nəri nə mə Kumwesən rıpkini anan mhə ti agelo riti səvənhi mə,

“İk nərik,

təkwtəkwni iakuvəuvehe tata atukwatukw səim.”

Kumwesən rıpkini anan mhə ti agelo riti mə,

“İou takuvehe tata səim,

nənə ik tikuvehe nərik.”

⁶ *Mətə nəpın Kumwesən rınərhi pehe tını sə rıməkupwən mətui ruvehe ia tıprənə i, nənə mını mə,

“Pwəh nagelo me pam səiou hənimwi nukurhunraha, mhəsiai in.”

⁷ Mətə in rəgkiari ia nagelo me mını mə,

“In ramo nagelo me səvənhi həmwhen ia nımətəgi me,

* **1:2:** Sam 2:8, Mat 21:38, Jon 1:3 * **1:3:** 2Kor 4:4, Wok Me 2:33-34, Kol 1:20, Hip 8:1 * **1:4:** Fil 2:9 * **1:5:** Wok Me 13:33, Hip 5:5, 1Kron 17:13 * **1:6:** Rom 8:29, Sam 97:7

mamo sāvənhi iotukwininari me hāmwhen ia nərami napw me.”

⁸ Mətə rinaməgkiari ia tini nənə mani mə,

“Kumwesən nərīmənuien səim tramarə rerin ia nuk nuk me.

Ik ikamərīmənu ia nər̄mama me səim ia noien atukwatukw.

⁹ Ik ikokeikei a natukwatukwien

nənə mām̄wəki noien ərəha.

Ro pen Kumwesən, Kumwesən səim, rinəmri kupwən ik,

nənə ik ikasori ia ik me nepwin.

Nənə rino pen oel ia kəm̄kapwə ramahatən pen mə ik kig,

mamo rerim ramagien məpi raka ik me nepwin.”

¹⁰ Nənə Kumwesən rini pen mwi ti tini mə,

“Iər̄imənu, fwe nukune narəien ikinəmri t̄iprənə i,

nənə narimnari me ia n̄imagouagou ikinə irəha ia rəgim mi.

¹¹ Narimnari me pam i tuhəpkiwən,

irəha tuhakuas mhāmwhen ia tinari sə r̄imər̄i,

mətə ik ikamarə rerin a.

¹² Ik tikərfe irəha rəmwhen kamərfe tinari,

tuko irəha rəmwhen karkahu kuvehi raka karkahu pen səpə,

mətə ik ikamarə a iam̄inhi irə mamevən ia nuk nuk me

ko ipkēm̄hə mhə nəp̄in riti.”

¹³ Kumwesən r̄ipkini pen anan mhə ti agelo riti sāvənhi mə,

“Əkure ia n̄ikarek mwatuk

meste tako nər̄mama sēməme haməm̄wəki ik həuvehe,

tikər̄pwi utə tipage nisum mi ia n̄irəha.”

¹⁴ *Mətə nagelo me irəha nəfe? Irəha nən̄imw̄in me kamho tukwini nari

m Kumwesən. In rər̄hi pehe irəha mə tuhəuvehe mhasitu ia nər̄mama

sēməme in truvehim̄iru irəha.

2

Kitaha tsaməkeikei mhətərig amasan ti nəfe sāvəregi raka

¹ Ro iam̄inhi irə kitaha tsaməkeikei mhətərig amasan mwi ti nəfe

sāvəregi raka, kamo kitaha saraka mər̄m̄aru irə. ² *Kitaha sənətə raka mə

nəgkiariien sāvəi Loa nagelo me həuvei pen m kaha kupwən me sək̄itaha

ro n̄ipər̄hienien. Nər̄mama me pam sēməme həno noien ərəha uə hənər̄ui

nəgkiariien nəha, kuvei pen nər̄pwinien sə ratukwatukw m̄inraha. ³ *Ro

pen tsəfo mhəp ti nər̄pwinien sə Kumwesən tro m kitaha trini m̄inua

so nəri auər a ia nəgkiariien i ramasan pik maməvisau suatuk sə in

rauvehim̄iru nər̄mama irə? Iər̄imənu sək̄itaha r̄iməkupwən m̄ini irapw

nəgkiariien nəha. Kurirə irə nər̄mama me i sēməme hām̄əregi, irəha

hahatən kitaha ia nəgkiariien nəha mə ro n̄ipər̄hienien. ⁴ *Kumwesən

in mwi ro kitaha sət̄oni mə nəgkiariien nəha ro n̄ipər̄hienien i. In ro

n̄imtətien me m̄ine narimnari me nər̄mama hət̄oni n̄animenraha rier

tukwe, nənə muvei pen n̄iskaiien me sāvəi Nən̄imw̄in Ikinan m nər̄mama

resi pen nətərigien sāvənhi.

Iesu r̄iməuvehe iər̄mama n̄ipwran rəmwhen ia n̄ipwrataha

⁵ R̄ipko mhə nagelo me Kumwesən r̄iməuvehi utə irəha mə tuhər̄imənu

ia t̄iprənə vi sə t̄ripkuvehe, t̄iprənə nəha saməgkiari irə. ⁶ Nəgkiariien riti

sə raməm̄ak ia Nəkukuə Ikinan rani mə,

“Iər̄mama in nəri auər a,

* 1:14: Sam 34:7, 91:11 * 2:2: Kal 3:19 * 2:3: Hip 10:29, 12:25 * 2:4: Mak 16:20, 1Kor 12:4,11

mətə rerim tramrhi in,
tikəpwəh nenouenouien irə,

nənə ik ikamətui amasan ti iəmāti iərmama.

7 Ia nəpin kwakwa a ik ikiməuvehi irapw in reiwaiu inhəripw anan ia nagelo me,

nənə məfəfau pen nasorijen mine nisaiien ia kənkəpwə,

8 *məmri narimnari me pam kamharə inhəripw ia tɪpage nisun mi.”

Nəgkiariien i sə rani mə Kumwesən rəmri narimnari me pam kamharə inhəripw ia tɪpage nisui iərmama nɪpwran mə Kumwesən rɪpkəpwəh mhə kuatia mə iərmama trəpwəh nərimənuien irə. Mətə kitaha səpkətoni mhə ihi iərmama ramərimənu ia narimnari me pam. 9 *Mətə nari kuatia sənətoni in i Iesu sə Kumwesən riməuvehi irapw in reiwaiu anan ia nagelo me səvəi nəpin kwakwa a. Nənə təkwtəkwi nənə kinəfəfau pen nasorijen mine nisaiien ia kənkəpwə ti nəri nə mə riməuvehi nəmisəien memhə. Ouəh, ia namasanien səvəi Kumwesən in remhə muvehi təmwki nərmama pam.

10 *Kumwesən sə rino narimnari me pam mə narimnari me nəha səvənhi, in ro noien riti ramasan pɪk in i ro Iesu rɪregi nəmisəien me. Nəmisəien me nəha həno Iesu ruvehe matukwatukw məmwhen. In iərmama sə rukupwən mousi əmwesi nəkwus ti nuvehimɪruien nɪpwənəti Kumwesən me həpik. Kumwesən truvehi utə irəha tuhəvən mharə ia kwopun ramser. 11 *Iesu ramo nərmama me səvənhi həuvehe mhə nəkur ikinan me mə irəha nərmama me səvəi Kumwesən noien ərəha səvənraha riwən. Nənə Iesu mine nərmama me səvənhi səvənraha tata kuatia a. Ro pen Iesu rɪpkauris mhə mə trəkwein irəha mə piəvni me 12 nəpin raməgkiari iamɪnhi irə minuə,
“Iou takini irapw nəghim ti piak me.

Ia nɪmwrhenhi nousəsɪmwɪnien səvənraha takəgnəgini ik.”

13 In rani mwi mə,

“Iou takəmri pen nahatətəien səiou ia Kumwesən.”

Nənə mani mwi mə,

“Ətə ro. Iou i kɪmaha nəkwərɪhakwərha me səməme Kumwesən riməuvei pehe irəha miou.”

14 *Ti nəri nə mə nəkwərɪhakwərha me nəha nusanraha mine nɪtenraha rarə, ro pen Iesu in mwi ruvehe mo in iərmama rəmwhen a ia nɪrəha nusan mine nɪten rarə. In ro iamɪnha irə mə tremhə, nənə ia nemhəien səvənhi trouraha iəremhə sə rauvehi nɪskaiien səvəi noien iərmama remhə. Iəremhə nəha Setan. 15 Ti nəri nə mə nərmama haməhekir nemhəien, nehəkiarɪen səvənraha raməkwtəmhiri tərini irəha nəpin me pam ia nɪmɪruien səvənraha. Rəmwhen a mə irəha slef me. Mətə Iesu rimamhə mə truvei raka irəha, tuhəpwəh mwi noien irəha slef me. In ruvəfi nari ia nɪrəha. 16 *Rino nukurənien irə mə Iesu rɪpkasitu mhə ia nagelo me, mətə rinasitu ia kwənəkwi me səvəi Epraham. 17 *Ro pen in riməuvehe məmwhen a ia piəvni me ia noien me pam, mə ia nɪkaren səvəi wok səvəi Kumwesən, in rukurən nuveheien pris asori anan riti sə trapi ti nərmama me səvənhi, nənə irəha həukurən nətigiteien irə traikuas raka noien ərəha me səvənraha. 18 Ti nəri nə mə in ruvəregi raka nəmisəien ia nəpin nəha kinameipweipwi in ia noien ərəha ro pen in

* 2:8: 1Kor 15:27 * 2:9: Fil 2:8-9 * 2:10: Rom 11:36 * 2:11: Mat 25:40, Mak 3:35, Jon 20:17 * 2:14: Jon 12:31, 1Jon 3:8, Rev 12:10 * 2:16: Aes 41:8-9 * 2:17: Fil 2:7, Hip 2:14, 1Jon 2:2, 4:10

rukuran nasituien ia sɛmɛme kameipweipwi irəha ia noien ɛrəha ipwet mine.

3

Iesu in rasori mɛpi raka Moses

¹ Ro pen, piak ikinan me, nɛrmama me Kumwesən ia neiai rinəkwein pəri ia kitaha m kimiaha, hətərig ro ia Iesu, aposol mine pris asori anan sɛvəi nɛgkiariien səkitaaha sɛ saməni irapw. ² Kumwesən riməuvehi utə in mə tro wok i, nənə in ro nəkawai Kumwesən ia narimnari me pam, rəmwhen ia Moses fwe kupwən in rino nəkawai Kumwesən ia wok me pam sɛvənhi ia nəkawai nimwə sɛvəi Kumwesən. ³ Mətə Iesu in rasori mɛpi raka Moses rəmwhen iəmə sɛ ruvrhəkin nimwə riti in rasori mɛpi raka nimwə nəha. ⁴ Ouəh nɛpərhiendien, nimwə me pam kuatia kuatia iərmama ruvrhəkin, mətə ləmə sɛ riməuvrəhəkin narimnari me pam in nəha Kumwesən. ⁵ *Moses in iotukwininari riti sɛ ro nəkawai Kumwesən ia wok me pam sɛvənhi ia nəkawai nimwə sɛvəi Kumwesən, nənə mukupwən mini irapw narimnari me sɛmɛme Kumwesən trəgkiari mwi irə kurirə ikin. ⁶ *Kristo, in mwi ro nəkawai Kumwesən ia narimnari me pam. Mətə ripko mhə in iotukwininari a riti ia nəkawai nimwə sɛvəi Kumwesən rəmwhen ia Moses. In Tini Kumwesən sɛ ramərimənu ia nimwə nəha. Nənə trini minuə kitaha saməkwtəmhiri noien i samo, noien sɛ samahatətə əknekin ia Kumwesən, mamhəmri pen əknekin nətərigien səkitaaha irə, in i rahatən pen mə kitaha nimwə sɛvənhi.

Tihəpwəh noien kəmkapwəmiaha riskai

⁷ Ro pen rəmwhen ia Nənimwɛn Ikinan rani, “Ipwet, trini minuə hiəregi reri Kumwesən,

⁸ *hiəpwəh noien kəmkapwəmiaha riskai, rəmwhen ia kaha kupwən me səkimiaha hənəmo mamhərui nəkawai Kumwesən,

nəpin irəha hameipweipwi in fwe ia kwopun akwesakwes.

⁹ Kwopun nəha, ia nəpin me meste nuk foti, kaha kupwən me səkimiaha hamətoni narimnari me sɛmɛme iakamo minraha, mətə irəha hameipweipwi iou, mamhokeikei mə tuhətoni mwi niskaiien səiou.

¹⁰ Ro pen niemaha rəpi iou ti nɛrmama me nəha, nənə iakini mə, ‘Ia nəpin me pam irəha kamhəuvən mamharikou ia rerinraha.

Irəha həpkesi pen mhə suatuk me səiou.’

¹¹ *Niemaha rəpi pik iou, iakuvehi kwəsuaahi mini mə, ‘Irəha tuhəpkuvnimwə mhə ia nəpin riti mhəuvehi napwɛsien səiou.’”

¹² Piak me, tihətui amasan, kamo kimiaha riti rerin ruvehe mərəha, məpwəh niniien nɛpərhiendien ia nɛgkiariien pərhiien, miri pen in mə trəpwəh Kumwesən sɛ ramiru, mevən isipwɛn tukwe. ¹³ Mətə nɛgkiariien nəha Nənimwɛn Ikinan riməni mə “ipwet” ramarə ihi, ramasan mə kimiaha tihaməkeikei mamhəgkiari m kimiaha me mamhərpwi əknekin kimiaha me ia nəpin me, mə noien ɛrəha trəpwəh neikuəien ia kimiaha riti mo kənkəpwə riskai. ¹⁴ *Iakani iamɛnha irə ti nəri nə mə kitaha tsaməkeikei mhahatətə əknekin ia Kristo rəmwhen sənə fwe kupwən

* **3:5:** Nam 12:7 * **3:6:** Kol 1:23, Hip 3:14 * **3:8:** Eks 17:7, Nam 20:2-5 * **3:11:** Nam 14:21-23 * **3:14:** Hip 3:6

nəpɪn səuvehe vi a mhahatətə irə. Trɪni mɪnuə səkwɪtəmhiɾi noien nəha səkitaha meste nɪmɪruɪen səkitaha ro sampam, rahatən pen mə nɪpərhiɛnien kitaha nərmama me səvəi Kristo, saməuvehi pəri narimnari me kitaha min. ¹⁵ *Nəgkiariien səvəi Nəkukuə Ikinan rani iamɪnhi irə:

“Ipwet, trɪni mɪnuə hiəregi reri Kumwesən,
hiəpwəh noien kəmkapwəmiəha riskai,
rəmwhən ia kaha kupwən me səkimiaha hənəmo mamhərui nəkwai
Kumwesən.”

¹⁶ *Nisimə me nəha həməregi reri Kumwesən mətə həpwəh noien nəkwən? Irəha pam səməme Moses rɪməri irəpw irəha fwe tənə Ijip uə rekəm? Ouəh, irəha nəha. ¹⁷ *Nisimə me nəha hənə Kumwesən niemaha rəpi nuk foti? Irəha səməme hənə noien ərəha, nənə nɪpwranraha rɪmwei pen ia kwopun akwesakwes hemhə uə rekəm? Ouəh, irəha nəha. ¹⁸ *Nisimə me nəha Kumwesən raməgkiari mɪnraha mauvehi kwəsuaɪhi mə irəha tuhəpkuvnimwə mhə ia nəpɪn riti mhəuvehi napwɪsien səvənhi? In raməgkiari m nərmama səməme hənərui nəkwən. ¹⁹ Ro iamɪnhi irə sətəni mə kinise irəha həpkuvnimwə mhə ti nəri nə mə irəha həpkini mhə nɪpərhiɛnien ia Kumwesən.

4

Napwɪsien riti nəha ikin nərmama me səvəi Kumwesən həukurən nuvehiien ipwet

¹ Mətə kitaha i, Kumwesən ruvəni raka tukutaha mə kitaha səukurən nuvnimwəien mhəuvehi napwɪsien səvənhi, nənə nəgkiariien nəha ramərer maməsevər tukutaha. Ro pen pwəh səhekir. Rərəha mə tukəkiri kimiaha riti kətə mə rəpwəh nesteien napwɪsien nəha. ² Kitaha səuvəregi raka nəgkiariien amasan riti rəmwhən nərmama me nəha fwe kupwən həməregi. Mətə nəgkiariien nəha irəha həməregi rɪpkasitu mhə ia nɪrəha, ti nəri nə mə irəha həməregi a mətə həpwəh nahatətəien irə. ³ *Mətə kitaha səməme səuvəni raka nɪpərhiɛnien ia nəgkiariien nəha saməuvnimwə mamhəuvehi napwɪsien nəha Kumwesən raməgkiari irə mamini mə, “Niemaha rəpi pik iou, iakuvehi kwəsuaɪhi, mɪni mə,

‘Irəha tuhəpkuvnimwə mhə ia nəpɪn riti mhəuvehi napwɪsien səiou.’”

In rini iamɪnhi irə nəri auər a mə rino pam wok me səvənhi ia nəpɪn rɪnəmri tɪprənə irə. ⁴ *Kitaha səukurən mə rino pam raka wok me nəha iamɪnha irə ti nəri nə mə Nəkukuə Ikinan raməgkiari ia nəpɪn sə ro sefen irə, mani mə, “Ia nəpɪn səro sefen, Kumwesən rapwɪs ia wok me pam səvənhi.” ⁵ *Nənə rani mwɪ ia kwopun i mə, “Irəha tihəpkuvnimwə mhə ia nəpɪn riti mhəuvehi napwɪsien səiou.”

⁶ Nərmama səməme haməkupwən mhəregi nəgkiariien amasan, irəha həpkuvnimwə mhə mhəpkuvehi mhə napwɪsien nəha ti nəri nə mə irəha hənərui nəkwai Kumwesən. Mətə napwɪsien nəha raməmak ihi mə nərmama nepwɪn mwɪ irəha həukurən nuvnimwəien mhəuvehi. ⁷ Ro nukurənien i mə ro iamɪnha irə ti nəri nə mə nuk rɪpɪk rukurau nənə Kumwesən rəmri mwɪ nəpɪn riti mwɪ kani mə “Ipwet.” Kig Tevit rɪməni irəpw nəri nəha ia nəgkiariien i iakuvəni raka, rani mə,

* 3:15: Hip 3:7-8 * 3:16: Nam 14:1-35 * 3:17: 1Kor 10:10 * 3:18: Hip 3:11 * 4:3:

Hip 3:11 * 4:4: Jen 2:2 * 4:5: Sam 95:11

“Ipwet, trini minuə hiəregi reri Kumwesən,
hiəpwəh noien kəmkapwəmiaha riskai.”

8 *Fwe kupwən, Josua ripkuvei pen mhə napwisien minraha ia tənə Kenan. Ko ruvei pen minraha Kumwesən ko ripkini mhə mwi nəpin əpə riti mwi kurirə. 9 Mətə Kumwesən rini nəpin əpə riti mwi. Ro iamihhi irə napwisien riti nəha ikin raməmak ihi nərmama me səvəi Kumwesən həukurən nuvniwəien mhəuvehi. Napwisien nəha rəmwhen ia sapat, 10 *ti nəri nə mə iərmama sə truvnimwə muvehi napwisien nəha səvəi Kumwesən, in mwi trapwis ia wok səvənhi rəmwhen ia Kumwesən rinapwis ia wok səvənhi fwe kupwən. 11 Ro pen pwəh kitaha sousari əknekən mə tsəuvnimwə mhəuvehi napwisien nəha. Rərəha mə kitaha riti tresi pen noien səvəi nəkur kupwən me səməme hənərui nəkwai Kumwesən mhəmwei.

12 *Iakani iamihhi irə ti nəri nə mə Nəgkiariien səvəi Kumwesən ramiru mamə nipwrən, məhiə məpi raka nau səvəi naruağənien sə rəhiə ia nikaren pəri mi, mamərai ərori iərmama meste fwe imwə anan ia kwopun nimiruien mine nənimwəin krauarə ikin, meste kwopun nikəkrin me həripin ikin mine nui fwe imwə ia nikəkrin me, maməkiri nətəriğien me mine noien afafa me ia reri iərmama. 13 Nari riti riwən sə Kumwesən rino ko rəkwafə ia nənimen, mətə in ramətə pam irəha. Nənə in nəha trəres kitaha mə sənəfarə irə ia nimiruien səkitaha.

Iesu in pris asori anan riti

14 *Ro pen pwəh səkwətəmhiri əknekən nəgkiariien səkitaha sə saməni irapw ti nəri nə mə səuvəuvehi pris asori anan riti səkitaha in rasori. In i Iesu, Tini Kumwesən sə rutə məpi raka nimagouagou mevən fwe ia neiai. 15 Pris asori anan nəha səkitaha rukurən amasan mə niskaiien səkitaha riwən, nənə ramapi tukutaha, ti nəri nə mə narimnari me pam hənəipweipwi raka in. Mətə nari kuatia in ripko mhə noien ərəha. 16 *Ro pen pwəh səpwəh nehekiriien. Pwəh səuvən ipaka ti jea sə Kumwesən raməkure irə mamərimənu, jea sə namasanien raku pen ikin. Ia kwopun nəha in trapi kitaha, muvei pehe namasanien m kitaha nəpin samətui in mə trasitu ia kitaha.

5

1 Kitaha səukurən mə ia narəien səvəi nəkur Isrel nəpin me pam Kumwesən rarfi iərmama riti ia reri nərmama məuvehi utə in mə truvehe mo in pris asori anan. Pris asori anan nəha tro suatuk səvəi nərmama həuvən ti Kumwesən. In rauvei pen tukwini narimnari me səvənraha m Kumwesən ia təkure nifatə, nənə mavi netə ti nuvehi rakaiien noien ərəha me səvənraha. 2 *Nərmama səməme hamreirei nari mamhəuvən ia mour, pris asori anan nəha rukurən noien riməru ti nirəha ti nəri nə mə in mwi ripkiskai mhə mamə noien ərəha nəpin ripik. 3 *Ro iamihhi irə in traməkeikej muvi netə ti nuvehi rakaiien noien ərəha me səvənhi, nənə marə mo mwi səvəi nərmama.

4 *Nənə iərmama riti ko ripkuvehi utə atukw mhə in mə tro wok səvəi pris asori anan, mətə Kumwesən rəkwein in mə tro rəmwhen rinəkwein ia Eron fwe kupwən. 5 *Rəmwhen a mwi Kristo ripkuvehi utə atukw mhə

* 4:8: Dut 31:7, Jos 22:4 * 4:10: Hip 4:4 * 4:12: 1Pit 1:23, Efes 6:17, Rev 1:16, 19:15, Jon 12:48 * 4:14: Hip 3:1, 10:23 * 4:16: Hip 10:19 * 5:2: Hip 4:15 * 5:3: Lev 9:7, 16:6 * 5:4: Eks 28:1 * 5:5: Hip 1:5

in mə in pris asori anan, mətə Kumwesən rimərfi, nənə mīni pen tukwe in mə,
 “Ik nərīk.

Təkwətəkwuni iakuvehe tata atukwatukw səim.”

⁶ *Nənə ia kwopun riti mwi ia Nəkukua İkinan in rani mə,

“Ik pris riti rəmwhen ia Melkisetek fwe kupwən,
 tikauvehi wok i ia nəpīn me mīne ia nuk nuk me.”

⁷ *İa nīmīruien səvənhi ia təkure tīprənə i İesu raməfwaki m Kumwesən maməres nari, mamasək əpwəmwis nise nənīmēm ramaiu. Kumwesən rauvehi nīskaiien tī nuvehimīruien in mə trəpwəh nemhəien. Nənə in ramsiai Kumwesən mamə nəkwən, ro pen Kumwesən rīregi in. ⁸ Nīpərhiienien İesu in Tini Kumwesən, mətə rīməregi nəmisiien. Ro pen nəmisiien səvənhi ro in rukurən amasan nīpwrai noien nəkwai Kumwesən. ⁹ Nənə nəpīn ruvehe mīnatukwatukw pam, in ruvehe nukune nīmīruien rerīn kauvehimīru nərmama me pam irə səməmə kamho nəkwən. ¹⁰ *Nənə Kumwesən ruvei pen nahag i min mə in pris asori anan rəmwhen ia pris nəha Melkisetek fwe kupwən.

Nəgkiariien kani kaməsəpwiri irəha irə

¹¹ Kimaha iahaməuvehi nəgkiariien rīpīk mə tahəni mhəgkiari ia nəri nəha, mətə rəknekīn tī nīni amasan pamien tukumiaha, tī nəri nə mə kimiaha hiarpaha nīregiien nari riti nənə mhəukurən. ¹² *Kīnahatən raka kimiaha tui ia nəgkiariien səvəi Kumwesən. Təkwətəkwuni ratukwatukw a mə kimiaha tihahatən nərmama me irə, mətə kimiaha ko hiəpko mhə. Təkwətəkwuni nəha tukaməkeikei kahatən mwi kimiaha ia nukune nəgkiariien səvəi Kumwesən. Kimiaha hiamesis a ko hiəpkani mhə nəveginien skai. ¹³ Mətə iərmama sə ramesis ihi iamīnha irə trəfo mukurən nəgkiariien səvəi natukwatukwien? Rəknekīn tī nəri nə mə in iəkunouihī. ¹⁴ *Mətə nəveginien sīkai səvəi nəkur həuvəmruə raka səməmə kamhəkiri noien me ia nəpīn me, nətərigien səvənraha ruvəuvehe muvəukurən sə ramasan mīne sə rərəha.

6

¹ Ro pen ramasan mə tsəpkahatən mhə mwi nukune nahatənien səvəi nahatətəien ia Kristo, mətə pwəh səuvən atukwatukw tī nəgkiariien me səməmə ho kitaha səuvehe mhəmruə. Kitaha səuvərərig raka ia noien emhə me, mhənahatətə raka ia Kumwesən. Rəmwhen a mə sənəpərhi raka təmwiki nimwə. Nəpīn nəha təkwətəkwuni səvəi nīrīpesuien nimwə. ² *Kitaha səuvəukurən raka nahatənien me səvəi noien me səpəmsəpə səvəi pəptaes, nənə mhəuvəukurən raka noien səvəi nəmri penien rəgi iərmama ia kənkəpwə iərmama məfwaki tukwe. Nənə kitaha səuvəukurən raka mə nərmama tuhətui mwi ia nemhəien, nənə mhəuvəukurən mwi mə Kumwesən trəkiri noien me səvəi nərmama, nənə muvei pen nərpwinien rerīn m nərmama səməmə kamho noien ərəha. Narīmīnari me i, sənəgkiari raka irə. Rīpkamasan mhə mə tsəsmwatuk mwi ia nəgkiariien kuatia me ia nəpīn me. ³ Ro iamīnhi irə trīni mīnuə Kumwesən rəsəni kitaha, nənə kitaha tsəuvehe kitaha nərmama səməmə səuvəmruə raka.

* 5:6: Hip 6:20, 7:1,17 * 5:7: Mat 26:39-46, Fil 2:6-8 * 5:10: Hip 5:6 * 5:12: 1Kor 3:1-3

* 5:14: Rom 16:19, Fil 1:10 * 6:2: Hip 9:14

⁴ Hiäukurän mä närmama nepwin nähä iräha häuväuvehe raka ia nukuraanien, mhänänimwi äghan raka namasanien sä Kumwesän rauvehi pehe auär a raku pen ia neiai, häuväuvehi päri raka Nänimwin Ikinan kitaha minraha, ⁵ *mhänänimwi äghan raka nägkiariien sävöi Kumwesän mä ramasan, mhäuväregi raka niskaiien sävöi nitätä sä tripko mhä tui ruvehe, ⁶ *mätä täkwätkwuni hänpwäh nahatätäien sävänraha mhäuväregi. Iräha tuhäfo mhäräregi mwi ia noien äräha sävänraha mhäuvehe mwi ti Kumwesän? Suatuk riti mwi riwän. Rämwhen a mä iräha hänrui tärini pen mwi Tini Kumwesän ia nei kamarkuau, mhäuvehi utä mwi in, mho auris in ia nämri närmama.

⁷ Tipränä sä rauvehi amasan nui sävöi nesän sä rätägätäg irapw irä näpin ripik, mukuä narimnari me sä trasitu ia närmama sämämehä hamamhu irä, Kumwesän träkwein amasan irä. ⁸ *Mätä mä tipränä nähä rukuä nurhi äräha me sä ro riëvin, ripkamasan mhä mwi ti nari riti, rinamevän a tukäkwein äräha irä. Ia näpin sampam sävänhi napw trahi ämwesi pam narimnari sämämehä kamharä irä.

⁹ Närmama keikei me, kimaha iahamägkiari iamänhi irä, mätä iahäukurän amasan ia kimiaha mä noien säkimiaha ramasan mwi mäpi raka tipränä äräha nähä. Kimiaha hiamo narimnari me sämämehä kamhahatän pen mä Kumwesän ruväuvehimiru pärhien kimiaha. ¹⁰ *Kumwesän ko ripkenouenou mhä narimnari me sämämehä hiäno ti näri nä mä noien sävänhi ratukwatukw a ia näpin me pam. Nänä in ko ripko mhä näri auär a ia noien amasan sävöi nokeikeiien sä hiäno min, nänä mamho ihi, näpin hiänasitu ia närmama me sävänhi. ¹¹ *Nänä kimaha iahokeikei mä kimiaha kuatia kuatia rerimiaha trägien ti noien iamänha irä mamhäuvän meste tihäuvehi näfe hiamämri pen äknekän nätäregien säkimiaha irä. ¹² Kimaha iahäpwäh nokeikeiien mä tiharpaha, mätä iahokeikei mä tihämwhen ia närmama sämämehä hamahatätä, nänä nätäregien sävänraha räpwämwis, nänä häukurän nuvehien narimnari me sämämehä Kumwesän rino promes mä truvei pen minraha.

Promes sävöi Kumwesän tramäkeikei muvehe mukuä

¹³ Näpin Kumwesän rino promes m Epraham fwe kupwän, nahag riti mwi riwän mä in truvehi mo nägkiariien sävänhi ripam, ti näri nä mä näghi Kumwesän rasori mäpi raka nahag me pam. Ro pen Kumwesän ruvehi atukw a kwäsuahi ia näghin, ¹⁴ *mani mä, “Iakani nipärhienien mä iou takäkwein amasan ia niram, mo närmama ia kwänäkwus säim tuhäpik.” ¹⁵ Ti näri nä mä nätäregien sävöi Epraham räpwämwis, in reitenhi meste ruvehi narimnari me nähä Kumwesän rino promes mä truvei pen min.

¹⁶ *Näpin iärmama ruvehi kwäsuahi ia näghi iamä asori riti sävänhi, nänä kwäsuahi nähä sävänhi rärihi nägkiariien sävänhi ripam. Nänä närmama tuhamäkeikei mhäni nipärhienien ia nägkiariien sävänhi, ko häpkävisä mhä mwi tukwe. ¹⁷ Kumwesän rimäuvehi kwäsuahi ia näghin iamänhi irä, ti näri nä mä in rokeikei mä tro närmama me i sämämehä tuhäuvehi näfe in rino promes häukurän amasan mä nätäregien sävänhi ko kipkuvsini mhä näpin riti. ¹⁸ *Nägkiariien mi nähä promes mine kwäsuahi ko kipkuvsini mhä ia näpin riti. Ia nägkiariien mi nähä

* 6:5: 1Tes 2:3 * 6:6: Mat 12:31, Hip 10:26-27, 1Jon 5:16 * 6:8: Jen 3:17-18 * 6:10: Hip 10:32-34 * 6:11: Hip 3:14 * 6:14: Jen 22:16-17 * 6:16: Eks 22:10-11 * 6:18: Nam 23:19, 1Saml 15:29

Kumwesən ko ripkeikuə mhə. Kitaha nərmama me i sənəp raka mhəuvən mamhərkwafə ipaka ti Kumwesən, nəgkiariien mi nəha krouasitu asori ia kitaha, rauo mə kitaha tsəkwtəmhiri əknekən noien i samo, noien sə sameitenhi nəri amasan i Kumwesən rinəmri kupwən ia kitaha. ¹⁹ Nəri amasan nəha sameitenhi raməkwtəmhiri nimiruien səkitaha rəmwhen ia aean sə ravi tərini nitətə. Kitaha sameitenhi nəri amasan nəha rəmwhen mə kitaha səuvəuvnimwə raka ia kwopun ikinan anan sə tinari ramo tukuahag fwe ia neiai ia nimwə səvəi Kumwesən. ²⁰ *Iesu ruvəuvnimwə raka ia kwopun nəha. In ruvnimwə tukwini səkitaha mə trəsevər ia suatuk səkitaha. In ruvəuvehe raka mīno pris asori anan irə rəmwhen ia Melkisetek fwe kupwən, nənə in trauvehi ia nəpən me ia nuk nuk me.

7

Pris asori anan nəha Melkisetek

¹ *Fwe kupwən, iəmə i Melkisetek, in kig səvəi Salem, nənə in pris səvəi Kumwesən i in rasori pik anan. Nəpən Epraham rīmavən ia naruagənien irəha kig me, nənə in ruvehi irəp w irəha, nənə in rirərig mīnauvehe, Melkisetek ramevən mətōni ia suatuk, nənə rəfwaki mares Kumwesən mə trəkwein amasan ia Epraham. ² Nənə Epraham roueite nautə me pam ia kusen ten nənə muvei pen kusen kuatia m Melkisetek. Nahag i Melkisetek nīpwrən i mə Kig səvəi Natukwatukwien. Nənə nəghin riti mwi kaməkwein in irə mə kig səvəi Salem. Nīpwrən mə Kig səvəi Nəməriniuen. ³ *Nəkukuə Ikinan ripkəgkiari mhə ia tata səvənhi mīne mama səvənhi mīne kwənəkwas me səvənhi, nənə mīpkini mhə nəpən rīnətui irə mīne nəpən rīmāmhə irə. Rəmwhen mə in ripkēmhə mhə, in ramo ihi wok səvəi pris. Ro iamīnhi irə ikətōni mə in rəmwhen ia Tini Kumwesən, in pris rerin riti.

⁴ Rerimīaha trīrhi ro Melkisetek mə in nəfe iəmə asori. Epraham kaha kupwən səkitaha rīnoeite nautə me səvəi kig me səməme rīməuvehi irəp w irəha ia naruagənien, muai ia kusen ten muvei pen kusen kuatia m Melkisetek. ⁵ *Kitaha səukurən mə ia nuk me pam nəkur Isrel tuhaməkeikei mhəuai nautə me səvənraha ia kusen ten mhəuvei pen kusen kuatia m kwənəkwas me səvəi Livae səməme irəha pris me rəmwhen ia Loa səvəi Kumwesən rani. Nəri auər a mə pris me nəha irəha kwənəkwas me səvəi Epraham, mətə piəvnraha me tuhaməkeikei mhəuvei pen nautə me nəha mīnraha. ⁶ Melkisetek, ripko mhə in kwənəkwas riti səvəi Livae, mətə Epraham rīməuai nautə me nəha ia kusen ten muvei pen kuatia mīn. Nənə Melkisetek rəfwaki m Kumwesən mə trəkwein amasan ia Epraham i Kumwesən rīno promes me mīn. ⁷ Nənə nərmama pam həukurən. Iərmama sə rauvehi nahag asori trəfwaki mə Kumwesən trəkwein amasan ia iərmama sə in inhəripw irə. ⁸ Nənə pris me i ipwet mīne səməme kauai nautə me kusen ten kauvei pen kuatia mīnraha, irəha nərmama me a səməme tuhəpkēmhə. Mətə Melkisetek i kuai nautə me kusen ten kuvei pen kuatia mīn, Nəkukuə Ikinan rani mə in ramīru. ⁹ Rosi kitaha səukurən nīnīien mə Livae, iəmə i nəkur Isrel ipwet mīne kamhəuai nautə me səvənraha kusen ten mamhəuvei pen kusen kuatia m kwənəkwas me səvənhi, rəmwhen mə Livae atukwatukw nəha fwe kupwən rīməuai nautə nəha səvəi Epraham

* **6:20:** Lev 16:2-3, Lev 16:12,15, Hip 5:6
Nam 18:21

* **7:1:** Jen 14:17-20

* **7:3:** Sam 110:4

* **7:5:**

kusen ten muvei pen m Melkisetek. ¹⁰ Iakani iaminha irə ti nəri nə mə nīpərhiēnien Livae rīnəpwəh ihi nətuiien ia nəpīn nəha Melkisetek rīnətōni Epraham ia suatuk, mətə in rīnəmak raka ia nite^a kaha nəha səvənhi Epraham.

Iesu Kristo in rəmwhen ia Melkisetek

¹¹ Wok səvəi pris me nəha kamhəuku pen ia kwənəkwus səvəi Livae in nukune Loa sə Kumwesən rīməuvei pen m nəkur Isrel. Mətə wok səvəi pris me nəha rəpwəh nəmwhenien, ko irəha həpkəmri atukwatukw pam mhə nari. Ro pen pris əpə riti traməkeikei muvehe, mīpkəmwhen mhə ia Eron, mətə in rəmwhen ia Melkisetek. ¹² Nənə hiəukurən nəpīn kuvsini noien səvəi nīrfiēn pris, nənə tukaməkeikei kuvsini mwī Loa. ¹³ Traməkeikei mo iamīnhi irə ti nəri nə mə kitaha saməgkiari ia Iərimənu səkītaha sə rīməuku pen ia kwənəkwus əpə riti. Iərmama riti riwən ia kwənəkwus nəha rīno raka wok səvəi pris ia nīfatə. ¹⁴ *Nərmama həuvəukurən raka mə in rīməuku pen ia kwənəkwus səvəi Juta. Nəpīn Loa səvəi Moses raməgkiari ia wok səvəi pris me, rīpkəgkiari anan mhə ia kwənəkwus nəha. ¹⁵ Ruvehe mo mwī nukurənien irə mə kuvsini noien səvəi nīrfiēn pris ti nəri nə mə pris riti mwī ruvəuvehe raka in rəmwhen ia Melkisetek. ¹⁶ In rīməuvehe pris mīpkəsi pen mhə loa nəha sə rani kwənəkwus səvəi pris me, mətə resi pen nīskaiēn səvəi nīmīruēn i ko rīpkīwən mhə ia nəpīn riti. ¹⁷ *Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə Nəkukua Ikinan raməgkiari irə, mamīni mə,

“Ik pris riti rəmwhen ia Melkisetek fwe kupwən,
nənə tiko wok səvəi pris ia nəpīn me ia nuk nuk me.”

¹⁸ Nəgkiariēn nəha rīnəmri karen loa kupwən, ti nəri nə mə nīskaiēn səvənhi riwən, in rīpkasitu mhə, ko rīpko mhə nari riti. ¹⁹ *Ro iamīnhi irə ti nəri nə mə Loa səvəi Moses rīreirei nəmri atukwatukwiēn nari riti. Nənə təkwtəkwuni nəha, noien əpə riti sə in ramasan məpi raka ruvəuvehi təmwhēkin mə kitaha tsəmri pen əknekin nətərigiēn səkītaha irə. Noien nəha in suatuk səkītaha ti nevənien ipaka ti Kumwesən.

²⁰ Nari riti mwī Kumwesən rīməuvehi kwəsuaahi muvehi utə noien nəha. Nəpīn nərmama me nəha fwe kupwən həuvehe mho irəha pris me, nuvehīēn kwəsuaahi riwən. ²¹ *Mətə nəpīn Iesu rīməuvehe mo in pris, Kumwesən rīməuvehi kwəsuaahi mīni mə:
“Iərimənu rīməuvehi kwəsuaahi riti,

nənə ko rīpkərari mhə mwī ia nətərigiēn səvənhi.
Ik tiko wok səvəi pris ia nəpīn me ia nuk nuk me.”

²² *Kumwesən rīməuvehi kwəsuaahi iamīnhi irə, mo Iesu ruvehe iərmama sə rəmri nəgkiariēn i kinərihi tərini əknekin irə ramasan məpi raka.

²³ Nari riti mwī, pris kupwən me həpīk, ti nəri nə mə kuatia tro wok mamevən memhə nənə riti ruvehi təmwhēkin. Irəha həpkuvehi mhə wok rəpwəmwis. ²⁴ Mətə Iesu, in truvehi wok səvəi pris ia nuk nuk me mīpko mhə sampam, ti nəri nə mə in ramarə rerin. ²⁵ *Ro iamīnhi irə in rukurən nuvehimīruēn nərmama me səməme kamhəuvən ti Kumwesən ia suatuk sə in rīno. In rukurən nuvehimīruēn irəha ia nuk nuk me mīpko mhə sampam ti nəri nə mə in ramarə rerin, maməgkiari tukwīni səvənraha m Kumwesən.

^a **7:10:** Uə “in fwe ia nīpwrai kaha səvənhi” * **7:14:** Jen 49:10, Aes 11:1, Mat 2:6, Rev 5:5
* **7:17:** Hip 5:6 * **7:19:** Hip 9:9 * **7:21:** Hip 5:6 * **7:22:** Hip 8:6, 12:24 * **7:25:** Rom 8:34

26* Prīs asori anan riti sə ro iamīnhi in rəmwhen ti nasituien ia kitaha ti nəri nə mə in iəmə ikinan, in ripko mhə noien ərəha uə noien əmkemik. In ropə ia nərmama səməme kamho noien ərəha, nənə kiməuvehi utə in, in rasori məpi raka irəha fwe ia neiāi. 27* In ropə ia pris asori anan me nəha. Nəpin me pam irəha tuhaməkeikei mhəkupwən mhəvi netə ti naikuas rakaien ia noien ərəha me səvənraha kurirə həkpo səvəi nərmama ti naikuas rakaien noien ərəha me səvənraha. Mətə Iesu rīməvi netə m kuatia a rinəmwhen ko ripko mhə mwi ia nəpin riti mwi. In rino noien nəha nəpin rinəsēni nīmīruien səvənhi memhə. 28* Loa rauvehi utə pris asori anan me səməme həkiskai mhə. Mətə kwəsuaḥi səvəi Kumwesən, sə rukurirə ia Loa, in ruvehi utə Tini sə ramasan məmwhen ti noien wok nəha ia nuk nuk me mīpkō mhə sampam.

8

Iesu in pris asori anan səkītaha

1* Kimaha iahaməgkiari ia nəri i, mətə nukunen ro iamīnhi irə. Səkītaha riti pris asori anan rəmwhen a ia sə i iahaməni. In fwe ia neiāi. Jea nəha Kumwesən asori raməkure irə mamərimənu, pris asori anan nəha səkītaha rinəkure ia nīkare jea nəha mwtuk. 2 In ramo wok ia nəkwai kwopun ikinan, in i nimwə tapolen pərhiēn sə Kumwesən rīməvi fwe ia neiāi. Ripko mhə iərmama rīməvi nimwə tapolen nəha.

3 Prīs asori anan me pam səməme Loa rīməuvehi utə irəha wok səvənraha fwe ikin. Irəha haməuvei pen narimnari me m Kumwesən, mamhəvi netə ia nīfatə səvənhi. Ia suatuk kuatia a, pris asori anan səkītaha, in mwi traməkeikei muvei pen nari riti m Kumwesən. 4 Tini minuə in ramarə ihi ia tīprənə i, ko ripkuvehe mhə mo in pris riti, ti nəri nə mə pris me hənārə raka mə tuhəuvei pen narimnari m Kumwesən rəmwhen Loa rani. 5* Prīs me nəha, irəha kamho wok səvənraha ia nəkwai nimwə sə rauvni a narimnari me səməme kamharə ia neiāi. Ro pen nəpin Kumwesən rīməni pen ti Moses fwe kupwən mə trivi nimwə tapolen, mini mə,
“Tikaməkeikei mətui amasan mə tiko narimnari me i səvəi nimwə tapolen

resi pen atukwatukw nəfe iakinahatən raka ik irə fwe ia təkuer.”

6* Mətə təkwtəkwuni Kristo rīməuvehi wok səvəi pris sə ramasan məpi raka wok səvəi pris kupwən me. Rəmwhen a mwi nəgkiariēn sə in rinərihi tərini əknekīn ramasan məpi raka nəgkiariēn kupwən, ti nəri nə mə ramərer utə ia promes me səməme hamasan mhəpi raka.

7 Nəgkiariēn sə kiməkupwən kərihi tərini əknekīn ripkatukwatukw pam mhə. Ko ratukwatukw pam tukərihi tərini əknekīn nəgkiariēn vi riti ti nəfe? 8 Mətə Kumwesən rinətoni mə irəha həkpatukwatukw mhə nəpin rani mə,

“Nəpin nəha ikin rauvehe

sə takərihi tərini əknekīn nəgkiariēn vi riti

nəkur Isrel mine nəkur Juta tuharə irə.

9 Nəgkiariēn nəha ripkəmhwēn mhə ia nəgkiariēn nəha iakinərihi tərini əknekīn

mə kaha me səvənraha tuharə irə,

* 7:26: Hip 3:1 * 7:27: Hip 5:3 * 7:28: Hip 5:1-2 * 8:1: Hip 1:3, 3:1, Hip 10:12, 12:2

* 8:5: Kol 2:17, Hip 9:23, Eks 25:40 * 8:6: Hip 7:22, 9:15, 12:24

ia nəpɪn nəha iakiməuvehi rəgɪnraha

miri irapw irəha fwe tənə Ijip.

Irəha həpkəkwtəmhiru mhə nəgkiariien səiou,

nənə ro pen iakenouenou irəha. Iou Iərimənu iakani iamɪnha irə.

10* Nənə iou Iərimənu iakani mə nəgkiariien səiou takərihi tərini əknekɪn
ia nəpɪn sə truvehə nəkur Isrel tuharə irə ro iamɪnhi irə:

Takəmri pen loa me səiou ia nətəriɡien səvənraha,

nənə mirai pen ia rerɪnraha.

Iou takuvehe mo iou Kumwesən səvənraha,

nənə irəha tuhəuvehe mho irəha nərɪmama me səiou.

11 Ko irəha riti rɪpkəvən mhə mahatən nəkur imwəni me uə piəvni
mə, 'Ik tikaməkeikei mukurən Iərimənu i.'

Ko rɪpkahatən mhə irəha iamɪnhi ti nəri nə mə irəha pam tuhəukurən iou,
iərmama sə in inhəripw anan ia nirəha, mevən meste iərmama sə in
rasori ia nirəha.

12* Iou takapi irəha ti noien me səvənraha səməme həpkatukwatukw
mhə,

nənə rerik trɪpkrihi mhə mwi noien ərəha me səvənraha ia nəpɪn riti."

13 Nəpɪn Kumwesən raməgkiari ia nəgkiariien nəha in trərihi tərini
əknekɪn mə in nəgkiariien vi, nɪpwrən i mə nəgkiariien rɪməkupwən
mərihi tərini əknekɪn rɪnakuas. Nənə nəri sə rɪnakuas, rɪnəpwəh
nəmwhenien, nənə trɪpkə mhə tui riwən.

9

Nimwə tapolen kaməfwaki irə ia tɪprənə i

1* Nəgkiariien nəha Kumwesən rɪməkupwən mərihi tərini əknekɪn fwe
kupwən səvənhi me fwe ikin loa kamhahatən mə tukəfwaki irə, nənə
səvənhi riti nimwə tapolen kaməfwaki irə ia tɪprənə i. 2* Nimwə tapolen
nəha kiməvi kərpifi nəkwən kəru. Nəkwən sə kukupwən kuvnimwə ikin
kani mə Kwopun Ikinan. Ia kwopun nəha nəri kamhiəi pen napw irə
raməhiarpw mine tepol kaməmri utə bred ikinan irə. 3* Nəkwən sə ro kəru
irə, kiməvi tukuahag tinari irə, kani mə Kwopun ikinan anan. 4* Kwopun
nəha, nɪfatə riti fwe ikin kino ia kol, kavani nimwəkmwəki nari nɪpekɪn
rapein amasan ia təkuren. Pokis riti fwe ikin kiməvegi nɪkarkaren me ia
kol. Ia nəkwai pokis nəha tɪkinari riti kino ia kol nəveɡinien nəha kani mə
mana rukuar irə. Rigi nei nəha rino tihin mahatən pen Eron mə in pris, in
mwi ia nəkwai pokis nəha. Kəruətəri mi kəru nəha kimərai pen loa me
ten ia nirau irau mwi fwe ikin.

5* Ia təkure pokis nəha nənimwi Jerupim kəru nəha ikin səməmi kroua-
hatən pen mə Kumwesən raməmak fwe ikin. Tərəɡɪnrau krouvi atukw
i rəuiui kwopun nəha Kumwesən rauvehi raka noien ərəha me səvəi
nərɪmama ikin. Mətə təkwtəkwni nəha nəpɪn riwən ti nɪniien narimnari
me i mərai kwərəkwarəha. 6* Nəpɪn hənəmri amasan pam narimnari me
nəha, ia nəpɪn me pam pris me kamhəuvnimwə mamhəier ia kwopun
ikinan, mamho wok səvənraha. 7* Mətə kwopun ikinan anan, pris asori
anan in əpa raumnimwə ikin. Mətə ko rɪpkəvən mhə ia nəpɪn me. In

* 8:10: Hip 10:16 * 8:12: Hip 10:17 * 9:1: Eks 26:1-30 * 9:2: Eks 25:23-40 * 9:3:
Eks 26:31-33 * 9:4: Eks 16:33, Eks 25:10-16, Eks 30:1-6, Nam 17:8-11, Dut 10:3-5 * 9:5: Eks
25:18-22 * 9:6: Nam 18:2-6 * 9:7: Eks 16:2-34

rauvnimwə ia kwopun nəha nəp̄in kuatia ia nuk me. Nənə nəp̄in in rauvnimwə traməkeikei muvehi netə, mevən muvei pen m Kumwesən ti noien ərəha səvənhi mine noien ərəha səvəi nərmama həno mhəreirei. ⁸ *Ia narimnari me nəha, Nənimwin Ikinan ramahatən mə suatuk ti nuvnimwəien ia kwopun ikinan anan r̄ipkəsevər mhə ihi nəp̄in nimwə tapolen r̄inamərer ihi fwe kupwən. ⁹ *In rəmwhen ia nənimwi nari riti sə ramahatən pen nəp̄in i samarə irə təkwtəkwi. N̄ipwran mə narimnari me səməme pris me kamhəuvei pen m Kumwesən mine nərim̄iru me səməme kamhousi əpune irəha kavi nitenraha ti noien ərəha həreirei nəmri atukwatukwien nətərigien səvəi nərmama səməme kamhəuvehe ti nəfwakiien. ¹⁰ *Ro iam̄inhi irə ti nəri nə mə noien səvəi narimnari me nəha raməgkiari a ia nəveginien mine nənimwien mine naikuasien me səpəmsəpə. Narimnari me nəha səvəi n̄ipwrai iərmama a. K̄inəmri narimnari me nəha mə tuharə mheste Kumwesən tro narimnari me pam həuvehe mhərməvi mwi.

N̄ite Iesu Kristo

¹¹ *Mətə təkwtəkwi nəha Kristo ruvəuvehe raka. In pris asori anan sə r̄iməpeki narimnari amasan me muvehe. In r̄iməuvnimwə ia nimwə tapolen sə ramasan anan mwi məpi raka sə kupwən. Nimwə tapolen nəha r̄ipko mhə nari riti sə nərmama həno ia rəginraha, nənə r̄ipko mhə nari riti səvəi t̄iprənə i sə Kumwesən rino. ¹² Nəp̄in Kristo r̄iməuvnimwə ia kwopun ikinan anan, in rino m kuatia a nəmwhen ko r̄ipkuvnimwə mhə mwi, ti nəri nə mə in r̄ipkuvehi mhə n̄ite nəni mine n̄ite kwəti kau muvnimwə, mətə in r̄iməuvehi atukw a niten muvnimwə, mo suatuk ti n̄ifi rakaien kitaha ia noien ərəha me sək̄itaha, nənə suatuk nəha trarə rerin. ¹³ *K̄im̄iaha hiəukurən. N̄ite nəni mine n̄ite kau mine nimwrakw ia kwəti kau k̄iməuvani əmwesi ia n̄ifatə, tr̄ini minuə pris riti ruvi r̄əḡi pen ia iərmama sə r̄iməuvehe m̄əmkemik ia nəmri Kumwesən, nənə ia noien nəha in ruvehe nəmher mwi. ¹⁴ *Mə ro n̄ipər̄hienien i rəfo ia n̄ite Kristo? In rukurən noien məpi raka. Ia niskaiien səvəi Nənimwin sə ramarə rerin, Kristo r̄iməuvei pen atukw a in m Kumwesən rəmwhen ia nərim̄iru nərhaien riwən irə kousi əpune kuvei pen m Kumwesən. N̄ite Kristo traikuas ia rerim̄iaha ti noien emhə me mə k̄im̄iaha hiəukurən no tukwinien nari m Kumwesən sə ram̄iru.

¹⁵ *Ro pen Kristo in iəmə sə ravi simwin nərmama mine Kumwesən ia nəgkiariien vi sə k̄inərihi tərini əknek̄in. In ravi simwin irəha iam̄inha irə mə səməme Kumwesən raməkwe in ia n̄irəha h̄əukurən nuvehien narimnari me nəha tuhəpkiwən mhə səməme Kumwesən ruvni raka mə truvei pen m nərmama me səvənhi. Ti nəri nə mə Kristo r̄imamhə, ro pen nemhəien səvənhi r̄ineivinari ia n̄irəha, tukəpwəh n̄ərpwinien noien ərəha me səməme həno nəp̄in nəgkiariien k̄iməkupwən k̄ərihi tərini əknek̄in fwe kupwən raūiui ihi irəha.

¹⁶ K̄im̄iaha hiəukurən. Tr̄ini minuə iərmama riti r̄ərihi tərini əknek̄in nəgkiariien riti mə tukəfuai nautə me səvənhi nəp̄in tremhə irə, iərmama nəha traməkeikei mukupwən memhə kurirə irə ko nəgkiariien sə r̄inərihi tərini əknek̄in. ¹⁷ Ro iam̄inhi irə ti nəri nə mə nəgkiariien sə ro iam̄inhi ro nəri auər a irə nəp̄in iərmama nəha ram̄iru ihi. ¹⁸ Rəmwhen a mwi nəgkiariien sə Kumwesən r̄iməkupwən mərihi tərini əknek̄in ruvehe mo

* **9:8:** Hip 10:19 * **9:9:** Hip 10:1-2 * **9:10:** Lev 11:2,25, Lev 15:18, Nam 19:11-13 * **9:11:**

Hip 3:1, 10:1 * **9:13:** Lev 16:3,14-16, Hip 10:4, Nam 19:9,17-19 * **9:14:** 1Pit 1:18-19, 1Jon

1:7, Hip 6:1 * **9:15:** 1Tim 2:5, Hip 8:6

nægkiariien riti tukamækeikei ko, mætə mə netə ripkaiu mhə nægkiariien nəha ro nəri auər a irə. ^{19*} Iakani iamĩnhi irə ti nəri nə mə nəpĩn Moses rini irapw pam raka nægkiariien me səvəi Loa m nərmama, nənə kurirə irə in ruvehi nimwheri sipsip sə kino rəruerəv mine rigi nei nəha hisop, meitesi pen ia nite kwəti kau mine nite nəni sə rinərapi ia nui, nənə mivi rərəgi pen netə ia nəkukuə səvəi Loa mine ia nərmama me pam, ^{20*} nənə mĩni pen ti nĩrəha mə, “In i netə trərihi tərini əknekĩn nægkiariien i Kumwesən rĩmāni pehe tukumiaha i mə tiho.” ^{21*} Ia noien a mwi nəha Moses ruvi rərəgi pen netə ia nimwə tapolen mine narimnari me pam ikĩn səvəi nəfwakiiē. ^{22*} Nĩpərhiēnien i, ia noien səvəi Loa nəha, ipaka nari m nari me pam netə rəpərhi irəha həuvehe mhəmher. Nənə trini minuə netə rəpwəh naiuiē, Kumwesən ko ripkenouenou mhə noien ərəha me.

^{23*} Ro pen netə raiu ti nəpərhiēn narimnari me nəha həuvehe mhəmher. Mətə nimwə tapolen nəha mine narimnari me səvənhi irəha həuvnhi a narimnari me fwe ia neiai. Mətə narimnari me səvəi nəfwakiiē fwe ia neiai, nite nərimĩru riti ripkəmwhen mhə ti nəpərhiēn irəha həuvehe mhəmher. Tukamækeikei kuvehi netə riti sə ramasan məpi raka. ^{24*} Kristo ripkuvnimwə mhə ia nimwə tapolen ia tĩprənə i sə nərmama hənə ia rəginraha mhəuvnhi a nimwə tapolen pərhiēn irə, mətə Kristo ruvniwə atukwatukw ia neiai, nənə təkwtəkwi nəha in ramərər ia nəmri Kumwesən mamægkiari tukwini səkĩtaha. ²⁵ Pris asori anan səvəi nəkur Isrel rauvniwə ia kwopun ikinan anan ia nuk me pam mauvehi nite nərimĩru me, mətə Iesu ripko mhə iamĩnha irə. In ruvniwə m kuation a muvei pen nimĩruuiē səvənhi m Kumwesən. ²⁶ Ko rauvniwə nəpĩn me nĩpwrān mə in trauvehi nəmisiēn ia nei kamarkuau i nəpĩn me fwe kĩnəmri vi a tĩprənə muvehe meste pehe təkwtəkwi. Mətə təkwtəkwi nəha, tĩpko mhə tui tĩprənə i ro sampam, in rier pehe m kuation a muvei pen nimĩruuiē səvənhi ti nuvehi rakaiē noien ərəha, nənə ko ripkuvei pen mhə mwi ia nəpĩn riti. ^{27*} Kumwesən rĩnəmri raka mə nərmama me pam tuhamækeikei mhēmhə m kuation a, nənə kurirə irə in trəkiri irəha ti noien me səvənraha. ²⁸ Ia noien a mwi nəha, Kristo rĩməuvei pen nimĩruuiē səvənhi m kuation a ti nuvehi rakaiē noien ərəha səvəi nərmama həpik. Nənə in trier pehe mwi ia nuveheien sə ro kəru irə, ripko mhə ti nuvehi rakaiē noien ərəha, mətə in truvehe mwi ti nuvehi mĩruuiē nərmama səməme hameitenhi in.

10

^{1*} Narimnari me səvəi Loa həmwhen a ia nənĩmwi nari m nari amasan me səməme tĩpko mhə tui həuvehe, ripko mhə nĩpwrāi narimnari me. Ia nuk me pam pris me nəha səvəi nəkur Isrel kamho a nari kuation, mamhəvi netə ti noien ərəha. Mətə nite nərimĩru me nəha rĩreirei noien nərmama səməme kamhəuvehe ti Kumwesən hatukwatukw ia nənimen. ² Ko ro nərmama me i səməme kamhəfwaki həuvehe mhatukwatukw pərhiēn, tukaikuas irəha m kuation a ia netə nəha, nənə kurirə irə irəha tuhəpkegi mhə mwi mə noien ərəha raməmāk ia nĩrəha, nənə tukousi əpune mwi nərimĩru me kuvi nĩtenraha ti nəfe. Kukurən nəpwəhiēn noien nəha. ³ Ro iamĩnhi irə, ia nuk me pam, irəha kamhəvi auər a netə,

* **9:19:** Eks 24:3,6-8, Lev 14:4,6 * **9:20:** Eks 24:8 * **9:21:** Lev 8:15,19 * **9:22:** Lev 17:11, Efes 1:7 * **9:23:** Hip 8:5, 10:1 * **9:24:** 1Jon 2:1 * **9:27:** Fil 3:20, Hip 10:10, 1Pit 2:24
* **10:1:** Hip 8:5

mætə ko həpkenouenou mhə noien ərəha me səvənraha, ⁴ *ti nəri nə mə nite nani mine kau ko rīpkuvehi raka anan mhə noien ərəha.

⁵ Ro pen, nəpīn Kristo rīnauvehe ia tīprənə i, rīni pen ti Kumwesən mə, “Ik ikəpwəh nokeikeiien noien nəha kamousi əpune nərīmīru me kauvei pehe mik,

uə noien nəha kauvei pehe narimnari nepwīn mwi mik, mætə ikīnəpnəpenə ia nīpwrak.

⁶ Nərīmīru me nəha kauvani əmwesi nīpwranraha pam ia təkure nīfatə

mine nərīmīru me nəha kavi nitenraha ti noien ərəha, ik rerīm rīpkagien mhə ti nīrəha.

⁷ Nənə iakini mə, ‘Kumwesən, ətə ro, iou iakauvehe mə tako nəkwam rəmwhen atukwatukw ia nəgkiariien kimərai pen ia nəkukuə səvəi Loa səim sə raməgkiari ia nīrak.’”

⁸ Ia nəgkiariien nəha irənəhə, Kristo rīməkupwən mīni mə, “Ik ikəpwəh nokeikeiien noien nəha kamousi əpune nərīmīru me kauvei pehe mik, uə noien nəha kauvei pehe narimnari nepwīn mwi mik. Nərīmīru me nəha kauvani əmwesi nīpwranraha pam ia təkure nīfatə, mine nərīmīru me nəha kavi nitenraha ti noien ərəha, ik rerīm rīpkagien mhə ti nīrəha.” (In rīni nəgkiariien nəha nəri auər a mə nuvei penien narimnari me nəha m Kumwesən ramesi pen nəfe Loa rani.) ⁹ Mətə Kristo rani mwi mə, “Kumwesən, ətə ro, iou iakauvehe mə tako nəkwam.” Ia nəgkiariien nəha səvənhi ramousi raka nəkwai Kumwesən sə kupwən, mə in trəmri nəkwai Kumwesən sə kurirə. ¹⁰ *Nənə nəkwai Kumwesən sə nəha sə kurirə rīnaikuas raka noien ərəha me səkitaha nəpīn Iesu Kristo rīməuvei pen nīpwran m Kumwesən m kuatia a, nənə ko rīpkuvei pen mhə mwi nəpīn riti mwi.

¹¹ *Nəpīn me pam pris me kamhərer mamho wok səvənraha, mamho a nəri kuatia ia nəpīn me, mamhəvi nite nərīmīru me, netə sə rīreirei naikuas rakaien noien ərəha me ia nəpīn riti. ¹² Mətə Kristo rīnəsēni nīmīruvien səvənhi memhə m kuatia a ti naikuas rakaien noien ərəha me səvəi nərīmama ia nuk nuk me mīpkə mhə sāmpan, nənə kurirə irə in revən məkure ia nīkare Kumwesən mwatuk. ¹³ *Ia kwopun nəha in treitenhi meste Kumwesən tro nərīmama sāməme haməmwəki in həuvehe in trərpwi utə tīpage nīsun mi ia nīrəha. ¹⁴ Iakani iamīnhi irə mine ti nəri nə mə Kristo niten rīnaiu m kuatia a mo nərīmama me səvənhi hatukwatukw ia nənimen ia nuk nuk me. Nərīmama me nəha irəha nəha rīno irəha hō ikinan.

¹⁵ Nənə Nənīmwīn Ikinan mwi rani pehe tukutaha mə nəri nəha ro nīpərhienien. Rani mə,

¹⁶ * “Tərīmənu rani mə, ‘Nəgkiariien səiou takərihi tərini əknekīn ia nəpīn sə truvehe nəkur Isrel tuharə irə ro iamīnhi irə:

Takəmri pen loa me səiou ia nətərigien səvənraha, nənə mīrai pen ia rerīnraha.’”

¹⁷ *Nənə in rani mwi mə,

“Iou rerīk trīpkrihi mhə mwi ia nəpīn riti

noien ərəha me mine noien ourour me səvənraha.”

¹⁸ Mə Kumwesən rīnenouenou raka nərəhaien me nəha, nənə tukvi mwi netə ti noien ərəha ti nəfe. Tukəpwəh a noien nəha. ¹⁹ *Piak me,

* 10:4: Hip 9:13 * 10:10: Hip 9:12,28 * 10:11: Eks 29:38 * 10:13: Hip 1:3, Sam 110:1

* 10:16: Hip 8:10 * 10:17: Hip 8:12 * 10:19: Hip 4:16

təkwtək wuni nəha ia nite Iesu kitaha səukurən nuvni mwəien ia kwopun ikinan anan mhəpwəh nehekiriien, ²⁰* mhesi pen suatuk vi sə ramiru Iesu rinəsevər irə tukutaha ia nipwran mə tsəukurau ia tinari nəha raməgher tukuahag kwopun ikinan anan. ²¹ Kitaha səuvəuehi pris riti səkitaha in rasori maməri mənū ia nimwə səvəi Kumwesən. ²²* Nərimnari me nəha ho nipərhiien. Ro pen pwəh səuvən ipaka ti Kumwesən mhəpwəh nərkwafaien neikuaien ia reritaha, mhahatətə əknekin irə, nənə reritaha sə fwe kupwən ramrhi noien ərəha me səkitaha ruvehe məmher ia nite Kristo, nənə nipwrataha mwi rəmher, ti nəri nə mə sənaru raka ia nui əmher. ²³* Pwəh səkwətəmhiri əknekin nini irapwien nəri amasan sə sameitenhi, mhəpwəh nikiukiuien, ti nəri nə mə Kumwesən sə riməni mə truvei pehe nəri amasan nəha m kitaha ramo nəgkiariien səvənhi ia nəpən me. ²⁴ Pwəh sətərig mə tsəfo mhasitu ia kitaha me mho nokeikeiien mine noien amasan me. ²⁵* Ripkamasan mhə mə tsəpwəh noien səvəi nousəsimwinien kitaha me rəmwhen ia nərmama nəpwın kamho, mətə pwəh sərpwi əknekin kitaha me, mamho ia nəpən me ti nəri nə mə kitaha səukurən mə nuveheien səvəi Iesu ruvəuehe ipaka.

²⁶* Iakani iamınha irə ti nəri nə mə kitaha səuvəukurən raka nipərhiien. Trini minuə samo nəri auər a irə, mamhəmwur pen ia noien ərəha, nənə netə riti mwi riwən anan mə traiu maikus raka noien ərəha səkitaha. ²⁷* Trini minuə kitaha saməmwur pen ia noien ərəha, nəri kuatia a tsaməti pen i mamheitenhi. Nəri nəha ro nehekiriien i. In nə nəpən Kumwesən trərpwin noien ərəha me irə mine napw i raməpnəpan pik trahi nərmama səməme haməmwəki in. ²⁸* Kimiaha hiəukurən. Trini minuə iərmama riti ramərui Loa səvəi Moses, nənə iərmama kəru uə kahar tuharni irapw in, nənə in traməkeikei memhə. Ko kəpkapi mhə tukwe. ²⁹* Mətə rəfo ia iərmama sə ramavən avən ia Tini Kumwesən? Kumwesən ruvəni raka nəgkiariien vi səvənhi tukutaha, nənə nite Tini rərihi tərini əknekin nəgkiariien nəha. Mətə rəfo ia iərmama sə ro nəri auər a ia netə nəha sə rino in ruvehe məmher mo ikinan i? Nənimwin Ikinan rauai namasanien səvənhi m nərmama, mətə rəfo ia iərmama sə rani ərəha Nənimwin nəha? Iərmama nəha nərpwinien sə Kumwesən tro min ti noien ərəha səvənhi triskai məpi raka nərpwinien səvəi iərmama sə ramərui Loa səvəi Moses. ³⁰* Iakani iamınha irə ti nəri nə mə kitaha səuvəukurən raka mə Kumwesən riməni mə, “Iou takərpwin noien ərəha səvəi nərmama, nipərhiienien iou tako.”* Nənə in riməni mwi mə “Iərimənu in trəkiri noien me səvəi nərmama me səvənhi.” ³¹ Kumwesən in ramiru. Trini minuə saməmak ia rəgin mə in trərpwin noien ərəha me səkitaha, nari nəha in nari riti səvəi nehekiriien.

³² Mətə rerimiahə tramrhi nəpən kupwən, nəpən hiəpkuvehe vi a ia nukuraanien. Nəpən nəha nəpən skai. Kamo nəmisəien me m kimiaha, mətə hiəpwəh nimweien. ³³* Nəpən me nəpwın nərmama kamhəni ərəha kimiaha ia nəmri nərmama, nənə mamho rərəha ia kimiaha. Nəpən me nəpwın kimiaha hiamərər kimiaha nərmama səməme kamho rərəha ia nirəha iamınhi irə. ³⁴* Kimiaha hiaməuehi pəri nəmisəien kimiaha

* **10:20:** Mat 27:51, Hip 9:8 * **10:22:** Lev 8:30, Esik 36:25, Efes 5:26 * **10:23:** Hip 4:14

* **10:25:** Hip 3:13 * **10:26:** Hip 6:4-8 * **10:27:** Aes 26:11 * **10:28:** Dut 17:6, 19:15

* **10:29:** Eks 24:8, Hip 13:20 * **10:30:** Rom 12:19, Dut 32:36, Sam 135:14 * **10:30:** Dut

32:35 * **10:33:** 1Kor 4:9 * **10:34:** Mat 6:20, Mat 19:21,29

nərmama səməme hamarə ia kalapus. Nəp̄in nərmama hənakres narimnari me səkimiaha, mətə rer̄imiahā ragien a tukwe, ti nəri nə mə hiəuvəukurən raka mə narimnari nepw̄in nəha ikin səkimiaha, səməme hamasan mhəpi raka, nənə narimnari me nəha tuharə rer̄in.

³⁵ Ro iam̄inhi irə tihaməkeikei mhərer əknek̄in, ti nəri nə mə nəəkuien fwe ikin səkimiaha ramarə sə tihəuvehi. ³⁶*Tihaməkeikei mho nətərigien səkimiaha rəpwəmwis mə tiho narimnari me səməme Kumwesən rokeikei. Nənə tihəpkuvehi nəfe in ruvəni raka mə truvei pehe m kitaha.

³⁷ Ro iam̄inhi irə rəmwhen ia Nəkukuə Ikinan rani mə trijko mhə tui, “Iərmama i kamini mə truvehe, truvehe, in trijko mhə tipwə.

³⁸*Mətə iərmama atukwatukw səiou trim̄iru ia nahatətəien səvənhi, nənə trini minuə ramavən rərig rərig, nənə rerik trijkgien mhə tukwe.”

³⁹ Mətə kitaha i səjko mhə iam̄inha irə. Ko səpkavən rərig rərig mhə mə Kumwesən trouaha kitaha, rekəm. Kitaha nərmama səvəi nahatətəien ia Kumwesən tsəuvehi nim̄iruien.

11

Kaha kupwən me hənahatətə ia Kumwesən

¹*Nahatətəien ia Kumwesən ikukurən amasan mə tikuvehi narimnari amasan me ikameitenhi, mani n̄ipər̄hienien ia narimnari me ipkətə mhə ia nənimem. ² Nahatətəien iam̄inhi in nəha nəfe kaha kupwən me həno ro Kumwesən rəgnəgini irəha.

³*Nahatətəien ro kitaha səukurən amasan mə Kumwesən rino neiai mine tiprənə mine narimnari me pam ia nəgkiariien səvənhi, mo narimnari me nəha kamətoni həuku pen ia narimnari me k̄ipkətoni mhə. ⁴*Epel in r̄inahatətə ia Kumwesən, ro pen ruvei pen nari riti m Kumwesən sə ramasan məpi raka səvəi Ken. Nənə ti nəri nə mə in r̄inahatətə ia Kumwesən iam̄inhi irə, nənə Kumwesən r̄ini irapw mə in iəmə atukwatukw riti, nənə rer̄in ragien ti nuvehien narimnari me səvənhi. N̄ipər̄hienien iəmə nəha ruvamhə raka, mətə noien səvəi nahatətəien səvənhi raməgkiari ihi m kitaha.

⁵*Inok r̄inahatətə ia Kumwesən, ro pen kuvehi utə in mə trijpkemhə mhə, nənə k̄ipkətoni mhə mwi in ti nəri nə mə Kumwesən riməuvehi raka in ia tiprənə i revən fwe ia neiai. Mətə nəp̄in k̄ipkuvehi raka mhə ihi in, Nəkukuə Ikinan rani mə Kumwesən rer̄in ragien tukwe. ⁶ Mətə trini minuə iərmama r̄ipkahatətə mhə ia Kumwesən, in trəfo mo Kumwesən rer̄in ragien tukwe? In r̄ireirei anan noien, ti nəri nə mə iərmama riti rokeikei mə truvehe ti Kumwesən, in traməkeikei mini n̄ipər̄hienien mə Kumwesən ramarə nənə mamō ramasan m nərmama səməme haməmwur mə tuhətoni in.

⁷*Noa r̄inahatətə ia Kumwesən. Ro iam̄inhi irə nəp̄in Kumwesən r̄inani pen narimnari me min fwe kupwən səməme nərmama həpwəh ihi nətoniien, Noa ramsiai, mamō nəkwān, nənə muvrhəkin nitətə asori riti mə truvehim̄iru nərmama səməme kamharə ia nəkwai nimwə səvənhi. Ia noien i, Noa ramo pui noien ərəha me səvəi nərmama ia tiprənə, nənə muvehe iərmama riti sə ratukwatukw ia nəmri Kumwesən ti nəri nə mə ramahatətə irə.

* **10:36:** Luk 21:19, Hip 6:12 * **10:38:** Rom 1:17, Kal 3:11 * **11:1:** Rom 4:18, 2Kor 5:7

* **11:3:** Jen 1:1, Sam 33:6, 2Tes 3:5 * **11:4:** Jen 4:3-10 * **11:5:** Jen 5:24 * **11:7:** Jen 6:13-22, Jen 7:1, 1Pit 3:20, Rom 3:22, 4:13

8 *Epraham rinahatətə ia Kumwesən, ro pen nəp̄in Kumwesən rəkwein in mə trevən ia tənə əp̄ə riti tukuvei pen min, ro nəkwan, mier, mireirei mə rauəku. 9 *In rinahatətə ia Kumwesən ro pen in rarə ia tənə nəha Kumwesən rino promes mə truvei pen min. Mətə rinamarə ia kwopun nəha ia nimwə tapolen rəmwhen a iəpw̄ispw̄is riti. Nənə Aesak mine Jekop irau nəha Kumwesən rino promes minrahar pəri, irau mwi krauarə a ia nimwə tapolen. 10 Epraham rino iaminha irə ti nəri nə mə in rameitenhi mə trevən ia taon riti sə ramərer ia təkure nəri skai riti. Taon nəha, Kumwesən rino mak irə, nənə mino raka ramarə.

11 *Sera rinahatətə ia Kumwesən, ro pen Kumwesən ruvei pen niskaiien min mə tro tipw̄in. Nəri auər a mə Sera in rinəprənemə anan, mətə rərəhi tini ti nəri nə mə in rinətigite ia Kumwesən sə rino promes min. 12 *Ro pen sətōni mə iərmama kuatia a i Epraham rinərḡharə ipaka remhə, mətə rərəhi iəkunouihi riti, nənə nərmama ia kwənəkwus səvənhi həuvehe mhəp̄ik mhəmwhen ia kəməhau me ia kəpuapen uə nipək̄ir ia nīkare təsi ko kīpkəvsini pam mhə irəha.

13 *Nərmama me i irəha pam kamhahatətə ia Kumwesən. Mətə nəp̄in irəha hemhə, irəha həpw̄əh ihi nuvehiiien narimnari me nəha səməme Kumwesən rino promes mə truvei pen minraha. Irəha hamətōni mə narimnari me nəha haməmak isipw̄in ihi ti nīrəha, mətə rerinraha raməgien p̄ik mə tuhətōni. Nənə irəha haməni irapw̄ mə hamarə ia tiprənə i mətə irəha həmwhen a iəpw̄ispw̄is me. Tiprənə i ripko mə imwənraha pərhiien. 14 Nəp̄in nərmama haməḡkiari iaminha irə rama-hatan pen mə irəha hamətui imwənraha atukwatukw. 15 Kamo rerinraha ramrhi tənə nəha həməier irə mə in nəha imwənraha atukwatukw ko hərərig mwi. 16 *Mətə irəha həp̄krərig mhə ti nəri nə mə hokeikei tənə əp̄ə riti sə ramasan məpi raka, in nəha fve ia neiai. Ro pen Kumwesən ripkauris mhə mə irəha tuhəkwein in mə Kumwesən səvənraha, ti nəri nə mə in rinəpnəpənə raka ia taon riti səvənraha.

17 Epraham rinahatətə ia Kumwesən, ro pen nəp̄in Kumwesən raməkiri nahatətəien səvənhi, rəmrutə Aesak ia təkure nifətə. Ia nəp̄in nəha Epraham i Kumwesən rino promes me min ramərer mwatuk mə trousi əpune tini anan kuatia. 18 Kumwesən ruvəni raka tukwe mə, “Epraham, nīmwiw̄im me səməme tuhəuku pen ia Aesak irəha nə takəvsini irəha mə kwənəkwus me səim.” 19 *Mətə Epraham ramərer mwatuk mə trousi əpune tini, ti nəri nə mə rerin rarhi mə Kumwesən rukurən noien iərmama rətui mwi ia nemhəien. Ro pen nəp̄in ruvehi raka tini ia nifətə rəmwhen mə in rinətui mwi ia nemhəien.

20 *Aesak rinahatətə ia Kumwesən, ro pen rəfwaki mə Kumwesən trəkwein amasan ia Jekop mine Isau, mamini irapw̄ narimnari me səməme tuhəp̄kuvehe ia nəp̄in riti.

21 *Jekop rinahatətə ia Kumwesən, ro pen nəp̄in ipaka remhə, in rəfwaki mə Kumwesən trəkwein amasan ia tini Josef mi. In rinərpwi kaskin mərəer əmakəmak, nənə maməgnəgini Kumwesən.

* 11:8: Jen 12:1-5, Wok Me 7:2-4 * 11:9: Jen 26:3, Jen 35:12,17 * 11:11: Jen 18:11-14, Jen 21:2 * 11:12: Rom 4:19, Jen 15:5, 22:17, Dut 10:22 * 11:13: Jen 23:4, 1Kron 29:15, Sam 39:12, 1Tes 2:11 * 11:16: Eks 3:6,15, Mak 12:26 * 11:19: Rom 4:17 * 11:20: Jen 27:27-29, Jen 27:39-40 * 11:21: Jen 48:15-16

22 *Josef rīnahatātā ia Kumwesən, ro pen nāpin ipaka remhə, in rəgkiari ia nāpin naha sə kwənəkwas me səvəi nəkur Isrel tuhəier fwe tənə Ijip, mīni mə tuhəfo ia nikəkrin me.

23 *Tata mīne mama səvəi Moses krīnouahatātā ia Kumwesən, ro pen nāpin Moses rətui, irau krouətoni mə in iəkunouihi amasan riti, nənə krouərkwafə i roueste məkwə kahar. Nənə irau kroupkhekīr mhə nəruien nəgkiariien səvəi kīg.

24 *Moses rīnahatātā ia Kumwesən, ro pen nāpin in rupwinari, rəpwəh nəsēnien mə tukəkwein in tīni prən ouihi səvəi Fero, kīg səvəi nəkur Ijip. 25 In revən marə irəha nərmama me səvəi Kumwesən muvehi pəri nāmīsəien irəha mīnraha. In rokeikei sə naha məpi raka mə in tramregi ramasan ia nagienien i kamregi ramasan irə nāpin ouihi a, nagienien səvəi noien ərəha. 26 *Ia nətəien səvənhi, kamo naurisien min ti Kristo sə trīpkuvehe ramasan məpi raka nautə me pam ia tənə Ijip. Nətəien səvənhi ro iamīnha irə ti nəri nə mə in raməti pen ia nərəkuien sə Kumwesən truvei pen min. 27 *Moses rīnahatātā ia Kumwesən, ro pen in rier ia tənə Ijip məpwəh nehekīrien ia kīg naha sə niemaha raməpi pik. In rīpkəti ərari mhə mə trīrərig, mətə ramərer əknekīn rəmwhen mə in ramətoni Kumwesən i iərmama rīpkətoni mhə ia nənimen. 28 *In rīnahatātā ia Kumwesən, ro pen rəmri nəveginien asori naha Pasova, məmri mwi noien i nəkur Isrel ho pen netə ia təpinhə ia nīmwə me səvənraha kamo agelo sə trouraha nəmritak me rīrapi irəha hemhə.

29 *Nəkur Isrel me naha hənahatātā ia Kumwesən, ro pen irəha həpi simwin ia təsi əruerəv. Irəha hənəvən mhəpi simwin rəmwhen haməvən ia tiprənə əvəhak. Mətə nāpin nəkur Ijip haməmwwur mə tuhəkūrirə irəha, təsi rīrərig muvehe mousəman irəha həmwhenimw.

30 *Nəkur Isrel hənahatātā ia Kumwesən, ro pen havən mhəkūraukurau ia nəpai səvəi taon Jeriko meste nāpin sefen, nənə nəpai naha rəkwəpīr māsas.

31 *Rehap pran səvəi suatuk in rīnahatātā ia Kumwesən, ro pen in rīpkemhə mhə irəha nəkur Jeriko səməme hənərui nəkwai Kumwesən. Nəkur Isrel həpwəh nousi əpuneien prən naha ti nəri nə mə rerin ragien mə truvehi iəmə Isrel mi naha səməmi krīməuvehe mə trouətoni afafa taon naha. Irau krauevən fwe ia nīmwə səvənhi.

32 Mətə ko iapəkəgiari mhə mwi rəpwəmwis. Səiou nāpin riwən mə takəgiari ia Kiteon, Parak, Samson, Jefta, Kīg Tevit, Samuel, mīne profet me. 33 *Nərmama kupwən me naha hamahatātā ia Kumwesən, nənə ro pen həuvehi irapw kīg me ia naruagənien, mho noien atukwatkw me, mhəuvehi nafe Kumwesən rino promes mīnraha, mhəsisəg ia tərhui laeon me, 34 *mhoui əfi napw asori sə rauək, mhəp mhəvtənhi nərmama səməme hənūə tuhərai əpune irəha ia nau səvəi naruagənien. Irəha nərmama nīskaiien səvənraha riwən, mətə Kumwesən ruvei pen nīskaiien mīnraha, nənə irəha həuvehe mhəskai ti naruagənien, mho naruagən me səvəi tənə əpə me hap. 35 *Nīpran nepwin naha ikin səməme hənahatātā ia Kumwesən, Kumwesən ro nīpwnətīnraha me hətui mwi

* 11:22: Jen 50:24-25, Eks 13:19 * 11:23: Eks 1:22, 2:2 * 11:24: Eks 2:10-12 * 11:26: Hip 10:34-35 * 11:27: Eks 12:51, Eks 14:13,14, Rom 1:20, 1Tim 1:17, Hip 11:1 * 11:28: Eks 12:21-30 * 11:29: Eks 14:21-31 * 11:30: Jos 6:12-21 * 11:31: Jos 2:1-21, Jos 6:21-25, Jem 2:25 * 11:33: Dan 6:22 * 11:34: Dan 3:23-27 * 11:35: 1King 17:17-24, 2King 4:18-37

ia nemhøien. Nørmama nepwïn mwi sëmøme hønahatøtä ia Kumwesøn, irøha hønøseni nørmama sëmøme hamømwøki irøha hø nømisøien asori ia nïpwrønrøha. Irøha høpkøpwøh mhø nahatøtäien søvønrøha mø nørmama sëmøme hamømwøki irøha heivi nari ia nirøha. Irøha hamahatøtä ia Kumwesøn mø in tro irøha høtui mwi ia nemhøien søvønrøha ia nïmiruïen riti sø ramasan møpi røka. ³⁶ *Nønø irøha me nepwïn, nørmama hamøfkømanø ia nirøha, mamhørisi irøha. Nønø irøha me nepwïn, nørmama hørihi irøha ia jen, nønø mhøuvehi puvnimwø irøha ia kalapus. ³⁷ *Irøha me nepwïn kinøkwi øpune irøha ia køruøtereï. Nønø kørai ømwesi irøha nepwïn ia so ro nïpørin køru. Nønø irøha me nepwïn, kinørai øpune irøha ia nau søvøi naruagøniø. Nønø irøha me nepwïn hønømarø mamhørkøhu ia teki nøni mine sipsip, nautø søvønrøha riwøan anan. Nøpin me nørmama hamøura ha irøha, mamho røøha anan ia nirøha. ³⁸ Irøha nørmama amasan me. Tiprønø i ripkømhwen mhø mø irøha tuharø ikin. Irøha hamarø øpnøpen a fwe ia kwøpun akwesakwes ikin, mine ia tøkuer me, mine ia nïpøgi køpwier me, mine ia nïpøgi tønø me.

³⁹ Nïpørhienien i nørmama kupwøn me nøha, irøha pam kani amasan nøghinrøha ipwet mine ti nahatøtäien søvønrøha, møtä nøpin hønømarø irø høpkøvehi mhø næfe kino promes irø, ⁴⁰ ti nøri nø mø Kumwesøn rinøtä røka fwe kupwøn næfe tro m kitaha ramasan møpi røka. Nønø ia nøtäriгийн søvøni, in rokeikei mø trukupwøn mø kitaha minrøha søuvehe mhø kuatia. Ia noien nøha in rukurøn noien kitaha minrøha søuvehe mhatukwatukw pam.

12

Kumwesøn ramøkoui atukwatukw nïpwnøtin me

¹ *Nørmama me nøha hønahatøtä ia Kumwesøn irøha hømwhøen ia iørmama riti sø rani irøpw næfe rinøtoni ia nønimen mø kitaha søukurøn niniøien nïpørhienien irø. Irøha høpi kømhører kurøukurøu ia kitaha. Ro iamïnhi irø pwøh søfrøka nari pømpøem me pam, mine noien ørøha sø ramøkwtømhiri øknekïn kitaha, nønø mhøiu ia naiuïen nøha Kumwesøn rinømri kupwøn ia kitaha møpwøh nøpouien. ² *Ia nøpin me tsamøti pen a ia Iesu nøha in nukune nahatøtäien søkitaha fwe nukunen meste nøkrøkwerïn. In røti ørgørig pen ia nei kamarkuøui møtoni nagienien sø in tragien irø kurirø. Ro iamïnhi irø in revøn ia nei kamarkuøui mø nøri øuø a ia naurisien tuko min. Nønø tøkwtøkwi nøha in ramøkure ia nikare jøa mwøtuk sø Kumwesøn ramøkure irø mamørimønu.

³ Ramasan mø rerimøha tramrhi Iesu mø rinøfører øknekïn nøpin nørmama ørøha me kømhømwøki in, mamho noien ørøha irø, kamo kimiaha hiøregi hiønøpu ia nïmiruïen søkimiaha mhøpwøh. ⁴ Nørmama me sëmøme kømho noien ørøha kømho nømisøien m kimiaha. Rømwhøen mø hiamører ia naruagøniøen riti. Møtä kimiaha riti ripkømhø mhø ihi ia naruagøniøen nøha. ⁵ Kimiaha tihøpwøh nenøuenøuiøen nøgkiariøien i ramøkweïn tini ia kimiaha. Rani mø,

“Nørik, nøpin Iørimønu ramøkoui atukwatukw ik, tikøpwøh noien nøri øuø a irø.

Rerim trøpwøh nøpouien nøpin ranise skøi noien ørøha søim.

* **11:36:** 1King 22:24-27, Jer 20:2, 37:15, Jer 38:6 * **11:37:** 2Kron 24:21 * **12:1:** Rom 7:21, 1Kor 9:24-25 * **12:2:** Hip 1:3

6 *Trini minuə Iərimənu rokeikei pik iərmama riti, nənə traməkeikei məkoui atukwatukw.

Nənə in traməkeikei mo nəmisəien m iərmama sə raməkwein i mə tini mə trəpwəh noien ərəha səvənhi."

7 *Ro pen tihərer əknekən ia nəpən sikai me. Kumwesən rauvei pehe nəpən sikai me nəha ti nəkoui atukwatukwien kimiaha. Noien nəha ramahatən pen mə Kumwesən ramo kimiaha rəmwhen mə kimiaha nīpwnətīn me. Iəkunouihī riti riwən sə tata səvənhi ripkəkoui atukwatukw mhə in. 8 Kumwesən raməkoui atukwatukw pam nīpwnətīn atukwatukw me. Trini minuə Kumwesən rəpwəh noien iamīnha irə ia kimiaha nənə nīpwrən nə mə ripko mhə nīpwnətīn atukwatukw me nə kimiaha. 9 Ia nīkaren səkitaha nərmama, səkitaha me fwe tata me hənəkoui atukwatukw kitaha fwe kupwən, nənə səsiəi irəha. Mətə rəfo ia Tata səvəi nənīmwiṭaha? Ramasan mə kitaha tseiwau mḥəsiəi mwi in mḥəpi raka nənə mḥəmīru. 10 Tata me səkitaha fwe kupwən hənəkoui atukwatukw kitaha nəpən kwakwa a ia nətərigien a səvənraha. Mətə Kumwesən raməkoui atukwatukw kitaha mə trasitu ia kitaha, mo kitaha səuvehe mḥo nəkur ikinan me rəmwhen irə. 11 *Kimiaha hiəkurən. Noien i nəkoui atukwatukwien iərmama nəpən kamo ro nəmisəien i. Ripko mhə nari riti kamregi ramasan irə, mətə kurirə irə trukua kwənkwan ia nīmīruien səvəi nərmama səməme kīnəkoui irəha irə mḥeste həpwinari. Kwənkwan nə in i nəmərinuēn mīne natukwatukwien.

12 *Ro iamīnhi irə kimiaha hiənəpou rəgimīaha remḥə tihaməkeikei mḥəuvehi utə rəgimīaha. Mə nukurḥumīaha rīnəpou həvi atukw i pwəh riskai. 13 *Tiho suatuk atukwatukw me nisumīaha travən irə mə sin ia kimiaha nisun rərəha nisun ko ripkərəha anan mhə mier raka mətə tripkamasan mwi.

Tihaməsiari kamo hiameikuə a niregūien Kumwesən raməgkiari

14 *Tihəmwur mə tihərə amasan ia nəmərinuēn kimiaha nərmama me pam, nənə mḥəmwur mə tiho nīmīruēn səkimīaha ro ikinan. Iərmama sə ripko mhə ikinan, ko ripkətoni mhə nəmri Iərimənu nəpən riti. 15 *Tihətui amasan kamo kimiaha riti rarfaī ia namasanien səvəi Kumwesən. Tihətui amasan kamo kimiaha riti ruvehe məmwhen ia nuai nei akonə riti sə rukwesər mutə mukuə kwənkwan rərəha. Iərmama sə ro iamīnha irə tro nərmama həpik həuvehe mḥəmkemik ia noien ərəha. 16 *Tihətui amasan kamo kimiaha nərman mīne nīpran hiəiri əpnəpen kimiaha me. Tihətui amasan kamo kimiaha riti ro nəri auər a ia narimnari ikinan me rəmwhen Isau rino. In rəmri pen nəmri nari ia nasorīien səvəi nəmritaiik kuvehi nənimen ia nəvegīnien plet kuatia. 17 *Kimiaha hiəkurən mə kurirə in rokeikei mə truvehi mwi nasorīien nəha, nənə markut pik mə tata səvənhi trəkwein amasan irə, mətə rekəm. Nəri auər a mə Isau rinasək pik tukwe, mətə ko ripkrərig mhə ia noien nəha sə rino.

18 *Kimiaha hiəpkuvehe mhə ia təkuər riti rəmwhen təkuər Sinae. Fwe kupwən nəkur Isrel həuvən ia təkuər nəha, mḥətoni napw rauək. Nəpitəvien reiwaiu mahakwi nari. Həregi nīmətəgi asori, 19 *mīne nasəkien səvəi kisīpw. Həregi mwi reri Kumwesən raməgkiari mīnraha. Nəpən həregi nəgkiariien səvənhi, həni mə irəha həpwəh nokeikeiien

* 12:6: Rev 3:19 * 12:7: Dut 8:5, 2Saml 7:14 * 12:11: Jem 3:17-18 * 12:12: Aes 35:3

* 12:13: Prov 4:26 * 12:14: Sam 34:14, Rom 12:18 * 12:15: Wok Me 8:23 * 12:16: Jen

25:33-34 * 12:17: Jen 27:30-40 * 12:18: Eks 19:16-20, Dut 4:11-12 * 12:19: Eks 20:18-21, Dut 5:22-27

mə tuhəregi mwi nəgkiariien nəha. ²⁰ *Irəha həhekir mətəmnimwin ti nəgkiariien nəha rıməni mə,
 “Trini minuə nari riti rirapi təkuər i, nəri auər mə nərimiru a riti,
 mətə tukaməkeikei kəkwi əpune ia kəruətərei.”

²¹ *Nəpin Moses rətoni narimnari me nəha, in mwi riregi rərəha nənə mini mə, “Iou iakinehekir iakinehekir, minamətəmnimwin.”

²² *Mətə kimiaha hiəuvəuvehe ia təkuər i Saeon, mine taon i imwei Kumwesən sə ramiru. In i Jerusalem vi fwe ia neiai, kwopun nagelo me həpik hamousəsımwin irəha me ikin mamhagien ia nəpin me.

²³ *Hiəuvəuvehe ia nousəsımwinien asori səvəi nərmama me səvəi Kumwesən səməme həmwhen ia nəmritaik me səvənhi, kimərai pen nəghinraha fwe ia neiai. Hiəuvəuvehe ti Kumwesən sə tripkəkiri noien səvəi nərmama me pam. Hiəuvəuvehe ti nənimwi nərmama amasan me kino həuvehe mhatukwatukw pam. ²⁴ *Hiəuvəuvehe ti Iesu sə ravi simwin nərmama mine Kumwesən ia nəgkiariien vi kinərihi tərini əknekın. Nənə hiəuvəuvehe ti netə sə kiməvi ti noien ərəha raməgkiari mani nəri amasan məpi raka nəfe nite Epel rani.

²⁵ *Ro iamınhi irə kimiaha tihaməkeikei mhətui amasan kamo hieikuə a niregiien Kumwesən nəha raməgkiari m kimiaha. Nəkur kupwən me nəha səməme heikuə a niregiien nəgkiariien səvənhi sə iərmama ia təkure tiprənə rani ti nəsuəpwiriien irəha, mətə ko həpkap mhə nəpin Kumwesən rərpwin noien ərəha səvənraha. Nənə trini minuə kitaha seikuə a niregiien nəgkiariien səvəi Kumwesən sə ruku pen fwe ia neiai muvehe mə trəsəpwiri kitaha, tsəfo map nəpin trərpwin noien ərəha səkitaha? ²⁶ *Ia nəpin nəha fwe kupwən reri Kumwesən rıməkiukiui ia tiprənə, mətə təkwətəkwuni nəha in rəgkiari m kitaha mini mə, “Nəpin riti mwi nəha ikin, iou takikiukiui mwi ia tiprənə. Ia nəpin nəha rıpkə mhə tiprənə əpa trikiukiui, neiai mwi trikiukiui.” ²⁷ Nəgkiariien nəha Kumwesən rıməni mə, “Nəpin riti mwi,” nıpwran i mə in trikiukiui ia narimnari me ia tiprənə i səməme in rino mə truvehi raka irəha. Mətə narimnari me səməme həpwəh nikiukiuiien irəha tuharə rerin.

²⁸ Ro pen pwəh səni tanak ti Kumwesən. Nari riti riwən ko rikiukiui ia nitətə sə in ramərimənu irə. Nənə in ruvəuvei pehe raka nitətə nəha m kitaha. Ramasan mə tsəfwaki min ia noien sə rerin ragien tukwe ia nisaiien mine nehekiriien, ²⁹ *ti nəri nə mə “Kumwesən səkitaha rəmwhen ia napw asori riti sə ramahi əmwesi narimnari me pam.”

13

Nəvəhagien sampam

¹ *Nokeikeiien i hiamokeikei piəvtaha me irə pwəh ramo a iamınhi irə.
² *Tihəpwəh nenouenouien mə tihətoni amasan ti iəpwispwis me səməme haməuvehe imwəmiaha. Nərmama nepwin fwe kupwən həno noien nəha, mhəuvehi puvnimwə nagelo me nepwin ia nəkwai nimwə me səvənraha, mətə həreirei anan mə irəha nagelo me. ³ *Rerimiaha tramrhi

* 12:20: Eks 19:12-13 * 12:21: Dut 9:19 * 12:22: Kal 4:26, Rev 5:11 * 12:23: Luk 10:20
 * 12:24: Hip 8:6, 10:22, 1Tes 1:2, Jen 4:10 * 12:25: Hip 2:1-3, Hip 10:26-29 * 12:26: Eks 19:18, Sam 68:8, Hag 2:6 * 12:29: Dut 4:24, 9:3, Aes 33:14 * 13:1: Jon 13:34 * 13:2: Rom 12:13, 1Tes 4:9, Jen 18:1-8, Jen 19:1-3 * 13:3: Mat 25:36, Hip 10:34

nərmama səməme hamarə ia kalapus rəmwhen mə kimiaha mwi hiamrə ia kalapus kimiaha minraha. Rerimiaha tramrhi nərmama səməme nərmama əpə me hamo irəha həregi rərəha anan ia nipwranraha. Rerimiaha tramrhi irəha ti nəri nə mə kimiaha mwi hiamregi rərəha ia nipwramiaha rəmwhen ia nirəha.

⁴ *Pwəh nərmama pam həsiai narəien səvəi pran mine iərman səməmi krouarə pəri. Iərman mine pran səməmi krauarə pəri irau trousiai napri pəriien səvənrau ia nəpən me. Iakani iamınhi irə ti nəri nə mə Kumwesən trərpwin noien ərəha səvəi nərmaman mine nipran səməme kamhəiri əpnəpən irəha me uə səməme kamhakres irəha me. ⁵ *Tihamarə mhəpwəh nokeikei pikien mane. Rerimiaha traməkeikei magien a ti narimnari me nəha hiaməuvehi rəmwhen ti nəri nə mə Kumwesən ruvəni raka mə,

“Ko iapəkəpwəh mhə ik,

məpwəh nap rakaien ia niram nəpən riti.”

⁶ *Ro iamınhi irə kitaha səukurən ninien nəgkiariien i, mhəpwəh nəmkiamkiien mə,

“Iərimənu in iasitu səiou,

ro pen iou iakəpwəh nehekərien.

Nəfe iərmama rukurən noien miou?”

⁷ *Rerimiaha tramrhi nəmə asori me səkimiaha səməme haməkupwən mhahatən kimiaha ia nəgkiariien səvəi Kumwesən. Hətərig ro mə hənəfarə irə mheste hemhə. Hətərig irə nənə mhəuvnhi nahatətəien səvənraha. ⁸ *Iesu Kristo in ramo a iamınhi irə mine ia nərineiv, ipwet, nənə tramarə a iamınhi irə mine ia nuk nuk me mipko mhə sampam.

⁹ *Tihəpwəh nəsenien nahatənien vi me səpəmsəpə həvi raka kimiaha ia suatuk atukwatukw. Iakani iamınha irə ti nəri nə mə ramasan mə reri iərmama fwe inwə namasanien sə Kumwesən rauvei pehe auə a trasitu irə mo ruvehe miskai. Rərəha mə truvehe miskai ia natuakəmien me səvəi nəveginien. Natuakəmien me nəha həreirei nasituien ia nərmama səməme kamhesi pen. ¹⁰ Nifatə səkitaha rarə. Mətə pris me səməme kamho wok səvənraha fwe inwə ia nimwə tapolen, kipkəsəni mhə irəha mə tuhani nəveginien riti ia nifatə nəha səkitaha.

¹¹ *Ia noien səvəi pris asori anan səvəi nəkur Isrel, nəpən rousi əpune raka nərimiru, nənə muvehi niten, muvniwə fwe kwopun ikinan anan, nənə muvei pen m Kumwesən ti naikuas rakaien noien ərəha səvəi nərmama. Mətə kurirə irə həuvehi raka nipwrai nərimiru nəha mhəuvehi mhəuvani əmwesi fwe iruə kwopun nərmama həkərə mhə ikin. ¹² *Ia noien a mwi nəha, Iesu rimegri nəmisəien ia taon fwe iruə, mə ia niten atukwatukw in trəpərhi nərmama me səvənhi, mo irəha nəkur ikinan me. ¹³ *Ro iamınhi irə pwəh kitaha səuvən mhətoni in ia kwopun nəha fwe iruə, mhəregi rərəha kitaha min ia noien i nərmama həno auris in. ¹⁴ *Kimiaha hiəukurən. Ia təkure tıprənə i taon atukwatukw riti səkitaha riwən sə tramarə rerin. Mətə kitaha samətui ia taon səkitaha sə tripkuvehe.

* **13:4:** Kal 5:19,21, Efes 5:5 * **13:5:** 1Tim 6:8, Jos 1:5 * **13:6:** Sam 27:3, 146:5 * **13:7:** 1Kor 4:16, Hip 6:12 * **13:8:** Efes 4:14 * **13:9:** Rom 14:17 * **13:11:** Lev 16:27 * **13:12:** Mat 21:39, Jon 19:17 * **13:13:** Hip 11:26, 12:2 * **13:14:** Hip 11:10,16, Hip 12:22

15 *Ro iam̄nhi irə ia nəp̄in me pam pwəh kitaha saməni irapw nəghi Iesu mə in Iərimənu səkitaha. Noien nəha rəmwhen ia nimwək mwəki nari kauvani ia təkure nifatə nipekin rapein amasan kauvei pen m Kumwesən ti nəgnəgin̄ien in. 16 *Tihəpwəh nenouenouien mə tiho noien amasan, nənə mhəriari səkimiaha me narimnari. Noien nəha mwi rəmwhen ia nimwəkmwəki nari kauvani ia təkure nifatə nipekin rapein amasan kauvei pen m Kumwesən rerin ramagien tukwe. 17 *Tihaməkeikei mho nəkwai nəmə asori me səkimiaha nənə mhəsiai irəha. Irəha nəha hamətui amasan ti nimiruien səkimiaha mhəpwəh napwisien, ti nari nə mə irəha tuhaməkeikei mhəni irapw ti Kumwesən mə haməuvehi wok nəha mhəfo irə. Tihaməkeikei mho rerinraha ragien ti wok nəha. Trini minuə hiəpwəh noien rerinraha ragien ti wok nəha, noien nəha ko ripkasitu anan mhə ia kimiaha.

18 *Tihaməkeikei mhəfwaki tukumaha. Kimaha iahəukurən amasan mə noien səkimaha ratukwatukw a, nənə iahokeikei anan mə tahamo a noien amasan ia nəp̄in me. 19 Iou iakokeikei anan mə tihaməkeikei mhəres Kumwesən mə iou takrərig pehe akwauakw a tukumiaha.

20 Kumwesən in nukune nəmər̄inuien. In rino Iərimənu səkitaha Iesu Kristo rətui mwi ia nemhəien səvənhi. Iesu in iəmə asori sə ramətui amasan ti sipsip me səvənhi. Niten kinərihi tərini əknek̄in nəgkiariien irə, nəgkiariien i tramarə rerin. 21 Təkwətəkwuni iakaməfwaki m Kumwesən mə truvei pehe narimnari amasan me pam m kimiaha səməme tuho kimiaha hiəmwhen ti noien nəkwān. Iakaməres in mə ia nasituien səvəi Iesu Kristo in tramo wok ia reritaha mamə nəfe noien ramasan ia nənimen. Pwəh nəgnəgin̄ien ramevən ti Iesu ia nuk nuk me. Ouəh pwəh ro iam̄nhi.

22 Piak me, iakaməres kimiaha mə tihəpwəh nəpou akwauakwien ti niregiiən nəgkiariien səiou iakamərpwi əknek̄in kimiaha irə, nəkukuə i iakimərai m kimiaha rəpwəh nəpwəmwisien.

23 Iakokeikei mə tihəukurən mə piəvtaha nəha Timoti, irəha hənəsəni raka in rier ia kalapus. Trini minuə in truvehe akwauakw nənə kimrau min tarouvehe.

24 Kimiaha tihəni tukwini ramasan səkimaha revən ti nəmə asori me pam səkimiaha mine nərmama me pam səvəi Kumwesən nə imwəmiaha. Piəvtaha me ia tənə Itali haməni ramasan tukumiaha.

25 Pwəh namanien tramarə tukumiaha pam.

* 13:15: 2Kron 29:31, Sam 50:14,23, Hos 14:2
5:12 * 13:18: Wok Me 24:16, 2Kor 1:12

* 13:16: Fil 4:18

* 13:17: Esik 3:17, 1Tes

Jemes

Nəgkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Ia nuk 48 Jemes riməkupwən mirai nəkukuə i ia nəkukuə me pam ia Niutestamen. Jemes in piəvi Iesu. In iəmə asori riti ia nəmə asori me səvai nakalasia me fwe Jerusalem. Nəkukuə səvənhi revən ti nakalasia me pam ripkevən mhə ti nousəsəimwinien səvənraha kuation. Jemes rimərai nəkukuə i mə trahətən nakalasia me ia noien səvai nərmama səməme kambahatətə ia Kristo. In rini mə trini minuə nahatətəien səvai iərmama riti ro nīpərhiēnien, tukətoni ia noien səvənhi. Jemes ramahətən nərmama ia narimnari me mini mə niemaha trəpwəh nəpiien irəha. Irəha tuhəpwəh nini ərəhaien irəha me. Irəha tuho rəmnəmwhen a ia nīrəha me. Irəha tuhətui amasan ti nəfe nərəmənraha rani. Irəha tuhəpwəh nəfiəutəien irəha. Irəha tuho nətəriɡien səvənraha rəpwəmwis nənə mhəfwaki.

Nəgkiariien sə rakupwən

¹ *Iou Jemes. Iou iərmama riti sə iakamo tukwini nari m Kumwesən mine Iesu Kristo Iərimənu səkitaha. Iakamərhi pehe nəkukuə i rauvehe tukumiaha kwənəkwas twelef səvai nəkur Isrel hiamarə kirkiri ia tənəmtənə me. Iakani ramasan tukumiaha.

Nahatətəien mine nukurənien

² *Piak me, narimnari me səpəmsəpə tuhəuvehe mho nəmisəien m kimiaha. Nəpīn tihətōni, rerimīaha traməkeikei magien. ³ *Kimiaha hiəuvəukurən raka mə nəpīn nəmisəien ruvehe mə tro mətə sas ia nahatətəien səkimiaha, noien nəha tro hiəuvehe mhəskai mwi ti nərər əknekiniēn ia nahatətəien səkimiaha. ⁴ Nənə kimiaha tihaməkeikei mhərər əknekiniēn ia nahatətəien səkimiaha ia nəpīn me mheste pen nəpīn sə tihəuvehe mhatukwatukw mhəmwhen, nari riti mwi ko ripkiwən təni mhə kimiaha. ⁵ *Trini minuə kimiaha riti nukurənien səvənhi rəpwəh nəmwhenien, ramasan mə in trəres Kumwesən sə rauvei pen auər a narimnari me m nərmama me pam mīpkətə ərəha mhə irəha. Nənə Kumwesən trasitu irə, mo nukurənien səvənhi ruvehe məpwəmwis mwi. ⁶ *Mətə nəpīn iərmama nəha trəres i, in traməkeikei mahatətə ia Kumwesən, məpwəh nəmkiəmkiēn, ti nəri nə mə iərmama sə raməmkiəmki nari rəmwhen ia peiau ia təsi nīmətəgi raməpwi raməsəsau əpnəpen. ⁷ Iərmama iamīnhi ko rəpwəh nətəien mə truvehi nari riti ruku pen ti Iərimənu, ⁸ ti nəri nə mə nətəriɡien səvənhi ro kəru ko ripkərər mhə ia nari kuation ia noien me sə in ramə.

Iərmama auər a mine iərmama sə nautə səvənhi rasori

⁹ *Trini minuə piəvtaha riti nautə səvənhi riwən, ramasan mə rerin tragien nəpīn Kumwesən truvehi utə in. ¹⁰ *Rəmwhen a mwi trini minuə piəvitaha riti nautə səvənhi rasori, ramasan mə rerin tragien nəpīn Kumwesən truvehi irəpw in. Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə iərmama nautə səvənhi rasori traukei məmwhen ia tihi nurhi. ¹¹ Nəpīn meri rutə məpnəpan pik mənhi nurhi, nurhi trīmhiə, tihin traukei məsas,

* **1:1:** Kal 1:19, Wok Me 15:23, 1Tes 1:1 * **1:2:** Rom 5:3-5 * **1:3:** 1Tes 1:7 * **1:5:** Prov 2:3-6 * **1:6:** Mak 11:24 * **1:9:** Jem 2:5 * **1:10:** Aes 40:6-7, 1Pit 1:24

namasanien sǝvǝnhi triwǝn. Ia noien nǝha rǝmwhen a mwi iǝrmama nautǝ sǝvǝnhi rasori. Nǝpǝn ramavǝn mamowok sǝvǝnhi, in tremhǝ, nautǝ sǝvǝnhi triwǝn.

Kumwesǝn ko rǝpko mhǝ iǝrmama rimwei ia nǝrǝhaien

¹² *Nǝpǝn nǝmisǝien truvehe mǝ tro mǝtǝ sas ia nahatǝtǝien sǝvǝi iǝrmama riti, trǝni minuǝ iǝrmama nǝha ramǝrer ǝknekin ia nahatǝtǝien sǝvǝnhi, rerǝn tragien. Nǝpǝn nǝmisǝien nǝha traraka irǝ, Kumwesǝn truvei pen nǝmiruien rerǝn min rǝmwhen kǝfǝfau pen kǝfǝfau sǝvǝi nisǝaiien m iǝrmama riti. In rǝno raka promes mǝ truvei pen nǝmiruien rerǝn nǝha m nǝrmama me sǝmǝme hokeikei in. ¹³ Trǝni minuǝ iǝrmama riti rǝregi noien ǝrǝha ravi nǝtǝrǝgien sǝvǝnhi, iǝrmama nǝha trǝpwǝh nǝniien mǝ, “Kumwesǝn rǝrhi pehe nǝri i, mavi nǝtǝrǝgien sǝiou irǝ mǝ takimwei.” In trǝpwǝh nǝniien nǝgkiariien nǝha ti nǝri nǝ mǝ noien ǝrǝha ko rǝpkivi mhǝ nǝtǝrǝgien sǝvǝi Kumwesǝn, nǝnǝ rǝpko mhǝ noien sǝvǝi Kumwesǝn mǝ trǝvi nǝtǝrǝgien sǝvǝi iǝrmama irǝ. ¹⁴ *Mǝtǝ iǝrmama trǝregi noien ǝrǝha ravi nǝtǝrǝgien sǝvǝnhi nǝpǝn rerǝn atukw ramrhi noien ǝrǝha sǝ in rokeikei mǝ tro. In nǝ ravi nǝtǝrǝgien sǝvǝnhi mamiri raka in. ¹⁵ Nǝpǝn iǝrmama rerǝn rǝnamrhi noien ǝrǝha sǝ in rokeikei pik mǝ tro, noien ǝrǝha nǝha trui nǝtǝrǝgien sǝvǝnhi mo in rimwei. Nǝnǝ noien ǝrǝha truvehe masori ia nǝmiruien sǝvǝnhi mukuǝ kwǝnkwan nǝ iǝrmama nǝha tremhǝ. ¹⁶ Piak keikei me. Kimiaha tihǝpwǝh nǝseniien iǝrmama riti reikuǝ ia kimiaha. ¹⁷ *Narimnari me pam sǝmǝme hamasan mhaturkwatukw kauvei pehe m kitaha kamhǝuku pen fwe ia neiai. Kumwesǝn ramǝrhi irapw pehe narimnari me nǝha. In rǝno meri, mine mǝkwǝ, mine kǝmǝhau me ia nǝmagouagou. Noien sǝvǝnhi ko rǝpwǝh nǝrariien, uǝ in ko rǝpwǝh nǝrariien muvei pehe tǝkutan m kitaha, mǝpwǝh kitaha samarǝ ia nǝpitǝvien. ¹⁸ *Ti nǝri nǝ mǝ Kumwesǝn rokeikei in rǝrhi pehe nǝgkiariien sǝ ro nǝpǝrhienien. Nǝgkiariien nǝha ro kitaha sǝuvehe mhǝno nǝkwǝrhakwǝrha me sǝvǝnhi. Kumwesǝn ro iamǝnhi irǝ mǝ ia narimnari me pam in rǝno kitaha tsǝmwhen ia kwǝnkwai nei me sǝ vi tukukupwǝn kesi.

Kimiaha tihamǝkeikei mhǝtǝrǝig ia nǝgkiariien sǝvǝi Kumwesǝn mhǝ nǝfe rani.

¹⁹ Piak keikei me, rerǝmiaha tramrhi nǝgkiariien i. Nǝpǝn kimiaha hǝmǝgkiari, tihamǝkeikei mhǝtǝrǝig amasan, mhǝpwǝh nǝgkiari akwauakwien. Kimiaha tihǝpwǝh nǝseniien niemaha rǝpi akwauakw kimiaha, ²⁰ *ti nǝri nǝ mǝ niemaha sǝvǝi iǝrmama ko rǝpkukuǝ pehe mhǝ nukwan sǝ ratukwatukw rǝmwhen Kumwesǝn rokeikei. ²¹ *Kimiaha tihamǝkeikei mhǝrarki raka noien me pam sǝmǝme hǝmkemik mine noien ǝrǝha me nǝha hǝpik ia nǝmiruien sǝkimiaha. Tiheiwaiu mhǝtǝrǝig amasan ti nǝgkiariien nǝha kinǝpwei rǝmwhen ia nuni nari ia rerǝmiaha. Nǝgkiariien nǝha rukurǝn nuvehimiruien kimiaha. ²² *Mǝtǝ tihamǝkeikei mhǝ nǝfe nǝgkiariien nǝha rani. Trǝni minuǝ kimiaha hǝmǝtǝrǝig a irǝ, hǝmeikuǝ atukw a ia kimiaha. ²³ Trǝni minuǝ iǝrmama riti ramǝtǝrǝig a ia nǝgkiariien sǝvǝi Kumwesǝn, mǝtǝ rǝpwǝh noien nǝfe rani, in rǝmwhen ia iǝrmama sǝ ramǝtǝ nǝnimen ia klas. ²⁴ Nǝnǝ nǝpǝn rǝtǝ raka nǝnimen, mǝpwǝh mevǝn, tǝkwtǝkwuni a mwi renouenou mǝ

* **1:12:** 2Tim 4:8 * **1:14:** Rom 7:7-10 * **1:17:** Mat 7:11 * **1:18:** Jon 1:13 * **1:20:** Pri 7:9 * **1:21:** Kol 3:8, 1Tes 2:1 * **1:22:** Mat 7:26, Rom 2:13

nənimen rīnəfo irə. ²⁵ *Mətə iərmama sə raməti pen ia loa atukwatukw nəha sə rameivinari ia nərmama, nənə raməti pen mamətə ia nəpīn me, mīpko mhə in iərmama sə ramətərig a nənə menouenəu i, mətə in ramo nəfe loa nəha rani, iərmama sə ramo iamīnhi Kumwesən trəkwein amasan irə ia nəfe wok səvənhi ramo. ²⁶ *Trīni mīnuə iərmama riti rerīn ramrhi mə in iərmama səvəi nəfwakiien, mətə rīpkətə amasan mhə ti nəfe nəramīn ramīni, in rameikuə atukw a irə. Nəfe nari in ramo mamsiai Kumwesən irə ramo auər a. ²⁷ Kumwesən in Tata səkitaha. Noien i nəkur əfwaki me tuho mhəsiai in irə sə ratukwatukw məmher ia nənimen, in i irəha tuhaməkeikei mhasitu ia nīpran me səməme nərman me səvənraha hemhə mhəpwəh irəha, mhasitu ia nəkwərhakwərha kemhə təni irəha, nənə mhətui amasan mwī ti nīmīruien səvənraha mə noien ərəha me səvəi tīprənə i tuhəpwəh noien irəha həuvehe mhəmkemīk.

2

Kimiaha tiho rəmnəmwhen a ia kimiaha me

¹ *Piak me, kimiaha hiənəhatətə raka ia Iərimənu asori səkitaha Iesu Kristo. Ro pen kimiaha tihəpkopəiti mhə ia kimiaha me, mətə tiho rəmnəmwhen a. ² Trīni mīnuə kimiaha hiouəsəsimwīn kimiaha me, nənə iəmə kəru krouuvnīmwə pehe, riti tīnari səvənhi ramasan, ruvei pen rig kino ia kol, riti nautə səvənhi riwən, tīnari səvənhi rəpəruəpəruə, kimiaha tihaməkeikei mho rəmnəmwhen a ia nirau. ³ Rərəha mə hiəsiai iəmə tīnari səvənhi ramasan, mhəni pen tukwe in mə, “Uvehe, məkure i ia kwopun amasan ikīn,” mhəni ərəha iəmə i nautə səvənhi riwən mə, “Ərer pen fwe,” uə “Əkurei irapw ia nisuk.” ⁴ Nəpīn kimiaha hiamo noien me iamīnhi, hiətoni mə kimiaha nepwīn hiasori mhəpi raka kimiaha nepwīn. Nənə hiaməkiri nərmama ia nətərigien ərəha səkimiaha. ⁵ *Piak keikei me, hətərig ro. Kumwesən ruvərfi raka nərmama nautə səvənraha riwən ia təkure tīprənə i mə nahatətəien səvənraha trīskai. In ruvərfi raka mwī irəha mə tuhəuvnīmwə pen ia nitətə sə in ramərimənu irə. Nitətə nəha Kumwesən rīməni mə nərmama səməme hokeikei in tuhəuvnīmwə pen irə. ⁶ Mətə kimiaha hiamətə ərəha a nərmama me nəha nautə səvənraha riwən. Mətə nisimə nəha kamho nəmisəien m kimiaha? Nisimə nəha kamhəvi irapw kimiaha ia kwopun kaməkiri nəgkiariien ikīn? Kwa nərmama me nəha nautə səvənraha rasori kamho iamīnhi irə. ⁷ Irəha nəha kamhəni ərəha nahag asori səvəi Iesu, nəhag sə Kumwesən rīnəkwein kimiaha irə. ⁸ *Mətə loa asori səvəi Iərimənu səkitaha raməmak ia Nəkukuə Ikinan rani mə, “Tikaməkeikei mokeikei piām rəmwhen ikokeikei atukw ik.” Trīni mīnuə kimiaha hiamesi pen pərhien nəgkiariien nəha, hiamo noien amasan. ⁹ *Mətə trīni mīnuə hiamopəiti ia nərmama nepwīn, hiamo noien ərəha, nənə loa nəha tro pui kimiaha, mīni mə kimiaha nərmama sə hiamərui Loa. ¹⁰ *Trīni mīnuə iərmama riti ramarkut mə tresi pen pam nəfe Loa səvəi Kumwesən rani, mətə rapəti ia nəgkiariien kuatia a, rəmwhen mə in rīnərui nəgkiariien me pam ia Loa nəha. ¹¹ *Kumwesən nəha sə rīməni mə, “Tikəpwəh nakresien pran səvəi iərməpə,” Kumwesən nəha in nəha rīməni mwī mə, “Tikəpwəh nousi əpuneien iərmama.” Trīni mīnuə ikəpwəh nakresien pran səvəi iərməpə, mətə ikamousi əpune iərmama,

* **1:25:** Rom 8:2, Jem 2:12, Jon 13:17 * **1:26:** Sam 34:13, Sam 141:3 * **2:1:** Wok Me 10:34, Jem 2:9 * **2:5:** 1Kor 1:26-28 * **2:8:** Mat 19:19, Kal 5:14 * **2:9:** Dut 1:17 * **2:10:** Mat 5:19 * **2:11:** Eks 20:13-14, Rom 13:9

ik iærmama ikamæru ihi Loa sævæi Kumwesæn. ¹² *Nægkiariien me sækimiahaha mine noien me sækimiahaha tuhamækeikei mhesi pen loa sæ rameivinari ia kimiahaha. Kimiahaha tihamækeikei mho iamînhi iræ ti næri næ mæ Kumwesæn trækiri kimiahaha ia loa næha. ¹³ *Trîni minuæ iærmama riti ræpwæh napiien nærmama næpin ramækiri iræha ti noien me sævænraha, Kumwesæn træpwæh napiien in næpin trækiri in ti noien me sævænhi. Napiien ti iærmama ramasan mæpi raka nækiriien in ti noien me sævænhi.

Nahatætæien sæ ripko mhæ nari riti ro næri auær a i

¹⁴ *Piak me, træfo masitu ia iærmama riti trîni minuæ rani mæ ramahatætæ ia Iesu Kristo mætæ in ripko mhæ nari riti, ko nahatætæien sæ ro iamînhi iræ ruvehimîru in? Rekæm! ¹⁵ *Trîni minuæ piævtaha riti uæ kitirimætaha riti ramaræ æræha tinari sævænhi riwæn næveginien sænani ræpwæh næmwhenien, ¹⁶ tihamækeikei mhæuvei pen tinari uæ næveginien min. Trîni minuæ hiæpwæh nuvehi penien nari riti min, mhæni pen a tukwe in mæ, “Evnæ ia næmærinuïen, mæpwæh nækwieïien, mæni amasan nari,” nægkiariien næha træfasitu iræ? Ro næri auær a i. ¹⁷ *Ia noien næha ræmwhen a mwi nahatætæien æpa trîni minuæ ripko mhæ nari riti remhæ. ¹⁸ *Mætæ iærmama riti trægkiari iamînhi iræ mîni mæ, “Ik sæim næ nahatætæien, mætæ iou sæiou næ noien me.” Itæ. Ko iko ro iakætoni nahatætæien sæim mætæ ipko mhæ nari riti? Ræknekîn. Mætæ iou iakukuræn noien ikætoni ia noien me sæiou mæ iakamahatætæ pærhien. ¹⁹ *Ik ikani nîpærhienien ia Kumwesæn mæ in kuatia a. Ramasan. Næremhæ me iræha mwi kamhæni nîpærhienien iræ, nænæ kamhæhekir mamhætæmnîmwîn. ²⁰ Ik iærmama ikreirei nari. Nahatætæien sæ ripko mhæ nari riti ro næri auær a i. Ikokeikei mæ tako ikætoni mæ næri næha ro nîpærhienien i? ²¹ *Rerim trîrhi ro kaha kupwæn sækitaha Epraham. In ratukwatukw ia næmri Kumwesæn ia noien me sævænhi uæ rekæm? Ouæh, Kumwesæn rimæni mæ in ratukwatukw ia nænimen næpin rinamæmrutæ tîni, Aesak, ia tækure nîfatæ. ²² *Ikætoni mæ nahatætæien sævæi Epraham mine noien me sævænhi krauo nari kuatia. Noien me sævænhi hæno nahatætæien sævænhi ruvehe matukwatukw mæmwhen. ²³ *Nænæ nægkiariien i sævæi Nækukuæ Ikinan ruvehe mukuæ. Rîni mæ, “Epraham rîni nîpærhienien ia Kumwesæn. Nænæ ti næri næ mæ in rahatætæ iamînhi, Kumwesæn rætæ in mæ in ratukwatukw ia nænimen.” Kuriræ iræ kækwein Epraham mæ in riti næ Kumwesæn. ²⁴ Ro iamînhi iræ hiamætoni mæ iærmama in ratukwatukw ia næmri Kumwesæn ia noien me, ripko mhæ ia nahatætæien æpa.

²⁵ *Ræmwhen a mwi rerimiahaha trîrhi ro præn næha Rehap, præn sævæi suatuk. In ratukwatukw ia næmri Kumwesæn ia noien me sævænhi uæ rekæm? Ouæh, Kumwesæn rimæni mæ in ratukwatukw ia nænimen næpin præn næha rinæsevær ia nimwæ sævænhi ti iæmæ kæru sæ kinærhi pen irau krouevæn rouætæ afafa Jeriko. Nænæ kuriræ iræ rærhi pen irau krauesi pen suatuk æpæ iti rauevæn. ²⁶ *Nîpwrai iærmama neiahagien riwæn iræ ruvamhæ. Ia noien næha ræmwhen a mwi nahatætæien æpa sæ ripko mhæ nari riti remhæ.

* **2:12:** Kal 6:2, Jem 1:25, 1Tes 2:16 * **2:13:** Mat 5:7, Mat 18:32-35 * **2:14:** Mat 7:21
 * **2:15:** 1Jon 3:17 * **2:17:** Jem 2:20,26 * **2:18:** Kal 5:6 * **2:19:** Mat 8:29 * **2:21:** Jem 22:9-12
 * **2:22:** Hip 11:17-18 * **2:23:** Rom 4:3,9,22, 2Kron 20:7, Aes 41:8 * **2:25:** Hip 11:31
 * **2:26:** Jem 2:17

3

Ik tikətui amasan ti nāfe nēramim rani

¹ *Piak me, rārəha mə kīmiaha hiəpik hiəuvehe mho nahatən me ia kīmiaha. Kīmiaha hiəukurən mə nəpīn Kumwesən trəkiri kīmaha nahatən me tro riskai mwi m kīmaha məpi raka nērmama me nepwīn. ² Nəpīn rīpik kītaha pam samapəti, mətə iərmama sə rəpwəh nəfwəkourien ia nəgkiariien səvənhi in iəmə atukwatukw pərhiēn. Iərmama sə raməkoui amasan nēramin rīməru tukwe in ti nəkouijen mwi nīpwran me pam. ³ Kītaha saməuvei pen fraetel ia nəkwai hos me mə tuho nəkwataha. Ia noien nəha saməkoui nīpwrai hos me pam. ⁴ Hətə ro mwi nītətə me. Nīpwranraha rasori. Nīmətagi asori me kamhəpwi irapw irəha. Mətə nəri sə raməkəkini irəha irə rouihi a. Kamhəuvən ia kwopun pəku iəmə sə raməkəkini nītətə rokeikei. ⁵ Ia noien nəha rəmwhen a mwi nēramitaha rouihi ia nīpwrataha, mətə raməfiəutə pik nari. Rerimīaha tramrhi nəri. Nukumheəv ouihi rukurən nurkwumenien napw asori sə ramahi əmwesi nei mhiə me rīpik. ⁶ *Nənə nēramitaha rəmwhen ia napw. Rārəha anan ia nīpwrataha me pam, mamō nīpwrataha me pam ruvehe məmkekik. Kwopun napw asori rauək ikin ramhiai pehe napw ia nēramitaha. Nənə nēramitaha ramhiai pen napw ia nīmīruien pam səkitaha. ⁷ Nəri əpīrmin me pam həukurən nuveheien mhəmweimwei. Nērmama me hənō raka noien nəha ia nīrəha me pam, menu me, uə snek me, uə nəmu me. ⁸ *Mətə iərmama riti riwən ko ro nēramin ruvehe mīmweimwei. Nērami iərmama nəri ərəha riti ko rīpkapwis mhə. Rukuər ia nəri akonə sə ramousi əpune iərmama. ⁹ *Ia nēramitaha saməgnəgini Kumwesən Tata səkitaha.^a Nənə ia nēramitaha mwi saməkwein ərəha ia nērmama Kumwesən rīnō irəha həmwhen irə. ¹⁰ Nəkwataha kuatia, krouəgnəgini Kumwesən irə, nənə krouarə rouəkwein ərəha mwi ia nērmama. Piak me, noien me nəha mə tīpko mhə iamīnhi. ¹¹ Rəfo, ia nəmri nui kuatia ko nui mīne təsi irau pəri krouapour? ¹² Rəfo, piak me, ko niemis rukuə nukwai olif, uə nei nəha krep rukuə nukwai niemis? Rekəm! Rəmwhen mwi kwopun kakwəhi təsi ikin ko kīpkukwəhi mhə mwi nui ikin.

Nukurənien sə ruku pen ia neiai

¹³ Sin ia kīmiaha rukurən nari, uə nukurənien səvənhi rəpwəmwis? Iərmama nəha traməkēikei mo noien amasan, məpwəh nəfiəutəien in. Noien nəha trahatən pen mə in rukurən pərhiēn nari. ¹⁴ Mətə trini mīnuə rerimīaha ramrhi ərəha kīmiaha me uə hiamətərig atukw a ia kīmiaha me mə tihəfo mhəutə mhəpi raka nērmama nepwīn, kīmiaha tihəpwəh nəfiəutəien ia kīmiaha me mə hiəukurən nari, ti nəri nə mə ia noien nəha hiameikuə a mhəpwəh nīnīien nīpərhiēnien. ¹⁵ *Iərmama sə ramo noien nəha rīpkuvehi mhə nukurənien sə ruku pen ia neiai, mətə in ruvehi nukurənien sə ruku pen ia tīprənə i. Nənīmwin Ikinan rīpkuvei pen mhə nukurənien nəha mīn, mətə ruku pen ia nərəmhə me. ¹⁶ Nəpīn nērmama rerinraha ramrhi ərəha irəha me uə irəha kamhətərig atukw a ia nīrəha mə tuhəfo mhəutə mhəpi raka nērmama nepwīn, ia kwopun kamharə ikin tihətōni kamho pīpīri ia narimnari me, mamho mwi noien ərəha me pam. ¹⁷ Mətə iərmama sə ruvehi nukurənien nəha ruku

* **3:1:** Luk 12:47 * **3:6:** Mat 12:36-37, Mat 15:11,18-19 * **3:8:** Rom 3:13 * **3:9:** 1Kor 11:7

^a **3:9:** Nəgkiariien səvai nəkur Kris kupwən rini iamīnhi irə mīnuə 'Iərimənu Tata səkitaha.'

* **3:15:** Jem 1:5,17

pen ia neiai noien sāvānhi ropā. Nəri sē rakupwān nātərigien sāvānhi rəmher. In iərmama sē raməmri nəmərinuien. Noien sāvānhi ramasan məpou. In ramsiai nətərigien sāvai nərmama me səpəmsəpə. In ramapi pik ti nərmama. Nukurənien sāvai iərmama nəha rukuə nukwan ripik sē ramasan ia nimiruien sāvānhi. In ramo rəmnəmwhen ia nərmama me pam, məpwəh neikuəien. ¹⁸* Nəpīn nərmama səməme kamhəmri nəmərinuien kamharə ia nəmərinuien rəmwhen mə kamhəpwei nuni nari riti. Nuni nari nəha trutə mukuə kwənkwan nə narəien sē ratuk-watukw.

4

Iərmama sə rokeikei pik noien sāvai tīprənə i

¹* Nəfe nəha nukune naruagənien me mine nukune nəvisəien me səkimiāha? Rosi in i uə rekəm? Ia rerimiāha kimiāha hiokeikei pik mə tihəregi ramasan ia narimnari me pam, nənə noien nəha ramo kimiāha hiaməvisə ia nəpīn me. ² Hiokeikei nari riti, mətə rəknekīn ti nuvehien, ro pen hiouisi əpune iərmama tukwe. Rerimiāha rakres nari riti sāvai iərməpə, mətə rəknekīn ti nuvehien, ro pen hiəvisə, mamharuagən tukwe. Kimiāha hiəpwəh nuvehien nəfe hiokeikei, ti nəri nə mə hiəpkəres pen mhə Kumwesən i. ³ Trini minuə kimiāha hiəres pen i, hiəpwəh nuvehien, ti nəri nə mə hiaməres, mətə nətərigien səkimiāha ripkatukwatukw mhə. Narimnari me nəha hiaməres pen Kumwesən mə truvei pehe m kimiāha, hiokeikei mə tihəuvehi nənə mhəuvehi nəmri nari sē nətərigien ərəha səkimiāha rokeikei. ⁴* Kimiāha hiəmwhen prən i sē raməpwəh sāvānhi iərman mamesi pen iərman əpə. Rəfo? Rosi kimiāha hiəreirei mə iərmama sē rokeikei pik noien me sāvai tīprənə i truvehe iərmama sē raməmwəki Kumwesən? Ro iamīnhi irə trini minuə iərmama riti ia kimiāha rīnuə trokeikei pik noien me sāvai tīprənə i in trəmwəki Kumwesən. ⁵* Rəfo? Rosi kimiāha hiəreirei nəgkariien i raməmak ia Nəkukuə Ikinan? Rani mə, “Nənīmwin nəha Kumwesən rīnəmri raməmak ia reritaha rokeikei pik mə kitaha sāvai Kumwesən əpə.”

Nənə nəgkariien nəha ripko mhə nəri auər a i. ⁶* Mətə Kumwesən raməriari pehe namasanien m kitaha rasori pik. Ro pen Nəkukuə Ikinan rani mə,

“Kumwesən rerin ripkagien mhə ti nərmama səməme kamhəfiutə ia nirəha, mətə raməriari pen namasanien sāvānhi m nərmama səməme kamhəuvehi irapw irəha.”

⁷* Ro iamīnhi irə kimiāha tihaməkeikei mheiwaiu, mharə tegin Kumwesən, mhəni rekəm ti Setan, nənə in trəpwəh kimiāha map.

⁸* Kimiāha tihəuvehe ipaka ti Kumwesən, nənə in truvehe ipaka tukumiāha. Kimiāha nəkur ərəha me tihaməkeikei mhərkwerig. Kimiāha nətərigien səkimiāha ro kəru tihaməkeikei mho rerimiāha rəmher. ⁹ Ramasan mə tihəregi rərəha, mhasək, mhəkwein əpwəmwis. Pwəh narisien səkimiāha ruvehe mo nasəkien irə. Pwəh nagienien səkimiāha ruvehe mo nəpouien irə. ¹⁰* Kimiāha tihaməkeikei mheiwaiu

* **3:18:** Mat 5:9, Aes 32:17, Hip 12:11 * **4:1:** Rom 7:23 * **4:4:** Rom 8:7, 1Jon 2:15 * **4:5:** Eks 20:3,5 * **4:6:** 1Tes 5:5 * **4:7:** Efes 6:12 * **4:8:** Sek 1:3, Mal 3:7, Aes 1:16 * **4:10:** Job 5:11, 1Tes 5:6

mhənimwi nukurhumiaha ia nəmri Kumwesən, nənə in truvehi utə kimiaha.

Kimiaha tihəpwəh nini ərhəhien kimiaha me

¹¹ Piak me, kimiaha tihəpwəh nini ərhəhien kimiaha me. Iərmama sə rani ərəha piəvni uə rani piəvni mə ramo noien ərəha, iərmama nəha ramini ərəha Loa səvəi Kumwesən, mamini mə Loa nəha rəpwəh nəmwhenien. Mətə nəpin ikani loa nəha mə rəpwəh nəmwhenien, ikəpwəh noien nəfe Loa nəha rani, mətə ikamo ik iəmə sə ikasori ia Loa nəha. ¹² *Iərmama kuation in əpa rauvehi nasorien mə trəmri Loa, məkiri noien me səvəi nərmama, nənə mərəpwəin tai noien me səvənraha. Iərmama nəha in nəha rauvehimiru nərmama, mamouraha mwi irəha. Mətə ik sin i? Rəfo ikaməkiri noien me səvəi piam?

Ik tikətigite ia Kumwesən ia nəfe tiko trakwakwi tinea mine

¹³ *Tihətərig ia nirak kimiaha səməme hiaməni mə, “Ipwet uə trakwakwi tsəuvən ia taon i uə taon nəha, mharə nuk kuation, mho pisnes fwe ikin, mhəuvehi mane.” ¹⁴ *Kimiaha tihəfukurən nəfe trəmwei irapw trakwakwi? Nəfe nəha nimiruien səkimiaha? Kimiaha hiamwhen ia nise napw sə ruvehe nəpin ouih i a nənə marə miwən mwi. ¹⁵ *Mətə nəgkiarrien sə ratukwatukw mə kimiaha tihəni ro iamih i irə, “Trini minuə nəkwai Kumwesən pərhien, tsarə mho narimnari me i uə narimnari me nəha.” ¹⁶ Mətə ipwet mine kimiaha hiaməgkiari mamhəfiutə ia kimiaha. Nəgkiarrien sə raməfiutə nərmama iamih i rərəha. ¹⁷ *Iərmama sə rukurən nəfe noien ratukwatukw mə tro, mətə in rəpwəh noien, in ramo nərəhəhien.

5

Nəvəhəgien ramevən ti nərmama nautə səvənraha rasori

¹ *Kimiaha nərmama nautə səkimiaha rasori tihətərig ia nirak. Ramasan mə kimiaha tihəsək mhəkwein əpwəmwis ti nəmisəien me nəha səməme kamhəuvehe tuheste kimiaha. ² *Nautə səkimiaha ruvəmərir. Uvnə me hənani raka tinari me səkimiaha. ³ Kol mine silva səkimiaha rinopwei raka. Nopweien nəha səvənraha trahətən pen mə nipərhiəhien kimiaha hiəno noien ərəha, nənə trahi nipwramiaha rəmwhen ia napw. Ipaka nəpin sampam i, mətə kimiaha hiamoeite ihi nautə me səkimiaha. ⁴ *Hətə ro! Nərmama me səməme kamhowok hənə raka wok fwe ia nəmhien me səkimiaha, mətə kimiaha hiəpwəh nərəkuien irəha. Nərəkuien nəha səvənraha ramaşək mani mə kimiaha hiəno noien ərəha. Iərimənu sə rauvehi niskaiien me pam ruvəregi raka ia nəkwəregin nasəkien səvəi nərmama səməme kamhesi nəveginien sə ruvəmruə fwe ia nəmhien me səkimiaha. ⁵ *Ia tivrənə i kimiaha hiəpwəh niseseien. Nəfe nautə me kimiaha hiəkeikei mə tihəuvehi hiaməuvehi. Hiaməkwmani atukw a kimiaha hiaməşisi mhəmwhen ia kau me səməme ripko mhə tui kousi əpune irəha. ⁶ Kimiaha hiaməkiri nəmə atukwatukw me mə tuhaməkeikei mhemhə. Hiamousi əpune irəha, nənə həpwəh nəşisəgien kimiaha.

Nətərigien səkimiaha trəpwəmwis

* 4:12: Rom 2:1, 14:4 * 4:13: Luk 12:18-20 * 4:14: Prov 27:1, Sam 39:5,11 * 4:15: Wok Me 18:21 * 4:17: Luk 12:47 * 5:1: Luk 6:24 * 5:2: Mat 6:19 * 5:4: Dut 24:14-15, Mal 3:5 * 5:5: Luk 16:25, Jer 12:3, 25:34

7 *Piak me, kimiaha tihamakeikei mho nətərigien səkimiaha rəpəwəmwis, mamheitenhi mheste nuveheien səvəi İərimənu səkitaha. Hətoni ro İərmama sə raməmhə raməfo mamə nətərigien səvənhi raməpəwəmwis mameitenhi nəveginien amasan sə ruta pehe ia tıprənə. Ko rıpkəsi akwauakw mha, mətə tro nətərigien səvənhi rəpəwəmwis meste nesən kupwən rauər nənə məkwə me nepwin həuvehe mhəukurau nənə nesən sə ro kəru irə rauər mwi. 8 *Kimiaha mwi tihamakeikei mho nətərigien səkimiaha rəpəwəmwis miskai ti nəri nə mə nuveheien səvəi İərimənu səkitaha ruvəuvehe ipaka. 9 *Piak me, kimiaha tihəpwəh nini ərhəien kimiaha me kamo Kumwesən rərpwin noien ərəha me səkimiaha. Hətə ro! İəmə sə trərpwin noien ərəha me səvəi nərmama ruvəuvehe ipaka. Ramərer a ia kwəruə. 10 Piak me, rerimiaha tramrhi profet me nəha fwe kupwən haməgkiari ia nəghi İərimənu. Nəpin kamo nəmisəien minraha, ho nətərigien səvənraha rəpəwəmwis. 11 *İa nətəien səkitaha nərmama səməme kamhərer əknekın ia nahatətəien səvənraha ia nəpin me Kumwesən ramo irəha hamagien. Kimiaha hiəuvəregi raka noien səvəi Jop. Nəpin ramarə ia nəmisəien me rıpik, rərer əknekın ia nahatətəien səvənhi. Nənə hiənətə raka nəfe İərimənu rino min kurirə ikın. İərimənu rerin raməkwəpır pik ti nərmama. In ramapi ti nırəha.

Kimiaha tihəpwəh nakutanien ia nəgkiariien me

12 *Mətə piak me, irənhə ia narimnari me pam, trini minuə kimiaha hiəni promes riti tihəpwəh nakutanien ia nəgkiariien səkimiaha mə tiho nərmama hətoni kimiaha hiəmənı pərhiən. Tihəpwəh niniiən nitətə ia neiai uə tıprənə i uə nari riti mwi mə tiho noien nəha. Mətə trini minuə hiəsəni nari riti, tihəni a mhəsəni mə “Ouəh.” Trini minuə hiəpkəsəni mhə nari riti, tihəni a mə “Rekəm.” Mə kimiaha hiəməgkiari əpnəpən, Kumwesən trərpwin noien ərəha səkimiaha.

Nəfwakiiən sə ramo nıpwran

13 *Rəfo? Riti ia kimiaha raməmisə? Ramasan mə rəfwaki. Riti ia kimiaha rerin ramagien? Ramasan mə rəni nıpu, məgnəgini Kumwesən. 14 *Riti ia kimiaha raməmhə? Ramasan mə rəkweın elta me səvəi nəfwakiiən pwəh irəha hətəgi pen oel irə ia nəghi İərimənu mhəfwaki tukwe. 15 *Nənə nəfwakiiən səvəi nərmama səməme kamhahətətə ia Kumwesən truvehimiru İərmama sə raməmhə. İərimənu tromasan İərmama nəha. Trini minuə İərmama nəha rino noien ərəha me, İərimənu trenouenou noien ərəha me nəha məpwəh nərpwinien. 16 Ro İamınhi irə kimiaha tihəni pen tukumiaha me i noien ərəha me səməme hiəno, nənə mhəfwaki tukumiaha me mə Kumwesən tro kimiaha hiəuvehe mhəsənin. Nəpin İərmama sə ramo noien atukwatukw raməfwaki, nəfwakiiən səvənhi nəgsen rasori mamə nıpwran. 17 *Profet Eləja in İərmama rəmwhən a ia kitaha. Rəfwaki skai mə nesən trəpwəh nauəriən. Nənə nesən rıpkəuər mhə ia tənə nəha nuk kahar məkwə sikis. 18 *Nənə kurirə ikın rəfwaki mwi, nənə nesən rukrutə ia nımagouagou, kwənkwai narimnari me həutə mwi ia tıprənə.

İərmama sə rəruəi

* 5:7: Luk 21:19, Dut 11:14, Jer 5:24, Joel 2:23 * 5:8: Rom 13:11-12, Hip 10:25, 1Tes 4:7
 * 5:9: Mat 24:33 * 5:11: Eks 34:6, Sam 103:8, Sam 111:4 * 5:12: Mat 5:34-37 * 5:13:
 Kol 3:16 * 5:14: Mak 6:13 * 5:15: Mak 16:18 * 5:17: 1King 17:1, Luk 4:25 * 5:18:
 1King 18:42-45

19 *Piak me, trini minuə kímiaha riti rəpwəh nəgkariien sə ro nɪpərhienien məruei, nənə kímiaha riti mwi riri in mɪrərig, 20 *iakokeikei mə rerimiahə tramrhi nəri i. Iərmama sə ramiri raka iəmə ərəha ia suatuk sə raməruei irə mɪrərig, in rauvehimiru iəmə ərəha nəha mə trəpwəh nemhəien. Kumwesən trenouenou noien ərəha me həpik səvəi iəmə ərəha nəha, məpwəh nəripwinien.

* 5:19: Kal 6:1 * 5:20: Sam 51:13, Prov 10:12, 1Tes 4:8

Fas Pita

Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Nəkukuə i Pita rimərai. Pita in iərmama riti ia twelef nərmama me səvəi Iesu. In rimərai nəkukuə i mərhi pen i revən ti nakalasia me səməme kamharə parei fwe profens riti səvəi Rom kani mə Esia Maenor. Pita rokeikei mə truvehi utə nətərigien səvənraha ti nəri nə mə nərmama me nepwīn kamhometə irəha ti nahatətəien səvənraha. Pita rokeikei mə rerinraha tramrhi mə Iesu rokeikei pik irəha, nənə muvehi nəmisəien ti nirəha. Irəha tuhəkurirə noien səvəi Iesu. Irəha tuho iaminha irə ti nəri nə mə Kumwesən rimərfi irəha mə irəha nərmama me səvənhi nənə Iesu remhə ti nirəha. Pita rini pen ti nirəha mə tuhaməkeikei mharə ia narəien sə ro ikinan. In rini pen mwi ti nirəha mə ia tiprənə i nərəhaien rasori, mətə tuhaməkeikei mhərer əknekīn, mho nətərigien səvənraha rəpwəmwis, mhəmri pen əknekīn nətərigien səvənraha ia Kumwesən, nənə mheitenhi narimnari amasan me səməme tuhəpkuvehe kurirə.

1 *Iou Pita, iou aposol riti səvəi Iesu Kristo.

Iakamrai nəkukuə i rauvehe tukumiaha nərmama pwispwis me səməme hiamarə kirkiri ia profens me i Pontas, mine Kalesia, mine Kapatosia, mine Esia, mine Pitinia. 2 *Kimiaha i nərmama Kumwesən rimərfi kimiaha resi pen nətərigien səvənhi sə in ruvəukurən raka fwe kupwən. In rimərfi kimiaha mə Nənimwīn səvənhi tro kimiaha hiəuvehe mhəmher, mho nəkur ikinan me səvənhi, nənə, tihəuvehe mho nəkwai Iesu Kristo, tukəfwiafwi kimiaha ia niten.

Nəfwakiiēn səiou mə Kumwesən trəriari pehe namasanien mine nəməriniuiēn rasori mwi m kimiaha.

Pwəh səgnəgini Kumwesən ti nimiruiēn vi

3 *Pwəh səgnəgini Kumwesən i in Kumwesən mine Tata səvəi Iərimənu səkitaha Iesu Kristo! Napiiēn səvənhi rasori tukutaha. In ro kitaha sətui mwi ia nimiruiēn vi, nənə, mo kitaha səmri pen əknekīn nətərigien səkitaha irə. In ro iaminha irə nəpin ro Iesu Kristo rətui mwi ia nemhəien səvənhi. 4 *Kumwesən ro kitaha sətui mwi mə tsəuvehi nautə amasan me in truvei pen m nərmama me səvənhi. Nautə amasan me nəha ko həpkimərir mhə, mhəpkəmkemik mhə, nənə nukuraanien səvənraha ko ripkiwən mhə. Kīnəmri amasan nautə me nəha fwe ia neiai tukuvei pehe m kimiaha. 5 *Kimiaha nərmama səməme Kumwesən ro tukuahag kimiaha ia niskaiēn səvənhi ti nəri nə mə hiamahatətə irə. In trətui amasan tukumiaha meste tihəuvehi nimiruiēn vi sə kīnəpnəpenə raka irə tukətōni rier pehe ia nəpin sampam. 6 *Ramasan mə rerimiaha ragien ti narimnari me i. Mətə təkwtəkwwi rosi narimnari me səpəmsəpə tuhəuvehe mho nəmisəien m kimiaha ia nəpin ouihi a. 7 *Narimnari me i kamhəuvehe trahatən pen mə kimiaha hiamahatətə pərhiēn. Aēn i kol, nəri auar a mə tripkīwən mwi nəpin riti, mətə nərmama tuhaməkeikei mhəuvani ia napw ti nətə sasien mə in kol pərhiēn uə rekəm. Ia noien nəha rəmwhēn a mwi nahatətəien səkimiaha sə ramasan məpi raka

* 1:1: Jem 1:1, 2Tim 1:15 * 1:2: Rom 8:29, 2Tes 2:13, Hip 12:24 * 1:3: 2Kor 1:3 * 1:4: Kol 1:12 * 1:5: Jon 10:28, 17:11 * 1:6: 1Tes 5:10, Jem 1:2 * 1:7: Job 23:10, Prov 17:3, Aes 48:10, Sek 13:9, Mal 3:3, Jem 1:3

kol, tukamakeikei ko kimiaha haregi namsaien me ti neta sasen me hiamahatata parhien ua rekam. Nana me hiamahatata parhien, napin tukatoni Iesu Kristo rier pehe ira, Kumwesan tragnagin kimiaha, muvehi utā naghimiaha, nana, muvei pehe nisaiien m kimiaha. ⁸*Nari auar a me hāpkatoni mhā Iesu Kristo, mātā hiokeikei in. Nana nari auar a hāpkatoni mhā naha takwtakwuni, mātā hiamāni niparhienien ira, nana, mamhagien. Nagienien naha hiamregi rasori pik anan iarmama riti ko ripkini mhā ia nāgkariien. ⁹*Rerimiaha ramagien iamīnha ira ti nari nā me hiamāuvehi nari i sē hiamahatata ira, in i mā Kumwesan truehimiru kimiaha.

¹⁰*Profet kupwān me hamatui ia suatuk i Kumwesan truehimiru narmama ira, nana mamhares mā tukāfo ira. Ia nāgkariien sē Kumwesan rimāuvei pen minraha, irāha hāni irapw mā Kumwesan trasitu ia kimiaha ia namasānien sāvānhi. ¹¹*Nāpin Nānimwīn sāvai Kristo sē ramarā ia nirāha rimakupwān mīni irapw namsānien me sāmame Kristo triregi ia nipwran mīne nasoriien sē tukuvei pen min truvehe kurira, profet me hamāmwur mā tuhāukurān mā nāfe suatuk mīne nāfe nāpin narimnari me naha tuhāier pehe. ¹²*Kumwesan rino pui pen m profet me naha mā nāgkariien me sāmame irāha kamhāni hāpkāgkari mhā ia nāpin sāvānraha mā trasitu ia nirāha, mātā hamāgkari ia nāpin sākimiaha trasitu ia kimiaha. Narimnari me i profet kupwān me hāmāni takwtakwuni hāuvāregi raka rimāuku pen ia tārhuī narmama sāmame hānāvisau nāgkariien amasan sāvai Kristo m kimiaha. Nāgkariien sāvānraha rimāuku pen ia Nānimwīn Ikinan sē Kumwesan rārhi pehe i. Narimnari me i nagelo me irāha mwi hokeikei mā tuhātōni mhāukurān.

Kumwesān sē rinākwein kimiaha in iāmā ikinan, in rāmher

¹³Ro pen tihamakeikei mho natarigien sākimiaha rarer mwatuk ti noien wok, mho natarigien sākimiaha pwāh rukurān amasan. Tihāmri pen āknekin natarigien sākimiaha ia namasānien sē Kumwesan truvei pehe m kimiaha nāpin tukatōni Iesu Kristo rier pehe. ¹⁴*Tiho nākwai Kumwesan rāmwhen ia nākwārhakwārha me sāmame kamho nākwai tata me. Fwe kupwān kimiaha hāreirei nari, nana mamho noien arāha me sāmame rerimiaha rokeikei pik. Mātā takwtakwuni tihāpwāh nāseniien ia natarigien me naha ravi raka mwi kimiaha. ¹⁵Kumwesan sē rinākwein ia kimiaha in Iāmā ikinan, in rāmher. Ro iamīnhi ira kimiaha mwi tihamakeikei mho kimiaha nākur ikinan me, mhāmher ia narimnari me pam sāmame hiamō. ¹⁶*Iakani iamīnhi ira ti nari nā mā Nākuā Ikinan rani mā, “Tihamakeikei mho kimiaha nākur ikinan me, mhāmher, ti nari nā mā iou Iāmā ikinan iakāmher.”

¹⁷*Kimiaha hiamākwein Kumwesan mā “Tata.” Mātā in Kumwesan ramo rāmnamwhen ia narmama me pam. Trārpwīn noien me sāvānraha tresi pen atukwatukw nāfe irāha hāno. Ro iamīnhi ira mīne, nāpin kimiaha hiamarā ihi ia tākure tiprānā i, tihamakeikei mhehekir in, mamho noien sē ramasan. ¹⁸*Kimiaha hāukurān mā kineivinari ia kimiaha hāuvāier raka ia narāien arāha naha kaha kupwān me sākimiaha hāmāuvei pehe m kimiaha. Mātā kīpkārāku raka mhā kimiaha

* **1:8:** Jon 20:29, 2Kor 5:7 * **1:9:** Rom 6:22 * **1:10:** Mat 13:16-17 * **1:11:** Sam 22, Aes 53, Luk 24:26-27 * **1:12:** Efes 3:10 * **1:14:** Rom 12:2, Efes 2:3, 4:17-18 * **1:16:** Lev 11:44-45, Mat 5:48 * **1:17:** Mat 6:9, Rom 2:11, 2Tim 4:14, Rev 2:23 * **1:18:** 1Kor 6:20

ia nari riti sə truvehe mərəha məmwhen ia kol mine silva, ¹⁹*rekəm. Mətə kinərəkū raka kīmiaha ia nite Kristo in nəri keikei ramasan pik. Kristo in rəmwhen ia kwəti sipsip sə ratukwatukw pam, nemhəien uə nərəhaien riwəŋ anan irə. ²⁰*Kumwesən ruvərfi raka in fwe tui nəpīn tīprənə ramiwəŋ ihi, nənə təkwtəkwni ripko mhə tui nəpīn sampam ruvehe kətoni in rier pehe masitu ia kīmiaha. ²¹*Ia Kristo kīmiaha hiaməni nīpərhiēnien ia Kumwesən sə rino in rətui mwi ia nemhəien səvəŋhi nənə muvei pen nasoriēn min. Ro iamīnhi irə Iəmə sə hiamahatətə irə, mamhəmri pen əknekīn nətərīgien səkīmiaha irə, in i Kumwesən.

²²*Kīmiaha hiamesi pen nəgkiariēn sə ro nīpərhiēnien mamhokeikei pərhiēn piəvtaha me. Ia noien nəha hiənəpərhi raka nīmīruēn me səkīmiaha hāmher. Mətə kīmiaha tihaməkeikei mhərīpīn mamhokeikei pərhiēn kīmiaha me ia rerīmiaha pam. ²³*Kīmiaha hiənətui mwi rəmwhen nəkwərhakwərha me, nənə, nīmīruēn vi sə hiənətui mwi irə ripkuku pen mhə ti tata riti sə tremhə, mətə ruku pen ti Tata riti sə tīpkemhə mhə. Nəgkiariēn səvəi Kumwesən sə ramīru mamarə rerīn rino kīmiaha hiətui mwi. ²⁴*Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə Nəkukuə Ikinan rani mə,

“Nərmama me pam həmwhen ia nurhi,
nənə namasaniēn səvənraha rəmwhen ia tihī nurhi.
Nurhi nəha ramaukei, nənə tihīn me kamhəsas,

²⁵mətə Nəgkiariēn səvəi Iərīmənu ramarə ia nuk nuk me.”
Nənə in i nəgkiariēn sə kinəvisau m kīmiaha.

2

¹*Ro pen kīmiaha tihaməkeikei mhəpwəh noien ərəha me pam. Tihəpwəh mwi neikuəien, mhəpwəh mwi noien nətərīgien səkīmiaha ro kəru. Tihəpwəh mwi nəmwəkien ia kīmiaha me, mhəpwəh mwi nīniēn nīkaremiaha me. ²*Kīmiaha tihaməkeikei mhəuvehe mhokeikei pik nəgkiariēn səvəi Kumwesən sə rəmher mhəmwhen iəkunouīhi əmtəmetə me i kamhasək mə tuhesis. Nəgkiariēn i tro kīmiaha hiəuvehe mhəpwīnari, nənə, Kumwesən ruvehimīru kīmiaha. ³*Nəkukuə Ikinan rani mə, “Kīmiaha hiənani əghan namasaniēn səvəi Iərīmənu mhətoni mə ramasan pik anan.”

Kristo in kəruətəri miru

⁴*Həuvehe ti Kristo. In nəha kəruətəri miru nəha nərmama me həni mə rərəha, mhəpwəh, mətə ia nəmri Kumwesən in kəruətəri keikei anan sə in rīmərfi. ⁵*Kīmiaha mwi hiəmwhen ia kəruətəri miru me kavvrhəkīn nīmwə ia nīrəha, nīmwə sə Nənimwīn ramarə irə. Ia nīmwə nəha, kīmiaha hiəmwhən ia pris ikinan me kamhousi əpune nərīmīru me mamhəuvei pen m Kumwesən. Mətə narimnari me səməme kīmiaha hiaməuvei pen ripko mhə nīpwrai nari mətə kwa nənimwīn. Nənə Kumwesən raməkweīn amasan ia narimnari me nəha hiaməuvei pen min ti nəri nə mə hiaməuvei pen ia nəghi Iesu Kristo. ⁶*Rəmwhen ia Nəkukuə Ikinan rani mə,

* **1:19:** Wok Me 20:28, Hip 9:12-14, 1Tes 1:2 * **1:20:** Wok Me 2:23, Efes 1:4 * **1:21:** Jon 14:6, Rom 4:24, 5:1-2, Rom 10:9 * **1:22:** Jon 13:34, Rom 12:10 * **1:23:** Jon 1:13, Hip 4:12 * **1:24:** Jem 1:10-11 * **2:1:** Efes 4:22, Jem 1:21 * **2:2:** Mat 18:3, 1Kor 3:2 * **2:3:** Sam 34:8 * **2:4:** Mat 21:42, Aes 28:16 * **2:5:** Efes 2:21-22, Eks 19:6, Aes 61:6, Rev 1:6, Rom 12:1 * **2:6:** Rom 9:33, Efes 2:20

“Hətoni ro. Iakaməmri kəruətere i riti fwe Saeon,^a

in kəruətere i keikei anan sə iou iakimər fi, kəruətere i nəha tukostat
kuvrhəkin nimwə irə,

nənə iərmama sə trini nīpərhiēnien irə, in tripkauris mhə.”

⁷ *Ro iaminh i irə, kəruətere i nəha in nəri keikei tukumiaha nərmama
səməme hiāməni nīpərhiēnien irə, mətə nərmama səməme həpkini mhə
nīpərhiēnien irə, kəruətere i nəha rəmwhen ia nəgkiariien i ia Nəkukuə
Ikinan rani mə,

“Kəruətere i nəha nəmə kamhəuvrhəkin nimwə hənua rərəha, mhəpwəh,
təkwətəkwuni nəha ruvəuvehe mino kəruətere i sə rəpi raka pam
kəruətere i me, məkwətəmhi əknek in pam nimwə.”

⁸ *Nənə Nəkukuə Ikinan rani mwi mə,

“In i kəruətere i riti sə nərmama tuhapəti irə,

mine kəpwier sə tro irəha həmwei”

Irəha kamhapəti irə ti nəri nə mə kamhərui nəgkiariien səvəi Kumwesən
mamhesi pen a nəfe Kumwesən ruvəukurən raka fwe kupwən məmri mə
tuho.

⁹ *Mətə kimiaha nərmama ia kwənəkwas i Kumwesən rīmər fi kimiaha,
kimiaha pris me səvəi kig, kimiaha nərmama ikinan me ia kusen kuatia,
kimiaha nərmama me səvəi Kumwesən əpa. Kino kimiaha iaminha irə
mə kimiaha hiəukurən nini irapwien narimnari amasan me Kumwesən
rino. In rinəkwein ia kimiaha mə tiharaka ia nəpitəvien mhəuvehe ia
nukuraanien amasan səvənhi. ¹⁰ *Fwe kupwən, kimiaha nərmama auər
a me, mətə təkwətəkwuni kimiaha nərmama me səvəi Kumwesən. Fwe
kupwən, kimiaha nərmama napien səvəi Kumwesən riwən tukumiaha,
mətə təkwətəkwuni kimiaha nərmama napien səvənhi ramərə tukumi-
aha.

¹¹ *Nərmama keikei me, kimiaha hiəmwhen iəpwispwis me mine
nərmama imwənraha riwən ia tīprənə i. Ro pen iakani pehe tukumiaha
i mə tihəpwəh nəsenien noien ərəha me nəha nīpwramiaha rokeikei pik
səməme kamharuagən ia nəpin me mə tuhouraha nimiruien səkimiaha.

¹² *Təkwətəkwuni nərmama səməme hərəirei lərimənu kamhəni ərəha
kimiaha mə kimiaha nəkur ərəha me. Ro iaminh i irə narəien səkimiaha
hiamarə irə ia nənimənraha traməkeikei matukwatukw, pwəh irəha
hətoni noien amasan me səkimiaha, nənə mhəuvehi utə nəghi Kumwesən
ia nəpin nəha in truvehe irə.

*Nərmama me səvəi Iesu Kristo tuhaməkeikei mhəsiai nərmama səməme
kamhərimənu*

¹³ *Ti nəri nə mə kimiaha nərmama me səvəi lərimənu səkitaha, ti-
haməkeikei mhəsiai nərmama me pam səməme haməuvehi nasorien
mamhərimənu. Tihəsiai ia kig sə in rasori anan, ¹⁴ mhəsiai mwi ia
nəmə asori me səməme in ramərhi irapw irəha kamhərimənu ia nəghin.
Nəmə asori me nəha, kig ramərhi irapw irəha mə tuho nəmisəien m
nərmama səməme kamho noien ərəha, nənə mhəgnəgini səməme kamho
noien amasan. ¹⁵ *Kimiaha tihaməkeikei mhəsiai nəmə asori me pam
ti nəri nə mə Kumwesən rokeikei mə noien amasan me səkimiaha
trəsisəg tərhu i nərmama me i hərəirei nari. Pwəh irəha həpwəh mwi

^a **2:6:** Saeon in Jerusalem * **2:7:** Mat 21:42 * **2:8:** Rom 9:33 * **2:9:** Aes 9:2, Aes
40:20-21, 1Tes 2:5, Taet 2:14, Wok Me 26:18, Efes 5:8 * **2:10:** Rom 9:25 * **2:11:** Sam 39:12,
Kal 5:17,24, Jem 4:1 * **2:12:** Mat 5:16, Luk 19:44 * **2:13:** Taet 3:1 * **2:15:** 1Pit 3:16

nɔniien nɔgkiariien armɔri me. ¹⁶ *Ramasan mɔ hiamarɔ mhɔmwhen ia nɔrmama kineivinari ia nirɔha, mɔtɔ tihɔpwɔh nɔniien mɔ, “Eh, kineivinari ia nirak. Iakukurɔn noien nɔfe noien ɔrɔha iakokeikei.” Kimiaha tihamɔkeikei mamharɔ mhɔmwhen ia iotukwininari me sɔvɔi Kumwesɔn. ¹⁷ *Tihɔsiai nɔrmama me pam. Tihokeikei piɔvtaha me, nɔnɔ tihɔhekir mhɔsiai Kumwesɔn, nɔnɔ tihɔsiai kig sɔ ramɔrimɔnu.

¹⁸ *Kimiaha slef me, tihamɔkeikei mho nɔkwai nɔmɔ asori me sɔkimiaha, nɔnɔ mhɔuvei pen nisaiien minraha. Tiho iamɔnhi irɔ minraha pam, nɔmɔ asori me sɔmɔme kamho rimɔru mamasan m kimiaha mine nɔmɔ asori me sɔmɔme kamho noien skai me m kimiaha. ¹⁹ Rɔfo hiamo a narimnari me sɔmɔme hatukwatukw mɔtɔ nɔmɔ asori me sɔkimiaha kamho rɔrɔha ia kimiaha? Trini minuɔ hiɔukurau ia nɔpin skai me nɔha, mamhɔti pen a m Kumwesɔn, Kumwesɔn trɔkwein amasan ia kimiaha. ²⁰ *Trini minuɔ hiamo noien ɔrɔha, kamo nɔmisɔien m kimiaha tukwe, hiamo nɔtɔrigien sɔkimiaha rɔpwɔmwis ti nuvehien nɔmisɔien nɔha, noien nɔha ko kɔpwɔh nɔgnɔginien kimiaha tukwe. Mɔtɔ mɔ kimiaha hiamo a noien amasan, nɔnɔ kamo nɔmisɔien m kimiaha tukwe, Kumwesɔn trɔkwein amasan ia kimiaha trini minuɔ hio nɔtɔrigien sɔkimiaha rɔpwɔmwis ti nuvehien nɔmisɔien nɔha. ²¹ *Kumwesɔn rinɔkwein ia kimiaha mɔ tihɔuvehi nɔmisɔien, ti nɔri nɔ mɔ Kristo in mwi rimɔuvehi nɔmisɔien tukumiaha. In rimɔkupwɔn mahatɔn noien atukwatukw nɔha mɔ kimiaha tihesi pen a tɔmwheki nisun. ²² *Nɔkukua Ikinan rani mɔ,

“In ripko mhɔ noien ɔrɔha riti,

kipkregi mhɔ neikuɔien riti ia tɔrhun.”

²³ *Nɔpin nɔrmama hɔni nɔgkiariien ɔrɔha irɔ, mɔtɔ in ripkɔski mhɔ irɔha. Nɔpin in riregi nɔmisɔien ia nipwran, mɔtɔ in ripkini mhɔ mɔ trɔrpwin tai nɔrɔhaien. Mɔtɔ rinɔmri pen narimnari me pam ia rɔgi Kumwesɔn sɔ ramɔkiri atukwatukw nari. ²⁴ *In rimɔuvehi noien ɔrɔha me sɔkitaha ia nipwran ia nei kamarkuau mɔ ia nikaren sɔvɔi noien ɔrɔha kitaha tsemhɔ nɔnɔ ia nimiruien sɔkitaha tsamo noien atukwatukw. Nɔmisɔien me sɔvɔnhi rimɔregi ia nipwran rino kimiaha hiɔuvehe mhɔsanin. ²⁵ *Fwe kupwɔn kimiaha hiɔmwhen ia sipsip me sɔmɔme hɔnɔruei, mɔtɔ tɔkwɔkwuni kɔrari ia kimiaha hiɔvɔrɔrig mhɔuvɔuvehe ti Iɔrmama ramɔtui ti sipsip me, in i Iɔrmama ramɔtui ti nimiruien sɔkimiaha.

3

Nipran mine nɔrman me sɔvɔnraha

¹ *Ia noien a mwi nɔha, kimiaha nipran me tihamɔkeikei mhɔsiai nɔrman me sɔkimiaha. Nɔnɔ trini minuɔ irɔha nepwin hɔpkini mhɔ nipɔrhienien ia nɔgkiariien sɔvɔi Kumwesɔn, mɔtɔ noien a sɔkimiaha trui irɔha hɔuvehe mahatɔtɔ. Noien sɔkimiaha rɔmwhen mɔpi raka mɔ hiɔgkiari minraha. ² Nɔpin irɔha hɔtoni mɔ noien sɔkimaha rɔmher, hiɔmɔsiai irɔha, nɔnɔ noien nɔha trui irɔha hɔuvehe mahatɔtɔ. ³ *Rɔrɔha mɔ hiɔmasan pen ia nipwramiaha iruɔ ia noien nɔha sɔ hiɔmɔrɔri nɔmwai nukwɔnemiaha, mamhɔuvei pen marɔmarɔ me kino ia kol mine

* 2:16: Kal 5:13 * 2:17: Rom 12:10, Prov 24:21, Mat 22:21 * 2:18: Efes 6:5 * 2:20: 1Pit 3:14,17, 1Tes 4:14 * 2:21: Mat 16:24, Jon 13:15 * 2:22: Jon 8:46 * 2:23: Aes 53:7, 1Tes 3:9 * 2:24: Hip 9:28, Rom 6:2,11, Aes 53:5 * 2:25: Aes 53:6, Esik 34:5-6, Mat 9:36, Jon 10:14
* 3:1: Taet 2:5 * 3:3: 1Tim 2:9

tinari amasan me. ⁴ Mətə tihamasan pen imwə ia rerimiaha sə kɪpkətoni mhə. Ramasan mə tihəuvehe mho nɪpran səməme nətərigien səkimiaha rəpou mafafa. Noien iamɪnha irə ramasan anan ia nəmri Kumwesən mɪpkɪwən mhə. ⁵ In i noien səvəi nɪpran ikinan me fwe kupwən səməme hənəmri pen əknekɪn nətərigien səvənraha ia Kumwesən. Irəha hənəməsiai nərman me səvənraha, nənə ia noien nəha hənamamasan pen ia rerɪnraha. ⁶ *Rəmwhen ia Sera, in rino nəkwai Epraham, nənə maməkwein in mə iəmə asori səvənhi. Nənə kimiaha nɪpwnəti Sera me trɪni minuə hiamo noien amasan, mhəpkehekɪr mhə nari riti sə ramo nehekɪrien.

⁷ *Ia noien a mwi nəha, kimiaha nərman me tihaməkeikei mharə kimiaha nɪkare rəgimɪaha me, mhəkurən mə irəha pran nɪskaiien səvənraha rɪpkɪskai pɪk mhə rəmwhen ia iərman. Kimiaha tihaməkeikei mhəuvei pen nisaiien mɪnraha, ti nəri nə mə kimiaha mɪnraha tihəuvehi pəri nəri amasan i nɪmɪruien rerɪn. Tiho iamɪnha irə pwəh nari riti trəpwəh nəsisəgɪen nəfwakiien me səkimiaha

Nəmisəien kamregi ti noien amasan

⁸ Nəgkiariien sampam. Kimiaha pam tihaməkeikei mho nətərigien səkimiaha ruvehe mo kuatia, tihapi kimiaha me, mhəkeikei kimiaha me, mho rerimiaha rɪməru tukumiaha me, mhəuvehi irəpw nətərigien səkimiaha. ⁹ *Trini minuə nərmana kamho rərəha ia kimiaha, mətə tihəpwəh nərpwinien tai nərəhaien. Trini minuə nərmana hai m kimiaha, mətə tihəpwəh nərpwinien. Mətə tihəkwein amasan a ia nɪrəha. Tiho iamɪnhi irə ti nəri nə mə Kumwesən rɪnəkwein kimiaha mə tiho noien nəha, mə hiəuvehi namasanien səvənhi. ¹⁰ Nəkukuə Ikinan rani mə,

“Iərmana sə rokeikei nɪmɪruien amasan,

nənə mokeikei mə trɪregi ramasan ia nəpɪn me pam,
in traməkeikei məpwəh nɪnɪien mwi nəgkiariien ərəha me ia nəramɪn,
məpwəh mwi neikuəien ia tərhun.

¹¹ In traməkeikei mɪrərig ia noien ərəha me səvənhi, nənə mo a narimnari amasan me.

In traməkeikei mətui suatuk səvəi nəmərɪnuien, nənə mukurirə i.

¹² In traməkeikei mo iamɪnhi irə ti nəri nə mə Iərɪmənə ramətoni amasan nərmana səməme hatukwatukw,

nənə mamətərig amasan ia nəfwakiien səvənraha,
mətə in raməmwəki səməme kamho noien ərəha.”

¹³ Trini minuə hiəskai pɪk ti noien amasan me, sin trouraha kimiaha?

Iərmana riti riwən! ¹⁴ *Mətə trini minuə nəpɪn me nepwin nərmana kamho kimiaha hiamregi rərəha ia nɪpwramiaha ti noien atukwatukw səkimiaha, mətə ia nətərigien səkimiaha, kimiaha tihəregi ramasan. Tihəpwəh nehekɪrien ia nɪrəha, mhəpwəh nətərig pɪkien. ¹⁵ Mətə ia rerimiaha tihəsiai Kristo mə in Iərɪmənə səkimiaha. Tihərər mwatuk ia nəpɪn me pam ti nɪrɪpwenien nəgkiariien səvəi nisəməme nəha nərmana səməme tuhəres ia kimiaha mə rəfo hiaməmri pen əknekɪn nətərigien səkimiaha ia Iesu. ¹⁶ *Mətə tihəgkiari mərə mɪnraha ia nisaiien, mhəpwəh noien nari riti sə tro hiəregi fwe ia rerimiaha mə hiəno nərəhaien. Tiho əpa noien amasan me ti nəri nə mə kimiaha nərmana me səvəi Kristo. Trini minuə hiamo iamɪnhi irə nərmana

* 3:6: Jen 18:12 * 3:7: Efes 5:25 * 3:9: Mat 5:44, 1Tes 5:15, 1Pit 2:23 * 3:14: Aes

8:12-13, Mat 5:10, 1Tes 2:20, 4:14 * 3:16: 1Tes 2:12

me i kamhəni nɪkaremiaha mə noien səkɪmiaha rərəha tuhauris ti nəgkɪariien ərəha me səvənraha. ¹⁷ *Trini minuə ia nətərigien səvəi Kumwesən mə hiaməuvehi nəmisəien ti noien amasan me səkɪmiaha, ramasan pik anan mwi məpi raka mə hiaməuvehi nəmisəien ti noien ərəha me səkɪmiaha. ¹⁸ *Ro iamɪnhi irə ti nəri nə mə Kristo rimamhə ti noien ərəha me. Rimamhə nəpɪn kuatia a rɪnəmwhen. Ko rɪpkemhə mhə mwi ia nəpɪn riti. In iərmama atukwatukw anan, mətə rimamhə ti nərmama həpkatukwatukw mhə mə truvehi kɪmiaha hiəuvən ti Kumwesən. Hənousi əpune in nənə nɪpwran remhə, mətə Nənɪmwɪn ro in rətui mwi ia nemhəien səvənhi, ¹⁹ nənə ia nɪskaiien səvəi Nənɪmwɪn nəha in revən mɪni irapw nəgkɪariien riti ti nənɪmwɪn me i ia kalapus, ²⁰ *səməme hənəmərui nəkwai Kumwesən fwe kupwən anan nəpɪn Kumwesən ramo nətərigien səvənhi raməpwəmwis mameitenhi ia nəpɪn Noa rɪnauvrhəkin nɪtətə. Nərmama eit a, irəha kamhəmak ia nəkwai nɪtətə, Kumwesən rɪməvehimɪru irəha ia nui. ²¹ *Nui nəha, in nə nənɪmwi paptas sə rauehimɪru kɪmiaha nəha təkwtəkwni. Paptas i rɪpko mhə nɪpwran i mə rɪnaikuas raka nəmtigei ia nɪpwrai iərmama, mətə nɪpwran mə hiəres Kumwesən mə rerɪmiaha truvehe mamasan məmher. Paptas nəha rukurən nuvehimɪruien kɪmiaha iamɪnha irə ti nəri nə mə Iesu Kristo rɪnətui mwi ia nemhəien səvənhi. ²² *Iesu nəha, in ruvavən raka fwe ia neiai, maməkure ia nɪkare Kumwesən mwatuk, nagelo me, mɪne nənɪmwɪn me səməme kamhəuvehi nasoriien mɪne nɪskaiien kamhəsiai in, mamho nəkwən.

4

Narəien kamarə irə kamesi pen nəkwai Kumwesən

¹ *Nəpɪn Kristo ramarə ia tɪprənə i, in rɪregi nəmisəien ia nɪpwran. Ro pen kɪmiaha mwi tɪhaməkeikei mhəuvehi nətərigien rəmwhen ia səvənhi mə tro kɪmiaha hiəskai, ti nəri nə mə nərmama səməme kamhəregi nəmisəien ia nɪpwranraha rəmwhen ia Kristo, irəha həpwəh mwi noien noien ərəha. ² *Ro pen nəpɪn hiamarə ia tɪprənə i, tihəpwəh nesi penien noien ərəha me səməme rerɪmiaha rokeikei, mətə tihesi pen suatuk səvəi noien nəkwai Kumwesən. ³ *Nəpɪn sə ruvəuvehe muvəkurau raka hiənarə irə rɪnəpwəmwis mɪnəmwhen. Ia nəpɪn nəha kɪmiaha hiənamo noien ərəha me səməme nərmama hərəirei Kumwesən hokeikei pik. Hiaməiri ənəpen kɪmiaha me, mamho noien ərəha me nɪpwramiaha rokeikei, mamhənɪmwi nənɪmwɪien skai mamhakonə irə, mamhətui pik nərəhaien, mamho lafet ərəha me, nənə mamhəfwaki m nənɪmwi nari me noien i in noien ərəha anan. ⁴ Ipwet mɪne nərmama me nəha hərəirei Kumwesən nənɪmenraha ramier ti nəri nə mə kɪmiaha tihəpkaiu mhə mhəuvən kɪmiaha mɪnraha, mhəpko mhə noien ərəha me sə rasori pik anan. Nənə irəha kamhəni ərəha kɪmiaha tukwe. ⁵ *Mətə irəha tuhaməkeikei mhəni irapw ti Kumwesən mə hənəfərə irə. In ramərer mwatuk mə trəkiri nərmama həuvamhə mɪne səməme kamhəmɪru. ⁶ *Ro pen kɪnəvisau raka mwi nəgkɪariien amasan səvəi Kristo m nərmama səməme həuvamhə, mə nəri auər a haməuvehi

* **3:17:** 1Tes 2:20 * **3:18:** Rom 6:10, Efes 2:18 * **3:20:** Jen 6–7 * **3:21:** Hip 10:22

* **3:22:** Mat 22:44, Efes 1:20-21 * **4:1:** Rom 6:2,7 * **4:2:** 1Jon 2:16 * **4:3:** Efes 2:2-3

* **4:5:** Wok Me 10:42 * **4:6:** Rom 8:10, 1Kor 5:5

nərpwɪnien ia nɪpwrənraha mhemhə rəmwhen ia nərmama pam, mətə ia nənimwɪnraha kamharə mamhesi pen nəkwai Kumwesən.

7 *Nəpɪn sə narimnari me pam tuhəiwən irə ruvəuvehe ipaka. Ro pen tihəpwəh nakonəien ia nənimwɪien skai. Nətərigien səkimiaha traməkeikei məmək amasan mə hiəukurən nəfwakiiien. 8 *Nəri sə tihəkupwən mho in i tihaməkeikei mhokeikei kimiaha me ia rerimiaha pam ti nəri nə mə nokeikeiien ramousəman noien ərəha me həpik hiəpkətoni mhə. 9 *Ramasan mə tihəsevər ia rukwənu me səkimiaha tukumiaha me, mhəpwəh nəgkiari əgkiari pikien tukwe. 10 *Kimiaha kua tia kua tia hiaməuvehi nari riti sə Kumwesən riməuvei pehe m kimiaha ramo hiamskai ti noien wok səvənhi. Ro iamɪnhi irə tihaməkeikei mho rəmwhen ia iotukwininari sə ramətui amasan ti nautə səvəi iəmə asori səvənhi, nənə, mhəuvehi namasanien me i səpəmsəpə Kumwesən rinəriari pehe, mhasitu ia kimiaha me irə. 11 *Trini mɪnuə kimiaha riti in iərmama səvəi nəvisauien, ramasan mə in trəvisau mɪni irapw nəgkiariien səvəi Kumwesən. Trini mɪnuə kimiaha riti in iərmama səvəi nasituien, ramasan mə in trasitu, mo ia nəsanɪnien sə Kumwesən rauvei pen mɪn. Mə kimiaha hio iamɪnha irə, nərmama tuhətə narimnari me hiamo nənə mhəgnəgini Kumwesən ti Iesu Kristo. Pwəh nasoriien mɪne nərimənuien krauevən tukwe in ia nuk nuk me. Ouəh, pwəh ro iamɪnhi.

Nəmisəien kamo m nərmama me səvəi Iesu Kristo

12 *Nərmama keikei me. Rərəha mə hiamərkərinari ia nəmisəien i rəmwhen ia napw sə rauvehe tukumiaha nəha təkwətəkwuni mə tro mətə sas ia nahatətəien səkimiaha. Hiəukurən mə rɪpko mhə kimiaha əpa hiamregi nəmisəien me iamɪnha irə. 13 *Mətə ramasan mə rerimiaha tragien ti nəri nə mə nəmisəien me i hiamregi həmwhen a ia səməme Kristo riməregi. Trini mɪnuə hiamo iamɪnhi irə, nənə rerimiaha tragien pik anan nəpɪn tukətoni in rier pehe ia niskaiien səvənhi. 14 *Trini mɪnuə nərmama kamhəni ərəha kimiaha ti nəghi Kristo, nənə, rerimiaha tragien, ti nəri nə mə Nənimwɪn asori səvəi Kumwesən ramarə ia kimiaha. 15 Mətə rərəha mə kimiaha riti rousi əpune iərmama, uə rakres, uə rərui loa, uə rani neikuəien mamouraha nəghi iərmama irə. Trini mɪnuə kimiaha riti ro iamɪnhi irə, ratukwatukw a mə tuko nəmisəien mɪn. 16 *Mətə trini mɪnuə kamo nəmisəien m kimiaha riti ti nəri nə mə in iərmama riti səvəi Kristo, ramasan mə iərmama nəha trəpwəh naurisien, mətə pwəh in rini nəghi Kristo muvei utə Kumwesən irə. 17 *Iakani iamɪnhi irə ti nəri nə mə nəpɪn sə Kumwesən trəkiri noien me səvəi nərmama irə ruvəuvehe nəha təkwətəkwuni, nənə in trukupwən məkiri noien me səkitaha nərmama səməme samarə ia nəkwai nimwə səvənhi. Trini mɪnuə rukupwən ia kitaha, nənə trəfo ia nərmama səməme kamhərui nəgkiariien amasan səvənhi? In trəkiri noien me səvənraha kurirə ikɪn, mo riskai mwi mɪnraha məpi raka. 18 *Nəkukuə Ikinan rani mə,
“Trini mɪnuə rəknekɪn ti nərmama atukwatukw me mə tuhəuvehi nimiruien,

* 4:7: Rom 13:11-12, 1Kor 10:11, 1Jon 2:18 * 4:8: 1Pit 1:22, Jem 5:20 * 4:9: Hip 13:2

* 4:10: Rom 12:6-8 * 4:11: 1Kor 10:31 * 4:12: 1Tes 1:6-7 * 4:13: Wok Me 5:41, Rom

8:17, 2Tim 2:12, Jem 1:2 * 4:14: Sam 89:50-51, 1Tes 2:20 * 4:16: Wok Me 11:26, Fil 1:20

* 4:17: Jer 25:29, 2Tes 1:8 * 4:18: Luk 23:31

nənə rəfo ia nərmama səməme həpkisiai mhə Kumwesən mamho noien ərəha, irəha tuhəfa mhəuvehi nimiruien?”

19*Ro iamınhi irə nərmama səməme kamhəregi nəmisəien, mətə ti nəri nə mə nətərigien səvəi Kumwesən, ramasan mə irəha tuhaməmwur pen ia noien amasan, nənə, mhəmri pen nimiruien səvənraha ia rəgi Kumwesən mə trətui amasan tukwe. Irəha həukurən nətigiteien irə. In Kumwesən rino neiai mine tıprənə mine narimnari me pam.

5

Nəvhəgien revən ti elta me səvəi nəfwakiiən mine ntəmaruə me

1 *Nənə iakokeikei mə takəgkiari kwopti m kimiaha elta me səvəi nəfwakiiən. Iou elta riti səvəi nəfwakiiən iakəmwhen a ia kimiaha. Iakinətoni Kristo ia nənimek nəpın rıregi nəmisəien me ia nıpwran. Narimnari asori me i rıpkə mhə tui həier pehe iou mwi takətoni.

2 *Kimiaha tihəməkeikei mhətui amasan ti nərmama me səvəi Kumwesən səməme in rınəmri irəha ia rəgimiahə. Irəha həmwhen ia sipsip me səvənhi. Rərəha mə tihətui amasan ti nırəha rərımiahə rəpwəh nəgienien, mətə tihətui amasan ti nırəha rərımiahə rəgien rəmwhen Kumwesən rokeikei. Nənə rərımiahə trəpwəh nırhiien mə tihəuvehi mane irə. Mətə tihətui amasan a ti nırəha ti nəri nə mə rərımiahə raməgien mə tıhasitu.

3 *Nənə rərəha mə tihəfiutə kimiaha me, mamhərımənu ia sipsip me i səməme Kumwesən rınəmri irəha ia rəgimiahə, mətə tiho noien sə ratukwatukw mamasan mə irəha həukurən nətoniien mhesi pen noien səkimiahə. 4 *Iəmə sə rasori anan ia nərmama səməme kamhətui ti sipsip me trier pehe, nənə nəpın nəha in trəgnəgini kimiaha muvei pehe nasoriien m kimiaha sə trıpkıwən mhə.

5 *Ia noien a mwi nəha kimiaha ntəmaruə me tihəməkeikei mhəsiai elta me səvəi nəfwakiiən. Kimiaha pam anan tihəuvehi irapw nətərigien səkimiahə reiwaiu mhasitu ia kimiaha me, ti nəri nə mə Nəkukuə Ikinan rani mə,

“Kumwesən rerin rıpkəgien mhə ti nərmama səməme kamhəfiutə ia nırəha,

mətə raməriari pen namasanien səvənhi m nərmama səməme kamhəuvehi irapw irəha.”

6 *Ro pen kimiaha tihəuvehi irapw atukw kimiaha, mharə tegin rəgi Kumwesən əsanin, mə in truvehi utə kimiaha ia nəpın atukwatukw səvənhi. 7 *Nənə tihəuvehi pam katıpə pəmpəm me səkimiahə mhəuvehe mhəmri pen m Kumwesən ti nəri nə mə nəpın me rerin ramrhi kimiaha.

8 *Hətui mhətui amasan ti nəri nə mə iəremhə asori Setan raməmwəki kimiaha. In rəmwhen ia laeon riti sə raməkri asori mamavən mamətui iərmama mə trəni. 9 *Tihərer əknekın ia nahatətəien səkimiahə mhəpwəh nəseniien in, ti nəri nə mə hiəukurən mə ia kwopun me pam ia tıprənə i kamo nəmisəien m piəvtaha me ti nəghi İesu rəmwhen a ia nəmisəien me i kəmo m kimiaha.

10 *Kumwesən in nukune namasanien me pam. In rınəkwein ia kimiaha hiəuvehe mho kuatia kimiaha Kristo mə tıharə kimiaha min

* 4:19: Sam 31:5 * 5:1: Rom 8:17 * 5:2: Jon 21:15-17, Wok Me 20:28, Flm 14, Taet 1:11

* 5:3: 2Kor 1:24, Fil 3:17, Taet 2:7 * 5:4: Hip 13:20, 1Kor 9:25 * 5:5: Efes 5:21, Jem 4:6

* 5:6: Mat 23:12, Jem 4:10 * 5:7: Sam 55:22, Mat 6:25-30 * 5:8: 1Tes 5:6 * 5:9: Efes

6:11-13, Jem 4:7 * 5:10: 1Tes 2:12, 1Tes 1:6

ia nasoriien sǝvǝnhi sǝ triþkiwǝn mhǝ. Kurirǝ ia nǝmisǝien kwakwa nǝha hiamregi, in tromasan kimiaha, mǝmri ǝknekǝn kimiaha hiǝuvehe mhǝskai mhǝpwǝh nikiukiuien. ¹¹ Pwǝh in rǝrimǝnu ia nuk nuk me. Ouǝh, pwǝh rǝ iamǝnhi.

Nǝgkiariien sampam

¹² Saelas i kimrau min, iakamǝtoni mǝ in piǝvtaha riti iakukurǝn nǝtigiteien irǝ, in rǝnasitu ia nirak mirai pen nǝgkiariien sǝiou ia nǝkukuǝ i. Iakamǝrhi pehe nǝkukuǝ i tukumiaha, mamǝrpwi ǝknekǝn kimiaha, mani irapw mǝ in i namasanien pǝrhien sǝvǝi Kumwesǝn tihǝrer ǝknekǝn irǝ. ¹³ *Pran sǝ ramarǝ ia Papilon^a Kumwesǝn rimǝrfi kimiaha min, in rani ramasan tukumiaha, nǝnǝ nǝrik Mak, in mwi rani ramasan tukumiaha. ¹⁴ *Tihǝni ramasan tukumiaha me, mhǝkei m kimiaha me ia nakeiien sǝ rahatǝn nokeikeiien. Pwǝh nǝmǝrinuien tramarǝ tukumiaha pam nǝrmama me sǝvǝi Kristo.

* **5:13:** 2Tim 4:11 ^a **5:13:** Ia vas 13 Pita rǝni nǝgkiariien i mǝ, “Pran sǝ ramarǝ ia Papilon.” Ripko mhǝ Papilon taon asori nǝha Oltestamen ramǝgkiari irǝ, mǝtǝ rosi Pita rani Papilon in taon nǝha Rom. Pran sǝ ramarǝ fwe ikin in nǝha nakalasia me sǝvǝi Iesu Kristo ia taon nǝha. * **5:14:** 1Kor 16:20

Seken Pita

Nəgkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Nəpın riti ipaka ti nuk 66, Pita rırai nəkukuə sə ro kəru irə revən ti nakalasia me fwe profens nəha kani mə Esia Maenor. Nəmisəien sə kinamo ia nakalasia me nəha fwe Esia Maenor rıno sampam. Mətə nahatən eikuə me həuvehe mwi ti nırəha. Pita rini pen ti nakalasia me mə irəha tuhəukurən amasan nari nənə mhərer əknekın ia nahatətəien səvənraha. Noien nəha trəkoui raka nahatən eikuə me ti nırəha. Pita rini pen mə Kumwesən trouraha nahatən eikuə me. Ti nəri nə mə Iesu Kristo truvehe mwi, Pita rini pen ti nakalasia me mə tuharə ia narəien sə ro ikinan.

¹ Iou Saemon Pita, iou iərmama riti sə iakamo tukwini nari m Iesu Kristo, nənə, iou aposol riti səvənhi.

Iakamrai nəkukuə i m kimiaha nərmama me səməme hiaməuvehi nahatətəien riti sə krouamasan pik rouəmnəmwhen a ia nahatətəien səkimaha. Hiaməuvehi nahatətəien ia noien atukwatukw səvəi Kumwesən mine iərmama sə rauvehimıru kitaha Iesu Kristo.

² *Pwəh namasanien mine nəmərınuien krouvehe rouasori mwi tuku-miaha ti nəri nə mə hiəukurən Kumwesən mine Iesu Iərimənu səkitaha.

Noien me nərmama tuho trahatən pen mə irəha həukurən amasan Iesu Kristo

³ *Ia niskaiien səvəi Kumwesən, in ruvei pehe m kitaha narimnari me pam səməme tsaməkeikei mhəuvehi səvəi nimiruien mine noien me səməme hatukwatukw nənə rerin ragien tukwe. Narimnari me nəha həməier pehe tukutaha ti nəri nə mə kitaha səukurən Kumwesən sə in rinəkwein kitaha mə tsəuvehi pəri nasorıien səvənhi mine namasanien səvənhi. ⁴ Ia narimnari me nəha, in rıməuvei pehe m kitaha promes keikei me səvənhi hasori pik. In rıməuvei pehe promes me i mə tihəuvehi pwəh hasitu ia kimiaha hiaraka ia noien ərəha me səvəi tiprənə i səməme kamhouraha nərmama ti nəri nə mə irəha hokeikei pik mə tuho, nənə hiəukurən nuveheien mho kuatia ia nimiruien səvəi Kumwesən.

⁵ Ro iamınha irə kimiaha tihaməkeikei mhousari mhakutan pen noien me i ia nahatətəien səkimiaha. Tihəkupwən mhakutan pen noien amasan, nənə, nəpın hiənakutan pen raka i, hiakutan pen mwi nukurənien, ⁶ *nənə, nəpın hiənakutan pen raka i, hiakutan pen mwi noien i sə hiaməkoui atukw kimiaha, nənə, nəpın hiənakutan pen raka i, hiakutan pen mwi nərerien sə hiamərer əknekın irə ia nəpın me, nənə, nəpın hiənakutan pen raka i, hiakutan pen mwi noien i sə hiamo narimnari me səməme Kumwesən rokeikei, ⁷ nənə, nəpın hiənakutan pen raka i, hiakutan pen mwi nokeikeiien i sə hiamokeikei piəvtaha me irə, nənə, nəpın hiənakutan pen raka i, hiakutan pen mwi nokeikeiien i sə hiamokeikei nərmama me pam irə. ⁸ Ramasan mə tiho noien me nəha. Nəpın noien me nəha rasori pik ia nimiruien səkimiaha, ro kimiaha hiəpkarə auər a mhə, mətə kimaha tihəukurən amasan Iesu Kristo Iərimənu səkitaha, nənə nimiruien səkimiaha trukua mo kwənkwan. ⁹ Mətə iərmama sə ripko mhə noien me nəha in rəmwhen iərmama sə

* 1:2: Jut 2 * 1:3: 1Tes 2:9 * 1:6: Kal 5:22-23

nənimen rīfwə ko rīpkəti pen mhə isīpwīn, nənə in rīnenouenou mə Iesu rīnāikuas raka noien ərəha me səvənhi səməme in rīno fwe kupwən.

¹⁰ Ro iamīnhi irə piak me tīhaməkeikei mhousari əknekīn mə tīho noien me nəha, nənə ramahātən pen mə Kumwesən rīmərfi pərhiēn kīmīaha, məkwein kīmīaha mə kīmīaha nərmana me səvənhi. Ro pen trīni mīnuə hīamo noien me nəha ko hīəpkīmwei mhə nəpīn rīti. ¹¹ Nənə nəpīn Iesu Kristo Iərīmənu səkītaha truvehe irə, in truvehīmīru kīmīaha, nənə, māsēni kīmīaha hīəuvnīmwə ia nītətə səvənhi sə in trərīmənu irə ia nuk nuk me.

Nəgkīariēn səvəi profet me ia Nəkukua Ikinan

¹² *Ro pen nəpīn me pam takaməkeikei mo a pwəh rerīmīaha ramrhi narīmnrī me ī, nəri auər a mə hīəukurən nənə mamhərər əknekīn ia nīpərhiēniēn sə hīəuvəuvehi raka. ¹³ *Nəpīn iakamīru ihī ia nīpwrak ī, rerīk ramrhi mə ratukwatukw mə takīnī nəgkīariēn ī məsūəpwīri kīmīaha irə pwəh rerīmīaha ramrhi, ¹⁴ *tī nəri nə mə iakukurən mə trīpkō mhə tui iakēmhə, məpwəh nīpwrak ī rəmwhēn ia Iesu Kristo Iərīmənu səkītaha ruvəni pēhe raka tukw iou ī. ¹⁵ Nənə takaməkeikei məmwur nəha təkwtəkwni mə tīhəpwəh nēnouenouiēn ia narīmnrī me ī nəpīn iakuvamhə raka mīer ia tīprənə ī.

¹⁶ *Nəpīn iahaməni irapw tukumīaha mə Iesu Kristo truvehe mwi ia nīskaiēn, iahəpkīnī mhə kwənəgei me irə səməme iərmana rani a ia nətərīgīēn səvənhi, mətə kīmrahar iaharənətoni atukwatukw ia nənīmēmrahar nīskaiēn mīne nukuraaniēn asorī səvənhi. ¹⁷⁻¹⁸ *Iakani iamīnhi irə tī nəri nə mə fwe kupwən, kīmrahar^a iahamaravən ia təkua ikinan kīmaha Iesu. Ia nəpīn nəha Tata Kumwesən ruvei pen nīsiaiēn m Iesu, nənə mo nukuraaniēn rəhiapw mīer ia nīpwran, nənə reri Kumwesən rīni mə, “In ī nərīk keikei, rerīk ragiēn pīk tukwe.” Kīmrahar iaharregī nəgkīariēn nəha ruku pen fwe ia neiāi muvehe.

¹⁹ Kitaha səkukurən mwi mə nəgkīariēn səvəi profet kupwən me ro nīpərhiēniēn. Ramasan mə kīmīaha tīhətərīg amasan irə tī nəri nə mə nəgkīariēn səvəi profet kupwən me rəmwhēn ia laet sə raməhiapw ia nəpītəviēn. Laet nəha traməhiapw iamīnha irə meste ruvəran pen ia nəpīn asorī nəha nənə koufətətēiə rutə ia rerīmīaha. ²⁰ Nəri sə tīhəkupwən mhəukurən ro iamīnhi irə. Nəgkīariēn me pam səvəi profet me ia Nəkukua Ikinan rīti rīwən in nəgkīariēn atukw səvəi profet rīti. ²¹ *Iakani iamīnhi irə tī nəri nə mə profet me hənəpkīnī irapw mhə nətərīgīēn atukw səvənraha, mətə irəha nərmana səməme Nənīmwin Ikinan rīri irəha mo irəha hənī irapw nəgkīariēn sə ruku pen tī Kumwesən.

2

Nahātən eikuə me Kumwesən trouraha irəha

¹ *Mətə fwe kupwən profet eikuə me nəha ikīn ia reri nəkur Isrel. Ia noien a mwi nəha kīmīaha tīhətoni nahātən eikuə me ia rerīmīaha. Irəha tuhəuvehe afafa, mhahātən kīmīaha ia neikuəiēn me səməme tuhouraha nari. Irəha tuhəni mə rekəm rīpkō mhə Iesu in iəmə asorī sə rīnərəku raka irəha meivīnari ia nīrəha. Tī noien nəha kamho Kumwesən trouraha akwauakw irəha. ² Nərmana həpīk tuhəkurīə pen nahātən eikuə me

* **1:12:** Jut 5 * **1:13:** 2Tes 3:1 * **1:14:** 2Kor 5:1, Jon 21:18-19 * **1:16:** Mat 17:1-5
 * **1:17-18:** Mat 17:5 ^a **1:17-18:** Irəhar nə Pita, Jemes, mīne Jon * **1:21:** 2Tim 3:16, 1Pit 1:11 * **2:1:** Mat 24:11, Jut 4

naha ia noien araha sa iraha kamho naurisien. Ro iamihhi ira narmama nepwin mwi tuhani araha suatuk savai niparhienien. ³*Ti nari na ma nahatan eiku me naha hokeikei pik mane, iraha tuhani neikuaien me m kimiaha ma tihavei pen mane minraha. Kumwesan ruvani raka tui ia Nakuku ikinan ma trarpwin noien araha me savanraha, nana, minarer mwatuk ma trouaha iraha mapwah napriien.

⁴*Kimiaha hiakuræn. Fwe kupwæn, napin nagelo me nepwin hano noien araha, Kumwesan ripkækwætæmhiri mhæ narppwinien savanraha, matæ rinærihi iraha ia jen, mæranki pen iraha ia kwopun riti fwe inhæripwæ ma tuhamaræ ikin ia napitævien meste napin in trarpwin noien araha me ira. ⁵*Nana Kumwesan ripkækwætæmhiri mhæ narppwinien savai narmama kupwæn me sæmæme kamhæru i nækwan ia napin savai Noa, matæ rinouraha iraha ia nui asori. Matæ Noa rimæni irapw nægkiariien savai noien atukwatukw, nana Kumwesan ruvehimiru in mine narmama me savæhi iraha pam sefen. ⁶*Nana Kumwesan rino narppwinien ti nærahæien savai nækur Sotom mine Komora, rimæuvani taon mi naha ia napw krouo nimwrakw ia nirau. In ro iaminha ira ma trahatan næfe tro m narmama sæmæme kamhæru i nækwan. ⁷*Mætæ in rimæuvehimiru Lot. Iamæ naha in iæmæ atukwatukw, nana rerin ramæmisæ ti noien araha sa ramo naurisien savai nækur araha me naha ikin. ⁸In ramaræ iraha minraha, mamætoni noien araha me naha kamho, mamregi nægkiariien araha me naha kamhæni, ia napin me pam rerin sæ ratukwatukw ramæmisæ pik tukwe. ⁹*Narimnari me naha ramahatan ma Iærimænu rukuræn nuvehimiruien narmama me sæmæme kamhæsiæ in, mamho noien me sæ in rokeikei, nana rukuræn nipeki rakæien iraha ia nærahæien sæ kamharæ ira. Matæ narmama sæmæme hæpkatukwatukw mhæ Kumwesan rukuræn narppwinien noien araha me savanraha tækwækwuni, maræ mo tukuahag mwi iraha ræmwhen ia narmama ia kalapus, mamevæn meste in truvei pen narppwinien sampam minraha ia napin kuriræ. ¹⁰*Kumwesan truvei pen narppwinien m narmama araha me pam, matæ truvei pen narppwinien asori minraha naha sæmæme kamhesi pen noien æmkemik me nipwranraha rokeikei pik, mamhætæ araha nasoriien sæ kauvehi kamærimænu ira.

Nahatan eiku me naha sæmæme iakamægkiari ia niraha, iraha kamhærpwi iraha, mamho kænkapwænraha, mamhæni nægkiariien araha me ia nagelo me ia neiai mhæpwæh nehekiriien. ¹¹*Næri auær a ma nagelo me naha iraha hæskai nana nægsenraha rasori mæpi raka narmama me naha, matæ iraha hæpkini araha mhæ iraha riti ia næmri Iærimænu. ¹²*Mætæ nahatan eiku me naha kamhæni araha narimnari me sæmæme iraha hæpkukuræn mhæ. Iraha hæmwhen ia næri æprmin me næterigien savanraha riwæn, matæ kamho a nari sæ hokeikei. Næri æprmin me naha kimækwæhi iraha ma kwænkru trousi tæriini iraha, kousi æpune iraha. Kumwesan trouaha mwi nahatan eiku me naha ræmwhen ia næri æprmin me naha.

¹³*In træræku iraha ia nærahæien ti næri na ma iraha hano nærahæien m

* **2:3:** Rom 16:18, 1Tes 2:5 * **2:4:** ^a **2:4:** Ia nægkiariien Krik, kwopun naha inhæripw sæ Pita rani næghin na Tartaros. Nækur Kris hæmæni kwopun naha ma kwopun kamærpwin noien araha me ikin savai nænimwin araha me mine narmama me sæmæme hænarui nækwai Kumwesæn.
 * **2:5:** Jen 6-8, 8:18, 2Tes 3:6 * **2:6:** Jen 19:24, Jul 7 * **2:7:** Jen 19:1-16 * **2:9:** 1Kor 10:13, Jul 6 * **2:10:** Jul 7-8,16 * **2:11:** Jul 9 * **2:12:** Jul 10 * **2:13:** Jul 12

nərmama. Ia nətəien səvənraha noien i ramasan pik mə ia rukwəsikər tuhani pik nari mhənimwi pik. Irəha həmwəhen ia tinari əmkemik, uə tənwiki nımwapw sə ramo auris kimiaha. Irəha həuvehe mhani nari kimiaha mınraha, mətə kamheikuə ia kimiaha rerınraha rəgien a. ¹⁴ Ia nəmrinraha kamhətə pik nıpran me, mamhakres irəha, mhəpkarpwis mhə ia noien ərəha. Irəha kamhəvi nərmama səməme nətərigien səvənraha ripkiskai mhə mə tuhəuvən mho noien ərəha. Rerınraha rokeikei pik mane. Kinahətən amasan irəha irə. Irəha nıpwənəti nərhəien Kumwesən raməkwein ərəha ia nırəha! ¹⁵ *Irəha hənəpwəh suatuk sə ratukwatukw, nənə mhəikou mamhesi pen suatuk səvəi Palam tini Peor, iərmama sə rokeikei pik nuvehien mane ia noien ərəha. ¹⁶ *Mətə togki riti rınəski ti noien ərəha me səvənhi. Kitaha səukurən mə togki ripkəgkiari mhə, mətə Kumwesən rino togki rəgkiari ia reri iərmama mə trinise noien ikou səvəi profet nəha.

¹⁷ *Nahətən eikuə me nəha həmwəhen ia nəmri nui me səməme hənəmə, uə nəpuə sə nımətəgi rıməpeki raka nənə nesən riwən irə. Kumwesən rınəpnəpenə raka ia nəpitəvien asori mə səvənraha. ¹⁸ *Irəha kamhəfiəutə ia nırəha me, mamhəni nəgkiariien arməri me, mamhəvi nəmə me səməme həpkaraka a i ia nəkur kamharə ia nəpitəvien mə tuhəuvehe mho noien ərəha me sə ramo naurisien nıpwranraha rokeikei pik. ¹⁹ *Irəha kamhəni pen ti nəmə me nəha mə tukeivinari ia nırəha, mətə nahətən eikuə me nəha irəha slef me səvəi noien sə ramouraha nərmama. Iakani iamınhi irə ti nəri nə mə iərmama riti in slef səvəi nəfe noien sə ramərimənu irə. ²⁰ *Iesu Kristo in Iərimənu səkitaha, nənə, in mwi Iərmama sə rauvehimıru kitaha. Nərmama səməme həukurən in həukurən narakaien ia noien əmkemik me səvəi tiprənə i. Mətə mə hərərig pen mwi kurirə ikin, noien me nəha həkwi mwi irəha, mamhəuvehi irapw nıskaiien səvənraha, tuharə ia narəien sə rərəha məpi raka narəien sə kupwən. ²¹ *Trini minuə irəha hamreirei anan suatuk səvəi natukwatukwien, ramasan pik məpi raka mə irəha həuvəukurən suatuk nəha nənə kurirə irə həuvsini pen təkutanraha ia nəgkiariien ikinan sə Kumwesən rıməuvei pen mınraha. ²² *Noien səvəi nərmama me nəha ramahətən mə nəgkiariien i kamini rerin ro nıpərhiien: “Kuri reuə mırərig pen maməni newəien səvənhi. Kinəvərui raka pikə revən mamaru mwi ia nəmтіgei.”

3

Nəpın nəha kani mə nəpın səvəi Iərimənu

¹ *Nərmama keikei me, in i nəkukuə səiou sə ro kəru irə rauvehe tukumiaha. Iakimərai irau pəri mə takəsəupwiri nətərigien atukwatukw səkimiaha ia nırau, pwəh rerımiaha ramrhi ² *nəfe profet ikinan me fwe kupwən haməkupwən mhəni irapw mə tuhəier pehe mınə nəgkiariien i Iərimənu sə rauvehimıru kitaha rıməni pehe tukumiaha ia tərhuı aposol me səkimiaha.

³ *Nəri sə tihəkupwən mhəukurən ro iamınhi irə. Tramevən ipaka ti nəpın sampam nərmama nepwın tuhəuvehe irəha tuhəmesi pen

* 2:15: Nam 22:7, Jut 11, Rev 2:14 * 2:16: Nam 22:28-35 * 2:17: Jut 12-13 * 2:18: Jut 16
 * 2:19: Jon 8:34 * 2:20: Mat 12:45 * 2:21: Luk 12:47-48 * 2:22: Prov 26:11
 * 3:1: 2Pit 1:13 * 3:2: Jut 17 * 3:3: 1Tim 4:1, Jut 18

nəfe noien ərəha me nətərigien səvənraha rokeikei. Irəha tuharis ia Kumwesən, ⁴*mhəni mə, “Rəfo? Rīməni mə truvehə mwī, mətə in pəku? Nəpīn kaha me səkītaha hāmamhə meste pehe nəha təkwtəkwuni narimnari me pam həkopəiti mhə kamho a iamīnhi irə. Fwe kupwən anan, nəpīn kīno tīprənə meste pehe təkwtəkwuni, narimnari me pam kamho a nari kuatia.” ⁵*Kamhəni iamīnha irə mətə irəha həkokeikei mhə mə tuhətərig fwe tui anan ia nəgkiariien səvənhi Kumwesən ro neiai mīne tīprənə, nənə mo tīprənə rutə ia kurkwai nui, muvehi nui mo kwopun me pam ia təkure tīprənə irə, ⁶*nənə marə makīətənimw mwī tīprənə kupwən, mouraha ia nui nəha. ⁷Nəgkiariien nəha səvəi Kumwesən raməkwtəmhirī neiai mīne tīprənə krauarə təkwtəkwuni. Irau trouarə roueste nəpīn in truvani irau ia nəpw ia nəpīn sə in trərpwīn noien ərəha me irə səvəi nərmama səməmə kamhərui nəkwān, mouraha irəha.

⁸*Mətə nərmama keikei me, tihəpwəh nenouenouien nari kuatia i mə ia nətərigien səvəi lərimənu nəpīn kuatia rəmwhen ia nuk wantaosen, nənə nuk wantaosen rəmwhen ia nəpīn kuatia. ⁹*Nərmama nəpwīn rərīnraha rīrhi mə lərimənu ramo tīpwə ti noien nəgkiariien səvənhi ruvehə mukuə, mətə rīpko mhə iamīnhi irə. In ramo nətərigien səvənhi raməpwəmwīs mə trameitenhi kimiaha. In rəpwəh nokeikeiien mə lərmama riti tremhə kouraha in, mətə rokeikei mə nərmama pam tuhətərig ia noien ərəha me səvənraha mhəuvehe tukwe.

¹⁰*Mətə nəpīn i kani mə nəpīn səvəi lərimənu truvehə rəmwhen ia rakres. Ia nəpīn nəha, tsəregi nurigrigien asori. Kəpuapen triwən. Nəpw trahi meri mīne məkwə mīne kəməhau me. Irəha tuharis mhəiwən. Nənə nəpnəpanien tro tīprənə mīne narimnari me pam kamharə irə tuhəiwən.

¹¹Ti nəri nə mə Kumwesən trouaha pam narimnari me nəha ia noien nəha, hiəkurən mə tihəfarə irə. Kimiaha tihaməkeikei mharə ia narəien sə ro ikinan i, mamho narimnari me səməmə Kumwesən rokeikei, ¹²*mamheitenhi nəpīn i kani mə nəpīn səvəi Kumwesən, nənə, mamhəmwur ia noien wok sə tro nəpīn nəha truvehə akwauakw. Ia nəpīn nəha nəpnəpanien tro kəpuapen mouraha narimnari me pam irə. Nənə nəpw trahi meri mīne məkwə mīne kəməhau me. Irəha tuharis mhəiwən. ¹³*Mətə kitaha sameitenhi nəgkiariien səvəi Kumwesən mə truvehə mukuə. In rīməni mə tro neiai vī mīne tīprənə vī, kwopun riti sə narimnari me hatukwatukw a tuhamarə ikin.

¹⁴Ro pen nərmama keikei me, ti nəri nə mə hiameitenhi narimnari me i tihousari əknekīn mə Kumwesən trəpwəh nətoniien nəmkemīkien riti ia nīmīruien səkīmiaha, uə noien ərəha riti triwən ia nīmīruien səkīmiaha, nənə tiharə ia nəmərīnuien kimiaha min. ¹⁵*Tihaməkeikei mhəkurən mə nətərigien səvəi lərimənu səkītaha rəpwəmwīs ti neitenhiien kitaha. In ramo mə truvehimīru nərmama nəpwīn mwī. Rəmwhen ia nəgkiariien sə piəvtaha keikei Pol rīmərāi m kimiaha mesī pen nukurənien sə Kumwesən rīməuvei pen min. ¹⁶Ia nəkukuə me pam səvənhi raməgkiari ia narimnari me nəha. Ia nəkukuə me nəha, narimnari me nəpwīn nəha ikin həknekīn ti nukurənien. Nərmama səməmə hərəirei nari nətərigien səvənraha ramaiuai, irəha kamhəuvsini nəgkiariien me səvəi Pol, ia

* **3:4:** Aes 5:19, Esik 12:22, Mat 24:48 * **3:5:** Jen 1:6-9 * **3:6:** Jen 7:11-21, 2Tes 2:5 * **3:8:** Sam 90:4 * **3:9:** Hab 2:3, 1Tim 2:4 * **3:10:** 1Tes 5:2, Mat 24:29,35 * **3:12:** Aes 34:4
* **3:13:** Aes 65:17, Aes 66:22, Rev 21:1,27 * **3:15:** Rom 2:4, 2Tes 3:9

noien a mwi nəha irəha kamhəuvsini mwi nəgkiariien me nepwɪn ia Nəkukuə Ikinan. Nənə Kumwesən trouraha irəha tukwe.

¹⁷ *Ro iamɪnhi irə, nərmama keikei me, ti nəri nə mə kimiaha hiəuvəukurən raka nəri i kurirə rier pəhe, tihaməkeikei mhəsiari kamo nəgkiariien ərəha me səvəi nərmama səməme kamhərui nəkwai Kumwesən həvi raka kimiaha ia kwopun səkimiaha hiamərer əknekɪn ikɪn, nənə, hiəmwei. ¹⁸ *Mətə tihəuverə ia namasanien mɪne nukurənien səvəi Iərimənu səkitaha Iesu Kristo. In nəha iərmama sə rauvehimɪru kitaha.

Pwəh nasoriien revən tukwe in ipwet mɪne ia nuk nuk me. Ouəh, pwəh ro iamɪnhi!

* **3:17:** Mak 13:5,33, 1Kor 10:12 * **3:18:** Jut 25

Fas Jon

Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Jon in aposol riti sə Iesu rokeikei pik. In rirai nəkukuə me i Jon, Fas Jon, Seken Jon, mine Namba Tri Jon. In rirai nəkukuə me nəha ipaka ti nuk 90. Fas Jon rəvəhag m nakalasia me mini mə irəha tuhaməkeikei mhəsiari ti nahatən eikuə me kamo nahatən eikuə me həkou i irapw irəha ia suatuk atukwatukw. Nahatən eikuə me nəha kamhəni mə Iesu ripko mhə in Kristo, Tini Kumwesən. Həni mə Kumwesən ripkuvehe mhə mo in iərmama rəmwhen ia kitaha. Jon rokeikei mə nakalasia me tuhəukurən mə Iesu in Kumwesən mine in mwi iərmama. Jon rokeikei mə truvehi utə nətərigien səvəi nakalasia me pwəh hərəer əknekən ia nahatətəlen səvənraha ia Iesu Kristo mamho nokeikeiien. In rini mə kitaha tсамəkeikei mhokeikei kitaha me, mamhəsiai nəgkiariien me səvəi Kumwesən. Trini minuə samo iaminha irə, səukurən mə kitaha nipwnəti Kumwesən me.

Nægkiariien səvəi Nimiruien

¹ *Nægkiariien i səkimaha raməvisau Nægkiariien sə rinarə raka fwe tui nəpən tiprənə ramiwən ihi. Kimaha iahəuvəregi raka Nægkiariien nəha, mhətoni ia nənimemaha, mhəspau irə, mhərap i rəgimaha. Nægkiariien nəha in Nimiruien. ² *Nimiruien i riməier pehe tukumaha. Kimaha iahənətoni mhəukurən mə in nipərhiendien. Nənə təkwətəkwuni iahaməni irapw Nimiruien Rerən i tukumiaha. Fwe kupwən in rīnamarə irau Tata Kumwesən, nənə marə mier pehe tukumaha. ³ Iahaməni irapw tukumiaha narimnari me i iahənətoni mhəregi mə kimiaha tihəuvehe mhə pəri nari kitaha m kimiaha. Pərhiendien kimaha iahamo pəri nari kimaha Tata Kumwesən mine Tini, Iesu Kristo. ⁴ *Nægkiariien me i iahamrai rauvehe tukumiaha mə tro rerimaha ragien.

Navəniendien ia nukuraanien

⁵ *Nægkiariien i kimaha iahəregi in riməni pehe tukumaha, nənə iahaməni pehe tukumiaha, mə Kumwesən in nukuraanien nəpitəvien riwən anan irə. ⁶ *Trini minuə kitaha səni mə samo pəri nari kitaha min, mətə ia navəniendien səkitaha samavən ia nəpitəvien, nənə sameikuə. Noien səkitaha ripkesi pen mhə nəgkiariien sə ro nipərhiendien. ⁷ *Mətə trini minuə ia navəniendien səkitaha samavən ia nukuraanien rəmwhen in ramarə ia nukuraanien, nənə kitaha samo pəri nari, nite Tini, Iesu, ramaikuas raka noien ərəha me pam səkitaha, mo kitaha səmher. ⁸ *Trini minuə kitaha səni mə səpko mhə noien ərəha, sameikuə atukw a ia kitaha me, nənə nəgkiariien sə ro nipərhiendien riwən ia kitaha. ⁹ Mətə kitaha səukurən nətigiteien ia Kumwesən, noien səvənhi ratukwatukw. Ro iamnhi irə, trini minuə səni irapw noien ərəha me səkitaha min, nənə in trenouenou noien ərəha me səkitaha, maikuas raka noien me pam i səno həpkatukwatukw mhə, mo kitaha səmher. ¹⁰ Trini minuə kitaha

* 1:1: Jon 1:1-2,4, 1Jon 2:13-14 * 1:2: Jon 1:14 * 1:4: Jon 16:24 * 1:5: 1Tim 6:16, Jem 1:17
 * 1:6: 1Jon 2:4 * 1:7: Jon 3:21, Aes 2:5, Hip 9:14, Rev 1:5, 7:14 * 1:8: Sam 32:5, Prov 28:13

səni mə səpko mhə noien ərəha, samo Kumwesən mə in ieikuə riti, nənə nəgkiariien səvənhi riwən ia kitaha.

2

¹ *Nipwnətik me. Iakamrai nəgkiariien me i tukumiaha mamənise kimiaha mə tihəpwəh noien ərəha. Mətə trini minuə iərmama riti ro noien ərəha, iərmama riti nəha ikin trasitu ia kitaha, mægkiari tukwini səkitaha m Tata Kumwesən. Iərmama nəha in nəha Iesu Kristo, in iəmə atukwatukw. ² *In remhə niten raikuas raka noien ərəha me səkitaha. In ripkəmhə mhə mə niten traikuas raka əpa noien ərəha me səkitaha, mətə in remhə mwi mə niten traikuas raka noien ərəha me səvəi nərmama me ia tənəmtənə me pam.

³ Kitaha səfukurən mə səuvəuvehe mhəuvəukurən pərhien Kumwesən? Trini minuə samo nəgkiariien me səvənhi, noien nəha ramahatən pen.

⁴ *Iərmama sə rani mə in rukurən Kumwesən mətə ripko mhə nəgkiariien me səvənhi, in ieikuə, nənə nəgkiariien sə ro nipərhienien riwən irə.

⁵ Mətə trini minuə iərmama riti ramo nəgkiariien səvəi Kumwesən, in pərhien iərmama i ramokeikei Kumwesən ia noien sə ratukwatukw pam. Kitaha səfukurən mə səpwit əknekin ia Kumwesən? Noien i sə takini ramahatən pen. ⁶ Iərmama sə rani mə in rəpwit əknekin ia Kumwesən traməkeikei mavən ia navənien kuation nəha Iesu rinavən irə.

Nəgkiariien vi

⁷ *Nipwnətik keikei me. Nəgkiariien i iakamrai m kimiaha ripko mhə nəgkiariien vi riti, mətə in nəgkiariien akuas sə hiəuvəregi raka kinani fwe nukunen. Nəgkiariien akuas i in nəgkiariien i sə hiəuvəregi raka.

⁸ *Mətə ia nətoniien riti mwi, nəgkiariien i iakamrai rauvehe tukumiaha, in nəgkiariien vi. Kinətoni ia suatuk vi riti ia nimiruien səvəi Iesu mine səkimiaha ti nəri nə mə nəpitəvien rinakurau mamevən, nukuraanien pərhien ruvəuvehe maməhiapw.

⁹ *Iərmama sə rani mə in ramarə ia nukuraanien mətə raməmwəki piəvni, in ramarə ihi ia nəpitəvien. ¹⁰ *Iərmama sə ramokeikei piəvni in ramarə ia nukuraanien, nənə nari riti riwən ia narəien səvənhi tro in rapəti mimwei. ¹¹ *Mətə iərmama sə raməmwəki piəvni in ramarə ia nəpitəvien, mamavən ia nəpitəvien, mireirei kwopun ramevən ikin, ti nəri nə mə nəpitəvien rəuiui nənimen.

¹² *Nəkwərhakwərha me. Iakamrai nəgkiariien i rauvehe tukumiaha, ti nəri nə mə Kumwesən rinenouenou raka noien ərəha me səkimiaha ti nəri Iesu rino.

¹³ *Tata me. Iakamrai nəgkiariien i rauvehe tukumiaha, ti nəri nə mə kimiaha hiəuvəukurən raka Iərmama sə rinarə raka fwe tui nəpin tiprənə ramiwən ihi.

Ntəmaruə me. Iakamrai nəgkiariien i rauvehe tukumiaha, ti nəri nə mə kimiaha hiəuvəuvehi irapw raka niskaiien səvəi iəremhə ərəha Setan.

¹⁴ Nəkwərhakwərha me. Iakamrai nəgkiariien i rauvehe tukumiaha, ti nəri nə mə kimiaha hiəuvəukurən raka Tata Kumwesən.

Tata me. Iakamrai nəgkiariien i rauvehe tukumiaha,

* 2:1: Hip 7:25, 9:24 * 2:2: Jon 1:29, 11:52, Kol 1:20, 1Jon 4:10,14 * 2:4: 1Jon 1:6,8 * 2:7:

2Jon 5-6, 1Jon 2:24, 3:11 * 2:8: Jon 13:34, Rom 13:12, Jon 1:9 * 2:9: 1Jon 3:10,15, 1Jon 4:20

* 2:10: Jon 11:9, Rom 14:13 * 2:11: Jon 11:10, 12:35 * 2:12: 1Kor 6:11 * 2:13: 1Jon

ti nəri nə mə kímiaha hiəuvəukurən raka Iərmama sə rinarə raka fwe
tui nəpın tiprənə ramiwən ihi.

Ntəmaruə me. Iakamrai nəgkiariien i rauvehe tukumiaha,

ti nəri nə mə kímiaha hiəskai,
nəgkiariien səvəi Kumwesən ramarə ia rerimiaha,
nənə hiəuvəuvehi irapw raka niskaiien səvəi iəremhə ərəha Setan.

Tiprənə i mine noien me kamo ia tiprənə i

¹⁵ *Tihəpwəh nokeikeiien noien me səvəi tiprənə i uə narimnari me
səvəi tiprənə i. Trini minuə iərmama riti rokeikei noien me səvəi tiprənə
i, in ripkokeikei pərhien mhə Tata Kumwesən. ¹⁶ *Iakani iamınhi irə ti
nəri nə mə nəpın me pam nərmama me səvəi tiprənə i kamho nəfe noien
ərəha nıpwranraha rokeikei. Nəpın me pam rerınraha ramevən ia nəfe
nənimenraha rətoni hokeikei mə tuhəuvehi. Irəha kamhərpwi irəha ti
nautə me səvənraha. Noien me pam nəha həkuku pen mhə ti Tata
Kumwesən, mətə kamhəuku pen ti tiprənə i. ¹⁷ *Noien me səvəi tiprənə
i mine narimnari me nərmama səvəi tiprənə i hokeikei hənəməuvehe
tuhəiwən, mətə iərmama sə ramo nəkwai Tata Kumwesən ramarə rerin.

Profet eikuə me

¹⁸ *Nıpwənətik me. Nəpın sampam i samarə irə. Kímiaha hiəuvəregi
raka mə iərmama riti truvehe məmwəki pik Kristo. Təkwtəkwuni mine
nəha nərmama həpik səməme kamhəmwəki pik Kristo həuvəuvehe raka.
Noien i ro nukurənien i tukutaha səukurən mə pərhien nəpın sampam
i samarə irə. ¹⁹ *Nərmama me nəha hənəpwəh kitaha mhəier, ti nəri nə
mə ripko mhə irəha nərmama me pərhien səkitaha. Trini minuə irəha
nərmama pərhien me səkitaha ko kamhəripın, mamharə kitaha minraha.
Mətə irəha hənəpwəh kitaha mhəier, mho nukurənien i mə ripko mhə
irəha nərmama me pərhien səkitaha.

²⁰ *Mətə kímiaha hiəuvəuvehi raka Nənimwin i Kristo Ikinan rinətəgi
pen ia kímiaha, ro pen kímiaha pam hiəuvəukurən nari. ²¹ Ripko mhə
iakamrai nəgkiariien i rauvehe tukumiaha ti nəri nə mə kímiaha hiəirei
nəgkiariien sə ro nıpərhienien, rekəm. Mətə iakamrai nəgkiariien i
rauvehe tukumiaha ti nəri nə mə hiəuvəukurən raka nəgkiariien sə ro
nıpərhienien, nənə hiəukurən mwi mə neikuəien riti ko ripkuku pen mhə
irə. ²² *Sin in ieikuə? Iərmama sə rani mə ripko mhə Iesu in Kristo in
ieikuə. Iərmama iamınha irə in raməmwəki pik Kristo, mani neikuəien
ia Tata Kumwesən mine Tini. ²³ *Iərmama sə rani neikuəien ia Tini
Kumwesən, Tata Kumwesən ripkarə mhə tukwe. Mətə iərmama sə rani
irapw Tini Kumwesən, Tata Kumwesən in mwi ramarə tukwe.

²⁴ Nəgkiariien nəha kímiaha hiəməregi kınani fwe nukunen tihətui
amasan tukwe pwəh rəpwit əknekın ia rerimiaha ia nəpın me. Trini
minuə nəgkiariien nəha hiəməregi kınani fwe nukunen rəpwit əknekın
ia rerimiaha nəpın me, kímiaha mwi tihəpwit əknekın ia Tini Kumwesən
mine Tata səvənhi. ²⁵ *Nənə in i nəri Kumwesən riməni mə traməkeikei
muvei pehe m kitaha: nımıruien rerin.

* **2:15:** Rom 8:7 * **2:16:** Rom 13:14, Jem 4:16, 1Tes 2:11 * **2:17:** Mat 7:21, 1Kor 7:31

* **2:18:** 1Tes 4:7, Mat 24:5,24, 2Jon 7 * **2:19:** Wok Me 20:30, 1Kor 11:19 * **2:20:** 1Kor 2:15,

1Jon 2:27 * **2:22:** 1Jon 4:3, 2Jon 7 * **2:23:** Jon 5:23, 15:23, 1Jon 4:15, 5:1, 2Jon 9 * **2:25:**
Jon 3:15, 6:40

²⁶ Iakamrai nægkiariien i rauvehe tukumiaha, mamægkiari ia nermama me naha sëmame kamhæmwur mæ tuheikuæ ia kimiaha. ²⁷ *Kimiaha hiæuvæuveni raka Nænimwin sæ Kristo rinætægi pen ia kimiaha. Nænimwin naha rinaræ raka ia kimiaha ro pen hiæpkætui mhæ mwi iærmama riti mæ trahatæn kimiaha. Mætæ nænimwin sæ Kristo rinætægi pen ia kimiaha ramahatæn kimiaha ia narimnari me pam. Nænæ narimnari me naha ramahatæn kimiaha iræ ro nipærhienien ripko mhæ neikuæien. Ro iamînhi iræ tihæpwit æknekin ia Kristo ræmwhen ia Nænimwin naha rinahatæn kimiaha iræ.

Nipwnæti Kumwesæn me

²⁸ *Ouæh nipwnætik me. Tihæpwit æknekin ia Kristo mæ næpin in trier pehe iræ kitaha tsæpwæh nehekieren, ia nuveheien sævænhi kitaha tsæpwæh naurisien ia nænimen. ²⁹ *Kimiaha hiæuvæukuræn raka mæ noien sævæi Kumwesæn ratukwatukw. Ro iamînhi iræ hiæuvæukuræn mwi mæ nermama sëmame kamho noien atukwatukw iræha nipwnætîn me.

3

Kumwesæn rokeikei pik kitaha

¹ *Hætoni ro Kumwesæn rokeikei pik kitaha! Nokeikeiien sævænhi rasori pik tukutaha ro pen in ramækwein kitaha mæ nipwnætîn me. Pærhien kitaha nipwnætîn me. Nærmama sævæi tîprænæ i hæreirei kitaha ti næri næ mæ hæreirei Kumwesæn. ² *Nipwnætik keikei me. Tækwækwuni naha kitaha sæuvæuveni raka mhæno nipwnæti Kumwesæn me ia kitaha, mætæ ræpwæh ihi noien nukurænien i mæ tsæuvehe mhæfo iræ. Mætæ nari kuatia kitaha sæukuræn. Næpin Kristo trier pehe iræ, kitaha tsæuvehe mhæmwhen iræ, ti næri næ mæ næpin naha kitaha tsættoni in ia nænimetaha. ³ Nærmama me pam sëmame kamhæmri pen æknekin nætærigien sævænraha ia Kristo mæ tuhæuvehe mhæmwhen iræ kamho noien sævænraha ræmher ræmwhen ia noien sævænhi ræmher.

⁴ Iærmama sæ ramo noien æræha in ramæruui Loa sævæi Kumwesæn. Iakani iamînhi ti næri næ mæ nægkiariien i “noien æræha” nipwran in næruui Loa sævæi Kumwesæn. ⁵ *Nænæ kimiaha hiæukuræn mæ Kristo rimæier pehe mæ truvehi raka noien æræha me. Hiæukuræn mæ noien æræha riwæn iræ. ⁶ *Ro iamînhi iræ iærmama sæ ræpwit æknekin ia Kristo ko ripkæmwur pen mhæ ia noien æræha. Iærmama sæ ramæmwur pen ia noien æræha ripkætæ raka mhæ Kristo mipkukuræn raka mhæ mwi in.

⁷ *Nipwnætik me. Tihæpwæh næsenien iærmama riti reikuæ ia kimiaha. Iærmama sæ ramo noien atukwatukw, in iæmæ atukwatukw ræmwhen ia Kristo in iæmæ atukwatukw.

⁸ *Iærmama sæ ramæmwur pen ia noien æræha, in tîni Setan, ti næri næ mæ fwe ia nukune naræien mauvehe Setan ramo noien æræha. Næri i in i Tîni Kumwesæn rimæier pehe tukwe mæ trouraha noien me Setan ramo. ⁹ *Iærmama sæ in tîni Kumwesæn ko ripkæmwur pen mhæ ia noien æræha ti næri næ mæ nimæruuien sævæi Kumwesæn ruvæuvehe mîno raka kuatia irau nimæruuien sævænhi. In tripkæmwur pen mhæ ia noien æræha ti næri næ Kumwesæn in Tata sævænhi. ¹⁰ Kitaha sæfukuræn mæ nisimæ naha nipwnæti Setan, nisimæ naha nipwnæti Kumwesæn? Noien i ramahatæn

* 2:27: Jon 16:13 * 2:28: 1Jon 3:2, 4:17 * 2:29: 1Jon 3:7,10 * 3:1: Jon 1:12-13, Jon 16:3

* 3:2: 2Kor 3:18, Fil 3:21 * 3:5: 2Kor 5:21, 1Pit 2:22-24, 1Jon 2:2 * 3:6: Rom 6:1-2,14, 1Jon

3:9 * 3:7: 1Jon 2:29 * 3:8: Jon 8:44 * 3:9: 1Jon 5:18

pen. Iərmama sə rɪpko mhə noien atukwatukw, məpwəh nokeikeien piəvni rɪpko mhə in tini Kumwesən. In tini Setan.

Sokeikei kitaha me

¹¹ *Nəgkiariien i in i kimiaha hiəuvəregi raka kinani fwe nukunen mə kitaha tsaməkeikei mhokeikei kitaha me. ¹² *Kitaha tsəpwəh nəmwhenien ia Ken. In iərmama səvəi Setan. In rousi əpune piəvni anan. Ken rousi əpune piəvni ti nəfe? In rousi əpune ti nəri nə mə noien sə piəvni ramo ramasan, mətə noien sə in ramo rərəha. ¹³ *Piak me, nənimemiaha trəpwəh nierien nəpɪn tihətoni nərmama səvəi tiprənə i kəmhəmwəki kimiaha. ¹⁴ *Kitaha səukurən mə səuvəier raka ia nemhəien mhəuvehe ia nimiruien. Səukurən nəri i ti nəri nə mə samokeikei piəvtaha me. Iərmama sə nokeikeien riwən irə in ramarə ihi ia nemhəien. ¹⁵ *Iərmama sə raməmwəki piəvni in rəmwhen ia iərmama sə ramousi əpune iərmama. Nənə kimiaha hiəukurən mə iərmama sə ramousi əpune iərmama nimiruien rerin riwən irə.

¹⁶ *Kitaha səfukurən nəri nokeikeien? Iesu Kristo rinahatən kitaha irə nəpɪn rinəsəni pehe nimiruien səvənhi tukutaha. Nənə ratukwatukw mwɪ mə kitaha tsəsəni pen nimiruien səkitaha ti piəvtaha me. ¹⁷ *Trini minuə iərmama riti səvənhi narimnari me səvəi tiprənə i rasori rətə piəvni riti nari riwən tukwe, mətə in ramo nəri auər a irə, nokeikeien səvəi Kumwesən trəfo marə irə? ¹⁸ *Nipwnətik me. Rərəha mə samokeikei nərmama ia tərhutaha a. Kitaha tsaməkeikei mhokeikei pərhiən irəha, mho narimnari me trasitu ia nirəha. ¹⁹ Trini minuə samo iamɪnha irə, kitaha səukurən mə kitaha nərmama səvəi nipərhiənien. Nənə səukurən nuveheien ia nəmri Kumwesən reritaha fwe imwə rəpwəh nehekiriən. ²⁰ Nəri auər a mə səregi ia reritaha mə səno noien riti rərəha, mətə tsəpwəh nehekiriən ti nəri nə mə Kumwesən in rasori məpi raka reritaha, nənə mukurən pam narimnari.

²¹ *Nipwnətik keikei me. Trini minuə kitaha səregi ia reritaha mə səpko mhə noien riti rərəha, tsəpwəh nehekiriən ia nəmri Kumwesən. ²² *Nənə nəfe nəghɪn kitaha tsəres, in truvehi pehe m kitaha, ti nəri nə mə samo nəgkiariien me səvənhi mine nəfe rerin ramagien tukwe. ²³ *Nənə in i nəgkiariien səvənhi sə in riməni mə tso. Kitaha tsaməkeikei mhəni nipərhiənien ia nəghɪ Tini, Iesu Kristo, nənə mamhokeikei kitaha me rəmwhen in ruvəni raka tukutaha i. ²⁴ *Iərmama sə ramo nəgkiariien me səvənhi rəpwit əknekɪn ia Kumwesən, nənə Kumwesən rəpwit əknekɪn irə. Kitaha səfukurən mə Kumwesən rəpwit əknekɪn ia kitaha? Nənimwin sə in riməuvei pehe m kitaha ramo kitaha səukurən.

4

Nətə sasien ia nənimwin me

¹ *Nipwnətik keikei me. Tihəpwəh niniən nipərhiənien ia profet me pam, mətə tihəkupwən mhətə sas raka ia nirəha mə nənimwin sə ramarə ia nirəha ruku pen pərhiən ti Kumwesən uə rekəm. Iakani iamɪnhi irə

* **3:11:** Jon 13:34 * **3:12:** Jen 4:8 * **3:13:** Mat 5:11-12, Jon 5:18-19 * **3:14:** Jon 5:24, 1Jon 2:11, Mat 5:21-22 * **3:15:** Rev 21:8 * **3:16:** Jon 13:1, Kal 1:4, 1Tes 2:8 * **3:17:** Dut 15:7 * **3:18:** Jem 2:15-16 * **3:21:** Hip 4:16 * **3:22:** Mat 21:22 * **3:23:** Jon 6:29, 13:34 * **3:24:** Rom 8:9, 1Jon 4:13 * **4:1:** Mat 7:15, 1Jon 2:18, 2Jon 7, 1Tes 5:21

ti nəri nə mə profet eikuə me həpik həuvavən pam ia tənəmtənə me.

² *Noien nəha sə tro kımiaha hiəregi sas mə nənımwın səvəi Kumwesən ramarə ia iərmama ro iamınhi irə. Tını minuə iərmama rani mə nəpın Iesu Kristo rıməuvehe ia tıprənə i nipwrən rəmwhen ia nipwrəi iərmama, iərmama nəha Nənımwın sə raku pen ti Kumwesən ramarə irə.

³ *Mətə nərmama me pam səməme həpwəh nini irapwien Iesu Nənımwın səvəi Kumwesən rıpkarə mhə ia nırəha. Nənımwın sə ramarə ia nırəha nənımwın səvəi iərmama sə raməmwəki pik Kristo. Kımiaha hiəuvəregi raka mə iərmama nəha truvehe, mətə təkwtəkwuni nəha nənımwın səvənhi ruvəuvehe raka ia tıprənə i.

⁴ *Nıpwınətık me. Kımiaha nə nərmama me səvəi Kumwesən. Hiəuvəuvehi irapw raka niskaiien səvəi profet eikuə me nəha ti nəri nə mə Nənımwın sə ramarə ia kımiaha niskaiien səvənhi rasori məpi raka nənımwın sə ramarə ia tıprənə i. ⁵ *Irəha nərmama səvəi tıprənə, ro pen nəgkiariien səvənraha səvəi tıprənə, nənə nərmama səvəi tıprənə kamhətərig ia nırəha. ⁶ *Mətə kitaha nərmama me səvəi Kumwesən. Ro iamınhi irə iərmama sə rukurən Kumwesən ramətərig ia kitaha, mətə iərmama rıpkə mhə in iərmama səvəi Kumwesən in rəpwəh nətərigien ia kitaha. Noien i ro kitaha sətə sas Nənımwın sə rani nıpərhienien mine nənımwın sə rameikuə.

Kumwesən rıməkupwən mokeikei kitaha

⁷ *Nıpwınətık keikei me. Pwəh kitaha sokeikei kitaha me ti nəri nə mə nokeikeiien raku pen ti Kumwesən. Iərmama sə ramo nokeikeiien in tını Kumwesən in rukurən Kumwesən. ⁸ *Iərmama sə nokeikeiien səvənhi riwən in rıreirei Kumwesən ti nəri nə mə Kumwesən in nukune nokeikeiien. ⁹ *Kumwesən rınəfo mo kitaha sətəni nokeikeiien səvənhi? In rınərhi pehe Tini anan kuatia ruvehe ia tıprənə i mo suatuk m kitaha səuvehi nımıruien irə. ¹⁰ *Nəri i in nokeikeiien pərhien. Rıpkə mhə kitaha sənokeikei Kumwesən, mətə Kumwesən rınəkeikei kitaha, mərhi pehe Tini remhə nıten raikuas raka noien ərəha me səkıtaha. ¹¹ *Nıpwınətık keikei me. Kumwesən rokeikei pik kitaha ro iamınhi irə kitaha mwi tsaməkeikei mhəkeikei kitaha me. ¹² *Iərmama riti rıpkətəni raka mhə Kumwesən. Mətə mə kitaha saməkeikei kitaha me, Kumwesən rəpwit əknekın ia kitaha, nənə nokeikeiien səvənhi ruvehe matukwatukw pam ia kitaha.

¹³ *Kitaha səfukurən mə səpwit əknekın ia Kumwesən in rəpwit əknekın ia kitaha? Kitaha səukurən ti nəri nə mə in rıməuvei pehe Nənımwın səvənhi m kitaha. ¹⁴ *Nənə kımaha iahənətəni raka mamhəni irapw mə nıpərhienien Tata Kumwesən rınərhi pehe Tini ruvehe mə truvehimıru nərmama ia tıprənə. ¹⁵ *Iərmama sə rani irapw mə Iesu in Tini Kumwesən, Kumwesən rəpwit əknekın irə, nənə in mwi rəpwit əknekın ia Kumwesən. ¹⁶ *Kitaha səuvəukurən raka nokeikeiien i Kumwesən ramo m kitaha, səuvəuvehe raka mhəni nıpərhienien irə. Kumwesən in nukune nokeikeiien. Ro iamınhi irə iərmama sə ramarə ia nokeikeiien in rəpwit əknekın ia Kumwesən, Kumwesən rəpwit əknekın irə. ¹⁷ *Nəpın

* **4:2:** 1Kor 12:3 * **4:3:** 1Jon 2:18, 2Jon 7 * **4:4:** Mat 12:29, 1Jon 5:4-5 * **4:5:** Jon 15:19
 * **4:6:** Jon 8:47 * **4:7:** 1Jon 2:29 * **4:8:** 1Jon 4:16 * **4:9:** Jon 3:16 * **4:10:** Rom
 5:8-10, 1Jon 2:2 * **4:11:** Mat 18:33 * **4:12:** Jon 1:18, 1Jon 2:5-6 * **4:13:** 2Kor 1:22, 1Jon
 3:24 * **4:14:** Jon 3:17 * **4:15:** 1Jon 5:5 * **4:16:** 1Jon 4:8 * **4:17:** 1Jon 2:28

nokeikeien ruvehe matukwatukw pam ia kitaha, noien i tro kitaha səpwəh nehekiriēn ia nəpīn Kumwesən trərpwīn noien ərəha me irə səvəi nərmama. Kitaha tsəpwəh nehekiriēn nəpīn nəha, ti nəri nə mə ia tiprənə i noien səkītaha rəmwhēn ia noien səvəi Kristo. ¹⁸ Iərmama sə ramokeikei Kumwesən ko ripkhekīr mhə in. Nəpīn kitaha səukurən amasan mə Kumwesən ramokeikei kitaha, kitaha tsəpwəh nehekiriēn. Iərmama ramhekīr ti nəri nə mə rerīn ramrhi nərpwīniēn nəha Kumwesən tro, mətə iərmama sə ramhekīr iamīnhi irə ripkukurən amasan mhə ihi mə Kumwesən ramokeikei in.

¹⁹ Kitaha samokeikei kitaha me ti nəri nə mə Kumwesən rīməkupwən mokeikei kitaha. ²⁰ Trīni mīnuə iərmama riti rīni mə ramokeikei Kumwesən, mətə raməmwəki ihi piəvni, in iēikuə riti. Iərmama sə rəpwəh nokeikeien piəvni sə ramətoni ia nənimēn in ko ripkokeikei mhə Kumwesən sə ripkətoni mhə. ²¹ *Nənə nəgkiariēn i in i Iesu rīməuvei pehe m kitaha. Iərmama sə ramokeikei Kumwesən traməkeikei mokeikei mwi piəvni.

5

Iərmama sə rani nīpərhienien ia Iesu Kristo

¹ *Nərmama me pam səməme kamhəni nīpərhienien ia Iesu mə in Kristo sə Kumwesən rīməni mə trərhi pehe i, irəha nīpwnəti Kumwesən me. Nənə kīmiəha hiəukurən mə iərmama sə ramokeikei tata riti in ramokeikei mwi nīpwnətin me. ² Kitaha tsəfukurən mə samokeikei pərhien nīpwnəti Kumwesən me? Trīni mīnuə samokeikei Kumwesən, nənə mamho nəgkiariēn me səvənhi, noien nəha ramahatən pen mə kitaha samokeikei pərhien irəha. ³ *Trīni mīnuə samokeikei Kumwesən nīpwrān i tsamo nəgkiariēn me səvənhi. Nənə nəgkiariēn me səvənhi həkīpam mhə tukutaha, ⁴ *ti nəri nə mə kitaha pam nīpwnəti Kumwesən me saməuvehi irapw nīskaiēn səvəi noien ərəha me kamo ia tiprənə i. Nəri sə saməskai irə rauvehi irapw nīskaiēn səvəi noien ərəha me kamo ia tiprənə i in i nahatətəiēn səkītaha. ⁵ *Sin ko ruvehi irapw nīskaiēn səvəi noien ərəha me kamo ia tiprənə i? Iərmama sə rani nīpərhienien mə Iesu in Tīni Kumwesən, iərmama nəha in əpa ko ruvehi irapw nīskaiēn səvəi noien ərəha me kamo ia tiprənə i.

⁶ *Iesu Kristo in iərmama sə rīməuvehe ko paptəes irə ia nui marə memhə mwi nīten raiu. Ripko mhə in iərmama sə rīməuvehe ko paptəes əpa irə ia nui, rekəm. Mətə in iərmama sə rīməuvehe ko paptəes irə ia nui marə memhə mwi nīten raiu. Nənimwīn Ikinan rani irapw mə nəri nəha ro nīpərhienien, ti nəri nə mə Nənimwīn Ikinan in nukune nīpərhienien. ⁷ Nəri kahar hamarni irapw nəri nəha mə ro nīpərhienien, ⁸ *Nənimwīn Ikinan mīne nui mīne netə. Nənə nəgkiariēn səvənrahār kwatia. ⁹ *Nəpīn me kitaha saməni nīpərhienien ia nəgkiariēn səvəi iərmama, mətə nəgkiariēn səvəi Kumwesən ro nəgsen məpi raka, ti nəri nə mə nəgkiariēn nə nəgkiariēn səvəi Kumwesən. Nənə in ruvəuvei pehe raka nəgkiariēn səvənhi raməgkiari ia Tīni. ¹⁰ *Iərmama sə rani nīpərhienien ia Tīni Kumwesən rauvehi nəgkiariēn nəha ia rerīn. Mətə

* 4:21: Mat 5:44-45, Mak 12:29-31 * 5:1: 1Jon 4:15 * 5:3: Jon 14:15,23-24, 2Jon 6, Mat 11:30 * 5:4: Jon 16:33 * 5:5: Rom 8:37, 1Jon 4:4 * 5:6: Jon 1:29-34, 19:34 * 5:8: Jon 15:26 * 5:9: Jon 5:32-37, 8:18 * 5:10: Kal 4:6

iærmama sæ ripkîni mhæ nîpærhienien ia Kumwesæn, in rani Kumwesæn mæ ieikuæ riti, ti næri næ mæ in ripkîni mhæ nîpærhienien ia nægkiariien sæ Kumwesæn ruvæuvei pehe raka ramægkiari ia Tîni. ¹¹ Næfe næha nægkiariien? Nægkiariien i in i. Kumwesæn rimæuvei pehe nîmiruien rerin m kitaha, nænæ nîmiruien næha samæuvehi ruku pen ti Tîni. ¹² *Iærmama sæ rauvehi Tîni Kumwesæn rauvehi mwi nîmiruien, mætæ iærmama sæ ripkuvehi mhæ Tîni Kumwesæn ripkuvehi mhæ nîmiruien.

Nîmiruien rerin

¹³ *Takamrai nægkiariien me i rauvehe tukumiaha. Kimiaha nærmama sæmæme hiamæni nîpærhienien ia næghi Tîni Kumwesæn. Iakokeikei mæ kimiaha tihæukuræn mæ hiæuvæuvehi raka nîmiruien rerin. ¹⁴ *Nænæ tækwætækwuni, trîni minuæ kitaha sæfwaki m Kumwesæn, nari riti næha ikîn ramasitu ia kitaha mæ tsæpwæh nehekîrien. Næri næha in i Kumwesæn ruvæni raka mæ trîregi næfwakiien sækitaha, mætæ næfwakiien sækitaha tramækeikei mhesi pen atukwatukw nætærigien sævænhi mine næfe in rokeikei mæ tro. ¹⁵ Trîni minuæ sæukuræn mæ in trîregi næfwakiien sækitaha, næfe næghin tsæres in i, nænæ sæuvæukuræn raka mæ tsæuvehi.

¹⁶ *Trîni minuæ kimiaha riti rætoni piævni riti ramo noien æræha mætæ ripko mhæ noien æræha sæ ramiri pen in mæ tremhæ, kimiaha tihæfwaki tukwe pwæh Kumwesæn ruvei pen nîmiruien min. Mætæ noien æræha riti næha ikîn sæ ramiri pen iærmama mæ tremhæ. Nænæ iou iapkîni mhæ mæ tihæfwaki ti nærmama sæmæme kamho noien æræha næha. ¹⁷ Nærmama me pam sæmæme kamho noien sæ ripkatukwatukw mhæ kamho noien æræha, mætæ noien æræha me nepwin næha ikîn sæmæme hæpkiri pen mhæ iræha mæ tuhemhæ.

¹⁸ *Kitaha sæukuræn mæ iærmama sæ in tîni Kumwesæn, Tîni Kumwesæn atukwatukw rauvehi amasan in. Ro iamînhi iræ iærmama næha ko ripkæmwur pen mhæ ia noien æræha, iæremhæ æræha Setan rîreirei nîrapiiien in. ¹⁹ *Kitaha sæukuræn mæ kitaha nîpwnæti Kumwesæn me, mætæ nærmama sævæi tîprænæ iræha pam kamharæ ia rægi iæremhæ æræha Setan. ²⁰ *Kitaha sæukuræn mwi mæ Tîni Kumwesæn rimæuvehe, muvei pehe nukurænien m kitaha mæ tsæukuræn Kumwesæn i Kumwesæn pærhien. Nænæ kitaha sæuvæuvehe raka mhæpwit æknekin ia Kumwesæn næha. Iakani iamînhi iræ ti næri næ mæ sæpwit æknekin ia Tîni, Iesu Kristo. In næ Kumwesæn pærhien. In næ nîmiruien rerin.

²¹ *Nîpwnætik me. Tihætui amasan tukumiaha me mhæpwæh næfwakiien m nænimwi nari me.

* 5:12: Jon 3:36 * 5:13: Jon 20:31 * 5:14: Jon 14:13, 16:23, 1Jon 3:21-22 * 5:16: Mat 12:31 * 5:18: 1Jon 3:9, Jon 17:5 * 5:19: 1Jon 4:6 * 5:20: Jon 17:3 * 5:21: 1Kor 10:14

Seken Jon

Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Jon rirai nəkukuə i kani mə Seken Jon revən ti pran sə Kumwesən rimərfi mine nıpwnətın me. Səreirei mə rirai nəkukuə i revən ti pran əfwaki riti mine nərmama me ia nəkwai nimwə səvənhi uə nəfwakiien riti mine nakalasia me səvənhi. Nəkukuə i raməgkiari ia nokeikeiien sə nakalasia me tuho minraha me. Jon rini mə nəpın iko nokeikeiien ikamo nəkwai Kumwesən. Nənə nəgkiariien səvai Kumwesən rani mə tsarə ia nokeikeiien. Jon ramahatən mwi mə Iesu in Tini Kumwesən in iərmama in Kumwesən. Nakalasia me tuharaka ia nərmama me səməme kamhəni mə Iesu in iərmama a, rıpkə mhə in Kumwesən.

Nəgkiariien sə rakupwən

¹ *Iou elta səvai nəfwakiien. Iakamrai nəkukuə i rauvehe tukw ik pran asori sə Kumwesən ruvərfi raka ik. Rauvehe mwi ti nıpwnətım me. Iakoikei pərhien kimiaha. Nənə rıpkə mhə iou əpa, mətə nərmama me pam səməme həukurən nəgkiariien pərhien, irəha mwi hokeikei kimiaha. ² Kimaha iahokeikei kimiaha iamınhi irə ti nəri nə mə nəgkiariien pərhien ramarə ia reritaha, nənə trarə rerin tukutaha. ³ Pwəh Kumwesən Tata səkitaha, mine Tini, Iesu Kristo, trouəriari pehe namasanien, mine napiien, mine nəmərinuien m kitaha. Pwəh irəhar hararə tukutaha ia nıpərhienien mine nokeikeiien.

Kitaha tsokeikei kitaha me

⁴ *Iou iakamagian asori, ti nəri nə mə iakətoni nıpwnətım me nepwin kamhesi pen nəgkiariien pərhien rəmwhen ia Tata səkitaha riməni pehe tukutaha i mə tsaməkeikei mho. ⁵ *Nənə təkwtəkwuni kitorimak iakani pehe tukw ik mə kitaha tsaməkeikei mhokeikei kitaha me. Nəgkiariien i iakamrai mik rıpkə mhə nəgkiariien ro sə vi tukutaha, rekəm. Səuvəregi raka nəgkiariien i fwe kupwən. ⁶ *Kitaha tsəfo mho nərmama hətoni mhəukurən mə kitaha samarə pərhien ia nokeikeiien i sə iakaməgkiari irə? Kitaha tsaməkeikei mho nəgkiariien me səvai Kumwesən. Nənə in i nəgkiariien səvənhi rəmwhen kimiaha hiəuvəregi raka fwe kupwən. Kitaha tsaməkeikei mharə ia nokeikeiien.

Kimiaha tihaməsiari ti nahatən eikuə me

⁷ *Nahatən eikuə me həpik həuvəier raka mamhəuvən ia kwopun me ia tıprənə i. Nahatən me i həpkin i mhə nıpərhienien mə nəpın Iesu Kristo riməuvehe nıpwrən rəmwhen ia nıpwrəi iərmama pərhien. Iərmama iamınhi in iərmama sə rameikuə raməmwəki pik Kristo. ⁸ Kimiaha tihətə amasan kimiaha me mhəpwəh nəsenien irəha heikuə ia kimiaha, kamo kimiaha hiarfai ia nəfe kitaha sənəmwur tukwe. Ramasan mə kimiaha tihəuvehi nəəkuien pam səkimiaha. ⁹ *Iərmama sə rəpi raka nəgkiariien me sə Kristo rinahatən nərmama me səvənhi irə, mamripin nəgkiariien me nepwin mwi sə raku pen ia nətərigien atukw səvənhi, Kumwesən riwən tukwe. Mətə iərmama sə ramesi pen amasan nahatənien me səvai Kristo, Tata Kumwesən mine Tini, irau pəri krauarə tukwe. ¹⁰ *Trini

* 1:1: 1Tes 5:1, 3Jon 1 * 1:4: 3Jon 3 * 1:5: 1Jon 2:7, 3:11 * 1:6: 1Jon 5:3 * 1:7: 1Jon 4:1-3 * 1:9: 1Jon 2:23 * 1:10: Efes 5:11, 2Tes 3:6

m̄inuə iərmama riti ruvehe tukumiaha, mətə nəgkiariien sə ramahatən nərmama irə ropə ia nəgkiariien i, tihəpwəh nuvehien in ruvniwə ia niwə me səkimiaha. Kimiaha tihəpwəh niiniien ramasan tukwe, ¹¹ ti nəri nə mə iərmama sə ramini ramasan ti iərmama iam̄inhi, rəmwhen a in mwi ramasitu ia noien ərəha me səvənh̄i.

Nəgkiariien sampam

¹² *Nəgkiariien me i ripik iakuə takrai m̄ini pehe tukumiaha, mətə iakəpwəh nokeikeien mə takrai pen ia niwai nəkukuə. Rerik ramrhi mə takaməkeikei muvehe tukumiaha, nənə kitaha sətə nəmritaha me mhəgkiari. Tako iam̄inhi mə reritaha pam tragien. ¹³ Piam i sə Kumwesən ruvər̄fi raka in, niṗwnət̄in me h̄əni ramasan tukw̄ ik.

* 1:12: 3Jon 13-14

Nampa Tri Jon

Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Jon rirai nəkukuə i kani mə Nampa Tri Jon revən ti in riti nəghin nə Kaius. Kaius in iamə asori riti səvəi nakalasia me. Ia nousəsımwınien səvəi nakalasia me fwe imwei Kaius iərman riti nəghin nə Tiotrefes. In rəpwəh nokeikeiien mə nakalasia me tuhəsevər ia rukwənu səvənraha ti nərmana səməme haməvisau nəgkiariien səvəi Kumwesən ia kwopun me. Jon rirai nəkukuə i mə trəgnəgini Kaius mini tanak tukwe ti nasituien səvənhi. In rirai mwi nəkukuə i mə trəgkiari skai m Tiotrefes mə in rīpkasitu mhə. Jon rini mə traməkeikei mevən akwauakw fwe ikin masitu ia nirəha.

Nəgkiariien sə rakupwən

¹* Iou elta səvəi nəfwakiien. Iakamrai nəkukuə i rauvehe tukw ik Kaius keikei. Iakokeikei pərhiēn ik. ² Piak keikei. Iakəfwaki mamərəs mə tikamarə amasan ia narimnari me pam. Iakamərəs mwi mə tikəsanin a nemhəien riti trīpkuvehi mhə ik rəmwhen ikamarə amasan ia nīmīruien səim.

Jon rerin ragien ti noien amasan səvəi Kaius

³* Rerik ragien nəpīn iakregi piəvtaha me nepwīn həuvehe mhəni irapw nīpərhiēnien səim. Irəha hāni mə ia nəpīn me ikamesi pen nəgkiariien sə ro nīpərhiēnien. ⁴ Nəpīn iakregi mə nīpwnətik me kamhesi pen nəgkiariien sə ro nīpərhiēnien rerik ragien pīk məpi raka nəpīn rerik ragien ti narimnari me nepwīn. ⁵ Piak keikei. Ia nəpīn me pam ikamo noien amasan, mamasitu ia piəvtaha me səməme həuvehe tukw ik nəri auər a mə ikreirei irəha. ⁶* Irəha həuvəni irapw raka nokeikeiien səim ia nəmri nakalasia me ia kwopun i. Trīni mīnuə nepwīn mwi həuvehi suatuk səvənraha mhəuvehe tukw ik, ramanas mə tikamasitu mwi ia nirəha ia noien sə Kumwesən rokeikei. ⁷* Tiko iamīnhi irə ti nəri nə mə irəha həuvəier imwənraha mə tuhəvən mhəvisau irapw nəghi Iesu Kristo. Nənə ia suatuk səvənraha irəha həpkuvehi mhə nasituien riti ruku pen ti nərmana səməme hərəirei Kumwesən. ⁸ Kitaha tsaməkeikei mhasitu ia nərmana me ho iamīnhi mə kitaha tsəuvehi rəgītaha me mho kuatia ti nini irapwien nəgkiariien sə ro nīpərhiēnien.

Tiotrefes mīne Temetrius

⁹ Iakuvərai raka nəkukuə riti ruvehe ti nakalasia me nə imwam. Mətə Tiotrefes, iamə sə rokeikei mə trakupwən ia nirəha, rīpkətərig mhə nəgkiariien səiou. In rīpkətərig mhə irə ti nəri nə mə in ramo nəri auər a ia nasoriēn səkimaha. ¹⁰ Trīni mīnuə iakuvehe, takini irapw narimnari me sə in ramo. Takini irapw nəgkiariien ərəha me sə in ramīni mauəsi kīmaha irə. Rīpko mhə in a nə in ramo. Mətə nəpīn piəvtaha me həuvehe, in rīpkəsevər mhə ia nimwə səvənhi ti nirəha, nənə mamīnise mwi nərmana səməme hokeikei mə tuho, mamərhi irapw irəha ia nəmri nakalasia me. ¹¹* Piak keikei. Tikəpwəh nesi penien noien ərəha, mətə tikesi pen noien amasan. Iərmama sə ramo noien

* 1:1: 2Jon 1 * 1:3: 2Jon 4 * 1:6: Taet 3:13 * 1:7: 1Kor 9:12,15 * 1:11: 1Jon 3:6-10

amasan in səvəi Kumwesən. Iərmama sə ramo noien ərəha in r̄ireirei Kumwesən. ¹² *Mətə nərmama pam kəmhəni amasan Temetrius. Noien səvənhi ramahətən pen mə in ramesi pen nəgkiariien sə ro n̄ipərhiēnien. K̄imaha mw̄i iahaməni mə in iəmə amasan riti. Nənə k̄imīaha hiəukurən mə nəfe k̄imaha iahaməni ro n̄ipərhiēnien.

Nəgkiariien sampam

¹³ *Nəgkiariien me i r̄ipik iakuə takrai mini pehe tukw ik, mətə iakəpwəh nokeikeiien mə takrai pen ia n̄imwai nəkukuə. ¹⁴ Rerik ramrhi mə tr̄ipko mhə tui iakuvehe tukw ik, nənə krau krouətə nəm̄rirau me rouəgkiari. ¹⁵ Iakəfwaki mə nəm̄rinuien tramarə tukw ik. Nənə ik me nepw̄in ia kwopun i h̄əni pehe ramasan tukw ik. Tik̄ini tukwini ramasan sək̄imaha revən ti piəvtaha me nepw̄in nə k̄imīaha m̄inraha.

* 1:12: Jon 19:35 * 1:13: 2Jon 12

Jut

Nəgkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Jut rəmwhen ia Jemes, in piəvi Iesu. In rirai nəkukuə i mægkiari ia nahatən eikuə me səməme Pita ramægkiari ia nirəha ia nəkukuə səvənhi sə ro kəru irə. Jut in mwi rini mə nakalasia me tuhaməkeikei mhəsiari kamo nahatən eikuə me nəha həkoui irapw irəha ia suatuk atukwatukw. Nahatən eikuə me nəha haməni mə Iesu rīpko mhə in Tini Kumwesən. Irəha kamhəiri pen nərmmama ia noien ərəha. Jut rini mə Kumwesən trərpwin noien ərəha səvəi nahatən eikuə me mouraha irəha. Rəmwhen in rinərpwin raka noien ərəha səvəi nagelo ərəha me mine nərmmama ərəha me ia nəpin səvəi Oltestamen.

Nəgkiariien sə rakupwən

¹ *Iou Jut. Iou iərmama riti sə iakamo tukwini nari m Iesu Kristo. Piak nə Jemes. Iakamrai nəkukuə i rauvehe tukumiaha nərmmama me i Tata Kumwesən rinokeikei kimiaha, məkwein ia kimiaha. Iesu Kristo in ramətui amasan tukumiaha. ² *Pwəh Kumwesən trəriari pehe napiien, nəmərinuuien, mine nokeikeiien m kimiaha. Pwəh irəhar harasori mwi tukumiaha.

Nəkur ərəha me mine nərpwinien sə Kumwesən tro minraha

³ *Piak keikei me. Fwe kupwən iakokeikei pik mə takrai nəkukuə i m kimiaha, mægkiari ia suatuk səkitaha pəri Kumwesən rauvehimiru kitaha irə. Mətə təkwtəkwuni iakregi mə takaməkeikei mirai nəgkiariien i, mini pehe tukumiaha mə tihaməkeikei mhousari mhəkwtəmhiri əknekən nəgkiariien i kitaha samahatətə irə. In i nəgkiariien pərhiien sə Kumwesən rīməuvei pen m nərmmama me səvənhi, nənə trīpkuvei pen mhə mwi ia nəpin riti mwi. ⁴ *Iakani iamənhi irə ti nəri nə mə nərmmama nepwin həuvəuvehe afafa raka ia nousəsimwinien səkimiaha. Irəha nəkur ərəha me. Kamhəkoui namasanien i Kumwesən rauvehimiru kitaha irə ruvehe mo nari riti sə raməsəni irəha həukurən noien nəfe nəghin nətərigien ərəha səvənraha rokeikei. Irəha kamhəuvsini təkutanraha m Iesu Kristo, mətə in əpa nəha Iəmə asori mine Iərimənu səkitaha. Kuvərai pen raka tui ia Nəkukuə İkinan nəfe nərpwinien Kumwesən truvei pen minraha.

⁵ *Iakuə tako rerimiahə rirhi nari m nari me nepwin səməme hiəuvəukurən raka. Fwe tui Iərimənu rīməuvehimiru nəkur İsrəl, miri raka irəha ia tənə İjip, mətə kurirə rousi əpune irəha nəha səməme həpkini mhə nīpərhiienien ia nəgkiariien səvənhi. ⁶ *Nənə rerimiahə trirhi ro nagelo me nəha fwe kupwən səməme həpkəkwtəmhiri mhə nasorriien sə kauvei pen minraha, mətə haraka irə, mhəpwəh kwopun atukwatukw səvənraha. Kumwesən rinərihi irəha ia jen me səməme tuhəpkiwən mhə, məmri pen irəha fwe inhəripw ia kwopun rīpitəv ikin. Tuhamarə ikin meste nəpin asori sə Kumwesən trərpwin noien ərəha irə. ⁷ *Nənə tihəpwəh nenouenouien taon mi nəha Sotom mine Komora mine rukwənu me ipaka fwe kupwən. Napw rahi pam nərmmama me ikin ti nəri nə mə nərman mine nīpran kamhəiri əpnəpen irəha me, nərman me

* **1:1:** Mat 13:55 * **1:2:** 2Tes 1:2 * **1:3:** 1Tim 1:18 * **1:4:** Kal 2:4, 2Tes 2:1 * **1:5:** 2Tes 1:12, 1Kor 10:5
* **1:6:** 2Tes 2:4,9 * **1:7:** Jen 19:1-25, 2Tes 2:6,10

kamhæiri atukw a iræha me. Nærmama me næha hæmwhen ia nahatæn penien riti sæ ramahatæn pen nærmama sæmæme Kumwesæn trærpwîn noien æræha me sævænraha ia napw sæ rauæk rerin.

8 *Ia noien me næha ræmwhen a mwi nærmama me i iakamægkiari ia niræha kamhækuriræ næmækræhaien me sævænraha, mamho noien æmkemik ia nipwranraha, mamhæni mæ Iærimænu in ripkasori mhæ ia niræha, nænæ mamhæni æræha mwi nagelo me fwe ia neiai. 9 *Mætæ Mikael i, agelo sæ rasori ia nagelo me pam, in ripko mhæ iamînhi. Fwe kupwæn, næpîn krouævisæ irau Setan mæ sin truvehi nipwrai Moses minimwi, in ripkuvehi utæ mhæ in mini nægkiariien æræha riti muæsi Setan i. Mætæ in rini a mæ, “Pwæh Iærimænu trinise ik.” 10 *Mætæ nærmama me i, trini minuæ hæreirei nipwrai nari riti, tuhamækeikei mhæni æræha. Iræha hæmwhen ia næri ærpmîn me sævænraha nætærigien riwæn. Hamo a næfe narimnari me rerinraha rokeikei, nænæ noien næha ramouraha a iræha.

11 *Aueh, træræha anan ti niræha! Iræha kamhesi pen suatuk næ Ken* rinesi pen. Iræha hokeikei pik mane mamhæmwei ia næræhaien næha Palam* rino. Iræha atukw a kamhouraha iræha ti næri næ mæ kamhærer mamhæni æræha Kumwesæn ræmwhen ia Kora rino.

12 *Iræha hæmwhen ia nipitævpitævien me ia kurkwamiaha. Næpîn hiamousæsimmwîn kimiaha me ia nokeikeien, mamhani pæri nari, iræha hæpkehekir mhæ, mamhætærig atukw a ti niræha. Iræha hæmwhen ia næpuæ me nimætagi rameikwi pehe iræha, mætæ nesæn riwæn. Iræha hæmwhen ia nei me hæpkukuæ mhæ ia næpîn sæ nei raukuæ iræ. Ro iamînhi iræ tukeivi utæ iræha iræha ruenhinraha me nænæ tuhemhæ anan. 13 *Iræha hæmwhen ia peiau peiau asori me ia tæsi. Noien sævai naurisien sævænraha rameiai ræmwhen ia nisækwai tæsi. Iræha hæmwhen ia kæmæhau sæmæme kamhæivæ. Kumwesæn rinæpnæpenæ raka kwopun pitæv anan riti sævænraha tuharæ rerin ikin.

14 *Inok, iærmama sæ ro sefen ruku pen ia kwænækwus sævai Atam, rini iræpw nægkiariien sæ Kumwesæn ruvei pen min, mukupwæn mægkiari ia nærmama me i, mini mæ, “Hætæ ro! Iærimænu rauvehe iræha nagelo ikinan me sævænhi iræha taosen m taosen.

15 In rauvehe mæ trærpwîn noien æræha sævai nærmama me pam. Næfe noien æræha me iræha hæno ia suatuk sæ ræpwæh næmwhenien ia nænimen, uæ næfe nægkiariien skai me nækur æræha me sæmæme kamho noien æræha hæmæni iræ, in tro pui pam, muvei pen nærpwînien minraha.”

16 *Nærmama me i kamho nægkiariien me ti nini æræhaien nari. Ko iræha hæpkafafa mhæ. Kamhesi pen næfe noien æræha nætærigien sævænraha rokeikei. Kamhæfiutæ atukw a ia niræha me. Kamhægnægini nærmama, mætæ ho a mæ nærmama tuhasitu ia niræha.

Rerimiaha tramrhi nægkiariien sævai aposol me

17 *Mætæ piak keikei me, rerimiaha tramækeikei mirhi næfe aposol me sævai Iesu Kristo Iærimænu sækitaha hæuvæni raka fwe kupwæn mæ

* 1:8: 2Tes 2:10 * 1:9: Dan 10:13,21, Dan 12:1, 2Tes 2:11, Rev 12:7, Sek 3:2 * 1:10: 2Tes 2:12 * 1:11: 1Jon 3:12, 2Tes 2:15, Nam 16:1-35 * 1:11: Jen 4:3-8 * 1:11: Nam 31:16 * 1:12: 2Tes 2:13,17, Esik 34:8 * 1:13: 2Tes 2:17, Aes 57:20 * 1:14: Jen 5:21-24, Dut 33:2, Mat 25:31 * 1:16: 2Pit 2:10,18 * 1:17: 2Tes 3:2

trier irapw. ¹⁸ *Həməni pehe tukumiaha i mə, “Tramevən ipaka ti nəpın sampam nərmama nepwın tuhəuvehe. Irəha tuharis ia kimiaha, mamhesi pen nəfe noien ərəha nətərigien səvənraha rokeikei, mamho narimnari me həpwəh nəmwhenien ia nəmri Kumwesən.” ¹⁹ *Nərmama me i tuhəvisə mheitehi kusen səkimiaha. Irəha nərmama me səvəi tıprənə i. Nənimwın İkinan riwən ia nırəha.

²⁰ *Mətə piak keikei me, kimiaha tihaməkeikei mhərpwi əknekın kimiaha me, mho nahatətəien səkimiaha riskai. Nahatətəien nəha ruku pen ti Kumwesən, nənə ro İkinan i. Nəpın me tihaməkeikei mhəfwaki ia niskaiien səvəi Nənimwın İkinan, ²¹ mhəpwəh narakaiien ia nokeikei-ien səvəi Kumwesən. Tiho İamınhi mamheitenhi İesu Kristo İərimənu səkitaha. In truvehe mapı kimiaha, nənə muvei pehe nımıruien rerın m kimiaha.

²² Nərmama səməme nahatətəien səvənraha rıpkiskai mhə, kimiaha tihaməkeikei mhapi irəha. ²³ *Nərmama səməme kamho noien ərəha me, tihaməkeikei mhəuvehi raka irəha ia noien ərəha me səvənraha. Tihəuvehimıru irəha pwəh həpwəh nevənien fwe ia napw. Nərmama nepwın mwi tihaməkeikei mhapi irəha, mhehekir mwi irəha. Nəri auər a mə tinari səvənraha, mətə tihəhekir i, mhəpwəh nırapıien, ti nəri nə mə rəmkemik ia nərəhaien səvənraha.

Nəgkiariien sampam

²⁴ *Kumwesən in əpa trəkwətəmhiri kimiaha mə tihəpwəh nımweiiien. In əpa tro hiəuvən mhərəer ia nənimen ia kwopun səvənhi sə raməhiapw, kimiaha tihatukwatukw pam, mamhagien asori. ²⁵ *Kumwesən i sə rau-vehimıru kitaha ia nəghi İesu Kristo İərimənu səkitaha in əpa Kumwesən. Pwəh nəgnəginiien, mine nərimənuıien, mine niskaiien, mine nasori-ien həuvən əpa tukwe fwe tui nəpın tıprənə ramiwən İhi, ipwet mine, mamevən meste nuk nuk me. Ouəh, pwəh ro İamınhi.

* **1:18:** 2Tes 3:3 * **1:19:** 1Kor 2:14 * **1:20:** Kol 2:7, 1Tes 5:11 * **1:23:** Amos 4:11, Sek 3:2, Rev 3:4 * **1:24:** Fil 1:10, 2Tes 3:14 * **1:25:** Rom 16:27, 2Tes 3:18

Revelesen Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Jon in aposol riti səvəi Iesu Kristo. Nəpin kinərhi irapw in revən fwe tənə əmweris riti nəghin nə Patmos nənə mirai nəkukuə i Revelesen. Jon rokeikei mə truvehi utə nətərigien səvəi nakalasia me səməme kamo nəmisiəien minraha ti nahatətəien səvənraha ia Iesu Kristo. Jon rokeikei mə nakalasia me tuhəkurən mə Kumwesən ramərimənu ia nəfe kamo ia tiprənə i. Ia nəkukuə i Nənimwin raməgkiari mamə səukurən mə Iesu Kristo in Iərimənu. In ramərimənu ia nərmama me pam mine narimnari me pam, mamərimənu mwi ia nərmama səməme haməuvehi niskaiien asori ia tiprənə i. Kumwesən trərpwin noien ərəha me səvəi nərmama mine Setan ia kwopun napw rauək ikin. Kumwesən tro nitətə sə in ramərimənu irə trier irapw. In tro mwi neiai vi riti mine tiprənə vi riti.

Nəgkiariien sə rakupwən

¹ *Nəkukuə i raməgkiari ia nari m nari me səməme Iesu Kristo rino pui. Kumwesən riməuvei pen narimnari me i min mə in trahatən səvənhi iotukwininari me irə pwəh irəha hətoni mhəukurən narimnari me nəha ripko mhə tui tuhaməkeikei mhəier pehe. Iesu rərhi pen agelo səvənhi revən məvisau pen narimnari me i m səvənhi iotukwininari riti nəghin nə Jon. ² Jon nə rirai pen ia nəkukuə i narimnari me pam sə in rinətəni. In i nəgkiariien səvəi Kumwesən mine nəgkiariien sə Iesu Kristo rini mə ro nipərhiēien. ³ *Pwəh Kumwesən rəkwein amasan ia iərmama sə trəvsini irapw nəgkiariien me ia nəkukuə i. Pwəh in rəkwein amasan mwi ia səməme tuhəregi mhesi pen nəfe kimərai pen ia nəkukuə i. Iakani iamihhi irə ti nəri nə mə nəpin sə narimnari me i tuhəier pehe irə ruvəuvehe ipaka.

Jon rirai nəkukuə i revən ti nakalasia me ia taon me nəha sefen ia profens Esia

⁴ *Iou Jon iakamrai nəkukuə i rauvehe tukumiaha nakalasia me ia taon me nəha sefen ia profens Esia. Iakəfwaki mə Kumwesən sə rinərə fwe kupwən, marə ipwet mine, mamevən meste tripkwən mhə, in truvei pehe namasanien mine nəmərinuēien m kimiaha. Iakəfwaki mə nənimwin me nəha sefen kupwən ia jea sə in raməkure irə mamərimənu, ⁵ *mine Iesu Kristo irəha mwi tuho iamihhi irə. Iesu Kristo in iərmama i riməni irapw nəfe in rinətəni miregi nərmama həukurən nətigiteien ia nəgkiariien səvənhi. In iərmama i riməkupwən mətui ia nərmama me səməme həuvamhə. In iərmama i ramərimənu ia kig me səvəi tiprənə i. In ramokeikei kitaha, muvi niten meivinari ia kitaha irə mə noien ərəha me səkita ko həpkəkwtəmhiri mhə mwi kitaha. ⁶ *In ro kitaha səmwən ia kig me mine pris me ia nəmri Tata Kumwesən səvənhi. Pwəh nasorien mine nərimənuēien krauevən tukwe in ia nuk nuk me. Ouəh pwəh ro iamihhi.

⁷ *Hətə ro. In rauvehe ia reri nəpuə me.

* **1:1:** Dan 2:28-29, Rev 1:19, 22:6 * **1:3:** Rev 22:7,10 * **1:4:** Eks 3:14-15, Rev 1:8, 3:1, Rev 4:5,8, 5:6, Rev 11:17, 16:5, Aes 11:2 * **1:5:** Jon 18:37, Kol 1:18, Sam 89:27, Rev 3:14, 17:14, 1Jon 1:7, 4:10 * **1:6:** 1Tes 2:5,9, Rev 5:10, 20:6 * **1:7:** Mat 24:30, Jon 19:34-37

Nərmama me pam tuhətoni in ia nənimenraha.

Irəha səməme hənəpi in ia nitei,

mine nərmama ia kwənəkwas me pam ia təkure tiprənə i tuhətoni,
rerinraha rəpou hasək tukwe.

Ouəh pwəh ro iaminihi.

⁸ *Kumwesən səkitaha rani iaminihi irə mə, “Iou i Alfa mine Omeka.^a Iakinərə fwe kupwən, marə ipwet mine, mənevən meste tapkiwən mhə. Iakauvehi niskaiien me pam.”

Jon rətoni Iəməti Iərmama

⁹ *Iou Jon piəvmiaha riti. Kitaha miou samarə pəri ia nəkwai nitətə Iesu ramərimənu irə. Iakamərer əknekin kitaha m kimiaha ia nəmisəien me səməme kamo m kitaha ti nəghin. Nəpin riti fwe kupwən kəmri pen iou iakarə ia tənə əmweris riti nəghin nə Patmos.^b Irəha həmri pen iou fwe ikin ti nəri nə mə iakaməvisau irapw nəgkiariien səvəi Kumwesən mine nəgkiariien sə Iesu rini mə ro niyərhienien. ¹⁰ Ia nəpin səvəi Iərimənu səkitaha iakətoni vison riti Nənimwin rəriari miou. Ia vison nəha iakregi iərmama riti raməgkiari ia təkutak rerin rasori rəmwhen ia kisipw, ¹¹ mini mə, “Rai pen ia nəkukuə nəfe ikamətoni, nənə mərhi pen nəkukuə nəha revən ti nakalasia me səməme kamharə ia taon me nəha sefen. Nəghi taon me nəha Efesas mine Smana mine Pekamam mine Tuatira mine Satis mine Filatelfia mine Laotisia.”

¹² Iakuvsiini iou mə takətoni mə sin nəha raməgkiari pehe miou. Nəpin ikuvsini iou mətoni nəri laet raməkure utə irə irəha pam sefen kino ia kol. ¹³ *Ia kurkwanraha iərmama riti rəmwhen ia iəməti iərmama riti. Tinari səvənhi rəpwəmwis. Rəkwani nari kino ia kol rukurau ia kwənpwenhin. ¹⁴ *Nimwai nukwənen rəpsan rəmwhen ia nimwheri sipsip. Rəpsan pik rəmwhen ia nisəkwai təsi.^c Nənimen mi krouəmwhen ia nərami napw. ¹⁵ Nisun mi krauser rouəmwhen ia aean nəha prons sə kuvani ia napw mə sə rərəha traiu raka. Rerin rəmwhen ia nuī asori sə ramivə mamierig. ¹⁶ *In rauvehi kəməhau me sefen ia rəgin mwatuk. Nau səvəi naruagəniien rəhiə ia nikaren mi ruku pen ia niyəgi nəkwən mier. Nənimen rəmwhen ia meri sə raməhiapw ia rukwəsikər.

¹⁷ Nəpin iakətoni iəmə nəha iakmwei irapw ia nisun mi rəmwhen iakemhə. Mətə in rəmri pehe rəgin mwatuk ia nirak, mini mə, “Tikəpwəh nehekiriien. Iou iərmama i iakinərə raka kupwən, nənə takarə mwi kurirə. ¹⁸ *Iou iərmama i iakamiru. Fwe kupwən iakimamhə, mətə ətə ro təkwtəkwni iakuvəmiru takimiru ia nuk nuk me. Iou iakasori ia Noien Iərmama Remhə, masori mwi ia Imwei Nəkur Həuvamhə.^d

¹⁹ *Ro pen tikaməkeikei mirai pen ia nəkukuə narimnari me i ikamətoni, səməme kamo ipwet mine, mine səməme tuhəuvehe kurirə. ²⁰ *Takini pehe tukw ik i niyəwrai kəməhau me i irəha pam sefen ikamətə

* **1:8:** Rev 1:4, 15:3, Rev 21:6, 22:13 **a 1:8:** Alfa in leta sə rukupwən ia alfapet səvəi nəkur Kris. Omeka in leta sampam. Nahag i kaməkwein Kumwesən irə niyəwran mə in nukunen mine nəkrəkwerin. Əvsini mwi Rev 21:6, 22:13. * **1:9:** Rev 6:9 **b 1:9:** Patmos in tənə əmweris riti kəmri pen Jon fwe ikin rəmwhen mə in ramarə ia kalapus. * **1:13:** Dan 7:13, 10:5 * **1:14:** Dan 7:9, 10:6, Rev 2:18, 19:12, Rev 14:2 **c 1:14:** Nəgkiariien səvəi nəkur Kris ramini iaminihi irə minuə “Rəpsan pik rəmwhen ia sno.” * **1:16:** Hip 4:12, Rev 1:20, Rev 2:12,16, Rev 19:15,21 * **1:18:** Aes 44:6, 48:12, Rev 2:8, 22:13 **d 1:18:** Nəgkiariien səvəi nəkur Kris ramini iaminihi irə minuə “Iou iakauvehi ki me səvəi Noien Iərmama Remhə mine Imwei Nəkur Həuvamhə.” * **1:19:** Rev 1:1 * **1:20:** Rev 1:16, 2:1, Rev 3:1

ia rægik mwatuk mine nipwrai nəri laet raməkure utə irə irəha pam sefen kino ia kol. Kəməhau me nəha sefen irəha nəha nagelo me səvəi nakalasia me səməme kamharə ia taon me nəha sefen, Nənə nəri laet raməkure utə irə irəha pam sefen kino ia kol irəha nəha nakalasia me səməme kamharə ia taon me nəha sefen.”

2

Nægkiariien ramevən ti nakalasia me fwe Efesas

¹ * “Rai nəkukuə riti revən ti agelo səvəi nakalasia me ia taon nəha Efesas, mini pen minuə:

Nægkiariien i səvəi iərmama sə rauvehi kəməhau sefen ia rægjin mwatuk, nənə, mamavən ia kurkwai nəri laet raməkure utə irə irəha pam sefen kino ia kol. ² * Iou iakukurən noien me səkimiaha. Iakukurən mə hiaməmwur pik mamhərer əknekjin ia nəpin me. Iakukurən mə hiamərpinhə ia nəkur ərəha. Hiənəkiri noien səvəi nərmama me nəha kamhəni mə irəha aposol me mətə ripko mhə irəha pərhiən, nənə, hiənətoni raka mə irəha kamheikuə. ³ Iakukurən mə ia nəpin me kamo nəmisəien m kimiaha ti nəghik, mətə hiamərer əknekjin ia nahatətəien səkimiaha mhəpwəh nəpouien.

⁴ Mətə nari riti nəha ikin hiəmo ripkatukwatukw mhə ia nənimek. Kimiaha hiənəpwəh nokeikeiien kupwən səkimiaha. ⁵ * Ro iamihhi irə rerimiahā tramrhi nərərien sə hiənərer irə fwe kupwən kurirə hiəmwei. Tihəregi ia noien ərəha me səkimiaha, mhə narimnari me nəha sə hiənəmo fwe kupwən. Trini minuə hiəpwəh nirərigien ia noien ərəha me səkimiaha, nənə takuvehe tukumiahā muvehi raka səkimiaha nəri laet raməkure utə irə ia təmwhəkjin. ⁶ * Mətə nari kuatia nəha ikin hiəmo ramasan. Kimiaha hiəmhwəki noien me nəha nərmama səvəi Nikolas kamho rəmwhen iou mwi iakəmwəki.

⁷ * Iərmama sə nəkwəregin rarə traməkeikei mətərig amasan ia nəgkiariien me səməme Nənimwjin Ikinan rani pen ti nakalasia me. Iərmama sə triskai meste naruagəniən rukurau, iou takəsəni in rəni nukwai nei kauvehi nimiruien irə ramərer ia kwopun nəha Parataes səvəi Kumwesən.”

Nægkiariien ramevən ti nakalasia me fwe Smana

⁸ * “Rai nəkukuə riti revən ti agelo səvəi nakalasia me ia taon nəha Smana, mini pen minuə:

Nægkiariien i səvəi iərmama sə rinarə raka kupwən, nənə trarə mwi kurirə. In remhə mətui mwi. ⁹ * Iou iakukurən nəmisəien səkimiaha. Iakukurən mə səkimiaha nautə riwən. (Mətə ia nənimek nautə səkimiaha rasori anan.) Iakukurən nəgkiariien ərəha me nəha nərmama nepwin kamhəni ia kimiaha. Irəha kamhəni mə irəha nəkur Isrel, mətə rekəm. Nəsisimwinien səvənraha səvəi Setan. ¹⁰ * Tihəpwəh nehəkiriən nəmisəien i trijko mhə tui reste kimiaha. Həregi ro. Setan trijkosə pen kimiaha nepwin ia kalapus mə tro mətə sas ia nahatətəien səkimiaha. Tihəregi nəmisəien ia nəpin me i irəha pam ten. Kimiaha tihaməkeikei mhərer əknekjin nəri auər a trini minuə kousi əpune kimiaha, nənə iou takuvei pehe nimiruien m

* 2:1: Rev 1:16,20 * 2:2: Rev 2:19, Rev 3:1,8,15, 1Jon 4:1 * 2:5: Rev 2:16,22, Rev 3:3,19

* 2:6: Sam 139:21 * 2:7: Jen 2:9, Rev 22:2,14,19 * 2:8: Rev 1:17 * 2:9: 2Kor 11:14-15,

Jem 2:5, Rev 3:9 * 2:10: Mat 10:28, 2Tim 4:8, Jem 1:12, Rev 3:11

kimiaha rəmwhen kəfəfau pen kəfəfau amasan ia kənkəpwə iərmama sə rəvtənhi nərmama ia naiuien.

11 *Iərmama sə nəkwəregin rarə traməkeikei mətərig amasan ia nəgkiariien me səməme Nənimwin Ikinan rani pen ti nakalasia me. Iərmama sə triskai meste naruagəniien rukurau in trəpwəh nemhəien ia nemhəien sə ro kəru irə.”

Nəgkiariien ramevən ti nakalasia me fwe Pekamam

12 *“Rai nəkukuə riti revən ti agelo səvəi nakalasia me ia taon nəha Pekamam, mini pen minuə:

Nəgkiariien i səvəi iərmama sə rauvehi nau səvəi naruagəniien rəhia ia nikaren pəri mi. 13 *Iou iakukurən kwopun hiamarə ikin. Jea sə Setan raməkure irə mamərimənu in nəha ia kwopun nəha, mətə kimiaha hiamuvehi əknekin nəghik ia nəpin me, mhəpwəh narkwafəien i mə hiamahatətə ia nirak. Pərhien hiəpwəh mwi narkwafəien i fwe kupwən nəpin Antipas ramarə ihi. In iərmama riti səiou iakukurən nətigiteien irə. Rinərə irapw məgkiari ia nirak kousi əpune in ia taon səkimiaha, kwopun Setan ramarə ikin. 14 *Mətə narimnari me nepwin nəha ikin hiamo həkətukwatukw mhə ia nənimek. Kimiaha me nepwin kamhəkurirə nahatəniien səvəi Palam. Palam nəha in rinahatən Kig Palak mə in trərhiərhi nəkur Isrel pwəh irəha ho noien ərəha, mhani nəveginien sə kiməuvei pen m nənimwi nari me sə kaməfwaki pen minrəha, nənə, mhəiri əpnəpen irəha me. 15 Ia noien nəha kimiaha nepwin mwi kamhəkurirə nahatəniien səvəi nərmama me səvəi Nikolas. 16 Ro iamini irə tihərərig ia noien ərəha me səkimiaha. Mə hiəpwəh, tripkə mhə tui iakuvehe tukumiaha, mousi nərmama me nəha, mərəi irəha ia nau səvəi naruagəniien sə ruku pen ia nipəgi nəkwakmier.

17 *Iərmama sə nəkwəregin rarə traməkeikei mətərig amasan ia nəgkiariien me səməme Nənimwin Ikinan rani pen ti nakalasia me. Iərmama sə triskai meste naruagəniien rukurau takuvehi nəveginien i ramərkwafə, nəghin nə mana, muvehi muvei pen min. Nənə takuvei pen mwi kəpwier əpsan riti min sə kimərai pen nəhag vi irə. Nəhag vi nəha nərmama hərəirei. Iərmama sə truvehi kəpwier nəha in əpa trukurən.”

Nəgkiariien ramevən ti nakalasia me ia Tuatira

18 *“Rai nəkukuə riti revən ti agelo səvəi nakalasia me ia taon nəha Tuatira, mini pen minuə:

Nəgkiariien i nəgkiariien səvəi Tini Kumwesən sə nənimen mi krauəhiapw rəmwhen ia napw, nənə nisun mi krouəmwhen ia aean i pras sə kinahakwi kahakwi amasan. 19 Iou iakukurən noien me səkimiaha. Iakukurən nokeikeiien səkimiaha, mine nahatətəien səkimiaha, mine nasituien sə hiamo m nərmama. Iakukurən mə hiamərəer əknekin ia nəpin me. Iakukurən mə noien amasan me hiamo ipwet mine irəha həpik mhəpi raka noien amasan me hiənamo fwe kupwən.

* 2:11: Rev 20:14, 21:8 * 2:12: Aes 49:2, Rev 1:16 * 2:13: Rev 3:8 * 2:14: Nam 22–24, Nam 25:1–2, Nam 31:16, 2Tes 2:15 * 2:17: Eks 16:4,14–15, Jon 6:48–50, Aes 62:2, Rev 3:12, 19:12
* 2:18: Rev 1:14–15

- 20 *Mətə nari riti nəha ikin hiamo riḗkatukwatukw mhə ia nənimək. Kĩmiaha hiaməsəni noien səvəi pran nəha Jesepel. In rani mə in profet riti, mətə nahatənien səvənhi rameikuə ia iotukwininari me səiou, mamə irəha nərman mine nĩpran kamhəiri əpnəpen irəha me, nənə mamhani nəveginien sə kiməuvei pen m nənimwi nari me səməme kaməfwaki pen minraha. 21 Iakeitenhi pran nəha mə in trirərig ia noien ərəha səvənhi, mətə in rəpwəh nokeikeien mə tro iamınha irə. 22 Ro pen, hətoni ro, takuvei pen nemhəien skai riti min, mərarki irəpw in raməmisə a ia niməhan səvənhi. Nərmama me nəha kamho əpnəpen nari irəha min takərarki pen irəha ia nəmisəien asori. Tako iamınha irə trini minuə irəha həpwəh nĩrərigien ia noien ərəha me səvəi pran nəha. 23 *Nənə nĩpwnəti pran nəha takousi əpune irəha. Ro iamınhi irə nakalasia me pam tuhəukurən mə iou i iərmama iakamətə pui nətərigien səvəi nərmama mine rerinraha me, nənə takərpwin pehe nərəkuien m kĩaiaha kuatia kuatia resi pen a noien me səkĩaiaha. 24 Mətə iakukurən mə kĩaiaha me nēpwin fwe Tuatira hiəpkukurirə mhə nəgkariien səvəi Jesepel. Hiəreirei nəgkariien me nəha kamini mə, 'Nəgkariien anan me səvəi Setan in ramərkwafə ia təkutan.' Iakani pehe tukumiaha i mə nari pam riti mwi riwən sə takəmri pehe ia kĩaiaha mə tiho, 25 *mətə tihaməkeikei mhəkwətəmhiri əknekın nəri sə hiəuvəuvehi raka meste takuvehe. 26 Iərmama sə triskai meste naruəgənien rukurau, mamə mwi nəfe iakiməni mə tro mevən meste nəpın sampam, iərmama nəha takuvei pen nasoriien min, in trasori ia nərmama ia tənəmtənə me. 27 *In truvehi nəri skai riti sə rəmwhen ia nep ramahatən pen nasoriien səvəi kig. In tramərimənu ia nĩrəha, mamətəftefi irəha rəmwhen kamousi testesi tekinari me i kino ia nise tĩprənə.' 28 *Nĩpərhienien iou takuvei pen nasoriien min rəmwhen Tata səiou riməuvei pehe miou. Nənə takuvei pen mwi kəməhau i kofətəteia min. 29 Iərmama sə nəkwəregin rarə traməkeikei mətərig amasan ia nəgkariien me səməme Nənimwin Ikinan rani pen ti nakalasia me."

3

Nəgkariien ramevən ti nakalasia me fwe Satis

1 *"Rai nəkukuə riti revən ti əgelo səvəi nakalasia me ia taon nəha Satis, mini pen minuə:

Nəgkariien i səvəi iərmama sə rauvehi nənimwin me səvəi Kumwesən irəha pam sefen, nənə mauvehi mwi kəməhau me irəha pam sefen. Iou iakukurən noien me səkĩaiaha. Iakukurən mə kani nəghĩmiaha mə kĩaiaha hiaməmĩru, mətə rekəm. Kĩaiaha hiəuvəmhə raka. 2 Hətui rə! Triḗko mhə tui noien amasan me səkĩaiaha hiənəmo fwe kupwən tuhəiwən anan. Mətə tihaməkeikei mhousari mə tihəuvehi utə mwi noien me səkĩaiaha mho həuvehe mhəskai, ti nəri nə mə iakəpwəh ihi nətoniien noien amasan riti sə hiəno mhəuvən mho sampam irə nənə ratukwatukw ia nəmri Kumwesən səiou. 3 *Ro pen rerĩmiaha tramrhi nəgkariien sə hiəuvəuvehi raka mhəregi kınahatən kĩaiaha irə fwe kupwən. Tiho nəgkariien nəha, mhərərig

* 2:20: 1King 16:31, 2King 9:22, Rev 2:14 * 2:23: Sam 7:9, Jer 11:20, Jer 17:10, 2Tim 4:14, Rev 20:12-13 * 2:25: Rev 3:11 * 2:27: Rev 12:5 * 2:28: Rev 22:16 * 3:1: Rev 1:4,16, 2:2 * 3:3: Rev 2:5, 1Tes 5:2

ia noien ərəha me səkimiaha. Trini minuə hiəpwəh nətuiien, takuvehe tukumiaha rəmwhen ia rakres, nənə tihəreirei nəfe nəpɪn takuvehe tukumiaha irə.

⁴*Mətə kimiaha nepwin a nə ia Satis tinari səvənraha ripkəmkemik mhə ia noien ərəha. Irəha tuhavən irəha miou ia tinari əpsan ti nəri nə mə irəha hatukwatukw. ⁵*Iərmama sə triskai meste naruəgənien rukurau in trarkahu ia tinari əpsan, nənə ko iapkuvehi raka mhə nəghin ia nəkukuə səvəi nimiruien. Ia nəmri Tata səiou mine nəmri nagelo me takini irapw nəghin mə in iərmama riti səiou. ⁶Iərmama sə nəkwəregin rarə traməkeikei mətərig amasan ia nəgkiariien me səməme Nənimwin Ikinan rani pen ti nakalasia me.”

Nəgkiariien ramevən ti nakalasia me fwe Filatelfia

⁷*“Rai nəkukuə riti revən ti agelo səvəi nakalasia me ia taon nəha Filatelfia, mini pen minuə:

Nəgkiariien me i səvəi Iəmə Ikinan, Iəmə sə rani nīpərhienien. In rauvehi ki səvəi Kig Tevit. Trini minuə rəsevər ia təpinhə riti, iərmama riti ko ripkəpəinhə mhə. Nənə trini minuə in rəpəinhə ia təpinhə riti, iərmama riti ko ripkəsevər mhə. ⁸*Iou iakukurən noien me səkimiaha. Hətoni ro. Iakinəsevər ia təpinhə riti tukumiaha, təpinhə i iərmama riti ko ripkəpəinhə mhə. Iakukurən mə niskaiien səkimiaha rouihi a, mətə hiaməkwtəmhiri nəgkiariien səiou, mhəpwəh nərkwafəien mə kimiaha nərmama me səiou. ⁹*Həregi ro. Nərmama me nəha ia nousəsimwinien səvəi Setan həni mə irəha nəkur Isrel (mətə rekəm irəha ieikuə me) iou tako irəha həuvehe mhənimwi nukurhunraha ia nisumiaha, mhəšiai kimiaha, nənə mhəukurən mə iou iakokeikei kimiaha. ¹⁰*Nənə ti nəri nə mə kimiaha hiaməkwtəmhiri nəgkiariien səiou, mamhərer əknekɪn ia nəpɪn me, iou mwi takəkwtəmhiri kimiaha, mamarə tukumiaha ia nəpɪn sə ripko mhə tui ruvehe nərmama me pam ia təkure tīprənə tuhəregi nəmisəien irə mə trətə sas ia nahatətəien səvənraha.^a

¹¹*Tripkə mhə tui iakuvehe. Tihəkwtəmhiri əknekɪn narimnari me səməme hiəuvəuvehi raka mə iərmama riti trəpwəh nakresien nəəkuien səkimiaha sə hiamaiu tukwe. ¹²*Iərmama sə triskai meste naruəgənien rukurau, iou tako in rəmwhen ia nei skai riti kripesu nimwə səvəi Kumwesən səiou irə. Nənə in tripkier mhə ia nimwə nəha ia nəpɪn riti. Nənə takrai pen nəghi Kumwesən səiou irə, mine nəghi taon səvəi Kumwesən səiou irə. Taon nəha in Jerusalem vi sə truku pen ia neiai meiwaiu pehe. Nənə takrai pen mwi nəghik vi ia iərmama nəha. ¹³Iərmama sə nəkwəregin rarə traməkeikei mətərig amasan ia nəgkiariien me səməme Nənimwin Ikinan rani pen ti nakalasia me.”

Nəgkiariien ramevən ti nakalasia me fwe Laotisia

* **3:4:** **3:5:** **3:7:** **3:8:** **3:10:** **3:11:**

Rev 2:2 * **3:9:** Rev 2:9, Aes 45:14, Aes 49:23, Aes 60:14 * **3:10:** Luk 21:19, 2Tim 2:12

^a **3:10:** Suatuk riti mwi ti niniien nəgkiariien ia vas ten rini iamɪnhi irə minuə: “Nənə ti nəri nə mə kimiaha hiaməkwtəmhiri nəgkiariien səiou, mamhərer əknekɪn ia nəpɪn me, iou mwi takəkwtəmhiri kimiaha, məpwəh nəsenien hətəni nəpɪn sə ripko mhə tui ruvehe nərmama me pam ia təkure tīprənə tuhəregi nəmisəien irə mə trətə sas ia nahatətəien səvənraha.” * **3:11:**

Rev 2:10,16 * **3:12:** Aes 62:2, 65:15, Esik 48:35, Rev 14:1, 21:2

14 **“Rai nəkukua riti revən ti agelo səvəi nakalasia me ia taon nəha Laotisia, mini pen minua:*

Nəgkiariien i səvəi iərmama i kani nīpərhiēnien irə. In iərmama sə riməni irapw nəfe in rīnətoni mīregi nərmama həukurən nətigiteien ia nəgkiariien səvənhi mə ro nīpərhiēnien, nənə in nukune narimnari me pam səməme Kumwesən rino. 15 **Iou iakukurən noien me səkimiāha. Iakukurən mə kimiāha hiəmwhen ia nui əreuən. Hiəpwəh nəkwieiiēn mhəpwəh nəpnəpanien. Iakuə ko hiəkwiēi uə hiəpnəpan ramasan. 16 Mətə kimiāha hiəreuən a, mhəpwəh nəpnəpanien, mhəpwəh nəkwieiiēn. Ro pen takərgavəs raka ia kimiāha, 17 **ti nəri nə mə hiāməni mə nautə səkimiāha rasori, narimnari me pam rarə tukumiāha, tihətui nari riti mwi ti nəfe. Mətə hiəreirei mə ia nənimēk kimiāha nautə səvənraha riwən, nənimēmiāha rīfwə, tinari riwən ia nīpwramiāha, nīmapwmapw me ro kimiāha, nərmama hətoni kimiāha rerinraha raməpou. 18 **Ro iamīnhi irə iakaməvəhag m kimiāha mə tihāməkeikei mhəuvehi nəmri aean i kol tukw iou, kol i kosə pen ia napw rahi raka sə rərəha məpwəh sə rəmher. Tiho iamīnhi irə mə nautə səkimiāha trasori. Nənə tihāməkeikei mhəuvehi nəmri tinari əpsan me tukw iou, mharkahu irə, pwəh ruvegi nīpwramiāha sə ramo naurisien ia nəmri nərmama. Nənə tihāməkeikei mhəuvehi mwi nəmri nari i ramomasan nəkwai nəmri iərmama, mahakwi nəmrīmiāha irə, pwəh nəmrīmiāha rətui hiətoni amasan nari.***

19 **Nərmama səməme iakokeikei irəha, iakaməgkiari skai minraha, mamərpwi atukwatukw irəha. Ro iamīnhi irə tiho rerimiāha pwəh ruvehe məpnəpan, mapwor, nənə mhərərig ia noien ərəha me səkimiāha. 20 **Həregi ro! Iakamərer ia kwəruə, makunkun təpinhə ti nuvnimwəien. Trini minua iərmama riti rīregi rerik, nənə məsevər ia təpinhə, iou takuvnimwə pehe kimrau min trouəni pəri nari.**

21 **Iərmama sə triskai meste naruagəniēn rukurau, takəsēni in rəkure kimrau min ia jea səiou rouərimənu. Tako irə rəmwhen kīno ia nīrak. Iakuvəskai raka ia naruagəniēn meste rukurau, nənə təkwtəkwi nī iakaməkure kimrau səiou Tata ia jea səvənhi rouərimənu. 22 Iərmama sə nəkwəregin rarə traməkeikei mətərig amasan ia nəgkiariien me səməme Nənīmwin Ikinan rani pen ti nakalasia me.”*

4

Jea riti fwe ia neiai Kumwesən raməkure irə mamərimənu

1 **Takinətə pam narimnari me i, nənə məti pen mətoni təpinhə riti ia neiai raməkweg. Nənə iərmama nəha iakuvəregi raka rerin fwe kupwən rəgkiari pehe mwi miou, rerin rupwinari rəmwhen ia reri kisipw, mini mə, “Utə pehe ia kwopun i. Iakuə takahatən narimnari me səməme tuhəuvehe kurirə pwəh ikətoni.” 2 **Təkwtəkwi nī mwi iakətoni vison riti Nənīmwin rəriari miou. Jea riti kərpwi ramərer ia neiai, Iəmə iti raməkure irə mamərimənu. 3 **Iəmə nəha raməkure irə ramser rəmwhen ia kəpwier amasan mi kəru jaspā mīne kanilian. Nənə mərərən riti***

* **3:14:** Rev 1:5, 19:11, Kol 1:15 * **3:15:** Rom 12:11, Rev 2:2 * **3:17:** Hos 12:8, 1Kor 4:8,

Luk 12:21 * **3:18:** Aes 55:1, Jem 2:5, Rev 3:5, 4:4, Rev 16:15 * **3:19:** 1Kor 11:32, Rev 2:5

* **3:20:** Jon 14:23, 1Jon 2:24 * **3:21:** Mat 19:28 * **4:1:** Rev 1:1,10 * **4:2:** Sam 47:8, Aes

6:1, Rev 4:9 * **4:3:** Esik 1:28

rukuraukurau ia jea sǝvǝnhi makuraan rǝmwhen ia kǝpwier amasan riti emeral. ⁴ *Jea me nepwin mwi irǝha pam twenti-fo hǝrer kuraukurau jea nǝha. Nǝmǝ asori me irǝha pam twenti-fo kǝmhǝkure ia jea me nǝha. Tinari me sǝvǝnraha hǝpsan. Ia kǝnkapwǝnraha kǝfǝfau me sǝvǝi nisaiien kǝno ia kol. ⁵ *Iǝmǝ nǝha ramǝkure ia kurkwan mamǝrimǝnu, nouapirien mine karuǝruǝ mine nǝrkǝrikien kǝmhǝraku pen ia jea sǝvǝnhi. Kupwǝn ia jea sǝvǝnhi nǝrami napw irǝha pam sefen kǝmhǝuǝk. Nǝrami napw me nǝha irǝha nǝnimwin me sǝvǝi Kumwesǝn irǝha pam sefen. ⁶ *Nǝnǝ kupwǝn ia jea sǝvǝnhi nari riti mwi fwe ikǝn rǝmwhen ia tasi, matǝ rǝmwhen ia klas sǝ rǝriri mǝmher. Nǝrimǝru me nepwin irǝha pam kǝfǝ kǝmhǝrer kuraukurau jea sǝvǝnhi nukwai nǝnimenraha hǝpik ia nǝpwranraha kupwǝn mine kurirǝ. ⁷ Nǝrimǝru me nǝha sǝ kupwǝn irǝ rǝmwhen ia laeon, sǝ ro kǝru irǝ rǝmwhen ia kau, sǝ ro kǝhar irǝ kǝnkapwǝ rǝmwhen ia kǝnkapwǝ iǝrmama, nǝnǝ sǝ ro kǝfǝ irǝ rǝmwhen ia mirup sǝ ramivǝ. ⁸ *Nǝrimǝru me nǝha kǝfǝ kuantia kuantia tǝrǝginraha me sikis, nǝnǝ ia reri tǝrǝginraha me mine tǝkurenraha nukwai nǝnimenraha hǝpik. Nǝpin me pam, ia nǝpin mine ia ran, irǝha hǝpkapwis mhǝ ti noskǝfǝien i mǝ,
 “Iǝmǝ ikinan, Iǝmǝ ikinan, Iǝmǝ ikinan,

Iǝrimǝnu Kumwesǝn sǝ rauvehi niskaiien me pam!

In rinarǝ fwe kupwǝn, marǝ ipwet mine, mamevǝn meste tripkiwǝn mhǝ.”

⁹ *Ia nǝpu nǝha, nǝrimǝru me nǝha kǝmhǝgnǝgini Iǝmǝ sǝ ramǝkure ia jea sǝvǝnhi mamǝrimǝnu. Irǝha kǝmhǝsiai in, mamhǝni vivi Iǝmǝ sǝ ramarǝ ia nuk nuk me. Nǝpin irǝha kǝmho iamǝnhi irǝ, ¹⁰ *nǝnǝ nǝmǝ asori me nǝha twenti-fo heiwaiu mhǝnimwi nukurhunraha ia nǝmri Iǝmǝ sǝ ramǝkure ia jea sǝvǝnhi mamǝrimǝnu. Irǝha kǝmhǝsiai Iǝmǝ sǝ ramarǝ ia nuk nuk me, mamhǝrki pen sǝvǝnraha kǝfǝfau me sǝvǝi nisaiien kupwǝn ia jea sǝvǝnhi, mamhoskǝfǝ iamǝnhi irǝ mǝ,
¹¹ “Iǝrimǝnu mine Kumwesǝn sǝkimaha ikamasan pik.

Ikino narimnari me pam,

mesi pen nǝtǝrigien sǝim mo irǝha kǝmhǝrǝ.

Pwǝh nǝgnǝginiien mine nisaiien mine niskaiien haruvehe tukw ik ia nǝpin me.”

5

Kwǝti sipsip mine nimwai nǝkukuǝ kinǝrfe

¹ *Nǝnǝ iakǝtoni Iǝmǝ sǝ ramǝkure ia jea sǝvǝnhi mamǝrimǝnu in rauvehi nimwai nǝkukuǝ riti ia rǝgin mwatuk. Nimwai nǝkukuǝ nǝha kimǝrai pen nari ia nikaren pǝri mi, nǝnǝ kǝrfe kuvi tǝrini m sefen. ² Nǝnǝ iakǝtoni agelo riti nǝgsen rasori ramǝgkiari asori mamǝni irapw mǝ, “Sin ratukwatukw mǝ treitehi raka nǝri me nǝha sefen kimǝvi tǝrini nimwai nǝkukuǝ irǝ nǝnǝ mǝsevǝr ia nimwai nǝkukuǝ?” ³ Mǝtǝ iǝrmama riti riwǝn ia neiai, uǝ ia tiprǝnǝ, uǝ ia reri tiprǝnǝ, in ratukwatukw mǝ ko rǝsevǝr ia nimwai nǝkukuǝ i kinǝrfe mǝti pen irǝ. ⁴ Nǝnǝ rerik rǝrkwǝpir iakasǝk ti nǝri nǝ mǝ kipkǝtoni mhǝ iǝrmama riti ratukwatukw mǝ ko rǝsevǝr ia

* **4:4:** Aes 24:23, Rev 3:18, 6:11 * **4:5:** Esik 1:13, Rev 1:4, 8:5, Rev 11:19, 16:18 * **4:6:** Esik 1:5-10,22, Esik 10:14 * **4:8:** Aes 6:2,3, Esik 1:18, 10:12, Rev 1:4,8 * **4:9:** Dan 4:34, 6:26, Dan 12:7, Rev 4:2,10 * **4:10:** Rev 4:9, Rev 5:1,7,13, Rev 6:16, Rev 7:10,15, Rev 19:4, 21:5 * **5:1:** Rev 4:2,10, Aes 29:11, Esik 2:9-10

nimwai nækukua kinærfe mæti pen iræ. ⁵*Miregi nāmæ asori me naha iræha riti rini pehe tukw iou mæ, “Əpwəh nasækien. Mætoni ro. Iərmama sə rimækupwən ia kwənækwus səvæi Kig Tevit, kani nəghin mæ ‘Læon səvæi Juta,’ in ruvaskai raka meste naruagənien rukurau. Ro pen in rukuræn nuvehien nimwai nækukua naha kinærfe kuvi tərini m sefen mæsevər iræ.”

⁶*Nənæ iakæti pen mætoni kwæti sipsip riti ramərer ipaka ti jea səvæi Iəmæ naha ramækure mamərimənu ia kurkwai nərimiru me naha kefə mine nāmæ asori me naha twenti-fo. Kwæti sipsip naha iakætə rəmwhen mæ kinousi əpune raka. Kənkəpati sefen, nənæ, nukwai nənimen sefen. Nukwai nənimen me naha iræha naha nənimwin me naha sefen səvæi Kumwesən in rinərhi pen iræha həuvən ia kwopun me ia təkure tiprənæ. ⁷*Nənæ kwæti sipsip naha revən ti Iəmæ sə ramækure ia jea səvənhi mamərimənu, muvehi raka nimwai nækukua naha kinærfe ia rəgin mwatuk. ⁸*Nəpin ruvehi nimwai nækukua naha kinærfe, nənæ nərimiru me naha kefə mine nāmæ asori me naha twenti-fo hənimwi nukurhunraha mheiwaiu ia nəmri kwæti sipsip. Iræha pam kamhəuvehi nəri kauəsi kaməni nipu iræ, mamhəuvehi mwi pesin me kino ia kol. Pesin me naha kamhəuvehi həukuər ia nimwəkmwəki nəri kauvani nipekin rapein amasan. Nise napw iræ rəmwhen ia nəfwakien me səvæi nərmama me səvæi Kumwesən. ⁹*Iræha kamhoskafə ia nipu vi riti, mamhəni mæ,

“Ratukwatukw mæ ik tikuvehi nimwai nækukua i kinærfe,

nənæ mæsevər iræ.

Ik ikəmwhen ti nəri nə mæ kinousi əpune ik,

nənæ nitəm sə rinaiu ikuvehi nəmri nərmama me iræ, iræha səvæi Kumwesən.

Iræha nərmama səməme haməku pen ia kwənækwus me pam, mine nəgkiariien me pam, mine teki nərmama me pam, mine tənəmtənə me pam.

¹⁰*Ik ikino iræha həuvehe mhəmwhen ia kig me mine pris me ia nəmri Kumwesən səkimaha, nənæ iræha tuhərimənu ia tiprənæ.”

¹¹*Nənæ iakæti pen miregi reri nagelo me həpik həpik. Iræha kamhərer kuraukurau ia Iəmæ sə ramækure ia jea səvənhi mamərimənu, mine nərimiru me, mine nāmæ asori me. Nagelo me naha iræha taosen m taosen uə ten-taosen m ten-taosen, ¹²*kamhoskafə əpwəmwis, mamhəni mæ, “Kwæti sipsip sə kinousi əpune, in ramasan pik.

Pwəh niskaiien, mine nautə, mine nukurənien, mine nərimənuien, mine nisaiien, mine nasoriien, mine nəgnəginiiien həuvən tukwe in ia nəpin me.”

¹³*Nənæ iakregi narimnari me pam səməme Kumwesən rino ia neiai, ia təkure tiprənæ, ia reri tiprənæ, ia reri təsi, iakregi narimnari me pam səməme kamharə ia kwopun me naha kamhoskafə, mamhani nipu mæ, “Iəmæ sə ramækure ia jea səvənhi mamərimənu mine kwæti sipsip, pwəh nəgnəginiiien, mine nisaiien, mine nasoriien, mine niskaiien, həuvən ti nirau ia nuk nuk me.”

* 5:5: Jen 49:9, Aes 11:1,10, Rev 22:16 * 5:6: Sek 4:10, Jon 1:36, Rev 1:4, 5:12, Rev 13:8 * 5:7: Rev 4:2,10 * 5:8: Rev 8:3-4, 14:2, Rev 15:2, Sam 141:2 * 5:9: Sam 33:3, 40:3, Sam 96:1, 98:1, Sam 144:9, Rev 14:3 * 5:10: Eks 19:6, Aes 61:6, Rev 1:6, 20:6, Rev 22:5 * 5:11: Dan 7:10, Hip 12:22 * 5:12: 1Kron 29:11, Rev 5:6 * 5:13: Rev 4:2,10

¹⁴ Nənə nərımıru me nəha kefə həni mə, “Pwəh ro iamınhi!” Nənə nəmə asori me hənimwi nukurhunraha mheiwaiu, mhəuvei pen nisaiien səvənraha mınrau.

6

Kwəti sipsip rəsevər ia nımwai nəkukuə sə kinərfe

¹ *Ia nəpın nəha iakəti pen mətoni kwəti sipsip reitehi raka nəri nəha riti sə kiməvi tərini nımwai nəkukuə irə. Meitehi raka pam, nənə iakregi nərımıru me nəha kefə riti rəgkiari rerin rupwinari rəmwhen ia karuəruə mını mə, “Uvehe!” ² *Nənə iakəti pen mətoni hos əpsan riti. Iəmə sə raməkure irə rauvehi nıfagə. Kuvei pen kəfəfau səvəi nisaiien min. In rier mamevən rəmwhen iərmama riti sə rınaruagən pam, nənə traruagən mwi muvehi irapw nıskaiien səvəi nərmpə.

³ Nənə kwəti sipsip reitehi raka nəri sə ro kəru irə kiməvi tərini nımwai nəkukuə irə. Meitehi raka pam, nənə iakregi nərımıru me nəha kefə sə ro kəru irə rini mə, “Uvehe!” ⁴ Nənə hos riti mwi ruvehe hos əruerəv. Iərmama sə raməkure irə kuvei pen nau asori riti səvəi naruagənien min. Kınəsəni in mə trevən mo nərmmama ia təkure tıprənə haruagən mhousi əpune irəha me.

⁵ Nənə kwəti sipsip reitehi raka nəri sə ro kahar irə kiməvi tərini nımwai nəkukuə irə. Meitehi raka pam, nənə iakregi nərımıru me nəha kefə sə ro kahar irə rini mə, “Uvehe!” Nənə iakəti pen mətoni hos pitəv riti. Iərmama sə raməkure irə rauvehi nəri sə kaməkiri nari irə. ⁶ Nənə iakregi reri iərmama riti ruku pen ia kurkwai nərımıru me nəha kefə, mamını mə, “Evən. Kınəsəni ik mə tiko nukumhə ravən ia tənəmtənə me. Nərmmama tuhərarki mane asori ti nuvehiien nəveginien rouihi a. Mətə tikəpwəh nourahaien nukune nei me nəha olif kamo oel ia nukwan mine nukune nəkwus me nəha krep kamo waen irə.”

⁷ Nənə kwəti sipsip reitehi raka nəri sə ro kefə irə kiməvi tərini nımwai nəkukuə irə. Meitehi raka pam, nənə iakregi nərımıru me nəha kefə sə ro kefə irə rini mə, “Uvehe!” ⁸ *Nənə iakəti pen mətoni hos əmrakw riti. Iərmama sə raməkure irə nəghin nə Noien Iərmama Remhə. In riti nəghin nə Imwei Nəkur Həuvamhə rakurirə irə rauevən. Kınəsəni pen nərmmama pam ia təkure tıprənə ia rəginrau. Irau troueven rouəvsini irəha kefə kefə, rouo kuatia remhə rouəpwəh kahar kamharımıru. Nepwın tuhemhə ia naruagənien. Nepwın nəveginien triwən ti nırəha hemhə. Nepwın nemhəien truvehi irəha hemhə. Nepwın nəri əprmin me tuhahi əpune irəha.

⁹ Nənə kwəti sipsip reitehi raka nəri sə ro krirum irə kiməvi tərini nımwai nəkukuə irə. Meitehi raka pam, nənə iakəti pen fwe nisui nıfatə pırapw mətoni nərmmama səməmə kınousi əpune irəha ti nəri nə mə kamhəni irapw nəgkiariien səvəi Kumwesən, mamhəni mə in ro nıpərhiienien. ¹⁰ *Irəha kamhəkwein əpwəmwis mə, “Iərimənu asori. Ik Iəmə ikinan. Ik nıpərhiienien. Nərmmama ia təkure tıprənə hənousi əpune kımaha. Ikafwini mə tınesən ikərpwın pen noien ərəha səvənraha?” ¹¹ *Irəha həni iamınha irə, nənə kuvei pen tınari əpsan mınraha kuatia kuatia, kını pen ti nırəha i mə tuhapwis ouihi a mwi meste tukukupwən

* **6:1:** Rev 4:6, 5:1 * **6:2:** Sek 1:8, 6:1-6 * **6:8:** Jer 15:1-3, Esik 5:12,17, Esik 14:21, Esik 33:27 * **6:10:** Rev 16:7, Dut 32:43, Sam 79:10 * **6:11:** Rev 3:18, 7:9,13, Rev 19:14

kousi əpune pam piəvnraha me nepwɪn mwi səməme hənamo tukwini pəri nari irəha mɪnraha fwe kupwən.

¹² *Nənə kwəti sipsip reitehi raka nəri sə ro sikis irə kiməvi tərini nəkukuə irə. Meitehi raka pam, nənə iakəti pen mətoni nɪmwɪnmwien asori riti ravən. Meri ruvehe mɪpɪtəv mɪpɪtəv. Məkwə ruvehe məruerəv rəmwhen ia netə. ¹³ *Nənə kəməhau me fwe irənhə ia neiai həsas mhei-waiu ia tiprənə rəmwhen ia nei riti nɪmətagi asori rikiuku irə nukwan me həsas. ¹⁴ *Kəpuapen ruvehe miwən məmwhen ia nɪmwai nəkukuə iərmama ruvehi mərfe raka i. Nənə təkuər me mɪne tənə əmweris me haraka ia təmwhekɪnraha me.

¹⁵ *Nənə kig me ia tiprənə, mɪne ieni me, mɪne nəmə asori me səvəi narugən me, mɪne nərmama nautə səvənraha rasori, mɪne nərmama nəgsənraha rasori, irəha mɪne nərmama pam nəri auər a mə irəha slef uə həpkə mhə irəha slef, həuvən ia təkuər me mhərkwafə ia nɪpəgi kəpwier me mɪne reri kəpwier me, ¹⁶ *mamhəkwein pen təkuər me mɪne kəpwier me mamhəni mə, “Tiho mhəsas mhəkure tərini kimaha, mhərkwafə kimaha, pwəh iəmə nəha raməkure ia jea səvənhi məmərimənu rəpwəh nətonien kimaha, pwəh niemaha səvəi kwəti sipsip rəpwəh nesteien kimaha. ¹⁷ *Kwa nəpɪn asori səvəi niemaha səvənrau ruvəuvehe. Sin nəghɪn ko rərər irapw?”

7

Agelo rəmri pen mak səvəi Kumwesən ia nəkur Isrel irəha pam 144,000

¹ *Kurirə ia narimnari me i iakətoni nagelo me kefə kamhərər ia təkure tiprənə i riti ia nɪkaren pesu, riti ia nɪkaren parei, riti ia nɪkaren prehi, riti ia nɪkaren peraha. Irəha kamhəkwtəmhirɪ nɪmətagi me pam nəha kefə mə nɪmətagi triwən ia təkure tiprənə mɪne təsi mɪne nei me. ² Nənə iakəti pen mətoni agelo riti mwi ruku peraha mauvehi nari riti tromak ia nərmama irə trahətən pen mə Kumwesən sə ramɪru səvənhi me nərmama me nə irəha. Agelo i rəkwein əpwəmwis nagelo me nəha kefə səməme kɪnəsəni irəha mə tuhouraha tiprənə mɪne təsi. ³ *In rɪni pen ti nɪrəha i mə, “Həpəpɪm narakaien nɪmətagi pwəh rəpwəh nourahien tiprənə mɪne təsi mɪne nei me. Pwəh iako pen raka mak səvəi Kumwesən səkitaha ia nɪpwənai iotukwininari me səvənhi me.” ⁴ *Nənə iakregi kini nərmama me nəha səməme həuvehi mak səvəi Kumwesən irəha pam wan-hantret-foti-fo-taosən. Nərmama me nəha komak ia nɪrəha həuku pen pam ia kwənəkwus me səvəi nəkur Isrel.

⁵ Ia kwənəkwus səvəi Juta, nərmama irəha pam twelef-taosən.

Ia kwənəkwus səvəi Rupen, nərmama irəha pam twelef-taosən.

Ia kwənəkwus səvəi Kat, nərmama irəha pam twelef-taosən.

⁶ Ia kwənəkwus səvəi Aser, nərmama irəha pam twelef-taosən.

Ia kwənəkwus səvəi Naftali, nərmama irəha pam twelef-taosən.

Ia kwənəkwus səvəi Manase, nərmama irəha pam twelef-taosən.

⁷ Ia kwənəkwus səvəi Simeon, nərmama irəha pam twelef-taosən.

Ia kwənəkwus səvəi Livae, nərmama irəha pam twelef-taosən.

Ia kwənəkwus səvəi Isakar, nərmama irəha pam twelef-taosən.

* **6:12:** Mat 24:29, Wok Me 2:20, Rev 8:12 * **6:13:** Aes 34:4 * **6:14:** Aes 34:4, Rev 16:20

* **6:15:** Aes 2:10,19,21 * **6:16:** Luk 23:30, Rev 4:2,10 * **6:17:** Joel 2:11, Neham 1:6, Mal 3:2

* **7:1:** Jer 49:36, Dan 7:2 * **7:3:** Esik 9:4,6, Rev 9:4 * **7:4:** Rev 14:1,3

⁸ Ia kwənəkʷus səvəi Sepulun, nərmama irəha pam twelef-taosen.
Ia kwənəkʷus səvəi Josef, nərmama irəha pam twelef-taosen.
Nənə, ia kwənəkʷus səvəi Penjamin, nərmama irəha pam twelef-taosen.

Nərmama həpik tinari səvənraha rəpsan

⁹ *Kurirə ia narimnari me i iakəti pen mətoni nərmama həpik ko kirkəvsini pam mhə irəha. Irəha haməuku pen ia tənəmtənə me pam, mine kwənəkʷus me pam, mine teki nərmama me pam, mine nəgkiariien me pam. Kamhərer ia nəmri Iəmə sə raməkure ia jea səvənhi mamərimənu mine ia nəmri kwəti sipsip. Irəha kamharkahu tinari əpsan me, mamhəuvehi nīmwai nəmwir me ia rəginraha, ¹⁰ *mamhəkwein əpwəmwis mamhəni mə,

“Kumwesən səkimaha sə raməkure ia jea səvənhi mamərimənu irau kwəti sipsip, irau nəha krino suatuk ti nuvehimiruuien kitaha!”

¹¹ Nagelo me pam hərəer kuraukurau ia jea Kumwesən raməkure irə mamərimənu, nənə, mhərəer kuraukurau mwi ia nəmə asori me, mine nərimiru me nəha kefə. Nənə irəha hənīmwi nukurhunraha kupwən ia jea səvəi Kumwesən, mheiwaiu nənimenraha rirapi tiprənə, nənə, mamhəsiai in, ¹² *mamhəni mə,

“Pwəh ro iamihni!

Pwəh nini viviiən, mine nəgnəginiiən,
mine nukurəniən, mine tanak, mine nisiiəien,
mine nərimənuuiən, mine niskaiiən,
həuvən ti Kumwesən səkitaha ia nuk nuk me.
Pwəh ro iamihni!”

¹³ *Nənə nəmə asori me nəha riti ia nirəha rəres iou mə, “Nisimə nəha kamharkahu ia tinari əpsan me? Irəha haməuku pəku?”

¹⁴ *Miregi iakini mə, “Iəmə asori. Ik a ikukurən.”

Miregi rini mə, “Irəha nərmama me nəha səməme kamhəier ia nəpin nəha kiməni mə truvehe nərmama tuhəregi nəmisəien irə rasori pik anan. Irəha hənəikuas ia tinari me səvənraha mho həpsan ia nite kwəti sipsip.

¹⁵ *Ro pen irəha kamhərəer ia nəmri Kumwesən sə raməkure ia jea səvənhi mamərimənu. Irəha həmwhen ia pris me səməme kamho tukwini pen nari min ia nəpin mine ia ran ia nəkwai nīmwə səvənhi. Nənə Kumwesən sə raməkure ia jea səvənhi mamərimənu in trəuiui irəha nəpin me pam.

¹⁶ *Nukumhə tripkahi mhə mwi irəha.

Irəha tuhəpkəkəkəkwakwa mhə mwi.

Nukwəsikər tripkənhi mhə irəha,

uə nəpnəpaniən asori səvəi meri tripkənhi mhə irəha,

¹⁷ *ti nəri nə mə kwəti sipsip nəha ia kurkwai jea sə Kumwesən raməkure irə mamərimənu in trətui amasan ti nirəha rəmwhen iərmama riti sə ramətui amasan ti sipsip me səvənhi.

In triri irəha mhəuvən ti nəmri nuimiru me.

Nənə Kumwesən trirai raka pam nise nəmriənraha.’ ”

8

Kwəti sipsip reitehi raka nəri sə ro sefen irə kiməvi tərini nīmwai nəkukua irə

* 7:9: Rev 3:18 * 7:10: Rev 4:2,10 * 7:12: Rev 5:12, 11:17 * 7:13: Rev 3:18 * 7:14:

Mat 24:21 * 7:15: Rev 4:2,10 * 7:16: Aes 49:10 * 7:17: Sam 23:2, Aes 25:8, Jon 10:11,

Rev 5:6, 21:4

1 *Nəp̄in kwəti sipsip reitehi raka nəri sə ro sefen irə kiməvi tərini n̄imwai nəkukuə irə, nənə kwənamriḡ fwe ia neiai meste n̄ipəri aoa riti.

2 Nənə iakətoni nagelo me nəha sefen səməme kamhərer ia nəmri Kumwesən ia nəp̄in me kiməpeki pen kisipw kuatia kuatia m̄inraha.

3-4 *Agelo riti mwi nəha ikin rauvehi nari riti kino ia kol. Nəri nəha rukuər ia n̄imwəkmwəki nari kauvani n̄ipekin rapein amasan. Kuvei pen n̄imwəkmwəki nari nəha m̄in mə truvani ia təkure n̄ifatə nəha kino ia kol ramərer kupwən ia jea sə Kumwesən raməkure irə mamərimənu pwəh nise napw irə rousəs̄imw̄in irəha nəfwakiien me səvəi nərmama me pam səvənhi. Ro iam̄inhi irə agelo nəha ruvehe mərer pen ia n̄ifatə nəha, muvani n̄imwəkmwəki nari nəha r̄ipik, nənə nise napw irə rousəs̄imw̄in irəha nəfwakiien me səvəi nərmama me səvəi Kumwesən, həutə ia nəmri Kumwesən. 5 *Nənə agelo nəha ruvehi nukumheəv rauək ia təkure n̄ifatə, mərki pen i ia nəri nəha in rauvehi rukuər, mərarki irapw ia təkure t̄iprənə i, nənə nouap̄irien rəhiapw, karuəruə rərkwəpahar, kregi nərkar̄ikien, n̄imwn̄imwien ravən.

Kisipw me irəha pam sefen

6 Nənə nagelo me nəha sefen səməme kamhəuvehi kisipw kamhəpnəpenə ti n̄əseien kisipw. 7 *Nagelo me nəha sə kupwən rəse kisipw səvənhi, nənə aes m̄ine napw m̄ine netə ho a kərap̄i irə kətəḡi irapw ia t̄iprənə i. Ruək mahi n̄ipəri t̄iprənə, məpwəh n̄ipərin kəru, nənə mahi nei me n̄ipərinraha kuatia, məpwəh n̄ipərinraha kəru, nənə mahi pam nurhi merə me.

8 *Agelo sə ro kəru irə rəse kisipw səvənhi, nənə nari riti rəmwhen ia təkuaer asori rauək kərarki pen ia təmwei təsi. Nənə n̄ipəri təsi kwatia ruvehe mo netə irə, n̄ipərin kəru krouamasan. 9 Nərim̄iru me ia təmwei təsi n̄ipərinraha kuatia hemhə, n̄ipərinraha kəru kamhəm̄iru, nənə n̄itətə me səməme kamhau ia təsi ko koeite irəha pam kuai irəha ia kusen kahar harəmnəmwhen a kusen kuatia ruvehe mərəha kəru krouamasan.

10 Agelo sə ro kahar irə rəse kisipw səvənhi, nənə kəməhau asori riti rauək rəmwhen ia kwənh̄iə rier raka ia neiai, meiwaiu m̄əsas pen ia nui aris me m̄ine nəmri nui me, mouraha n̄ipərin riti məpwəh kəru krouamasan a. 11 *Kəməhau nəha nəḡhin nə Nəfiəien. Nui me nəha reste irəha həuvehe mhəfiə. Nənə nərmama h̄əpik hemhə ti nəri nə mə hən̄imwi nui əfiə.

12 *Agelo sə ro kefə irə rəse kisipw səvənhi, nənə nari riti ro meri m̄ine mək̄wə m̄ine kəməhau me ro pen h̄əpwəh nuəkien ia nəp̄in pek̄in. Ia ran meri rauək ia n̄ipərin kəru, məpwəh nuəkien ia n̄ipərin kuatia. Ia nəp̄in mək̄wə m̄ine kəməhau me kamhəuək ia n̄ipərin kəru, məpwəh nuəkien ia n̄ipərin kuatia.

13 *Nənə iakəti pen mətoni m̄irup riti ramivə irənhə ia n̄imagouagou. Iakregi ramasək əpwəm̄wis, mamini mə, “Aueh! Aueh! Aueh! Nagelo m̄irəhar nəha na tuharəse kisipw me səvənrahar. Trərəha anan tukumi-aha nərmama səməme hiamarə ia təkure t̄iprənə.”

* 8:1: Hab 2:20 * 8:3-4: Rev 5:8, Eks 30:1-3, Rev 9:13 * 8:3-4: Rev 5:8 * 8:5: Lev 16:12, Eks 19:16-19, Rev 4:5, 11:19, Rev 16:18 * 8:7: Eks 9:23-26, Esik 38:22, Joel 2:30 * 8:8: Eks 7:20-21 * 8:11: Jer 9:15 * 8:12: Rev 6:12-13 * 8:13: Rev 9:12, 11:14

9

1 *Agelo sə ro krirum irə raməse kisipw səvənhi, nənə iakətoni kəməhau riti rukrutə ia neiai mīmwei irapw ia təkure tiprənə. Kiməuvei pen ki riti min. Ki nəha səvəi nəsevərien ia nipəg sə rameiwaiu nukunen riwən. 2 *Kəməhau nəha rəsevər ia nipəg nəha nənə nise napw ruku pen fwe ikin mutə rəmwhen ia nise napw sə rasori pik anan. Meri mine nimagouagou kroupitəv ia nise napw sə ruku pen ia nipəg nəha. 3 *Nənə kəmnhəvt me həier raka ia nise napw nəha mheiwiu ia tiprənə. Kiməuvei pen niskaiien minraha mə tuhəpi nərmama ia nipikinraha, mho nəmisəien minraha rəmwhen ia mimi nəha skopion sə ramərkou ia tiprənə. 4 *Kiməni pen ti kəmnhəvt me i minuə tuhəpwəh nourahaien nurhi mine nei me mine narimnari me səməme kəmhəuverə ia təkure tiprənə, mətə tuhouraha əpa nərmama me nəha səməme mak səvəi Kumwesən riwən ia nipwənanraha. 5 Kinəsəni irəha mə tuhəpi nərmama mho nəmisəien minraha meste məkwə krirum, mətə tuhəpwəh nəpi əpuneien irəha. Nəmisəien nəha tuhəregi rərəha irə rəmwhen ia nəmisəien səvəi mimi nəha skopion nəpin rəpi iərmama riti. 6 *Ia nəpin me nəha nərmama tuhətui suatuk ti nemhəien, mətə ko həpkətoni mhə. Tuhokeikei mə tuhemhə, mətə ko həpkemhə mhə.

7 *Kəmnhəvt me nəha, iakətə irəha həmwhen ia hos me kəmhərər mwatuk ti naruagəniēn. Ia nukwənenraha kəfəfau me həmwhen ia kəfəfau səvəi nišiaiēn kino ia kol. Nənimenraha rəmwhen ia nəmri nərmama. 8 *Nukwənenraha rəpwəmwis rəmwhen ia nukwəne pran. Revinraha rəhiə rəmwhen ia revī laeon. 9 *Səvənraha karkahu kino ia əean kəmhəvegi kwənpwenhinraha irə səvəi naruagəniēn. Təraginraha kəmhəpuk pik rəmwhen hos me səməme kəmhəvkəkini kat me mamhaiu məmhəvən ti naruagəniēn. 10 Nipikinraha ro revin irə rəmwhen ia nipiki mimi nəha skopion. Niskaiēn səvənraha tuho nəmisəien m nərmama irə meste məkwə krirum raməmak ia nipikinraha. 11 Səvənraha riti nəha ikin iəmə asori ramərimənu ia nirəha. In nə agelo səvəi nipəg sə rameiwaiu nukunen riwən. Ia nəgkiariēn Hipru nəghi agelo nəha Apoton. Ia nəgkiariēn Krik nəghin nə Apolion (nipwran mə Kərietaha).

12 *Aueh! Nərəhaiēn kupwən ruvehe muvavən. Mətə aueh, aueh, hətə ro! Nərəhaiēn kəru mi nəha ikin troupuvehe mwi.

13 *Agelo sə ro sikis irə rəse kisipw səvənhi, nənə iakregi reri iərmama riti ruku pen ia nipəsegi nifatə nəha kəfə sə kino ia kol ramərər kupwən ia Kumwesən. 14 *Reri iərmama nəha rəgkiari m agelo i ro sikis irə sə rauvehi kisipw nəha, mimi pen tukwe in mə, “Fi nari ia nagelo me nəha kəfə səməme kinərihi irəha fwe kupwən kəmhərə fwe nui aris asori nəha Iufretes.” 15 *Ro iamihhi irə kifi nari ia nagelo me nəha kəfə. Kinəpnəpenə raka ia nagelo me nəha kəmhəitenhi aəa nəha, nəpin nəha, məkwə nəha, mine nuk nəha, mə tukifi nari ia nirəha həuvən mhəvsini pam nərmama ia təkure tiprənə, mhəuai irəha ia kusen kahar harəmnəmwhen a, mhousi əpune riti mhəpwəh kəru. 16 Nənə iakregi

* 9:1: Rev 20:1 * 9:2: Jen 19:28, Eks 19:18, Joel 2:2,10 * 9:3: Eks 10:12,15 * 9:4: Rev 7:3 * 9:6: Job 3:21, Jer 8:3, Rev 6:16 * 9:7: Joel 2:4 * 9:8: Joel 1:6 * 9:9: Joel 2:5 * 9:12: Rev 8:13 * 9:13: Rev 8:3 * 9:14: Rev 16:12 * 9:15: Rev 8:7-12

kini mə naruagən me səvənraha səməmə kamhəkure ia hos irəha pam tuhantrət-milian.

¹⁷ Ia vison səiou iakətoni hos me nəha mine nərmama səməmə kamhəkure ia hos me. Irəha harkahu ia tinari səvəi naruagənien kino ia aean, mhəvegi kwənpwenhinraha irə. Tinari me nəha rəruerəv, mo plu, makwes. Kənkəpwə hos me nəha həmwəhen ia kənkəpwə laeon me. Napw mine nise napw mine təpisi ərəha kamharuku pen ia nīpəgi nəkwanraha mamharier ¹⁸ mharousi əpune pam nərmama ia tənəmtənə me ia kusen kuatia mharəpwəh kusen kəru. ¹⁹ Niskaiien səvəi hos me nəha in nəha ia nīpəgi nəkwanraha mine nīpikinraha, ti nəri nə mə nīpikinraha rəmwəhen ia snek sə ro kənkəpwə ia nusvənhin. Ia nīpikinraha me ho nəmisəien n nərmama.

²⁰ *Mətə nərmama me i səməmə nərpwinien mirəhar nəha harəpwəh nousi əpuneien irəha, irəha həpkəpwəh mhə kumwesən eikuə me nəha həno ia rəginraha. Irəha kamhəmwur pen a mamhəfwaki pen m nəremhə me mine nənimwi nari me səməmə kino ia kəruətəri mine nei, kino mwi ia aean me i kol, silva, mine pras. Irəha nənimwi nari me a. Həpkətoni mhə nari, mhəpkregi mhə nari, mhəpkavən mhə. ²¹ Nərmama me i həpkəpwəh mhə noien ərəha me nəpwin mwi səvənraha. Mətə kamhəmwur pen a mamhousi əpune nərmama, mamho nahak mine noien səvəi klepa, mamhakres, irəha nərman mine nīpran kamhəiri əpnəpen irəha me.

10

Agelo sə rauvehi kwəti nimwai nəkukuə riti kinərfe

¹ Nənə iakətoni agelo riti mwi nəgsen rasori rukrutə ia neiai meiwaiu pehe. Nəpuə riti ruvegi nīpwrən. Mərarən riti rukuraukurau ia kənkəpwə. Nənimen raməhiapw rəmwəhen ia meri. Nisun mi krouəmwəhen ia pos asori mi krauuək. ² Kwəti nimwai nəkukuə riti sə kinərfe raməmak ia rəgin. In ruvi atukw i, mərpwi pəri nisun mi mwatuk ia təsi nənə nikaren mour ia tīprənə, ³ marə məkwein əpwəmwis, rerin rəmwəhen ia laeon sə ramasək asori. Nəpin rəkwein iaminihi, karuəruə rərkwəpahar m sefen. ⁴ *Karuəruə rərkwəpahar raka m sefen, iakəpnəpənə mə takrai pen ia nəkukuə nəgkariien sə rani, mətə iakregi reri iərmama riti rukrutə ia neiai mamini mə, “Ərkwafə ia nəgkariien i karuəruə rani, məpwəh nīrai penien ia nəkukuə.”

⁵ *Nənə agelo sə iakətoni ramərer pen ia təsi mine tīprənə ruvehi utə rəgin mwatuk mahatən pen fwe ia neiai, ⁶ *mini mə, “Kumwesən ramarə ia nuk nuk me. In rino neiai, tīprənə, təsi, mine narimnari me pam səməmə kamharə ia nīrəhar. Iakani kwəsuaahi ia nəghin mə nəpin ruvəkwa. Kumwesən ko rīpkəfwini mhə mwi, ⁷ *mətə nəpin agelo sə ro sefen irə trəse kisipw səvənhi, nəgkariien nəha Kumwesən rīnərkwafə nīpwrən truvehe mukuə rosi in rīməni pen ti iotukwininari me səvənhi profet kupwən me.”

⁸ Nənə iakregi mwi reri iərmama nəha ruku pen ia neiai mani pehe tukw iou i mə, “Evən muvehi nimwai nəkukuə nəha sə kinərfe raməmak ia rəgi agelo nəha ramərer pen ia təsi mine tīprənə.”

* **9:20:** Rev 16:9,11, Aes 2:8,20, 1Kor 10:19-20, Sam 115:4-7, Sam 135:15-17, Dan 5:23

* **10:4:**

Dan 8:26, Dan 12:4,9 * **10:5:** Dut 32:40, Dan 12:7 * **10:6:** Neh 9:6, Sam 146:6

* **10:7:**

Dan 9:6,10, Amos 3:7

⁹ *Ro iam̄nhi irə iakevən mares pen agelo naha mə truvei pehe miou n̄imwai nəkukua ouihī naha sə kinərfe. In r̄ini pehe tukw iou i mə, “Tikuvehi māni. Trouaha tipwim, mətə ia nəkwm tikregi rəsien rəmwhen ia sukapak.” ¹⁰ Nənə iakuvehi raka n̄imwai nəkukua ouihī naha sə kinərfe ia rəgi agelo, māni. Iakamāni m̄iregi ia nəkwak rəsien rəmwhen ia sukapak, mətə n̄əpin iakətigai pam, nənə iakregi tipwik ruvehe mərəha. ¹¹ Nənə kini pehe tukw iou i mə, “Tikaməkeikei mægkiari mwi rəmwhen ia profet, m̄ini irapw nəfe treste nər̄mama h̄əp̄ik, nər̄mama ia teki nər̄mama s̄əp̄əms̄əp̄ə, m̄ine kwənək̄wus me s̄əp̄əms̄əp̄ə, m̄ine nægkiariien me s̄əp̄əms̄əp̄ə, m̄ine kig me.”

11

Iəmā mi k̄əru krouər̄er irapw ti nægkiariien p̄ərhien

¹ *Ia n̄əpin naha kuvei pehe nari riti miou rəmwhen ia nig kauvehi mak s̄əv̄ai nari irə, nənə kini pehe tukw iou i mə, “Evən muvehi mak s̄əv̄ai n̄imwə s̄əv̄ai Kumwesən m̄ine nifatə s̄əv̄ənhi, m̄əvsini nər̄mama s̄əm̄əme kamh̄əfwaki fwe ikin. ² *Mətə tikəpwəh nuvehien mak ia n̄ikare n̄imwə naha iruə. Tikəpwəh nuvehien mak s̄əv̄ənhi, ti n̄əri nə mə kuv̄əvei pen raka kwopun naha m nər̄mama h̄əreirei Kumwesən, nənə irəha tuheiv̄ə testesi taon ikinan s̄əv̄ənhi meste mək̄wə foti-tu.” ³ Iou takər̄hi pen iər̄man m̄i k̄əru s̄əiου s̄əm̄əmi krouər̄er irapw tukw iou. Iəmā mi naha trouarkahu tinari sə rahatən pen mə krauasək ti nər̄əhaien, nənə rouarə rouəvisau irapw nægkiariien sə takuvei pen m̄inrau meste n̄əpin irəha pam wan-taosen tu-hantret-sikisti. ⁴ *Irau naha nukune nei mi olif, m̄ine n̄əri mi laet raməkure utə ia n̄irau s̄əm̄əmi krouər̄er ia n̄əmri Kumwesən Iər̄imənu s̄əv̄ai tiprənə. ⁵ *Tr̄ini m̄inua iər̄mama riti raməm̄wur mə trouaha irau, nənə n̄ərami napw truku pen ia n̄ip̄əgi nəkwanrau mier mahi əpune nər̄mama s̄əm̄əme haməm̄wəki irau. Iər̄mama sə raməm̄wur mə trouaha irau traməkeikei memhə iam̄nha irə. ⁶ *Iəmā mi naha krauvehi n̄iskaiien ti n̄əsisəgien ia n̄əpuə mə nesən trəpwəh nauərien n̄əpin irau krauni irapw nægkiariien me s̄əv̄ai Kumwesən. Irau krauvehi mwi n̄iskaiien ti nuvsinien nui me h̄əuvehe m̄ho netə ia n̄irəha, nənə rouukurən mwi nuvehi peheien nemh̄aien me s̄əp̄əms̄əp̄ə h̄əuvehe m̄houraha nər̄mama ia təkure tiprənə i. Irau krouukurən noien narimnari me naha ia n̄əpin me a rəmwhen mə irau kraouekeikei.

⁷ *N̄əpin irau krouni irapw pam raka nægkiariien s̄əv̄ənrau, nənə n̄ərim̄iru fwe ia n̄ip̄əg sə rameiwaiu nukunen riwən, in trukrirapw mutə maruagən m̄inrau, muvehi irapw n̄iskaiien s̄əv̄ənrau, mousi əpune irau. ⁸ *N̄ip̄wranrau mi trouəmak ia suatuk s̄əv̄ai taon asori naha, kwopun naha kinərui tər̄ini pen Iər̄imənu s̄əv̄ənrau ia nei kamarkuau ikin. Kiməuvsini n̄əghi taon naha kini mə “Sotom” uə “Ijip” ramahatən pen nər̄əhaien ia kwopun naha. ⁹ Nənə nər̄mama s̄əm̄əme haməkūpen ia teki nər̄mama me s̄əp̄əms̄əp̄ə, m̄ine nægkiariien me s̄əp̄əms̄əp̄ə, m̄ine kwənək̄wus me s̄əp̄əms̄əp̄ə, tuhəspau ia n̄ip̄wranrau meste n̄əpin

* **10:9:** Esik 2:8, 3:1-3 * **11:1:** Esik 40:3, Sek 2:1-2 * **11:2:** Luk 21:24, Rev 12:6, 13:5 a **11:2:** Nər̄mama h̄əreirei Kumwesən. Suatuk riti mwi ti n̄iniien nægkiariien naha in i mə “Nər̄mama ia tənəmtənə me” uə “Nər̄mama r̄ipko mhə irəha nəkur Isrel.” * **11:4:** Sek 4:3, 11-14 * **11:5:** 2Saml 22:9, 2King 1:10, Sam 97:3, Jer 5:14 * **11:6:** 1King 17:1, Eks 7:17-20, 1Saml 4:8 * **11:7:** Dan 7:21, Rev 12:17, Rev 13:1, 7, 17:8 * **11:8:** Luk 13:34

kahar mine nipærin, nənə, kirkəsēni mhə nipwranrau mə tukinimwi.
 10 Nərmama me ia təkure tiprənə tuhagien pəri, mho lafet, mhəriari
 pen narimnari amasan me minraha me, ti nəri nə mə profet kəru nəha
 səmami krino nəmisəien asori m nərmama ia təkure tiprənə krouvamhə.

11 *Mətə nəpin kahar mine nipærin ruvehe mukarau, nənə iakətōni
 Kumwesən ruvei pen nimruien minrau kroueiahag mwi rouərer ia
 nisunrau. Nənə nərmama me pam səmame hətōni irau həhekir asori.

12 *Nənə irəha həregi reri iərmama riti rupwinari ruku pen ia neiai
 mini pen ti nirau i mə, “Rouutə pehe i.” Nənə nəpuə riti ruvehi irau
 mutə mevən ia neiai. Nərmama səmame kamhəmwəki irau kamhərer
 mamhətōni irau krautə.

13 *Ia nəpin nəha təkwtəkwuni a mwi nimwnimwien asori riti ravən,
 makia fifi nari ia kwopun kuatia ia taon nəha, məpwəh kwopun
 naen hamasan. Nimwnimwien ravən nərmama sefen taosen hemhə.
 Nərmama me pam səmame həkemhə mhə həhekir mhətəmnimwin,
 mhəuvehi utə nəghi Kumwesən sə ramarə ia neiai.

14 *Aueh, nərəhaien sə ro kəru irə ruvehe muvavən! Mətə aueh, hətə ro,
 nərəhaien sə ro kahar irə tripko mhə tui ruvehe!

Agelo sə ro sefen irə rəse kisipw səvənhī

15 *Agelo sə ro sefen irə rəse kisipw səvənhī, nənə iakregi nərmama
 nepwin fwe ia neiai kamhəgkiari rerinraha rupwinari mamhəni mə,
 “Nərimənuien kamərimənu irə ia təkure tiprənə i təkwtəkwuni ruvehe
 məmak ia rəgi Kumwesən səkitaha mine Kristo səvənhī.

Nənə in trərimənu ia nuk nuk me.”

16 *Nənə nəmə asori me nəha twenti-fo səmame kamhəkure ia jea
 me səvənraha ia nəmri Kumwesən hənimwi nukurhunraha mheiwaiu,
 mhəuvei pen nisaiien səvənraha revən tukwe, 17 *mamhəni mə,
 “Iərimənu Kumwesən sə rauvehi niskaiien me pam.

Ik ikinarə fwe kupwən muvehe meste mwi ipwet mine.

Kimaha iahaməni tanak tukw ik,
 ti nəri nə mə ikiməuvehi niskaiien asori səim,
 nənə minamərimənu nəha təkwtəkwuni.

18 *Nərmama ia tənəmtənə me niemaha rəpi pik irəha,
 mətə niemaha asori səim ruvəuvehe.

Rino nəpin səim tikəkiri nərmama səmame həuvamhə,
 mərəku pen səim iotukwininari me, profet me mine nəkur ikinan
 me, mine nərmama me pam səmame kamhasiai nəghim,
 nəri auər a mə irəha kamhəuvehi nasoriien uə həkpuvehi mhə
 nasoriien.

Nənə rino nəpin səim tikouraha nərmama me nəha səmame kamhouraha
 nari ia təkure tiprənə.”

19 *Ia nəpin nəha kəsevər ia nimwə səvəi Kumwesən fwe irənhə ia neiai.
 Ia nəkwai nimwə nəha kətōni pokis səvəi nəgkiariien i Kumwesən rinərihi
 tərini əknekin. Nənə nouapirien rəhiapw, karuəruə rəkwəpahar, kregi
 nərəkəriken, nimwnimwien ravən, aes rəsas rəmwhen ia nesən asori.

* 11:11: Esik 37:5,10 * 11:12: 2King 2:11 * 11:13: Rev 8:5, 16:18 * 11:14: Rev 9:12

* 11:15: Eks 15:18, Sam 10:16, Dan 2:44, Obad 21 * 11:16: Rev 4:4,10 * 11:17: Rev 1:4,8,

15:3 * 11:18: Sam 2:1, 46:6, Rom 2:5, Rev 10:7, 19:5, Sam 115:13 * 11:19: Hip 9:4, Rev 8:5,

15:5, Rev 16:21

12

Pran riti mine snek asori riti

¹ Nənə kətoni nīm̄tətien asori riti rier irapw fwe ia nīmagouagou. Pran riti rarkahu ia meri rəmwhen ia tīnari səvənhi, mər̄pwi utə nīsun mi ia mək̄wə, nənə məfəfau ia kəfəfau riti səvəi nīsiāien kīno pen kəməhau twelef irə. ² *Prən nəha ramregi nəmisəien mamasək əpwəm̄wis ti nəri nə mə rīno tīpwīn na trərəhi tīni. ³ *Nənə nīm̄tətien riti mwi rier irapw ia nīmagouagou. Iakətə snek asori riti rər̄uerəv. Kənkəpwə irəha pam sefen. Kənkəpati irəha pam ten. Nənə kəfəfau pen kəfəfau səvəi nīsiāien ia kənkəpwə me. ⁴ Nīpikīn reiesi raka kuse kəməhau riti mər̄p̄wəh kusen kəru. Səm̄əme nəha nīpikīn reiesi raka irəha həsas ia təkure tīprənə. Nənə snek asori nəha revən mər̄er kupwən ia pran nəha na trərəhi iəkunouīhi mə nər̄pīn tīni trətui snek asori nəha trənī. ⁵ *Prən nəha rərəhi tīni iərman. In iərman sə truvehi nəri skai rəmwhen ia nep ramahatən pen nasorīien səvəi kīg, rauvehi mamər̄imənu ia nər̄mama ia tənəm̄tənə me pam. Nər̄pīn tīni prən nəha rīnətui raka, nənə Kumwesən ruvehi in, muvehi utə irənhə ia jea səvənhi mə trər̄imənu. ⁶ *Nənə prən nəha rap mevən fwe kwopun akwesakwes. Kwopun riti fwe ikīn Kumwesən rīnəpnəpenə raka ti prən nəha mə trarə ikīn. Tukətui amasan tukwe ia kwopun nəha keste nər̄pīn wən̄-taosen tu-hantret-sikisti.

⁷ *Nənə naruagənien riti rīskəm̄ter fwe ia neiai. Mikael mīne nagelo me səvənhi kənəm̄housi snek asori, nənə snek asori mīne nagelo me səvənhi kənəm̄housi mwi irəha. ⁸ Mətə Mikael mīne nagelo me səvənhi həuvehi irapw nīskāien səvəi snek asori. Kwopun riti səvənraha rīwən mwi fwe ia neiai. ⁹ *Kuvehi snek asori nəha kər̄arki irapw pehe ia təkure tīprənə. In snek tui kani mə Iərem̄hə uə Setan sə rameikua ia nər̄mama ia tənəm̄tənə me pam. Kər̄arki irapw in irəha nagelo me səvənhi heiwaiu ia təkure tīprənə.

¹⁰ *Nənə iakregi iər̄mama riti fwe ia neiai rerīn rupwīnari, mīni mə, “Təkwtək̄wuni nəha Kumwesən səkītaha truvehimīru kītaha! Təkwtək̄wuni nəha in tro sətōni mə in rauvehi nīskāien, nənə, təkwtək̄wuni nəha in ramər̄imənu! Nənə təkwtək̄wuni nəha Kristo səvənhi tro sətōni mə in rasori ia narīm̄nari me pam!

Ro iamīnhi irə ti nəri nə mə Setan sə rani ərəha piəvtaha me ia nər̄pīn mīne ia ran ia nəm̄ri Kumwesən, kīnər̄arki irapw in ia neiai.

¹¹ Piəvtaha me hənaruagən raka irəha mīn, mhəuvehi irapw nīskāien səvənhi ia nīte kwətī sipsip, mhəuvehi irapw mwi nīskāien səvənhi ti nəri nə mə hənī irapw nəgkiariien pər̄hien. Irəha həpkokeikei pik mhə nīm̄iruien səvənraha, mətə hənər̄er mwatuk a ti nemhəien.

¹² *Ro iamīnhi irə, ik neiai mīne nər̄mama səm̄əme kamharə ia nīram tīho mhagīen!

Mətə aueh ik tīprənə mīne təsi! Tirouregi rərəha anan ti nəri nə mə Setan rīneiwaiu pehe tukumirau!

* 12:2: Maeka 4:10 * 12:3: Dan 7:7 * 12:5: Sam 2:9, Rev 19:15 * 12:6: Rev 11:2-3

* 12:7: Jut 9 * 12:9: Jen 3:1,14, Luk 10:18, 22:31, Rev 20:2 * 12:10: Job 1:11, Sek 3:1

* 12:12: Aes 44:23, Aes 49:13

Niemaha raməpi pik in ti nəri nə mə rukurən mə nəpin səvənhi ruvəkwa.

¹³ Nəpin snek asori nəha rətoni mə kinərarki irapw in ia təkure tiprənə, nənə rinərəpwi prən nəha sə rinərəhi tini iərman. ¹⁴ *Mətə kuvei pen tərəgi mīrup kəru m prən nəha mə trivə irə mevən fwe imwəni ia kwopun akwesakwes. Tukamətui amasan tukwe ia kwopun nəha keste nuk kahar mine nipərin mə snek asori trəpwəh nourahaien in. ¹⁵ Snek asori nəha rīruai nui asori riti ia tərhun rəmwhen ia iapiwən mə trukurirə pen prən nəha, muvehi map. ¹⁶ Mətə tiprənə rasitu ia pran nəha, meitehi, mətigai pam nui sə snek asori ruvəruai irə ia tərhun. ¹⁷ *Ro pen snek asori niemaha rəpi anan ti pran nəha. In rəpwəh in mevən mə traruagən irəha kwənəkwus me nepwin səvənhi. Irəha nəha nərmana səməme kamho nəgkiariien me səvəi Kumwesən mine nəgkiariien Iesu riməni irapw mə ro nipərhiien. ¹⁸ In revən mərəer ia nikare təsi.

13

Nərimiru riti sə rukrirapw ia reri təsi mutə

¹ *Iakətoni nərimiru riti rukrirapw ia reri təsi mutə. Kənkəpati me irəha pam ten. Kənkəpwə me irəha pam sefen. Nənə kəfəfau pen kəfəfau səvəi nisaiien ia kənkəpati me. Kimərari pen nəhag me ia kənkəpwə me kuatia kuatia, nəhag me səməme kamhəni ərəha Kumwesən. ² *Nərimiru nəha rəmwhen ia pusi asori nəha kani mə lepet. Nisun me həmwhen ia nərimiru nəha kani mə pea. Nipəgi nəkwan rəmwhen ia nipəgi nəkwai laeon. Nənə snek asori nəha ruvei pen niskaiien səvənhi min. In ruvei pen mwi jea sə in raməkure irə mamərimənu mine nasoriien sə rasori m nərimiru nəha. ³ *Kənkəpwə nərimiru nəha riti iakətoni mə kinəpi əpune raka, mətə rarə mīmiru mwi təmwki nau ruvehe minamə. Nərmana me pam ia təkure tiprənə nənimenraha rier tukwe, nənə həkurirə nərimiru nəha. ⁴ Irəha pam hənimwi nukurhunraha ia nəmri snek asori, mhəsiai in, ti nəri nə mə in ruvei pen nasoriien səvənhi m nərimiru nəha. Irəha hənimwi mwi nukurhunraha ia nəmri nərimiru nəha, mhəsiai in, mhəni mə, “Sin rəmwhen ia nərimiru nəha? Sin rukurən naruagəniien irau min?”

⁵ *Kinəsəni nərimiru nəha minuə trəgkiari ərpwi mīni ərəha Kumwesən. Kiməuvei pen nasoriien min in rukurən noien nəfə nəghin in rokeikei mə tro meste məkwə foti-tu. ⁶ In rani ərəha pik Kumwesən, mine nəghin, mine imwəni fwe ia neiai, mine nərmana səməme kamharə ikin. ⁷ *Kinəsəni in mə traruagən irəha nərmana me səvəi Kumwesən muvehi irapw niskaiien səvənraha. Nənə kiməuvei pen mwi nasoriien min mə trərimənu ia nərmana me pam, nərmana səvəi kwənəkwus me pam, mine teki nərmana me pam, mine nəgkiariien me pam, mine tənəmtənə me pam.

⁸ *Nərmana me pam ia təkure tiprənə səməme nəghinraha riwən ia nəkukuə səvəi nimiruien tuhənimwi nukurhunraha ia nəmri nərimiru nəha mhəsiai in. Fwe tui nəpin tiprənə ramiwən ihi kuvərai pen raka nəghi nərmana ia nəkukuə nəha səvəi kwəti sipsip sə kinousi əpune.

* **12:14:** Dan 7:25, 12:7 * **12:17:** Rev 11:7, 14:12 * **13:1:** Rev 12:3, Rev 17:3,7-12 * **13:2:** Dan 7:4-6 * **13:3:** Rev 17:8 * **13:5:** Dan 7:8,25, Dan 11:36, Rev 11:2 * **13:7:** Rev 11:7 * **13:8:** Sam 69:28, Rev 3:5, 5:6, Rev 17:8, Rev 20:12,15, Rev 21:27

⁹ Iærmama sə nəkʷəregin rarə traməkeikei mətərig amasan.

¹⁰ *Iærmama sə kimərfi mə trevən ia kalapus traməkeikei mevən.

Iærmama sə kimərfi mə tukərai əpune ia nau səvəi naruağanien, tukaməkeikei kərai əpune.

Ti nəri nə mə tro iamīnhi irə mine ro pen nærmama me səvəi Kumwesən tuhaməkeikei mhərer əknekīn ia nahatətəien səvənraha ia nəpīn me.

Nərimīru riti sə rukrirapw ia reri tīprənə mutə

¹¹ Nənə iakətōni mwi nərimīru riti mwi rukrirapw ia reri tīprənə mutə. Kənkəpati kəru krouəmwhen ia kwəti sipsip riti. Rəgkiari rerin rəmwhen ia snek asori riti. ¹² Nərimīru sə riməkupwən muvehe ruvei pen nasorīien me pam səvənhi min. Ramərer ia nəmri nərimīru sə riməkupwən muvehe, maməkeikei m nærmama me pam ia təkure tīprənə mə tuhənīmwi nukurhunraha ia nənimen mhəsiai nərimīru sə riməkupwən muvehe kīnəpi əpune kənkəpəwə riti mətə rarə mīmīru mwi təmwki nau ruvehe mīnamə. ¹³ *Nərimīru sə riməkurirə muvehe ramo nīmətəien asori me, mīni nəpw rukrutə ia neiai meiwaiu pehe ia tīprənə ia nəmri nærmama. ¹⁴ *In ramərer ia nəmri nərimīru sə riməkupwən muvehe mamō nīmətəien me kīnəsēni pen in mə tro. Ia noien nəha in reikuə ia nærmama me səməme kamharə ia təkure tīprənə mamīni pen ti nīrəha i mīnuə tuhaməkeikei mhəuvrhəkīn nari riti mhəuvnhi nərimīru sə kīnəpi əpune in ia nau mətə rarə mīmīru mwi. ¹⁵ *Nənə nəri nəha kīməuvnhi nərimīru nəha irə kəsēni nərimīru sə riməkurirə muvehe mə treiahag pen irə pwəh rəgkiari. Nənə nənīmwi nari nəha rəgkiari skai mīni mə tukaməkeikei kousi əpune nærmama me pam səməme həpkīnīmwi mhə nukurhunraha ia nənimen mhəsiai in. ¹⁶ Nənə in raməkeikei m nærmama me pam, nærmama kamhəuvehi nasorīien mīne nærmama həpkuvehi mhə nasorīien, nærmama nautə səvənraha rasori mīne nærmama nautə səvənraha riwən, nærmama kamoslef ia nīrəha mīne nærmama kīpko mhə slef ia nīrəha. In raməkeikei mīnraha mə tuhəuvehi mak riti ia rəgīnraha mwatuk uə ia nīpwənanraha. ¹⁷ *Mak nəha in nəha nəghi nərimīru nəha uə nampa sə ramahatən nəghīn. Trini mīnuə iærmama riti mak nəha riwən irə, ko rīpkuvehi mhə nəmri nari riti, məpwəh nəmri penien nəmri nari ia nari riti.

¹⁸ Ro iamīnhi irə tikaməkeikei mo nukurənien səim rəpwəmwīs mwi ti nukurənien nampa səvəi nərimīru nəha. Nənə trini mīnuə nukurənien səim rəmwhen tikukurən nīniien nīpwran. Nampa nəha sikis-hantret-sikisti-sikis, ramahatən iærmama riti.

14

Kwəti sipsip mīne səvənhi nærmama me irəha pam 144,000

¹ *Nənə iakətō pen fwe ia təkūer Sæon, mətōni kwəti sipsip ramərer ia təkuren, nærmama wan-hantret-foti-fo-taosen kamhərer irəha min. Kīmərai pen nəghi kwəti sipsip mīne Tata səvənhi ia nīpwənanraha.

² *Nənə iakregi reri iærmama riti fwe ia neiai raməgkiari, rerin rəmwhen ia nui sə ramivə māmierig, məmwhen mwi ia karuəruə ramərkwəpahar

* **13:10:** Jer 15:2, 43:11, Mat 26:52, Rev 14:12 * **13:13:** Mat 24:24, 1King 18:24-39 * **13:14:**

Dut 13:1,4, Rev 19:20 * **13:15:** Dan 3:4-6 * **13:17:** Rev 14:9,11, Rev 16:2, 19:20, Rev 20:4

* **14:1:** Rev 3:12, 7:3,4 * **14:2:** Esik 1:24, 43:2, Rev 1:15, 19:6

asori. Reri iærmama næha iakregi ræmwhen ia nærmama me i kamhæuæsi næri kauæsi kamæni nïpu iræ. ³ *Iræha kamhærer kupwæn ia jea sæ Kumwesæn ramækure iræ mamærimænu ipaka ti nærimïru me næha kefæ mine næmæ asori me næha twenti-fo, mamhani nïpu vi riti. Iærmama riti ripkukuræn mhæ nïpu næha, nærmama me a næha iræha wan-hantret-foti-fo-taosen sæmæme Kumwesæn rifi nari ia niræha miþeki raka iræha ia tækure tiprænæ, iræha hæukuræn. ⁴ *Iræha i nærmama me i sæmæme hænatuakæm amasan, mhæmher, ti næri næ mæ hæpkiri raka mhæ pran. Iræha nærmama vi a. Iræha kamhækuriræ kwæti sipsip mamhæuvæn ia kwopun me pam in ramevæn ikin. Nærmama me pam, mætæ kifi nari ia niræha i, kiþeki raka iræha hæmwhen ia kwænkwai nei kukupwæn kesi kuvehi pen m Kumwesæn mine kwæti sipsip. ⁵ *Nænæ ia tærhunraha kipkætæ mhæ neikuæien riti ti næri næ mæ iræha hatukwatukw pam.

Nagelo me kahar

⁶ Nænæ iakætoni mwi agelo riti mwi ramivæ irænhæ ia nimagouagou mauvehi nægkiariien amasan riti sæ ramaræ rerin trævisau irapw i m nærmama sæmæme kamharæ ia tækure tiprænæ, nærmama sævæi tænæmtænæ me pam, mine kwænækws me pam, mine nægkiariien me pam, mine teki nærmama me pam. ⁷ *In rægkiari rerin rupwinari mini mæ, “Hæsiai Kumwesæn, mhægnægini in, ti næri næ mæ næþin atukwatukw sævænhi ruvæuvehe mæ trærpwin noien me sævæi nærmama. In rino neiai mine tiprænæ mine tæsi mine næmri nui me. Kimiaha tihamækeikei mhænimwi nukurhumiaha me ia nænimen mhæsiai in.”

⁸ *Agelo riti sæ ro kæru iræ rukuriræ mwi agelo næha, muvehe, mamini mæ, “In ruvæmwei! Taon asori næha Pæpilon ruvæmwei! Taon næha ræmwhen ia pran riti sævæi suatuk rivi nærmama ia tænæmtænæ me pam hæuvehe mhænimwi waen iræha min. Waen næha sænmwîn in næ noien æræha sæ nærman me kamho iræha min.”

⁹ *Nænæ agelo riti mwi sæ ro kahar iræ, rukuriræ pen mwi irau, rini nægkiariien i rerin rupwinari mæ, “Trini minuæ iærmama riti rinimwi nukurhun mi ia næmri nærimïru mine næri kuvrhækin kuvnhi nærimïru iræ, misiai in, muvehi mak sævænhi ia nïpwænæn uæ rægin, ¹⁰ *niemaha sævæi Kumwesæn treste in. Niemaha næha ræmwhen ia waen riti sæ riskai pik Kumwesæn ruvi pen ia kap sævænhi muvehi pen m iærmama næha rænimwi. Nænæ in triregi næmisæien ia napw mine tæpisi æræha, trouahi in ia næmri nagelo ikinan me mine kwæti sipsip. ¹¹ *Nise napw sæ ramo næmisæien minraha rautæ ia nuk nuk me. Nærmama me i sæmæme hænimwi nukurhunraha ia næmri nærimïru, mhænimwi mwi nukurhunraha ia næmri næri kuvrhækin kuvnhi nærimïru iræ, mhæsiai in, uæ sin næghin ruvehi mak sæ rahatæn næghi nærimïru, iræha tuhæregi næmisæien ia næþin mine ia ran mhæpwæh napwisien.” ¹² *Ti næri næ mæ tro iamînhi iræ mine ro pen nærmama me i sævæi Kumwesæn kamho nægkiariien me sævænhi, nænæ mamhahatætæ ia Iesu, tuhamækeikei mhærer æknekin ia næþin me.

* 14:3: Sam 149:1, Aes 42:10, Rev 5:9, 7:4 * 14:4: Efes 5:27 * 14:5: Sam 32:2, Sef 3:13

* 14:7: Rev 10:6 * 14:8: Aes 21:9, Jer 51:7,8, Rev 17:2, 18:2,3 * 14:9: Rev 13:12-17

* 14:10: Jen 19:24, Sam 11:6, 75:8, Aes 51:17,22, Jer 25:15, Esik 38:22, Rev 15:7, 16:19, Rev 19:20, 20:10, Rev 21:8 * 14:11: Aes 34:10, Rev 13:12-17, Rev 19:3 * 14:12: Rev 12:17, 13:10

13 *Nənə iakregi reri iərmama riti ruku pen ia neiai mīni mə, “Rai pen nəkkiariien i ia nəkukuə: Ipwet mine mamevən trini minuə nərmama me səvəi Iərimənu hemhə rerinraha tragien.”

Nənə Nənimwin Ikinan rini mə, “Ouəh pərhien. Irəha tuhapwis mhəpwəh mwi nəmwurien ti nəri nə mə noien amasan me səvənraha tuhəkurirə pen irəha.”

Kumwesən treivə testesi nərmama rəmwhen kamo ia tipwe krep sə rimarei

14 *Iakəti pen mətoni mwi nəpuə riti rəpsan nənə iərmama riti raməkure utə ia nəpuə nəha. Iərmama nəha rəmwhen ia iəməti iərmama riti. In raməfəfau ia kəfəfau səvəi nisialien kīno ia kol, mauvehi nau ikou riti rəhiə. 15 *Nənə agelo riti mwi rier ia nimwə səvəi Kumwesən, maməkwein əpwəmwis iərmama nəha raməkure utə ia nəpuə mamini mə, “Uvehi nau ikou səim, mərai raka nərmama ia təkure tiprənə. Nəpin tukərai raka irəha irə ruvəuvehe ti nəri nə mə irəha həmwhen ia nəveginien sə ruvəmruə ia nəmhen.” 16 Ro iamīnhi irə iərmama sə raməkure utə ia nəpuə ruini pen nau ikou səvənhi ia təkure tiprənə, mərai raka nərmama ia təkure tiprənə rəmwhen kamo ia nəveginien sə ruvəmruə ia nəmhen. 17 Agelo riti mwi rier ia nimwə səvəi Kumwesən fwe ia neiai, mauvehi mwi nau ikou riti səvənhi rəhiə. 18 *Nənə agelo riti mwi rier, in agelo sə ramətui ti napw ia təkure nifatə. In rier məkwein əpwəmwis agelo sə rauvehi nau ikou mīni mə, “Uvehi nau ikou səim, mərai raka nərmama ia təkure tiprənə rəmwhen kamo ia tipwe krep sə rimarei.” 19 Ro iamīnhi irə agelo nəha ruini pen nau ikou səvənhi ia təkure tiprənə, mərai raka nərmama ia təkure tiprənə rəmwhen kamo ia tipwe krep sə rimarei, nənə mərarki pen irəha ia kwopun asori riti. Tukeivə testesi irəha ikīn rəmwhen kamo ia tipwe krep sə rimarei mə nisen traris. Kwopun nəha iruə ia taon, kwopun sə Kumwesən truvehi irapw niemaha səvənhi ikīn. 20 *Nənə keivə testesi nərmama me nəha rəmwhen kamo ia tipwe krep sə rimarei mə nisen traris. Nitenraha rier ia kwopun nəha maiu meste nari fwe tri-hantret kilometa. Ko hos ravən irə netə nəha rutə meste tərhun.

15

Nagelo irəha sefen kamhəuvehi nərpwinien irəha sefen

1 *Iakəti pen fwe ia neiai mətoni mwi nīmətien riti mwi rasori iakərkərinari irə. Nagelo irəha sefen kamhəuvehi nərpwinien me irəha sefen. Nərpwinien me nəha irəha sampam ti nəri nə mə nəpin tuhəier pam nənə niemaha səvəi Kumwesən riwən. 2 *Nənə iakətoni nari riti rəmwhen ia təsi kīno ia klas ko kərapī irə irau napw. Iakətoni mwi nərmama nepwin kamhərer ia nīkarkare təsi nəha. Nərmama me nəha hənəpwəh nəsenien nərimiru mine nəri kuvrhəkin kuvnhi nərimiru irə mine nampa sə ramahatən nəghin mə trasori ia nīrəha. Irəha kamhərer ia nīkarkare təsi kīno ia klas. Ia rəginraha kamhəuvehi nəri kauasi kaməni nīpu irə Kumwesən riməuvei pen mīnraha. 3 *Irəha kamhani nīpu səvəi

* 14:13: 1Kor 15:58, Hip 4:10 * 14:14: Dan 7:13 * 14:15: Joel 3:13 * 14:18: Joel 3:13

* 14:20: Aes 63:3, Krae 1:15, Rev 19:15 * 15:1: Lev 26:21, Rev 15:6-7 * 15:2: Rev 4:6, 5:8

* 15:3: Eks 15:1, Rev 11:17, 16:7, Sam 92:5, Sam 139:14, Sam 145:17

Moses iærmama sǝ ro tukwini nari m Kumwesǝn, mǝne nǝpu sǝvǝi kwǝti sipsip, mamhani mǝ,

“Iærimǝnu Kumwesǝn sǝ ikauvehi niskaiien me pam,

narimnari me sǝmǝme ikamo hasori kǝtoni kamærkærinari irǝ!

Ik kig sǝ ikamærǝmǝnu ia tǝnǝmtǝnǝ me,

suatuk me sǝim ikamesi pen suatuk me sǝvǝi natukwatukwien mǝne nǝpǝrhienien!

⁴*Nærmama me pam tuhamǝkeikei mhǝsiai ik, mhǝuvehi utǝ nǝghim, ti nǝri nǝ mǝ ik ǝpa Iǝmǝ ikinan.

Nærmama ia tǝnǝmtǝnǝ me pam tuhǝuvehe mhǝnimwi nukurhunraha ia nǝnimem mhǝsiai ik

ti nǝri nǝ mǝ ikino raka noien atukwatukw me sǝim nærmama hǝnǝtoni.”

⁵*Irǝha hani raka nǝpu nǝha, nǝnǝ iakǝti pen mǝtoni kǝsevǝr ia kwopun ikinan anan ia nǝkwai nimwǝ tapolen fwe ia neiai. ⁶*Nagelo me nǝha irǝha sefen hǝier ia nimwǝ tapolen nǝha, mamhǝpeki nǝrpwinien me nǝha sefen. Tinari sǝvǝnraha kino ia linen sǝ rǝpsan mamser. Hǝkwani nari kino ia kol rukurau ia kwǝnpwenhinraha. ⁷*Nǝnǝ nǝrimiru me nǝha kefǝ riti ripeki pen pesin me sǝmǝme kino ia kol muvei pen kuatia kuatia m nagelo me nǝha sefen. Pesin me nǝha hǝukuǝr ia niemaha sǝvǝi Kumwesǝn, Kumwesǝn sǝ ramarǝ ia nuk nuk me. ⁸*Ia nǝpǝn nǝha nimwǝ tapolen ruvehe mukuǝr ia nise narw, ti nǝri nǝ mǝ Kumwesǝn ramarǝ ikin, mamser, mamǝ nǝgsen. Iærmama riti ko ripkuvnimwǝ mhǝ ia nimwǝ nǝha meste nǝrpwinien me sefen sǝmǝme nagelo sefen kamhǝpeki tuho sampam irǝ.

16

Pesin me irǝha sefen hǝukuǝr ia niemaha sǝvǝi Kumwesǝn

¹*Nǝnǝ iakregi reri iærmama riti ramǝgkiari asori fwe ia nimwǝ sǝvǝi Kumwesǝn, mamini pen ti nagelo me nǝha sefen mǝ, “Hǝuvǝn mǝtǝgi irapw ia tǝkure tiprǝnǝ pesin me nǝha sefen hǝukuǝr ia niemaha sǝvǝi Kumwesǝn.” ²*Agelo sǝ rakupwǝn revǝn mǝtǝgi irapw pesin sǝvǝnhi ia tǝkure tiprǝnǝ. Nǝnǝ nærmama me nǝha sǝmǝme mak sǝvǝi nǝrimiru ramarǝ ia nirǝha, mǝne sǝmǝme kamhǝnimwi nukurhunraha ia nǝmri nǝri kimǝuvrhǝkin kuvnhi nǝrimiru irǝ, mamhǝsiai in, nǝpwrǝnraha ruvehe mukuǝr ia nimwapw me. Nimwapw me nǝha hǝrǝha mamho nǝmisǝien minraha.

³*Agelo sǝ ro kǝru irǝ rǝtǝgi irapw pesin sǝvǝnhi ia tǝsi, nǝnǝ tǝsi ruvehe mo netǝ irǝ rǝmwhen ia nite iærmama ruvǝmhǝ, narimnari me kamhǝmiru ia reri tǝsi hemhǝ pam.

⁴*Agelo sǝ ro kahar irǝ rǝtǝgi irapw pesin sǝvǝnhi ia nui aris me mǝne nǝmri nui me, nǝnǝ irǝha hǝuvehe mho netǝ ia nirǝha. ⁵⁻⁶*Nǝnǝ iakregi agelo sǝ ramærǝmǝnu ia nui me rini mǝ, “Kumwesǝn Ikinan. Ik ikinarǝ fwe kupwǝn muvehe meste mwi ipwet mǝne.

Tǝkwǝkwuni ikamo noien atukwatukw,

* **15:4:** Jer 10:6-7, Sam 86:9 * **15:5:** Eks 38:21 * **15:6:** Rev 15:1 * **15:7:** Rev 14:10

* **15:8:** 1King 8:10-11, Aes 6:4, Esik 44:4 * **16:1:** Aes 66:6, Rev 16:17, Sam 69:24, Jer 10:25, Sef

3:8 * **16:2:** Eks 9:10, Dut 28:35, Rev 13:12-17 * **16:3:** Eks 7:17-21 * **16:4:** Sam 78:44

* **16:5-6:** Sam 79:3, Sam 119:137, Aes 49:26, Rev 1:4

mamərpwɪn noien ərəha me i,
mauvei pen netə mɪnrəha hamənɪmwɪ.

In i nərəkuien atukwatukw səvənraha,
ti nəri nə mə irəha hənousi əpune nərmama me səim mɪne profet me
səim nitenraha raiu.”

7 *Nənə iakregi reri iərmama riti ruku pen ia nɪfatə ramɪni mə,
“Ouah pərhiən Iərimənu Kumwesən sə ikauvehi nɪskaiien me pam,
nəkiriien me səim hatukwatukw mho nɪpərhiənien!”

8 Nənə agelo sə ro kefə irə rətəgi irapw pesɪn səvənhi ia meri, nənə
Kumwesən rəsəni nukwəsikər mə trənhi nərmama rəmwhən ia napw.

9 *Nəpnəpanien səvəi nukwəsikər rahi irəha, nənə irəha hənɪ ərəha
nəghi Kumwesən sə ramərimənu ia nərpwɪnien me nəha. Irəha həpwəh
nɪrərɪgɪen ia noien ərəha me səvənraha, mhəpwəh nuvehi utəien nəghɪn.

10 *Agelo sə ro krirum irə rətəgi irapw pesɪn səvənhi ia jea sə nərimɪru
raməkure irə mamərimənu, nənə kwopun me pam ia nəkwai nɪtətə sə
nərimɪru ramərimənu irə həuvehe mhəpitəv pam. Nərmama kamhəregi
nəmisəien, mamhahi nəramɪnrəha tukwe. 11 *Irəha kamhənɪ ərəha
Kumwesən fwe ia neiai ti nəmisəien me mɪne nɪmwapw me səvənraha,
mhəpwəh nɪrərɪgɪen ia noien ərəha me səvənraha.

12 *Nənə agelo sə ro sikis irə rətəgi irapw pesɪn səvənhi ia nui aris
asori nəha nəghɪn nə lufretes, nənə nui aris nəha ramə, mo suatuk səvəi
kig me havən irə mhəuku peraha. 13 Ia nəpɪn nəha iakətɔni nənimwɪn
əmkemik kahar hərəmwhən ia frok. Riti rier ia nɪpəgi nəkwai snek
asori, riti rier ia nɪpəgi nəkwai nərimɪru, nənə riti rier ia nɪpəgi nəkwai
profet eikuə. 14 *Nənimwɪn mirəhar nəha irəhar nəremhə me kamharo
nɪmtətien me. Irəhar harier, mhərevən ti kig me ia tənəmtənə me pam,
mharousəsɪmwɪn irəha mə tuharuagən ia nəpɪn asori səvəi Kumwesən,
Kumwesən sə rauvehi nɪskaiien me pam.

15 *“Həregi ro! Iou iakauvehe rəmwhən ia rakres! Iərmama sə ramətui
a məpwəh napriien rerɪn tragien. Rərəha in rɪpeki raka tɪnari səvənhi ti
napriien kətɔni in ramavən auər a nənə in rauris tukwe.”

16 *Nəremhə mirəhar nəha harousəsɪmwɪn pen kig me nəha ia kwopun
riti nəgkiariien Hipru rani mə, “Amaketon.”

17 *Agelo sə ro sefen irə rətəgi pen pesɪn səvənhi ia nɪmagouagou,
nənə iakregi Kumwesən raməgkiari fwe ia nəkwai nɪmwə səvənhi. Rerɪn
ruku pen ia jea sə in raməkure irə mamərimənu, mamɪni mə, “In i
səmpam!” 18 *Nənə nouapriien rəhiapw, karuəruə rərkwəpahar, kregi
nərkərɪkɪen, nɪmwɪnɪmwɪen asori riti ravən. Nɪmwɪnɪmwɪen nəha rasori
pik anan. Fwe Kumwesən rɪno iərmama ia takure tɪprənə meste pehe
nəpɪn nəha kɪpkətɔni raka mhə nɪmwɪnɪmwɪen riti ro iamɪnhi irə ia nəpɪn
riti. 19 *Nɪmwɪnɪmwɪen nəha ravən meitehi taon asori nɪpərɪn kahar, nənə
taon me ia tənəmtənə me həsas pam. Kumwesən rerɪn rɪrhi taon asori
nəha Papilon, nənə in ruvehi pen kap riti rukuər ia waen maməkeikei
mɪn mə trənɪmwɪ pam. Waen nəha in niemaha səvəi Kumwesən rəpi pik
in ti taon nəha. 20 *Tənə əmweris me pam hap mhəiwən. Kɪpkətɔni mhə

* 16:7: Sam 19:9, Rev 15:3, 16:14, Rev 19:2 * 16:9: Rev 9:20-21, Rev 16:21 * 16:10: Eks
10:22, Aes 8:22 * 16:11: Rev 9:20-21, Rev 16:21 * 16:12: Aes 11:15, Jer 50:38 * 16:14:
Rev 16:7, Rev 19:6,15,19 * 16:15: Rev 3:3,18 * 16:16: Jaj 5:19, Sek 12:11 * 16:17: Rev
16:1 * 16:18: Rev 4:5 * 16:19: Rev 14:10 * 16:20: Rev 6:14

mwi tækuær me. ²¹ *Aes me sãmæme hãmwhen ia kæpwier asori hæukrutæ ia nĩmagouagou mhæsas pen ia nærmama. Ko kækiri kæpwier me næha kuationa nĩpamien sævænhi ræmwhen ia fifti kilo. Næpin nærmama hætoni aes me næha kamhæsas pen ia nĩræha iamĩnhi iræ, iræha hæni æræha Kumwesæn, ti næri næ mæ nærpwinien næha in ramo minraha riskai pik anan.

17

Taon asori Papiilon ræmwhen ia pran sævæi suatuk

¹ *Nænæ nagelo me næha sefen kamhæuvehi pesin me næha sefen riti ia nĩræha ruvehe minni pehe tukw iou i mæ, “Uvehe ro. Pran asori fwe ramækure ia nui me hæpik, iakuæ takahætæn nærpwinien sævænhi pwæh ikættoni. Pran næha in pran sævæi suatuk. ² *Kig me ia tækure tĩprænæ hæno æpnæpen raka nari iræha min. Noien æræha sæ pran næha ramo iræha nærman me ræmwhen ia wæn riti. Nærmama ia tækure tĩprænæ hænanĩmwi raka wæn næha mamhakonæ iræ.”

³ *Nænæ ia vison næha Nænĩmwin ræriari miou, iakætæ agelo næha ruvehi iou iarouevæn fwe ia kwopun akwesakwes ikin. Ia kwopun næha iakættoni pran riti ramækure utæ ia nærimĩru riti. Nærimĩru næha rærueræv pik kirai pen næhag me ia nĩpwran me pam. Næhag me næha kamhæni æræha Kumwesæn. Nærimĩru næha kækapwæ sefen, kækæpati ten. ⁴ *Pran næha tĩnari sævænhi ræmwhen ia tĩhi natis, mærueræv pik. In ramo pen maræmaræ me ia nĩpwran, maræmaræ me nænimen rutæ pik kino ia kol minne kæpwier amasan me mine perel me. In rauvehi kap riti ia rægĩn kino ia kol. Kap næha rukuar ia noien me nærman me kamho iræha min hæræha pik mhæmkemik ia næmri Kumwesæn. ⁵ *Ia nĩpwænan kirai pen næghĩn riti sæ nĩpwran rærkwafæ. Rani mæ,

TAON ASORI PAPIILON

MAMA SÆVÆI NIPRAN ME PAM SÆVÆI SUATUK

NUKUNE NOIEN ME PAM SÆMÆME HÆRÆHA PIK IA TÆKURE TĨPRÆNÆ

⁶ *Nænæ iakættoni mæ pran næha rĩnousi æpune nærmama me sævæi Kumwesæn mine iræha sãmæme hãmæni irapw Iesu. Ræmwhen in rĩnænĩmwi nĩtenraha mamakonæ iræ. Næpin iakættoni pran næha iakærkæri asori nari iræ. ⁷ *Mætæ agelo rini pehe tukw iou i mæ, “Ikamærkærinari iamĩnhi iræ ti næfe? Iou takæusiære pui pehe nĩpwrai næri næha ikamættoni, mo nukurænien i mæ sin næha pran næha mine næfe næha nærimĩru næha in ramækure iræ kækapwæ sefen kækæpati ten. ⁸ *Nærimĩru næha ikættoni ramĩru fwe kupwæn, mætæ tækwtækwuni ruvamhæ, tĩpko mhæ tui rukrirapw ia nĩpæg sæ rameiwaiu nukunen riwæn mutæ mier mevæn kousi æpune. Nærmama kamharæ ia tækure tĩprænæ sãmæme kĩpkrai pen raka mhæ næghĩnraha fwe tui næpin tĩprænæ ramiwæn ihi ia nækukuæ sævæi nĩmĩruvien, iræha tuhættoni nærimĩru næha, nænæ hærkærinari iræ ti næri næ mæ ramĩru fwe kupwæn, mætæ tækwtækwuni ruvamhæ, nænæ tĩpkuvehe mwi. ⁹ Iærmama tramækeikei mukuræn nari ti nukurænien nĩpwrai næghĩariien i. Kækapwæ nærimĩru næha iræha sefen iræha næ tækuær me sãmæme pran næha ramækure utæ ia nĩræha. Iræha mwi kig me. ¹⁰ Kig me iræha krĩrum hæuvæmwei raka, kuationa ramĩru næha tækwtækwuni mine,

* 16:21: Eks 9:24, Rev 11:19, Rev 16:9,11 * 17:1: Jer 51:12-13, Rev 17:15 * 17:2: Aes 23:17, Rev 14:8 * 17:3: Rev 13:1 * 17:4: Jer 51:7, Rev 18:16 * 17:5: Rev 14:8 * 17:6: Rev 18:24, 19:2 * 17:7: Rev 13:1 * 17:8: Dan 12:1, Rev 11:7, 13:8

nənə riti mwi rəpwəh ihi nuveheien. Nəp̄in truvehē traməkēikei marə ouihī a. ¹¹ Nərim̄iru i sə ram̄iru fwe kupwən, mətə təkwtəkwni ruvamhə, in mwi in kīg riti sə ramō eit irə, mətə in mwi in kīg riti səvəi kīg me nəha sēfen. In trēvən kousi əpune in. ¹² *Kənkəpati me nəha ten ikətoni, irəha kīg me ten həpwəh ihi nərim̄nuien, mətə irəha tuhəpkuvehi nasor̄iien mhərim̄ənu ia nəp̄in ouihī a irəha nərim̄iru nəha. ¹³ Nətərigien səvənraha kuatia, nənə irəha tuhəuvei pen niskaiien səvənraha mine nasor̄iien səvənraha m nərim̄iru nəha. ¹⁴ *Irəha tuharuagən irəha kwəti sipsip, mətə kwəti sipsip truvehi irapw niskaiien səvənraha ti nəri nə mə in lərim̄ənu sə rasori ia nərim̄ənu me pam, nənə, in Kīg sə rasori ia kīg me pam. Nərmama me nəha kamhərər irəha min irəha nəha nərmama səməme in rinəkwein irəha, mərpwi rəgin ia nirəha, nərmama səməme in rukurən nətigiteien ia nirəha.”

¹⁵ *Nənə agelo rini pehe mwi tukw iou i mə, “Ikətoni nui me nəha pran səvəi suatuk raməkure ia nirəha. Nui me nəha irəha nərmama həp̄ik tek̄inraha səpəmsəpə, nəgkiariien me səvənraha səpəmsəpə, həuku pen ia kwənəkwas me səpəmsəpə. ¹⁶ *Nərim̄iru nəha mine kənkəpati me nəha ten səməme ikətoni, irəha tuhəm̄wəki pran səvəi suatuk, mhəpeki raka pam narim̄nari me səvənhi, mhəpwəh in ramaiu auər a. Irəha tuhani nusan mhəuvani əmwesi in ia napw. ¹⁷ Irəha tuho iam̄inhi irə ti nəri nə mə Kumwesən rinəm̄ri ia nətərigien səvənraha mə tuho rəmwhen sə in rokeikei. Nətərigien səvənraha truvehē mō kuatia i, nənə irəha tuhəuvei pen niskaiien səvənraha m nərim̄iru mə trərim̄ənu meste nəgkiariien səvəi Kumwesən ruvehe mukū. ¹⁸ Prən nəha ikətoni in taon asori nəha sə ramərim̄ənu ia kīg me pam ia təkure tiprənə.”

18

¹ Kurirə ia narim̄nari me i, iakətoni agelo riti mwi rukrutə ia neiai mameiwaiu pehe. In rauvehi nasor̄iien sə rasori. Nukuraanien sə ruku pen irə raməhiəpw̄in pam tiprənə. ² *Rəkwein əpwəmw̄is mini mə, “In ruvəmwei! Taon asori nə Papilon ruvəmwei!

Təkwtəkwni nəha nəremhə me kamharə ikin.
In kwopun nənim̄w̄in ərəha me mine menu me səməme həkemik kaməm̄wəki irəha kamhərkwafə ikin.

³ *Taon nəha rəmwhen ia pran riti səvəi suatuk.

Nərmama me pam ia tənəmtənə me hənənim̄wi raka waen sən̄mw̄in.

Waen nəha in noien ərəha sə nərmən me kamho irəha min.

Kīg me ia təkure tiprənə həno əpnəpen raka nari irəha prən nəha.

Nərmama ia təkure tiprənə səməme kamhəm̄ri pen nəm̄ri nari ia narim̄nari

irəha nautə səvənraha ruvəuvehe minasori ruku pen ti noien ərəha me səvəi prən nəha.”

⁴ *Nənə iakregi mwi reri iərmama riti fwe ia neiai r̄ini mə,

“Həier irə nərmama me səiou
minuə noien ərəha səvənhi trəpwəh nuvehi pek̄inien kimiaha,
nənə kimiaha tihəpwəh nuvehien nərpw̄inien riti səvənhi.

⁵ *Noien ərəha me səvənhi rasori rutə ipaka r̄irapi neiai,

* **17:12:** Dan 7:24 * **17:14:** 1Tim 6:15 * **17:15:** Aes 8:7, Jer 47:2 * **17:16:** Rev 18:8

* **18:2:** Rev 14:8, Aes 13:21, Aes 34:11, Jer 50:39 * **18:3:** Rev 14:8 * **18:4:** Aes 48:20, Jer 50:8, Jer 51:6,45, 2Kor 6:17 * **18:5:** Jen 18:20-21, Jer 51:9

ro pen Kumwesən rəpwəh nenouenouien nəṛəhaien me səvənhi.

⁶*Kimiāha tiho irə rəmwhen rino ia kimiāha.

Narimnari me səməme in rino ia kimiāha,

kimiāha tihaməkeikei mhərpwin pen m kəru min.

In riməvi pen nənimwien skai kuation ia kap səkimiāha,

kimiāha tihaməkeikei mhəvi pen nənimwien skai ia kap səvənhi m kəru.

⁷*Taon nəha rəmwhen ia pran riti sə rauvehi utə atukw a in,

mamarə ia narəien sə rukuər ia narimnari amasan me.

Ro iamīnhi irə kimiāha tihaməkeikei mhəuvei pen nəmisəien mine nasəkien min rəmwhen irə.

In rani ia rerin mə,

‘Iou prən asori iakaməkure ia kwopun i mamərimənu.

Ripko mhə iou pran sə iərman səvənhi ruvamhə.

Ko iapkasək mhə ia nəpin riti.’

⁸*Prən nəha ramərpwi atukw a in iamīnhi irə ro pen nərpwinien me səvənhi tuhəuvehe ia nəpin kuation a:

nəmhəien, nasəkien, mine nukumhə.

Napw trahi prən nəha,

ti nəri nə mə İərimənu Kumwesən sə rauvei pen nərpwinien min niskaiien səvənhi rasori.”

⁹*Nəpin kig me səvəi tiprənə səməme həno əpnəpen raka nari irəha prən nəha nənə mharə irəha min ia narəien sə rukuər ia narimnari amasan me tuhətoni nise napw sə ramahi in, nənə rerinraha trəpou hasək tukwe. ¹⁰*Nəmisəien səvənhi tro irəha həhekir, nənə mhərer pen a isipwin mə,

“Aueh taon asori!

Aueh Pabilon taon sə nəgsem rasori!

Nərpwinien səim ruvəuvehe ia aoa kuation a.”

¹¹*Nərmama me ia təkure tiprənə kəmhəmri pen nəmri nari ia narimnari tuhasək ti prən nəha ti nəri nə mə iərmama riti mwi riwən truvehi

nəmri narimnari me səvənraha. ¹²*Narimnari me səvənraha rəmwhen

ia aean mi nəha kol mine silva, mine kəpwier amasan me, mine perel

me, mine tinari amasan nəha linen, mine tinari sə ro tihi natis irə, mine

tinari nəha silik, mine tinari sə rəruerəv pik, mine nei me səpəmsəpə

nipekinraha rapein amasan, mine narimnari me səpəmsəpə kino ia

kənkəpati elefen, mine narimnari me səpəmsəpə kino ia nei nənimen rutə

pik, mine aean me nepwin rəmwhen ia prons, mine kəpwier amasan

nəha mapil, ¹³mine teki nei sinamon, mine nimwai nari kavi rəṛəgi pen

ia nəveginien, mine nimwəkmwəki nari kuvani nipekin rapein amasan,

mine nise nei mi nəha fragkinsens mine mir, mine waen, mine oel, mine

flaoa, mine kwənuni wit, mine kau me mine sipsip me, mine hos me mine

kat me hos me kəmhəvi, mine slef me, slef me nə irəha nərmama.

¹⁴“Narimnari amasan me pam səməme nəṛərigien səim ramevən ia nirəha,

hənəpwəh ik mhəuvəvən.

Nautə me pam səim mine marəmarə me pam səim ikinətə wau raka ia nirəha,

* 18:6: Sam 137:8, Jer 50:15,29, 2Tes 1:6 * 18:7: Aes 47:7-9 * 18:8: Jer 50:34, Rev 17:16

* 18:9: Rev 17:2, Esik 27:30-35 * 18:10: Esik 26:17, Dan 4:30 * 18:11: Esik 27:36 * 18:12:

Esik 27:12,13,22

nənə ko ipkətoni mhə mwi irəha ia nəp̄in riti.”

15* Nərmama me nəha səməme kəmhəmri pen nəmri nari ia narimnari me nəha həpeki nautə r̄ip̄ik ruku pen ti prən nəha. Irəha tuhəhek̄ir nəm̄isəien səv̄ai prən nəha, mhərer pen a isipw̄in tukwe in, mamhasək əpwəm̄wis 16* m̄ə,

“Aueh! Aueh taon asori!

In rəmwhen ia pran ramarkahu ia tinari amasan i kani m̄ə linen

sə ro tihi natis irə ramər̄uerəv̄ pik.

In ramo pen marəmarə me ia n̄ipwran,

marəmarə me nənimen rutə pik kino ia kol, mine kəpwier amasan me, mine perel me.

17-18* Mətə kouraha pam nautə me səvənhi ia aoa kuatia a.”

Nənə nəm̄ə səm̄əme kəmhəkək̄ini nitətə ia təsi, mine nərmama səm̄əme kəmhərək̄u nitətə mamhəputə, mine nəm̄ə səm̄əme kəmhəwok ia nəkwai nitətə, mine nərmama səm̄əme nitətə rap̄eki narimnari səvənraha muvehe m̄ipeki parei kəmhəmri pen nəmri nari ia nirəha, mamhəuvehi mane irə, irəha pam hətoni n̄ise napw sə ramahi prən nəha, mhərer pen a isipw̄in tukwe in, mamhasək əpwəm̄wis, mamhəni m̄ə,

“Taon asori riti riwən rəmwhen ia taon nəha!”

19* Irəha hək̄i pen n̄imək̄wrur ia kənkəpwənraha, rer̄inraha rəpou, kəmhəsək, mamhəni m̄ə,

“Aueh! Aueh taon asori!

Nərmama me pam səm̄əme nitətə səvənraha ramaiu ia təsi,

irəha nautə səvənraha ruvehe məsori ia narimnari me səim!

Mətə kouraha pam narimnari me səim ia aoa kuatia a.”

20* Mətə n̄ipu riti mwi rani iam̄inhi irə m̄inua,

“Kimiaha ia nitətə ia neiai, kimiaha nərmama me səv̄ai Kumwesən, mine aposol me mine profet me,

rer̄imiaha traməkeikei magien,

ti nəri nə m̄ə Kumwesən r̄inərpw̄in noien ərəha prən nəha r̄ino ia kimiaha!”

21* Nənə agelo riti nəgsen rasori ruvehi kər̄uət̄erei asori riti mərarki pen i ia nəkwai təsi m̄ini m̄ə,

“Tukəraki irapw akwauakw taon asori nəha Pəpilon iam̄inhi irə,

nənə tukəpwəh nətoniien mwi in ia nəp̄in riti.

22* Ia niram taon Pəpilon t̄ip̄kregi mhə mwi nərmama səm̄əme kəmhəuəsi nəri kauəsi kəməni n̄ipu irə,

uə nərmama səm̄əme kəmhəsə tərhe nau mine kisipw.

Ia niram t̄ip̄kətoni mhə mwi iər̄mama sə ramarpək̄au amasan narimnari me.

T̄ip̄kregi mhə mwi kəpwier ramərari mamək̄wai ətestesi kwənuni wit kamo flaoa i.

23* Nukuraanien səv̄ai laet tr̄ip̄kəhiapw mhə mwi ia niram,

nənə t̄ip̄kregi mhə mwi reri iər̄man mine pran səm̄əmi krauni s̄imw̄in ti narəien vi səvənrau.

Tro iam̄inhi irə ti nəri nə m̄ə fwe kupwən nərmama me səim səm̄əme kəmhəmri pen nəmri nari ia narimnari irəha kəmhəuvehi nasori-ien ia təkure t̄iprənə.

* 18:15: Esik 27:31,36 * 18:16: Rev 17:4 * 18:17-18: Esik 27:27-29,32 * 18:19: Esik

27:30-34 * 18:20: Aes 44:23, Dut 32:43, Jer 51:48 * 18:21: Jer 51:63-64, Esik 26:21 * 18:22:

Aes 24:8, Esik 26:13 * 18:23: Jer 7:34, 16:9, Jer 25:10, Aes 47:9

Nærmama ia tənəmtənə me pam hətōni nīm̄tətien me nəha ikino ia niskaiien səvəi iəremhə reikuə ia nīrəha.
 24* Ia taon nəha Pāpilon Kumwesən rətōni nite profet me mīne nærmama me səvənhi.
 Nærmama me pam ia təkure tīprənə səməme kīnōusi əpune irəha Kumwesən rətōni nītenraha ia taon nəha.”

19

Nærmama fwe ia neiai həgnəgini Kumwesən

1 Kurirə ia narimnari me i iakregi reri nari riti rəmwhen ia nærmama həpik fwe ia neiai, kamhəgkiari rerinraha rupwinari mamhəni mə, “Pwəh səgnəgini Iərimənu Kumwesən səkītaha!
 In rauvehimīru kitaha. Nasorīien mīne niskaiien səvənhi əpa.
 2* Nəkirīien me səvənhi ho nīpərhienien, mhatukwatukw.
 In rīnərpwin raka noien ərəha səvəi taon asori nəha Pāpilon,
 ti nəri nə mə taon nəha rəmwhen ia pran səvəi suatuk rouraha nærmama ia təkure tīprənə i ia noien ərəha səvənhi.
 Kumwesən ruvəuvei pen raka nərpwinien min,
 ti nəri nə mə kousi əpune səvənhi iotukwininari me ia taon nəha.”

3* Nənə irəha həgkiari asori mwi mə,
 “Pwəh səgnəgini Iərimənu!
 Nise napw sə ramahi taon nəha rautə ia nuk nuk me ko rīpkiwən mhə.”

4* Ia nəpīn nəha nəmə asori me nəha twenti-fo mīne nərimīru me nəha kefə hənīmwi nukurhunraha ia nəmri Kumwesən sə raməkure ia jea səvənhi mamərimənu, mhəsiai in, mhəni mə,
 “Ouah! Pwəh səgnəgini Iərimənu!”

5* Nənə reri iərmama riti ruku pen ia jea Kumwesən raməkure irə mamərimənu, mīni mə,
 “Kīmiāha nærmama hīamo tukwini nari m Kumwesən, mamhəsiai in,
 nəri auə a mə hīaməuvehi nasorīien uə hīəpkuvehi mhə nasorīien,
 kīmiāha pam tīhaməkeikei mhəgnəgini Kumwesən səkītaha!”

6* Nənə iakregi nari riti rəmwhen ia nærmama həpik kamhəgkiari, rerinraha rəmwhen ia nui sə ramivə mamierig, mīne karuəruə ramərkwəpahar. Irəha həni mə,
 “Pwəh səgnəgini Iərimənu Kumwesən səkītaha
 ti nəri nə mə in rauvehi niskaiien me pam, mamərimənu!

7 Pwəh sagien, mhagien pik, mhəuvehi utə nəghin,
 ti nəri nə mə nəpīn ruvəuvehe tukiri pen vi a pran m kwəti sipsip!
 Pran səvənhi rīnəpnəpenə pam raka,

8* mamarkahu ia tīnari amasan nəha linen kuvei pen min rəpsan məmher.”
 (Tīnari amasan nəha linen ramahatən pen noien atukwatukw me səvəi nærmama me səvəi Kumwesən.)

9* Nənə agelo nəha rīni pehe tukw iou i mə, “Rai pen nəgkiariien i ia nəkukuə. ‘Nærmama səməme kīnəkwein ia nīrəha mīnuə tuhəuvən ia nəveginien asori səvəi kwəti sipsip irəha rerinraha tragien.’ ” Nənə agelo nəha rarə mīni mwi tukw iou i mə, “Nəgkiariien me i nəgkiariien pərhien

* 18:24: Jer 51:49, Mat 23:35, Rev 17:6 * 19:2: Rev 6:10, 16:7 * 19:3: Rev 14:11 * 19:4: Rev 4:2,10 * 19:5: Sam 22:23, Sam 134:1, Sam 135:1, Rev 11:18 * 19:6: Rev 11:15, 14:2, Rev 15:3, 21:2 * 19:8: Aes 61:10 * 19:9: Mat 22:2-3, Wok Me 10:25-26, Rev 22:8-9

səvəi Kumwesən.”¹⁰ In rini iamihni irə, nənə iakinimwi nukurhuk mi ia nisun mə takisiai in, mətə in rini pehe tukw iou mə, “Tikəpwəh noien iamihni irə! Krau iotukwininari mi a, kitaha piam me səməme kamhəuvehi nəgkiariien i Iesu rini mə ro nipərhiien. Tikaməkeikei minimwi nukurhum mi ia nəmri Kumwesən əpa, misiai in, ti nəri nə mə nəgkiariien i Iesu rini mə ro nipərhiien in nukune nəgkiariien me səvəi profet me.”

Iərmama sə raməkure ia hos əpsan

¹¹* Nənə iakətoni kəsevər ia neiai. Iakəti pen mətoni hos əpsan riti. Iəmə sə raməkure irə nəghin nə “Iəmə sə Kamətigite Irə. In rani nipərhiien.” Nəpin in rəkiri nərmama uə raruagən, mətə in ramo ia noien sə ratuk-watukw a. ¹²* Nənimen mi krouəmwhen ia nərami napw. Ia təkure kənkəpwə kəfafau səvəi nisaiien me həpik. Kिरai pen nəhag riti irə, mətə iərmama riti ripkukurən mhə nahag nəha, in əpa in rukurən. ¹³* In ramarkahu ia tinari riti kineitesi ia netə. Nəghin sə kaməkwe in irə in nə “Nəgkiariien səvəi Kumwesən.” ¹⁴ Naruagən me ia neiai kamhəkure ia hos əpsan me mamhəkurirə in, mamharkahu ia tinari amasan nəha linen rəpsan məmher. ¹⁵* Iərmama nəha nau riti səvəi naruagəniən rəhiə ruku pen ia nipəgi nəkwan mamier. Ia nau nəha in truvehi irapw niskaiien səvəi nərmama ia tənəmtənə me, nənə muvehi nəri skai riti sə rəmwhen ia nep ramahatən pen nasoriien səvəi kig, rauvehi mamərimənu ia nirəha. In tro riskai anan ia nirəha rəmwhen kamo ia tipwei krep sə rimarei nərmama kamheivə testesi mə nisenraha traris. Noien nəha in nəha Kumwesən i rauvehi niskaiien me pam truvehi irapw niemaha asori səvənhi irə. ¹⁶* Kimərai pen nəghin ia tinari səvənhi mine nuvan mə:

KIG SƏ RASORI IA KIG ME. IƏRİMƏNU SƏ RASORI IA NƏRİMƏNU ME.

¹⁷* Nənə iakəti pen mətoni agelo riti ramərer pen ia meri. In raməkwe in əpwəmwis mani pen ti menu me səməme kamhəivə ia niməgouagou mə, “Həuvehe mhousəsimwin kimiaha me ti nəveginien asori səvəi Kumwesən. ¹⁸ Həuvehe mhani nipwrai kig me, mine nəmə asori me səvəi naruagən me, mine nərmama nəgsenraha rasori, mine hos me, mine nərmama səməme kamhəkure ia hos me. Həuvehe mhani nipwrai nərmama me pam: irəha səməme ko slef ia nirəha mine səməme kipko mhə slef ia nirəha, irəha səməme kamhəuvehi nasoriien mine səməme həpkuvehi mhə nasoriien.”

¹⁹* Nənə iakətoni nərimiru nəha, mine kig me səvəi tiprənə, mine naruagən me səvənraha housəsimwin irəha me mə tuharuagən irəha Iəmə sə raməkure ia hos mine naruagən me səvənhi. ²⁰* Nənə naruagən me səvəi Iəmə nəha həuvən mhəkwtəmhiri nərimiru nəha, mine profet eikuə nəha sə rinamo nimtətien me fwe kupwən nəpin rinamərer irau nərimiru nəha. (In rinamo nimtətien me nəha, mameikuə ia nərmama səməme kamhəuvehi mak səvəi nərimiru nəha, mine səməme kamhənimwi nukurhunraha ia nəmri nəri kuvrhəkin kuvnhi nərimiru irə mhəsiai in.) Irəha həkwtəmhiri irau, mhərarki pen miru a irau ia kwopun əmwhenimw nəha napw mine təpisi ərəha krauuək ikin. ²¹* Nənə kig me mine naruagən me səvənraha, Iəmə sə raməkure ia

* **19:11:** Rev 1:5, 6:2, Sam 96:13, Aes 11:4 * **19:12:** Rev 1:14, 2:17 * **19:13:** Aes 63:1-3, Jon 1:1,14 * **19:15:** Rev 1:16, 12:5, Rev 14:20, 4:8, Rev 21:22 * **19:16:** Rev 17:14 * **19:17:** Esik 39:17-20 * **19:19:** Sam 2:2 * **19:20:** Rev 13:12-17, Rev 20:10,15, Aes 30:33 * **19:21:** Rev 19:17-18

hos rərai əpune irəha ia nau səvəi naruağənien sə ruku pen ia nīpəgi nəkwan mamier. Nənə menu me pam hani nīpwrānraha tīpwinraha rəsisī amasan.

20

Nuk wan-taosēn

¹ *Nənə iakətoni aġelo riti rukrutə ia neiai mameiwaiu pehe, mauvehi ki riti ia rəgin, ki səvəi nīpəg sə rameiwaiu nukunen riwən. In rauvehi mwi jen asori riti. ² *In rəkwətəmhiri snek asori, snek sə rīnarə raka tui nəghin nə İremhə uə Setan. Aġelo nəha rəkwətəmhiri, mərihi səvəi nuk wan-taosēn, ³ *mərarki pen ia nīpəg sə rameiwaiu nukunen riwən, nənə məsisəg əknekin irə minuə snek asori nəha trəpwəh mwi neikuəien ia nərmama ia tənəmtənə me meste nuk wan-taosēn ro sampam. Nəpin nuk wan-taosēn ro sampam, tukaməkeikei kifi nari irə səvəi nəpin ouhi a.

⁴ *Nənə iakətoni jea me nepwin səvəi nəmə asori me. Nəmə asori me səməme kamhəkure ia jea me nəha, kuvei pen nasoriien minraha tuhaməkiri noien me mamhərpwin. Nənə iakətoni nənīmwi nərmama səməme kīnərai əmwesi kənkəpwənrāha ti nəri nə mə irəha kamhərer irapw ti nini irapwien nəġkariien amasan səvəi İesu mine nəġkariien səvəi Kumwesən. Irəha həpwəh nīnimwiien nukurhunraha ia nisīaiien ia nəmri nərimiru uə ia nəmri nəri kuvrhəkin kuvnhi nərimiru irə, mhəpwəh nuvehiien mak səvənhi ia nīpwənanraha mine rəginraha. Iakətoni irəha həuvehe mhəmīru mwi, nənə mamhərimənu irəha Kristo meste nuk wan-taosēn. ⁵ In i nəpin sə Kumwesən rīməkupwən mo nərmama irə hətui mwi ia nemhəien. Mətə nərmama həvumhə səməme in rīpko mhə irəha hətui mwi ia nəpin nəha tuhəpkətui mhə mwi ia nemhəien meste nuk wan-taosēn ro sampam. ⁶ *Nərmama me i səməme Kumwesən rīməkupwən mo irəha hətui mwi ia nemhəien, irəha rerinraha tragien, ti nəri nə mə irəha nəkur ikinan me səvənhi. Irəha tuhəpkəmhə mhə mwi ia nemhəien sə ro kəru i, mətə irəha tuho pris me ia nīrəha, pris me səvəi Kumwesən mine Kristo, nənə mhərimənu irəha min ia nuk wan-taosēn.

Setan trevən ia napw

⁷ Nənə nəpin nuk wan-taosēn ro sampam, tukifi nari ia Setan rier irapw ia kwopun kīnəsisəg əknekin in ikin. ⁸ *In trier irapw, mevən meikuə ia kwənəkwus me nəha səməme kamharə ia nikare təkure tīprənə i kefə, nəghinraha Kauk mine Makauk, nənə mousəsīmwīn irəha mə tuharuağən. Nərmama me nəha tuhəpik məmwhen ia nīpəkīr ia təsi. ⁹ *Iakətoni mə irəha həvən ia kwopun me pam ia tīprənə, mhərer kuraukurau kwopun nərmama me səvəi Kumwesən kamharə ikin mine taon sə Kumwesən rokeikei pik. Mətə napw riti rukrutə ia neiai meiwaiu pehe mahi irəha. ¹⁰ *Nənə kuvehi Setan, İremhə sə rīneikuə ia nīrəha, kuvehi, kərarki pen ia kwopun əmwhenīm w nəha napw mine təpisi ərəha krauuək ikin. In nəha kwopun nəha kīnərarki pen raka nərimiru ikin mine profet eikuə. Nənə tuko nəmisəien minrahar ia nəpin mine ia ran ia nuk nuk me.

* **20:1:** Rev 9:1 * **20:2:** Rev 12:9 * **20:3:** Jut 6 * **20:4:** Dan 7:9,22,27, 1Kor 6:2, Rev 13:17

* **20:6:** Rev 1:6 * **20:8:** Esik 38:2,9, Esik 38:15-16 * **20:9:** 2King 1:10, Esik 39:6

* **20:10:** Jen 19:24, Sam 11:6, Rev 19:20, 21:8

Kumwesən rəkiri nərmama səməme həuvamhə, mərpwin noien me səvənraha

¹¹ Ia nəpən nəha iakətoni jea asori riti rəpsan mine İəmə sə raməkure irə mamərimənu. Tıprənə mine neiai krouap ti nənimen kıpəkətoni mhə mwi irau. ¹² *Nənə iakətoni nərmama həuvamhə səməme fwe kupwən kamhəuvehi nasoriien mine səməme həpkuvehi mhə nasoriien, irəha pam kamhərer ia nəmri İəmə sə raməkure ia jea səvənhi mamərimənu. Nənə kripwegi nəkukuə me nepwin. Kripwegi mwi nəkukuə riti mwi, nəkukuə səvəi nimiruien. Nənə İəmə nəha rəkiri nərmama həuvamhə mesi pen nəgkiariien kimərai pen ia nəkukuə me nəha, mərpwin atukwatukw noien me irəha həno fwe kupwən. ¹³ *Təsi raraka ia nərmama həuvamhə səməme kamharə irə. Noien İərmama Remhə mine Imwei Nəkur Həuvamhə irau mwi krouaraka ia nərmama səməme kamharə ia nirau. Irəha pam hətui mwi ia nemhəien səvənraha, nənə İəmə nəha rəkiri irəha kuatia kuatia, mərpwin atukwatukw noien me irəha həno fwe kupwən. ¹⁴ *Nənə kuvehi Noien İərmama Remhə mine Imwei Nəkur Həuvamhə kərarki pen irau ia kwopun əmwhenimw nəha napw rauək ikin. Nəri nəha in nəha nemhəien sə ro kəru i. ¹⁵ *Nərmama me pam səməme kıpəkətoni mhə nəghinraha ia nəkukuə səvəi nimiruien kərarki pen irəha ia kwopun əmwhenimw nəha napw rauək ikin.

21

Jerusalem vi

¹ *Nənə iakətoni neiai vi mine tıprənə vi, ti nəri nə mə neiai akuas mine tıprənə akuas krouvehe rouiwən. Nənə təsi riwən mwi. ² *Nənə iakətoni taon ikinan səvəi Kumwesən, in nə Jerusalem vi, rukrutə ti Kumwesən ia neiai mameiwaiu pehe. Taon ikinan nəha ramser rəmwhen ia tınari sə pran rarkahu irə ia nəpən tukiri pen vi a in kuvei pen m iərman səvənhi. ³ *Nənə iakregi reri iərmama riti rupwinari ruku pen ia jea sə Kumwesən raməkure irə mamərimənu, rini mə, “Hətə ro! Təkwtəkwuni nəha Kumwesən rino rukwənu səvənhi irəha nərmama. In tramarə irəha mınraha, nənə irəha tuhəuvehe nərmama me səvənhi. Kumwesən in tramarə ti nirəha, nənə muvehe Kumwesən səvənraha. ⁴ *In trırai raka pam nise nənimenraha. Noien iərmama remhə mine nasəkien mine nəmisəien triwən, ti nəri nə mə narimnari tui me həuvehe mhəuvəiwən.”

⁵ *Nənə İəmə sə raməkure ia jea mamərimənu rini mə, “Hətə ro! İakamo narimnari me pam həuvehe mhərməvi.” Nənə in rarə mini mwi mə, “Rai pen nəgkiariien i ia nəkukuə, ti nəri nə mə nəgkiariien me i ho nıpərhiendien nərmama həukurən nətigiteien ia nirəha.”

⁶ *Nənə in rərari mini pehe tukw iou i mə, “Təkwtəkwuni nəha kino sampam ia narimnari me pam! Iou i Alfa mine Omeka,^a nukunen mine nəkrəkwerin. Nərmama səməme həkwakwa iou takuvei pen nui mınraha. Nui nəha kıpəkuvehi mhə nənimen. Nəmri nui nəha

* **20:12:** Dan 7:9-10, Mat 25:31-46, Wok Me 17:31, 2Kor 5:10, Rev 13:8 * **20:13:** Rom 2:6, 1Pit

1:17, Rev 2:23, 22:12 * **20:14:** 1Kor 15:26,55 * **20:15:** Rev 13:8, 19:20 * **21:1:** 2Tes

3:13 * **21:2:** Aes 52:1, 61:10, Hip 11:16, 12:22, Rev 3:12 * **21:3:** 2Kron 6:18, Sek 2:10, 2Kor

6:16, Rev 7:17 * **21:4:** Aes 35:10, Aes 65:19 * **21:5:** 2Kor 5:17, Rev 4:2,10 * **21:6:** Sam

36:9, Jer 2:13, Jon 7:37, Rev 1:8,17, 22:17 ^a **21:6:** Alfa in leta sə rukupwan ia alfapet səvəi nəkur Kris. Omeka in leta sampam. Nəhag i kaməkwein Kumwesən irə nıpwran mə in nukunen mine nəkrəkwerin. Əvsini mwi Rev 21:6; 22:13.

rauvei pehe nui kauvehi nīmīruien irā. ⁷ *Iərmama sə triskai meste naruagəniēn rukurau, iou takuvei pen narimnari me səməme iakuvəni pen raka tukwe in. Iou takuvehe Kumwesən səvəni, nənə in truvehe nərīk. ⁸ *Mətə nərmama səməme kamhəhekīr ia nərmama, mhəpwəh nahatətəien, mamho noien əmkemīk, mamhousi əpune nərmama, mamhakres pran, mamho klepa, mamhəuvehi nahak, mamhəfwaki m nənīmwi nari me, mine ieikuə me pam, imwənraha atukwatukw fwe ia kwopun əmwhenimw nəha napw mine təpisi ərəha krauuək ikin. Nəri nəha in nemhəien sə ro kəru irā.”

⁹ *Nənə nagelo me nəha sefen kamhəpeki pesin me nəha sefen həkuear ia nərpwinien irəha sefen (nənə nərpwinien me nəha irəha nərpwinien sampam Kumwesən tro m nərmama), riti ia nagelo me nəha rini pehe tukw iou i mə, “Uvehe ro. Iakuə takahatan prən nəha, in pran səvəi kwəti sipsip, pwəh ikətoni.” ¹⁰ *Nənə ia vison nəha Nənīmwin rəriari miou iakətoni agelo nəha ruvehi iou iarouevən fwe ia təkuear riti rasori məpwəmwis. Nənə in rahatən taon ikinan nəha Jerusalem iakətoni ruku pen ti Kumwesən ia neiāi mameiwaiu pehe. ¹¹ *Taon ikinan nəha rukuraan ia nukuraanien səvəi Kumwesən. Ramserser rəmwhēn ia kəpwier amasan riti kani mə tiaspa rəmher rəmwhēn ia klas. ¹² *Nəpai riti rasori məpwəmwis rukuraukurau irā. Ia nəpai nəha kwəruə me irəha twelef. Nagelo me twelef kamhərer ia kwəruə me nəha. Ia kwəruə me nəha kimərai pen nəghi kwənəkwas me səvəi nəkur Isrel irəha twelef. ¹³ Kwəruə me nəha kahar ia nīkare taon nəha peraha, kahar mwi ia nīkaren prehi, kahar ia nīkaren pesu, nənə kahar ia nīkaren parei. ¹⁴ Kəpwier asori me irəha twelef kamhəkwtəmhirī əknekīn nukune nəpai nəha səvəi taon nəha. Nənə kimərai pen nəghi aposol me twelef səvəi kwəti sipsip ia kəpwier me nəha.

¹⁵ *Agelo sə raməgkiari miou rauvehi nari riti kino ia kol truvehi mak səvəi taon irə mine nəpai səvəni mine kwəruə me ia nəpai nəha. ¹⁶ Nīkare taon nəha irəha kefə. Nasorīien səvəi nīkarkaren me mine nəpwəmwisīen səvənraha rutə həmnəmwhēn a. Agelo nəha ruvehi nəri nəha rauvehi ia rəgin, muvehi mak səvəi nīkarkaren me, mətōni irəha kuatia kuatia nasorīien səvəni mine nəpwəmwisīen səvəni rutə tu-taosēn-fo-hantret kilometa. ¹⁷ In ruvehi mwi nīkimkimien səvəi nəpai nəha mətōni rəmwhēn ia sikisti-sikis mita. Mita nəha sə agelo nəha rauvehi mak səvəi nari irə rəmwhēn a mwi ia mita nəha nərmama kamhəuvehi mak səvəi nari irā. ¹⁸ Nəpai nəha kino ia kəpwier amasan i tiaspa, nənə kuvrhəkīn taon ia kol atukwatukw, kol sə rəmher məmwhēn ia klas. ¹⁹ *Kəpwier asori me səməme kamhəkwtəmhirī əknekīn nukune nəpai səvəi taon nəha kəfari pen irəha ia kəpwier amasan me səpəmsəpə. Kiməkupwən kəmri pen kəpwier amasan i tiaspa, sə ro kəru irə kəmri pen kəpwier amasan i safaiā, sə ro kahar irə kəmri pen kəpwier amasan i akat, sə ro kefə irə kəmri pen kəpwier amasan i emeral, ²⁰ sə ro krirum irə kəmri pen kəpwier amasan i onikis, sə ro sikis irə kəmri pen kəpwier amasan i kanilian, sə ro sefen irə kəmri pen kəpwier amasan i krisolaet, sə ro eit irə kəmri pen kəpwier amasan i malakait, sə ro naen irə kəmri pen kəpwier amasan i topas, sə ro ten irə kəmri pen kəpwier amasan

* 21:7: 2Saml 7:14 * 21:8: Mat 25:41, Hip 10:38-39, Rev 19:20, 21:27, 22:15 * 21:9: Rev 15:1 * 21:10: Esik 40:2, Rev 21:2 * 21:11: Aes 60:1-2,19 * 21:12: Esik 48:30-35 * 21:15: Rev 11:1 * 21:19: Aes 54:11-12

i kalsetoni, sə ro eleven irə kəmri pen kəpwier amasan i takwoes, nənə sə ro twelef irə kəmri pen kəpwier amasan i ametis. ²¹ *Kwəruə me nəha twelef təpinhə me səvənraha kino ia perel irəha twelef. Təpinhə kwatia kwatia kō ia perel kwatia kwatia. Nənə suatuk me fwe imwə ia taon nəha kino ia kol atukwatukw, kol sə rəmher məmwhen ia klas.

²² *Nənə iapkətoni mhə nimwə riti kaməfwaki ikin ia nəkwai taon nəha, ti nəri nə mə nimwəfwaki səvənhi in nə Iərimənu Kumwesən sə rauvehi niskaiien me pam mine kwəti sipsip. ²³ *Ia taon nəha irəha tuhəpkətui mhə mwi meri mine məkwə mə trouəhiəpwin irəha ti nəri nə mə nukuraanien səvəi Kumwesən raməhiəpwin pam taon nəha, nənə kwəti sipsip in nə laet səvənhi. ²⁴ *Nərmama ia tənəmtənə me tuhəvən ia nukuraanien səvənhi, nənə kig me ia təkure tiprənə tuhəpeki nautə amasan me səvənraha mhəuvnimwə ia taon nəha. ²⁵ *Kwəruə me səvəi taon nəha tukəpwəh nəpəinhəien irəha ia nəpin riti, ti nəri nə mə nəpin ia nəpin triwən ia kwopun nəha. ²⁶ *Nərmama ia tənəmtənə me tuhəpeki nautə amasan me səvənraha mine narimnari me nərmama həməuvei pen minraha ia nisaiien, nənə mhəpeki mhəuvnimwə ia taon nəha. ²⁷ *Narimnari me səməme həmkemik ia nəmri Kumwesən, mine nərmama səməme kamho narimnari səvəi naurisien, mine nərmama səməme kamheikuə, irəha tuhəpwəh nuvnimwəien ia taon nəha ia nəpin riti. Mətə nərmama me a i səməme kimərai pen nəghinraha ia nəkukuə səvəi nimiruien sə kwəti sipsip rauvehi irəha əpa nəha tuhəuvnimwə ia taon nəha.

22

Nui aris kauvehi nimiruien irə

¹ *Nənə agelo rarə mahatən mwi nui aris riti iakətoni. Nui ia nui aris nəha nui kauvehi nimiruien irə. Nui nəha rəmher rəmwhen ia klas, raiu maku pen fwe ia jea sə Kumwesən mine kwəti sipsip krauəkure irə rouərimənu, ² *mamesi pen suatuk ia kurkwai taon nəha. Nənə iakətoni nei kauvehi nimiruien irə ramərer ia nikarkare nui nəha, maukuə m twelef ia nuk me pam ia məkwə me pam. Nənə nərmama ia tənəmtənə me pam kamhətəimwi nimwan ti nomasanien nemhəien me. ³ Ia nəkwai taon nəha tukəpwəh mwi nətoniien nari riti sə Kumwesən raməkwein ərəha irə. Jea sə Kumwesən mine kwəti sipsip krauəkure irə rouərimənu trərer ikin. Nənə iotukwininari me səvənhi tuhamo nəkwən. ⁴ *Irəha tuhətoni nənimen, nənə tukrai pen nəghin ia nipwənanraha. ⁵ *Nəpin ia nəpin triwən. Irəha tuhəpkətui mhə meri uə nari riti mwi truvei pen nukuraanien minraha, ti nəri nə mə Iərimənu Kumwesən səvənraha in trukuraan muvei pen nukuraanien minraha, nənə irəha tuhərimənu ia nuk nuk me. ⁶ *Nənə agelo nəha rini pehe tukw iou i mə, “Nəgkiariien me i ho nipərhiienien nərmama həukurən nətigiteien ia nirəha. Iərimənu Kumwesən səvəi nənimwi profet kupwən me rinərhi pehe iou agelo səvənhi mə takuvehe mahatən narimnari me tripkō mhə tui həier pehe pwəh səvənhi iotukwininari me hətoni.”

* **21:22:** Rev 15:3 * **21:23:** Aes 60:19-20, Rev 22:5 * **21:24:** Aes 60:3,5 * **21:25:** Aes 60:11 * **21:26:** Sek 14:7, Rev 22:5 * **21:27:** Aes 52:1, 1Kor 6:9-10, Rev 13:8, 21:8 * **22:1:** Esik 47:1 * **22:2:** Joel 3:18, Sek 14:8, Jen 2:9, Esik 47:12, Rev 22:14,19 * **22:4:** Sam 42:2, Mat 5:8, Rev 3:12 * **22:5:** Dan 7:18,27, Rev 5:10, 20:6, Rev 21:23,25 * **22:6:** Rev 1:1

Triško mhə tui Iesu ruvehe

7 **“Həregi ro! Triško mhə tui iakuvehe. Iərmama sə ramo nəgkiariien me səməme Kumwesən ruvei pehe, kəmhəmak ia nəkukuə i, in rerin tragien.”*

8 **Iou Jon, iou iakiməregi mətoni narimnari me i. Nəpin iakregi mətoni raka narimnari me i, nənə iakinimwi nukurhuk mi ia nəmri agelo sə rahatən iou irə mə takisiai in. 9 Mətə in rini pehe tukw iou i mə, “Əpwəh noien iaminha irə! Krau iotukwininari mi a səvəi Kumwesən kitaha piam me i profet me mine nərmama me səməme kəmhə nəgkiariien me ia nəkukuə i. Nimwi nukurhum mi ia nəmri Kumwesən, misiai in!”*

10 **Nənə in rarə mīni mwi tukw iou i mə, “Tikəpwəh nərkwafaien ia nəgkiariien me i Kumwesən ruvei pehe mik kəmhəmak ia nəkukuə i ti nəri nə mə narimnari me i triško mhə tui həier pehe. 11 *Nərmama səməme kəmhə noien ərəha pwəh kəmhəmwur pen ia noien ərəha. Nərmama səməme kəmhə noien əmkemik pwəh kəmhəmwur pen ia noien əmkemik. Nərmama səməme kəmhə noien atukwatukw pwəh kəmhəmwur pen ia noien atukwatukw. Nərmama səməme kəmhə noien əmher pwəh kəmhəmwur pen ia noien əmher.*

12 **Həregi ro! Triško mhə tui iakuvehe! Takuvehi nərəkuien səiou, muvehe, muvei pen m nərmama me pam resi pen narimnari me irəha həno. 13 *Iou i Alfa mine Omeka,^a nukunen mine nəkrəkwerin. Iakinərə raka kupwən, nənə takarə mwi kurirə.*

14 **Nərmama səməme haikuas tinari səvənraha rəpsan, irəha rerinraha tragien. Takəsəni irəha hani nukwai nei kauvehi nimiruien irə, nənə mhəkurau ia kwəruə me səvəi taon nəha mhəuvmiwə. 15 *Mətə nərmama nepwin nəha ikin ko həpkuvnimwə mhə. Irəha nəha nərmama səməme həmkemik rəmwhen ia kuri me, mamho klepa, mamho nahak. Nərman mine nipran səməme kəmhəiri əpnəpen irəha me irəha nəha ko həpkuvnimwə mhə. Nərmama me pam səməme kəmhousi əpune nərmama, mamhəfwaki m nənimwi nari me, mamhokeikei pik noien səvəi neikuəien tuharə fwe iruə.*

16 **Iou, Iesu, iakinərhi pehe agelo səiou mə truvehe mīni irəpw narimnari me i tukumiaha nakalasia me. Iou i kig sə iakiməuku pen ia kwənəkwas səvəi Kig Tevit. Iou iakəmwhen ia kəməhau kofətəteia sə rukuraan.”*

17 **Nənimwin Ikinan mine pran səvəi kwəti sipsip krauni mə, “Uvehe!” Nənə pwəh iərmama sə ramregi nəgkiariien i, in mwi rini mə, “Uvehe!” Nənə pwəh iərmama sə rəkəkwa ruvehe. Iərmama sə rokeikei pwəh in rənimwi auər a nui sə kauvehi nimiruien irə.*

18 **Iou, Jon, iakaməgkiari skai m nərmama səməme kəmhəregi nəgkiariien me Kumwesən ruvei pehe miou kəmhəmak ia nəkukuə i. Trini minuə iərmama riti rakutan pen atukw nəgkiariien riti səvənhi ia nəgkiariien me i, Kumwesən truvei pen min nərpwinien me i nəkukuə*

* 22:7: Rev 1:3, 2:16 * 22:8: Rev 19:10 * 22:10: Rev 1:3, 10:4 * 22:11: Dan 12:10

* 22:12: Aes 40:10, 2Kor 11:15, Rev 2:16,23 * 22:13: Rev 1:8,17, 21:6 ^a 22:13: Alfa in leta sə rukupwən ia alfapet səvəi nəkur Kris. Omeka in leta sampam. Nahag i kaməkwein Kumwesən irə nipwran mə in nukunen mine nəkrəkwerin. Əvsini mwi Rev 21:6; 22:13. * 22:14: Rev 22:2

* 22:15: Rev 21:17 * 22:16: Nam 24:17, Rom 1:3, Rev 2:28, 5:5 * 22:17: Sing 8:14, Rev 21:6 * 22:18: Dut 4:2, 12:32, Rev 15:1,6

i raməgkiari irə makutan pen mwi. ¹⁹*Trini minuə iərmama riti ripeki raka nəgkiariien me nepwɪn ia nəkukuə i, Kumwesən tripeki raka namasanien me i nəkukuə i raməgkiari irə iərmama nəha tripkuvehi mhə riti. Namasanien me nəha nukwai nei kauvehi nimiruien irə mine kwopun riti ia taon ikinan nəha.

²⁰*Iərmama sə rani irapw narimnari me i rini mə, “Pərhien tripkə mhə tui iakuvehe!”

Ouəh, pwəh ro iamɪnhi! Uvehe rə Iərimənu Iesu!

²¹Pwəh namasanien səvəi Iərimənu səkitaha Iesu tramarə ti nərmama me pam. Ouəh, pwəh ro iamɪnhi!